SEPTEM ECCLESIÆ SACRAMENTORVM
MORALIS DISCVSSIO
DECEM TRACTATIBVS DISTINCTA

In quibus clarè, breuitèr, & diſtinctè ſoluuntur Difficultates omnes Morales, quæ ad notitiam Sacramentorum ſpectare poſſunt,

Iuxta Sacros Canones, & Decreta SVMMORVM PONTIFICVM diuerſas Propoſitiones damnantium;

OPVS

Non minùs Confeſſariis perutile, quàm Parochis neceſſarium.

AVCTORE REVERENDO PATRE
D. SEBASTIANO GIRIBALDI
Genuenſi, de Portu Mauritio, ex Clericis Regularibus Barnabitis Congregationis Sancti Pauli, in Eccleſia Metropolitana Bononiæ Pœnitentiario.

PARS SECVNDA

Eminentiſs. & Reuerendiſs. Domino
D. IACOBO BONCOMPAGNO
Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Card. Ampliſſimo, Bononiæ Archiepiſcopo, & Sacri Romani Imperii Principi DICATVM.

BONONIÆ, M.DCC.VI.

Typis Iulii Borzaghi. SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

S E R I E S

Tractatuum, Capitum, & Dubiorum, quæ in hac Secunda Parte continentur.

TRACTATVS OCTAVVS.

De Sacramento Extremæ Vnctionis.

CAPVT VNICVM.

De Natura, Cauſis, & Effectibus huius Sacramenti.

Dubium *I. De Natura, & Inſtitutione huius Sacramenti.* 1.
Dub. *II. De Materia remota huius Sacramenti.* 3.
Dub. *III. De Materia proxima huius Sacramenti.* 5.
Dub. *IV De Forma huius Sacramenti.* 7.
Dub. *V. De Miniſtro huius Sacramenti.* 8.
Dub *VI. De Subiecto ſuſcipiente hoc Sacramentum.* 10.
Dub. *VII. De Effectibus huius Sacramenti.* 12.

TRACTATVS NONVS.

De Sacramento Ordinis.

CAPVT I.

De Natura, Numero, & Inſtitutione Ordinum.

Dubium *I. De Exiſtentia, & quidditate Ordinis.* 15.
Dub. *II. Quot ſint Ordines, & an omnes ſint Sacramentum.* 16.
Dub. *III. An dentur alij Ordines prater enumeratos; vbi agitur de prima Tonſura, & Epiſcopatu, an ſint Ordines.* 18.
Dub. *IV. De Connexione, & Vnitate Ordinum.* 21.
Dub. *V. De Effectibus huius Sacramenti. pag.* 21.

CAPVT II.

De Materia, Forma, & Officio ſingulorum Ordinum.

Dub. *I. De Materia, & Forma Ordinis in communi.* 22.
Dub. *II. An, & qualis contactus Materiæ ſit de neceſſitate Sacramenti.* 23.
Dub. *III. De Prima Tonſura, eiuſque Miniſterio.* 25.
Dub. *IV. De Materia, Forma, & Officio quatuor Minorum Ordinum.* 26.
Dub. *V. De Materia, Forma, & Officio Subdiaconatus.* 28.
Dub. *VI. De Materia, Forma, & Officio Diaconatus.* 30.
Dub. *VII. De Materia, Forma, & Officio Sacerdotij.* 32.
Dub. *VIII. De Materia, Forma, & Officio Epiſcopatus.* 34.
Dub. *IX. An Officia ſingulorum Ordinum poſſint exerceri ab illis, qui non ſunt in tali Ordine conſtituti.* 36.

CAPVT III.

De Miniſtro Sacramenti Ordinis.

Dub. *I. Quiſnam ſit Miniſter huius Sacramenti.* 38.
Dub. *II. Quiſnam ſit proprius Epiſcopus, à quo debet quis Ordinari.* 40.
Dub. *III. Quiſnam poſſit Literas Dimiſſorias concedere.* 42.
Dub. *IV. De Temporibus Ordinationũ.* 44.
Dub. *V. An poſſint Regulares extra Tempora Ordinari virtute ſuorum Priuilegiorum.* 46.
Dub. *VI. De Interſtitijs ſeruandis.* 47.

CAPVT IV.

De Subiecto Ordinis, ſeu de Ordinandis.

Dub. *I. Quodnam ſit ſubiectum Capax huius Sacramenti.* 46.
Dub. *II. De Ætate requiſita in Ordinandis, & an poſſit Ordinari Puer ante vſum rationis.* 50.
Dub. *III. Quas pœnas incurrit, qui Ordinatur ante legitimam Ætatem.* 52.
Dub. *IV. De Scientia, & Qualitatibus Ordinandorum.* 54.
Dub. *V. De Titulo ſufficientis ſuſtentationis.* 56.
Dub. *VI. Quale debeat eſſe Beneficium requiſitum pro licita Ordinatione.* 57.
Dub. *VII. De Titulo Patrimonij.* 59.
Dub. *VIII. An, qui Ordinatur ſinè vero*

† *Titulo*

titulo Beneficij, ſeu Patrimonij ſuſpenſionis pœnam incurrat. 62.

CAPVT V.

De Priuilegijs, & Obligationibus Clericorum.

Dub. *I. Quanam ſint Priuilegia Clericorum.* 63.
Dub. *II. Quo Iure Continentia ſit annexa Sacris Ordinibus.* 65.
Dub. *III. An Obligatio Caſtitatis ſe extendat ad inualidè Ordinatos, vel ante ætatem, vel vi, & metu.* 66.
Dub. *IV. De alijs Clericorum Obligationibus.* 68.

TRACTATVS DECIMVS

De Sacramento Matrimonij.

CAPVT I.

De Natura, & Obligatione Sponſalium.

DVbium *I. De Nomine, & Definitione Sponſalium.* 70.
Dub. *II. Qualis debeat eſſe promiſſio ad Sponſalia requiſita.* 71.
Dub. *III. An Promiſſio Sponſalium debeat eſſe mutua, & acceptata.* 73.
Dub. *IV. Quænam libertas, & deliberatio requiratur ad conſtituenda Sponſalia. pag.* 75.
Dub. *V. Quænam Verba, ſeu Signa requirantur, & ſufficiant ad Sponſalia conſtituenda.* 76.
Dub. *VI. Quinam poſsint Sponſalia contrahere.* 78.
Dub. *VII. Vtrùm ſint valida Sponſalia inter Perſonas habentes aliquod impedimentum dirimens, ſub conditione;* Si Papa diſpenſauerit. 80.
Dub. *VIII. An ſint valida Sponſalia clandeſtina, id eſt facta ſinè Parocho, & Teſtibus.* 81.
Dub. *IX. Quam obligationem inducant Sponſalia.* 82.
Dub. *X. Vtrùm in Sponſalibus apponi poſſit obligatio ad pœnam.* 84.
Dub. *XI. De altera pœna lucri non acquirendi.* 86.
Dub. *XII. Vtrùm Arrha poſsit interponi in contractu Sponſalium.* 87.

CAPVT II.

De Cauſis, quibus Sponſalia diſſoluuntur.

Dub. *I. An Sponſalia diſſoluantur mutuo contrahentium conſenſu.* 88.
Dub. *II. An Sponſalia diſſoluantur per ingreſſum Religionis alterius Sponſi.* 90.
Dub. *III. An ſoluantur Sponſalia per votum Caſtitatis, & Religionis, & per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum.* 92.
Dub. *IV. An Sponſalia diſſoluantur per Matrimonium cum alia contractum. pag.* 94.
Dub. *V. An priora Sponſalia ſoluantur per poſteriora.* 95.
Dub. *VI. An Sponſalia diſſoluantur per lapſum temporis.* 97.
Dub. *VII. Qualiter Sponſalia diſſoluantur per Abſentiam Sponſi.* 98.
Dub. *VIII. An diſſoluantur Sponſalia per ſubſequentem Fornicationem.* 99.
Dub. *IX. An Sponſalia diſſoluantur per ſuperueniens Iuris impedimentum, vel ob aliam mutationem superuenientem. pag.* 100.
Dub. *X. Ex quibus Cauſis præcedentibus poſsint Sponſalia diſſolui.* 102.
Dub. *XI. An, qui habet occultum impedimentum, licitè poſsit Sponſalia contrahere, & partem cogere ad Matrimonium contrahendum.* 104.
Dub. *XII. An pro diſſolutione Sponſalium neceſſaria ſit Iudicis Authoritas.* 105.
Dub. *XIII. Quæ certitudo Cauſæ requiratur ad ſoluenda Sponſalia.* 107.

CAPVT III.

De Natura, & Quidditate Matrimonij.

Dub. *I. Quid, & quotuplex ſit Matrimonium.* 108.
Dub. *II. De Conuenientia, Inſtitutione, ac Neceſsitate Matrimonij.* 110.
Dub. *III. An Matrimonium ſit verum Sacramentum conferens Gratiam.* 111.
Dub. *IV. An inter Baptizatos dari poſsit Matrimonium, quod non ſit Sacramentum.* 113.
Dub. *V. An Matrimonium Infidelium ſit Sacramentum conferens Gratiam, quando conuertuntur ad Fidem.* 114.
Dub. *VI. An Matrimonium celebratum inter Abſentes per Procuratorem, Nuncium, ſeu Epiſtolam, ſit Sacramentum. pag.* 116.
Dub. *VII. De Conditionibus requiſitis in Pro-*

Procuratore; qui nomine alterius debet contrahere Matrimonium. 118.

Dub. *VIII. Quænam ſit Materia, Forma, & Miniſter huius Sacramenti.* 119.

CAPVT IV.

De Indiſſolubilitate Matrimonij.

Dub. *I. An, & quo Iure Matrimonium ſit indiſſolubile.* 121.

Dub. *II. An fuerit licitum in lege Moyſis Repudium legitimæ Vxoris, vel ſolùm permiſſum.* 122.

Dub. *III. Quomodo diſſoluatur Matrimonium Infidelium per Conuerſionem vnius ad Fidem.* 124.

Dub. *IV. An diſſoluatur Matrimonium, ſi Infidelis pacificè velit habitare cum Fideli.* 125.

Dub. *V. An Matrimonium fidelium ratum, ſed non conſummatum, poſsit authoritate Pontificis diſſolui.* 127.

Dub. *VI. Quomodo diſſoluatur Matrimonium ratum per Profeſsionem Religioſam pag.* 128.

Dub. *VII. Quandonam Matrimonium dicatur Conſummatum.* 130.

CAPVT V.

De Conſenſu ad Matrimonium requiſito.

Dub. *I. An mutuus Contrahentium conſenſus ſit neceſſarius ad Matrimonium* 131.

Dub. *II. An, qui ficto conſenſu contraxit Matrimonium, teneatur iterum verè conſentire.* 133.

Dub. *III. An Conſenſus Cõtrahentium fieri debeat in tria bona Matrimonij.* 133.

Dub. *IV. An, & quomodo conſenſus contrahentium debeat exteriùs manifeſtari.* 134.

Dub. *V. An, & quomodo conſenſus contrahentium debeat eſſe ſimul.* 136.

Dub. *VI. An validè, & licitè contrahatur Matrimonium ſinè conſenſu Parentum, pag.* 137.

Dub. *VII. Aliqua explicantur circa Matrimonia Filiorum.* 139.

CAPVT VI.

De Conſenſu conditionato.

Dub. *I. De Conditione honeſta, temporis præſentis, vel præteriti.* 140.

Dub. *II. De Conditione neceſſaria futuri temporis.* 141.

Dub. *III. De Conditione contingenti futuri temporis.* 143.

Dub. *IV. De Conditione turpi, & impoſſibili.* 145.

CAPVT VII.

De Conſenſu Clandeſtino ſinè Præſentia Parochi, & Teſtium.

Dub. *I. An Matrimonium Clandeſtinum ſinè præſentia Parochi, & Teſtium ſit validum, & licitum.* 146.

Dub. *II. An poſsit in aliquo caſu validè celebrari Matrimonium, ſinè præſentia Parochi, & Teſtium.* 148.

Dub. *III. De tranſeuntibus ad loca Infidelium, in quibus non eſt publicatum Trident., & è contra.* 149.

Dub. *IV. An ex Matrimonio Clandeſtino oriatur obligatio Sponſalium.* 150.

Dub. *V. Quiſnam Parochus debeat aſsiſtere Matrimonio, vt ſit validum.* 151.

Dub. *VI. An, qui alicubi Domicilium habet, ſi diuertat ad alium locum, poſsit ibidem Matrimonium contrahere.* 153.

Dub. *VII. Quiſnam Parochus poſsit Vagorum Matrimonijs aſsiſtere.* 155.

Dub. *VIII. De Conditionibus requiſitis in Parocho, vel eius delegato, vt Matrimonio aſsiſtant.* 157.

Dub. *IX. Quinam, præter Parochum, poſsint Matrimonio aſsiſtere, & facultatem aſsiſtendi concedere.* 159.

Dub. *X. Qualis licentia requiratur, vt alter à Parocho validè Matrimonio aſsiſtat.* 160.

Dub. *XI. De Numero, & qualitate Teſtium, qui debent Matrimonio aſsiſtere.* 163.

Dub. *XII. Qualis eſſe debeat præſentia Parochi, & Teſtium.* 163.

Dub. *XIII. Quem Ritum ſeruare debeat Parochus aſsiſtens Matrimonio.* 166.

Dub. *XIV. De Pœnis clandeſtinè contrahentium.* 168.

CAPVT VIII.

De Denunciationibus Matrimonio præmittendis.

Dub. *I. An, & quatenus præmittendæ ſunt Denunciationes.* 169.

Dub. *II. Quando, & vbi ſunt Denunciationes faciendæ.* 170.

Dub. *III. A quonam ſint Denunciationes faciendæ.* 171.

Dub. *IV. Quinam poſsit in Denunciationibus diſpenſare, & ex qua cauſa.* 173.

Dub. *V. An, iuſta exiſtente cauſa, teneatur Ordinarius Diſpenſare.* 175.

Dub.

Digitized by Google

Dub. *VI. An, & Quinam teneatur impedimenta manifeſtare, ex vi Denunciationum.* 177.

Dub. *VII. Quomodo debeant ſe gerere Parochus, & Ordinarius, quando aliquod impedimentum fuit ipſis allatum. pag.* 178.

Dub. *VIII. An Matrimonium illicitè factum ſinè Denunciationibus ſubiaceat pœnis Matrimonij Clandeſtini.* 180.

CAPVT IX.

De Benedictione Nuptiarum.

Dub. *I. An, & quatenus Nuptiæ ſint benedicendæ.* 181.

Dub. *II. Quænam Nuptiæ ſint benedicendæ, & à quo.* 182.

Dub. *III Vbi, & Quando Nuptiæ ſint benedicendæ.* 183.

CAPVT X.

De Impedimentis Matrimonij in communi.

Dub. *I. Quinam poſsit ſtatuere impedimenta matrimony.* 185.

Dub. *II. In Quo reſideat poteſtas Eccleſiaſtica ſtatuendi Impedimenta.* 187.

Dub. *III. Quot, & quæ ſint impedimenta dirimentia.* 188.

Dub. *IV. An ſit licitum ex graui metu ſictè contrahere Matrimonium cum impedimento dirimente.* 189.

CAPVT XI.

De Impedimento Erroris, Conditionis, Voti, & Ordinis Sacri.

Dub. *I. An Error circa Perſonam dirimat Matrimonium.* 191.

Dub. *II. An Error circa qualitates, & accidentia Perſonæ contrahentis reddat Matrimonium nullum, & irritum* 192.

Dub. *III. De Impedimento Conditionis ſeruilis.* 194.

Dub. *IV. De Impedimento Voti.* 195.

Dub. *V. De Impedimento Ordinis.* 197

CAPVT XII.

De Impedimento Cognationis

Dub *I. De Cognatione carnali, eiuſque Linea, & Gradibus.* 198.

Dub. *II. Quo Iure, & in quo Gradu Conſanguinitas dirimat Matrimonium.* 200.

Dub. *III. De Cognatione ſpirituali; Quid illa ſit, & inter quas Perſonas contrahatur.* 202.

Dub. *IV De Cognatione Legali.* 205.

CAPVT XIII.

De Impedimentis Affinitatis, & publicæ Honeſtatis.

Dub. *I. Quid ſit Affinitas, & qualiter contrahatur.* 207.

Dub. *II. Vſque ad quem gradum, & quo Iure Affinitas dirimat Matrimonium, pag.* 208.

Dub. *III. De Impedimento publicæ Honeſtatis.* 210.

Dub. *IV. De publica Honeſtate conſurgente ex Matrimonio rato.* 212.

CAPVT XIV.

De Impedimentis Criminis, & Diſparitatis Cultus.

Dub. *I. Quænam Crimina dirimant Matrimonium.* 213.

Dub. *II. Qualiter Homicidium dirimat Matrimonium cum Socio Criminis.* 214.

Dub. *III. Qualiter Adulterium dirimat Matrimonium.* 216.

Dub. *IV. De Cultus diſparitate.* 217.

CAPVT XV.

De Impedimentis Violentiæ, & Raptus.

Dub. *I. Quid, & quotuplex ſit Metus.* 218.

Dub. *II. Qua ratione Metus grauis irritet Matrimonium.* 220.

Dub. *III. Quiſnam Metus irritet Matrimonium.* 222.

Dub. *IV. Soluuntur aliquæ difficultates circa Metum grauem, & leuem, in ordine ad Matrimonium irritandum.* 223.

Dub. *V. An, & qualis Metus reuerentialis irritet Matrimonium; vbi etiam de Precibus importunis.* 225.

Dub. *VI. An Matrimonium metu graui contractum confirmetur iuramento, aut copula ſequenti animo maritali habita.* 227.

Dub. *VII. An ex Matrimonio graui metu contracto conſurgat aliqua obligatio. pag.* 228.

Dub. *VIII. De Impedimento Raptus.* 229.

Dub. *IX. Expediuntur aliæ conditiones ad Raptum requiſitæ.* 231.

CAPVT XVI.

De Impedimentis Ligaminis, & Impotentiæ.

Dub. *I. Quo Iure Ligamen dirimat Matrimonium.* 232.

Dub.

Dub. II. Qualis certitudo de Morte coniugis requiratur, vt Superſtes poſsit aliud Matrimonium inire. 234.
Dub. III. An, & qualis impotentia dirimat Matrimonium. 236.
Dub. IV. An inter perpetuò impeditos dari poſsit Matrimonium validum ad castè viuendum. 237.
Dub. V. An impotentia ſeminandi intra vas dirimat Matrimonium; vbi de Senibus, & Eunuchis. 239.
Dub. VI. An Pueri poſsint Matrimonium contrahere. 240.
Dub. VII. An Hermaphroditus poſsit Matrimonium contrahere. 241.
Dub. VIII. An Impotentia reſpectiua dirimat Matrimonium. 242.
Dub. IX. De Impotentia prouenient ex Maleficio. 244.
Dub. X. Quanam probatio requiratur, vt Matrimonium diſſolui poſsit ob Impotentiam. 245.
Dub. XI. An, & qualiter Matrimonium diſſolutum ob Impotentiam, comperto errore, ſit reſtaurandum. 248.

CAPVT XVII.

De Impedimentis tantùm Impedientibus, & non Dirimentibus Matrimonium.

Dub. I. Quot, & quanam ſint Impedimenta ſolùm impedientia Matrimonium. 249.
Dub. II. De impedimentis, quæ oriuntur ex Crimine. 250.

CAPVT XVIII.

De Diſpenſatione Impedimentorum Matrimonij.

Dub. I. An poſsit Summus Pontifex diſpenſare in impedimentis Matrimonij. 251.
Dub. II. An, & quando poſsit Epiſcopus diſpenſare in impedimentis Matrimonij. pag. 252.
Dub. III. Quinam poſsit diſpenſare in impedimentis ſuperuenientibus Matrimonio iam contracto, in ordine ad petendum debitum. 255.
Dub. IV. An Diſpenſatio dari poſsit ſinè Cauſa. 256.
Dub. V. Quanam in particulari ſit iuſta cauſa pro Diſpenſatione impedimentorum Matrimonij. 257.
Dub. VI. Quandonam Diſpenſatio ſit ſubreptitia, & inualida. 259.
Dub. VII. An, quando plura concurrunt Impedimenta, debeant omnia ſimul exponi, & diſpenſari. 260.
Dub. VIII. Quomodo ſint explicandi Gradus cognationis, in petenda Diſpenſatione pag. 261.
Dub. IX. An ſit neceſſariò exprimenda copula inceſtuoſa fortè habita inter Conſanguineos, & Affines, quando petitur Diſpenſatio pro Matrimonio contrahendo. 263.
Dub. X. Quanam expreſsio falſi vitiet Diſpenſationem. 265.
Dub. XI. Alia nonnulla explicantur circa taciturnitatem veri, ſeu expreſsionem falſi. 268.
Dub. XII. Explicantur Clauſulæ, quæ apponi ſolent in Diſpenſationibus pro foro interno. 269.
§. I. Explicantur ea, quæ pertinent ad Perſonam exequentis. 270.
§. II. Explicantur quæ pertinent ad cauſam finalem Diſpenſationis. 270.
§. III. De Pœnitentia Diſpenſando iniungenda. 272.
§. IV. Quomodo Impedimentum debeat eſſe occultum. 273.
§. V. Quomodo Matrimonium ſit reualidandum. 274.
§. VI. An Matrimonium nullum propter occultum impedimentum debeat ratificari coràm Parocho, & Teſtibus 277.
§. VII. Explicantur aliæ Clauſulæ. 278.
Dub. XIII. Explicantur Clauſulæ pro Foro externo. 279.
Dub. XIV. An Diſpenſatio ceſſet per mortem Pontificis diſpenſantis. 280.

CAPVT XIX.

De Vſu, & Debito Coniugali.

Dub. I. An copula inter Coniuges ſit licita, vel etiam debita. 281.
Dub. II. De Bimeſtri conceſſo Coniugibus ad deliberandum de ingreſſu Religionis. 283.
Dub. III. Quo fine teneantur Coniuges vti Matrimonio. 284.
Dub. IV. An, & quando ratione loci poſsit eſſe illicita Copula Coniugalis. 285.
Dub. V. An, & quatenus Copula Coniugalis ſit illicita ratione temporis. 286.
Dub. VI. An, & quatenus Copula reddatur illicita ratione ſitus, & modi. 288.
Dub. VII. Quomodo debeant ſe gerere Coniuges in conſummatione Copulæ. 289.

Dub.

Dub. *VIII. An copula reddatur illicita, ſi ſuperueniat impedimentum Affinitatis, aut Cognationis ſpiritualis.* 291.
Dub. *IX. An copula reddatur illicita, ſi ſuperueniat Cognatio Spiritualis.* 293.
Dub. *X. An certus de nullitate Matrimonij poſsit petere, & reddere debitum pag.* 294.
Dub. *XI. An, qui dubitat de valore Matrimonij, poſsit petere, & reddere debitum.* 295.
Dub. *XII. An Votum Caſtitatis impediat petitionem debiti.* 297.
Dub. *XIII. An Coniux teneatur reddere debitum illicitè petenti.* 298.
Dub. *XIV. De cauſis excuſantibus à redditione debiti.* 299.
Dub. *XV. Qualiter tactus turpes, & delectationes liceant Coniugibus.* 301.

CAPVT XX.

De Diuortio, & Separatione Coniugum.

Dub. *I. An, & qualiter Adulterium ſit ſufficiens cauſa Diuortij.* 303.
Dub. *II. In quibus caſibus non poſsit fieri Diuortium propter Adulterium.* 305.
Dub. *III. An ob alias cauſas poſsit fieri Diuortium.* 307.
Dub. *IV. An Diuortium ſemper fieri debeat authoritate Iudicis, vel fieri poſsit authoritate priuata.* 308.
Dub. *V. An, facto Diuortio, licitum ſit Religionem ingredi, & ſuſcipere Ordines Sacros.* 309.
Dub. *VI. An poſsint Coniuges mutuo conſenſu Diuortium facere, etiam nullo præcedente Crimine.* 311.

TRA-

TRACTATVS OCTAVVS

DE

SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS

POſt Pęnitentiam ſequitur Extrema Vnctio, quæ eſt quaſi perfectio, & conſummatio pęnitentiæ, nam ſi Sacramentum pęnitentiæ eſt inſtitutum ad delenda peccata poſt baptiſmum commiſſa, Extrema Vnctio eſt inſtituta ad delendas reliquias peccatorum, & ideò poſt conſiderationem pœnitentiæ, congruum eſt explicare ea omnia, quæ ſpectant ad naturam, & inſtitutionem huius Sacramenti, quod præſtant non ſolùm Theologi communiter, ſed etiam Tridentina Synodus, quæ explicationem huius Sacramenti ſeſſ. 14. ſic incipit *Viſum eſt Sanctæ Synodo præcedenti Doctrinæ de pœnitentia adiungere ea, quæ ſequuntur de Sacramento Extremæ Vnctionis, quod non modò pœnitentię, ſed & totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, conſummatiuum exiſtimatum eſt à Patribus.*

CAPVT VNICVM

DE NATVRA CAVSIS ET EFFECTIBVS HVIVS SACRAMENTI.

DVBIVM I.

De Natura, & Inſtitutione huius Sacramenti.

1. SAcramentum Extremæ Vnctionis ſic dicitur, quia illius materia proxima eſt Vnctio facta oleo benedicto, & dicitur Extrema, ſiuè quià, confertur poſt alia Sacramenta in Extremo vitæ conſtitutis, vel quia eſt vltima omnium vnctionum, quibus Homo viator vngitur in Eccleſia, ſiquidem primò vngitur in baptiſmo, deinde in confirmatione, tertiò in ordine Sacerdorali, quartò, & vltimò in hoc Sacramento Extremæ vnctionis, vt cum Magiſtro, & Soto, notat Bonacina *in principio primæ quæſtionis*: Illud autem eſſe verum, & proprium Sacramentum negant Hæretici, vocantes potiùs figmentum, vt videri poteſt apud Bellarm. *lib. de Extrema vnctione cap. 1.*

2. Reſp. Extremam vnctionem eſſe verum, & propriè dictum Sacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum, & ab Apoſtolis promulgatum, ſic tenent Catholici omnes contra Hæreticos, & eſt veritas definita in Concilio Florent. ſeſſ. vlt., & in Triden. *ſeſſ.* 14. tit. de Extr. Vnctione cap. 1. vbi habetur. *Inſtituta eſt Sacra hæc vnctio infirmorum, tamquam verum, & propriè Sacramentum noui Teſtamenti à Chriſto Domino noſtro*, & can. 1. *Si quis dixerit, Extremam Vnctionem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, & à B. Iacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut Figmentum humanum, anathema ſit.* Idem tradunt communiter Patres, quos dabit Auerſa q. vnica de hoc Sacrament. *ſect.* 1. Ratio eſt, quia Sacramentum eſt ſignum ſenſibile inuiſibilis gratiæ, ſeu ſignum ſenſibile conferens ex Diuina inſtitutione gratiam remiſſiuam peccati, ſed Extrema vnctio eſt huiuſmodi, nam remittit peccata, ſi quæ ſunt, vt apertè habetur ex Epiſt. D. Iacobi cap. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſię, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & Oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*, in quibus verbis, vt notat Trident. *cap. 1.*, clarè exprimitur materia remota, quæ eſt oleum, proxima, quæ eſt vnctio; item forma, ſubiectum, miniſter, & effectus Sacramenti, vnctio etiam externa aptiſſimè Spiritus Sancti gratiam, qua inuiſibiliter ani-

ter anima Ægrotantis inungitur, repræſentat.

3. Ex Trident. etiam conſtat, hoc Sacramentum verè fuiſſe à Chriſto Domino immediatè inſtitutum, & per Iacobum Apoſtolum fidelibus commendatum, ac promulgatum. De tempore inſtitutionis non ſatìs conſtat; alij enim volunt, fuiſſe inſtitutum à Chriſto *Marci 6.* quando miſit diſcipulos ſuos ad prædicandum, & ad ſanandos infirmos *vngentes illos oleo*; alij, fuiſſe inſtitutum in nocte Cœnæ, quoad deſignationem materiæ, & formæ; quoad poteſtatem verò illud adminiſtrandi *Ioan. 20.*, quando dedit Apoſtolis poteſtatem abſoluendi, ſed probabiliùs eſt, fuiſſe quidem adumbratum *Marci 6.* ſed inſtitutum poſt reſurrectionem *Ioan. 20.*, quando Apoſtoli acceperunt poteſtatem ſuprà Corpus Chriſti Myſticum ad delenda peccata, ad quam poteſtatem ſpectat etiam miniſterium huius Sacramenti, quod eſt conſummatiuum pœnitentiæ, ſic docent Auerſa *ſect. 1.* Ant. à Spiritu S. *diſp. vnica de Extrem. Vnctione ſect. 1. num. 2.* Palaus, & alij, quos ſequitur Leander *diſp. 1. q. 4.*

4. Reſp. 2. hoc Sacramentum, ſicut etiam alia poſſe dupliciter conſiderari, & definiri; primò phyſicè per materiam, & formam; ſecundò metaphyſicè per genus, & differentiam. Primo modo rectè definitur; *eſt Vnctio olei benedicti facta à Presbytero in aliquibus partibus Corporis periculosè ægrotantis, ſub præſcripta verborum forma.* Secundo modo definitur *Sacramentum nouæ legis à Chriſto Domino inſtitutum ad conferendam ſalutem animæ, vel etiam Corporis ægroto periclitanti per vnctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis.* Vbi Sacramentum eſt genus, aliæ verò particulæ habent rationem differentiæ, cum per illas hoc *Sacramentum* differat à reliquis.

5. Quæres; An hoc Sacramentum ſit de neceſſitate ſalutis. Certum eſt apud omnes, illud non eſſe neceſsarium neceſſitate medij, cum ſine illo poſſint homines ſaluari, & de facto ſaluantur decedentes ante vſum rationis cum ſolo baptiſmo, & quia Eccleſia prohibet illud conferri tempore interdicti, cap. *Quòd in te.* De pœnit., & remiſſ. quamuis illo tempore permittat miniſtrari Sacramentum pœnitentiæ, & Viaticum; quod vtique non faceret, ſi illud Sacramentum eſſet neceſſarium neceſſitate medij: An verò ſit neceſſarium neceſſitate præcepti, affirmant Magiſter *in 4. diſt. 23. cap. 3.* Petrus Soto *lect. 2. de hoc Sacram.*, & inclinat Turrianus *in ſum. part. 2. cap. 136. dub. 1. concl. 1.*, & probatur ex natura rei ſuppoſita inſtitutione huius Sacramẽti; nam homo tenetur in articulo mortis ſibi conſulere omni conatu, & medio opportuno, ſed hoc Sacramentũ eſt medium opportuniſſimum, quo ſe præparet, ac diſponat ad mortem, quo ſe armet, & muniat aduerſus grauiſſimas tentationes tunc vrgentes, quo ſe roboret, & confortet ad perſeuerandum, & decedendum in gratia; ergo tenetur illud aſsumere, tum etiam ex præcepto poſitiuo Apoſtolico, vel Diuino inſinuatum ab Apoſtolo Iacobo illis verbis. *Infirmatur, quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ.* Conſtat etiam ex vſu, & conſuetudine Eccleſiæ, quæ ſollicita eſt infirmis miniſtrare hoc Sacramentum; ergo quia illud eſt neceſsarium neceſſitate præcepti.

6. Reſp. Nullum adeſse præceptum obligans fideles ſub mortali ad recipiendum hoc Sacramentum, quia nullibi extat hoc præceptum, ſiuè diuinum, ſiuè humanum; verba enim illa Diui Iacobi non continent præceptum, ſed docent, & admonent quid ſit faciendum. Non oritur obligatio ex natura rei, ſuppoſita inſtitutione Sacramenti, quia non fuit inſtitutum tamquam medium neceſsarium, ſed ſolùm tamquam valdè vtile ad benè moriendum, & decedendum in gratia, at proinde per ſe non obligat ex natura, & inſtitutione ſua ſub mortali; maximè, quia per alia media, ſcilicet orationibus, & Sacrificijs poteſt infirmus inſidias, & tentationes ſuperare; Nec obligat conſuetudo fidelium, quæ fuit introducta ex deuotione, & pia voluntate, non ex animo inducendi obligationem; vnde non peccaret mortaliter, qui etiam voluntarie hoc Sacramentum omitteret, ita ex communi ſenſu Doctorum tenent Palaus *diſp. vnica punct. 8. num. 1.* Auerſa *ſect. 9.* Ant. à Spiritu S. *num. 1.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 170.* & *part. 8. tract. 1. reſol. 58.* Bonacina *punct. 5. num. 10.* Filliuc. *tract. 3. num. 112.*

7 Per accidens poteſt omiſſio talis Sacramenti eſse peccaminoſa lethaliter. Primò ratione contemptus, quando illud nihili faceret, aut putaret, eſſe quid puerile, aut parùm decens, vt proinde Trident. in fine *cap. 3.* dixerit; *Nec verò tanti Sacramenti contemptus abſque ingenti ſcelere, & ipſius Spiritus Sancti iniuria eſſe poſſet.* Secundò ratione ſcandali, quando ratione circumſtantiarum alios induceret ad ſuſpicionem hæreſis, vel contemptus in ipſo omittente, qui cenſeretur paruipendere, aut malè ſentire de tali Sacramento. Tertiò, ſi exiſtens in peccato mortali non poſſet alia Sacramenta recipere, & præcipuè Sacramentum pœnitentiæ, quia fortè nullus eſset, qui ſciret, aut vellet alia Sacramenta miniſtrare; tunc enim infirmus teneretur recipere hoc Sacramentum, ſi adeſset Sacerdos, qui vellet illud miniſtrare, & omittendo peccaret contra Charitatem, cum omitteret medium ſecurius ad ſalutem, cum aliàs poſset decipi, putans habere contritionem, quam non habet, ita Palaus *num. 3.* Ant. *num. 5.* Auerſa *ſect. 9.*

8. An verò ſit ſaltem peccatum veniale non recipere extremam vnctionem, data opportunitate, ex ſola negligentia. Alij negant, quia nullum datur præceptum. Sed meliùs alij affirmant, quando nulla adeſt iuſta cauſa omittendi, quia nolle illud recipere ex ſola negligentia eſt ſe priuare ingenti bono ſpirituali, quod ſine prodigalitate, quæ eſt peccatum veniale, fieri non poteſt, vt docent Palaus *num. 2.* Nugnus, Coninch, Bonacina, & alij, quos

affert,

afert, & ſequitur Leander *diſp.* 1. *queſt.* 6.

DVBIVM II.

De Materia remota huius Sacramenti.

9. RESp. materiam remotam huius Sacramenti eſse oleum oliuarum ab Epiſcopo benedictum. Sic habetur ex Concil. Trident. cap. 1. *Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum, nam vnctio aptiſſimè Spiritus Sancti gratiam, qua inuiſibiliter anima ægrotantis inungitur, repræſentat*. Idque col.igit ex verbis Apoſt. *vngentes eum oleo*. Idemque ſemper fuit ſenſus totius Eccleſiæ, & quidem conuenientiſſimè pro materia huius Sacramēti aſſignatur oleum, tum propter rationem d ctam, tum quià corporalis vnctio ſolet adhiberi ad ſanandos morbos, & ſedandos dolores; curanda vulnera, & con fouenda membra, vnde aptiſſimè ſignificat effectus, quos præſtat in anima tale Sacramentum, quod ſanat morbos, & vulnera peccatorum, & lætificar conſcientiam, vt poſteà videbimus, cum ſermo erir de effectu talis Sacramenti.

10. Oleum debet eſse oliuarum, quia oleum abſolutè prolatum, tum in Scriptura, tum in vſu loquendi ſumitur pro oleo oliuarum; vnde excluduntur alij liquores ex alijs rebus expreſſi, vt eſt liquor nucum, agmidalarum, & ſimiles, qui non ſunt materia ſufficiens, nec apta pro tali Sacramento, vt habetur ex Concil. Florent. in Decreto Fidei, vbi pro materia huius Sacramenti expreſſè ponitur oleum oliuarum, & docet Catechiſ. Rom. *cap.* 6. §. 5. idque etiam tenet vſus, & ſenſus totius Eccleſiæ. Debet eſſe oleum ſimplex ſine admixtione balſami, aut alterius liquoris, ſiquidem oleum ita ſe haber in hoc Sacramento, ſicut aqua in baptiſmo, quæ debet eſſe pura ſine admixtione balſami, aut alterius liquoris, et colligitur ex modo loquendi Concilij, tum Florent., tum Trident, et conſtat ex vſu, et praxi Eccleſiæ adhibentis oleum ſine mixtione balſami; validum tamen eſset Sacramentum, ſi admiſceretur alius liquor in parua ſolùm quantitate non excedente quantitatem olei, dummodò illud mixtum remaneat ſimpliciter oleum non corruptum per liquorem adiunctum, ea ratione, qua aqua remanet materia baptiſmi, ſi admiſceatur illi modica quantitas alterius liquoris, vt cum D. Thoma, Soto, Nauar., Naldo, Henriquez, et alijs docet Bonacina *punct.* 2. *num.* 7. ex quo colligit Leander *q.* 7., oleum roſaceum eſse mareriam ſufficientem huius Sacramenti ſi aliàs non ſit multùm corruptum, quia per talem mixtionem oleum non extrahitur à proprio eſse, nec amittit naturam olei, hoc ramen ſine peccato ex genere ſuo graui fieri non poteſt, vt notat Auerſa *ſect.* 2.

11. Non ſolùm de neceſſitate præcepti, ſed etiam de neceſſitate Sacramenti oleum debet eſſe ab Epiſcopo benedictum, adeò vt non ſit validum Sacramentum, ſi adhibeatur oleum non conſecratum colligitur ex Concil. Flor., & Trid. ſtatuentibus pro materia huius Sacramenti oleum ab Epiſcopo benedictum, quo loquendi modo ſatis indicatur, benedictionem Epiſcopalem eſſe eſſentialiter requiſitam; congruentiam affert D. Thom. *q.* 72. *art.* 3. quia congruum eſt, vt corporea, & ſenſibilis materia antequam ad animæ ſanctificationem adhibeatur, à vulgari, & profano vſu per benedictionem aliquam ſecernatur, vt in ſimili dicebamus ſupra de materia Confirmationis. An verò poſſit hoc oleum conſecrari, & benedici à ſimplici Sacerdote ex diſpenſatione, & commiſſione Summi Pontificis, affirmat cum Caiet., Henriq., & alijs Bonacina *punct.* 2. *num.* 3. ſed verius eſt non poſſe benedici, quia mareria Sacramentorum non poteſt à Pontifice variari, & materia huius Sacramenti eſt oleum ab Epiſcopo benedictum, vt conſtat ex perpetua traditione Eccleſiæ deriuata ab ipſo Chriſto, qui ſic inſtituit, & Apoſtolos inſtruxit, & habetur ex Concilijs allatis, ſic etiam tenenr cum D. Thoma Suarez *diſp.* 49. *ſect.* 1. *num.* 3. Hurtad. *diff.* 4. Coninch. *diſp.* 19. *num.* 6. Ant. à Spiritu S. *num.* 8. Diana *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 81. &, alijs pluribus citatis, Leander *q.* 4.

12. Quæres: An de neceſſitate Sacramenti oleum debeat eſſe benedictum ab Epiſcopo benedictione conſueta Eccleſiæ. Reſp. negatiuè, quia Chriſtus Dominus nullam præſcripſir formam ſeruandam in hac benedictione, ſed ſolùm voluit materiam Extremæ vnctionis eſſe oleum benedictum à legitimo miniſtro, quomodolibet benedictio fiat cum inuocarione Diuini Nominis; nec dici poteſt, Chriſtum reliquiſſe formam benedictionis determinandam ab Eccleſia qua ſemel determinata, non poſſit ampliùs immutari, quia hoc non conſtat, nec ex triditione, nec ex Concilijs, nec ex Patribus: peccaret tamen grauiter Epiſcopus, ſi notabiliter mutaret formam deſcriptam in Pontificali, quæ proinde eſt de neceſſitate præcepti, non de neceſſitate Sacramenti, prout docet Bonacina *punct.* 2. *num.* 4. Hurtado *diff.* 4. Auerſa *sect.* 2. Palaus *num* 4. & alios referens Leander *q.* 5.

13. Quæres 2. An validum ſit Sacramentum, ſi per errorem, aut in neceſſitate Sacerdos adhiberet Chriſma, aut aliud oleum benedictum ab Epiſcopo diuerſũ, & diſtinctũ ab oleo Infirmorum. Negant plures, quia licèt non ſit præſcripta forma benedictionis pro oleo Infirmorum, requiritur tamen, quòd oleum ex intentione Epiſcopi benedicentis ſit ordinatum ad hunc effectum; nam per benedictionem deputatur hæc materia ad vſum Sacramenti; at Chriſma confirmationis, oleum Cathecumenorum, ſeu aliud ab Epiſcopo benedictum, non eſt ordinatum, nec benedictum per ordinem ad extremam vnctionem; ergo eſt materia in-

ſufficiens, & inepta, ita Palaus *p. 2. num.* 5. Bonacina *num.* 5. Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 31. *num.* 16. Auerſa *ſect.* 2. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 8. *punct.* 2.

14. Reſp. Validum fore Sacramentum adminiſtratum Chriſmate Confirmationis oleo Cathecumenorum, ſeu alio ab Epiſcopo benedicto. Ratio eſt, quia Chriſma verè eſt oleum ab Epiſcopo benedictum, & quamuis habeat admixtionem balſami, non obſtat, cum ſit in leuiſsima quantitate, quæ non ſuperat materiam olei, & olim Eccleſiam vſam fuiſse Chriſmate pro oleo ad vngendos infirmos notat Leander *q.* 6. ex cap. ex cap. *illud ſuperfluum diſt.* 75. idem habet Filliuc. *cap.* 4. *num.* 73. cum enim formula benedictionis non ſit à Chriſto determinata, ſufficiens erit quæcumque benedictio, vt proinde validum ſit Sacramentum, oleo quacumque benedictione benedicto, adminiſtratum, ſic Sotus *diſt.* 23. *art.* 3. Henriq. *lib.* 3. *cap.* 8 *num.* 2. Suarez, *tom.* 4. *diſp.* 49. *ſect.* 1. Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 15. vbi citat Amicum in Curſu Theolog. *tom.* 8. *diſp.* 19. *ſect.* 3. *num.* 35. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 3. *num.* 11. Dicaſtill. *diſp.* 1. *num.* 37. vbi exiſtimat, quòd caſu, quo non eſſet aliud oleum, quàm Chriſma Confirmationis, non eſſet peccatum de facto illo inungere ægrotum: & nihil eſſe repetendum, ſi Sacerdos per errorem contulit hoc Sacramentum cum Sacro Chriſmate, cum Amico, & Dicaſtillo docet Diana, idemque tenet Ant. quia validum foret Sacramentum.

15. Quæres 3. An requiratur, quòd oleum ſit illo Anno benedictum. Certum eſt apud omnes, hoc non eſſe de neceſſitate Sacramenti, quia hoc nullo iure conſtat, vt bene notat Leander *q.* 10. An verò ſit de neceſſitate præcepti, Affirmant Bonacina *num.* 6., & Zambranus, quem citat, & ſequitur Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 176., & patet ex ipſo vſu, & praxi Eccleſiæ, ſecundùm quam, veteri conbuſto, ſingulis Annis renouatur: de hac obligatione valdè dubitant Henriquez *lib.* 3. *de Sacram. cap.* 8., & Ledeſma *in Summa cap.* 2. *de hoc Sacram.*, eò quòd præceptum non ſit in iure expreſſum de oleo Infirmorum, ſicut de Chriſmate, & Ant. à Spiritu S. *num.* 14. abſolutè affirmat, non peccare mortaliter Sacerdotem, qui veteri oleo vngit infirmum, quia de hoc nullum datur præceptum obligans ad mortale, idem docent Diana *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 81. Palaus *punct.* 2. *num.* 12. Leander *q.* 11. Homobonus tract. 13. de Exam. cap 7. *q.* 21. Non peccare Sacerdotem, qui vngeret infirmum oleo veteri, quando non habet nouum benedictum, eo Anno, declarauit Sacra Congreg. Epiſcop. die 20 Martij 1590. teſte Gauanto in Enchir. Epiſc. ver. *Extrema Vnctio num.* 10. imò teneret, eo vti, ne ſinat infirmum è vita migrare abſque ſubſidio huius Sacramenti, notat Auerſa *loc. cit.*

16. Quæres 4. An oleo benedicto licitè poſſit admiſceri aliud non benedictum. Reſp. poſſe in neceſſitate admiſceri, quando oleum benedictum non ſufficeret omnibus, vt docet Rituale Romanum his verbis. *Oleum benedictum ſi fortè infra Annum, aliquo modo, ita deficiat, vt ſufficere non poſſe videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate ſuperfuſo, reparari poteſt*; poteſt igitur oleo benedicto admiſceri aliud non benedictum, ſed in minori quantitate; nam maior quantitas in ſe minorem conuertit., & extrema olei non conſecrati ita permiſcentur cum extremis olei conſecrati, vt ſimul vtrumque cenſeatur conſecratum, & in hoc conueniunt Omnes.

17. An verò addi poſſit maior quantitas olei non benedicti, non quidem tota ſimul, ſed ſucceſſiuè pluribus vicibus, affirmat Diana *part.* 9. *tract* 6. *reſol.* 44. vbi citat Leſſium, Baunyum, Candidum, & alios, & dicit, eſſe communem vſum, & praxim omnium ferè Eccleſiarum, & concludit, quòd ſi à principio Epiſcopus benedixit quantitatem olei v.g. quatuor librarum, poſtea paulatim, & per varias vices poteſt addi quantitas Decem librarum, ſi neceſſaria eſſet pro adminiſtratione Sacramenti, & copia infirmorum. Magis placet contraria Sententia, dicens, quantitatem additam, ſeu addendam ſiuè ſimul, ſiuè ſucceſſiuè, ſiuè vna, ſiue pluribus vicibus, non debere excedere quantitatem olei ab initio benedicti, et ratio eſt, quia ideò totum oleum remanet benedictum, quando admiſcetur minor pars olei non benedicti, quia in commixtionibus maior quantitas debet in ſe minorem conuertere, vel ad ſui identitatem trahere; quod fieri non poteſt, quando pars addita, ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè eſt maior, & excedens, ſecus poſſet pluribus vicibus fieri additio, non ſolùm decem, ſed etiam centum, & mille librarum; ex quo etiam ſequitur, quòd, facta ſemel benedictione aquæ, numquam eſſet neceſſe nouam benedicere, quia priùs benedictæ poſſet fieri ſucceſsiuè per plures Annos continua additio, quod non videtur dicendum, & ita tenent Leander *diſp.* 2. *q.* 9 Quintanaduenas *tom.* 1. *tract.* 5. *de Sacram. ſingul.* 1. *num.* 4. Bonacina *punct.* 2. *num.* 8. Tambur. *lib* 6. *de Extr. Vnct. cap* 1. §. 1. *num* 2. idemque tenet Diana *part.* 11. *tract.* 3. *reſol.* 15.

18. Quæres 5. Quænam quantitas olei requiratur, & ſufficiat ad valorem huius Sacramenti. Non ſufficere vnam guttam olei pro vna vnctione, ſed plures requiri tenent Filliuc. *n.* 78. Suarez *diſp.* 40. *ſect.* 2. *num.* 4. Marchinus *de peſte part.* 3. *cap.* 6. *num.* 14. idque probant exemplo baptiſmi, ad cuius validitatem non ſufficit vna gutta aquæ. Reſp. ſufficere vnam guttam pro vna vnctione, quia per illam verè quis dicitur vngi, & vna ſtilla dicitur vngere, prout tenent Reginaldus, Tannerus, Dicaſtillus, & alij, quos ſequitur Ant. *num.* 15. Leander *q.* 12. Diana *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 88., & Auerſa *ſect.* 2. vbi ait, ſufficere, vt Sacerdos intingẽs extremum digiti in oleo liniat partem vngendam, quia ſic verè vngit.

DV-

DVBIVM III.

De Materia proxima huius Sacramenti.

16. RESp. Materiam proximam huius Sacramẽti eſſe vnctionem factam in quibuſdam partibus corporis; ita tenent Doctores communiter, quia Sacramẽtum, quod conſiſtit in vſu, habet pro materia proxima vſum materiæ remotæ, qui in præſenti eſt ipſa vnctio, & habetur ex illo D. Iacobi *Vngentes eum oleo*, & ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 1.* conſtat etiam à pari de Baptiſmo, cuius materia proxima eſt ablutio, ſeu actio ipſa lauandi.

20. Hæc vnctio fieri debet in formam Crucis, quia omnia Sacramenta ſub hac forma peraguntur, vt habetur ex cap. *Numquid* de conſecrat. diſt. 5., & ibi Gloſſa verb. *Niſi in Cruce*; Hoc tamen non eſt de neceſsitate Sacramenti, quia nullo Textu, aut ſufficiẽti ratione hoc probari poteſt; nam Concilia Florent., & Trident. accuratè materias, & formas Sacramentorum exprimentia, nullam mentionem faciunt de formatione Crucis in hoc Sacramento, ſicut illam requirunt in Sacramento Confirmationis, & ratio diſparitatis eſt, quia non adhibito ſigno crucis, non verificaretur forma Confirmationis, in qua dicitur *ſigno te Signo Crucis*, quæ verba non ponuntur in forma Extremæ vnctionis, & quia in illa quis inungitur, & conſtituitur miles ad defendendam Crucem, & fidem Chriſti coram Tyranno, non ſic in Extrema vnctione. An verò hoc ſit de neceſsitate præcepti nonnulli affirmant apud Leandrum *q.* 15. ſed meliùs alij negant, quia nullibi tale præceptum inuenitur; vnde ſi extra caſum neceſſitatis, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, Sacerdos formam Crucis in hoc Sacramento non adhiberet, non peccaret mortaliter, quia nullum datur præceptum, & quia materia leuis eſt, vt docent Suarez *diſp.* 40. *ſect.* 2. Coninch. *diſp.* 19. *dub.* 7. Palaus *punct.* 3. *num.* 2. Ant. *ſect.* 4 *num.* 17. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 178. Beccanus, Layman, Reginald., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *dicta q* 15 ſi ex iuſta cauſa omittatur, vt citiùs miniſtretur Sacramentum, inſtante morte, nullum erit peccatum, nec etiam veniale, vt cum Molfeſio, Dicaſtillo, Trullench., & Baunio docent Ant. à Spiritu S., & Leander, qui nullum peccatum agnoſcunt, etiamſi extra neceſſitatem omittatur ſignum Crucis, cum ſufficiat, vnctionem Sacram quocumque modo fieri.

21. Nec eſt de neceſſitate Sacramenti, ſed ſolùm de neceſſitate præcepti, quòd hæc vnctio fiat manu immediata Sacerdotis, vt habetur in Rituali, & Cæremoniali Romano. At tempore peſtis, ad vitandum contagium, licitum eſt hoc Sacramentum miniſtrare virgula oblonga, vt docent Marchinus de peſte *part. 3. cap. 5. n.* 1. Barboſa *de Offic. Parochi cap.* 22. *num.* 16. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 167. vbi affert Syluium, & Capeauillam, *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 79. Aueria *ſect.* 4 Ant. *num.* 18. Leander *q.* 17. vbi docet, in Hiſpania vigere conſuetudinẽ, vt omni tempore, non immediata manu Sacerdotis, ſed virgula aurea, vel argentea, ad hunc vſum deputata Sacramentum hoc miniſtretur, quam conſuetudinem eſſe obſeruandam, vbi viget, docet etiam Ant. à Spiritu S.

22. Quæres, Quotuplex Vnctio ſit de neceſſitate, facienda, & quænam partes Corporis ſint neceſſariò vngendæ. Concilium Florent. in inſtructione Armenorum recenſet Septem vnctiones faciendas in Corpore infirmi hoc modo. *Infirmus inungendus eſt in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, & locutionem; in Manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, & in renibus propter delectationem ibidem vigentem.* Verùm has omnes vnctiones non eſſe de neceſſitate Sacramenti facilè patet, quia non omnes in omnibus adhibentur; nam vnctio in renibus ferè vbique omittitur, & in fœminis ſemper omittendam eſſe propter honeſtatem, & decentiam cum Toleto, Valentia, Suarez, Zambrano, Bellarmino, & alijs docet Palaus *puncto* 3. *num.* 3., & cum eo alij communiter ex præſcripto Eccleſiæ, & inde non eſt nec etiam de neceſsitate præcepti: Vnctio in pedibus non eſt in vſu apud omnes Eccleſias, & quamuis in Eccleſia Romana, & alijs vt plurimùm adhibeatur, non eſt tamen de neceſsitate Sacramenti, eſtque adhibenda, vel omittenda iuxta conſuetudinem cuiuslibet Eccleſiæ. Nec obſtat Concilium Florent. aſsignans ſeptem Vnctiones, quia non aſsignauit illas, vt neceſſarias, et eſſentiales, ſed explicauit ritum illo tempore vſitatum in Eccleſia.

23. Reſtat difficultas de quinque ſenſibus; an nimirum quinque ſenſuum vnctio ita ſit de eſſentia huius Sacramenti, vt vno prætermiſſo, irritum ſit Sacramentum, nec gratiam conferat. Communis Sententia affirmat, idque probat ex inſtitutione Chriſti ſic inſtituentis hoc Sacramentum, vt quinque ſenſuum vnctiones eſſent de eſſentia ipſius; quod colligitur ex perpetua praxi, et conſuetudine Eccleſiæ ab Apoſtolis deriuata, et ex communi ſenſu Doctorum. Ratio etiam eſt, quia omnes iſtæ vnctiones ordinantur ad integram ſanitatem Animæ ſignificandam, et operandam; ergo non habent perfectam ſignificationem, nec integram rationem Sacramenti, niſi omnes compleantur, ita tenent P. Philibertus Marchinus *de peſte part.* 3. *cap.* 6. *num.* 16. vbi ait; etiam graſſante peſte omnes quinque vnctiones eſſe adhibendas, vel potiùs hoc Sacramentum omittendum, cum illud non ſit de neceſsitate ſalutis, ita etiam tenent Bonacina *punct* 5. *num.* 16. Coninch *diſp.* 19. *dub.* 3. *num.* 11. Sotus, Henriq., Suarez, Bellarminus, Valentia, Layman, quos affert, et ſequitur Palaus *punct.* 3. *num.* 6.

Digitized by Google

num. 6. Auerſa *ſect.* 4. Filliuc. *num.* 110.

24. Secunda Sententia, quæ valdè probabilis eſt, negat eſſe de neceſſitate Sacramenti, vt omnes quinque ſenſus vngantur, ſed aſſerit ſufficere, ſi vnus ſenſus vngatur cum ſua conſueta forma. Ratio eſt, quia neceſſitas quinque vnctionum in quinque Senſibus non ſatìs colligitur ex verbis Apoſtoli ſolùm requirentis vnctionem infirmi, *Vngentes eum oleo*; hæc autem haberi poteſt per vnicam vnctionem, per quam homo dicitur ſufficienter vnctus, ſicut per vnicam abolutionem dicitur ablutus, & habetur baptiſmus. Non ex Concil. Florent., nam ibi aſſignantur ſeptem vnctiones, quæ tamen omnes non ſunt de eſſentia Sacramenti, at non eſt maior ratio, vt excludantur duæ, & non plures. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. nullum certum numerum aſſignat, ſolumque dicit huius Sacramenti materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum; *nam vnctio aptiſſimè Spiritus Sancti gratiam, qua inuiſibiliter anima ægrotantis inungitur, repræſentat*. Si autem omnes quinque ſenſuum vnctiones eſſent de eſſentia Sacramenti, id non prætermiſiſſet Concilium, exactiſſimè aſſignans materiam, & formam Sacramentorum. Non denique habetur ex vſu, & conſuetedine Eccleſiæ, nam hæc oſtendit ritum, & praxim obſeruandam de neceſſitate præcepti, non de neceſſitate Sacramenti.

25. Ratio ſatìs efficax eſt, quia in vnctione vnius Senſus ſaluatur tota, & integra ratio huius Sacramenti; nam ibi datur materia, & forma cum intentiòne Miniſtri, quælibet vnctio cum ſua forma ſignificat, & cauſat remiſſionem peccatorum, quæ à peculiari ſenſu ſunt admiſſa independenter ab alijs formis, & ſic quælibet vnctio in quolibet ſenſu ſufficit ad Sacramentum eſſentialiter conſtituendum, ſicut ſufficit ad ſignificandum, reliquæ vnctiones pertinent ad integritatem, & perfectionem Sacramenti, ſicut plures Ordines conſtituunt vnum Sacramentum Ordinis, & in quolibet Ordine habente diuerſas materias, & formas partiales confertur diuerſa gratia, & Character, qui ſimul integrant, ac perficiunt eumdem ordinem, puta Sacerdotium eſt vnum Sacramentum, & tamen habet duas partes, quaſi partiales cum ſua materia, forma, & effectu diſtincto, in quarum altera traditur ordinato poteſtas in Corpus Chriſti verum, & in altera poteſtas in Corpus Chriſti myſticum; ita in hoc Sacramento datur integra ſanitas Animæ per integrum Sacramentum conſtitutum ex vnctionibus quinque ſenſuum, & partialis ſanitas per partiales vnctiones cuiuslibet ſenſus. Hanc Sententiam tenent Syluius 3. *part. q.* 32. *art.* 7. Becanus *de Sacram. cap.* 27. 3., *&* 7. Ochagauia *q.* 3. *num.* 7. Granadus *in* 3. *p. contr.* 8. *de extr. vnct. diſp.* 7. *num.* 12. Chapeauilla, Rodriquez, Barthol. de Ledeſma, Serarius, Eſtius, Caſpenſis, Amicus, quos afferunt ac ſequuntur Leander *diſp.* 3. *q.* 20. Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 21., & Ant. à Spiritu S. *ſect.* 4. *num.* 20. Baunius *de extr. vnct. q.* 12. *aſſert.* 2. Dicaſtillus *tract.* 7. *diſp.* 1. *num.* 49., & omnes illi, qui docent, in qualibet vnctione conferri ſtatim gratiam, quos affert Diana *p.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 179.

26. Nec dicas, vnum peccatum non poteſt remitti ſine alio; ergo non poteſt remitti peccatum per quamlibet vnctionem, ſed dumtaxat in vltima; in qua perficitur Sacramentum. Sed contra eſt, quòd hoc Sacramentum non eſt per ſe inſtitutum ad delenda peccata mortalia, de quibus verificatur, quòd vnum non poſſit tolli ſine alio, ſed ad poſtulandam gratiam Spiritus Sancti, & conferenda auxilia roborantia infirmum aduerſus inſidias diaboli, quæ poſſunt in qualibet vnctione concedi.

27. Extra caſum neceſſitatis numquam licitum eſt miniſtrare hoc Sacramentum ſine vnctione quinque ſenſuum, prout tradit communis Theologorum Sententia, & vniuerſalis Eccleſiæ ritus iuxta Rituale Romanum, & inde peccaret lethaliter Sacerdos aliquam vnctionem voluntatiè omittens, quia ſine cauſa faceret contra vſum Eccleſiæ in re graui, iuſta interueniente cauſa: plures etiam ex Auctoribus primæ Sententiæ concedunt, licitè poſſe hoc Sacramentum conferri in vno tantùm ſenſu ſub conditione ſaltem mente retenta: iuſtæ cauſæ ſunt, ſi vrgeat periculum ex parte infirmi, qui morietur ante quinque vnctiones; vel ex parte miniſtri, qui timet contagium, ſi peſte infectum vngat quinque vnctionibus; vel dum timet ſi vnum quinque vnctionibus vngat, alios ægrotos in maiori mortis periculos conſtitutos abſque vlla vnctione deceſſuros, ita Marchinus *ſupra num.* 26., quem ſequitur Diana *part.* 5. *tract* 3. *reſol.* 80., & in ſum. verb. *extrema vnctio num.* 9., & cum alijs Ant. à Spiritu S. *num.* 22. Satìs igitur erit in eo caſu vngere vnicum ſenſum magis expoſitum, & obuium, vel etiam caput, in quo omnes ſenſus magìs vigent cum integra forma. *Per iſtam Sanctam vnctionem, & ſuam piiſſimam Miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum*, quam praxim obſeruandam proponunt in morbis contagioſis, & peſte graſſante Paſtorale Mechlinienſe *de Sacramento vnctionis can* 9., & Paſſauienſe *can.* 11. prout refert Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol* 21. tutiùs tamen, & ſecuriùs eſt in dicto caſu citiſſimè vngere etiam ſine forma Crucis vnum oculum, vnam aurem, vnam manum, narem, & os cum præcitata forma, quæ virtualiter continet omnes *Indulgeat tibi Deus, &c. quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum*, vngendo ſucceſſiuè ſenſum, quem nominat, quam praxim approbant in morbis contagioſis Diana ſupra referens Amicum, Auerſa *ſect.* 4., qui bene notat, in periculo mortis præponendum eſse ly *deliquiſti*, ante per viſum, auditum, &c. quia ſecus, ſi *deliquiſti* ſer-

uetur

uetur in fine, & interim decedat ægrotus nullatenus recipiet Sactamentum, quia non perficitur ſignificatio, ita etiam docent Coninch, Layman, & alij, quos ſequitur Leander *q. 21.*

28. Non eſt de neceſsitate Sacramenti, quòd vnctio fiat in binis organis ſingulorum ſenſuum, puta in vtroque oculo, in vtraque manu, & vtraque aute, ſed ſufficit in altero fieri, quia per hoc ſatìs veritas formæ, et ſignificatio Sacramenti ſaluatur, nec eſt de eſſentia, quòd inter prædictas vnctiones aliquis ordo ſetuetur, vt priùs oculi vngantur, quàm manus, ſed quocumque ordine fiant, validum eſt Sacramentum: non eſt tamen tecedendum ab ordine præſcripto in Rituali Romano, quem ſine cauſa inuertere eſſet peccatum mortale, iuxta Palaum *punct. 3. num. 11., & punct. 8. num. 15.*, aut veniale vt cum Granado, & Dicaſtillo docet Ant. *num. 25.* eſſet autem peccatum mortale ſine cauſa vtriuſque ſenſus vnctionem omittere, puta vngere tantùm vnum oculum, & aurem, quia in re graui ſaceret contra Eccleſiæ conſuetudinem, vt cum Zambrano, Layman, & alijs docet Palaus *punct. 8. num. 15.*, ſecus ſi hoc fieret ex neceſſitate, puta ſi infirmus non poſſet conuerti in aliud latus, vel timeatur periculum infectionis,

29. Si Ægrotus aliquo ſenſu careat, vt ſunt Cæci à natiuitate, nec non mutilati, vngi debent in organo oculorum, aut in partibus propinquioribus partibus abſciſſis, quia licèt careat ſenſu, poteſt tamen peccare ſecundùm affectum, et appetitum videndi, loquendi, &c. ergo licèt huiuſmodi ſenſibus careat, capax tamen eſt huius Sacramenti, et verè Sacerdos dicete poteſt *Indulgeat tibi Deus quidquid per viſum, auditum &c. deliquiſti*, vt cum D. Thoma, Soto, Bonacina, et alijs docet Leander *q. 24.* et tenet communis vſus Eccleſiæ. Hìc autem aduerte, Sacerdotes non debere vngi in palmis manuum, in quibus iam fuerunt vncti in receptione Sacerdotij, ſed in ſuperiori verſa parte manus vngi debent, ita Ant. *num. 24.* Bonacina *punct. 5. num. 19.* Palaus *punct. 8. num. 15.*, et docet Rituale Romanum.

30. An verò poſſit hoc Sacramentum miniſtrari in qualibet parte corporis, affirmant nonnulli à paritate Baptiſmi, qui validè miniſtratur in qualibet parte corporis, nec contrarium colligitut ex Scriptura, aut ex vniuerſali Eccleſiæ traditione, vt docet Becanus *q. 7. num. 6.* veriùs tamen eſt, non poſſe validè miniſtrari, niſi in aliquo ſenſu, vel in capite, in quo maximè vigent ſenſus, quia ſecus non verificaretur forma huius Sacramenti. Nec obſtat paritas de baptiſmo, quia, vt docet D. Thomas 3 *p. q. 32. art. 3.*, baptiſmus confertur per modum ablutionis, ablutio autem ad abſtergendas ſordes conuenit toti corpori, et ſic poteſt miniſtrari, aut in toto corpore per immerſionem, aut in alia parte per infuſionem, ſeu aſperſionē: at extrema vnctio adhibetur per modum medicinæ, et curationis, curatio autem debet applicari illis partibus, vbi eſt radix morbi: cum autem radix peccatorum proueniat à ſenſibus, in illis debet conferri Sacramentum extremæ vnctionis, vt docent Leander *q. 22.* Ant. *num. 23.* et alij communiter.

DVBIVM IV.

De forma huius Sacramenti.

31. FOrma huius Sacramenti ſunt illa verba prolata à Sacerdote *Per iſtam Sanctam vnctionem, & ſuam pyiſſimam Miſericordiam Indulgeat tibi Deus quidquid per viſum deliquiſti. Amen.* et ſic in alijs partibus, expreſſo nomine ſingulorum ſenſuum, quando vnguntur, ſcilicet *per auditum, per odoratum &c.* vt præſcribitur in Rituali Romano, quæ forma deſumpta eſt ex Concil. Florentino, & Tridentino ſupra relatis, & ex perpetua Romanæ Eccleſiæ traditione deriuata ab Apoſtolo promulgatore huius Sacramenti, eſtque per ſe ſufficiens, abſque eo quòd addatur *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, vt voluerunt Angelus, Armilla, Cenedo, & Lublinus relati à Leandro *diſp. 2. q. 18.* quia nulla eſt ſpecialis neceſſitas inuocandi Sanctiſſimam Trinitatem, cum hoc Sacramentum non ſit profeſſio fidei, ſicut eſt baptiſmus, neque ad illam armat, vt Confirmatio; nec etiam eſt de neceſſitate præcepti talis inuocatio Trinitatis, quia neque in Concilijs, neque in Rituali Rom. cauetur, Trinitatem eſſe inuocandam, vt cum Palao *p. 4. num. 5.* docet Leander *loco cit.*, & cum Filliuc. *cap. 4. num. 86.* notat Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 175.*

32. Quæres: An omnia præcitata verba ſint de eſſentia formæ, & de neceſſitate Sacramenti. Hic recolenda ſunt ea, quæ diximus ſupra *tract. 1. de Sacramentis in genere cap. 1. dub. 5.* vbi diximus, formas Sacramentales habere verba determinata, quarum mutatio ſubſtantialis inualidat Sacramentum, non ſic mutatio accidentalis; & illam dici mutationem ſubſtantialem, in qua variatur ſenſus, & ſignificatio verborum: diſcurrendo igitur per ſingulas partes aſſignatæ formæ pro extrema vnctione, certum eſt, vnctionem eſse neceſsariò exprimendam, ſicut in baptiſmo debet exprimi ablutio, non tamen eſt de neceſſitate Sacramenti, quòd addatur ly *Sanctam*, cum non ponatur in Trident. vbi ſimpliciter dicitur *per iſtam vnctionem*; ſi autem eſset de eſsentia formæ non ſuiſset à Trident. prætermiſsa; ſicut non eſt de neceſſitate, quòd addatur *pyiſſimam*, quia, illis verbis omiſsis, adhuc remanet integer ſenſus, vt cum Coninch, & Reginaldo docet Bonacina *punct. 3. num. 4.*; Nec eſset inualidum Sacramentum ſi omitteretur, *& ſuam pyiſſimam miſericordiam*, quia adhuc remanet integer ſen-

ger ſenſus, nam ex ſua piiſſima miſericordia Deus noſtra peccata dimittit, & illa verba ſufficienter continentur in ly *Indulgeat*; quapropter de neceſſitate Sacramenti ſufficiunt iſta verba. *Per iſtam vnctionem indulgeat tibi Deus quidquid per viſum deliquiſti*, et ſic de alijs; non poſſunt tamen hæc verba omitti ſine peccato, ita tenent Suarez, Layman, Reginald. Filliuc., Coninch., quos affert, & ſequitur Diana *part. 3. tract. 4. reſol* 175., *&* 180 Ant. à Spiritu S. *num.* 29., & alijs adductis, Leander *q.* 19.

33. Quæres 2. An ſit de neceſſitate Sacramenti, quòd forma proferatur modo deprecatiuo. Negant nonnulli, dicentes ſufficere, ſi proferatur modo indicatiuo, *Vnga te*, ſicut obſeruatur in alijs Sacramentis, quorum formæ proferuntur modo indicatiuo. *Baptizo te. Confirma te. Abſoluo te*, ita tenent Becanus, Ricardus, Albertus, Durandus, Aureolus, quos affert Ant. à Spiritu S *ſect.* 5. *num.* 28., & probabile putant idem Ant., Ochagauia, & Dicaſtillus: refert etiam D. Bonauent. *in 4. diſt.* 23. *art.* 1. *q* 4. D. Ambroſium vſum fuiſſe hac forma, *Vngo te oleo Sanctificato in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vt more militis vncti, præparatus ad certamen aereas ſuperare poſſis poteſtates.*

34. Reſp. Ad validitatem huius Sacramenti non ſufficere formam indicatiuam, ſed neceſſariò requiri formam deprecatiuam, quia ſic habetur ex Concil. Florent., & Trident., & apertè indicatur ab Apoſtolo, dum ait; *Orent ſuper eum, & oratio fidei ſaluabit infirmum*, & ita tenent Doctores communiter D. Thomas, Sotus, Henriq, Nugnus, Bonacina, Hurtad., Diana, & alij, quos congerit, & ſequitur Leander *diſp.* 2. *q.* a.., ita etiam Auerſa *ſect.* 3. qui ad Authoritates D. Ambroſij, & aliarum Eccleſiarum reſpondet, illa verba per modum indicatiuum fuiſſe præuia, & diſpoſitiua ad formam, ſed adhibitam quoque fuiſſe veram formam per modum deprecatiuum.

35. Faciliùs admittenda videtur illa forma. *Vngo te oleo Sancto, vt per ſuam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per viſum, &c. deliquiſti*, quia non eſt purè indicatiua, ſed verbo indicatiuo adiungitur ſufficiens deprecatio; Sic Suarez *diſp.* 40. *ſect* 3. Layman *lib.* 5. *tract.* 8. *cap.* 3 Reginaldus *lib.* 28. *cap.* 9 *num.* 55. Diana *part.* 3. *tract* 4. *reſol.* 175. Ant. *num.* 28. Leander *q.* 4. Negat tamen, illam ſufficere Bonacina *punct.* 2. *num.* 3., quia illa forma non videtur continere deprecationem erga Deum, prout requiritur in forma extremæ vnctionis. Certum eſt, illam eſſe formam dubiam, nec poſſe adhiberi ſine graui peccato mortali, vt etiam fatentur Doctores, qui validam eſſe aſſerunt.

39. Cur autem forma huius Sacramenti debeat eſſe deprecatiua, non poteſt alia cauſa aſſignari, quàm voluntas Chriſti ſic inſtituentis, quæ quidem ſatis conſtat ex perpetua traditione Eccleſiæ, & ex verbis D. Iacobi. Congruentias aliquas affert D. Thomas *in 4. diſt.* 23. *q.* 1. *art.* 4. *quæſt.* 2. quia infirmus viribus proprijs deſtitutus eget deprecatione aliorum, & quia tranſit ex foro Eccleſiæ ad forum Diuinæ maieſtatis, cui per hoc Sacramentum commendatur.

DVBIVM V.

De Miniſtro huius Sacramenti.

37. MIniſter huius Sacramenti eſt ſolus Sacerdos ritè ordinatus, vt habetur, ex verbis Apoſt. *Inducat presbyteros Eccleſiæ*, quorum nomine intelliguntur ſoli ſacerdotes ritè ordinati, vt declarauit Trident. ſeſs. 14. cap. 3. *Quo nomine, eo loco, non ætate ſeniores, aut primores in populo intelligendi veniunt, ſed aut Epiſcopi, aut Sacerdotes, ab ipſis ritè ordinati*, & can. 4. anathemate damnat oppoſitum ſentientes, ex quo inferunt Doctores, neque etiam ex commiſsione Summi Pontificis poſſe hoc Sacramentum miniſtrari à Diacono, etiam in extrema neceſsitate, ſicut non poteſt miniſtrari Sacramentum pœnitentiæ, cuius Extrema vnctio eſt conſummatio. Cum autem in Sacerdote duplex ſit poteſtas, alia in Corpus Chriſti verum, qua nimirum poteſt conſecrare Euchariſtiam, et alia in Corpus Chriſti myſticum, qua poteſt peccata remittere, in hac ſecunda parte continetur, et radicatur poteſtas miniſtrandi Sacramentum Extremæ vnctionis, vt proinde poſſit à ſolo Sacerdote miniſtrari.

38. Habet poteſtatem validè adminiſtrandi hoc Sacramentum omnis, et quicumque Sacerdos, quamuis degradatus, et excommunicatus exiſtat, quia in verbis D. Iacobi nulla ſit exceptio, ſed abſolutè dicitur *inducat Presbyteros*. Ratio etiam eſt, quia hoc Sacramentum non adminiſtratur per modum iudicij, vt Sacramentum pœnitentiæ, quod proinde requirit in Miniſtro iuriſdictonem ad legitimè proferendum ſententiam iudicialem, ſed per modum medicinæ, ad quam non requiritur poteſtas iuriſdictionis, ſed ſufficit poteſtas Ordinis, quæ cum reperiatur in Sacerdote degradato, & excommunicato, poteſt validè miniſtrare hoc Sacramentum, ſicut poteſt validè conſecrare Euchariſtiam, vt docent Palaus *punct.* 7. *num.* 2. Bonacina *punct.* 4. *num.* 3., & alij communiter.

39. Licitè autem non poteſt hoc Sacramentum miniſtrare niſi ſolus Parochus, aut alius Sacerdos de illius licentia; Vnde grauiter peccat quicumque ſine tali facultate hoc Sacramentum adminiſtrat, quia alienam iuriſdictionem ſibi vſurpat, vt ex communi Sententia tradunt Sylueſter, Armilla, Tabiena, Coninch, & alij, quos ſequitur Bonacina *punct.* 4. *num.* 5 Palaus *punct.* 7. *num.* 3., & colligitur ex *Clement.* 1. *de priuileg.*, & ex Clement. *dudum*

Digitized by Google

de ſepultur., quia hoc pertinet ad munus paſcendi, in quo ſine licentia Ordinarij Paſtoris nemo ſe ingerere debet, & quidem Religioſis exemptis in *Clement. 1. de priuileg.* expreſſè prohibetur talis adminiſtratio ſine licentia Parochi ſub Excommunicatione Pontifici reſeruata: quam Excommunicationem licèt Sotus *in 4. diſt. 23. q. 2. art. 1.*, & Valentia *hic q. 2 punct 1.* extendant ad omnes Sacerdotes etiam ſæculares, verè tamen Textus non loquitur, niſi de ſolis Regularibus exemptis, ac proinde non debet Excommunicatio extendi ad alios Sacerdotes ſæculares, qui tamen adminiſtrando grauiter peccarent, & puniri poſſunt arbitrio Epiſcopi.

40. Vt Religioſi Excommunicationem non incurrant, & alij quicumque Sacerdotes non peccent in hac adminiſtratione ſufficit licentia tacita, & rationabiliter præſumpta, quæ adeſſe cenſetur, quando, exiſtente infirmo in articulo mortis, Parochus abeſt, vel, ſi præſens eſt, non poteſt, vel malitioſè non vult miniſtrare, quia tunc præſumitur adeſſe conſenſus, & licentia Epiſcopi, vel Summi Pontificis; cum non ſit credibile, Eccleſiam velle priuare infirmum tanto Sacramento, quo poteſt ex attrito fieri contritus, & conſequenter ſaluari, ita Sotus, Caiet., Suarez, Filliuc., Viualdus, Villalob., Granado, Henriq., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 4. q. 3.* Layman *lib. 5. tract. 8 cap. 6. num. 2.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 170.* & *part. 5. tract. 3. reſol. 72.*, & iterum *part. 8. tract. 1. reſol. 56.* alijque communiter, quorum plures addunt, quemlibet Sacerdotem etiam Regularem ad id teneri ex lege Charitatis, ſi infirmus abſque alio Sacramento moreretur, ſecus ſi aliud Sacramentum iam recepiſſet, tunc enim licitè poſſet, ſed non teneretur ſub mortali extremam vnctionem miniſtrare. Palaus *punct. 8. num. 6.* Leander *diſp. 1 q. 9.* Ant. à Spiritu S *ſect. 7. num. 45.* Diana *ſupra* Layman *cap. 7. num. 3.*

41. Quæres: An, & quatenus poſſint plures Sacerdotes hoc Sacramentum miniſtrare. Certum eſt, regulariter loquendo, eſſe miniſtrandum ab vno tantùm miniſtro, nec poſſe extra caſum neceſſitatis abſque culpa à pluribus miniſtrari, quaſi per partes, nimirum vt vnus vnum ſenſum vngat, & alter alterum, vt patet ex praxi, & conſuetudine Eccleſiæ, à qua citra peccatum in re tam graui non eſt licitum recedere. Nec obſtant verba D. Iacobi dicentis in plurali: *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo*, nam ibi ſumitur plurale pro ſingulari, adeò vt ſenſus ſit; *Inducat aliquem ex presbyteris Eccleſiæ*, prout in Eccleſia Latina ſemper vſitatum eſt. Requiritur etiam ad valorem huius Sacramenti, vt vnus, & idem Sacerdos vngat, & verba proferat, quod eſt materiam, & formam ſimul adminiſtrare, prout in baptiſmo idem miniſter debet abluere, & verba proferre; quod etiam patet ex verbis eiuſdem formæ. *Per iſtam Sanctam vnctionem, &c.* an verò poſſit aliquando validè, & licitè à pluribus miniſtris miniſtrari.

42. Reſp. Sacramentum extremæ vnctionis validè poſſe miniſtrari à pluribus Sacerdotibus, & aliquando etiam licitè. Si enim vnus Sacerdos vngat vnum ſenſum, puta oculos cum ſua forma, & alius aures cum ſua forma, validum eſt Sacramentum, nam quælibet vnctio cum ſua particulari forma habet integram, & perfectam ſignificationem in ſuo gradu, & ita poteſt à pluribus miniſtrari, & in caſu neceſſitatis, quando periculum eſt, ne infirmus decedat antequam finiantur omnes vnctiones ab vno, & eodem miniſtro, licitè fieri poſſunt à pluribus, quorum vnus vngat quædam organa cum ſuis formis, & alter alia cum ſuis formis. Quòd ſi poſt vnam, aut alteram vnctionem Sacerdos miniſtrans moriatur, poteſt alius Sacerdos continuare reliquas vnctiones abſque neceſsitate repetendi iam factas, Bonacina *punct. 4 num. 7. 8.*, *& 9.* Suarez *diſp. 43. ſect. 2.* Filliuc. *num. 94.* Auerſa *ſect. 10.* Diana *part. 5. tract. 3. reſol. 88.*

43. Quæres 2. Quam obligationem habet Parochus adminiſtrandi hoc Sacramentum. Reſp. Parochum, & Prælatum Religionis teneri ſub peccato mortali hoc Sacramentum per ſe, vel per alium ſuis ſubditis adminiſtrare, quia ex officio, & ex iuſtitia tenetur ſuorum ſubditorum ſaluti conſulere, eiſque ſalutis remedia valde vtilia, cuiuſmodi eſt hoc Sacramentum, exiſtenti in periculo mortis prouidere; & quamuis infirmus non teneatur ſub graui culpa hoc Sacramentum petere, & recipere, Parochus tamen ex iuſtitia tenetur miniſtrare petenti, & infirmum admonere, ſi non petat, Bonacina *punct 5. num. 12.* Ant. *ſect. 7. num. 48.* Suarez, Filliuc., Coninch., & alijs relatis Leander *diſp. 1 quæſt. 7.*

44. An verò teneatur Parochus hoc Sacramentũ miniſtrare tempore peſtis. Certum eſt, ad id teneri, ſi hoc facere poſſit ſine periculo vitæ, & infectionis, adhibendo remedia, antidota, & præcautiones, quia tunc nulla eſt cauſa excuſans. Si verò hoc præſtare non poſſit ſine periculo vitæ, & infectionis. Reſp. ad id non teneri, eò quòd non ſit Sacramentum neceſsitatis, prout docent Suarez *diſp. 44. ſect. 3. num. 30.* Palaus *punct. 8. num. 5.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 164.*, *& part. 5. tract. 3. reſol. 83.*, *& 93.* Leander *diſp. 1. quæſt. 8.* vbi excipit caſum, quo infirmus abſque vllo Sacramento moreretur, & timeretur eius æterna damnatio, quia iam tunc eſſet hoc Sacramentum illi neceſſarium, alij autem Sacerdotes ad id tenentur ex lege Charitatis, iuxta ſuperiùs dicta.

45. Ad validam adminiſtrationem huius Sacramenti non requiritur in miniſtro niſi intentio, & voluntas illud adminiſtrandi; vt autem non peccet, adminiſtrando extra caſum neceſſitatis, debet eſſe in gratia per contritionem, aut per confeſſionem, vt vniuerſaliter de admini-

ſtratione Sacramentorum dictum eſt ſupra *tract.* 1. *cap.* 5. debet eſſe liber ab excommunicatione, & ſuſpenſione; poteſt tamen Parochus excommunicatus licentiam concedere alteri Sacerdoti Sacramentum hoc adminiſtrandi, cum talis conceſſio non ſit actus iuriſdictionis, vt cum Syluestro, Armilla, Henriq., Filliuc. & alijs docet Leander *diſp.* 4. *q.* 5., & in caſu neceſſitatis, quando infirmus non poteſt aliud Sacramentum recipere, poteſt ipſe illud adminiſtrare, ſi non ſit alius Sacerdos, tum quia poteſt in eo caſu à peccatis abſoluere, tum quia non eſt credibile de benignitate Eccleſiæ, velle tunc cenſuram obligare, ſed pro tali caſu eam ſuſpendere, prout docet Leander *q.* 6. Palaus *punct.* 8. *num.* 8. Diana *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 89.

DVBIVM VI.

De ſubiecto ſuſcipiente hoc Sacramentum.

46. SVbiectum capax huius Sacramenti eſt ſolus Homo baptizatus, qui poſt adeptum vſum rationis poſitus eſt in proximo periculo moriendi, ex infirmitate, ita ex Concil. Florent. *in inſtruct. Armenorum* docent omnes Doctores, S. Thomas *diſt.* 23. *q.* 2. *art.* 2. Suarez *diſp.* 42. *ſect.* 1. Filliuc. *cap.* 5. *num.* 101. Bonacina *punct.* 5. *num.* 1. Debet igitur eſſe Homo baptizatus, quia baptiſmus eſt ianua Sacramentorũ, quæ Chriſtus pro vtilitate, ac ſalute ſuæ Eccleſiæ inſtituit, vt omnes communiter ad nittunt: Debet habere, vel aliquando habuiſſe vſum rationis, vnde infantes, & perpetuò amentes ſunt incapaces extremæ vnctionis, quia de illis non poteſt verificari forma huius Sacramenti; nempe *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti*; conſtat enim infantes, & perpetuò amentes non deliquiſſe, cum numquam habuerint vſum rationis: patet etiam ex ipſa praxi Eccleſiæ, quæ numquam concedit hoc Sacramentum pueris morituris, eſſetque peccatum graue hoc illis adminiſtrare, quia Sacramentum eſſet inualidum. Secus dicendum de amentibus, qui aliquando habuerunt vſum rationis; iſti enim, ſicuti peccare potuerunt, ita ſunt capaces extremæ vnctionis inſtitutæ ad tollendas reliquias peccatorum: eſtque illis hoc Sacramentum miniſtrandum, quamuis ante amentiam illud expreſſè non petierint, ſi Chriſtianè vixerunt, atque ſalutis ſuæ memores fuerunt: quod quidem præſumendum eſt, niſi contrarium appareat, quamuis poſtea tempore amentiæ videantur contradicere, & non ſit periculum irreuerentiæ, & dummodo probabiliter præſumantur diſpoſiti; quod præſumendum, eſt quando ante phreneſim, & amentiam non erant in peccato notorio, ſic Bonacina *punct.* 5. *num.* 1. Diana *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 84. Suarez *diſp.* 42. *ſect.* 1. *num.* 6. Leander *diſp.* 3. *quæſt.* 8.

47. An verò debeat hoc Sacramentum miniſtrari pueris, qui poſt vſum rationis ſunt in periculo mortis, negant Sotus *in* 4. *diſt.* 23. *q.* 2. *art.* 2. Viualdus, & alij volentes, non eſſe dandam Extremam vnctionem pueris, niſi in ea ætate, & diſpoſitione ſint, vt etiam Sacrum Viaticum accipere poſſint; at probabilius eſt, dandum eſſe hoc Sacramentum pueris poſtquam peruenerunt ad vſum rationis, id eſt regulariter poſt Septennium, quamuis nondum recipiant, nec ſint capaces Euchariſtiam recipiendi, quia in ea ætate peccare poſſunt, & ſunt capaces Sacramentalis abſolutionis; ergo etiam extremæ vnctionis, ad quam ſufficit, hominem eſſe præditum rationis vſu, & propria libertate peccaſſe, quamuis ad Sacramentum Euchariſtiæ maior intelligentia, & veneratio requiratur, ita Nauar., Angles, Bellarm. Maiot, Graffis, Molfeſius, Layman, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 4. Quòd ſi dubium ſit, an puer aliquis moribundus aſſecutus ſit vſum rationis, poteſt hoc Sacramentum miniſtrari ſub conditione, *ſi capax es*, quia ſic nulla irrogatur iniuria Sacramento, & poteſt multùm prodeſſe puero, ſi habeat vſum rationis, Diana *part.* 3. *tract.* 4 *reſol.* 169., *& part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 80. Leander *q.* 3. Aueſſa *ſect.* 8.

48. Quæres: An poſſit miniſtrari homini adulto, & rationis capaci, qui numquam actualiter peccauit. Caſus non ſolet ita facilè euenire, quia, regulariter loquendo, quilibet Adultus ſolet aliqua ſaltem venialia committere, ratione quorum eſt capax huius Sacramenti, ſicut eſt capax Sacramentalis abſolutionis; eo tamen admiſſo, plures affirmant, quia forma extremæ vnctionis verè poteſt illi applicari, quamuis numquam peccauerit, nam illa verba *Indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti* ſenſum habent conditionalem, ac ſi diceretur; concedat tibi Deus gratiam remiſſiuam peccati, ſi illud commiſiſti, quod videtur innuere D. Iacobus dicens; *ſi in peccatis ſit dimittentur ei*. Ex quo inferunt, Beatiſſimam Virginem, quæ nullum vmquam habuit peccatum, nec actuale, nec originale, verè recepiſſe Sacramentum extremæ vnctionis; & Adultum recenter baptizatum, ſi ſtatim ſit moriturus, poſſe recipere hoc Sacramentum, quamuis poſt baptiſmum non ampliùs peccauerit, ita tenent Suarez *diſp.* 40. *ſect.* 2. Coninch *diſp.* 19. *dub.* 7. *num.* 23. Bonacina *punct.* 5. *num.* 13. Henriq. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 3. Diana *part.* 3. *tract.* 4. 172., & 181. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 10. *diffi.* 4. *num.* 7. Filliuc. *num.* 108. Reginaldus *lib.* 28. *num.* 69.

49. Reſp. Adultum, qui numquam actualiter peccauit non eſſe capacem huius Sacramenti. Ratio eſt, quia non poteſt illi applicari forma *Indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti*, quæ ſupponit, peccatum aliquod extitiſſe, ſecus poſſet hoc Sacramentum applicari etiam infanti, qui nondum habuit vſum rationis. Deinde, quia hoc Sacramentum cum ſit conſummatiuum pœ-

pœnitentiam, & abſtergit reliquias peccatorum poſt illam remanentes in Anima, ſed qui numquam actualiter peccauit non eſt capax Sacramenti pœnitentiæ; ergo neque Sacramenti extremæ vnctionis. Ex quo infertur, Beatiſſimam Virginem, quæ nullum vmquam habuit peccatum, nec actuale, nec originale, non fuiſſe capacem extremæ vnctionis, ita tenent Palud. *diſt.* 23. *q.* 3. *art.* 2. Victoria *q.* 224. Ochagauia *q.* 7. *num.* 8. Granado *diſp.* 6. *num.* 7. Vaſquez *tom.* 2. *diſp.* 119. *cap.* 8. *num.* 74. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 6. *num.* 34. Auerſa *ſect.* 8., & cum alijs pluribus Leander *diſp.* 3. *q.* 5. *&* 7.

50. Puto tamen, hoc Sacramentum poſſe concedi, ſaltem ſub conditione, Adulto recenter baptizato, ſi ſit in periculo mortis, tum quia potuit ſaltem venialiter peccare illa breui mora, quæ intet baptiſmum, & extremam vnctionem intercedit; tum quia, dato quòd nullum poſt baptiſmum peccatum commiſerit, remanent in illo reliquiæ peccatorum ante baptiſmum commiſsorum, ex quibus poteſt oriri moleſtia, & perturbatio in articulo mortis, & poteſt extare debilitas ex illis contracta, & ſic ſatìs verificatur forma, & concurrunt alia, quæ ſunt de ratione huius Sacramenti, quod proinde poteſt illi miniſtrari. Nec dicas, illi ſoli, qui poſt baptiſmum actualiter peccauerunt, ſunt capaces Sacramentalis abſolutionis; ergo etiam illi ſoli ſunt capaces extremæ vnctionis, quæ eſt conſummatio pęnitentiæ. Contra enim, dato antecedente, negatur conſequentia, quia extrema vnctio non ſolùm abſtergit reliquias peccatorum contractorum poſt baptiſmum, ſed etiam contractorum ante baptiſmum, cum ex iſtis, & ex illis poſſit oriri perturbatio tempore mortis; & quamuis peccata ante baptiſmum commiſſa non ſint materia abſolutionis, & Sacramenti pœnitentiæ, ſunt tamen materia pœnitentiæ virtutis, cum debeant deteſtari, quod ſufficit; nam Tridentinum non dixit, hoc Sacramentum eſse conſummatiuum Sacramenti pœnitentiæ, ſed ſimpliciter pœnitentiæ, & ſubdit *Totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, conſummatiuum exiſtimatum eſt à Patribus*, hac ratione poteſt hoc Sacramentum miniſtrari abſque vlla conditione, & in praxi ita fuiſse practicatum Mattiti in quodam caſu teſtatur Sancius relatus à Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 172. vbi pro eadem Sententia refert Zambranum, Ledeſmam, Vegam, Nalóum; Poſseuinum, Henriquez, & Filliucium; idem habet *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 88. Layman *lib.* 5. *tract.* 8. *cap.* 3. *num.* 3. Mercerus *diſp.* 9. *ſect.* 3. *num.* 2. Syluefter verbo *extrema vnctio num.* 5. Molſeſius *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 42., & alijs ſatìs communiter.

51. Capax huius Sacramenti tantùm eſt Homo exiſtens in periculo mortis ex infirmitate; inde nec licitè, nec validè conferri poteſt Homini ſano, vt patet ex Apoſtolo requirente infirmitatem. *Infirmatur quis in vobis?* &c. et tenet communis ſenſus Eccleſiæ; nec item conferri poteſt nauigantibus, quamuis ſint in periculo naufragij, nec pugnantibus in bello, vel decapitandis, & extremo ſupplicio puniendis, quia non laborant infirmitate corporali; nec Mulieribus in partu laborantibus, ſi ſola ordinaria partus moleſtia laborent, ſecus ſi ex contracto Morbo, vel ex infirmitate ex difficili partu proueniente ſint in periculo mortis, vt cum alijs docent Diana *par.* 10. *tract.* 12. *reſol.* 9., *&* Leander *diſp.* 3. *q.* 12. ſicut dari debet illis, qui ex vulnere, aut veneno, ſeu alio nocumento violenter illato contraxerunt Morbum, ſeu periculum; et Senibus, qui ſenio conſecli moriuntur, nam ſenectus ipſa eſt Morbus, vt cum Suarez, Naldo, Poſseuino, & alijs docet Bonacina *num.* 6.

52. Infirmitas debet eſſe talis, vt Hominem conſtituat in periculo mortis; nec dari poteſt cuicumque infirmo, vt habetur ex Concil. Florentino dicente. *Hoc Sacramentum niſi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet*, quia cum ſit inſtitutum in remedium morientium, tamquam vltimum Spirituale remedium proximè diſponens ad gloriam, ſolùm in morali periculo mortis exiſtentibus tribuendum eſt, quod expreſſit Trident. ſeſſ. 14. in prooemio, dicens *Redemptor noſter extremæ vnctionis Sacramento finem vitæ tamquam firmiſſimo quodam præſidio muniuit*, & quamuis Coninch. *diſp.* 19. *num.* 25. aſſerat, validum fore Sacramentum, ſed illicitum collatum infirmo non exiſtenti in periculo, verius tamen eſt, fore illicitum, & inualidum propter rationes allatas, & ita tenent Bonacina *punct.* 5. *num.* 5. Palaus *punct.* 8. *num.* 15. Diana *part.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 45. Reginald. *lib.* 28. *num.* 67. Nugnus *q.* 32. *art.* 2. *diff.* 1.

53. Non expedit tamen expectare, vt infirmus ſit in ipſiſſimo mortis articulo, & agat animam, & ſenſu prorſus careat, aut quo omnino deſperata ſit eius ſalus, ſed potiùs conferri debet, ſi fieri poteſt, quando infirmus adhuc gaudet vſu rationis, vt ſe magis ad fructum Sacramenti recipiendum diſponat; & cum habeat pro effectu ſecundario conſerre quoque ſanitatem corporis, ſi expedit, conſerri debet, quando ad huc extat aliqua ſpes vitæ, ita docet Catechiſm. Roman. *part.* 2. *cap.* 6. *num.* 9. vbi poſtquam dixit, hoc Sacramentum ſolùm periculoſè ægrotantibus conferendum eſse ſubdit. *In quo grauiſſimè peccant, qui illud tempus ægroti vngendi obſeruare ſolent, cum iam omnino ſalutis ſpe amiſſa, vita, & ſenſibus carere incipiat; conſtat enim ad vberiorem Sacramenti gratiam percipiendam plurimùm valere, ſi ægrotus, cum in eo adhuc integra mens, & ratio viget, fidemque, & Religioſam animi voluntatem afferre poteſt; Sacro Oleo liniatur*; peccare lethaliter Parochos, qui conſultò nolunt Extremam vnctionem miniſtrare, niſi poſtquam infirmus ſenſu, & vſu rationis caret docent Henriquez, Coninch, Filliuc., Quintanaduenas, & alij, quos affert,

& ſequitur Ant. *ſect. 6. num. 39.*, & alijs adductis, Leander *diſp. 4. q. 11.*

54 Quòd ſi inter vngendum Sacerdos aduertat, infirmum expiraſſe, debet ab vnctionibus deſiſtere, nam Sacramenta conferuntur viatoribus, non verò iam exiſtentibus in termino, vt conſtat ex dictis de Sacramentis in genere; vnde peccaret grauiter, voluntariè vnctiones proſequendo: ſi verò dubium aliquod ſit, num adhuc viuat, perficere poterit vnctiones ſub conditione, vel verbis expreſſa, vel ſaltem mente concepta, ſi infirmus adhuc viuat, ne Sacramentum conferatur ſubiecto incapaci; nec peccat Sacerdos in tali caſu Sacramentum adminiſtrando, quia per conditionem ſeruatur reuerentia debita Sacramento, & poteſt multùm prodeſſe infirmo, ſic Suarez *diſp. 42. ſect. 1.* Henriquez, Poſſeuinus, & Acta Mediolanenſis Eccleſiæ, vt refert Bonacina *punct. 5. num 9.*

55. Quæres: An poſſit hoc Sacramentum iterari, & pluries conferri: certum eſt, poſſe pluries conferri, ſi diuerſæ ſuccedant infirmitates, & periculum mortis, vt habetur ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 3.* certum eſt etiam, non eſſe repetendum, durante eodem periculo, ſecus ſi nouum ſuccedat periculum, ſi nimirum infirmus poſt ſuſceptam Sacram vnctionem, per paucas hebdomadas, aut per menſem conualeſcat, & poſtea in eamdem, vel aliam infirmitatem incidat, & hoc fieri poteſt toties, quoties id acciderit, vt habetur ex Trident. *loc. cit. Quòd ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc vnctionem conualuerint, iterum huius Sacramenti ſubſidio iuuari poterunt, cum in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint.* Idem habet Catechiſ. Rom. num. 11. *Quòd ſi poſt ſuſceptam hanc vnctionem æger conualuerit, quoties poſtea in id vitæ diſcrimen inciderit, toties euſdem Sacramenti ſubſidium ei poterit adhiberi*, & ita etiam tenent omnes Doctores.

56. Quæres 2. An Sacerdos fiat irregularis, ſi infirmus moriatur, dum ipſum reuoluit, vt vngat. Reſp. negatiuè, quia hæc irregularitas non eſt in iure expreſſa, & quia in illa actione nullum interuenit delictum; quod verum putat Homobonus *tract. 13. cap. 6. reg. 2.*, etiamſi aliqua leuis culpa intercedat, nam iſta non eſt digna tanta pœna.

DVBIVM VII.

De Effectibus huius Sacramenti.

57. SAcramentum extremæ Vnctionis plures habet effectus conferre: primò enim confert gratiam ſanctificantē, vt expreſſè definitum eſt in Concil. Trident ſeſſ. 14. can. 2. *Si quis dixerit, Sacram infirmorum vnctionem non conferre gratiam, &c. anathema ſit*, & hunc effectum communem habet cum alijs Sacramentis. Deinde confert propriam, & ſpecialem gratiam Sacramentalem conſiſtentem in quibuſdam auxilijs actualibus, in ordine ad ſuperandas tentationes, & Dæmonis aggreſſiones, quæ in articulo mortis ſolent eſſe frequentiores, & vehementiores; ad ſpem, & confidentiam faciliùs, & firmiùs in Deum erigendam, & ad morbi, ac mortis moleſtias cum maiori patientia tolerandas; quod expreſſit Trident. cap. 2. illis verbis, *ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſubleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuiùs fert, & tentationibus Dæmonis, calcaneo inſidiantis, faciliùs reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, vbi ſaluti Animæ expedierit, conſequitur*, quos omnes effectus colligit ex verbis Apoſtoli, & *oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.*

58. Tertiò confert remiſſionem peccatorum mortalium, ſi quæ fortè habet infirmus inculpabiliter oblita, & quorum non habet memoriam; quamuis enim hoc Sacramentum ſit per ſe inſtitutum ad augendam gratiam ſanctificantem, & ſupponat hominem à peccato mortali per Sacramentum pœnitentiæ, aut perfectam contritionem, iam purgatum; attamen poteſt etiam producere primam gratiam, & peccata mortalia delere, ſi fortè confeſſio Sacramentalis fuit nulla, aut informis, vel alia ſint inculpabiliter ignorata, dummodo per ſupernaturalem attritionem infirmus ſit diſpoſitus, & non peccet recipiendo hanc vnctionem, & hoc non ſolùm per accidens, vt faciunt alia Sacramenta viuorum, ſed ex ſua natura, & inſtitutione, vt conſtat ex verbis formæ *Indulgeat tibi Dominus, quidquid peccaſti*, tum ex Apoſt., *et ſi in peccatis ſit, remittentur ei*, tum ex Trident. cap. 2. *delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, abſtergit*, quæ quidem verba cum ſint indeffinita, & ſine vlla reſtrictione, de quibuſcumque peccatis, etiam mortalibus intelligi debent. A fortiori habet etiam remittere peccata venialia, vt expreſſè docet Catechiſ. Rom. num. 14. Dicens; *Docebunt igitur Paſtores, hoc Sacramento gratiam tribui, quæ peccata, & in primis quidem leuiora, & vt communi nomine appellantur venialia, remittit*, & pluribus adductis docet Leander *quæſt. 14.*

59. Quartò abſtergit reliquias peccatorum, vt expreſſè docet Trident. *cap. 2.*, quorum nomine aliqui intelligunt peccata, ſiue mortalia, ſiue venialia, quæ nondum fuerunt remiſſa; alij intelligunt reatum pœnæ temporalis, qui relinquitur poſt culpam dimiſſam, vt notat Leander *diſp. 4. q. 15.*, ſed alij meliùs cum S. Thoma *in 4. diſt. 23. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 1.* intelligunt animi languorem, torporem, mœrorem, triſtitiam, faſtidium, anſietatem, & alias ſimiles prauas affectiones, quæ vt plurimùm ex peccatis præteritis, eorumque recordatione cauſantur, & varia incommoda ſpiritualia afferunt

infirmo

infirmo, vel etiam in extremam deſperationem propellunt, vt benè notat Auerſa *ſect. 6.*, & cum Henriquez, Bellarm., Coninch, & alijs docet Bonacina *punct. 6. num.* 1. Habet etiam extrema vnctio ſubleuare infirmum à Corporali ægritudine, & conferre illi ſanitatem corporalem, quando ſaluti Animæ expedit, vt cum communi Sententia tradit Leander *q. 16.*, & Palaus *p. 5. num.* 10., & colligitur ex verbis Apoſtol. *Oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus*, quæ non de ſolo leuamine ſpirituali, ſed etiam de corporali intelligit Trident. *cap.* 2. ſub illa tamen conditione, *vbi ſaluti Animæ expedierit*, quo ſenſu citata Apoſtoli verba etiam alij Doctores intelligunt.

60. Qæres; Quinam ex illis ſit primarius effectus Extremæ vnctionis.

Reſp. hoc Sacramentum vltra gratiam ſanctificantem, quæ eſt communis omnibus Sacramentis, primariò & principaliter eſſe inſtitutum ad conferenda infirmo auxilia auctualia, quibus reſiſtat Dęmonis tentationibus, & perſeueret in bono vſque in finem, ac omnes ſuperare poſſit occurrentes in tali vitæ diſcrimine difficultates, quibus à procuranda, & conſequenda ſalute æterna retardari poteſt, quod expreſſit Trident. ſeſſ. 14. in proœmio, dicés *Quemadmodum Redemptor noſter auxilia maxima in Sacramentis alijs præparauit, quibus Chriſtiani conſeruare ſe integros, dum viuerent, ab omni grauiori ſpiritus incommodo poſſent; ita Extremę vnctionis Sacramento finem vitæ tamquam firmiſſimo præſidio communiuit.*

61. Quæres 2. Quandonam hoc Sacramentum habeat tribuere, & cauſare ſuos effectus. Qui tenent, hoc Sacramentum eſſentialiter requirere quinque vnctiones quinque ſenſuum cum ſuis formis, adeò vt illius eſſentia non compleatur, niſi poſt quintam vnctionem, conſequenter dicunt, non tribuere ſuos effectus, nec gratiam producere, niſi in vltima vnctione in illo inſtanti, in quo eſt verum dicere, Sacramentum eſſe perſectum, quia effectus Sacramenti concedi non poteſt quouſque Sacramentum non ſit perſectum: in hac Sententia, ſi infirmus ante quintam vnctionem cum ſua forma moreretur, neque reciperet gratiam, nec aliquem alium effectum Sacramenti, quia antecedenter Sacramentum nondum eſt perfectum, & omnes vnctiones ordinantur ad vnam integram totius hominis ſanitatem ſignificandam, & cauſandam, ita Henriquez *lib. 3. cap. 12. num. 3., & 4.* Suarez *diſp. 41. ſect. 2. num. 13.* Filliuc. *num. 126.* Bonacina *punct. 6. num. 2.* Coninch *diſp. 19. dub. 6. num. 21.* Diana *punct. 3. tract. 4. reſol. 179.* Palaus *punct. 5. n. 13.*

62. Alij è contra volunt producere ſuos effectus in prima vnctione, quia in hac reperitur propria materia, & forma huius Sacramenti, quod proinde erit perſectum, accedente intentione miniſtri, & per conſequens cauſare poterit ſuos effectus, ſic Becanus, Molſeſius, Capeauilla, & Syluius, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 4. q. 17.* Ant. à Spiritu S. *ſect. 8. num. 56.* & conſentiunt omnes illi, qui docent, in neceſſitare ſufficere vngere vnum infirmi ſenſum.

63. At probabilior eſt illorum Sententia, qui volunt, in qualibet vnctione ſub ſua vnctione, ſub ſua forma Sacramentum hoc eſſentialiter perfici, licèt partialiter, & per conſequens in qualibet partiali vnctioue conferre partialem gratiam, cæteroſque partiales effectus, quia quælibet vnctio cum ſua forma ſignificat, & cauſat remiſſionem peccatorum, quæ à peculiari ſenſu ſunt commiſſa indepeudenter ab alijs formis, vt notauimus ſupra *dub. 3. num. 25.*; ergo quælibet cauſat gratiam, ſicut illam ſignificat, ita Palud., Adrian., Cano, & probabile putant Filliuc. *num. 125.* Suarez, Granado, Diana, Henriq., & alij relati à Leandro *quæſt. 17.* & certè credibile eſt, Chriſtum Dominum ſic inſtituiſſe Sacramentum extremæ vnctionis, vt cuilibet vnctioni ſuus effectus gratiæ correſpondeat, quia ſic meliùs hominibus animam agentibus eſſet prouiſum, cum aliqui ante finitam vltimam vnctionem ſolent decedere, qui priuarentur effectu Sacramenti, ſi quælibet vnctio non produceret ſuum effectum partialem, & gratiam partialem ſibi correſpondentem.

94. Quæres 3. An hoc Sacramentum ſit vnum tantùm, vel plura, iuxta pluralitatem vnctionum.

Reſp. eſſe vnum in ſpecie infima totali, & adæquata, ſicut Euchariſtia dicitur vnum Sacramentum in ſpecie infima totali, & adæquata. Ratio eſt, quia licèt hoc Sacramentum componatur ex pluribus materijs, & formis partialibus, iſtæ tamen ordinantur ad vnum finem, id eſt ad vnam integram vnctionem, & ad vnam integram ſanitatem homini conferendam, quæ ſolùm partialiter, & inadæquatè confertur per ſingulas vnctiones.

65. Quæres 4. Quænam diſpoſitio requiratur ex parte recipientis hoc Sacramentum.

Reſp. plura requiri; primò enim requiritur intentio, ſiuè actualis, ſiuè virtualis, ſiuè interpretatiua illud recipiendi, qualem habere cenſetur, qui Chriſtianè vixit. Deinde requiritur ſtatus gratiæ per confeſſionem, aut per contritionem acquiſitus; &, ſi infirmus ſit ſui compos, debet priùs recipere Sacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, quia ex præcepto diuino tenetur infirmus recipere in illo articulo mortis illa Sacramenta, quæ, ſi fieri poteſt, ſemper præmittenda ſunt extremæ vnctionis, vt moris eſt in Eccleſia, vt docet Bonacina *punct. 5. num.* 15. poteſt tamen extrema vnctio miniſtrari, quamuis non ſit præmiſſa confeſſio Sacramentalis, nec Communio, quando propter vomitum infirmus non eſt illius capax, aut quando propter vomitum infirmus non eſt illius capax, aut quando repentino morbo corripitur

ripitur

ripitur, vt non poſſit communionem recipere, neç etiam confeſſionem præmittere, ſufficit enim tunc, quòd præmittat actum contritionis, ſaltem putatæ.

66. Ritus, & Cętemoniæ adhibendæ in adminiſtratione huius Sacramenti diſtinctè præſcribuntut in Rituali Romano, quas Sacerdos, quantùm fieti poteſt, obſeruate debet, nec ſine graui neceſſitate illas omittere: illud adminiſtrare ſine ſuperpelliceo, & Stola, & non præmiſſis precibus conſuetis, peccatum eſſet mortale, & potiùs eſſe omittendum, quàm ſine ſacris veſtibus miniſtrate, etiam in caſu neceſſitatis, docet Suarez *diſp.* 44. *ſect.* 2. Reginald. *lib.* 28. *in fine*, Palaus *punct.* 8. *num.* 11. Bonacina *punct.* 6. *num.* 9., quia cum non ſit Sacramentum neceſſitatis, præſerenda eſt tenerentia illi debita; alij tamen ſatìs communiter admittunt, vrgente neceſſitate, non eſſe peccatum illud adminiſtrare ſine Sacris veſtibus, aut non præmiſſis ptecibus, quia licèt non ſit Saeramentum neceſſitatis, eſt tamen valde vtile, & aliquando neceſſarium, vt ægrotum faciat de attrito contritum, & inde morientis vtilitas eſt præferenda, vt cum Poſſeuino, Leandro, & Amico docet Ant. *ſect.* 7. *num.* 50. Qui abſque cauſa illud adminiſtraret ſine lumine ſolùm peccaret venialiter, ſic Leander *quæſt.* 23., & Diana *part.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 46. Recitare pſalmos pęnitentiales, ac Litanias ſolùm eſt de conſilio; & in Rituali Rom. non à Sacerdote, ſed ab aſtantibus recitari præſcribuntur, ita cum Poſſeuino, Bonacina, & alijs Leander *quæſt* 22. *&* *q.* 20. notat, nullum eſſe peccatum, ſi illud adminiſtraret ſolus ſine ſocio, aut clerico reſpondente, quia poteſt ſibimet reſpondere, Poſſeuinus *q.* 11. *num.* 13. Bonacina *punct.* 6. *num.* 6., & cum Toleto, Layman, & alijs Palaus *num.* 12.

TRAC-

TRACTATVS NONVS
DE
SACRAMENTO ORDINIS

POſtquam actum eſt in præcedentibus Tractatibus de Sacramentis, quæ in vtilitatem ſingulorum perſonarum ſunt à Chriſto Domino inſtituta, ſequitur vt explicemus alia duo Sacramenta, quæ in bonum commune totius Eccleſiæ ſunt ordinata, & ſunt Sacramentum Ordinis, & Matrimonij; illud quidem eſt inſtitutum ad creandos, & conſtituendos legitimos Miniſtros, qui Eccleſiam Dei regant, & gubernent; iſtud ad procreandos Filios, qui per fidem, & baptiſmum ſint membra Eccleſiæ: in præſenti ergo explicabimus ea omnia, quæ ſpectant ad Sacramentum Ordinis, acturi in ſequenti tractatu de Sacramento Matrimonij.

CAPVT I.

DE NATVRA, NVMERO, ET INSTITVTIONE ORDINVM.

DVBIVM I.

De Exiſtentia, & Quidditate Ordinis.

1. HOc Nomen *Ordo*, quod ex ſe latiſſimam habet ſignificationem, vſurpatur in Eccleſia ad ſignificandam dignitatem, & excellentiam Miniſtrorum Dei, vt obſeruat Catechiſ. Rom. *part.* 2. *cap.* 7. *num.* 9. cum enim Ordo, rigoroſè loquendo, importet diſpoſitionem quamdam ſuperiorum, & inferiorum rerum, quæ inuicem aliquam habent ſubordinationem, vt vna ad alteram referri poſſit, & in Eccleſia Dei reperiantur varia munera, & varij gradus Miniſtrorum optimè diſpoſitorum ſecundùm quamdam ſuperioritatem, & inferioritatem gradus ad ea perficienda, quæ cultum Diuinum, & Sanctiſſimam Euchariſtiam ſpectant, factum eſt, vt, & ille ſtatus, & illi gradus vocentur Ordines. Differt Ordo ab Ordinatione in eo, quòd Ordo ſumitur pro gradu, & poteſtate ſpirituali, quam Clerici in ſua ordinatione recipiunt; Ordinatio verò ſumitur pro illa actione externa, & tranſeunte, qua miniſtri Eccleſiæ conſecrantur, eiſque ſpiritualis poteſtas confertur: de hac Ordinatione, ſeù de Ordine in hac ſecunda acceptione loquimur in præſenti, & de illa quæritur. An ſit Sacramentum.

2. Reſp. Dari in Eccleſia Dei verum Sacramentum Ordinis eſt veritas definita in cap. *Ad abolendam* de Hæreticis: in Concil. Florent. *in Decreto Eugenij*, & nouiſſimè in Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 1., *& can.* 3. per hæc verba. *Si quis dixerit, Ordinem, ſeu Sacram Ordinationem non eſſe verè, & propriè Sacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum, anathema ſit*, & tenent omnes Theologi, & Ratio eſt, quia ad veram rationem Sacramenti tria requiruntur, nimirum, quòd ſit Cæremonia, ſeu ritus ſenſibilis; quòd habeat infallibilem promiſſionem gratiæ; & quòd ſit à Chriſto Domino inſtituta, ſed hæc tria reperiuntur in Sacra Ordinatione; nam illa includit actionem, & ritum ſenſibilem, & externum, cuiuſmodi eſt traditio, & receptio materiæ, quæ traditur ordinato, & impoſitio manuum includit, collationem gratiæ, per talem ritum, & manuum impoſitionem communicatam, vt habetur 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterij*, & 2. ad Timoth. cap. 1. *Admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*, eſtque à Chriſto Domino inſtituta, vt mox dicam; ergo habet veram rationem Sacramenti, quod totum clarè expreſſit Trident. ſeſſ. 23. cap. 3. illis verbis, *Cum Scripturæ teſtimonia, Apoſtolica traditione, & Patrum vnanimi conſenſu perſpicuum ſit, per Sacram ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem eſſe verè, & propriè vnum ex ſeptem Sanctæ Eccleſię Sacramentis*, & ſpecialiter affert illum locum Apoſtoli 2. ad Timoth. 1. *Admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quę eſt in te per impoſitionem manuum mearum*, & Can. 3. ſub anathemate damnat oppoſitum ſentientes.

3. Reſp. 2. Sacramentum Ordinis benè definiri, quòd ſit ſignaculum quoddam, per quod ſpiritualis poteſtas traditur Ordinato, ita tradunt Magiſter *in 4. diſt.* 23. D. Thomas, & alij Doctores communiter. Dicitur *Signaculum*, id eſt ſignum ſenſibile, quod eſt genus ad omnia Sacramenta: dicitur *quo ſpiritualis poteſtas*

traditur

traditur Ordinato, tamquam differentia propria diſtinguens Ordinem ab alijs Sacramentis, & poteſtas hìc ſumitur actiuè, prout diſtinguit Ordinem à baptiſmo, in quo traditur poteſtas paſſiua in ordine ad ſuſcipienda reliqua Sacramenta; in Ordine autem traditur poteſtas ad conficienda, & miniſtranda Sacramenta, & præcipuè Euchariſtiam; quapropter nonnulli addunt definitioni aliam particulam *Circa Euchariſtiam*, & debet intelligi mediatè, vel immediatè: poteſtas immediata eſt illa, qua confici poteſt Euchariſtia, & hæc traditur in Ordine Sacerdotali; poteſtas mediata eſt illa, per quam exercetur aliquod miniſterium ordinatum ad Euchariſtiam, tamquam ad finem, cuiuſmodi reperitur in ſingulis Ordinibus, etiam inferioribus, nam Oſtiarius repellit indignos, et admittit dignos; Lector præparat animum, legendo; Exorciſta tollit impedimenta ex parte Dœmonis prouenientia; Acolythus præparat materiam, id eſt vrceolos, & lumen accendit; Subdiaconus præparat aquam, et vinum ad miniſterium Altaris, et inſeruit Diacono; et iſte diſpenſat Euchariſtiam, ita Filliuc. *tract. 9. cap. 1. num. 2.* Marchinus *tract. 1. de Ordine cap. 4.* Alij alias aſſignant deffinitiones, quas affert Leander *diſp. 1. q. 2.* ſed aſſignata eſt optima, et alias includit.

4. Quæres Quandonam ſit Inſtitutum Sacramentum Ordinis. Reſp. fuiſſe à Chriſto Domino inſtitutum in nocte Cœnæ, quando Apoſtolos conſtituit Sacerdotes, deditque eis poteſtatem conſecrandi Corpus, et Sanguinem ſuum, dicēs. *Hoc facite in meam commemorationem*; tunc enim inſtitutum fuiſſe Presbyteratus Ordinem omnes admittunt, et habetur expreſſè in Trident. *ſeſſ. 23. can. 2.* Circa inſtitutionem aliorum Ordinum variant Doctores. Diaconatum dicunt fuiſſe inſtitutum à Chriſto in eadem Cœna, quando ſuum Corpus, et Sanguinem diſcipulis diſpenſauit, quoniam inter officia Diaconi recenſetur miniſtrare Sanguinem Domini, et interdum etiam Corpus; et quando poſt Cœnam diſcipulos dormientes excitauit, dicens Matth. 26. *vigilate, & orate*, quatenus ad Diaconum etiam pertinere dicitur excitare, et exhortari populum ad orationem. Subdiaconatum, quando poſt Cœnam lauit pedes diſcipulorum Ioan. 13. *Cum accepiſſet Linteum præcinxit ſe, deinde mittit aquam in peluim, & cępit lauare pedes diſcipulorum ſuorum, & extergere linteo, quo erat pręcinctus*, quia inter officia Subdiaconi recenſetur miniſtrare aquam, et peluim, et manutergium Sacerdoti ad abluendas, et abſtergendas manus; Acolythatum verò fuiſſe inſtitutum à Chriſto, quando Ioan. 8. prædicando dixit; *Ego ſum lux mundi*, quia Acolythus lumen defert; Exorciſtatum, quando Marci 6., et 16. exorcizans energumenos Dœmonia ab eis eiecit, eamdemque Apoſtolis poteſtatem communicauit. Lectoratum quando Lucæ 4. In medio ſeniorum librum Iſaiæ aperuit, et in eo legit. *Spiritus Domini ſuper me*: Oſtiariatum verò quando Matth. 21., et Ioan. 2. flagello ementes, et vendentes eiecit è templo, ita cum alijs Leander *diſp. 2. q. 9., & ſeqq.* quæ quidem Sententia, licèt ſit ſatìs probabilis, probabiliùs tamen eſt, ibi ſuiſse tantùm Ordines adumbratos, inſtitutos verò fuiſſe à Chriſto per poteſtatem excellentiæ in nocte Cœnæ, quando Apoſtolos conſtituit Sacerdotes; nam conſerendo Sacerdotium, contulit etiam alios Ordines inſeriores in illo eminenter contentos, ita cum communi Sententia Trullench *lib. 6. cap. 1. dub. 1. num. 3.* Palaus *tract. 27. diſp. vnica p. 1. num. 4.* Ant. à Spiritu S. *tract. 9. diſp. 1. num. 3.* Valentia, Henriq., Reginaldus; quos ſequitur Bonacina *diſp. 8 quęſt vnica num. 7.*

5. Quæres 2. An Sacramentum Ordinis ſit neceſſarium. Reſp. non eſſe neceſſarium ſingulis hominibus ad propriam ſalutem conſequendam, cum plures, etiam laici, æternam ſalutem conſequantur; vnde reſpectu ſingulorum dicitur Sacramentum voluntatis, non neceſſitatis, eſſe tamen neceſſarium toti Eccleſiæ ad regendos ſpiritualiter Populos, & alia Sacramenta, tum conficienda, tum miniſtranda; nam ſine ordine Sacerdotali nullum Sacramentum, excepto baptiſmo, cuius miniſter, propter eius maximam neceſſitatem, etiam laicus eſſe poteſt, perficitur. Congruentia optima afferri poteſt deſumpta ex comparatione nouæ cum veteri lege, in qua dabantur Sacerdotes, & Leuitæ ſpeciali ritu, & Cæremonijs conſecrati ad offerendum Sacrificium proprium illius legis, vt conſtat ex Exodo, & Leuitico; ergo maximè conueniens fuit, quòd etiam in lege Euangelica, quæ eſt multò perfectior, et excellentior darentur Sacerdotes, & alij miniſtri ſpecialiter conſecrati ad offerendum Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacrificium, ad abſoluendum à peccatis, & alia præſtanda, quæ ſunt propria legis Euangelicæ; qui ritus in antiqua lege conferebat Sanctitatem externam, & legalem illis Miniſtris, & in lege noua Sanctitatem internam per gratiam ſanctificantem, & per alia dona ſupernaturalia, quia, vt habetur ad Hebr. cap. 8. Nouum teſtamentum in melioribus promiſſionibus ſancitum eſt.

DVBIVM II.

Quot ſint Ordines, & An omnes ſint Sacramentum.

6. SEptem dantur Ordines in Eccleſia, nēpe Oſtiariatus, Lectoratus Exorciſtatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, prout habetur ex Cōcil. Floren. *in decreto Eugenij*, & in Trident. *ſeſſ. 23. can. 2.* habetur *Si quis dixerit, prę̨ter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & maiores, & minores, per quos velut per gradus quodā in Sacerdotiū tendatur: anathema ſit*; priori quatuor dicun-

dicuntur minores, & non ſacri, alij tres dicuntur maiores, & Sacri; maiores quidem, quia eorum miniſteria proximiùs ad Euchariſtiam accedunt, ſuntque cæteris digniores; dicuntur verò ſacri, quia hominem Deo conſecrant, & habent annexam obligationem continentiæ, quam annexam non habent primi quatuor, qui proinde non dicuntur ſacri, ſuntque minores, eò quòd Clerici in illis ordinati non aſſiſtant Altari, nec inſeruiant immediatè Sacerdoti ſolemniter celebranti.

7. Difficultas eſt, an omnes enumerati Ordines, & quilibet illorum veram habeant rationem Sacramenti, et præcipuè controuertitur de Minoribus, quos plures affirmant, non eſſe Sacramenta, ſed Sacramentalia ab ipſo Apoſtolorum tempore, vel paulò poſt ad maiorem Eccleſiæ ſplendorem inſtituta, ſicut Catechiſmus, et Exorciſmus in Baptiſmo, non ſunt Sacramenta, ſed Sacramentalia, ita tenent Magiſter *in 4. diſt.* 24. Sotus *ibidem q.* 1. *art. 4. concl.* 7. Michael de Medina *lib. 1. de Continentia cap.* 40. Nauar *in manual. cap. 22. num.* 18. Vaſquez *tom. 3. in 3. p. diſp. 137. cap. 2. &* probabile dicunt Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 31. num. 27., & in Concil. cap. 1. de Ordine dub.* 7. & Marchinus *tract. 1. part. 1. cap.* 8.

8. Reſp. Omnes Ordines enumeratos, & quemlibet illorum eſſe verum Sacramentum, ita clarè colligitur ex Concil. Florent. *in Litteris Eugenij*, vbi primò definit, Ordinem in genere eſſe Sacramentum, & deinde ſingulas Ordinum ſpecies enumerat, & ex Trident. *ſeſſ.* 23., in qua, cum omnes ſeptem Ordines *cap.* 2. enumeraſſet, poſtea *cap. 3., & can.* 3 ſacram Ordinationem determinat, eſſe Sacramentum abſque vlla reſtrictione ad maiores Ordines, aut Minorum excluſione; vnde benè ſequitur, ſecundùm mentem Concilij, in omnibus, & ſingulis Ordinibus reperiri veram rationem Sacramenti, ſic tenent Doctores communiter, maximè poſt Trident. D. Thomas, D. Bonauent., Scotus, Ricardus, Victoria, Ledeſma, Ioan. de Cruce, Bellarm., Henriq., Valentia, Reginaldus, Coninch, Filliuc., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 1. q.* 5. ita etiam Marchinus *dict. cap.* 8. Bonacina *diſp. 8. p. 2. num.* 2. Auerſa *de Ordine q. 1. ſect.* 3. Ant. à Spiritus S. *diſp. 1. ſect.* 2.

9. Probatur etiam de ſingulis Ordinibus in particulari, & quidem Sacerdotium eſſe verum Sacramentum omnes Catholici admittunt, eſtque definitum in multis Concilijs, & tandem in Trident. *ſeſſ. 23. cap. 3. & can.* 4. idque pluribus probat, & confirmat Marchinus *cap.* 10. ex Diuinis Litteris, Sanctis Patribus, Concilijs, & rationibus. De Diaconatu, quamuis aliqui dubitauerint, res tamen eſt certa ex definitione Trident. can. 6. ſic definientis. *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam Diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit;* vbi Miniſtrorum nomine ſaltem Diaconi, debent intelligi; ergo Diaconatus eſt verum Ordinis Sacramentum, idque etiam declarat ritus, quem ſeruat Epiſcopus in Ordinatione Diaconi, dum ſingulis manus imponens dicit; *Accipe Spiritum Sanctum*, quibus verbis apertè declarat, ſe illis gratiam conferre, vt conſtat ex Trident. *dicta ſeſſ. 23. can.* 4. vrget etiam ratio ſuperiùs facta, quia Sacramentum eſt ſignum ſenſibile diuinitus inſtitutum ad gratiam habitualem producendam, at huiuſmodi eſt Ordo Diaconatus, qui confertur per externum ritum ſenſibilem cum productione gratiæ, vt conſtat ex Scriptura Actor 6. vbi ordinati fuerunt illi Septem Diaconi per manuum impoſitionem, quæ eſt Cæremonia propria Sacramenti, illiſque fuit collata gratia Spiritus Sancti, ita tenent communiter Doctores Palaus *diſp. vnica punct. 3. num.* 6. Marchinus *cap.* 9. Homobonus *de exam. Eccleſ. part. 1. tract 3. cap. 8. q.* 69. Bonacina *punct. 2. num.* 2. Ant. à Spiritu S. *num.* 12. Auerſa *ſect.* 3. Leander *q.* 8.

10. Dices, quòd licèt *Actor.* 6. diſcribatur electio, & ordinatio Septem Diaconorum, illa tamen non fuit facta à Chriſto, ſed ab Apoſtolis, nec fuerunt electi, vt miniſtrarent in Altari, ſed vt miniſtrarent Menſis, & pauperum curam gererent, vt patet ex textu; ergo ordinatio Diaconorum non eſt Sacramentum, cum ex inſtitutione Chriſti non ſit. Reſp. Septem Diaconos fuiſſe vtique ordinatos ab Apoſtolis, ſed Ordinem Diaconatus fuiſſe inſtitutum à Chriſto in vltima Cœna, non ab Apoſtolis, quod conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione; non enim omnia, quæ Chriſtus docuit, & inſtituit fuerunt ſcripta ab Euangeliſtis, ſed plura voce ſolùm, & doctrina tranſmiſerunt, quæ tamen ſemper fuerunt in Eccleſia cuſtodita, & tandem litteris tradita, quæ quidem res ſatìs nota, & certa eſt apud omnes Catholicos: Quòd autem illi Septem Diaconi ſint ordinati, vt præeſſent Menſis, non ſequitur, quòd hoc ſit primarium, & principale ipſorum munus, ſed voluerunt illos inſignire Ordine Diaconatus, vt maiori cum auctoritate, & decore præeſſent illi operi; principale autem munus Diaconi explicabimus inferiùs.

11. De Subdiaconatu, & alijs Minoribus ſatìs conſtat ex auctoritate Concil. Florent., & Trident. ſuperiùs explicata, & ex communi Doctorum Sententia, vt iam periculoſum ſit contrarium aſſerere, tum quia Subdiaconus in ſua ordinatione verè recipit ſpiritualem poteſtatem ad exercendum aliquod Sacrum, nempe ad hoc, vt Calicem, & patenam deferat ad Altare; Vinum, & aquam miniſtret ad Sacrificium; Epiſtolam ſolemniter in Miſſa cantet: quæ omnia, vt dignè, & cum debita reuerentia fiant, probabiliſſimum eſt, Subdiacono ſpecialem gratiam, & dignitatem in illius ordinatione conferri, & conſequenter ipſius ordinationem eſſe verum Sacramentum. Minores

etiam Ordines conferuntur per traditionem materiæ, & prolationem formæ ſicut alia Sacramenta; ergo & ipſi habent veram rationem Sacramenti, vt tenet communis opinio.

12. Dices: Eccleſiæ Sacramenta non ſunt niſi ſeptem, at ſi Ordines ſinguli eſſent Sacramenta, iam non eſſent ſeptem, ſed plura Eccleſiæ Sacramenta; ergo quia non omnes ſunt Sacramenta, & præcipuè Ordines Minores, qui cum non ſint Sacri, non poſſunt eſſe Sacramentum. Reſp. quòd licèt ſinguli Ordines veram habeant rationem Sacramenti, vnum tamen conſtituunt Sacramentum vnitate generica, habens ſub ſe diuerſas ſpecies: vel dicas, Ordinem eſſe vnum Sacramentum vnitate collectionis, aut ſubordinationis, & vnitate finis propter habitudinem, quam habent omnes ad Euchariſtiam dignè miniſtrandam. Vnde non eſt vnum in ſpecie infima, ſed vnum in genere, aut in ſpecie ſubalterna, ſeu vnum coaleſcens ex multis partibus coordinatis. Minores non ideò non ſunt Sacri, quia non ſunt Sacramentum, ſed quia non habent annexum votum continentiæ, ſicut tres maiores, qui ex hoc titulo dicuntur Sacri, quia per votum continentiæ ſacrant Perſonam Deo.

13. Dices 2. Quando plures actiones ordinantur ad vnum ſpiritualem effectum, illa ſola actio, quæ immediatè illum effectum attingit, eſt verum Sacramentum, aliæ verò actiones ſunt ſolùm diſpoſitiones, & Sacramentalia, vt conſtat in Baptiſmo, in quo plures actiones ordinantur ad abluendum à peccato originali; priùs enim baptizandus exorcizatur, & catechizatur, poſtremò abluitur, ſola tamen ablutio eſt Sacramentum, alia ſunt Sacramentalia, & diſpoſitiones; at in caſu noſtro omnes Ordines ad Euchariſtiam conficiendam, vel miniſtrandam ordinantur, & hanc Sacerdotium dumtaxat attingit, & alij Ordines ſolùm diſponunt, quidam remotiùs, alij propinquiùs; ergo ſolus Ordo Sacerdotalis eſt verum Sacramentum, cæteri verò ſunt Sacramentalia. Reſp. Maiorem ſolùm verificari, quando actiones diſponentes ad actum principalem nullam producunt gratiam habitualem ex opere operato, cuiuſmodi ſunt Exorciſmus, & Catechiſmus reſpectu Baptiſmi, ſecus ſi actiones diſponentes ad actum principalem gratiam conferant habitualem ex opere operato ſub velamine ſignorum ſenſibilium, tunc enim non ſunt Sacramentalia, ſed vera Sacramenta, huiuſmodi autem ſunt omnes Ordines, qui gratiam conferunt recipientibus.

14. Dices 3. Ordines per ſe non ordinantur ad ſanctificationem ſuſcipientis, ſed ad ſanctificationem aliorum; ergo non producunt gratiam in ſuſcipiente, nec ſunt verum Sacramentum. Reſp., quòd licèt Ordines per ſe primò ordinentur ad dignam Sacramentorum adminiſtrationem, ſecundariò tamen ordinantur etiam ad ſanctificationem ſuſcipientis.

15. Dices 4. Omnes actiones, quæ fiunt ab ordinatis infra Sacerdotium, poſſunt etiam fieri à Laicis non ordinatis; ergo non ſunt actiones Sacramentales, quæ nimirum requirant Sacramentum ex parte operantis. Reſp. ad hoc, vt ordo ſit Sacramentum ſufficere, quòd ordinatus per Ordinationem aliquàm recipiat poteſtatem ſpiritualem ad aliquos actus ſanctiùs, & religioſiùs, & ex officio exercendos, quamuis alius non ordinatus eoſdem actus validè, & licitè poſſit exercere: ſic Confirmatio tribuit poteſtatem ad fortiter confitendam fidem, & reſiſtendum Tyrannis, & extrema vnctio ad vincendas tentationes, cum tamen poſſit reſiſti Tyranno, & vinci tentationes, quamuis non ita facilè ſine illis Sacramentis, ex ſolo Diuino auxilio.

DVBIVM III.

An dentur alij Ordines præter enumeratos, vbi agitur de prima Tonſura, & Epiſcopatu, an ſint Ordines.

16. QVamuis aliqui Sancti Patres, vltra prædictos Ordines, aliquando etiã ſoleant annumerare Cantores, ſeu Pſalmiſtas, & Foſſarios, ſeu laborantes in ſepultura, qui nimirum curabant corpora defunctorum, iſti tamen, vt benè obſeruat Marchinus *part. 1. cap. 6.* non ſunt Ordines, ſed Officia merè Eccleſiaſtica, vt apertè conſtat ex Concil Carthag. 4. *cap.* 10. vbi dicitur, quòd Pſalmiſta poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola Presbyteri iuſſione, ſuſcipere canendi officium, & conſequenter illud non conferebatur ſtabiliter per ordinationem, ſeu conſecrationem, ſed per meram deputationem, ſeu commiſſionem, nec erat Officium ſtabile, ſed modò illi, modò iſti aſſumebantur, prout clariori, & firmiori voce pollebant. Si autem aliquando vocantur Ordines, ibi nomen Ordinis accipitur impropriè, non pro Sacramento Eccleſiæ, ſed pro officio Eccleſiaſtico, vt docet Marchinus *cap 6.*

17. De prima Clericali Tonſura non leuis eſt controuerſia inter Canoniſtas, & Theologos, affirmantibus illis, eſſe verum Ordinem, & cum ſeptem iam enumeratis conſtituere octauum, negantibus iſtis: probant Canoniſtæ, ex cap. *cum contingat*. De ætate, & qualitate Ordin. vbi prima tonſura vocatur *Ordo Clericalis*; ait enim Innocent. ibi *Per primam tonſuram, iuxta formam Eccleſia datam Clericalis Ordo confertur*, & à Sixto V. in Bulla contra malè promotos edita Anno 1588. incipit *Sanctum, & ſalutare* prima Tonſura vocatur *Character*. Deinde quia prima tonſura habet materiam, & formam, ſicut alij Ordines, nempe tonſionem Capillorum, & prolationem certorum verborum, confert tonſurato ſpiritualem poteſtatem, illum conſtituit in ſtatu Clericali, reddit capacem bene-

beneficiorum, & iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & facit participem immunitatis, & priuilegiorum, quibus gaudent alij Clerici; ergo eſt verus Ordo.

18. Vera tamen, & ſequenda, eſt Sententia Theologorum aſſerentium, primam Tonſuram non eſſe Ordinem, nec Sacramentum, ſed puram Cæremoniã, & inſtitutionem Eccleſiæ, & eſſe diſpoſitionem, & præparationem ad Ordines ſuſcipiendos, ſicut exorciſmus eſt præparatio ad baptiſmum, & ſponſalia ad matrimonium, vt habet Catechiſ. Rom. *cap. 7 num.* 13. Colligitur ex Trident., quòd numquam vocat primam Tonſuram Ordinem, ſed ſemper expreſſè contradiſtinguit, et ſeparat ab Ordinibus, vt patet *ſeſſ. 23. cap.* 2. vbi habet, *Vt qui iam Clericali Tonſura inſigniti eſſent per minores ad maiores Ordines aſcenderent*; idemque patet ex *cap. 6. & 10. de reformat.* Ratio eſt, quia prima Tonſura cum non ſit inſtituta à Chriſto, ſed ab Eccleſia, non poteſt eſſe Sacramentum, et quia per illam nulla tribuitur ſpecialis poteſtas ſpiritualis, cum ad nullum certum officium in Eccleſia habendum Tonſuratis deputetur, ſed ſolùm extrahitur à ſtatu laicorum, et ponitur intra ordinem Clericalem, vt ei ſpiritualis poteſtas, et officium poſſit demandari, et inde prima Tonſura eſt ſolùm quædam diſpoſitio, & præparatio ad Ordines, ita tenent omnes Theologi cum Magiſtro, S. Thoma, D. Bonauentura, Ricardo, Durando, Palud., Sylueſter, Rodriquez, Sayrus, Suarez, Reginaldus, Molſeſius, Bonacina, Homobonus, Bellarinus, & alij, quos affert, & ſequitur Philibertus, Marchinus *cap. 7. num.* 2.

19. Ad fundamenta oppoſita dico, Ordinem ſumi aliquando propriè, & ſtrictè, prout ſignificat poteſtatem quamdam exercendi miniſterium quoddam in ordine ad Euchariſtiam dignè celebrandam, & miniſtrandam: Secundò latè, prout dicit ſtatum quemdam perſonarum contradiſtinctum à ſtatu laicorum; qua ratione Religiones appellantur *Ordines*, quia eius profeſſores in ſpeciali ſtatu collocantur, quo à cæteris ſæcularibus diſcernuntur; in hoc ſenſu prima Tonſura dicitur, Ordo, quatenus initiati prima Tonſura incipiunt pertinere ad ſtatum Eccleſiaſticum, & in hoc ſenſu vocatur *Ordo* ab Innocentio, & à Sixto V. vocatur *Character*, non tamen poteſt dici *Ordo* ſtrictè, & primo modo, prout ſumitur à Theologis. Non habet prima Tonſura rigoroſam materiam, & formam, quia non confertur per traditionem alicuius ſacri inſtrumenti ad Diuinum cultum pertinentis, nec per verba ſignificantia poteſtatem, quæ conferatur, ſicut contingit in collatione Ordinum, in qua dicitur *Accipe poteſtatem*, nec confert aliquam ſpiritualem poteſtatem, ſed ſolùm tribuit quamdam capacitatem externam, & legalem, iure Eccleſiaſtico inſtitutam, per quam tonſuratus redditur capax beneficiorum, immunitatis, & iuriſdictionis Eccleſiaſticæ.

20. Maior controuerſia eſt de Epiſcopatu, an ſit *Ordo* diſtinctus à Presbyteratu, & diſtinctum imprimat Characterem. Negant plures, tum Canoniſtæ, tum Theologi, quia Epiſcopatus non habet propriam materiam, & formam, & quia multiplicarentur Ordines, & Sacramenta, & eſſent pluſquam ſeptem, & quia Ordo conſtituitur per ordinem ad Euchariſtiam conficiendam, & miniſtrandam, adeò vt diſtinctus Ordo importet diſtinctam poteſtatem conducentem ad Sacrificium, vt habetur ex Trident. *ſeſſ. 23. cap.* 2. dicente; *Cum diuina res ſit tam Sancti Sacerdotij Miniſterium, conſentaneum fuit, quo digniùs, & maiori cum veneratione exerceri poſſet, vt in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diuerſi eſſent Miniſtrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deſeruirent*, ſed Epiſcopatus ad conficiendam, & miniſtrandam Euchariſtiam non habet maiorem, nec diſtinctam poteſtatem à Sacerdote; ergo non eſt Sacramentum, nec Ordo diſtinctus, nec diſtinctum imprimit Characterem, ſed impreſſum auget, perficit, & extendit ad quaſdam ſpeciales functiones exercendas, quæ non poſſunt fieri à ſimplici Sacerdote, ſic tenent Abbas in cap. *ex literis* de excelſib. Prælat. Turrecremata in cap. *Clerus diſt.* 21. *art.* 5. Couaruuias *lib.* 1. *var. r. reſolut. cap.* 10. *num.* 15., & 16. Fran. Leo in Theſauro Fori Eccleſiaſ *part. 1. cap.* 4. *num.* 17. ex Theologis S. Thomas, Palud., Bonauent., Albert. Magnus, Ricard, Sotus, Sylueſter, Reginald., Comitolus, & Molſeſius, quos affert Marchinus *cap.* 11., ita etiam Bonacina *punct. 1. num.* 3. Diana *part. 5. tract. 10. reſol.* 41., & alij apud ipſos.

21. Reſp. Epiſcopatum eſſe verum Ordinem, verum Sacramentum à Presbyterio aliquo modo diſtinctum, conferens gratiam, & imprimens Characterem tunc, quando quis in Epiſcopum conſecratur. Colligitur ex Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. vbi *Sacroſancta Synodus declarat præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere*, & can 6. *ſi quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam diuina Ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit*; ergo Ordinatio Epiſcopi eſt verus Ordo, verumque Sacramentum non minùs, quàm ſit Conſecratio Sacerdotis, idque etiam conſtat *ex cap.* 3. vbi poſtquam docuit, ſacram Ordinationem eſſe Sacramentum, id probat ex *cap. 1. Epiſt. 2. ad Timoth.* vbi agit Paulus de Ordinatione Timothei in Epiſcopum, vt benè obſeruat Marchinus *cap. 11. num.* 16.

22. Ratio etiam eſt, quia Ordinatio, & Conſecratio Epiſcopi eſt ſignum Sacrum producens gratiam ex opere operato, & imprimens Characterem diuerſum à Sacerdotio; ergo eſt Ordo, & Sacramentum aliquo modo di-

Digitized by Google

uetſum; quòd producat gratiam ex opere operato conſtat ex illis verbis, quæ Epiſcopus conſecrans dicit *Accipe Spiritum Sanctum*; quæ non otioſè dici, ſed per illa conſerri gratiam habetur ex Trident. ſeſs. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per Sacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopum dicere; Accipe Spiritum Sanctum, anathema ſit*. Quòd producat Characterem diuerſum prob., quia Character nihil eſt aliud, quàm ſpititualis poteſtas indelebilis Animæ impreſſa, at Epiſcopus in ſua Ordinatione accipit veram, nouam, realem, & indelebilem poteſtatem ordinandi Miniſtros Eccleſiæ, & conſetendi Sacramentum Confirmationis, quam non habet ſimplex Sacerdos; ergo recipit nouum Characterem à Charactere Sacerdotali diſtinctum.

23. Dices: Conſecrationem Epiſcopi non imptimere nouam qualitatem, & Characterem, ſed præcedentem in Sacerdotio impreſſam augere, perficere, & magis extendere ad ordinandum, & confirmandum, quod ante conſecrationem Epiſcopalem facere non poterat. Sed contra dico, difficilè explicari, quid ſit iſta extenſio, & dilatatio Characteris, & quomodo Epiſcopus accipiat nouam, veram, & realem poteſtatem indelebilem, quam priùs non habebat, ſine noua reali qualitate, & Charactere impreſſo; vbi enim datur noua, & realis poteſtas, & facultas in ordine ad effectum realiter, & ſpecie diſtinctum, debet dari noua cauſa, & qualitas realis ſpecie diſtincta à præexiſtenti, ſed Epiſcopus in ſua Conſecratione recipit nouam, & ſpecie diſtinctam poteſtatem, quam priùs non habebat, ſcilicet poteſtatem Ordinandi, & confirmandi; ergo recipit nouam qualitatem, & Characterem ſpecie diſtinctum tribuentem hanc facultatem, & poteſtatē permanenter, & indelebiliter impreſſā. Deinde, Ordines tum minores, tum maiores ſubſequentes imprimunt nouum, et realiter diſtinctum Characterem ab illo iam impteſſo ab Ordine præcedente, quia dicunt habitudinem ad nouum, et realirer diſtinctum effectum, ac Miniſterium, ſed etiam Epiſcoparus dicit habitudinem ad nouum, & diſtinctum effectum; ergo imprimit nouum, & diſtinctum Characterem.

24. Si dicas, Ordines poſteriores non imprimere nouum Charactetem realiter diſtinctum, ſed præcedentem extendere, & dilatare ad nouas functiones. Contra eſt, quia per hanc extenſionem, & dilatationem conſtituuntur Ordines inter ſe realiter diſtincti; ergo per hanc dilatationem, & extenſionem Epiſcopatus ſufficienter conſtituitur Ordo, & Sacramentum realiter diſtinctum à Sacerdotio; hanc Sententiam renent ex Canoniſtis Gloſſ. *in proœm. 6.* verbo *Epiſcopus* Abbas in cap. *Aqua de Conſecrat. Eccleſ.* Nauar. *in Manual. cap.* 22. *num.* 18. Card. Tuſcus verbo *Ordo concl.* 189. *num.* 10. ex Theologis, Scotus, Durand., Maior., Almayn, Michael Medina, Bellatm., Valentia, Vaſquez, Coninch, Layman, quos affert, & ſequitur Marchinus *cap.* 11. *num.* 3. Auerſa *q.* 1. *ſect.* 6. Leander *quaſt.* 10. Palaus *punct.* 3. *num.* 3.

25. Ad oppoſita fundamenta dico, Epiſcopatum habere propriam materiam, & formam diſtinctā à Sacerdotio; habet enim pro materia, vel Sacram vnctionem Capiris, vel manuum impoſitionem, iuxta diuerſirarem Sententiarum, et pro forma habet verba expreſsa in Pontificali. Non multiplicantur Ordines, quia Epiſcopatus, licèt realiter diſtinctus à Sacerdotio, vnum tamen cum illo conſtituit Ordinem, quia illud neceſsariò ſupponit, et includit in ſuo adæquato conceptu; ſi enim adæquatè ſumatur Epiſcopatus, conſtituitur ex duplici partiali poteſtate, quaſi ex duplici partiali eſsentia, ſcilicet ex Charactere Sacerdotali, et poteſtate conſecrandi, et ordinandi Miniſtros Euchariſtiæ, non enim ita adæquatè diſtinguitur, ſicut alij Ordines inter ſe diſtinguuntur, quorum vnus poteſt eſſe, et conferri ſine alio, et ſuperior poteſt eſſe ſine inferiori, ſed tamquam quid ſuperius eſſentialiter ſupponens, et includens Sacerdotium, cuius eſt complementum, et perfectio, vt docent Marchinus, Palaus Leander, et alij. Ex quo fit, neminem poſse ordinari Epiſcopum, qui priùs non ſit Sacerdos, ſicut nemo poteſt recipere poteſtatem abſoluendi à peccatis, quin priùs habeat poteſtatem conſecrandi Corpus Chriſti, et hac ratione Epiſcopatus cum Sacerdotio conſtituit vnum Ordinem, et vnum Sacramentum. Habet etiam Epiſcopatus diuerſum reſpectum, et habitudinem ad Euchariſtiam, quam non importat Sacerdotium; nam ad illum ſpectat conſectare Templa, Altaria, Calices, Sacerdotes, et Miniſtros ad Euchatiſtiam conficiendam, quod ſufficit, vt dicatur Ordo diſtinctus potiori ratione, quàm Oſtiariatus, Lectoratus, Subdiaconatus, et Diaconatus, qui non ita immediatè, et directè Euchariſtiæ peragendæ deſeruiunt, ſicut Sacerdotes, qui ab Epiſcopo conſectantur, ſine quibus non poteſt confici Euchariſtia, benè tamen ſine Diacono, Subdiacono, aut alio Miniſtro inferiore.

26. Cardinalatus non eſt Ordo Sacer, non imprimit Characterem, non confert gratiam ex opere operato, nec ſuit inſtitutus à Chriſto, quia non habet aliquam Conſecrationem, nec materiam, nec formam, vnde poſsunt Cardinales, qui non ſunt in Sacris, depoſita hac Dignitate, Vxorem ducere, et ad ſæculum redire, inde eſt mera dignitas Eccleſiaſtica, non Ordo imprimens Characterem, ita Bellarm., Sotus, Azorius, Zabarella, quos refert, et ſequitur Marchinus *cap.* 12. ita etiam Moneta *de Commut. vltim. volunt. cap.* 12. *num.* 75. vbi cum alijs probat, Cardinalatum poſſe à Papa extingui.

27. Papa-

27. Papatus, quamuis ſit ſuprema dignitas, & poteſtas in Eccleſia, non tamen eſt Sacramentum, nec Ordo diſtinctus ab Epiſcopatu, nec diſtinctum imprimit Charactetem, quia licèt habear maiorem, & pleniſſimam poteſtatem Iuriſdictionis, tamen quoad poteſtatem conficiendi Corpus Chriſti, conſecrandi Epiſcopos, confirmandi, & ordinandi, in qua poteſtate conſiſtit Character Ordinis, ſunt ſimiles, & æquales; non habet peculiatem conſecrationem, nec materiam, nec formam, ſed ſtatim ac eſt ſacta legitima electio accipit Pontifex iure Diuino omnem plenitudinem poteſtaris, quam Chriſtus dedit D. Petro; ergo Papatus non eſt Ordo diſtinctus, ita Marchinus *cap.* 13. Bonacina *punct. 1. num.* 5.

DVBIVM IV.

De Connexione, & vnitate Ordinum.

28. Connexio inter Ordines requiſita in eo conſiſtit, quòd non poſſit promiſcuè, & ad arbitrium vnus, vel alius Ordo ſuſcipi ſine alijs, vel ante alios, &, omiſſo ordine medio, fieri aſcenſus ad ſuperiorem, ſed quòd debeant ordinatè ſuſcipi, adeò vt, præmiſſa Clericali Tonſura, quiſque debeat per minores ad maiores aſcendere, vt præcipit Trident. ſeſſ. 23. cap. 2. *vt qui iam clericali Tonſura inſigniti eſſent per minores ad maiores aſcenderent.* Hoc tamen non requiritur de iure diuino, aut ex neceſſitate Ordinis, ſed ex neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, quatenus Eccleſia præcepit, quòd gradatim debeat fieri aſcenſus, & non per ſaltum, vt patet ex Epiſt. decretali Caij Papæ *cap.* 6. quod poſtea ſtatutum fuit à S. Syluestro in Concilio Romano, vt nimirum Clericus priùs reciperet Oſtiariatum, Lectoratum, Exorciſtatum, Acolythatum, Subdiaconatum, Diaconatum, & poſtea Sacerdotium, prout conſtat ex perpetua traditione, & vſu Eccleſiæ.

29. Inde peccaret grauiter, qui ſcienter promoueretur ad Ordinem ſuperiorem, non priùs ſuſcepto inferiori, & remaneret ſuſpenſus ab exercitio Ordinis per ſaltum ſuſcepti, vt patet ex cap. *vnico de Clerico per ſaltum promoto*, quæ ſuſpenſio non eſt reſeruata, ſed ab illa poſſunt abſoluere Epiſcopi ex conceſſione Trident. *ſeſſ. 23. cap. 14. in fine de reform.* ſi ſic ordinatus in ſuſcepto ordine non miniſtrauerit, quia ſecus, factus eſſet irregularis, à qua irregularitate non poteſt Epiſcopus abſoluere, niſi delictum ſuſceptæ per ſaltum ordinationis eſſet occultum, nam ſtante delicto occulto, poſſet ab irregularitate abſoluere, iuxta Trident. *ſeſſ. 24. cap. 6. de reform.* Ordinatio tamen eſſet valida, & non repetenda, ſed ſupplendum quod prætermiſſum fuit, quia non datur ita eſſentialis connexio inter Ordines, vt vnus non poſſit validè ſuſcipi ſine alio; maior ſine minori, quamuis detur hæc eſſentialis connexio in Ordine Epiſcopali, ex diuina inſtitutione includente, ac eſſentialiter ſupponente Ordinem Sacerdotalem, prout dixi *dubio præcedenti.*

30. Circa vnitatem Ordinis ſupra diximus, omnes Ordines eſſe vnum Sacramentum, non vnitate indiuiduali, & numerica; nam omnes, & ſinguli habent diſtinctam materiam, & formam, & imprimunt diſtinctos Characteres, ſed vnitate generica, ſeu meliùs vnitate finis, qui eſt ſolemnis confectio Euchariſtiæ, ad quam omnes Ordines vltimatè ordinantur mediatè, aut immediatè, vt cum alijs benè docet Marchinus *part. 1. cap.* 15., & hoc explicat exemplo Euchariſtiæ, quæ in duplici ſpecie eſt vnum Sacramentum, quia vtraque ordinatur ad eumdem finem, ſcilicet ad vnicam, & perfectam ſpiritualem Animæ refectionem: et extremæ vnctionis, in qua, licèt ſint plures vnctiones in diuerſis corporis partibus, quarum vnaquæque haber diſtinctam mareriam, et formam, vnum tamen ſunt Sacramentum, quia omnes ordinantur ad vnam perfectam animæ ſanationem; ita in præſenti, cum omnes Ordines ordinentur ad Euchariſtiam ſolemniter in Miſſa conficiendam, vnicum conſtituunt Sacramentum Ordinis vnitate collectionis, & finis.

DVBIVM V.

De Effectibus huius Sacramenti.

31. Effectus huius Sacramenti ſunt duo, nempe gratia, et character; primum communem habet cum alijs Sacramentis, quæ omnia gratiam ſanctificantem conferunt, ex opere operato, vt definitum eſt Trident ſeſs. 7. de Sacramentis in genere can. 8. et vlteriùs confert gratiam Sacramentalem ſibi propriam conſiſtentem in iure quodam, et ordine ad recipienda ſpecialia quædam auxilia ad rectè, et competenter exercendum cuiuſcumque Ordinis munus; quæ quidem auxilia, non ſolùm tunc cum Ordo ſuſcipitur, ſed præſertim quoties ſuſceptus Ordo exercendus eſt ipſi Ordinato ſpeciali Dei prouidentia conferuntur, vt ſuſiùs explicatum eſt ſuo loco de Sacramentis in genere *cap. 3. dub. 9.* Quod verificatur, non ſolùm de Ordinibus maioribus, ſed etiam minoribus, cum et iſti ſint verum Sacramentum, ex dictis *ſupra dub. 2.*, et tradit Palaus *punct. 5. num.* 1.

32. Secundus effectus eſt Character, quem producunt omnes Ordines tum Maiores, tum Minores, et eſt quædam qualitas ſupernaturalis Animæ indelebiliter impreſſa, qua quaſi quodam ſignaculo diſtinguitur Ordinatus à non Ordinatis, et ad exercenda munia, et officia ſui Ordinis deſtinatur, & ita definitum eſt in Trident. *ſeſſ. 23. can. 4.*, *& ſeſſ. 7. can. 6.* vbi habetur. *Si quis dixerit, in tribus Sacramen-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

cramenti, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in Anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, vnde ea iterari non poſſunt, anathema ſit. & inde quando contingit, Ordinatus propter quædam crimina interdum deponi, vel degradari, non aufertur ab eis Character Ordinis, ſed tantùm gradus, honor, & locus Ordini debitus, adeò vt quoad hunc gradum, honorem, & locum cum Laicis reputentur: Naturam, & proprietates Characteris fusè explicat noſter Marchinus *part. 3. cap. 5. & ſequentibus.*

33. An Character vnius Ordinis neceſſariò ſupponat Characterem alterius Ordinis inferioris, ſufficienter diximus *dub. præced.* vbi vidimus, nullam dari neceſſariam connexionem inter Ordines, illorumque Characteres, ſed poſſe validè, ſed non licitè recipi Ordinem ſuperiorem, prætermiſſo inferiori, in quo conueniunt Theologi, & Canoniſtę in cap. *ſolicitudo diſt. 52.*, & in cap. *vnico de Clerico per ſaltum promoto*; & inde, ſi quis prætermiſſo inferiori Ordine, ſuperiorem recipiat, non iterum reordinatur, ex dicto cap. *Solicitudo*. Excipitur ſolùm Character Epiſcopalis, qui eſſentialiter præſupponit Characterem Sacerdotalem, adeò vt inualida ſit conſecratiò Epſcopi non Sacerdotis, vt docet Marchinus *part. 3. cap. 7. num. 5.* ſi autem quæras, in quonam actu Ordinationis Character in vnoquoque Ordine imprimatur, ſucceſſiuè dicam cap. ſequenti, loquendo de ſingulis Ordinibus in particulari, de quibus ſit.

CAPVT II.

DE MATERIA, FORMA, ET OFFICIO SINGVLORVM ORDINVM.

DVBIVM I.

De Materia, & forma Ordinis in Communi.

1. CVm Sacramentum quodlibet ſuam habeat ex inſtitutione Chriſti materiam, & formam determinatam, ſine qua nec licitè, nec validè poteſt Sacramentum conferri, vt vidimus *tract. 1. cap. 1. dub. 4.* eamdem habere debet Sacramentum Ordinis, de quo generaliter loquendo dicimus, materiam remotam iſtius Sacramenti eſſe rem, ſeu inſtrumentum illud, quod ab Epiſcopo traditur Ordinandis in ſignum poteſtatis ſpiritualis, quam recipiunt, vt tali inſtrumento ſuum Ordinem exequantur; proximam eſſe illius inſtrumenti traditionem, & acceptationem; formam verò conſiſtere in illis verbis, quæ ab Epiſcopo proferuntur modo imperatiuo cum expreſſione poteſtatis, quæ confertur, ita Reginald., Bellarm., Henriq., Coninch, Vaſquez, & alij, quos affert, & ſequitur Bonacina *punct. 3. num. 1., & 12.* conſtat ex Concil Florent. *in Decreto Eugenij*, vbi dicitur, Sacramenti Ordinis materiam eſſe illud, per cuius traditionem confertur Ordo, formam verò eſſe verba ab ipſo Epiſcopo in eiuſmodi traditione prolata, ex antiquiori Concil. Carthag. 4., ex Pontificali Romano, & ex vſu, ac praxi Eccleſiæ Romanæ, in qua ſemper obſeruatum eſt, vt ſinguli Ordines conferantur per traditionem certorum inſtrumentorum, & prolationem verborum exprimentium poteſtatem, & functionem ſingulorum Ordinum.

2. Difficultatem ingerit Ritus Græcorum, qui diuerſa materia vtuntur in conferendis Ordinibus ab illa, qua vtitur Eccleſia latina, nam Græci non conferunt Sacerdotium per Calicis, & patenæ porrectionem, ſed per ſolam manuum impoſitionem ſuper caput Ordinandi cum illis verbis, *Diuina gratia promouet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum.* Sicut etiam conferunt Diaconatum per ſimilem impoſitionem abſque traditione libri Euangeliorum cum illis verbis, *Diuina gratia promouet N. Venerabilem Subdiaconum in Diaconum*, qui ritus ſeruatur in Eccleſia Græca, non ſolùm apud Schiſmaticos, ſed etiam apud Catholicos communionem habentes cum Eccleſia Romana, eodemque ritu ordinant etiam Romæ abſque eo quòd ille improbetur à Summo Pontifice, ſicut nec improbatus fuit à Concilio Florent., vt teſtatur Auerſa *q. 2. ſect. 1.* Cardinalis de Lugo *diſp. 2. de Sacrament. in gen. ſect. 5. num. 85.*, & Fran. Lugo *Opuſculo de Sacram. in genere cap. 1. q. 7. num. 70., & 72.* prout refert Diana *part. 8. tract. 1. reſol. 42.* Si autem materia, & forma Sacramentorum eſſet determinata à Chriſto Domino, eadem deberet eſſe pro tota Eccleſia; vel ergo materia, & forma non fuit determinata à Chriſto, vel non rectè aſſignatur in Eccleſia latina traditio inſtrumentorum, quibus non fuerunt vſi Apoſtoli, qui Ordines conferebant per ſolam manuum impoſitionem, non per traditionem inſtrumentorum, vt conſtat ex Ordinatione ſeptem Diaconorum, qui non fuerunt ordinati per traditionem libri Euangeliorum, quæ nondum erant conſcripta.

3. Reſp. Chriſtum Dominum non determinaſse materiam, & formam Sacramenti Ordinis materialiter in indiuiduo, ſed formaliter, & genericè præſcribendo, quòd debeant Ordines conferri per ſignum aliquod ſenſibile expreſſiuum poteſtatis conferendæ per verba hoc ipſum exprimentia, relinquendo Eccleſiæ determinandum tale ſignum, & talia verba, vt etiam notauimus *ſupra tract. 1. cap. 1. dub. 4.* & docet Marchinus *tract. 2. part. 7. cap. 2. num. 9.* Lugus *de Sacram. diſp. 2. ſect. 5. num. 86.* Leander *diſp. 1. de Sacram. in gen. q. 11.* Auerſa *q. 2. ſect. 1.* & cum Dicaſtillo, & alijs Diana *par. 10. tract. 11.*

tract. 11. reſol. 65. ex quo ſequitur, materiam, qua vtitur Eccleſia Græca non differre formaliter, ac eſsentialiter à materia, qua vtitur Eccleſia Latina, ſed ſolùm materialiter, quia vtraque Ordines confert per ſignum ſenſibile, & per verba ſignificantia traditionem poteſtatis, & ſic vtraque, formaliter loquendo, ſeruat materiam, & formam à Chriſto inſtitutam, licet non materialiter, cum vtantur ſignis diuerſis, ſiquidem Eccleſia Græca confert Ordines per ſolam manuum impoſitionem, & ſignificat poteſtatem traditam, vtendo nomine *Diaconi*, vel *Sacerdotis* dum dicit; *Diuina gratia promouet Diaconum in Presbyterum*. At Eccleſia latina ſemper vſa fuit inſtrumentis cum verbis magis explicitè ſignificantibus poteſtatem traditam; primi Diaconi fuerunt ordinati ab Apoſtolis per Manuum impoſitionem cum verbis proportionatis ſufficienter ſignificantibus ſuum miniſterium, cum tunc nondum eſsent ſcripta Euangelia.

4. Quænam autem variatio materiæ, & formæ inualidet hoc Sacramentum ſatis conſtat ex dictis de Sacramentis in genere, vbi etiam vidimus, quænam dicenda ſit mutatio ſubſtantialis, & quænam ſit accidentalis; vnde colligi poteſt, inuocationem Sanctiſſimæ Trinitatis non eſse de eſsentia formæ huius Sacramenti, ſicut eſt de eſſentia formæ Baptiſmi, & Confirmationis; nam, prætermiſsa tali inuocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, non mutatur ſubſtantialiter ſenſus formæ, vt cum Henriquez, & Martino Fornario docet Bonacina *punct. 3. num. 13.*, non enim hoc Sacramentum eſt inſtitutum ad proteſtandam fidem Trinitatis, ſed ad conferendam poteſtatem Eccleſiaſticam, quæ ſufficienter ſignificatur, & confertur abſque eo quòd in forma addantur illa verba, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*.

5. Quæres: Cur in hoc Sacramento forma proferatur modo imperatiuo *Accipe poteſtatem, &c.* cum in alijs Sacramentis proferatur modo indicatiuo, vt in Baptiſmo *Ego te baptizo*, & in Confirmatione *Signo te Signo Crucis*. Reſp. hoc prouenire ex diuerſitate horum Sacramentorum; nam alia Sacramenta ſunt per ſe primò inſtituta ad ſanctificationem ſubiecti ſuſcipientis, vt eſt perſona particularis, ac proinde debuit ſignificari effectus, quem cauſant, vt in baptiſmo, qui ordinatur ad ſanctificandam, & abluendam animam, dicitur *Ego te baptizo*; iſtud verò eſt per ſe primò ordinatum ad præbendam, & communicandam ſubiecto poteſtatem, & facultatem, qua conſtituitur miniſter publicus in Eccleſia, ideò debuit ſignificari collata poteſtas, ſicut in Repub. Ciuili creatio Principis, aut Magiſtratus fit per traditionem ſceptri, aut alterius inſtrumenti cum verbis imperatiuo modo ſignificantibus traditam poteſtatem. *Accipe poteſtatem, &c.* vt cum D. Thoma *3. part. q. 34. art. 4.*, & Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 5.* notat Bonacina *num. 14.*

DVBIVM II.

An, & Qualis contactus Materiæ ſit de neceſſitate Sacramenti.

6. Contactus inſtrumentorum, quæ porriguntur in Sacra Ordinatione conſiderari poteſt ex parte Miniſtri conferentis, & Ordinantis, an nimirum debeant Sacra inſtrumenta ab ipſo immediatè porrigi, vel ſufficiat ab alio miniſtrari de commiſſione illius, aut ex parte ſuſcipientis, & quæritur; an ipſe debeat phyſicè, & realiter tangere inſtrumenta, vel ſufficiat tactus moralis conſiſtens in eo quòd, Miniſtro porrigente, & tradente inſtrumenta, ipſe manum extendat, ſeu alio ſenſibili ſigno ſignificet, ſe oblatam materiam acceptare. Quoad Miniſtrum.

7. Reſp. Ordinandos ad maiores Ordines debere neceſſariò neceſſitate Sacramenti materiam accipere de manu Epiſcopi ordinantis, ſic enim habetur cap. *ſubdiaconus diſt. 23.* vbi dicitur *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu verò Archidiaconi accipiat Vrceolum cum aqua, mantile, & manutergium*; in collatione verò minorum Ordinum non eſt de neceſſitate Sacramenti, quòd Epiſcopus phyſicè tangat, ac immediatè tradat materiam, ſed ſufficit, quòd tradat per alium, vt habetur in cap. *Acolythus diſt. 23.*, & docet D. Thomas *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 1. ad 2.*, *& in addit. ad 3. p. q. 38. art. 1. ad 2.* qui vtroque loco dicit ſufficere, ſi in Acolythatu materia per Archidiaconum Ordinando tradatur, & cum illo tenent Marchinus *part. 1. cap. 16. in fine* Auerſa *q. 2. ſect. 2.* Trullench, & Baſſæus, quos affert, & ſequitur Ant. *diſp. 2. ſect. 3. num. 35.*

8. Maior difficultas eſt de Ordinando, an debeat ipſe phyſicè, et realiter tangere materiam, quæ ab Epiſcopo in Ordinatione traditur, adeò vt nulla, et irrita ſit Ordinatio ſine tali phyſico contactu. Certum eſt, contactum phyſicum requiri de neceſſitate præcepti impoſiti a Gregor. IX. in cap. *Presbyter*, de Sacramentis non iterandis, et inde peccarent mortaliter Ordinans, et Ordinatus, ſi illum voluntariè omittant, nam facerent contra præceptum Eccleſiæ in re graui, et ſe exponerent periculo irritandi Sacramentum, ſtante maiori probabilitate contrariæ Sententiæ; quare Epiſcopus, et Cæremoniarum Magiſter debent inuigilare, vt omnes Ordinandi materiam neceſſariam pro Ordine ſuſcipiendo phyſicè tangant; an verò pro validitate Sacramenti ſufficiat contactus moralis.

9. Plures affirmant; Nam contactus phyſicus, nec requiritur ex ſpeciali Chriſti inſtitutione,

quæ nul-

libi habetur, nec ex ſpeciali ratione huius Sacramenti, quod cum conſiſtar in traditione cuiuſdam poteſtatis, ſiuè deputatiore ad certa miniſteria eccleſiaſtica, non exigit neceſſariò contactum phyſicum, ſed moralem, qui etiam ſufficit in traditione aliarum rerum, & inſtitutione aliorum Officiorum, tam Ciuilium, quàm Eccleſiaſticorum, & ſufficienter verificatur forma huius Sacramenti, in qua dicitur *Accipe poteſtatem*, quamuis non interueniat contactus phyſicus, ſed moralis, ad differentiam Baptiſmi, Confirmationis, & extremæ vnctionis, in quibus materia debet phyſicè applicari ſubiecto, vt verificetur forma ablutionis, & vnctionis, & ita tenent Alberr. *in 4. diſt. 24. art. 38. ad 2.* Caiet. *in ſum. verbo Ordinan. peccata*, Henriquez, Vaſquez, Reginaldus, Molſeſius, Zambranus, Layman, Raguſcius, quos citat Marchinus *part. 1. cap. 16. num 7.* Diana *part. 2 tract. 2. Miſcell. reſol 3. & part. 3. tract. 4. reſol. 185.*, & hanc Sententiam poſt factum, ad tollendos ſcrupulos, quando quis dubitat, an tetigerit materiam, ſuſtineri poſſe cum Trullench docet Ant à Spiritu S. *ſect. 3. num. 36.*

10. Reſp. Contactum phyſicum materiæ eſſe neceſſarium eſſentialiter in quolibet Ordine, vt validè recipiatur. Ratio eſt, quia non minùs in iſto, quàm in alijs Sacramentis habentibus mareriam tangibilem neceſſariò requiritur, quòd recipiens phyſicè, & realiter tangar materiam, vt verificetur forma; illud enim verbum *Accipe* ſecundùm proprietatem importat ex parte ſuſcipientis phyſicam acceptationem per phyſicum contactum, vt docer D. Thom. *3. p. q. 34. art. 5. ad 3.* vbi ait; *Ideò porrectio materiæ magis eſt de eſſentia Sacramenti, quàm tactus; tamen ipſa verba formæ videntur oſtendere, quòd tactus materiæ ſit de eſſentia Sacramenti, quâ dicitur Accipe hoc, vel illud.* Conſ. ſemel negata neceſſitate contactus phyſici, facilè negari poteſt neceſſitas contactus moralis; nam traditio, & acceptatio poteſtatis fieri poteſt ſine vllo contactu, poſſet etiam quis ordinari per procuratorem, ſicut per procuratorem poteſt contrahere matrimonium, quia per illum poteſt tradi, & acceptari poteſtas, quod tamen eſt inauditum in Eccleſia Dei. Conſ. 2. ex vſu & praxi Eccleſiæ, cuius Miniſtri magna diligentia, & ſolicitudine curant, vt inſtrumenta phyſicè tangantur ab Ordinandis, quæ ſolicitudo ſufficienter oſtendit neceſſitatem contactus phyſici, & ita tenent cum D. Thoma, Palud., Sotus, Syluester, D. Antonin., Valentia, Coninch, Fornarius, Fernandez, & alij, quos ſequitur Marchinus *loc cit.* Bonacina *punct. 3. num. 10.* Granado *tom. 1. diſp. 6. num. 4.* Auerſa *ſect. 2.* Andreas à Matre Dei *de Ordine cap. 2. num. 14.* Ant. *num. 36.*, & alios referens Leander *diſp. 3. q. 22.*

11. Ad rationes oppoſitas. Reſp. neceſſitatem contactus phyſici non prouenire immediatè ab ordinatione Chriſti Domini, ſed ex determinatione Eccleſiæ, nam Chriſtus Dominus non determinauit materiam Ordinis materialiter, & in indiuiduo; ſed formaliter in genere, relinquendo Eccleſiæ determinandam hanc, vel illam materiam in particulari; hæc autem iuſtiſſimè determinauit, Ordines eſse conferendos per inſtrumenta porrigenda ab Epiſcopo, & phyſicè accipienda, et tangenda à ſuſcipiente Ordines, quod quidem ſufficienter conſtat ex tanra ſolicitudine, qua ſemper curat, vr inſtrumenta phyſicè tangantur ab ordinandis; conſtar etiam à pari de Ordinatione, quæ fit per manuum impoſitionem, in qua neceſse eſt, quòd Ordinans verè, & phyſicè manibus tangat ordinatum, ita ſimiliter dum Ordines conferuntur per inſtrumentorum porrectionem, neceſsarius erit illorum phyſicus contactus: & licèt Ordinario conſiſtar in traditione poteſtatis, & deputatione ad miniſteria Eccleſiaſtica, hæc tamen traditio, et deputatio, ſicut debet fieri per porrectionem inſtrumentorum, ita etiam fieri debet per phyſicam acceptarionem, et contactum phyſicum eorumdem inſtrumentorum.

12. Dices: poſſunt ordinari validè, ſi non licitè, paruuli ante vſum rationis, qui tamen vaſa contingere non poſſunt humano modo per actionem voluntariam, acceptantes illam poteſtatem; ergo talis acceptatio, & receptio per phyſicum contactum liberum, & voluntarium non poteſt eſſe de eſſentia talis ordinationis. Reſp. ad validam ordinarionem paruulorum, ſi verè poſſunt ordinari, de quo infra, ſufficere materialem contactum; non enim requiritur, quòd voluntariè acceptent, ſed ſufficit, quòd accepration non repugnent, ſicut validè baptizantur ſine propria ipſorum voluntate, ſed voluntate Eccleſiæ, vel Parentum; ita eadem voluntate Eccleſiæ, vel Parentum poterunr validè ordinari per ſolum materialem contactum inſtrumentorum, vt tradit Palaus *diſp. vnica punct. 4. num. 22. in fine.*

13. In praxi hanc ſententiam eſse ſequendam facilè admittunt etiam Auctores ſententiæ oppoſitæ, tamquam magis tutam, & ſecuram, tum propter præceptum Eccleſiæ, tum quia Sacerdos, qui, omiſſo contactu phyſico, ſolùm moralirer tangeret, non eſſet certò ordinarus; vnde non poſſet fidelium Confeſſiones audire, nec accepto ſtipendio Miſſam celebrare, quia nemo extra caſum neceſſitatis vult abſolurionem accipere, aut ſtipendia dare Sacerdoti, cuius dubia eſt Ordinatio, & poteſt eſſe irrita, ſi fortè illa opinio à parte rei ſit falſa, & inde, caſu adueniente, non deberer diſſimulari, ſub prætextu probabilitatis oppoſitæ Sententiæ, à qua multa inconuenientia poſſunt euenire, ſi fortè ſit falſa, ſed eſſet Ordinatio ſub conditione repetenda, vt docent Hurtadus *de Ordine diſſ. 15.*, & Tambur. *lib. 7. cap. 3. §. 2. num. 7.* & de facto Clem. VIII. ſpeciali

ciali diplomate decreuit, reordinari, ſaltem ſub conditione eos, qui tunc temporis fuerant ab Epiſcopo Sagienſi ordinati, eò quòd nec Epiſcopus ille per ſe ipſum tradidiſſet inſtrumenta Ordinandis, nec Ordinandi phyſicè inſtrumenta illa tetigiſſent, prout refert Ludouicus Abelly in ſua Medulla Theolog. *part. 2. cap. 7. de Ordine ſect. 2. in fine.*

14. Non eſt tamen hæc ſententia ſcrupuloſè intelligenda, quaſi neceſſe ſit ambabus manibus materiam tangere, ſufficit enim tangere vna manu, vel etiam extremis digitis, vt de facto in ordinatione Sacerdotali apparet, & docet Auerſa *ſect.* 2. Dicaſtillus, & Trullench., quos affert, & ſequitur Ant. *num.* 36. Nec eſt de neceſſitate Sacramenti, quòd Sacerdos hoſtiam, & vinum immediatè tangat, tum quia tangere hoſtiam immediatè non præſcribitur in Rituali Romano, vt docet Palaus *num.* 20. tum quia vinum non minùs, quàm hoſtia deberet tangi, cum vtraque ſit materia ordinationis Sacerdotalis; ſufficit ergo tangere calicem, & patenam, nam qui attingit Calicem, & Patenam, cenſetur attingere panem, & vinum in illis contentum, ita Marchinus *num.* 20. Hurtado *diff.* 15. Bonacina *punct.* 3. *num.* 10., & aliquos refert Leander *q.* 24. quin etiam ſufficit tangere ſolum Calicem, quia ſic ſufficienter cenſetur tangere patenam ſuper impoſitam Auerſa, & Ant. *loc. cit.* Diana *part.* 10. *reſol.* 50. *&* 88. Sotus, Valentia, Hurtado, quos ſequitur Leander *q.* 25. Nec eſt neceſſe hæc inſtrumenta tangere immediatè manu nuda, ſed poſſunt tangi medio aliquo velo, vel panno, & etiamſi manus eſſet chirotheca contecta, quia inſtrumenta taliter tangens, & recipiens verè dicitur accipere, & verificatur contactus neceſſarius, & ſufficiens, ita Auerſa *ſect.* 2. Palaus *num.* 20. Andreas à Matre Dei *cap.* 2. *num.* 19. Addit Auerſa, quòd ſat eſt attingere, ac ſuſtinere peluim, in qua ſunt Claues, liber Euangeliorum, vel Calix cum patena in ſuſcipiendis illis Ordinibus, quia ſic cenſetur hæc inſtrumenta tangere, quantùm ſufficit pro validitate Ordinis.

15. Curandum tamen eſt Ordinando, vt Calicem, patenam, & Hoſtiam, ſi ordinatur Sacerdos, meliori modo, quo poteſt contingat, vt ſic à dubijs, & ſcrupulis liberetur, & tangere ſaltem Calicem, & patenam eſt de neceſſitate præcepti, quia ſic habetur ex vſu, & praxi Eccleſiæ, & habetur in Rit. Rom., à qua recedere in re adeò graui eſt peccatum lethale, Diana, Vaſquez, Coninch, Hurtado, qui excuſant à mortali Sacerdotem, qui non tangeret hoſtiam, quia cum Ordinandus habeat tunc manus linteo colligatas, difficile eſt tangere cum calice ipſam hoſtiam, præſertim habenti digitos breuiores, vt refert, ac ſequitur Leander *q.* 24. Marchinus *num.* 20.

16. Quæres: An contactus phyſicus debeat eſſe ſimul cum prolatione formæ. Reſp. non requiri ſimultatem phyſicam, ſeu mathematicam, ſed ſufficere ſimultatem moralem, ſicut vniuerſaliter diximus *tract.* 1. *cap.* 1. *dub.* 3. *num.* 13. inde valida eſt ordinatio, etiamſi prolatio formæ ante, vel paulò poſt contactum ſit facta, dummodo non ſit notabilis diſiunctio, ſic Bonacina *num.* 11. Leander *q.* 23. Marchinus *cap.* 16. *num.* 14. addens, non eſſe improbandam illorum Epiſcoporum conſuetudinem, qui multos eodem ordine initiaturi formam ſemel proferunt in num. plurali *Accipite poteſtatem*, & inſtrumenta, ſeu materiam ſucceſsiuè tradunt omnibus tangendam, etiamſi partis horæ dimidium interim elabatur, dummodo continuatione quadam talis contactus peragatur, nam ſic cenſetur eſſe ſimul moraliter cum prolatione formæ; & hanc Ordinationem eſſe validam declaratum fuiſſe Romæ in quadam Congregatione teſtatur Martinus Fornarius *in addit. ad Tolet. de Sacram. Ordin. cap.* 2. *num.* 5. apud Marchinum *loco cit.*, & Bonacinam *punct.* 3. *num.* 16.

DVBIVM III.

De Prima Tonſura, eiuſque miniſterio.

17. VSus Tonſuræ in Eccleſia antiquiſſimus eſt à temporibus Apoſtolorum deductus, vt videre eſt apud Bedam *lib.* 5. *hiſtor. Anglor. cap.* 22. vbi refert, fuiſſe introductam ex eo tempore, quo D. Petro Antiochiæ prædicanti Verbum Dei, ad opprobrium inferendum, fuit ei caput abraſum, hanc enim ignominiam illatam D. Petro in odium Chriſti conuertit Eccleſia in honorem, præcipiens, vt omnes clerici haberent tonſuratum caput, prout docent Marchinus, Hurtado, Villapando, Bellarminus, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 2. *q.* 2., et extat de illa ſpeciale Decretum S. Aniceti Summi Pontificis in Epiſt. Decret. ad Epiſcopos Galliæ, quo prohibentur Clerici comam nutrire, et iubentur geſtare Tonſuram in ſummitate capitis in modum ſphæræ, et affert rationem. *Quòd ſicut Clerici diſcerni debent à laicis in conuerſatione, ſic etiam ab iiſdem in Tonſura, & in omni habitu diſcreti eſſe debent*, quod Decretum, tum in alijs Concilijs, tum nouiſſimè in Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. renouatum eſl.

18. Hæc Tonſura, cum fuerit ab Eccleſia inſtituta, non eſt Ordo, nec Sacramentum, nec imprimit Characterem, ſed eſt quædam præparatio, ac diſpoſitio ad ordines ſuſcipiendos, ſicut Sponſalia diſponunt ad matrimonium, & Catechiſmus ad baptiſmum: eſt enim Cæremonia ſacra, qua per capillorum abſciſſionem homo baptizatus à ſtatu laicali ad Clericalem transfertur, & in Domini ſortem aſſumitur & per illam ſpecialiter diuino ſeruitio mancipatur, non ad tempus, ſed pro ſemper, & inde ſi quis recedat ab ordine, & Vxorem

D ducat,

ducat, ſi iterum reuertatur, non debet iterum tonſurari.

19. Confertur ab Epiſcopo abſcindendo Capillos Tonſurati in modum Crucis à ſincipiti ad occiput, & ab vna aure ad alteram, & pronunciando eodem tempore ſimul cum Tonſurato illa verba *Dominus pars hæreditatis meæ &c.* quibus verbis Tonſuratus, ſpretis rerum temporalium cupiditatibus, Deum in hæreditatem ſe accipere profitetur, et inde Tonſuratus nuncupatur *Clericus*, quaſi in ſortem Domini electus, vt docet Marchinus *tract. 2. part. 1. cap. 12. num. 3.*, et cum illo Andreas à Matre Dei *cap. 3. punct. 1.*

20. Non habet propriè loquendo materiam, nec formam, quia non eſt Ordo, nec Sacramentum, vt dictum eſt *cap. præced. dub. 3.* habet tamen ſuam quaſi materiam, nimirum Capillorum abſciſſionem, & ſuam quaſi formam, ſcilicet illa verba, quæ dicuntur ab Epiſcopo ſimul cum Tonſurato *Dominus pars hæreditatis meæ*, quæ tamen non ſunt ſubſtantialia, ſed cæremonialia; vnde ſi illa omitterentur, adhuc valida eſset collatio Tonſuræ, quæ eſsentialiter conſiſtit in tranſlatione à ſtatu laicali ad Eccleſiaſticum, capillorum abſciſſione, tamquam viſibili ſigno expreſſa, ſic Rodriquez, Sotus, Nauar., Molſeſius, & Fornarius, quos affert, & ſequitur Marchinus *loc. cit.*, & cum illo Leander *diſp. 2. q. 4.*

21. Tonſura præmittenda eſt ante omnes Ordines, non quidem de neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti; vnde ſi quis ordinaretur per ſaltum, non recepta prima Tonſura, validè eſſet ordinatus, ſed mortaliter peccaret, tum recipiens, tum conferens Ordines, non præmiſſa Tonſura, quia facerent contra diſpoſitionem Trident. volentis, primam Tonſuram eſſe præmittendam, ſeſſ. 23. cap. 2. *Vt qui iam Clericali tonſura inſigniti eſſent per Ordines minores ad maiores aſcenderent*, quæ diſpoſitio, cum ſit in re graui, obligat ſub lethali, ſic alios referens Marchinus *loc. cit. cap. 13.*, & cum illo Leander *quæſt. 5.*

22. Munus, & officium Clerici Tonſurati eſt in Choro, & Eccleſia canere, quapropter in iure Canonico appellatur *Pſalmiſta*: & Epiſcopus mandat illi recitationem ſeptem Pſalmorum pœnitentialium cum litanijs, & precibus conſequentibus, quam quidem recitationem imponit Epiſcopus tum tonſurato, tum cuilibet ordinato in Minoribus, & quidem ſemel, etiamſi recipiat ſimul Tonſuram, & omnes quatuor minores; non tamen peccaret mortaliter, nec venialiter, ſi talem recitationem omitteret, quia non intendit Epiſcopus ſub aliqua culpa obligare, ſed tantùm ex congruitate hoc præcipit, ita Marchinus *cap.* 8. Ant. à Spiritu S. *diſp. 1. ſect. 3. num.* 20. Leander *diſp. 2 q. 7.* Andreas à Matre Dei *cap. 3. punct. 1. num. 3.* vbi affert Trullench, & Reginaldum.

23. Tonſurandus debet eſſe Vir, Baptizatus, Confirmatus non de neceſſitate, ſed de congruitate, ætate ſeptennis, nulla irretitus cenſura, aut irregularitate, & ideò peccaret mortaliter irregularis, ſi ad ſuſcipiendam Tonſuram accederet, Marchinus *cap. 7., & 14.* debet ſcire legere, & ſcribere, ac rudimenta fidei, præcipuè Orationem Dominicam, ſalutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolorum, præcepta Eccleſiæ, & Decalogi, & ſeptem Sacramenta, tres virtutes Theologicas, ſeptem capitalia peccata, opera Miſericordiæ, & huiuſmodi, quæ ſi Tonſurandus ignoret, regulariter repellendus erit, vt docet Marchinus *cap.* 7. ſicut repelli debent illi iuxta Trident ſeſſ. 23. cap. 4. *de quibus probabilis coniectura non ſit, eos non ſæcularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe.*

24. Quatuor gaudet priuilegijs tonſuratus. Primò enim gaudet priuilegio Canonis, *Si quis ſuadente diabolo*. Secundò priuilegio fori, vt non poſſit ſub Iudice ſæculari conueniri. Tertiò liberatur à Collectis ſæcularium. Quartò fit capax Eccleſiaſticorum beneficiorum, ſi ætatem habeat requiſitam à Trident. *ſeſſ. 23. cap. 6.*, de quibus fuſè tractant Marchinus *cap. 15.*, & Diana *part. 1. tract. 2. reſol. 23., & part. 4. tract. 1. per totum.* Vt autem gaudere poſſit huiuſmodi priuilegijs debet incedere in habitu, & tonſura, & habere requiſita Tridentini ſeſſ. 23. cap. 6. de reform. vbi habetur. *Is fori priuilegio non gaudeat, niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem habitum, & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſeruiat, vel in ſeminario Clericorum, aut aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad ſuſcipiendos maiores ordines verſetur*, de quibus latè diſſerit Marchinus *cap. 15.*

DVBIVM IV.

De Materia, Forma, & Officio quatuor Minorum Ordinum.

25. CVm omnes ordines, & quiſibet illorum ſit Sacramentum, ſuam habet materiam, & formam propriam contradiſtinctam à materia, & forma alterius Ordinis, ſicut etiam habet proprium munus, & officium, propter quod eſt inſtitutus, & quidem contradiſtinctum ab Officio alterius, quamuis omnes ordinentur ad Euchariſtiam, & Sacrificium ſolemniter celebrandum: Materiam igitur, Formam, & Officium aſſignaturi incipiemus ab inferioribus, aſsignando ea, quæ habentur ex Pontificali Romano, Catechiſ. Rom., & Concil. Cartagin. 4.

26. Primus omnium eſt *Oſtiarius*, qui etiam dicitur *Ianitor, & Æditus*: ordinatur per traditionem Clauium Eccleſiæ factam ab Epiſcopo interim dicente, *Sic age quaſi Deo redditurus rationem pro his rebus, quæ his Clauibus recluduntur*; & po-

& poſtea ducitur ab Archidiacono ad Oſtium Templi, vel Aulæ, vt fores claudat, et aperiat, et traditur ei in manus Campanula, vel campanæ funiculus ad eam pulſandam. Ex quo ſatis conſtat, materiam huius Ordinationis adæquate conſiſtere in illa rradirione Clauium, et formam in illis verbis ab Epiſcopo prolatis; reliquas verò actiones non eſſe de ſubſtantia, et eſſentia huius Ordinis, nec eſse partem materiæ, quia verba ab Epiſcopo prolata ſolis clauibus applicantur, de quibus ſolùm verificari poſſunt; adduntur autem ad ſignificandum, munus oſtiarij eſſe etiam pulſare campanas; non poſſunt tamen omitti ſine peccato, quia præcipiuntur in Rituali, et cum ſit res grauis, illarum omiſſio eſſet peccatum mortale, ita Marchinus *tract.* 2. *part.* 2. *cap.* 2. Henriquez *lib.* 10. *cap.* 9. *num.* 2. Hurtado, Fornarius, et alij communiter, quos ſequitur Leander *diſp.* 3. *quæſt.* 21.

27. Munus, et officium Oſtiarij eſt aperire, et claudere fores Eccleſiæ, indignos ab ingreſſu illius arcendo, et admittendo dignos, vt habetur ex Catechiſ. Rom. *cap.* 7. *num.* 15. Indigni autem cenſentur Infideles non baptizati: Cathecumenis autem permittitur aſſiſtere quibuſdam diuinis Officijs, er ad partem Miſſæ vſque ad offertorium, quæ pars olim dicebatur miſſa Catechumenorum; Item excommunicati, et interdicti, quando ſcilicer ſunt publicè denunciari, aut notoriè percuſsores Clericorum, iuxta Conſtit. Martini V.; iſti enim à cæteris Fidelibus ſunt vitandi, maximè in diuinis Officijs, quibus prohibitum eſt excommunicatis aſſiſtere.

28. Huius etiam officium eſt pulſare campanas ad conuocandum populum ad diuina Officia, et ad Sacrificium; item aperire librum concionaturo ad Populum, vt habetur in Pontificali; hoc tamen non eſt ampliùs in vſu; nam Concionatores non ampliùs tenent ante ſe librum apertum; ſacras veſtes, et totam Eccleſiaſticam ſupellectilem cuſtodire, quod indicat ipſa forma Oſtiariatus; *ſic age quaſi Deo redditurus rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.* Curare etiam debet, ne quis fidelis propiùs, quàm par eſt, ad Sacram aram accedat, et Sacerdotem rem diuinam facientem impediat, vt habet Cathecíſ. *loc. cit.*, et docet Marchinus *cap.* 3.

29. Hinc Oſtiariatus bene definitur. Quòd ſit Poteſtas, per quam Ordinarus in Oſtiarium, poteſt recipere dignos, et excludere indignos ad recipiendum Sacramentum Euchariſtiæ.

30. Lector ordinatur per traditionem libri continentis Prophetias noui, et veteris Teſtamenti, cum illis verbis; *Accipe, & eſto Verbi Dei Relator, habiturus, ſi fideliter, & vtiliter impleueris Officium tuum, partem cum ijs, qui verbum Dei benè miniſtrarunt ab initio.* Inde materia iſtius Ordinis eſt liber Epiſtolarum, ſeu continens Prophetias veteris, et noui Teſtamenti, Forma ſunt verba ab Epiſcopo prolata. Lectoris officium eſt legere apud Populum lectiones noui, et veteris Teſtamenti; ad ipſum etiam ſpectabat benedicere panem, et nouos fructus ad vſum comedendi, iuxta Eccleſiæ ritum, ſed hoc munus eſſe contraria conſuerudine abrogatum cum Marchino, Hurtado, et Filliuc., docet Leander *diſp.* 2. *q.* 12. Lectoratus igirur eſt Sacramentum, in quo datur Ordinato poteſtas legendi in Eccleſia lectiones ſacras, præſertim Prophetarum.

31. Exorciſtatus eſt Sacramentum, in quo traditur Ordinato poteſtas legendi exorciſmos ſuper energumenos ad expellendos Dæmones ab illorum corporibus, ne impediant aliquem à ſuſceptione Euchariſtiæ: Materia huius Ordinis eſt liber exorciſmorum, ſeu liber, in quo continentur illæ Orationes, quibus vtitur Eccleſia ad expellendos Dæmones à corporibus obſeſſis, quæ orationes dicuntur exorciſmi; forma ſunt illa verba ab Epiſcopo prolara *Accipe, & commenda memoriæ, & habe poteſtatem manus imponendi ſuper energumenos, ſiue baptizatos, ſiue Catechumenos*, ex quo patet ipſius officium, quod eſt imponere manus ſuper energumenos ſeu oppreſſos à Dæmone, & legere ſuper eos exorciſmos ad fugandos Dæmones, & ſic eos præparare ad intereſſendum diuinis: & quia omnes, qui non ſunt baptizati ſunt quodammodo obnoxi poteſtati Dæmonis, quamuis non ſint corporaliter obſeſſi, ideò Catechumeni antequam admittantur ad baptiſmum præparantur per exorciſmos, & hoc ſpectat ad Exorciſtas, quibus datur poteſtas imponendi manus ſuper energumenos, ſiuè baptizatos, ſiuè Catechumenos.

32. Quamuis Exorciſtæ ſtarim, ac ſunt Ordinati habeant poteſtatem ordinis, indigent tamen ſpeciali licentia Epiſcopi ad hoc munus licitè, ac vtilirer exercendum, quamuis ſint Sacerdores, quia regulariter ab Epiſcopis in Diœceſana Synodo prohibetur, ne quis id præſtet ſine ipſorum licentia, ita exigente recta gubernatione, & qualitate huius miniſterij, vt rectè notat Auerſa *quæſt* 2. *ſect.* 4.

33. Quòd ſi Epiſcopus loco libri exorciſmorum offerat Ordinandis tangendum alium librum, etiam ſacrum, puta librum lectionum, vel ipſum Miſſale, non eſset valida talis ordinatio, quia eſſet facta mutatio eſsentialis in materia huius Sacramenti; cum mutatione autem eſsentiali, ſiuè materiæ, ſiuè formæ, non ſtat Sacramentum; Si verò idem liber contineat plura ſimul, puta lectiones, Euangelia, & exorciſmos, aptus eſset ad ordinationem Lectoris, Exorciſtæ, & Diaconi, ratione diuerſarum partium, vt pariter notat Auerſa.

34. Acolythatus eſt Sacramẽtum, in quo traditur Ordinato poteſtas præparandi luminaria, nec non vinum, & aquam neceſsariã ad ſacrificium Miſsæ: ordinatur Acholtyus per du-

plicem veluti partem, nempe per traditionem candelabri cum Cereo extincto ſub his verbis; *Accipe ceroferarium cum cereo, & ſcias, te ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari in nomine Domini*; deinde traduntur vrceoli vacui, quibus aqua, & vinum in ſacrificio miniſtratur ſub illis verbis; *Accipe vrceolos ad ſuggerendum vinum, & aquam in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti in nomine Domini*. Vnde habet hic Ordo duplicem materiam, & formam partialem, ex quibus conflatur vnica materia, & forma totalis iſtius Ordinis, qui proinde non eſt duplex, ſed vnus Ordo.

35. Quæres primò: An vtraque iſta Materia ſit eſſentialis. Affirmant plures, totam eſſentiam iſtius Ordinis conſiſtere in traditione Candelabri cum ſuis verbis, nam illud eſt officium principale iſtius Ordinis, vnde ſumptum eſt nomen Acolythi, & Ceroferarij, ita D. Bonauent., Ricard., Angel., Abbas, Innocent., & alij relati à Leandro *diſp. 3. q. 17.* Alij è contra volunt, ſolam traditionem Vrceoli vacui eſſe adæquatam materiam Acolythatus, quia hoc miniſterium eſt magis proximum, et immediatum ad Euchariſtiæ Sacrificium, ad quod omnes Ordines referuntur, ita D. Anton. Durand., Sotus, Valentia, Granad., Bonacina, et Sanchez relati ab eodem Leandro At meliùs dicendum eſt, vtrâque traditionem ſimul cum ſuis verbis correſpondentibus eſſe materiam adæquatam iſtius Ordinis, quæ conſtituitur ex duplici illa materia, tamquam ex duplici parte partiali. Ratio eſt, quia Acolythus in ſua ordinatione duplicem accipit poteſtatem per duplicem materiam, et formam diſtinctam; accipit enim poteſtatem ferendi cereos, ſeu præparandi luminaria, et porrigendi vinum, et aquam ad conficiendam Euchariſtiam, et ſic vtraque materia debet eſſe eſſentialis, ita D. Thom. *in 4. diſt. 25. q 5. art. 1. ad 2.* Marchinus *tract. 2. p. 5. c. 2.* Ant. *ſect. 2. num. 32.* Auerſa *q. 3. ſect. 4.*, & cum alijs pluribus Leander *q. 17.*

36. Quæres 2. An Character imprimatur in traditione Candelabri, vel in traditione Vrceoli. Suppoſito, quòd vnus tantùm imprimatur Character, probabilius eſt, illum produci in traditione vrceoli, quia, vt bene arguit Marchinus *cap. 3.*, quando aliquis Ordo duplicem habet materiam, & formam, character imprimitur in traditione illius materiæ, quæ principalior eſt, ac immediatiùs Euchariſtiæ deſeruit, qualis eſt vrceolorum in Miſſa porrectio, ita etiam Bonacina *punct. 3. num. 4.* Sanchez *lib. 5. conſil. cap. 1. dub 12. num 2., & 8.* mihi tamen probabilius eſt, duplicem produci Characterem diſtinctum vnum in porrectione candelabri, & alterum in traditione vrceolorum; cum enim vtraque materia, & vtraque forma ſit eſſentialis, & tribuat poteſtatem diuerſam, non video, cur non debeat diſtinctum Characterem imprimere, ita Leander *diſp. 12. q. 3.*

37. Traditur Acolytho candelabrum cum cereo extincto, & vrceoli vacui ad oſtendendum illius Officium, quod eſt præparare luminaria ad Sacrificium neceſſaria, & vinum, quod debet conſecrari, & aquam, quæ vino conſecrando debet miſceri; vrceolos autem plenos defert ad altare, & porrigit Subdiacono, cui inſeruit, ſicut etiam Diacono circa Miniſterium altaris; & inſeruire Diacono, & Subdiacono eſt etiam officium Acolythi, prout ſignificat ipſius nomen, quod eſt græcum, & idem ſignificat, quod latinè famulus, miniſter, ſeu pediſequus. Non eſt neceſſe, vtrumque vrceolum tangi ab Acolytho in ſua Ordinatione, ſed ſufficit vnum tangi, quia, tacto vno, cenſetur etiam moraliter alter tangi.

38. Cum plures ordinum functiones eſſent pluribus in locis intermiſſæ, ac in deſuetudinem abijſſent, reuocandas eſſe præcipit Tridentina Synodus ſeſs. 23. cap. 17. de refor. *Hortaturque omnes, & ſingulos Prælatos Eccleſiarum, ac illis præcipit, vt, quantùm fieri commodè poterit, in Eccleſijs Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus ſuæ Diœceſis, ſi Populus frequens, & Eccleſiæ prouentus id ferre queant, huiuſmodi functiones curent reſtituendas, vt non niſi per conſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur.*

39. Quæres 3. An peccent lethaliter Clerici minorum Ordinum ſua munera exercendo in mortali. Reſp. negatiuè, quia nullum adminiſtrant Sacramentum, nec datur ſpecialis prohibitio, qua hæ functiones prohibeantur fieri ab exiſtente in peccato mortali; ad ſummum erit peccatum veniale, vt de Diacono, & Subdiacono ſuas functiones exercente in peccato mortali diximus *tract. 1. cap. 5 dub. 5.*, & tenent Marchinus *tract. 2. part. 6. cap. 4. num. 8.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol 196.* Suarez, Nugnus, Filliuc., Lugus, & alij, quos affert, & ſequitur in præſenti Leander *diſp. 2. q. 17.*

DVBIVM V.

De Materia, Forma, & Officio Subdiaconatus.

40. Subdiaconatus eſt Ordo Sacer, in quo traditur poteſtas præparand., & ad Altare deferendi vaſa Sacra Calicem, & patenam ad vſum Sacrificij, & aſſiſtendi in alrari Presbytero ſacrificanti, nec non poteſtas legendi Epiſtolam ſolemniter in Miſſa: eius mareria eſt duplex, nempe Calix vacuus cum patena vacua, & liber Epiſtolarum; primò enim Epiſcopus porrigit Ordinando Calicem vacuum cum patena vacua, dicendo: *Videte cuius Miniſterium vobis traditur, ideo vos admoneo, vt ita vos exhibeatis, vt Deo placere poſſitis.* Deinde tradit librum Epiſtolarum, & dicit. *Accipe librum Epiſtolarum, & habe poteſtatem legendi eas in Eccleſia Sancta Dei, tam pro viuis, quam pro defunctis.* Difficultas tamen

men eſt,an vtraque iſta materia ſit eſsentialis,in quo non parùm diſcrepant Doctores.

41. Quamplures docent, totam, & adæquatam materiam iſtius Ordinis eſse Calicem vacuum cum patena vacua, quia ſic videtur definitum in Concil. Florent *ſeſſ. vlt. in Decreto Eugenij*, vbi de materia Subdiaconatus habetur. *Subdiaconatus confertur, per Calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem*; & antea in Concil. Carthag. 4. cap. 5. dictum erat. *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi recipiat vacuam, & calicem vacuum*, nulla facta mentione libri Epiſtolarum; ergo quia iſta non eſt materia eſsentialis. Ratio etiam eſt, quia illa dici debet materia propria cuiuſcumque Ordinis, per cuius vſum Ordinatus proprie deſeruit Sacrificio, at Subdiaconus præcipuè deſeruit Sacrificio per Calicem, & patenam in quibus Sacrificium celebrandum eſt; ergo iſta erit materia propria talis Ordinis, ita Bonacina *punct. 3. num.* 5. Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 189. Sylnius *3. p. q. 37. art. 2. quæſt* 8. Coninch *diſp. 20. dub. 6. num. 69.* Valentia *diſp. 9. q. 1. punct.* 5. Granad. *contr. 9. tract. 1. diſp. 3., & 4.* Palaus *hic punct. 4. num.* 13. Vaſquez *diſp.* 238. *cap.* 5. Marchinus *tract. 2. part. 6. cap.* 1.

42. Alij è contra volunt, ſolam traditionem libri Epiſtolarum eſſe totam, & adæquatam materiam Subdiaconatus. Ratio eſt, quia ſicut Diacono conuenit canere Euangelium in Miſſa, & per illius traditionem ſufficienter ordinatur, ita Subdiacono conuenit canere ſolemniter Epiſtolam, & ita debet per illius traditionem ſufficienter ordinari, Viguerius *in inſtit. cap. 16. §. 6.* Directorium Curatorum *cap. 8. de Ordine §. 1.* Samuel Lublinus *1. part. ſum.* verbo *Ordo*.

43. Probabiliot, & vera ſententia docet, adæquatam, & totalem materiam Subdiaconatus eſſe, tum Calicem, & patenam, tum librum Epiſtolarum, & ex vtraque, tamquam ex duplici materia, à partiali conſtitui totalem, & adæquatam materiam iſtius Ordinis, quod idem valet de forma. Ratio eſt, quia Subdiacono in ſua ordinatione conceditur duplex poteſtas, ſcilicet poteſtas præparandi, & adminiſtrandi vaſa ſacra pro Sacrificio, & poteſtas legendi ſolemniter Epiſtolas in Miſſa; ergo debet dari duplex materia,& duplex forma, per quas infundatur duplex Character, licèt plures vnum ſolum Characterem admittant, quem dicunt imprimi in traditione Calicis, & patenæ, vtpotè materiæ principalioris, magis immediatè, & proximiùs deſeruienti Euchariſtiæ in Sacrificio Miſſæ.

44. Nec obſtat, quòd allata Concilia, dum aſſignant materiam iſtius ordinis, nullam mentionem faciant libri Epiſtolarum; hoc enim ideò faciunt, quia Calix, & patena ſunt materia præcipua, & magis principalis, non proinde tamen excludant librum Epiſtolarum à materia iſtius ordinationis, illamque expreſſè aſſignat Catechiſmo Romano *part. 2. cap. 7. num.* 19. hæc Sententia non ſolùm eſt probabilior, ſed etiam in praxi tenenda, cum in iis, quæ ad Sacramentorum validitatem ſpectant, tutior ſemper pars amplectenda ſit, eamque tenent Auerſa *q. 2. ſect.* 5. Dicaſtillus *tract. 6. diſp. 1. num.* 186. Fornarius *cap. 2. de Ordine num.* 1. Hurtado *diſſ.* 13. Filliuc *tract. 9. num.* 45. Ant. *ſect. 2. num.* 31. Leander *diſp. 3. q.* 14.

45. Dices: cap. *Nullus Acolythus diſt.* 24, & in Concil. Laodiceno 2 interdici Subdiacon is res ſacras, & vaſa ſacra tangere; ergo non poſſunt ordinari per traditionem Sacrorum vaſorunt Calicis, & patenæ. Reſp. vetitum fuiſſe Subdiaconis tangere, & deferre vaſa ſacra, quando continent Corpus, & Sanguinem Domini, ſecus quando ſunt vacua; nam illa tangere, quando ſunt vacua, ſemper fuit illis conceſſum, vt patet ex Concil. Bracarenſi relato in cap. *Non liceat diſt.* 23. vbi habetur. *Non liceat cuilibet ex Lectoribus Sacra Altaris vaſa portare, nec alijs, niſi illis, qui ab Epiſcopo fuerint Subdiaconi Ordinati*, & Clemens Papa lib. 8. Conſtit. cap. 2. in ordinatione Subdiaconi hanc ponit orationem. *Reſpice bunc famulum tuum, qui ad miniſterium Hypodiaconi electus eſt, & tribue ei Spiritum Sanctum, & vaſa ad miniſtrandum tibi facta dignè attrectet.*

46. Quæres: An vaſa, quibus ordinatur Subdiaconus, nempe Calix, & patena, debeant eſſe conſecrata. Certum eſt, hoc eſse de neceſſitate præcepti, vnde peccaret mortaliter Epiſcopus, ſi vaſa non Sacra porrigeret, & Ordinandus,ſi cum illis ſcienter ordinaretur, quia facerent contra ritum, & conſuetudinem Eccleſiæ in re graui, & exponerent ſe periculo faciendi nullam ordinationem. An verò de neceſſitate Sacramenti requiratur, quòd Calix ſit conſecratus. Negant Sotus, Ledeſma, Henriquez, quos ſequitur Leander *diſp. 3. q.* 16. Bonacina *punct. 3. num.* 5. Ant. *ſect. 2. num.* 31. quia id nullo iure conſtat, et Miſsa abſolutè celebrari poteſt in Calice non conſecrato, et conferri Character Ordinis Sacerdotalis per traditionem Calicis non conſecrati: ſed meliùs, et probabiliùs alij affirmant, quia vaſa, quibus ordinatur Subdiaconus non debent eſse vaſa laica, ſed Eccleſiaſtica deſtinata miniſterio Altaris, cuiuſmodi ſolùm eſt Calix conſecratus, idque ſufficienter colligitur ex ipſa inſtitutione, et ordinatione, qua Subdiaconus ordinatur ad tale miniſterium, et talia vaſa miniſtranda; ergo Calix non conſecratus, qui non diſtinguitur à laico, non poteſt eſse materia ſufficiens iſtius Ordinationis.

47. Nec obſtat, quòd Euchariſti apoſſit celebrari, et confici in vaſe laico non conſecrato, et per illum tradi Ordo Sacerdotalis. Nam Sacerdos habet poteſtatem ſupra materiam conſecrandam in quocumque vaſe, et loco ſit: vnde ſi Presbytero tradatur ab Epiſcopo vera

materia

materia panis, & vini in Calice, & patena non conſecratis, aut in alijs quibuſcumque vaſis, valida erit ipſius ordinatio, quia poteſtas ſui Ordinis non verſatur circa vas, ſed circa materiam, ſcilicet panem, & vinum; Officium verò Subdiaconi verſatur circa ipſa vaſa miniſtranda, quæ ſi non ſunt talia, qualia requiruntur ad ſuum miniſterium, non ſunt materia, cuius traditione confeſatur Ordo, quia non deſignatur poteſtas tradita, ſic tenent Syluester Turrecremata, Præpoſitus, Palud, quos affert, & ſequitur Marchinus *part. 6. cap. 1. dub. 1.* Homobonus *tract. 4. de exam. cap. 9. q. 75. in fine* Fornarius *cap. 2. num. 6.* Dicaſtill. *dub. 11. num. 182.* Palaus *punct. 4. num. 15.* Diana *part. 10 tract. 11. reſol. 9.* vbi dicit; Ordinationem aliter factam fore ſub conditione repetendam.

48. Munera Subdiaconi ſunt Calicem, & patenam deferre ad Altare, & Diacono porrigere vinum, & aquam ſuppeditare ad Sacrificium: Epiſtolam ſolemniter legere in Miſſa: panem conſecrandum pro populo in Altari portare: Crucem in proceſſionibus geſtare: Pallas Altaris, & corporalia abluere, vt habetur in Pontificali Romano, & in cap. *Si Subdiaconus* diſt. 34., & cap. *Perlectis* diſt. 25., vt refert Marchinus *tr. 2. part. 6. cap. 3.*

49. An verò peccent lethaliter Diaconus, & Subdiaconus ſolemniter miniſtrantes in ſuo Ordine, dum ſunt in peccato lethali: negatiuè reſponſum eſt *tract. 1. cap. 5. & dub 5.*, & docent Lugus, Hurtado, Henriquez, Bonacina, Diana, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *tr. 2. q. 21.*

50. Quæres: An valida ſit Ordinatio Subdiaconi, ſi tradatur illi Calix ſine patena, vel è contra. Affirmant Innocent., & Roſella relati à Syluestro verb. *Ordo 2. q. 11. in fine* dicentes, patenam non pertinere ad ſubſtantiam Ordinis Subdiaconi, ſed tutiùs, ac probabiliùs eſt, patenam exigi ſimul cum Calice de neceſſitate Sacramenti, nam traditio vtriuſque aſſignatur pro materia propria à Concil. Florent. *in Decreto Fidei* § 6., ita Syluester, Tabiena, Henriquez, quos ſequitur Marchinus *part. 6. cap. 1. dub. 2* Leander *diſp 3. q. 15.* Tambur. *de Ordine lib 7. cap. 3* §. 2. traditur autem ipſi Calix vacuus, & patena vacua, vt oſtendatur, eius Officium eſſe præparare panem, & vinum pro Sacrificio, & quia Calix cum vino, & patena cum hoſtia ſunt materia Ordinis presbyteratus. Tres contrahit obligationes Subdiaconus in ſua Ordinatione, nempe deferre habitum talarem, & Tonſuram, ſeruare Caſtitatem, & recitare horas Canonicas, de quibus dicemus ſuo loco.

DVBIVM VI.

De Materia, Forma, & Officio Diaconatus.

51. CVm duæ principaliter actiones interueniant in Ordinatione Diaconi, altera, quæ eſt manus impoſitio facta ad Epiſcopo ſuper caput Ordinandi cum illis verbis: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, & ad reſiſtendum Diabolo, & tentationibus eius*, & alia, quæ eſt traditio libri Euangeliorum cum illis verbis: *Accipe poteſtatem legendi Euangelium in Eccleſia Dei tum pro viuis, quàm pro defunctis in nomine Domini*; dubitatur, in quanam ex illis conſiſtat materia propria Diaconatus, per quam confertur gratia, & imprimitur Character in Anima. De forma nulla eſt difficultas, quia omnes conueniunt, formam eſſe verba prolata ab Epiſcopo in traditione materiæ.

52. Prima Sententia docet, totam, & adæquatam materiam Diaconatus eſſe librum Euangeliorum, excluſa manus impoſitione, quam dicit eſſe cæremoniam ſolùm accidentalem ab Apoſtolis introductam. Ratio deſumitur ex Concilio Florentino aſſignante pro materia iſtius Ordinis ſolùm traditionem libri Euangeliorum, dicendo; *Sextum Sacramentum eſt Ordo, cuius materia eſt, illud per cuius traditionem confertur Ordo, ſicut Presbyteratus traditur per porrectionem Calicis cum vino, & patena cum pane: Diaconatus verò per libri Euangeliorum dationem*: vbi cum nulla fiat mentio de impoſitione manus, ſignum eſt, quòd iſta non eſt materia eſſentialis iſtius Ordinis, ſed tantùm cæremonia accidentalis ab Apoſtolis introducta, vt ſatìs apertè colligitur ex cap. *presbyter* de Sacramentis non iterandis vbi Gregor. IX. ait, *manuum impoſitionem eſſe ritum ab Apoſtolis introductum*; ergo non eſt materia neceſſaria, à Chriſto Domino aſſignata. Colligitur etiam ex Catechiſ. Rom. *de Ordine num. 21.* vbi de materia iſtius Ordinis habetur: *Deinde Euangeliorum librum ei tradit his verbis: Accipe poteſtatem legendi Euangelium in Eccleſia Dei, tum pro viuis, quàm pro defunctis in nomine Domini*, & ſic liber Euangeliorum videtur tota materia.

53. Rationem affert Vaſquez *diſp. 138. cap. 4.* quia per impoſitionem manus cum verbis, quæ tunc ab Epiſcopo proferuntur, non ſignificatur peculiare aliquod Diaconi miniſterium, nec traditur ſpecialis aliqua poteſtas; nam verba ſunt valdè generalia, quæ in quolibet ordine, & qualibet ordinatione dici poſſunt. Hanc ſententiam tenent, expreſſè excludendo manuum impoſitionem, Palud *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 8.* Ricardus *art. 3. q. 4.* Sotus *q. 1. art. 3.* Valentia *de Ordine punct. 5. quæſit. 2.* Nugnus *37. art. 5. in addit. q.* Reginaldus *lib. 30. cap. 2.* Hurtado *de Ordine diſſ. 12.* Bonacina *punct. 3. num. 4.* Homobonus *de Exam. tract 4. cap. 7. q. 63.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 188.* Palaus

punct.

Digitized by Google

punct. 4. num. 10. Molſeſius *tract. 2. ſum. cap. 9. num.* 16.

54. Secunda ſententia docet, materiam Diaconatus ſitam eſſe in ſola impoſitione manuum, non verò in datione libri Euangeliorum. Ratio eſt, quia antiqui Patres, & Concilia ſæpè aſſerunt, Diaconatum conſerri per manuum impoſitionem, nulla facta mentione libri Euangeliorum, vt conſtat ex Concil. Carthag. 4. deinde quia ſic conferebatur in primitiua Eccleſia, quando nondum ſcriptus erat Euangeliorum liber, nam S. Matthæum, qui primus ſcripſit, non niſi octauo anno poſt Chriſti Aſcenſionem ſcripſiſſe narrat Baronius *ad annum Chriſti* 41., & tamen fuerunt ordinati primi ſeptem Diaconi ab Apoſtolis, & ſucceſſiuè alij, vtique per ſolam manuum impoſitionem, qui mos adhuc perſeuerat in Eccleſia Græca, in qua Diaconi ordinantur per ſolam manuum impoſitionem, cum illa forma: *Diuina gratia, quæ ſemper infirma curat, & imperfecta perficit promouet N. Reuerendum Subdiaconum in Diaconum*, vt fatetur Lugus *de Sacramentis ſect.* 4. ita D. Bonauent. *diſt. 24. art. 1. q.* 4 Durand. *q.* 3 Caiet. *tom. 1. opuſc. tract.* 11. Petrus Soto *ſect. 5. de Sacram. ordinis*: et adhæret Becanus *de Sacram. cap.* 26. *q. 4. concl.* 3.

55. Probabilior, et ſequenda ſententia tenet, vtramque materiam eſse huic ordini eſſentialem, atque adeò adæquatam materiam Diaconatus conſiſtere in tradirione libri, et impoſitione manus: hoc enim probanr fundamenta vtriuſque ſententiæ, non enim negari poteſt, librum Euangeliorum pertinere ad materiam eſsentialem iſtius Ordinis, cum hoc expreſsè dicat Concil. Florent., non tamen requiritur de neceſſitate Sacramenti liber Miſſalis continens Euangelia, ſed ſufficit Euangeliorum liber, vel alius conrinens Euangelia, vel eorum partes. Nec poteſt excludi manus impoſitio, cum illam expreſſè requirat Concil. Carthag., & probat vſus antiquæ Eccleſiæ; ergo vtraque materia, eſt eſſentialis in Eccleſia Latina: deinde probatur ex eo, quia Diaconus in ſua ordinatione duplicem accipit poreſtatem, alteram miniſtrandi Sacerdoti, & diſpenſandi Euchariſtiam, ſaltem in neceſſitate, & alteram legendi Euangelium; ergo dari debet in eius ordinatione duplex materia, & forma, & duplex Character, vt ſupra diximus de Subdiaconatu, & infra dicemus de ordinatione Presbyteri; quæ vtique ſententia eſt tutior, eamque ſequuntur Syluius *q. 33. art. 2. q.* 3. Coninch. *diſp. 20. dub. 7. concl.* 3. Sanchez *cap. 1. de Ordine dub.* 3. Marchinus *tract. 2. part. 7. cap.* 2. Filliuc. *tract. 9. cap. 2. num.* 44. Auerſa *q. 2. ſect.* 6. Layman., Henriq., Dicaſtil., quos ſequitur Ant. *ſect. 2. num.* 30. &, alijs adductis, Leander *diſp. 3. q.* 12.

56. Ad fundamenta allata, prout nobis opponuntur, dicendum eſt, Concil. Florent. expreſiſſe ſolùm librum Euangeliorum, non tamen negaſſe manuum impoſitiones, ſicut loquens de Presbyteratu ſolùm dicit, conſerri, per traditionem Calicis cum patena, omiſſa impoſitione manuum, qua conſertur poteſtas remittendi peccata, de qua nullam ſacit mentionem. Nec mirum, quia erudiebat Armenos, qui errabant in hac traditione libri. Gregor. IX. ſolùm intendit docere Apoſtolos de mandato Chriſti cœpiſſe vti impoſitione manuũ, non verò eſſe cæremoniam accidentalem; cum enim per illam tradatur gratia Spiritus Sancti, non poteſt eſſe cæremonia ſolùm accidentalis, vt habetur ex Trident. ſeſs. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per Sacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopum dicere; Accipe Spiritum Sanctum, anathema ſit.* Ad rationem reſpondet Dicaſtill. *tract. 6. diſp. 1. num.* 167. illa cæremonia, & verbis adiunctis ſignificari, ac denotari ſpecialem illam ſortitudinem animi, & robur, vt verba ſonant, quo animus Diaconi debet eſſe inſtructus, & paratus, tum ad annunciandum Chriſti Euangelium, tum ad miniſtrandum Sacerdoti in proprio munere, ſuperatis difficultatibus, quales occurrunt in prædicatione Euangelij, & tanto Miniſterio, maximè ſi occurrant impedimenta ex parte hoſtium fidei, & tyrannorum, quibus diabolus vtitur tamquam miniſtris, ideò dicitur in prædictis verbis. *Accipe Spiritum Sanctum ad reſiſtendum Diabolo, & tentationibus eius.*

57. Ad fundamentum alterius partis dico, Concilia, & Patres requirentes impoſitionem manuum, non excludere traditionem libri Euangeliorum: nec excludi per hoc, quòd ab initio non extaret Euangeliorum liber, aſſerunt enim Sotus *in 4. diſt. 24. q. 1. art. 4. concl. 7. verſ. Ad aliud verò*. Henriquez *cap. 8. num. 1. in Gloſſ. lit. F.* Granado *tract. 1. diſp. 3. num.* 27., & alij, Apoſtolos, eorumque Diſcipulos conſueuiſſe tradere Diaconis cartam quamdam, in qua erant conſcripta noſtræ Fidei Myſteria, quæ in Euangelio habentur, quæ quia habebat eamdem vim, & nomen Euangelij, ſufficiens erat pro hac Ordinatione; at quia hoc non eſt certum, cum non conſtet ex aliquo Scriptore antiquo, & ex Scriptura habeatur, ſola manuum impoſitione ab Apoſtolis Diaconos fuiſſe ordinatos, quos etiam nunc Græci ordinant ſine traditione libri Euangeliorum, per ſolam impoſitionem manus, meliùs dicendum eſt, materiam Ordinationis determinatam fuiſſe à Chriſto ſolùm genericè, ſpecificè autem fuiſſe determinatam ab Eccleſia. Chriſtus enim ſolùm voluit adhiberi ſignum aliquod ſenſibile, ſufficiens ad ſignificandam poteſtatem, quæ traditur Ordinato, ſiuè hoc eſset manuum impoſitio, ſiuè traditio inſtrumentorum: potuerunt igitur Apoſtoli in principio Eccleſiæ ordinare Diaconos per ſolam manus impoſitionem, quem ritum ſeruat etiam nunc Eccleſia Græca, & potuit Eccleſia latina vlteriùs adhibere traditionem libri ad magis explican-

plicandam poteſtatem Diaconi, quod fieri potuit, cum ſola materiali non formali mutatione materiæ, vt tradunt Marchinus, Ant. à Spiritu S., Lugus, Dicaſtill., Leander, & alij.

58. Munera, & Officia Diaconi quinque præcipuè enumerantur. Primum, quod illi conuenit iure ordinario ex diuina inſtitutione, eſt Sacerdoti ſacrificanti immediatè aſſiſtere, & miniſtrare illi hoſtiam in patena, & vinum in Calice, hoc indicat nomen Diaconi, quod Miniſtrum ſignificat. Secundum eſt canere ſolemniter Euangelium, ſcilicet cum ſtola, quæ eſt eius proprium indumentum, & eum cæteris alijs ſacris indumentis communibus ei cum Subdiacono. Tertium eſt Corpus, & Sanguinem Chriſti, ex Epiſcopi, vel Sacerdotis commiſſione in neceſſitate fidelibus diſpenſare. Quartum ex commiſſione Sacerdotis, & de licentia Epiſcopi, vel in neceſſitate ſolemniter, prædicare. Quintum ex eadem commiſſione, & in abſentia Epiſcopi, aut Presbyteri baptiſmum ſolemniter adminiſtrare, & nonnulla alia facere, quæ fusè proſequitur Marchinus *tract. 2. p. 7. cap. 3.*

59. Quæres: An poſſit Diaconus deferre Pyxidem, in qua eſt Corpus Chriſti de vno loco ad alium. Reſp. affirmatiuè, quia Diaconus iure Diuino habet poteſtatem ſuper Corpus Chriſti contentum in vaſis ſacris, vt docet D. Thomas 3. *p. q.* 82. *art. 3. ad* 1. Deinde ante ſolemnem Proceſſionem, & Communionem Pyxidem de Sacrario educit, vnde poterit etiam eamdem deferre ab vno altari ad aliud, ita Marchinus *ſupra num. 6.*, & cum illo Leander *q.* 28.

60. Quæres 2. quæ fuerint antiquitus Diaconiſſæ, Presbyteriſſæ, ac Epiſcopæ. Reſp. his nominibus fuiſſe interdum appellatas illas mulieres, quarum viri ad Diaconatum, Presbyteratum, vel Epiſcopatum aſſumebantur, vt teſtatur Baronius *ad Annum Chriſti* 34. *num.* 280. Homob. *de exam. tract. 4. cap. 6. quaſt.* 47 Marchinus *cap.* 5 *num.* 5. Dicebantur etiam Diaconiſſæ Mulieres quædam, quæ aſſiſtebant Bapti-ſmo mulierum, & alia præſtabant, quæ videri poſſunt apud Marchinum.

61. Quæres: 3. An Diaconus vltra baptiſmũ, & Euchariſtiam poſſit in neceſſitate, & ex commiſſione Sacerdotis, ſeu Epiſcopi alia Sacramenta miniſtrare, puta pœnitentiam, extremam vnctionem, & Matrimonijs aſſiſtere. Reſp. negatiuè, quia Miniſter horum Sacramentorum non eſt niſi Sacerdos, vt conſtat ex dictis ſuo loco. Nec obſtat, quòd poſſit miniſtrare Euchariſtiam, illamque Infirmo deferre, nam miniſtrando Euchariſtiam, non illam conſecrat, nec conficit Sacramentum, ſed iam à legitimo Sacerdote confectum alteri adminiſtrat, at ſi adminiſtraret pœnitentiam, aut extremam vnctionem, Sacramentum conficeret, cuius cum non ſit idoneus Miniſter, peccarent mortaliter, fieret irregularis, & irritum eſſet tale Sacramentum Marchinus, *cap. 3. num.* 22. Bonacina *diſp. 7. de Sacram. q. 1. punct.* 4. Homobonus *de exam. tract. 4. cap. 6. q.* 47. 52. & 53., & *q.* 51. aduertit, non poſſe Miſſam perficere, ſi Sacerdos poſt conſecrationem deficeret.

DVBIVM VII.

De Materia, Forma, & Officio Sacerdotij.

62. SAcerdotium, ſeu Presbyteratus, eſt Ordo ſacer, per quem datur ordinato poteſtas conficiendi, ſeu conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti Domini, & remittendi peccata fidelibus; prima dicitur poteſtas in Corpus Chriſti verum, ſeu naturale, altera verò poteſtas in Corpus Chriſti myſticum, quod ſunt ipſi fideles, quorum poteſt peccata remittere. Hæc vtraque poteſtas in Eccleſia Græca confertur per ſolam manuum impoſitionem Epiſcopi ſuper caput ordinandi, cum illa forma, *Diuina gratia, quæ ſemper infirma curat, & imperfecta perficit, promouet N. Venerabilem Diaconum, in Presbyterum*, vt fatentur Lugus *de Sacram. in com. diſp. 2. ſect. 5. num.* 85. Diana *part. 8. tract. 1. reſol.* 82. Dicaſtil. *de Sacram. diſp. 1. dub.* 20., & 21. vnde totalis, & adæquata materia iſtius ordinationis apud Græcos eſt ſola manuum impoſitio, vt tradunt Leander *diſp. 3. q.* 5. Ant. *ſect. 2. num.* 29.

63. In Eccleſia Latina Presbyteratus duplicem habet materiam, & formam partialem; prima eſt traditio Calicis cũ vino, & patenæ cũ hoſtia ſub illa forma: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium Deo, Miſſasque celebrandi, tam pro viuis, quàm pro Defunctis*, & per hanc traditur ordinato poteſtas in Corpus Chriſti verum. Secunda eſt impoſitio manuum Epiſcopi ſuper caput ordinandi, ſub illa forma: *Accipe Spiritum Sanctum: quorum remiſeris peccata remittuntur eis, & quorum retinueris retenta ſunt*, & per hanc datur illi poteſtas ſupra Corpus Chriſti myſticum. Primam materiam eſſe huic Ordini eſſentialem apertè conſtat ex Concilio Florent. dicente in inſtructione Armenorum *Sextum Sacramentum eſt Ordo, cuius materia eſt illud, per cuius traditionem confertur Ordo, ſicuti Presbyteratus traditur per Calicis cum Vino, & patenæ cum pane porrectionem*; cum autem Concilium nullam aliam ibi materiam aſſignet, aſſerunt nonnulli, hanc eſſe totalem, & adæquatam materiam Presbyteratus; impoſitionem autem manuum non eſſe partem eſſentialem, ſed cæremoniam, & ritum accidentalem, & per illam non tradi poteſtatem remittendi peccata, etiamſi addantur illa verba: *Accipe poteſtatem remittendi peccata*, nam ſolùm declarant poteſtatem iam traditam per alia verba antecedentia: *Accipe poteſtatem offerendi &c.* ex quo inferunt, quòd ſi fortè Epiſcopus moreretur, & omitteret illa

verba

verba : *Accipe poteſtatem, &c.* nihilominus remaneret homo perfectè, & completè ordinatus, &,ſi fieret Parochus,verè poſſet à peccatis abſoluere, quia in prima actione rribuitur rota poteſtas, & in poſteriori actione poreſtas iam tradita ſolùm explicatur, & declaratur, ita plures relati à Leandro *diſp. 3. q. 6. & 7.*

64. Verùm dicendum eſt, impoſitionem manuum cum ſua forma eſſe materiam, & partem eſſenrialem Sacerdotij. Colligitur ex omnibus illis Scripturæ locis, in quibus ſacra Ordinatio appellatur manuum impoſirio, r. ad Timoth. 8. *Reſuſcita gratiam, quæ data eſt tibi per impaſitionem manuum*, id etiam conſtar ex Concil. Carthag. *4. cap. 2. ad 5.* vbi ſtatuirur,Sacerdotem per impoſitionem manuum eſſe ordinandum, & ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 3. de Extrem. vnctione* vbi dicitur; *Miniſtrum huius Sacramenti ſolùm eſſe Sacerdotem ritè ordinatum per impoſitionem manuum Presbyterij*, quibus verbis ſatìs aperrè declaratur,manuum impoſitionem eſſe partem eſſentialem Sacerdotalis conſecrarionis.

65. Ratio eſt, quia Sacerdotium adæquatè ſumptum non ſolùm importat poteſtatem conſecrandi, ſed etiam abſoluendi à peccatis,vt cõſtat ex Trident *ſeſſ. 23. cap. 1. de Sacram. Ordin.* vbi loquens de Sacerdotio ait; *Hoc autem ab eodem Domino Saluatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi Corpus, & Sanguinem eius, nec non & peccata dimittendi, & retinendi, Sacræ literæ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit*, at poteſtatem abſoluendi, & remittendi peccata accipit Sacerdos per impoſitionem manuum cum ſua forma prolata ab Epiſcopo; ergo ralis impoſitio manuum eſt eſſenrialis mareria Presbyterarus, & ſic non ſufficit ſola traditio inſtrumentorum,per quam tradirur poteſtas conſecrandi, ſednon abſoluendi. Probatur minor, quia Chriſtus Dominus non dedit Apoſtolis hanc duplicem poteſtarem ſimul, & vnico actu,ſed diuiſim in diuerſis remporibus,ſiquidem poteſtatem conſecrandi dedit in vltima Cœna, quando dixit Apoſtolis: *Hoc facite in meam commemorationem*; poteſtatem autem remittendi peccata dedit poſt reſurrectionem *Ioan. 20.* quem morem ſequendo Eccleſia ante conſecrationem Epiſcopus tradit Ordinando Calicem cum vino, & parenam cum hoſtia, & illi confert poteſtatem conſecrandi. Deinde peracta conſecratione imponir manus, & dicit *Accipe Spiritum Sanctum*, per quam actionem confert poteſtarem ligandi, & abſoluendi à peccatis; ergo impoſitio manuum ſimul cum tradirione Calicis, & patenæ eſt adæquata materia Presbyteratus, nec ſufficit vna ſine altera.

66. Nec obſtat,Concilium Florentinum aſſignaſſe ſolam rraditionem Calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, abſque eo quòd mentionem faciat de impoſitione manuum; nam per hoc illam non excluſit, & ſi non expreſſit, ideo eſt, quia circa illam non errabanr Armeni, quos erudiebar Concilium, quia erat res notiſſima propter innumera Teſtimonia Sanctorum Parrum, & Conciliorum, & ſic ſaris fuir Concilio dererminare neceſſiratem porrigendi inſtrumenta, quod erar contiouerſum. Deinde adæquata, & roralis materia Presbyreratus non eſt deſumenda ex ſolo Concilio Florentino, nec ex ſolo Carthaginenſi, & Toletano, ſed ex omnibus ſimul collectis, ex quibus conſtar,totalem, & adæquatam mareriam Presbyreratus eſſe porrectionem panis, & vini in ſuis vaſis, & manuum impoſirionem, & ita tenent Scotus, Paludanus, Syluester, Petrus Sorus, Bellarminus, Paulus Comitolus, Fernandez, Coninch, Reginaldus, Molfeſius, Layman, Filliuc., Vaſquez, quos affert, & ſequitur Marchinus *part. 8. tract. 2. cap. 5.* Auerſa *quæſt. 2. ſect. 8.* Leander *diſp. 3. q. 7. Ant. ſect. 2. num. 29.*

67. Dices; vtramque poteſtatem fuiſſe ſimul Apoſrolis communicatam in nocte Cœnæ, ſed poſtea magis explicatam poteſtatem remirtendi peccata poſt reſurrectionem *Ioan. 20*; nam de facto Iudas, qui ſolùm fuit præſens in nocte Cœnæ vtramque habuit poteſratem, vt colligitur ex illo Actor. *1. Qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem Miniſterij huius*: Similiter S. Thomas vtramque habuit poteſrarem, & tamen non erat cum alijs,quando Chriſrus Apoſtolis dixir *Accipite Spiritum Sanctum*; ergo vtraque poteſras ſuit Apoſrolis tradita in nocte Cœnæ. Sed contra;ſalſum eſr,vtramque poteſtatem fuiſſe ſimul Apoſrolis collaram in nocte Cęnæ, nam poteſratem abſoluendi non habuerunt, niſi poſt reſurrectionem, quando illis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum*, quæ verba non eſſe declaratoria poteſtatis iam acceptæ, ſed illam de facto conſerre habetur ex Tridcnt. ſeſſ. 14. cap. 1. de pęnit. dicenre; *Verbis tam perſpicuis poteſtatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos Fideles poſt baptiſmum lapſos, Apoſtolis, & legitimis eorum ſucceſſoribus fuiſſe communicatam Vniuerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit*. Iudas non accepit poteſtatem remittendi peccata, ſed connumeratus fuit inter Apoſrolos, & ſortirus miniſterium Apoſrolatus. S. Thomas eam poteſtatem accepit à Chriſro, quamuis eſſet abſens, dum fuir communicata alijs Apoſrolis; vel eam accepit poſrea, quando Chriſrus illi apparuit, & ipſi dixit, quod in priori apparitione alijs dixerat, quamuis id non fuerit ſcriprum.

68. Hinc ſequitur, non poſſe à peccatis abſoluere,quamuis fieret Parochus ille, in cuius Ordinatione fuit omiſſa manuum impoſitio, nec prolata illa verba: *Accipe poteſtatem remittendi peccata*. Sequitur vlteriùs, Sacerdores duos habere Characteres impreſſos realiter diſtinctos, quorum vnus poteſt eſſe ſine alio; nam Character non eſt niſi poteſtas exercendi Ordines,

 at Sacer-

at Sacerdos duplicem habet poteſtatem diſtinctam diuerſis temporibus ſibi collatam; ergo etiam duos habet Characteres impreſſos, non enim ſatisfaciunt dicentes, per ſecundam poteſtatem Solùm extendi, & perfici priorem Characterem, nam talis extenſio non ſatis percipitur; deinde quia duæ poteſtates realiter diſtinctæ poſtulant duos Characteres realiter diſtinctos. Poteſtas conſecrandi eſt independens, & ſtare poteſt ſine poteſtate remittendi peccata, quia omne prius eſt independens à ſuo poſteriore, at poteſtas remittendi peccata non poteſt ſtare ſine poteſtate conſecrandi, ſed illam neceſſariò ſupponit, ſicut Character Epiſcopalis præſupponit Sacerdotalem, ſine quo ſtare non poteſt, vt benè notat Marchinus *propoſit. 3. num.* 18.

69. Quæres; An traditio vtriuſque ſpeciei, ſcilicet Calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia ſit in Eccleſia latina de eſſentia Sacerdotalis ordinationis. Negant quamplures, volentes, ſufficere traditionem vnius ſpeciei, ſcilicet Calicis cum vino, aut patenæ cum hoſtia, & ſolùm ex præcepto requiri vtriuſque traditionem. Ratio eſt, quia poteſtas conſecrandi vnam ſpeciem non traditur diuiſim; qui enim poteſt vnam conſecrare, poteſt & aliam, cum Corpus Chriſti coniunctum ſit cum Sanguine, & è contra; inde ſi quis ſolo pane, & Calice vacuo, ex obliuione initiaretur, eſſet validè ordinatus, nec ordinatio eſſet neceſſariò repetenda, quamuis ſit tutiùs, & ita tenent Henriq. *lib* 10. *cap.* 6. Bonacina *punct. 3. num. 3.* Filliuc *tract. 9. c* 2 *num.* 4 Homobonus *de exam. tract.* 4 *cap* 9 *q* 75 Diana *part. 3. tract.* 4 *reſol.* 186. & alij apud ipſos.

70. Reſp. Ad valorem, & eſſentiam ordinationis Sacerdotalis requiri vtriuſque ſpeciei traditionem, adeò vt inualida ſit ordinatio, & ex integro repetenda, ſi defeciſſet vinum in Calice, aut panis in patena, quia id clarè habetur, ex Concil. Florent. dicente: *Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem*, & ratio eſt, quia non poteſt dimidiari poteſtas conſecrandi vnam ſpeciem, & non alteram, ſed neceſſariò debet dari ſimul poteſtas vtramque ſpeciem conſecrandi, ad hanc autem poteſtatem conferendam inſtituta eſt pro materia traditio vtriuſque ſpeciei, vt conſtat ex Concil. Florent., & ex vſu ipſo Eccleſiæ, adeoque, altera ſpecie deficiente, ſicut non datur materia neceſſaria, ita nec confertur poteſtas, ita docent Durandus, Ricard., Sotus, Syluester Valentia, Ledeſma, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 3. q* 8. Marchinus *tract. 2. part.* 8 *cap. 5. propoſit.* 2. Hurtado *de ordine diff.* 11. Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 119. Auerſa *q. 2. ſect.* 8. Ant. *ſect. 2. num.* 29.

71. Fateor, fieri potuiſſe, vt ſufficeret traditio vnius ſpeciei, ſi hoc Eccleſia determinaſſet; tum enim Chriſtus Dominus non determinauerit in particulari, & in indiuiduo materiam Ordinis, ſed determinandam reliquerit Eccleſiæ, vt ſupra diximus, hæc determinare potuiſſet traditionem vnius ſpeciei, in quo caſu illa ſola ſufficeret, ſicut in Eccleſia Græca ſufficit ſola impoſitio manuum; at quia de facto determinauit, poteſtatem conſecrandi tradendam eſſe per porrectionem vtriuſque ſpeciei, vt conſtat ex Concilio Florent., dicendum eſt, vtriuſque ſpeciei traditionem eſſe de eſſentia iſtius ordinationis, adeò vt ordinatio ſit repetenda, ſi alterutra deficiat, quæ ſententia cum ſit tutior, in praxi ſemper eſt ſequenda.

72. Munera Sacerdotis inter alia ſunt quatuor, primum eſt conſecrare, offerre, & diſpenſare Corpus, & Sanguinem Chriſti. Secundum eſt dimittere, & retinere peccata. Tertium eſt Baptizare, & cætera Sacramenta, excepta confirmatione, & ordinatione, adminiſtrare; concionem Populo habere, aquam, & alia benedicere, vt ex Scriptura, & Patribus docet Marchinus *part.* 8. *cap.* 10 Filliuc. *tract. 9. d num.* 19 Ant. *num.* 23. Leander *diſp. 2. q.* 31.

DVBIVM VIII.

De Materia, Forma, & Officio Epiſcopatus.

73. IN Ordinatione, ſeu Conſecratione Epiſcopi plures interueniunt actiones; vngitur enim illi caput ſacro Chriſmate, traditur illi liber Euangeliorum, & priùs quidem imponitur in ſcapulis, deinde præbetur in manibus, traditur illi baculus paſtoralis in manibus, immittitur annulus in digito, imponitur mitra in capite, & imponuntur manus ſuper caput eius, & in omnibus his actionibus proferuntur verba apta, & proportionata; quæritur ergo, an omnes illæ actiones ſint de eſſentia conſecrationis Epiſcopalis, aut in qua ex illis conſiſtat, & quænam ſit illius propria, & eſſentialis materia.

74. Prima Sententia triplicem aſſignat materiam partialem Epiſcopatus, & triplicem formam partialem. Prima illius eſt impoſitio manuum à tribus Epiſcopis facta ſuper caput illius, qui ordinatur, ſeu conſecratur in Epiſcopum, & forma ſunt illa verba à tribus Epiſcopis prolata. *Accipe Spiritum Sanctum.* Secunda materia partialis eſt vnctio capitis, & manuum conſecrati facta ab Epiſcopo conſecrante cum ſua forma proportionata, quæ tunc profertur à conſecrante. Tertia materia partialis, eſt traditio baculi paſtoralis, annuli, & libri Euangeliorum cum forma, quæ ab ordinante profertur in tali traditione, quæ quidem ſententia eſt probabilis, & in praxi ſequenda, eamque tenet cum D Antonino, Dicaſtill. *tract. 6. de Ordine diſp.* 1. *dub.* 9. *num.* 127. Syluest. verb. *Conſecratio*, & Carolus Bouius in Conſtit. Clement.

ment. Romani *lib. 8. cap. 3.* Hoſtienſ., & Syluius relati ab Auerſa.

75. Secunda Sententia, quæ eſt communior, & probabilior aſſerit, totam, & adæquatam materiam proximam Epiſcopatus eſſe ſolam impoſitionem manuum trium Epiſcoporum ſuper caput conſecrandi, cum illa forma à tribus Epiſcopis ſimul prolata: *Accipe Spiritu Sanctum*, & tunc infundi gratiam, & Characterem, reliqua verò, quæ in tali ordinatione interueniunt eſſe ſolùm Cæremonialia. Sumitur ex Scriptura, quæ ordinationem Timoth. in Epiſcopum factam ab Apoſtolo nominat per manuum impoſitionem, quo loquendi modo ſæpè etiam vtuntur antiqui Patres: ſumitur etiam ex ipſa forma, nempè: *Accipe Spiritum Sanctum*, quæ profertur abſolutè, & abſque vlla limitatione, quia tunc confertur ſuprema, & maxima amplitudo gratiæ, & poteſtatis, quæ inter omnes ordines inſtituta ſit ex promiſſione diuina: in ordinatione Diaconi datur Spiritus Sanctus limitatè ad illud miniſterium, & in illa Sacerdotis datur ad remittenda peccata; in ordinatione verò Epiſcopi datur illimitatè, & abſolutè. Deinde, quia hæc actio eſt de ſe proportionata, & ſufficiens, ad quam etiam concurrunt tres Epiſcopi; ergo in illa ſufficienter, & adæquatè conſtitui debet materia Epiſcopalis ordinationis, & ita tenent Maior, Armilla, Vaſquez, Coninch, Sanchez, quos affert, & ſequitur Auerſa *q. 2. ſect.* 10. Marchinus *tract. 1. part. 2. cap. 11. num.* 12. Palaus *de ordine punct. 4. num.* 1. Trullench *lib. 6. cap. vnico dub. 2. num.* 7. Ant. *ſect. 2. num.* 28. Hurtado *diff.* 10 Leander *diſp. 3. q. 1.*

76. Quæres: An ad Epiſcopi conſecrationem neceſſariò requirantur tres Epiſcopi. Certum eſt, requiri tres Epiſcopos ſaltem de neceſſitate præcepti, quia id præcipitur in Concil. Nicæno 1. *cap* 4. in Carthag. 2. *can.* 12. in Carthag. 3. *can.* 39. in Carthag. 4. *can.* 2. in cap. *cum Prouinciales diſt.* 74. *cap. Ordinationes* diſt. 64. in *can.* 1. Apoſtol. in Concil. Tolet. 4. *cap.* 19. idem habetur ex Pontificali, & ſeruatur in praxi, & docent Doctores communiter, quare illicita erit ordinatio aliter facta, quàm à tribus Epiſcopis: difficultas eſt, an requiratur talis numerus de neceſſitate Sacramenti, adeò vt talis ordinatio facta ab vno, vel duobus Epiſcopis, non ſolùm illicita, ſed etiam ſit inualida, & nulla.

77. Prima Sententia negat, quia de facto ſinguli Apoſtoli in multis, ac varijs Ciuitatibus conſecrarunt Epiſcopos per ſe ipſos ſolùm, ſic Paulus ordinauit Titum Epiſcopum Cretenſem, & Timotheum Epiſcopum Epheſinnm abſque aliorum Epiſcoporum interuentu, quia tunc non erant. In *can.* 1. Apoſtolorum dicitur, Epiſcopum à duobus, vel tribus alijs Epiſcopis eſſe ordinandum, & *lib. 8. conſtit. cap. 27. alias* 33. additur ex Decreto Simonis Apoſtoli. *Si aliquis ab vno Epiſcopo ordinatus fuerit, tum is, qui ordinatus eſt, tum qui eum ordinauit deponatur*, per quod ſupponitur, ordinationem fuiſse validam. Et in Concil. Arauſicano 1. *can.* 21. ſtatutum fuit, *vt ſi duo Epiſcopi præſumpſerint aliquem inuitum* (ſub intellige non ſimpliciter, ſed aliqualiter inuitum) *Epiſcopum facere, vterque Epiſcopus Ordinans deponatur, & in locum vnius ſubſtituatur, qui per vim Ordinatus eſt, & in locum alterius ordinetur alius*, vbi ſupponitur, Ordinationem factam à duobus fuiſſe validam.

78. Ratio etiam eſt, quia in alijs Sacramentis vnus ſufficit miniſter, qui materiam applicat, & formam profert; ergo etiam in ordinatione Epiſcopi vnus ſufficit miniſter, qui poteſt manus imponere, & formam proferre, & ita ſupponi videtur in Pontificali, vbi licèt tres requirantur Epiſcopi ad Conſecrationem Epiſcopi, vnus tamen ſolus appellatur Conſecrator, & alij Duo Aſſiſtentes; ergo ſupponit, non eſse eſsentialiter requiſitum trium miniſterium, ſecus omnes dicendi eſsent Conſecratores, & ita tenent D. Antoninus, Turrecremata, Vgolinus, Palud, Sylueſter, Armilla, Valentia, Sanchez, quos affert, & ſequitur Auerſa *q. 3. ſect.* 2. Coninch *diſp. 20. dub. 9. Concl.* 5. Layman *tract. 9. cap. 5. num.* 1. Granado *contr. 9. tract. 1. diſp.* 3 §. 1. *num* 7.

79. Secunda ſententia affirmat, iure Diuino, et ex neceſſitate Sacramenti requiri tres Epiſcopos ad ordinationem alterius. Ratio eſt, quia ſemper, & ab initio naſcentis Eccleſiæ fuerunt tres Epiſcopi requiſiti, quod indicat Paulus 1. *ad Timoth.* 4. dum ſupponit, ordinationem Timothei in Epiſcopum fuiſse per impoſitionem manuum Presbyterij, id eſt Conuentus Epiſcoporum, vt explicant Theophilar., & Chryſoſt. apud Marchinum; & expreſſit Anaclet. Papa Epiſt. 2. cap. 1., & refertur cap. *Porro diſt.* 66., vbi apertè dicit, Apoſtolos dediſse formam, *vt non minùs, quàm à tribus Epiſcopis vllatenus Epiſcopus ordinetur*, et Anicetus Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ *cap.* 1. referens dictum Anacleti ſubiungit; *Patet profectò, Apoſtolos formam, inſtituente Domino, tradidiſſe non minùs, quàm à tribus Epiſcopis, Epiſcopum ordinari debere*, vbi aperè dicit, hanc eſse Diuinam inſtitutionem, et Damaſus Papa relatus in cap. *Chorepiſcopi diſt.* 68. oſtendit, Chorepiſcopos non fuiſse verè Epiſcopos, quia non erant à tribus ordinati; *Quod eum* inquit *Epiſcopi non ſint, qui minùs, quàm à tribus ſunt ordinati Epiſcopis, omnibus patet*; quod idem affirmat Ioan. Papa III. in ſua Epiſt. dicens; *Omnia maxima Concilia affirmant, eum non eſſe Epiſcopum, qui minùs, quàm à tribus Epiſcopis fuerit factus*; ergo de neceſſitate Sacramenti requiritur, quòd Epiſcopus à tribus Epiſcopis ordinetur, & ita tenent Gloſs. in cap *Nec Epiſcopi* de temp. ordin. Bellarm. *de notis vera Eccleſ. lib.* 4. §. *Quantùm ad ordinationem* Baron. *tom.* 1. *Anno Chriſti* 34. *num.* 291. Marchinus *tract. 1. part. 2. cap. 12. num.* 4. Vaſquez *de ordine diſp. 243. cap.*

 6. Hur-

6. Hurtadus *diſſ.* 19. Ochagauia *q.* 7. *num.* 14. Dicaſtill., & alij,quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 3. *q.* 3. Ant. *ſect.* 2. *num.* 28.

80. Ad fundamenta primæ ſententiæ dicendum eſt, non conſtare Apoſtolos per ſe ipſos ſolos conſecraſse Epiſcopos, &, ſi hoc fecerunt, id fuiſse ex ſpeciali diſpenſatione Chriſti, vt poſtea dicam. Ad can. Apoſtolor. reſponder Marchinus afferens Bellarminum, & Franciſcum Turrianum; ſenſum illius loci hunc eſse, ſcilicet debere Epiſcopum ordinari à duobus, & à Metropolitano, qui ſemper ordinationi ſuorum Epiſcoporum comprouincialium interesſe olim aſtringebatur, vel debere ordinari à tribus alijs Epiſcopis, quando Metropolitanus intereſse nequiret. Ex Concil. Arauſicano non ſufficienter colligitur, ordinationem Epiſcopi poſſe fieri à duobus, ſed ſolùm, quòd ordinatus per vim, ſi ipſo conſentiente iterum legitimè ordinetur à tribus Epiſcopis, quòd debeat ſubſtitui in locum vnius ordinantis. Quamuis in alijs Sacramentis ſufficiat vnus Miniſter, voluit tamen Chriſtus in ordinatione Epiſcopi, propter illius excellentiam, tres requiri, nec aliter colligitur ex Pontificali, nam omnes tres manus imponunt, & formam proferunt, in quo conſiſtit eſsentia talis ordinationis, vnus tamen dicitur Conſecrator, quia eſt principalis, & omnes ferè cæremonias perficit.

81. Ad fundamenta ſecundæ Sententiæ dici poteſt, tres Epiſcopos ſemper fuiſse neceſsarios, non pro validitate Ordinationis, ſed pro ſolemnitate ab ipſis Apoſtolis introducta, vt indicat Anacletus *in Epiſt. ſupra cit.*, & quidem ex inſpiratione Diuina, ſicut alia inſtituta Eccleſiaſtica meritò dicuntur fieri ex inſpiratione, & inſtinctu Spiritus Sancti. Ex quò Chorepiſcopi non ſint ordinati à tribus Epiſcopis rectè infert S. Damaſus, tamquam à ſigno, non eſse in Epiſcopos conſecratos, quia hoc ſignum erat, quòd ipſis collata non eſset vera Ordinatio Epiſcopalis, ſed vel Sacerdotalis, aut alia cæremonialis, cuiuſmodi eſt benedictio. Idem voluit Ioan. Papa, vel certè voluit, quòd Ordinatus à minori numero debeat eſse ſuſpenſus, nec reputari Epiſcopus quoad vſum, et exercitium, ſed quòd debeat deponi.

82. Vt vides vtraque Sententia probabilis eſt; prima ſpeculatiuè probabilior, ſecunda tutior, et in praxi ſequenda, ac proinde ſi quis fuiſset ſolùm ab vno, aut à duobus Epiſcopis conſecratus, iterum deberet à tribus conſecrari pro ſecuritate huius ordinationis, ſub conditione tamen, propter probabilitatem primæ Sententiæ admittentis, conſecrationem factam ab vno adhuc fuiſse validam.

83. Quæres 2. An Ordinatio Epiſcopi poſſit ex diſpenſatione Pontificis validè fieri ab vno ſolùm: et difficultas maximè procedit in ſecunda Sententia requirente tres Epiſcopos ad validam ordinationem. Reſp. affirmatiuè, quia de facto D. Gregorius Papa facultatem conceſſit Auguſtino ab ipſo in Angliam miſſo, vt ipſe ſolus vnum, aut alterum Epiſcopum ordinaret, et deinceps à tribus Epiſcopis ordinarentur, ſic dicens; *& quidem in Anglorum Eccleſia, in qua adhuc ſolus tu Epiſcopus inveniris, Ordinare Epiſcopum non aliter, niſi ſine Epiſcopis potes*: eamdem facultatem conceſſiſſe Gregorium XIII. Patriarchæ Æthiopiæ teſtantur Leander *q.* 4., & Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 31. vbi etiam dicunt, quòd modò in India ſolet vnus tantùm Epiſcopus conſecrare: eamdem facultatem conceſſam fuiſſe ab Alexandro VII. Anno 1663. pro India cuidam Epiſcopo Carmelitano teſtatur Andreas à Matre Dei *tract.* 8 *de Ordine cap.* 4. *dub. vnico num.* 4., & ita docent Ochagauia, Tannerus, Hurtadus, & Granadus relati à Diana.

84. Ratio eſt, quia materia Ordinis cum non ſit determinata à Chriſto Domino materialiter, & in indiuiduo, ſed formaliter, & in genere, determinando, vt Ordo conficeretur per ſignum aliquod ſenſibile expreſſiuum poteſtatis traditæ, potuit Eccleſia pro diuerſitate temporis, & pro neceſſitate variare materias materialiter ſumptas, non formaliter, & indè licèt ſit determinatum, quòd Epiſcopatus conferatur à tribus Epiſcopis, poteſt à Pontifice variari, & concedere, vt conferatur ab vno, vt etiam docet Leander *q.* 3., et cum alijs Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 65.

85. Munera Epiſcopi ſunt conferre Sacramentum Confirmationis, et Sacramentum Ordinis; benedicere, et conſecrare Chriſma, quod eſt materia confirmationis, et oleum infirmorum pro Sacramento extremæ vnctionis, vt ſuo loco diximus. Spectat etiam ad Epiſcopum benedicere, et conſecrare templa, Altaria, Vaſa Sacra, ſcilicet Calicem, et patenam pro Sacrificio Euchariſtiæ, nec non Campanas pulſandas ad diuina Officia, et Virgines, ac Moniales, tamquam Chriſti Sponſas: ſed hæc competunt Epiſcopo ſolùm ex iure Eccleſiaſtico, cum ſint cæremoniæ, et ſolemnitates ab ipſa Eccleſia inſtitutæ, quæ quidem functiones fieri tantùm poſſunt ab Epiſcopo ordinato, et conſecrato, non verò ab Epiſcopo ſolùm electo.

DVBIVM IV.

An Officia ſingulorum Ordinum poſsint exerceri ab illis, qui non ſunt in tali Ordine conſtituti.

86. MVnera, & Officia Ordinis Sacerdotalis, et Epiſcopalis, quæ ipſis conueniunt ex iure Diuino, ita ſunt propria, et alligata tali Ordini, vt nec licitè, nec validè poſſint exerceri ab illis, qui tali Ordine non ſunt inſigniti; huiuſmodi ſunt Euchariſtiam conſecrare, hoc Sacrificium offerre

ferre; abſoluere à peccatis, et miniſtrare Sacramentum extremæ vnctionis, quæ præſtare nemo poreſt, niſi Sacerdos; ſimiliter Sacramentum confirmationis conferre baprizaris, er ordinare Clericos, per ſe loquendo, nemo poteſt, niſi Epiſcopus; an verò hcc facere poſſir Sacerdos ex delegatione Papæ, dictum eſt ſuis locis. Ratio alia non eſt, niſi voluntas Chriſti Domini, ita inſtituentis hæc Sacramenta, vt non poſſint ab alio, nec licitè, nec validè miniſtrari, niſi ab Epiſcopo, er Sacerdore.

87. Officia minorum Ordinum non ſolùm validè, ſed etiam licitè fieri poſſunt ab ijs, qui non ſunr ordinati, et paſſim videmus illa præſtari à laicis, cum nulla ſit prohibitio in contrarium; ab iſtis tamen non præſtantur ex officio, ſed communi modo, ab ordinatis autem præſtantur ex officio. Munus ſolùm Exorciſtæ non præſtatur à laicis, quibus non eſt ab Eccleſia communicata poteſtas cogendi, et vexandi Dœmones, quæ ſolùm communicatur Miniſtris tali Ordine inſignitis, er præter ordinem requirirur etiam ad hoc exercitium ſpecialis Epiſcopi licentia, vt diximus *ſupra dub. 4. num. 32.*; quamuis aurem huiuſmodi ordinum functiones præſtari poſſint à laicis, nihilominus Tridentina Synodus ſeſſ. 23. cap. 17. de reform. *Decernit, vt in poſterum huiuſcemodi Miniſteria non niſi per conſtitutas in dictis Ordinibus exerceantur.*

88. Munera, er Officia propria, er principalia Diaconi, er Subdiaconi poſſunt quidem validè fieri à non ordinaris, quia non ſunt inſtituta ad aliquem effectum ſpiritualem conſerendum, prærer externum ipſum miniſterium, non poſſunt tamen fieri licitè, vnde peccaret grauiter, qui tales functiones facere præſumeret, et vlteriùs fieret irregularis ipſo facto, quæ pœna impoſita eſt *cap. 1. & 2. de Clerico non Ordinato miniſtrante*. Cuicumque miniſtranti in Ordine Maiori non ſuſcepro, vt tradunt Doctores communiter in materia de irregularit. An verò fiat irregularis laicus nullo Ordine inſignitus, qui fingens ſe Clericum miniſtrauit in aliquo ex dictis Ordinibus, negant Henriquez *lib. 14. cap. 6.* Layman *lib 1. tr. 5. part. 5. cap. 3. num. 3.*, quia Textus loquitur de Clerico non ordinaro miniſtranre, er quia ibidem dicitur, deponendum eſſe, qui in ordine, quem non habet, miniſtrauerit; cum autem depoſitio locum non habeat, niſi in Clericis iam initiatis, ad illos ſolùm pœna irregularitatis reſtringenda eſt, non ad laicos extendenda. Verùm probabilius eſt, illam debere ad laicos extendi, non ſolùm proprer pariratem, et maioritatem delicti, ſed quia Textus abſolutè loquitur de omni miniſtrante in Ordine, quem non habet, er in illo cap. 1. dicitur *Ab Eccleſia abijciatur, & numquam ordinetur*, et ita docent Nauar. *cap. 27. num. 242.* Suarez *de Sacram. diſp. 31. ſect. 4.* & *de Cenſuris diſp. 42. ſect. 4.* Valentia *tom. 4. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 1. & diſp. 7. q. 10. p. 1.* Coninch *diſp. 18. dub. 6. num. 45.*

89. Quòd ſi quis nondum ordinatus Sacerdos auſus fuerit Miſſam celebrare, aut Sacramentales confeſſiones audire, iuberur per Inquiſitores, vel locorum Ordinarios, tamquam Eccleſiæ miſericordiæ indignus è foro Eccleſiaſtico abijci; ab Ordinibus Eccleſiaſticis, ſi quos habet, degradari, & ſtatim Curiæ ſæculari rradi per Iudices ſæculares debitis pœnis plectendus, ita poſt Paulum IV., & Sixtum V. decreuit, & iuſſit Clemens VIII. Conſtir. ſua, quæ incipit: *Etſi aliàs*, & iterum Vrbanus VIII. Conſtit., quæ incipit *Apoſtolatus Officium*. id extendit ad omnes delinquentes, etiam minores vigintiquinque Annis, dummodo tamen vigeſimum Ætatis annum expleuerint.

90. Quæres: An Clericus in minoribus conſtitutus fierer irregularis, ſi dalmarica indutus abſque manipulo Epiſtolam caneret in Miſſa ſolemni, aut Euangelium ſine ſtola. Reſp. negatiuè, quia ad miniſtrandum ſolemniter in aliquo Ordine, non ſufficir Epiſtolam, aut Euangelium recirare, ſed inſuper neceſſe eſt recitare, cum proprijs indumentis illius ordinis, id eſt cum manipulo quoad Subdiaconum, & cum ſtola quoad Diaconum, & ira qui ſine illis indumentis recitat Epiſtolam, ſeu Euangelium, non dicitur ſolemniter miniſtrare in illo ordine, & ſic non fit irregularis, ita cum Sylueſtro, Innocentio, Hoſtienſi, Paludano, & Henriq. tenent P. Philibertus Marchinus *tract. 1. part. 6 cap. 3* quem ſequitur Leander *diſp. 2. quæſt. 23.* Bonacina *q. 3. de irregul. punct. 6. num. 2.*

91 Quæres 2 An fiat irregularis Diaconus, aut Clericus inferior, qui in Choro exercet munus Hebdomadarij. Reſp. negatiuè, quia non exercet proprium actum ordinis; & Marchinus *tract. 2. part. 7. cap. 3. num* 19. faretur, ſæpè ſe vidiſſe in regulatis Religionibus, in quibus erant doctiſſimi Viri, Diaconum hebdomadarij munere abſque ſcrupulo functum fuiſſe, & Leander *part. 5. tract. 2. de irregul. diſp. 20. q. 19.* fatetur, non fieri irregularem, ſi munere hebdomadarij fungarur ſine ſolemnitate, vt contingit fieri in Choro Fratrum, quando nullus adeſt Sacerdos, ita etiam Bonacina ſupra *num* 7.

92. Quæres 3. An grauiter peccent recenter Ordinati etiam in minoribus, ſi non recitent preces, puta ſeptem Pſalmos pœnitentiales, quas in tali ordinatione ſoler Epiſcopus, ex præſcripto Ritualis, & Pontificalis recitandos iniungere. Negant Marchinus Ant. Andreas, Leander, & alios, quos addnximus ſupra dub. 3. *num* 22. quia non inrendit Epiſcopus, illos ſub aliqua culpa obligare, ſed tanrùm ex congruitate, nec in ſacris Canonibus habetur tale præceptum, ſicut de recitandis horis Canonicis pro ijs, qui ordinantur in ſacris, ita etiam renenr Palaus *tom. 2. diſp. 2. de orat. punct. 1. §. 1. num* 5 Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 218. Tambur *lib 7. de*

ordine

ordine cap. 2. num. 4. conſentit Homobonus *tom. 2. conſult. part. 5. reſp.* 210. vbi ait, illos non excuſari à graui culpa veniali, eò quòd ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quæ vim, & locum habet, tamquam de re bona, & honeſta, nec difficili, aut graui.

93. Sed probabilius eſt, peccare mortaliter illas preces omittentes, cum ſit res ſufficienter grauis, & ſeriò ab ordinante iniuncta, iuxta præſcriptum Pontificalis illas preces præcipientis, ſicut præcipit alias cæremonias peragendas, & ita tenent Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 16. num.* 15. Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 5. *quæſit.* 4. Layman *tract.* 1. *cap* 4. *num.* 5. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 24. *dub.* 7. *num.* 4.

94. Si fortè propter aliquem defectum, vel rationabile dubium, ordinatio aliqua ſit ſub conditione reiteranda, notat Tambur. *lib. 7. de Ordine cap. 5. in fine*, eam fieri poſſe quolibet Anni tempore, poſſe à quocumque Epiſcopo, poſse in Oratorio priuato, poſse abſque cæteris Cæremonijs, ſed ſolùm ſupplendo id, in quo adeſt dubium. Ratio eſt, quia ſolemnitates aliàs requiſitæ ſunt inſtitutæ pro Ordinatione abſoluta, non autem pro Ordinatione conditionata; tunc enim non eſt Ordinationem celebrare, ſed quod imperfectè præſtitum eſt ſupplere, citat. Granad., & Quintanaduen.

CAPVT III.

DE MINISTRO SACRAMENTI ORDINIS.

DVBIVM I.

Quinam ſit miniſter huius Sacramenti.

1. CErtum, ac indubitatum eſt ex Fide, Ordinarium huius Sacramenti miniſtrum eſſe ſolum Epiſcopum vt conſtat ex Concil. Florent in Decreto Eugenij, vbi dicitur: *Ordinarius miniſter huius Sacramenti eſt Epiſcopus*, & ex Trident. *ſeſſ.* 23. *can.* 4., *&* 7. vbi habetur. *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem Confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis eſſe cum Presbyteris communem, &c. anathema ſit.* Id etiam conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione, vt ex varijs Conciliorum, & SS. Patrum Teſtimonijs probat Marchinus *tract. 1. part. 2. cap.* 2. Difficultas, eſt vtrùm omnis, & quilibet Epiſcopus, etiam excommunicatus, & degradatus validè poſſit ordinare; & vtrùm ex commiſſione Sum. Pontificis poſſit aliquis alius ab Epiſcopo conferre ordines.

2. Reſp. Quilibet Epiſcopus, etiam hæreticus, aut degradatus validè poteſt ordines conferre, dummodo materiam, & formam legitimam cum debita intentione adhibeat. Ratio eſt, quia poteſtas ordinandi, & ordines conferendi, eſt eſſentialiter annexa Characteri Epiſcopali, ſicut poteſtas conſecrandi eſſentialiter pendet à Charactere Sacerdotali, ſed Character, cum ſit qualitas ſpiritualis indelebiliter Animæ impreſſa, nec tolli, nec deleri poteſt per peccatum, excommunicationem, hæreſim, aut degradationem, vt diximus *tract. 1. cap. 4. dub. 2. & 3.*, & docent Doctores communiter; ergo Epiſcopus excommunicatus, & degradatus validè poteſt ordinarè, non tamen licitè, ſed peccaret grauiter, tum Ordinans, tum ordinatus, & remaneret ſuſpenſus, ita cum D. Thoma tenent eius diſcipuli Henriquez, Vaſquez, Granad., Hurtado, Layman, quos affert, & ſequitur Leander *diſp* 4. *q.* 3. Diana *part.* 8. *tract.* 2. *reſol.* 2. Marchinus *tract. 1. part. 2. cap.* 15., *&* 18. vbi rectè inſert, non poſſe Pontificem auferre ab Epiſcopo poteſtatem ordinandi, & confirmandi, ſicut nec à Sacerdote poteſtatem conſecrandi, benè tamen poteſtatem circa Sacramentalia, vt circa conſecrationem Calicis, Altarium, Virginum, circa benedictiones Sacrorum veſtimentorum, & huiuſmodi, quæ deſcendunt per communicationem à Pontifice.

3. Quòd ſi Epiſcopus fuiſſet ordinatus per ſaltum, promotus ad Sacerdotium, & Epiſcopatum, non receptis ordinibus minoribus, nec Subdiaconatu, & Diaconatu, adhuc poſſet validè, quamuis non licitè, tales Ordines conferre, quia talis verè eſſet Sacerdos, & Epiſcopus, nam haberet Characterem Epiſcopalem, qui ſolùm eſſentialitèr ſupponit Characterem Sacerdotalem, non alios; ergo poſset Ordines conferre Sacerdotio inferiores: Nec dicas; Nemo dat quod non habet, ſi ergo iſte non habet Ordines minores, nec poteſt illos conferre. Sed contra: licèt Epiſcopus promotus per ſaltum formalitèr non habeat Ordines minores, illos habet eminenter, quatenus habet poteſtatem ſuperiorem, & eminentiorem, Characterem ſcilicet Epiſcopalem, in quo fundatur tota facultas Ordines conferendi, & ita tenent Marchinus *part. 1. tract. 2. cap.* 19. Palaus *punct.* 14. *num.* 1. Diana *part.* 8. *tract.* 2. *reſol.* 4. Hurtado *diſſ.* 17. Henriquez, Layman, Vaſquez, quos ſequitur Leander *diſp.* 4. *q.* 4.

5. Vt autem ordinatio non ſolùm valida, ſed etiam licita ſit, requiritur ex parte ordinantis ſtatus gratiæ, & immunitas à cenſuris; ac proinde peccat lethaliter, qui cenſura innodatus confert ordines, & incurrit etiam ipſo facto irregularitatem, quia exercet actum Ordinis, vt patet; quod intelligi debet non ſolùm de collatione ordinum, ſiuè maiorum, ſiuè minorum, ſed etiam de collatione primæ Tonſuræ, non quia illam conferendo admineſtret

ſtret Sacramentum, ſed quia exercet actum Ordinis, nam collatio primæ Tonſuræ eſt actus proprius Epiſcopi.

5. Requiritur etiam in ordinante debita intentio, quæ neceſſaria eſt in quolibet miniſtro Sacramentorum, & inde ſi deficiat debita intentio, inualida eſt ordinatio, & inſuper mortaliter peccat miniſter. Hic autem dubitatur, an quando Epiſcopus ante ordinationem de more dicit, ſe non intendere ordinare excommunicatum, irregularem, & non habentem requiſita, ſi aliquis talia requiſita non habens ad ordinationem accedat, valida ſit talis ordinatio, vel potiùs repetenda. Certum eſt, inualidam eſſe ordinationem, ſi Epiſcopus verè perſiſtat in voluntate non ordinandi excommunicatum, aut non habentem requiſita, quia ſine intentione faciendi Sacramentum, illud non poteſt eſſe validum. At quia Epiſcopus ſolet à tali intentione recedere, & habere practicam intentionem ordinandi omnes præſentes, ideò valida eſt talis ordinatio: nec obſtat illa proteſtatio, quæ fieri ſolet ſolùm ad terrorem, ad innuendum quid faceret Epiſcopus, ſi cognoſceret indignos; quod inde patet, quia ſtatim poſt illam proteſtationem omnes præſentes abſoluit ab omni excommunicatione, & diſpenſat cum eis in omni irregularitate, ad effectum ordinem conſequendi, vt conſtat ex Pontificali, & ita cum Nauar., Rodriquez, Vgolino, & alijs docet Leander *q.* 5. Marchinus *tract. 1. part. 2. cap.* 11. *num.* 17., & nos *diximus tract. 1. cap. 5. dub.* 10. *num.* 52.

6. Reſp. 2. Ex diſpenſatione Summi Pontificis poſſe ſimplicem Sacerdotem conferre ordines minores, Subdiaconatum, & Diaconatum, non verò Sacerdotium. De minoribus vix vlla eſt difficultas, quia de facto Abbates, Regulares, ex conceſſione Summi Pontificis conferre poſſunt Tonſuram, & ordines minores Regularibus ſibi ſubditis, vt conſtat ex cap. *Quoniam diſt. 69.*, & cap *Cum contingat* de ætat., & qualitat. Ordinand., & ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 23 *cap.* 10 *de reform.*, & debet intelligi de Regul. Profeſſis, vt ex quadam conſtit. B. Pij. V. aduertit Nauar. *in ſum. cap.* 27. *num.* 158. Id etiam poſſunt Presbyteri Cardinales, ex recepta conſuetudine reſpectu ſuorum Subditorum, vt cum alijs docent Diana *part.* 5. *tract. 2. reſol.* 5., & Palaus *punct.* 14. *num.* 3. ergo etiam poteſt Eccleſia tale miniſterium committere ſimplici Sacerdoti, qui nec ſit Abbas, nec Cardinalis, cum huiuſmodi gradus, & dignitates non requirantur neceſſariò ad hoc, vt quis reddatur, capax huius miniſterij.

7. De Subdiaconatu, & Diaconatu pariter conſtat ex priuilegio conceſſo ab Innocent. VIII. Anno Domini 1486. Abbatibus Ciſtercienſibus, vt Monachis ſui Ordinis Subdiaconatum, & Diaconatum conferre poſſint, quod in libro Priuileg. huius Ordinis num. 118, refertur his verbis: *Vt Religioſis, quos ad id idoneos reperietis, Subdiaconatus, & Diaconatus Ordines, ritè conferre liberè, ac licitè poſſitis*, & Bullam vidiſſe teſtantur proprijs oculis Victoria *in ſumma de Sacramentis num.* 237., & Marchinus *tract. 1. part. 2. cap* 13. *num.* 9., eiuſdemque meminit, etiam Nauar *concil.* 13. *lib.* 15. *de priuilegijs*; cum igitur factum conſtet, non videtur de iure dubitandum, ſed abſolutè dicendum, poſſe ſimplicem Sacerdotem, ex ſpeciali commiſſione Summi Pontificis, Subdiaconatus, & Diaconatus ordines conferre, & ita tenent, Nauar., Victoria, Filliuc. Granados, Marchinus, Vaſquez, Hurtado, Ochagauia, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 18. Tambur. *de iure Abbat. diſp.* 2 *q.* 1. Dicaſtill. *tract. 6. diſp* 1. *dub.* 17. *num.* 242. Palaus *punct.* 14. *num* 10. Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 34., *&* *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 21. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 3. *num.* 45.

8. Cum nullum huiuſmodi priuilegium reperiatur conceſſum pro ordinatione Sacerdotis, vt nimirum poſſit ordinari ab alio Sacerdote, quantumuis in terris etiam remotiſſimis eſſet penuria Epiſcoporum, iure merito inde inferunt Doctores, huiuſmodi facultatem ordinandi Sacerdotes, ita ſoli Epiſcopo competere, vt nullis alijs delegari, aut committi poſſit Ratio, eſt, quia conſecrare Sacerdotem, illique præbere facultatem ad conſecrandum verum, & reale Corpus Chriſti, ad reconciliandos fideles, abſoluendo, & ligando illos, eſt miniſterium excellentiſſimum, & ſuprema omnium ſpiritualium, & ſupernaturalium facultatum, quæ proinde ſupremo Eccleſiæ Principi, id eſt Epiſcopo debet eſſe reſeruata, Palaus *punct.* 14. *num.* 9. Granad. *in 3. p. contr. 9. tract. 2. diſp* 2. *num.* 4. Auerſa *q. 3. ſect* 3. Candid. *tom. 4. diſq.* 4. *art. 3. dub.* 17. Andreas, à Matre Dei *cap* 4. *punct.* 1. *num.* 25.

9. Reſp. 3. Summus Pontifex non poteſt concedere Diacono, ſeu alij non Sacerdoti facultatem conferendi Ordines, ſiue maiores, ſiuè minores, quia tale exemplum nec viſum, nec auditum eſt in Eccleſia, & ratio eſt, quia poteſtas conferendi Ordines ſuppunit poteſtatem ſupra Corpus Chriſti verum, quam non habet niſi Sacerdos; ergo illi ſoli committi poteſt facultas Ordines conferendi, quod eſt adeò certum, vt oppoſitum aliqui temerarium, & erroneum iudicent, & ita tenent Auerſa *ſect.* 3. Ant. *num.* 44. Hurtadus, Henriquez, Filliuc., & alij, quos ſequitur Leander *q.* 16. multò minùs poteſt Diacono concedi facultas ordinandi Sacerdotem, aut ſimplici Sacerdoti ordinandi, Epiſcopum, quia maior à minori non poteſt benedici, vt ait Apoſt. *ad Hebræos* 7.

10. Dices: Ad validam ordinationem non minùs requiritur miniſter à Chriſto Domino inſtitutus, quàm requiratur materia, & forma ab eodem determinata, quam ſicut non poteſt Pontifex immutare, ita nec poteſt mutare miniſtrum

niſtrum, at iure diuino miniſter proprius ordinationis eſt ſolus Epiſcopus; ergo non poteſt concedere Pontifex, vt fiat à ſimplici Sacerdote. Deinde quia Ordinatio ita eſt actus proprius Characteris Epiſcopalis, ſicut conſecrare Euchariſtiam eſt actus proprius Characteris Sacerdotalis, at nemo poteſt Euchariſtiam conſecrare, qui non ſit Sacerdos; ergo nec poteſt validè Ordinare, qui non eſt Epiſcopus. Reſp. Chriſtum Dominum inſtituiſſe Epiſcopos miniſtros ordinarios Ordinationis, ita tamen vt reliquerit Eccleſiæ, eiuſque Paſtori Summo Pontifici poteſtatem delegandi huiuſmodi facultatem ſimplici Sacerdoti, qui licèt non ſit miniſter ordinarius, nec habeat hanc facultatem ex vi ſui Ordinis, poteſt tamen illam recipere per communicationem à Summo Pontifice, qui à Chriſto facultatem habet illam communicandi, ea ratione, qua miniſter ordinarius Confirmationis ex inſtitutione Chriſti eſt ſolus Epiſcopus, & tamen ſimplex Sacerdos poteſt eſſe delegatus, per quod patet ad aliam inſtantiam, & ita tradit Marchinus *cap.* 14. *num.* 25.

11. Dices 2. ex Concilijs Antiocheno *cap.* 10. & Ancyrano *cap* 13. concedebatur Chorepiſcopis non ſolùm ordinare Diaconos, ſed etiam Sacerdotes, dummodo ab Epiſcopo Ciuitatis licentiam accepiſſent, ſed huiuſmodi Chorepiſcopi non erant niſi ſimplices Sacerdotes, vt tradit Damaſus *Epiſt.* 5.; ergo poteſt ſimplex Sacerdos ex commiſſione Papæ conferre non ſolùm Diaconatum, ſed etiam Sacerdotium. Reſp. Chorepiſcopos fuiſſe in duplici genere, alij erant ſimplices Sacerdotes, qui ab Epiſcopo habebant aliquam authoritatem, & ſuperioritatem ſuper alios Sacerdotes, & de iſtis loquitur Damaſus: Alij erant veri Epiſcopi, ſed ſine certa Diœceſi, & ſolùm ad conuerſionem infidelium ordinati, vel vt Vicarij aliorum Epiſcoporum, & de iſtis loquitur Concilium Antiochenum, vt optimè obſeruat Marchinus *cap.* 9. *num.* 7.

DVBIVM II.

Quiſnam ſit Proprius Epiſcopus, à quo debet quis Ordinari.

12. QVamuis poſſit quilibet Epiſcopus quemlibet, etiam non ſubditum validè Ordinare, quia valida Ordinatio non eſt formalitèr actus iuriſdictionis, ſed actus Ordinis Epiſcopalis, ſicut conſecratio eſt formaliter actus Ordinis Sacerdotalis, quæ ſemper valet; nullus tamen licitè poteſt Ordines, ſiuè maiores, ſiuè minores, ſiuè etiam primam Tonſuram conferre ſibi non ſubdito ſine licentia proprij Epiſcopi, vt habetur ex Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 2., *&* *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 3., & 8. ex cap. *Eos, qui*: de tempor. Ord. in 6. vbi Epiſcopo ordinanti non ſubditum imponitur pœna ſuſpenſionis à collatione Ordinum per vnum annum, & ſic ordinato imponitur pœna ſuſpenſionis ab exercitio Ordinum ſic ſuſceptorum. *Quamdiù proprio Ordinario videbitur expedire*, & ita tenent ex communi ſententia Marchinus *tr.* 1. *part.* 5. *cap.* 5. Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſp.* 23. Bonacina *diſp.* 8. *punct.* 4. *num.* 7. Trullench *lib.* 6. *cap. vnico dub.* 7. *num.* 1., *&* *dub.* 8. *num.* 18. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 194., & hoc valet etiam de Archiepiſcopo, qui non poteſt licitè ordinare ſubditos ſui Suffraganei ſine eiuſdem licentia, tam intra, quàm extra eiuſdem Diœceſim cap. *ſaluo* 9. *quæſt.* 3., *&* *cap.* 1. de tempor. Ordin. in 6. vt cum Marchino, & aliis notat Leander *diſp.* 8. *q.* 5., & tenet Barboſa *de iure Eccleſ. cap.* 7. *num.* 51. non extenditur hæc pęna ad Epiſcopum, qui bona fide, aut ex ignorantia alienum ordinauit, quia cap. *eos, qui* imponens pęnam ſuſpenſionis ordinanti alienum ſine licentia ſui Epiſcopi requirit, vt di faciat ſcienter, vel affectata ignorantia.

13. Neque obſtat cap. *Nullum* 9. *q.* 2. in quo vacua, & inania dicuntur omnia, quæ geſſerat Epiſcopus exercens functiones aliquas ſuper alienum Clerum in aliena Diœceſi; nam hæc non intelliguntur de ſacra Ordinatione, ſed de alijs functionibus ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantibus, & inde eſt, quòd in Trident. ſupra relato *ſeſſ.* 23. *cap* 8. *de reform.* non dicitur eſſe reordinandus ille, qui ab alieno Epiſcopo ſine proprij licentia fuit ordinatus, ſed tantùm decernitur, vt à ſuſceptorum ordinum executione maneat ſuſpenſus, quamdiù proprio Epiſcopo viſum fuerit.

14. Quiſnam autem dicendus ſit proprius Epiſcopus, à quo quis debet Ordines recipere, deſignatur in, iure Cap. *Cum nullus*. de tempor. Ordin. in 6. vbi Bonifacius VIII. ſic habet *Cum Nullus Clericum Parochiæ*, id eſt Diœceſis, *alienæ debeat ordinare; Superior intelligitur in hoc caſu Epiſcopus, de cuius Diœceſi eſt is, qui ad Ordines promoueri deſiderat, oriundus, ſeu in cuius Diœceſi beneficium obtinet Eccleſiaſticum, ſeu habet, licèt alibi natus fuerit, Domicilium in eadem.* Ex quo patet, tribus modis aliquem dici Epiſcopum proprium, vel ratione Originis, vel ratione Domicilij, vel ratione beneficij Eccleſiaſtici, qui autem aliquo ex his tribus modis ſubiectus eſt alicui Epiſcopo, poteſt ab illo licitè ordines recipere.

15. Conceditur vlteriùs Epiſcopis in Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 9. *de reform.* vt poſſint ordinare familiarem ſuum, quamuis non ſubditum, *Si per triennium fuerit ſecum commoratus, & beneficium, quacumque fraude ceſſante ſtatim re ipſa illi conferas*; quod intelligi debet de Epiſcopis propriam Diœceſim habentibus; nam Epiſcopi titulares, quorum Diœceſes ſunt ab infidelibus occupatæ, nullam habent poteſtatem ad ordines conferendos, etiam ſuis familiaribus, niſi ex licentia expreſſa proprij Epiſcopi, qui nimirum aliqua ex allatis rationibus eſt proprius, vt habetur, ex Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 2., et tenet, cum communi ſententia Diana *part.* 8. *tract.* 2. *reſol.* 28.; hoc autem

tem ſeruitium triennale debet eſſe continuatum, & complerum, nec ſufficit, quòd vltimus annus ſit incœptus, nam in odioſis incœptus non habetur pro completo, vt in fauorabilibus. Si tamen ſeruitus talis familiaris incepit antequam Epiſcopus crearetur, tunc computari poterit in dicto ſpatio triennali, ita cum Riccio, Auila, Garzia, & Barboſa, Marchinus *p.* 5. *cap.* 5. *num.* 4. Palaus *p.* 15 *n.* 6. Diana *part.* 2. *tract.* 2. *reſol.* 30. Leander *diſp.* 8. *q.* 24.

16. Cum autem plura ſoleant à Doctoribus controuerti circa huiuſmodi modos ſubiectionis, quæ difficultatem, & confuſionem pariunt, ad illas omnes dirimendas, & ſimul præcauendas fraudes, quæ committi poſſent, Innocent. XII. Pridiè nonas Nouembris Anno 1694. Pontificatus ſui Anni 4. Conſtitut. edidit, incipit; *Speculatores domus Iſrael*, in qua clarè, & diſtinctè determinat. Quiſnam verè ſit Epiſcopus originis; quiſnam domicilij; quantum, & quale beneficium requiratur, vt poſſit quis ordinari ab Epiſcopo non ſuo, & quando poſſit Epiſcopus triennalem ſuum familiarem ordinare, ad cuius Conſtitutionis tenorem vult, ac decernit, eſſe reducendas omnes declarationes, & decreta, à Sacr. Congreg. Concilij in caſibus particularibus edita, vt videre eſt in dicta Conſtitut., quæ eſt tenoris ſequentis.

17. *Speculatores domus Iſrael, &c. Hac generali noſtra, & perpetuò valitura Conſtitutione decernimus, & declaramus, nulli Epiſcopo, ſeu cuiuſuis loci Ordinario, tametſi Cardinalatus honore fulgeat, licere externum quempiam, ac ſibi ratione Originis, seù Domicilij, iuxta modum inferiùs declarandum, legitimè contractì non ſubditum ad Clericalem Tonſuram promouere, cuiuſuis beneficij Eccleſiaſtici ei ſtatim, ac Tonſura huiuſmodi inſignitus fuerit conferendi, ſeu ad quod is à Patronis iam præſentatus, seu nominatus fuerit, prætextu, etiamſi beneficium prædictum de nouo expreſſè adiecta lege fundatum fuiße conſtiterit, vt quis immediatè poſt Clericalem charačterem ſuſceptum ad illud inſtituatur. Præterea Clericum, qui legitimè iam à proprio Epiſcopo, ad eamdem Clericalem Tonſuram, seù etiam ad minores Ordines promotus fuerit, non poſſe ab alio Epiſcopo ratione, ac titulo cuiuſcumque Beneficij in illius Diœceſi obtenti ad vlteriores Ordines promoueri, niſi ante eorumdem ſuſceptionem Teſtimoniales litteras proprij Epiſcopi, tam Originis, quàm Domicilij ſuper ſuis Natalibus, Ætate, moribus, & vita ſibi concedi obtinuerit, eaſque Epiſcopo ordinanti in actis illius Curiæ conſeruandas exhibuerit.*

Licèt verò Clericus ratione cuiuſuis beneficij in aliena Diœceſi obtenti, ſubijci dicatur iuriſdictioni illius Epiſcopi, in cuius Diœceſi beneficium huiuſmodi ſitum eſt, eam tamen de caterò hac in re inconcuſſè ſeruari volumus Regulam, vt nemo huiuſmodi ſubiectionem ad effectum ſuſcipiendi Ordines acquirere cenſeatur, niſi beneficium prædictum eius ſit redditus, vt ad congruam vitæ ſuſtentationem, ſiuè iuxta taxam Synodalem, ſiuè ea deficiente, iuxta morem Regionis pro promouendis ad Sacros Ordines, detractis oneribus, per ſe ſufficiat, illudque ab Ordinando pacificè poſſideatur, ſublata quacumque facultate ſupplendi, quod deficeret fructibus eiuſdem beneficij, cum adiectione Patrimonij etiam pinguis, quod ipſe Ordinandus in eadem, seu alia quauis Diœceſi obtineret, ac Epiſcopus ſic Ordinans tam de prædictis Teſtimonialibus litteris, quàm de redditu beneficij huiuſmodi expreſſam, in conſueta collatorum Ordinum atteſtatione, mentionem facere debebit.

Caterùm ſubditus ratione Originis is tantùm ſit, ac eße intelligatur, qui naturaliter ortus eſt in ea Diœceſi, in qua ad Ordines promoueri deſiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occaſione nimirum itineris, Officij, legationis, Mercaturæ, vel cuiuſuis alterius temporalis mora, seù permanentia eius Patris in illo loco, quo caſu nullatenus cuiuſmodi fortuita natiuitas, sed vera tantùm, & naturalis Patris origo erit attendenda. Quòd ſi quis tanto temporis ſpatio in eo loco, in quo ex accidenti, ſicut præmittitur, natus eſt, moram traxerit, vt potuerit ibidem Canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario eius loci litteras Teſtimoniales, vt ſupra, obtinere, illaſque Epiſcopo Ordinanti, per eum in collatorum Ordinum Teſtimonio ſimiliter recenſendas, præſentare teneatur.

At ſi Pater in alieno loco, vbi eius Filius natus eſt tandiù, ac eo animo permanſerit, vt inibi verè Domicilium de Iure contraxerit, tunc non Origo Patris, ſed Domicilium per Patrem legitimè, vt præfertur, contractum, pro Ordinatione eiuſdem Filij attendi debeat.

Subditus autem ratione Domicilij ad effectum ſuſcipiendi Ordines is dumtaxat cenſeatur, qui licèt alibi natus fuerit, illud tamen adeò ſtabiliter conſtituerit, in aliquo loco, vt vel per decennium ſaltem in eo habitando, vel maiorem rerum, ac bonorum ſuorum partem cum inſtructis Ædibus in locum huiuſmodi transferendo, ibique inſuper per aliquod conſiderabile tempus commorando, ſatis ſuperque ſuum perpetuò ibidem permanendi animum demonſtrauerit, & nihilominus vlteriùs vtroque caſu ſe verè, & realiter animum huiuſmodi habere iureiurando affirmet. Si quis tamen à propria Originis loco in ea ætate diſceſſerit, qua potuerit alicui Canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarij ſuæ Originis Teſtimoniales litteras, vt ſupra, afferre debebit, ac de illis expreſſa ſimiliter mentio in ſuſceptorum Ordinum litteris facienda erit.

Ad hæc Nullus Epiſcopus alienæ Diœceſis Subditum, familiarem ſuum ad aliquos Sacros, seù Minores ordines, vel etiam primam Tonſuram promouere, seu Ordinare præſumat abſque eius proprij, Originis ſcilicet, seù Domicilij, Prælati Teſtimonialibus litteris, vt ſupra, & niſi ad præſcriptum Concilij Tridentini præfati ſeſſ. 23. cap. 9. de reform. Familiarem prædictum per integrum, & completum triennium in ſuo actuali ſeruitio ſecum retinuerit, ac ſuis ſumptibus aluerit; Beneficium inſuper, quod ei ad vitam ſuſtentandam, iuxta modum ſuperiùs præfinitum, ſufficiat, quacumque fraude ceſſante, ſtatim, hoc eſt ſaltem intra terminum vnius Menſis à die factæ

Ordinationis reipſa illi conferat, ac in Ordinationis huiuſmodi Teſtimonio expreſſam itidem familiaritatis, ac literarum prædictarum mentionem facere teneatur.

Porrò, vt quicumque fraudibus aditus omninò præcludatur, volumus, & Apoſtolica authoritate ſtatuimus, atque decernimus, vt Epiſcopus quilibet ſuos ratione Originis, ſiuè Domicilij ſubditos Clericos quoſcumque ab alienis Epiſcopis quauis authoritate, etiam cum ſuis commendatitijs litteris promotos; nedum ad formam Concilij Tridentini ſupradicti ſeſſ. 24. cap. 3. de reform. quoad ſcientiam examinare valeat, verùm etiam Ordinum eis collatorum Teſtimoniales litteras, gratis tamen recognoſcere, ac diligenter perquirere, an quoad illos, præſentis Conſtitutionis forma, & diſpoſitio adimpleta fuerit, aſſignatoſie promotis termino competenti ei magis bene viſo, ad docendum de eiuſmodi adimplemento, ita vt quos eo termino elapſo, id minimè præſtitiſſe compererit, à ſuſceptorum Ordinum exercitio, ſi ita, & quamdiù ei expedire videbitur, ſuſpendere, illiſque ne in Altari, aut in aliquo Ordine miniſtrent, interdicere poſſit.

Ita verò præmiſſa omnia, & ſingula perpetuò, ac inuiolabiliter obſeruari, atque adimpleri volumus, vt ſi quid in ijſdem præmiſſis, seù eorum aliquo secus fiat, Ordinans quidem à Collatione Ordinum per annum, Ordinatus verò à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiù proprio Ordinario videbitur expedire, eo ipſo suspensus ſit, alijsque inſuper grauioribus pœnis pro modo culpæ, noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis arbitrio infligendis, vterque ſubiaceat, &c.

18. Per hanc Conſtitutionem ſatis, ſuperque declaratur, quiſnam dicendus ſit Epiſcopus originis, & quinam domicilij, ad effectum ordines recipiendi, & iuxta illius tenorem facilè dirimi poſſunt omnes controuerſiæ, quæ priùs inter Doctores agitabantur. Hoc vnum remanet explicandum. An quis poſſit ſimul habere duo domicilia ſub diuerſis Epiſcopis, & à quolibet illorum ordinari. Reſp. affirmatiuè, ſi vtrobique domicilia de iure contraxit, iuxta regulam ſuperiùs aſſignatam; & inde qui ſolet æſtate perpetuò in vna Diœceſi, hyeme, in alia quaſi æqualiter habitare, & vtrobique domum, & ſubſtantias habeat cum animo perpetuò hoc modo inhabitandi, poterit à quolibet Epiſcopo ordinari, quia ratione vtriuſque domicilij legitimè contracti fit ſubditus ſingulis, ſecus ſi recreationis gratia Rus ſe conferret breui ad vrbem rediturus, etiamſi per multos Annos hanc ſeruaret conſuetudinem, quia Ruri non contraxit domicilium, ita tenent Marchinus *trac. 1. part. 5. cap. 13. num.* 13. Palaus *punct. 15. num.* 3. & alios referens Leander *q.* 12.

19. Quær., An Clericus, qui recipit Subdiaconatum v.g. ab Epiſcopo Originis, poſſit variare, & reliquos ordines recipere ab Epiſcopo domicilij, vel beneficij. Reſp. affirmatiuè, dummodo ſeruetur forma præſcripta in ſupra-poſita Conſtit. Innocentij XII., nam talis variatio circa ordines non inuenitur in iure prohibita, quin potiùs conceſſa videtur in eadem Conſtit. ſupra num. 17 Hoc ſolùm ſpeciale eſt in ordinato à ſummo Pontifice, quòd ab alio ſine eius licentia non poſſit ordinari, ſicut traditur in cap. *in diſtribuendis* 12. de tempor., & qualit. ordinand., idque ob ſpecialem reuerentiam ordinantis.

DVBIVM III.

Quisnam poſſit Litteras dimiſſorias concedere.

20. QVamuis Epiſcopus debeat per ſe ipſum ſuis ſubditis probatis, & examinatis Ordines conferre, ſi tamen fuerit infirmus, aut aliàs legitimè impeditus, poterit ad alium Epiſcopum ordinandos dimittere, vt habetur ex Trident. ſeſſ. 23. cap. 3. de reform. *Epiſcopi per ſemetipſos Ordines conferant, quòd ſi ægritudine fuerint impediti, Subditos ſuos non aliter, quàm iam probatos, & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant*. Vbi, licèt fiat ſolùm mentio ægritudinis, eadem tamen ratio valet de quacumque rationabili cauſa, & impedimento legitimo, propter quod Epiſcopus, aut ſimpliciter, aut commodè non poteſt Ordines conferre. Hæc dimiſſio, quæ non eſt niſi licentia data alieno Epiſcopo pro maiori certitudine, ac ſecuritate, fieri ſolet per litteras patentes, quæ vocantur *Dimiſſoriæ*, quibus ſcilicet ſubditus dimittitur ad alium Epiſcopum, & alio nomine *Reuerendę*, ob reuerentiam illis debitam. Præter licentiam debet Ordinandus habere à proprio Epiſcopo Teſtimonium de vita, & moribus, & de ſcientia, quod regulariter inſeritur in ipſiſmet litteris Dimiſſoriis; &, ſi fiat ſeparatim, tunc litteræ vocantur *Commendatitię*, vel *Teſtimoniales*, quia nimirum Epiſcopus in illis Teſtimonium fert de probis moribus Ordinandi, quem etiam commendat alieno: & inde Epiſcopus, ad quem mittitur, poterit ipſum ordinare ſine præuio examine, quia poteſt ſtare examini facto à proprio Epiſcopo, poterit tamen ipſum examinare, & ſi ineptum iudicauerit reprobare.

21. Pro Vltramontanis adeſt ſpecialis Conſtitutio Vrbani VIII. ſub datum Romæ die 11. Decembris 1624. Pontificatus ſui Anno 2. incipit; *Secretis æternæ prouidentiæ Conſilijs*, quam per extenſum refert Marchinus *tract. 1. p. 5. cap. 11.* in qua prohibet *Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Italia exiſtentibus, ne quouis prætextu, & ex quacumque cauſa, Hiſpanos, Luſitanos, Gallos, vel Germanos, aliosque quoſcumque Vltramontanos, & ex quibuſcumque locis extra Italiam oriundos* ad ordines, ſiuè maiores, ſiuè minores, ſiuè etiam ad primam Clericalem Tonſuram promouere audeant, ſeu præſumant, niſi habeant litteras dimiſſoriales à ſuis Epiſcopis ſibi conceſſas, recognitas, probatas, & ſubſcriptas à

Nuncijs,

Nunciis, ſeu Collectoribus Apoſtolicis commorantibus in loco, vbi ordinandi diſceſſerunt, & inſuper recognitas, & probatas à Vicario Vrbis Romæ ſub pœna ſuſpenſionis ad annum ab exercitio Pontificalium aduerſus ordinantes, & ſuſpenſionis perpetuæ abſque ſpe diſpenſationis aduerſus ordinatos. Hæc tamen Conſtitutio non afficit Religioſos, de quibus in illa nulla mentio fit, & ita fuiſſe deciſum Florentiæ in facto affirmat Marchinus *dicto cap.* 11., & quia conceſſio dimiſſoriarum quoad Regulares non pertinet ad Epiſcopum, ſub cuius Diœceſi morantur, ſed pertinet ad Generalem, vel Prouincialem illius Ordinis vt poſtea dicam, & inde Regulares Vltramontani habentes Dimiſſorias à ſuis Prælatis à quocumque Epiſcopo Italo poterunt ordinari, vt aſſerit ibidem Marchinus.

22. Litteras Dimiſſorias Clericis ſæcularibus concedere poteſt quilibet Epiſcopus, qui poteſt Ordines conferre, ſiuè titulo Originis, ſiue Domicilij, ſiuè Beneficij; dummodo ſit electus, confirmatus, & poſſeſſionem adeptus, quamuis nondum ſit conſecratus: nam ea, quæ ſunt iuriſdictionis exerceri poſſunt ab Epiſcopo, etiam non conſecrato, non tamen ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, vt docent Auerſa *q. 3. ſect.* 7. Marchinus *part. 6. cap.* 3. Bonacina *punct.* 4. *num.* 22. illas concedere poteſt Epiſcopus, quamuis abſens à ſua Diœceſi, & in alia exiſtens, cum in hoc non exerceat iuriſdictionem contentioſam, ita Barboſa *de poteſt. Epiſt. allegat. 7. num.* 29., & Gauantus in Manual. Epiſcop. verb. *littera Dimiſſoriæ num.* 11. Non eſt neceſſe pro ſingulis Ordinibus diſtinctas præbere litteras Dimiſſorias, quamuis hoc videatur magis expediens, ſed poterit, iuſta interueniente cauſa, vnam pro omnibus collectiuè concedere, vt cum Marchino, & Rebuffo docet Antonius *diſp. 3. ſect. 3. num.* 61.

23. Legatum à latere poſſe Dimiſſorias concedere, etiam intra Annum ſedis Epiſcopalis vacantis concedunt Graff. *lib. 4. deciſ. cap.* 27. *num.* 27., & Cened. *in quæſtionib. praticis q.* 38. *num.* 27. negant Rodriquez *de Ordine cap.* 14. *num.* 6., & Marchinus *cap. 3. num.* 5. vbi citat Gloſſ. in cap. *Dilectus de præbendis*, & Nauar. *de tempor. Ordinand. conſ* 27 at meliùs videtur, hac in re ſtandum eſſe conſuetudini. Non poteſt Archiepiſ. Dimiſſorias concedere ſubditis ſuffraganeorum, ſicut nec poteſt illos ordinare cap. *Cum Nullus* de tempor. Ordinand.

24. Vicarius Generalis Epiſcopi poteſt Dimiſſorias concedere, ſi adhoc habeat ſpeciale mandatum, aut expreſſum, ſeu tacitum conſenſum, ſecus ex generali conceſſione ſibi commiſſa, ſi tale mandatum, aut conſenſum non habeat. Marchinus *num.* 8. Ant. *ſect. 3. num.* 63. Poterit tamen, ſi Epiſcopus in remotis exiſtat, quia nimirum reperitur extra Prouinciã, ſeu diſtat à Diœceſi per duas dietas, vt cum alijs docet Marchinus, & notat Gloſsa in cap. *Nullus*, vbi etiam Iudicis arbitrio relinquitur, qui locus dicatur remotus.

25. Capitulum ſede vacante non poteſt intra Annum à die vacationis concedere Dimiſſorias, quia hoc illi expreſſè prohibet Trident. *ſeſſ. 7. cap. 10. de reform.* reuocando omne priuilegium, & conſuetudinem, ac diſpoſitionem, etiam iuris communis, qua cap. *Cum Nullus* de tempor. Ordin. in 6. permittebatur Dimiſſorias concedere; & *ſi ſecus fiat*, ait Trident., *Capitulum contrauenient Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto, & ſi e ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo priuilegio Clericali, præſertim in criminalibus, gaudeant, in maioribus verò ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati ſint ipſo iure ſuſpenſi*, hoc idem prohibetur *ſeſſ. 23. cap.* 10. quibuſuis alijs in iuriſdictione Epiſcopi ſuccedentibus loco Capituli ſede vacante ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, & beneficio per Annum. Requiritur tamen actus conſummatus, vt tales pœnæ incurrantur, ſcilicet quòd de facto, qui litteras accepit, ſub prætextu illarum ordinetur, vt docent Auerſa *ſect.* 7. & Marchinus *num.* 15.

26. Poteſt tamen, Capitulum illiuſque Vicarius, ſic permittente Trident. *loc. cit.* etiam intra Annum Dimiſſorias concedere illis, qui ratione Beneficij eccleſiaſtici acquiſiti, ſeu acquirendi ſunt arctati, quia nimirum beneficium quis habet Parochiale poſtulans, vt intra Annum Presbyter ordinetur, vel Præbendam, aut Capellaniam petens perſonale obſequium alicuius ordinis, aut quia eſt nominatus, ſeu præſentatus ad aliquod Beneficium, vel Capellaniam ſimiliter petens, quòd ordinetur.

27. An verò dicatur arctatus, ad effectum habendi Dimiſsorias intra Annum, nondum Sacerdos, qui habet beneficium ſimplex cum libertate ſatisfaciendi per alium Miſsas ex beneficio debitas. Reſp. negatiuè, quia non poteſt dici arctatus à beneficio recepto, quando poteſt onera Miſsarum ſatisfacere per alium, quamuis libentiùs, & commodiùs id preſtaret per ſe, vt benè docet Tambur. *lib. 7. de Ordine cap. 8. §. 2. num.* 7. aduertens, poſse in eo caſu Capitulum concedere Dimiſsorias ad primam Tonſuram, vt præſentatus acquirere poſſit Beneficium, maximè quia prima Tonſura non eſt Ordo, ita etiam docet Quintanad. aſſerens declarationem Cardinalium.

28. Poteſt Capitulum, eiuſque Vicarius intra prædictum Annum concedere litteras Commendatitias, ſeu Teſtimoniales, quæ non prohibentur, à Trident., cum non contineant licentiam ſuſcipiendi ordines, & contingere poteſt, quòd quis intra annum obtineat à Papa Breue, per quod poſſit ad ordines promoueri, aut ab Epiſcopo viciniore, aut ab alio Epiſcopo catholico; quo caſu Capitulum, ſeu Vicarius poteſt, & tenetur illi dare teſtimonium de Vita, & Moribus, & quòd non ſit canonico impedimento irretitus prout in Breui Apoſtolico ſolet præſcribi. Poteſt etiam concedere licentiam extraneo Epiſcopo exercendi Pontificalia, & ordi-

ordinandi, tum exteros habentes à ſuis Epiſcopis dimiſſorias, tum Diœceſanos habentes licentiam à Papa, vt poſſint intra tale tempus ordines recipere. Tranſacto Anno à morte Epiſcopi liberum eſt Capitulo, eiuſque Vicario, ſede vacante, Dimiſſorias concedere, vt conſtat ex Trident. ſupra relato, & admittunt Doctores communiter.

29. Prælati inferiores, ſeu Abbates habentes Territorium diſtinctum, & iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ius viſitandi, & congregandi Synodum, poſſunt ſuis ſubditis ſæcularibus Dimiſſorias concedere, ſicut poſſunt illos approbare ad confeſſiones; ſecus Abbates, & Prælati, etiam exempti, tales prærogatiuas non habentes, ſed illorum Clericorum ordinatio per ſe ſpectat ad illos Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtunt, vt habetur ex Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 10., & docent Auerſa *q.* 3. *ſect.* 7. Antonius *ſect.* 3. *num.* 68. Leander *diſp.* 10. *q.* 7., & 8. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 147. Andreas à Matre Dei *de ordine cap.* 4. *punct.* 4. *num.* 67., & apud ipſum Molfeſius, & Sanchez.

30. Prælati Regulares poſſunt ſuis ſubditis Religioſis Dimiſſorias concedere priuatiuè quoad Epiſcopum loci, in quo ſitum eſt monaſterium, prout decclarauit Sixtus V., & Sacra Congreg. Concilij, & confirmauit Clem. VIII vt referunt Marchinus *cap.* 4. *num.* 3. Rodriq. *tom.* 1. *quæſt. Regul. q.* 18. *art.* 5. & Diana *part.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 15., eſtque res nota in praxi. Duas conditiones poſuit Clem. VIII. obſeruandas à Prælatis Regularibus, ſub pœna priuationis Officiorum, & vocis actiuæ, & paſſiuæ; prima eſt, quòd Superior Regularis debeat litteras dirigere ad Epiſcopum Diœceſanum eius Monaſterij, niſi fortè is Epiſcopus abfuerit, vel ordines non celebrauerit, quo caſu poteſt illas dirigere ad quemcumque alium Epiſcopum, dummodo de induſtria, non diſtulerit in id tempus; ſecunda, vt in ſuis litteris debeat exprimere talem cauſam, ſcilicet de abſentia Epiſcopi Diœceſani, vel ordinationibus ab eo non habendis; nulla tamen ibi apponitur reuocatio priuilegiorum, de quibus nec vlla fit mentio. Hoc Decretum non videri vſu receptum aſſerit Palaus *punct.* 15. *num.* 8., quia paſſim Prælati Regulares Dimiſſorias concedunt, vt eorum ſubditi à quocumque Antiſtite ordines celebrante initiari poſſint, nulla facta mentione, an proprius Epiſcopus fuerit abſens, vel ordines noluerit celebrare, idem ſentire videntur Tambur *lib.* 7. *cap* 8. §. 2. *num.* 15., & Andreas à Matre Dei *punct.* 4. *num.* 69.

31. An Prælati Regulares poſſint Dimiſſorias concedere ſuis Nouitijs, affirmant Doctores communiter, quia Nouitij gaudent priuilegijs profeſſorum, & ſic poſſunt, non minus quàm Profeſſis, illis Dimiſſoriæ concedi, Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 17. Barboſa *lib.* 1. *de iure Pontifi. cap.* 17. *n.* 171. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 7., & *part.* 4. *tratc.* 4. *reſol.* 7. Auerſa *ſect.* 7. *q.* 2. Leander *diſp.* 10. *q.* 10. vbi refert priuilegium Vrbani VIII. conceſſum ſuæ Religioni concedendi Reuerendas profeſſis ſui ordinis, cum ampliatione illud communicandi Nouitijs.

32. Litteræ dimiſſoriæ ſemel conceſſæ, non expirant, re integra, per mortem concedentis, aut per finitam eius poteſtatem, niſi per ſucceſſorem reuocentur, quia eſt gratia facta, quæ non expirat per mortem concedentis, aut per illius remorionem ab Officio, aut per ingreſſum noui Epiſcopi, caſu quo dictæ Dimiſſoriæ à Capitulo, ſede vacante, conceſſæ fuerint. Bonacina *punct.* 4. *num.* 21. Marchinus *cap.* 6. Ant. *num.* 74. Tambur. §. 3. *num.* 1., & alios referens Leander *q.* 12.

DVBIVM IV.

De Temporibus Ordinationum.

33. CVm nullum ſit aſſignatum peculiare tempus pro prima Tonſura poteſt illa conferri quolibet Anni tempore, qualibet die, & qualibet hora, ita tenet praxis, & Doctores communiter. Minores ordines priuatim conferri poſſunt iuxta Pontificale ſingulis Dominicis, & feſtiuis diebus duplicibus, non ſolùm duobus, vel tribus ordinandis, vt cum aliquibus ſentit Leander *diſp.* 11. *q.* 5. ſed etiam pluribus, modò non ſint tot ordinandi, vt generalis Ordinatio videatur, quæ ſolis præſcriptis temporibus, etiam quoad minores, eſt peragenda, cap. *de eo* de tempor. ordinat., & docent Marchinus *part.* 7. *cap.* 5. Diana *part* 2. *tract.* 6. *reſol.* 30, & *p.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 66., quem ſequitur Ant. *diſp.* 5. *ſect.* 1. *num.* 137., & ex conſuetudine conferri ſolent feria Sexta veſperè ante Sabbatum, quo conferuntur Ordines maiores, vt ſic ſequentis diei labor Epiſcopi minuatur, Tambur. *de Ordine cap* 10. *num.* 4. vbi ait, reijciendam eſſe aliquorum ſententiam putantium, minores Ordines, quouis die, quem elegerit Epiſcopus, poſſe conferri; nam Vrbanus VIII. in nouo Pontificali vult, Ordines minores conferri debere diebus Dominicis, & ſolis diebus Feſtis de præcepto.

34. Ordines maiores conferri debent Sabbatis quatuor temporum, Sabbato Sancto, vel Sabbato ante Dominicam paſſionis, ita declarauit, & iuſſit Alexander III. vt habetur in tribus capitib. de Tempor Ordinat., & ita ſeruatur in praxi, & qui abſque licentia Summi Pontificis ordinatur extra hæc tempora Ordinibus ſacris peccat mortaliter, & ſuſpenditur ab exercitio Ordinum, quos recipit, *Ex conſtit.* 7. Pij Secundi incipit *cum ex Sacrorum*, & miniſtrando incurrit irregularitatem, à qua tamen, ſicut etiam à ſuſpenſione, abſolui poteſt à

proprio

Digitized by Google

proprio Epiſcopo, vt cum Trullench *lib. 6. cap. vnico dub. 9. num.* 2. tradit Andreas à Matre Dei *cap. 4. punct.* 5. *num.* 78. Addunt Tambur. *num.* 8. Ant. *num.* 138. Sanchez, Syluester, Layman, Villalob., & alij, quos ſequitur Leander *q.* 8., Epiſcopum ex iuſta cauſa poſſe conferre ordines maiores manè diei Dominicæ, poſt Generalem ordinationem in Sabbato factam, dummodo continuetur ieiunium, non quidem naturale, ſed Eccleſiaſticum, tam ab ordinante, quàm ab ordinando cum Dominica ſequenti: cauſa iuſta, aut vrgens erit ſi in Sabbato ob multitudinem ordinandorum, vel grauem Epiſcopi ordinantis infirmitatem Ordinationes perfici non poſſint in Sabbato; at hoc non eſse admittendum, quia nullum habet fundamentum in iure, & quia continuatio ieiunij non protrahit Sabbatum in Dominicam rectè docet Auerſa *quęſt.* 3. *sect.* 9.

35. Epiſcopatus conferri ſemper debet die Dominica, cap. *Quod die diſt.* 75., & quidem in celebratione Miſsæ, vt habetur ex Pontificali Rom.; cumque ſit res grauis per ſe obligat ſub mortali, quamuis ordinatio aliter facta ſit valida, vt cum alijs teſtatur Sanchez *cap.* 1. *de Ordine dub.* 4. idem valet de Ordinibus maioribus, qui etiam conferri debent inter miſsarum ſolemnia, iuxta præſcriptum Pontificalis; minores verò, licèt quacumque hora conferri poſſint, manè tamen conferuntur ex conuenientia. Qui Sabbato generalis Ordinationis fuit ordinatus Sacerdos poteſt Dominica immediatè ſequenti conſecrari Epiſcopus, vt cum Marchino, Layman, Sanchez, & alijs docet Leander *q.* 11. non tamen, qui vnum ordinem ſacrum Sabbato ſuſcepit, poteſt recipere alterum die ſequenti, quamuis continuetur ieiunium, cum hoc ſit prohibitum ſub pœna ſuſpenſionis, tam ordinantis, quàm ordinati, à qua ſolus Papa diſpenſat Cap. *Litteras*, & cap. *Dilectus* de tempor. ordinat., & tenent Nauar. in Manuali *cap.* 25. *num.* 71. Marchinus *cap.* 5. *num.* 10., & cum Sanchez, Palao, & Laymao, Leander *quęſt.* 10.

36. Cum Pontifex ſoleat aliquando alicui concedere, vt extra tempora tribus diebus feſtiuis poſſit ordines Sacros recipere, pér dies feſtos Rodriquez *tom.* 2. *de Regul. q.* 23. *art.* 5., & Facundez *lib.* 1. *in Eccleſię pręcepta cap.* 2. *num.* 12., & alij relati à Diana *part.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 47. intelligunt dies feſtos Chori, quando ſcilicet Eccleſia facit Officium duplex, quamuis non ſit dies feſtus de præcepto, quia in iure talis dies vocatur abſolutè feſtiuus, ſeu feſtum. Communis tamen opinio intelligit omnino diem feſtum de præcepto. Azor. *lib.* 1. *cap.* 27. *quęſt.* 19. *part.* 2. Qui ordinatur extra tempora per priuilegium Pontificis, quamuis non egeat litteris Dimiſsorijs proprij Prælati, ſi priuilegium ſit, quòd poſſit à quocumque Antiſtite ordinari, indiget tamen litteris teſtimonialibus de vita, & Moribus, ex Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. *de reform.*, ſine quibus ordinans ſuſpenditur per annum à collatione Ordinum, & ordinatus ab vſu Ordinis recepti, vt cum Henriquez, Suarez, Fornario, & alijs tradit Marchinus *cap.* 6. *num.* 16.; debet tamen examinari de ſcientia, &, ſi minùs idoneus reperiatur, gratia illi facta, vt ordinetur extra tempora, ſpirat, quia gratia fuit conceſsa ſub conditione idoneitatis, qua per vota Examinatorum non ſubſiſtente, gratia euaneſcit abſque eo, quòd poſſit iterum examinari. Si Examinatores non dederunt vota res videtur adhuc integra, vt dato tempore poſſit iterum examinari, vt notat Marchinus ibidem *num.* 2.

37. Locus pro ſolemni, & publica ordinatione, eſt Eccleſia Cathedralis, vel alia primaria, vt expreſſit Trident. ſeſſ. 23. cap. 8. *Ordinationes Sacrorum ordinum ſtatutis à iure temporibus ac in Cathedrali Eccleſia, vocatis, præſentibusque ad id Eccleſię Canonicis, publicè celebrentur; ſi autem in alio Dięceſis loco, præſente Clero loci, dignior quantùm fieri poterit Eccleſia ſemper adeatur*, ex quo ſequitur, non licere fieri ordinationes in Oratorio, vel in Eccleſia monialium, prout notat Marchinus *num.* 18. priuata aliquorum ordinatio fieri poteſt, & aliquando etiam fieri ſolet in priuato Oratorio, in quo celebrat Epiſcopus. Prima Tonſura, & ordines minores in quolibet honeſto loco, etiam in priuata domo, in Palatio, & cubiculo Epiſcopi conferri poſſunt, nam Concilium loquitur de ordinatione ſacrorum, & maiorum ordinum.

38. Non poteſt Epiſcopus ordines conferre ſuis ſubditis extra propriam Dięceſim, extra quam nec poteſt Pontificalia exercere, ſub pœna ſuſpenſionis, vt habetur ex Trident. ſeſſ. 6 cap. 5. de reform. *Nulli Epiſcopo liceat cuiuſuis Priuilegij pretextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubiectas tantùm, ſi ſecus factum fuerit Epiſcopus, ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab exercitio ordinum ſint ipſo iure ſuſpenſi.* Excipitur prima Tonſura, quam ſi in aliena Dięceſi Epiſcopus proprio ſubdito conferret ſecretò, & in priuato aliquo cubiculo, non peccaret mortaliter, nec pęnam ſuſpenſionis incurreret, quia Concilium ſolùm prohibet exercitium Pontificalium in aliena Dięceſi, non priuatam collationem Tonſuræ, quæ non eſt ordo, & ſolet conferri ſine exercitio Pontificalium, & ita Henriquez, Rebuffus, Molſeſius, Bonacina, Fornarius, Azor., Villalob., & alij, quos affert, & ſequitur Marchinus *part.* 5. *cap.* 10. *num.* 6. ita etiam Leander *diſp.* 8. *q.* 29. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 143. & *part.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 45. Oppoſitum etiam pro prima Tonſura docent Sanchez *cap.* 1. *de ordine dub.* 5. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 6. *num.* 15., quos ſequitur Auerſa *q.* 3. *ſect.* 8.

39. Quæres, An Epiſcopus de licentia Ordinarij exercens Pontificalia in aliena Dięceſi, &

ceſi, & generalem ordinationem habens, poſſit tum proprios ſubditos, tum etiam alienos, ſi Dimiſſorias habeant à proprijs ordinarijs, ordinare: Videtur non licere, quia Trident. ait, non licere Epiſcopis exercere Pontificalia in aliena Diœceſi, *niſi de Ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubiectas tantùm*. Reſp. affirmatiuè, quia vt licitè hoc faciat ſufficit generalis licentia, quam à Diœceſano ad ordinandum habet, nec obſtat Trident., quod ſolùm loquitur de Epiſcopo ordinante in aliena Diœceſi *prætextu priuilegij*, non verò de habente generales Ordinationes, & ita tenent Nauar., Tolet., Fornarius, Venetus, Diana, Rodriquez, quos ſequitur Marchinus *ſupra num.* 11. ita etiam Auerſa *ſect.* 8., & Leander *q.* 30. referens, ita fuiſſe declaratum à Sacra Congregat. Cardinalium.

DVBIVM V.

An poſſint Regulares extra tempora Ordinari virtute ſuorum Priuilegiorum.

40. DIſpenſatum aliquando fuiſſe cum Regularibus, vt extra tempora à iure ſtatuta Dominicis, vel alijs Feſtis diebus Sacros ordines ſuſcipere poſſent de licentia ſuorum Superiorum, etiam non ſeruatis interſtitijs, omnes facilè concedunt, quia clarè conſtat ex priuileg. Alexandri VI., & Eugenij IV. conceſſis P. P. S. Hieronymi, & Sancti Benedicti, vt habetur in compend. priuileg. Mendicantium verbo. *Ordines Sacri* §. *9. &* 11, & refert Miranda in Manuali Prælatorum *tom.* 1. *q.* 38. *art.* 4. Emmanuel Rodriq. *tom.* 1. *qq. Regul. q.* 55. *art.* 17., *& tom.* 3. *q.* 13. *art.* 5., & Palaus *diſp. vnica de Ordine punct.* 13. Difficultas tota eſt, an priuilegium huiuſmodi fuerit derogatum per Concil. Trident., ita vt poſt tale Concil. non poſſint ampliùs Regulares ordinari extra tempora. Derogatum fuiſſe affirmant Lezana *in ſum. qq. Regul. cap.* 14. *num.* 19. Peyrinus *in priuil. Minim. tom.* 1. *conſtit.* 2. *Sixti IV.* §. 1. *num.* 39. Suarez *de legib. lib.* 8. *cap.* 17. *num.* 8. Vaſquez *in 3. part. tom.* 3. *diſp.* 246. *cap.* 5. *num.* 50. *& cap.* 6. *num.* 58.

41. Ratio ſumitur ex Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. vbi expreſſè dicit; *Ordinationes ſacrorum Ordinum ſtatutis à iure temporibus eſſe celebrandas*, & ſeſſ. 25 cap 22. de Regul. præcipit, omnia, & ſingula in ſuis Decretis contenta obſeruari à Regularibus, non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, per quam clauſulam priuilegia omnia Tridentino contraria reuocantur; adeſt etiam Conſtitutio Sixti V. contra malè promotos, quæ incipit *Sanctum, & ſalutare*, in qua ſub grauiſſimis pęnis præcipit, tam Regularibus, quàm ſæcularibus, ne extra tempora à iure ſtatuta, nec aliter, quàm in Concilio Trident. præſcribitur Ordines ſuſcipiantur, non obſtantibus priuilegijs quibuſcumque; ergo poſt Trident. non eſt ampliùs licitum Regularibus ordinari extra tempora virtute priuilegiorum, quæ ſunt reuocata.

22. Sed meliùs alij affirmant Regularium priuilegia, quoad hoc non eſſe reuocata, ac proinde etiam nunc poſt Concilium Trident. poſſe virtute ſuorum priuilegiorum ordinari extra tempora à iure ſtatuta, Dominicis, aut alijs feſtis diebus de licentia ſuorum Superiorum. Ratio eſt, quia in illa ſeſſ 23. cap. 8. dum præcipitur; *Sacras ordinationes fieri ſtatutis à iure temporibus*, non apponitur clauſula reuocatoria priuilegiorum Regularib. conceſſorum, quod factum reperitur ſæpè alibi, vt ſeſſ. 23. cap. 13. de reform. vbi dicitur; *Duo ſacri ordines non eodem die, etiam Regularibus conferantur*, ſtatimque additur; *priuilegijs, ac indultis quibuſuis conceſſis non obſtantibus*, videturque conſuetudo, & regula generalis Concilij in omnibus capitulis, vbi aliquid præcipitur executioni mandari contra Regularium priuilegia, quòd ſtatim apponitur clauſula reuocatoria, quod cum non fiat, quando dicitur, vt ordinationes ſacrorum Ordinum ſtatutis à iure temporibus celebrentur, ſignum eſt, priuilegium in ſuo robore permanſiſſe, vt docent Rodriquez *tom.* 3. *qq. Regul. q.* 13. *art.* 5. Villalob. *tract.* 11. *de Ordine diff.* 12. *in fine, & diff.* 13. *num.* 6. CaſtroPalaus *tom.* 4. *tract.* 17. *diſp. vnica de Ordine punct.* 13. *num.* 13., quos affert, & ſequitur Diana *part.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 28.

43. Nec obſtat derogatio generaliter facta *ſeſſ.* 25. *cap.* 22. *de Regul.* nam generalis illa derogatio, vt notat Diana *part.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 57. eſt applicanda locis Concilij in quibus derogatur priuilegijs Regular., non verò ſe extendit ad alia Decreta, quæ ſine derogatione priuilegiorum ſunt edita, hoc ſenſu, Sancta Synodus vult omnia ſupradicta Decreta ſeruari, etiam cum derogatione priuilegiorum, quando ea in aliquo Decreto eſt appoſita, non verò ſe extendit ad ea, in quibus talis derogatio non eſt appoſita, cum Diana ſentit Ioan. Præpoſitus *in* 3. *p. q. vnica de Sacram. Ordinis dub.* 15. *num.* 156. Compendium ſuorum priuileg, & alij, vel vt habet Palaus *loco cit.* illa derogatio vt potè odioſa, non ad omnia contenta, & diſpoſita in Trident. ſed ad contenta, & diſpoſita in illa ſeſſ. extendi debet. Nec item obſtat Conſtit. Sixti V. *contra malè promotos*, quia tales non debent dici Regulares, qui promouentur ex priuilegio ſedis Apoſtolicæ, & quia illa Conſtitutio fuit reuocata à Gregor. XIV., & ad terminos iuris communis redacta.

44. Deinde, dato quòd talia priuilegia ſint per Trident. reuocata, tamen ſpeciali conceſſione Clement. VIII. fuiſſe poſtea innouata teſtantur Rodriquez, & Villalobos *locis ſupra cit.*, & approbat Barboſa *in remiſſionib. Concilij ſeſſ.* 23. *cap.* 8. Item, quia poſt Concilium Trident. ſimile priuilegium conceſſit Clem. VIII.

Congre-

Digitized by Google

Congregationi S. Ioan. Euangeliſtæ in Portugallia *die 23. Nouemb 1596* quod teſtatur ſe vidiſſe Portel. in compendio illius Religionis.

45. Simile priuilegium conceſſit Gregor. XIII. Societati Ieſu, quod incipit; *Pium, & vtile* datum Tuſculi die 12. Septemb. 1582. Pontificatus ſui Anno 11., & licèt in hoc priuilegio adſit clauſula prohibitiua communicationis, & participationis, hæc tamen non obſtat, quin alij Regulares communicent, nam alij Summi Pontifices ſucceſſores Gregorij XIII. Priuilegia Societatis Ieſu multis Ordinibus abſolutè conceſſerunt, & nouiſſimè, inquit Leander *tract. 6. de Ordine diſp. 11. q. 23.*, nobis Diſcalceatis ipſorum, id eſt ſocietatis Ieſu priuilegia, nec non, & Monachorum Sancti Hieronymi, & Benedicti, & aliorum ordinum, & congregationum à S. D. N. Vrbano VIII. abſolutè, & pariſormiter conceſſa, & communicata fuerunt Anno Domini 1634. die 28. Martij, & poſito per extenſum priuilegio, concludit, *Poſſumus ergo nos, & omnes alij Regulares virtute horum priuilegiorum à quocumque Epiſcopo per extra tempora, quibusvis ordinibus initiari*. Hanc ſententiam tenent Rodriquez, Villalob., & Palaus ſupra relat. Homobonus *de exem. tom. 1. tract. 2. cap. 1. q.* 13. Moneta *de commut. vltim. volum. cap.* 10. *num.* 188. Marchinus *tract. 1. p. 7. cap.* 7. Barboſa *de poteſt. Epiſc. part. 2. allegat. 17. num.* 6. Diana *part. 3. tract. 2. reſol. 31.*, & *part. 5. tract. 13. reſol. 57.* vbi non ſolùm dicit, hanc ſententiam probabilem, ſed etiam tutam in praxi, & ita obſeruatum fuiſſe cum ſuis Religioſis ab aliquibus Epiſcopis; & ſupra dixerat, poſſe Epiſcopos ſine vllo ſcrupulo ordinare Regulares extra tempora, Auerſa *q. 3. ſect. 9.* vbi aſſerit, hanc opinionem eſſe tutam in praxi, & teſtatur, illam fuiſſe practicatam cum ſuis Religioſis in pluribus Diœceſibus, & in ipſa etiam Romana Vrbe: Ant. à Spiritu S *diſp. 5. ſect. 3. n. 147.* & in directorio Regul. *tract. 2. diſp. 3. ſect. 3.* §. 4. *num.* 112. Andreas à Matre Dei *trac. 8. cap. 4. punct. 5. n. 83.* dicens, poſſe Dominos Epiſcopos tuta cõſcientia quemlibet Regularem de licentia ſuorum ſuperiorum ordinare extra tempora in iure ſtatuta Dominicis, aut feſtis diebus omnibus ordinibus. Sacris, ex vi ſuorum priuilegiorum, Hyacinthus: Donatus *tom. 3. tract. 3. q. 27.*, & iterum Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 10. alijque permulti, eamque, & ego vidi practicatam à multis Epiſcopis, cum noſtris Religioſis.

DVBIVM IV.

De Interſtitijs ſeruandis.

46. IN collatione Ordinum ſeruari debent interſtitia, quæ non ſunt niſi quædam temporis interualla, quæ mediare debent inter vnum Ordinem, & alium, ſic iure ſtatuente, vt interim per exercitia inferioris ordinis promouendus ad ſuperiores diſponatur: hoc interuallum pro ordinibus maioribus debet eſſe vnius Anni, non quidem mathematicè menſurandi, ſed moraliter, & iuxta ritum Eccleſiæ, nempe ab vna Quadrageſima ad aliam, à Pentecoſte ad Pentecoſten, & ſeruari debet non ſolùm in collatione Sacrorum ordinum, ſed etiam in collatione minorum, vt apertè conſtat ex Trident. ſeſs. 23. cap. 11. de reform. dicente, *Minores ordines ijs, qui ſaltem linguam latinam intelligant per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur*, quia tamen nullum aſſignatur determinatum tempus, remittitur prudenti Epiſcopi arbitrio quantum temporis interuallum debeat mediare, qui licèt ſine cauſa non poſſit omnes minores ordines eadem die eidem concedere, vt cum D. Antonino notat Marchinus *tract. 1. part. 7. cap. 1. num. 6.* id tamen poterit aliqua cauſa interueniente, & qualemcumque ſufficere docet Sanchez *cap. 1. de Ordine dub.* 55. *&* 56. poterit etiam conferre eodem die omnes minores eidem ſimul cum prima Tonſura, cum id relinquatur arbitrio Epiſcopi, vt tradunt Palaus *punct. 13. num.* 5. Henriquez *lib.* 10. *cap.* 11. *num.* 4. Barboſa *allegat. 11. num.* 13., *& ſeqq.* Villalob. *diff. 12. num.* 1. Vaſquez *diſp. 246. cap.* 1. Leander *diſp. 11. q.* 12., & in Hiſpania conſuetudinem obtinuiſſe conferendi minores ordines eadem die teſtatur Dicaſtillus *tract. 6. de ordine diſp. 1. dub. 23. num.* 342.

47. A ſuſceptione Acolythatus ad Subdiaconatum regulariter debet percurrere Annus integer, vt habetur ex Trident. *ſeſſ. 23. cap.* 11. vbi loquens de ijs, qui initiati ſunt minoribus ordinibus, ait; *Non niſi poſt Annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum ad ſacros Ordines promoueantur, niſi neceſſitas, aut vtilitas Eccleſiæ iudicio Epiſcopi aliter expoſcat*. Inde non poteſt Epiſcopus, regulariter loquendo, eidem conferre eadem die ordines minores, & Subdiaconatum, bene tamen, ſi iuſta, & rationabilis adſit cauſa vtilitatis, aut neceſſitatis Eccleſiæ, cum nullo iure id prohibeatur, ſolùm enim prohibetur, conferri duos Sacros ordines eidem eadem die, non verò conferri minores cum Subdiaconatu, ſi adſit Eccleſiæ neceſſitas, ſeu vtilitas, qua ſtante poterit Epiſcopus diſpenſare, maximè vbi talis viget conſuetudo, quam vigere, & fuiſſe diſpenſatum in Hiſpania teſtatur Palaus *punct. 13. num.* 5., & tenent apud ipſum Vaſquez, Henriquez, Sà, Layman, & Villalobos, ita etiam tenent Dicaſtillus *diſp. 1. de ordine num.* 342. Ant. *diſp. 5. sect. 1. num.* 141. Auerſa *q. 3. sect.* 9. Marchinus *part. 7. cap. 1. num.* 12., *&* 13. Leander *diſp. 11. q.* 13.

48. Quòd ſi quis abſque iuſta cauſa reciperet eadem die ordines minores cum Subdiaconatu, peccaret quidem mortaliter, ſed nullam incurreret ſuſpenſionem, quam tamen incurreret recipiendo duos ordines Sacros, vt patet ex cap.

Dilc.

Dilectioni, & cap. *Liceat* de tempor. ordinat., & cap. 1. & 2. de eo, qui ſurtiuè ordines ſuſcipit, & tenent Nauar., Sayrus, Molſeſius, Suarez, quos affert, & ſequitur Marchinus *dicto cap. 1. num. 2.* Leander *q. 14.*, & *15.* Ant. *num. 142.*

49 Inter Subdiaconatum, & Diaconatum mediare debet Annus integer, dicente Trident. cap 13. *Promoti ad Subdiaconatus ordinē, ſi per Annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem ordinem, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur.* Simile ſpatium requirit Trident cap. 14. inter Diaconatum, & Sacerdotium. *Ad Presbyteratus ordinem aſſumantur, qui in Diaconatu ad minùs Annum integrum, niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur, miniſtrauerint.* Annum non eſſe computandum mathematicè, ſed moraliter iuxta ritum Eccleſiæ, diximus ſupra. Qui abſque cauſa, & diſpenſatione non obſeruat huiuſmodi annualia interſtitia, licèt mortaliter peccet, quia facit contra præceptum Tridentini in re graui, nullam tameo incurrit ſuſpenſionem, aut irregularitatem, quia non inuenitur impoſita, nec contra ſuſcipientem, nec contra conſerentem ordines Sacros, non ſeruatis interſtitijs, vt notant Barboſa *in Collect. ad ſeſſ. 23. cap. 13.*, & *14.* Riccius *part. 3. Deciſionum collect. 176.*, & tenent Nauar., Piaſecius, Iulius Cæſar Madius, Suarez, Filliuc., quos ſequitur Marchinus *part. 7. cap. 2. num. 12.* Bonacina *punct. 5. num. 35.* Diana *part. 4. tract. 2. reſol. 32.*, & *tract. 4 reſol. 209.* & iterum *part. 5. tract. 10. reſol. 40.* Nec obſtat extrauagans Sixti V. contra malè promotus, vbi ſuſpenſionem impoſuit non ſeruantibus interſtitia, nam illa ſuit ſublata per Clement. VIII., vt teſtantur Ant. *num. 144.* Leander *q. 19.*, & alij communitèr.

50 Poteſt Epiſcopus, ſi ita Eccleſiæ viderit expedire, non ſolùm minorum, ſed etiam maiorum ordinum interſtitia remittere, ac diſpenſare cum ſuis ſubditis, quando adeſt iuſta cauſa, ſine qua peccaret diſpenſando; cauſæ autem diſpenſationis duæ referuntur à Trident., nempe vtilitas, & neceſſitas Eccleſiæ: tunc datur vtilitas Eccleſiæ, quando pauci ſunt miniſtri Eccleſiaſtici idonei, tunc enim vtile eſt Eccleſiæ aliquos ordinare ad maiorem Eccleſiæ ornatum, ſplendorem, & miniſterium; tunc adeſt Eccleſiæ neceſſitas, quando nulli, aut pauciſſimi ſuot miniſtri, per quos non poſſunt ſuppleri onera Eccleſiæ, tam in miſſarum celebratione, quàm in alijs Eccleſiaſticis miniſterijs. Hurtadus de Ordine *diſſ. 13.* ex declaratione S Congregat. cenſet, cauſam ſufficientem eſſe, quando quis habet Beneficium, vel Capellaniam cum onere miſſarum celebrandarum, quod idem docet Palaus *punct. 13. num. 5.*; in particulari quandonam adſit talis vtilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ, relinquitur arbitrio Epiſcopi.

51. Itaque, iuſta exiſteote cauſa, poteſt Epiſcopus diſpenſare, ſed maior requiritur cauſa pro diſpenſatione à Diaconatu ad Sacerdotium, quàm à Subdiaconatu ad Diaconatum, & ab Acolythatu ad Subdiaconatum, ſiquidem in aſcenſu ab Acolythatu ad Subdiaconatum meminit Concilium cap. 11. *Eccleſiæ vtilitatis, aut neceſſitatis* diſiunctiuè: pro aſcenſu ad Diaconatum diſpenſationem ab huiuſmodi interſtitijs *ſoli Epiſcopi arbitrio relinquit*; in aſcenſu verò à Diaconatu ad Sacerdotium *requirit vtilitatem, & neceſſitatem coniunctiuè*, vt patet ex textu *cap. 13.* & *14.* & docent Auerſa *q. 3. ſect. 9* Tambur. *cap. 11. §. 2. num. 4.*, numquam tamen poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt eidem eadem die duo ordines ſacri conſerantur, vt conſtat ex dicto cap. 13. *Duo ſacri Ordines non eadem die, etiam Regularibus, conferantur, priuilegijs quibuſuis non obſtantibus*, & iam antea prohibitum erae ſub pœna ſuſpenſionis, cap. *dilectioni*, & cap. *liceat* de Tempor. ordinat.

52. Habet Epiſcopus hanc facultatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis, non cum alieois; vnde ſi ex aliena Diœceſi aliquis cum litteris dimiſsorijs adueniat diſpenſatione indigens, non poteſt Epiſcopus ordinans de iure diſpenſare, ſine proprij Epiſcopi conſenſu, tum quia diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis, qui in proprios tantùm, non alienos ſubditos rectè exercetur, tum quia ſpectat ad proprium Epiſcopum iudicare, an diſpenſatio ſit neceſſaria, ac proinde ſolent Epiſcopi io litteris dimiſſorialibus inſerere illam clauſulam: *etiam non ſeruatis interſtitijs, ſuper quibus tecum diſpenſamus*. An verò poſſit Epiſcopus diſpenſare in interſtitijs ſuum ſamiliarem triēnalem, quem ſupra diximus poſſe ordinare, negant Marchinus *tract 1. part. 7. cap. 4.* Sanchez *de Ordine cap. 1. dub. 27. num 3.* ſed meliùs affirmant Auerſa *q. 3. sect. 9.* Tamb. *cap. 11. §. 2. num. 11* Diana *part. 3. tract. 4 resol. 190.* referens pro hac parte declarationem Sacræ Congregationis.

53. Poteſt etiam diſpenſare Capitulum, ſede vacante, ſeu eius Vicarius in caſibus, in quibus dare poteſt dimiſſorias, & licentiam ordinandi, iuxta ſuperiùs dicta, & ita reſolutum ſuiſe à Sacra Congregat. cum Stephano Quaranta, Carolo de Graſſis, Riccio, & Barboſa notat Marchinus *ſupra cap. 2. num. 8. ita etiam Homobon. tom. 2. conſult. part. 5. reſp. 211.*, ex eo quia Vicarius à Capitulo electus ſuccedit in omoibus, quæ ſunt iuriſdictionis, & Epiſcopo iure ordinario competebant.

54. Reſtat difficultas de Regularibus exemptis, an cum illis diſpenſet in interſtitijs Epiſcopus ordinans, an verò illorum Superiores; hanc diſpenſationem ſpectare ad Epiſcopum ordinantem, & non ad Prælatum Regularem aſſerunt Bonacina *punct. 5. num. 34.* Ledeſma *cap. 8. Concl. 12.* Tambur. *de Iure Abbat. tom. 2. diſp. 2. q. 25.*, & alios adducens Marchinus *part. 7. cap. 2. num. 2.* vbi affert declarationem Sacræ Congregat. in hæc verba; *Congregat. Concilij cen-*

ſuit

fuit, Superiores Regulares non poſſe diſpenſare ſuper interſtitijs Regularium ordinandorum, ſed id pertinere ad Epiſcopum ordinantem, qui tamen quoad cauſam diſpenſationis iudicium facere debet ex atteſtatione Superiorum Regularium. At Superiores Regulares poſſe cum ſuis ſubditis diſpenſare tenent Suarez *tom. 4. de Relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 21. Sanchez *de ordine dub.* 54. *num.* 8. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 11. *diff.* 22. *num.* 8. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 32. & 112. Leander *q.* 22. & alij adducentes priuilegium Gregorij XIII. factum Patribus Societatis Ieſu, vt de licentia ſuorum Superiorum poſſint ordinari extra tempora, non ſeruatis interſtitijs, in quo participant aliæ Religiones, non obſtante clauſula prohibitiua communicationis, quia alij Pontifices poſteriores id conceſſerunt, vt vidimus *dub. præcedenti*: quapropter poſſunt Prælati Regulares, ſi non de iure, ſaltem ex p uilegio diſpenſare cum ſuis ſubditis in interſtitijs, & inde monet Suarez *loc. cit. num.* 23., ex modeſtia Religioſorum fieri, vt Superiores in ſuis Dimiſſorijs rogent Epiſcopos, vt in his diſpenſent cum ſuis Religioſis.

CAPVT IV.

DE SVBIECTO ORDINIS; SEV DE ORDINANDIS.

DVBIVM I.

Quodnam ſit Subiectum capax huius Sacramenti.

1. SVbiectum Ordinationis, & Ordinis debere eſſe virum, non fœminam, tamquam de fide tradunt cõmuniter Doctores Theologi cum D. Thoma 3. *p q.* 39. *in addit. art.* 1., & Canoniſtæ in cap. *Noua* 10. de pœnit., & remiſs. vbi dicitur, mulierem ſacræ ordinationis adeò eſse incapacem, vt ne Beatiſſimæ Virgini Deiparæ quidem traditæ fuerint claues Regni Cœlorum cum poteſtate remittendi peccata, ſed Apoſtolis, quamuis Sanctitate inferioribus. Ratio eſse poteſt, quia Clericatus, & Ordo importat quamdam dignitatem, ſuperioritatem, & præeminentiam inter cæteros fideles, quæ non poteſt conuenire mulieribus, quæ iure diuino, teſte Apoſtolo 1. *Corinth.* 14. debent eſse viris ſubiectæ, nec illis permittitur in Eccleſia loqui, ait enim Apoſt. *Mulieres in Eccleſia taceant, non enim permittitur eis loqui. Si quid autem volunt diſcere domi Viros ſuos interrogent, Turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia.* Et multò magis turpe eſt, illas docere, & diuina viris miniſtrare, quod vtique deberet facere, ſi Ordinis eſsent capaces: dicendum eſt ergo, illas iure diuino eſse Ordinis incapaces, inanemque, ac irritam fore ordinationem, ſi quis applicando materiam, & formam, illas ordinare tentaret. Quod verum eſt, non ſolùm de ordinibus maioribus, ſed etiam de prima Tonſura, & minoribus, cum iſti importent quamdam deputationem, & gradum in Sacerdotium tendentem, ac proinde ſi mulieres ſunt incapaces Sacerdotij, ſunt etiam incapaces primæ Tonſuræ, & minorum ordinum, vt notat Marchinus *tract.* 1. *part.* 4. *cap.* 1. *num.* 18., & alios referens Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 39.

2. Nec obſtat, quòd olim darentur Mulieres quædam Presbyteriſsæ, & Diaconiſsæ, non obſtat inquam, quia iſtæ nullo erant ordine inſignitæ, ſed erant vxores Presbyterorum, vel Diaconorum ante ordinationem ductæ, quæ poſtea cum ſuis viris in perpetua continentia viuebant, cap. *Presbyter* 18. *diſt.* 32. Presbyteræ etiam dicebantur mulieres ſeniores perpetuis orationibus deputatæ, cap. *vlt. diſt.* 32., & Diaconiſsæ erant mulieres deputatæ ad quædam officia, & miniſteria exteriora, præſertim erga alias mulieres obeunda, & præerant foribus Eccleſiæ, per quas ingrediebantur mulieres, vt tradit Marchinus *tract.* 2. *part* 7. *cap.* 5., & notauimus ſupra *cap.* 2. *dub.* 6 idem habet Auerſa *quæſt.* 3. *ſect.* 4., & alij Doctores communiter.

3. Eadem ratio valet de Hermaphroditis vtrumque ſexum habentibus, quando in illis præualet ſexus fœmineus, nam tunc connumerantur inter fœminas, & ſunt Ordinis incapaces, & etiam quando ſunt æquales in vtroque ſexu, quia tunc non ſunt magis viri, quàm fęminæ; dicuntur autem in vtroque ſexu æquales, quando vtroque poſsunt vti, quamuis magis in vnum, quàm in alterum propendeant; quod tamen non videtur, ita facilè poſse contingere, cum, teſte Ariſtot. *4. de generat animal. cap.* 4. in Hermaphroditis vnus ſexus ſemper præualeat, altero remanente inutili, & inde ad vnum, vel alterum ſimpliciter reducuntur; dato tamen caſu, quòd in vtroque ſexu æqualiter valeret, non poſset validè ordinari, cum non magis ſit vir, quàm fęmina; eadem ratione notat Marchinus *tract.* 1. *part.* 4. *cap.* 2. *num.* 12. Hermaphroditum æqualiter in vtroque ſexu potentem non poſse in aliqua Religione, ſiuè virorum, ſiue mulierum ſolemniter profiteri, cum non magis fœmina cenſendus ſit, quàm vir.

4. Si verò in illis præualeat ſexus maſculinus, quia tunc connumerantur inter viros, ſunt Ordinum capaces, quamuis ſint irregulares, nec licitè poſſint ordines recipere ſine diſpenſatione Pontificis, vt docent Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 203. Saynus *lib.* 6. *de cenſuris cap.* 8. *num.* 25. Suarez *de Cenſur. diſp.* 52 *ſect.* 3. Palaus *hic punct.* 6. *num.* 3. Bonacina *diſp.* 8. *de Sacram. quæſt. vnica punct.* 5. *num.* 6. hoc tamen non eſt

certum; nam plures, quos ſequitur Leander *diſp. 5. q. 6.* cenſent, Hermaphroditum præualentem in ſexu virili non eſſe irregularem, atque adeò poſſe ordinari ſine diſpenſatione, quia id nullo iure prohibetur; quòd autem ſit monſtruoſus non obſtat, quia licèt ſit talis, & vt talis publicè notus, poteſt miniſtrare ſine grauinota, ſicut poteſt Eunuchus à natura, & qui habet in pede ſex digitos, ita Tolet. *lib. 1. cap. 63. num. 13.* Hurtado *diſp. 2. de irregul. diff. 14.* Ant. à Spiritu S. *diſp. 4. ſect. 1. num. 78.*

5. Si mulier, erumpente ipſa natura, tranſiret in virum, quod eſſe poſſibile ex Plinio, & Martino del Rio notat Marchinus *tract. 1. part. 4. cap. 2. num. 17.* poſſet validè ordinari, cum verè ſit vir, & conſequenter capax ordinis, & ordinationem fore non ſolùm validam, ſed etiam licitam, docent Ant. *num. 78.*, & Leander *diſp. 5. q. 7.* at meliùs, fore illicitam docet Marchinus ob admirationem, & ſcandalum, quod Homines conciperent, ſi quem agnouerunt fœminam, in Altari miniſtrantem viderent, quæ deformitas canonicum gignit impedimentum *cap. 2. de Cler. ægrotante.*

6. Hermaphroditus ordinatus Sacerdos, eò quòd in illo præualebat ſexus virilis, ſi poſtea decreſcente vigore, in eo præualeret ſexus fœmineus, remaneret adhuc Sacerdos, nam character ſemel impreſſus in anima ſemper in illa indelebiliter perſeuerat, & conditio ſexus requiritur quidem, vt imprimatur, non vt conſeruetur. An verò poſſit tunc validè conſecrare, affirmat Ant. à Spiritu S. *num. 79.* cum Dicaſtillo *diſp. 1. num. 299.*, ſed meliùs alij negant, quia licèt retineat characterem, ratione tamen ſexus mutati, non retinet vſum & exercitium, ea ratione, qua Sacerdos à ſtatu viatoris tranſiens ad ſtatum beatorum, ſeu damnatorum, non poteſt ampliùs validè conſecrare, defectu ſtatus viatoris neceſſariò requiſiti in miniſtro Sacramentorum.

DVBIVM II.

De Ætate requiſita in Ordinandis, & an poſſit ordinari Puer ante vſum rationis.

7. Pueros ante vſum rationis non poſſe validè ordinari docuit Durandus *in 4. diſt. 25. q. 2.* conſentit Petrus Sotus *lect. 5. de Sacram. ordinis* relatus, a Marchino *cap 4. num 1.* Ratio eſt, quia ad validam receptionem Sacramenti requiritur ſuſcipientis intentio, quæ ſolùm in Baptiſmo ſuppleri poteſt per voluntatem parentum, ſeu Eccleſiæ propter neceſſitatem tanti Sacramenti, quod eſt remedium ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem, & quia ordinatur ad delendum peccatum originale, quod aliena voluntate contractum eſt, quæ ratio cum non militet de Sacramento Ordinis, non poteſt ſine propria ſuſcipientis intentione validum eſſe, & ſic puer incapax propriæ intentionis, eſt etiam incapax ſuſcipiendi ordines, ſicut reliqua Sacramenta pœnitentiæ, extremæ vnctionis, & Matrimonij. Quod etiam patet ex ipſa forma ordinationis, quæ per verbum imperatiuum: *Accipe poteſtatem* dirigitur ad ſuſcipientem, qui audire, & conſentire debet, accipiendo de manu ordinantis ſacra inſtrumenta. Deinde, quia ſemel dato, quòd non ſit neceſſaria propria intentio, & conſenſus ad validam receptionem Ordinis, poſſet etiam ordinari dormiens, & amens, quamuis adulti, cum non ſit maior ratio de vno, quàm de altero, quod tamen communiter negatur ab omnibus.

8. Infantis ordinationem factam à legitimo Miniſtro, ſub debita forma, & ritu, eſſe validam, & minimè repetendam, colligitur ex cap. Vnico *de Clerico per ſaltum promoto*, vbi Innocent. III. referens caſum cuiuſdam, qui fuerat in infantili ætate minoribus ordinibus initiatus, poſtea prætermiſſo Diaconatu, fuerat aſſumptus ad Sacerdotium, iubet ſuppleri Diaconatum, non iteratis ordinibus in illa minori ætate receptis, vtique ſupponens, ordinationem illam fuiſſe validam, & ideò non repetendam. Ratio eſt, quia non omnia Sacramenta neceſſariò requirunt pro validitate intentionem ſuſcipientis, ſed illa dumtaxat, quæ inuoluunt actus ſuſcipientis, tamquam partem ſui conſtitutiuam, cuiuſmodi ſunt pœnitentia, & matrimonium, necnon extrema vnctio, quæ neceſſariò ſupponit, & exprimit peccata commiſſa, ſed Ordo non includit actionem aliquam ſuſcipientis, tamquam partem intrinſecè ſui conſtitutiuam; ergo validè conferri poteſt puero abſque vlla propria intentione, ſicut illi validè confertur Baptiſmus, & Confirmatio, & ita cum D. Thoma, & D. Bonauent. tradunt Marchinus *cap. 4. num. 4.* Palaus *punct. 7. num. 2.* Diana *part. 8. tract. 1. reſol. 82.* Hurtado *diff. 21.* &, alijs citatis, Leander *diſp. 6. q. 8. & 9.*

9. Ad rationem oppoſitam facilè patet, non eſſe neceſſariam intentionem ſuſcipientis pro validitate Ordinis, ſeu alterius Sacramenti characterem imprimentis. Illa verba: *Accipe poteſtatem* non diriguntur ad ſuſcipientem, quaſi hic debeat audire, percipere, conſentire, & cooperari, ſed quia debet accipere poteſtatem, quæ illi confertur, perinde ac ſi diceretur, confero tibi poteſtatem: ſicut in alijs Sacramentis dicitur; *Baptizo te. Confirmo te*, nec requiritur contactus inſtrumentorum humano modo factus per voluntariam actionem tangentis, & recipientis, ſed ſufficit phyſicus, & realis contactus, quamuis materialis, quia per illum ſufficienter applicatur materia ſubiecto: eadem ratione non modò infans, ſed perpetuò amentes poſſunt validè ordinari, quia poſſunt recipere Characterem ordinis, & poteſtatem ſibi traditam, etiamſi non poſſint illa vti, ſiquidem poteſtas præcedit, & ſtat independenter ab actu, qui debet ſubſequi. 10. Nec

10. Nec dicas: quando actus eſt impoſſibilis, eſt etiam impoſſibilis potentia quæ datur ad actum, ſed actus proprius Characteris ordinis eſt impoſſibilis in puero, & perpetuò amente, vſu rationis carentibus; ergo etiam eſt impoſſibilis Character ordinis. Contra enim eſt, quia tunc ſolùm potentia cenſetur impoſſibilis, quando actus eſt abſolutè, ac ſimpliciter impoſſibilis, non verò ſi talis ſit ſolùm per accidens ratione alicuius impedimenti; qua ratione impoſſibilis eſt actus characteris Ordinis in puero, & perpetuò amentibus, in quibus reperitur potentia intellectiua, & volitiua, quamuis per accidens non habeant actum, & ſint impeditæ.

11 Dices: Ordo ſacer inuoluit obligationem continentiæ, quæ abſque conſenſu, & voluntate ordinati contrahi non poteſt; ergo dari non poteſt Ordo ſacer in puero. Reſp. obligationem continentiæ non eſſe eſſentialem in ordinatione, quæ tota ſtare poteſt ſine tali obligatione, vt dicetur inferiùs.

12. Reſtat difficultas de Epiſcopatu, de quo plures negant validè poſſe puero conſerri, quia ex natura ſua importat iuriſdictionem, & regimen Animarum, quod eſſe non poteſt in puero, & quia conſecratio Epiſcopalis importat matrimonium ſpirituale Epiſcopi cum ſua Eccleſia; matrimonium autem ſtare non poteſt ſine conſenſu partium, & ſic puer non poteſt validè ordinari Epiſcopus. Dicendum tamen eſt, Epiſcopatum poſſe conſerri puero, quantùm ad Characterem, & poteſtatē Ordinis, non verò quantùm ad iuriſdictionem, ac actualem curam animarum requirentem vſum rationis, & liberam acceptationem ordinati. Nec obſtat, quòd iuriſdictio actualis ſemper videatur connexa cum Charactere, nam hoe eſſe falſum conſtat in Epiſcopis titularibus; talis conſecratio infantis importat matrimonium cum Eccleſia, quaſi initiatiuè, ac radicaliter, complendum per liberam aceeptationem ordinati, quando poterit de ſe ipſo deliberare, & euram animarum exercere, Bonacina *diſp.* 8. *punct.* 5. *num.* 1. Palaus *punct.* 7. *num.* 5. Diana *part.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 32. Leander *q.* 10. referens Vaſquez, Sotum, Filliuc., & alios.

13. Quamuis valida ſit infantis Ordinatio, non eſt tamen licita, cum ſit in iure certa, & determinata ætas præſcripta, quam anteuertere non licet ſine peccato, & inde peccaret lethaliter Epiſcopus, ſi puetum ante vſum rationis, etiam ſolùm prima Tonſura initiaret, remaneretque ſuſpenſus per Annum à Clericali Tonſura conſerenda, ſtante Decreto Bonifacij VIII. relato in cap. *Nullus Epiſcopus* de Tempor Ordin., in 6. vbi ſub tali pœna ſic ſtatuit: *Nullus Epiſcopus, aut quiuis alius infanti, ſeu illiterato Clericalem præſumat conferre Tonſuram*, quod quidem congruenter factum eſt, nam Clericalis Tonſura, & Ordines, etiam minores, habent hominem deputare ad diuinum cultum, & miniſterium, quæ deputatio, etiamſi de ſe non importet obligationem continentiæ, ſeu permanendi in ſtatu Clericali, non niſi tamen liberè volenti, & conſentienti debet imponi.

14. Diuerſa ætas requiritur pro maioribus, & minoribus ordinibus; nam pro prima Tonſura requiritur, & ſufficit Septennium completum, cap. *de his diſt.* 28. cap. *in ſingulis diſt.* 77. & colligitur ex cap. *Nullus* vbi prohibetur infantis Ordinatio. Eamdem ætatem requiri, & ſufficere pro quatuor minoribus docent communiter Doctores Auerſa *q.* 3. *ſect.* 8. Leander *diſp.* 6. *q.* 2. Marchinus *tract.* 1. *part.* 5. *cap.* 2. Ant. *diſp.* 4. *q.* 2. *num.* 92., quia ſuper iſtam ætatem nulla alia ſuit à Concil. Trident. definita, ſolùm pro Acolythatu requirunt Annum decimumquartum Barboſa *de poteſt Epiſc. part.* 2. *allegat.* 11., & alij nonnulli ab eodem relati, quod tamen non admititturab alijs, volentibus, Septennium ſufficere pro omnibus minoribus, vt etiam docent Palaus *punct.* 7. *num.* 6. Mandolius, Vgolinus, & Villalobos relati à Leandro.

15. Pro maioribus ordinibus, quamuis olim varia fuerit ætas conſtituta, nam pro Subdiaeonatu ſufficiebat ætas Annorum octodecim, & pro Diaconatu viginti vt conſtat ex *Clement. vlt.* de ætat., & qualit. Ordinand., hodie tamen ſeruanda eſt diſpoſitio Tridentini ſtatuentis ſeſſ. 23. cap. 12. *vt nullus in poſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum Tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ Annum promoueatur*; quod quia obſeruari vult, etiam à Regularibus, quantumuis priuilegiatis, ideò ſubdit: *Regulares quoque nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, priuilegijs quibuſcumque, quoad hoc penitus excluſis.* Non eſt tamen neceſſe, vltimum Annum eſſe completum, ſed ſufficit, eſſe inchoatum, quia in fauorabilibus Annus inceptus habetur pro cōpleto, *L. qua ætate ff. de Teſt.*, & ita verba Concilij intelligunt communiter Doctores, & praxis ipſa teſtatur, & ſufficit, inchoari eadem die ordinationis per horam, aur per quadrantem ante tempus ordinationis; nam qui per horam, vel per quadrantem viginti duos, tres, aut vigintiquinque Annos attigit, verè conſtitutus eſt in Anno vigeſimo ſecundo, tertio, aut quinto præſcripto à Trident., vt ex communi ſententia tradit Leander *diſp.* 6. *q.* 7.

16 Si verò dies ſit incœpta, ſed nondum aduenerit hora natiuitatis, quia ætatem complet hora quarta, vel quinta, poſt meridiem, poſſe licitè ordinari manè eiuſdem diei, docent Leander *q.* 8. Ledeſma *tom.* 1. *ſum. cap.* 7. Diana *part.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 29. & *part.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 17. quos ſequitur Ant. *ſect.* 3. *num.* 87. quia tempus non debet computari de momento in momentum, ſed de die in diem, & quia veſperè diei in iſto caſu trahitur ad manè, cum ex vtroque fiat vna dies; vnde morali continuatio-

ne, qui ſic ordinatur, ordinari dicitur in Anno vigeſimo ſecundo, tertio, vel quinto conſtitutus. Oppoſitum docet Barboſa *in collect. ad cap. 12. Trident. num 3.* quia in dato caſu verè, & realiter non eſt in ætate requiſita conſtitutus, & inde non poteſt licitè ordinari: Annum biſſextilē non eſſe computandum plures docent, ſed alij meliùs affirmant, quia more Eccleſiaſtico ſunt Anni computandi, vt fusè probat Marchinus *cap. 4. per totum.*

17. Ad Epiſcopatum requiritur Annus trigeſimus completus, iuxta Decretum Trident. *ſeſſ. 7. cap. 1. de reform.* innouantis Conſtit. Alexand. III. promulgatam in Concilio Lateran., & relatam in cap. *Cum in cunctis* de elect., vbi habetur; *Nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam trigeſimum ætatis Annum exegerit*; Eadem ætas videtur neceſſaria pro Cardinalibus, ſed Sixtus V. conceſſit, Cardinalem Diaconum creari poſſe ætatis ſuæ Anno 22., vt notauit Cardinalis Paleottus *tract. de ſacri Conſiſtorij conſult. part. 4. q. 1.*

18. Ad obtinendum Canonicatum in Eccleſia Cathedrali requiritur Annus vigeſimus ſecundus incœptus, ex Trident. *ſeſſ. 22. cap. 4.* in Collegiata verò ſufficit Annus 14. qui etiam ſufficit, & requiritur pro obtinendo Beneficio ſimplici, ex eodem Trident. *ſeſſ. 23. cap. 6.* ſi autem Beneficium, Dignitas, aut Canonicatus habeat certum ordinem annexum, tunc debet promouendus eſſe in ea ætate, vt intra Annum poſſit talem ordinem recipere, iuxta diſpoſitionem Trident. *ſeſſ. 22. cap. 4. & ſeſſ. 24. cap. 12.* verſ. *Neminem etiam*. Ad beneficium Curatum requiritur Annus 25. incœptus *d. ſeſſ. 24. cap. 12.* elapſo Anno poſt beneficij aſſecutionem, debet vel Sacerdotium recipere, vel beneficium renunciare.

DVBIVM III.

Quas pœnas incurrit, qui ordinatur ante legitimam Ætatem.

19. QVi ordinatur ante legitimam ætatem, ſiuè ſæcularis, ſiuè Regularis ſit, quamuis recipiat Characterem Ordinis, remanet tamen ipſo iure ſuſpenſus ab executione ordinis ſic ſuſcepti, prout habetur ex conſtitutione Pij II. quæ incipit *Cum ex ſacrorum*, confirmata à B. Pio V., & Sixto V. alia Conſtit., quæ incipit *Sanctum, & ſalutare*; et intelligitur ſolùm de Ordinibus maioribus, & Sacris, de quibus loquitur Conſtit. Pij II., non de alijs, quapropter ordinatus in minoribus ante legitimam ætatem non incurrit hanc ſuſpenſionem, & miniſtrando non fieret irregularis, non obſtante conſtitutione Sixti V; quæ videtur de omnibus ordinibus, etiam minoribus procedere; nam fuiſſe quoad hanc partem reuocatam à Clement. VIII. teſtantur Nauar. *lib. 5. cons. tit. de sent. excom. cons. 44.*, & in man. *cap. 25. num. 70.*, *& cap. 27. num. 155.* Leander *diſp. 6. q. 19.* Diana *part. 5. tract. 10. reſol. 30.*, & cum alijs Ant. à Spiritu S. *diſp. 4. ſect. 3. num* 88.

20. Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem requiritur dolus, temeritas, & mala fides, vt quis ſciat, ſe non eſſe in legitima ætate conſtitutum, & ordinari ante illam, eſſe prohibitum ſub pœna ſuſpenſionis, loquitur enim Conſtitutio Pij II., & Sixti V. de illis, *qui præſumunt* ante legitimam ætatem ordinari, id eſt qui doloſè, & ex contemptu canonum agunt, vt notat Nauar. *in man. cap. 27. num. 155.*, quapropter excuſantur ab incurſu huius cenſuræ, qui bona fide procedunt; qui facta ſufficienti diligentia, putant habere legitimam ætatem, cum non habeant; qui poſt teſtimonium ſuorum Parentum ordinantur bona fide ante legitimam ætatem, & qui ex ignorantia etiam culpabili id faciunt, dummodo non ſit affectata, quia lex pœnam imponens *præſumenti* aliquid facere, non procedit de illis, qui bona fide, aut ex probabili ignorantia iuris, vel facti operantur, vt benè notat Nauar. *loc. cit. num. 156.*, & inde qui, durante bona fide, miniſtraret in ordine ſuſcepto ante legitimam ætatem, non peccaret, nec incurreret irregularitatem, Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 182., & 192. part. 5. tract. 10. reſol. 32.* Marchinus *part. 5. cap. 3. num. 10.* Suarez, Villalob., Barboſa, Trullench, quos ſequitur Ant. *num. 90.*

21. Similiter, qui ordinatur mala fide, cognoſcens, & ſciens, ſe non eſſe in legitima ætate conſtitutum, ſed ignorans prohibitionem huius Conſtit. probabiliter excuſatur ab incurſu cenſuræ, & miniſtrando, ab incurſu irregularitatis, quia ſatìs communiter admittitur, non ſolùm ignorantiam facti, ſed etiam ignorantiam iuris excuſare ab incurſu cenſuræ, & irregularitatis Sanchez *lib. 9. diſp. 32 num. 13. & ſeqq.* Suarez *3. part. tom. 5. de Cenſuris diſp. 4 num. 19.* Palaus *tom. 1. tract. 2. diſp. 1. punct. 17* Diana *part. 3. tract. 5. reſol. 12., & 13.* Tambur. *tract. 4. de irregul. quæſt. 3. §. 5. num. 10. cap. 4.*

22. Fieri ſuſpenſum, & irregularem Preſbyterum mala fide promotum ante legitimam ætatem dum celebrat, & conſecrat cum Epiſcopo in ipſa miſſa ordinationis, docent Nauar. *Conſ. 8 de Clerico excommun. miniſtrante* Sorbus in comp. priuileg. mendic ver. *Ordines Sacri*. Couar. in cap. *Alma Mater p. 2. §. 3. num. 5. verſ. 9* Barboſa *9. de Offic., & poteſt. Epiſcopi allegat. 16. num.* 16. Bonacina *diſp. 8. punt. 5. num. 13.* alijque relati à Marchino, quia illa celebratio, & conſecratio eſt verus actus Characteris Sacerdotalis, atqui celebrat, vel exercet actum ordinis ante legitimam ætatem fit irregularis; ergo etiam fit irregularis Sacerdos celebrans cum Epiſcopo conſecrante. Verùm exiſtimo, illum manere ſuſpenſum, iuxta conſtit. Pij II., ſed non fieri Irregularem, quia licèt verum ſit

Sacer-

Sacerdotem ſuſpenſum fieri irregularem, ſi celebret, hoc tamen intelligi debet de celebrante poſt completam ordinationem, non verò de celebrante cum Epiſcopo in ipſa Miſſa ordinationis; nam tunc non eſt adhuc completè Sacerdos, cum non ſit ei adhuc conceſſa poteſtas abſoluendi à peccatis, tum quia prima miſſa Sacerdotis non reputatur illa, in qua quis ordinatur, ſed in qua ſolus, & immediatè celebrat poſt ordinationem, ſiquidem illa reputatur ab Eccleſia pro actu ordinationis, non pro actu celebrationis; nam ordinatus non accedit ad Altare, non pertractat Corpus Domini, nec ſe ipſum ſub vtraque ſpecie communicat, & ſic dicendum eſt, illum fieri quidem ſuſpenſum, ſed non fieri irregularem, ne vnus, idemque actus duplici pœna ſuſpenſionis, & irregularitatis puniatur: & idem dicendum eſt de Diacono, & Subdiacono in eadem miſſa, in qua ordinantur, canentibus Euangelium, & Epiſtolam, quia prædictæ actiones non cenſentur fieri, moraliter loquendo, poſt ordinationem, ſed in ipſa ordinatione, quæ, durante officio, durare cenſetur, & ita tenent Henriquez, Rodriquez, Sayrus, Suarez, Vgolin., Quaranta, Medina, quos affert, & ſequitur Marchinus *part. 5. tract. 1. cap. 3. num. 16.* Homobonus *de exam. tract. 4. cap. 9. quaſt. 73.* Ant. *num. 96.* Diana *part. 5. tract. 10. reſol. 37.* Leander *quaſt. 17.*, alijque ſatis communiter.

23. Addunt Marchinus *ſupra num. 8.* Villalob. *tom. 1. tract. 18. diff. 11. num. 2.*, aliique nonnulli, initiatum ante tempus ordine maiori, puta Sacerdotio, non ſolùm remanere ſuſpenſum ab exercitio Sacerdotij, ſed etiam ab exercitio aliorum ordinum, puta Diaconatus, & Subdiaconatus, & fieri irregularem in illis miniſtrando. Verùm probabiliùs eſt, non remanere ſuſpenſum, niſi ab ordine malè ſuſcepto, quia pœnæ non ſunt extendendæ extra caſus proprios, & expreſſos, & ita tenent Henriq. *lib. 13. cap. 32.* Tolet., Auila, & Scortia, quos ſequitur Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 182. & part. 5. tract. 10. reſol. 45.* Ant. *ſect. 3. num. 88.* Non ſolùm ordinatus, ſed etiam Epiſcopus ſcienter ordinans quempiam ante legitimam ætatem incurrit ipſo facto ſuſpenſionem, ex eadem Conſtitut. Pij II.

24. Quæres: An promotus ante tempus poſſit celebrare, completa ætate, vel indigeat diſpenſatione, & abſolutione. Reſp. bona fide promotum, completa ætate, poſſe celebrare abſque diſpenſatione, quia nulla eſt irregularitate, ſeu cenſura irretitus, ſiquidem Pontifex hanc pœnam impoſuit contra *præſumentes*, vt temeritatem reprimeret talium delinquentium; ſi ergo non deliquit ordines ſuſcipiendo, nullam pœnam incurrit. Quòd ſi poſt ordinationem certior factus talis defectus celebraret ante legitimam ætatem, peccaret quidem mortaliter contra prohibitionem Eccleſiæ, quæ prohibendo ſuſceptionem ordinis, ante talem ætatem, prohibet etiam exercitium ordinis ſic ſuſcepti, non tamen incurreret irregularitatem; cum enim à principio non incurrerit ſuſpenſionem, nec poſtea incurrit irregularitatem, mala fide celebrando: completa verò ætate, poterit liberè celebrare, non expectata alia abſolutione, vel diſpenſatione, quæ non eſt neceſſaria, quia, vt dixi, nec ſupenſus, nec irregularis exiſtit, ita cum Bonacina, Couarruuias Rodriq., & alijs Diana *part 3. tract. 4. reſol. 182., & part. 5. tract. 10. reſol. 34.* Marchinus *tract. 1. part. 5. c. 3. à num 3.* Ant. *num. 94.* Leander *diſp. 9. q. 15.* Secus dicendum eſt de illo, qui fuit mala fide ordinatus, nam iſte cum ſit ſuſpenſus, non poteſt completa ætate licitè celebrare, ſed indiget relaxatione, & abſolutione à tali ſuſpenſione, prout benè aduertunt citati Doctores.

25. Quæres 2. An mala fide promotus ante tempus poſſit, completa ætate, ab Epiſcopo diſpenſari. Certum eſt, non poſſe ab illo diſpenſari ante completam ætatem, ſicut non poteſt ab illo ante legitimam ætatem ordinari, completa verò ætate, poſſe ab Epiſcopo diſpenſari, plures affirmant, quia abſolutio talis ſuſpenſionis non fuit expreſſè reſeruata à Pio II., ac proinde videtur Epiſcopo conceſſa facultas illam relaxandi, & abſoluendi, iuxta tex. in cap. *Nuper* de ſent. excom. ita Suarez *de Cenſur. diſp. 31. ſect. 1. num. 32.* Hurtad. *de ſuſpens diſſ. 13 num. 36.*, quos refert Diana *part. 5. tract. 10 reſol. 31.* vbi etiam dicit, poſſe Superiorem Regularem abſoluere ſuos ſubditos ſic ſuſpenſos, prout etiam tenet Marchinus *dicto cap. 3. num. 12.* dummodo tamen ſuſpenſus, ante ætatem non exercuerit actum ordinis; ſi enim actum ordinis exercuit incurrit irregularitatem à ſolo Pontifice diſpenſabilem, vt voluit Sixtus V. dicta Conſtit. *Sanctum, & ſalutare* aduerſus malè promotos, idem tenent Henriq., & Sayrus, apud Marchinum.

26. Alij volunt, hanc ſuſpenſionem eſſe Summo Pontifici reſeruatam, nec poſſe ab Epiſcopo relaxari, niſi quando delictum eſt occultum, ex conceſſione Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 6.* & tunc, etiamſi inciderit in irregularitatem ob exercitium ordinis ſacri; ſi enim delictum promotionis ſit occultum, poterit Epiſcopus in irregularitate diſpenſare, quamuis actus celebrationis ſit publicus, quia non conſtat publicè de delicto, ſic Barboſa *de officio, & poteſt. Epiſ. allegat. 16. num. 25.*, & *allegat. 17. num. 15.* Trulleneh. *lib. 6. dub. 10. num. 9.* quem ſequitur Ant. *num. 97.*, vbi etiam cum alijs aduertit, poſſe hanc ſuſpenſionem abſolui per Bullam Cruciatæ, quando delictum eſt occultum, quia Bulla abſolutè concedit facultatem abſoluendi ab omni cenſura, ſed prædicta ſuſpenſio eſt cenſura, & ſic tolli poteſt per Bullam Cruciatæ, non tamen tolli poteſt irregularitas, ſi fortè fuit incurſa propter

pter malam ordinis executionem, vt docent communiter Doctores.

DVBIVM IV.

De Scientia, & Qualitatibus Ordinandorum.

27. CErtum eſt, promouendum ad Ordines debere eſſe baptizatum, cum Baptiſmus ſit ianua omnium Sacramentorum, quæ ſine illo, nec licitè, nec validè ſuſcipiuntur, vt habetur ex toto tit. *De Preſbytero non baptizato*. Debet item eſſe confirmatus, non quidem pro valida, ſed pro licita ordinatione, ſtante Decreto Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. *de reform.* prohibentis initiari prima Tonſura, qui Sacramentum confirmationis non ſuſceperunt; quod quidem grauiter obligare, ac proinde grauiter peccare, qui, non præmiſſa confirmatione, ordines, ſeu etiam primam Tonſuram ſuſciperet, ſic Bonac. *diſp.* 8. *quæſt. vnica punct.* 5. *num.* 10. Nugnus *tom.* 2. *q.* 35. *art.* 4. Fornarius *de Ordine cap.* 3. *num.* 3. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 71. *num.* 6. Tannerus *q.* 4. *dub.* 2.

28. Sed alij meliùs affirmant, non eſſe peccatum mortale primam Tonſuram, vel ordines ſuſcipere, non præmiſſa confirmatione, ſecluſo tamen contemptu, quia non facit contra aliquod præceptum obligans ad mortale; nam verba Tridentini non important grauem obligationem, nec aliquid præcipiunt ordinandis, ſed continent inſtructionem pro Epiſcopis, vt ſciant quid facere debeant, ſic Sotus, Victoria, Ledeſma, Valentia, Suarez, Coninch., & alij, quos ſequitur Leander *tract.* 3. *de confirm. diſp.* 1. *q.* 8. Marchinus *tract.* 1. *part.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. Nauar. *in man cap.* 22. *num.* 9. Palaus *punct.* 8. *num.* 6. Diana *part* 2. *tract.* 16. *reſol.* 4. *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 24., & *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 61.

29. Nec peccaret mortaliter, ſed ſolùm venialiter Epiſcopus ordinans non confirmatum, quia nullibi inuenitur præceptum obligans ſub mortali, nam verba Concilij non continent obligationem grauem, ac proinde ſolùm peccaret venialiter, vt cum Zambrano, & Molſeſio docent Diana, Nauar., & alij, & notauimus *ſupra tract.* 3. cap. 1. dub. 2.

30. Secundò requiritur, quòd ordinandus ſit in gratia, & expers peccati mortalis, ne grauè committat Sacrilegium indignè recipiendo Sacramentum, à quo tamen excuſaretur, ſi conſcius lethalis culpæ ſolùm reciperet primam Tonſuram, quæ nec eſt Ordo, nec Sacramentum. Immunis debet eſſe à cenſuris, & ab irregularitate, quæ inhabilitatem importat ad ordines ſuſcipiendos, & exercendos, & inde peccaret lethaliter, maneretque ſuſpenſus, ſi cum irregularitate ordines, & etiam primam Tonſuram reciperet, quæ licèt non ſit ordo, eſt tamen præparatio, & diſpoſitio ad ordines ſuſcipiendos, ad quos factus inhabilis per irregularitatem, remanet conſequenter inhabilis ad illorum diſpoſitionem, maximè quia in iure canonico prima Tonſura venit nomine ordinis, cap. *cum contingat.* de ætate, & qualit. ordin., & ita tenent Suarez *diſp.* 40. *sect.* 1. *num.* 11., & *sect.* 2. *num.* 1. Filliuc. *tract.* 19. *cap.* 2. *q.* 1. *num.* 59. Sayrus *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 19. Bonacina *q.* 1. *de regul. punct.* 1. *num.* 4., & *punct* 4. *num.* 1. Palaus *diſp.* 6. *de Cenſuris punct.* 6. *num.* 2. Diana *part.* 4. *tract* 2. *reſol.* 88.

31. Tertiò debet eſſe bonis moribus præditus, prout omnia iura antiqua, & noua requirunt, & conſtat ex Trident. præſcribente regulas obſeruandas, & diligentias præmittendas, nam. ſeſſ 23. cap. 4. de reform. prohibet, illos promoueri ad primam Tonſuram, *De quibus probabilis coniectura non ſit eos non Sæcularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præbeant hoc vitæ genus elegiſſe*, & cap. 5. proſequitur; *Ad minores Ordines promouendi bonum à Parocho, & à Magiſtro Scholæ, in qua educantur, teſtimonium habeant.*

32. Maiorem etiam exigit Concilium diligentiam præmittendam pro maioribus ordinibus eodem cap. 5. *Vt per menſem ante ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac deſiderio eorum, qui volunt promoueri publicè in Eccleſia propoſitis de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, & litteras teſtimoniales ipsam inquiſitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat.*, & iterum cap. 12. *Sciant Episcopi non ſingulos in ea ætate conſtitutos debere ad hos ordines aſſumi, sed dignos dumtaxat, & quorum probata vita ſenectus ſit.* Idem ſeriò vrget cap. 13., & 14. de Subdiaconis, Diaconis, & Presbyteris; *Vt bonum habeant teſtimonium; vt ſint in minoribus ordinibus iam probati, & qui ſperant, Deo authore, se continere poſſe.*

33. Ex quo ſequitur, non eſse liberum Epiſcopo quoſcumque accedentes ordinare, ſed illos dumtaxat, quos poſt examen, & diligentem inquiſitionem probos, boniſque moribus inſtructos inueniet, peccaretque mortalitèr, ſi indignos, aut moribus, ac vita deprauatos ordinaret, nam ageret contra Concilium, & in re grauiſſima officium diſpenſatoris infideliter ageret, vt habet D. Thom. *in* 4. *diſp.* 24. *q.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 4. Nec ſufficit Epiſcopo neſcire, ordinandum eſſe malum, quia tenetur adhibere diligentiam, & examen, vt certitudo moralis habeatur de moribus, & vita ordinandi, quando talis eſt ignotus, iuxta præſcriptum Trident. cap. 7. decernentis; *vt quando Epiſcopus ordinationem facere diſpoſuerit, omnes, qui ad Sacrum miniſterium accedere voluerint, feria quarta ante ipſam ordinationem, vel quando Epiſcopo videbitur, ad Ciuitatem euocentur. Epiſcopus autem Sacerdotibus, & alijs prudentibus viris peritis diuinæ legis, ac in Eccleſiaſticis functionibus exercitatis, ſibi aſcitis, Ordinandorum genus, perſonam, ætatem,*

inſtitu-

inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inueſtiget, & examinet; hoc examen omitti poterit, ſi agitur de viro aliquo honeſto, virtuoſo, & ſufficienter Epiſcopo noto. Pro exteris hoc examen fieri debet à proprio Epiſcopo, qui litteras dimiſſorias concedit, vt habetur ex Trident. *dicta ſeſſ. 23. cap. 3.*, & pro Regularibus à ſuis proprijs Prælatis, qui dimiſſorias concedunt, illiſque poteſt acquieſcere Epiſcopus ordinans.

34. Tandem requiritur in ordinandis ſcientia, & ſufficiens litteratura; nam Gelaſius Papa *cap. 1. diſt. 36.* illiteratos ab ordinibus repellit, & Bonifac. VIII. in cap. *Nullus Epiſcopus* de Tempor. Ordin prohibuit, Clericalem Tonſuram cuiquam illiterato conferri. Scientia non debet eiſſe æqualis pro omnibus ordinibus, ſed maior, aut minor pro illorum diuerſitate, ſic pro prima Tonſura Trident. *ſeſſ. 23. cap. 4.* ſolùm requirit, quòd ſciat legere, ſcribere, & rudimenta fidei, & ſufficere, quòd ſciat ſcribere, & legere in propria lingua vulgari, quamuis neſciat in latina, cum Azorio, Barboſa, & Trullench docet Ant. à Spiritu S. *num.* 100. Sanchez *cap. 1. de Ordine dub.* 45. *num.* 11. Palaus *tract. 17. diſp. vnica p.* 8 *num.* 10.

35. Pro minoribus ordinibus Concilium requirit, quòd ſaltem intelligat linguam latinam, ait enim cap. 11. *Minores ordines ijs, qui ſaltem linguam latinam intelligunt per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo magis expedire videretur, conferantur.* Poſſe Epiſcopum tales ordines conferre neſcienti linguam latinam, ſi ſit bonæ indolis, & docilis, qui ſuo tempore diſcere poſſit, affirmant nonnulli, quia Concilium id relinquit Epiſcoporum arbitrio, ſubdens; *niſi aliud Epiſcopo magis expedire videretur*, ita cum Peyrino, Hieronymo, Rodriq., Tambur. *de Iure Abbatum* tenet Diana *part. 3. tract. 2. reſol.* 86. ſequitur Leander *diſp. 7. quæſt. 4.*, & dicunt, id eſse valdè notandum ab examinatoribus. Hoc tamen non videtur admittendum, quia Concilium expreſſè poſtulat, vt ordinandus linguam latinam intelligat, & arbitrium Epiſcopi reſtringit ad temporum interſtitia, vt patet ex contextu capitis, et communiori intelligentia, & vſu, ita Palaus *punct. 8. num.* 11. Hurtad. *de ordine diff.* 22 Ledeſma *cap. 7. de Ordine concl.* 4 Sanchez *dub. 45. num.* 14.

36. Ad Sacros Ordines Subdiaconatus, & Diaconatus aſsumendis, vltra intelligentiam linguæ latinæ, neceſsarium eſt, ex cap. 13. *vt ſint litteris, & ijs, quæ ad Ordinem exercendum pertinent ſufficienter inſtructi.* In promouendis ad Sacerdotium exigit Concilium *cap. 14., & 15.* tantam ſcientiam, vt Sacrificium illud intelligant, vt poſſint docere Populum ea, quæ ſcire omnibus neceſsarium eſt ad ſalutem, & ſciant quæ ad Sacramenta debitè adminiſtranda ſpectant; et inde refellenda eſt illorum opinio, qui exiſtimant, ſufficere ſimplici Sacerdoti, qui neque curam animorum ſuſcipere, neque diuinum verbum prædicare, neque audiendis confeſſionibus vacare intendit, ſi linguam latinam vtcumque intelligat, & ea, quæ ad Miſſam celebrandam, & Officium diuinum recitandum ſpectant, didicerit; nam Concilium abſolute vult, neminem promoueri, niſi qui ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, & adminiſtranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, & præcipuè ea, quæ ſpectant ad Sacramentum Baptiſmi, Euchariſtiæ, & extremæ vnctionis. Non eſt neceſſe, quòd ſtatim ſit aptus audire confeſſiones omnium, cum pro illis requiratur maior notitia, & nouum examen, ſed ſufficit, vt habeat tantam notitiam, vt adueniente caſu, poſſit moribundum abſoluere, & ita cum Vaſquez, Rodriquez, Ledeſma, & alijs tenent Leander *q.* 8., & Marchinus *part. 5. cap. 1 n.* 12., vel ſaltem habeat eam ſcientiam, quæ ſufficit ad adminiſtranda Sacramenta in genere, vt docet Palaus *punct. 8. num.* 13.

37. In Regularibus non requiri tantam ſcientiam, quantam in ſæcularibus aſſerunt [illegible] plures, non ſolùm quia illi regulariter [illegible] non ordinantur ad curam animarum haben[illegible] non ordinantur Clerici ſæculares, ſed quia [illegible]dam, ſicut viuentes in ſocietate d[illegible] in Communitate [illegible]ctorum virorum poſſunt deinceps facil[illegible]us inſtrui, & in ſacris miniſterijs dirigi[illegible], vt cautè procedant, ita Rodriquez *qq. Regul. tom. 1. q. 24. art. 7.* Homobon. *de exam. tract. 1. q.* 47. Henriquez *lib 10. cap. 16. num.* 2. Portellus in dub. Regul. Verb. *Ordines Sacri num.* 6. Ant *ſect. 4. num.* 104. Diana *part. 2. tract. 16. reſol.* 31 *part. 3. tr. 2 reſol.* 86., & *part. 4. tract. 2 reſol.* 74. Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat. 46. num.* 14. ex quo inferunt, Regularem poſſe ordinari Sacerdotem, ſi bene legat linguam latinam, & cantet, quamuis illam non rectè intelligat, Palaus *punct. 8. num.* 17., & cum alijs Ant. *num* 104., qui tamen ait, hoc non eſſe facilè extendendum ad Cantores, & Canonicos Eccleſiarum Cathedralium, quia ſatis Eccleſia abundat illiteratis, qui etiam ſæpè pinguiores præbendas obtinent, non ſine dedecore ſtatus eccleſiaſtici.

38. Examen ordinandorum, etiam Regularium, quoad ſcientiam, & doctrinam fieri debet ab Epiſcopo ordinante, vt conſtat ex dicta ſeſs. 23. cap. 12. *Regulares quoque, nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, priuilegijs quibuſcumque quoad hoc penitus excluſis.* Verum tamen eſt, quòd Epiſcopus poteſt acquieſcere, ſi velit, Teſtimonio Prælati Regularis concedentis litteras Dimiſsorias, & teſtificantis, ordinandos eſse idoneos, ſiquidem Epiſcopus non tenetur maiorem habere fidem examinatoribus ſæcularibus, quàm Prælatis Regularibus teſtificantibus de ſcientia, & doctrina ordinandorum, & hoc ipſum eſt ſufficiens examen, vt non dicantur ordines conferri abſque præuio, & diligenti Epiſcopi exami-

examine, vt cum Miranda *in Man. Prælat. q. 39.* docet Auerſa *q. 3. ſect. 8.*

39. Idem proportionaliter dicendum de Clericis ſæcularibus, qui cum Dimiſſorijs proprij Epiſcopi accedunt ad alium pro ſuſcipiendis Ordinibus; hi enim debent examinari à proprio Epiſcopo quoad mores, & probitatem vitæ, dicente Concil. cap. 8. *Vnuſquiſque à proprio Epiſcopo ordinetur; quòd ſi quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei permittatur, niſi eius probitas, & mores Ordinarij ſui Teſtimonia commendentur.* ſed quoad doctrinam poſſunt examinari ab ordinante, prout dictum eſt de Regularibus, maximè quia *ſeſſ. 7. cap. 11.* de reform. habetur, vt etiam ab alieno Epiſcopo de licentia proprij non ordinentur clerici, niſi præuio examine, quod non impedit, quò minùs à proprio Epiſcopo poſſint etiam examinari, & ita ſeruatur in praxi.

40. De Epiſcopo ſtatuit Concilium ſeſs. 22. cap. 2. *Scientia huiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere; ideoque antea in vniuerſitate ſtudiorum magiſter, ſiuè Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Iure canonico meritò ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ Teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur: quòd ſi Regularis fuerit, à Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat*, præter hanc informationem ſolent in Italia promouendi ad Epiſcopatum examinari Romæ coràm Summo Pontifice.

DVBIVM V.

De Titulo ſufficientis ſuſtentationis.

41. ALterum requiſitum ad licitam ordinationem eſt titulus ſufficientis ſuſtentationis; cum enim non deceat diuino cultui mancipatos, diuiniſque miniſterijs addictos, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, iure ſtatutum eſt, neminem eſſe Sacris initiandum, niſi titulum, & modum habeat ſe honeſtè alendi, cap. *Neminem* 1. cap. *Sanctorum* 2. *diſt.* 70. cap. *accepimus* 13. hoc tit. cap. *Cum ſecundùm Apoſtolum* 14., & cap. *tuis* 23. de Præbend., & cap *ſi Epiſcopus* de Præbend. in 6. idem decreuit Trident. *ſeſſ. 21. cap. 2. de reform.*

42. Hoc autem intelligitur de initiandis ordinibus Sacris, non de minoribus, pro quibus nullus requiritur titulus, vt clarè conſtat ex Trident. *loco cit.*, quia Clerici in minoribus conſtituti, ſi ſe clericaliter ſuſtentare nequeunt, liberè poſſunt à ſtatu clericali recedere, & alia negotia exercere. Verùm quia hic receſſus nonnunquam affert inconuenientia, vel quia ſic recedentes coguntur turpes, & infames artes exercere, non ſine ordinis dedecore, vel quia ſcelera patrantes immunitatem prætendunt, habitu reaſumpto, ideò plures Epiſcopi obſeruant, quòd etiam in hac Diœceſi Bononienſi cautum eſt, vt nemo ad ordines minores, nec etiam ad primam Tonſuram promoueatur, niſi priùs oſtendat, ſe habere titulum, & modum ſuſtentationis, quo ſuo tempore poſſit maioribus ordinibus initiari, ne illius defectu impediatur aſcendere ad maiores, & cogatur à ſtatu clericali recedere, aut turpem artem exercere.

43. Triplex aſſignari ſolet titulus ſufficiens, pro licita ordinatione, nimirum titulus Beneficij, Patrimonij, & paupertatis Religioſæ; nam voluntaria paupertas, quam ſolemni voto profitentur Religioſi pro magnis opibus computatur, vel loco beneficij Eccleſiaſtici ſuccedit, vt loquitur Marchinus *tract. 2. part. 6. cap.* 5. Hinc Regulares ſolemniter profeſſi titulo Religionis, ſeu paupertatis, licitè ordinantur, cum ex ipſa ſua Religione habeant vnde ſuſtententur: tali titulo non poſſunt ordinari Nouitij, ſed dumtaxat profeſſi, vt declarauit B. Pius V. conſtit. 71. incip. *Romanus Pontifex, ſub die 12. Nouembr. 1568.*, quam refert Piaſecius *in praxi p. 1. cap. 1. num.* 43. vbi etiam ponitur pœna ſuſpenſionis ab executione ordinum aduerſùs aliter ordinatos, & à collatione talium ordinum ad Annum aduerſùs ordinantes, & quidem meritò, ne à Religione reſilientes careant beneficio, & patrimonio, & ſic cogantur mendicare, aut victum petere ab ordinante: ſi autem Nouitius interim haberet beneficium, aut Patrimonium, non prohibetur ordinari ad talem titulum, ſicut Laicus.

44. Quod dictum eſt de Nouitijs idem valet de nulliter profeſſis, qui poſt profeſſionem inualidam ſcienter, & mala fide emiſſam ſine titulo promouentur ad ſacros Ordines; iſti enim ſtatim incurrunt ſuſpenſionem ab executione Ordinum, &, ſi in illis miniſtrauerint, eò ipſo efficiuntur irregulares per dictam Conſtit. B. Pij. V., quam habere locum in nulliter profeſſis declarauit Sacra Congregatio Cardinalium, & ita tenent Doctores cummuniter, Portellus *in dubijs Regul.* Verbo *Ordines Sacri num.* 8. Diana *part. 3. tract. 2. reſol.* 113. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat.* 19. *num.* 5. *&* 6. Marchinus *de ordine tract. 2. part. 6. cap. 5. num.* 2. Boſſius *Varior. moral part. 3. tit. 3* §. 8. *num.* 22. Diana iterum *part. 4. tract. 2. reſol.* 82., niſi ignorantia, aut metus infamiæ ſuſcipientem excuſet à culpa, vel exercentem ordines ſuſceptos ſine valido profeſſionis titulo, quia leges humanæ cum graui incommodo obligare non ſolent, vt cum Bonacina docet ibidem Diana, qui pro cautela ponit, nullum Regularem eſſe ordinandum, niſi priùs iuret, ſe verè profeſſionem validam emiſiſſe, aut illam ratam habuiſse, idque obſeruari in Diœceſi Mediolanenſi, iuſſu Federici Cardinalis Borromæi, notat etiam Marchinus.

45. Excipiuntur ab hac regula PP. Societatis Ieſu, quibus conceſſum eſt à Gregor. XIII. ſpeciali Conſtit incipit. *Aſcendente Domino*, vt tametſi vota tantùm ſimplicia emittant, nec

ſtabi-

Digitized by Google

ſtabilem faciant ab initio ante quartum votum profeſſionem, nihilominus ſine alio titulo poſſint ad Sacros ordines promoueri, de mandato Præpoſiti Generalis. Quòd ſi contingat à Societate eijci quemquam in ſacris iam conſtitutum, & carentem beneficio, vel patrimonio, tunc Prælatos eiuſdem ſocietatis debere illi de ſufficienti victu prouidere, donec ſufficiens beneficium fuerit aſſecutus, tenent Auguſt. Barboſa *in Collect. ad dictum caput. 2. Trident. ſeſſ. 21. num. 6.*, & de poteſt. Epiſcopi *part. 2. allegat. 19. num. 7.* Boſſius ſupra *tit. 3. num. 23.* Leander *diſp. 9. q. 2.* vbi ex Marchino affert decretum ſacræ Congreg.

46. Quæres: An poſſit quis licitè promoueri ad ſacros ordines ſine titulo beneficij, aut patrimonij, ſolo titulo ſufficientis litteraturæ, induſtriæ, vel honeſti laboris, vt ſi ſit graduatus in iure Canonico, ſeu in Sacra Theologia; ſi ſit Muſicus, Magiſter Grammaticæ, Pictor, aut alterius licitæ profeſſionis, ex qua lucrari poſſit quantum ſufficit ad honeſtam vitæ ſuſtentationem, affirmant de graduatis in Theologia, ſeu iure Canonico Corduba, Vega, Salzedo, Campanilis, Auila, Conzalez, & alij relati à Leandro *tract. 9. diſp. 9 q. 20.*, & ita ſenſiſſe plures homines doctos conſultos Salmanticæ, Compluti, & Toleti teſtatur Henriquez. Ratio eſt, quia ſic videtur ſufficienter ſatisfactum menti Concilij, & quòd ordinandus congruam habeat ſuſtentationem, ne cogatur mendicare; nam certum eſt, aut ſaltem valdè veroſimile, ita graduatum fore in proximo adepturum beneficium, dignitatem, ſeu Cathedram, per quam poſſit ſufficienter ſuſtentari, & ſic videtur ſufficienter adimpleta mens Concilij; idem dicendum de habente ſufficientem ſuſtentationem ex ſuo honeſto labore, arte, induſtria, ſeu profeſſione.

47. Reſp. non poſſe, quia ex Trident. Sacris initiandus habere debet pacificam poſſeſſionem beneficij, aut patrimonium poſſidere, neutrum habent graduati, & doctores dicti, ſed ſolam dumtaxar ſpem, quæ etiam multis modis impediri poteſt, per infirmitatem, & alia accidentia, quæ poſſunt contingere, & ſic non poſſunt hoc modo licitè ordinari. Hoc idem valet de habente profeſſionem, ſeu induſtriam, ex qua poteſt ſuſtentari; nam patrimonium titulare debet eſſe in re certa, ex qua poſſit Clericus perpetuò ſuſtentari, cuiuſmodi non eſt lucrum ex induſtria, & labore, quod non eſt certum, & perpetuum, ſed incertum, & defectibile, & ita tenent Marchinus *tract. 2. part. 6. cap. 6.* Leander *q. 20.* Sanchez *tom. 2. opuſc. lib. 7. cap. 1. dub. 35. num. 10.* Villalob. *1. part. ſum tract. 11 diff. 15. num. 11.* Salzedo, Piaſecius, & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius *part. 3. var. moral. tit. 3. §. 17. num. 108., & 115.* vbi infert, nullum licitè poſſe in ſacris ordinari ad ſolum titulum Seminarij, ex eo quòd non ſit titulus perpetuus requiſitus ad ordinationem.

DVBIVM VI.

Quale debeat eſſe Beneficium requiſitum pro licita Ordinatione.

48. Concilium Trident. ſeſs. 21. cap. 2. de reform. ſic habet: *Statuit Sancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſecularis, quamuis aliàs ſit idoneus moribus ſcientia, & ætate ad Sacros ordines promoueatur, niſi priùs legitimè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere. Id verò beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius beneficij titulum ſit promotus, neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito, quòd aliundè viuere commodè poſſit, & aliter facta reſignatio nulla ſit.* Ex quibus Concilij verbis apertè ſequitur, ordinandum debere beneficium pacificè poſſidere; ille autem dicitur pacificè poſſidere, qui ſine lite poſſidet, vt cum alijs tradit Io: Angelus Boſſius *part. 3 varior. moral. tit. 3. §. 17. num. 94.* vbi aduertit, litis appellatione venire ſolùm controuerſiam iudicialem iuris, vel facti, & importari quamlibet actionem, tam perſonalem, quàm realem. Ex quo ſequitur, ordinari non poſſe, qui beneficium poſſidet litigioſum, quamuis litigium ſit ſuper poſſeſſione, quia nimirum eo priuari poteſt, vt notant Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat. 19. num. 20.*, & Vgolin. de *poteſt. Epiſc. cap. 16. num. 3.* vbi etiam docet, obtinentem beneficium per concurſum non debere ad illius titulum ordinari, ſi concurrens appellet, & ad nouum prouocer examen, quia nimirum contingere poteſt, vt eo ſpolietur, & Clericus exponatur periculo mendicitatis. Si verò lis non ſit mota ſuper toto beneficio, ſed ſuper aliquo prædio, domo, cenſu, ſeu parte beneficij, poterit ordinari, dummodo maiorem beneficij partem pacificè poſſideat, ita cum Barboſa, Garzia, & alijs Boſſius *num. 99.*

49. Quæres; an poſſit ordinari, qui collatum habet beneficium, ſed per ſæcularem poteſtatem impeditur poſſeſſionem adipiſci. Affirmant Nauar., Salzedo, Rodriquez, & alij, quos ſequitur Boſſius *num. 102.*, nam iſte verè habet titulum, & abſque ſua culpa iniuſtè à tali poſſeſſione arcetur, & inde non peccaret recipiendo ordines Sacros, nec remaneret ſuſpenſus illos exercendo. Nec obſtat Concilium requirens pacificam poſſeſſionem beneficij, nam poteſt intelligi de pacifica poſſeſſione non impedita per controuerſiam iudicialem, non verò de illa, quæ ſolùm de facto per potentiam eſt iniuſtè impedita. Verùm probabilius eſt, non poſſe ordinari; nam Concilium ante ordinationem requirit pacificam poſſeſſionem, lex autem dans formam ſuſceptioni ordinum ſub lethali ſeruanda eſt; ergo non poteſt quis ad Ordinem promoueri ante pacificam poſſeſſionem, ita Marchinus *part. 6. cap. 6. num. 13.* Ant. *num. 113.* Barboſa *allegat.*

19. Palaus *punct.* 10. *num* 8. Ledeſma, Trullench, quos ſequitur Leander *q.* 15.

50. Quæres 2. An poſsit quis ordinari ad titulum beneficij certi de futuro, & proximè obtinendi, vt ſiquis iam ſit ad beneficium, ſeu dignitatem aliquam requirentem Sacros ordines iam nominatus, præſentatus, ſeu poſtulatus. Reſp. non poſse, quia Trident. *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *ſupra* prærequirit pacificam poſſeſſionem beneficij, & ſic non ſufficit beneficium nõ poſſeſſum, quamuis proximè obtinendum, Marchinus *cap.* 6. *num.* 8. Boſſius *num.* 105. Barboſa *allegat.* 19. *num* 28. Palaus *punct.* 10. *num.* 7. dicens, opinionem contrariam non poſſe ſuſtineri, ſtante deciſ. Trident., nec inde poteſt ordinari ad titulum Coadiutoriæ, etiam perpetuæ cum futura ſuceſsione, cum ſit titulus de futuro, & illam obtinens non dicitur habere beneficium Eccleſiaſticum; quòd ſi ratione Coadiutoriæ habeat ſufficientem ſuſtentationem, tunc poterit ordinari, non quidem ad titulum beneficij, ſed ad titulum illius ſufficientis ſuſtentationis, prout docent Barboſa *allegat.* 19. *num.* 23. Marchinus *diffic.* 3 *num.* 11. Boſsius *num.* 106. Andreas à Matre Dei *tract.* 8. *cap.* 6. *num.* 54.

51. An verò poſſit quis ordinari Subdiaconus, & Diaconus ad titulum beneficij de præſenti, ſi fructus illius non ſit percepturus, niſi poſt ſuſceptum Preſbyteratum. Affirmant ſatis communiter Doctores, quia iſte poſsidet pacificè beneficium à Concilio requiſitum, Barboſa *allegat* 19. *num.* 29. Palaus *punct.* 10. *num.* 6. Ant. *ſect.* 6. *num.* 113. Franc. Leo *in Theſaur. Fori Eccleſ. cap* 29. *num.* 22., & ita cenſuiſſe Sacram Congregationem teſtatur Garzias, illius declarationem referens; ſed veriùs negant Marchinus *diff.* 3. *num.* 10., & Boſsius *num.* 135., quia iſte Clericus ſic ordinatus Subdiaconus, & Diaconus, interim dum fiat Sacerdos, cum non habeat vnde viuat, poterit cogi mendicare cum dedecore ſtatus Eccleſiaſtici: adde, quòd multis modis poteſt impediri, ne fiat Sacerdos, quo caſu perpetuò carebit ſuſtentatione: Declarationem Congregat., & alios Doctores intelligit Boſsius, paruo poſito temporis interuallo inter ſuſceptionem Subdiaconatus, & promotionem ad Presbyteratum, fuiſſe prohibitum à S. Congreg. Concilij huiuſmodi promoueri, niſi interim aſsignetur titulus ſufficiens, teſtatur Nicolius in florib. verb. *Ordo num* 26 A fortiori non poteſt ordinari, qui habet titulum Beneficij abſque redditibus, eò quòd omnes ſint alteri reſeruati, quia ex tali beneficio ordinatus non habet neceſſaria ad victum, & congruam ſuſtentationem.

52. Sequitur 2. ex definitione Concilij, beneficium titulare, idem valet de patrimonio, debere eſſe ſufficiens ad congruam ſuſtentationem; non debet autem quantitas ſuſtentationis taxari iuxta conditionem, & nobilitatem perſonæ, ſed habito reſpectu ad ſtatum Clericalem in genere, ne Clericus cogatur mendicare; at quanta eſſe debeat, cum non ſit à Concilio definitum, relinquitur prudenti Epiſcoporum iudicio determinandum, & pro diuerſitate locorum varia eſſe poteſt; quod enim in vno loco ſufficit, in altero erit inſufficiens, & ita tenent Doctores communiter Salzedo, Garzias, Vgolinus, & alios cumulans Auguſt. Barboſa *allegat.* 19. *num.* 8., & ſeqq. Boſsius *num.* 124. Ant. *ſect.* 6. *num.* 112. Trullench *lib.* 6. *cap. vnico dub.* 12. *num.* 4. In Synodo Diœceſana Bononienſi celebrata Anno 1698. ab Eminentiſs. D. D. Iacobo Cardinali Boncompagno Archiepiſcopo ſtatutum eſt, patrimonium titulare debere eſſe redditus ducentarum librarum monetæ Bononienſis ex bonis ſtabilibus, certis, & fructiferis.

53 Quòd ſi beneficium ſit de ſe inſufficiens reddi poterit ſufficiens per additionem patrimonij, ſi ex vtroque ſimul habeatur quantitas neceſsaria pro honeſta Clerici ſuſtentatione, vt docent Boſsius *num.* 128. Ant. *num.* 112. Garzias, Vgolinus, & alios referens Barboſa *allegat.* 19. *num.* 14. Si autem beneficium, vel patrimonium non ſufficiat ſecundùm ſe, non poteſt reddi ſufficiens, & aptum pro ſacra Ordinatione per hoc, quòd tali beneficio, vel patrimonio adiungantur pitantiæ, Eleemosynæ, anniuerſaria, confraternitates, & emolumenta, quæ ex celebratione, & exercitio Sacrorum ordinum percipi poſsunt, quæ omnia ad victum honeſtum ſufficiant; nam iſta, quæ in dies occurrunt, ſunt incerta, & non firma, ac perpetua, & ita definitum à Sacra Congregat. ex Garzia refert Boſsius *cit. num.* 128. idem habet Marchinus *tract.* 2. *part.* 6. *cap.* 6. *num.* 28 qui tamen cum Genuenſi *in praxi Neapol. cap.* 83. *num* 9., & Iulio Cæſare Madio *de Sacris Ordinibus cap.* 5. *num.* 20. ait, aliquem poſse ordinari ad titulum beneficij habentis redditus incertos, & caſuales defunctorum, & anniuerſariorum, ſi communiter ad certam ſummam pro victu ſufficientem redigantur, ſed malè, quia eſt contra expreſſam definitionem Sacræ Congregationis per extenſum allatam à Boſsio *dict. num* 128.

54 Sequitur 3. titulum beneficij, idem valet de titulo patrimonij, ad ſacros Ordines requiſitum, debere eſse conſtans, et perpetuum, ſiuè deinde tale beneficium ſit ſimplex, ſiuè curam habeat animarum, ſiuè ſit vnum, ſiuè plura, dummodo habeat redditus ſufficientes pro honeſta Clerici ſuſtentatione, vel ſaltem reddatur ſufficiens per additionem patrimonij, vt ſupra dictum eſt: et inde non ſufficit beneficium, quodcumque ſit, manuale, ſeu temporale, quamuis pingue; nec poteſt quis ordinari ad titulum Vicariæ, vel Capellaniæ amouibilis, ob periculum, ne amoueatur, & cogatur Clericus mendicare, vt docet Marchinus *cap.* 6. *diff.* 5. *num.* 17. vbi affert Gloſsam in cap. *Conſtitutus* verb. *Perpetuus Vicarius* Panormitanum, Abbatem, Pariſium, Riccium, Barboſam, & alios:

Digitized by Google

alios: nec ſufficit, quòd interueniat expreſsa conditio, quòd ordinatus non amoueatur à tali Capellania, ſeu Vicaria temporali, niſi aliunde habita ſufficienti prouiſione, quia, non obſtante tali conditione, adhuc poterit amoueri, ſiquidem Epiſcopus prædeceſsor non poteſt præiudicare ſucceſsori, & quod eſt temporale in perpetuum aſsignare Presbytero ordinato, vt cum Molina docet Boſsius *num.* 112.

55. Quòd ſi Capellania ſit perpetua, id eſt auctoritate Papæ, ſeu Ordinarij interueniente in ipſa fundatione, & in titulum perpetuum erecta, erit vtique ſufficiens pro titulo ordinationis, quia Capellania taliter erecta venit nomine beneficij, & confertur per collationem, & canonicam inſtitutionem: idem valet de Capellania, quam quis obtinet in capella Papæ; nam illa non eſt amouibilis, ſed perpetua, vt teſtatur Nauar. *Conſ.* 20. *de tempor. ordinat.* nec vacat per mortem Papæ, & ita tenent Marchinus *cap.* 6. *diff.* 5. *num.* 20. Boſſius *num.* 113., & 141. Ant. à Spiritu S. *num.* 114. Poteſt etiam ordinari ad titulum beneficij perpetui, non habentis præbendam, ſed conſiſtentis in diſtributionibus quotidianis, quia cum ſint perpetuæ, ſufficiunt, ne Clericus cogatur mendicare, Barboſa *allegat.* 19. *num.* 24. Marchinus *diff.* 5. *n.* 19. Boſſius *num.* 139.

56. Item poteſt quis ordinari titulo penſionis perpetuæ, vt apertè colligitur ex Concilio dicta ſeſſ. 21. cap. 2. ibi, *Patrimonium verò, vel penſionem obtinentes*, & ita deciſum à Sacra Congr. teſtantur Garzias de Benef. *part.* 2 *cap.* 5. *num.* 93., & 94. Barboſa *allegat.* 19. *num.* 74. Marchinus *num* 25. Leander *diſp.* 9. *quæſt* 19., & alij communiter. Item poteſt quis ordinari ad titulum præſtimonij perpetui, quod non eſt, niſi quædam penſio, ſeu portio abſtracta ex beneficiorum redditibus, & conceſſa quibuſdam adoleſcentibus, vt ſtudijs incumbentes ſe ſuſtentare poſſint, vt poſtea eruditi Eccleſiæ inſeruiant; nam ſi huiuſmodi præſtimonia ſunt penſiones Eccleſiaſticæ, vtique ſufficiunt pro titulo ordinationis, Marchinus *num.* 22. Leander *q.* 18. Ant à Spiritu S. *ſect* 6. *num.* 115., & alios referens Boſſius *num.* 143.

57. Sequitur vlteriùs ex determinatione Concilij, ordinatum titulo alicuius beneficij non poſſe illud renunciare, niſi aliunde habeat vnde honeſtè viuere poſſit, & niſi facta mentione, quòd fuit ad illius beneficij titulum ordinatus, & renunciatio aliter facta nulla eſt, ac inualida, competitque renuncianti actio ſpolij, poteſtque renunciatum beneficium reaſsumere, vt cõſtat ex verbis Concilij; *aliter facta reſignatio nulla ſit*, quod verum eſt, etiamſi reſignatio ſit facta coram Pontifice, vt cum Nauarro, & Pariſio, Vgolino, Riccio, & alijs tradit Boſſius ſupra §. 12. *num.* 51. Marchinus *diff.* 7. *num.* 38. Barboſa *allegat.* 19. *num.* 32, & procedit, etiamſi quis ante ordinationem, & beneficij conſecutionem iurauerit, ſe illud reſignaturum, vel non reuocaturum Procuratorem iam ad illud reſignandum conſtitutum; nam cum reuocatio ſit contra diſpoſitionem Tridentini, iuramentum illud eſſet vinculum iniquitatis, & ſic non tenet. Valida eſt reſignatio, non facta mentione, quòd ad titulum illius beneficij quis ſit promotus, ſi fiat cauſa permutationis cum altero beneficio eiuſdem redditus, vel ſi ſibi reſeruet penſionem quinquaginta aureorum, quia cum his commodè viuere poſſet, quod ſolùm Concilium intendit, & ita cum Nauarro, Pariſio, & Rodriquez tenet Marchinus *diff.* 7. *num.* 40. ſequitur Ant. à Spiritu S. *ſectione* 6. *num.* 117.

58. Qui beneficium reſignat, non facta mentione tituli, non poteſt ampliùs in pœnam illud ab Epiſcopo obtinere, ſed ſolùm à Pontifice; Ordinarius verò, qui mala fide reſignationem admiſit, tenetur reſignanti alimenta præbere, ita B. Pius V. in ſua Conſtit. contra malè promotos edita ſexto Idus Auguſti 1567., pro qua videri poteſt Boſſius §. 12. *num.* 56.

DVBIVM VII.

De Titulo Patrimonij.

59. QVi nullum habet beneficium Eccleſiaſticum ordinari poteſt ad titulum patrimonij, vel penſionis, ſi Epiſcopus id iudicauerit neceſſarium pro vtilitate, ac neceſsitate ſuarum Eccleſiarum; hoc enim intercedit diſcrimen inter illos, qui petunt promoueri ad ordines Sacros ad titulum beneficij, & illos, qui petunt promoueri ad titulum patrimonij, ſeu penſionis Eccleſiaſticæ, quòd primos Epiſcopus debet admittere, nec poteſt recuſare, ſi aliàs ſint idonei, nulloque canonico impedimento irretiti, alios verò, quamuis idoneos, & petentes, non debet, nec poteſt omnes ordinare, ſed illos dumtaxat, *quos Epiſcopus iudicauerit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate ſuarum Eccleſiarum*, vt ait Trident. cit. ſeſſ. 21. cap. 2. de reformat.; & inde, nulla exiſtente tali neceſſitate, ſeu commoditate, non debet aliquis ordinari, quamuis pinguiſſimum habeat patrimonium, nec poteſt excluſus conqueri, aut appellare ab Epiſcopo, eò quòd illum ordinare noluerit ad titulum patrimonij, Nauar. *concil.* 14. *num.* 2. *in edit.* 2. Barboſa *allegat.* 19. *num.* 53. & in collect. *ad cap.* 2. *ſeſs.* 21. *num.* 55. Riccius, Lotterus, & alij, quos ſequitur Boſſius *num.* 149.

60. Patrimonium titulare eaſdem habere debet conditiones, quas neceſſarias diximus pro beneficio, nimirum debet eſſe ſufficiens pro honeſta Clerici ſuſtentatione, iuxta morem regionis, illiuſque quantitas taxanda relinquitur prudenti Ordinarij iudicio, attenta locorum vbertate, ſeu ſterilitate, prout ex mente Tridentini omnes admittunt; quod enim in vno loco ſufficit, in altero erit inſufficiens, & po-

& poteſt eſſe maior pro Ciuibus, quàm pro Diœceſanis, ſic Tambur. *lib. 8. de Ordine cap. 6. §. 3. num.* 1 fatetur, Synodum Panormitanam requirere cenſum. ſcutorum ſexaginta annuorum Panormi, in alijs verò Diœceſis locis ſcutorum quadraginta. In Diœceſi Bononienſi iam ſupra diximus, patrimonium eſſe debere ducentarum librarum annualium monetæ Bononienſis, iuxta taxam Synodi ab Eminentiſs., & Reuerendiſs. Cardinali Boncompagno celebratæ. Quòd ſi quis habeat patrimonium deficiens à taxata quantitate, & defectus ſit modicus, puta duorum, vel trium aureorum, adhuc poterit ab Epiſcopo ordinari, quia de modico non eſt curandum, ſecus ſi defectus ſit notabilis, qualis erunt quinque reſpectu 25., vt docet Sanchez *in opuſ. tom. 2. lib. 7. cap. 1. dub. 35. num.* 8. ſequitur Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 52., & Marchinus *cap. 7. diff. 2. num* 5.

61. Debet eſſe verum, & legitimè poſſeſſum ab ordinando, & conſtitutum in re immobili, & fructifera, iuxta diſpoſitionem Tridentini, nam conſtitutum in re mobili facilè poteſt extingui, & deficere, ſicut eo ſpoliari poſſet Clericus, ſi eſſet litigioſum, ære alieno grauatum, aut alteri deuictum, & hypothecatum; ſi autem eſſet ſictum, aut infructiferum non poſſet ex illius fructibus Clericus ſuſtentari. Inde non ſufficit habere dominium directum bonorum patrimonij, ſi dominium vtile ſit alteri reſeruatum, cum non poſſit ex illius fructibus Clericus ſuſtentari, nec ſufficit patrimonium conſtitutum in Animalibus, quæ facilè mori poſſunt. Nec poteſt quis ordinari ad titulum pinguis hæreditatis, ſeu legati conſequendi ab Amico, ſeu conſanguineo, quia patrimonium debet verè, & pacificè poſſideri ante ipſam ordinationem; qui autem hæreditatem, ſeu legatum expectat, nondum illud poſſidet; & cum voluntas hominis deambulatoria ſit vſque ad mortem, facilè poteſt mutari, & Clericus remanere ſine patrimonio. Eadem ratione non poteſt quis ordinari ad titulum legitimæ, etiam pinguis, ex bonis paternis certò conſequendæ, quia non ſufficit habere ius ad rem, ſed requiritur ius in re, id eſt requiritur, quòd ordinandus ſit in actuali, & pacifica poſſeſſione patrimonij, prout docent Marchinus *cap. 7. diff.* 2. Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 19. num.* 21. Barboſa *dicta allegat. 19. num.* 60. Trullench., Palaus, & alij, quos ſequitur Leander *quæſt.* 9.

62. Quæres primò; An poſsit quis ordinari ſine patrimonio, vel beneficio cum ſola fideiuſſione alimentorum. Affirmant nonnulli, quia per talem fideiuſſionem ſatisfactum eſt menti Concilij, quæ ea fuit, ne Clericus cogeretur mendicare, nam remanet ſufficienter prouiſus de congrua ſuſtentatione, ita Grilenzonius, quem refert, ac ſequitur Diana *part. 5. tract. 10. reſol.* 48. Ant. à Spiritu S. *diſp. 4. ſect. 7. num.* 125., & probabile putat Leander *diſp. 9. quæſt.* 3. Sed meliùs alij negant, quia ex Concilio *d. cap.* 2. patrimonium debet pacificè poſsideri ab ordinando, qui proinde debet habere ius in re, per ſolam autem aſſecurationem, & fideiuſſionem non habet ordinandus ius in re, ſed ius ad rem, nec patrimonium poſsidet, & ſic non ſufficit, & ita deciſum à Sacra Congreg. Concilij, ex Garzia, & Barboſa refert Boſsius §. 15 *num* 85. quamuis ob penuriam Sacerdotum aliquando fuerit permiſsum à Pontifice, aliquos ordinari ſine alio titulo cum ſola fideiuſsione alimentorum, prout notat Barboſa *allegat. 19. num. 73., & collectaneo ad cap. 2. ſeſſ. 21. num.* 51., & ita tenent Nauar., Riccius, Vgolinus, Molſelius, & Azorius, quos affert, & ſequitur Marchinus *cap. 7. diff.* 2.

63. Poſset tamen quis ordinari, ſi fideiubens non indeterminatè promitteret alimenta, ſed ex fructibus omnium ſuorum bonorum penſionem, ſeu redditum ad honeſtum victum ſufficientem, puta quinquaginta ducatorum ſingulis Annis ſoluendorum publico inſtrumento irreuocabiliter aſsignaret ordinando, donec obtinuerit beneficium, vel aliunde habuerit, vnde honeſtè viuere poſsit, quia talis redditus ſe habet adinſtar penſionis certæ, & perpetuæ, quam ſufficere pro titulo Ordinationis ſupra diximus, & ita tenent Barboſa *d. allegat. 19. num.* 14., *& collect. ad cap. 2. ſeß* 21 *num.* 46. vbi etiam refert, ita fuiſse deciſum à Sacra Congreg., & tenet Marchinus *diff* 2., & cum Garzia, Vgolino, & Campanili Boſsius *num.* 86.

64. Quæres 2. An quis poſſit ordinari ad titulum cenſus redimibilis. Negant Vgolin. *de offic. Epiſc. cap. 26. §. 10. num. 2., & §. 12. num.* 3. Bonacina *diſp. 8. de Sacram. quæſt. vnica punct. 5. num.* 32. quia patrimonium titulare debet eſſe conſtitutum ſuper re immobili, & fructifera, cuiuſmodi non eſt cenſus redimibilis, qui facilè redimi poteſt, extingui, & conſumi. Reſp. poſſe ordinari, adhibita tamen cautione, vt ſi cenſus redimatur, deponatur pecunia ex Iudicis decreto apud idoneas perſonas ad effectum inueſtiendi in rebus immobilibus, vel iterum conſtituendi nouum cenſum, quia talis cenſus, eſt de ſe titulus certus, & firmus, ex cuius certa penſione honeſtè Clericus viuere poteſt, & ea adhibita cautione, ſufficienter prouidetur periculo conſummationis, & ita deciſum à Sacra Congreg. Concilij ſub die 2. Iunij 1629. referunt Garzias, & Barboſa, quos affert, & ſequitur Boſsius *num.* 90. Palaus *punct.* 11. *num.* 9. Leander *quæſt.* 10. Nec obſtat, quòd medio illo tempore, quo pecunia eſt depoſita vſquedum ſe offerat occaſio illam implicandi, non poſſit Clericus ex illa viuere, quia cum tale tempus ſoleat eſſe breue, non debet eſſe in conſideratione, vt cum Pariſio, & Garzia docet Palaus.

65. Quæres 3. An Pater teneatur aſſignare patrimonium filio, qui ſacros ordines recipere vult.

vult. Reſp affirmatiuè, quia ſicut tenetur Pater, & poteſt cogi aſsignare dotem filiæ nubere, aut Religionem ingredi volenti, ita tenetur aſſignare patrimonium filio Sacros ordines recipere volenti, cum matrimonium ſpirituale ſit fauorabilius matrimonio carnali, vt pluribus oſtendit Marchinus *cap. 7. diff.* 1., & apud ipſum tenent Gutierez, Ianuenſis, Sanchez, Campanilis, ita etiam Barboſa *allegat.* 19. *num.* 63. Palaus *punct.* 11. *num.* 3. Leander *diſp. 9. q. 7.*; Nec poteſt Pater donationem hoc titulo factam amplius reuocare, ne filius ordinatus remaneat ſine patrimonio, vt benè notat Palaus *num* 4. bona tamen filio hoc modo donata ſuccedunt loco legitimæ, & in diuiſione bonorum cum alijs fratribus ſunt computanda, niſi de expreſſa voluntate Patris conſtet contrarium, nam filij in hæreditate paterna ſemper præſumuntur æquales, Palaus *num. 6.* Ant. à Spiritu S. *num.* 122., & cum alijs Leander *q.* 12. fuſè Marchinus *diff.* 10. Non poteſt Pater irreuocabiliter aſſignare omnia ſua bona in patrimonium filio, qui vult Sacros ordines recipere, quia non poteſt ſpoliare alios debita legitima, niſi in caſibus in iure expreſſis; ſi autem fratres eſſent perfectæ ætatis poſſent cedere iuri ſuo, & conſentire in donationem, quo caſu poſſe Clericum ab Epiſcopo ordinari tãquam de ſufficienti patrimonio prouiſum, docet Marchinus *c. 7. diff.* 3.

66 Patrimonium titulare, idem valet de penſione, ad cuius titulum quis fuit ordinatus, nullatenus poteſt alienari, ſeu remitti abſque expreſſa Epiſcopi licentia, donec ordinatus beneficium Eccleſiaſticum ſit aſſecutus, vel aliunde habeat, vnde viuere poſſit, vt conſtat ex Trident. *d. cap.* 2. *ſeſſ.* 21. ne in opprobrium Clericatus cogatur mendicare, & inde non poſſunt bona patrimonij diſtrahi, permutari, hypothecari, ſeu obligari abſque præfata Epiſcopi licentia, & alienatio aliter facta, quando ordinatus non habet aliunde, vnde viuat, eſt ipſo facto nulla, vt colligitur ex Trident. ex illo verbo *nullatenus*, quod tollit potentiam alienandi, & reddit actum nullum, vt cum Barboſa, Gratiano, Sanchez, & alijs fuſè probat Boſſius §. 13. *num. 66.* Palaus *punct.* 11. *num.* 11.

67. Difficultas maior eſt, an poſt aſſecutum beneficium, vel poſt aliunde acquiſitam ſuſtentationem congruam, & ſufficientem, poſsit Clericus validè, & licitè patrimonium alienare abſque licentia Epiſcopi. Affirmant plures, neceſſariam licentiam Epiſcopi, etiam poſt adeptum beneficium, & aliunde habitam ſuſtentationem, quia ſecus talis licentia fruſtra requireretur à Concilio, nam ante beneficij aſſecutionem non eſt danda, poſt aſſecutionem non eſt neceſſaria, & ſic numquam haberet locum, contra mentem Concilij, quod prohibendo alienationem ait: *Atque illa*, id eſt penſio, vel patrimonium *ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſit, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere poſſint*, quibus verbis duo requirit Concilium; vnum, quòd in locum patrimonij ſufficiens beneficium, aut congrua penſio ſubrogetur; alterum, quòd Epiſcopus videat, an tale beneficium, ſeu penſio ſit ſufficiens pro honeſta Clerici ſuſtentatione, & tunc præſtet ſuum conſenſum, ac proinde illa particula *donec* limitat poteſtatem Epiſcopi, vt non poſſit licentiam concedere, niſi poſt aſſecutionem beneficij, ſeu congruentis ſuſtentationis, & ita tenent Barboſa *allegat.* 19. *num.* 90. & *collect. ad d. cap. 2. ſeſſ.* 21. *num.* 73. Vgolinus *cap. 26.* §. 13. *num.* 4. Vaſquez *diſp.* 246. *cap. 6. num.* 60. Leander *diſp. 9. q.* 11., & alios referens Marchinus *cap. 7. diff. 9. num.* 12.

68. At verior, & communior ſententia negat, in dato caſu licentiam Epiſcopi eſse neceſſariam, quia Concilium ſolùm prohibet alienationem patrimonij, ſeu penſionis, donec Clericus habeat beneficium ſufficiens, vel vnde commodè viuere poſsit, quo habito, ſtatim ceſſat prohibitio alienationis, illa enim particula *donec* eſt reſtrictiua temporis; habetque naturam ſuſpenſiuam, donec aliud emergat, vt cum Surdo, Cæuallos, Bertazzolo, & Barboſa notat Boſsius §. 14. *num.* 69. ac proinde, dato ſufficienti beneficio, aut honeſta ſuſtentatione, ceſſat prohibitio, & poteſt patrimonium alienari abſque licentia Epiſcopi: certè patrimonium multoties conſtituitur cum illa Clauſula, vt duret donec ordinatus fuerit prouiſus de ſufficienti beneficio: & quidem patrimonium ſic limitatum ſufficiens eſſe pro Sacra Ordinatione declarauit Sacra Congreg. Concilij in Eugubina 22. Maij 1590. dicens; *Patrimonium donatum per parentes, ea conditione, vt Filius vſumfructum habeat interim, donec beneficium aliquod, aut bona alia ad congruam ſuſtentationem ſufficientia acquirat, eſt ſufficiens, & ad illius titulum poteſt ordinari*, illo autem habito, ſtatim ceſſat patrimonium abſque alia licentia Epiſcopi; ergo in dato caſu non eſt neceſſaria.

Nec verum eſt, illam fore ſemper otioſam, nã poteſt occurrere caſus, vt patrimonium debeat alienari, etiam non habito beneficio, vel ſufficienti ſuſtentatione, vt ſi Clericus, aut ipſius parentes eſſent captiui, & neceſſaria eſſet venditio pro illorum redemptione, aut ſi parentes eſſent pro delicto grauiter puniendi, niſi parti accuſanti pro remiſsione daretur certa quantitas pecuniæ, quæ aliunde haberi non poteſt, niſi ex venditione patrimonij; vt autem in his, & ſimilibus caſibus alienatio prudenter fiat abſque fraude, voluit Concilium ſub Decreto irritante, vt fieret cum licentia Epiſcopi, qua prudenter, & ſine culpa conceſſa, non obligatur Epiſcopus ordinatum alere, ſicut obligaretur; permittendo alienationem ſine vrgenti cauſa, & ita cum Cæuall., Garzia, Gratiano, Azorio, & Flaminio Pariſio tenet Boſſius *d. num.* 69., & cum alijs Palaus *punct.* 11. *num.* 13. Ant. *num.* 126.

69. Quæ-

69. Quæres; an poſsit alienari patrimonium ad ſoluenda debita contracta a Clerico poſt ordinationem: Si enim debita ſint contracta ante ordinationem, tunc patrimonium non eſt ſufficiens, nec licitè poteſt quis ad illius titulum ordinari; ſi verò debita ſint contracta poſt ordinationem, dico, non poſſe patrimonium alienari, nec etiam cum licentia Epiſcopi, quia licèt talis alienatio videatur neceſſaria, ortum tamen habuit voluntarium, quia voluntariè Clericus æs alienum contraxit, ac proinde locum habet prohibitio Concilij, vt cum Garzia, & Tiraquello tradit Boſsius *num.* 77.

70. Quæres 2. An bona patrimonialia, ad quorum titulum Clericus eſt ordinatus numerentur inter bona Eccleſiaſtica, & ſint exempta ab oneribus, & collectis ſæcularis poteſtatis. Reſp numerari inter bona Eccleſiaſtica, & gaudere omnibus priuilegijs iure conceſsis bonis Eccleſiaſticis, ac proinde non poſſe à Principe ſæculari collectari, quouſque ſaltem non extinguuntur per aduentum beneficij Eccleſiaſtici, Barboſa allegat. 19. *num.* 91. Duard. in Bullam Cœnæ *c n.* 18 *q.* 4., *&* 5. Menochius, Cenedo, Marius Antoninus, Solonius, Leſsius, Malderus, & alij, quos affert, & ſequitur Marchinus *cap.* 7. *diff.* 12. *num.* 15.

DVBIVM VIII.

An qui Ordinatur ſine vero titulo Beneficij, ſeu Patrimonij ſuſpenſionis pœnam incurrat.

71. IAm olim cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum* impoſita erat pœna ſuſpenſionis ab executione ordinis ipſo facto incurrenda ab illis, qui ſine vero titulo beneficij, ſeu patrimonii Sacros ordines ſcienter reciperent, poſtea verò ab Alexandro III. cap. *Epiſcopus*, & ab Innocent. III. cap *Cum ſecundùm Apoſtolum* de præbendis, ſublata tali pęna ſuſpenſionis, impoſitum fuit ordinantibus onus alendi Clericum ſine titulo ordinatum, donec illi de ſufficienti beneficio prouiderent; *Licèt enim prædeceſſores noſtri*, inquit Innocent., *Ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinantium irritas eſſe voluerint, & inanes*, id eſt quoad executionem, *Nos tamen benigniùs agere cupientes, tandiu per ordinatores, vel eorum ſuceſſores prouideri volumus ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica beneficia conſequantur*, vbi Gloſſa, & ibi Scribentes ſupponunt ſublatam pœnam ſuſpenſionis. Concilium Trident. *cap.* 2. *ſeſſ.* 21. prohibet, aliquem ordinari ſine vero titulo beneficij, ſeu patrimonij, antiquorum Canonum pęnas ſuper his innouando.

72. Hinc dubitatur; an poſt talem diſpoſitionem Tridentini ſuſpenſionem incurrat, qui cum ficto patrimonio, & ſine vero titulo ordinatur. Omnes admittunt, ſcienter, ordinatum ſine vero titulo peccare mortaliter, & poſſe ab Epiſcopo extraordinariè puniri; an verò incurrat pœnam ſuſpenſionis, variant Doctores. Prima Sententia tenet, Clericum ſic ordinatum incurrere ſuſpenſionem, & celebrando fieri irregularem, quia Trident. innouando pœnas antiquorum canonum, innouat ſuſpenſionem latam in cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum diſt.* 70. qui ſunt canones antiquiores, & ponit pœnas in plurali, vt innuat, ſe innouare, non ſolùm pœnam latam in cap. *cum ſecundùm Apoſtolum*, quæ afficit ordinantem, ſed etiam & maximè pœnam ſuſpenſionis contra ordinatos latam in alijs antiquioribus; nam Concilium intendit tollere fallacias, & deceptiones illorum, qui varijs artibus, & fallacijs confingunt beneficium, vel patrimonium habere, vt conſtat ex diſpoſitione illius *cap.* 2. *ſeſſ.* 21., & ita tenent Nauar., Medina, Salzedo, Maiolus, Campanilis, Vgolin., Suarez, Sanchez, Facundez, Bonacina, Filliucius, & alij, quos afferunt Boſsius, & Marchinus infra citandi, quos ſequitur Leander *diſp.* 9. *quæſt.* 4.

73. At communior, & probabilior eſt ſecunda ſententia docens, à Trident. non fuiſse innouatam pœnam ſuſpenſionis latam cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, quæ iam ſublata erat ab Alexan. III. Cap. *Epiſcopus*, & ab Innocent. III. cap. *Cum ſecundùm Apoſtolum*. de præbendis, ſed ſolùm innouaſse pœnam horum duorum canonum recentiorum, in quibus onus alimentorum Epiſcopis fuit impoſitum, & ſic fuiſſe deciſum à Sacra Congreg. de Anno 1583. ex Gonzalez, Garzia, & Barboſa refert Marchinus per hæc verba. Ordinatus contra formam huius Decreti ſine beneficio, vel patrimonio, non eſt per hoc ſuſpenſus, nec aliquam pęnam incurrit, ſed cogendus eſt Ordinarius illi prouidere, iuxta cap. *cum ſecundùm Apoſtolum* de præbendis, qui ſolus canon, non alij, à Concilio innouatur, eamdem declarationem ex Piaſec. refert Diana *part.* 2 *tract.* 16. *reſol.* 5., & ita tenent Guttier., Henriquez, Toletus, Ianuenſis, Garzias, Gonzalez, Cenedo, Barboſa, Saytus, & alij, quos affert, & ſequitur Marchinus *cap.* 7. *diff.* 6 *num.* 9. Boſsius §. 1. *num.* 3. Homob. *de exam. part.* 2. *tract.* 11. *cap.* 10. *q.* 22. Diana *d. reſol.* 5., *&* *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 184., *& part.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 50.

74. Inde qui ſine titulo, ſeu patrimonio ordinatur, ſciente Epiſcopo, nullam pœnam incurrit, ſed Epiſcopus tenetur ei prouidere de alimentis, donec eidem conferat beneficium ſufficiens ad honeſtam vitæ ſuſtentationem; et ſi ordinatus expoſuit, ſe habere titulum, ſed non ſufficientem, poteſt agere contra Epiſcopum ad implementum alimentorum, Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 20. *à num.* 3., *& ſeqq.* Si autem fuit quis ordinatus per fraudem, & cum ficto patrimonio, falſis teſtibus, & documentis probato vero, tunc Epiſcopus deceptus illis falſis probationibus,

bus, non tenetur alimenta præbere, ne puniatur ſine culpa, Nauar *conſ. 14. de tempor. ordin.* Carzias *cap. 5. num.* 33. Marchinus *cap. 7. diff. 4. num* 7. Boſsius §. *9. num.* 25. Eximitur etiam Epiſcopus ab obligatione alendi clericum, ſi ipſe aliunde habet vnde viuat, vel ſi patrem habet diuitem, qui lege naturali tenetur filio alimenta præbere; vel ſi patrimonium pereat poſt ordinationem, quæ videri poſſunt ſatis fusè tractata à Boſſio §. *9. per totum*, à Marchino *diff.* 4.

75. Quòd ſi quis pactum iniret cum Epiſcopo ordinante, aut præſentante ad ordines Sacros non petendi alimenta, nec moleſtandi, ſeu compellendi ad conſerendum beneficium, ſic ordinatus remaneret ſuſpenſus ab ordine ſuſcepto, & ordinator eſſet ſuſpenſus à collatione; præſentatot verò ab executione ordinum per triennium, per textum in cap. *penult. de ſimonia*, & tradunt Nauar. *cap. 27. num.* 158. Barboſa *de poteſt. Epiſc. part.* 2 *allegat.* 20. *num.* 28. Marchinus *diff* 7. *num.* 10. & alios referens Boſsius §. 5 *num* 14.

76. An verò ſuſpenſionem incurrat, qui ordinatur cum patrimonio donato à Patre, Fratre, ſeu alio, cum pacto illud reddendi, & reſtituendi poſt ordinationem, ſeu non petendi, ſeu moleſtandi illum ſuper re donata. Reſp. mortaliter peccare, quia fraudulenter agit contra præceptum Eccleſiæ, ſed nullam incurrere ſuſpenſionem; tum quia illa fuit ſublata, tum quia iſte à principio fuit ordinatus cum vero titulo, cui poſt ordinationem non poteſt renunciari ſine licentia Epiſcopi, & renunciatio aliter facta eſſet nulla per Decretum Tridentini *ſeſſ. 21. cap.* 2., & inde ſi poſt factam huiuſmodi renunciationem ad reliquos Sacros ordines, puta Diaconatum, & Sacerdotium aſcenderet, peccaret quidem mortaliter, ſed non incurreret aliquam cenſuram, vel irregularitatem, quia talis renunciatio non valet, Nauar. *in man cap.* 27. *num.* 158., & *conſil.* 17. *de tempor Ordin* Barboſa *allegat.* 20. *num.* 29. Auerſa *quaſt* 3. *ſect.* 10. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 8. *num.* 133. Boſſius *num.* 18., *&* *num.* 49. Leander *diſp. 9. q.* 5. Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 184. Bonacina *diſp. 8. q. vnica punct. 5. num.* 24., & alij communiter.

77. Hæc dicta ſunt, ſtando in iure communi, & diſpoſitione Trident., nam re vera, qui cum falſis, fictis, aut fiduciarijs titulis ſcienter ſe fecerit ordinari, ſuſpenſionem incurrit ipſo facto, non quidem ex Conſtit. Sixti V. contra malè promotos incipit *Sanctam, & ſalutare*, nam hæc fuit moderata à Clement. VIII. alia ſua Conſtit. incipit *Romanum Pontificem*, vt cum Barboſa notat Boſſius § 2. *num.* 6. ſed per Conſtit. Vrbani VIII. editam 11. Decembr. 1624. incipit. *Secretis æternæ ſapientiæ*, illamque referunt Barboſa *allegat.* 8, & Marchinus *tract. 1. part. 5. cap.* 11. ita etiam docet Antonellus *de Regim. Eccleſ. lib. 2. cap. 2. num.* 12., quamuis hæc Vrbani conſtitutio videatur ſolùm loqui de Hiſpanis, Luſitanis, Gallis, Germanis, alijſque Vltramontanis, qui ſuſpenſionem incurrunt Apoſtolicæ Sedi reſeruatam, ſi ſub falſo, & fictitio patrimonio in Italia promouere ſe faciunt ad ordines.

CAPVT V.

DE PRIVILEGIIS, ET OBLIGATIONIBVS CLERICORVM.

DVBIVM I.

Quænam ſint Priuilegia Clericorum.

1. CLericus dicitur ex eo quòd ſit in ſortem, ſeu hæreditatem Domini vocatus, nam Cleros Græcè, idem eſt, quod latinè Sors, ſeu hæreditas, & ſic qui Diuino cultui, & miniſterio dicantur, & mancipantur, dicuntur Clerici quaſi adſciti in ſortem, & poſſeſſionem Domini, quem pro ſua parte, & poſſeſſione elegerunt, vt optimè explicat Iſidorus relatus in *cap. 1. diſt.* 21. vbi habet; *Clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias forte electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum; Cleros enim græcè Sors, latinè verò hæreditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt Clerici, quia de ſorte Domini ſunt, vel quia Domini partem habent.* Quis autem efficitur Clericus per ſuſceptionem primæ Tonſuræ à proprio Epiſcopo conferendæ, ſeu ab alio de illius licentia ſub illis Pſalmi verbis; *Dominus pars hæreditatis meæ*, de qua ſatìs dictum eſt ſupra *cap. 2. dub.* 3. vbi etiam notauimus, quatuor præcipuè priuilegijs gaudere Clericos.

2. Primò enim gaudent priuilegio Canonis *ſi quis ſuadente Diabolo*; conſiſtens in eo, quòd percutientes Clericum ipſo facto fiunt excommunicati excommunicatione lata in illo Canone. *Si quis ſuadente*. Secundò gaudent priuilegio fori, conſiſtens in eo, quòd non poſſint ampliùs ſub Iudice ſæculari conueniri, nec ab eo iudicari, ſeu puniri, ſed tantùm à ſuis Eccleſiaſticis Prælatis, *cap.* 1., *& ſeqq. de foro competenti*; cap. *Clerici*, & cap. *Cum non ab homine*, de iudicijs. Tertiò liberantur à Collectis ſæcularium, quia non ſolùm ipſorum perſonæ, ſed etiam ipſorum bona, & res eximuntur, & fiunt immunes à Iudice ſæculari, vt non poſſint grauari, nec collectari, ſeu obligari ad ſoluenda tributa, & onera, quæ imponuntur à Principibus laicis. Quartò denique fiunt capaces beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ non niſi Clericis, & Tonſuratis conferuntur. Omnia proſequi, quæ ſpectant ad exemptiones, & immunitates Cle-

Clericorum , tam quoad illorum perſonam , quam ad illorum bona, non eſſe huius inſtituti , & ſpecialem requirunt tractationem: plura habet Diana *part. 4. tract. 2. per totum* , & alibi ſparſim , Antonellus *de Regim. Eccleſ. toto lib. 4.* Barboſa , Bellet. , Carolus de Graſſis de effect. Cler , Thomas DelBene , & alij Canoniſtæ , & Theologi , qui integros tractatus de hac materia ſcripſerunt .

3. Quæres : An peccet mortaliter , qui Tonſuram , & Ordines minores ſuſcipit animo non aſcendendi ad ſuperiores , ſed ſola intentione declinandi ſæcularem poteſtatem , acquirendi pingue beneficium , & alijs fruendi Clericorum priuilegijs ; Certum eſt , ordinatum maioribus ordinibus non poſſe à ſtatu Clericali recedere , & ad ſtatum laicalem redire , quia inducunt vinculum indiſsolubile , ratione cuius recedens dicitur Apoſtata ab Ordine , ſicut profeſſus recedens à Religione dicitur Apoſtata à Religione .

4. Certum etiam eſt , ordinatum minoribus Ordinibus licitè poſſe in eo ſtatu perſeuerare , & non aſcendere ad maiores , quia nullo iure cautum eſt, ſuſcipientem primam Tonſuram , & Ordines minores obligatum eſſe ad ſuperiores aſcendere ; ſolùm enim requiritur à Trident. *ſeſſ. 23 cap. 4.* intentio præſtandi Deo fidelem cultum , quem quis præſtare poteſt , miniſtrando in ordinibus minoribus , abſque eo quòd aſcendat ad ſuperioris , ſicut de D. Franciſco legitur , perſeueraſſe in Ordine Diaconatus abſque eo quòd aſcenderit ad presbyteratum . Quin poteſt etiam ordinatus in minoribus retrocedere abſque culpa , redire ad ſæculum , & vxorem ducere , cum nullo voto , promiſſione , aut præcepto neceſſitetur ad perſeuerandum in tali ſtatu , & quidem ſi receſſus fiat ex cauſa rationabili , vt quia expertus ſit fragilitatem , & velit vxorem ducere ad fugiendas tentationes , familiam conſeruandi , ſedandi inimicitias, aut alia ſimili de cauſa, nullum erit peccatum , nec etiam veniale ; ſi verò fiat abſque cauſa ad ſummum erit culpa venialis ob leuitatem , & inconſtantiam in bono iam cœpto cum aliquali irreuerentia ſtatus Clericalis , vt docet Marchinus *tract. 1. part. 8. cap. 1. num. 24.* Bonacina *de Matrim. quæſt. 3. punct. 9. num. 4.*

5. Ex quo ſequitur, non eſſe peccatum, ſaltem lethale , ordines ab initio recipere animo non aſcendendi ad ſuperiores , ſed recedendi , & Vxorem ducendi poſt aliquod tempus , quia ſicut recedere , & Vxorem ducere non eſt peccatum , ita habere animum recedendi , & Vxorem ducendi non erit peccatum ; intentio enim malitiam ſumit ab actu , nec poteſt magis eſſe peccaminoſa , quàm ipſum factum , ergo ſi receſſio à ſtatu Clericali ad laicalem non eſt lethalis , nec talis erit intentio habita in ingreſſu Clericatus , ita Leander *diſp. 7. q. 13.* Auerſa *q. 4. ſect. 2.* Bonacina *de matrim. q. 3. p. 9. num. 5.* Ant. *diſp. 4. ſect. 5. num.* 108. Coninch. *diſp. 20. dub.* 10. Palaus *punct. 8. num. 9.* , nec peccaret Epiſcopus talem ordinando , quia nullo iure eſt prohibitum , Leander *q.* 10.

6. Oppoſitum tenet Marchinus *part.* 8 *cap. 1. num. 9.* cum Bannes , Victoria , Ledeſma , & Molſeſio , quod probat exemplo Nouitij , qui mortaliter peccat Religionem ingrediendo animo non perſeuerandi , ſed exeundi, cum teneatur habere animum ſaltem experiendi onera Religionis ; ergo etiam peccabit mortaliter , qui ſuſcipit minores ordines , vel Clericalem Tonſuram animo recedendi . Sed contra diſpar eſt ratio, ſiquidem Nouitiatus in Religione ad hoc præciſè ordinatur, vt quis experiatur Religionis obſeruantiam , & onera illius ſtatus, cohabitando , & conuiuendo inter Fratres , & interim videat, quæ in Religione fiunt , & an ſibi expediens ſit in tali ſtatu profiteri ; qui autem ingreditur animo non perſeuerandi , aut ſaltem non experiendi , ſed animo exeundi , facit iniuriam Religioni , & contemnit ſtatum , quem nec vult experiri , quæ ratio non militat de ſtatu Clericali; nam quilibet Ordo per ſe primò ordinatur, vt quis Deo ſeruiat , tale munus exercendo, quod vtique præſtare poteſt , etiamſi habeat animum vlteriùs non progrediendi , ſed ſolùm pro illo tempore in tali miniſterio deſeruire , vſquedum aliud determinauerit .

7. An verò mortaliter peccet , qui Clericatum aſſumit animo non aſcendendi ad Ordines ſuperiores , ſed euadendi ſæcularem poteſtatem , affirmant ſatìs probabiliter plures , quia Trident. *ſeſſ. 23. cap. 4. de reform.* prohibet ordinari eos , qui fugiendi ſæcularis iudicij cauſa hoc vitæ genus elegiſſe conſtat , et quia ordinatus ſola intentione declinandi forum ſæculare , et eximendi ſe à tributis, magnam iniuriam facit Chriſto, Eccleſiæ , et ſæculari poteſtati , et inde peccaret etiam lethaliter Epiſcopus, huiuſmodi ſcienter ordinando , propter cooperationem , quam præſtat alieno peccato , quod impedire poteſt, ac tenetur huiuſmodi repellendo ab ordine , ita Marchinus *cit. cap.* 1. *propoſit. p.* afferens Bannes , Ledeſmam , Victoriam , Rodriquez , et Molſeſium , Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat* 10. *num.* 20. , *& allegat* 11. *num.* 12. Leander *q.* 10. Andreas à Matre Dei *tract. 8. cap. 5. punct. 3. num.* 57.

8. Sed alij probabiliùs negant, peccare mortaliter , ſi non excludat primariam intentionem exibendi Deo debitum cultum; nam optimè poteſt quis Ordines ſuſcipere cum intentione conſequendi ea , quæ tali Ordini ſunt annexa , ſed exemptio à ſæculari poteſtate eſt ordinibus annexa ; ergo poteſt quis Ordines ſuſcipere intentione conſequendi exemptionem à ſæculari poteſtate , dummodo non excludat primarium finem Deo inſeruiendi , & hoc non faciat fraudulenter cum damno Tertij, vel cauſa fugiendi iuſtum iudicium incœptum : Nec obſtant verba Tridentini , quæ non continent rigoroſum præceptum , & diriguntur ad Epiſcopos ,

pos, vt tales non admittant, qui non vt fidelem cultum Deo præſtent ordinantur, ſed fraudulenter, ad fugiendum, iuſtum iudicium iam cęptum; ſimiliter non peccabit qui initiatur ordinibus minoribus animo non aſcendendi ad maiores, ſed animo recedendi, & interim conſequendi beneficium, ſi hoc non ex primaria, ſed ſecundaria intentione ſaciat, quia tam in iſto, quàm in primo caſu vtitur iure ſuo, & ita tenent Auerſa *q.* 4. *ſect.* 2. Ant. *num.* 109. Homobon. *de exam. part.* 1. *tract.* 3. *q.* 2. Palaus *punct.* 8. *num* 7. Hurtado *de ordine diſſ.* 22. Villalob., Sanchez, Coninch., & alij, quos affert & ſequitur Diana *part.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 22., & iterum *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 61.

DVBIVM II.

Quo Iure Continentia ſit annexa ſacris ordinibus.

9. CErtum eſt apud omnes Catholicos, continentiam annexam eſſe ſacris ordinibus, & illicitum, ac inualidum eſse matrimonium poſt illorum ſuſceptionem contractum, vt conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 24. *can.* 9. definiente *Si quis dixerit, Clericos in ſacris conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, anathema ſit*. & iam antea hoc idem ſtatutum fuerat cap. *ſunt quidem* cap. *Presbyteris*, & cap. *Vt lex.* 27. *q.* 1. cap. *Nullus Miſſam* cap *Præter hoc diſt.* 32. cap. 1. et 2. Qui Clerici, vel Vouentes cap. *vnico de voto in* 6., idque ſemper obſeruatum ſuit in Eccleſia à temporibus Apoſtolorum, adeò vt Ioan. Maior *in* 4. *d.* 24 *q.* 2. Thomas Valdenſis *tom.* 2. *de Sacram cap.* 128. Michael Medina *lib.* 1. *de ſacror. homin. continen. cap.* 99., *&* 100. Fran. Turrianus *lib.* 2. *de dogmaticis Characterib.*, & alij opinati ſint de iure diuino, & inſtitutione Chriſti Domini annexam fuiſſe continentiam ordinibus ſacris, nempe Presbyteratui, Diaconatui, & Subdiaconatui, qui propterea dicuntur ordines ſacri, quia annexum habent votum caſtitatis, quo ſic ordinati Deo ſacrantur, & dicantur, & idem docuiſſe videtur Siricius Papa dicens; *Dominum Ieſum voluiſſe, Eccleſiam ſuam, cuius ipſe Sponſus eſt, caſtitatis ſplendore radiare.*

10. Verùm dicendum eſt, non iure Diuino, ſed lege Eccleſiaſtica obligari ſacros miniſtros ad caſtitatem ſeruandam, quod innuiſſe videtur Trident. ſupra, dum continentiam ſacrorum miniſtrorum, non in præceptum aliquod diuinum, ſed in legem Eccleſiaſticam quoad Clericos, & in votum ſolemne quoad Regulares profeſſos refert, & quia de facto non ſolùm in Eccleſia Græca, ſed etiam in Eccleſia Latina aliquando, licèt rarò, & ex grauiſſima cauſa, fuit à Pontifice diſpenſatum, vt ordinatus ordinibus ſacris poſset matrimonium ducere, quod fieri non potuiſset, ſi ſacris ordinibus de iure Diuino fuiſſet votum caſtitatis annexum: nec Apoſt. ad Thimoth. 3. *Epiſcopum vnius vxoris virum* toleraſset, nec ipſe Dionyſium Areopagitam, quem coniungatum fuiſse conſtat ex actib. Apoſtol. *cap.* 17. in Athenienſium Epiſcopum creaſset, vt in eius vita legitur, & ita tenent Doctores communiter, quos dabit Auerſa *quaſt.* 4. *ſect.* 3.

11. Argumenta cõtraria facilè ſolui poſsunt, ſolùm enim probant, non potuiſse Eccleſiam aliquem cogere ad caſtitatem ſeruandam obligatione abſoluta, ſecus de obligatione, ex ſuppoſitione alicuius ſtatus aſsumpti, quem Eccleſia liberè concedit, et alter liberè acceprat ſub illa conditione, et cum illa obligatione obſeruandi caſtitatem; alia argumenta probant, conuenientiſſimè fuiſse ab Eccleſia votum caſtitatis iniunctum Clericis, non verò quòd fuerità Diuino aliquo præcepto iniunctum, vt videre eſt apud Auerſam *loco cit.* Marchinum *tract.* 2 *part.* 6. *cap.* 8. Bellarminum *tom.* 1. *contr. de Clericis lib.* 1. *cap.* 18., *& ſeqq*, et alios, qui contra hæreticos de hac re tractant.

12 Antiquiſſimam eſse hanc conſuetudinem ſeruandæ caſtitatis à ſacris miniſtris, tam in Eccleſia Latina, quam in Eccleſia Græca ab Apoſtolis ipſis pro vtraque deriuatam fuſè probant Auerſa *quæſt.* 4. *ſect.* 5. Marchinus *tract.* 2. *part.* 6 *cap* 8. Bellarm. *tom.* 1. *contr. lib* 1 *cap.* 18., *& ſeqq* vbi adducunt Antiquorum Patrum, & Conciliorum auctoritates, & definitiones: hoc idem docent Sotus *lib* 7. *de Iuſt. q.* 6 *art.* 2. Albertus Pighius *contr.* 15. Michael Medina *lib.* 2. *de ſacrar. homin continent. cap.* 36. Valentia, Vaſquez, & alij Recentiores Hæc conſuetudo plurium Conciliorum, & Summurum Pontificum Decretis confirmara, ſemper retenta fuit in Eccleſia Latina, ſicut in præſens etiam inuiolabilitèr obſeruatur. In Eccleſia autem Orientali, & Græca fuit decurſu temporis abrogata, & permiſſum Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis, vt ſuis Vxoribus vterentur, qui vſus adhuc perſeuerat, non ſolùm apud Hæreticos, & Schiſmaticos, ſed etiam apud Catholicos, & cum Summo Pontifice, ac Romana Eccleſia communicantes, vt colligitur ex cap. *Aliter diſt.* 31. vbi ex Stephano Papa, & Concil. Lateran. dicitur; *Aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter huius Sanctæ Romanæ Eccleſiæ; nam earum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi matrimonio copulantur: iſtius autem Eccleſiæ, vel Occidentalium, nullus Sacerdotum à Subdiacono vſque ad Epiſcopum licentiam habet coniugium ſortiendi.* Idem ſatìs clarè ſupponitur à Clem. III. cap. *Quæſitum*; de pœnit., & remiſs., & Innocent. III. cap. *vt Clericorum*; de vita, & honeſt. Clericor., & cap. *cum olim* de Clericis Coniugatis, licitum ſcilicet eſſe coniugium inter Græcos in ritu Orientalis Eccleſiæ. Quando autem, & quomodo hæc licentia, & conceſſio cœperit apud Græcos ſatìs incertum eſt; ſicut incertum eſt, quando cœperit Ordo Sub-

diaconatus eſſe Sacer per votum continentiæ apud Latinos.

13. Dubium eſt apud Doctores; an hæc obligatio ſeruandi caſtitatem immediatè proueniat ex voto in Ordinibus emiſſo, vel à lege Eccleſiaſtica imponenre ordinatis hanc obligationem. Alij affirmant, ex ſolo voto immediatè prouenire; à lege verò Eccleſiaſtica mediatè, quatenus hæc obligat ordinatum ad tale votum emittendum, quod probant, pluribus allatis iuribus, præcipuè ex diſt. 28. cap. *Nullum*, vbi ex D. Gregorio habetur; *Nullum facere Diaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit*, quod ſecundùm Gloſſam intelligitur, vel de expreſſa, vel de tacita promiſſione: idem habetur cap. *Aſſumi* ex Concil. Arelaten. III. eadem diſt. vbi dicitur; *Aſſumi aliquem ad Sacerdotium in Coniugij voto conſtitutum non oportet, niſi fuerit præmiſſa conuerſio*, id eſt niſi fuerit facta continentiæ promiſſio, & cap. *Diaconi* eadem diſt. ibi. *Profeſſi continentiam*, & alia iura de Clericis coniugatis, & de Voto, & Voti redemptione in 6. ſolius voti mentionem faciunt, ac proinde dicendum eſt, talem obligationem immediatè prouenire ex voto, quod quidem antiquitus emittebatur expreſſè à ſuſcipientibus ſacrum Ordinem, nunc autem implicitè, & tacitè: Ratio etiam eſt, quia ſi Clerici in Sacris conſtituti tenerentur ad continentiam ex præcepto Eccleſiæ, & non ex proprio voto, lapſus carnis in illis non adderet circumſtantiam ſpecie diuerſam neceſſariò explicandam in confeſſione, quia præceptum Superioris, quando cadit ſuper materiam aliàs debitam per ſe, non addit aliam ſpeciem malitiæ; cum ergo talis circumſtantia ſit neceſſariò in Confeſſione exprimenda, dicendum eſt, obligationem continentiæ immediatè prouenire ex voto; & ita docent cum D. Thoma *in 4. diſt. 37. q. 1. art. 1.* Caietan., Sotus, Medina, Nauar., Azorius, Bellarm., Sanchez, Vaſquez, & alij, quos ſequitur Marchinus *cit. cap.* 8. *diff.* 6, & hanc dicit eſſe communem ſententiam Theologorum.

14. Alij volunt, hanc obligationem immediatè prouenire ex lege Eccleſiaſtica imponente talem obligationem illis, qui ordinantur, quia ex pluribus Sacris Canonibus, & Decretis inuenitur hæc obligatio impoſita abſolutè, & ſimpliciter per modum præcepti ab ipſa Eccleſia, eadem ratione, qua imponuntur alia præcepta, & nouiſſimè Trident. *ſeſſ. 24. can. 9.* continentiam ſacrorum Miniſtrorum in legem Eccleſiaſticam, quoad Clericos, & in votum ſolemne quoad Regulares profeſſos, refert. Ratio etiam eſt, quia ſi quis ordinaretur cognoſcens, & intendens ſuſcipere Sacros Ordines, ſed ignorans, annexum illis eſſe votum continentiæ, nec explicitè, nec implicitè voueret; ſiquidem votum requirit liberum vouentis conſenſum, qui ab ignoranre præſtari non poteſt, & tamen iſte teneretur obſeruare caſtitatē, non ex voto, ſed ex lege Eccleſiaſtica talem obligationem imponente: idem dicendum in caſu, quo quis malitiosè nollet, nec expreſſè, nec implicitè vouere, quo caſu non poſſet obligari ex voto, & ita tenent Scotus, Palud., Henricus, Valentia, & alij, quos ſequitur Auerſa *quæſt. 4. ſect. 7.*

15. At veriùs dicendum eſt, hanc obligationem immediatè prouenire, tum ex voto, ſiuè explicitè, ſiuè tacitè emiſſo in ipſa actuali receptione Ordinis, tum ex lege Eccleſiaſtica talem obligationem imponenre, vt probant iura, & rationes pro vtraque parte adductæ; non ſufficit ſolum votum, quia illud ignorantes, vel malitioſè, tam implicitè, quàm explicitè excludentes, non tenerentur caſtitatem obſeruare, ſed poſſent matrimonium, ſi non licitè, ſaltem validè contrahere; deinde, quia votum cum ſit priuata quædam lex, quam quiſque voluntariè ſibi imponit, numquam obligare poteſt ignorantes, aut malitioſè illud excludentes. Nec ſufficit ſola lex Eccleſiaſtica inhabilitans ordinatos ad matrimonium contrahendum, quia non ſatìs explicantur iura ſuperiùs allata; non enim ſufficit dicere, nomine voti poſſe intelligi ipſam legem, & ſtatutum Eccleſiæ ad continentiam obligantis, quia alia præcepta nunquam explicantur, nec intelliguntur nomine voti; meliùs ergo dicitur, ex vtroque capite obligationem naſci, vt docent Conich. *diſp. 10. de ordine dub. 15. num.* 130. Palaus *de ordine punct. 17. num.* 5. idemque ſentit Marchinus *cap. 8. diff. 6. num.* 8.

DVBIVM III.

An obligatio Caſtitatis ſe extendat ad inualidè Ordinatos, vel ante ætatem vel, vi & metu.

16. QVæres 1. An inualidè ordinatus propter defectum eſſentialem, ſiuè ex parte materiæ ſacri Ordinis, ſiuè ex parte formæ, ſiuè ex parte intentionis ordinantis, vel ordinati, teneatur ad caſtitatem ſeruandam; affirmant nonnulli, quia ordinatus habuit ex parte ſua totum conſenſum requiſitum, & voluntatem ſe obligandi; ergo remanet obligatus, ſaltem voto ſimplici ad caſtitatem, ſicut voto ſimplici remanet obligatus Religioſus nulliter profeſſus, vel quia Religio non erat approbata, vel quia Superior non habebat ſufficientem poteſtatem ipſum admittendi, & recipiendi, vt patet ex cap. *Quidam*, & cap. *Placet.* de Conuerſ. coniugatorum.

17. Reſp. inualidè ordinatum, ex quocumque capite nullitas oriatur, non teneri ad caſtitatem ſeruandam; nec etiam per modum voti ſimplicis, ſed validè, & licitè poſſe matrimonium contrahere. Ratio eſt, quia caſtitas in ſuſceptione ſacri Ordinis non per ſe primò intenditur, & per ſe primò promittitur,

ſed

ſed tamquam acceſſoria, & connexa Ordini ſacro; deficiente autem principali, deficit etiam acceſſorium; nec valet paritas de illo, qui inualidè profeſſionem emittit, nam primaria, & principalis intentio profitentis eſt ipſum votum, & ipſa promiſſio caſtitatis, quæ proinde, ſi non valet in totum, vt vótum ſolemne, valet quoad partem poſſibilem, vt votum ſimplex, at caſtitas in ordinatione non eſt principale intentum, ſed acceſſorium, quod corruit, corruente principali, & ita tenent Marchinus *diſſ.* 8. Boſſius *num.* 198. Sanchez, Palud., Barboſa, & Candid., quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 13. *quæſt.* 4. Palaus *punct.* 17. *num.* 7., alijque communiter.

18. Quæres 2. An Puer ante vſum rationis ordinatus teneatur ad caſtitatem ſeruandam. Certum eſt, ipſum non obligari ex voto, cuius eſt incapax, defectu libertatis neceſſariò requiſitæ, & cuius obligatio non poteſt merè ab extrinſeco imponi, cum ſit actio perſonalis, & lex particularis, quam quiſque ſibi liberè imponit; an verò teneatur ex præcepto, ſeu ſtatuto Eccleſiæ inhabilitantis ad matrimonium, affirmant Palud., *in* 4. *diſt.* 37. *q.* 1. *art.* 1. ſuplem. Gabriel. *in* 4. *d.* 25. *q.* 1. *art.* 2. D. Antonin. 3. *p. tit.* 1. *cap.* 8. Ledeſma 2. *p. quarti q.* 55. *art* 4. Gaſpar Hurtad. *diſp.* 16. *de matrim. diff.* 8. & quidam alij.

19. Reſp. Ordinatum ante vſùm rationis nullo modo manere per hoc obligatum ad caſtitatem, ſed licitè, & validè poſſe matrimonium contrahere. Ratio eſt, quia præceptum Eccleſiæ per ſe non obligat ad continentiam, niſi illos, qui ſacros Ordines ſcienter, & voluntariè ſuſcipiunt, nec aliter obligare poſſe tradunt Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 30 Boſſius *varior. moral. part.* 3. *tit* 3 §. 21. *num.* 202., eò quia caſtitas eſt res conſilij, non præcepti, eſtque res difficilis, & maximè ardua, attenta corruptione naturæ in contrarium actum valdè inclinante, ac proinde non imponenda niſi volenti, & conſentienti. Nec eſt eadem ratio de Puero ante vſum rationis baptizato, qui poſtea obligatur ad obſeruantiam legis Diuinæ, & Eccleſiaſticæ, quia iure Diuino omnes obligantur ad recipiendam fidem, & baptiſmum, et ad obſeruantiam legis Diuinæ; ad obſeruantiam verò legis Eccleſiaſticæ tenetur vi ſubiectionis neceſſariò contractæ per baptiſmum; ad recipiendos verò ordines nullus obligatur, niſi volens, & obſeruantia caſtitatis non eſt neceſſarium conſequens ad receptionem Ordinis, ſed ex præcepto Eccleſiæ, quæ non intendit, nec poteſt onus tam graue imponere, niſi volentibus, & conſentientibus.

20. Ex quo ſequitur, ordinatum ante vſum rationis cum ad annos diſcretionis peruenerit, licitè poſſe coniugalem ſtatum aſſumere, ſi nolit vti Ordine, ac proinde tenetur ſe determinare, an velit in ſuſcepto ordine permanere, & tunc contrahit obligationem caſtitatis; ſi verò nolit in ordine permanere, remanet ſuſpenſus ab vſu ordinis, ita Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 30. Bonacina *q.* 3. *de matrim. punct.* 9. *num.* 14. Marchinus *diff.* 10. Palaus *punct.* 17. *num.* 8. Auerſa *quæſt.* 4. *ſect.* 8., & alios referens Boſſius *num.* 201.

21. Maior difficultas eſt, an teneatur obſeruare caſtitatem, ſi quis ordinaretur poſt vſum rationis, ſed ante tempus pubertatis. Affirmant plures, quia habens vſum rationis eſt capax proprij voti, & poteſt Superiorum præceptis ligari, ita Sotus, Caiet., Sanchez, Candidus, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 13. *q.* 7. Marchinus *diff* 10. Bonacina *punct.* 9. *num.* 15. Palaus *punct.* 10. Oppoſita Sententia communior, & ſequenda tenet, non obligari, niſi poſt adeptam pubertatem, quia etſi capax ſit aliorum præceptorum, & votorum, non tamen præcepti, & voti tam ardui, & patet a pari de profeſſione Religioſa, quæ ſicut antiquitus non erat valida ante tempus pubertatis, cap. *ad noſtram*, *de Regul.*, & nunc non eſt valida, niſi poſt Annum Decimum ſextum, ex diſpoſit. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regul cap.* 15. ita non cenſetur Eccleſia velle obligare impuberes nondum habentes maturitatem iudicij ad rem tam arduam, & difficilem. Si, adepta pubertate, verbo, vel facto ratificet ordinem ſuſceptum, tunc incipit obligari ad caſtitatem, & ita, pluribus citatis, tenent Auerſa *d. ſeſſ.* 8. Sanchez *diſp.* 30. *num.* 8. Villalobos, Filliucius, Squillantes, & alij relati à Boſſio *num.* 204., quibus & ipſe adhæret *num.* 207., vbi notat, quòd iſte Puer ſtatim ac erit adeptus pubertatem, attento iure antiquo, vel ſecundùm ſtatutum Trident. ſtatim ac Annum 16. expleuerit, tenetur ſe determinare, & eligere ſtatum, vel Eccleſiaſticum, ſi voluerit in eo permanere, vel laicalem, ſi voluerit contradicere obligationi Ordinis; ſtatim quidem, non metaphyſcè, ſed intra triduum, ſecus in foro exteriori præſumeretur eam acceptare, nec poſſet ampliùs reſilire, quamuis in foro conſcientiæ non remaneat obligatus, ſi ordinationem verbo, ſeu facto non ratificet.

22. Quæres 3. An teneatur ad caſtitatem, qui fuit ordinatus per vim, & metum cadentem in conſtantem virum. Certum eſt, inualidam eſſe Ordinationem, nec vllam parere obligationem caſtitatis, quando per vim, & metum ordinatus nullo modo ſuæ ordinationi conſenſit, nec vllam habuit intentionem recipiendi Ordines, quin potiùs contradixit, ſeu contrariam habuit intentionem illos non recipiendi: Si verò conſenſit, ac rectam habuit intentionem, licèt vi, & metu iniuſto compulſus, tunc cum ſit valida ordinatio, reſtat dubium, an ſic ordinatus teneatur caſtitatem obſeruare, & irritum ſit matrimonium, ſi fortè poſt ordinationem contrahatur.

23. Affirmant quamplures, ſic ordinatum teneri ad perpetuam caſtitatem, cum inhabili-

tate ad matrimonium contrahendum, quia obligario caſtitatis eum tali inhabilitate ex præcepto, ſeu ſtaturo Eccleſiæ annexa eſt Ordini ſaero, illumque ſequitur, tamquam acceſſorium ſuum principale; ergo qui validè ordines recipit, quamuis vi, & metu iniuſto compulſus, contrahit obligationem caſtitatis; nam intentio, & voluntas, quæ ſufficit pro validitate ordinis, ſufficit etiam pro validitate voti, & pro contrahenda obligatione caſtitatis, quæ eſt Ordini annexa, videturque expreſſum in Concilio Toler. VIII. cap 7. vbi de illo, qui fuerat inuitè promotus, dicitur. *Si relabitur ad Coniugia, Moreſque ſaculi, omni Eccleſiaſtica dignitate priuatus, vt Apoſtata habeatur*, & conſtat exemplo illius, qui per vim, & metum baptizatur, qui tenetur ſeruare fidem, & præcepta Chriſti, & ita tenent Palud., D. Antoninus, Sotus, Syulueſter, Tabiena, Armilla, Rebellus, Vaſquez, Comitolus, Baſilius Pontius, Gaſpar Hurtadus, & Stephanus Baunij, quos refert Boſſius §. 20. *num.* 16 t., ita etiam Palaus *punct.* 17. *num.* 13. vbi ſupponit, nullum votum metu factum iure naturæ irritũ eſſe; iure verò poſitiuo, ea ſolùm vota, quæ ſtatum Religioſum con ſtituunt, rametſi irritanda veniant: & ſic per metum ordinatus renetur obſeruare caſtitatem, tum ex voto, tum ex lege, quamuis probata coactione, credat, Eccleſiam facilè obligationem remiſſuram.

24. Communior tamen, & magis recepta ſententia eſt, ordinatum per metum grauem iniuſtè incuſsum, ad finem ordinationis, non teneri ad caſtitatem, ſed validè poſſe matrimonium contrahete, quam ſenrentiam approbat ſtylus Curiæ, vt teſtatur Rota *in nouiſſ. part.* 1. *deciſ.* 561. Ratio eſt, quia taliter ordinatus, non tenetur ad obſeruandam caſtitatē ratione vori, quod eſt ipſo iure nullum, & irritum, cap. *Perlatum*, et cap. *Cum dilectus* de his, quæ vi, metuſue cauſa fiunt: vbi licèt expreſsè ſolùm ſermo ſit de voto ſolemni Religionis, ratio tamen deciſionis militat in quocumque voto ſolemni, & ſimplici, et maximè in voto ſolemni caſtitatis annexo ordinibus ſacris, quod proinde metu extortum, eſt ipſo iure nullum. Nec etiam renetur ex præcepto, ſeu ſtatuto Eccleſiæ, ſiue immediatè inhabilitante ordinatos ad matrimonium, ſiuè mediatè ratione voti impliciti, quod voluit eſse annexum ſacræ ordinationi; nam illud obligat ſolùm voluntariè, et ſpontaneè ſuſcipientes ordines ſacros, non verò illos, qui ex graui metu impelluntur ad ordines, quod etiam probat Boſſius ex communi doctrina Theologorum, er Summiſtarum, ſcilicet quòd lex humana, ſiuè canonica, et Eccleſiaſtica, ſiuè Ciuilis, non obligat ad ſui obſeruantiam cum probabili periculo vitæ, aut alterius grauis nocumenri, quod neceſſariò contingit, quando metus grauis in virum conſtantem incutitur, et ita renenr cum Boſſio *num.* 169. plures relati ab Azorio *lib.* 13. *cap.* 14. *q.* 8. et à Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 29. *num.* 5. Marchinus *cap.* 8. *diff.* 9. Bonacina *de matrim. q.* 3. *punct.* 9. *num.* 11. Villalob. *p.* 1. *Summ. tract.* 14. *diff.* 14. *num.* 4. Coninch. *de Sacram. diſp.* 20. *dub.* 14. Leander *diſp.* 13. *q.* 5. Auerſa *quaſt.* 4. *ſect.* 8., et alij plures apud ipſos.

25 Hoc tamen intelligitur de metu iniuſtè incuſso; nam ſi quis ſacris ordinaretur per metum iuſtè incuſsum, teneretur lege continentiæ, nam eſset irrationabilirer inuitus, et ſi nuberet, matrimonium eſset irritum, vt benè aduertit Marchinus: intelligitur etiam quando, ceſſante metu, talem ordinationem non ratificauit, & acceptauit verbis, vel factis, exercendo munus proprium illius ordinis; nam ſi ordinationem acceptauir, ſeu ratificauit verbis, vel factis, iam tenetur lege continentiæ, quando ſcilicet ſciebat, ſe ad caſtitatem non teneri vi ordinationis meticuloſæ, & per tale exercitium ordinis illam obligationem ſubire; non enim poteſt eſſe ratificatio actus vbi ignoratur nullitas actus, vt latè tradit Boſſius *num.* 187.

26. Nec obſtat, quòd acceſsorium ſequi debeat naturam ſui principalis, adeò vt, firma remanente ordinatione per metum facta, debeat etiam eſſe firma obligatio caſtitatis; nam hoc ſolùm verificatur, quando acceſſorium inſeparabiliter, & ex natura rei connexum eſt principali, ſecus ſi ſit connexum tantùm iure humano, qualis eſt obligatio caſtitatis ordini ſacro annexa, nam tunc ſtare poteſt conſenſus circa primum, ſine conſenſu circa ſecundum. Nec obſtat authoritas Concilij Toletani, vel quia illud Concilium quoad iſtum canonem non ſuit ab Ecelefia acceptatum, nec corpori Iuris inſertum; vel quia Concilium loquitur de ordinatis per metum, qui poſtea ſpontè ratificauerunt ordinationem per ordinis adminiſtrationem omnino liberam, quos certum eſt obligari ad caſtitatem, & eſſe inhabiles ad matrimonium, vt ſupra notauimus. Nec valet etiam ratio de baptizatis per metum, qui tenentur obſeruare fidem, & præcepta Chriſti, quia obligatio ſeruandi fidē, & legem Chriſti, eſt eſſentialiter connexa characteri baptiſmatis, à quo non poteſt humana authoritate ſeparari, ſicut ſeparari poteſt obligatio continentiæ à ſuſceptione Ordinis.

DVBIVM IV.

De alijs Clericorum Obligationibus.

27. PRima Clericorum obligatio eſt deferre habitum, & tonſuram, vt habetur cap. *penult.* de vita, & honeſtate Clericor. cap. *Quoniam eodem tit.*, & cap. *Ioannes* de Clericis coniugat., ſine illis Tonſuratus non gaudet priuilegijs Clericor., vt habetur ex Trident. ſeſſ. 23. cap. 6. ibi; *Fori priuilegio non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat; aut Clericalem habitum, & Tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat*; dubium autem

eſt an

eſt, an ſub lethali teneantur Clerici habitum geſtare, & Tonſuram.

28 Aliqui vniuerſaliter affirmant, Clericos omnes, ſiuè in minoribus, ſiue in maioribus ordinibus conſtitutos peccare mortaliter, ſi longo tempore incedant ſine habitu, & Tonſura, ita Panormit. in cap. *Si quis* de vita, & honeſt. Clericor. alij è contra vniuerſaliter negant de omnibus Clericis, ſi abſit ſcandalum, & contemptus, quia nullibi reperitur præceptum hanc grauem obligationem imponens, ita Caiet. verbo *Clericus* Villalob *tom. 1. tract. 11. diff. 16. num. 5.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 185.* Marchinus *tract. 2. part. 1. cap. 6 num. 3.* ſed alij meliùs affirmant de Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis, vel beneficium Eccleſiaſticum habentibus, quamuis ſolùm habeant primam tonſuram, & colligitur ex cap. *ſi quis* de vita, & honeſt. Clericor. cap. *Prohibente diſt. 23.* cap. *Ioannes* de Clericis Coniugat., & ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 6. de reform.* vbi grauibus verbis præcipit, vt habitum deferant clericalem, & ſtatuit, vt ſi poſtquam ab Epiſcopo ſuo moniti fuerint, honeſtum habitum Clericalem non detulerint, per ſuſpenſionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, nec non, ſi ſemel correcti denuò in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, & beneficiorum coerceri poſſint, & debeant. Eamdem beneficiorum priuationem impoſuit Sixtus V. in Bulla *Cum Sacroſancta*, quæ comprehendit omnes Clericos Beneficiatos, & Penſionarios, ſolùmque eximit ab hac obligatione deferendi habitum in alia Conſtit., quæ incipit *Paſtoralis eſt Cura* Penſionarios, quorum penſiones non excedunt annuatim ſummam 60 Ducatorum Auri de Camera, quæ omnia grauem indicant obligationem, eamque agnoſcunt, & tenent Nauar. in ſum. *cap. 25. num. 110.* Vaſquez *diſp. 250. cap. 3.* Bonacina *diſp 8. q. vnica punct. vlt. num. 3.* Palaus *punct. 18.* Syluester, Angelus, Armilla, & alij Summiſtæ verbo *Clericus*.

29. Excuſantur à mortali, ſi ad breue tempus habitum deponant, & non deferant, vel ex iuſta cauſa, puta ad vitandum periculum mortis, vel damnum aliquod in bonis temporalibus, vel quando beneficium eſt ita tenue, vt ob paruitatem illius Clericus excuſetur à recitatione diuini Officij: vel quando exceſſus talis non eſt, quòd, ſpectatis circumſtantijs Perſonæ, loci, & temporis, grauiter honeſtatem offendat, vt cum Vaſquez, Barboſa, Villalob., & alijs notat Palaus *punct. 18. num. 3.*

30. Clerici in minoribus conſtituti, & carentes beneficio Eccleſiaſtico non habent hanc obligationem deferendi habitum, & Tonſuram, quia poſſunt recedere à ſtatu Clericali, habitum omnino dimittere, & ad ſtatum laicalem tranſire, ſed in iſto caſu non gaudebunt priuilegio fori, quod ſcilicet coràm Iudice ſæculari conueniri nequeant, ex Trident. *ſeſſ. 23. cap. 6.* vbi licèt ſermo tantùm ſit de priuilegio fori, idem tamen de priuilegio *Canonis* ſentiſſe plures Doctores affirmat Layman *de excom. cap. 5. num. 3.* vt proinde percutiens talem Clericum in excommunicationem non incidat; nam faciliùs amittitur priuilegium *Canonis*, quod eſt iuris poſitiui, quàm priuilegium *fori*, quod eſt iuris Diuini, ac proinde videtur non gaudere priuilegio *Canonis*, qui non habet conditiones requiſitas à Concilio pro priuilegio *fori*.

Alia Clericorum obligatio, quando ſunt ſacris ordinibus initiati, eſt quotidie recitare Diuinum officium, ſeu horas Canonicas, de qua tractari ſolet in materia de Oratione, ſeu de virtute Religionis, ad quem locum & nos illam remittimus.

Digitized by Google

TRACTATVS DECIMVS

D E

SACRAMENTO MATRIMONII.

POſtremum è Sacramentis omnibus eſt Matrimonium, quod licèt vltimum in illorũ numeratione locum obtineat, non infimum tamen, ſed fortè præcipuum in ſignificatione, & Myſterijs obtinet; ſignificat enim vnionem Chriſti cum Eccleſia, vt habetur ex D. Paulo *ad Epheſ. 5.*, vbi poſtquam dixit; *Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea*, ſubiungit; *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Ad plenam habendam iſtius Sacramenti cognitionem explicabimus naturam, proprietates, impedimenta, & eorum diſpenſationes, nec non peccata, quæ contra fidem matrimonij committi ſolent, præmittentes cognitionem, & explicationem Sponſalium, quæ, tamquam præambula Matrimonium, præcedere ſolent.

CAPVT I.

DE NATVRA, ET OBLIGATIONE SPONSALIVM.

DVBIVM I.

De Nomine, & Definitione Sponſalium.

1. SPonſaliorum nomen dictum eſt à ſpondendo, quod eſt ſpontè promittere, teſte Vlpiano *L. 2. ff. de Sponſalibus*, quia mos erat veteribus Romanis, vt Pater, vel qui puellam habebat ſub cuſtodia, & poteſtate, illam ſponderet alteri vxorem dare, qui proinde dicebatur Sponſor, ſicut puella, & is, qui eam erat ducturus dicebantur Sponſi, tamquam promiſſi; interdum tamen Sponſi dicuntur etiam qui iam matrimonium contraxerunt, ſed nondum conſummarunt, & dicuntur Sponſi per verba de præſenti, ad differentiam aliorum, qui nondum matrimonium contraxerunt, qui dicuntur Sponſi per verba de futuro. Porrò Sponſalia aliquando ſignificant munera, quæ à Sponſo dantur Sponſæ intuitu futuri Matrimonij ſic 1. *Regum* 18. cum Dauid ratione inopiæ declinaret nuptias Micholi Filiæ Saul, ſibi promiſſæ, ſi Gigantem occideret, dixit Saul; *Non habet Rex Sponſalia neceſſe*: frequentiùs ſumuntur pro matrimonio de præſenti contracto, ſed nondum copula conſũmato: proprijſſimè ſumuntur pro promiſſione futuri matrimonij, ſeu pro contractu inter Sponſos, quo ſibi inuicem ſpondent futurum matrimonium, & in hac tertia ſignificatione ſumuntur Sponſalia à Theologis in præſenti tractatu.

2. Quamuis autem Sponſalia præmitti ſoleant matrimonio contrahendo, hoc tamen nec requiritur, nec eſt neceſſarium, ſiue ex natura matrimonij, ſiue ex præcepto Eccleſiæ, ſicut præcipiuntur ante matrimonium fieri publicationes in Eccleſia, ſed ſolùm præmittuntur ex quadam congruentia, & maiori ſecuritate, veluti præuiæ diſpoſitiones ad matrimonium contrahendum: his poſitis.

3. Reſp Sponſalia benè definiri, quòd ſint mutua promiſſio futuri matrimonij ſigno aliquo ſenſibili expreſſa, ſic docent Doctores omnes ex cap. *Noſtrates 30. q. 5.*, *& L. 1. ff. de Sponſalibus*; quamuis aliqui addant, ſeu minuant aliquam particulam pro maiori illius claritate: omnes conueniunt, ad validitatem Sponſalium neceſſarias eſſe tres conditiones. Prima, vt ſint vera, & deliberata promiſſio cum ſufficienti cognitione, & aduertentia facta; non enim ſufficit ſimplex intentio, propoſitum, aut deſiderium, quamuis exteriùs manifeſtatum, quia de ſe nullam inducit obligationem, ſeu vinculum Sponſalium. Debet autem talis promiſſio eſſe voluntaria, & deliberata cum plena, & ſufficienti aduertentia, quia obligat ſub mortali, & ſic tantam ad minùs requirit cognitionem, & deliberationem, quanta neceſſaria eſt ad peccatum mortale, vt cum Sanchez, Reginaldo, & alijs notat Bonacina *quaſt. 1. punct. 1. num. 4.*

4. Secunda, vt illa promiſsio ſit mutua, & acceptata, quæ à Iure Conſultis dicitur repromiſſio; non enim valida ſunt Sponſalia, ſi vnus ſolùm promittat, altero expreſſè, ſeu tacitè non repromitente, nam contractus Sponſalium, cum ſit inchoatio matrimonij, debet eſſe reſpectiuus, & oneroſus, vltro, citroque obligationem pariens, nec poteſt claudicare, id eſt ex vna tantùm parte, & non ex altera obligationem pa-

nem pa-

nem parere, & inde fortè dicuntur Sponſalia in plurali, vt oſtendatur, talem contractum promiſſionem mutuam vtriuſque contrahentis debere includere: ſic Palaus *diſp. 1. p. 1. num. 5.*

5. Tertia, debet illa promiſſio eſſe ſigno aliquo ſenſibili expreſſa, quia Sponſalia ſunt verus contractus humanus, & reciprocus, qui debet vtrique parti innoteſcere, ad hoc, vt in vtraque parte obligationem pariat; non poteſt autem hominibus innoteſcere, niſi exteriùs manifeſtetur per ſignum aliquod ſenſibile internum conſenſum ſignificante, vt contingit in omnibus alijs contractibus humanis, & per hoc diſtinguitur promiſſio facta homini, à promiſsione facta Deo per votum, quòd hæc non debet neceſſariò exteriùs manifeſtari, ſicut illa, ſed poteſt eſſe merè interna; nam Deus intuetur cor, & ita tenent communiter Doctores cum Leandro *tract 9 diſp 1. quaeſt. 5.*; cum autem circa huiuſmodi conditiones plura ſoleant agitari, illorum explicationem proſequemur in ſequentibus dubijs; ideò ſit.

DVBIVM II.

Qualis debeat eſſe promiſſio ad Sponſalia requiſita.

6. PRomiſſio exteriùs manifeſtata poteſt eſſe ſolùm ficta, & ſimulata, vel quia promittens non habet animum, & intentionem promittendi, vel quia non habet animum ſe obligandi, vel quia non habet animum exequendi promiſſum: omnes conueniunt, promittentem ſine animo exequendi peccare mortaliter, ſi animum habeat verè promittendi, & ſe obligandi, quia retinet animum non exequendi id, ad quod grauiter ſe obligat, & teneri ſtare promiſſis; nam executio promiſsionis non eſt de illius eſſentia, obligatio autem exequendi per ſe oritur ex natura promiſsionis, quæ ſicut obligat promittentem ad habendam talem voluntatem, ita etiam obligat ad illius executionem: peccat etiam, qui matrimonium fœminæ promittit animo, nec adimplendi, nec ſe obligandi, vel quia proximum decipit in re grauiſſima, vel quia in contractu vtrimque obligatorio lex iuſtitiæ poſtulat, vt vterque verè contrahat, animumque habeat adimplendi, quod contraxit, vt docent Auerſa *q. 8. ſect. 2.* Sanchez *lib. 1. diſp. 9 num. 3.* Caiet. *v. Sponſalia.*

7. Voluntas verè promittendi videtur inſeparabilis à voluntate ſe obligandi, quia de eſſentia promiſſionis eſt obligatio, vel ſaltem eſt effectus naturalis ipſius, qui neceſſariò ſequitur, poſita promiſsione; quare, qui eſsentiam promiſsionis cognoſcit, non poteſt retinere animum verè promittendi ſine voluntate ſe obligandi, quia hoc eſſet impoſsibilia velle: quicquid tamen ſit de hoc, in quo video, aliquos diſputare de modo loquendi potiùs, quàm de re: difficultas in præſenti eſt, an qui fictè, & ſimulatè fœminæ promiſit matrimonium, contrahat Sponſalia, & teneatur eam ducere. Prima ſententia affirmat, ſic promittentem verè Sponſalia contrahere, & obligatum manere, aut ex iuſtitia, aut ex fidelitate, quia de eſſentia promiſſionis eſt obligatio, & ſic, qui verè promittit, neceſsariò contrahit obligationem: vel quia tenetur ex iuſtitia adhibere verum conſenſum, quando alter verè promittit, ſic Petrus Ledeſma, Vaſquez, Baſilius, Hurtado, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 1. de matrim. q. 13.*, ita etiam Palaus *de matrim. diſp. 1. punct. 2.* Leſſius *de iuſt. cap. 4. dub. 1. num. 6.*, & alij apud ipſos.

8. Secunda Sententia probabilior docet, fictè, & ſimulatè promittentem nō contrahere Sponſalia, etiamſi alter repromittat, nec teneri ex iuſtitia, nec ex fidelitate contrahere, nec ſtare promiſſis, verumque conſenſum præbere, quando nullum ſequitur damnum, de quo poſtea. Ratio eſt, quia nec iuſtitia, nec fidelitas obligare poteſt, quando non exiſtit vera promiſſio, at promiſsio facta ſine animo promittendi, vel ſine animo ſe obligandi, non eſt vera promiſſio, ſed ficta, & ſimulata; ergo non poteſt obligare, nec titulo iuſtitiæ, nec titulo fidelitatis. Conſ. quia promiſſio eſt lex quædam particularis, quam vnuſquiſque ſibi imponit, ſed lex non obligat, niſi iuxta intentionem Legislatoris; ergo nec promiſſio obligat vltra intentionem promittentis, qui ſi nolit ſibi obligationem imponere, nulla erit obligatio, & inde ſequitur, per talem promiſſionem non contrahi vera Sponſalia, quæ dant promiſſario ius iuſtitiæ ad futuras nuptias, ita Tambur. *lib 8. de matrim. tract. 3. cap. 1. §. 4. num 3.* Sanchez *lib 1. matrim. diſp. 9. num 3. & 5.*, *& diſp. 10. num. 1.* Ant. à Spiritu S. *tract. 10. diſp. 1. ſect. 8. num 49.* Auerſa *q. 8. ſect. 3.* Corduba, Molina, Coninch., Henriquez, & alij, quos affert, & ſequitur Bonacina *q. 1. p. 2. num. 2.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 205. Layman *lib. 5. tract. 10. part. 1. cap. 2. num. 10.*

9. Quod verum eſt, etiamſi ficta promiſsio fuerit iuramento confirmata, quia ex D. Thoma *in 3. diſt. 39. quaeſt. 1. art. 3. quaeſt. 3 in corpore* iuramentum ex ſui ratione non obligat, niſi iuxta intentionem iurantis; cum autem fictè promittens, & iurans non habeat intentionem ſe obligandi, non manebit obligatus, nec etiam per additum iuramentum, quod in eo caſu non erit verum iuramentum, ſed illuſorium, & fictum, ita tenet Auerſa *ſect. 2.* Tambur., & alij ſupracitati. Verùm tamen eſt, quòd fictè promittens in foro externo cogetur ſtare promiſsis, & obſeruare iuramentum, quia præſumitur, iuraſſe cum intentione iurandi, & ſe obligandi, & ad præcludendam viam fraudibus, quæ in contractibus fieri poſſent.

10. Dices; qui fictè promiſit fœminæ matrimonium, tenetur ex iuſtitia reparare damna, ſi quæ inde ſequuntur; ergo quia talis promiſsio

de ſe-

de ſe eſt obligatoria: Reſp. negando conſequentiam, non enim tenetur reſarcire damna, quia ficta promiſſio verè obliget in conſcientia, & ſufficiat ad conſtituenda Sponſalia, ſeu contractum, ſed quia illa fictio eſt cauſa damni, quod proinde debet reparari.

11. Hinc ſtatim dubitatur; an qui Virginem deflorauit ſub ficta promiſsione Matrimonij teneatur illam ducere, an verò ſatisfaciat ſuæ obligationi damnum illatum aliunde reparando. Prima Sententia affirmat, fictè promittentem ſatisfacere ſuæ obligationi, ſi damnum illatum reparet, vel dotando, vel illi procurando nuptias competentes, quia non tenetur, niſi ratione damni illati, nam promiſsio, cum fuerit ficta, nullam de ſe inducit obligationem; ergo, reparato damno, ceſſat obligatio, ita D. Anton. 3. *part. tit.* 1. *cap.* 3. Barthol. de Ledeſma *de matrim. dub.* 19., & probabiliter etiam Dicaſtill. *trac.* 10. *num.* 165.

12. Secunda Sent. probabilior, & ſequenda docet, deflorantem Virginē ſub promiſsione matrimonij teneri eam ducere, ſi illa velit, dummodo fœmina ſit æqualis, vel non valde inferioris conditionis. Ratio eſt, quia, qui defloraiut Virginem ſub promiſsione matrimonij, cum ea contraxit per contractum onerofum; *do, vt des; facio, vt facias; promitto tibi matrimonium, vt facias copiam tui corporis*, at qui contraxit cum alio per contractum onerofum de danda domo pro pretio, ſi pretium accepit, & conſumpſit, tenetur dare domum, nec ſatisfacit dando æquale, ita etiam qui promiſit matrimonium fœminæ, vt faciat copiam ſui corporis, & ipſa adimpleuit conditionem, dando copiam ſui corporis, quam acceptaſti, teneris illam ducere, nec alia ratione potes tuæ obligationi ſatisfacere, ita tenent Syluester, Armilla, Rodriquez, Molina, Leſsius, Sanchez, Vaſquez, quos affert, & ſequitur Palaus *diſp.* 1. *punct.* 2. *num.* 3. Baſilius Pontius *lib.* 12. *cap.* 2 *circa finem*, Bonacina, Lugus, Trullench., Dicaſtillus, quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *num.* 52.

13. Dices; hoc eſse verum in contractibus veris, & realibus factis animo contrahendi, non verò de contractu ſimulato, & ficto, cuiuſmodi eſt in noſtro caſu. Reſp. etiam in noſtro caſu intercedere verum contractum, & obligatorium; cum enim copula fuerit conceſsa ſub conditione matrimonij contrahendi, et non aliter, dum copulam acceptaſti, per ipſam acceptationem, contractum verum feciſti, et obligationem contraxiſti, et cum non poſsis ampliùs ab illa acceptatione reſilire, nec etiam potes te eximere ab obligatione contrahendi matrimonium, ob quam data, et acceptata eſt copula, ſicut acceptando, et conſummando pretium domus, teneris tradere domum. Dicere autem, quòd non habebas verum animum adimplendi, eſt proteſtatio contra factum, quæ excluditur per liberam acceptationem copulæ datæ ſub illa obligatione contrahendi, & ſic in vtroque foro teneris contrahere, ne via aperiatur infinitis fraudibus.

14. Dixi; dummodo fœmina ſit æqualis, vel non valde inferioris conditionis: ſi enim fœmina ſit notabiliter diſpar nobilitate, diuitijs, & potentia, eamque inæqualitatem cognouit, non teneris illam ducere, quia fœmina, cognoſcendo illam inæqualitatem, non fuit decepta, ſed potiùs decipi voluit, quia ex illa inæqualitate poterat cognoſcere, promiſſionem ſibi factam non eſſe veram, ſed fictam. Deinde quia in contractibus onerofis tunc ſolùm conſurgit obligatio, quando ſeruatur æqualitas in rebus, ſi enim detur magna inæqualitas non conſurgit obligatio integrè adimplendi, ſed ſolùm æquale ſoluendi; damnum amiſſæ virginitatis in fœmina vili non tanti æſtimatur, nec conferendum cum damno, quod pateretur vir longè ſuperioris conditionis, ducendo fœminam multò inferiorem, vt docet Sanchez *diſp.* 10. *num.* 20., & alij apud ipſum, inde ſufficit illam dotare, vel ipſi prouidere de nuptijs competentibus, quia ſic damnum compenſatur ad æqualitatem. Addunt aliqui, quòd in caſu, quòd fœmina ſciret inæqualitatem, ex qua facilè poſſet aduertere, virum non habere animum promittendi, ſed decipiendi, non teneri neque ad ducendum, neque ad dotandum, neque ad aliquid reſtituendum, quia ſcienti, & volenti non fit iniuria, ſic Sanchez, Syluester., Molina, Leſs., Vaſquez, quos affert, & ſequitur Bonacina *punct.* 2. *num.* 7., ita etiam cum Dicaſtillo Ant. à Spiritu S. *diſp.* 1. *ſect.* 8. *num.* 56.

15. Maior poteſt eſſe difficultas, quando fœmina ignorabat inæqualem conditionem viri, vel ex ſignis, & efficacia verborum prudenter iudicauit, illum non fictè, ſed verè, & abſque dolo promittere, maximè quia plures homines fœminas infimæ notæ, inæqualiſque conditionis nonnunquam in matrimonium ducunt; an, inquam, teneatur illam ducere, vel ſufficiat dotare, aut aliter reſtituere: Multi affirmant, teneri ad eam ducendam, Leſſius, Vaſquez, Molina, Petr. Nauar., Azor., & alij apud Sanchez *diſp.* 10. *num.* 21., qui eamdem ſententiam probabilem putat, ſequitur Leander *q.* 16. & Palaus *punct.* 2. *num.* 3.

At probabiliùs exiſtimo, non teneri illam ducere, quia non tenetur ex vi promiſſionis, quæ cum fuerit ficta nullam parit obligationem, non titulo damni illati fœminæ, quia poteſt aliunde compenſari, dotando, ſeu augendo dotem, vt poſſit æquè bene nubere: nam damnum amiſſæ Virginitatis in fœmina vili non eſt compenſandum cum tanto diſpendio viri; iuſtitia enim ſolùm obligat ad æqualitatem, non ad exceſſum; non denique tenetur ex vi contractus obligantis ad ponendum conſenſum, & voluntatem, quam ſub conditione acceptæ copulæ promiſit: Nam contractus onerofus tunc obligat ad ponendum conſenſum, & volunta-

tem,

Digitized by Google

tem, quando cætera ſunt paria, quod non euenit in caſu noſtro, ita Sanchez, Camerota, Em. Sà, Guttier., Reginal., & Salonius, quos affert, & ſequitur Bonacina *num.* 9., ita etiam Ant. à Spiritu S. *num.* 57., & apud ipſum Lugus *de iuſt. diſp.* 12., *ſect.* 2. *num.* 31.

16. Si autem promiſſio fuit vera, & ex animo facta, ſic promittens tenetur fœminam, etiam inferioris conditionis ducere, tum ratione veræ promiſsionis, & iuramenti, ſi illud fuit adiectum, tum etiam ratione damni illati, nec ſatisfaciet dotando, niſi ipſa liberè conſentiat, quia promiſſio non fuit de dote, ſed de matrimonio: Nec obſtat inæqualitas conditionis, quia promiſsor optimè cognoſcens illam inæqualitatem, illam liberè voluit, & liberè ſe obligauit, vnde titulo talis promiſsionis feriò factæ tenetur illam ducere, in quo differt à fictè promittente, qui non tenetur titulo promiſsionis fictæ, ſed titulo damni illati, quod aliunde compenſari poteſt. Hoc tamen intelligendum eſt, præciſo ſcandalo, aut alio graui damno, ſi enim ex matrimonio timeatur graue damnum, vt ſunt rixæ inter parentes, & conſanguineos contrahentium, non tenetur eam ducere, ſed dotare, aut prouidere de nuptijs competentibus, quia non poteſt obligari ad id, quod non poteſt exequi ſine peccato; matrimonium autem in tali caſu non poteſt fieri ſine peccato, vt cum Sanchez tenet Dicaſtillus *diſp.* 1. *dub.* 10. 161.

17. Quæres 1. An quis teneatur ducere Viduam, à qua ſub ficta promiſsione matrimonij copulam extorſit. Reſp teneri, ſi vidua ſit honeſtæ vitæ & bonæ famæ, æqualisque, vel ferè æqualis conditionis cum viro, quia intercedit contractus oneroſus obligans vtrumque contrahentem ad ponendum verum conſenſum, vt dicebamus de Virgine deflorata ſub promiſsione matrimonij. Quod verum puto, etiamſi fœmina nullum damnum patiatur, quia copula eſt omnino occulta abſque periculo, quòd promulgetur, nam promiſsor non tenetur illam ducere, ratione damni illati, ſed ratione contractus oneroſi obligantis vtrumque contrahentem ad habendum verum conſenſum, ita cum Lugo Molina, & alijs Ant. à Spiritu S. *num.* 59.

18. Quæres 2. An quis teneatur ducere fœminam malę famæ, cum qua ſub ficta promiſſione matrimonij habuit copulam. Reſp. negatiuè, quia non tenetur ex vi fictæ promiſsionis, nec ratione damni, aut contractus, quia non tanti æſtimatur copula meretricis, vt teneatur illam ducere, ſicut nec teneretur ſoluere ſummam excedentem, ſi illam promiſiſset, ſed pretium, quod communiter iudicatur æquale, aut quo ſolet illa copiam ſui corporis facere, vt tradunt communiter Doctores.

19. Quæres 3. An quis teneatur ducere fœminam, quæ ſimulabat ſe virginem, aut diuitem, cum non eſſet, ſi ab ea obtinuit copulam cum ficta promiſſione matrimonij. Reſp. negatiuè, quia illa ſimulatio eſſet cauſa ſufficiens diſſoluendi Sponſalia, ſi eſsent valida; ergo multò minùs tenetur ſtare Sponſalibus fictis: nec tenetur aliquid ſoluere, aut compenſare, ſi fœmina virum decepit, fingendo ſe virginem, quia cum deceptus ſit, & deceperit, vna deceptio altera compenſatur, vt cum Sanchez, Rodriquez, & alijs docet Bonacina *punct.* 2. *num.* 6. ſi verò fęmina non decepit, ſed vir putabat, eſse virginem, quæ re vera non erat virgo, cenſeo aliquid dandum, non quantum ſi fuiſset virgo, ſed arbitrio boni viri, attenta qualitate perſonæ, & circumſtantiarum, ita Lugus *de iuſt. diſp.* 2. *ſect.* 2. *num.* 24.

20. Quæres 4. An qui æqualiter dubitat, vtrùm promiſerit, vel Sponſalia contraxerit, ſit obligandus ſtare Sponſalibus. Reſp. negatiuè, ſi dubium adhuc perſeuerat poſt adhibitam diligentiam ad cognoſcendam veritatem, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, dubitans autem poſſidet ſuam libertatem. Si verò quis certus ſit de promiſſione, ſed dubitat, an promiſerit animo ſe obligandi, tunc tenetur, quia poſseſſio ſtat pro promiſſione, quam conſtat fuiſse factam, & dubium eſt de illius executione; tum quia actus præſumitur factus ſecundùm ſuam naturam, nec vllus præſumitur dicere, quod non habet in mente, vt cum Sanchez, Rebel., & Reginald. docet Boncina *num.* 13. licèt de hoc dubitet Tambur. *cit. cap.* 1. §. 4. *num.* 10. quia dubitans de animo promittendi, dubitat de vera promiſſione, quæ proinde non adhuc poſſidet.

DVBIVM III.

An promiſſio Sponſalium debeat eſſe mutua, & acceptata.

21. CONueniunt omnes Doctores, promiſſionem ad conſtituenda Sponſalia requiſitam debere eſſe mutuam vtriuſque contrahentis, nec valere Sponſalia, ſi vnus tantùm promittat, altero expreſſè, ſeu tacitè non repromittente, quia, vt ſupra diximus, contractus Sponſalium eſt reſpectiuus, & oneroſus vltro, citroque obligationem pariens, nec poteſt claudicare, vt valeat ex vna tantùm parte, & non ex altera, ſicut claudicare non poteſt matrimonium, ad quod Sponſalia ordinantur. Dubium eſt; an promiſſio facta ab vno contrahentium, ſi ab altero acceptetur, includat, per ipſam acceptationem tacitam, repromiſsionem ſufficientem ad Sponſalia conſtituenda, vt ſi Titius Matrimonium Bertæ promittat, & ipſa abſque repromiſsione dicat; *accepto, placet quod mihi offertur, gratias ago*, & ſimilia, quæritur; an verè Sponſalia contrahantur.

22. Prima Sententia affirmat, per talem acceptationem conſtitui Sponſalia valida, quia talis acceptatio eſt virtualis repromiſsio: ſicut

enim, qui Matrimonium acceptat cenſetur virtualiter repromittere, & contrahere Matrimonium validum, & ex parte vtriuſque obligatorium, vt docent Canoniſtæ in cap. *ſi inter*, de Sponſalibus, ita etiã, qui acceptat Sponſalia, cenſetur virtualiter repromittere, & conſtituere Sponſalia valida, cum nec Sponſalia, nec Matrimonium poſſint claudicare, ita Vaſquez *diſp. 4. de Matrim. cap.* 3. Pontius *lib. 12. cap.* 4. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 13. Palud, Roſella, Syluester, & alij.

23. Secunda ſententia, quam ſequor, & veriorem puto, docet, non ſufficere acceptationem alterius partis ad Sponſalia conſtituenda, quia ſola acceptatio promiſſionis ſibi factæ non eſt formaliter repromiſſio, nec cum ea neceſſariò coniungitur, ſed optimè ſtare poteſt, quòd quis acceptet promiſſionem ſibi factam, abſque repromiſſione tacita, vel expreſſa; et ſic per talem acceptationem non poſſunt formaliter conſtitui Sponſalia, quæ neceſſariò requirunt mutuam obligationem, per mutuam promiſſionem, & acceptationem, ita Sotus Nauar., Ledeſma, Sanchez, Bonacina, Becanus, quos affert, & ſequitur Auerſa *quæſt.* 8. *ſect.* 1. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 3. *num.* 15., & apud ipſum Amicus, & Trullench., Diana *part* 3. *tract.* 4. *reſol.* 244. dicit, vtramque ſententiam eſſe probabilem, & tutam in praxi.

24. An verò ſic promittens maneat obligatus ad matrimonium contrahendum, ſi non vigore Sponſalium, ſaltem titulo promiſſionis. Reſp. regulariter non manere obligatum, quia regulariter loquendo nullus ſolet promittere, ſeque obligare ad matrimonium contrahendum, niſi reſpectiuè, & ſub conditione mutuæ repromiſſionis, & obligationis; quare ſi non ponatur repromiſſio, & obligatio alterius partis, prima cenſetur immunis à tali obligatione, & ita in dubio præſumendum eſt de intentione illius, vt ſolùm velit obligari ſub onere repromiſſionis: dici etiam poteſt, acceptantem promiſſionem Sponſalium regulariter repromittere, quia promiſſio cum ſit facta ſub illa conditione, & onere, qui illam acceptat, cenſetur acceptare obligationem, & virtualiter repromittere, quo ſenſu ſuſtineri poteſt prima ſententia; rigoroſè tamen loquendo, ſtare poteſt acceptatio ſine repromiſſione, & obligatio vnius partis ſine obligatione alterius. Sic qui defloraauit Virginem ſub ſpe, aut promiſſione futuri matrimonij, manet obligatus illam ducere, ſi duci velit, ipſa tamen non manet obligata, ſed poteſt recuſare, etiamſi alter velit ducere: qui promiſit fœminæ illam ducere, & conceſſit illi tempus ad deliberandum, manet obligatus, & tenetur expectare deliberationem.

25. Quæres: An qui matrimonium promiſit ſine repromiſſione, teneatur ſub peccato mortali ſtare promiſſis, & contrahere. Reſp. Affirmatiuè, quia promiſſio acceptata, quando eſt in re graui, obligat promittentem ſub peccato mortali, nec poteſt recedere, niſi noua cauſa, & notabilis mutatio interueniat, ſed promiſſio matrimonij eſt de re graui; ergo per ſe obligat promittentem ſub culpa graui, vt ſatis communiter tradunt Doctores, Suarez, Nauar., Malderus, Diana, Filliucius, & Sanchez, qui tamen notat *lib.* 1. *diſp.* 5. *num.* 20. plures promiſſiones facilè excuſari poſſe à mortali, vel quia per eas non intendunt homines ſe obligare præciſè, & rigoroſè, ſed ex quadam beneuola honeſtate, vel quia ignorant, tantam ex ſimplici promiſſione conſurgere obligationem, exiſtimantes, ſolùm obligari ad ſuum tuendum honorem; vnde in prouerbium abijt, *verba vrbanitatis minimè obligare*. Deinde duo adducit indicia ad cognoſcendum, an promittens verum habuerit animum ſe obligandi; primum, ſi requiſitus, vt iuramento firmet, id recuſet, non ob iuramenti reuerentiam, ſed ne teneatur ſub mortali; ſecundum, ſi quando promitti rogaretur, an vellet ſe obligare ad mortale, reſponderet ſe nolle: in foro conſcientiæ ſtandum eſſe ſuæ declarationi, an verum habueris animum ſe obligandi, docet Palaus *diſp.* 1. *punct.* 2. *num.* 14.

26. Quæres 2. An promiſſio matrimonij alteri facta debeat eſſe acceptata, vt obliget promittentem. Reſp. affirmatiuè, quia regulariter nulla gratuita promiſſio obligat ante acceptationem promiſſarij, vel alterius nomine ipſius acceptantis, includit enim hanc tacitam conditionem, ſi fuerit à promiſſario acceptata; ergo ante ipſius acceptationem non obligat, neque ex fidelitate, neque ex iuſtitia, cum ante ipſius acceptationem nullum ius accreſcat promiſſario, vt probat Palaus *punct.* 3. *num.* 2.; quare promiſſio matrimonij ante acceptationem non obligat promittentem, qui proinde poteſt pro libito à promiſſione, & Sponſalibus recedere, vt cum Palao docent Sanchez, Vaſquez, Coninch., & Pontius, qui docent, hoc idem valere etiam de promiſſione facta infanti, & etiam ſi promiſſio fuerit iuramento; firmata nam acceſſorium ſequitur naturam principalis, ſed in hoc caſu iuramentum eſt acceſſorium promiſſioni; ergo ſi promiſſio ante acceptationem non obligat, nec etiam obligabit, ſi fuerit iuramento firmata.

27. Nec obſtat tex. in cap. *venientes*. Qui Clerici, vel vouentes, vbi promiſſio abſenti facta ſtatuitur valida: nam optimè cum gloſſa Ioan. And., Hoſtien., & Anchar. notat Palaus, in eo caſu fuiſſe factam acceptationem per interpoſitam perſonam, quæ mandatum habebat, aliàs nulla eſſet promiſſio.

DV.

DVBIVM IV.

Quænam libertas, & deliberatio requiratur ad conſtituenda Sponſalia.

28. Certum eſt, promiſſionem ad Sponſalia requiſitam debere eſse voluntariam, & liberam cum ſufficienti aduertentia, & deliberatione, quæ tanta ad minùs ſit, quanta requiritur ad peccatum mortale, vt cum Sanchez, Reginaldo, Guttier., Leſſio, & alijs notat Bonacina *punct. 1. num. 4.*, & docent alij communiter, quia talis promiſſio per ſe obligat ad peccatum mortale, quod ſine libertate, & ſufficienti cognitione ſtare non poteſt; idem valet de quacumque promiſſione, voto, vel iuramento, quæ ſine ſufficienti libertate, & deliberatione facta non poſſunt obligare; tunc autem adeſt libertas ſufficiens, quando intellectus ſine vllo errore, & ignorantia cognoſcit, & ſufficienter aduertit id, quod promittit, & quam obligationem ſibi imponit.

29. Hinc ſequitur, inſanos, amentes, & ebrios, durante inſania, & ebrietate, non poſſe Sponſalia contrahere, ex defectu ſufficientis libertatis, & iudicij requiſiti ad contrahendā obligationem, prout definitur in cap. *dilectus* de Sponſalibus: *propter alienationem furoris legitimus non potuit interuenire conſenſus.* Quod adeò verum eſt, vt etiam ſi ante amentiam, ſeu ebrietatem habuerit quis animum contrahendi cum Berta, non poſſit in amentia, ſeu ebrietate contrahere, nec valeat contractus, ſi fortè celebretur, quia contractus Sponſalium debet eſſe humanus, & liber in ſe, ratione ſui, non verò in cauſa, quia ex illo, nō ex voluntate antecedenti oritur obligatio. Nec obſtat, quòd homicidium in ebrietate factum imputetur ad culpam, ſi ante ebrietatem fuit præuiſum, & volitum, quia tale homicidium imputatur ad culpam, dum fuit appoſita cauſa, non quando fuit factum, vt diximus *tract. 7. de pænit. cap. 8. dub. 9* Nec etiam obſtat, quòd baptiſmus poſſit ebrio, et amenti conferri, ſi ante amentiam, & ebrietatem illud petierit, nam plus requiritur ad agendum, quàm ad recipiendum; poteſt autem ebrius baptiſmum recipere, non illud conferre, nec Sponſalia celebrare, ita Sanchez, Vaſquez, Pontius, Ochagauia, Hurtado, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt. 23.*, & Palaus *punct. 2. num. 5.*

30. Quòd ſi amens, & inſanus habeat lucida interualla, poterit tali tempore validè Sponſalia contrahere, ſicut etiam illi, qui in aliqua tantùm materia ſunt inſani, ſi in reliquis habeant perfectum vſum rationis; ille verò, qui furore iracundiæ, aut alia paſsione ductus Sponſalia promittit, ea implere tenetur, ſi iracundia, aut animi perturbatio non ſit tanta, vt priuet hominem vſu rationis, impediatq. aduertentiam requiſitam ad peccatum mortale; ſecus dicendum, ſi ſit tanta, vt prædictam aduertentiam impediat, & ſic facilè explicantur iura, quæ decernunt, factum calore iracundiæ non priùs ratum eſſe, quàm ſi perſeuerantia apparuerit, iudicium animi fuiſse, *l. quidquid ff.* de regul. iuris, quia loquuntur de iracundia, quæ penitus abſorbet rationem, & tollit perfectam animi libertatem: vel certe loquuntur in foro exteriori, in quo non cenſetur habuiſſe perfectam libertatem, qui cum iracundia promiſit, & poſtea pœnituit: in foro autem conſcientiæ tenetur ſtare promiſsis, ſi habuit perfectam libertatem, & plenam aduertentiam, prout tradunt Nauar., Sanchez, Vaſquez Guttier., Coninch., & alij, quos affert, & ſequitur Palaus *ſupra num. 4. & 5.* & cum Syluestro, Tabiena, Ochagauia, Hurtado, & alijs Leander *quæſt. 18.*

31. Maior difficultas eſt, an ſint valida Sponſalia ex metu celebrata; & quidem ſi fuerunt celebrata ex metu leui non cadente in virum conſtantem, erunt valida, prout etiam dicitur de matrimonio, quamuis poſsint irritari, etiam propria auctoritate ab illo, qui tali metu conſenſit, prout concedit Sanchez *diſp 19. num. 6. lib. 4.*, & tenent Auerſa *q. 8. ſect. 4.*, & Bonacina *q. 1. punct. 9. num. 6.* quia altera pars in conſcientia tenetur relaxare fidem tali metu extortam; ergo & pars, quæ metu conſenſit, in conſcientia poterit fidem à ſe datam reaſſumere, quamuis in foro externo non detur actio ad diſſoluenda Sponſalia facta per metum leuem; ſiquidem in Iure non habetur ratio metus leuis, ne multis litibus detur occaſio, vt cum Sanchez notat Bonacina.

32. Si verò fuerunt celebrata ex metu graui cadente in virum conſtantem, adhuc volunt, Sponſalia eſſe valida, quamuis irritanda, aut per Sententiam Iudicis, aut etiam propria auctoritate illius, qui paſsus eſt metum; Petrus de Ledeſma *par. 3. q. 47. art. 3.* Henriquez *lib. 11. de matrim. cap. 9. num. 6.* Hurtado *diſp. 1. diff. 15.* Coninch. *diſp. 28 num. 7.* Dicaſtill. *dub. 22. num. 315.*, & omnes illi, qui tenent, omnem contractum, etiam metu graui celebratum, eſſe validum, excepto matrimonio, quod ex ſpeciali conſtitutione Eccleſiæ eſt ipſo facto nullum, & irritum, quia ſemel validum, non potuiſſet ampliùs per iudicialem ſententiam annulari, quod non valet de Sponſalibus.

33. Communior tamen, & vera ſententia docet, talia Sponſalia eſſe ipſo facto nulla, & irrita, nec vllam obligationem parere in eo, qui metu contraxit, ita Sotus, Palud., Ricard., Couar., Sanchez, quos affert, & ſequitur Auerſa *quæſt. 8. ſect. 4.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 278.* Boſsius *de contract. matrimony cap. 12. num. 143.*, & alijs pluribus citatis, Roſignolus *de Sponſal. prænot. 1. ſect. 4. num 2.*, qui *num. 21.* cum Barboſa, Boſsio, Pontio, Sanchez, & alijs aſſerit, id eſse verū, quamuis Sponſalia fuerint iuramento confirmata, quia ſic vi-

detur colligi ex cap. *ex litteris de deſponſ. impub.* vbi declarantur, irrita, & nulla fuiſſe Sponſalia à puella pubere coacta minis parentis, cum puero impubere contracta, quibus, licèt coacta, præſtiterat conſenſum poſitiuum, quæque Sponſalia erant iuramento confirmata. Ratio eſt, quia ſicut matrimonium metu graui contractum eſt ipſo iure nullum, & irritum in vtroque foro, ita etiam Sponſalia, quæ matrimonij ſunt initium, ex graui metu contracta, prohibentur ob publicam vtilitatem, quia inde oriuntur ſediriones inter coniuges, & familias, ac in Republica, & malè conſulitur prolis educationi. Sed contractus prohibitus ob publicam vtilitatem, etiamſi firmetur iuramento, nullam obligationem producit, nec iuramentum indiget diſpenſatione, nec relaxatione, vt docet Boſſius *loco cit.*, & cum alijs Leander *q.* 48.

34. Nec dicas; promittentem ſub iuramento ſoluere vſuras tenetur obſeruare iuramentum cap. *debitores de iure iurando*; licèt enim iuramentum non firmet contractum, quia tamen non eſt contra bonos mores, obſeruari debet ob reuerentiam Diuini nominis: & vniuerſaliter, quodlibet iuramentum ex certa ſcientia factum obligat, quando licitè, & abſque culpa ſeruari poteſt; Sed qui Sponſalia ſub iuramento promiſit poteſt ſine peccato adimplere; ergo ad id tenetur. Sed contra Reſp. iuramentum, cadens ſupra contractum iure prohibitum non ſolùm, quia eſt contra bonos mores, ſed etiam contra publicam vtilitatem, non eſſe obſeruandum, nec parere obligationem aliquam, vt patet in matrimonio metu, ſeu clandeſtinè contracto, quod iure nullum eſt, nec obligat iuramentum cadens ſuper illud, ſed etiam Sponſalia metu graui contracta iure prohibentur, & annullantur, tamquam bono publico nociua, vt optimè probat Ioannes Angelus Boſſius *loco cit. num.* 145., & ſic iuramentum ſupra illa cadens non poteſt eſſe validum, nec obſeruari debet, quæ ratio non militat de iuramento ſoluendi vſuras, quia contractus vſurarius prohibetur principaliter ob bonum priuatum, cum parum interſit Reipublicæ, ſiue hic ciuis, ſiue ille pecuniam per vſuram extortam acquirat.

35. Hæc autem procedunt, etiamſi metus non fuerit incuſſus ab alia parte contrahente Sponſalia, ſed ab alio Tertio, fortè inſcia ipſa parte, dummodo talis metus fuerit iniuſtè incuſſus, nam iuſtè incuſſus, aut ſponte aſſumptus non irritat Sponſalia, nec matrimonium, vt dicemus ſuo loco. Altera pars, quæ metum intulit, & fidem dedit, tenetur ſtare promiſsis, & contrahere matrimonium, ſi pars, quæ fuit metum paſſa, velit contrahere, non quidem ratione Sponſalium, ſed ratione promiſſionis liberè ab ipſo emiſſæ, quamuis altera pars non obligetur; licèt enim Sponſalia non poſsint claudicare, vt valeant ex vna tantùm parte, benè tamen poteſt claudicare obligatio in vi ſimplicis promiſſionis, ita quòd vnam tantùm partem adſtringat, & in præſenti metum incutiens remanet obligatus, ſi fidem dedit, non verò qui metum fuit paſſus, ſiuè promiſſio fuerit iuramento firmata, ſiuè non.

DVBIVM V.

Quænam verba, ſeu ſigna requirantur, & ſufficiant ad Sponſalia conſtituenda.

36. IAm diximus, promiſsionem Sponſalia conſtituentem debere eſſe ſigno aliquo ſenſibili expreſſam, nec ſufficere promiſſionem merè internam, quia Sponſalia ſunt contractus humanus, & reciprocus, qui debet vtrique parti innoteſcere ad hoc, vt in vtraque parte obligationem pariat; non poteſt autem hominibus innoteſcere, niſi manifeſtetur per ſignum aliquòd ſenſibile, internum conſenſum exprimente: ſolùm dubitari poteſt, an qui actu merè interno matrimonium promittit, remaneat obligatus, ad illud contrahendum, non titulo Sponſalium, ſed titulo ſimplicis promiſsiorius, ſed facilè reſpondetur non manere obligatum; nam ſi promiſsio dirigatur ad alterum, cum quo quis intendit contrahere, non poteſt obligare, cum nondum ſit acceptata, etiamſi talis promiſsio dirigatur ad mulierem pauperem intuitu eius paupertatis ſubleuandæ, vt cum Sanchez, Gutier., Couar., Rodriq., Hurtado, Filliuc., & alijs docet Leander *q.* 1a. nam etiam talis promiſsio indiget acceptatione ad hoc, vt obligationem inducat; non poteſt autem acceptari quouſque eſt merè interna: Si verò promiſsio dirigatur ad Deum per votum, ſolùm poteſt obligare in caſu, quo matrimonium ſit alicui neceſsarium ad vitandam incontinentiam, vel ad ſummum conditionatè, ſi ductus ſum aliquam, voueo ducere talem, ob aliquam piam rationem, non verò ſimpliciter, & abſolutè, quia votum de matrimonio contrahendo non valet, cum ſit impeditiuum melioris boni, ſcilicet vitæ cælibis.

37. Reſp. Ad Sponſalia conſtituenda requiri, & ſufficere talia ſigna, aut verba, quæ denotent poſitiuum conſenſum, & promiſsionem futuri matrimonij, & non ſolùm ſimplex propoſitum, quæcumque tandem illa ſint, ſiue talia ſint ex propria ſignificatione, ſiue ex conſuetudine, & circumſtantijs, ſiue ex propria voluntate ſpondentium, dummodo Sponſus, & Sponſa inter ſe ſignificent, & intelligant promiſſionem, vt benè notat Tambur. *cap.* 2. §. 3. quia Sponſalia, cum ſint merus contractus ciuilis, non requirunt, niſi verba, vel ſigna, quæ internum conſenſum, ſeque obligandi intentionem ſufficienter exprimant. Magis tamen communiter fieri ſolent inter præſentes per verba conſenſum, & obligationem ſignificantia, cuiuſmodi ſunt; *promitto, me obligo,*

vel do

vel do tibi fidem meam; ſub fide mea te ducam; habeas me pro infido, pro infami, niſi te ducam niſi tecum contraxero; talia ſunt etiam illa verba *accipiam te, ducam te in meam Coniugem*, quæ licèt ex ſe poſſent denorare ſolùm propoſitum, & voluntatem, tamen ex communi ſenſu in hac materia habentur tamquam verba promiſsoria, & obligatoria, vt cum D. Thoma *in 4. diſt. 27. q. 2. art.* 1. alijſque communiter docet Auerſa *quæſt. 8. ſect.* 3. Idem dicendum, ſi poſt tractatum de Sponſalibus addant Sponſi; *placet*, vel quid ſimile, nam tunc ex circumſtantijs ſatìs ſignificant obligationem.

38. Quòd ſi verba ſint negatiua, vt; *Non ducam aliam à te, non ducam aliam niſi te, non aliam quam te*, ſatìs communiter Doctores aſserunt, non ſufficere ad Sponſalia contrahenda, quia talia verba faciunt ſenſum conditionatum, vt idem valeant, ac ſi diceretur; ſuppoſito, quòd ſim ducturus vxorem, vel ſi duxero vxorem, non ducam aliam præter te; vnde non exprimunt ſufficienter conſenſum de præſenti, vel de futuro, niſi adſint aliæ circumſtantiæ, & coniecturæ, ex quibus appareat, contrahentes voluiſse per ea verba contrahere Sponſalia, vel matrimonium, ſic Hurtado *diſp. 1. diff* 13. Leander *q.* 35. Roſignol. *de Sponſal. prænot. 5. ſect. 15. num.* 4. Alij affirmant, per talia verba contrahi Sponſalia, quia non faciunt ſenſum conditionatum, ſed exceptiuum, quaſi contrahens dicat; nullam aliam ducam, ſed te ducam, vt quando quis dicit; *Nemo currit niſi Petrus*, ſenſus eſt. *Petrus currit, & non alius*. Alij verò affirmant, talia verba eſse ambigua, & vtroque modo poſse exponi, & ſolùm ex circumſtantijs, vel ex interpretatione promittentis debere explicari in vno, vel aliò ſenſu; magis tamen communiter accipiuntur in ſenſu negatiuo, & conditionali inſufficienti ad Sponſalia conſtituenda, vt bene docent Bonacina *q. 1. p. 1. num.* 13. Baſilius *lib. 1. cap.* 10. Sanchez *lib. 1. diſp. 19. num.* 5. Roſignol., & alij ſupra relati.

39 Alia ſunt verba, quæ poſſunt reddere ſenſum de præſenti, & de futuro, & ſic ſufficere tum ad Matrimonium contrahendum, tum ad Sponſalia, vt; *habebo te deinceps in Coniugem; tractabo te vt Coniugem; volo te ducere in Coniugem; volo tecum contrahere Coniugium; volo te eſſe meam Coniugem*, de quibus; alijſq; ſimilibus latè diſſerit cum Boſsio, Roſignol. *cit. prænot. 5. ſect. 16.*, & Leander *q. 35.*, *& ſeqq.* explicantes, quandonam cóſtituant Matrimonium de præſenti, vel Sponſalia de futuro, in ſoro animæ exiſtimo ſtandum eſſe intentioni contrahentium, & ſecundùm illam verba debere explicari: in ſoro verò externo, quando verba ſunt dubia, & non conſtat de intentione proferentium, explicanda ſunt prout communiter ſumi, & explicari ſolent apud rectè intelligentes, vt habetur in cap. *ex Litteris de Sponſalibus*, & oſtendit Sanchez *lib. 1. diſp.* 18. eſtque obſeruanda regula tradita ab Hilario 4. *de Trinit.* vt verborum dubiorum ſignificatio deſumatur ex cauſis, de quibus agitur *extra de verbor. ſignif.* cap. *intelligentia*, conſequenter inſpiciendum eſt, vtrùm ageretur de Sponſalibus, vel de matrimonio, & ſic pro negotio, ſeu cauſa, quæ agitur explicanda ſunt verba dubia, vt cum alijs etiam tradit Bonacina *q. 1. p. 1. num.* 17.

40. Quandoque celebrantur Sponſalia etiam per ſigna, cuiuſmodi ſunt porrigere, & tangere ſibi manus in ſignum fidei, & promiſſionis, quam ſibi dant Sponſi de futuris nuptijs, immiſſio annuli in digitum, vel miſſio torquis ad collum ad id ſignificandum, vbi hoc eſt conſuetudine introductum, & receptum, miſſio, & acceptatio munerum iuxta morem Sponſorum, præcedente tractatu de matrimonio. Nam hæc ſigna ſecundùm ſe ſunt æquiuoca, & ſufficere poſſunt tum ad Sponſalia, tum ad Matrimonium, prout de illis agitur, ſi enim agatur de matrimonio, ſufficiunt ad matrimonium, ſi agatur de Sponſalibus, ſufficiunt ad Sponſalia, ita cum Sanchez, Villalobo, & Trullench. Ant. à Spiritu S. *diſp. 1. ſect. 10. num.* 75.

41 Dubitatur de taciturnitate, an ſufficiat ad manifeſtandam promiſſionem, et conſenſum: affirmat Pontius *lib. 2. cap. 14. num.* 7. quando alij etiam extranei promittunt pro Sponſis, et ipſi taceant, et probabiliſſimum vocat Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 270. Verùm alij magis communiter, et probabiliùs negant, taciturnitatem ſufficere, vnde ſi Caius promittat Bertæ Matrimonium, et ipſa taceat, non fiunt Sponſalia, etiamſi Berta interiùs conſentiat, quia repromiſſio, & conſenſus Bertæ non ſufficienter manifeſtatur per taciturnitatem, ita Bonacina *p. 1. num.* 11. Palaus *diſp. 1. p. 4. num.* 11. Dicaſtillus *tract. 10. diſp. 1. num.* 37. Nec obſtat illa regula iuris in 6. *Qui tacet conſentire videtur*; quia, vt bene notat Bonacina, ſolùm currit quando eſt in ſui ſauorem, non verò quando cedit in eius præiudicium, iuxta aliam regulam iuris in 6. *Qui tacet nec conſentire, nec diſſentire videtur*; cum autem repromiſsio, et conſenſus traditionis ſui corporis non cedat in ſui ſauorem, ſed in fauorem alterius, tacens non cenſetur conſentire, niſi fortè alicubi conſtet, ex conſuetudine, vel lege, taciturnitatem accipi pro expreſſione conſenſus.

42. Taciturnitas habetur pro expreſſo conſenſu quãdo parentes in præſentia filiorum, ſiuè puberes, ſiue impuberes ſint, contrahunt Sponſalia, ſeu acceptant promiſsionem pro filijs ipſis tacentibus, et non contradicentibus propter expreſſam diſpoſitionem tex. in cap. *vnic. de deſponſat. impuber.* §. *fin. in* 6. ibi *ex Sponſalibus, quæ parentes pro filijs puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ſi ipſi Filij expreſsè conſenſerint, vel tacitè, vt ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur*. Idem valet, quando parentes contrahunt pro filijs abſentibus, ſi poſtea id ſcientes ratificauerint expreſsè, ſeu tacitè, non reclamando, vt cum Palao *num. 12.*, *&* 14. tradunt

duntomnes Doctores, & manifeſtè conſtat ex textu ibi; *& idem eſt, ſi filij tempore Sponſaliam abſentes, & etiam ignorantes ea tem Sponſalia poſt ſcientes ratificauerant tacitè, vel expreſſè*, ita, pluribus citatis, Leander *q.* 49., *&* 51.

43. Quod dictum eſt de parentibus Sponſalia contrahentibus pro filijs non contradicentibus aliqui extendunt etiam ad Tutores, Curatores, & alios, ſub quorum cura exiſtunt filij, ſeu filiæ, & ad Fratrem contrahentē pro Sorore, vt expreſſè docet Coninch. *diſp.* 21. *dub.* 3. quia de ipſis, ac de parentibus militat eadem ratio, cum & ipſi debeant bono filiorum conſulere; verùm dicendum eſt, hoc valere ſolùm de parentibus, non de Tutore, Curatore, Fratre, aut alijs, quia ſolùm de illis loquitur textus, & diſpoſitum in vno non debet cenſeri diſpoſitum in alio, vt tradunt Couar., Gregor., Lopez, Sanchez, & Guttier., quos affert, & ſequitur Palaus *num.* 17. Nomine parentum, non ſolùm venit Parer, ſed etiam Mater, & ipſi poſſunt contrahere pro filijs, tam legitimis, quàm naturalibus; tam exiſtentibus ſub patria poteſtate, quàm emancipatis, quia Textus indefinitè loquitur de parentibus, & de filijs, ita Sanchez *diſp.* 28. *num.* 10. Guttier. *de Matrim. num.* 8. Palaus *punct.* 4. *num.* 12.

DVBIVM VI.

Quinam poſſint Sponſalia contrahere.

44. CErtum eſt, perpetuò impeditos, & inhabiles ad matrimonium contrahendum, non poſſe validè contrahere Sponſalia, ſiuè impedimentum illud ſit dirimens, ſiuè tantùm impediens, & prohibens matrimonium, quia non poteſt eſſe valida promiſſio facta de re impoſſibili, aut illicita, cum non poſſit quis obligari ad impoſſibile, aut ad id, quod non poteſt licitè fieri; inde, qui habet votum ſimplex caſtitatis, ſi promitteret, etiam cum iuramento, contrahere cum aliqua matrimonium, talis promiſſio eſſet nulla, & irrita, vtpotè de re illicita, & mala, quod eſt definitum in cap. *Rurſus*, *Qui Clerici*, *vel voaentes*; quænam autem ſint hæc impedimenta dirimentia, vel ſolùm prohibentia matrimonium, dicemus infra ſuo loco, ita cum alijs Roſignol *prænot.* 2. *num.* 1. Auerſa *quæſt.* 8 *sect.* 7., & alij communiter. Nec refert, quòd impedimentum poſſit tolli per diſpenſationem, nam qui habet tale impedimentum non poteſt alteri matrimonium abſolutè promittere, ſed ſub conditione obtinendæ diſpenſationis, prout infra explicabitur.

45. Dixi, perpetuò impeditos, id eſt quando impedimentum eſt perpetuum, quia ſi impedimentum eſt temporale, optimè poterit affectus tali impedimento validè contrahere Sponſalia, & promittere matrimonium pro tempore, quo erit ablatum impedimentum, vt contingit in impuberibus, qui validè contrahunt Sponſalia, quamuis ante annos pubertatis nequeant matrimonium inire; quænam autem ætas requiratur, & ſufficiat ad validè Sponſalia contrahenda.

46. Reſp. in iure definitum eſſe tempus ſeptem annorum completorum, ſic habetur in cap. *Litteras*, cap. *Acceſſit*, & cap *Ad diſſoluendum*, *de deſponſat. impub.*, & cap. *vnico*, *eodem tit. in* 6. quia eo tempore, & non antea, ſupponitur adeſſe vſus rationis, & libertatis, neceſſarius, & requiſitus ad validitatem Sponſalium: ſi autem aliquis hebetioris ingenij, completo ſeptennio, nondum adeptus eſſet plenum vſum rationis, iſte non poſset Sponſalia contrahere, ſed indigeret maiori tempore; quia tamen, ordinariè loquendo, pueri capaces eo tempore ſunt rationis, & libertatis, nec non meriti, & demeriti, ſeptennium completum deſignatur à iure pro validitate Sponſalium, & in foro externo valida iudicabuntur Sponſalia, ſeptennio completo, celebrata, niſi ex oppoſito probetur defectus rationis eo ipſo tempore, in quo video, omnes Doctores conuenire, prout etiam notat Leander *q.* 25.

47. Dubium tamen eſt, an ſeptennium à iure ſtatutum pro Sponſalibus debeat eſſe cõpletum metaphyſicè, et mathematicè, vel ſufficiat eſſe completum moraliter: ſufficere ſeptennium completum moraliter, quia quod parum diſtat nihil diſtare videtur ex Philoſopho 2. *phyſ.*, & in moralibus parum pro nihilo reputatur, & qui proximè completurus eſt ſeptennium, moraliter habetur ac ſi compleſſet, & iuxta hanc ſententiam valida erunt Sponſalia, non ſolùm ſi duo, vel tres deficiant dies, vt ait Guttier. *de matrim. cap.* 22. *num* 6., ſed etiam ſi deficiant octo, decem, vel quindecim, vt docent Sotus *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 3. Victoria, Viualdus, Rodriquez, Rebell., & alij cum Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 274., & *part.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 16., & alij apud Dianam *part.* 9. *tract.* 7 *reſol.* 65 dicunt, ſufficere ſeptennium eſſe incœptum. Alij plures admittunt, valida eſſe Sponſalia ante completum ſeptennium celebrata, ſi malitia ſupplet defectum ætatis, ita vt pueri ante completum ſeptennium præditi ſint ſufficienti iudicio, & vſu rationis, ea ratione, qua matrimonium validè contrahitur ante annos pubertatis id eſt in fœminis ante duodecimum, & in maſculis ante decimum quartum, quando malitia ſupplet defectum ætatis, vt dicetur ſuo loco, ſic D. Thom., D. Anton., Henriquez, Coninch., Rebell, Pontius, Bonacina, Layman, Villalobos, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 28. Sanchez *diſp.* 16. *num.* 9. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 274., *&* 277., *& part.* 9. *tract.* 7. *reſol.* 63., & alij apud ipſos:

48. Verius tamen, & probabilius eſt, requiri ſeptennium metaphyſicè completum, & non tantùm moraliter, quia vna ſolum deficiente

ciente

ciente die, non dicitur ſeptennium completum, ſed incœptum, maximè quia in iure, quando præſcribitur aliqua ætas, & annus completus, intelligitur de completo etiam metaphyſicè; vt patet in profeſſione religioſa, ad quam, quia requirunrur ſexdecim Anni completi ex Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de regul.*, non eſt valida, ſi deficiat vna dies: ad Sponſalia requiruntut ſeptem anni completi, vt habetur in cap. *Litteras*, & alijs ſupra relatis, & ſic non poſſunt eſſe valida, quamuis deficiat vna tantùm dies, nec parum pro nihilo reputatur, quando iure ipſo exigitur; nec moraliter in iure habetur ac ſi compleſſet annum, qui proximè completurus eſt; ſufficit autem, quòd vltima dies ſeptimi anni ſit incœpta, ſic ex communi ſententia docent Sanchez, Pontius, Coninch., Hurtado, Reginaldus, Bonacina, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 26. Auerſa *quæſt.* 8. *ſect.* 7. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 9. *num.* 64., & Palaus *punct.* 6. *num.* 5. *&* 6. vbi affirmat, non ſufficere, attento rigore iuris, vltimam diem ſeptimi anni eſſe incœptam, ſed neceſſariò debere eſſe completam, quia quoties tempus eſt à iure determinatum, currit de momento ad momentum.

49. Nec valet exceptio, & limitatio à pluribus admiſſa, vt valida ſint Sponſalia ante ſeptennium contracta, quando malitia ſupplet defectum ætatis, ea ratione ducti, quòd ſeptennium à iure ſtatuitur, quia ante illud tempus non præſumitur vſus rationis; ergo ſi malitia ſupplet defectum ætatis, ita vt pueri ante completum ſeptennium præditi ſint ſufficienti iudicio, poterunt antè illud tempus validè Sponſalia contrahere; ſicut de facto valet matrimonium celebratum ante pubertatem, quando malitia, id eſt quando potentia generatiua, ſimul & cognitio ſupplet defectum ætatis. Reſp. iura non præſcribere ſeptennium pro validitate Sponſalium, quia ſupponant, ante illud tempus numquam adeſſe poſſe vſum rationis, ſed quia regulariter ante illud tempus non præſumitur; cum antem ſemper verum ſit, ante ſeptennium regulariter non adeſſe vſum rationis, quamuis aliqui ante illud tempus habeant vſum rationis, ideò ſtatuunt, nulla Sponſalia eſſe valida celebrata ante ſeptennium completum. Nec eſt ſimilis ratio de matrimonio, quia eſt iure deciſum, valere matrimonium ante pubertatem, quando malitia ſupplet ætatem, non eſt autem deciſum de Sponſalibus, & ſic non debet exceptio trahi ad ætatem requiſitam in Sponſalibus, quia non omnia deciſa pro matrimonio debent dici deciſa etiam pro Sponſalibus, de quibus poteſt eſſe ſpecialis ratio.

50. Quæres: An peccent mortaliter, qui Sponſalia contrahunt ante ſeptennium completum. Reſp. negatiuè, quia nulla datur lex prohibens ſub peccato mortali talia Sponſalia, quæ vel ſunt valida in ſententia aliquorum, vel ſi ſunt inualida, nullum tamen recipitur Sacramentum, cui irreuerentia irrogetur, nec alicui tertio ſit iniuria, cum nullus per illa remaneat obligatus, & ſic nulla poteſt eſſe culpa mortalis.

Nec obſtat caput 2. *de deſponſat. impub.* vbi dicitur *diſtrictiùs inhibemus, ne aliqui, quorum vterque, vel alter ad ætatem à Canonibus determinatam non peruenerit, coniungantur, niſi fortè aliqua vrgentiſſima neceſſitate interueniente, vtpotè pro bono pacis talis coniunctio toleretur*, ergo qui ante ſeptennium Sponſalia contrahunt abſque vrgentiſſima neceſſitate, grauiter peccant, vtpotè, qui ante ætatem à Canonibus determinatam coniunguntur. Reſp. enim, ibi ſermonem eſſe de matrimonio, non de Sponſalibus, vt colligitur ex verbo *coniungantur*, quod denotat coniunctionem matrimonialem; Sponſalia autem ſunt via ad coniunctionem, & per illa Sponſi non coniunguntur, ſed promittunt coniungi, ita tenent Sanchez *diſp.* 17. *n.* 4. Coninch. *d.* 21. Pontius *lib.* 12. *cap.* 5. *num.* 4. Palaus *num.* 11. Roſignol. *diſquiſit.* 1. §. 20., & alijs citatis Leander *quæſt.* 29.

51. Hinc ſequitur, nec peccare mortaliter parentes, conſulentes, ſeu inducentes pueros ad ſic promittendum, nec peccare parentes, Tutores, Curatores, aut Conſanguineos infantium curam gerentes, ſi, vrgente aliqua graui neceſſitate, fortè promittant nomine filiorum; niſi fortè ob aliquod graue ſcandalum, periculum, ſeu damnum, quod inde poſtea poſſet oriri, quia per talem promiſſionem nullum violatur Sacramentum. Si verò quis grandior ætate, & vſu rationis pollens hanc promiſſionem faceret infanti nondum rationis capaci, aſſerunt plures, illum manere obligatum, non in vi Sponſalium, ſed in vi ſimplicis promiſſionis ad expectandum conſenſum infantis vſquedum rationis vſum obtineat; Alij tamen negant, quia promiſſio non acceptara non obligat: nec ſufficit, quòd acceptetut ab altero, nomine infantis, donec hic de ſe diſponere poſſit, quia promiſſio non fit alteri, ſed infanti, à quo deberet acce tari, ac proinde non obligat, donec ab illo fuerit acceptata. Quòd ſi parentes nomine filij adhuc infantis matrimonium promitterent, talis promiſſio non obligaret filium, niſi poſtquam peruenerit ad vſum rationis, expreſſè, ſeu tacitè conſentiat, qui tamen non tenetur conſentire, ſed poteſt, ſi voluerit, contradicere, & recedere, quia in his, quæ pertinent ad ſtatum matrimonij, non tenetur parentibus obedire, vt cum Dicaſtillo docet Ant. à Spiritu S. *ſect.* 9. *num.* 67.

DV-

DVBIVM VII.

***Vtrùm ſint valida Sponſalia inter perſonas habentes aliquod Impedimentum dirimens ſub conditione*, ſi Papa diſpenſauerit.**

52. PLura ſolent controuerti circa conditiones ponibiles in contractu Sponſalium, de quibus dubitatur, an illum reddant inualidum, quæ quia poni etiam poſſunt in contractu matrimonij, commodiùs de illis agemus infra, cum ſermo erit de conſenſu conditionato matrimonij, vbi varias conditiones examinabimus, & quidquid dicemus de illis in ordine ad matrimonium, applicanda erunt proportionaliter ad Sponſalia: interim ſolùm quærimus, an Sponſalia contracta inter perſonas impeditas, & habentes impedimentum conſanguinitatis, affinitatis, vel aliud, ſub conditione, *ſi Papa diſpenſauerit*, ſint valida, & obligent in conſcientia, obtenta diſpenſatione, in quo video Doctores inter ſe non parum diſſentire.

53. Prima Sententia docet, Sponſalia ſub tali conditione contracta inter perſonas impeditas eſſe inualida, nec vllam parere obligationem, ſiuè ante, ſiuè poſt obtentam diſpenſationem, ſed, illa conſecuta, de nouo eſſe celebranda, ſeu ratificanda, perinde ac ſi numquam fuiſſent, ita tenent Barboſa in collectan., Ioan. Valerus, Riccius, Genuenſis in praxi; quos affert, & ſequitur Auerſa *q.* 8. *ſect.* 8. Roſignol. *diſquiſit.* 2. §. 40. Henriquez *lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 4. Molſeſius *in ſumma tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 5. *num.* 34. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 290, *& part.* 11. *tract.* 2. *reſol.* 70., & probabilem dicit Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 5.

54. Ratio primò eſt, quia Sponſalia contracta inter perſonas inhabiles, & impeditas ſub conditione impoſſibili ſunt irrita, & nulla, nec aliquam pariunt obligationem, perinde ac ſi numquam fuiſſent, ſiquidem conditio impoſſibilis habetur pro non adiecta, atque adeò promiſſio facta ſub illa conditione, habetur pro abſoluta; promiſſio autem abſoluta inter perſonas inhabiles non valet, nec obligat; ſed Sponſalia contracta ſub illa conditione *ſi Papa diſpenſauerit*, ſunt contracta ſub conditione impoſſibili; nam conditio dependens à voluntate Principis reputatur impoſſibilis, ex *leg.* 1. *l. ſtipulatio l. continuus ff. de verb. oblig.*, & *l. idem Iulianus ff. de legat.* 1.; ergo ſunt inualida.

55. Secundò, quia conditio petendæ diſpenſationis videtur turpis, & minùs honeſta, vtpote derogatoria iuris communis, melius enim, & honeſtius eſt conformari legi communi prohibenti nuptias inter impeditos, quàm ab illa recedere per diſpenſationem; ergo conditio petendæ diſpenſationis videtur turpis, minùs conueniens, & minùs honeſta, ſed Sponſalia contracta ſub conditione turpi, & minùs honeſta non obligant; ergo nec Sponſalia contracta ſub conditione petendæ, & obtinendæ diſpenſationis. Tertiò, quia Sponſalia non ſunt valida pro tempore, quo celebrantur, quia tunc contrahentes ſunt inhabiles; ergo nec valida ſiunt poſt obtentam diſpenſationem, ſi non renouetur vtriuſque partis conſenſus, quod enim à principio erat inualidum tractu temporis non conualeſcit.

56. Iuxta hanc ſententiam licitum eſt vtrique contrahenti ante, & poſt impetratam à Pontifice diſpenſationem, ſi non fuit renouatus conſenſus, altero inuito, à Sponſalibus reſilire, quod verum eſt, etiamſi talis promiſsio fuiſſet iuramento confirmata, vt cum Guttierez *de matrim. cap.* 78. Ioan. Valer. *verbo matrimonium diff.* 7., & Ioanne Angelo Boſſio *de contr. matrim. cap.* 10. *num.* 319. notat Roſignol. *ſupra num.* 4. Nam iuramentum additum contractui inualido ſecundùm ſe non poteſt illum reddere validum, cum ſequatur naturam actus; cui adijcitur, &, exiſtente principali inualido, acceſſoria quoque irritantur. Verum tamen eſt, quòd ſi fuerunt factæ magnæ expenſæ cauſa talis promiſsionis pro impetranda diſpenſatione, reſiliens à dictis Sponſalibus tenetur illas reſtituere, vt admittunt Diana, & Auerſa locis citatis.

57. Secunda Sentētia tenet, huiuſmodi Sponſalia valere in ratione contractus conditionati; & obligare, impleta conditione, abſque renouatione noui conſenſus, nec licitum eſſe contrahentibus ante, vel poſt obtentam diſpenſationem, altero inuito, reſilire, ita tenent Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 5. *num.* 12. Bonacina *q.* 1. *punct.* 7. *num.* 9. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 16. *num.* 7., *& ſequens* Andreas a Matre Dei *tract.* 9. *cap.* 2. *punct.* 5. *num* 74. Pontius *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 6., *& lib.* 12. *cap.* 7. *num.* 1. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *p.* 2. *cap.* 7. *num.* 4. Comitolus *lib.* 1. *reſp. moral. q.* 145. Fillinc. *tract.* 10. *cap.* 4. *num.* 142., et alij apud ipſos.

58. Ratio eſt, quia licèt tempore contractus adſit impedimentum dirimens, tamen contrahentes Sponſalia ſub illa conditione, *ſi Papa diſpenſauerit*, non contrahunt pro tunc, ſed pro tempore futuro, nempe adimpletæ conditionis, quo tempore ſunt habiles, & nihil obſtat; hæc eſt enim natura conditionis, ſeu contractus ſub conditione, vt ſuſpendat actum, et eius abſolutam obligationem in tempus impletæ conditionis, per *l. cedere diem ff. de verb. obligat.*, et factum tempore inhabili, ſed relatum ad tempus habile valet pro tempore habili, vt tenent Iuriſperiti communiter, ſicut è contra cenſetur fieri tempore inhabili quod refertur ad tempus inhabile, ex *l. in tempus ff. de hæred. inſtit.* vbi decernitur, legatum tempore inhabili, ſed relatum ad tempus habile validum eſſe; ergo etiam Sponſalia contracta ſub illa conditione, perficiuntur, et valent, obtenta diſpenſatione, quo

tempo-

tempore contrahentes ſunt habiles, nec vllum habent impedimentum.

59. Conf. quia licèt Matrimonium fidelis cum infideli per verba de præſenti ſit prohibitum, & irritum, cap. *Caue*, et cap *Non oportet* 28. *quæſt.* 1. tamen Sponſalia contracta à fideli cũ infideli ſub conditione, ſi fuerit ad fidem conuerſus, ſunt valida, prout docet Syluester *verbo matrimonium* 8. §. 10. *num.* 10., et alij, quos affert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.* 5. *num.* 24. ergo etiã Sponſalia inita inter conſanguineos ſub conditione, *ſi Papa diſpenſauerit*, erunt valida, obtenta diſpenſatione.

60. Ad rationes oppoſitas facilè reſpondetur; ad primam dicendum eſt, illam conditionem eſse honeſtam, et poſsibilem, quando agitur de impedimento, in quo ſolet Pontifex diſpenſare, vt eſt tertius, et quartus gradus conſanguinitatis, ſeu affinitatis, maximè ſi adſit cauſa diſpenſandi: ea enim, quæ dependent à voluntate Principis, tunc ſolùm dicuntur impoſſibilia, quando Princeps ea concedere non ſolet, ſecus ſi ſoleat, vt dicitur *l. apud Iulianum* §. *conſtat ff. de legat.* 1. et tradunt Sanchez *d. diſp.* 5. *à num.* 12., *&* 13. Rebell. *lib.* 2. *de matrim. q.* 10. *ſect.* 6. Coninch. *diſp.* 29 *dub.* 1. *concl.* 5. *num.* 28. Palaus, & Pontius ſupra relati.

61. Ad ſecundam dicendum, quòd licèt per ſe loquendo, & ſecluſo pacto, meliùs ſit ſeruari illæſum ius commune, illique conformari, non petendo diſpenſationem, quàm diſpenſationem petere, non tamen eſt illicitum, & turpe illam petere, quando Princeps ſolet illam concedere, & adeſt cauſa petendi, &, poſita mutua contrahentium obligatione, iam non eſt meliùs abſtinere à diſpenſatione petenda.

Ad Tertiam dicendùm, quòd licèt tempore contractus contrahentes ſint inhabiles, tamen quia non contrahunt pro tunc, ſed pro tempore futuro, quo erunt habiles, nihil obſtat, quin tunc contractus perficiatur, & fiat abſolutè validus per conſenſum moraliter, & virtualiter permanentem, quamdiù non fuit retractatus, & hac ratione contractus conditionatus, purificata conditione, tranſit in abſolutum abſque noua ratificatione.

62. Hinc ſequitur, conuentionem, ſeu promiſsionem factam ſub illa conditione, validam eſſe, & obligare in foro conſcientiæ, adeò vt nemini ex contrahentibus licitum ſit reſilire, nec ante, nec poſt obtentam diſpenſationem, altero inuito; ſicut iuxta communem Doctorum in cap *ſuper eo, de condit. appoſit.* valent Sponſalia, & ſimilem pariunt obligationem, contracta inter habiles ſub conditione honeſta de futuro, vt tradunt Boſsius *num.* 36. Bonacina *q.* 1. *p.* 7. *num.* 10. Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 5. *num.* 13. & Pontius *lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 21. Nec obſtat, quòd impuberes, adepta pubertate, poſſint reſilere, quamuis obligentur; nam id nõ iure naturæ, ſed fauore ætatis à iure poſitiuo conceſſum eſt, quòd, durante impubertate, non permittitur.

63. Fateor, ante impletam conditionem, ſeu ante obrentam diſpenſationem, non eſſe vera Sponſalia, nec inducere impedimentum publicæ honeſtatis, nec facere licitos amplexus, & oſcula, ſi quæ veris Sponſis permittuntur, quia non ſunt valida abſolutè, defectu perfecti, & abſoluti conſenſus, ſed conditionatè; per Sponſalia autem conditionata non inducitur impedimentumtum publicæ honeſtatis, vt deciditur *in cap.* 1. *de. Sponſalibus in* 6. impleta autem conditione, ſine nouo conſenſu fiunt vera Sponſalia, valida abſolutè, & inducunt tale impedimentum publicæ honeſtatis, quia tunc adſunt omnia requiſita ad vera Sponſalia, ſcilicet perfectus conſenſus, qui per aduentum conditionis purificatur, & efficitur abſolutus, vt cum Sanchez, Pontio, & Coninch. tradit Palaus *diſp.* 1. *punct.* 17. *num.* 11.

64. Quæres primò; an Sponſalia inter impeditos contracta ſint valida, etiamſi expreſſè non ponatur illa conditio, *ſi Pontifex diſpenſauerit*: Affirmant nonnulli, quia talis conditio tacitè ſubintelligitur. Reſp. negatiuè, quia talis conditio ex natura ſua non ineſt, & ſic niſi expreſſè ponatur, non ſubintelligitur, vt fuſè oſtendit Boſsius §. 22. *num.* 330.

65. Quæres 2. An promittens Conſanguineæ matrimonium ſub prædicta conditione, *ſi Pontifex diſpenſauerit*, teneatur procurare diſpenſationem. Reſp. negatiuè, quando non ſe obligauit ad illam procurandam, quia aliud eſt promittere matrimonium ſub conditione, aliud ſe obligare ad purificandum conditionem; primum ſtare poteſt ſine ſecundo, ac proinde ſi non ſe obligauit ad procurandam diſpenſationem, ad illam non tenetur, quod verum putat Palaus *num.* 12 cum Nauar., & Coninch., etiamſi ſub prædicta promiſsione matrimonij Virginem violaſſet.

DVBIVM VIII.

An ſint valida Sponſalia Clandeſtina, id eſt facta ſine Parocho, et Teſtibus.

66. CVm matrimonium clandeſtinè celebratum iure antiquo ſit prohibitum, & ex Decreto Trident. *ſeſs.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.* ſit irritum, & nullum, ita dixerunt plures apud Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 13. Sponſalia clandeſtinè celebrata ſine præſentia Parochi, & teſtium irrita eſſe, & nulla, quod probant ex leg *ſi quis tutor ff. de ritu nupt.*, *&* ex *l. oratio ff. de Sponſal.* vbi dicitur, quòd hoc ipſo, quòd matrimonium ſit inualidum, etiam inualida ſint Sponſalia, quæ ſunt præuia ad ipſum. *Oratio, quæ quaſdam nuptias Senatorum inhibuit, de Sponſalibus nihil locuta eſt; rectè tamen dicitur, Sponſalia in his caſibus nullius eſ-*

ſe momenti. Tum quia eadem ratio, ob quam Eccleſia olim prohibuit, & poſtea per Trident. irritauit matrimonium clandeſtinum, procedit etiam in Sponſalibus, ne quis ſcilicet poſt promiſſionem clam vni factam, impunè deinceps promittat, aut contrahat cum alia, dum prior promiſsio in facie Eccleſiæ probari nequit. Alij verò, quamuis admittant, huiuſmodi Sponſalia clandeſtina eſſe valida, negant eſſe licita, ac proinde peccare mortaliter, qui clandeſtinè Sponſalia contrahunt; nam, prohibito aliquo, cenſetur prohibitum id, per quod itur ad illud, ſed matrimonium clandeſtinum eſt prohibitum; ergo etiam Sponſalia, quæ ſunt via ad ipſum, ita Paludanus, Syluester, Tabiena, Armilla, & Caiet. apud Leandrum *q. 33.*

67. Reſp. Sponſalia, & licitè, & validè poſſe clandeſtinè celebrari, ſine præſentia Parochi, & teſtium. Ratio eſt, quia nullo iure, ſiue naturali, ſiue poſitiuo irritantur, aut prohibentur Sponſalia clandeſtina; ſi enim aliquo iure prohibentur, aut irritantur, maximè ex Decreto Trident. irritante matrimonium clandeſtinum, at hoc Decretum nihil omnino loquitur de Sponſalibus, & ſic non debet ad illa extendi, nam lex correctoria iuris communis, cuiuſmodi eſt Decretum Trident., non debet extendi vltra caſum expreſſum, vt habetur *l. præcipimus §. quidquid*, *C. de appellat.*, cum ergo nullo iure irritentur, aut prohibeantur illa Sponſalia, ſequitur eſſe licita, & valida, & ita declaratum à S. Congr. Cardinalium refert Hurtado *diſp. 1. diff. 16.* per hæc verba. *Decretum Tridentini, quo ſtatuit, vt matrimonium fiat coram Parocho, & alijs teſtibus, non habere locum in Sponſalibus*: quod etiam confirmatur ex praxi, & conſuetudine Eccleſiæ, & fidelium, ſecundùm quam cenſentur valida Sponſalia, quamuis celebrata ſine Parocho, & teſtibus, & quando iſti interſunt, vt ſæpe fit, id non cenſetur eſſe de neceſsitate Sponſalium, ſed ita fit ex ciuili quadam honeſtate, & decentia, & quia regulariter celebrantur cum interuentu, & participatione parentum, & expedit fieri in præſentia aliquorum, vt in foro exteriori probari poſſint, quamuis hoc non ſit de neceſsitate, Sanchez, Pontius, Becanus, Ochagau., Filliuc., Hurtado, Coninch., Trullench., quos affert, & ſequitur Leander *quæſt. 32. & 33.*, Bonacina *punct. 7. num. 11.* Palaus *punct. 2. num. 15.* Auerſa *quæſt. 8. ſect. 6.*, & cum alijs Rouignol. *prænot. 5. ſect. 13.*

68. Ad rationes contrarias facilè reſpondetur, leges prohibentes matrimonium inter aliquos, prohibere pariter, & irritare Sponſalia de tali matrimonio prohibito contrahendo, nam promiſſio de re illicita, & prohibita non valet; non autem prohibere Sponſalia de celebrando matrimonio legitimè, publicè, & non clandiſtinè; ſiuè enim publicè, ſiuè occultè celebrentur Sponſalia, numquam per ſe ordinantur, nec ſunt media neceſſariò inferentia matrimonium clandeſtinum, cum optimè poſſint Sponſalia eſſe clandeſtina, ſed ordinata ad matrimonium publicum, & legitimè celebrandum. Nec de Sponſalibus militat eadem ratio, & eadem inconuenientia, ob quæ fuit à Trident. irritatum matrimonium clandeſtinum, quorum præcipuum illud erat, quòd quis, relicta propria vxore, cum qua clandiſtinè contraxerat, in perpetuo adulterio cum alia perſeuerabat; quòd verò aliquando ex Sponſalibus clandeſtinis oriatur aliquod inconueniens, illud non eſt tanti ponderis, vt per hoc debeat Eccleſia irritare etiam, aut prohibere Sponſalia clandeſtina; ſunt ergo diſſuadenda, non tamen ſunt irrita, aut prohibita.

DVBIVM IX.

Quam Obligationem inducant Sponſalia.

69. RESP. Sponſalia per ſe loquendo obligare ſub mortali ad promiſſionem implendam, & contrahendum matrimonium promiſſum eſt communis ſententia Doctorum, quia ex contractu mutuo, & oneroſo naſcitur obligatio iuſtitiæ ſub mortali, quando materia eſt grauis, ſed Spõſalia ſunt contractus oneroſus inter Sponſum, & Sponſam in materia graui; ergo ex illis naſcitur obligatio grauis, & ſub mortali, ex quo fit, vt Sponſus, qui non adimplet Sponſalia, grauiter peccet, & grauem inferat iniuriam alteri Sponſo; quod verum putat Bonacina cum alijs à ſe citatis *q. 1. p. 2. num. 2.* etiamſi adſit inæqualitas conditionis inter contrahentes, quia Sponſus eſt nobilis, & diues, non ſic Sponſa; ſi tamen ſciens, & cognoſcens inæqualitatem, ſpontaneè cum illa contraxit Sponſalia, quia tunc cenſetur cedere iuri ſuo, vt etiam diximus ſupra *dub. 2.* dummodo ex adimpletione promiſſionis non ſequatur graue malum, vel magnum ſcandalum, & graues rixæ inter parentes, et conſanguineos contrahentium, vel aliud graue incommodum, nam iuſtitia non obligat ad faciendum malum, eſt autem malum contrahere matrimonium cum ſcandalo aliorum; tenetur tamen eo caſu reſarcire damna, ſi fortè aliqua euenient, eam dotando, vel augendo dotem. Dixi, per ſe loquendo, quia ex iuſta cauſa poteſt quis à Sponſalibus reſilire, vt dicemus cap. ſequenti.

70. Quonam autem tempore debeant adimpleri Sponſalia. Videndum eſt, an fuerit præfixus aliquis terminus, puta vnius Anni, duorum menſium, vel ſimilis, tunc enim oritur obligatio ſolùm pro tali tempore ſtatuto, & antea non tenentur, ſed poſſunt Sponſi vti beneficio illius temporis: ſi autem non fuit præfixus certus terminus, tunc vrget obligatio, vt quamprimum commodè, & opportunè fieri poſsit, matrimonium contrahatur, quod commune eſt in omnibus ſolutionibus, & debitis, quibus nullus eſt

præi-

præfixus terminus pro ſolutione, ſumitur ex *l. in omnibus obligationibus ff. de regul. iuriſ.* & *l. eum qui §. quoties ff. de verbor. obligat.* niſi altera pars tacitè, ſeu expreſsè dilationi conſentiat, quia tunc nulla ei fit iniuria, aut moleſtia: cenſetur autem tacitè conſentire, ſi commodè poteſt reclamare, & pro adimpletione non inſtat, vt ſumitur ex *l. debitores C. de pignoribus*, niſi fortè ex timore, verecundia, vel alia ſimili cauſa deſiſtat, quia tunc non cenſetur conſentire, & ille, qui ſine cauſa differt, eſset in culpa, ita tenent Ledeſma *de matrim. dub.* 13. Pontius *lib.* 12. *cap.* 6. Auerſa *q.* 8. *ſect.* 8. Palaus *p.* 7. *num.* 2. Coninch. *diſp.* 22. *dub.* 1. *num.* 2. nec in re diſsentiunt, qui volunt, vrgere obligationem tunc ſolùm, quando altera pars inſtat; quia nimirum, parte non inſtante, cenſetur conſentire dilationi, ſic Sanchez, Nauar., & alij, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 7.

71. Quæres: An qui iniuſtè renuit adimplere Sponſalia poſsit ad id compelli, non ſolùm in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro externo, & contentioſo: certum eſt, non poſse compelli, & cogi, quando adeſt iuſta cauſa recedendi, iuxta dicenda cap. ſequenti, quia tunc nec in foro conſcientiæ obligatur; ſi verò nulla adſit iuſta cauſa recedendi, tunc debet in foro conſcientiæ compelli à Confeſsario negatione abſolutionis, quia non adimplendo id, quod promiſit, remanet in peccato mortali, per quod indignus redditur abſolutionis. An verò debeat etiam compelli à Iudice in foro exteriori, & contentioſo per carcerem, excommunicationem et alias cenſuras non parum diſcrepant Doctores, qui pro qualibet parte afferunt varia iura: omnes conueniunt, renuentem debere prius per Iudicem moneri, vt deſiſtat à receſsu, & promiſsis ſatisfaciat, ſi verò induratus perſiſtat in negatione.

72. Prima ſententia negat, recuſantem debere, aut poſse compelli ad hoc; vt promiſsionem impleat, etiam ſi Sponſalia ſint iuramento confirmata, quia in cap. *Præterea* 1. *de Sponſalibus* habetur; *hi, qui matrimonio contrahendo fidem dederunt commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, vt præſtitam fidem obſeruent; ſi autem noluerint, ne fortè deterius inde contingat, vt talem ſcilicet ducat, quam odio habet, videtur, quòd hoc poſſit in patientia tolerari*, & cap. *Requiſiuit* expreſsè ponitur caſus, quo mulier quædam Sponſalia iurata adimplere recuſabat, & reſpondet Pontifex *cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potiùs, quàm cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere*, ſic D. Thom. *in* 4. *d.* 27. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 2. Angelus, & Armilla in ſum. V. *Sponſalia* Rodriquez *tom.* 1. *cap.* 244. *num.* 1.

73. Secunda ſententia affirmat, renuentem eſse cogendum per cenſuras, carcerem, & alias pœnas, quamuis Sponſalia non ſint iuramento firmata. Colligitur ex cap. *ex litteris Silnam, de Sponſalibus*, vbi narrato caſu de quodam, qui recuſabat ducere mulierem, cum qua Sponſalia contraxerat, reſpondet Pontifex Epiſcopo, *Eum moneas, & ſi non acquieuerit monitis, Eccleſiaſtica cenſura compellas, vt ipſam, niſi rationabilis cauſa abſtiterit, in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet*. Ratio eſt, quia ille, qui Sponſalia contraxit, tenetur ex iuſtitia adimplere, & matrimonium contrahere, & ad hoc debet à Iudice compelli, ſi pars læſa, & quæ iniuriã patitur officium iudicis imploret; nam Iudex ex officio tenetur iuſtitiam adminiſtrare, & conſeruare vnicuique ius ſuum; cum ergo pars læſa ius habeat petendi adimplementum promiſſionis, & matrimonij, tenetur Iudex partem ſine cauſa renuentem compellere, quod verum eſt, ſiuè Sponſalia fuerint iuramento firmata, ſiuè non, nam in vtroque caſu tenentur Sponſi promiſſum matrimonium adimplere, ita Henriquez., Coninch., Layman, Pontius, Sanchez, & Guttier., quos affert., & ſequitur Palaus *diſp.* 1. *punct.* 8. *num.* 2., & alijs citatis Roſignol. *prænot.* 8. Boſſius *cap.* 11. *num.* 35.

74 Tertia docet, recuſantem eſſe compellendum, quando Sponſalia fuerunt iuramento confirmata, ſecus non, quia in illo cap. *ex litteris* agebatur de recuſante adimplere Sponſalia iurata, & propterea dixit Pontifex. *Quia dicto viro periculoſum eſt contra ſuum iuramentum venire, mandamus, vt eum moneas, & , ſi monitis non acquieuerit, cenſura compellas, vt in vxorem recipiat*; fauet D. Thomas loco citato pro prima Sententia, dicens non debere recuſantem compelli, *Niſi fortè iuramentum interuenerit, quia tunc cogendus eſt qui promiſit, vt quidam dicunt*, ita Præpoſitus, Tabiena, Menchala, & alij apud Sanchez *num.* 3.

75. Reſp. renuentem adimplere Sponſalia contracta non debere compelli, ſi, attenta qualitate caſuum, & perſonarum, probabiliter timeantur ſcandala, & plurima mala ſequenda; vt ſi periculum ſit, ne taliter compulſus fictè conſentiat, aut poſt contractum matrimonium Vxorem occidat, vel deſerat, vel inter illos plurimæ rixæ, & diſsenſiones oriantur; tunc enim, ſi præmiſſa monitione, adhuc recuſat, non erit compellendus, quamuis Sponſalia ſint iurata, & altera pars inſtet pro ſuo iure, nam minus malum eſt non cogere, etiamſi ſequatur fractio promiſſionis, & iuramenti, quàm cogere cum tanto periculo, & vt habetur in cap. *Requiſiuit*, cum matrimonia libera eſſe debeant, monenda potiùs eſt, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus habere, hoc idem admittunt etiam Auctores Secundæ, & Tertiæ ſententiæ cum Roſignol. *d. prænot.* 8., & Sanchez *diſp.* 29. *num.* 7. dicentes; quòd ſi Iudex intelligat, nihil profuturum excommunicatione, ab illa imponenda debere abſtinere, quod etiam tenet Rota apud Seraphinum *deciſ.* 1113., *&* 1358. ita etiam tenent Guttier. *de iuram. cap.* 51. *num.* 4., *& de matrim. cap.* 1. *num.* 2. Auerſa *q.* 8. *ſect.* 8. Coninch. *diſp.* 22. *dub.* 1. *num.* 10. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 8. *num.* 3.

num. 3. , & alijs relatis Leander *quæſt.* 46.

76. Si verò nullum timeatur malum, aut ſcandalum ſecuturum, poterit Iudex, & debebit recuſantem compellere, altera parte inſtante, iuxta ſecundam ſententiam, & canonem ibi allegatum, ex cap. *ex litteris Siluani* 10. *de Sponſal.* quod maximè verum eſt, ſi Sponſalia fuerunt iurata, vel mulier ſub tali promiſsione deſtorata, quia tunc debito iuſtitiæ erga proximum accedit vinculum religionis erga Deum, & damnum mulieris reparandum, & hac ratione conciliari poſſunt ſententiæ oppoſitæ ſupra relatæ: nec per talem coactionem læditur libertas matrimonij, ſiquidem metus non eſt iniuſtè, ſed iuſtè incuſſus, nam iuſſio, & compulſio Iudicis non eſt iniuſta; quoties autem metus eſt iuſtè incuſſus non irritat matrimonium, vt ſuo loco dicemus: numquam tamen coactio, & compulſio debet eſſe ſtrictiſsima, ſed moderata, & prudens, vt docent Roſignol. *d. prænot.* 8. , & cum alijs Palaus *punct.* 8. *num.* 3.

77. Si quæras, à quonam Iudice debeat compelli, qui Sponſalia adimplere recuſat. Reſp. vtrumque Iudicem, ſiuè Eccleſiaſticum, ſiuè ſæcularem eſſe competentem, & vtrumque cogere poſſe renuentem ad ſeruandam fidem, & adimplenda Sponſalia, quia & ſunt contractus ciuilis, & inchoatio matrimonij, qua ratione ad vtrumque Iudicem ſpectare poſſunt. Si verò agatur de validitate Sponſalium, vel de cauſis illa diſſoluendi, tunc ſolus Iudex Eccleſiaſticus procedere poteſt, quia tunc agitur non de facto executionis, ſed de iure Sponſalium, quod eſt ſpirituale, & ita tenent, pluribus citatis, Roſignolus *prænot.* 8. *aſsert.* 2. Palaus *punct.* 8 *num.* 6. Sanchez *diſp.* 29. *num.* 9. Pontius *lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 5. Guttier. *de matrim. cap.* 35. *num.* 8.

DVBIVM X.

Vtrùm in Sponſalibus apponi poſſit obligatio ad pœnam.

78. DVplex pœna diſtingui ſolet, alia poſitiua, & propria conſiſtens in diminutione propriæ ſubſtantiæ, & patrimonij, quando nimirum contrahentes Sponſalia conueniunt de certa ſumma pecuniæ, ſeu alterius rei perſoluendæ ab eo, qui receſſerit, tunc enim recedens tenetur alteri ſoluere pecuniam conuentam: alia negatiua, et impropria conſiſtens in amiſſione, ſeu meliùs, non acquiſitione alicuius lucri, niſi matrimonium contrahat, vt ſi quis Titiæ donet, vel leget centum, ſi nupſerit Caio; tunc enim, recuſando matrimonium cum Caio, deperdit, ſeu non acquirit centum ſibi legata: de vtraque pœna agitur in præſenti, ſed maximè de prima, de qua dubitatur, an poſsit in contractu Sponſalium apponi talis pœna perſoluenda ab eo, qui reſilit à Sponſalibus.

79. Et quidem loquendo de iure poſitiuo, tam ciuili, quàm Eccleſiaſtico certum eſt, neminem poſſe obligari ad matrimonium ſub aliqua pœna ſoluenda, et talem appoſitionem pœnæ in Sponſalibus reprobari, et omnino damnari, ita vt nullam pariat obligationem, per textum expreſſum in *l. Titia ff. de verb. obligat. l. fin. C. de Sponſal.*, & *in cap. Gemma de Sponſal.* vbi etiam redditur ratio, quia appoſitio talis pœnæ impedit libertatem matrimonij, quod omnino liberum eſſe debet, ibi; *cum itaque matrimonia libera eſſe debeant, & ideò talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem, ſit meritò improbanda, mandamus, quatenus ſi eſt ita, eumdem B. vt ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat, Eccleſiaſtica cenſura compellas*; quare peccaret mortaliter, qui ſciens, et aduertens ad has prohibitiones talem pœnam Sponſalibus apponeret, nec reſiliens teneretur illam ſoluere, neque ad eam ſoluendam in foro externo compelleretur, prout docent Bonacina *q.* 1. *punct. vlt. num.* 3. Auerſa *q.* 8. *ſect.* 9. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 9. Roſignol *prænot.* 5. *ſect.* 10. *num.* 14. Nec obſtat, quòd pœna appoſita ſit leuis, quia iura indiſtinctè prohibent pœnam in Sponſalibus apponi, et quælibet pœna, quantumuis minima, ex ſe libertatem ad matrimonium requiſitam diminuit, & ſic quælibet pœna eſt omnino excludenda, vt cum Bonacina, Sanchez, et alijs docet Ant. a Spiritu S. *ſect.* 11. *num* 76.

80. Non ſolùm eſt irrita, et illicita pœna poſita in Sponſalibus ab ipſis contrahentibus, et ab ipſis ſoluenda, ſed etiamſi ponatur, et ſit ſoluenda à parentibus, conſanguineis, vel amicis ipſorum, vel ab alijs, è quibus Sponſi pati poſſunt aliquod damnum. Ratio eſt eadem, ne timore pœnæ à parentibus, ſeu coniunctis ſoluendæ cogatur quis, vel inuitè matrimonium contrahere, & in cap. *Gemma* caſus erat, quo parentes ſe obligauerant ad pęnam; ſecus accidit, quando extraneus metu proprio pęnam apponeret, & ſe obligaret ſoluere, nam talis promiſsio, & obligatio eſſet valida, quia de illa iura non loquuntur, nec de illa vrget eadem ratio, ne libertas matrimonij minuatur, ſiquidem extraneorum damnum, non ita vrget Sponſos ad matrimonium, ſicut damnum proprium, & propinquorum, niſi fortè ab extraneis apponeretur pœna non motu proprio, ſed inducti à Sponſis, ſeu eorum parentibus, quia tunc eſſet illicita, & inualida ſtipulatio, quia perinde eſſet, ac ſi ab ipſis contrahentibus eſſet appoſita, ita docet Sanchez *lib* 1. *de Sponſal. diſp.* 30. *a num.* 2. Guttier. *de matrim. cap.* 17. Palaus *punct.* 9. , & pluribus citatis, Roſignol. *prænot.* 5. *ſect.* 10. *num.* 5.

81. Dubium eſt, an iura prohibeant, & irritent in Sponſalibus obligationem pęnæ ſoluendæ indifferenter ab omni reſiliente, ſiuè iuſtè, ſiuè iniuſtè reſiliat: communis ſententia affirmat, quia iura indiſtinctè, & indefinitè loquuntur, & abſolutè prohibent interpoſitionem

Digitized by Google

nem pęnæ, ne matrimonij libertas minuatur, adeoque reſilientem non teneri pęnam ſoluere, ſiuè iuſtè, ſiuè iniuſtè reſiliat, quia talis pęna in Sponſalibus appoſita eſt de facto nulla, & irrita, Sanchez *diſp.* 30. Guttier. *de matrim. cap.* 27. Trullench., & Dicaſtillus, quos affert, & ſequitur Ant. à Spiritu S. *num.* 76. Auerſa *q.* 8. *ſect.* 9., & alijs pluribus citatis, Boſſius *de matrim. cap.* 11. *num.* 431.

82. Magis tamen placet ſententia oppoſita docens, improbari, & annullari pœnam æquè ſoluendam à reſilientibus tam iuſtè, quàm iniuſtè, non verò irritari pœnam ſoluendam à reſilientibus iniuſtè, & ſine cauſa, adeòque licitè, & validè in Sponſalibus apponi poſſe pœnam ſoluendam à reſilientibus iniuſtè, & ſine cauſa; & hanc eſſe in vtroque foro ſoluendam ab illo, qui ſine cauſa recedit, non verò ſi recedat iuſtè, & cum cauſa, ita tenent Coninch., Suarez, Vaſquez, Layman, Pontius, Gotſrid, quos affert, & ſequitur Palaus *de Sponſal. diſp.* 2. *punct.* 9. *num.* 3. Diana *part.* 3. *tract.* 4 *reſol.* 211. Leander *q.* 52. Roſignol. *de Sponſal. prænot.* 5. *ſect.* 10 *num.* 3.

83. Suadetur ex eo, quia in cap. *Gemma*, in quo damnatur, & irritatur pœna poſita in contractu Sponſalium, agebatur de Sponſalibus inter impuberes celebratis, qui iuſtè poſſunt, cum ad pubertatem peruenerint reſilire, & ſic videtur, irritationem pœnæ tunc ſolùm habere locum, quando adeſt iuſta, & rationabilis cauſa recedendi. Deinde, ratio, qua mouetur tum ius Canonicum, tum ius ciuile, ea eſt, ne matrimonij libertas impediatur, & ne quis timore pœnæ ſoluendæ cogatur etiam inuitè matrimonium celebrare, at hæc ratio ſolùm militat, quando pœna eſſet ſoluenda ab illo, qui iuſtam, & rationabilem cauſam habet diſcedendi, non verò ſi ſit ſoluenda ab illo, qui ſine cauſa, & iniuſtè recedit; iſte enim, ſicut iure Diuino tenetur ad matrimonium contrahendum, & poteſt à Iudice compelli per cenſuras, & carcerem ſine diminutione libertatis neceſſariæ, ita poteſt etiam compelli per ſolutionem pœnæ conuentæ abſque diminutione neceſſariæ libertatis, quia compellitur ad id, ad quod iure naturali, & Diuino adſtrictus eſt.

84. Quæres; An ſtipulatio, & obligatio ad pœnam, quæ à iure damnatur in contractu Sponſalium, firmetur iuramento, vel ſaltem ſit ſoluenda, quando fuit iuramentum appoſitum. Affirmant nonnulli ex illis, qui alioquin negant, promiſſionem ſimpliciter factam valere, quos ſequitur Coninch *diſp.* 22. *dub.* 5. *num.* 29. Alij verò quamuis dicant, talem promiſſionem non firmari iuramento, volunt tamen pœnam eſſe ſoluendam, quando fuit cum iuramento promiſſa, ſic Molina *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 151. *num.* 22. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 56., & alij, quia iuramentum impleri debet, quoties licitè, & ſine peccato poteſt impleri, at ſolutio pœnæ conuentæ non eſt illicita, quamuis fuerit illicita promiſſio; ergo ſolui debet, quando fuit cum iuramento promiſſa, quamuis poſſit petere relaxationem iuramenti, & hac ratione eximi à ſolutione pęnæ promiſſæ, vel etiam petere reſtitutionem in integrum, & repetere pecuniam datam.

85 Reſp. iuramentum nec firmare promiſſionem inualidam de ſoluenda pęna in Sponſalibus appoſita, nec vllam inducere obligationem, perinde ac ſi non fuiſſet appoſitum. Ratio primæ partis eſt, quia actus principaliter prohibitus ob publicam vtilitatem non firmatur iuramento, vt conſtat ex cap. *ſi diligenti de foro Compet.* vbi definitur nullum, & irritum pactum iuratum a Clerico de ſe ſubijciendo Iudici ſæculari, eò quòd eſſet contrarium priuilegio conceſſo in bonum commune Clericatus; at promiſſio pęnæ in Sponſalibus eſt primò, & principaliter prohibita propter bonum publicum, cum ſit contra libertatem matrimonij, per texum in *l. fin. C. de Sponſal.*, & cap. *Gemma eodem tit.* maximè enim expedit Reipublicæ, matrimonia eſſe libera, ex quibus pendet pax inter Coniuges, bona filiorum educatio, & tranquillitas Reipublicæ.

86. Hinc ſequitur, tale iuramentum nullam inducere obligationem, perinde ac ſi non eſſet appoſita, quia ſtipulatio pœnalis cum ſit contra vtilitatem publicam, cum tot incommodis, & perturbationibus, quæ ex matrimonijs coactis oriri poſſunt, eſt grauiter peccaminoſa, ac proinde ſi obligaret iuramentum appoſitum, obligaret ad peccatum, & eſſet vinculum iniquitatis. Nec dicas, iuramentum non cadere ſupra promiſſionem, ſed ſupra ſolutionem, quæ non eſt mala, nec prohibita. Reſp. iura probibentia promiſſionem pęnæ in Sponſalibus, prohibere pariter eiuſdem pęnæ ſolutionem, quia non tam promiſſio, quàm ſolutio pęnæ libertatem matrimonij diminuit, ac proinde iuramentum de illa ſoluenda, vtpotè de re illicita, & prohibita non poteſt obligare, cum iuramentum non poſſit eſſe vinculum iniquitatis. & ita tenent Doctores magis communiter, Sanchez *diſp.* 32. *num.* 21. Auerſa *quaſt.* 8. *ſect.* 9. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 12. *num.* 79., & cum illo Lugus, Filliuc., Villalobos, & alij, ita etiam Roſignol. *prænot.* 5. *ſect.* 10. *num.* 13. Boſſius *de matrim. cap.* 11. *num.* 443. Palaus *punct.* 9. *num.* 6., & alij apud ipſos.

87. Dices; qui ſub iuramento promiſit ſoluere vſuras, tenetur obſeruare iuramentum, quamuis non firmet contractum: qui iuramento promiſit ſoluere pecuniam ludo vetito deperditam, tenetur ſoluere, quamuis promiſſio ſit irrita iure poſitiuo: qui iurauit ſoluere pecuniam promiſſam mulieri pro vſu ſui corporis, tenetur iuramentum ſeruare, & pretium ſoluere, quamuis peccauerit promittendo; ergo etiam tenetur ſoluere pœnam in Sponſalibus conuentam, qui ſub iuramento ſoluere promiſit. Reſp. non valere paritatem, quia promiſſioues ſoluendæ

uendi vſuras, & pecuniam ludo vetito amiſſam, ſunt prohibitæ propter bonum particulare, cui promittentes poſſunt renunciare, & ſic obligari ad ſoluendum, & ſucceſſiuè ſoluere ſine vlla culpa: at ſtipulatio pœnæ in Sponſalibus, illiuſque ſolutio prohibentur primò, & principaliter ob publicam vtilitatem, quia multùm intereſt Reipublicæ, vt matrimonia liberè fiant; bono autem communi nullus priuatus renunciare poteſt, & ſic non poteſt obligari ad ſoluendam pęnam conuentam, nec etiam ſub iuramento, quod in tali caſu nullius eſt momenti. Ad 3. dico, quòd licèt malum ſit, ac prohibitum promittere pecuniam mulieri pro vſu ſui corporis, quia eſt illam inducere ad peccatum, facta tamen copia ſui corporis, non eſt mala ſolutio pretij, ſed bona, & debita ex iuſtitia, & ſic talis promiſſio firmatur iuramento, & obligat, quod non accidit in caſu noſtro, vbi promiſſio, & ſolutio æqualiter prohibentur.

88. Quæres 2. An ſi promittens, & reſiliens à Sponſalibus, & ſoluat pęnam conuentam, poſſit recipiens illam retinere, vel teneatur ſoluenti reſtituere. Reſp. quòd promittens, & reſiliens ſi pęnam ſoluat, ſciens, & cognoſcens, ſe ad id non teneri, & promiſsionem, & ſolutionem irritam eſſe, ac improbatam à iuribus, poteſt qui recipit pretium retinere, tamquam ſibi gratis, & voluntariè donatum; ſi verò ſoluat putans, & credens, promiſſionem eſſe validam, et obligatoriam, et ad id ſe teneri, & obligatum eſſe, non poſſe recipientem, illam in conſcientia retinere, quia tunc ſoluens, non cenſetur ſpontaneè donare, nec cedere iuri ſuo, et ex alia parte talis promiſſio cum ſit nulla, et irrita per Iura, nullum parit ius in recipiente, qui proinde nullum habet titulum retinendi, & ſic tenetur illam reſtituere, ita Guttier. *cap. 17. de matrim. num. 15.* Palaus *ſupra num. 9.* Dicaſtillus *dub. 27. num. 338* Boſsius *cap. 11. num. 449.* Roſignol. *d. ſeſſ. 10. num. 15.*

DVBIVM XI.

De altera Pœna lucri non acquirendi.

89. POena lucri non acquirendi, quæ impropriè, et minùs rigoroſè dicitur pœna, poteſt imponi vel ab ipſis contrahentibus, vt ſi quis promittat, mulieri centum ſe daturum, ſi nubat ſecum, aliter non daturum, vel è contra mulier hoc promittat viro, vel ab aliquo Tertio, & extraneo, vt ſi teſtatur mulieri relinquat legatum, ſi cum tali matrimonium contraxerit, vel ſi cum illo non contraxerit, aliter legatum amittat, de qua fuſè tractant Roſignol. *de Sponſal prænot. 5. ſect. 10. à num. 17.*, & Boſſius *de matrim. cap. 11. à num. 455.* at quia hæc materia videtur potiùs ſpectare ad tractatum de Teſtamentis, legatis, & donationibus, aliqua ſolùm breuiter attingemus.

90. Reſp. pœnam lucri non acquirendi impoſitam ab ipſis contrahentibus eſſe inualidam, & à iure reprobatam, quia ita expreſſè habetur ex *l. ſi ita ſtipulatus fuero §. ſi tibi nupſero ff. de verb. obligat ſi tibi nupſero decem dare ſpondes, cauſa cognita, denegandam actionem puto*, quia talis ſtipulatio præſumitur facta non ex mutuo contrahentium affectu, ſed ex affectu libidinis, ac proinde promiſſio, tamquam contra bonos mores, reſcinditur, & reprobatur; ita Sanchez *diſp. 33. num. 3.* Guttier. *cap. 20. num. 2.* Palaus *punct. 10. num. 1.* Si verò ceſſet turpitudinis præſumptio, & dicta promiſſio fiat à contrahentibus ex rationabili cauſa, tunc erit valida, & approbatur ab Alexand. III. in cap. *de illis de condit. appoſit.*; cenſetur autem facta ex rationabili cauſa, ſi fiat nomine dotis, vel ob inæqualitatem perſonarum, vt ſi vir ignobilis, aut ſenex aliquid promittat mulieri iuueni, ſeu nobili, in ſatisfactionem iuuentutis, aut nobilitatis, & ita tenent Doctores communiter cum Ant. à Spiritu S. *num 86.*, & regulariter validam eſſe talem promiſſionem, vtpotè factam ex cauſa honeſta, fuſè probat Roſignol. *loco cit.*

91. Si autem promiſſio, ſeu legatum fiat mulieri ab aliquo Tertio, ſi Titio nupſerit, talis promiſſio valida eſt, & lucrum, ſeu legatum acquirit ſi Titio nubat, & illud amittit, ſi non nubat, quia hoc modo promittere, non eſt propriè apponere pęnam, ſed ſpe lucri ad matrimonium allicere, quod bonum, & honeſtum eſt, quod etiam deciſum habetur in *l. Titio §. 1. ff. de condit., & demonſtrat.*, & *l. 1. C. de inſtitut., & ſubſtitut.* Reijcitur tamen dicta conditio in duobus caſibus. Primus, quando talis pœna apponitur in Legitima filiæ, nam tunc illius priuatio habet verè, & propriè rationem pęnæ, quæ non poteſt matrimonio contrahendo apponi. Secundus, quando is, cui hæreditas, aut legatum relinquitur, grauatur ducere indignum, aut inhoneſtè matrimonium contrahere, nam ſi ita pœna apponatur, cenſetur inualida, *l. cum ita legatum ff. de condition., & demonſtrat.*; nam talis conditio cenſetur impoſſibilis, non natura, ſed iure, id enim poſſumus, quod iure, & honeſtè poſſumus, *l. Nepos. ff. de verbor. ſignificat.*, & notat cum communi ſententia Palaus *punct. 10. num. 6.* Boſſius *c. 11. num. 466.*, *& ſequent.*

92. Ex quo inferunt, legatum relictum Virgini ſub conditione, vt Titio nubat, eſſe validum, ſi non Titio, ſed alteri nubat ex iuſſu Patris, quia virgo nulli poteſt honeſtè nubere, niſi de conſenſu Patris; & ſic, ſi non accedat conſenſus Patris, non eſt cenſenda obligata Titio nubere, & conſequenter nec legatum amittere, ita cum Mantica, Molina, Sanchez, Palaus *num. 7.* Similiter legatum, ſeu hæreditas relicta puellæ, ſi Titio nubat, & non aliter, non amittitur, ſi Titius requiſitus nolit cum tali puella nu-

la nu-

la nubere, quia tale grauamen debet intelligi, ſi Titius velit; quare ſi Titius requiſitus recuſat, ceſſat grauamen impoſitum, & conditio cenſetur impleta, cum per Virginem non ſtet, vt impleatur, vt cum communi Sententia docet Palaus *num.* 12., & latè Boſsius *d. cap.* 11. *num.* 473.

93. Quòd ſi pęna lucri non acquirendi ſit impoſita, non in ordine ad matrimonium contrahendum, ſed in ordine ad retrahendum aliquem à matrimonio, vt ſi quis promittat, ſeu leget centum mulieri, ſi non nupſerit, tunc ſi mulier eſt vidua, & matrimonium ratum conſummauit, talis promiſsio, ſeu legatum ſub illa conditione relictum eſt licitum, & validum, illudque non poteſt conſequi mulier, ſi nupſerit; nam honeſtum eſt à ſecundis nuptijs abſtinere, vnde conditio prohibens nuptias in hoc caſu valida eſt, & in legato, vel contractu admittitur, vt pluribus allatis docet Boſsius *de matrim. d. cap.* 11. *num.* 579. Quod verum eſt, ſi illa mulier matrimonium ratum conſũmauit; ſi enim ſolùm per verba de præſenti matrimonium contraxit, ſed à viro prædefuncto non fuit carnaliter cognita, idem de illa dicendum, ac de Virgine. Quod dicitur de muliere vidua idem valet de marito viduo, ita vt conditio non amplius nubendi in illo etiam admittatur, nec poſsit legatum conſequi ſibi ſub conditione viduitatis relictum, ſi iterum nubat, vt pluribus allegatis docet Boſsius *num.* 580.

94. Si autem mulier erat virgo, quæ numquam nupſit, aut matrimonium ratum non conſummauit, tunc conditio numquam nubendi à iure reijcitur, illique debetur legatum, ſeu hæreditas, ſi nubat, perinde ac ſi purè, ac ſine tali conditione foret relicta. Sic ſtatutum habetur expreſsè *l. quoties* 22., *l. cum tale* 71. §. *Mæuæ*, *l. ſed ſic hoc* 62. §. *vlt. cum duob. ſeqq. ff. de cond. & demonſtrat.*, & *l. Titia eodem tit.* ibi *Titia ſi non nupſerit ducenta, ſi nupſerit centum legauit, ſi mulier nupſerit ducenta petet*. Ratio eſt, quia illa conditio, ſi non nupſerit, habetur pro non adiecta, quia Reipublicæ intereſt, vt multis ex legitimo matrimonio procreatis, augeatur, ita Boſsius *cap.* 11. *de matrim. num.* 558. vbi *num.* 562. docet, hoc procedere etiam in donatione cauſa mortis, vt ſi conditio numquam nubendi appoſita ſit donatario, habeatur pro non ſcripta; ob eam rationem, quòd conditiones turpes, & impoſsibiles non tantùm à legato, ſed etiam à donatione cauſa mortis reijciuntur. Qui plura de hac materia deſiderat, videat Patrem Ioannem Angelum Boſsium *d. cap.* 11. *de contract. matrim.* locis ſupra citatis, & Patrem Roſignolum *de Sponſal. prænot.* 5. *ſect.* 16., qui fuſè omnes difficultates proponunt, & ſoluunt.

DVBIVM XII.

Vtrùm Arrha poſſit interponi in Contractu Sponſalium.

65. NOmine arrhæ in præſenti venit id, quod promittentes actu tradunt in pignus, & ſecuritatem matrimonij, ea conditione, vt ſi qui arrham dedit reſiliat à contractu, eam amittat, & fiat accipientis, ſi verò reſiliat, qui arrham recepit eam teneatur reſiſtituere danti, & ſimul tantumdem, ſeu æquiualens, quod iura vocant duplum, vt patet ex *l. Arrhis*, & *l. fin. C. de Sponſal.* quamuis poſſit etiam interponi obligatio reddendi triplum, et quadruplum, ſed non vltra ex citatis iuribus, in hac autem differt arrha à pęna, quòd illa ſtatim traditur in ipſa celebratione contractus, pęna verò, non traditur actu, ſed promittitur tradenda, et ſoluenda.

96. Reſp. licitum eſſe in contractu Sponſalium apponere arrhas, vt eas amittat ille, qui fidem non ſeruauerit, vt habetur ex citatis iuribus, et docent Doctores communiter. Cur autem iura permittãt arrhas in contractu Sponſalium, non verò pęnam, ea ſolet afferri, quòd arrhæ debent tradi ſtatim, pęna verò promittitur in futurum; quæ autem ſtatim traduntur maturiori conſilio, maiori libertate, et deliberatione fiunt, & ſic difficiliùs, rariùs, et in minori quantitate, quàm, quæ promittuntur, cum vnuſquiſque procliuior ſit ad verba de ore, quàm pecuniam de crumena deponere; et inde eſt, quòd arrhæ, quæ ſtatim non traduntur, ſed promittuntur in futurum, non valeant, nec reſiliens teneatur eas ſoluere, quia habent rationem pęnæ, ſicut è contra pęna adiecta Sponſalibus, ſi ſtatim tradatur, valet, quia ſortitur rationem arrharum, vt bene docet Sanchez *diſp.* 35. *num.* 3., & 4. vbi admittit, arrhas poſſe promitti, ſi loco illarum pignus æquiualens tradatur, quia ratione pignoris æquiualentis cenſentur arrhæ traditæ.

97. Quæres: An arrhæ tradi poſsint in quacumque quantitate, et qualitate; plures negant, quia ſi traderentur in magna quantitate, nimirum excedente totam ipſam dotem, aut donationem propter nuptias, aut tertiam bonorum partem, multùm adimerent contrahentium libertatem, et de illis procederet eadem ratio legis prohibentis appoſitionem pęnæ, ita Ioan. Andreas, Abbas, Henricus, Alexander de Neuo, Sylueſt., Roſella, et alij apud Palaum *diſp.* 1. *punct.* 11. §. 1. *num.* 4. Alij tamen magìs communiter admittunt, arrham dari poſse in quacumque quantitate, et qualitate, quia lex illam permittens, abſolutè, et amplè loquitur abſque vlla reſtrictione, aut limitatione; et quamuis procedat in hoc caſu eadem ratio, ac in prohibitione pęnæ, tamen cum lex ipſa conce-

concedat abſolutè 'arrham, & prohibeat pœnam, ſufficit legislatoris voluntas: poteſt etiam arrha conſtitui in bonis ſtabilibus, cum illorum poſeſſio poſſit ſtatim tradi, vt cum alijs docet Palaus *num.* 7.

98. Quæres 2. Ad quem pertineant arrhæ, ſecuto matrimonio, in Sponſalibus promiſsæ. Reſp. reſtituendas eſſe ei, qui illas dedit, nam arrhæ dantur in ſecuritatem promiſſionis, ea lege, vt arrhas amittat, ſi à promiſſione recedit; ſiverò promiſſionem adimpleat, eam recuperet, quare ſecuto matrimonio, non adeſt titulus retinendi arrhas, ac proinde ſunt reſtituendæ illas deponenti, ſicut etiam ſunt reſtituendæ, quando Sponſalia fuerunt ex communi conſenſu diſsoluta, vel ſi non poſſit contrahi matrimonium propter impedimentum fortè detectum, & quando adeſt iuſta cauſa recedendi, vt deciſum eſt in ijſdem legibus allegatis, *l. Arrhis C. de Sponſalibus*.

99. Quæres 3. An iniuſtè reſiliens à Sponſalibus teneatur in conſcientia ſoluere duplum, aut triplum conuentum ante ſententiam Iudicis: Ea eſt arrharum conditio, vt ſi is, qui eam dedit iniuſtè reſiliat, eam amittat, & eoipſò fiat accipientis, nulla expectata Iudicis ſententia, ſi verò reſiliat, qui arrham recepit, eam teneatur reſtituere danti, & ſimul totidem, ſeu æquiualens, quod iura vocant duplum, includendo in hoc duplo arrham, quam recepit, & tantumdem aliud, hæc eſt etiam intentio, & conuentio contrahentium, & praxis humani commercij in hac, & ſimilibus rebus; requiritur tamen, quòd arrham recipiens ſit maior viginti quinque Annis, ſi verò ſit minor tenetur tantùm reddere arrham, & non duplum, quia ſic deciſum eſt in eadem lege. At quia ibidem permittitur, vt ex parte recipientis arrham, poſſit interponi obligatio non ſolùm reddendi duplum, ſed etiam triplum, & quadruplum, dummodo recipiens non ſit minor vigintiquinque Annis, quæritur, an ſic recipiens, & iniuſtè reſiliens teneatur conuentum reddere in conſcientia ante Iudicis Sententiam.

100 Negant, teneri ante ſententiam Syluester, Lopez, Filliucius, Villalobos, & Sanchez, quos affert, & ſequitur Ant. à Spiritu S. *ſect.* 13. *num.* 96. eò quia hæc ſolutio habet rationem pęnæ, quæ non obligat in conſcientia ante Iudicis condemnationem. Alij affirmant, Palud, Nauar., Couar., Molina, Leſſius, Coninch., Pontius, & alij, quos affert Auerſa *quæſt.* 8. *ſect.* 10., & hoc fundant in ipſa conuentione contrahentium, & quia pœna conuentionalis obligat ipſofacto in conſcientia ad ſui executionem, & differt à pęna legali, quæ non obligat, donec per ſententiam iudicis imponatur, quam ſententiam probabiliorem exiſtimo, quando aliter non conſtat de mente contrahentium; nam qui dedit arrham, ſi reſiliat, eam de facto amittit, nulla expectata Iudicis ſententia; ergo etiam qui illam recipit, & poſtea reſilit, tenetur ipſofacto, non ſolùm arrham, ſed & duplum, aut triplum conuentum reſtituere; tunc autem requiritur ſententia Iudicis, quando quis prætenderet, ſe iuſtè reſilire, altera parte negante, nam tunc decidendum erit, per ſententiam Iudicis.

101. De arrhis ſuſè diſputant Sanchez, Palaus, & P. Roſignol. *de Sponſalibus* 3. *à prænot.* 17. vbi omnia ſoluit, quæ de illis agitari poſſunt, præmiſſis in præcedentibus prænotionibus ijs, quæ ſpectant ad Sponſalitiam largitatem, quæ nihil aliud eſt, quàm donatio, quam intuitu futuri matrimonij ſolent Sponſi inuicem liberaliter facere, à quibus abſtinemus, quia non ſpectant ad naturam Sponſalium, & apud ipſum videri poſſunt, ſicut etiam apud Palaum *de Sponſalibus diſp.* 1. *punct.* 12. *&* 13.

CAPVT II.

DE CAVSIS, QVIBVS SPONSALIA DISSOLVVNTVR.

DVBIVM I.

An Sponſalia diſſoluantur mutuo contrahentium conſenſu.

1. PLures aſſignari ſolent cauſæ, quibus validè, & licitè Sponſalia diſsolui poſſunt: Prima, & præcipua eſt mutuus contrahentiũ conſenſus, quando nimirum vtraque pars liberè, & ſpontaneè obligationem alterius remittit, & in diſſolutionem fidei datæ conſentit. Ratio eſt, quia Sponſalia non ſunt contractus indiſſolubilis ſicut Matrimonium, ſed poſſunt diſſolui, contractus autem diſſolubilis diſſolui maximè poteſt ex voluntate contrahentium, nam omnis res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolui poteſt, ſi ſolubilis eſt, ex *cap.* 1. *de regul. iuris*, & cap. *omnes res* 27. *q.* 2. ſed Sponſalia ſunt ſolubilia, & generantur mutuo contrahentium conſenſu; ergo etiam mutuo vtriuſque conſenſu diſſoluuntur, & ita cum D. Thoma *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 3 *ad* 5. tenent Doctores communiter, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 62. *num.* 2., *&* 6., et Roſignol. *de Sponſal.* 2. *prænot.* 14.

2. Nec obſtat textus *in cap.* 2. *de Sponſal.* vbi dicitur, *Qui de contrahendo matrimonio fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, vt præſtitam fidem obſeruent; ſi autem ſe ad inuicem admittere noluerint, ne deterius inde contingat, poteſt in patientia tolerari*; vbi Pontifex non vult, id eſſe approbandum, ſed tolerandum, ne maiora mala ſequantur; non obſtat, inquam, quin potiùs ex eodem Textu probatur intentum, poſſe

poſſe ſcilicet Sponſalia licitè diſſolui mutuo contrahentium conſenſu. *Ad inſtar eorum, qui Societatem interpoſitione fidei contraxerunt, & poſtea eamdem ſibi remittunt*, vt habetur ibidem; quod vtique poteſt ſimplici contrahentium conſenſu, & voluntate fieri. At quia meliùs eſt promiſſa Sponſalia complere, quando non adeſt intentio aſſumendi meliorem ſtatum, aut alia rationabilis cauſa non ſubſiſtit, ne detur occaſio murmurandi, & euitetur nota inconſtantiæ, ideò dixit Pontifex; Sponſos eſſe monendos, & inducendos, vt contrahant, & ſi nolint, id eſſe tolerandum, non quia malum ſit, ſed quia non ita conueniens, vt notat Palaus *punct.* 17. *num.* 3.

3. Vt autem Sponſalia validè, & licitè diſſoluantur neceſſe eſt, quòd conſenſus vtriuſque partis ſit liber, & ſpontaneus, nullo metu, dolo, aut vi, ſeu etiam precibus importunis extortus, aliàs nulla erit talis diſſolutio: ſi tamen, ceſſante dolo, & metu graui, ſolùm interuenirent hortamenta, preces, & ſuaſiones non eſset inualida talis diſsolutio, quia hæc non tollunt rationem libertatis ſufficientis, vt notat Roſignol. *d. praenot.* 14. *num.* 2.

4. Interueniente mutuo, & libero conſenſu vtriuſque partis, poſsunt Sponſalia diſsolui, quàuis fuerint iuramento firmata, nam iuramentum ſortitur conditionem actus, cui apponitur, cap. *quemadmodum de iureiur.*, & cum factum ſit in gratiam alterius pro illius vtilitate, cenſetur habere hanc tacitam conditionem, niſi alter condonauerit obligationem, ſeu ceſserit iuri ſuo, quare mutuò cedentibus, nec promiſsio, nec iuramentum ampliùs obligant, & hoc verum eſt, etiamſi Sponſalia iurata ſint principaliter in honorem Dei, ſeu per modum Voti, vt accidit, quando quis intuitu pietatis cum iuramento promiſit fœminæ pauperi, ſe cum ea matrimonium contracturum, nam ſemper habet imbibitam conditionem, ſi ille, in cuius fauorem factum eſt, velit acceptare, & nolit cedere iuri ſuo, vnde ſi illa matrimonium reſpuat, & cedat iuri ſuo, ceſsat materia, & obligatio iuramenti, ita Palaus *punct.* 17. *num.* 4. Coninch. *diſp.* 23. *num.* 1. Sanchez *diſp.* 52. *à num.* 7. Guttier. *de matrim. cap.* 24. *num.* 1. Anerſa *q.* 8. *ſect.* 11. Leander *diſp.* 2. *q.* 21. Roſignol. *praenot.* 14. *num.* 3.

5. Hìc dubitari poteſt, an qui Deo promiſit ducere fœminam pauperem indeterminatè, ſeu nullam determinando, teneatur cum aliqua matrimonium contrahere, vel poſsit à matrimonio abſtinere, ſeu ducere aliam non pauperem. Reſp. non teneri aliquam ducere, ſed poſse à matrimonio abſtinere, quia iuramentum Deo factum, & non in fauorem alicuius determinatæ perſonæ æquiparatur Voto, quod non obligat, quando non eſt de meliori bono, ſed iuramentum, & Votum Vxorem ducendi non eſt de meliori bono, cum meliùs ſit in cælibatu viuere, quàm aliquam ducere, ex Trident. *ſeſſ.* 24. *can.* 10.; ergo iuramentum in tali caſu non obligat: ſi autem ex vi iuramenti non tenetur aliquam pauperem ducere, poterit, aut ſimpliciter non nubere, aut aliam quamcumque, etiam diuitem ducere, vt bene docet Leander *q.* 22., *&* 23., & cum eo Baſil. Pontius *lib.* 12. *cap.* 9. *num.* 2.

6. Quæ hucuſque diximus intelligenda ſunt de Sponſalibus inter perſonas puberes contractis, nam Sponſalia impuberum diſsolui nequeunt per mutuum eorum conſenſum, quamdiù impuberes ſunt, quia ſic habetur expreſsè in cap. *de illis*, & in cap. *A nobis de deſponſat. impuber.* ne propter fragilitatem, & inconſtantiam ætatis, ſæpè mutantes conſilium, ſæpè contrahant, & ſæpè Sponſalia reſcindant; benè tamen poſtquam ad Annos pubertatis peruenerint poſsunt mutuo conſenſu diſsoluere, ſicut de puberibus dictum eſt, non eſt tamen neceſse, quòd vterque diſſentiat, ſed ſufficit, quòd vnus reclamet ad hoc, vt Sponſalia diſsoluantur, nec requiritur alia cauſa, quàm voluntaria reclamatio, & ſi vnus priùs perueniat ad Annos pubertatis poteſt ſtatim reſilire, non expectata alterius pubertate, ita Auerſa *q.* 8. *ſect.* 11. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 281. Palaus *punct.* 17. *num.* 6. Leander *q.* 28.

7. Quòd ſi pubes cum impubere contrahat, non poteſt pubes à Sponſalibus reſilire, durante impubertate alterius, ſed expectare debet, quòd alter pubeſcat, & conſentiat in reclamatione, quia ſine illius conſenſu talia Sponſalia diſsolui non poſsunt, quamuis impubes pubertatem adeptus poſsit ſtatim reſilire, altero etiam nolente, quæ omnia iura determinant, vt ſi fortè impubes minùs prudenter ſe obligauerit, poſsit pubertatem adeptus recedere, & reclamare; debet tamen reclamatio fieri ſtatim, ſecus cenſetur contractum approbare, & permanere in priori voluntate ſine facultate ampliùs reſiliendi, niſi ex mutuo vtriuſque conſenſu, vt diceba-mus de Sponſalibus puberum. Statim in iure fieri dicitur, quod intra triduum fit, *l. fin. C. de errore aduocat.*, & *L. fin. C. de iudicijs*, vt cum alijs notat Palaus *num.* 5. Reclamatio pro foro externo fieri debet coràm Epiſcopo, vel eius Vicario, &, ijs deficientibus, coram honeſtis perſonis; in foro tamen conſcientiæ ſufficit diſſenſus exteriùs manifeſtatus, vt cum Pontio docet Palaus, quamuis Sanchez, Auerſa, & alij velint, ſufficere diſſenſum internum, etiam exteriùs non manifeſtatum, quia deficiente interiori conſenſu, dari non poteſt obligatio in foro conſcientiæ, quamuis in foro exteriori cogi poſsit ſtare Sponſalibus, quando de reclamatione non conſtat.

8. Quæres: An Sponſalia impuberum firmentur iuramento, adeout non poſsit quis pubertatem adeptus reſilire ſine alterius conſenſu. Prima ſententia negat, firmari iuramento, ſed aſſerit, licitum eſse cuilibet contrahentium peruenienti ad pubertatem recedere, & recla-

mare, ac perinde ſi iuramentum non fuiſset appoſitum. Ratio eſt, quia iuramentum ſequitur naturam actus, & promiſſionis, cui adiungitur, ſed promiſſio Sponſalium de iure communi tolli poteſt ab eo, qui peruenit ad ſtatum puberratis; ergo etiam tolli poteſt, licèt fuerit iurata, nam ſemper eſt eiuſdem rationis, & ita probabiliter tenent Pontius *lib 12. de matrim. cap. 9. num.* 8. Palaus *punct. 17. num. 9.* Leander *q. 27.* & probabiliter etiam Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 246.

9. At probabilior eſt ſecunda ſententia docens, illa firmari iuramento, nec liberum eſſe peruenienti ad pubertatem reſilire ſine alterius conſenſu, per Textum in cap. *ex litteris Siluani, De Sponſalibus*, vbi expreſſè dicitur, duos impuberes iurantes Sponſalia cogendos eſſe perficere. Nec obſtat fundamentum oppoſitum, nam verum eſt, iuramentum ſequi naturam promiſſionis, cui adiungitur, quæ ſi erat ſine iuramento ſolubilis, talis etiam remanet poſt iuramentum, niſi per legem aliter ſit diſpoſitum, vt euenit in caſu noſtro, in quo idem ius, quod in cap. *de illis de deſponſat. impuber.* illis conceſsit poſſe reſilire, cum ad pubertatem deuenerint, hoc eis negauit in cap *ex litteris* cit. quando acceſſit iuramentum, ita Sanchez *diſp. 51. num. 23. & 24.* Guttier. *cap. 29. num.* 12. Ant. à Spiritu S. *ſect* 10. *num.* 146. Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 288. Bonacina *q. 1. punct. 6. num.* 4., & alij apud ipſos, & apud Leandrum *cit. q.* 27. Auerſa *q. 8. ſect.* 11.

DVBIVM II.

An Sponſalia diſsoluantur per ingreſſum Religionis alterius Sponſi.

10. QVamuis magis communiter Doctores conueniant, Sponſalia diſsolui per ſolum ingreſsum Religionis alterutrius ex Sponſis, profeſſione non ſecuta; diſcrepant tamen in eo, quòd aliqui velint diſſolui ſolùm ex parte remanentis in ſæculo, qui poteſt ſtatim, non expectata alterius profeſſione, cum alia contrahere, non ex parte ingredientis Religionem, qui, ſi fortè egrediatur, tenetur ſtare promiſſis, & contrahere, ſi altera pars velit, & inſtet. Alij docent, diſsolui ſimpliciter ex parte vtriuſque, tam remanentis in ſæculo, quàm ingredientis Religionem, qui proinde non tenetur ſtare Sponſalibus, quamuis egrediatur, dummodo bona fide, & animo profitendi fuerit ingreſſus, & non doloſè ex fine diſſoluendi Sponſalia, vt alteram ducere poſſet.

11. Reſp. per ſolum ingreſſum Religionis, etiam profeſſione non ſecuta, diſsolui Sponſalia ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte ingredientis, qui, ſi fortè egrediatur, tenetur ſtare promiſſis, & matrimonium contrahere, ſi altera pars inſtet, & velit. Ratio primæ partis eſt, quia Religionem ingrediens facto ipſo cenſetur cedere iuri ſuo, renunciare Sponſalibus, & obligationem remittere: Deinde, quia per talem ingreſsum notabiliter mutatur ſtatus ingredientis, vt cum illo contrahere iam videatur importare aliquod dedecus; nam obijci ſemper poteſt, quòd contraxerit cum deſertore Religionis, ac proinde, qui manet in ſæculo debet eſſe liber ab obligatione cum illo contrahendi; in quo ferè omnes conueniunt.

12. Prob. ſecunda pars; ingrediens Religionem ideò ſolùm liberatur à Sponſalibus, quia aſſumit ſtatum incompatibilem cum matrimonio, at durante probatione, & nondum ſecuta profeſſione, ſtatus Religionis non eſt incompatibilis cum matrimonio, ſiquidem liberum illi eſt talem ſtatum relinquere, & matrimonium contrahere; ergo, durante illo ſtatu probationis, non eſt cur debeat liberari ab onere contrahendi, ſi egrediatur, & Religionem deſerat, ſi altera pars inſtat, & contrahere velit; nam iſta non ceſſit iuri ſuo, nec obligationem remiſit, ſicut fecit ille, qui Religionem eſt ingreſſus; ergo ſolùm ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte ingredientis Religionem Sponſalia diſſoluuntur, & ita tenent Henriquez, Petrus Ledeſma, Rodriquez, Coninch., Rebell., Pontius, quos affert, & ſequitur Auerſa *q 8. ſect.* 12. Ant. à Spiritu S. *diſp. 2. ſect. 1. num.* 108. Palaus *punct.* 18 *num. 3.* Layman *lib. 5. tract.* 18 *cap. 1. num. 2.* Andreas à Matre Dei *de matrim. cap. 2. punct. 2. num. 21.*, & cum alijs Leander *diſp 2. q. 2.*

13. Dices: ita ſe habent Sponſalia ad matrimonium, ſicut ingreſſus ad profeſsionem, ſed matrimonium ratũ diſſoluitur per profeſſionem ex parte vtriuſque, per tex. in *cap. 2. de conuerſ. coniugat.*; ergo etiam Sponſalia debent ſolui ex parte vtriuſque per ſolum ingreſsum Religionis, vt æqualis ſit collatio, & proportionata fiat habitudo vnius ad alterum, vt argumentatur Roſignol *de Sponſal 2. prænot. 3.* deinde, quia Votum Religionis diſſoluitur per ingreſſum bona fide factum animo permanendi, adeò vt liber ſit à Voto ſi quis poſtea exeat; ergo etiam ſolui debent Sponſalia per ſolum ingreſſum bona fide factum. Reſp paritatem ſolùm conſiſtere in hoc, quòd ſicut ingreſsus eſt via, & diſpoſitio ad profeſſionem, ita Sponſalia ſunt via, & diſpoſitio ad matrimonium; cæterùm ingrediens Religionem non habet obligationem perſeuerandi, & profitendi, nec Religio poteſt ipſum cogere, nec aliquod ius acquirit, ratione cuius diſſoluantur Sponſalia, ſicut per profeſsionem ius acquirit, vt proinde diſsoluatur matrimonium ratum, cum illa incompoſsibile; Sponſa verò ratione Sponſalium ius acquirit, vt obſeruetur ſibi fides data, & poteſt ipſum cogere, vt matrimonium contrahat, quando non profiteatur. Per ingreſsum Religionis ſoluitur Votum, quia ponitur id, quod fuit promiſsum, ſed non

poni-

ponitur id, ad quod per Sponſalia tenetur.

14. Dices: Sponſalia non poſſunt claudicare, vt ſint valida ex parte vnius, & non ex parte alterius; ergo ſi ſoluuntur ex parte remanentis in ſæculo, debent etiam ſolui ex parte ingredientis Religionem. Reſp. Sponſalia debere contrahi per mutuum vtriuſque partis conſenſum, ſemel tamen contractis nil obſtat, quin vna pars cedat iuri ſuo, & non altera, & ſic vna ſine altera remaneat obligata; in quo etiam differunt Sponſalia à matrimonio rato, quòd hoc ſtate non poteſt ex parte vnius tantùm, & ſic debet neceſſariò ex parte vtriuſque diſſolui, non ſic promiſſio, quæ ex parte vnius tantùm poteſt eſſe valida.

15. Reſp. 2. Sponſalia diſſolui ex parte remanentis in ſæculo, quamuis fuerint iuramento firmata. Ratio eſt, quia iuramentum non mutat, ſed ſequitur naturam actus, cui adhæret, & ſecundùm illius conditionem debet interpretari, at Sponſalia ſine iuramento ſoluuntur per ingreſſum alterius in Religionem, quia cenſentur contracta ſub illa conditione, niſi promittens Religionem elegerit; ergo etiam ſoluuntur, quamuis iuramento firmata, nam etiam iuramentum cenſetur habere imbibitam conditionem, niſi alter Religionem elegerit, ita Henriquez, Rodriquez, Guttier., & Coninchus, quos affert, & ſequitur Roſignol. *d. prænot. 3. num. 3.*

16. Quæres: An, ſtante promiſſione futuri matrimonij iuramento firmata, poſſit quis licitè Religionem ingredi ante contractum matrimonium, quando promiſſio non fuit iuramento firmata: omnes admittunt, promittentem licitè poſſe Religionem ingredi, & in ea profiteri, cum hoc concedatur etiam poſt matrimonium ratum per verba de præſenti, *cap. 2. conuerſ. Coniugat.* Dubium tamen eſt, quando promiſſio fuit iuramento firmata, & ratio difficultatis ſumitur ex cap. *Commiſſum de Sponſalibus*, vbi dicitur, ratione iuramenti priùs contrahendum eſſe matrimonium, & poſtea, eodem non conſummato, poſſe Religionem ingredi. *Tutiùs*, inquit Pontifex, *eſt ei (Religione Iuramenti ſeruata) priùs contrahere, & poſtea ſi elegerit ad Religionem migrare, ſi tamen poſt deſponſationem copula non dignoſcitur interueniſſe carnalis.* Nam hoc modo ſeruatur iuramentum, & non impeditur quis ab aſſumendo perfectiori ſtatu, cum poſſit poſt matrimonium ratum, & non conſummatum ad Religionem tranſire, ſic tenent Rebell. *lib. 4. de matrim. q. 8. ſect. 6. concl. 2.* Ricard., Nauar., Ledeſm., Mayor, Angles, & Vega relati à Sanchez *diſp. 43. num. 3.*, & Guttier., *de matrim. cap. 25. num. 2.*

17. Reſp. licitum eſſe poſt Sponſalia iurata Religionem ingredi, & in ea profiteri abſque neceſſitate priùs contrahendi matrimonium. Ratio eſt, quia iuramentum non mutat, ſed ſequitur naturam promiſſionis, cui adiungitur, & ſecundùm illius conditionem debet explicari, vt habetur cap. *quemadmodum de iureiur.*; ſed promiſſio matrimonij, cui adiungitur iuramentum, habet incluſam conditionem, niſi promittens eligat perfectiorem ſtatum, & velit Religionem ingredi, quæ conditio non ex priuilegio Eccleſiæ, ſed ex natura rei, & iure Diuino ineſt; ergo etiam iuramentum habet annexam illam conditionem, & ſic licitum eſt, etiam poſt promiſſionem iuratam, Religionem ingredi, quod adeò verum eſt, vt, qui habet animum Religionem ingrediendi, non poſſit cum tali animo matrimonium contrahere propter iniuriam, quam faceret mulieri ſecum contrahenti, quæ cõtra fidem ſibi datam cogeretur innupta remanere, & expectare vſque ad profeſſionem ingredientis, eoque non profitente, & egrediente, diceretur vxor Monachi cum nõ leui dedecore, vt benè docent Roſignol *de Sponſal. 1. diſquiſit. 1. §. 13.* Palaus *punct. 18. num. 7.* Aueſa *q. 8. ſect. 12.* Sanchez *num. 12.*

18 Neque obſtat cap. *Commiſſum, de Sponſal.*, quia, vt benè explicant Aueſa, Palaus, Sanchez, & Andreas à Matre Dei *punct. 2. num.* 18. Summus Pontifex loquitur de illo, qui cogitabat Religionem ingredi, ſed nondum determinauerat, & inſtabat tempus, pro quo Sponſus promiſerat contrahere, & ideò rectè docet, conſultiùs eſſe in eo caſu contrahere, & ante conſummationem matrimonij, per bimeſtre ſibi conceſſum deliberare de ingreſſu Religionis.

19. Dices: in dato caſu poteſt Sponſus adimplere iuramentum nubendo, & poſtea intra bimeſtre Religionem ingredi; ergo ratione iuramenti ad hoc tenetur. Reſp. iuramentum nubendi non tenere, quia mutatur in melius, & habet imbibitam conditionem tacitam, niſi meliorem ſtatum elegero, præterquamquod peccaret nubendo, quia faceret iniuriam Sponſæ, vt ſupra dicebamus.

20. Hoc tamen intelligendum eſt, quando poſt Sponſalia quis illorum intuitu copulam non habuit cum Sponſa; ſi enim intercesſit copula ſub illa promiſſione matrimonij, vel ſi talem, ac tantam habuit cum illa familiaritatem, vt inde oriatur Sponſæ infamia, non poteſt Sponſus Religionem ingredi, ſed tenetur contrahere matrimonium, quia in his caſibus obſtat vinculum iuſtitiæ, & obligationis naturalis reſarciendi famam, & iniuriam, quam non videtur poſſe aliter reſarcire, quàm contrahendo matrimonium cum Sponſa deflorata, ſiquidem obligatio naturalis præferẽda eſt conſilio, quale eſt ingreſſus in Religionem; quod non ſolùm de Virgine, ſed etiam de Vidua honeſta intelligunt communiter Doctores, ita Henriquez, Manuel, Sanchez, Reginaldus, Rodriquez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſal. 11. prænot. 3. num. 4.* vbi *num. 6.* dicit, Mulierem defloratam poſſe extrahere defloratorem à Religione, ſi fortè poſt promiſſa Sponſalia, cum defloratione, fuit Religionem in-

greſſus, quia, ſtante illa defloratione ſub illa promiſſione, non poteſt deflorator Religionem ingredi, ſed tenetur matrimonium contrahere; ergo nec poteſt in ea permanere, nam ius, quod impedit factum, impedit etiam permanentiam in facto.

DVBIVM III.

An ſoluantur Sponſalia per Votum Caſtitatis, & Religionis, & per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum.

21. OMnes facilè concedunt, Sponſalia etiam iurata contracta poſt Votum abſolutum caſtitatis, Religionis, aut ſuſcipiendi Ordines Sacros, irrita eſſe, & nulla, quia eſt promiſſio rei, quam quis licitè adimplere non poteſt, & ideò talis promiſſio etiam iurata non obligat, cum non poſſit quis obligari ad malum, & peccatum, nec iuramentum poteſt eiſe vinculum iniquitatis; in dato caſu Sponſalia non poſſunt obſeruari ſine tranſgreſſione Voti præcedentis, & per conſequens ſine peccato: quare talis promittens, & iurans non tenetur ratione promiſſionis, aut iuramenti adimplere Sponſalia. Difficultas eſt, an qui poſt Votum caſtitatis, ſeu Religionis Virginem defloraust, aut Viduam bonæ famæ conſtuprauit ſub promiſſione matrimonij, teneatur matrimonium contrahere, vel obſeruare Votum, in quo diſcrepant Doctores.

22. Prima ſententia docet, Votum eſse obſeruandum, non autem matrimonium contrahendum: Ratio eſt, quia deflorator non tenetur matrimonium contrahere ratione promiſsionis factæ ſœminæ, à qua copulam extorſit, quia, ſtante illo Voto præcedenti caſtitatis, vel Religionis, talis promiſsio eſt de re illicita, vtpote contraria Voto, ac proinde non obligat, neque ratione deflorationis, aut damni, quia, quando nulla interceſſit promiſsio, non tenetur, qui Virginem deflorauit eam ducere, ſed alia via ſatisfacere, ſed quando promiſsio eſt irrita, & nulla, perinde eſt ac non adeſse promiſsionem; ergo non tenetur eam ducere, ſed debet alia via ſatisfacere. Nec obſtat, ſi dicas; fictè promittentem teneri ducere Virginem defloratam, quamuis promiſsio fuerit nulla; ergo etiam in noſtro caſu tenetur ducere defloratam, quamuis promiſsio ſit nulla; contra enim eſt, quia in primo caſu tenebatur verè promittere, & ſic ratione deceptionis tenetur de nouo promittere, & ducere; promittens autem cum Voto præcedenti caſtitatis, ſeu Religionis nec tenetur, nec poteſt promittere, & ſic non tenetur ducere; ita P. Roſignol. *de Sponſal.* 1. *diſq* 1. §. 4. vbi pro ſe citat Nauar., Manuelem, & Viualdum, ita etiam Rodriquez, Ochag., & Hurtado apud Leandrum *diſp.* 2. *q.* 5.

23. Secunda ſententia communior, & probabilior aſſerit, matrimonium eſse contrahendum, quando Votum illud præcedens non erat notum mulieri, quæ bona fide Sponſalia contraxit, & ſub illa bona fide Sponſaſium paſſa eſt deflorationem; ſecus verò, ſi Votum fuiſſet notum mulieri, nam tunc deflorator non tenetur eam ducere, ſed potiùs tenetur ingredi Religionem, & caſtitatem ſeruare, nam fœmina non cenſetur decepta, ſed ſe ipſam voluiſſe decipere, vt ſupra dicebamus, *cap. præced. dub.* 2. de fictè promittente matrimonium, & ita ex communi Sententia tradunt Sanchez *diſp.* 45. *num.* 3. Pontius *lib.* 6. *cap.* 13. Bonacina *q.* 1. *punct.* 5. *num.* 7. Leſsius *lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 4. Guttier., Coninch, Vazquez, & Layman, quos ſequitur Palaus *punct.* 18. *num.* 9.

24. Ratio eſt, quia Votum non obligat, adueniente notabili mutatione, ſed in noſtro caſu aduenit mutatio notabilis, eò quòd ſuperueniat vinculum iuſtitiæ, & grauiſsimum proſsimi damnum, quod ex iuſtitia impediendum eſt, nec impediri poteſt, ſi Votum impleatur; ergo Votum non debet adimpleri, ſed matrimonium contrahi. Nec obſtat, ſi dicas; mutationem fuiſſe inductam ex culpa vouentis, qui ſibi imputare debet, non autem poteſt Voto præiudicare; hoc enim verum eſset, ſi ageretur de ſolo præiudicio vouentis, at ſi agatur de præiudicio tertij bona fide decepti, talis mutatio ſufficiens eſt, ne Votum impleatur cum tam graui præiudicio illius tertij innocentis. Adde, quòd ex parte vouentis Votum non extinguitur, ſed ſuſpenditur, quæ ſuſpentio, & dilatio fieri poteſt ex rationabili cauſa; ſic de facto ſuſpenditur ob neceſsitatem parentum ſuperuenientem, & ob debita pecuniaria ſoluenda; ergo etiam ſuſpendi poteſt ob honorem puellæ deceptæ ſeruandum.

25. Ex quo ſequitur, defloratorem non liberari ab obligatione Voti, ſed teneri, ſi erat Votum Religionis, mortua Vxore, Religionem ingredi; & ſi Votum erat Caſtitatis tenetur diſpenſationem petere, alias numquam poterit petere debitum ab Vxore, quamuis poſsit reddere, vt benè probat Roſignol. *d. diſq.* 1. §. 4. *num.* 4 & 7.

26. Ad rationem primæ ſententiæ. Reſp. defloratorem teneri ratione vtriuſque, nimirum ratione deflorationis factæ cum tali promiſsione, nam mulier bona fide decepta compleuit ex parte ſua contractum, quem proinde tenetur etiam complere, qui decepit. Nec eſt ſimile, quando nulla interfuit promiſsio; tunc enim cum non interueniat contractus, nullum ius acquirit Mulier ad petendum matrimonium, ſicut acquirit quando interſuit contractus, & promiſſio; & quamuis contractus, & promiſsio fuerit inualida ratione Voti præcedẽtis, quia tamen hoc erat occultum, & bona fide ipſa contractum cõpleuit, ius habet ratione damni, & iniuriæ ac-

Digitized by Google

riæ acceptæ, vt alter contractum compleat, & ſic quòd executio Voti debeat ſuſpendi, & differri.

27. Dices: promiſsio facta Deo per Votum eſt prior, & grauior promiſsione facta fæminæ; ergo eſt potior iure, & irritat poſteriorem promiſsionem. Reſp. promiſsionem factam Deo per Votum eſſe ſecundùm ſe grauiorem, & præferendam quibuſcumque alijs; ſi tamen ſuccedat notabilis rerum mutatio, poteſt variari, & ſuſpendi obligatio Voti: in noſtro caſu notabiliter variatur materia Voti per damnum ſubſecutum, nam priùs executio Voti, & ingreſſus Religionis nullum damnum afferebat tertio, poſtea verò damnum affert grauiſsimum mulieri defloratæ, vt proinde debeat præferri matrimonium pro tali damno impediendo.

28. Quando Votum Caſtitatis, ſeu Religionis ſubſequitur ad Sponſalia legitimè contracta, omnes admittunt, liberari ab obligatione Sponſalium, qui Votum non emiſit, quia vouens ex parte ſua videtur Sponſalibus renunciare, & alteram partem liberare ab obligatione contrahendi matrimonium: an verò diſſoluantur Sponſalia ex parte vouentis, & an licitè poſsit quis vouere caſtitatem, ſeu Religionem poſt Sponſalia legitimè contracta maximè controuertitur, & præcipuè ſi ſermo ſit de Voto ſimplici caſtitatis, de quo eſt maior difficultas.

29. Prima Sententia docet, licitum eſſe vouere caſtitatem poſt Sponſalia legitimè contracta, & per tale Votum Sponſalia diſsolui, etiam ex parte vouentis, quamuis fuerint iuramento firmata. Ratio eſt, quia in Sponſalibus ſubintelligitur iſta conditio, *niſi perfectior vitæ ſtatus eligatur*, cum non debeant impedire perfectionem, at ſtatus cælibatus perfectior eſt ſtatu matrimonij, & magis Deo gratus, vt per ſe patet; ergo per Votum caſtitatis ſoluuntur Sponſalia, quamuis iuramento firmata, nam iuramentum ſequitur conditionem actus, cui adiungitur; ergo ſi promiſsio non obligat, nec iuramentum obligabit. Conf. ex cap. *peruenit. 2. de iureiur.* vbi non cenſetur, promiſſum infringere, qui in melius commutat, ſed ſtatus continentiæ melior eſt ſtatu matrimonij; ergo promiſsionem matrimonij non infringit, qui in ſtatum continentiæ commutat. Conf. 2. quia, vel tale Votum emiſsum poſt Sponſalia eſt validum, vel non; ſi eſt inualidum, qui poſt illud contrahit matrimonium promiſſum, non ſolùm poteſt reddere, ſed etiam petere debitum, quod Auctores ſententiæ oppoſitæ non admittunt. Si eſt validum iam dirimit Sponſalia, quæ cum tali Voto non ſunt compoſsibilia, ſic tenent Auerſa *q. 8. ſect. 12.* Bonacina *q. 1 punct. 5. num. 13.* Suarez *lib. 2. de Voto cap. 4 num. 13.* Pontius *de matrim. lib. 12. cap. 12. num. 4.* Guttier. *cap. 26. num. 1.* Diana, Rodriquez, Ledeſma, Azor, Vaſquez, & alij, quos ſequitur Leander *q. 6.*

30. Secunda ſententia probabilior aſſerit, Votum eſſe illicitum, nec per illud Sponſalia diſſolui. Colligitur ex cap. *veniens, qui Clerici, vel vouentes*, vbi Pontifex dicit; imponendam eſſe pœnitentiam ob mentitam fidem fœminæ, quæ poſt contracta Sponſalia Votum caſtitatis emiſerat; ſi enim per Votum fuiſsent diſsoluta Sponſalia, non eſſet fœminæ impoſita pœnitentia pro fide Sponſo mentita. Deinde probatur, quia Deus non acceptat Votum factum in præiudicium Tertij, at Votum caſtitatis eſt in præiudicium illius, cum quo contraxerat Sponſalia; ergo tale Votum non eſt validum, nec Deo acceptum pro ea parte, qua Tertio præiudicare poteſt, licèt ſubſiſtat pro alia parte, quæ non præiudicat. Inde, qui tale Votum emiſit, quamuis poſsit nubere cum ea, cum qua Sponſalia contraxit, illique poſt matrimonium reddere debitum, non tamen poteſt ab ea debitum petere, nec, ea mortua, cum alia contrahere, niſi obtenta Voti diſpenſatione, quam quærere debet pro debito petendo, ne permaneat in continuo periculo incontinentiæ, ita Palaus *punct. 20. num 6.* Roſignol. *de Sponſal. II. prænot. 4. num. 4.* Sanchez *diſp. 46. num. 9.* Coninch *dub. 3. concl. 7* Layman *lib. 5. tract. 10. 1. part. cap. 2. num. 6.* Nauar., Syluester, Filliuc., Villalobos, Trullench, quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *diſp. 2. ſect. 3.*

31. Ad rationes primæ ſententiæ Reſp. ad primam; in contractu Sponſalium non ſubintelligi illam conditionem, *niſi voluero cælibem vitam ducere*, ſed ſolùm, niſi Religionem elegero, quia ex iure poſitiuo ſolùm Religioſus ſtatus inuenitur exceptus ob eius ſingularem perfectionem, quæ exceptio ad alios caſus extendenda non eſt cum præiudicio tertij, vel, vt explicat Roſignol., intelligitur ineſſe illa conditio, tantùm ad hunc effectum, vt obliget ſic cōtrahentem quoad ea, in quibus obligari poteſt ſine alterius læſione, vt nimirum abſtineat à petendo debitum, non à reddendo, ſi remaneat in ſæculo. Ad 2. dico, in illo cap. *peruenit.* ſermonem eſſe de promiſſione facta Deo, quæ poteſt in melius permutari, quod erit Deo gratius, non verò de promiſſione facta homini, qui non ſemper acceptat id, quod melius eſt, maximè ſi illud ſit melius promittenti aut Deo, non verò promiſſario. Ad 3. dico, Votum eſſe inualidum quoad partem, quæ præiudicat Sponſæ, non verò quoad aliam partem non præiudicantem, quia ſolùm poteſt vouere id, quod eſt in ſua poteſtate, non id, quod eſt iam alteri debitum; ex quo ſequitur, poſse reddere, quia non reddendo præiudicaret Sponſæ, ſed non petere, quia hoc eſt in commodum ipſius petentis, à quo proinde debet abſtinere.

32. Loquendo iam de Voto Religionis. Reſp. vouentem Religionem poſt Sponſalia legitimè contracta teneri ingredi Religionem, & ſic per tale votum dirimi Sponſalia præcedentia. Ratio eſt, quia ſi poſt Matrimonium ratuum;

ſed

ſed non conſummatum, licitum eſt, & à iure permiſſum Religionem ingredi; licitum pariter erit Religionem ingredi poſt Sponſalia, & per conſequens licitum erit id ipſum vouere. Verum tamen eſt, quòd ſicut per ingreſſum Religionis non ſtatim ſoluuntur Sponſalia ex parte vtriuſque contrahentis, ſed ſolùm ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte alterius quouſque profeſſionem non emiſerit, ita pariter non ſoluuntur per votum ſtatim ex parte vouentis, ſed dumtaxat cum profeſſionem emiſerit; quare ſi liberatur à Voto, vel quia in nullam Religionem admittitur, vel admiſſus non perſeuerat, ſed reuertitur ad ſæculum, tenetur, Sponſa petente, Sponſalia complere, & matrimonium contrahere ea ratione, qua diximus, non ſolui Sponſalia per ſolum ingreſſum Religionis, profeſſione non ſecuta. Pontius *lib.* 12. *cap.* 12. *num.* 2. Sanchez *diſp.* 46. Palaus *punct.* 20. *num.* 4. Leander *q.* 11., & alij apud ipſus.

33. Per actualem ſuſceptionem Ordinis Sacri Sponſalia diſſolui, non poteſt eſſe dubium, cum ſit ſtatus incompoſſibilis cum matrimonio, ratione Voti ſolemnis caſtitatis, quod implicitè habet annexum. An verò licitum ſit poſt Sponſalia legitimè contracta Sactos Ordines ſuſcipere, non requiſita altera parte. Affirmant omnes illi, qui aſſerunt, diſſolui Sponſalia præcedentia per Votum ſimplex caſtitatis, quia in illis ſubintelligitur tacita conditio, niſi meliorem, & perfectiorem ſtatum elegero, ſed per ſuſceptionem Ordinis ſacri melior, & perfectior ſtatus eligitur; ergo licitum eſt ſuſcipere Ordines ſacros, & per conſequens illorum ſuſceptionem vouere, quod Votum ſi fiat erit obſeruandum, ita Nauar., Syluester, Sotus, Corduba, Henriquez, Pontius, Bonacina, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 8. 9. *&* 10., ita etiam Auerſa *q.* 8. *ſect.* 12. Diana *part* 3. *tract.* 4. *reſol.* 208.

34. E contra verò, qui negant, licitum eſſe vouere caſtitatem poſt Sponſalia, conſequenter negant, licitum eſſe ſacros Ordines ſuſcipere, aut illorum ſuſceptionem vouere. Ratio eſt, quia priuilegium dirimendi Sponſalia, ſicut etiam matrimonium ratum, non conſummatum ſolùm in iure *cap.* 1. *de conuerſ. Coniugat.* conceditur ſtatui Religioſo propter ſuam excellentiam, & perfectionem, nec debet extendi ad alios caſus non expreſſos: cum ergo non exprimatur, Sponſalia diſſolui per ſuſceptionem Ordinis Sacri, non debet ad huiuſmodi caſum extendi, etiamſi perfectum viuendi ſtatum contineat. Deinde, quia Ordo ſacer in tantùm dirimit Sponſalia, in quantùm includit Votum caſtitatis, quod ex natura ſua eſt Votum ſimplex, & per accidens tantùm ſolemnizatur, at Votum ſimplex caſtitatis non dirimit Sponſalia ex parte vouentis; ergo nec Votum ſumeudi Ordines ſacros. Inde, qui poſt Sponſalia vouit ſuſcipere Ordines ſacros, ſi non ingrediatur Religionem, tenetur matrimonium contrahere, &, mortua vxore, tenetur Ordines Sacros ſuſcipere, vt dictum eſt de Voto caſtitatis emiſſo poſt Sponſalia; poterit tamen, durante matrimonio, debitum reddere, & petere, quia nondum habet Votum caſtitatis, & ita tenent Palud, Maiolus, Lopez, & Sanchez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot.* 5. *num.* 8. *&* 9. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 2. *ſect.* 3. Coninch *diſp.* 23. *dub.* 3. *num.* 25. Palaus *punct.* 19.

DVBIVM IV.

An, Sponſalia diſſoluantur per matrimonium cum alia contractum.

35. QVi poſt Sponſalia cum vna legitimè contracta, matrimonium per verba de præſenti contrahit cum altera peccat contra fidem datam priori Sponſæ ſi non adſit iuſta cauſa recedendi, ſufficiens ad Sponſalia diſſoluenda, ſed matrimonium validum eſt, quia priora Sponſalia non ſunt impedimentum dirimens, ſed dumtaxat impediens, eoque durante, Sponſalium obligatio, quamuis iuramento firmata, ſoluta eſt, vel ſaltem ſuſpenſa, vt deciſum habetur cap. *ſicut*, cap. *ſi inter virum, de ſponſalibus*, & *cap.* 1. *de Sponſa duorum*; nam, co matrimonio durante, Sponſalium obligatio non poteſt exequi: ſi tamen matrimonium fuit nullum, & irritum ex aliquo capite, ſeu impedimento dirimente, Sponſalia ſoluuntur ex parte illius, qui non contraxit, quia pars contrahens matrimonium, quamuis inualidum primis Sponſalibus renunciauit, & comparti iuſtiſſimam cauſam dedit reſiliendi, non verò diſſoluuntur ex parte contrahentis matrimonium, quia non præſtat impedimẽtum, quod de iure non ſortitur effectum, *l. non præſtat de regulis iuris in* 6. ac proinde tenetur obſeruare Sponſalia, & primam Sponſam ducere, ſi ipſa velit, cum non habeat titulum recedendi, & quo poſſit liberari a Sponſalibus.

36. Difficultas eſt, an matrimonium validè contractum omnino diſſoluat præcedentia Sponſalia, adeò vt, diſſoluto matrimonio per mortem, vel religioſam profeſſionem vxoris, nulla ſit ampliùs obligatio contrahendi cum prima, ipſa etiam volente, & requirente: plures affirmant, quia obligatio ſemel extincta non reuiuiſcit, cap *quaris de conſecrat. diſt.* 4. ſed Sponſalia præcedentia diſſoluuntur per matrimonium ſubſequens cum alia contractum, vt habetur ex cap. *ſicut* cap. *inter* ſupra relatis; ergo ſoluto matrimonio non reuiuiſcunt priora Sponſalia, ſed manet vtraque pars libera ad contrahendum, cum qua voluerit, ita Sanchez *diſp.* 48. Villalobos *tom.* 1. *ſum. tract.* 12. *diff.* 12. *num.* 11. Bonacina *q.* 1. *punct.* 7. *num.* 2. Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 14. *num.* 2. Guttier *cap.* 27. *num.* 3. Filliuc. *tract.* 10. *num.* 272., &

latè

latè Roſignol. *de Sponſal.* tt. *prænot. 6. num.* 8.

37. Hoc ampliat Roſignol. vt procedat, etiamſi priora Sponſalia fuerint iuramento firmata, quia iuramentum, vtpotè acceſſorium, tamquam confirmatorium primæuæ obligationis, ſeu promiſsionis, ſequitur naturam eiuſdem, & in tantùm ſubſiſtit, in quantùm ſubſiſtit primæua obligatio, quam confirmat; ergo ſi per ſuperueniens matrimonium principalis obligatio diſsoluitur, diſsoluitur etiam & acceſsoria: ampliat, vt etiam procedat, quantumuis in virtute priorum Sponſalium interceſſerit defloratio Virginis promiſsariæ, quia priora Sponſalia cum abſolutè diſsoluantur non poſsunt ampliùs obligare, licèt teneatur ad reſarcienda damna, ſi quæ Virgini defloratæ euenerunt.

38. Reſp. per ſubſequens matrimonium non penitus extingui præcedentia Sponſalia, ſed quaſi ſuſpendi, adeoque, ſoluto matrimonio, qui illud contraxit, teneri ad priorem Sponſam ducendam, caſu, quo ipſa expectet, ac velit. Ratio eſt, quia priora Sponſalia in tantùm diſſoluuntut per ſubſequens matrimonium, in quantùm, eo durante, non poſsunt executioni mandari, ſed, ſoluto matrimonio, poſsunt executioni mandari; ergo debent executioni mandari, ſi Sponſa velit, & petat, & ſic non ſunt penitus extincta, ſed quaſi ſuſpenſa quouſque durat impedimentum, nec oppoſitum habetur ex allatis iuribus, quia in illis ſolùm ſtatuitur, contrahentem cum aliqua matrimonium debere cum illa permanere, quia non poteſt tunc adimplere priorem promiſsionem; at non dicitur, hanc penitus extingui, adeout, ſoluto matrimonio, non teneatur ampliùs contrahere cum prima; quod confirmatur exemplo illius, qui poſt Votum caſtitatis, aut Religionis matrimonium contrahit, & conſummat, qui, ſoluto matrimonio tenetur obſeruare caſtitatem, aut Religionem ingredi, quia factus eſt potens, priorem illam promiſsionem, & obligationem adimplere; ergo etiam, qui poſt Sponſalia contrahit matrimonium, tenetur, eo ſoluto, præcedentem promiſsionem adimplere, cum iam ceſſauerit impedimentum, & factus ſit potens illam adimplere, & ſic corruit fundamentum oppoſitæ ſententiæ, & ita tenent Adrian., Petrus Ledeſma, Coninch., Vega, & Pontius, quos affert, & ſequitur Auerſa *q. 8. ſect.* 13. Palaus *punct.* 21. *num* 4. Hurtado *diſp.* 2. *diff.* 7. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 209. & Leander *quæſt.* 15.

39. Dices: obligationem Voti caſtitatis, aut Religionis non extingui matrimonio ſubſequenti, quia eſt diuerſæ rationis, cum vna ſit facta Deo, altera homini; vna ſit Religionis, altera iuſtitiæ, benè tamen extingui obligationem Sponſalium, quia vtraque obligatio eſt iuſtitiæ, & eiuſdem rationis: obligatio autem fortior ſuperueniens, quamuis non extinguat præcedentem obligationem diuerſæ rationis, benè tamen illam extinguit, ſi ſit eiuſdem rationis, vt patet in eo, qui poſt Votum ingrediendi Religionē ſtrictiorem, profeſsionem emittit in alia laxiori, per quam Votum præcedens extinguitur, vt conſtat ex cap. *qui poſt Votum* 5. *de regul. in* 6. Reſp. parum referre, obligationem eſſe eiuſdem, vel diuerſæ rationis ad hoc, vt obligatio præcedens ſuſpendatur, vel extinguatur, cum hoc ſit ſolùm iudicandum ex conditione obligationis ſubſequentis, quæ, ſi omnino fuerit irreuocabilis, penitus extinguit præcedentem, ſecus ſi poſsit ceſsare, nam tunc obligatio præcedens non extinguitur, ſed ſuſpenditur pro tempore, quo executio eſt impoſsibilis, & redit, ceſsante impedimento. Profeſsio facta in Religione laxiori extinguit Votum ingrediendi ſtrictiorem, quia eſt irreuocabilis, & ſemper durat, . e vinculum matrimonij ſoluitur per mortem vxoris, eoque ſoluto, poteſt conſurgere obligatio præcedentium Sponſalium: vel dicas, profeſsionem in Religione laxiori extinguere Votum ingrediendi ſtrictiorem ex ſpeciali iuris diſpoſitione, vt pax Monaſteriorum, & profitentium ſeruetur, quod non debet trahi ad alios caſus, de quibus ius hoc non diſponit.

DVBIVM V.

An priora Sponſalia ſoluantur per poſteriora.

40. CONueniunt omnes Doctores, priora Sponſalia legitimè contracta, per ſe loquendo, non diſsolui per poſteriora, quia inter has duas promiſsiones debet præualere prior, deque priori Sponſa rectè dici, poteſt prior in tempore potior iure; tum quia ſecunda promiſsio eſt de re illicita, cum per eam promittatur matrimonium iam alteri debitum, & hoc verum eſt ex parte illius, qui noua Sponſalia contraxit; nam ille, qui non contraxit, manet liber ob obligatione, cum habeat ſufficientem cauſam reſiliendi, & acceptandi renunciationem, quam alter tacitè facit, dum ſecunda Sponſalia contrahit: difficultas eſt, an priora Sponſalia diſsoluantur per ſecunda, ſi ita fuerunt iuramento confirmata, vel interceſſit copula cum ſecunda.

41. Reſp. priora Sponſalia non diſsolui per poſteriora, quamuis fuerint iuramento confirmata. Ratio eſt, quia ſecunda Sponſalia cum ſint de re illicita, vtpotè contra fidem priori Sponſæ datam, non poſsunt iuramento firmari, ſiquidem iuramentum non eſt vinculum iniquitatis. Nec dicas; vinculum fortius adueniens diſsoluere vinculum præcedens minùs forte, ſed promiſsio iurata eſt fortius vinculum, quàm promiſsio non iurata; ergo iſta per illam etiam poſteriorem diſsoluitur. Reſp. id verum eſse, quando ſecundum vinculum eſt verè vinculum, & habet vim obligandi, at iuramentum iunctum ſecundis Sponſalibus non

ſolùm

ſolùm non eſt fortius vinculum, ſed ſimpliciter non eſt vinculum, cum non habeat vim obligandi; niſi fortè ſubeſset iuſta cauſa recedendi à prioribus Sponſalibus, nam tunc licita eſt ſecunda promiſsio, & ideò obſeruanda, quamuis non iurata, ita Auerſa *q.* 8. *ſect.* 13. Palaus *punct.* 22. *num.* 2. Bonacina *q.* 1. *punct.* 5. *num.* 10. Hurtado *diſp.* 2. *diff.* 8. Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot* 6. *num.* 3., & 4. Sanchez *diſp.* 50., vbi pro hac parte refert pluſquam triginta Doctores.

42. Hinc ſequitur; non firmari, nec obligare ſecunda Sponſalia, quamuis prima, quæ iam erant valida, ex aliqua cauſa ſuperueniente fortè diſsoluantur; nam ſi, exiſtentibus primis in ſuo robore, ſecunda Sponſalia ſunt inualida, vtpotè de re turpi, & illicita, contra ius alteri perfectè acquiſitum, non poſsunt poſtea conualeſcere, & obligare, nam quod à principio validum non eſt, tractu temporis non conualeſcit, ex reg. iuris. *Non firmatur in 6. l. quod ab initio ff. eodem tit.* Nec dicas, poſteriora Sponſalia fuiſse de re illicita non abſolutè, ſed tantùm ſecundùm quid, ſcilicet pro tempore, quo vigent prima Sponſalia, non pro tempore, quo erunt diſsoluta, quo tempore non ſunt ampliùs illicita, & per conſequens nec etiam inualida. Sed contra eſt, quia promiſsio facta tempore inhabili, non obligat tempore habili, niſi ex intentione pro illo tempore facta, at qui contrahit ſecunda Sponſalia illa contrahit pro tempore præſenti, non pro tempore, quo ceſſabit impedimentum, ſed pro tempore præſenti ſunt illicita, & inualida, & ſic pro nullo tempore poſsunt obligare, ita Palaus *num.* 4. Roſignol. *num.* 5. Sanchez *diſp.* 50. *num.* 6. Auerſa *q.* 8. *ſect.* 13. Pontius *cap.* 14. Leander *diſp.* 2. *q.* 17.

43. Maior difficultas eſt, quando poſt prima Sponſalia cum vna celebrata, quis contrahit noua Sponſalia cum alia, à qua ſub promiſſione matrimonij copulam extorquet; an tunc præualeant ſecunda Sponſalia, vel debeant obſeruari prima, & quidem ſi mulier deflorata poſt ſecunda Sponſalia ſciebat, & conſcia erat præcedentium Sponſalium legitimè contractorum, tunc ſine dubio debent præualere prima; nam mulier tunc non fuit decepta, ſed voluit decipi, & ſic nullum habet ius, vt ſibi obſeruetur fides iniuſtè data: item, ſi in primis Sponſalibus interceſſit etiam copula, debent illa præualere, nam in eo caſu vtraque Sponſa damnum patitur, & quæ prior eſt tempore potior eſt iure, ſiuè ſecunda fœmina ignoraret prima Sponſalia, ſiuè non; difficultas ergo eſt, quando fuit bona fides in ſecunda fœmina, à qua ſub promiſſione matrimonij fuit copula extorta, ſiuè fuerit Virgo, ſiue honeſta Vidua, & loquimur poſt Trident. quando Sponſalia, ſubſecuta copula, non tranſeunt in matrimonium.

44. Prima ſententia tenet, priora Sponſalia non diſſolui per poſteriora cum copula ſubſecura, adeoque prima per ſe loquendo eſſe complenda. Ratio eſt, quia adhuc viget ius prioris Sponſæ, cui facta erat promiſſio, quod non poteſt tolli per nouam promiſſionem factam alteri, cum iſta ſit nulla, & irrita, nec per damnum ſecundæ illatum, quod conſtitutione dotis, vel alia via reſarciri poteſt, adeoque prima Sponſalia cum firma maneant, debent præualere, & exequi; dixi, per ſe loquendo, quia per accidens fieri poteſt, vt poſteriora debeant præualere, & compleri, ſi nimirum grande periculum, & magnum ſcandalum immineat, ſi non compleantur; tunc enim prima Sponſa, quæ nullum damnum patitur, quàm priuationem promiſſionis ſibi factæ, tenetur ſaltem ex charitate remittere obligationem, vt graue damnum ſui proximi euitetur, eaque nolente remittere, cum ſit irrationabiliter inuita, poterit Sponſus authoritate propria, & multo magis authoritate Superioris contrahere cum ſecunda, ſic Roſignol *ſupra num.* 6. Sotus, Nauar, Barrolom. Ledeſma, Henriq., & Lopez, quos affert, & ſequitur Auerſa *q.* 8. *ſect.* 13. Sanchez *diſp.* 49. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 5. *num.* 128., & alij apud ipſos.

45. Secunda ſententia verior, & probabilior aſſerit, per noua Sponſalia, copula ſecuta, diſſolui præcedentia ſine copula contracta, adeoque virum debere Matrimonium contrahere cum ſecunda. Rationem affert Pontius *lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 4. quia per illam copulam animo maritali factam ſub ſpe futuri Matrimonij fit anticipata quædam corporum traditio, quæ iure antiquo, præſumptione iuris, & de iure, ſufficiebat ad Matrimonium inducendum; ergo poſt Trident. erit ſaltem ſufficiens ad prima Sponſalia diſſoluenda: quod confir. exemplo venditionis, ſecundùm quam res vni vendita ſine traditione, ſi alteri vendatur, & tradatur, præualet ſecunda venditio, quamuis adſit iniuria, & præiudicium primi emptoris, *l. quoties* 15. *C. de rei vendit.*, at in ſecundis Sponſalibus adeſt anticipata quædam traditio corporis quoad vſum eiuſdem; ergo debent præualere ſecunda Sponſalia. Conf. qui poſt Votum ingrediendi Religionem copulam extorquet à Virgine, ſeu Vidua honeſta ſub promiſſione matrimonij, non poteſt Religionem ingredi, ſed tenetur matrimonium contrahere, ne damnum grauiſſimum ſequatur Mulieri defloratæ, quodque tenetur ex iuſtitia impedire; ergo etiam, qui poſt Sponſalia contracta cum prima, extorquet copulam à ſecunda ſub promiſſione matrimonij, debet ratione grauiſſimi damni vitandi cum iſta contrahere, ſic docent Palaus *punct.* 22. *num.* 6. Coninch *diſp.* 23. *dub.* 4. *concl.* 4. *num.* 34. Rebell. *lib.* 4. *de oblig. iuſtit. quæſt.* 8. *ſect.* 4. *num.* 56. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 110. Leander *q.* 18.

46. Dices, ex Voto non oriri obligationem iuſtitiæ, ſed Religionis; ex Sponſalibus verò naſ-

rò naſci obligationem iuſtitiæ, quæ, cum ſit fortior, præualere debet, & ſic nil mirum, quòd debeat matrimonium contrahere, qui poſt Votum Religionis Virginem, aut Viduam honeſtam violauit: at in præſenti caſu priora Sponſalia inducunt obligationem iuſtitiæ, quæ non poteſt tolli per aliam obligationem ſubſequentem: ſed contra Reſp. obligationem iuſtitiæ debere præualere obligationi, quæ oritur ex virtute Religionis, quia eſt ſortior, cum agatur de vitanda iniuria, & damno tertij, ſed etiam quando in ſecundis Sponſalibus interuenit copula, obligatio, quæ inde naſcitur, eſt ſortior, cum agatur de vitando grauiſſimo damno poſterioris Sponſæ, quod aliter reparari non poteſt; ergo debet præualere ſimplici promiſſioni abſque ſimili damno.

47. Ad fundamentum primæ ſententiæ facilè reſpondetur; ſuſtinendum eſſe, priorem Sponſam priuari iure ſibi acquiſito, ne ſecunda Sponſa grauiùs lædatur, maximè quia per anticipatam traditionem corporis hæc habet ius maius, & fortius, vt etiam tradit Palaus *num.* 7.

DVBIVM VI.

An Sponſalia diſſoluantur per lapſum temporis.

48. SPonſalia ita poſſunt abſolutè contrahi, vt nullus præfigatur terminus pro illorum adimpletione; vel poteſt eſse dies, & terminus aſſignatus, qui quidem terminus poteſt eſſe in contractu Sponſalium præfixus, & aſſignatus, vel ad finiendam, & extinguendam obligationem, quatenus partes ita contrahunt, vt velint obligari ad matrimonium contrahendum vſque ad tale tempus; quo tranſacto, & matrimonio non celebrato, nolunt ampliùs teneri, vel ad illam ſolicitandam, quando partes ita tempus aſsignant, vt ante illud non currat obligatio, nec cogi poſsine ad matrimonium contrahendum, bene tamen incipiat obligatio, tali termino tranſacto, vt contingit in obligationibus ſoluendi pecunias, quibus dies ſolutionis aſſignatur, non vt, eo tranſacto, obligatio extinguatur, ſi ſolutio facta non ſit, ſed quia liberum eſt vſque ad illum diem ſolutionem differre: quando autem terminus dicatur aſſignatus pro terminanda, aut ſolùm ſolicitanda obligatione, dependet à voluntate contrahentium, de qua ſi non conſtet, & verba ambigua ſint, colligendum eſt ex circumſtantijs, qualitate perſonarum, & motiuis, ex quibus talis terminus fuit præfixus, & regulatiter cenſetur aſſignatus pro ſolicitanda, non pro finienda obligatione, niſi contrarium conſtet de mente contrahentium

49. Duas regulas aſſignat Sanchez *diſp.* 53. *num.* 3. prima eſt, quando tale tempus fuit aſſignatum ab vna tantùm parte, altera circa hoc negatiuè ſe habente, cenſendum eſt, deſignari ad ſolicitandam adimpletionem; ſi verò fuit aſſignatum ab vtraque parte, iudicandum eſt, fuiſſe aſsignatum ad finiendam obligationem propoſitam. Secunda, ſi aſſignatio termini præcedat contractum, erit ad finiendam obligationem; ſi verò ſubſequatur, erit ad illam ſolicitandam. Verùm has regulas non eſſe ſatis firmas per ſe patet conſideranti, quare meliùs hoc relinquendum eſt iudicio prudentis, qui, attentis coniecturis, & circumſtantijs, iudicare debebit, prout docent Aueria *q.* 8. *ſect.* 11., & Ant. à Spiritu S *ſect.* 8. *num.* 137.

50. Reſp. primò, quando terminus fuit appoſitus ad finiendam obligationem, eo elapſo, extinguitur obligatio, & ſoluuntur Sponſalia etiam iurata ex parte illius, per quem non ſterit quò minùs matrimonium celebraretur tempore ſtatuto, colligitur ex cap. *ſicut de Sponſal.* vbi iubetur, puniri quidam, qui poſt Sponſalia cum vna, cum alia matrimonium contraxit, *Niſi forſam in iuramento ſuo certum terminum, infra quem dictam Sponſam duceret in vxorem præfixit, nec per eum ſtetit, quin ad præfixum terminum matrimonium conſumauerit.* Ratio eſt, quia promiſsio non obligat vltra intentionem promittentis expreſſam in ipſo contractu, ſed promiſsio fuit de contrahendo matrimonio tali tempore; ergo, illo tranſacto, ceſſat obligatio ex parte illius, per quem non ſterit, quò minùs matrimonium celebraretur; non verò ceſſat ex parte illius, qui culpabiliter differt, quia non debet reportare commodū ex propria culpa: quare ſi altera pars inſtet, adhuc tenebitur contrahere, non obſtante quòd terminus ſit elapſus, ita Sanchez *diſp.* 53. *num.* 5. Reginal. *lib.* 31. *num.* 26. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 6. *num.* 46. Bonacina *q.* 1. *punct.* 6. *num.* 6 Ant. à Spiritu S. *ſect.* 8. *num.* 137. Roſignol. *de Sponſal.* 31. *prænot.* 12. *num.* 1.

51. Quòd ſi ille, per quem ſterit, ne præfixo tempore matrimonium contraheretur, non fuit in culpa dilationis, quia ob iuſtum, & rationabile impedimentum non potuit contrahere, tunc plures aſſerunt, ex nulla parte Sponſalia diſſolui, quia *legitime impedito non currit tempus l.* 1. *de annal. except.*, ita Sanchez *num.* 7. Roſignol. *num.* 2. Ant. à Spiritu S. *loco cit.* Pontius *lib.* 12. *cap.* 16. *num.* 4. Alij tamen probabiliùs affirmant, Sponſalia diſſolui, quamuis ſine culpa tempus differatur; nam contrahentes dum tempus aſsignant pro terminanda obligatione, id communiter faciunt, ne diū cogantur ſtare ſine nuptijs, vnde volunt eſſe liberi, tranſacto tali termino, ad contrahendum cum qua maluerint, ſiuè culpabilis, ſiuè inculpabilis ſit dilatio, ſecus fruſtra limitaretur tempus, quando poſt illud maneret obligatio; nam, etiam termino non aſſignato, ſi alter fuerit in mora culpabili, abſoluitur innocens ab obligatione, vt poſtea dicam. Textus in contrarium adductus, quòd legitimè impedito non currat tempus, intelligitur in ordine ad amiſsionem iuris acquiſiti, non ve-

non verò quando ex voluntate contrahentium nolunt obligari extra tempus aſſignatum, ita Nauar. *cap.* 22. *num.* 27. *caſu* 11. Coninch. *num.* 47. Layman *lib.* 5. *ſum. tract.* 10. 1. *p. cap.* 2. *num.* 17. Palaus *punct.* 24. *num.* 8.

52. Si nullus fuit in culpa ex nulla parte ſolui Sponſalia docent Auctores primæ ſententiæ, quia impedito non currit tempus, & quia contractus cum illa præfixione termini celebratus, intelligitur ſub tacita conditione, niſi impedimentum aliquod legitimum conſurgat, vel ex parte vnius, vel ex parte alterius, vel ex parte vtriuſque contrahentis, vt cum Sanchez, & Bonacina notat Roſignol. *num* 5 at verius eſt, diſſolui ex parte vtriuſque, & liberum eſſe vnicuique contrahentium, aut contrahere, aut diſſentire, ſi velit, iuxta Auctores ſecundæ ſententiæ. Multò magis ſoluuntur Sponſalia ex parte vtriuſque, ſi vterque fuit in culpa, quia terminus fuit ad eum finem adiectus, vt liber vterque, ſit, ſi matrimonium non perficiatur tempore ſtatuto, & Sponſalia nòn obligant vltra intentionem promittentis, ita Sanchez, Coninch, Bonacina, Guttierez, quos ſequitur Roſignol. *num.* 4.

53. Reſp 2 ſi tempus non ſit appoſitum ad finiendam obligationem, ſed ad illam ſollicitandam, non ſoluuntur Sponſalia per lapſum termini, quia in tali contractu duæ interueniunt obligationes diuerſæ, quarum prima, & principalis eſt contrahendi matrimonium, altera minùs principalis, & acceſſoria eſt contrahendi tali tempore: per lapſum termini ceſſat ſecunda obligatio, non prima, quæ eſt principalis, abſoluta, & independens à ſecunda: Niſi fortè talo tempus nimiùm differatur, nam tunc ſoluuntur Sponſalia ex parte illius, qui non eſt in mora, & per quem non ſtat quò minùs matrimonium contrahatur, quia alter notabiliter differendo videtur Sponſalibus renunciare, & fidem datam violare.

54. Quando nullus fuit appoſitus terminus Sponſalia diſſoluuntur dumtaxat per longam moram alterius, ex qua prudenter colligi poſſit, Sponſalibus renunciare. Quænam autem tam in præſenti, quàm in præcedenti caſu dicenda ſit longa mora ſufficiens ad Sponſalia diſſoluenda, non poteſt ita facilè determinari; alij aſſignant vnum annum, alij biennium, alij triennium, ſed meliùs determinandum relinquitur Iudicio prudentis, qui, penſatis omnibus circumſtantijs, id poterit determinare, prout docent Palaus ſupra, & Auerſa *q.* 8. *ſect.* 11. Cap. præcedenti *dub.* 9. diximus, ex Sponſalibus naſci obligationem contrahendi; quamprimum commodè fieri poteſt, & peccare mortaliter, qui matrimonium non contrahit, data opportunitate, niſi altera pars in dilationem conſentiat. Quare, qui renuit ampliùs expectare debet alteram partem admonere, vt contrahat, ne exiſtimet, ſe in dilationem conſentire, &, illa renuente, liberatur ab obligatione pars, per quam non ſtat, vt contrahatur; vt tamen tutiùs hoc fiat interponenda erit declaratio Iudicis, prout etiam notant Palaus, & Auerſa locis ſupra citatis.

DVBIVM VII.

Qualiter Sponſalia diſſoluantur per Abſentiam Sponſi.

55. RESP. Sponſalia, quamuis iuramento firmata diſſolui ex parte Sponſæ per longam abſentiam Sponſi, qui in aliam longinquam regionem abiuit, inſcia ipſa Sponſa, vel ea non conſentiente, quia ſic deciſum habetur in cap. *de illis* 5. *de Sponſalibus* vbi Pontifex ait. *De illis, qui præſtito iuramento promittunt, ſe aliquas Mulieres ducturos, & poſtea, eis incognitis dimittunt terram, ſe ad alias partes transferentes, hoc tibi volumus innoteſcere, quòd liberum erit Mulieribus ipſis ad alia vota ſe transferre, recepta tamen de periurio pœnitentia, ſi per eas ſteterit, quò minùs fuerit matrimonium conſummatum*; vbi, vt vides, loquitur Pontifex de Sponſalibus etiam iuramento firmatis; cum enim iuramentum addatur ad confirmãda Sponſalia, illis ſolutis, ſoluitur iuramentum, & etiamſi mulier priùs fuiſſet in culpa retardando matrimonium, quamuis illi debeat in hoc caſu aliqua pœnitentia iniungi. Ratio eſt, quia per talem abſentiam, inſcia, vel non conſentiente Sponſa, ille cenſetur cedere iuri ſuo, & alteram partem liberare ab obligatione, & Sponſa iuſtam habet cauſam Sponſalia reſcindendi; eſſet enim ipſi graue onus expectare longam abſentiam Sponſi ſine ſuo conſenſu recedentis, & ita docent Coninch., Sanchez, Guttierez, & alij communiter, quos ſequitur Roſignol. *de Sponſalibus* 11. *prænot.* 12. *num.* 9.

56. Si Sponſus diſceſſit ex aliqua cauſa ſiuè neceſſaria; ſiuè voluntaria, de conſenſu Sponſæ, antequam iſta poſſit ad alia Vota tranſire, tenetur expectare toto eo tempore, quo inter ipſos conuentum eſt. Si autem ea inſcia, vel non conſentiente diſceſſerit, diuerſimodè loquuntur ius Canonicum, & Ciuile de tempore, quo debeat expectare antequam tranſeat ad alia vota. Nam ſi Sponſus diſceſſit ex cauſa neceſſaria, puta ob ægritudinem, ob Parentum mortem, ob graue aliquod negotium, Iure ciuili ſtatutum eſt, expectandum eſſe negotij finem, *l. ſæpè ff. de Sponſal.* ſi autem diſceſſit ex cauſa voluntaria, & diſceſſus ſit intra Prouinciam, expectandum eſſe biennium, *l.* 2. *C. de Sponſal.* ſi fuerit extra Prouinciam, triennium; *l.* 2. *C. de Repudijs*. Iure autem Canonico, nullo aſſignato tempore, abſolutè permittitur Sponſæ poſſe tranſire ad alia Vota, quando Sponſus ſe tranſtulit in Regionem longinquam, vt patet ex cit. cap. *de illis*.

57. Stante hac diuerſitate, dubitatur, an ius Ciuile ſit correctum à iure Canonico, vel debeat

Digitized by Google

beat obſeruari. Non eſse correctum, ſed obſeruandum docet Roſignol. *num.* 16. cirans Gloſs. ind. c., *de illis* Henricum, Syluestrum, Menochiom, Paludanum, D. Antoninum, & alios; ratio eſt, quia in dicto cap. *de illis*, nullum eſt verbum, quod reſtringar tempus legale, vel illud corrigar, ſed tantùm dicir, liberum eſse Sponſæ alij nubere, ſi Sponſus abſit, quæ abſentia propterea iuxra leges ciuiles eſt accipienda, vt vitetur iurium correctio: Nec dicas, ſi liberum eſt Sponſæ alij nubere, iam non videtur obligata ad expectandum triennium, nam ly *liberè* refertur ad rerminos iuris, hoc eſt ad tempus à iure præſcriptum, cum circa hoc nihil expreſsè oppoſitum ſit ſtarutum: Bonacina *q. 1. punct. 6. in fine*, air, leges illas Ciuiles ſeruandas eſse in foro externo, licèt non in foro conſcientiæ.

58. Verùm probabilius eſt, leges ciuiles non eſse obſeruandas, & eſse correctas à inre Canooico ex cap. *de illis*, in quo Pontifex abſolutè dicit; liberum eſse mulieri ad alia ſe Vota transferre, ſi Sponſus dimirtir rerram, & in alias partes ſe transferr, non enim eſset liberum conrrahere matrimonium cum alio, ſi per biennium, aur triennium deberet expectare; quare dicendùm eſt, liberum eſse Sponſæ, conſtito de diſceſsu Sponſi in longinquas partes, ad alia Vora tranſire, prour ipſa voluerit, abſque etiam Senteotia Iudieis, nam dictio *liberè* alterius conſenſum, & auctoriratem excludir, non ſolùm in foro conſcientiæ, vt volebar Bonacina, ſed etiam in foro externo, & conrentioſo, & ita iudicandum eſse docent Auerſa *q. 8. ſect.* 11. Palaus *punct.* 23. *num.* 2. Ponrius *lib.* 12. *cap.* 15. *num.* 4., & alijs pluribus ciratis, Sanchez *diſp.* 54. *num.* 6.

59. Liberatur Sponſa ab obligatione Sponſalium per diſceſsum Sponſi, ſiuè diſceſserit animo redeundi, ſiue non; ſiue abierit extra Prouinciam, ſiue intra Prouinciam, in terras tamen remotas, ſine ſpe celeris reditus: quia diſpoſitio in cap. *de illis* eſt abſoluta, & ſic tenent citati Doctores; ſi aotem ſpes eſset celeris reditus, deberet Sponſa expectare, vt cum alijs notar Palaus *num.* 3., & ſi diſceſsus Sponſi ſit in propinquum, deberet Sponſum requirere, vt intra dererminarum rempus ad matrimoniom celebrandum accedat, & illo abſque iuſta cauſa recuſante, diſsolui porerunt Sponſalia: ſi autem requiſirus ex iuſta cauſa differat, tunc prudentis arbirrio erir expectandum, vel, quod ſecurius eſt, Iudicis ſenrentia requirenda, qui, attenta qualitate Sponſæ, periculo incontinentiæ, aliſque circumſtantijs conſideratis, iudicabit, an adſit ſufficiens cauſa Sponſalia diſsoluendi, vt cum Sanchez, Couarru., & Guttierez docet Palaus *num.* 3.

DVBIVM VIII.

An diſſoluantur Sponſalia per ſubſequentem Fornicationem.

60. FOrnicationem commiſsam ab altero ex contrahentibus eſse cauſam ſufficientem diſsoluendi Sponſalia, quãuis iurata, ex parte innocentis omnes admittunt, quia ſic expreſsè definitur in cap. *Quemadmodum de iureiurando*, vbi eriam duplex aſsignatur ratio talis diſsolutionis, prima eſt, quia *ſi poſt contractum coniugium Vir propter fornicationem licitè poteſt Sponſam à ſua cohabitatione dimittere, longè fortiùs ante coniugium celebratum propter eamdem cauſam Sponſus licitè poteſt in ſuam cohabitationem non admittere Sponſam, quia turpiùs eycitur quàm non admittitur hoſpes, non obſtante vinculo iuramenti*; alrera eſt, quia in illo contractu talis eſt ſubintelligenda condirio, ſi videlicet in legem coniugij illa non peccarer, & licèt Texrus ſolùm loquatur de Sponſa fornicante, qoia deterius, & turpius eſt eius delictum, hoc idem tamen ſentiendum eſse etiam de Sponſo fornicante, admittunt Doctores communiter, quia vterque frangit fidem Sponſalium, & frangenti fidem non eſt ſeruanda fides, Sanchez *diſp* 55. *d. num.* 1. Leander *diſp.* 2. *q.* 31. Guttier. *cap.* 31. *num.* 1. Palaus *punct.* 25. *num.* 2. Abbas, Palud., Brunell., Menochius, Henriquez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot.* 9. *num.* 6.

61. Hæc facultas ſoluendi Sponſalia intelligitur ſolùm ex parre innocentis, noo ex parre fornicantis; quare ſi innocens velit contrahere, altera pars, quæ eſt in culpa, non poteſt recedere, ſed tenetur conrrahere, quia æquum non eſt, vt ex ſua iniqoitate commodum reportet. Si autem vterque Sponſus poſt Sponſalia eſset fornicatus, nullum poſse à Sponſalibus reſilire plures, probabiliter affirmant, quia tunc delicta compenſanrur, ſicut compenſantur quando poſt matrimonium vterque coniux foroicatur, adeò vt neuter poſsit diuortium petere, cap. *intelleximus de adulterijs*, nam vterque Sponſus in cauſa matrimonij, & Sponſalium eſt æqualis, ita Palud. *in 4. diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. *num.* 17. Bonacina *punct.* 8. *num.* 6. Roſignol. *de Sponſal.* 2. *prænot.* 9. *num.* 14., & probabile aſserit Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 28.

62. Alij magis communiter aſserunr, in dato caſu Sponſum dumraxar poſse recedere, non Sponſam, quia licèt vtriuſque Sponſi fornicatio ſir æqualis quoad fidei, & promiſsi iuris violationem, non tamen quoad notam, & infamiam, nam longè ignominioſius eſt Sponſo talem ducere, quàm Sponſæ tali nubere, & ex fornicarione Sponſæ longe grauius damnum Sponſo imminet proprer incertirudioem ſecuturæ prolis, ac proinde delicta non ſunt paria,

ſed multò grauior, ac turpior eſt fornicatio Sponſæ, & ſic non poſſunt mutuò compenſari. Nec obſtat, quòd in matrimonio detur compenſatio delictorum, quamuis fornicatio Sponſæ ſit grauior. nam multò faciliùs ſoluuntur Sponſalia, quàm matrimonium quoad thorum, nam illa ſoluuntur per quamlibet mutationem notabilem ſuperuenientem, non ſic matrimonium quoad thorum, ſic Sanchez *diſp.* 55. *num.* 9. Pontius *lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 3. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 2. *num* 12. Diana *part.* 3. *tract* 4. *reſol.* 284. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 6. *num.* 131. Henriquez, Coninch., Filliuc., & alij, quos ſequitur Leander *diſp* 2 *q.* 34.

63. At probabilius videtur, liberum eſſe vtrique Sponſo reſilire, quia ſi vterque frangit fidem Sponſalium, vterque liberat aliam partem ab obligatione, ſiquidem Sponſalia facilè diſſoluuntur per notabilem mutationem ſuperuenientem, vel ex parte alterutrius, vel ex parte vtriuſque contrahentis. Conf. ſi vterque Sponſus fuit in culpa, vt non contraheretur matrimonium tempore ſtatuto, ex parte vtriuſque ſoluuntur Sponſalia, vt cum Sanchez, Coninch., Guttier, & alijs diximus *ſupra dub.* 6. nec culpa vnius compenſatur culpa alterius; ergo nec delicta compenſantur, quando vterque Sponſus fuit fornicatus, ſed vterque manet liber, quia vterque cauſam dedit diſſoluendi Sponſalia, ſic Palaus *punct.* 25. *num.* 10., & innuit Auerſa *quæſt.* 8. *ſect.* 14.

64 Diſſoluuntur Sponſalia ex parte Viri non ſolùm quando Sponſa voluntariè fornicata eſt, ſed etiam quando fuit per vim oppreſſa, non quia ipſa peccauerit, aut ſuſpecta reddatur infidelitatis in poſterum, ſed quia facta eſt notabilis mutatio, & ex communi hominum exiſtimatione ignominioſum iudicatur ducere fœminam vi ab alio ſtupratam, ob quas cauſas in cap. *raptor* 27. *quæſt.* 2. permittitur Sponſo Sponſam ſine culpa raptam ducere, vel dimittere, prout ſibi placuerit: nec obſtat, quòd propter has cauſas non poſſit vxor ſeparari à thoro coniugali, nam minùs requiritur ad reſcindenda Sponſalia quàm ad ſeparationem quoad thorum, ita Palaus *punct.* 25. *num.* 5. Coninch. *num.* 55. Layman *num* 10. Bonacina *punct.* 8. *num.* 3. Auerſa *loc. cit.* Leander *q.* 32. Ant. à Spiritu *ſect.* 6. *num.* 130. Si autem Sponſus per vim fornicationem patiatur, non permittitur Sponſæ recedere à Sponſalibus, quia Sponſus culpa caret, & ex communi hominum exiſtimatione nullam contrahit infamiam.

65. An verò ſufficiant oſcula, & tactus impudici ſiue ex parte Sponſi, ſiuè ex parte Sponſæ ad Sponſalia diſſoluenda ex parte innocentis. Communis ſententia affirmat, ſufficere tactus, & oſcula à Sponſa permiſſos, vt Sponſus poſſit reſilire, non è contra, quia per huiuſmodi tactus impudicos liberè à Sponſa permiſſos fit magna mutatio circa illam, redditur vilior, & dedecus eſt Viri cum illa contrahere, non e contra, niſi fortè oſcula, & tactus eſſent ita frequentes ex parte viri, vt meritò dubitari poſſet de illius fidelitate, ita Sanchez, Bonacina, & Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 283. Layman *d. cap* 2. *num.* 10. At probabilius eſt, non ſolùm Sponſum, ſed etiam Sponſam in dato caſu poſſe reſilire, eò quòd prædictis oſculis, & tactibus tam à Sponſo, quàm à Sponſa violatur fides in Sponſalibus data: frangenti autem fidem non eſt fides ſeruanda. Deinde, quia licèt per oſcula, & tactus ex communi hominum exiſtimatione Sponſus non reputetur vilior, ſicut reputatur Sponſa, benè tamen reputatur impudicus, & non leuem ingerit ſuſpicionem, Sponſam minùs eſſe amaturum, & fidem non ſeruaturum, quod ſufficit, vt Sponſalia poſſint diſſolui, ita Palaus *num.* 8. Leander *quæſt.* 36. Hurtado *diſp.* 2. *diffic.* 11. *num.* 42. Auerſa *q.* 14., & probabile putat Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 38.

66. Hìc dubitari ſolet, an fornicatio commiſſa à Sponſis cum alia perſona poſt Sponſalia nõ ſolùm contrahat deformitatem luxuriæ contra caſtitatem, ſed etiam iniuriæ contra iuſtitiam debitam alteri parti, quæ ſit in confeſſione neceſſariò aperienda. Sed de hoc iam ſatis diximus *in tract. de pœnit. cap* 8. *dub.* 2. § 3. vbi, relatis tribus Sententijs, diximus, peccatum commiſſum à Sponſis contrahere malitiam ſpecie diuerſam à ſimplici fornicatione, non quidem adulterij, ſed iniuſtitiæ, & iniuriæ proximæ adulterio, quia per illud non frangitur fides matrimonij, ſed promiſſionis, deteriorem reddendo rem promiſſam; vnde aperienda eſt in confeſſione hæc circumſtantia tam à Sponſo, quàm à Sponſa, & ab eis, qui cum illis rem habuere, ita Ledeſma *art.* 1. *dub. vlt.* Coninch. *dub.* 5. *num.* 6. Rebell. *lib.* 4. *de Sponſal. q.* 8. *ſect.* 2. *num* 6 Guttier. *cap.* 1. *num.* 20. Syluius 3. *p. q.* 43. *art.* 1.

67. Diſſoluuntur etiam Sponſalia per fornicationem ſpiritualem, nempe per hæreſim, aut apoſtaſiam, quia fornicatio ſpiritualis cenſetur notabilis mutatio, quæ tacitè cenſetur excepta in contractu Sponſalium, imò tenetur Sponſus in hoc caſu reſilire à Sponſalibus, quia contrahere cum hæretico eſſet mortale, ſic Sanchez, Bonacina, & alij, quos ſequitur Leander *quæſt.* 37.

DVBIVM IX.

An Sponſalia diſſoluantur ob ſuperueniens iuris Impedimentum, vel ob aliam mutationem ſuperuenientem.

68. CErtum eſt, impedimentum quodlibet, ſiuè dirimens, ſiuè ſolùm impediens annullare, & dirimere Sponſalia ſubſequentia, quia promiſſio de obiecto peccaminoſo, ac prohibito eſt nulla, & irrita, ſed Sponſalia contracta cum impedimento

mento dirimente, aut ſolùm impediente ſint promiſſio de obiecto peccaminoſo, nempè de matrimonio contrahendo contra ius illud prohibens, aut irritans; ergo ſunt irrita, & nulla; ſi verò Sponſalibus iam legitimè contractis ſuperueniat impedimentum aliquod dirimens, puta cognationis, aut affinitatis, aut aliud impedimentum ſolùm impediens.

69. Reſp. per impedimentum dirimens ſuperueniens irritari, & annullari Sponſalia antecedenter contracta. Ratio eſt, quia nemo tenetur ad id, quod fieri non poteſt ſine peccato; at, ſuppoſito impedimento ſuperueniente, iam non poteſt contrahi matrimonium ſine peccato; ergo ad illud non tenentur qui Sponſalia contraxerunt, & ita tenent Doctores communiter. Non ſolùm autem impedimentum dirimens eſt cauſa ſufficiens ad diſſoluenda Sponſalia, ſed etiam rumor, & fama publica de tali impedimẽto, aut ſcadalum, quia fama publica impedimenti illud plenè probat ad effectum impediendi, ne matrimonium contrahatur, vt probat Roſignol. *de Sponſal. tit. pranot. 7. num.* 4. & tenent Sanchez *diſp.* 56. *num.* 13. Bonacina *punct.* 7. *num.* 6. Coninch *diſp.* 23. *dub.* 11. *num.* 8. eſtque definitum cap. *ſuper eo de conſanguinis*.

70. Ita autem dirimuntur Sponſalia ex parte innocentis, ſeu illius, qui impedimentum noo appoſuit, vt non teneatur ampliùs contrahere, etiamſi auferatur, & obtineatur diſpenſatio, quia habet iuſtam cauſam recedendi, quam non amittit per obtentam diſpenſationem, niſi aſſenſum præbuerit diſpenſationi obtinendæ, nam per talem aſſenſum videretur cedere iuri ſuo iam acquiſito, vt docent Roſignol. *loc. cit.* Coninch. *concl.* 2. *dub.* 5 *num.* 37. Palaus *punct.* 26. *num.* 2. ex parte verò apponentis impedimentum ſuſpenditur ſolùm obligatio pro tempore, quo durat impedimentũ; cæterùm tenetur contrahere, ſi voluerit innocens, & obtenta fuerit diſpenſatio, quia æquum non eſt, vt commodum reportet ex delicto, vt cum Sanchez, Guttier, & Coninch., notat Palaus.

71. Dubium eſt; an is, cuius cauſa fuit inductum impedimentum, teneatur procurare Pontificis diſpenſationem, altero id exigente; negant plures, ad id teneri, nec fortè oblatam acceptare, niſi Virginem deflorauerit ſub ſpe, & promiſſione matrimonij, aut rem habuerit cum Vidua honeſtæ famæ, aut ex nimia cum illa familiaritate maximum detrimentum, & ſcandalum immineret, quia diſpenſatio eſt quædam læſio iuris, ad quam procurandam nemo tenetur, cum poſſit ſe conformare legibus, & iuri communi, ſic Auerſa *quaſt.* 8. *ſect.* 14. Filliuc. *cap.* 8. *quaſt.* 8. Coninch. *num* 37. Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 56. *num.* 4. vbi limitat, niſi talem diſpenſationem facilè poſſet obtinere, ſecus ſi magnis expenſis, & magna mora temporis, aliaue graui difficultate, quia per Sponſalia noo videtur ſe voluiſſe obligare ad illa implenda medio adeò difficili.

72. Sed verius, & probabilius eſt, ad id teneri, etiam præciſo alio nocumento, ex hoc ſolùm quòd impedimentum appoſuit, nam impedimentum apponendo, peccauit contra iuſtitiam, lædendo ius, quod altera pars acquiſiuit ad matrimonium contrahendum, & ſic tenetur ex iuſtitia impedimentum illud tollere, quod maximè verum eſt, quando Virginem deflorauit, quia tunc tenetur, non ſolùm ratione Sponſalium, ſed etiam ratione damni, & iacturæ, quæ afficerent innocentem. Quòd ſi diſpenſatio non poſſet obtineri ſine magnis ſumptibus, & labore, tuoc cenſeo, illum excuſari, quia non videtur ſe obligaſſe ad Sponſalia implenda medio adeò difficili, vt docent Sanchez, Coninch., & Bonacina, ita etiam tenent Roſignolus *num.* 3 CaſtroPalaus *punct.* 26 *num.* 4. Ant. à Spiritu S. *ſect. num.* 150. Nec obſtat fundamentum appoſitum, quia licèt per ſe loquendo nemo teneatur diſpenſationem legis communis procurare, ſed poſſit ſe illi conformare, per accidens tamen poteſt ad id teneri, ratione damni dati, cuius reparatio eam diſpenſationem per ſe poſtulat.

73. Si verò impedimentum ſubſequens ſit ſolùm impediens matrimonium contrahendum, non dirimit Sponſalia, niſi ſit Votum ſimplex Religionis: Votum autẽ ſimplex caſtitatis ſolùm dirimit ex parte innocentis, & non vouentis, vt vidimus ſupra *dub.* 3. Ratio eſt, quia alia impedimenta, quæ dicuntur impedientia, aut ſolùm impediunt, quando res eſt integra, & alteri ius non acquiſitum, ſecus quando res eſt inchoata, & matrimonium quodammodo inceptum, vel quia non ſunt ampliùs in vſu, excepto voto ſimplici caſtitatis, & Religionis, ita cum Sanchez, & Coninch. tenet Roſignol. ſupra *num.* 2.

74. Loquendo iam de alijs mutationibus, diſſolui poſſunt Sponſalia, etiam iurata, ſi ſuperueniat grauis infirmitas habitualis, aut enormis deformitas, vt ſi alter amitteret oculum, naſum, auriculam, vt expreſsè habetur in cap. *Quemadmodum* 25. *de iureiurando* — ibi *Quòd ſi poſt huiuſmodi iuramentum mulier fieret non ſolùm leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, vel quicquam et turpius eueniret, nunquid vir teneretur eam ducere in Vxorem? profectò ductam non poſſet dimittere*. Redditur ibidem ratio, quia iuramentum intelligitur, rebus in eodem ſtatu permanentibus, non autem ſi ſuperueniat notabilis mutatio.

75 Ob eamdem rationem diſſolui poſſunt Sponſalia ob quamcumque aliam mutationem notabilem, ſeu turpitudinem, aut ægritudinem permanentem, quæ ſuperueniat alteri Sponſo, vt eſſet morbus Gallicus, quia eſt infirmitas contagioſa, & quæ horrorem cauſat, & rarò ea affectus ſanitatem recuperat, vt cum Nauar., Sanchez, & Guttier notat Palaus *punct.* 27. *num* 3. ſufficit etiam huius morbi vehemens

hemens ſuſpicio, & ſi non plenè probetur, ad hoc vt ſanus poſſit reſilire, vt cum Seraphino, Riccio, & Ponrio docet idem Palaus, idem valet de oris graueolentia, quando arte medici ſuperari non poteſt, eſt namque ſignum morbi habitualis moleſtiſsimi, vt latè probat Sanchez *diſp.* 52. *num.* 2. Item valet de notabili deformatione Sponſæ, quæ, cum eſſet pulchra, facta eſt deformis. Idem à fortiori, ſi ſuperueniat infamia ob furtum, aut ſimile flagitium; ſi poſt Sponſalia appareat Sponſus ebrietati, ſcortationibus, & ſimilibus vitijs deditus, aut ſuperueniat grauis morum aſperitas; ſi mortales inimicitiæ ſuperueniant; ſi poſt Sponſalia timeantur Scandala oh contradictionem parentum, vel conſanguineorum, & eorum potentiam, quamuis, in hoc caſu cautè ſit procedendum, quia, vt cum Sanchez notat Palaus ſæpè variæ minæ iactantur, terroreſque opponuntur, & diſcordiarum pericula intentantur, quæ facilè ceſſant, animique conciliantur, celebrato matrimonio; & ratio vniuerſalis eſt, quæ indicatur in Canone, quia promiſsio Sponſalium intelligitur facta, rebus in eodem ſtatu permanentibus, & nulla notabili mutatione de nouo adueniente, vel, vt habet D. Thomas *in* 4. *diſt.* 23. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 3. ne coniugium inter tales perpetuam diſplicentiam patiarur, aut infelicem exitum ſortiatur, & ita tenent Doctores communiter, Nauar., Coninch., Layman, Sanchez, quos affert Palaus *loco cit.* Roſignol. *de Sponſal.* 11. *pranot.* 10. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 285. Leander *quæſt.* 40., & ſequentibus.

76. Si ſuperueniat paupertas ex parte Sponſæ, vt non poſsit promiſsam ſoluere dotem, omnes facilè admittunt, diſſolui poſſe Sponſalia, quia dos promiſſa fuit conditio, ſub qua fuerunt celebrata Sponſalia, quæ dum non poteſt adimpleri, ceſsat obligatio ſub illa facta, quamuis paupertas contingat abſque vlla culpa: ſi verò non fuit dos promiſsa, idem docent Nauar., Henriq, Angel., Sylueſter, Sanchez, Pontius, Diana, Palaus, & alij, qnos affert, & ſequitur Leander *q.* 45. vel quia Mulier diues, non promittendo certam dotem, cenſetur deſtinare omnia ſua bona pro dote, quibus proinde deficientibus deficit, conditio dotis; aut quia facta eſt notabilis mutatio, quæ ſi fuiſſet à principio. etiam virum prudentem à Sponſalibus retraheret: poſsunt antem diſsolui Sponſalia, ſiuè talis mutatio fortunarum fiat ex parte Mulieris, ſiuè ex parte Viri; non enim obligari debet alterutra pars, vt totum onus matrimonij, & alendæ familiæ ſubeat, cum debeat ab vtraque parte ſuſtentari.

77. Si vtraque pars in paupertatem deueniat, vtraque pars poteſt à Sponſalibus reſilire, quando vult à matrimonio abſtinere, quia non poſsunt onera Matrimonij ſuſtinere: at, ſi vellet aliam perſonam panperemj ducere, teneretur potiùs contrahere cum illa, cui promiſit, ſi illa nubere conſentiat, quia nulla eſt cauſa illam deſerendi, cum fortunarum iactura mutuò compenſerur, vt docent Bonacina *punct.* 8. *num.* 14, & Auerſa *q.* 8. *ſect.* 14. Si autem altera pars poſt Sponſalia contracta euadat notabiliter ditior, acquirendo amplam hæreditarem, non poterit à Sponſalibus reſilire, quia ſcilicet altera pars non eſt paſſa mutationem, nec diminutionem, nec declinauit à ſuo ſtatu, ac proinde non eſt cur debeat deſeri. Sic Sanchez *diſp.* 59. *num.* 7. Coninch. *diſp.* 23. *num.* 69. Auerſa *ſect.* 14. Bonacina *q.* 1. *punct.* 8. *num.* 13. quamuis Leander *q.* 47. citans Hurtadum, & Ochagau. probile afferat, diſſolui ex parte illius, qui factus eſt ditior, quia illius ſtatus notabiliter fit dignior, ac proinde eſt cauſa ſufficiens, vt Sponſalia diſſolui poſſint.

78. Vniuerſaliter dicendum eſt, tunc Sponſalia diſſolui poſſe, quando aliquid euenit, vel de nouo emergit, quod ſi præceſſiſſet ab initio, non fuiſſent celebrata Sponſalia, ſed inuiti eſsent rationabiliter animi contrahentium, quia ſolùm ſub hac conditione cenſentur, voluiſse ſe obligare, niſi accedat notabilis mutatio, aut circumſtantia, quæ, ſi ab initio fuiſſet, animos contrahentium retraheret à Sponſalibus, adeoque quando talis cauſa, vel mutatio datur, quæ ſi fuiſset præuiſa, vel ab initio exiſteret, prudenter retraheret homines illius ſtatus, & conditionis à matrimonio cum tali perſona contrahendo, datur cauſa ſufficiens Sponſalia diſsoluendi, ita pluribus citatis Auerſa *q* 8. *ſect.* 14.

DVBIVM X.

Ex quibus cauſis præcedentibus poſſint Sponſalia diſſolui.

79. CAuſæ præcedentes Sponſalia, de quibus dubitari poteſt, an ſufficiant ad ea diſsoluenda, poterant eſse notæ, & cognitæ contrabenti, vel ignotæ, & incognitæ: Si erant notæ, regulariter loquendo, non ſufficiunt ad Sponſalia diſsoluenda, quia ſcienti, & volenti nulla fit iniuria, & ſic nulla eſt cauſa tecedendi; qua ratione diximus ſupra *dub.* 2., liberè, & voluntariè promittentem matrimonium mulieri pauperi, & diſparis conditionis teneri ad illam ducendam, niſi ſcandalum graue, aut notabile damnum immineat; ſi verò cauſæ erant ignotæ, & poſt Sponſalia innoteſcunt, & ſnnt graues, cuiuſmodi ſunt ſuperiùs enumeratæ pro diſsoluendis Sponſalibus, quando ſuperueniunt illis iam contractis, dubitatur, an ſufficient ad ea diſsoluenda, ſi præcedant.

80. Reſp. omnes illæ cauſæ, quæ ſufficiunt ad ſoluenda Sponſalia, quando illis contractis ſuperueniunt, ſufficiunt etiam regulariter loquendo ad ea ſoluenda, quando præcednnt, ſed ignorantur, & poſtea innoteſcunt. Ratio

eſt,

eſt; quia de nouo apparet notabilis mutatio, quæ ſi fuiſset cognita, rerraxiſset animnm contrahentis ab illis Sponſalibus celebrandis, ſicut ſufficiunt ad illa diſsoluenda, quando illæ cauſæ ſuperueniunt Sponſalibus celebratis; quando enim mntatio cognoſcitur poſt Sponſalia, perinde eſt ac ſi de nouo reſultaret, nam res cenſetur fieri, quando innoteſcit, ſicut è contra idem eſt non eſse, & non apparere, *l. in lege ff. de contrah. empt.* Conf. quia in alijs contractibus, quando res erat intrinſecè vitiata, & poſtea occultus defectus dignoſcitur, eſt cauſa ſufficiens ad contractum reſcindendum; ergo etiam ſufficit ad Sponſalia diſsoluenda, quando adeſt cauſa ſufficiens, ſed ignorata, quæ poſtea cognoſcitur, vt ſi de nouo cognoſcatur, alteram partem morbo Gallico, aut alio contagioſo, & incurabili laborare, notabili corporis vitio deturpari, infamia maculari, inopia premi, prauis moribus deſæuire, & huiuſmodi, & ita tenent Auerſa *q.* 8. *ſect.* 15. Palaus *punct.* 29. Pontius *lib.* 12. *cap.* 18. Bonacina *q.* 1. *punct.* 8. *num.* 16. Sanchez *diſp.* 63. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 187. Coninch., Reginaldus, Layman, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 2. *q.* 49.

81. Specialiter loquendo de cauſa fornicationis, ſi poſt Sponſalia Sponſus agnoſcat Sponſam, quam putabat Virginem fuiſſe fornicatione corruptam, habet iuſtam cauſam reſiliendi; nam hæc inducit magnam mutationem, quæ ſi ab initio fuiſſet cognita, non fuiſſent Sponſalia celebrata, ſiquidem ignominioſum eſt viro ducere fœminam ab alio corruptam, & incurreret bigamiam, & irregularitatem. Idem valet quando Sponſus putabat ducere viduam honeſtam, & pudicam, & inuenit fuiſse fornicatam, quia ignominioſum eſt viro ducere Mulierem, etiam viduam, inhoneſtam. Idem videtur dicendum, quando Sponſus putabat ducere Virginem, ſed poſtea inuenit Viduam, quamuis honeſtam, licèt enim ceſset cauſa fornicationis, adeſt tamen notabilis diuerſitas, quæ inducit irregularitatem bigamiæ, ſic Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 63. *num.* 3., & penes ipſum viginti Doctores, ita etiam Auerſa *q.* 8. *ſect.* 16. Leander *diſp.* 2. *quæſt.* 50. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 29. *num.* 6.

82. Nec obſtat Textus in cap. *Quemadmodum de iureiurando* vbi Pontifex ait. *Si quis iurauerit, ſe ducturum aliquam in vxorem non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, vt illam non ducat in coniugem.* Nam Pontifex loquitur in caſu, quo fornicatio præcedens eſset nota Sponſo, qui, illa non obſtante, voluit contrahere, tunc enim fornicatio illa præcedens cognita non eſt cauſa ſufficiens reſiliendi; benè tamen ſi erat ignota, & cognoſcatur poſt Sponſalia etiam inrata, quod idem valet de alijs cauſis, infirmitate, paupertate, & alijs, quando ſolùm cognoſcuntur poſt Sponſalia, & non antecedenter.

83. Fornicatio Sponſi præcedens Sponſalia, quando non fuit valde frequens, & continuata, vt meritò inducere poſſit rationabilem ſuſpicionem, vt etiam poſt matrimonium ſit fornicaturus, non eſt cauſa ſufficiens diſsoluendi Sponſalia, quia non inducit tantam deformitatem, & mutationem, quantam inducit fornicatio fœminæ, nec infert ignominiam mulieri cum tali viro contrahenti. Sic Sanchez *diſp.* 63. *num.* 9. Guttier. *cap.* 34 *num.* 7. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 7. *num.* 62 Pontius *lib.* 12. *cap.* 18. *num.* 2. Auetſa *ſect.* 15. Leandet *q.* 52. Palaus *num.* 7.

84. Error, ſeu ignorantia cauſæ præcedentis tunc ſolùm diſsoluit Sponſalia ex parte illius, qui fuit deceptus, quando dedit cauſam contractui, ſecus ſi ſolùm incidit in contractum: dicitur autem dare cauſam contractui, quando, ſi fuiſset causa cognita, contractus non fuiſset celebratus; dicitur verò incidere in contractum, quando, ſi fuiſset cognita, contractus nihilominus fuiſset celebratus, licèt non ita libenter: itaque ſi contrahens Sponſalia, ita eſt affectus, vt ſi cognouiſset Sponſæ defectum, adhuc Sponſalia contraxiſset, non poteſt, tali defectu poſtea cognito, Sponſalia diſsoluere, quia diſsolutio in tantùm eſt licita, in quantùm quis contrahere cenſetur ſub illa conditione, niſi talis mutatio, vel talis defectus detur; ergo qui ita eſt affectus, vt etiam contraxiſset, ſi defectum cognouiſset, cenſetur abſolutè contrahere; vnde non poteſt ampliùs reſilire, ſecus ſi cognito defectu, non contraxiſset, in quo ſtandum eſt ipſius aſſertioni, nam de eius voluntate aliter conſtare non poteſt, quàm eius teſtimonio, ſic Sanchez *diſp.* 63. *num.* 2. Palaus *num.* 2. Auerſa *ſect.* 15. Pontius *cap.* 18 *num.* 4. Bonacina *q.* 1. *punct.* 8. *num.* 19. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 7. *num.* 70. Leander *quæſt.* 43. Quòd ſi dubium ſit, an, cognito errore, quis eſset contracturus, tunc videndum eſt, an defectus de nouo cognitus ſit grauis, aut leuis; ſi enim eſt grauis, vt ſi non inueniatur eſse Virgo, aut diues illa, quæ talis putabatur, optimè poteſt reſilire, quia præſumitur non habuiſse animum ſe obligandi, ſecus ſi defectus ſit leuis, ita Sanchez, Nauar., & Bonacina, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 48.

85. Quæres: An cauſa ignorata, quæ dedit cauſam contractui ipſo facto reddat Sponſalia nulla, & irrita, an verò relinquat valida, ſed irritanda, & annullanda ad petitionem illius, qui fuit deceptus, quod ſcire maximè neceſsarium eſt propter impedimentum publicæ honeſtatis; nam ſi Sponſalia ſunt valida, quamuis poſtea irritentur ad petitionem decepti, oritur impedimentum publicæ honeſtatis, ſecus ſi ſint ipſo facto nulla, & irrita.

86. Reſp. Sponſalia eſse nulla, & irrita, ſi error verſetur circa ſubſtantiam, & perſonam, cum qua contrahitur, ſecus ſi verſetur circa qualitates, quod regulariter verificatur de quo-

cum-

cumque contractu ex errore celebrato, qui eſt ipſo facto nullus, ſi error verſetur circa ſubſtantiam, vt ſi vendas vitrum pro gemma, aurichalcum pro auro, ſecus ſi verſetur circa qualitates, quia tunc remanet conſenſus abſolutus circa ſubſtantiam; in noſtro caſu cum error ſit circa qualitates ignoratas, non circa perſonam, cum qua contrahitur, Sponſalia remanent ab initio valida, & pariunt impedimentum publicæ honeſtatis, quamuis poſtea diſſoluantur ad petitionem decepti, qui habet ius reſiliendi, ſic Roſignol. *de Sponſal. 1. prænot. 5 ſect. 8. & de Sponſal. II. prænot.* 17. Palaus *punct.* 29. *num.* 10. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 17. *dub.* 5. *num.* 31. Pontius *lib.* 12. *cap* 18 *num.* 4. Ant. à Spiritu S *ſect.* 13. *num.* 170.

87. Quòd ſi deceptus, cognito errore, Sponſalia ratificauit, aut expreſsè per verba, aut etiam tacitè per copulam habitam cum Sponſa, non poterit ampliùs reſilire, niſi noua adueniat cauſa, quia ſic cenſetur cedere iuri ſuo, & Sponſalia approbare, vt ex communi ſententia docent Sanchez *diſp.* 66 *num.* 5. Palaus *num* 11. Auerſa *quæſt.* 8. *ſect.* 15. Leander *diſp* 5. *quæſt.* 54. Pontius, & alij notantes, copulam debere eſſe factam animo Sponſalia ratificandi, ac proinde neceſſarium eſſe, quòd Sponſus ſciat, ſe habere ius reſiliendi, illudque perdi per talem copulam; ſi enim ignoret, ſe poſſe reſilire, aut copulam eſſe tacitam ratificationem, tunc quia deficit animus, & voluntas ratificandi, deficit etiam ratificatio, ſic Auerſa *ſect* 17., & cum Hurtado, & Trullench. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 13. *num.* 169.

DVBIVM XI.

An, Qui habet occultum impedimentum, licitè poſſit Sponſalia contrahere, & partem cogere ad Matrimonium contrahendum.

88. Defectus occulti contrahenti poſſunt eſſe in duplici differentia; alij ſunt, qui nullum afferunt detrimentum parti, nec ſunt pernicioſi, ſed dumtaxat reddunt matrimonium minùs commodum, & minùs appetibile, vt ſi pauper eſſet Sponſa, quæ iudicabatur diues; ignobilis, quæ iudicabatur nobilis; deformis, quæ pulchra; corrupta, quæ iudicabatur Virgo: alij ſunt pernicioſi, & damnoſi parti, quæ non ſolùm reddunt matrimonium minùs appetibile, ſed etiam odioſum, & damnoſum alteri, vt morbus Gallicus, paralyſis, aut lepra, aliuſque morbus contagioſus; infamia ex genere, vel delicto proueniens, quæ honeſtam familiam deturpare poſſet, & alij huiuſmodi, qui vel generationem impediunt, vel honeſtæ prolis educationi officiunt, vel à ſociabili vita auertunt: his præmiſſis.

89. Reſp. habentem defectum primi generis, eo non detecto, licitè poſſe Sponſalia contrahere, illiſque contractis, poſſe cogere partem ad illa implenda, & matrimonium contrahendum. Ratio eſt, quia iam vſu, & conſuetudine receptum eſt, vt in contrahendis matrimonijs nemo teneatur ſe ipſum infamare, ſuoſque defectus occultos reuelare, quamdiù tales defectus alteri non nocent, cum ſpectet ad aliam partem ſibi proſpicere, & diligenter inquirere de qualitate, ac defectibus alterius, ſibique imputare debet, ſi illos non inquirat aut non deprehendat, maximè quia huiuſmodi defectus non impediunt ſocialem vitam, aut generationem, vel honeſtam prolis educationem, in quem finem matrimonium contrahitur, & in hoc conueniunt Doctores communiter, Coninch. *diſp.* 23 *dub.* 15. *concl.* 1., & 2. *num.* 81. Pontius *lib.* 12. *cap* 18. *num.* 6 Sanchez *lib.* 6. *diſp.* 57 *num* 8. Palaus *punct* 30. *num.* 2. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 14. Leander *quæſt.* 55.

90. Qui tamen aduertunt, per accidens fieri poſſe, vt præſertim Sponſa teneatur illos defectus aperire Sponſo ignaro, & innocenti, aut à contrahendo deſiſtere, quando præuidere poteſt, matrimonio contracto, defectum eſſe cognoſcendum, & inde amorem vertendum in odium; diſſenſiones graues, pericula, & mala grauia fore ſequenda, nam ex lege charitatis erga ſe ipſam tenetur ſibi hæc mala præcauere, & ex lege charitatis erga proximum non ei grauiter nocere ob proprium commodum: ſimiliter non poſſe fraude, dolo, & mendacijs compartem inducere ad contrahendum, fingendo ſe Virginem cum eſſet corrupta, aut valde diuitem, & nobilem, cum non eſſet talis, quia hoc modo alterum deciperet, illique iniuriam faceret, & iniuſtitiam: poteſt tamen hos defectus diſſimulare, & tegere; &, ſi fuit corrupta, poteſt aliquo artificio, induſtria, & medijs aliàs licitis occultum defectum tegere, ne à Viro cognoſcatur, quia licèt non poſſit alterum decipere, & doloſè ad matrimonium inducere, non tamen tenetur ſe ipſam infamare, aut ſuos defectus reuelare; poteſt etiam interrogata æquiuocè reſpondendo negare, ſe eſſe corruptam, quia hoc ſpectat ad tuendam ſuam famam, & ita tenent Auerſa *quæſt.* 8. *ſect.* 19. Coninch., Turrian., Pontius, Sanchez, quos ſequitur Palaus *punct.* 30. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 5. *ſect.* 14. *num.* 137. Leander *quæſt.* 55.

91. Reſp 2. Qui laborat tali defectu occulto non ſolùm licitè poteſt Sponſalia, & matrimonium contrahere, ſed etiam alteram partem ignaram cogere in iudicio, & extra ad contrahendum. Ratio eſt, quia Sponſalia cum tali defectu contracta ſunt valida, & obligatoria, & ſic ius habet, qui defectum patitur, vt promiſſa compleantur, quod per illum defectum non amiſit; ergo tenetur altera pars quouſque eſt ignara defectus Sponſalia complere, quamuis ius habeat reſiliendi, & obligationem elidendi per exceptionem, & obiectionem talis defectus; quamdiù autem eſt ignara,

& obli-

& obligationem non elidit, tenetur eam adimplere, & iniuſtè agit, ſi recuſat, & inde cogi poteſt ad eam implendam: exemplum habes in adultero, qui poteſt petere debitum, quod altera pars tenetur reddere, quamuis, cognito errore, ius habeat ad illud negandum, Auerſa *ſect.* 19. Sanchez *diſp.* 68. *num.* 8. Palaus *punct.* 30. *num.* 8 Ant. à Spiritu S. *num.* 175., & cum Leandro *q.* 57. Hurtado, Filliuc., Trullench., & alij.

92. Quòd ſi defectus ſit ſecundi generis, id eſt damnoſus, & pernicioſus, non deſunt Doctores, qui contrahentes eximant ab obligatione illum manifeſtandi, volentes, licitum eſse contrahere cum ignaro talis defectus, quia nemo tenetur ſe ipſum infamare, ſuaque vitia manifeſtare, ſed ad compartem ſpectat de illis inquirere, ſibique imputare debet, ſi non inquirat, aut non inueniat, ſic Hurtado *diſſ.* 2. *de Matrim. diſp.* 17. *num.* 62., & cum illo Leander *quaſt.* 6. fauet Sanchez *diſp.* 68. *num.* 7. exemplum ponens in morbo Gallico. At veriùs exiſtimo, patientem tales defectus pernicioſos non poſse cum perſona illorum ignara licitè contrahere, niſi & ipſa ſimiles defectus patiatur, quia ſic contrahendo graue damnum inferret innocenti, & peccaret contra iuſtitiam, ea ratione, qua peccat, qui vendit ligna, aut equum, aut alia pernicioſa, ſeu inutilia ad effectum, pro quo emuntur, vel habentia graues defectus occultos, qui ementem omnino auerterent à contractu; ergo qui patitur tales defectus pernicioſos tenetur illos parti manifeſtare, vel à Matrimonio deſiſtere, cum illi auertant à ſocietate coniugali, impediant generationem, & honeſtam educationem, in quem finem ordinatur Matrimonium, ita Palaus, & Ant. à Spiritu S. ſupra, & cum alijs Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 287.

DVBIVM XII.

An pro diſſolutione Sponſalium neceſſaria ſit Iudicis Authoritas.

93. CONueniunt Doctores, non eſſe neceſſariam authoritatem Iudicis, ſed poſſe quemlibet propria authoritate reſilire, quando datur cauſa ipſo iure dirimens Sponſalia, vt quando alter Sponſus Religionem ingreditur, aliud matrimonium de præſenti celebrat, aſſumit ordines Sacros, aut impedimentum ſuperuenit dirimens matrimonium, quod etiam indicat D. Thomas *in* 4. *diſt* 27. *q.* 2. *art.* 3. Ratio eſt, quia tunc matrimonium eſt impoſſibile, & ſic nemo poteſt ad illud obligari. Similiter quando certa, & manifeſta eſt cauſa diſſoluendi Sponſalia, poſſunt Sponſi propria authoritate recedere, non expectata Iudicis Sententia, quæ in illo caſu non eſt neceſſaria, nec vllo iure præcipitur, & Sponſalia fuere contracta ſub illa tacita conditione, niſi res fuerit mutata, ſeu, niſi accedat iuſta cauſa reſiliendi, qua ſtante poteſt quilibet reſilire, & vti iure ſuo, ita Pontius *lib.* 12. *cap.* 18 *num.* 8. Palao *punct.* 31. *num.* 1. Auerſa *quaſt.* 8. *ſect.* 16. Sylueſter, Nauar., Palud, Ledeſma, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſal II. pranot.* 15. *num.* 1.

94. Aliqui volunt, implorandam eſſe Iudicis authoritatem, quando Sponſalia fuere publicè celebrata in facie Eccleſiæ, & cauſa recedendi non eſt publica, ſed occulta, prout innuit P. Roſignol. *num.* 2. Verùm exiſtimo, poſſe quemlibet reſilire ſine alia Iudicis Sententia, quando ſibi certò conſtat de cauſa diſſoluendi Sponſalia, ſiue ſit publica, ſiue occulta, dummodo nullum ſequatur ſcandalum; ſi enim immineat ſcandalum diſſolui non poſſunt ſine authoritate Iudicis competentis. Ratio eſt, quia nullo iure cautum eſt, vt in hoc requiratur Iudicis Sententia, qua nec requiritur ex natura rei, adeoque poterit, exiſtente iuſta cauſa diſſoluendi Sponſalia, nec vllum immineat ſcandalum, vnuſquiſque iure proprio recedere, non expectato Iudicis Decreto: certè ſi vna pars Religionem ingrediatur, ſuſcipiat ordines Sacro, aut aliud contrahat matrimonium de præſenti, manet altera pars eoipſò libera, vt poſsit diſponere de ſe ipſa, ita etiam libera remanebit, vt poſſit propria authoritate recedere, ſi altera pars fornicetur, incurrat notabilem deformitatem, morbum contrahat contagioſum, & inſanabilem, ſuperueniat periculum magni damni, aut ſcandali, vel aliquid ſimile, quod ab initio à Sponſalibus retraxiſſet, quia nimirum cenſentur Sponſalia celebrata ſub tacita conditione, *niſi ſuperueniat notabilis mutatio*, quod verum eſt etiam, quando talis defectus antecedens ſolùm poſt Sponſalia detegitur, quia in celebratione Sponſalium ſemper imbibitur illa conditio; niſi talis defectus ſuperueniat, aut de nouo detegatur, & ita tenent Doctores magis communiter, Palud., Nauar., Sylueſter, Tabiena, Angel., Lopez, & alij, quos ſequitur Auerſa *ſect.* 16. Sanchez *diſp.* 69. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 8. Andreas à Matre Dei *tract.* 9. *cap.* 2. *punct.* 7. Roſignol. ſupra *num.* 2. Palaus *punct.* 31.

95. Nec dicas; ſi in celebratione Sponſalium ſemper intelligitur tacita conditio, *niſi ſuperueniat, aut detegatur notabilis mutatio*, ſequitur, Sponſalia ſemper eſse conditionata, & ſic nunquam ex illis oriri impedimentum publicæ honeſtatis, quod ſolùm oritur ex Sponſalibus abſolutis, & non conditionaris. Contra enim eſt, quòd conditio, quæ de iure ineſt in contractu Sponſalium, non reddit illa ſimpliciter conditionata, ſed ad hunc effectum dumtaxat, vt, exiſtente, aut ſuperueniente tali conditione, poſſit quis ab illis recedere; ad hoc autem, vt non oriatur impedimentum publicæ honeſtatis, Sponſalia debent eſse ſimpliciter conditionara per conditionem appoſitam, vt ſuo loco dicemus.

96 At quia contingere poteſt, vt oriantur ſcandala, & mala grauia, ſi quis authoritate propria recedat à Sponſalibus publicè celebratis, quando cauſa recedendi eſt occulta, & altera pars inſtat pro adimpletione Sponſalium, tunc ad euitanda ſcandala, & ad ſatisfaciendum Eccleſiæ, neceſſe eſt cauſam deducere, & comprobare apud Iudicem competentem, & ab illo Sententiam expectare, ſiuè agatur de diſſoluendis Sponſalibus priùs validis, ſiuè de declarandis inualidis, quæ talia erant ab initio, prout docent Doctores communiter cum Leandro *q.* 59.

97. Nec obſtat tex. in cap. *ſi duo pueri*, *de diſpen. impub.* vbi grauis impoſita eſt pœnitentia cuidam, qui receſſit à Sponſalibus, irrequiſito Eccleſiæ iudicio: Nec tex in cap. *de illis*, *eodem tit.* vbi dicitur, impuberes poſtquam ad pubertatem peruenerint reclamantes iudicio Eccleſiæ debere ſeparari, ex quibus inferri videtur, Sponſalia numquam diſſolui poſſe authoritate propria, ſed ſemper recurrendum eſſe ad iudicium Eccleſiæ. Reſp. in primo Textu non eſſe ſermonem de receſſu à Sponſalibus facto ex legitima cauſa, ſed de receſſu à matrimonio de præſenti ſine vlla cauſa, vt explicat Sanchez *diſp.* 69 *in fine*. In ſecundo verò Textu non præcipitur, vt reclamatio fiat coràm Iudice Eccleſiaſtico, ſed tantùm dicitur, quòd ſi impubes factus pubes reclamauerit coràm Eccleſia, implorando ipſius iudicium, debeat per Eccleſiam ſeparari.

98. Si cauſa recedendi à Sponſalibus ſit dubia, ſiuè de iure, ſiue de facto, dico, contrahentes non poſſe propria authoritate recedere, ſed recurrendum eſſe ad Iudicem pro illorum diſſolutione: tunc dicitur cauſa dubia de iure, quando dubitatur, an talis cauſa ſit ſufficiens: dubia de facto, quando dubitatur, an re vera inſit. Ratio eſt, quia per celebrationem Sponſalium vnuſquiſque ius habet, vt matrimonium contrahatur, quo iure priuari non poteſt inuitus ab altera parte propter ſolum dubium, nam melior eſt conditio poſſidentis, & nemo Iudex eſt in cauſa propria, quando agitur de præiudicio Tertij, ac proinde recurrendum eſt ad Iudicem competentem, qui, diligenter rebus omnibus perpenſis, ſi dubium maneat, in fauorem rei iudicare debebit, iuxta regulam; in dubio fauendum eſt reo; ſi vero rationes pro vtraque parte probabiles ſint, in fauorem habentis maiorem probabilitatem iudicare debebit, maximè poſt Decretum Innocentij XI. damnantis illam propoſitionem, quæ eſt in ordine Secunda. *Probabiliter exiſtimo, Iudicem poſſe iudicare iuxta opinionem minùs probabilem*: quod maximè obſeruandum eſt in cauſis matrimonialibus, & Sponſalium, quæ ſunt fauorabiles, prout latè oſtendit P. Roſignol. *ſupra pranot.* 17.

99. Quòd ſi compelleris adimplere promiſſa, cum habeas iuſtam cauſam reſiliendi, ſed occultam, quæ famam alterius lædere poteſt, vt eſset fornicatio Sponſæ, ſiuè ante, ſiue poſt Sponſalia commiſſa, de qua tibi certò conſtat, teneris in hoc caſu priùs partem ſecretò admonere per te, vel per alium, per Parentes, amicos, aut Conſanguineos, vt deſiſtat, comminando propalationem defectus, & ſi non acquieſcat, ſed inſtet pro adimpletione promiſſi, potes defectum occultum deferre apud Iudicem, etiamſi ſequatur damnum, & infamatio Sponſæ, quia talis delatio eſt proprij iuris defenſio, ſibique imputare debet fœmina, ſi remaneat infamata, cum monita noluit deſiſtere ab iniuſta prætenſione, & teſtes, qui hoc crimen agnoſcunt, tenentur illud reuelare pro defenſione tui iuris, & ita tenent Sanchez *diſp.* 70. *num.* 2. Auerſa *ſect.* 16. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 11. *num.* 93. Andreas à Matre Dei *punct.* 7 *num.* 105. Layman, Pontius, Rebellus, quos ſequitur Palaus *num.* 4.

100. Si autem crimen ita ſit occultum, vt in iudicio probari non poſſit, aut quia non ſunt Teſtes, aut quia nolunt teſtificari, tunc ceſsat obligatio recurrendi ad Iudicem, cum talis recurſus ſit inutilis, & potiùs tibi pernicioſus, nam defectu probationum poteris cogi adimplere matrimonium promiſsum, ad quod non teneris, quare in illo caſu potes propria authoritate recedere, ſicut poteſt quis propria authoritate rem ſuam capere ab alio iniuſtè detentam, quando in iudicio non poſset eam habere, vt cum Sanchez, & Layman docet Palaus *num.* 4., & cum Auerſa, & Dicaſtillo, Andreas *num.* 102., & ſi fortè à Iudice compelleris ſtare promiſſis, cum talis compulſio ſit iniuſta, & innitatur falſæ præſumptioni, nullam parit in conſcientia obligationem, ſed licitum eſt modis omnibus mandatum ſubterfugere.

101. Iudex idoneus ad Sponſalia diſsoluenda eſt tantùm Iudex Eccleſiaſticus, qui iuriſdictionem habet ordinariam, vel delegatam in foro externo, & contentioſo; vnde Iudex Laicus non poteſt hanc cauſam cognoſcere, cum ſit cauſa ſpiritualis ad matrimonium pertinens, nec Parochus, qui iuriſdictionem in foro externo, & contentioſo non habet, ita cum Palud., & Sanchez, Roſignol. *pranot.* 15. *num.* 6., & cum alijs Leander *quaſt.* 62.

102. Quæres: An ſit neceſse petere iuramenti relaxationem, quando Sponſalia iurata, ſiue propria, ſiue Iudicis authoritate diſsoluuntur. Reſp. negatiuè, quia, deficiente promiſſione matrimonij, deficit etiam obligatio iuramenti, quia ſicut in promiſſione matrimonij, ita & in iuramento ſubintelligitur tacita conditio, niſi ſuperueniat, aut detegatur notabilis mutatio, qua ſtante, ſicut matrimonium, ita iuramentum deſinit obligare. Colligitur ex cap. *Quemadmodum de iure iurand.* vbi dicitur, non eſse periurum, qui poſt Sponſalia iurata recedit ob fornicationem Sponſæ, vt cum Sanchez Coninch.

ninch., & alijs notat Auerſa *d. ſect.* 16. Nec obſtat tex. in cap. *ſi verò de iureiurando*, vbi Pontifex ait. *Non eſt tutum contra iuramentum venire, niſi tale ſit, quòd ſeruatum in interitum vergat ſalutis æternæ*, ſed quando adeſt iuſta cauſa recedendi, niſi ſit impedimentum dirimens, aut impediens, iuramentum obſeruari poteſt ſine detrimento ſalutis æternæ; ergo, vel debet obſeruari, vel peti relaxatio. Reſp. enim, Textum eſse intelligendum de iuramento, quod nec expreſsè, nec tacitè conditionem inuoluit, ob cuius defectum ceſsat obligatio iuramenti, vt notat Auerſa.

DVBIVM XIII.

Quæ certitudo cauſæ requiratur ad ſoluenda Sponſalia.

103. QVando contrahentes ambo fatentur impedimentum, & iuſtam cauſam recedendi poſsunt Sponſalia in vtroque foro diſsolui, etiamſi reuera non adeſset tale impedimentum, nam talis confeſsio eſt remiſſio iuris, quod vnus aduerſùs alterum habet ratione ſponſalitiæ promiſsionis, & hac ratione, quaſi ex communi voluntate, & conſenſu Sponſalia diſsoluuntur, quod ſufficit ſine alia cauſa. Item diſsolui poſsunt, ſi ille, qui matrimonium exoptat fateatur ſuum defectum, puta ſe fuiſse fornicatum, aut morbo contagioſo laborare, ſecus ſi id fateatur, qui matrimonium recuſat, altero adhuc inſtante, & volente contrahere, quia talis confeſſio valet quidem in præiudicium ſui ipſius, non in præiudicium alterius volentis contrahere, ita Sanchez *diſp.* 72. *num.* 2. 3., & 4. Palaus *punct.* 32. Auerſa *ſect.* 16. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 15. *n.* 184. & alij communiter.

104. Difficultas tota eſt, quando vel vterque, vel pars, quæ contrahere cupit, negat impedimentum, & inſtat pro celebratione matrimonij, quænam tunc probatio, & certitudo cauſæ ſit neceſsaria pro diſsoluendis Sponſalibus, & impediendo matrimonio, & quidem agi poteſt de impedimento dirimente, ſeu impediente Matrimonium, vel de impedimento, non quidem dirimente, ſeu impediente, ſed dante dumtaxat ius reſiliendi, vt eſt fornicatio Sponſæ, ignobilitas, deformitas, ſæuitia, & huiuſmodi, & quæritur; an tunc requirantur plures teſtes pro tali impedimento probando, vel ſufficiat vnus Teſtis, in quo diſcrepant Doctores.

105. Reſp. p. Quando agitur de diſſoluendis Sponſalibus ob aliquod impedimentum dirimens, ſeu impediens matrimonium, ſufficit in vtroque foro vnus Teſtis fide dignus, quia ſic habetur ex cap. *Super eo* 2. *de Teſtibus*, & cap. *Præterea* 2. *de Sponſalibus*, & tradunt Roſignol. *de Sponſal. II. prænot.* 8. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 15. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 11. *num.* 77. Guttier de matrim. *cap.* 36. *à num* 2. Palaus *punct.* 32., & Sanchez *lib.* 5. *de Sponſal. diſp.* 71. *à num.* 2. vbi teſtatur de communi omnium Doctorum. Ratio eſt, quia vbi agitur de peccato vitando minores probationes ſufficiunt, quàm regulariter requirantur in alijs iudicijs, cum non ſolùm malum ſit fugiendum, ſed etiam ſpecies mali; at in caſu præſenti agitur de vitanda nullitate matrimonij, & peccato, quod Sponſi committerent contrahendo contra præſcriptum Eccleſiæ, & ſic ſufficit vnus Teſtis, qui deponat de tali impedimento; magis enim præponderat, quòd non contrahatur matrimonium inualidum, & contra prohibitionem Eccleſiæ; quàm ne Sponſi priuentur iure contrahendi inter ſe, cum ſinguli poſsint aliud matrimonium inire.

106. Quod verum eſt, etiamſi Sponſalia fuiſſent iuramento firmata, quia in d. cap *ſuper eo*, abſolutè ſignificatur, ſufficere vnum teſtem ad diſſoluenda Sponſalia, nulla facta mentione iuramenti. Ratio etiam eſt, quia iuramentum intelligitur factum ſub illa conditione, *niſi ſubeſſet impedimentum*, quod ſufficienter ſubeſſe creditur per depoſitionem vnius Teſtis fide digni, vt expreſsè tradit P. Roſignol. *num.* 8. Nec obſtat, quòd in cap. *Præterea*; dicatur, ſufficere depoſitionem vnius Teſtis ad diſſoluenda Sponſalia, ſi non ſint iuramento firmata, quia ibi agebatur de Teſte, qui non erat ſatis fide dignus, imò vehementer ſuſpectus, quòd peruerſa voluntate vellet matrimonium impedire, cum eſset conſanguineus Sponſi, & ob timorem, vel aliam cauſam ſuum nomen non publicauerat in iudicio, vt requiritur ad hoc, vt ſufficiat dictum vnius Teſtis ad diſsoluenda Sponſalia iurata, prout tradunt, & docent Sanchez, Palaus, Coninch., Ant. à Spiritu S., & alij.

107. Nec etiam obſtat, quòd pro diſsoluendo Matrimonio iam contracto, ſeu declarando, fuiſſe nullum, non ſufficiat vnus Teſtis iuratus, ſed requirantur duo Teſtes omni exceptione maiores, ex cap. *licèt ex quadam de Teſtibus*, & cap. 1. *de conſanguinit.*, quia quamuis tunc etiam agatur de peccato vitando, quod contrahentes committerent, ſi perſeuerarent in matrimonio ex aliquo impedimento nullo, & irrito; attamen eſt res grauiſsima, & magni præiudicij, cum agatur de iure quæſito, ſeu poſſeſſo tollendo, & diſſoluendo vinculo, quod de ſe eſt indiſſolubile, & ſic non mirum, ſi maiores, & euidentes probationes requirantur, tum maximè quia imminet æquale periculum peccati, ſi diſſoluatur matrimonium validum.

108. Teſtis debet eſſe fide dignus, & talis, vt meritò non ſit repellendus; debet eſſe iuratus, & ocularis, vt ex certa ſcientia deponat; nam licèt agatur de peccato vitando, quia tamen ſimul agitur de alterius præiudicio, non creditur niſi Teſti iuranti, & ex certa ſcientia

deponenti, nec ſufficit ſi de ſolo auditu deponat, niſi in impedimento conſanguinitatis, & affinitatis, vbi ſufficit ſi ſub iuramento deponat, ſe audiuiſse ſaltem a duobus ſuis maioribus fide dignis, & quòd clarè diſtinguat gradus ex vtraq. parte, vt habetur ex cap. *licet ex quadam, de Teſtibus*, & docent Palaus *num.* 4. Roſignol. *num.* 2., Alijque communiter. Non tamen requiritur, vt nomen teſtis publicetur, niſi quando Sponſalia ſunt iurata, ob fortiorem obligationem Sponſaliorum iuratorum: admittitur etiam Teſtis conſanguineus, etſi alleget turpitudinem ſuam, per Textum in d. cap. *Praterea 2. de Sponſalib.* etiam criminoſus, & vilis, quia nimirum agitur de peccato vitando, vt ſatis ſuse docet Roſignol. *loco cit.*, & *de Sponſal. II. diſquiſ.* 2 §. 23.

109. Sufficit etiam ad diſſoluenda Sponſalia, quamuis iurata, & matrimonium impediendum publica ſama de impedimento, ex cap. *ſuper eo de conſanguinis.* dummodo talis ſama legitimè probetur in iudicio, nec oppoſitum per teſtes fide dignos probetur à parte litigante, cap. *Cum in tua de Sponſalibus*, vt docet Roſignol. *de Sponſalib.* 11. *pranot* 8. *à num.* 11. Non ſufficit ſolus rumor impedimenti apud aliquos priuatos, ſed requiritur vera fama apud totam viciniam, ſeu maiorem partem: in hoc enim differt fama à rumore, quòd fama tunc eſt, quando tota, vel maior pars viciniæ clamat de tali impedimento, rumor verò quando aliqua pars viciniæ, puta tertia, vel quarta pars proclamat, vt cum Hoſtienſi, Ioan. Andrea, Cardinali, Præpoſito, & alijs notat Roſignolus *diſquiſit.* 2. §. 21 An verò ad excludendam famam admitti poſſint iuramenta ipſorum contrahentium, quòd illud impedimentum non exiſtat, relinquitur arbitrio Iudicis, qui, attentis qualitatibus perſonarum, & famæ, poteſt admittere.

110. Reſp. 2. quando agitur de ſoluendis Sponſalibus, & impediendo matrimonio non ob impedimentum, cum quo contrahere ſit peccatum, ſed ob defectum dantem ſolùm ius reſiliendi, vt eſt fornicatio Sponſæ ſinè præcedens, ſiue ſubſequens, ignobilitas, ſæuitia &c. requiruntur duo teſtes integri, id eſt ex certa ſcientia, & ſub iuramento deponentes. Ratio ſumitur ex regula generali requirente in omnibus alijs iudicijs duos Teſtes, quando agitur de præiudicio Tertij, & de tollendo iure alteri perfectè acquiſito, vt habetur ex cap. *licet ex quidam* cap. *Veniens*, cap. *in omni negotio, de teſtibus*. Nec ſufficit vnus Teſtis, niſi quando agitur de peccato vitando, & hoc ex ſpeciali priuilegio iuris ob animarum ſalutem, ſed hìc agitur de præiudicio Tertij, & iure alterius tollendo, & non de peccato vitando; ergo requiruntur duo Teſtes integri, & omni exceptione maiores, ſicut generaliter in omnibus aliis cauſis, vt contra Paludanum docent Roſignol. *de Sponſal.* 11. *diſquiſit.* 2. §. 22. Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 72. *num.* 7. Palaus *punct.* 32. *num.* 8. Guttier. *cap.* 30. *num.* 17. Ant. à Spiritu S. *num.* 183. in foro tamen conſcientiæ ſufficere vnicum Teſtem etiam non iuratum, vt altera pars licitè, & iuſtè poſſit à Sponſalibus reſilire, docent Sanchez *diſp.* 73. *num.* 2. Palaus *num.* 8. Guttier. *cap.* 36. *num.* 17. dummodo ſit fide dignus, & deponat de certa ſcientia, & abſque vlla mendacij ſuſpicione, quia ex vi illius teſtimonij probabiliter, & prudenter quis iudicare poteſt, impedimentum adeſſe.

111. Addit Auerſa *quaſt.* 8. *ſect.* 16., etiam in foro externo pro qualitate rei, & perſonarum poſſe interdum ſufficere vnicum Teſtem fide dignum, qui cum iuramento deponat, vt Iudex meritò poſſit abſoluere partem innocentem ab obligatione Sponſalium, quia, inquit, *durum eſſet compellere Virum ingenuum ad ducendam Sponſam, quam à tali Teſte audiuit, & in mente ſua perſuaſum habet fuiſſe fornicatam, & eſſe corruptam, quam putabat Virginem, tum quia ex ipſo capite infelices exitus timeri poſſent.* Affert etiam alias rationes, & ponit diſcrimen inter hanc & alias materias iudiciales in quibus agitur de puniendis delictis, aut auferendis alijs bonis, quia dictum vnius teſtis, quamuis non faciat plenam probationem, facit tamen vehementem ſuſpicionem, & probationem ſemiplenam, ſufficientem ad hoc, vt Iudex poſſit torquere Reum, vt ab illo veritatem extorqueat, & ad imponendam pœnam extraordinariam; cum autem in hac materia non cadat tortura ad habendam veritatem, nec pœna, erit probatio ſufficiens ad ſoluenda Sponſalia, ita Auerſa.

CAPVT III.

DE NATVRA, ET QVIDDITATE MATRIMONII.

DVBIVM I.

Quid, & Quotruplex ſit Matrimonium.

1. MAtrimonij Nomen deſumptum eſt à *Matre*, eò quòd fœmina idcirco Matrimonium ineat, vt Mater efficiatur, potiùs autem à Matre, quàm à Patre nomen ſortitur, quia prolem concipere, parere, ac educare matris munus eſt, ſicut è contra Patrimonium dicitur à Patre, quia ad ipſum ſpectat alere, & conſeruare Filios, eiſque pro victu, & veſtitu neceſſaria prouidere: dicitur etiam *Coniugium*, vel quia duos in carne vna coniungit, vel quia vir, & fœmina, vni communi iugo ſubduntur: dicitur *Connubium*, & *Nuptia*, eò quòd Mulier Viro tradita ſolebat velo quodam obnubi,

obnubi, & quaſi nube tegi, Vnde Iſid. *lib. 9. etymol. cap. 7.* habet, *Nuptiæ dicuntur eò quòd ibi nubentium capita velent.*

2. Matrimonium in prima Mundi conſtitutione inſtitutum eſt à Deo in officium, ſeu propagationem, & conſeruationem Naturæ humanæ, vt docet Catech. Rom. *part. 2. cap.* 8. in Mundi verò inſtauratione per Chriſtum facta, eleuatum eſt ad dignitatem Sacramenti, ita vt Matrimonium, quod inter fideles legitimè contrahitur, ex inſtitutione Chriſti ſit verum, & propriè dictum Sacramentum, vt poſtea dicam: vtroque modo conſiderari poteſt Matrimonium, at priùs videndum eſt, quid illud ſit conſideratum in ratione contractus, ſecundùm ſe, & prout præſcindit à ratione Sacramenti, qua ratione.

3. Reſp. Matrimonium bene definiri. Eſt coniunctio maritalis Viri, ac Mulieris inter legitimas perſonas, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens; ſic habetur ex Catech. Rom. vt traditur in iure Canon. ab Alexandro III. in cap. *illud quoque de præſump.*, & in ciuili *leg. 1. ff de Ritu nuptiar.*, & communiter admittitur ab omnibus, pro cuius explicatione ſciendum eſt, in matrimonio tria præcipuè conſiderari poſſe, primum eſt ratio contractus coniugalis inter virum, & fœminam conſiſtens in eorum mutuo conſenſu exteriùs expreſſo, ſeu mutua traditione, & acceptatione corporum inter ipſos, qua ratione etiam definitur *Contractus quo legitimæ perſonæ corporum ſuorum dominium mutuò tradunt, & accipiunt*, quæ quidem actio ab initio exercetur, & poſtea tranſit ſicut quilibet contractus humanus. Secundum eſt vinculum quoddam animorum reſultans à tali contractu, & permanens, illo tranſacto; eſtque perpetua, & indiſſolubilis coniunctio, ratione cuius quilibet coniux eſt alteri perpetuo alligatus, iuxta illud Rom. 7. *Mulier alligata eſt Viro quanto tempore vir eius viuit* 1. ad Corinth. 7. *Alligatus es Vxori? noli quærere ſolutionem*; quod vinculum dicitur etiam poteſtas, ius, & dominium, quod vnus in alterius corpus habet, ſiue mutua ſubiectio, & obligatio ad reddendum ſibi debitum coniugale. Tertium eſt ipſa carnalis copula, & coniunctio maritalis apta ex natura ſua ad Filios generandos, eſtque primarius finis Matrimonij, ad quem alia duo ordinantur, nimirum contractus, vinculum, poteſtas, & dominium, per illam completur, & conſummatur Matrimonium, quamuis non ſit pars eſſentialis, cum antè illam, & ſine illa ſubſiſtat tota eſſentia Matrimonij.

4. Igitur Matrimonium dicitur *coniunctio maritalis*, quæ particula intelligi poteſt tam de prima, quàm de ſecunda coniunctione ſuperiùs explicata, prout matrimonium conſideratur in fieri, aut in facto eſſe, nam vtroque modo ſumi poteſt, & de facto ſumitur aliquando pro ipſo contractu includente mutuum conſenſum exteriùs manifeſtatum, quo vir & mulier ſibi inuicem tradunt, & accipiunt poteſtatem ſuorum corporum, & aliquando pro ipſo vinculo reſultante ex illo mutuo conſenſu, quod eſt inſolubile, & ſemper durat. Additur *maritalis*, vt innuatur, quòd ſit coniunctio ordinata ad prolis generationem. Dicitur *inter legitimas perſonas*, vt excludantur, qui prohibentur aliqua lege matrimonio copulari, hic enim contractus fit tantùm inter perſonas habiles ſecundùm leges, & nullo impedimento dirimente irretitas. Dicitur *indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens*, ad explicandam indiſſolubilitatem Matrimonij, & perpetuitatem vinculi, quod ſola morte ſoluitur, & ſic *coniunctio* ſtat loco generis, cum per illam particulam matrimonium conueniat cum alijs contractibus, & coniunctionibus, à quibus diſtinguitur per reliquas particulas, quæ ſtant loco differentiæ; vt autem vtraque coniunctio ſiuè in fieri, ſiuè in facto eſſe clariùs explicetur, ſolet etiam definiri hoc modo: Matrimonium eſt indiuidua coniunctio Maris, & fœminæ legitimo contractu inita, & firmata ad prolem generandam ordinata.

5. Reſp. 2. Matrimonium, prout eſt Sacramentum, benè definiri, eſt indiſſolubilis, & legitimus contractus inter Virum, & fœminam, quo traditur, & acceptatur mutua corporum poteſtas gratiæ ſpiritualis collatiuus, per quas vltimas particulas ſufficienter diſtinguitur fidelium matrimonium ab illo infidelium, quod cum non ſit Sacramentum, nec gratiam confert, quamuis conueniant in ratione contractus, ſic habet Bonacina *quæſt. 2. de matrim. punct.* 1. ita etiam Pontius *lib. 1. cap. 2. num. 10.* ex Tolet. *lib. 7. cap. 5.* poteſt etiam ſatis bene definiri; *eſt ſignum ſenſibile gratiæ collatæ viro, & mulieri legitimo conſenſu copulatis ad perpetuam vitæ conſuetudinem*, vt habet Andreas à Matre Dei *cap. 3. punct. 2. num. 7.*

6. Reſp. 3. Matrimonium aliud dici legitimum, aliud ratum, aliud conſummatum; legitimum dicitur illud, quod legitimo conſenſu inter perſonas non impeditas, & ſeruatis legibus contractum eſt; cuiuſmodi olim erant ante Chriſti aduentum, & nunc etiam ſolet inter infideles; inter quos validus eſt Matrimonij contractus. Ratum includit in ſe legitimum, præciſum à copula carnali, & inſuper addit rationem Sacramenti, per quod maiorem firmitatem, & indiſſolubilitatem acquirit; vnde Innocent. III. in cap. *Quanto de diuortijs* habet. *Etſi matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; inter fideles autem verum, & ratum exiſtit, quia Sacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur.* Dicitur verò conſumatum, quando fuit carnalis copula ſubſecutam, ſicut enim emptio, & venditio, licèt mutuo conſenſu exteriùs ſignificato eſſentialiter conſtituatur, tamen reali traditione mercium, & pecuniarum conſummatur, & completur, ita etiam Matrimonij eſſentia licèt, mu-

tuo

tuo conſenſu exteriùs ſignificato eſſentialiter conſtruatur, tamen reali traditione mercium, & pecuniarum conſummatur, & completur, ita etiam Matrimonij eſſentia, licèt mutuo conſenſu conſtituatur, carnis tamen copulatione conſummatur, & completur.

DVBIVM II.

De Conuenientia Inſtitutione, ac Neceſſitate Matrimonij.

7. MAtrimonium licitum eſſe, ac honeſtum, non poteſt eſſe dubium, quidquid dixerint olim hæretici nonnulli, cum vel ab ipſo principio Mundi Deus illud approbauerit quando *Gen. 1.* creatis Adamo, & Heua benedixit eis, dicens; *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram*; quod iterum fecit poſt lapſum humanæ Naturæ, & poſt diluuium *cap. 9.* dum benedicens Noe, & Filijs eius dixit ad eos; *Creſcite, & Multiplicamini, & replete terram*, & in nouo Teſtamento Chriſtus approbauit, dum cum ſua Sanctiſſima Matre, & Apoſtolis interfuit nuptijs celebratis in Cana Galileæ, & Apoſt. 1. ad Corint. 7. ait; *Qui Matrimonio iungit Virginem ſuam benè facit*, & iterum *ſi nupſerit Virgo non peccauit* ad Hebr. 13. *honorabile Coniugium, & Thorus immaculatus*. Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet*, ex quibus, alijſque Scripturæ locis ſufficienter colligitur, Matrimonium eſſe licitum, bonum, & honeſtum.

8 Ratio etiam eſt, quia propagatio humanæ naturæ debito, & conuenienti modo facta eſt res licita, & per ſe bona, & non poteſt natura humana debito, & conuenienti modo propagari ſine matrimonio, quo vir, & fœmina indiſſolubili vinculo copulantur ad debitè prolem procreandam, & educandam, ſiquidem ad illius legitimam propagationem non ſufficit generatio, ſed etiam requiritur debita prolis educatio, & gubernatio, quod per ſe haberi non poteſt ſine vinculo matrimoniali; quamuis enim ex concubitu vago Filius naſcatur, non tamen illi prouiſum eſt de honeſta educatione, gubernatione, & diſciplina, niſi fortè per accidens; nam cum Pater vt plurimùm non ſit certus, non curat de honeſta prolis educatione, nec curat illi prouidere neceſſaria ad ſuſtentationem, vt contingit quando indiſſolubili vinculo mas, & fœmina coniunguntur; ergo licitum eſt Matrimonium, per quod creſcit amor & ſollicitudo in parentibus ad prolem educandam, & gubernandam tamquam hæredem ſuæ familiæ, nominis, & diuitiarum, & ita tenent Catholici omnes.

9 Requiritur tamen, quòd Matrimonium non vitietur à fine prauo, ac proinde notandum eſt, ad plures fines illud contrahi poſſe: ad propagandam generationem: in remedium concupiſcentiæ propter gratiam Sacramenti, & ob pacem, diuitias, nobilitatem, & huiuſmodi; Matrimonium contrahere ob finem generationis, & propagationis, vtique honeſtum, & licitum eſt, cum huiuſmodi ſit finis principalis, & primarius Matrimonij, ad id à Deo, & à natura ordinati, poteſt etiam licitè contrahi ob vitandum peccatum, & in remedium concupiſcentiæ, qui eſt finis ſecundarius, vt colligitur ex Apoſt. 1. Corinth. 7. *propter fornicationem*, vtique vitandam, *vnuſquiſque ſuam Vxorem habeat, & vnaquaque ſuum virum*. Et iterum *Quòd ſi non ſe continent nubant, meliùs eſt enim nubere quam vri*, quod cum abſolutè, & abſque limitatione doceat Apoſt. licitum erit etiam primaria intentione matrimonium contrahere ob vitandam incontinentiam, ſiuè contrahentes ſint habiles, ſiue non ad ſuſcipiendam prolem; ſiue Iuuenes, ſiue ſenes, numquam tamen poſſunt finem primarium ſuſcipiendæ prolis poſitiuè excludere, quamuis non teneantur illum poſitiuè intendere: Idem dicendum eſt de alijs finibus ſecundarijs, modò ſint honeſti, vt contrahere propter diuitias, pulchritudinem, honorem, pacem, & huiuſmodi, quia non tenetur quis ſemper operari propter finem præſtantiſſimum, ſed ſufficit, quòd operetur propter finem bonum, vt cum Pontio, Coninch., Dicaſtillo, & alijs docent Ant. à Spiritu S. *diſp. 2. ſect. 8. num. 40.*, & Auerſa *q. 1. ſect. 1.*

10. Si verò contrahat quis ob finem peccaminoſum, vtique peccabit mortaliter, aut venialiter, prout finis intentus mortalis eſt, aut venialis, & inde peccatum erit, ſaltem veniale, contrahere, & vti matrimonio voluptatis, & libidinis explendæ cauſa, ſicut peccant, qui comedunt voluptatis cauſa, vt fuſiùs dicetur ſuo loco, tractando de vſu Matrimonij: debet ergo Matrimonium contrahi, ſicut & exerceri ob finem honeſtum, & non ob ſolam captandam, & explendam libidinem, vt Angelus monuit Iuniorem Tobiam illis verbis, Tobiæ 6. *Accipies Virginem cum timore Domini, amore Filiorum magis, quàm libidine ductus*, & idem Tobias cap. 8. *Non luxuriæ cauſa accipio Coniugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur Nomen tuum in ſæcula ſæculorum*.

11. Poteſt etiam licitè contrahi Matrimonium abſque intentione habendi copulam, & complexum carnalem, ſed ob alium honeſtum finem, in quo caſu vtraque pars deberet eſſe conſcia, & conſentire in tali abſtinentia à copula, ne vna pars iniuriam faciat alteri parti ignoranti, & non conſentienti, quia nimirum eſſentia Matrimonij non conſiſtit in vſu, & copula actuali, ſed in mutua traditione, & acceptatione poteſtatis, & iuris vnius in corpus alterius, quod ſtare poteſt independenter ab vſu, & à copula, à qua licitè poſſunt contrahentes abſtinere, & cum tali intentione, & pacto abſtinendi contrahere, vt patet exemplo B. Virginis, & Sancti Ioſeph, qui verum

Matri-

Matrimonium contraxerunt abſque intentione habendi carnalem copulam, ſed ab illa perpetuò abſtinendi, vt communiter admittunt omnes Doctores cum Bonacina *quaſt.* 2. *punct.* 1. *num.* 9. vbi aduertit, B. Virginem non feciſſe contra Votum caſtitatis nubendo, quia ſciebat, Matrimonium nonfore conſummandum.

12. Quoad tempus inſtitutionis, Matrimonium, vt eſt contractus ciuilis in beneficium, & propagationem humanæ naturæ cœpit à principio Mundi ante peccatum, poſtquam enim Deus *Gen* 1 creauit Maſculum, & fœminam dixit illis, *Creſcite, & multiplicamini*, quibus verbis dedit Deus poteſtatem, vt Matrimonium contraherent, & poſtea quando Adam, Deo inſpirante, dixit *Gen.* 2. *hoc nunc os ex oſſibus meis*, Matrimonium fuit celebratum, & per talia verba ſuum expreſſit conſenſum Adam, & alijs ſimilibus verbis conſenſum exprimentibus credibile eſt, Heuam reſpondiſse, ſiquidem talis contractus exigebat mutuum contrahentium conſenſum, vt cum Baſilio, Vaſquez, Petro Ledeſma, Valentia, & alijs docet Leander *diſp.* 3. *quaſt.* 3. poſt peccatum primorum parentum Matrimonium, quod iam inſtitutum erat in officium Naturæ, fuit etiam ordinatum in remedium concupiſcentiæ, & poſtea in lege Euangelica fuit à Chriſto Domino eleuatum ad rationem, & dignitatem Sacramenti, vt poſtea dicam.

13. Quoad ipſius neceſſitatem dico, Matrimonium non eſse neceſsarium neceſsitate præcepti, ſiuè diuini, ſiuè naturalis, ſingulis hominibus, benè tamen toti Communitati, quia nullibi extat tale præceptum obligans ſingulos homines ad Matrimonium, quin potiùs habemus, illos ad hoc non teneri ex D. Paulo 1. ad Corinth. 7. dicente; *de Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tamquam Miſericordiam conſecutus à Domino*, & infra; *Qui Matrimonio iungit Virginem ſuam benefacit, & qui non iungit meliùs facit*. Non obſtant illa verba *Gen.* 1. *Creſcite, & multiplicamini*, quia non ad ſingulos homines, ſed ad communitatem diriguntur, vt ſpecies, & genus humanum conſeruetur, cuius conſeruatio bona, & neceſsaria eſt. Inde, licèt in principio Mundi, & ſtatim poſt Diluuium præceptum contrahendi Matrimonium obligaret omnes, nunc tamen, humano genere iam propagato, non obligat ſingulos; quos tamen obligaret, ſi adueniret ſimilis neceſſitas. Quòd ſi plures exiſterent homines ſuper terram, qui nollent Matrimonium contrahere, tenerentur alij, qui id aduerterent, vt per ſucceſſiuam Filiorum generationem humanum genus conſeruetur: &, omnibus abſtinere volentibus, poſset Communitas, ſeu Princeps aliquos cogere, quia ſient ad ipſum ſpecialiter incumbit procurare bonum Communitatis, ita etiam propagationem humani generis; hodie tamen Principes videntur immunes ab hac obligatione cogendi aliquos, cum homines ſatìs ſint procliues ad nuptias potiùs, quàm ad continentiam, vt cum Valentia notat Bonacina *punct.* 3. *num.* 2.

14. Hìc ſtatim quæritur; an ſi omnes homines bello, peſte, aut alia ratione perirent, ſolùmque remanerent Religioſi, & Moniales Voto Caſtitatis adſtricti, tenerentur iſti Matrimonium contrahere ad gignendos Filios. Prima ſententia affirmat, quia Votum, quod ortum habet à propria voluntate, non poteſt præiudicare præcepto naturali de conſeruanda ſpecie, quod præponderat, & in eo caſu magis vrgeret, ita Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 3. *num.* 4. Villalobos *in ſum. tract.* 13. *diff.* 3. *num.* 1. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 289. Sotus, & Reginaldus, quos affert, & ſequitur Bonacina *punct.* 3. *num.* 3. Secunda ſententia negat, quia prudenter exiſtimare poſsent inſtare finem Mundi, & conſummationem ſæculi, nam ſolùm ex ſpeciali diſpoſitione Diuina factum eſset, vt, ſublatis laicis, qui erant ad generationem liberi, remanerent ſolùm Religioſi, qui ſunt Voto ligati, ne generatio humana vlteriùs propagetur, ita Durandus, Palud., Vaſquez, Ledeſma, Syluius, Rebell., & Pontius, quos affert, & ſequitur Auerſa *quaſt.* 1. *de Matrim. ſect.* 5. In dubio præualere debet præceptum naturale, & obligatio contrahendi Matrimonium, vt aſserit prima ſententia. Sed caſus eſt chimæricus.

DVBIVM III.

An Matrimonium ſit verum Sacramentum conferens Gratiam.

15. CErtum eſt, Matrimonium non ſolùm in lege Euangelica, ſed ſemper, & in quacumque lege ſiuè naturali, ſiue ſcripta, & etiam nunc apud infideles importare humanum contractum, & vinculum, quo Vir, & fœmina mutuò ſe obligant, ſibique mutuò ſui corporis dominium tradunt, & accipiunt in ordine ad prolem generandam, & poſse aliqua ratione minùs rigoroſa dici Sacramentum, quatenus ſignificat coniunctionem Dei cum homine per gratiam, aut Chriſti cum Eccleſia, vt habetur ex cap. *Gaudemus de diuortijs*. & cap. *debitum, de bigamis*, & tradunt aliquando Patres. Leo *Epiſt.* 90. Chryſoſt *hom.* 20. *in epiſt ad Ephes.* Auguſt. *lib.* 2 *de peccato originali cap.* 34. & *lib.* 2. *de nupt. cap.* 21. an verò ſemper fuerit verum, & propriè dictum Sacramentum affirmat cum alijs Gonetus *diſp.* 1. *in* 3. *p. diui Thomæ num.* 7. dicens, Matrimonium Adami cum Heua fuiſse verum Sacramentum, tum ex illo Apoſt. ad Eph. 5. *Sacramentum hoc magnum eſt; Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*, tum quia Gen. 1. dictum eſt *Maſculum, & Fæminam creauit eos, benedixit illis Deus, & ait Creſcite, & multiplicamini*, illa enim benedictio non fuit otioſa, ſeodici debet,

gra-

Digitized by Google

gratiam contuliſſe, quæ proinde ſingulariter data fuit ad homines, non ad alia animalia; ergo Matrimonium illud fuit verum Sacramentum conferens gratiam.

16. Reſp. Matrimonium, nec in ſtatu innocentiæ, nec in lege Naturæ, nec in lege Scripta fuit verum Sacramentum conferens gratiam, bene tamen in lege Euangelica. Ratio eſt, quia Matrimonium eſt vnum ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutis, vt habetur ex Trident. *ſeſſ. 24. cap. vnico, & can. 1.* vbi expreſsè damnatur, qui dixerit, Matrimonium non eſse Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, aut non eſse nouæ legis Sacramentum, aut non conferre gratiam, & antea *ſeſſ. 7. can. 1.* de Sacramentis in genere definierat. *Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta; aut eſſe plura, vel pauciora, quàm ſeptem, videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè, & propriè Sacramentum; anathema ſit*; ergo apertè ſentit, Matrimonium non fuiſse antea ſub ratione Sacramenti inſtitutum, ſed tantùm ſuiſse ad dignitatem, & rationes Sacramenti eleuatum à Chriſto Domino in lege Euangelica, prout etiam habetur ex Concil. Florent. in Decreto Eugenij, & tenent Patres ac Doctores communiter.

17. Conſ. quia Sacramentum eſt ſignum ſenſibile à Chriſto Domino inſtitutum ad gratiam conferendam non ponentibus obicem, ſed huiuſmodi eſt Matrimonium, quod ex inſtitutione Chriſti gratiam confert ſanctificantem, vt generaliter de omnibus Sacramentis, inter quæ ponit Matrimonium, docet Trident. *ſeſſ. 7.*, & vlteriùs ex ſua ſpeciali ratione confert auxilia opportuna ad fortiter ſuſtinenda onera Matrimonij, & prolem ritè educandam, & ad alia præſtanda, quæ inter Coniuges occurrunt, nec ſine ſpeciali auxilio diuinæ gratiæ rectè peragi poſſunt. Significat inſuper vnionem Chriſti cum Eccleſia, vnionem humanitatis cum verbo, & vnionem coniugis cum Deo per gratiam, & per charitatem, & dilectionem cum alio coniuge; ergo eſt Sacramentum nouæ legis.

18. Ad rationes oppoſitas dicendum, Matrimonium Adami, & Heuæ non fuiſse Sacramentum, niſi impropriè, quatenus erat figura futuræ Incarnationis, & ſignificabat vnionem Verbi Diuini cum humanitate, vt diximus ſuo loco de Sacramentis in genere. Nec illa benedictio Dei *Gen. 1.* vim habuit conferendi gratiam, aut ſanctificandi, ſed ſolùm fuit approbatio Diuini operis in eſse Naturæ; nec ſingulariter data fuit ad homines, ſed etiam ad alia animalia, nam poſt creationem aquatilium, & volatilium habetur *Benedixitque eis dicens; Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris, &c.*

19. Dices; pro contrahendo Matrimonio licitè datur, & accipitur pecunia pro dote, & arrhis; ergo illud non eſt Sacramentum, ſecus cõtrahens committeret ſimoniam accipiendo dotem, & pecuniam ab vxore: ſed contra R. non dari, nec accipi pecuniam pro Matrimonio, vt eſt Sacramentum, ſed ad ſuſtinenda onera Matrimonij, quæ remanent, tranſacto Sacramento.

20. Quæres primò: quandonam fuerit inſtitutum hoc Sacramentum. Reſp. certum eſt de fide, Matrimonium fuiſse à Chriſto Domino inſtitutum, & eleuatum ad rationem, & dignitatem Sacramenti, quamuis tempus talis eleuationis ſit incertum; alij enim volunt, ſic fuiſſe inſtitutum *Ioan. 2.* quando Chriſtus interfuit nuptijs in Cana Galileæ, & fauet D. Cyrill. *lib. 2. Ioan. cap* 22. alij probabiliùs dicunt; fuiſſe inſtitutum *Matth* 19. quando Chriſtus illius indiſsolubilitatem declarauit, dicens; *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet.* Alij denique dicunt, ſic fuiſse inſtitutum poſt Reſurrectionem, prout de quibuſdam alijs Sacramentis aſseritur.

21. Quæres 2. Quid ſit in Matrimonio, res; quid Sacramentum; quid res, & Sacramentum. Reſp. gratia, quæ producitur, & cauſatur à Matrimonio eſt res tantùm, prout in alijs Sacramentis; actus verò contrahentium, ſcilicet verba, aut ſigna, quibus exprimitur eorum conſenſus, & contractus perficitur, ſunt Sacramentum tantùm, quod ſignificat, & non ſignificatur, vinculum verò, quod remanet, eſt ſimul res, & Sacramentum, quia per materiam, & formam ſignificatur, & ſignificat vnionem humanitatis cum Verbo, & Chriſti cum Eccleſia, ita cum D. Thoma Sanchez, & alijs explicat Roſignol. *de Matrim 1. prænot. 6.*

22. Quæres 3. An Matrimonium ſit Sacramentum permanens, conſiſtens in ipſo vinculo, & nexu indiſsolubili remanente poſt contractum, an verò conſiſtat in ipſo contractu tranſeunte, & in fieri. Reſp. non eſse Sacramentum permanens, nec conſiſtere in vinculo, aut alio effectu permanente, ſed in ipſo contractu in fieri à Chriſto eleuato ad rationem Sacramenti. Ratio eſt, quia Sacramentum eſt ſignum practicum, quod in ſuo vſu, & applicatione cauſat gratiam ex opere operato, ſed vinculum Matrimonij non eſt ſignum ſenſibile practicum gratiæ, quod ſuo vſu ſanctificet, ſecus quoties Coniuges in ſtatu gratiæ Matrimonio vterentur nouam gratiam reciperent ex opere operato, quod nemo dixit; ergo eſsentia Sacramenti Matrimonij, non conſiſtit in vinculo, nec in alio effectu permanenti, ſed in ſolo contractu in fieri eleuato à Chriſto ad rationem Sacramenti, ita Palaus *diſp 2. punct. 5. num.* 3. Pontius *lib. 1. cap. 7. num.* 16. Coninch *diſp.* 24. *dub. 2. num.* 11.

23. Nec obſtat, quòd vinculum illud permanens ſignificet vnionem Chriſti cum Eccleſia, & Verbi Diuini cum humanitate; nam ex hoc ſequi-

Digitized by Google

ſequitur tantùm, quòd poſſit dici Sacramentum lato modo, & minùs propriè, non verò propriè, prout importat ſignum practicum gratiæ, nam hoc conuenit tantùm contractui Matrimoniali in fieri.

24. Quæres 4. An Matrimonium ſit vnum, vel duplex Sacramentum in duobus Coniugibus contrahentibus. Alij volunt, eſſe vnum, quia vnus eſt contractus: Alij dicunt, eſſe duplex totale, vel ſaltem partiale, quia duo ſunt contrahentes, in quibus gratiam producit; non poteſt autem vnicum Sacramentum in duobus ſubiectis reperiri, nec duplicem gratiam in diuerſis cauſare, prout præſtat Matrimonium in vnoquoque contrahentium, & contingit aliquando, quòd in vno, qui eſt benè diſpoſitus gratiam cauſet, non in alio, qui eſt in peccato; ergo eſt duplex Sacramentum, ſaltem partiale.

25. Reſp. eſſe vnicum Sacramentum realiter & phyſicè, ſed duplex virtualiter, æquivalenter, & quoad effectum, quia realiter eſt vnus contractus indiuiſibiliter conſurgens ex mutuo contrahentium conſenſu exteriùs per verba, aut ſigna manifeſtato, & ſic eſt vnicum realiter Sacramentum; quia tamen vim habet gratiam conferendi duobus diſtinctis ſubiectis, & de facto in illis duobus rectè diſpoſitis gratiam producit, dicitur virtualiter, & quoad effectum duplex Sacramentum, quod eſt peculiare in Matrimonio, vbi datur contractus ciuilis, & humanus, qui neceſſariò debet celebrari inter duos, & ſic in duobus reperiri, ac proinde eleuatus ad rationem Sacramenti, ſeruata natura contractus, debet neceſſariò in vtroque cõtrahente reperiri, & in vtroque producere gratiam, ſi obicem non inueniat, ita Auerſa *quaſt.* 1. *ſect.* 3. *in fine*, & latè Roſignol. *pranot.* 7.

DVBIVM IV.

An inter Baptizatos dari poſſit Matrimonium, quod non ſit Sacramentum.

26. DVæ aſſignãtur Sententiæ ſatìs probabiles. Prima ita connectit in Matrimonio fidelium rationem contractus cum ratione Sacramenti, vt vnum ſine altero ſtare non poſſit, & hoc ex inſtitutione Chriſti, qui, eleuando Matrimonium ad dignitatem Sacramenti, noluit, validum eſſe contractum inter fideles baptizatos, niſi eſset Sacramentum, & è contra, quod etiam probat ex Concil. Florent., & Trident. definientibus, Fidelium Matrimonium eſſe Sacramentum; quæ propoſitio cum ſit indefinita æquiualet vniuerſali, vt proinde nullum dari poſſit Matrimonium validum, quin ſit Sacramentum. Sicut non poteſt dari Baptiſmus, aut Confirmatio valida, quin ſit Sacramentum. Deinde, quia ſi duæ illæ rationes eſſent ex voluntate, ac intentione contrahentium ſeparabiles, poſſet vnus Coniugum velle perficere Sacramentum, quamuis alter vellet ſolùm celebrare contractum ciuilem, & aliquando hoc eſſet licitum, & laudabile, ſi nimirum vnus eſſet in peccato mortali, nec poſſet conteri; tunc enim ad euitandum Sacrilegium deberet celebrare Matrimonium ſub ſola ratione contractus, & non ſub ratione Sacramenti, quæ videntur abſurda, & præter intentionem Eccleſiæ, ac fidelium exiſtimationem.

27. Quare tenendum eſt, ita connecti ex inſtitutione Chriſti rationem Sacramenti cum ratione contractus, vt illa duo ſint prorſus inſeparabilia, & inde, qui celebrando Matrimonium nollet conficere Sacramentum, inualidè contraheret, & eſset liber ad contrahendum cum alia, niſi fortè ex ignorantia, ſeu errore ductus, falsò exiſtimaret, Matrimonium non eſse Sacramentum, vt contingit in hæreticis; vel rationem Sacramenti eſse ſeparabilem à ratione contractus, intenderet tamen Matrimonium contrahere, vt facit Eccleſia Catholica, vel quod fideles per Matrimonium efficiunt; nam in voluntate illa recipiendi Matrimonium implicitè, ac virtualiter inuenitur voluntas illud conficiendi, vt Sacramentum, & ideò ſecundùm vtramque rationem erit validum, & ita ſemper in praxi iudicandum eſt, niſi expreſſè conſtet de peruerſa voluntate non conficiendi Sacramentum, quia tunc nec validum contractum conficeret, ita Palaus *diſp.* 2. *punct.* 2. *num.* 5. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 10. *num.* 6. Petrus Ledeſma *q.* 42. *de Matrim. art.* 1. *dub.* 7. Suarez *de Sacram. in genere diſp.* 13. *ſect.* 2. Auerſa *q.* 1. *ſect.* 5. Leander *diſp.* 4. *quaſt.* 7. Roſignol. *de Matrim.* 1. *pranot.* 2. & *pranot.* 4.

28. Secunda Sententia non agnoſcit iſtam inſeparabilem connexionem contractus, & Sacramenti, vnde tenet, poſse validè contrahi Matrimonium ſub ratione contractus ciuilis, & non ſub ratione Sacramenti. Nam Sacramentum non poteſt validè fieri ſine intentione Miniſtri, & contingere poteſt, quòd contrahentes, qui ſunt Miniſtri huius Sacramenti, verè intendant inter ſe contrahere, ſeque mutuò obligare, & ſibi inuicem dominium ſuorum corporum tradere, & tamen non habere intentionem ſuſcipiendi, ſeu conficiendi Sacramentum, imò poſitiuam habere intentionem illud non conficiendi, quo caſu validum erit Matrimonium in ratione contractus ciuilis, ita vt non poſſint ampliùs alteri nubere, cum adſint omnia conſtituentia contractum, & non erit validum in ratione Sacramenti ob defectum intentionis neceſsariæ.

29. Ad rationes oppoſitas dicendum eſt, nullibi conſtare, Chriſtum ita inſeparabiliter vtramque rationem coniunxiſse, vt, deficiente ratione Sacramenti, deficeret etiam ratio contractus: Non enim ſufficienter colligitur ex verbis Concil. Florent., & Trident. definientibus

P

tibus Fidelium Matrimonium eſſe Sacramentum, quia loquuntur de Matrimonio celebrato ſecundùm inſtitutionem Chriſti, & conditiones Eccleſiæ, inter quas neceſſariò connumeranda eſt intentio Miniſtri, at non ſequitur, quòd illud ſit inualidùm in ratione contractus, ſi deficiat intentio celebrandi Sacramentum, nec Concilia hoc definiunt: quin imò ratio contractus cum præcedat rationem Sacramenti videtur ab illa independens, & quòd poſſit ſtare ſine illa, eo modo, quo ſtat ablutio phyſica facta etiam ſub præſcripta verborum forma, quin ſit Sacramentum, ſi deficiat intentio Miniſtri, quamuis definitum ſit, baptiſmum, ſeu ablutionem taliter factam cum debita intentione Miniſtri eſſe Sacramentum.

30. Deinde concedo, Matrimonium ex parte vnius contrahentis eſſe poſſe Sacramentum, quamuis non ſit tale ex parte alterius, ſi ille, non iſte habeat intentionem celebrandi Sacramentum, dummodo ambo ponant omnia requiſita ad rationem contractus, ea ratione, qua ſupra diximus, poſſe gratiam producere in vno contrahente rectè diſpoſito, & non in alio per peccatum impedito: prout etiam aſſerunt plures infra citandi, Matrimonium celebratum inter baptizatum, & non baptizatum eſſe Sacramentum ex parte baptizati, & non ex parte alterius, quia licèt hoc Sacramentum ſit realiter vnum, eſt tamen virtualiter duplex, & ſic poteſt in vno eſſe validum, & non in alio, dummodo tamen ex parte vtriuſque ſit validum in ratione contractus; ſi enim deficiat contractus, per neceſſe deficit Sacramentum, quod in contractu valido fundatur, & hæc eſt ratio, cur poſſit ſtare contractus validus ſine Sacramento, non è conrra; ſicut ſtare poteſt ablutio phyſica ſine Sacramento baptiſmi, non tamen Sacramentum ſine ablutione, quæ eſt materia baptiſmi.

31. Non ſequitur tamen, licitum eſſe fidelibus celebrare Matrimonium ſub ratione contractus, & non ſub ratione Sacramenti; hoc enim faciendo peccarent grauiter contra reuerentiam debitam Sacramento, quia ponerent materiam, & formam Sacramentalem abſque intentione debita conficiendi Sacramentum, quod in omnibus Sacramentis eſt peccatum mortale Sacrilegij, vt per ſe patet; inde ſi contrahens ſit in peccato mortali debet pœnitere, præmittendo confeſſionem, vel actum contritionis, ſecus peccaret mortaliter, ſiue cum intentione, ſiue ſine illa contrahat Matrimoninm. Hanc Sententiam tenent Vaſquez *tom. 2. in. 3. par. diſp* 138. *cap.* 5. Rebell. *par.* 2. *lib.* 2. *q.* 5. Bonacina *q.* 2. *de Matrim. punct.* 5. *num.* 4. Pontius *lib* 1 *cap.* 9. *& in append. de Matr Cathol. cum Haret. cap.* 9. *num.* 10. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 13. *diff.* 6. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 255. Ant. à Spiritu S. *diſp* 1. *ſect.* 4. *num.* 20. Andreas à Matre Dei *in curſu Moral. cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 78., & apud ipſum Melchior Cano, Dicaſtill., Hurtad., Herincx, Gonet, Caiet., & alij, Boſſius *de contract. Matrim. cap.* 3. *num.* 323.

32. Dices: ex Roſignol. *pranot.* 4. Chriſtus Dominus inſtituit, vt Matrimonium inter fideles eſſet omnino indiſſolubile, iuxta illud; *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet*; at iſta indiſſolubilitas non prouenit, niſi à ratione Sacramenti, per quam ſignificatur vnio indiſſolubilis Chriſti cum Eccleſia, per carnem aſſumptam; ergo Matrimonium inter fideles eſt neceſſariò Sacramentum. Deinde ablata eſt laicis poteſtas inducendi conditiones irritantes Matrimonium, quod fieri non potuiſſet, niſi illud eſſet neceſſariò Sacramentum. Reſp. Matrimonium quodcumque, etiam infidelium, eſſe indiſſolubile, ſolùmque acquirere inter fideles maiorem quamdam firmitatem ratione Sacramenti, ex quo non probatur ſufficienter neceſſaria connexio Sacramenti, & contractus, ſed ſolùm non poſſe contrahi Matrimonium ſub ea ratione, qua eſt à Chriſto inſtitutum, niſi ſit Sacramentum, cum quo ſtat, poſſe contrahi ſub ratione contractus, quæ præcedit Sacramentum tribuens omnimodam firmitatem: ex eò quòd ablata ſit laicis poteſtas inducendi conditiones irritantes contractum Matrimonialem, ſequitur, Matrimonium non poſſe licitè contrahi ſine Sacramento, non autem non poſſe validè; nam ratio contractus cum ſit prior, & independens à Sacramento, ſtare poteſt ſine illo.

DVBIVM V.

An Matrimonium Infidelium fiat Sacramentum conferens gratiam, quando conuertuntur ad Fidem,

33. COmmunis Sententia tenet, Matrimonium validè celebratum ab infidelibus fieri verum Sacramẽtum, & conferre gratiam dum conuertuntur ad fidem, & baptizantur, quia non ſunt fraudandi gratia Sacramentali, qua plerumque magis indigerent ad coniugalia meliùs obeunda; Deinde quia Matrimonium celebratum ante baptiſmum erat quidem legitimum, ſed non erat ratum, & inſolubile, ſed fit ratum, & inſolubile per baptiſmum, & ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia; ergo per baptiſmum fit Sacramentum, & ita tenent Guttierez, Auguſt. Barboſa, Rebell., Sanchez, Ripa, Filliuc., & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius de contr. Matrim. *cap.* 1 §. 33. *num.* 85. Bonacina *quaſt.* 2. *punct.* 2. *num.* 4. Villalobos *tract* 12. *diff.* 5. *num.* 2. Layman *tract.* 10. *cap.* 3. *num.* 6. Trullench., Bellarm., Ledeſma, et alij, ita etiam Roſignol. *de Matrim.* 1. *pranot.* 11. ſolùmque diſcrepant inter ſe, quòd aliqui volunt, fieri Sacramentum ſtatim poſt baptiſmum, ſeu per ipſammet baptiſmi ſuſceptionem abſque renoua-

nouatione antiqui conſenſus; alii verò dicunt, fieri Sacramentum, quando poſt baptiſmum habent, ſeu exprimunt nouum conſenſum, vel antiquum aliquibus ſignis externis, verbis, aut nutibus, vel etiam copula maritali approbant, et ratum habent.

34. At videtur probabilior Sententia oppoſita, dicens; tale Matrimonium validè contractum ab infidelibus ante baptiſmum ſemper manere validum in ratione contractus, ſed non fieri Sacramentum conferens gratiam. Ratio eſt, quia Sacramentum fieri non poteſt vbi non eſt materia, et forma illius, at quando infideles, contracto iam Matrimonio, baptizantur; non eſt materia, et forma Sacramenti; ergo non poteſt dari, et fieri Sacramentum. Prob. minor, quia materia, & forma Sacramenti Matrimonij conſiſtit in ipſo fieri legitimi contractus, ſeu actuali traditione corporum per mutuum conſenſum, vt enim diximus ſupra dub 3. Matrimonium non eſt Sacramentum permanens, conſiſtens in vinculo, aut alio effectu permanente, ſed tranſiens, conſiſtens in ipſo contractu in fieri eleuato ad producendam gratiam, ſed quando infideles baptizantur, & conuertuntur ad fidem, non datur ampliùs contractus in fieri, nec datur actualis traditio corporum, ſed durat vinculum relictum, ex præcedenti contractu; ergo non datur materia, et forma Sacramenti, et per conſeqūens nec datur Sacramentum. Nec ſufficit renouatio, ſeu ratificatio conſenſus præcedentis, quia cum non ſit prima traditio poteſtatis in corpus coniugum, nec ipſum fieri contractus, non poteſt eſſe materia Sacramenti, ſecus poſſet pluries hoc Sacramentum iterari, ſicut poteſt pluries renouari, ratificari, et approbari conſenſus præcedens, ita Vaſquez, Coninch, Hurtado, Pontius, quos affert, et ſequitur Leander *q. 6.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 253., & 255. Palaus *punct. 2. num.* 14. Ant. à Spiritu S. *ſect. 2. num.* 8. Andreas à Matre Dei *dub. 3. num.* 82., et alij plures apud ipſos.

35. Ad rationem primæ Sententiæ dicendum eſt, Matrimonium celebratum ab infidelibus ante baptiſmum fieri ratum, et inſolubile, non quia poſt baptiſmum denuo renouetur, & approbetur, ſed quia ceſſat cauſa, ob quam diſſolui poterat, non enim erat ſolubile ob quamcumque cauſam ad arbitrium contrahentium, ſed ſolùm ob ſuſceptionem baptiſmi, quando alter non vult conuerti; ſuſcepto autem baptiſmo, ceſſat cauſa illud diſſoluendi, & ſic redditur ratum, & inſolubile abſque vlla renouatione conſenſus. Adde, quòd fideles conſſumantes Matrimonium illud reddunt omnino inſolubile, & repræſentant vnionem Verbi Diuini cum natura humana, cum antea ſolui poſſet diſpenſatione Pontificis, aut ingreſſu Religionis, & tamen fideles conſummando Matrimonium non dicuntur de nouo contrahere, aut Sacramentum ſuſcipere, ita nec Matrimonium infidelium poſt baptiſmum fit Sacramentum, etiamſi reddatur ratum, & inſolubile, quia de nouo non contrahunt, nec tradunt poteſtatem ſuorum corporum, vt requiritur ad conſtituendum Sacramentum.

36. Quæres: An Matrimonium, ex diſpenſatione Papæ, contractum inter fidelem baptizatum, & non baptizatum ſit Sacramentum ex parte baptizati. Negant magis communiter, quia Matrimonium ſicut eſt vnus contractus, ita eſt vnum numero Sacramentum, ad cuius conſtitutionem indiuiſibiliter concurrunt tamquam materia, & forma actus vtriuſque contrahentis; ergo ſicut non poteſt claudicare, vt ſit contractus validus ex parte vnius contrahentium, & non ex parte alterius, ita non poteſt claudicare, vt ſit Sacramentum, ex parte vnius, & non ex parte alterius, ſed ex parte non babtizati non poteſt eſſe Sacramentum, cum baptiſmus ſit ianua omnium Sacramentorum; ergo nec ex parte baptizati poteſt eſſe Sacramentum: deinde quia non ſubſiſtit Sacramentum, niſi adſit intentio Miniſtri, ſed ipſi contrahentes ſunt Miniſtri Sacramenti; Matrimonium ergo non poteſt ſubſiſtere ſine illorum intentione, at infidelis non habet intentionem miniſtrandi Sacramentum, ſed celebrandi purum contractum ciuilem, ergo non poteſt eſſe Sacramentum ex parte fidelis. Hæc ſententia eſt communis & probabilior, eamque tenent Angles, Henriquez, Sanchez, Filliuc., Vaſquez, Coninch, Hurtadus, & Pontius, quos affert, & ſequitur Boſſius de Matrim. cont *cap. 1. §.* 35. *num.* 91., ita etiam Ant. à Spiritu S. *num.* 12. Palaus *num.* 11. Leander *quæſt.* 5.

37. Verùm non eſt omnino improbabilis ſententia oppoſita, dicens; illud Matrimonium eſſe Sacramentum, ex parte fidelis, quia licèt ſit vnus realiter contractus, eſt tamen virtualiter, & æquiualenter duplex, vt proinde poſſit eſſe Sacramentum ex parte vnius, & non ex parte alterius, & hoc ex defectu ſubiecti incapacis recipiendi Sacramentum; requiritur tamen, quòd vterque habeat intentionem, ſaltem virtualem faciendi Sacramentum, ſeu contrahendi, & miniſtrandi ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ, & vt fieri ſolet inter fideles, ne inualidetur Sacramentum ex defectu intentionis Miniſtri: hanc Sententiam tenent Sotus, Echius, Catherinus, & Rebellius apud Boſſium *loco cit* ita etiam Bonacina *q. 2. punct. 2. num.* 3. Herincx, & Corneio, quos ſequitur Andreas à Matre Dei in curſu morali *tract. 9. cap. 3. dub. 3., num.* 83., Aucria *q. 1. ſect. 6.*

38. Ad rationem oppoſitam dicendum eſt, non poſſe claudicare Matrimonium, vt ſit contractus validus ex parte vnius, & non ex parte alterius, quia indiuiſibiliter importat conſenſum vtriuſque, & poteſtatem habendi copulam, quæ haberi non poteſt niſi inter duos; ille tamen vnus contractus in quantùm eſt Sa-

cramentum ſicut poteſt conſerre gratiam in vno bene diſpoſito, & non in altero indiſpoſito, ita poteſt habere vim gratiam conſerendi in vno, & non in altero ex incapacitate ſubiecti, atque adeò eſſe Sacramentum in vno, & non in altero infideli, qui eſt incapax recipiendi hoc Sacramentum, & quia ipſi contrahentes ſunt Miniſtri huius Sacramenti nil obſtat, quin non baptizatus poſſit illud conferre baptizato, ſicut valet Sacramentum baptiſmi collatum ab infideli non baptizato, dummodo concurrat debita, & neceſſaria intentio ex parte miniſtri.

DVBIVM VI.

An Matrimonium celebratum inter Abſentes per Procuratorem, Nuncium, ſeu per Epiſtolam ſit Sacramentum.

39. SVppono, tamquam certum, Matrimonium celebratum inter abſentes per Procuratorem, per Nuncium, ſeu per Epiſtolam validum eſſe in ratione contractus, vt latè oſtendit Boſſius de Matr. *cap.* 3. §. 53. *&* 63. *num* 254. 305., & ſeq. conſtat ex cap *fin de procuratoribus in* 6. Gloſsa, & ſcribentes in d cap *fin*. Guttierez, Barboſa, Sanchez, Rebell., Bonacina, Filliuc., Pontius, Diana, & alij Doctores communiter apud Boſſium. Ratio eſt, quia contractus omnes, regulariter loquendo, poſſunt validè celebrari per procuratorem, niſi reperiatur expreſsè prohibitum, at nullibi reperitur expreſse prohibitum, Matrimonium celebrari poſse per procuratorem, id enim non conſtat ex eo quòd Chriſtus Dominus Matrimonium eleuauerit ad rationem Sacramenti, quia per talem eleuationem non mutauit naturam, materiam, aut formam contractus, nec ſpecialem modum præſcripſit contractum celebrandi. Nec Trident. Matrimonia inter abſentes prohibuit, ſed ex parte formæ aliquas conditiones obſeruandas induxit; ergo Matrimonium taliter celebratum eſt validum, quod etiam conſtat ex praxi Eccleſiæ, quæ Matrimonia inter abſentes per procuratorem contracta numquam irritauit, ſed vtì rata, & firma ſemper amplexa eſt, & conſtat in Matrimonijs Regum, & Principum, quæ non aliter, quàm per procuratorem celebrari poſsunt, & ſolent, ita Boſſius *num*. 296. Sanchez *lib*. 2. *diſp*. 11. *num*. 20 Roſignol *de Matrim*. 1 *prænot*. 8.

40 Idem valet de Matrimonijs celebratis per Nuncium, & per Epiſtolam, quæ non improbantur, nec reperiuntur expreſsè prohibita, & quidem iure antiquo fuiſse valida, cumulatis Doctoribus, latè oſtendit Boſſius *n* 306., quia cæteri contractus per Epiſtolam, vel Nuncium validè conficiuntur; ergo idem dicendum de Matrimonio, quod, cum ſit contractus Iuris gentium, legibus, & conditionibus aliorum contractuum regulari debet, vbi aliud expreſsè de eo non eſt diſpoſitum, at per Sacros Canones, & per Concil. Trident. non fuit expreſſè prohibitum, Matrimonia celebrari per Epiſtolam, & per Nuncium; ergo validè ſic poſſunt celebrari, ſicut validè celebrantur per procuratorem, dummodo Literæ contineant conſenſum ſcribentis dandi, & acceptandi reſpectiuè ius in corpus proprium, & alterius, & legantur coram Parocho, & teſtibus, ſeruatis omnibus neceſſarijs, tum ex ratione, ac natura contractus, tum ex diſpoſitione Concilij Trident. videantur Boſſius, & Roſignolus locis citatis, & Ant. à Spiritu S. *num*. 18. *&* 19.

41 Difficultas igitur eſt, an tale Matrimonium ſic contractum inter abſentes ſit verum Sacramentum conſerens gratiam. Negant nonnulli dicentes, Matrimonium contractum inter abſentes per Procuratorem, Nuncium, aut Epiſtolam eſſe tantùm ciuilem contractum, non verum Sacramentum conferens gratiam. Ratio eſt, quia omnia Sacramenta poſtulant præſentiam ſuſcipientis, & Miniſtri, nec poſſunt conſerri abſenti per procuratorem, aut ab aliquo abſente recipi, mediante alio procuratore, vt conſtat in omnibus alijs Sacramentis, præcipuè in Sacramento pœnitentiæ, quod licèt exerceatur per modum iudicij, non tamen conferri poteſt abſenti, vt fuit declaratum à Clement. VIII. ergo contrahentes Matrimonium, ſiuè conſiderentur vt Miniſtri, ſiuè vt ſuſceptores Sacramenti, non poſſunt in abſentia, & per procuratorem illud perficere, niſi ad ſummum in ratione contractus ciuilis: idque etiam colligitur ex Trident. de contractu Matrimonij dicente; *Parochus viro, & Muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, dicat, ego vos coniungo in Matrimonium*, & infra; *Qui aliter quàm præſente Parocho, &c.* at nō poteſt Parochus interrogare, & intelligere conſenſum, niſi contrahentes ſint præſentes; ergo non poteſt celebrari Matrimonium niſi inter præſentes.

42. Cont. ideò non poteſt conſecrari Hoſtia, quæ non eſt præſens, quia in eius conſecratione ponitur pronomen demonſtratiuum, *hoc* exigit materiam præſentem, ſed in Matrimonio interuenit duplex pronomen demonſtratiuum *ego* & *te*, dum dicitur *ego te, accipio in meam coniugem*, quod præſentem perſonam deſignat; ergo non poteſt celebrari inter abſentes. Deinde ſequeretur, quòd contrahens Matrimonium per procuratorem, reciperet Sacramentum, & gratiam, etiamſi nihil de illo cogitaret, vel etiam dormiret, aut alijs occupationibus eſſet diſtractus, quando procurator nomine ipſius Matrimonium contrahit; &, ſi tali tempore eſſet indiſpoſitus, peccaret mortaliter indignè ſuſcipiendo Sacramentum: & inde conſtituendo procuratorem ſub onere noui peccati teneretur perſeuerare in gratia quouſque notitiam haberet de complemento contractus, quæ omnia videntur abſurda. Sic tenent Caiet. *tom.*

1. opuſ-

Digitized by Google

1. *opuſculor. tract.* 12. *q.* 1. Victoria *in ſum. mum* 244. Canus *lib.* 8. *de locis* c. 5. Sylvius *in* 3. *p. Diui Thomæ q.* 42. *art.* 1. *quæſito* 3. Eſtius *in* 4. *diſt.* 19. § 5. Baſſo is *diſt.* 27. *q.* 1. Ledeſma, Durand., Ouand., & alij penes Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 51. *num* 26.

43. Reſp. Matrimonium celebratum inter abſentes, ſiue per procuratorem, ſiuè per Nuncium, ſiue per Epiſtolam eſſe verum Sacramentum conferens gratiam in contrahentibus benè diſpoſitis in inſtanti, in quo per procuratorem celebratur. Ratio eſt, quia Chriſtus Dominus eleuando Matrimonium ad eſſe Sacramentum non immutauit naturam contractus, ſed voluit, contractum validè celebratum inter Catholicos eſſe Sacramentum, adeò vt iſtæ duæ rationes, vel nullo modo, vel ſaltem ſine peccato, non poſſent ſeparari; ergo ſi Matrimonium celebratum inter abſentes eſt validum in ratione contractus, eſt etiam validum in ratione Sacramenti, quod etiam colligitur ex Concil Florent., & Trident. *ſeſſ.* 24. *cap. vnico* generaliter, & abſque vlla reſtrictione deffiniente, Matrimonium inter Catholicos eſſe verum Sacramentum, quod ita generaliter non eſſet definitum, ſi Matrimonium inter abſentes non eſſet Sacramentum: nec Eccleſia deberet illud permittere, quia tale Matrimonium vel eſſet inualidum in ſententia aſſerente, non poſſe ſeparari rationem contractus à ratione Sacramenti, vel eſſet illicitum, & peccaminoſum, cum non debeant fideles ſeparare rationem Sacramenti à ratione contractus, nec è contra.

44. Deinde probatur, quia in Matrimonio validè celebrato inter abſentes concurrunt omnia neceſsaria, vt ſit Sacramentum, nempe materia, forma, & intentio; materia eſt ipſa traditio corporum, quæ in tali contractu fit; forma eſt conſenſus contrahentium expreſsus per procuratorem, aut per Epiſtolam; intentio autem ſupponitur in contrahentibus; ergo, cum nihil deficiat ad rationem Sacramenti, Matrimonium contractum inter abſentes eſt verum Sacramentum, ita Doctores communiter apud Boſſium *num.* 315. Roſignol. *de Matrim.* 5. *prænot.* 8. Auerſa *q.* 1. *ſect.* 5. Leander *diſp.* 4. *q* 15. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol* 250. Bonac. *q.* 2. *punct.* 5. Nauar., Sanchez, Bellarm., Valentia, Couarr., Vaſquez, Coninch, Pontius Villalobos, & alij communiter apud Auerſam, & Boſſium.

45. Ad rationes oppoſitas dicendum eſt, hoc eſſe peculiare in Sacramento Matrimonij, vt poſſit miniſtrari inter abſentes, quia fundatur in humano contractu, illiuſque conditiones ſequitur; cum autem contractus humanus validè celebrari poſſit inter abſentes, ita etiam poteſt celebrari Sacramentum Matrimonij, quod non valet de alijs Sacramentis, nec de ipſo Sacramento pœnitentiæ, quamuis exerceatur per modum iudicij, quia non ſequitur naturam, & leges iudicij publici, & forenſis, in quo non eſt idem reus, teſtis, & accuſator; ſed iudicij ſecreti, in quo eſt idem reus, teſtis, & accuſator, & in quo Sacerdos cognoſcere debet præſentem diſpoſitionē pœnitentis, vt proinde meritò definitum ſit à Clement. VIII., & Paulo V. non poſſe hoc Sacramentum confici inter abſentes, quæ ratio non militat de Matrimonio. Nec obſtant verba Trident *Parochus, viro, & muliere interrogatis*, quia ſolùm denotant conſuetum, & ordinarium contrahendi modum; nam interrogatio contrahentium, & verba illa, *ego vos coniungo*, proferenda à Parocho non ſunt de eſſentia Sacramenti; requiritur tamen, quòd conſenſus, ſiuè præſtetur immediatè ab ipſis contrahentibus, ſiuè mediatè per procuratorem, nuncium, aut epiſtolam, exprimatur coram Parocho, & teſtibus, qui debent illum intelligere, vt de eo teſtificari poſſint, quod ſolùm neceſsariò requirit Trident.

46. Ad Conf. non valet paritas de Hoſtia conſecrata, quia in Euchariſtia, ſicut in alijs Sacramentis, de neceſſitate formæ ſunt verba propriè dicta, non ſic in Matrimonio, in quo ſufficit expreſſio conſenſus, ſiue fiat per verba, ſiuè per nutus, aut alia ſigna ſenſibilia ſufficientia ad manifeſtandum conſenſum, ſiuè præſentis, ſiuè abſentis. Ad id, quod additur dico, non eſſe inconueniens, nec ſingulare in hoc Sacramento, quòd conferat gratiam ex opere operato homini non cogitanti, aut etiam dormienti; nam ſi quis ante ſomnum, aut amentiam peteret baptiſmum, confeſſionem, aut extremam vnctionem, gratiam reciperet, ſi aut in amentia, aut ſenſibus deſtitutus baptizaretur, abſolueretur, aut vngeretur; ſi autem inueniatur quis indiſpoſitus dum per procuratorem celebratur Matrimonium, non recipit gratiam, ſed incurrit peccatum externum, & conſummatum Sacrilegij ob indignam ſuſceptionem Sacramenti, internè tamen peccauit, quando præuidit, aut expoſuit ſe periculo indignè ſuſcipiendi Sacramentum, quare qui conſtituit procuratorem, aut ſcribit literas ad contrahendum Matrimonium, tenetur eſſe in ſtatu gratiæ pro toto eo tempore, quo prudenter iudicare poteſt, perficiendum eſſe Sacramentum, & aliter faciendo peccat ratione malæ voluntatis, aut periculi, cui ſe exponit. Hic bene aduertunt Doctores ad maiorem ſecuritatem, & ad tollendum omne dubium, quòd ex ſententia oppoſita poſset oriri, laudabile eſſe, ſi poſtea contrahentes, quando ſunt ſibi præſentes denuo contrahant, ſeu priuatim inter ſe renouent conſenſum mutuum, vt ſic perficiatur in omni caſu vera ratio Sacramenti, & gratia recipiatur, ita Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11. *num.* 31. Sotus *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. Villalobos *in ſum. tom.* 2 *tract.* 13 *diff* 9. Auerſa *ſect.* 5 *in fine* Leander *diſp.* 4 *quæſt.* 23. Boſſius *cap.* 3. §. 69. *num.* 320.

DV-

DVBIVM VII.

De Conditionibus requiſitis in Procuratore, qui nomine alterius debet contrahere Matrimonium.

47\. AD hoc, vt validum ſit Matrimonium celebratum per procuratorem plures requiruntur conditiones. Prima, quod procurator habeat ſpeciale mandatum ad contrahendum Matrimonium cum certa, & determinata perſona; non enim ſufficit generale mandatum exercendi omnia, quæ ſpectant ad ipſum, ſed debet eſſe mandatum ſpeciale de contrahendo Matrimonio pro illo, vt habetur ex cap. fin. *de procuratorib. in 6.*, & tradunt omnes Doctores relati à Boſſio *num* 255. nec ſufficit ſpeciale mandatum ad contrahendum Matrimonium, ſed debet eſſe ad contrahendum cum tali determinata perſona, ſic Gloſſa & Scribentes *in dicto cap. fin.*, cum enim Matrimonium ſit res grauiſſima, onera plurima ſecum ferens, & durans per totam vitam, non venit in generali mandato, ſed requirit mandatum ſpeciale: in grauibus enim, & arduis ſpecialiſſima reqniritur expreſſio, Clement. *Non poteſt de procuratorib.* cap. *procurator de elect. in 6.*

48\. Secunda, quòd procurator per ſe, & non per alium adſit contractui, niſi ex ſpeciali facultate mandantis alium ſubſtituere valeat, nam cenſetur electa induſtria perſonæ, Bonifacius in d. cap. fin. *de procuratorib. in 6.*, & Doctores communiter.

49\. Tertia, quòd procurator non excedat fines mandati, & ideò ſi illi data eſt poteſtas contrahendi cum tali dote, ſi Matrimonium ineat, ea non conſtituta, Matrimonium nullum eſt, quia quæ à mandatario fiunt, excedendo fines mandati, abſque poteſtate id agere cenſetur, & tamqnam priuata perſona, conſtat ex textu *in l. diligenter ff. mandati* Palaus *diſp.* 2. *p.* 9. *num.* 2. Pontius *lib.* 2. *cap.* 15 Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11. *num.* 3. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 250. Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 6. *num.* 67. Guttierez, Bonacina, Menochius, & alij, quos ſequitur Boſſius *cap.* 3. *num.* 261. Roſignol. *de matrim.* 1. *diſquiſit.* 1. §. 11.

Qui tamen aduertunt, quòd in caſu, quo in cõmiſſione dicatur, do tibi commiſſionem, & facultatem contrahendi Matrimonium, ſeruata forma Tridentini, & procurator contrahat, non præmiſſis denunciationibus, ſiue cum diſpenſatione Ordinarij, ſiuè abſque illa, non ideò excedit fines commiſſionis, & ideò Matrimonium valet. Ratio eſt, quia qui in mandato addit formam iuris communis, non intendit nouam formam, aut conditionem inducere, ſine qua non valeat mandatum, ſed tantùm admonere mandatarium, vt ſeruetur forma iuris commnnis, vt latè probat Boſſius hìc, & *tract. de triplici Iubilæi priuileg. ſect.* 1. *caſu* 21. §. 6. *à num.* 74. ſed matrimonium abſque denunciationibus præmiſſis eſt validum, quamuis illicitum, ſi abſque licentia Ordinarij omittantur; ergo etiam quando per procuratorem modo dicto celebratur, eſt validum.

50\. Quarta, quòd mandatum non ſit reuocatum, nam ſi fuit reuocatum, Matrimonium ſubſequens nullum eſt, etiamſi reuocatio non innotuerit mandatario, nec Sponſæ, vt expreſsè deciſum habetur cap. fin. *de procuratorib. in 6.* vbi Pontifex aſſignat hanc rationem, quia, reuocato mandato, iam deeſt mandantis verus conſenſus, ſine quo Matrimonium ſubſiſtere non poteſt, & ita tenent Doctores communiter, relati à Boſſio *num* 265. in quo differt Matrimonium ab alijs contractibus, qnòd in iſtis geſta per procuratorem valent, ſi reuocatio mandati non fuit ipſi intimata, nec ipſi innotuit *L. ſi Mandatum* 15. *ff. Mandati*: *Clement. vnica de renunciat.*, & cap. *in parte* 33. *de reſcriptis*, quia nimirum, quando reuocatio mandati non innotuit, nec fuit intimata mandatario ius ſupplet, quem ſupplere poteſt, conſenſum partis: at in Matrimonio requiritur verus, proprius, ac liber conſenſus contrahentis, quem iura, nec Eccleſia ſupplere poteſt, ac proinde non poteſt eſse validum Matrimonium, quando tempore, quo contrahitur, non datur conſenſus contrahentis Coninch. *num.* 68. Palaus, Sanchez, & Pontius *loc. cit.*

51\. Ad hoc, vt Matrimonium ſit inualidum, ſufficit pro foro conſcientiæ reuocatio mandati, & conſenſus tantùm mentalis, quia, deficiente conſenſu, non ſubſiſtit Matrimonium; in foro tamen exrerno non iudicabitur reuotum, niſi de reuocatione conſtet, ſiuè illa per Epiſtolam, ſiuè oretenus, ſiuè alio modo fuerit facta: quin ſufficit reuocatio etiam tantùm virtualis, & implicita, quæ tunc contingit, quando poſt datum mandatum contrahendi cum Berta, Sponſalia celebras cum alia, ſeu nouum mandatum cum alia contrahendi das, tacitè enim cenſeris prius mandatum reuocare, vt cum Palao docent Couar., Sanchez, Coninch., & Guttier, Boſſius *num.* 266. Quæ omnia vera ſunt, etiamſi dando mandatum procuratori quis iurauerit, ſe illud non reuocaturum, quia adhuc reuocatio tenet, & Matrimonium à procuratore contractum eſt nullum, quia ſemper verificatur, mandantem non perſiſtere in priori voluntate, peccauit tamen reuocando mandatum, quia fecit contra ſuum iuramentum.

52\. Hinc ſequitur, Matrimonium fore nullum, ſi celebratum ſit à procuratore tempore, quo mandatum erat reuocatum, etiamſi poſtea, mutata voluntate, mandans mandatum ratificauerit, & ad priſtinam redierit volnntatem, quia ab initio fuit nullum defectu conſenſus, & per ratificationem non conualeſcit; ſi nimirum publicè conſtabat de retractatione mandati, nam ſi retractatio erat tantùm mentalis, &

Digitized by Google

taliſ, & occulta, accedente conſenſu, conualidatur Matrimonium, vt vniuerſaliter conſtat de conualidatione Matrimonij nulliter contracti ex defectu occulto conſcnſus alteriuſ coniugis. Quòd ſi principalis fictè, & non ex animo mandatum dedit procuratori, ſed poſtea verum habuit conſenſum, quando Matrimonium fuit à procuratore celebratum, validum erit, quia non attenditur tempus conſignati mandati, ſed tempus celebrati Matrimonij, quo tempore adeſt verus conſenſuſ in contrahente, vt docent Henriquez *lib.* 11. *cap.* 4. *num.* 4. Sanchez *diſp.* 11. *num.* 11. Guttierez *cap.* 43. *num.* 14. Boſſius *num.* 272.

53. Quòd ſi poſt conſignatum mandatum, ante contractum Matrimonium Principalis incidat in amentiam, quæ duret tempore contracti Matrimonij, adhuc validum erit Matrimonium, quia prior conſenſus cum nec tacitè, nec expreſſè fuerit reuocatus virtualiter durat, & ſufficit ad validitatem Matrimonij ea ratione, qua validè baptizatur, qui ante amentiam baptiſmum petijt, ita Coninch ſupra *num.* 70. Bonacina *punct.* 5. *num* 13. Sanchez, & Guttier. *loc. cit.* Boſſius *num.* 274. Roſignol. ſupra §. 13., & alij communiter. Nec obſtat, ſi dicaſ cum Pontio *cap.* 15. *num.* 14. Quòd ſicut Principalis non poteſt tunc per ſe ipſum contrahere, etiamſi babuerit antecedentem voluntatem contrahendi, ita nec contrahere poteſt per procuratorem. Contra enim eſt, quia tempore amentiæ verba Principaliſ non ſunt verba humana, nec factum tempore amentiæ cenſetur factum humano modo, & ſic nil mirum, ſi tempore amentiæ non poſſit Principalis per ſe immediatè contrahere; at verba procuratoris ſunt verba humana, quæ referunt conſenſum præcedentem mandantis moraliter perſeuerantem: Si verò procurator ipſe incideret in amentiam non poſſet ampliùſ validè contrahere, quia ipſius verba tunc non ſunt humana.

54. Quæres; an ſit neceſſe, mandatum conſignari procuratori coràm Parocho, & teſtibus. Reſp. negatiuè, quia ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. ſolùm requiritur, quòd ipſemet contractus Matrimonialiſ celebretur coram Parocho, & teſtibus, at quando conſignatur mandatum procuratori, tunc non celebratur Matrimonium; ergo non eſt neceſſe, quòd detur coram Parocho, & teſtibuſ, licèt coram illis ſit poſtea Matrimonium ineundum, Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 250. Palaus *punct.* 9. *num.* 5. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11. *num.* 23. Leander *quæſt.* 17. Boſſius §. 61. *num.* 300. Roſignol. *de Matrim.* 1. *diſquiſit.* 1. §. 8. Aliqui vlteriùſ requirunt ad valorem Matrimonij, quòd procurator coram Parocbo, & teſtibus oſtendat, ſe habere tale mandatum, in quo continetur poteſtaſ procuratoris; ſed meliùſ alij hoc negant, aſſerentes, ſatìſ eſſe, quòd mandatum ſit legitimum, & quòd per procuratorem exprimatur conſenſus de præſentì coram Parocho, & teſtibus, etſi non videant Literas mandati, vt latè probat Boſſius *n.* 303. vbi etiam exponit formulas, quibus procurator debet conſenſum præbere, Roſignol. ſupra § 9.

55. Sexuum diuerſitas non eſt neceſſaria in procuratoribus, ſed duo viri, vel duæ fœminæ poſſunt eſſe contrahentium procuratores, quia ſexuum diuerſitas ſolùm eſt neceſſaria in ipſiſ, qui Matrimonio coniunguntur, non in procuratoribus, qui nun proprio nomine, ſed alieno contrahunt, vt rectè aduertunt Palaus, Sanchez, Guttier., Boſſius, & alij: Circa ætatem, ſeu qualitatem procuratoriſ nihil eſt determinatum, vnde ſufficit ætas requiſita iure naturali ad explicandum conſenſum nomine alterius, nempe vſus rationis, vel ad ſummum ætas quatuordecim annorum, quia talis ætas ſufficit in contrahentibus, vt notat Boſſius *num.* 276.

DVBIVM VIII.

Quænam ſit Materia, Forma, & Miniſter huius Sacramenti.

56. DIfficile eſt aſſignare materiam, & formam in hoc Sacramenro propter varias opiniones, & dicendi modos, in quos abiere Doctores; nam alij dicunt, materiam eſſe verba, & actuſ contrahentium; formam verò eſſe verba illa Gen. 2., & Matth. 19 *Propter hanc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit vxori ſuæ*, & inde inferunt, Miniſtrum eſſe Deum, qui illis verbis ſanctificauit Matrimonium, & quotidie vt Miniſter eius ſanctificat, ita Catharinus *opuſ. de Matr. q.* 1. §. *Nos ergo.* Alij, vt Canus *lib.* 8. *de locis Theolog. cap* 5. putat, materiam eſse actus contrahentium, formam verò eſse verba illa Sacerdotiſ, vel ſimilia; *ego vos coniungo &c.* vnde infert, matrimonia clandeſtina, quibus Sacerdos non aſſiſtebat ante Trident. non fuiſse Sacramenta, ſed ſolùm contractus validos, etſi ordinariè illicitos. Nauar. *cap.* 22. *num.* 20. vult, materiam eſse conſenſum contrahentium; formam verò verba, ſeu ſigna exteriora: alij è contra dicunt, verba eſse materiam; conſenſum verò mutuum, formam: alij verba ab vno prolata eſse materiam, & alterius verba eſse formam: alij volunt, verba, ſeu ſigna exprimentia conſenſum mutuum vtriuſque coniugiſ ſecundùm diuerſas rationes eſse ſibi mutuò materiam, & formam, quas opiniones referunt Auerſa *quæſt.* 1. *ſect.* 3. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 3. Leander *diſp.* 4. *q.* 9.

57. Reſp. materiam remotam huius Sacramenti eſse corpora contrahentium mutuò tradenda, nulla lege impedita; materiam proximam eſse ipſam traditionem corporum; formam verò eſse acceptationem eorumdem corporum expreſsam per verba, ſeu per ſigna.

Ratio

Digitized by Google

Ratio eſt, quia materia, & forma Matrimonij, prout eſt Sacramentum, eadem omnino eſt cum materia, & forma eiuſdem, prout eſt contractus ciuilis, cum ſæpè dictum ſit, Chriſtum Dominum non immutaſse materiam, & ſubſtantiam huius contractus, ſed tantùm eleuaſse illum ad rationem Sacramenti, vt contrahentibus conſerret gratiam; ſed materia, & forma Matrimonij, prout eſt contractus Ciuilis, eſt illa à nobis ſuperiùs aſsignata; ergo talis eſt etiam materia, & forma Sacramenti. Prob. minor, quia de iſto contractu eodem modo loquendum eſt, ac de alijs contractibus, qui non ſunt Sacramentum, eodemque prorſus modo in illo, ac in iſtis aſsignanda eſt materia, & forma, ſed in alijs contractibus materia remota, & circa quam, eſt res illa, de qua contrahitur, & inter contrahentes conuenitur; proxima eſt eiuſdem rei traditio; forma verò eſt acceptatio verbis, aut ſignis expreſſa, vt in contractu emptionis, & venditionis res, quæ venditur, dicitur materia remota, circa quam verſatur venditio; eiuſdem traditio materia proxima, & acceptatio forma; ergo etiam in contractu Matrimoniali corpora contrahentium ſunt materia remota, & circa quam, traditio materia proxima, & ex qua: acceptatio forma: dicitur autem traditio materia,. & acceptatio forma: quia ſola traditio eſt indeterminata, nec ſufficit ad perficiendum contractum, niſi accedat acceptatio, quæ vltimò complet, determinat, ac perficit contractum.

58. Conf. quia illa ſunt formaliter conſtituentia Matrimonium in ratione contractus, quibus poſitis, reſultat obligatio, ſeu vinculum, & eis ablatis, tollitur; at poſita mutua traditione, & acceptatione corporum, ſtatim reſultat obligatio, ſeu vinculum, &, ea ſublata, non datur vinculum, nec obligatio; ergo in tali traditione, & acceptatione formaliter conſiſtit contractus: Non diſſentiunt, qui pro materia, & forma aſſignant mutuum conſenſum per verba expreſſum, ſeu verba exprimentia conſenſum ſecundùm diuerſas rationes, quia talis conſenſus eſt materia, prout ſignificat corporum traditionem, forma verò, quatenus ſignificat mutuam corporum acceptationem, ita Baſilius, Palud., Petrus Soto, Couar., Adrian., Vaſquez, Hurtado, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 4. *q.* 9. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 251. Bonacina *q.* 2 *punct.* 4. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 5. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 1. *sect.* 5. *num.* 23. nec diſſentit Palaus *diſp.* 2. *punct.* 3., & alij ſatìs communiter apud ipſos.

59. Dices; corpora contrahentium ſunt materia, circa quam verſatur Sacramentum Matrimonij; ergo non ſunt materia, ex qua conſtat Sacramentum. Deinde, materia Sacramenti debet diſtingui à ſuſcipiente, & à miniſtrante, ſed corpora contrahentium non diſtinguitur ab ipſis contrahentibus, qui ſuſcipiunt ac miniſtrant hoc Sacramentum; ergo non ſunt materia Sacramenti. Reſp. corpora contrahentium non eſſe materiam proximam, ſed remotum, & circa quam; pròximam verò, & ex qua, eſſe mutuam traditionem poteſtatis in corpora. Non eſt autem neceſſe, quòd materia remota in hoc Sacramento realiter diſtinguatur à miniſtrante, & ſuſcipiente Sacramentum, ſed ſufficit, quòd diſtinguatur formaliter; cum enim hoc Sacramentum in contractu naturali ſit fundatum, peculiares habet qualitates ab alijs Sacramentis, itaque Coniuges ſunt Miniſtri, quatenus verbis expreſſis dant poteſtatem ſuorum corporum; ſunt ſuſcipientes, quatenus talem poteſtatem accipiunt: & materia ſunt ipſa corpora tradenda.

60. Reſp. 2. Miniſtrum huius Sacramenti, non eſſe Deum, nec Sacerdotem, ſed ipſos contrahentes. Ratio eſt, quia miniſter huius Sacramenti eſt idem, ac miniſter contractus, cum Matrimonium conſiſtat in contractu, nec Chriſtus naturam contractus immutauit, ſed tantùm eleuauit ad eſſe Sacramentũ, ſed miniſter contractus ſunt ipſi contrahentes, qui contractum ineunt, & perficiunt dando, & accipiendo poteſtatem ſuorum corporum; ergo non Sacerdos, ſed ipſi contrahentes ſunt miniſtri huius Sacramenti. Conf. ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* irritante Matrimonia abſque præſentia Parochi celebrata, vbi ſupponit, fuiſſe vera Matrimonia, & Sacramenta, quæ fiebant ſine præſentia Parochi; ergo Parochus non eſt miniſter iſtius Sacramenti; ſic Sanchez, Baſilius, Vaſquez, Sotus, Bellarm., Suarez, Hurtado, & alij communiter, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 10. Palaus *punct.* 4. Bonacina *q.* 2 *punct.* 4. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 254. Coninch *diſp.* 24. *num.* 34.

61. Dices: Matrimonium, vtpotè res ſacra, requirit miniſtrum, & formam ſacram, ne ſit contractus purè ciuilis, & profanus; at contrahentes, & ipſorum verba non ſunt Sacra, benè tamen Sacerdos, qui dicit; *Ego vos coniungo*; quæ verba, cum ſint vera, efficiunt quod ſignificant, & ſic Sacerdos eſt miniſter huius Sacramenti. Reſp Chriſtum eleuando contractum Matrimonialem ad eſſe Sacramentum, illud conſtituiſſe ſacrum, ac proinde verba contrahentium, quæ de ſe ſunt profana, & conſtituunt contractum ciuilem, vt à Chriſto eleuata ſunt ſacra, & conſtituunt Sacramentum, ſicut aqua eleuata in baptiſmo, & verba à laico prolata ſunt ſacra, & conſtituunt Sacramentum, illa verba Sacerdotis; *Ego vos coniungo*, non efficiunt coniunctionem, ſed approbant, ſeu declarant coniunctionem factam per mutuum contrahentium conſenſum, vt docent communiter Doctores.

62. Hinc fit, non peccare mortaliter Sacerdotem, qui cum conſcientia peccati mortalis

aſſiſtit

aſſiſtit Matrimonio, quia non eſt miniſter conficiens Sacramentum, neque peccare ſic benedicendo nuptias, quia ſolùm præſtat quoddam ſacramentale: vt cum Sanchez, Coninch., Suarez Guttier, & alijs docet Bonacina *locu cit. num.* 6. Roſignol. *de Matrim.* 1. *diſquiſit.* 1. §. 17. An verò contrahentes duplex peccatum committant, alterum adminiſtrando, & alterum ſuſcipiendo Sacramentum in peccato lethali, eſt controuerſum. Affirmant Nauar. *diſt. 6. de pœnit. c.* 1. § *Sacerdos num.* 10. Pontius *de Matrim. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 11. Vaſq. *in 3. part. tom. 3. diſp.* 136. *cap.* 3. *num.* 38. Ledeſma de Matr. *q. 42. ad vlt. arg.*, quia contrahentes non ſolùm ſuſcipiunt, ſed etiam miniſtrant Sacramentum; ergo peccant dupliciter, ſuſcipiendo, & miniſtrando; & licèt non ſint miniſtri conſecrati, ſunt tamen veri miniſtri Chriſti: ſed probabiliter alij negant, quia ſolus miniſter conſecratus, ex vi conſecrationis, qua ſpecialiter deputatus eſt ad conficiendum Sacramentum, tenetur eſſe in gratia, dum illud miniſtrat; vnde laici, quando in neceſsitate baptizant, non peccant ſi non ſint in gratia; ergo non peccant Coniuges miniſtrando Matrimonium, benè tamen illud ſuſcipientes in peccato, ſic Sanchez, Filliuc., Coninch., Layman, Sotus Villalobos; Guttier, Heredia, Bonacina, Ledeſma, & alij, quos afferunt, & ſequuntur Leander *diſp. 4. q* 11. & Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 199., & Auerſa *quæſt. 2. ſect.* 2. Roſignol. de Matrim. 1. diſquiſit. 1. §. 16.

CAPVT IV.

DE INDISSOLVBILITATE MATRIMONII.

DVBIVM I.

An, & quo Iure Matrimonium ſit indiſſolubile.

1. CErtum eſt apud omnes Catholicos, Matrimoniũ ſiuè ratum, ſiuè conſummatum, eſſe vinculũ perpetuum, nec vmquam libero contrahentiũ cõſenſu diſſolui poſſe, vt apertè colligitur ex illo Gen. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna*, quod referens Chriſtus Dominus Matth. 19. inquit; *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet*. Rom. 7. *Mulier viuente viro alligata eſt legi*, idem habet Trident. ſeſſ. 24. in princ. dicens; *Matrimonij perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis Parens diuini Spiritus inſtinctu pronunciauit, cum dixit, &c.* Ratio ſumitur ex ipſa definit. Matrimonij, quæ eſt *Coniunctio maritalis viri, & fœminæ inðiuiduam, ſeu indiſſolubilem vitæ conſuetudinem retinens*, & ex eo quòd Matrimonium ordinatur non ſolùm ad prolem generandam, ſed etiam ad illam piè, & debitè educandam, quod commodè fieri non poteſt, niſi Matrimonium ſit indiſſolubile: aliam rationem affert Innocent. III. cap. *Quanto de diuortijs*, cur Matrimonium in lege Euangelica ſit indiſſolubile, quia eſt Sacramentum ſignificans vnionem Chriſti cum Eccleſia, ſiue Verbi cum humana natura, quæ vnio eſt prorſus indiſſolubilis.

2. Difficultas eſt, ex quonam capite proueniat iſta indiſſolubilitas; an nimirum proueniat ex iure ipſo naturali, ſeu ex natura Matrimonij, an verò ex iure poſitiuo, ſiuè humano, ſiue Diuino, in quo variant Doctores, nam aliqui volunt, attenta natura contractus, poſse authoritate propria contrahentium diſsolui, ſicut alij contractus, qui mutuo conſenſu perficiuntur, & diſſoluuntur, iuxta regulam *Omnis res per quas cauſas naſcitur per eaſdem diſſoluitur*: & inde indiſſolubilitatem refundunt ab initio in ius Diuinum poſitiuum, & in lege Euangelica in præceptum Chriſti eleuantis Matrimonium ad ſtatum Sacramenti, & ad ſignificandam indiſsolubilem vnionem Verbi cum natura humana, ita plures, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib. 2. diſp. 13. num.* 7. Coninchus *diſp. 26. dub. 2. num.* 11. Perez *diſp. 20. ſect. 20. num.* 4. Trullench *lib. 7 cap. 4. dub.* 1.

3. Verùm alij probabiliùs aſserunt, non ſolùm ex præcepto Chriſti, ſeu ex iure Diuino poſitiuo Matrimonium eſse inſolubile, ſed ex natura ſua, & iure naturali, ratione finis, ad quem ordinatur, nempe ad debitam, & legitimam prolis generationem, & educationem, ſic enim colligitur ex Scriptura *Matth.* 19., & *Marc.* 10. vbi Chriſtus interrogatus quomodo Moyſes in lege conceſſiſset, dari libellum repudij, reſpondit; *Moyſes ob duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic*; ab initio enim Deus, inſtituendo Matrimonium, non aliter inſtituit, quàm cum perpetuitate, ac indiſſolubilitate, vt habetur ex illo Gen. 2. *Relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna*, quæ verba intelligenda eſse de perpetuitate, vinculi expreſsit Chriſtus Matth. 19. dicens; *Quos Deus coniunxit homo non ſeparet*, & docet Trident. ſeſs. 24. in principio: *Matrimonij perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis Parens diuini Spiritus inſtinctu pronunciauit, cum dixit, &c.* & hoc quidem non ex præcepto aliquo poſitiuo, quod nullum erat aliud in ſtatu innocentiæ, quàm de non comedendo de ligno vetito, ſed ex præcepto naturali, ſic exigente natura Matrimonij.

2. Ratio ſuperiùs indicata eſt, quia Matrimonium ex natura ſua ordinatur ad fouendum

Digitized by Google

mutuum amorem inter coniunges ad prolem debitè procreandam, & educandam, & augendam ſolicitudinem circa res domeſticas, quæ ſine dubio ex ſe perpetuitatem exigunt, & ſic Matrimonium ad talia bona ordinatum debet eſse perpetuum, tum quia, ſublata perpetuitate, ac indiſsolubilitate Matrimonij iam licita redderetur ſornicatio, & concubitus cum quacumque muliere, ſæpè ineundo, & mutando Matrimonia, ſeu dando poteſtatem ſui corporis pro illo breui tempore, quo durat concubitus, quod planè eſt abſurdum, & ita dicendum eſt, non ex ſola inſtitutione Chriſti in Euangelio, vel Dei in lege veteri ſed ex natura ipſa rei, Matrimonium eſse, & ſemper fuiſse indiſsolubile, adeo vt ſit irritum Matrimonium ſecundum celebratum, viuente priori coniuge, ſic tenent cum D. Thoma 3. *contra Gentes cap.* 122. Scotus, Vaſquez, Bellar., Rebellus, Hurtado, Pontius, Bonacina, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 5. *q.* 2. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 2. *num.* 6. Auerſa *q.* 2. *ſect.* 4. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 2. *num.* 43. Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 62.

5. Ad fundamentum oppoſitum dicendum eſt, hoc eſse ſpeciale, & particulare in contractu Matrimonij, vt ſemel validè celebratum non poſſit ampliùs mutuo contrahentium conſenſu diſsolui, ſicut alij contractus, & hoc ratione finis, ad quem ordinatur, qui de ſe poſtulat perpetuitatem, & indiſsolubilitatem.

6. Dices; Matrimonium etiam conſũmatum erat diſsolubile apud Hebræos per libellum repudij: & in lege Euangelica diſsoluitur Matrimonium ratum per profeſſionem religioſam, & per diſpenſationem Summi Pontificis: & per conuerſionem vnius coniugis ad fidem diſsoluitur Matrimonium etiam conſummatum; ergo non eſt ex natura ſua indiſsolubile. Reſp. negando conſequentiam, non enim Angelus, aut Anima rationalis deſinit eſse perpetua, & immortalis ex natura ſua, quamuis poſſint à Deo annihilari; nec ſtatus religioſi, aut votum caſtitatis deſinunt eſse perpetua ex natura ſua, quamuis poſſint à Summo Pontifice diſpenſari, ita nec Matrimonium deſinit eſse ex natura ſua perpetuum, & indiſſolubile, quamuis poſſit à Deo ſupremo rerum omnium Domino, aut à Summo Pontifice per authoritatem ſibi à Deo conceſſam diſsolui, quia nimirum huiuſmodi ſolubilitas, cum ſit extrinſeca proueniens à ſupremo rerum omnium Domino, non mutat naturam Matrimonij, ſicut non mutat naturam ſtatus religioſi, aut voti caſtitatis illius diſpenſabilitas, prout magis conſtabit ex mox dicendis.

DVBIVM II.

An fuerit licitum in lege Moyſis repudium legitimæ Vxoris, vel ſolùm permiſſum.

7. PErmiſſum fuiſse Hebræis in lege Moyſis libellum repudij planè conſtat Deuteron. 24., vbi etiam aſſignatur modus, & Cæremoniæ obſeruandæ in conceſſione libelli: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua; cumque egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiſerit de domo ſua, non poterit prior maritus recipere eam in vxorem, quia polluta eſt, & abominabilis eſt facta coram Domino.* Non explicat Scriptura cauſas, ob quas Vir poſſet vxorem repudiare, ſed tantùm dicit, *ſi propter aliquam fœditatem non inuenerit gratiam ante oculos eius.* Duas ſententias afferunt D. Thomas *q.* 67. *art.* 6. & Lyran. *comment. ſuper* 24. *deuteron.* primam dicentem, permiſſum fuiſse diuortium ab fœditatem corporis, aut animæ, ſcilicet ob infirmitatem lepræ, vel epidemiæ, aut ob prauos mores, quibus poteſt proles malè educari, antecedentes Matrimonium: alteram aſſerentem propter eaſdem, & ſimiles cauſas etiam ſuperuenientes Matrimonio, & quæ bonum prolis impediebant, vt ſterilitas, aut occiſio Filiorum. Vnde patet, non ſubſiſtere ſententiam aſſerentem, ob ſolum adulterium fuiſse permiſſum repudium, cum ob adulterium mulier potiùs lapidanda, quàm dimittenda videbatur. *Leuit.* 20. ſtat ergo, fuiſſe permiſsum repudium ob fœditatem ſiue animæ, ſiue corporis, ſiuè illa anteceſserit, ſiuè fuerit ſubſequens Matrimonium.

8. Difficultas eſt, an Hebræis ita fuerit permiſſum repudium, vt eſset validum, & licitum per diſsolutionem vinculi matrimonialis, cum libera facultate mulieri dimiſsæ alterum virum licitè ducendi, vel ſolùm permiſsum fuerit, in quantùm non puniebantur Hebræi tamquam tranſgreſſores legis naturalis, quamuis peccarent dando repudium, ſtabili permanente vinculo prioris coniugij. Prima Sententia docet, repudium fuiſse illicitum, & inualidum, ſolùmque permiſsum, vt minùs malum, ne ſcilicet occiderent Vxores, quas oderant, & à vero Dei cultu recederent, quod videtur colligi ex verbis Chriſti *Matth.* 19. dicentis; *ab duritiam cordis fuiſse Iudæis permiſsum repudium*, quæ permiſſio non liberabat à peccato, nec diſsoluebat vinculum præcedentis coniugij, ſicut non liberabat à peccato vſuræ permiſſio, quam habebant exteris fœnerandi. Ratio eſt, quia Matrimonium ex natura ſua, & iure ipſo naturali eſt indiſsolubile, at Deus diſpenſare non poteſt in ijs, quæ ſunt de iure naturæ; ergo non

potuit

potuit diſpenſare, vt Matrimonium diſsolueretur quoad vinculum, & inde permiſſio repudij liberabat ſolùm à pœna, non à culpa, ita ſentiunt Magiſter Senten., Bonauent., Riccard., Sotus, & alij *in 4. diſt. 33.* Mayron *diſt. 35.* Caſtro *lib. 2. de lege pœnali cap. 11.* Item ex Iuriſtis Innocent., Hoſtien., Cardinal, Neuo, & alij ſupra caput *Gaudemus* de diuortijs, alijque etiam expoſitores.

9 Secunda ſententia, quam vt veriorem ſequor, tenet, validum, & licitum fuiſse libellum repudij, conceſsamque à Deo fuiſse diſsolutionem vinculi Matrimonialis. Ratio eſt, quia ita ſemper practicatum fuit apud illum populum abſque Scrupulo, & abſque eo quòd vmquam dubitatum ſit, illud eſse peccatum, nec in Scriptura vmquam inuenitur, Prophetas populum reprehendiſse de tali repudio tamquam de peccato, quin potiùs reperitur commendatum Malach. 2. *Cum odio habueris vxorem, dimitte*: at ſi repudium non fuiſset licitum, ſed peccaminoſum inueniretur prohibitum, & Prophetæ illud reprehendiſsent; non enim eſt credibile, Prophetas à Deo miſsos ad docendum Populum neceſsaria ad ſalutem, ad annunciandum ſcelera eorum, hanc veritatem voluiſse tacere, & non remouere à Populo ſcandalum, & tot peccata, quæ occaſione repudij committebantur, publica, & continua adulteria, quæ fiebant, ſi mulier poſt repudium licitè non potuiſset alteri nubere; ergo dicendum eſt, repudium non ſolùm fuiſse permiſsum vtcumque, ſed verè conceſsum Populo hebræorum, ne ob eorum duritiam maiora mala orirentur, & ita tenent cum D. Thoma, Albert. Magn., Durand., Palatius, Palud., Maior, & alij Sanchez *lib. 10. diſp. 1. num 7.* Coninch *diſp. 26. dub. 1.* Pontius *lib. 7. cap. 50.* Bellarm. *lib. de Matrim. cap. 17. ad obiect. 14.* Hurtado *diſp. 8. diff. 15.* Leander *diſp. 5. quaſt. 3.* Auerſa *quaſt. 2. ſect. 5.* alijque communiter.

10. Nec obſtat, quòd Chriſtus Matth. 19. dixerit *ob duritiam cordis Iudæis fuiſse permiſsum repudium*, quia hoc indicat motiuum, & cauſam, ob quam fuit Iudæis conceſsum, vt licitè poſſent vxores repudiare ad auertanda maiora mala, ne illas occiderent, & à cultu Dei retraherentur; & dum ſubdit: *Ab initio non fuit ſic*, non eſt ſenſus, ab initio repudium non fuiſse relictum impunitum, ſed non fuiſse licitum, & conceſsum, vt poſtea conceſsum fuit in lege Moyſis, ſicut etiam in lege Euangelica aliqua huiuſmodi conceſſio facta eſt pro beneficio ſuſcipientium fidem, vt poſtea dicam. Quod ſi mulier repudiata alteri nubens dicitur abominabilis apud Deum, non ideò talis dicitur, quia nupſerit alteri, ſed quia fuit repudiata, ob quod infamiam incurrit; prohibitum eſt etiam priori marito vxorem à ſecundo viro dimiſsam reaſsumere, ad tollendam facilitatem vxorem repudiandi, dum ſciunt, ſe non poſse ampliùs ad eius ſocietatem redire.

11. Ad rationem in contrarium adductam dicendum eſt, Deum non poſse diſpenſare in lege naturali, poſse tamen mutare, & ſubtrahere materiam, vt ſuper illam non cadat obligatio naturalis, ſeu poteſt concedere alicui poteſtatem, quam non habebat. Sic homicidium, non ſolùm iure poſitiuo, ſed etiam iure naturali eſt prohibitum, nec Deus facere poteſt, vt homo authoritate propria poſſit alterum occidere, poteſt tamen ſupremum dominium, quod ipſe habet ſuper vitam hominis alicui concedere, qui per talem conceſſionem ſibi factam licitè poterit alterum occidere: ſimiliter Vir, & Mulier legitimè coniugati non habent ius diſsoluendi Matrimonium authoritate ſibi propria, Deus tamen, qui habet ſupremum, & abſolutiſſimum dominium ſuper omnem contractum, ſuper omnia humana iura, ſuper vitam, & ſuper prolem ſuſcipiendam, & educandam, poterit facultatem concedere coniugatis diſsoluendi Matrimonium, redeundi ad priſtinam libertatem; vel tranſcundi ad alias nuptias, qua ratione Deus non immutat ius naturale, ſed ſubtrahit materiam, vt ad illam non extendatur obligatio naturalis, & inde poterit homo ratione facultatis ſibi à Deo communicatæ repudiare primam vxorem, diſsoluere vinculum, & aliam ducere, quod non poterat facere facultate ſibi naturali, & propria.

12. Durauit conceſſio facta Iudæis repudiandi vxores à Moyſe vſque ad Chriſtum, à quo talis conceſſio fuit reuocata, & Matrimonium redactum ad ſuam priſtinam, & naturalem indiſsolubilitatem, vel apud Matth. *19.* cum dixit, *Mæchatur, qui vxorem dimiſerit, & aliam duxerit*, quod pro lege Euangelica ſancitum eſse docet D. Thomas *q. 67. art 4. ad 4.*, & tunc prohibitum fuiſse libellum repudij habetur in cap. *Gaudemus* 8. de diuortijs, vel certè in die Pentecoſtes, dum lex Euangelica fuit promulgata, & tota lex Moſaica fuit abrogata, & ablata diſpenſatio, ſeu conceſſio diſsoluendi Matrimonium, quod, vt dixi, fuit redactum ad ſuam priſtinam, & naturalem indiſsolubilitatem: Quare licèt Iudæi in ſua obſtinatione perſiſtentes etiam nunc putent, ex conſcientia erronea, ſibi licitum eſse vxorem dimittere, re vera tamen id facere ampliùs non poſſunt, cum fuerit ablata facultas, & de facto ſi quis eorum conuertatur ad fidem, ad primam redire cogitur, ſi verè Matrimonium fuit validum, & ipſa velit ad fidem conuerti.

DVBIVM III.

Quomodo diſſoluatur Matrimonium infidelium per Conuerſionem vnius ad fidem.

13. CErtum eſt, Matrimonium rite, ac legitimè contractum inter Infideles eſſe validum in ratione contractus, quamuis non ſit Sacramentum, quia Matrimonium eſt contractus naturalis, & ciuilis, qui optimè poteſt celebrari etiam inter infideles, eſtque ex natura ſua indiſſolubile, nec poteſt licitè mutuo contrahentium conſenſu diſſolui, ſi vterque maneat in ſua infidelitate: nec poteſt diſſolui authoritate Principis illorum, cum à Deo non habeat hanc facultatem, nec poteſt diſſolui à Pontifice, qui poteſtatem non exercet ſuper infideles, qui ſunt extra Eccleſiam.

14. Si vterque Coniux conuertatur ad fidem Matrimonium remanet indiſſolubile, quia ceſſat ratio talis diſsolutionis, quæ ſolùm conceditur fideli, ne cogatur cum iniuria Creatoris remanere cum infideli remanente in ſua infidelitate, aut perpetuò vitam cęlibem ducere; an vero diſſolui poſſit authoritate Pontificis, quando poſt conuerſionem, & baptiſmum vtriuſque non ampliùs conſummarunt, affirmant Sanchez *lib 2. diſp.* 17. Nauar. 12. *lib.* 3. *Conſilior. tit. de conuerſ. infidel. conſil.* 1. aliàs 3. *à num.* 12. quia inter fideles poteſt authoritate Pontificis diſſolui Matrimonium ratum, & non conſummatum, quod maius vinculum eſt Matrimonio conſummato inter infideles; ergo poterit etiam iſtud diſſolui. Sed meliùs id negant Palaus *diſp.* 3. *punct.* 2. §. 3. Pontius, *lib.* 9. *cap.* 2. & ex cummuni ſententia teſtatur Azor. *part.* 2. *lib.* 5. *c.* 2. §. *his poſitis*, quia Matrimonium ſolui non poteſt niſi in caſibus à iure expreſſis, at nullibi conſtat de ſolubilitate iſtius Matrimonij, quinimò cum ſit Matrimonium conſummatum, & iam nunc ſit Matrimonium fidelis, dici debet omnino indiſsolubile, parumque refert, quòd ante baptiſmum fuerit conſũmatum cum reuera effecti ſint vna caro, prout cum alijs tenet etiam Diana *p.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 66.

15. Reſp. in triplici caſu diſsolui poſse vinculum Matrimonij, quando vnus infidelis conuertitur ad fidem, alio permanente in ſua infidelitate. Primo, ſi infidelis nolit habitare cum fideli, eò quòd eſt conuerſus ad fidem. Secundo, ſi velit habitare, ſed cum iniuria Creatoris, quod præſtat, ſi nomen Chriſti deſpicit, eius laudes prohibet, conuerſionem domeſticorum impedit. Tertio, ſi infidelis incitat fidelem ad aliquod peccatum committendum, quia tunc etiam indirectè Creatori irrogatur iniuria, vt colligitur ex cap. *Idololatria* cap. *Non ſolùm* cap. *infidelis* 28. *q.* 2. cap. *Gaudemus*, & cap. *Quanta de diuortijs*, vbi Innocent. Papa ſic habet. *Si alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia Diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad peccatum mortale ei cohabitare volente, qui relinquitur ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit*, habetur etiam ex Apoſt. 1. *Corinth.* 7. vbi de Coniugibus loquens ait; *Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſmodi*, quæ verba de diſsolutione vinculi Matrimonij, quod ſeruitutem vocat, intelligit Pontifex eo cap. *Quanto*, vt non ſubijciatur ſeruituti, & ligamini prioris Matrimonij frater, aut ſoror, ſed poſſit illud diſsoluere, & aliud nouum Matrimonium inire cum perſona fideli, quando infidelis diſcedit, aut phyſicè, aut moraliter: diſceſſio phyſica eſt, quando nullo modo vult habitare cum fideli; moralis, quando non vult habitare pacificè, & ſine iniuria Creatoris.

16. Hanc facultatem diſsoluendi Matrimonium habere fidelem à Chriſto, promulgauit Apoſtolus, vt tenet Eccleſia, & Doctores communiter, quæ quidem fuit valde conueniens, ne infidelis retraheretur à ſuſceptione fidei, ſi conuerſus perpetuò deberet, aut vitam cœlibem ducere, aut cum periculo ſubuerſionis, & peccati permanere cum infideli: in fauorem igitur fidei conceſſit Chriſtus, vt conuerſus poſset diſsoluere vinculum prioris Matrimonij, & aliud nouum inire ſi vellet. Nec obſtat illud Matth. 19. vbi Chriſtus dixit: *Qui dimiſerit Vxorem ſuam & aliam duxerit, mœchatur*, quia ibi ſermo eſt de Matrimonio fidelium, quod cum ſit Sacramentum, eſt omnino inſolubile, vt poſtea dicam, nec diſsolui poteſt, quamuis alter eorum labatur in hæreſim, aut etiam infidelitatem.

17. Reſp. 2. per conuerſionem vnius infidelis ad fidem, altero renuente conuerti, aut renuente habitare, ſine iniuria Creatoris, Matrimonium non diſſoluitur ſtatim, ſed tunc quando fidelis tranſit ad ſecunda vota, & nouum contrahit Matrimonium, adeò vt noui contractio ſit prioris diſsolutio, colligitur ex d. cap. *Gaudemus de diuortijs* vbi Pontifex ait; *Quòd ſi conuerſum ad fidem, & illa conuerſa ſequatur antequam propter cauſas prædictas, legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur*, quod euidenter oſtendit, Matrimonium non fuiſse diſsolutum, ſecus non poſset compelli conuerſam recipere; igitur infidelis per conuerſionem ad fidem, altero remanente in ſua infidelitate, poteſt Matrimonium ſtatim diſsoluere, alterum cum fideli contrahendo; at ſi nouum non contrahit, prius non diſsoluitur, ac proinde ſi alter, etiam poſt plures annos conuertatur, non poterit ampliùs diſsolui, & Coniux priùs conuerſus non poterit ampliùs nouum Matrimonium inire, ſed permanere debebit cum ſua Coniuge conuerſa, quamuis poſt plures annos.

18. Si verò, durante Coniuge in ſua infidelitate, conuerſus nouum Matrimonium contra-

trahit, prius diſſoluitur, nec reuiuiſcit, quamuis poſtea altera conuertatur, mortua iam vxore fideli, cum qua contraxerat: poterit tamen cum eadem de nouo contrahere, ſeruato Eccleſiæ ritu, ac ſi numquam antea fuiſsent inter ſe coniugati: qui remanet in ſua infidelitate, nec licitè, nec validè poteſt nouum Matrimonium contrahere, quouſque fidelis non tranſierit ad alia vota, quia priuilegium diſſoluendi Matrimonium non eſt à Chriſto Domino conceſſum infideli, ſed tantùm fideli, & in fauorem fidei, & ita tenent Doctores communiter cum Palao *punct.* 2. §. 3. *num.* 5. Auerſa *q.* 2. *sect.* 5. Ant. à Spiritu S. *sect.* 6. *num.* 76. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 75. *num.* 4. Pontius *lib.* 7. *cap* 48. *num.* 17. Leander *diſp* 12. *q.* 14. *& ſequent.*

DVBIVM IV.

An diſſoluatur Matrimonium, ſi infidelis pacificè velit habitare cum fideli.

19. MAior difficultas eſt, quando infidelis, nec phyſicè, nec moraliter diſcedit, ſed conſentit habitare pacificè ſine iniuria Creatoris, & ſine peccato cum ſua Coniuge iam conuerſa, & baptizata, an tunc fidelis debeat remanere cum Coniuge infideli, vel poſſit Matrimonium diſſoluere, & nouum contrahere cum alio Coniuge fideli, in quo diſcrepant Doctores. Prima ſententia docet, Matrimonium in eo caſu non poſſe diſsolui, & fidelem conuerſum, nec licitè, nec validè poſse aliud Matrimonium inire, quia hoc priuilegium diſsoluendi Matrimonium Chriſtus conceſſit fideli ob bonum fidei, ſolùm in tribus caſibus aſſignatis, dicente Apoſt. 1. Corinth. 7. *Si diſcedit, diſcedat, non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater, aut Soror in huiuſmodi*, at quando infidelis conſentit habitare ſine peccato, & ſine iniuria Creatoris, non diſcedit; ergo ceſsat ratio diſsoluendi Matrimonium, ſed debet fidelis cum infideli remanere iuxta præceptum Apoſtoli dicentis: *Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam, & ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa non dimittat virum.* Sic docent D Thomas *in* 4. *diſt.* 34 *q.* 1. *art.* 5. Durand. *q.* 2. Palud *q* 1. *art.* 2. Bonauent. *art.* 2. *q* 1. Valent. *de Matrim. diſp.* 10. *q.* 1. *punct.* 7. Nauar. *in ſum. cap.* 22. *num* 49. Pontius *lib.* 9. *cap.* 2. *num* 11., *&* 12. Palaus §. 3. *num.* 9. Ant. à Spiritu S. *sect.* 6. *num.* 75. Roſignol. de Matr. 1. prænot. 14. *num.* 18.

20. Secunda Sententia tenet, ſaltem pro hoc tempore, in quo eſt ablata communicatio cum infidelibus, poſse Matrimonium diſsolui non ſolùm quoad torum, & habitationem, ſed etiam quoad vinculum, quamuis infidelis conſentiat habitare ſine iniuria Creatoris, quia, cum ſit prohibitum fideli habitare cum infideli, deberet perpetuò ducere vitam cælibem, ſi non poſset nouum Matrimonium contrahere: quicquid ſit de tempore primitiuæ Eccleſiæ, in quo licita erat communicatio, & cohabitatio cum infideli, ſic Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 74. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 5. Bonacina *quæſt.* 3. *punct.* 7. *num.* 6. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 252. Auerſa *q* 2. *sect.* 5. alijque Recentiores: Nec obſtat textus Apoſtoli in contrarium adductus, quia non continet præceptum, ſed conſilium pro illo tempore primitiuæ Eccleſiæ, in quo licita erat cohabitatio fidelis cum infideli ob ſpem ipſum conuertendi, vt patet ex contextu; cum enim præmiſiſſet Apoſtolus, fidelium Matrimonium eſſe inſolubile, dicens; *His autem, qui Matrimonio coniuncti ſunt præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere, quòd ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, & vir vxorem non dimittat*: ſubdit; *Nam cæteris ego dico, non Dominus, ſi quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam*, & infra *Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater, aut Soror in huiuſmodi*, ex quo patet, verba Apoſtoli non continere præceptum, ſed conſilium valdè congruum pro illo tempore primitiuæ Eccleſiæ.

21. Reſp. 1. Coniux ad fidem conuerſus numquam fuit obligatus ad cohabitandum cum infideli, ſed liberum ſemper illi fuit ab eo diuertere, & ſeparari quoad torum, quamuis infidelis cohabitare vellet ſine peccato, & ſine iniuria Creatoris. Ratio deſumpta ex D Thoma *in* 4. *diſt.* 39. *q. vnic. art.* 3. *&* 4. eſt, quia infidelitas, & adulterium pari paſſu procedunt, cum vtrumque ſit contra bonum prolis, ſed per adulterium adulter ius amittit ad cohabitandum cum innocente, & poteſt iſte quoad torum ſeparari, etiamſi alter velit pacificè viuere, & commorari cum eo, ita pariter ratione permanentiæ in infidelitate, quæ eſt adulterium ſpirituale, infidelis ius amittit ad cohabitandum cum fideli, & licitè poteſt fidelis ab eo ſeparari quoad torum, quamuis alter velit pacificè viuere, ita, pluribus citatis, Sanchez *lib.* 7 *diſp.* 73. *num.* 7. Corneio *diſp.* 6. *dub.* 3. Andreas à Matre Dei *in curſu morali cap.* 4. *num.* 40. Candid. *diſquiſit* 28. *art.* 7. *dub.* 12. Leander *diſp.* 12. *quæſt.* 10.

22. Verùm quia innocens poteſt cum adultera habitare, quando ſupereſt ſpes emendationis, nec obſtinata eſt in adulterio, ſic ad fidem conuerſus, quamuis non teneatur, poteſt habitare cum infideli, quando ſpes adeſt illius conuerſionis ſine periculo ſubuerſionis propriæ, et quia talis ſpes erat antiquis temporibus, & ceſſauit tempore præſenti, ita illis temporibus licita fuit habitatio fidelis cum infideli, non verò tempore præſenti, pro quo aduerte, tria tempora diſtingui poſſe, vt cum D. Thoma 3. *p. q.* 59. *art.* 3. *ad* 2. notant

Sanchez

Sanchez *d. diſp. 73. num.* 12, & Coninch. *diſp. 26. dub. 3 num. 56.* primum ab Apoſtolis, & ſexcentis Annis ſequentibus, quando infideles ſiuè Iudæi, ſiuè Gentiles de facili conuertebantur, erant miracula maiora, & frequentiora, maior ſeruor fidei, abundantior gratia, & ſic minus periculum, vt fidelis ab infideli peruerteretur, ſed potiùs ſpes maior conuertendi infidelem, tali tempore permittebatur iuxta conſilium D. Pauli, vt coniux conuerſus ad fidem habitaret cum infideli habitare volente ſine peccato, & ſine iniuria Creatoris, quod quidem maximè congruum fuit, vt ex permanentia cum ſuis vxoribus faciliùs infideles allicerentur ad fidem.

23. Secundum complectitur duo ſæcula ſequentia, quando ex perfidia, & obſtinatione Iudæorum, qui rariſſimè conuertebantur, non ſolùm inutilis, ſed etiam periculoſa comperta eſt habitatio fidelis cum illis; proinde in Concil. Toletan. IV. circa Annum 640. can. 62. relato in cap. *Iudæi* 28. *q.* 1., & can. 63. ſtatutum eſt, ne vxores fideles habitare permitterentur cum Iudæis ad fidem venire nolentibus. De reliquis infidelibus nihil hoc tempore ſtatutum eſt, fortè, quia non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent, vt meritò eorum conuerſio eſſet deſperanda, vt indicat D. Th. *in 4. diſt. 39. quæſt. 1. art. 3.* Tertium complectitur reliquum tempus, in quo, frigeſcente magis Charitate, ac tepeſcente ſeruore fidelium, compertum eſt, maius eſſe periculum peruerſionis in coniuge fideli, quàm conuerſionis in infideli, proinde conſuetudine chriſtiana, & praxi Eccleſiæ communi Doctorum conſenſu approbata, inductum eſt, vt ampliùs non liceat coniugi fideli cohabitare cum infideli, nulla facta differentia Iudæi, & Gentilis, quia, vt habet D. Thomas *cit. quæſt. 39. q. 1. art. 3. pari paſſu ambulant nunc vtrique, ſcilicet Gentiles, & Iudæi, quia vtrique obſtinati ſunt, & ideò niſi vxor infidelis conuerti velit, non permittitur ei cohabitare, ſiue ſit Gentilis, ſiuè Iudæa.*

24. Reſp. 2. Nunc temporis licitum eſt coniugi fideli diuertere ab infideli nolente ad fidem venire, non ſolùm quoad torum, & habitationem, ſed etiam quoad vinculum per diſſolutionem Matrimonij, & celebrarionem alterius cum perſona fideli, quamuis tempore primitiuæ Eccleſiæ hoc non eſſet licitum, quia priuilegium Chriſti promulgatum ab Apoſtolo, cum ſit in bonum fidei, videtur extendi ad caſum, & tempus, in quo prorſus illicitum, & prohibitum eſt fidelibus cohabitare cum infidelibus, etiam cohabitare volentibus pacificè, & ſine iniuria Creatoris, ne per hoc infideles retrahantur à ſuſcipienda fide, quòd ſine ſua culpa debeant ſeparari ab vxore, ſine ſpe noui coniugij. Deinde per illud priuilegium Chriſti fidelis non eſt ſubiectus ſeruituti prioris Matrimonij, ſed liber ad aliud contrahendum, quoties infidelis diſcedit, ac relinquit fidelem; cenſetur autem diſcedere, quando vult manere, & perſiſtere in ſtatu infideli prohibito, & illicito, quia tunc non poſſunt ampliùs cohabitare ſine iniuria Creatoris, & ſic liberatur fidelis à ſeruitute prioris Matrimonij cum libertate nouum contrahendi: at nunc temporis cum ſit prorſus illicita, & prohibita fidelibus cohabitatio cum infidelibus, quamuis hoc eſſet permiſſum tempore primitiuæ Eccleſiæ, ſi infidelis non conuertatur ad fidem, cenſetur deſerere fidelem, qui proinde liberatur à ſeruitute prioris Matrimonij, prout tenent Auctores ſecundæ ſententiæ.

25. Et ecce ratio cur tempore primitiuæ Eccleſiæ nō eſſet licitum fideli diſſoluere Matrimonium contractum cum infideli cohabitare volente ſine iniuria Creatoris, modò autem ſit licitum abſque eo quòd facta ſit noua conceſſio, aut mutatio priuilegij, quia nimirum tale priuilegium fuit, & eſt, vt Coniux fidelis poſſit diſſoluere Matrimonium cum infideli, quandocumque non poſſet licitè habitare cum illo; tempore autem primitiuæ Eccleſiæ, in quo frequens erat infidelium conuerſio, neque erant ita obſtinati licita erat cohabitatio, quæ nunc, ſtante perfidia, & obſtinatione, facta eſt illicita, & inde nunc, non tunc poterat diſſolui Matrimonium fidelis cum infideli, vt docet Sanchez *num.* 10.

26. Magis amplè priuilegium Chriſti explicant Coninch. *diſp. 26. dub.* 5., & Bellarm. *de Matrim. cap. 12. ad* 2. dicentes, ſemper, & omni tempore, etiam ab initio, licitum fuiſſe fideli ſoluere Matrimonium iam contractum cum infideli, & aliud inire cum perſona fideli, quando infidelis pertinax eſt in ſua infidelitate, quia dum recuſat conuerti, iam diſcedit, & animo, ac affectu deſerit fidelem, qui proinde liberatur à ſeruitute Matrimonij cum facultate aliud celebrandi, cum hoc ſolùm diſcrimine, quòd ab initio ob ſpem conuerſionis fidelis non tenebatur, ſtatim ſeparari à coniuge infideli, ſed ſolùm quando nolebat habitare pacificè ſine iniuria Creatoris, nunc autem cum euanuerit ſpes conuerſionis, debet ſtatim recedere ab infideli obſtinato in ſua infidelitate.

27. Non debet, nec poteſt fidelis nouum contrahere Matrimonium, niſi priùs conſtet de obſtinatione Coniugis infidelis, quia non alia via hoc ei priuilegium conceditur, niſi quatenus infidelis ab eo diſcedit, proinde moneri, & interrogari debet, an velit conuerti, dato etiam ei tempore congruo ad deliberandum, ſi petat: eo autem nolente conuerti, fidelis remanet liber ad nouum Matrimonium contrahendum, nullo etiam intercedente Decreto, aut Sententia Iudicis, cum, ſtante conceſſione Chriſti, hoc facere poſſit ex propria libertate; debet tamen habere teſtes, aut Nuncium fide dignum, vt obſtinatio Coniugis infidelis probari poſſit pro foro externo, ſi opus fuerit.

Quando

Quando infidelis valdè diſtat, aut nulla de eo notitia habetur, vt euenit in his, qui ex Æthiopia captiui, & ſerui afferuntur, ceſsat neceſſitas admonitionis, quia adeſt certitudo moralis obſtinarionis, prout deciſum refert Auerſa *quæſt.* 2. *ſect.* 5. in quadam Conſtit. B. Pij V., & altera Gregotij XIII. de Indis, qui conuertuntur ad fidem, ita Sanchez *num.* 14. Palaus *num.* 7. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 264. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 5. *num.* 62. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 6. *num.* 79.

28. Quæres; an Matrimonium celebratum ab infideli diſſoluatur, ſi conuerſus ad fidem, profiteatur in Religione. Conueniunt omnes, conuerſum ad fidem, poſtquam infidelem admonuit, an velit conuerti, non ſolùm poſſe Matrimonium cum alia contrahere, ſed etiam tranſire ad Religionem, ſuſcipere ordines Sacros, & votum caſtiratis emittete; ſicut enim hæc licita ſunt facienti diuortium propter adulterium, ita etiam licita ſunt conuerſo ad fidem, qui debet facere diuortium cum infideli recuſante conuerti. Difficultas eſt, an per profeſſionem religioſam diſſoluatur illud Matrimonium; affirmant Sanchez *diſp.* 76. *num.* 9. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 8. Roſignol. de Marrim. 11. prænot. 14. *num.* 14. Bonacina *q.* 3. *p.* 7. *num.* 9. Leandet *diſp.* 12. *q.* 23. quia ſicut Matrimonium ratum fidelium diſſoluitut per profeſſionem alterius Coniugis, ita etiam diſſoluitur Matrimonium conſummatum tempore infidelitatis, quod eſt minùs inſolubile, cum non ſit Sacramentum.

29. Sed meliùs alij negant, quia diſſolutio Matrimonij fieri non poteſt, niſi ex Diuina conceſſione, ſed ex nullo Textu conſtat, Matrimonium in infidelitare conſummatum diſsolui per profeſſionem teligioſam; ergo non debet hoc admitti. Nec valet pariras de Matrimonio tato fidelium, nec militat eadem ratio, ſecus licetet fideli ttanſire ad Religionem, etiamſi infidelis conuertetetur ad fidem, ſicut poteſt ad illam tranſire poſt Matrimonium ratum; nec obſtar, quòd matrimonium in infidelitate contractum diſſoluatut pet nouum Matrimonium contractum à conuerſo ad fidem; ergo poterit etiam diſsolui per ptofeſſionem Religioſum. Reſp. diſsolui per aliud Matrimonium, ne conuerſus ad fidem cogatur, aut vitam cælibem ducere, aut habitare cum infideli, etiam cum iniuria Creatoris, quæ ratio non militat de profeſſione Religioſa, cum ipſe conuerſus iam liberè aſſumat vitam cœlibem, ita Coninch, Hurtado, Perez, Dicaſtillus, quos ſequitur Ant. à Spiritus S. *ſect.* 7. *num.* 80. Palaus ſupra *num* 12. Pontius *lib.* 9. *cap.* 4. *num.* 19., & alij apud ipſos.

30. Si poſtquam fidelis profeſſus eſt Religionem, vel ordines Sacros ſuſcepit, infidelis conuertatur ad fidem, non debet ei teſtitui iam profeſſus, vel ſacris initiatus, & debet infidelis ſibi imputare, quòd tardè venerit ad fidem: idem dicendum, ſi prior coniux emiſerat iam votum caſtitatis, quia vſus eſt iure ſuo; quòd ſi prior coniux nondum ſit profeſſus, vel eſt in anno Nouitiatus, tunc debet reſtitui ſuo coniugi poſtea conuerſo, & id petenti, ita Sanchez, & Dicaſtillo, Ant. à Spititu S. *num.* 81., & 82.

DVBIVM V.

An Matrimonium fidelium Ratum, ſed non Conſummatum poſſit authoritate Pontificis diſſolui.

31. CErtum eſt apud omnes, Matrimonium fidelium conſummatum in nullo vmquam caſu poſſe diſſolui quoad vinculum, ſic apertè conſtat ex Scriptura Marth. 19. *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit mœchatur.* Marci 10. *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam, & ſi vxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſerit mœchatur* 1. Corinth. *His autem, qui Matrimonio iuncti ſunt præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere, quòd ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari*, & Rom. 7. dixit, ſola morte alterius Coniugis ſolui Matrimonium. Rationem affert Innocent. III. in cap. *Quanto de diuortijs*, quia in lege Euangelica Matrimonium eſt Sacramentum ſignificans vnionem Chriſti cum Eccleſia, ſiue Verbi cum Natura humana, quæ vnio eſt protſus indiſſolubilis.

32. Reſp. Matrimonium ratum fidelium, iuſta intetueniente cauſa, poteſt authoritate Pontificis diſsolui. Ratio eſt, quia Pontiſex habet à Chriſto pleniſſimam poteſtatem ad ea, quæ ad bonum regimen Eccleſiæ ſunt neceſsaria, ſed quandoque neceſſarium eſt, ac expediens bono fidelium diſſoluere Matrimonium ratum, ſi ex illo grauiſſima ſcandala, & mala eſſent oritura; ergo Summus Pontiſex habet à Chriſto ſibi communicatam ſacultatem diſſoluendi Matrimonium ratum, ſicut habet ſacultatem diſpenſandi in voto ſolemni, quòd fortius eſt Matrimonio rato, quod pet votum ſolemne diſſoluitut. Conſ. quia de facto plures Pontifices dicuntur ſoluiſſe plura Matrimonia ſolummodo rata, ſic Nauar. *cap.* 22. *num.* 21. dicit Paulum III., & Pium IV., ſe petente, diſpenſaſse: & in addit. ad Manual. *cap.* 28. B. Pium V. ter, vel quater diſpenſationem dediſse: Henriquez *de Matrim. lib.* 11. *cap.* 8. *num.* 11. affirmat, Gregorium XIII. vna die cum vndecim diſpenſaſſe: de Martino V., & Eugenio IV. idem refett. D. Anton. 3. *part. tit.* 1. *cap.* 21. §. 3., quod eſt ſignum cettum, Matrimonium fidelium ratum, & non conſummatum authoritate Pontificis poſse diſſolui. Sic tenent Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 14. *num.* 2. vbi pluſquam quinquaginta Doctores refert, ita etiam Vaſquez, Bonacina, Rebell., Coninch., Reginal, Ochag., Filliuc., Hurtado, Villalobos, &

alij

alij apud Leandrum *diſp. 5. quæſt. 7.* Diana *q. 8. tr. 1. reſol. 62., & tr. 3. reſol. 97.*

33. Dices; Matrimonium etiam ratum eſt inſolubile lege naturali, & Diuina, ſed Pontifex non poteſt diſpenſare in lege naturali, & Diuina; ergo nec poteſt diſpenſare, vt diſſoluatur Matrimonium ratum. Deinde Matrimonium ratum nonniſi accidentaliter differt à conſummato, ſed Pontifex non poteſt diſpenſare, vt ſoluatur Matrimonium conſummatum; ergo nec vt ſoluatur Matrimonium ratum. Reſp. Pontificem diſſoluentem Matrimonium ratum, propriè loquendo, in nullo iure diſpenſare; nam diſpenſatio dicitur, quando, remanente eadem legis diſpoſitione, tollitur eius obligatio, hìc autem non tollitur immediatè obligatio legis Diuinæ, iubentis vinculum Matrimonij etiam nondum conſummati perpetuò conſiſtere, ſed immediatè, & directè tollitur ipſum vinculum, ſeu dominium, quod coniuges ſibi mutuò dederant in ſuo corpore, quod Pontifex authoritate Dei, tamquam ſupremi Domini, vtrique reſtituit. Inde Pontifex non facit, quòd, manente Matrimonio rato, illud non ſit perpetuum, quod eſset propriè loquendo diſpenſare, ſed aufert, ac deſtruit contractum, ea ratione, qua dicitur in voto diſpenſare, non quidem faciendo, vt, manente voto, tollatur obligatio, ſed auferendo votum, ſeu annullando actum præcedentem, & obligationem ex illo ortam.

34. Deinde, Matrimonium ratum, quamuis non differat eſſentialiter à conſummato, differt tamen integraliter, in quantùm conſummatio non eſt de eſſentia, ſed de integritate Matrimonij, quod per conſummationem maiorem acquirit indiſſolubilitatem ratione diuerſæ ſignificationis; nam Matrimonium conſummatum ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia per vnionem hypoſtaticam, quæ eſt omnino indiſſolubilis, & Matrimonium ratum ſignificat vnionem Chriſti cum Eccleſia per gratiam, quæ diſſolui poteſt per peccatum, vt innuit D. Thomas *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 3. ad 1.*

35. Dices 2. Summus Pontifex non poteſt mutare Sacramenta, ſed Matrimonium ex Chriſti inſtitutione eſt Sacramentum; ergo non poteſt authoritate Pontificis ſolui, & mutari. Reſp. authoritate Pontificis non mutari eſſentiam, & inſtitutionem Sacramenti, ſed tolli, & diſſolui contractum, in quo ratio Sacramenti fundatur.

36. Dices 3. Si Pontifex poteſt diſpenſare in Matrimonio rato, hoc idem poſset Epiſcopus in ſua Diœceſi, ſiquidem poteſt Epiſcopus in ſua Diœceſi quicquid poteſt Pontifex in tota Eccleſia, niſi fuerit illi ſpecialiter prohibitum, ſed Epiſcopus non poteſt in ſua Diœceſi ſoluere Matrimonium ratum; ergo nec Pontifex in tota Eccleſia. Reſp. illud axioma; Epiſcopus poteſt in ſua Diœceſi quicquid poteſt Papa in tota Eccleſia, non verificari vniuerſaliter, quamuis non ſit illi ſpecialiter prohibitum, vt rectè oſtendit Diana *part. 8. tract. 3. reſol. 97.* Deinde verificatur ſolùm de his, quæ Pontifex facere poteſt poteſtate ordinaria, non poteſtate extraordinaria, tamquam Chriſti Vicarius; ſoluere autem Matrimonium ratum ſpectat ad poteſtatem Pontificis extraordinariam, quæ proinde non debet concedi Epiſcopis, vt etiam latè oſtendit Diana *part 8. tract. 1. reſol. 64.*

37. Ad hoc autem vt poſſit Pontifex diſpenſare requiritur iuſta cauſa, & quidem grauis, ſine qua non ſolùm illicita, ſed etiam inualida eſset huiuſmodi Matrimonij diſſolutio, ſicut illicita, & inualida eſt diſpenſatio voti, iuramenti, & cuiuſcumque alterius iuris Diuini facta ſine cauſa, quia in his Pontifex non eſt Dominus, ſed diſpenſator, & quidem per facultatem extraordinariam ſibi à Domino conceſſam in ædificationem: non eſt autem veroſimile, Deum dediſse ſuo Vicario poteſtatem ſoluendi Matrimonium ratum pro ſuo libito, ſed graui neceſſitate vrgente, vt cum Hurtado, Baunio, Sanchez, Ochagauia, Diana, Dicaſtillo, & alijs tenet Ant. à Spiritu S. *diſp 2. num.* 48. vbi etiam cauſas iuſtas ad hanc diſpenſationem aſſignat. Prima, notabilis diſparitas in qualitate. Secunda, magnum ſcandalum, quod timeatur. Tertia, lepra, aut ſimilis grauis morbus. Quarta, impotentia ſuperueniens Matrimonio rato. Quinta, vt vir fiat Epiſcopus, ſic exigente bono communi, ſic etiam Leander *diſp. 5. q. 8.*

38. An vero neceſsariò requiratur conſenſus vtriuſque partis ad hoc, vt Pontifex diſpenſare poſsit in Matrimonio rato, iuſta exiſtente cauſa. Reſp. negatiuè, quia poteſtas diſſoluendi Matrimonium ratum non eſt conceſsa Pontifici in bonum priuatum ipſorum Coniugum, ſed in bonum Eccleſiæ, ac proinde, cum ſit independens à voluntate partium, poterit Pontifex illa vti, etiam altera reclamante, vt docent Diana *part. 8. tract. 1. reſol. 63.*, & latè Roſignol. *de Matrim. 1. diſquiſit. 1. §. 2.*

DVBIVM VI.

Quomodo diſſoluatur Matrimonium ratum per Profeſſionem Religioſam.

36. PEr ſolemnem profeſſionem Religionis diſſolui Matrimonium ratum, & non conſummatum, adeò vt liberum ſit Coniugi remanenti in ſæculo aliud inire coniugium, omnes facile admittunt, cum hoc definitum ſit in Trident. ſeſs. 24 can. 6. de Matrim. *Si quis dixerit, Matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius Coniugum non dirimi, anathema ſit*, & iam olim deciſum erat cap. *deſponſatam* 27. *quæſt. 2. cap. decreta legalia* 28 *q* 2. cap. *ex publico* cap. *ex parte* de conuerſ. Coniugat., & in extrauag. *Antiquæ* Ioan. XXII.

XXII. *de voto*, idque probant etiam exempla Sanctorum, qui poſt Matrimonium ratum ad Religionem tranſierunt, prout referunt Sanchez *lib.2. diſp.18.* & Ledeſma *3.p. q.91.art. 2.*

40 Difficultas tota eſt, qua ratione, & quo iure profeſſio religioſa habeat diſſoluere Matrimonium ratum, in quo diſcrepant Doctores. Prima Sententia docet, id habere ex natura ſua, eò quòd profeſſio religioſa eſt mors quædam ciuilis, & ſpiritualis, qua aliquis ſeculo moriens viuit Deo, iuxta illud Apoſt. ad Coloſſ. 3. *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*; & ſic ex natura ſua ſufficiens eſt ad diſſoluendum Matrimonium ratum non conſummatum, quod eſt vinculum tantùm ſpirituale animorum, ea ratione, qua mors corporalis ſoluit Matrimonium conſummatum; tum quia licitum eſt iure naturali à ſtatu imperfecto ad perfectiorem aſcendere, ſed profeſſio religioſa eſt ſtatus perfectior; ergo licitum eſt ex ipſo iure naturali ad illum tranſire per diſſolutionem Matrimonij rati; ſic tenent S. Thomas *in 4. diſt 27. q. 1. art. 3. queſtiunc. 2.* Bellarm. *lib de Monachis cap. 38.* Caiet. *opuſc. 27. q. 24.* Durand., Ricard., Couarr., & alij relati à Sanchez *lib 2. diſp. 19.*

41 Secunda Sententia tenet, profeſſionem Religioſam dirimere Matrimonium ratum ex iure Diuino poſitiuo, & priuilegio à Chriſto conceſſo profeſſioni, quod quidem habetur, non ex Scriptura, ſed ex traditione ab initio naſcentis Eccleſiæ, & ex communi Doctorum conſenſu talem conceſſionem per traditionem approbantium, Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 19. num* 3. Gutticrez *lib. 1. Canon. qq. cap. 17. num. 26., 35. & 43.* & *de Matrim. cap. 54. num. 8.* Pontius *lib. 9. cap. 5.* Trullench *lib. 7. cap. 4. dub. 2.*, & cum alijs Leander *diſp. 5. queſt. 11.*

42. Tertia denique vult, id prouenire ex diſpenſatione Pontificis, & conceſsione Eccleſiæ, quia non adeſt ſufficiens fundamentum admittendi, hoc prouenire ex natura rei, ſeu ex natura profeſsionis, nec ex iure Diuino poſitiuo; ergo prouenire debet ex iure Pontificio, & Eccleſiaſtico: & quidem quòd profeſsio non dirimat Matrimonium ratum ex natura ſua ex eo conſtat, quòd profeſsio Religioſa non eſt incompoſsibilis cum Matrimonio ſiuè rato, ſiuè etiam conſummato; ſi enim poſt Matrimonium, facto diuortio, ſeu de licentia coniugis quis profiteatur in Religione, valida eſt profeſsio, nec dirimit Matrimonium, vt omnes concedunt, ſimiliter ſi ambo coniuges profiteantur in Religione perſeuerat vinculum Matrimonij; ergo profeſsio non eſt incompoſsibilis cum Matrimonio.

43. Nec obſtat, quòd profeſsio dicatur, & ſit mors quædam ſpiritualis, & ciuilis, quia eſt talis ſolùm metaphoricè, nec repugnat cum Matrimonio rato, ſicut non repugnat cum Matrimonio conſummato. Licitum eſt aſcendere à ſtatu imperfectiori ad perfectiorem, quando non tenetur ex iuſtitia manere in ſtatu illo imperfectiori; qui autem Matrimonium ſiuè ratum, ſiuè conſummatum celebrauit, tenetur ſtare cum ſua coniuge, nec poteſt ſine illius conſenſu aſcendere ad ſtatum perfectiorem Religionis.

44. Quòd verò profeſſio non dirimat Matrimonium ratum ex iure Diuino poſitiuo, & ex priuilegio Chriſti. Prob. quia non ipſe Chriſtus immediatè, ſed Eccleſia profeſſionem Religioſam, & ſolemnitatem votorum immediatè inſtituit, vt declarauit Gregor. XIII. in Bulla *Aſcendente Domino*; ergo vim, quam habet dirimendi Matrimonium ratum, non habet immediatè à Chriſto, ſed ab Eccleſia ſolemnitatem votorum inſtituente. Conf quia per votum ſimplex caſtitatis, & per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum, etiam Epiſcopatus, non dirimitur Matrimonium ratum, quamuis habeant ſacrare perſonam Deo; ergo nec dirimeretur per profeſſionem Religioſam, niſi hanc vim haberet ab Eccleſia per facultatem ſpecialiter ipſi à Chriſto communicatam: Itaque Chriſtus ſicut facultatem conceſſit Eccleſiæ, eiuſque in terris Vicario Summo Pontifici ſtatuendi ſolemnitatem votorum, ita facultatem conceſſit ſtatuendi, quid opportunum eſſet circa diſſolutionem Matrimonij rati, prout conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione à tempore Apoſtolorum, & primò cœpit executioni mandari, quando primò cœpit profeſsio Religioſa cum illa ſolemnitate votorum, quod quidem factum eſt per Decretum aliquod, aut ſcriptum, aut voce traditum, & ita docent Suarez, Layman, Michael de Medina, Leſsius, Coninch., Gaſpar Hurtado, & alij, quos affert, & ſequitur Palaus *diſp. 3. p. 2 §. 4. num* 5. Auerſa *queſt. 2. ſect. 6* Dicaſtill. *tract. 10. diſp. 2. dub. 30. num. 384.* Ant. à Spiritu S. *ſect. 3. num. 55.*

45. Hanc vim ſoluendi Matrimonium ratum habet omnis, & ſola profeſsio ſolemnis in Religione approbata; inde tria vota ſimplicia emiſſa poſt biennium in Societate Ieſu, quamuis conſtituant ſtatum Religioſum, non dirimunt Matrimonium, quia ſunt ſimplicia; Trident. autem *ſeſſ. 24 can. 6.* ſolùm profeſsioni ſolemni vim tribuit dirimendi Matrimonium, Auerſa *q. 2. ſect. 6.* Sanchez *lib. 2. diſp. 18. num. 6.* Palaus *diſp. 3. punct* 2. §. 4. Henriquez, Vaſquez, Filliuc., Hurtad., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 2. queſt. 13.*

46. Nec dirimit profeſsio Ordinum Militarium Calatrauæ, Alcantaræ, Sancti Iacobi, aliorumque Equitum militarium, qui cum nec viuant in clauſtro, nec promittant, ſeu voueant omnimodam caſtitatem, ſed dumtaxat caſtitatem coniugalem, illorum profeſſio ſtare poteſt cum Matrimonio, ſic Palaus, Sanchez, Hurtado, Leander, & alij communiter; bene tamen dirimit profeſsio Ordinis Melitenſis, ſiue Sancti Ioannis Hieroſolymitani, quia illorum profeſsio verè eſt ſolemnis,

ita Nauar., Henriq., Corduba, Barboſa, Sanchez, Azor., Pontius, quos affert, & ſequitur Palaus §. *4. cit. num.* 1.

47. Idem dicendum eſt de Tertiariis, & Mantellatis S. Franciſci, Sancti Dominici, alijſque fœminis, & viris, qui aſſumunt habitum alicuius Ordinis Regularis, & quædam vota emittunt, ſed adhuc manent in ſæculo, nec profeſsionem ſolemnem emittunt, ſecus dicendum, ſi alicubi ſolemniter profiteantur, ita Palaus, Auerſa, Sanchez, & alij.

Non dirimitur Matrimonium ratum per aſſumptionem ordinis Sacri, etiam Epiſcopatus, quia eſt priuilegium factum dumtaxat profeſſioni Religioſæ ob ſuam perfectionem, & quia eſt veluti quædam mors ſpiritualis, & ciuilis, & quidem de Ordine Sacro definitum eſt à Ioan. XXII. in extrau *Antiqua* de voto, & docent Sanchez, Guttierez, & Leander *q.* 18.

48. Per profeſsionem Religioſam dirimitur Matrimonium ratum, non ſolùm quando vnus coniugum tranſiens ad Religionem, alter, qui manet in ſæculo, nouum ducit Matrimonium, ſed etiam ſi numquam contrahat, ſi Ordines Sacros aſſumat, & etiamſi ambo Religionem profiteantur, quia nimirum vinculum per profeſsionem fuit ſimpliciter diſſolutum, vt cum D. Thoma docet Auerſa *quæſt. 2. ſect. 6.*

DVBIVM VII.

Quandonam Matrimonium dicatur Conſummatum.

49. CVm Matrimonium conſummatum ſit omnino indiſſolubile, nec licitum ſit coniugi poſt conſummationem ad Religionem tranſire, altero inuito, non incongruè quæritur, quid requiratur ad hoc, vt Matrimonium dicatur conſummatum, an ſufficiat vaſis fœminei penetratio ſine ſeminatione, an ſeminatio extra vas ſine penetratione, an ſeminatio debeat eſſe ex parte vtriuſque coniugis, & an ſufficiat copula, etiam metu extorta. Conueniunt omnes, non conſummari Matrimonium per copulam habitam inter Sponſos ante contractum Matrimonium, quia talis copula eſt fornicaria inepta ad Matrimonium conſummandum. Nec obſtat ex cap. *Tanta, Qui filij ſint legitimi*; Filios procreatos ante Matrimonium, ipſo ſecuto, legitimari, quia retrotrahitur ad copulam præcedentem; ergo, quia per illam verè conſũmatur Matrimonium. Reſp. Matrimonium retrotrahi fictione iuris in fauorem innocentis, vt proles, quæ non peccauit, ſit legitima, non verò in fauorem delinquentium, vt verè copula illa fuerit maritalis, vt notant Sanchez *lib. 2. di p. 21 num.* 13. Palaus *diſp. 3. punct.* 2. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 13. *num.* 10.

50 Reſp Matrimonium coſſũmari per ſolam copulam naturalem aptam generationi, per quã Vir, & mulier fiunt vna caro cap. 2. *de conuerſ. Coniugat.* & per quam perfectè ſignificatur coniunctio Verbi cum humanitate, & Chriſti cum Eccleſia, Inde non ſufficit Vaſis fœminei penetratio abſque ſeminatione intra vas, quia talis copula non eſt apta ad generationem, nec per illam efficiuntur coniuges vna caro, quæ reſultat ex commixtione ſeminum, & Sanguinis, hæc autem commixtio dari non poteſt per ſolam vaſis fœminei penetrationem abſque ſeminatione, vt cum D. Thoma, D. Bonauent., Soto, Henriquez, & alijs docet Sanchez *cit. diſp.* 21. *num.* 5 Palaus *diſp. 3. punct.* 2. Roſignol. *de Matr.* 1. *prænot.* 13. Leander *tract. 9. diſp. 5. q.* 28.

51. Quòd ſi contingat, ſemen à viro deciſum, aut caſu, vel arte aliqua, ſiuè etiam ope dæmonis abſque copula, & vaſis fœminei penetratione, recipi intra vas fœminæ Matrimonium ſufficienter conſummari, adeo vt ampliùs non ſit licitum Viro Religionem ingredi, ex communi ſententia docet Sanchez *diſp* 21. *num.* 2. quia talis receptio ſeminis ſufficiens eſt ad generationem, & per illam coniuges fiunt vna caro, quod etiam docent Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 13. *num.* 5., & Palaus *loco cit.* quibus conſentit Ant. à Spiritu S. *diſp. 2. ſect. 5. num. 67.* ſi id fiat ex conſenſu viri, ſecus ſi Dæmom accipiens illud ſemen in ſomnis deciſum illud introducat in vas fœminæ, nam tunc Matrimonium non cenſetur conſũmatum, quia talis ſeminatio non eſt voluntaria, nec humana, Baſilius Pontius *lib. 9. cap.* 20. *num.* 1. quem ſequitur Leander *diſp. 5. q.* 30. negant ſatis probabiliter, ſufficere ad Matrimonium conſummandum quamcumque receptionem ſeminis intra vas, ſed requirit coniunctionem corporum vtriuſque coniugis cum ſeminis effuſione intra vas, conſentit Diana *part. 3 tract. 5. reſol.* 19.

52. An verò requiratur ſeminatio etiam mulieris, adeò vt, ea non ſeminante, dici non poſſit Matrimonium conſummatum: affirmant omnes illi, qui aſſerunt, mulierem concurrere actiuè ad generationem, nam per illam copulam conſummatur Matrimonium, per quam coniuges fiunt vna caro, & per quam ſequi poteſt generatio, & reſultat affinitas cum Conſanguineis; at fœmina non ſeminante, etiamſi fiat clauſtri penetratio cum ſeminatione Viri intra clauſtrum non fiunt coniuges vna caro, quia non fit commixtio ſeminum vtriuſque, non poteſt ſequi generatio, nec reſultat affinitas cum conſanguineis; ergo, fœmina non ſeminante, non poteſt dici Matrimonium conſummatum, ita cum D. Thoma, Viguerio, Archidiac, Durando, Hugone, & Innocent., Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 13. *num.* 3. Sylueſter verb. *Matrimonium* 8. *q.* 15. Hurtad. *diſp. 8. diff.* 9., & *diſp.* 20. *diff.* 1. Diana *part. 4. tract. 2. reſol.* 43.

E contra verò, qui volunt, fœminam concurrere ſo-

ſolùm paſſinè, dicunt conſummari Matrimonium per ſolam vir ſeminationem intra clauſtra, quã-uis fœmina non ſeminet, quia ipſius ſemen non eſt neceſſarium, & ſine illo poteſt haberi generatio; Palaus *diſp* 4. *punct.* 3. Sanchez *diſp.* 21. *n.* 10. Bonacina *q.* 3 *punct* 12 *num.* 12. Leander *q.* 29. Villalob. 2. *p. tract.* 13. *diffi.* 13. *num.* 1. Pontius *lib.* 9 *cap.* 20. *num* 1. dicens, oppoſitum eſſe improbabile, ſed immeritò, quia vtraque ſententia poteſt probabiliter ſuſtineri.

53 Hinc ſequitur, per quamcumque ſeminis effuſionem extra vas non conſummari Matrimonium, etiamſi pollutio ſequatur circa pudenda mulieris, adeò vt pars aliqua ſeminis diſtillaret intra vas debitum, quia non conſummatur, niſi per copulam perfectam ſufficientem ad generationem. Nec item conſummari, ſi, facta penetratione clauſtri, Vir non ſeminauerit intra, quamuis ſeminauerit mulier, nam illa non ſufficit ad generationem, nec coniuges facti ſunt vna caro, vnde poſſet quilibet ex illis Religionem ingredi, & profiteri; & qui manet in ſæculo aliud Matrimonium inire in foro conſcientiæ; nam in foro externo, prout notat Sanehez *diſp.* 21. *num.* 8., non creditur viro dicenti, ſe non ſeminaſſe, quia id factum præſumitur, ex eo quòd frequenter contingit.

54. Reſp. 2. Conſummari Matrimonium per quamcumque copulam maritalem, etiam per grauem metum, aut vim extortam, quia illa ſufficiens eſt ad generationem, ac per illam Coniuges fiunt vna caro, quantùm ad inducendam indiſſolubilitatem vinculi coniugalis, vt certum ſupponit Roſignol. *de Matrim.* 1. *pranot.* 14., & tenent Hurtado *diſp.* 8. *diff.* 9. Pontins *lib.* 9. *cap.* 10. *num.* 2. Sanchez, & alij communiter.

55. An verò poſſit mulier vim paſſa virum deſerere, & ad Religionem tranſire, conueniunt Doctores. conſummari Matrimonium, adeò vt neutri ampliùs liceat ad Religionem tranſire, ſi copula fuit violenter extorta poſt bimeſtre concesſum coniugibus ad deliberandum de ſtatu, quia vir iam habet ius ad conſummandum Matrimonium, & mulier iniuſtè dicitur inuita, cum teneatur conſentire: ante bimeſtre peccaret coniux, per vim copulam extorquendo, quia pro eo tempore, non habet ius copulam extorquendi, vt cum alijs docet Leander *q.* 34., & ipſe copulam extorquens non poſſet ampliùs Religionem ingredi, cum reſpectu ipſius Matrimonium ſit perfectè, ac liberè conſummatum. Reſpectu fœminæ vim patientis negant, poſſe Religionem ingredi Leander *quæſt.* 33. Pontius *lib.* 9. *cap* 10. *num.* 3., & alij apud ipſos, quia Matrimonium iam conſummatum eſt, & iura ſine diſtinctione loquuntur, & dicunt, neutri coniugi licere, Matrimonio conſummato, ad Religionem tranſire, altero inuito.

56. Alij meliùs affirmant, quia nemo inuitus debet abſque culpa iure ſuo priuari, at fœmina ſine ſua culpa priuaretur iure ingrediendi Religionem, quod habebat ante illam copulam; ergo dicendum eſt, poſse Religionem ingredi: Si enim mulier propter adulterium, aut hæreſim viri poteſt ab illo ſeparari quoad torum, & ſic ſeparata Religionem ingredi manente vinculo Matrimonij, ita propter iniuriam, & violentiam paſsa poterit, manente vinculo Matrimonij; ſeparari à marito quoad torum, & ſic ſeparata Religionem ingredi: ſic Sanchez, Sylueſter, Palud. Petrus de Ledeſma, & alij, quos ſequitur Roſignol *pranot.* 14. *num.* 3. per accidens tamen poterit impediri, ſi per illam copulam fuit facta grauida, & educatio prolis poſtulet ipſius permanentiam in ſæculo, prout notat Roſignol. *num* 4. Qui manet in ſæculo non poterit nouum Matrimonium inire, quia per copulam præcedentem fuit Matrimonium conſummatum, & factum indiſsolubile quoad vinculum.

CAPVT V.

DE CONSENSV AD MATRIMONIVM REQVISITO.

DVBIVM I.

An Mutuus contrahentium conſenſus ſit neceſſarius ad Matrimonium.

1. AD validitatem Matrimonij neceſſarium eſſe verum, & mutuum contrahentium conſenſum non poteſt eſſe dubium, cum id clarè conſtet ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 9. ex Florent *in Decreto fidei* §. *Sept.* cap. *ſuffi ciat* 27. *q.* 2. cap. *Tua Fraternitati* de Sponſalib cap. *Tua Fraternitas* de Sponſa duorum. Ratio eſt, quia ad quemcumque contractum neceſſariò requiritur contrahentium conſenſus; nam contractus eſt quoddam pactum, pactum autem eſt duorum, vel plurium in idem placitum, & conſenſus *l. p. ff. de pactis*, ſed Matrimonium eſt contractus eiuſdem rationis cum alijs; ergo ad illud requiritur contrahentium conſenſus, maximè, quia Matrimonium conſiſtit in mutua traditione corporum, & translatione dominij, quæ eſſe non poteſt ſine conſenſu contrahentium.

2. Adeò verum eſt, requiri ad validitatem Matrimonij contrahentium conſenſum, vt neque ab Eccleſia, neque à Republica, neque ab alia poteſtate poſſit ſuppleri, & facere, quòd Matrimonium celebretur ſine illorum conſenſu; licèt enim poſſit Eccleſia, aut Reſpub. diſponere de alijs noſtris rebus externis, etiam nobis inuitis, non tamen de noſtris corporibus,

bus, in ordine ad vſum Matrimonij, ſolùmque præcipere poterit alicui, iuſta interueniente cauſa, vt Matrimonium ineat, vel etiam ad illud compellere, ſi fortè de eo contrahendo fidem dedit, Sotus *in 4. diſt. 29. quæſt. 1. art. 4.* Sanchez *lib. 2. diſp. 27. à num. 2.* Boſſius *cap. 11. §. 1.* Palaus *diſp. 2. punct. 5.* Ant. à Spiritu S. *diſp. 3. ſect. 2. num.* 88., & alij apud Dianam *part.* 8 *tract. 1. reſol.* 82. *in fine.*

3. Nec obſtat cap. *is qui fidem 3. de Sponſalib.* vbi decernitur, Sponſalia tranſire in Matrimonium per copulā ſubſecutam inter ſponſos, nec admittitur probatio diſsenſus à contrahentibus intenta, & cap. *finali de condit. appoſit.* decernitur, Matrimonium ſub conditione impoſſibili contractum, eſse validum, quamuis ſæpè in his deficiat conſenſus contrahentium; ergo poteſt Eccleſia ſupplere illorum conſenſum. Adde, quòd in Concil. Florent. *loco cit.* dicitur, conſenſum contrahentium regulariter requiri ad Matrimonium; ergo non ſemper requiritur, ſed ſuppleri poteſt aliquando ab Eccleſia, vel à Repub. Reſp. prædictos textus non definire, Matrimonium eſſe validum, quamuis deficiat conſenſus contrahentium, ſed quia ita vehementer præſumunt, conſenſum adfuiſse, vt nullam in contrarium admittant probationem, ideò declarant, prædicta Matrimonia fuiſſe valida, quòd ſi verè conſenſus defuit coram Deo Matrimonium non eſset validum, ſed deberent, ac tenerentur contrahentes conſentire, & in eo Matrimonio permanere: Concil Florent. non dicit, mutuum conſenſum eſſe regulariter neceſſarium, ſed conſenſum per verba de præſenti expreſſum, quia talis expreſſio, licèt fiat regulariter per verba, aliquando tamen fieri poteſt per nutus, vel per alia ſigna.

4. An ſaltem de potentia Dei abſoluta ſuppleri poſſit contrahentium conſenſus, & fieri, vt Matrimonium exiſtat ſine tali conſenſu: plures affirmant, quia concurſus cuiuslibet cauſæ efficientis ſuppleri poteſt à Deo, qui ſe ſolo facere poteſt quicquid faceret cauſa efficiens creata, ſed conſenſus contrahentium eſt cauſa efficiens Matrimonij, vt habetur ex Florent. dicente; *Cauſam efficientem Matrimonij regulariter eſse conſenſum mutuum per verba de præſenti expreſſum*; ergo poteſt a Deo ſuppleri. Secundò, quia Deus magis eſt Dominus corporum viri, & fœminæ, quam ipſi, ſed ipſi poſſunt ſibi ad inuicem tradere ad vſum coniugij dominium, quod habent ſuorum corporum; ergo multò magis idem facere poteſt Deus. Tertiò, quia Deus tamquam ſupremus, & abſolutiſſimus Dominus poteſtatem habet non ſolùm in bona, ſed etiam in vitam, & in corpus cuiuslibet hominis, ſed Deus poteſt alicuius bona alteri tradere, illo etiam inuito, ſicut Ægypriorum bona tradidit Hebræis; ergo poteſt etiam corpus vnius tradere in poteſtatem alterius ad vſum Matrimonij, & de facto id tradidiſſe Prophetæ Oſeæ, quando illi præcepit, vt accederet ad mulierem fornicariam, docet D. Thomas 1. 2. *q.* 100. *art. 5. ad* 2. 3. 8. & 2. 2. *q.* 154. *art. 2. ad* 2., & ita tenent Soto, Palao, Victor., Ledeſma, & Coninch., quos affert, & ſequitur Auerſa *quæſt. 3. ſect.* 1. Diana *part.* 8. *tract. 1. reſol* 82. Valentia *tom. 4. diſp. 10. q. 3. punct.* 1.

5. Alij negant, quia Matrimonium eſſentialiter ſupponit conſenſum voluntatis, cum ſit vinculum mutui amoris inter coniuges, quod nequit aliter intelligi, quàm per conſenſum voluntatis, ſed quod eſſentialiter ſuppoit aliud, non poteſt eſse ſine illo; ergo nec poteſt eſse Matrimonium ſine conſenſu voluntatis, à quo pendet, non modò in genere cauſæ efficientis, ſed quodammodo in genere cauſæ formalis, ſicut viſio pendet à potentia viſiua, & coniunctio affectiua ab amore voluntatis; tum quia Matrimonium eſt traditio ad ſtatum coniugalem, ſicut votum eſt traditio ad ſtatum Religionis, at votum ſtare non poteſt ſine conſenſu voluntatis; ergo nec ſtare poteſt Matrimonium ſine tali conſenſo, ita Sanchez *lib. 2. diſp.* 26. Pontius *lib. 2. cap.* 3. Corneio *tract. 6. diſp. 4. dub.* 1. Leander *diſp. 7. quæſt.* 3.

6. Vtraque ſententia poteſt ſuſtineri ſecundùm diuerſam conſiderationem, ſecundùm quā ſumi poteſt Matrimonium; ſi enim ſumatur in ratione contractus humani, dari non poteſt ſine conſenſu contrahentium, prout tenet ſecunda ſententia; nam contractus quilibet, cum nihil aliud ſit, quàm duorum, aut plurium conuentio, ex qua naſcitur obligatio, eſsentialiter dependet in ſuo eſse formali à conſenſu voluntatis, ſine quo eſse non poteſt. Si autem ſumatur Matrimonium pro vinculo, & obligatione ex tali contractu tamquam à cauſa efficiente reſultante, tunc poterit fieri à ſolo Deo ſine conſenſu voluntatis iuxta primam ſententiam; cum enim Deus ſit ſupremus, & abſolutiſſimus Dominus rerum omnium, etiam noſtrorum corporum, poterit vtique transferre dominium corporis vnius viri in fœminam, & è contra dominium corporis fœminæ in virum, in ordine ad generandam prolem, & vſum Matrimonij, & ex tali dominio reſultat obligatio, & vinculum in vtroque coniuge conſtituens Matrimonium, quod proinde ſecundùm iſtam conſiderationem effici poteſt à ſolo Deo ſine concurſu voluntatis, dando nimirum coniugibus totum ius, & dominium, quod habere poſſent à mutuo conſenſu propriarum voluntatum; nec aliud intendunt Authores primæ ſententiæ, vt videre eſt apud Auerſam, ita tenet cum Ioan. Dicaſtillo *diſp. 2. num.* 43. Ant. à Spiritu S. *diſp. 3. num.* 89. Boſſius cap. 11. §. 2.

DV-

Digitized by Google

DVBIVM II.

An qui ficto conſenſu contraxit Matrimonium teneatur iterum verè conſentire.

7. CОntrahentium conſenſus debet eſſe verus, non ſimulatus, & fictus; qui enim ſolùm exreriùs conſentit, & dicit, ſe accipere illam in vxorem, ſeu illum in virum ſine conſenſu interiori & vero, inualidè contrahit, quamuis in foro exretiori cenſeatur validè contraxiſſe; peccat mortaliter contra reuerentiam debitam Sacramento, quod inualidum, & irritum facit, & contra iuſtitiam irrogando iniuriam alteri parti, cum qua fictè contrahit, nec Matrimonium vnquam reualidari poteſt quouſque non ponatur verus, & legirimus conſenſus, vt per ſe patet.

8. Difficultas eſt, an qui fictè conſenſit teneatur poſtea verè, & ex animo conſentire: negant, ſi nullum inde ſequatur ſcandalum, nec vllum damnum fœminæ eueniat, Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 11. *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 6. Villalobos *tom.* 1. *ſum. tract.* 13. *diff.* 8. Hurtado *diſp.* 3. *diff.* 9., & probabile dicit Diana *part.* 3. *tract* 4. *reſol.* 247., ſed veriùs, & probabiliùs eſt, fictè contrahentem teneri per ſe loquendo iterum conſentire, & validè contrahere, vt tenet Auerſa *quæſt.* 3. *ſect.* 1., & apud ipſum Sotus *in* 4. *d.* 27. *q.* 1. *art.* 3. Petr. Soto *lect.* 3. *de Matr.* §. *primum igitur*, Perrus Ledeſma *q.* 45. *de Matr. art.* 4. *dub.* 5. Pontius *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 5., & cum alijs Leander *diſp.* 6. *quæſt.* 18., quia ſecus latiſsima aperiretur via hominibus ſceleratis ad ſæpè decipiendas fœminas. Ratio etiam eſt, quia fictè contrahens tenebatur à principio verè, & ex animo contrahere, quæ obligatio non fuit extincta per fictum conſenſum, ſed adimpleri debet per poſitionem veri conſenſus: alias rationes affert Pontius, qui contendit, ad id teneri non ſolùm ex fidelitate, ſed etiam ex iuſtitia, & ratione damni. quamuis Sponſam non cognouerit, ſitque diſparis conditionis, neque poſse abſolui donec verè contrahat.

9. Poterit tamen excuſari, ſi altera pars remittat hanc obligationem, & velit recedere à coniugio, quia tunc volenti non fit iniuria, quod idem valet, ſi altera pars aliam damni compenſationem ſpontè recipiat, item ſi Mulier decepta pro Virgine ſe falſò iactauit, ſi ex confirmatione, & ratificatione talis Matrimonij alia damna, vel detrimenta grauia, ſeu ſcandala prudenter timeantur, vel ſi deceptor fuit vi, & metu compulſus ad Matrimonium contrahendum, quia tunc non tenetur ratificare, prout docent Auerſa, Layman, & alij.

10. Quæres: An pars, quæ conſenſit, teneatur credere coniugi poſt longum tempus, etiam cum iuramento aſserenti, ſe verè, & ex cordè non conſenſiſse. Reſp. negatiuè, quia faciliùs eſt, ipſum nunc mentiri, quàm voluiſse ab initio facere ſacrilegium, faciendo Sacramentum irritum, & nullum, cum iniuria, & damno alterius partis, & hac ratione poterit deponere dubium, ſi fortè aliquod inſurrexit, ac permanere in ſuo coniugio, peteudo, & reddendo debitum, quia vt habetur cap *Per tuas* extra de probat. *Nimis indignum eſt, iuxta legitimas ſanctiones, vt quod quiſque ſua voce dilucidè proteſtatus eſt, in eumdem caſum, proprio valeat teſtimonio infirmare*, ita cum Nauar, Rebello, Sanch., Guttier., Bonacina, & Dicaſtillo tenet Ant. à Spiritu S. *diſp.* 9. *ſect.* 8. *num.* 635.

DVBIVM III.

An Conſenſus Contrahentium ferri debeat in tria bona Matrimonij.

11. TRia communiter aſſignantur bona Matrimonij, quæ ſunt bonum prolis, ſcilicet generatio, & chriſtiana illius educatio; bonum fidei, ſeu communionis, mutua nimirum fidelitas, cum abſtinentia ab omni alio concubitu; & bonum Sacramenti conſiſtens in perpetuo, & indiſsolubili vinculo ſignificante nexum indiſsolubilem Chriſti cum Eccleſia, & quæritur, an pro validitate Matrimonij debeant contrahentes hæc omnia poſitiuè intendere, vel poſſint illa etiam poſitiuè excludere.

12. Reſp. 1. Ad validitatem Matrimonij non eſt neceſse, quòd intentio contrahentium explicitè feratur in carnalem copulam, ſed requiritur, & ſufficit quòd intendat mutuam translationem dominij ſuorum corporum in ordine ad vſum coniugalem. Ratio eſt, quia eſsentia Matrimonij conſiſtit in mutua traditione poteſtatis in corpora in ordine ad vſum coniugalem, non verò in ipſa copula actuali, quæ eſt potiùs effectus, & vſus talis poteſtatis ſeparabilis ab illa; ergo non eſt neceſse, quòd qui contrahit Matrimonium intendat carnalem copulam, ſed ſufficit, quòd intendat, & velit translationem Dominij, & poteſtatis proprij corporis, quæ intentio includitur in ipſo conſenſu, quo contrahentes ſe accipiunt in Coniuges, quia in hoc conſiſtit eſsentia Matrimonij, & hoc eſt obiectum illius conſenſus, ita quòd nullum, & irritum eſset Matrimonium, ſi vel exteriùs exprimereut, vel in mente haberenr, nolle tradere, & acquirere huiuſmodi dominium, ita Palaus *diſp.* 2. *punct.* 5. *num.* 5. Auerſa *quæſt.* 3. *ſect.* 3. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 28. Pontius *lib.* 1. *cap.* 16., & allij communiter.

13. Ex quo ſequitur Matrimonium contrahentes inter ſe promittere, & paciſci poſse de copula numquam habenda, ſicut enim ex mutuo

tuo

tuo conſenſu licitè poſſunt ab illa perpetuò abſtine e, ita ſe mutuò poſſunt obligare, & paciſci de continentia, & caſtitate ſeruanda, & ad hoc etiam voto ſe obligare Deo, quia nimirum hæc duo non repugnant acquirere dominium, & impediri vſum talis dominij: & hoc modo contraxiſſe Beatam Virginem cum Sancto Ioſeph veroſimile eſt, vt notauimus ſupra *cap. 3. dub. 2.*, prout etiam docet Leander *quæſt. 11.*, vbi aſſerit, nec etiam virtualiter, & implicitè B. Virginem conſenſiſſe in copulam ex parte actus, ſed dumtaxat ex parte obiecti, ſeu contractus.

14. Dices fore inutile, ac infructuoſum dominium in corpora, ſi vſus ſit perpetuò impeditus per votum, aut per conuentionem, & ſic videtur eſse contra ſubſtantiam Matrimonij. Reſp. dominium eſse ſeparabile ab vſu, à quo diſtinguitur, & optimè poſse ſtare dominium etiam in contractu matrimoniali cum vſu perpetuò impedito, nec reddi inutile tale dominium; efficit enim, vt coniuges nequeant aliud Matrimonium contrahere, viuente altero coniuge; adulterium committere, ſi aliam mulierem cognoſcant; & non fore adulterium, nec peccare contra caſtitatem, ſed contra votum, ſi ſe inuicem cognoſcant, prout notat Coninch *disp. 24. dub. 4.*

15 Reſp. 2. Contrahentes Matrimonium neceſſariò debere intendere, ſaltem implicitè, tria illa bona Natrimonij ſuperiùs enumerata, quantùm ad obligationem, & vinculum, non verò quantùm ad executionem, & exercitium; & irritum fore, ac nullum Matrimonium, ſi obligationem, & vinculum ſeriò excluderent, ſecus ſi excluderent ſolùm executionem, & exercitium. Ratio eſt, quia ad hoc vt conſenſus matrimonialis ſit validus debet intendere, & neceſsariò ferri in ea omnia, quæ ſunt de eſsentia Matrimonij; ſi enim excluderet aliquid eſsentiale, iam non eſset conſenſus validus, cum nihil poſſit exiſtere ſine ſua eſsentia, ſed illa tria bona ſuperiùs enumerara quoad obligationem, & vinculum ſunt de eſsentia Matrimonij, in eoque neceſſariò includuntur; ergo conſenſus debet illa intendere, & in illa ferri.

16 Inde qui excluderet perpetuitatem vinculi, & perpetuam traditionem corporis, velletque ſolùm contrahere ad tempus, inualidè contraheret, quia Matrimonium eſt ex natura ſua perpetuum, & indiſsolubile, vnde non poteſt quis ſeriò intendere Matrimonium, qui perpetuitatem excludit, niſi fortè intendat ingredi Religionem, & profiteri ante conſummationem, & ſic illud diſſoluere, nam tunc validè contraheret, vt patet ex cap. *Commiſſum* de Sponſalib.; ſimiliter contraheret validè cum intentione obtinendi diſpenſationem à Pontifice ante conſummationem; ſed in iſto caſu teneretur habere voluntatem, ſaltem implicitam, contrahendi perpetuum vinculum ſub hac conditione, ſi contingat, eum non profiteri in Religione, aut non obtinere diſpenſationem, quia talis obligatio conditionata includitur in eſſentia Matrimonij, ita Sanchez *lib. 2. diſp. 29. num. 11.* Pontius *lib. 1. cap. 20. num. 8.* Leander *quæſt. 13.*. Hurtadus *diſp. 3. diff. 4. num. 9.* dicens, in hoc conuenire omnes Doctores.

17. Debent contrahentes conſentire in obligationem reddendi debitum, non quocumque modo, ſed cum iuſtè, ac debitè petitur: in obligationem numquam aliam à Coniuge cognoſcendi: & in obligationem non impediendi generationem, vel prolem ſi naſcatur, eamque chriſtianè educandi, quia huiuſmodi obligationes ſunt eſſentiales, & neceſsariò coniunctæ cum eſsentia Matrimonij, ſic Baſilius, Angel., Ricardus, Henriquez, quos ſequitur Leander *quæſt. 14.* Quare ſi contrahentes haberent animum ad id non ſe obligandi, aut ſe obligandi ad oppoſitum, puta ad ſumenda venena ſterilitatis, ne per copulam concipiatur proles, aut enecandi naſcentem, ad non ſeruandam fidem, ſed cum libertate tradendi corpus ſuum alijs, nõ validè contraherent, quia non poteſt ſtare Matrimonium abſque illa obligatione ſeruandi fidem, aut non impediendi prolem, aut non ſe obligandi ad reddendum debitum, cum iuſtè, & debitè exigitur, quamuis poſſint à copula concorditer abſtinere.

18. Non tamen inualidatur Matrimonium, ſi contrahentes non habeant animum exequendi obligationem, quam ſubeunt, ſed potiùs habeant animum illã non exequendi, puta ſi habeant animum negandi debitum iuſtè exigenti, adulterandi, necandi prolem, & ſumendi venena ſterilitatis, quia non implicat habere animum ſe obligandi ad aliquid, & ſimul habere animum id non exequendi, ſed faciendi oppoſitum: Inde Coniuges pro validitate Matrimonij tenentur conſentire in tria illa bona ſuperiùs enumerata, & habere animum ad illa ſe obligandi, non tamen ea implendi, & exequendi, ſed poſsunt retinere animum contrarium faciendi; in quo tamen grauiſſimè, ac lethaliter peccarent, & hoc verum eſt, ſiue vnus ſolus, ſiue ambo contrahentes habeant talem animum, & intentionem, ſiuè illam exprimant exteriùs, ſiuè non, quia ſine vero conſenſu non ſtat Matrimonium, nec eſt verus conſenſus, quando ambo, aut vnus nollet ſubire illas obligationes.

DVBIVM IV.

An, & quomodo Conſenſus Contrahentium debeat exteriùs manifeſtari.

19. RESP. ad eſsentiam Matrimonij non ſufficere ſolum conſenſum internum, ſed neceſsariò requiri expreſſionem externam talis conſenſus factum verbis, aut ſignis ſenſibilibus. Ratio eſt, quia Matrim-

Matrimonium, vt eſt Sacramentum, eſt neceſsariò, & eſsentialiter ſignum ſenſibile gratiæ ſanctificantis animum, quod habet commune cum reliquis Sacramentis ſic à Chriſto inſtitutis: vt verò eſt contractus, cum celebretur inter homines interiora cordis ignorantes, neceſsariò petit exteriora ſigna internum conſenſum exprimentia, vt poſſit contrahentes obligare; ergo ad eſsentiam Matrimonij non ſufficit conſenſus internus ſine externa magniſeſtatione, ſic Sanchez *lib. 3. diſp.* 30. *num* 3. Pontius *lib.* 2 *cap.* 6. *num.* 3. Coninch *diſp.* 24. *num.* 8. Hurtado *diſp.* 3. *diff.* 12. *num.* 46. Leander *quaſt.* 20. Villalob. *tract.* 12. *diff.* 5. *num.* 5., & alij communiter apud Palaum *diſp.* 2. *punct.* 7. Boſſius *cap.* 3. §. 14.

20. Nec obſtat textus in cap. *Cum locum de ſponſalib.* vbi Pontifex ait; Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur, nec etiam obſtat cap. *Tua fraternitati* eod. tit. vbi habetur; *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum Viri, & Mulieris conſenſum, ſed neceſsaria ſunt quantùm ad Eccleſiam verba conſenſum exprimentia de præſenti*; ergo verba non ſunt de eſſentia Matrimonij, ſed dumtaxat conditio, vt poſſit Eccleſiæ innoteſcere. Certè ſi Deus, aut Angelus reuelaret vtrique coniugi conſenſum alterius validum eſſet Matrimoninm ſine verbis, aur ſignis externis; ergo iſta non ſunt de eſsentia Matrimonij; ſed ſunt conditio manifeſtatiua conſenſus, vt ſignificauit Maior. *in* 4. *d.* 26 *q.* 1 Reſp. manifeſtationem externam non eſſe puram conditionem, ſed partem eſſentialem, Matrimonij, ptout eſt contractus humanus, & Sacramentum, ſicut manifeſtatio peccatorum non eſt pura conditio, ſed pars eſſentialis Pœnitentiæ: Nec obſtant Iura in contrarium allata, quæ non excludunt conſenſum externum, quin de illo ſemper loquuntur, & excludunt ea, quæ ad talem conſenſum non ſunt neceſſaria, cuiuſmodi eſt conſenſus Parentum, aut alia ſimilis ſolemnit..s: in cap. *Tue fraternitati*, verba dicuntur neceſſaria, vt conſenſus innoteſcat Eccleſiæ, non quia ſigna non ſint ſufficientia, ſed quia faciliùs, & clariùs per verba talis conſenſus manifeſtatur, & probatur, vt explicant Sanchez, & Pontius *locu cit.*, & patet ex contextu, nam Innocent. III. in dicto cap. poſt relata verba ait; *Nam muti atque ſurdi poſſunt ſine verbis contrahere, ſi alijs ſignis exprimant ſuos conſenſus.* Si Deus, aut Angelus reuelaret vtrique coniugi conſenſum internum alterius non valeret Matrimonium, quia non eſſet contractus humanus, nec Sacramentum, prout de facto requiritur ad validitatem Matrimonij.

21. Hæc manifeſtatio interioris conſenſus non debet neceſſariò fieri per verba, ſed ſufficienter fieri poteſt per nutus, & alia ſigna, vt de Surdis, & Mutis deciſum habemus in d. cap. *Tua de ſponſalib.*. Ratio eſt, quia non ſolùm verba, ſed nutus, & ſigna poſſunt manifeſtare conſenſum internum contrahentium, quod verificatur de Matrimonio, non ſolùm vt eſt contractus, ſed etiam vt eſt Sacramentum, vt colligitur ex Florent. in decreto Eugenij, vbi loquendo de Sacramento Matrimonij dicitur *Conſenſum regulariter exprimi per verba*; ergo non neceſſariò, & ſemper, & ſic ſtat Matrimonium, etiam in ratione Sacramenti, quamuis conſenſus verbis non exprimatur: Cont. ex eo quòd Chriſtus Dominus, eleuando contractum Matrimonij ad rationem Sacramenti, non immutauit naturam illius, ſed voluit, quòd ea, quæ ſufficiebant ad validitatem contractus, ſufficerent ad validitatem Sacramenti, ſed quilibet contractus perficitur per conſenſum expreſſum, ſiuè verbis, ſiuè nutibus, ſiuè ſignis; ergo etiam per ſigna, & nutus perfici poteſt Matrimonium in ratione contractus, & in ratione Sacramenti, ſic Sanchez *locu citato num.* 5. vbi quamplures citat, tum Theologos, tum Canoniſtas, ità etiam Pontius *lib.* 2. *cap.* 7. *d num.* 5. Coninch *diſp.* 24. *dub.* 8. *concl.* 2. Leander *quaſt.* 21. Palaus *punct.* 7. *num.* 3. Hurtado *diſp.* 3. *diff.* 13. Auerſa *quaſt.* 3. *ſect.* 2. Antonius à Spiritu Sancto *diſp.* 3. *ſect* 9. & alij commun.

22. Difficultas eſt, an ſit de neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, vt qui loqui poſſunt verbis vtantur, ac proinde peccent ſi ſine verbis, ſolis ſignis, aut nutibus conſenſum exprimant: affirmant, illos peccare lethaliter Syluius, Petrus Ledeſma, Rodriquez, & alij, quos affert, & ſequitur Auerſa *quaſt.* 3. *ſect.* 2. quia textus in cap. *Tua* ſatìs indicat neceſſitatem, & obligationem præcepti, quod comprobat vniuerſalis conſuetudo Eccleſiæ non admittentis, vt ſolis nutibus, & ſignis ſuos exprimant conſenſus illi, qui loqui poſſunt ad tollendam omnem ambiguitatem in re tàm graui, vbi agitur de validitate, aut nullitate Sacramenti. Alij nullum agnoſcunt peccatum, nec etiam veniale, quia nullum extat præceptum, ſiuè naturale, ſiuè Eccleſiaſticum de verbis adhibendis, & Pontifex in cap. *Tua fraternitati*, ſicut in cap *licèt* de ſponſ d ior. vbi aſſerit eſſe adhibenda verba propter Eccleſiam, non intendit excludere alia ſigna ſenſibilia expreſſiua conſenſus; ſi autem nullum eſt præceptum, nullum eſt peccatum, nec veniale, quod ſine lege, & præcepto ſtare non poteſt, ita Pontius *lib.* 2 *cap.* 7. *num.* 4. Palaus *punct.* 7. *num.* 5. Leander *quaſt.* 22. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 248. Dicaſtill. *diſp* 2. *dub.* 13. *num* 128.

23. Verùm probabilius eſt, peccare venialiter, qui ſine cauſa vtitur ſignis, & nutibus, dum loqui poteſt, quamuis enim nullum extet præceptum Eccleſiaſticum, ſi adeſt præceptum naturale, nam à recta ratione alienum eſt, in hoc grauiſſimo contractu non exprimere conſenſum commodiori modo poſſibili, ad cui andas omnes ambiguitates, & quæcumque dubia circa validitatem contractus; verba autem meliùs, & clariùs, quàm ſigna conſenſum exprimunt, quapropter Eccleſia ſolicita eſt vt

con-

conſenſus verbis exprimatur, quando hoc fieri poteſt, ita Boſſius *cap. 3.* §. 18. *num* 48. Sanchez *lib. 2. diſp. 11. num.* 10. Guttierez *cap* 46. *num* 11. Coninch *diſp.* 24. *num.* 66. Filliuc. *tract.* 10. *num* 82.

24 Nulla eſt determinata forma verborum pro contrahendo Matrimonio, quaſi neceſſaria ad valorem, vel de neceſſitate præcepti: ſed requiruntur, & ſufficiunt illa verba, quæ exprimunt vtriuſque coniugis conſenſum de præſenti, vt *accipio te in meum Coniugem, accipio te in meam Vxorem*, & his ſimilia: ſufficit etiam illa forma communiter vſitata in Eccleſia, dum Parochus interrogat Virum, an velit illam in Vxorem accipere; & Fœminam, an velit illum in Maritum, & ambo reſpondent; *Volo*. Aliquæ ſunt formæ verborum ſatis ambiguæ, quæ poſſunt ſignificare conſenſum de præſenti pro Matrimonio, vel tantùm ſponſalia de futuro, de quibus dictum eſt ſupra *cap. 1. dub. 5.* & fuſè de illis, & de ſignis conſenſum exprimentibus, Boſſius de *Matrim. cap. 3. à* §. 24. *ad* 46.

DVBIVM V.

An, & quomodo Conſenſus contrahentium debeat eſſe ſimul.

25 AD validitatem Matrimonij aliqui requirunt, quòd contrahentes debeant ſimul tempore ſuum conſenſum exprimere, nec validum eſſe Matrimonium, ſi tempore diſtent, quia materia, & forma Sacramentorum debent eſſe ſimul, at conſenſus contrahentium ſunt ſibi inuicem materia, & forma; ergo debent eſſe ſimul, maximè poſt Tridentinum, quando conſenſus contrahentium præſtari debet coram Parocho, & Teſtibus, ita quòd ambo contrahentes præbeant, & acceptent conſenſum, quod fieri non poteſt, niſi ſimul, & coniunctim conſenſum exprimant, prout tenent Vega *lib. 3. Summæ cau* 75. Bartholom. Ledeſma *de Matrim. dub.* 17. Abbas, Ancharanus, & alij ex Iuriſtis.

26. Reſp. ad validitatem Matrimonij, ſiuè in ratione contractus, ſiuè in ratione Sacramenti conſiderati non requiri ſimultatem phyſicam vtriuſque conſenſus, ſed ſufficere concomitantiam, & ſimultatem moralem: prima pars conſtat à paritate aliorum contractuum, in quibus, excepta ſtipulatione, de qua eſt ſpecialis ratio, non requiritur, quòd contrahentes ſimul tempore ſuas voluntates manifeſtent, *l. 1. qui præſens ff. de verbor. obligat.*, & *l. 1. §. ſed verior ff. de contrahenda emptione*; ergo nec in contractu Matrimonij requiritur talis ſimultas, quod apertè conſtat in Matrimonio per Procuratorem, vel per Epiſtolam celebrato, in quibus contrahentium conſenſus ſimul tempore eſſe non poteſt. Nec requiritur talis ſimultas in ratione Sacramenti, quia natura contractus non fuit immutata per eleuationem Matrimonij ad rationem Sacramenti, & in hoc valdè differt hoc Sacramentum ab alijs: ex Trident. ſolùm habetur, vt contractus fiat, & conſenſus exprimatur coram Parocho, & teſtibus, quod fieri poteſt etiam pro diuerſo tempore, vt quando Matrimonium contrahitur per Procuratorem, aut per Epiſtolam; tunc enim conſenſus vnius iam præceſſit, quando ponitur conſenſus alterius, & inter præſentes fieri poteſt, vt vnus nunc dicat coram Parocho, & teſtibus, ſe accipere talem in vxorem, & poſt aliquod tempus alter idem ſimiliter dicat; in praxi tamen curandum eſt, vt vterque ſimul coram Parocho, & teſtibus conſentiat, cum hoc ſit ſecurius, & magis conueniens.

27. Requiritur tamen vnio aliqua, & ſimultas moralis, ea ratione, qua inter materiam, & formam aliorum Sacramentorum diximus, neceſſariam eſſe coniunctionem, & ſimultatem moralem, vt poſſint in vnum coaleſcere, quamuis maior dilatio temporis ſufficiat in iſto Sacramento, vt verificetur ſimultas moralis; ſed quouſque extendatur talis dilatio, non conueniunt Doctores. Aliqui dicunt, ſufficere, quòd prior voluntas non ſit retractata, etiamſi maxima dilatio temporis intercedat; inde perſeuerante vnius conſenſu, quocumque tempore adueniat alius conſenſus, Matrimonium erit validum. Ratio eſt, quia conſenſus non debet durare in ſe ipſo, nec virtualiter in aliquo effectu producto, ſed ſufficit, quòd duret moraliter, ſeu habitualiter; nam per illum nihil phyſicum producitur, ſed tantùm morale vinculum, ſeu corporum traditio, & obligatio mutua, ad quam præſtandam ſufficit perſeuerantia moralis, & habitualis, ſicut in alijs contractibus; durat autem habitualiter quouſque tacitè, ſeu expreſſè non retractatur, vt cum Dicaſtillo docet Ant. à Spiritù S. *ſect. 4. num. 95.*, Alij dicunt, per longitudinem temporis tacitè retractari, ſeu euaneſcere primum conſenſum; & tempus longum Sotus cenſet, eſſe ſeptennium, alij triennium, alij annum, ſed meliùs Sanchez, & Pontius id relinquunt prudentis arbitrio, qui, attentis particularibus circumſtantijs, iudicare poterit quænam mora ſit longa, & ſufficiens pro validitate, aut inualiditate Matrimonij.

28. Quæres quænam ætas requiratur, vt quis validè contrahat Matrimonium. Reſp. in Maſculis requiri ætatem quatuordecim annorum, in Fœminis duodecim annorum, ſicut ſtatutum eſt per plura capita, ſub tit. *de deſponſal. impuberum*; valet tamen Matrimonium contractum ante huiuſmodi ætatem, ſi malitia ſuppleat ætatem, cap. *de illis* 2. cap. *Puberes*, cap. *vlt. de deſpon. impuber.* & ita tenent omnes Doctores, qui nomine malitiæ intelligunt aptitudinem ad copulam carnalem perfectam, cum eſ-

fuſc-

Digitized by Google

fuſione ſeminis, ſeu potentiam generandi, & maturitatem iudicij, ac diſcretionis, ad cognoſcendam vim obligationis, & perpetuitatem vinculi, & hæc duo requiruntur neceſſariò copulatiuè, vt malitia dicatur ſupplere ætatem, ſed de hoc redibit ſermo, cum de impedimento impotentiæ.

29. Quæres ſecundò. An validè contrahat, qui falsò exiſtimat, ſe habere impedimentum dirimens? Qui ſolùm dubitat de exiſtentia impedimenti dirimentis, quod de facto non datur, validè contrahit Matrimonium, quia iſte ſic dubitans contrahit, quaſi ſub conditione de præſenti, ſi ſum habilis, ſi nullum adeſt impedimentum; ſed qui contrahit ſub conditione de præſenti, purificata conditione, validè contrahit; ergo qui ſolùm dubitat de impedimento dirimente, validè contrahit. Sic Sanchez *lib. 2. diſput 33.* Hurtad. *diſput. 3. diff. 7. num. 21.* & alij communitèr. Difficultas eſt, an validè contrahat, qui certò credit, adeſſe tale impedimentum dirimens, quod de facto non adeſt, affirmant Sanchez, Conuar., Dicaſtill. Baſſæus, & Trullench, quos affert, & ſequitur Antonius à Spiritu Sancto *num. 93.* quia iſte intendit conſentire quantùm in ſe eſt, & quantùm poteſt; cum autem re vera ſit habilis, re vera contrahit validè, nam conſenſus conditionatus tranſit in abſolutum, ſi conditio ſit de præſenti, & vera.

30. Reſp. Illum inualidè contrahere. Ratio eſt, quia impoſſibile eſt, talẽ habere verã intẽtionem contrahendi, quia nemo poteſt feriò intendere, quod omninò credit impoſſibile: ſed iſte certò credit, ſibi Matrimonium eſſe impoſſibile ratione impedimenti dirimentis, quod putat adeſſe; ergò non poteſt illud feriò intendere, nec abſolutè, vt omnes concedunt, nec conditionatè, ſi fortè ſum habilis, ſi fortè nullum adeſt impedimentum, quia ſic contrahendo, iam dubitaret, ſe aliquo modo poſſe contrahere, ſe eſſe habilem, ſe nullum habere impedimentum, & ſic non certò crederet, ſe eſſe impeditum, ita Nauar. *cap. 22. num. 59.* Coninch *diſp. 24. dub. 6.* Palaus *punct. 5. num. 8.* Tambur. *lib. 8. de Matrim. cap. 2. §. 2.* Auuerſa *quæſt. 11. ſect. 2.*

31. Non obſtat, quòd *ex Clement. vnica de conſanguinit.* excommunicantur, qui ſcienter contrahunt cum conſanguineis; ergo quia illi poſſunt habere verum conſenſum, nam illi excommunicantur, non quia validè contraxerint Matrimonium, ſed quia contrahere attentarunt. Nec item obſtat cap. *vnicum de Sponſal. in 6.*, vbi conſanguinei ex errore contrahentes Sponſalia incurrunt impedimentum publicæ honeſtatis; ergo validus fuit conſenſus, non obſtante tali impedimento. Reſp. Ex illis Sponſalibus conſurgere impedimentum publicæ honeſtatis, quia neſcientes adeſſe impedimentum conſanguinitatis, quantùm eſt ex ſe validè contraxerunt, quamuis talis conſenſus ſit poſtea inualidus ratione impedimenti.

DVBIVM VI.

An validè, & licitè contrahatur Matrimonium, ſine conſenſu Parentum.

32. Certum eſt, Matrimonium à filijs contractum ſinè conſenſu Parentum validum eſſe, ac indiſſolubile, adeò vt, nec ab ipſis Parentibus, nec à Magiſtratibus poſſit irritari, quia ſic definitum eſt in Trident. *Seſſ. 24. cap. 1. de Reform. Matrim.* vbi habetur, *Sancta Synodus anathemate damnat eos, qui falsò affirmant, Matrimonia à filiisfamilias, ſine conſenſu Parentum contracta, irrita eſſe, & Parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.* Et habetur cap. *ſufficiat 27. quæſt. 2.* Nec obſtat textus in cap. *Aliter 30. quæſt. 5.* vbi inter alias conditiones ad legitimum Matrimonium requiſitas Euariſtus Papa enumerat conſenſum Parentum, & aliter factum, non coniugium, ſed adulterium, ſtuprum, aut fornicationem appellat. Non obſtant, inquam, quia Matrimonium ſinè conſenſu Parentum factum dicitur illegitimum, & ſecundùm apparentiam, & præſumptionem adulterium, ſtuprum, aut fornicationem, non quia ſit inualidum, ſed quia eſt contra Leges, & bonos mores, & ideò illa conditio ſolùm requiritur ad licitè, & honeſtè celebrandum Matrimonium, maximè à Fœminis, vt apparet ex contextu, & ex alijs conditionibus ibidem appoſitis Ex cap. *Honorantur 32. quæſt. 2.* vbi ſolùm dicitur, non eſſe virginalis pudoris maritum eligere, non expectato parentum iudicio. Quòd ſi ius ciuile aliquando videatur requirere conſenſum parentum pro validitate Matrimonij à filijsfamilias contracti, vt *l. 2. ff. de ritu nupt. & l. 2. 5. & 7 Cod. de Nuptijs*, dicendum eſt, vel illud eſſe correctum à iure Canonico, vel requirete cõſenſum parentum pro honeſtate nuptiarum; honeſtum enim eſt, atque Reipublicæ maximè conueniens, quòd filii, & præſertim filiæ parentum conſenſum requirant, vt cum alijs notat Boſſius *cap. 11. §. 6.*

33. Difficultas eſt, an conſenſus parentum requiratur ad licitè contrahendum Matrimonium, adeò vt peccent mortalitèr filij, qui ſinè conſenſu patentum, aut illis inuitis, contrahunt Mattimonium: Conueniunt omnes, iuſtum, honeſtum, & conuenientiſſimum eſſe, vt filij conſulant, & moneant parentes de Matrimonio conttahendo, nec illud debere contrahere ſinè parentum approbatione, & conſenſu, quia omnia Iura clamant reuerentiam, & ſubiectionem, quam debent filij parentibus exhibere in negotio tàm graui, à quo vt plurimùm quies, aut perturbatio ſamiliæ pendet; ipſa etiam ratio humani conuictus, obſeruantia debitæ vrbanitatis, vtilitas pacis, & concordiæ, recta familiæ gubernatio, & alia huiuſmodi, ſatis ſuperque demonſtrant maximam conuenientiam, & honeſtatem, ne filij, incon-

S ſul-

ſultis, aut inuitis parentibus Matrimonium contrahant, & maximè fœminæ, quæ minùs cognoſcere poſſunt inconuenientia, & mala, quæ ex tali Matrimonio ſibi poſſunt euenire, & quia non eſt virginalis pudoris maritum eligere, non expectato parentum iudicio, qui proinde meritò offenduntur, ſi illis inſcijs, & inuitis, Matrimonium contrahant, & peccant filij contra honeſtatem, reuerentiam, & decentiam, contrahendo ſine conſenſu, & conſilio parentum.

34. Conueniunt ſecundò, excuſari aliquando poſſe filios, ſeu filias nubentes ſinè conſenſu parentum, ſi nimirum parentes negligerent, vel diù differrent prouidere filijs de conuenienti Matrimonio, cum iam vigeſimum quintum annum excedant; ſi parentes indiſcretè vellent impedire filios à Matrimonio, alioquin digno, & vtili; ſi vellent illos nubere cum indignis, aut defectuoſis ratione dotis, aut maioris recipiendæ, aut minoris dandæ, aut nubere cum eis, quos oderunt. Si filius, aut filia aſperè tractaretur, & plus iuſto à parentibus opprimeretur; in his enim, & ſimilibus caſibus poteſt filius, vel filia, inſcijs, & inuitis parentibus, Matrimonium contrahere abſque vlla culpa, ita Rebell., Bellarm., Nauarr., Sayrus, Lopez, Salon., & alij, quos citat, & ſequitur Boſſius *cap. 11. de Matrim* §. 8 *num.* 78.

35. Conueniunt tertiò, peccare mortalitèr filios nubentes, inſcijs, & inuitis parentibus, ſi ducant indignam, cum magno dedecore, & ignominia familiæ, ſi ex tali Matrimonio grandia mala ſequi poſſe timeantur, ſi immineant ſcandala, pericula, inimicitiæ, amiſſio bonorum, perniciosæ diſcordiæ, prout notat Auerſa *quæſt. 3. ſect*, 7. Sanchez *lib. 4. diſp.* 23. *num.* 10. *&* 11. Guttier. *de Matr. cap. 79. num.* 20. Boſſius *num.* 87. Palaus *diſp. 2. punct.* 12. *num.* 9. alijque communiter: difficultas reducitur ad videndum, an peccent filij, qui ſine iuſta, & rationabili cauſa Matrimonium contrahunt, inſcijs, & inuitis parentibus.

36. Prima ſententia affirmat, illos peccare mortalitèr primò, quia filij nubentes, inconſultis, & inuitis parentibus, operantur contra pietatem, & reuerentiam illis debitam, in re tàm graui, & negotio tàm arduo, cuiuſmodi eſt onus perpetuum Matrimonij contrahere ſinè illorum conſenſu, maximè ſi filij adhuc ſint ſub tutela patris, cui proinde granem irrogant iniuriam. Secundò, quia apud omnes Nationes introductum eſt, vt ſpectet ad parentes filios prouidere de nuptijs, ac proinde tenentur filij in hoc obedire parentibus, cum hæc duo ſint correlatiua. Fauet Trident. *Seſſ. 24. cit. cap.* 1. vbi licèt ſtatuat, non eſſe neceſſarium conſenſum parentum ad validitatem Matrimonij, tamen ſubdit, quòd Eccleſia filiorumfamilias Matrimonia contracta ſine conſenſu parentum ex iuſtiſſimis cauſis ſemper eſt deteſtata, quod eſt ſignum, requiri dictum conſenſum de neceſſitate præcepti, ob honorem, & reuerentiam debitam parentibus, qui proinde meritò offenduntur grauiter, ſi illis inconſultis, & inuitis, filij Matrimonium contrahant. Ita Sotus *in 4. d. 28. quæſt. 1. art.* 1. Corduba *in ſum. quæſt.* 171. *punct.* 1. Nauar. *cap.* 14. *num.* 15. Henriquez *lib. 11. cap.* 6. Pontius *lib. 2. cap. 1. num.* 27. vbi etiam notat, peccare Paſtores Eccleſiaſticos fauentes filijs, qui ſine iuſta cauſa nubere volunt contra parentum voluntatem.

37. Secunda ſententia verior docet, filios teneri ſub mortali conſulere parentes circa Matrimonium contrahendum, ipſos monere, conſilium expectare, ſi non timeant fore malitiosè impediendum; non tamen teneri conſilium ſequi, & eorum acquieſcere voluntati, ac proinde non peccare, ſi ipſis priùs conſultis, & monitis, contra illorum conſilium, & ſine illorum conſenſu, ac ipſis inuitis, nubant. Ratio primæ partis eſt illa, quæ fuit ſuperiùs adducta pro prima ſententia, quia nimirum filij ſic nubentes faciunt contra pietatem, honorem, & obedientiam debitam parentibus in re grauiſſima, à qua totum vitæ inſtitutum, & vt plurimùm quies, vel perturbatio domus, & familiæ pendet, vnde communiter id ægerrimè ferunt parentes; maximè quia iſti meliùs cognoſcere poſſunt inconuenientia, & damna, quæ ex tali Matrimonio fortè oriri poſſunt, & multa etiam ſignificare poſſunt in vtilitatem ipſius filij, & familiæ, adeò vt expediat filio voluntatem mutare, & patris conſilium ſequi, vt benè oſtendit Sanchez *lib. 4. diſp.* 23. Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 5. Hurtado *diſp 6. diff.* 10. *num.* 36. Filliuc. *cap.* 40. *num.* 130. Leander *diſp. 7. quæſt.* 5. Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 132.

38. Ratio ſecundæ partis eſt, quia in his, quæ ſpectant ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem omnes homines ſunt æquales, liberi, & independentes à voluntate alterius, etiam Patris, vt docet D. Thomas 2.2. *q.* 104. *art. 5. in Corp.*; adeoque filius ſicut poteſt, inſcijs parentibus, ſibi prouidere illa, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, ita etiam ſibi poteſt prouidere illa, quæ pertinent ad prolis generationem, cuiuſmodi eſt Matrimonium, in quo ſoli Deo tenetur obedire. Secundò, quia Matrimonium eſt quædam perpetua ſeruitus magna onera ſecum afferens, quæ difficilè tolerari poſſunt, ſi liberè omninò non ſuſcipiantur, tùm quia Matrimonium ordinatur ad mutuum amorem, ſeu requirit indiuiduam, & indiſſolubilem ſocietatem mutuo amore conglutinatam, & ſic Matrimonium debet eſſe omnino liberum, & independens ab alterius voluntate; duriſſimum enim eſt, & periculoſiſſimum, & contra naturam ipſius aliena voluntate obligari ad hoc, vel illud, nam raro amamus id, ad quod non ſponte, & propria voluntate, propendimus, ſed aliorum imperio adigimur; violenta eſſet talis ſocietas contra animi propenſionem facta, &

ple-

plena rixis, & diſcordijs, ſic Vaſquez *diſp. 4. de Matrim. num.* 24. Coninch *diſp. 28. dub.* 5. Hurtad. *diſp. 6. diff.* 10. Leander. *q.* 7. Boſſius §. 8. *num.* 83. & alij apud ipſos.

39. Ex eo quòd non teneantur filij ſequi Patris voluntatem inſerunt plerique, nec obligari ſub mortali, illos conſulere, & monere de Matrimonio contrahendo: ad quid enim monere parentes, ad quid exquirere conſilium, vel expectare conſenſum, quem non eſt ſecuturus, cum iam ſit determinatus ad vnum? certè magis offenduntur parentes, & grauiùs ſernnt, ſi contra eorum expreſſam voluntatem filij contrahant Matrimonium, quàm ſi id facerent, ijs inſcijs, & inconſultis, ſeque alio prætextu excuſarent; ita Auerſa *cit q. 3. ſeſſ.* 7. Andreas à Matre Dei *Tract. 9. cap. 6 punct. 2. num.* 23. Antonius à Spiritu Sancto *diſp. 5. ſect. 6. num.* 260. qui aſſerunt, filios nubentes, inconſultis parentibus, ſolùm peccare contra decentiam, & debitum honeſtatis, non contra pietatem; verius tamen eſt peccare lethaliter, ſi ſine rationabili cauſa parentes non moneant, quia ſic grauitèr illos offendunt, & præbent occaſionem iuſtæ offenſionis, & diſcordiarum cum magno detrimento familiæ. Nec obſtat, quòd inutilitèr petatur conſilium, vbi filius non tenetur illud ſequi, nam conſilium patris ſemper poteſt prodeſſe, ſignificando ea, quæ vtilia ſunt filio, & familiæ.

40. Pater monitus à filio non habet ampliùs iuſtam cauſam dolendi, ſi poſtea contra illius voluntatem Matrimonium contrahat, quia tunc filius vtitur inre ſuo, & quod ius etiam naturale ſibi concedit; qui autem vtitur iure ſuo nulli facit iniuriam, nec præbet occaſionem iuſtæ offenſionis: & ſi pater offenditur, offenſa non erit contra pietatem, ſed contra debitum decentiæ, & honeſtatis: per quod patet ad argumenta primæ ſententiæ, quæ ſolùm probant, ſub lethali requiri Patris conſilium; nec debere filium Matrimonium contrahere ipſo inſcio, & inconſulto, non autem debere neceſſariò conſilium ſequi, niſi in caſibus ſupra expreſſis. Eccleſia ſemper deteſtata eſt Matrimonia, quæ à filijsfamilias contrahuntur, inuitis parentibus, vt habetur ex Trident., vel quia faciunt coptra decentiam, & debitum honeſtatis, vel quia ex illis frequenter oriuntur ſcandala, odia, diſcordiæ, rixæ, ac perturbationes in familijs; non autem quia debeant filij, illis ceſſantibus, neceſſariò ſequi conſilium Patris.

DVBIVM VII.

Aliqua explicantur circa Matrimonium filiorum.

41. QVæres primò. An teneantur fili contrahere Matrimonium, quod ipſorum nomine promiſerunt parentes, aut quod inire iubent. Affirmant Nauar. *cap.* 14. *num.* 15. Bellarm. *lib. 1. de Matrim. cap.* 19. Sotus *in 4. diſt. 29. q. 1. art.* 4. Rebell. *de obligat iuſtit. part. 2. quaſt. 14. ſect.* 2. Rodriquez *cap. 231. num. 6.*; ex ſuppoſitione tamen, quòd filius non eligat meliorem ſtatum, & quòd Matrimonium à Patre promiſſum, vel præceptum non ſit filio indignum, probant ex *cap. 1. de deſponſat. impuber.* vbi dicitur; *Quod filius poſtquam ad perfectam ætatem peruenerit, omninò debet hoc adimplere*, ſcilicèt Matrimonium à Patre promiſſum, nomine filij impuberis; & quia ità poſtulat recta gubernatio domus, & familiæ.

42. Reſp. Filium, regularitèr loquendo, non teneri ſub mortali à parentibus promiſſum, aut præceptum Matrimonium contrahere. Ratio eſt, quia Matrimonium eſt quaſi quædam perpetua ſeruitus, quam homo liber, & ſui iuris non debet ſubire ex alterius voluntate, & imperio, ſed ſpontè, & voluntariè, vt ſuſtinere poſſit onera, quæ in ea ſunt, & redeunt argumenta ſuperiùs facta pro ſecunda ſententia, quæ magis vrgent in præſenti, & vera ſunt, etiamſi filius decreuiſſet ſtatum matrimonialem aſſumere, nam etiam duriſſimum eſt, ad hanc potiùs, quàm ad illam, ipſius voluntatem coarctari. Nec obſtat Textus deſumptus *ex cap. 1. de deſponſ. impuber.* quia debet intelligi de debito honeſtatis, & decentiæ, non de debito grauem obligationem inducente, vt oſtendit Boſſius §. 7. *num.* 76. quamuis Pater habeat gubernationem domus, & debeat filijs procurare nuptias, non tamen tenentur illi in hoc parentibus obedire ex vi præcepti à patria poteſtate prouenientis, quia in electione ſtatus, ſiuè cœlibatus, ſiuè Matrimonij, ſiuè iſtius, ſiuè illius, debent eſſe liberi, & ex quadam ſolùm honeſtate tenentur obedire parentibus. ità tenent Boſſius ſupra Sanchez *dicta diſp.* 23. *num.* 3. Coninch. *diſp. 28. dub* 5. Leander *diſp. 7. q.* 6. Hurtad. *diſp. 6. diff.* 9. Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 132.

43. Dixi, regularitèr loquendo, quia contingere poteſt, vt filij teneantur contrahere Matrimonium à Patre promiſſum, aut præceptum, nimirum quando Matrimonium eſt neceſſarium ad componendas graues inimicitias vertentes inter parentes, & conſanguineos eorum, cum quibus eſt Matrimonium contrahendum, vel ad ſubleuandos parentes multo ære alieno grauatos, tunc enim tenentur filij parentibus obedire, non ex vi præcepti pater-

ni, ſed ex pietate, & virtute Charitatis, qua tenentur parentum neceſſitatibus ſubuenire, vt cum Sanchez, Guttier., & Coninch. docet Palaus *punct.* 12. *num.* 9. Leander *part.* 8. *tract.* 1. *diſp.* 3. *q.* 13.

44. Quæres 2. An parentes poſſint exhæredare filios, aut negare dotem filiæ nubenti contra illorum voluntatem, aut ipſis inſcijs, & inconſultis. Plures afferuntur Leges, tùm ex iure communi, tùm ex iure particulari Regnorum Hiſpaniæ, & Portugalliæ, concedentes parentibus poſſe exhæredare filios abſque eorum conſenſu nubentes, & præcipuè poſſe negare dotem filiæ minori 25. annis, ſi nubat indigno, & luxurioſam vitam ducat, de quibus doctè, & fusè differit Boſſins *de contr. Matrim. cap.* 11. *à* §. 14. *& ſeqq.* has leges eſſe iuſtas, obſeruandas, & non eſſe correctas à Iure Canonico, tenent plures ex Iuriſtis, & Theologis, quos affert, & ſequitur Palaus *punct.* 12. *num.* 14. Pontius *lib.* 2. *cap.* 1. §. 3. Molina *tom.* 1. *de iuſt. & iure diſp.* 176. Rebell. 2. *part. de obligat. iuſt. lib.* 2. *q.* 14. *ſect.* 2. *à num.* 16. qui conſequentèr docent, non peccare mortalitèr parentes, qui filios contrahentes, inſcijs, & inuitis parentibus, bonorum ſuorum hæredes non relinquunt, quia in hoc ſequuntur opinionem valdè probabilem, & quoad hoc conſentit etiam Leander *quaſt.* 9.

45. Probabilius mihi eſt, non poſse parentes hodie exhæredare filios nubentes contra ipſorum voluntatem, quia probabilius eſt, leges ciuiles, ſiue communes, ſiue particulares contrarium diſponentes, aut permittentes, vel eſse iniuſtas, vel correctas, & reuocatas, per ius Canonicum, quia ſunt contra libertatem Matrimonij, vt colligitur, ex cap. *Gemma* de ſponſal., & cap. *vnico de deſponſat. impuber. in* 6. *in princip.*, *&* §. *vlt.* vbi filijs plena libertas relinquitur approbandi, & ratum habendi, quod parentes circa illorum Matrimonium diſpoſueruut; plures Auctores referunt Boſſins ſupra, & Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 24., *&* 25. Diana *part.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 74. ſequuntur Auerſa *q.* 3. *ſect.* 7 Leander *diſp.* 7. *q.* 8. Hurtad. *diſp.* 6. *diff.* 9. Homobon. *tom.* 1. *conſult. part.* 5. *reſp.* 312. & alijs pluribus adductis, Delbene *de immunit. Eccleſ. cap.* 8 *dub.* 10., *ſect.* 3. *num.* 7.

46. Iuxta hanc ſententiam peccant parentes, nec poſsunt abſolui, qui exhæredant filios, ſeu filias nubentes contra illorum voluntatem, vt apertè tradit Diana *loc. cit.*; at quia ſententia oppoſita, quam ſequantur plures, & graues Doctores, eſt etiam probabilis, poterunt parentes eamdem ſequi, & ſic poterunt, & debebunt abſolui, tamquam ſequentes ſententiam probabilem, vt cum Sanchez, & alijs docent Leander *quaſt.* 9., & Ant. à Spiritu S. *num.* 268.

47. Quæres 3. An ſint abſoluendi parentes, qui nolunt ad colloquium admittere filium, qui indignum Matrimonium contraxit. Reſp. parentes poſſe abſolui, ſi ad tempus negant colloquium, non ex animi rancore, & odio concepto contra filium, ſed in locum pœnæ ex iuſta vindicta ad ipſius delinquentis emendationem, honorem familiæ, & maiorem aliorum cautelam procurandam, vt cum Layman *lib.* 2. *tr.* 3. *cap.* 4. *num.* 3. docet Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 182.

CAPVT VI.

DE CONSENSV CONDITIONATO

DVBIVM I.

De Conditione honeſta temporis præſentis, vel præteriti.

1. QVamuis conſenſus ad Matrimonium requiſitus debeat eſſe abſolutus, & abſque vlla conditione, maximè quia poſt Tridentinum Matrimonium celebrari debet coram Parocho, qui non debet permittere, conditionem vllam apponi, quæcumque illa ſit, vt omnia dubia, & ſcrupuli in re tàm graui prorſus auferantur: tamen ſi fortè aliqua apponatur, aduerto, conditionem aliam eſse de præterito, aliam de præſenti, aliam de futuro: item conditionem de futuro eſse poſse, vel de futuro neceſsario, quæ neceſsariò eueniet, nec poterit non euenire, vt ſi dicas; *tecum contraho, ſi cras Sol orietur*, vel de futuro contingenti, quæ poteſt euenire, vel non euenire, vt ſi dicas; *contraho tecum, ſi Pater meus conſentiet, ſi Petrus cras Roma veniet*: item conditio poteſt eſse honeſta, vel turpis, aut impoſſibilis, vt ſi dicas; *contraho, ſi digito Cælum tetigeris*; alia item eſt contra ſubſtantiam Matrimonij, vel contra aliquam ipſius proprietatem inſeparabilem; alia nec contra, nec pro, ſed extra ſubſtantiam Matrimonij: de omnibus acturi præmitto, quid dicendum ſit de conditione honeſta temporis præſeutis, vel præteriti.

2. Omnes conueniunt, conditiones de præſenti vel de præterito, non ſuſpendere contractum, ſed ſtatim illum relinquere purum, & abſolutum; ſi enim conditio verè exiſtit, ſeu extitit, Matrimonium ſub tali conditione celebratum eſt validum, nec ſuſpenditur in futurum; ſi verò non exiſtit, nec extitit, Matrimonium eſt irritum, & nullum. Ratio eſt euidens, nam conſentiens ſub conditione ſolùm intendit ſe obligare, data veritate talis conditionis; ergo ſi eſt purificata conditio, manet eò ipſò obligatus, ac proinde non ſuſpenditur, vt facit conditio de futuro, quæ propriè eſt particula conditionalis, & ſuſpenſiua, qua non impleta, tollitur omni-

omnino conſenſus ſub ea conditione datus, inde conditio de præſenti, aut præterito minùs propriè, & minùs rigorosè dicitur conditio, quia non ſuſpendit conſenſum, nec facit contractum propriè conditionatum, ſed relinquit illum purum, & abſolutum.

3. Difficultas ſolùm eſt, an requiratur ad valorem Matrimonij, ſub ea conditione celebrati, vt conditio vtrique contrahenti ſit nota, quod maximè procedit quando conditio de ſe eſt contingens, vt *contraho cum Berta; ſi illa eſt nobilis, ſi eſt Virgo, ſi Pater eius viuit, ſi obtinuit talem Dignitatem*, & huiuſmodi, an neceſſe ſit, quòd exiſtentia talis conditionis nota ſit contrahentibus; affirmat Coninch. *diſp.* 29. *ſect.* 1. *num.* 6., quia ad valorem Matrimonij requiritur certa, ac determinata expreſſio conſenſus, qui vtrique contrahenti ſufficientèr innoteſcat, ſed talis modus contrahendi, dum ignota eſt exiſtentia conditionis, non magìs, exprimit conſenſum, quàm diſſenſum nec poteſt innoteſcere contrahenti, an verè conſentias, vel diſsentias; ergo ille modus contrahendi non eſt ſufficiens, ſed reddit Matrimonium ſuſpenſum, donec innoteſcat exiſtentia conditionis: certè ſi quis diceret; *accipio, vel non accipio te in Vxorem* nihil faceret, quia non exprimit determinatum conſenſum, ſed neque in prædicto caſu exprimit determinatum conſenſum quouſque non eſt nota exiſtentia conditionis; ergo non ſufficit ad valorem Matrimonij.

4. Veriùs tamen eſt, Matrimonium ſub tali conditione contractum valere ſtatim, & eſſe irreuocabile, ſi conditio verè exiſtat, quamuis contrahentibus ignota. Ratio eſt, quia contractus habet valorem, & firmitatem ſecundùm voluntatem contrahentium, ſed in noſtro caſu contrahentes non contrahunt ſub conditione nobilitatis notæ, ſed nobilitatis exiſtentis; ergo ſi nobilitas exiſtit, quamuis ignoretur, Matrimonium erit validum. Confirm. à paritate aliorum Sacramentorum, quæ ſi miniſtrentur ſub conditione aliqua de præſenti, vel de præterito, ſunt valida, ſi verè exiſtit conditio, quamuis ignorata; ergo idem dicendum eſt de Sacramento Matrimonij, in quo licèt ignoretur exiſtentia conditionis, non tamen ignoratur determinatus conſenſus datus ſub tali conditione, & in hoc differt ab illa alia forma contrahendi; *accipio, vel non accipio te in Vxorem*, quæ nec conſenſum, nec diſſenſum determinatè ſignificat, & ita tenent Sotus, Sanchez, Layman. Hurtad., & alij, quos affert, & ſequitur Boſsius *cap.* 10. §. 7. *num.* 25. ità etiam Auerſa *quæſt.* 5. *ſect.* 1. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 11. §. 1. & alij communiter.

5. Verum tamen eſt, quòd taliter contrahentes, nec interim poſſent vti Matrimonio, quouſque non conſtiterit, conditionem exiſtere, nec poſſunt vaidè illum conſenſum retractare, aut contractum reſcindere, aut nouum coniugium inire, quia ſi conditio verè exiſtit Matrimonium eſt validum, & irreuocabile; ſi verò non exiſtit, eſt irritum, & nullum.

6. Aliquæ ſunt conditiones de præſenti, quæ neceſſariò inſunt, & ſine quibus inter Fideles Matrimonium conſiſtere nequit, vt; *contraho tecum, ſi tu conſentis, ſi Deus permittit, ſi non es conſanguinea, ſi non adeſt inter nos impedimentum dirimens*: Sed iſtæ, & ſimiles, quæ neceſſariò inſunt, & ſine quibus Matrimonium conſiſtere nequit, non ſunt veræ conditiones, nec faciunt ſenſum conditionatum, ſed relinquunt contractum purum, & abſolutum, perinde ac ſi non eſſent appoſitæ, vt notant Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 1. *num.* 13. Trull. *cap.* 8. *dub.* 1. *num.* 6. Auuerſa *quæſt.* 5. *ſect.* 6. niſi fortè adiungatur aliqua alia particula, quæ non inſit, vt; *contraho tecum, ſi probetur per teſtes te conſenſiſſe; ſi Deus per aliquod ſignum oſtendat ſibi hoc placere*; tunc enim manet ſuſpenſus contractus, donec conditio fuerit purificata.

DVBIVM II.

De Conditione neceſſaria futuri temporis.

7. Conditio neceſſaria futuri temporis, alia talis eſt ab intrinſeco, ſiuè ex curſu cauſarum naturalium, vt Petrum eſſe moriturum, ſolem cras eſſe oriturum; alia ab extrinſeco, & ex ſuppoſitione Diuinæ Prouidentiæ, vt diem Iudicij eſſe futurum; Antichriſtum eſſe naſciturum, & ex his aliæ ſunt notæ contrahentibus, vt certò, & neceſſariò futuræ, aliæ verò ſunt ignotæ, & incertæ ipſis contrahentibus. Quæritur ergo, an Matrimonium ſub aliqua ex his conditionibus contractum ſit ſtatim validum, & abſolutè firmum, non expectato conditionis euentu, vel maneat ſuſpenſum, donec fuerit purificata conditio, in quo diſcrepant Authores.

8. Omnes conueniunt circa valorem, aut nullitatem Matrimonij, ſub conditione contracti, qualiſcumque deinde conditio ſit, ſiuè neceſſaria, ſiuè turpis, ſiuè etiam impoſſibilis, in foro conſcientiæ ſtandum eſſe contrahentium intentioni, adeò vt Matrimonium verè ſit nullum, aut maneat ſuſpenſum vſque ad aduentum conditionis, ſi vere non habeant animum contrahendi, vel nonniſi purificata conditione, quamuis turpi, neceſſaria, aut impoſſibili, etiamſi Eccleſia, nihil curando de illis conditionibus, ſeu illas reijciendo, declaret, ac iudicet, Matrimonium ſtatim eſſe validum. Ratio eſt, quia Eccleſia ſupponit, conſenſum verum, & abſolutum non defuiſſe; ſi autem ille deficit, vel non fuit poſitus, niſi ſub conditione purificata, Matrimonium eſt nullum, aut ſuſpenſum vſque ad aduentum conditionis. Quare dicenda in præſenti ſolùm valent pro foro externo, & quando non conſtat de intentione contrahentis, quia tunc de illa, etiam

pro foro

foro conſcientiæ iudicandum eſt idem, quod Eccleſia iudicat de foro externo, quia idem in vtroque foro ſeruandum eſt, vbi forus externus non innititur falſæ præſumptioni, & in foro interno oppoſitum non conſtat, vt tradunt communiter Doctores Couar. Adrian., Palud., Sot., Io: Medina, Ioan. Valer., Sanchez, Leſſius, Hurtad. quos affert, & ſequitur Boſſius *cap.* 10. §. 18. *num.* 83.

9. Gloſſa in cap. *Tertius*, de condit. appoſit. verbo *præſumendum*, Ioan. Andreas, Anton., Anchar., & alij nonnulli relati à Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 2. *num.* 1. dixerunt, omnem conditionem de futuro, etiam neceſſariam, ſuſpendere effectum Matrimonij, vſque ad conditionis aduentum, adeò vt ſi alter contrahentium interim aliud Matrimonium abſolutum ineat, teneat hoc ſecundum: Mouentur, quia conditio, quamuis neceſſariò extitura, de facto tamen non exiſtit, quando celebratur Matrimonium ſub tali conditione; ergo illa non transfert dominium corporum, ſed ſuſpendit traditionem vſque ad aduentum conditionis; & Conf. ex *l. Hæres meus ff. de condit., & demonſtr.*. vbi dicitur, legatum factum ſub conditione certò euentura, quamuis firmum ſit, non habere effectum vſque ad conditionis euentum.

10. Alij diſtinguunt inter conditiones neceſſarias ex natura ſua, ſeu ex curſu cauſarum naturalium, & conditiones neceſſarias ſolùm ab extrinſeco, & ex ſuppoſitione Diuinæ prouidentiæ, vt *iudicium fiet; ſi Antichriſtus venerit*, & dicunt, Matrimonium contractum ſub conditione ab intrinſeco neceſſaria, non manere ſuſpenſum, ſed ſtatim eſſe validum, non ſic Matrimonium contractum ſub conditione ſolùm ab extrinſeco neceſſaria, quia talis conditio ex natura ſua eſt contingens, nec continetur in cauſa proxima determinata, ſed ſolùm in Diuina determinatione, ac proinde debet ſuſpendere effectum, ſecus nulla conditio contingens illum ſuſpenderet, cum omnis illa ſit à Diuina prouidentia determinata, ita Henriq. *lib.* 11. *cap.* 12. *num.* 4. Pontius *lib.* 3. *c.* 1. Leander *diſp.* 8. *quæſt.* 4.

12 Communis, & vera ſententia docet, conditionem ab intrinſeco neceſſariam, & vt talem cognitam à contrahentibus, nullo modo ſuſpendere, aut immutare conſenſum, & Matrimonium ſub tali conditione initum ſtatim eſſe validum, perinde ac ſi nulla eſſet appoſita conditio, colligitur ex *l. ſi pupillus. 9. ff de nouationibus*, vbi dicitur, eum, qui ſtipulatur ſub conditione, quæ omnino extitura eſt, perinde ſe habere, ac ſi purè, & ſine conditione ſtipuletur; item ex *l. impoſſibilis 7 ff* de verbor. obligat.. Ratio deſumpta ex D. Thoma eſt, quia ea, quæ neceſſariò ſunt euentura, cum iam ſint præſentia, determinata, & certa in ſuis cauſis naturalibus, ac proinde ſint ſemper vera, iam cenſentur impleta, ac proinde huiuſmodi conditiones, ſeu propoſitiones de futuro neceſſario æquiualent conditioni de præterito, & de præſenti, quæ non ſuſpendunt conſenſum, ſed faciunt contractum æquiualenter abſolutum. Deinde quia conditio neceſſaria, & vt talis cognita, non videtur à contrahentibus aliter apponi, quàm vt oſtendant, ſe tam certò contrahere, quàm illa conditio certa eſt. quod communiter verum eſt in ijs, qui ſeriò agunt, & vix videntur alium ſenſum commodè poſſe intendere. Quòd ſi tamen vellent contractum ſuſpendi vſque ad aduentum conditionis, verè eouſque ſuſpenderent, ſed tunc haberet potiùs rationem adiectionis temporis, quàm conditionis, vt benè notat Coninch. *diſp.* 29. *dub.* 1. *num.* 8, & tenent communiter Doctores relati à Boſſio *cap.* 10. § 28. *num.* 268., & Auerſa *q.* 5. *ſect.* 3.

12. Hoc idem dicendum eſt de conditionibus neceſſarijs ſolùm ab extrinſeco, & ex ſuppoſitione Diuinæ determinationis, illas non ſuſpendere contractum, ſed purum, & abſolutum relinquere, non minùs quàm ſi eſſent neceſſariæ ab intrinſeco, ſiuè deinde habeant diem certum pro ſui impletione, ſiuè non, vt; *contraho tecum, ſi Pater tuus morietur, ſi iudicium venerit*. Ratio eſt, quia ſicut conditiones de futuro neceſſariæ ab intrinſeco ſunt præſentes in ſua cauſa proxima, ita illæ, quæ ſunt neceſſariæ, ſolùm ab extrinſeco ſunt præſentes in Diuina præſcientia, & manifeſtatæ, ac notæ contrahentibus ex infallibili teſtimonio Diuinæ Scripturæ; quibus proinde conſtat, illas ita certò euenturas, quàm ſit extitura conditio ab intrinſeco neceſſaria, ac proinde non videntur poſitæ ad ſuſpendendum conſenſum, ſed ad ſignificandam certitudinem conſenſus præſentis, vt ſenſus ſit; tam certò tecum contraho, quàm certum, eſt Patrem tuum eſſe moriturum, & Antichriſtum venturum; Quòd ſi dicas; *contraho tecum, ſi Antichriſtus venerit intra decem annos*, tunc Matrimonium remanet ſuſpenſum vſque ad dictum tempus, quia ratione temporis ſuperadditi, illa conditio non eſt certa, & infallibilis, ita cum Sanchez, Rebell., Hurtad., & alijs tenet Boſſius *num.* 280.

13. Hinc facilè patet ad rationes oppoſitas: Textus in l. *Hæres meus* probat, legatum non eſſe ſoluendum vſque ad conditionis aduentum, quando Teſtator expreſſè voluit, illius ſolutionem differri vſque ad tale tempus, quod idem dicimus & nos, non valere ſtatim contractum Matrimonij, ſed manere ſuſpenſum vſque ad conditionis aduentum, quando id expreſſè intendunt contrahentes; at, ſi id non conſtet, potiùs cenſendum eſt, contrahentes voluiſſe ex tunc abſolutè contrahere.

14. Conditiones contingentes ideò ſuſpendunt contractum, quia licèt ſint determinatæ in Diuina prouidentia, non tamen ſunt manifeſtatæ, ac notæ contrahentibus, quibus non conſtat, illas eſſe certò futuras. Quòd ſi conditiones ab intrinſeco neceſſariæ contrahentibus eſſent igno-

te, ſuſpenderent etiam ipſæ contractum, quia reputarentur contingentes, & de illis eodem modo loquendum eſset, ac de contingentibus, ac proinde in reſponſione diximus, conditionem ab intrinſeco neceſsariam, *& vt talem cognitam à contrahentibus*, nullo modo ſuſpendere conſenſum, quia non ſufficit, conditionem eſse certò venturam, niſi id ſit contrahentibus notum: Nec obſtat textus in §. *Conditiones de verb. obligat.* vbi dicitur; *Quæ per rerum naturam certa ſunt non morantur obligationem, quamuis nobis incerta ſint*; quia ibi ſermo eſt de conditione præſenti, vel præterita, quæ quia re vera exiſtunt, non retardant obligationem, quamuis ſint ignotæ, vt dictum eſt dubio præcedenti.

DVBIVM III.

De Conditione Contingenti futuri temporis.

15. OMnes facilè admittunt, Matrimonium celebratū per verba de præſenti ſub conditione honeſta contingenti de futuro, non vitiari, ſed ſuſpendi vſque ad conditionis aduentum, quia conditio propriè dicta, & in futurum collata ſuſpendit actum, cui apponitur, iuxta cap. *de illis*, & cap. *ſuper eo* de condit. appoſitis &c.; tum quia contrahentes, non intendunt contrahere, niſi dependenter ab illa conditione; ergo verè non contrahunt ante illius conditionis aduentum. Naſcitur tamen ex tali contractu obligatio expectandi conditionem, adeo vt neutra pars poſſit, altera inuita, à contractu recedere, ſeu aliud inire Matrimonium, vt, pluribus adductis, docet Boſſius *cap.* 10. §. 8. *num.* 32., & 38.; nec poſſunt coniuges habere copulam ante conditionis aduentum, quia nondum eſt verum, & abſolutum Matrimonium, niſi fortè de communi conſenſu velint à conditione recedere, & ſic Matrimonium perficere.

16. Difficultas eſt, an tale Matrimonium, adueniente conditione, fiat validum, & abſolutum abſque nouo conſenſu, vel requiratur nouus contrahentium conſenſus de præſenti; Requirunt nouum conſenſum D. Thomas, Bonauent., Sotus, Durandus, Ricardus, Henriquez, & alij plures relati à Boſſio §. 15. *num.* 69., & Auerſa *q.* 5. *ſect.* 1. quos ſequitur Pontius *lib.* 3. *cap.* 13. & 14. Valent. *q.* 2. *de Matrim. punct.* 3. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 291. Villalob. *tract.* 13. *diff.* 33. *num* 5. Leander *diſp.* 8 *q.* 13. Mouentur, quia ad validitatem Matrimonij requiritur conſenſus purus, & abſolutus de præſenti; at conſenſus datus ſub conditione de futuro, non eſt de præſenti, ſed potiùs de futuro, vt habetur ex cap. *ſuper eo* de condit. appoſit., & per ſe patet, quia eſt conditionatus, & ſuſpenſus; ergo eſt inſufficiens ad validitatem Matrimonij, ſed adueniente conditione requiritur nouus conſenſus, purus, & abſolutus datus de præſenti, tum ex cap. *Per tuas eod. tit.* vbi Pontifex talem contractum Matrimonij, per verba de præſenti celebratum ſub conditione, ſi Pater conſenſerit, vocat ſponſalia. Conf. quia Sacramenta nouæ legis non poſſunt validè conferri ſub conditione de futuro; inualidè enim baptizaret, & abſolueret, ſi quis diceret; *ego te baptizo, ſi cras pœnitueris; ego te abſoluo, ſi reſtitueris*, ſed Matrimonium eſt Sacramentum nouæ legis; ergo non poteſt validè celebrari ſub conditione de futuro.

17. Hæc ſententia eſt ſatìs probabilis, magis tuta, & in praxi ſequenda, ad tollendas omnes difficultates, & dubia, quæ circa validitatem Matrimonij poſſent oriri, & iuxta illam, ſi Titius, qui ſub tali conditione Matrimonium contraxerat cum Caia, poſt conditionis euentum, abſolutè contrahat cum Sempronia, licèt mortaliter peccet, violando fidem prioris ſponſionis, valet tamen hoc poſterius, non autem prius Matrimonium, cuius planè oppoſitum ſecundùm aliam ſententiam mox explicandam dicendum eſt.

18. Verior tamen, & probabilior ſententia docet, Matrimonium ſub tali conditione contingenti de futuro, ſed per verba de præſenti contractum, adueniente condit one, fieri ſtatim firmum, & abſolutum abſque alio nouo conſenſu. Ratio eſt, quia contractus celebratus ſub conditione honeſta pendēte in futurum, ea impleta, purificatur, & perficitur, vt habetur in *l. potior ff. qui potior in pignore* ibi; *cum ſemel conditio extitit perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet*; idem habetur in *l. Hæc venditio ff. de contr. empt.* ſed Matrimonium eſt verus contractus; ergo, poſita conditione, abſque nouo conſenſu perficitur. Conf. quia ſicut ſe habet conſenſus de futuro ad contractum ſponſaliorum, ita ſe habet conſenſus de præſenti ad contractum Matrimonij, ſed conſenſus conditionalis de futuro *vt accipiam te, ſi Pater mille dederit in dotem*, adueniente conditione, abſque alio nouo conſenſu, conſtituit ſponſalia pura, & abſoluta, vt conſtat ex dictis ſupra *cap.* 1. *dub.* 7., & habetur ex cap. *vnico de ſponſalib. in* 6.; ergo etiam conſenſus de præſenti conditionalis, purificata conditione, ſtatim tranſit in Matrimonium purum, & abſolutum, adeò vt non ſit ampliùs in poteſtate contrahentium, poſt impletam conditionem, à contractu reſilire, nec aliud Matrimonium inire, ſic tenent Palud., Nauar., Sanchez, Rebell., Layman, Filliuc., Coninch., Hurtad., Naldus, Bonacina, & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius *num.* 70. ita etiam Auerſa *q.* 5. *ſect.* 1. Lugus *de pœnit. diſp.* 13. *num.* 111. *ſect.* 5. Palaus *punct.* 11. §. 2. *num.* 5. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 6. *ſect.* 4. *num.* 295.

19. Non obſtant rationes in oppoſitum adductæ, nam ad textum ex *ſuper eo* Reſp. Pontificem ibi ſolùm decernere, quòd ante im-
ple-

pletam conditionem, non eſſet cogendus ſponſus ad contrahendum; quid autem faciendum eſſet, impleta conditione, nō definiuit: Ex textu in cap. *Per tuas* nihil certi colligitur, ibi enim ſermo erat de Muliere, quæ aſſerebat, Iuuenem ſecum Matrimonium de præſenti contraxiſſe, è contra verò Iuuenis dicebat, ſolùm ſponſalia ſub beneplacito Patris celebraſſe: Pontifex verò decidit, ob carnalem copulam habitam, receſſum eſſe à conditione, ac proinde verum Matrimonium præſumi debere, prout explicat Palaus *num.* 6.

20. Ad aliam rationem ductam ex natura Sacramentorum, quæ non poſſint validè ſub conditione de futuro miniſtrari, dicendum eſt, diſparem eſſe rationem huius Sacramenti ab alijs, nam in alijs Sacramentis ex inſtitutione Chriſti non fuit relictum in poteſtate miniſtri ſuſpendere effectum, & valorem Sacramenti, ſicut factum eſt in iſto; nam Chriſtus Dominus, eleuando Matrimonium ad rationem Sacramenti, non immutauit naturam contractus, ſed relinquendo in ſuo eſſe, voluit, vt conſenſus, qui eſt ſufficiens ad rationem contractus, eſſet etiam ſufficiens ad rationem Sacramenti; cum autem ad validitatem contractus ſufficiat conſenſus conditionatus de futuro, qui, accedente conditione, tranſit in abſolutum, ita etiam ad rationem Sacramenti ſufficit conſenſus conditionatus, qui proinde poteſt ſuſpendi vſque ad aduentum conditionis.

21. Quæres: An iure nouo Concilij Trident. neceſſe ſit ad valorem Matrimonij, vt Parochus, & teſtes non ſolùm interſint contractui celebrato ſub conditione in futurum, ſed etiam interſint aduentui, ſiuè impletioni conditionis, illumque percipiant. Negant plures, quia de mente Concilij ſufficit, quòd Parochus, & teſtes interſint contractui Matrimonij, & percipiant verba, & conſenſum de præſenti, licèt ſub illa conditione præſtiti, quia ſic ſeruatur finis Concilij, qui ooo eſt, vt Parochus, & teſtes omnino plenè, & integrè teſtificari poſſint de Matrimonio, ſed vt qui ſemel contraxit, durante primo Matrimonio, ad ſecundas nuptias tranſire nequeat, ſpretis primis, qui finis ſufficienter obtinetur, ſi præſentes ſint conſenſui de præſenti, licèt pendenti à conditionis euentu, nam Eccleſia non permittet tranſire ad ſecundas nuptias, niſi priùs conſtet, an conditio fuerit impleta, ita Boſſius §. 17. *num.* 80. quem ſequitur Ant. à. Spiritu S. *num.* 503. Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 8. *num.* 24. Dicaſtillus *diſp.* 4. *num.* 130.

22. Verior tamen ſententia affirmat, ad valorem Matrimonij requiri, vt Parochus, & Teſtes aſſiſtant etiam executioni conditionis, vel ſaltem quòd illis conſtet de tali impletione per teſtificationem ipſorum contrahentium. Ratio eſt, quia Parochus, & teſtes à Concil. requiruntur, vt intelligant, Matrimonium eſſe verè, & ſubſtantialiter contractum, & perfectum, de eoque in foro externo, ad multa vitanda incommoda, teſtificari poſſint, at ſi non interſint euentui, ſiuè impletioni conditionis, neſciunt, vtrùm Matrimonium verè ſubſtantialiter contractum ſit, neque de eo in foro externo teſtificari poſsunt, ſed tantùm de contractu inchoato, & adhuc in futurum pendente, & ſolubili; ergo neceſſe eſt, quòd non ſolùm aſſiſtant contractui, ſed etiam impletioni conditionis; ſufficit tamen, quòd impletio conditionis ſit illis nota per teſtificationem contrahentium, quia ſicut de conſenſu conſtat per ipſorum teſtificationem, ita per eamdem conſtare poteſt de conditionis purificatione, maximè quia illa contrahentium teſtificatio, quando conditio non eſſet impleta, ſe haberet tamquam nouus conſenſus abſolutus, ab incertitudine conditionis non ampliùs dependens, ita tenent Auerſa *q.* 5. *ſect.* 1. Palaus *punct.* 11. §. 2. *num.* 10. Coninch. *diſp* 29. *dub.* 1. *concl.* 4. Bonacina *q.* 2. *punct* 10. *num.* 12. Trull. *lib.* 7. *cap.* 8 *dub.* 1. *num* 6. Gaſpar. Hurtado *diſp.* 7. *diff.* 8. *num.* 24. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 291. *in fine*.

23. Ad fundamentum oppoſitum Reſp. non ſufficienter ſaluari intentum, & mentem Concilij Trident., ſi Parochus, & teſtes ſolùm interſint celebrationi contractus conditionati, nō verò euentui conditionis, ſiquidem intentū Concilij fuit tollere inconuenientia, quæ ex Matrimonio clandeſtino ſequebantur, quæ ſufficienter non tolluntur, ni Parochus, & Teſtes interſint adimpletioni conditionis; poſſet enim conditio ſecretò adimpleri, & tunc, ſi vna pars negaret, & altera affirmaret, eſse adimpletam, maxima perplexitas oriretur; poſſent contrahentes recedere à conditione, & ea non expectata, iterum inter ſe ſecretò contrahere, in quo caſu nullatenus poterit hoc Matrimonium coram Eccleſia probari; & inde ſi conditio nullatenus adimpleretur, ita quòd conſtet, non eſse adimpletam, illud Matrimonium deberet ab Eccleſia iudicari nullum, cum re vera ſit validum, quod eſt maximum inconueniens contra mentem Concilij; dicendum igitur eſt, Matrimonim illud, ſiuè per nouum conſenſum, ſiuè per conditionis purificationem, debere coram Parocho, & teſtibus perfici, adeò vt poſſint de illo ſic terminato, & perfecto teſtificari in foro externo, ad tollenda inconuenienria, quæ per ſolam aſſiſtentiam contractui imperfecto, & inchoato non ſufficienter tolluntur.

24. Quæres 2. Quodnam Matrimonium præualere debeat, quando quis contraxit cum duabus, ſub conditione honeſta pendente in futurum. Difficilè videtur, aliquem conſentire æqualiter, & perſeuerare in conſenſu vtriuſque Matrimonij, quia iam haberet duas Vxores ſub conditione, & indè Petrus Le-

decim

deſma *q. 47. de Matrim. art. 5 dub. 7.*; vult, ſemper valere poſteriorem contractum, ſiue eius conditio impleatur ante, ſiuè ſimul, ſiuè poſt conditionem alterius prioris contractus, quia prior conſenſus, & contractus tacitè reuocatur per poſteriorem. Si autem fingas, ſic contrahentem æqualiter perſeuerare in vtroque conſenſu, tunc reſponſio communis eſt, valere, & confirmari illud Matrimonium, cuius conditio priùs implebitur; neutrum verò, ſi vtriuſque conditio ſimul impleatur. Ratio eſt, quia vtrumque Matrimonium pendebat à futuro conditionis euentu, & ſic illud confirmatur, & priùs exiſtit, cuius conditio priùs impleta eſt; ſi autem ambæ conditiones ſimul impleantur, ſe ſemutuò impediunt, & ob incertitudinem, & perplexitatem neuter contractus valet, ita cum Sanchez, Coninch., Bonacina, Dicaſtillo, & alijs docet Ant. à Spiritu S. *ſect. 6. num.* 300., & cum alijs Boſſius *cap.* 10. §. 11. *num.* 45.

25. Quæres 3. An Matrimonium contractum per verba de præſenti inter perſonas impeditas impedimento conſanguinitatis, ſeu affinitatis in gradu, in quo ſolet Papa diſpenſare, ſub conditione, *ſi Papa diſpenſauerit*, obtenta diſpenſatione, fiat validum ſinè nouo conſenſu. Reſp. affirmatiuè, quia ille conſenſus, & contractus, licèt præſtitus tempore, quo contrahentes erant inhabiles, & impediti, tamen refertur ad tempus, quo erunt liberi, ſublato nempe impedimento, & inhabilitate, & vſque ad tale tempus virtualiter perſeuerat, fitque abſolutus per aduentum conditionis, & ſic Matrimonium fit validum, cum tunc detur conſenſus abſolutus de pręſenti inter perſonas habiles ad contrahendum. Conf. quia ex ſupradictis *cap. 1. dub. 7.* ſponſalia celebrata ſub tali conditione, ea adueniente, fiunt valida; ergo etiam Matrimonium, ita Sanchez, Perez, Coninch., Angelus, Lopez, Couar., Bonacina, Rebel., Dicaſtill., Amicus, quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *ſect. 5. num.* 297. ita etiam Leander *queſt.* 15. Pontius *lib. 3. cap. 15. num. 6.* Villalob. *tract.* 13. *diff.* 32. Hurtado *diſp. 7. diff.* 4.

26. Dices; tempore, quo fuit præſtitus conſenſus, perſonæ erant inhabiles, quando impletur conditio, conſenſus iam non exiſtit, ſed eſt præteritus; ergo Matrimonium non poteſt eſſe validum. Adde, quòd Pontifex diſpenſando non confirmat Matrimonium præteritum, ſed tollit impedimentum ad contrahendum, & ſic requiritur nouus contractus, & conſenſus. Reſp. tempore præſtiti conſenſus vtique perſonas fuiſſe inhabiles, quia tamen apponunt conditionem, ſi habiles fiant, & conſenſus præteritus habitualiter perſeuerat vſque ad tempus, in quo fiunt habiles, inde eſt, quòd Matrimonium euadat validum, & abſolutum. Papa diſpenſando non confirmat Matrimonium præteritum, nec illud facit ex inualido validum, ſed tollit impedimentum, quo ablato, Matrimonium, illud, quod erat ſuſpenſum, fit abſolutum, & validum.

DVBIVM IV.

De Conditione Turpi, & Impoſſibili.

27. Conditio turpis, quæ ſine peccato non poteſt adimpleri, alia eſt contra ſubſtantiam, & bona Matrimonij, de quibus diximus ſupra *cap. 5. dub. 3.* vt; *contraho tecum, ſi te adulterandam proſtituas, ſi generationem impedias, ſi filios occidas*; alia verò non eſt contraria, vt *contraho tecum, ſi meum inimicum occidas, ſi furtum feceris*, & quidem ſi apponatur conditio turpis de præſenti, vel præterito Matrimonium non irritatur, quia illa conditio non ſuſpendit actum, nec eſt contra bona Matrimonij, cum illud præceſſerit; & inde, ſi Titius dicat Bertæ; *Contraho tecum, ſi adulterium commiſiſti*, validè ſtatim contrahit, ſi Berta adulterium commiſit, ſecus ſi non illud commiſit, vt notat Bonacina *q. 2. p. 10. num. 9.* loquendo verò de conditione turpi pendente in futurum.

28. Reſp. 1. Conditio turpis contraria Matrimonio, aut eius bonis facit Matrimonium nullum, & irritum, ſic habetur ex cap. *fin. de condit. appoſit.*; vbi Pontifex ait; *ſi conditiones contra ſubſtantiam coniugij inferantur, Matrimonialis contractus, quantumuis ſit fauorabilis, caret effectu: licèt aliæ conditiones appoſitæ in Matrimonio ſi turpes, aut impoſſibiles fuerint, debeant propter eius fauorem pro non adiectis haberi*, Ratio eſt manifeſta, quia conditio contra ſubſtantiam contractus deſtruit contractum; ergo & conditio contra ſubſtantiam Matrimonij deſtruit Matrimonium; inde conditio impediens tranſlationem dominij ſuorum corporum, aut quæ eſt contra prolem, contra fidem, aut contra indiſſolubilitatem Matrimonij; illud vitiat, & irritum reddit, in quo omnes Doctores conueniunt.

29. Reſp. 2. Conditio turpis, aut impoſſibilis, quæ non eſt contra ſubſtantiam Matrimonij, nec contra eius bona, non annullat Matrimonij, quando non conſtat de contraria voluntate contrahentium, ſed habetur in vtroque foro pro non adiecta, vt clarè conſtat, ex d. cap. *fin. de condit. appoſit.*; ſi enim talis conditio non fuiſſet adiecta, validum, ac firmum eſſet Matrimonium; ergo etiam validum eſt, quamuis fuerit conditio appoſita, quia Eccleſia talem conditionem reprobat, & iudicat Matrimonium perinde ac ſi non eſſet appoſita, dummodo tamen non conſtet de contraria voluntate contrahentium, vt enim ſupra diximus *dub.* 2. pro foro interno ſtandum, eſt intentioni, & voluntati contrahentium, adeò vt matrimonium verè ſit nullum, aut maneat ſuſpenſum, vſque ad aduentum conditionis, ſi verè non habeant animum contrahendi, vel non niſi purificata conditione, quam-

Digitized by Google

uis turpi aut impoſſibili : ſi verò non conſtat de intentione contrahentiũ, aut de illa dubitatur, præſumendum eſt, conditionem non fuiſſe ſeriò appoſitam, atque adeò valere Matrimonium, in ſoro externo talis conditio reprobatur ab Eccleſia, & habetur pro non adiecta, niſi fortè conſtet, contrahentes ignoraſſe, conditionem eſſe turpem, aut impoſſibilem, putantes illam honeſtam, & poſſibilem, aut ſaltem à iure non reiectam, quia tunc idem de illa dicendum eſſet, ac de alijs conditionibus, vt cum Dicaſtillo notat Ant. à Spiritu S. *num.* 307.

30. Qui plura de huiuſmodi conditionibus deſiderat videre poterit ex noſtris Patrem Don Ioan. Angelum Boſſium *de Contr. Matrim. cap.* 10. vbi fuſiſſimè de omnibus conditionibus tractat, & ſoluit ea omnia, quæ deſiderari poſſunt; idem præſtat Sanchez *toto lib.* 5.

CAPVT VII.

DE CONSENSV CLANDESTINO, SINE PRÆSENTIA PAROCHI, ET TESTIVM.

DVBIVM I.

An Matrimonium Clandeſtinum ſine præſentia Parochi, & Teſtium ſit validum, & licitum.

1. MAtrimonium clandeſtinum dicitur illud quod fit clam, & in occulto, & non in facie Eccleſiæ, quod, cum duobus modis contingere poſſit, duobus modis Matrimonium dicitur clandeſtinum : primo, ſi fiat ſine præſentia Parochi, & teſtium, à quibus poſſit Eccleſia certificari: ſecundo, & minùs propriè, ſi fiat coram Parocho, & teſtibus, ſed omiſſis denunciationibus, quæ ante contractum Matrimonij ſolent præmitti. De Matrimonio clandeſtino hoc ſecundo modo dicemus cap. ſequenti, vbi ſermo erit de Denunciationibus præmittendis; de Matrimonio clandeſtino in primo ſenſu loquimur in præſenti, & quæritur; an tale Matrimonium ſinè præſentia Parochi, & teſtium ſit, & ſemper fuerit inualidum, & illicitum.

2. Ante Concilium Trident. huiuſmodi Matrimonia fuiſſe valida, ſed illicita clarè conſtat ex eodem Trident, ſeſs. 24. cap. 1. de reform. quod ſic incipit : *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina Matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera eſſe Matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit, & proinde iure damnandi ſint illi, vt eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant — nihilominus Sancta Dei Eccleſia, ex iuſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit* : Ratio primæ partis facilis eſt, quia quoties concurrunt eſſentialia ad contractum aliquem conſtituendum, toties ille contractus eſt validus, quamuis deficiat aliqua ſolemnitas, at in Matrimonio celebrato ſinè Parocho, & teſtibus, ante Trident. concurrunt eſſentialia, nimirum conſenſus vtriuſque Coniugis de præſenti exteriùs, expreſſus; ergo validum erat Matrimonium, quamuis deeſſet ſolemnitas ad probationem, & notitiam Eccleſiæ requiſita, cum tunc non eſſet talis ſolemnitas eſſentialis, quæ ſolùm fuit à Trident. introducta, & ita tenent communiter Doctores.

3. Nec obſtat Textus *in. cap.* 1. 30. *q.* 2. vbi Euariſtus Papa illa appellauit non legitima connubia, ſed adulterina contubernia, & cap. *videtur* 35. *q.* 6. Cœleſtinus Papa indicauit Matrimonium initum contra prohibitionem Eccleſiæ non valere; *Nam quòd contra ordinem Eccleſiæ factum eſt, ratum non haberi, tam humana, quàm diuina legis proclamat authoritas.* Non obſtat, inquam, quia ſolùm infertur, tale Matrimonium eſse prohibitum, non autem inualidum: Euariſtus ſolùm indicat, talem modum clandeſtinè contrahendi non conuenire legitimis coniugijs, ſed ſtupris, & adùlterijs, cum de illis non poſſit Eccleſiæ conſtare. Cœleſtinus autem loquitur in caſu, quo aliquis priùs ſibi deſponſauerat vnam, & cum illa copulam habuerat, & poſtea contraxerat cum altera; tunc enim Eccleſia reputabat, fuiſse validum Matrimonium contractum cum prima, & ideò non valere alterum cum ſecunda, vt patet ex contextu, & notant Boſſius *cap.* 1. §. 1. & Auerſa *q.* 6. *ſect.* 1.

4. Hæc Matrimonia clandeſtina Sancta Dei Eccleſia ex iuſtiſſimis cauſis ſemper eſt deteſtata, atque prohibuit, vt docet Trident., & conſtat ex cap. *Aliter* 30. *q.* 2. in decreto Euariſti, qui regnauit Anno 112. cap. *nullum* 30. q. 5. & cap. *fin de Clandeſt. deſponſ.* vnde mortaliter peccabant, qui ſic olim clandeſtinè contrahebant, quia faciebant contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui, ex qua plura ſcandala, damna, & peccata poterant prouenire; nam poterat quis, repudiata legitima vxore, ad alias nuptias tranſire, & viuere in perpetuo adulterio, vt cum Caiet., Sanchez, Layman., Filliuc., & alijs docet Boſſius §. 2. *num.* 3. Multò magis peccat mortaliter, qui nunc clandeſtinè contrahit, tum quia facit contra prohibitionem Eccleſiæ, tum quia inualidè nunc contrahit, & facit Matrimonium, & Sacramentum irritum, & nullum.

5. Dubium tamen eſt, an huiuſmodi clandeſtina Matrimonia ſint prohibita ſolo iure Eccleſiaſtico, vel etiam iure naturali, in quo diſcrepant Doctores ; aliqui affirmant, ſecluſo etiam iure Ecleſiaſtico, illa eſse prohibita iu-

re na-

re naturali pronter mala, & inconnenientia quæ inde facilè ſequuntur, recta enim humani generis ordinatio exigere videtur, vt in Republica, & in Communitate notum ſit quinam ſint Coniuges, ex quibus parentibus filij deſcendant, ne coniugati poſſint impunè ſeparari, ac noua inire Coniugia: ex quo infertur, peccare mortaliter Infideles qui clandeſtinè contrahunt ſine publicitate debita, non dico ſine Parocho, qui non niſi in Eccleſia habet locum, ſed abſque teſtibus, & abſque publicitate, ſic tenent Veracrux, Petrus Soto, Palatius, & alij, quos ſequitur Sanchez *lib. 3. diſp. 3. num. 8.*, & Boſſius *cap. 1. §. 3. num. 6.*

6. Verùm probabilius eſt, Matrimonia clandeſtina, ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, non eſſe per ſe mala, illicita, & peccaminoſa, ac proinde non peccare lethaliter infideles, qui clandeſtinè contrahunt; nam licèt ex clandeſtinis deſponſationibus plura mala oriri ſoleant, hoc tamen non prouenit ex natura contractus, ſed ex deprauata hominum malitia, qui ſicut poſſunt abuti Matrimonio clandeſtino, ita poſſunt abuti pluribus alijs contractibus, maximè ludo, & nocturna delatione armorum, ex qua ſolent ſcandala, occiſiones, & mala prouenire, & tamen hæc non ſunt per ſe mala, nec iure naturali prohibita, ſed duntaxat præbent Superioribus occaſionem illa prohibendi; quod idem dicendum eſt de Matrimonijs clandeſtinis, quæ prudentiſſimè fuerunt ab Eccleſia prohibita, ita tenent Caiet., Sotus, Coninchus., Layman, quos ſequitur Roſignol. *de Matrim. 1. prænot.* 17. ita etiam Auerſa *q. 6. ſect.* 1. Ant. à Spiritu S. *diſp. 4 ſect.* 1. Palaus *diſp. 2. punct.* 13 §. 2. Leander *diſp. 7. q. 5*, Hurtad. *diſp. 5. diff.* 2.

7. Poſt Concilium Trident. Matrimonia clandeſtina non ſolùm prohibita, ſed etiam irrita, & nulla ſunt, vt habetur ex cap. 1. de reformat. ſeſſ. 24. *Qui aliter quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat*; quo decreto Concilium tam directè, quàm indirectè Matrimonium clandeſtinum irritauit: indirectè quidem, reddendo perſonas inhabiles ad ſic contrahendum, & directè ipſum contractum nullum, & irritum reddens, quod præſtitit, vt omnibus modis annullaret, ad præcauenda mala, & peccata, quæ ſequebantur in Eccleſia, præcipuè quòd clam contrahens cum vna, poſtea palam in foro Eccleſiæ cum alia contrahebat, cum qua poſtea viuebat in perpetuo adulterio.

8. Potuit autem Eccleſia ex tali cauſa reddere perſonas inhabiles ad ſic contrahendum, & contractum Matrimonij taliter factum irritare, & annullare; ſicut enim Princeps & Reſpublica poteſt ex iuſta cauſa inhabilitare quaſdam perſonas, puta pupillos, & prodigos ad contrahendum ciuiliter, & irritare, ac annullare contractum factum ſine tali, & tali ſolemnitate, vt patet in teſtamẽtis, donationibus, & alienationibus, quæ irritantur, ſi nõ fiant ſeruata forma præſcripta, & ſicut Eccleſia de facto irritauit Profeſſionem religioſam factam à Nouitio ante decimum ſextum ætatis annum, & nouitiatum expletum, vt habetur in Trident. *ſect. 25 de regul. cap. 16.*; & commutationem ſimoniacam Beneficiorum, cap. *olim.*, & cap. *Quæſitum* de rerum permut., ita poteſt propter animarum ſalutem reddere perſonas inhabiles ad Matrimonium celebrandum ſine Parocho, & teſtibus, & irritare, ac annullare ipſum contractum Matrimonij factum ſine tali ſolemnitate, & non ſeruata tali forma, ita vt nullius ſit virtutis, & nullo modo valeat, ſi fiat ſine tali forma, quod de facto præſtitit, dum alia plura induxit impedimenta, conſanguinitatis, affinitatis, cognationis legalis &c., ob quæ Matrimonium redditur nullum, & irritum, vt cum Boſſio §. 4. *num. 9.*, Roſignol. *de Matrim. 1. prænot.* 13., docent communiter Doctores.

9. Nec per hoc Eccleſia immutauit materiam, & formam Sacramenti Matrimonij à Chriſto inſtitutam; nam Matrimonium conſiſtit in contractu valido, ſeu ſupponit contractũ validum, hoc autem non immutauit Eccleſia, nec fecit, vt contractus validus non ſufficiat pro validitate Matrimonij, ſed tantùm præſcripſit formam obſeruandam in celebratione contractus, & ſine qua non valeat contractus, quòd vtique facere potuit; nam Chriſtus non præſcripſit formam celebrandi contractum, ſed illam præſcribendam reliquit Eccleſiæ, prout magis animarum ſaluti videbitur, expedire, vt *honorabile connubium ſit in omnibus, & torus immaculatus*, vt loquitur Apoſt. ad Hebr. 13., & hinc facilè patet, cur non poſſit Eccleſia mutare materiam, & formam aliorum Sacramentorum, ſicut poteſt in Matrimonio, quia nimirum materia in alijs Sacramentis eſt aliquid phyſicum, panis, vinum, aqua, quæ ſolùm actione phyſica poſſunt immutari, &, ſi phyſicè mutentur, non ſunt ampliùs materia Sacramenti; at materia Matrimonij eſt actio quædam humana, & moralis, nimirum contractus, quæ ſola morali poteſtate, & iuſſione variari poteſt.

DVBIVM II.

An poſſit in aliquo caſu validè celebrari Matrimonium ſine præſentia Parochi, & Teſtium.

10. CErtum eſt, Iudæos, & alios Infideles commorantes in tertis Chriſtianorum, in quibus publicatum, & receptum eſt Tridentinum, validè Matrimonium contrahere ſine Parocho, & teſtibus, quia lex Eccleſiaſtica lata pro recta celebratione Sacramenti, & pro regimine ſpirituali fidelium, non ligat infideles, qui proinde non tenentur contrahere Matrimonium coràm Parocho, & teſtibus iuxta Decretum Tridentini. Quod verum eſt, etiamſi tractu temporis ambo conuertantur ad fidem, & baptizentur; non enim tenentur iterum contrahere coràm Parocho, & teſtibus, iuxta Decretum Tridentini, quia non contrahunt de nouo, ſed perſeuerant in Matrimonio iam antea legitimè contracto, vt docent Nauar., Gutierez, Barboſa, Rebel., Pontius, Bonacina, relati à Boſſio §. 32. *num.* 83.

11. Certum eſt etiam, validè celebrari Matrimonium ſine Parocho, & teſtibus inter fideles in locis, in quibus Decretum Concilij, vel numquam fuit publicatum, vel non fuit receptum, aut eſt deſuetudine abrogatum, quia vt robur obtineat, & vires habeat, debet eſſe publicatum in qualibet Parochia, vt habetur in fine illius cap. *Vt huiuſmodi Decretum in vnaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos*: inde non ſufficit publicatio generalis facta in Prouincia, ſed debet eſſe Parochialis facta in Parochia, Nauar. *Conſil.* 1. *de Conſtit. num.* 39. *in* 1. *edit.*, Pontius *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 2. Boſſius § 26. *num.* 73.; ſi autem poſt publicationem receptum non ſit, vel conſuetudine ſit abrogatum, cenſendum eſt, ac ſi publicatum non eſſet, vt cum Sanchez, Guttierez, & Coninch. docet Palaus *diſp* 2. *punct.* 13. §. 8. *num.* 3.; peccarent tamen fideles ſic contrahentes abſque legitima cauſa, quia in ijs locis illicitum ſaltem, & prohibitum eſt ſic contrahere ex antiquioribus Eccleſiæ legibus, ſicut ante Trident. erat illicitum, & prohibitum, Sanchez, Pontius, Guttierez, quos ſequitur Boſſius *num.* 74.

12. Difficultas ergo reducitur ad Matrimonium celebratum inter Fideles in locis, in quibus publicatum, & receptum eſt Tridentinum, an poſsit aliquando validum eſſe, non ſeruata forma Concilij. An nimirum in vrgenti aliqua neceſſitate, vt in articulo mortis, vel tempore peſtis, aut belli, aut alia grauiſſima neceſſitate poſſit hodie poſt Concilium Trident. validè, & licitè celebrari Matrimonium ſine præſentia Parochi, & teſtium. Affirmant multi Vega, VeraCruz, Ant. Cucus, Zippæus, Capua, Azeuedo, Iacobus de Graſſis, quos affert, & ſequitur Boſſius *ſuprà num.* 61. Amicus *de Matrim. diſp.* 7. *ſect.* 13. *num.* 135., & 139. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 3. *num.* 129. Bannij *quæſt.* 1. *de Matr. Clandeſt. aſſert.* 3., & penes ipſum Layman *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 7. Ratio eſt, quia leges poſitiuæ, & humanæ, cuiuſmodi eſt lex Tridentini vetantis Matrimonia clandeſtina, admittunt epicheiam, & benignam interpretationem, nec obligant in magna neceſſitate, & ſic poterit eſſe validum Matrimonium celebratum in magna neceſſitate ſine forma præſcripta à Trident. propter epicheiam, & benignam interpretationem eiuſdem Concilij non obligantis in illa neceſſitate.

13. Et quidem validum eſſe Mattimonium, quando Parochus ſimpliciter haberi non poteſt, vel quando non poteſt haberi ſine maximo, vel ipſius Parochi, vel contrahentium periculo deciſum videtur à Sacra Congreg. Concilij, quæ conſulta ab Epiſcopo Tricaric. circa formam Matrimoniorum, quæ in partibus Hollandiæ, Zellandiæ, & Friſiæ contrahuntur, examinatis, ac perpenſis rationibus ſibi ab Epiſcopo propoſitis, primò declarauit nulla, & irrita eſſe Matrimonia hæreticorum celebrata coràm miniſtro hæretico, vel coràm Magiſtratu in locis, vbi Trident. eſt publicatum, poſtea ſubiungit: *Vbi conſtat, Decretum Concilij eſſe publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam Decretum Concilij obſeruatum, ſed Parochialis Eccleſia, vtpotè vacans, proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Epiſcopo, atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id eligendi; nulluſque alius ibi ſit, qui vices Parochi, vel Epiſcopi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia Parochi, ſeruata tamen in eo, in quo poteſt, forma Concilij, nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus. Si extent quidem Parochus, & Epiſcopus, ſed, nullo conſtituto Vicario, vterque metu hæreticorum lateat, ita vt verè ignoretur vbinam ſiet, vel eodem metu à Diœceſi abſit, nec ad alterutrum ſit tutus acceſſus, validum eſt Matrimonium contractum abſque forma, adhibitis tamen, vt dictum eſt, duobus teſtibus*, prout refert Boſſius *num.* 66. ex qua declaratione apertè ſequitur, validum eſſe Matrimonium celebratum ſine Parocho, quando ille, vel ſimpliciter haberi non poteſt, vel non niſi cum magno periculo, aut Parochi, aut contrahentium; ergo idem dici poterit de alia magna neceſſitate, puta quando quis in articulo mortis conſtitutus vellet ducere Concubinam ad ipſius reparandum honorem, fidem ſeruandam, & prolem legitimandam, quod fortiùs vrget in viro Principe, qui vellet legitimare filium ſuſceptum ex Concubina, ne Regnum tranſeat ad hæredem hæreticum cum magna iactura ſubditorum, & fidei, nec adeſſet Parochus.

14. Nec

14. Nec obſtat, ſi dicas; præſentia Parochi, & teſtium eſt forma præſcripta à Concilio in celebratione Matrimonij, quod non poteſt eſſe validum, non ſeruata tali forma; facilè enim Reſponderur, præſumendum eſſe, Eccleſiam non obligare ad formam illam ſeruandam in magna, & grauiſſima neceſſitate, ſicut non obligat, quando Parochus, aut ſimpliciter haberi non poteſt, aut non niſi cum magno periculo.

15. Verùm non eſt recedendum à ſententia communi aſſerente, in nullo vmquam caſu validè celebrari poſſe Matrimonium inter fideles in locis, in quibus recceptum eſt Trident. abſque, ſolemnitate ab eodem requiſita. Ratio eſt, quia ſine forma ſubſtantiali, & eſſentiali non valet contractus, at præſentia Parochi, & teſtium eſt forma ſubſtantialis præſcripta à Trident. irritante Matrimonium aliter factum, & reddente perſonas inhabiles ad taliter contrahendum; ergo in nullo caſu poteſt eſſe validum, ſine tali ſolemnitate, ſicut in nullo vmquam caſu poteſt abſque diſpenſatione Pontificis celebrari Matrimonium inter conſanguineos, & affines: Vrgens enim neceſſitas, quamuis excuſet à lege præceptiua, non tamen poteſt habilitare perſonas, nec poteſt reddere validum contractum, qui eſt irritus, & nullus. Conf. quia ſi grauis neceſſitas ſufficeret ad validitatem Matrimonij ſine Parocho, & teſtibus difficilè cognoſci poſſet, quandonam Matrimonium eſſet validum, aut inualidum, quia difficilè poteſt definiri quanta debeat eſſe huiuſmodi neceſsitas, poſsetque ab vno ampliari, & ab alio reſtringi, ac proinde pro varietate opinantium Matrimonium eſſet validum, & inualidum, ita tenent communiter Doctores, quos dabit Boſſius §. 24. *num.* 59. quibus addi poſſunt Auerſa *quæſt.* 6. *ſect.* 2. Leander *diſp.* 7. *q.* 7. Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 3. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 13. §. 8. *num.* 9. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 234. *part.* 5. *tract.* 3. *reſol.* 98. *& part.* 10. *tract.* 13. *reſol* 15.

16. Nec obſtat fundamentum oppoſitum, quia honor Mulieris reparandus, & legitimatio prolis facienda à moribundo, tanti non eſt, vt debeat per epicheiam aperiri via clandeſtinis coniugijs; magis enim expedit, viam eſſe præcluſam, quàm quòd aliqui detrimentum patiantur ex Matrimonio non contracto, vt benè aduertit Palaus *loco cit.* Quo ad declarationem Sacræ Congregat. dici poteſt, illam eſſe ſpecialem pro illis partibus, & locis, vel fuiſſe diſpenſationem, vt tenet Hurtado.

17. Ex dictis ſequitur, præſentiam parochi, adeò eſſe neceſſariam, vt non poſſit ſuppleri per æquipollens; vnde nullum, & irritum eſt Matrimonium contractum publicè, & coram omni populo, ſi deſit Parochus, quia deficit ſolemnitas requiſita à Concilio, vt, pluribus adductis, firmat Boſſius §. 12. *num.* 29. ſequitur 2., inualidum eſſe Matrimonium, quamuis præſentia Parochi, ex ignorantia inuincibili, & bona fide eſſet omiſſa, nam illa requiritur pro forma actus, quam non ſupplet ignorantia inuincibilis, quæ ſolùm excuſat à culpa, & à pœna, Roſignol. *de Matrim.* 1. *pranot.* 21. ſequitur 3., Epiſcopum, in caſu etiam neceſſitatis, non poſſe diſpenſare in hoc Decreto Concilij Generalis, quod quidem poteſtatem relinquit diſpenſandi in denunciationibus, non verò in præſentia Parochi, & teſtium, quamuis vrgeat neceſſitas, Palaus *n.* 9. Boſſius *num.* 93.

18. Nec dicas; ignorantes legem Tridentini verè liberantur à culpa; ergo etiam debent liberari à pœna irritationis contractus. Reſp enim negando conſequentiam, eò quòd irritatio actus non imponitur in pœnam clandeſtinè contrahentium, ſed in odium talis contractus, vt inconuenientia inde orta, & quæ de facili oriri poſſunt euitentur, ac proinde, etiamſi ignoranter, & bona fide Matrimonium clandeſtinè contrahatur, nullius eſt valoris, quia irritatio non eſt pœna delicti, ſed diſpoſitio legalis, quæ etiam afficit ignorantes, Boſſius *num.* 35. *&* 72. Sanchez, Pontius, Palaus, & alij, quos ſequitur Leander *quæſt.* 9.

DVBIVM III.

De tranſeuntibus ad loca Infidelium, in quibus non eſt publicatum Trident., & è contra.

19. Difficultas eſt de illis, qui habitant in locis, in quibus publicatum, & receptum eſt Concilium Trident., an validè contrahere poſsint in alijs locis, in quibus non eſt publicatum, aut non viget Concilium, & quidem ſi tranſeant ad locum, in quo non viget Concilium perpetuò, aut longo tempore ibidem habitaturi, certum eſt, poſſe ibidem contrahere ſine Parocho, & teſtibus, quia figentes ibi Domicilium fiunt illius loci Parochiani, relicta alia Parochia, in qua priùs morabantur, & ſic poſsunt more aliorum ibidem commorantium contrahere ſine Parocho, adhibitis tantummodo teſtibus, non vt validè, ſed vt licitè fiat Matrimonium: ſi verò ibidem ſint per modum tranſitus, & hoſpitij, quamprimum reuerſuri ad proprium Domicilium, negant, ibidem validè contrahere Henriq. *lib.* 11. *cap* 3. *num.* 8. Rodriq. *tom.* 1. *in* 2. *edit. cap.* 219. Syluius, & alij relati à Leandro *diſp.* 7. *quæſt.* 11.

20. Reſp. poſſe ibidem validè contrahere ſine Parocho, & teſtibus non ſolùm quando in locis, vbi non viget Trident. conſtituunt Domicilium, ſed etiam quando ibi ſunt per modum hoſpitij, & tranſitus. Ratio eſt, quia in contractibus ineundis ſeruandæ ſunt leges, & conſuetudines loci, in quo celebrantur, ex *cap. fin. de foro compet.* & *l. ſi fundus ff. de euictionibus*, atqui Matrimonium eſt quidam contractus; ergo poteſt validè celebrari ſine forma Tridentini,

tini, quando non viget in loco, in quo celebratur. Deinde quia Peregrini diuertentes ad alium locum per modum tranſitus non tenentur legibus ſui Domicilii, ſed poſſunt ſe conformare Legibus, & Statutis locorum, per quæ tranſeunt, *cap. 2. de conſtit. in 6.*, & cap. *illa diſt. 12.* fauetque illud vulgatum *dum fueris Romæ Romano viuito more; Si fueris alibi viuito ſicut ibi*: hac ratiōe Sacerdos Græcus obligatus in ſuis Regionibus celebrare in fermentato, tranſiens per loca Latinorum poteſt celebrare in azymo; ergo Incola loci, in quo forma Concilij obligat., poterit ſine illa Matrimonium contrahere, ſi diuertar ad locum, in quo non obligat., ſic Sanchez, Pontius, Rebell., Coninch., Hurtado, Bonacina, Reginal., Guttierez, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q. 11.*, ita etiam Boſiius *c. 1. §. 29. n. 79.* Roſignol. *de Matrim 1. prænot. 21. n. 6.* Auerſa *q. 6. ſect. 2.*

21. Nec dicas; Incola loci, in quo viget Trident. factus eſt inhabilis ad contrahendum ſine Parocho, & teſtibus, at ſemel factus inhabilis ſecum defert inhabilitatem ad quemcumque locum tranſeat, ea ratione, qua ſemel excommunicatus ſecum defert excommunicationem; ergo nullibi poteſt validè contrahere ſine Parocho, & teſtibus. Contra enim Reſp. Non fuiſſe factum inhabilem ſimpliciter, ſed ſolùm pro locis, in quibus viget lex Tridentini, non extra illa, adeòque poterit extra illa loca validè contrahere ſine ſolemnitate à Concilio requiſita, nec eſt eadem ratio de excommunicatione, quæ afficit Perſonam, nec tollitur, niſi per abſolutionem.

22. Hæc doctrina videtur limitanda, vt non valeat Matrimonium in caſu, quo Incola loci, in quo viget Trident. tranſiret ad locum, in quo non viget in fraudem legis, vt contrahat ſine Parocho, & teſtibus, tum quia fraus, & dolus ſuffragari nequeunt ſuo auctori, tum quia hoc videtur deciſum à Sacra Congreg. Concilij in Colonien. 5. Sept. 1626., & in Antuerpien. 16. Decemb. 1628. prout refert Barboſa de Parochis *cap 21. num. 92.*, in quibus dicitur, Matrimonium non eſſe legitimum, ſi contrahentes ſe transferant ad locum, in quo Concilium non eſt promulgatum ſub animo ſine Parocho, & teſtibus contrahendi; qua de cauſa Diana *part. 6. tract. 7. reſol. 29.* recedit à ſententia communi, quam priùs tenuerat. His non obſtantibus, Sanchez, Pontius, Auerſa, Bonacina, Boſtius, Roſignol., & alij abſolutè tenent, incolas validè contrahere Matrimonium, etiamſi ſe transferant ad locum, in quo non viget Concilium eo animo, & ſine, vt ibidem contrahant ſine Parocho, & teſtibus, quia ſic tranſeuntes vtuntur iure ſuo; qui autem vtitur iure ſuo non dicitur dolo malo facere, ex Textu in *l. nullus videtur 55. de regul iuriſ.* nec dicitur fraudem committere, qui vtitur iure ſuo, tum quia praua intentio facit actum peccaminoſum, non inualidum. Ad declarationes Sacræ Congregationis Concilij Roſignol., Boſſius, & alij dicunt, de illis non ſatis conſtare, nec eſſe recedendum à ſententia communi, donec clariùs conſtet de mente S. Congreg., quæ ſine dubio erit ſequenda, quando de illa conſtabit.

23. Hinc habes, quid dicendum ſit de Fidelibus captiuis apud Turcas, an poſſint ibidem validè Matrimonium contrahere ſine Parocho, & teſtibus. Reſp. enim, poſſe validè contrahere, quamuis non habeant animum ibi perpetuò manendi, quia, vt ſupra dictum eſt, contractus debent celebrari iuxta conſuetudinem locorum, in quibus inueniuntur contrahentes; tum quia Concilium non obligat, ſi publicatum non fuit in Parochia, in qua Matrimonium celebratur, prout euenit in præſenti. Hoc idem propter eaſdem rationes dicendum eſt de Mercatoribus, & alijs, qui ſunt apud Turcas, vel apud Hæreticos, apud quos non eſt publicatum Concilium Trident., quamuis ipſi Mercatores ſint Incolæ locorum, in quibus Concilium eſt acceptatum; non enim obligantur ſeruare leges in ſua Patria receptas, ſed contrahere poſſunt iuxta conſuetudinem loci; in quo reperiuntur, ita Sanchez *lib. 3. diſp. 19. num. 35.* Bonacina *q. 2. punct. 7. num 3.* Pontius *cap. 9. num. 4.* Roſignol. *num. 9.* Hurtado *diſp. 5. diff. 5. num. 18.* Corneio *diſp. 7. dub 39.*, & alijs citatis, Leander *q. 13.* nec diſſentit Diana *part. 6. ſect. 7. reſ. 40.* vbi ſolùm ait, ſe velle hæc omnia à Summo Pontifice declarari.

24. Reſp. 2. Incolæ loci, in quo non viget Trident., non poſſunt validè Matrimonium contrahere ſine Parocho, & teſtibus in locis, in quibus viget Trident., quamuis ibi ſint per modum tranſitus, quia licèt Peregrini, & forenſes non adſtringantur legibus, & conſuetudinibus loci, per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitij reperiuntur, de quo in præſenti non diſputo, cum pertineat ad Tractatum de legibus; hoc tamen fallit in celebratione contractuum, qui celebrari debent ſecundùm conſuetudinem, & ſolemnitates, in tali loco præſcriptas, ex cap *fin. de foro compet.*, & alijs rationibus ſuperiùs adductis, ita cum Sanchez, Pontio, Ledeſma, Coninch., Palao, Leander *q. 10.* Roſignol. *num. 8.* Boſsio *num. 79.* Bonacina *punct. 7. num. 5.*

DVBIVM IV.

An ex Matrimonio clandeſtino oriatur Obligatio Sponſalium.

25. LIcèt Matrimonium clandeſtinum, contractum ſine præſentia Parochi, & teſtium ſit irritum, & nullum ex diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. Matrimonij*, attamen volunt, illud habere vim Sponſalium, & ex illo naſci obligationem ad iterum publicè contrahendum.

Henri-

Henriquez *lib.* 11. *cap.* 5. *num.* 4. Vega *in ſum. tom.* 2. *cap.* 34. *caſ.* 25. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 1. *cap.* 1. *num.* 18. Coninch. *diſp.* 21. *dub.* 4. *concl.* 18. Rebell. *part.* 2. *lib.* 2. *quæſt.* 9. *num.* 3. prout refert Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 258., quia actus, quando non valet vt agitur, valet eo modo, quo valere poteſt., *l. tam anguſti ff. de ferun.*; ergo ſi Matrimonium clandeſtinum non eſt validum in ratione Matrimonij, erit validum in ratione Sponſalium obligantium ad iterum publicè contrahendum, cum Sponſalia clandeſtina poſſint validè celebrari.

26. Reſp. Matrimonium clandeſtinum ſine præſentia Parochi, & teſtium celebratum nullam inducere obligationem, non tranſire in Sponſalia de futuro, nec obligare ad iterum publicè contrahendum. Ratio eſt, quia ab actu nullo, & irrito nulla oritur obligatio, ſed Matrimonium clandeſtinum eſt nullum, & irr tum; ergo nullam inducit obligationem, ſiuè Mat imonij, ſiuè Sponſalium, quod verum eſt, etiamſi Matrimonium illud eſſet iuramento confirmatum, quia iuramentum eſt de re illicita vtpotè contra legem annullantem contractum, & inhabilitantem perſonas ad ſic contrahendum. Nec obſtat Textus in contrariu n adductus, quia procedit ſolùm, quando defectus prouenit ex parte cauſæ efficientis, non verò quando prouenit ex parte cauſæ efficientis, & ex parte formæ: in noſtro caſu defectus prouenit tum ex parte efficientis, ſcilicet contrahentium, qui ſunt inhabiles ad clandeſtinè contrahendum, & ex parte formæ, ſcilicet ſolemnitatis à Trident. requiſitæ, ſic tenent Nauar., Sanchez, Guttierez, Barboſa, Ledeſma, & alij plures, quos affert, & ſequitur Boſſius §. 7. *num.* 12. Bonacina *q.* 2. *punct.* 8. *num* 48. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 2. *num.* 125. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 258. Dicaſtill. *diſp.* 3. *num.* 16.

27. Dices; etiam poſt Trident. Matrimonium clandeſtinè contractum inter impuberes, vt inter puberem, & impuberem valere vt Sponſalia, *ex cap. vnico de deſponſat. impuber.*; ergo etiam Matrimonium clandeſtinè contractum inter puberes inducit obligationē Sponſalium. Reſp. hoc eſſe ſpeciale in Matrimonio impuberum, quod quia erat nullum ſolùm ex defectu ætatis, Textus valere voluit vt Sponſalia, quia præſumit, impuberes ſe voluiſſe obligare eo modo, quo poterant, quod tamen non fecit de Matrimonio clandeſtino puberum, ſed illud deteſtatur, & irritum facit, adeò vt nulla ex illo oriri debeat obligatio: Inde potes auctoritate propria, non expectata Iudicijs Sententia recedere poſſunt à cōtractu, & nouum inire Matrimonium, quia primum cum ſit totaliter nullum, & irritum, nullam parit obligationem ſiue naturalem in foro conſcientiæ, ſiuè ciuilem in foro externo, vt, pluribus adductis, docet Boſſius *num.* 25.

28. Quid, ſi poſt Matrimonium clandeſtinè contractum Virginem ſub illius prætextu deflorasti? Reſpondet. Nauar. *in ſumma cap.* 16. *num.* 16., & cum illo Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 21. *num.* 6. te ad nihil teneri, quia qui deflorauit puellam volentem, & leuiter rogatam conſentientem in foro conſcientiæ ad nihil ei tenetur, nam volenti, & conſentienti nulla fit iniuria, & puella eſt domina ſui corporis, etiam ad ſcindenda clauſtra Virginitatis, vt colligitur ex *cap.* 1. *verbo ſi ſeduxerit de adulterijs*; at in iſto caſu fuit deflorata puella volens, & ſciens nullitatem ſui Matrimonij; ergo deflorans non tenetur eam ducere, nec dotem conſtituere. Nec obſtat, quòd per illam deflorationem fiat iniuria parentibus, quatenus cenſetur lædi honor, & dedecorari familia. nam hoc non infert ſpeciale peccatum, quod ſit contra iuſtitiam, & exigat compenſationem; nam, cum fœmina ſit domina ſui corporis, & ſuæ virginitatis, poteſt nuptiarum iacturam pati velle, etiam renitente patre, & ſine iniuſtitia poteſt velle remanere innupta, vel etiam inferiori nubere.

29. Alij dicunt, defloratorem prætextu Matrimonij nulli, ratione damni illati teneri in foro conſcientiæ ad aliquam reſtitutionem, ſeu dotationem arbitrio boni viri, & iuxta augmentum doris, quod ex violatione accreſcit. Sed hoc non habet ſpecialem difficultatem in hac materia, ſed idem ſentiendum ac de quocumque alio defloratore, quia cum actus Matrimonij clandeſtini fuerit omnino nullus, ac ſi numquam Matrimonium fuiſset celebratum, remanet ſola defloratio, ac proinde idem dicendum in iſto caſu, quod dici ſolet de quocumque alio defloratore in materia de ſtupro.

DVBIVM V.

Quiſnam Parochus debeat aſſiſtere Matrimonio, vt ſit validum.

30. Certum eſt, ad valorem Matrimonij neceſſariam eſſe præſentiam Parochi proprij ipſorum Contrahentium, vel alterius Sacerdotis de ipſius licentia, adeò vt ſine illa Matrimonium ſit nullum, & irritum ex diſpoſitione Concilij Tridenr. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de refor.* vbi licèt in clauſula irritante non aſſignetur niſi præſentia Parochi; *Qui aliter, quàm præſente Parocho*, & non addit verbum *proprio*, tamen ex antecedentibus, & conſequentibus ſatis conſtar, Concilium loqui de Parocho proprio; antea enim dixerat Matrimonium ter à proprio contrahentium Parocho eſſe denunciandum, & conſequenter de benedictione ait, illam debere fieri à proprio Parocho, ſtatimque imponit pœnam ſuſpenſionis ipſo facto cuicumque Parocho, vel Sacerdoti, qui alterius Parochiæ Sponſos, abſque licentia proprij eorum Parochi, coniungere, vel benedicere auſus fuerit, quæ coniunctio intelligitur

igitur etiam nulla, & irrita, & ita tenent Doctores communiter, quos affert Boſsius cap. 4. de contract. Matrimonij §. 1. Sanchez lib. 3. diſp. 19. num. 2. Auerſa q. 6. ſect. 3.

31. Quando contrahentes ſunt diuerſarum Parochiatum non eſt neceſſe, quòd ambo Parochi Matrimonio aſſiſtant, ſed ſufficit vnus, ſiuè deinde ſit viri ſiue mulieris, quia non eſt maior ratio, quòd vnus potiùs, quàm alter aſſiſtere debeat, & ſic vterque ſeorſim poteſt aſſiſtere, vt declaratum refert à Sacra Congreg. Concilij ſub B. Pio V. & Gregorio XIII. Nauar. in Manuali cap. 25. num. 144. tum quia Concilium requirit præſentiam Parochi, non Parochorum; tum quia Matrimonium, cum ſit contractus indiuiduus, qui ab vno ſine altero perfici non poteſt, ratione connexionis fit, vt Parochus vnius ſit etiam Parochus alterius, & qui vnum poteſt coniungere, poſsit etiam alterum, & ita tenet praxis totius Eccleſiæ, & docent Doctores communiter, Sanchez lib. 3. diſp. 19. num. 4. Bonacina q. 2. punct. 8. num. 7. Boſsius cap. 4. §. 4. num. 11. Palaus diſp. 2. punct. 13. §. 9. num. 1. Hurtado diſp. 5. diff. 5. num. 20. Pontius lib. 5. cap. 16. num. 2., & alijs citatis Barboſa de poteſt. Epiſ. allegat. 32. num. 65., & 69. de Paroch. cap. 21. num. 41 & 45.

32. Difficultas eſt, an ſufficiat Parochus viri, quando Matrimonium celebratur in Parochia mulieris, & è contra; negat Pontius, cum alijs à ſe relatis lib. 5. cap. 16. num. 4. Nauar., cap. 25. num. 144. Ludou. Lopez p. part. inſtruct. cap. 86. §. præterea; & 2. part. de Matrim. cap. 39. Henriquez lib. 11. cap. 3. num. 2., eò quòd non ſit cenſendum, Concilium concedere iuriſdictionem Parocho extra propriam Parochiam, cum hoc non ſit neceſſarium, ſed turbat iuriſdictionem alterius, qui proinde meritò conqueri poteſt.

33. Non eſt tamen recedendum à ſententia communi dicente; cuiuſuis contrahentis Parochum ſufficienter, & validè aſſiſtere poſſe Matrimonio, in quacumque Parochia celebretur, & Parochum viri poſſe aſſiſtere in parochia mulieris, & Parochum mulieris in parochia viri, eamque ſequuntur Spino, Segura, Franciſcus Leo, Guttierez, Barboſa, Coninch., Bonacina, Diana, Layman, & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius §. 11. num. 20. Ratio eſt, quia Concilium ſolùm exigit præſentiam Parochi, non verò quòd ſit in ſua, vel in aliena Parochia, quod eius fini non erat neceſſarium: intendit enim Concilium vitare nuptias clandeſtinas ob inconuenientia, quæ ex illis ſequebantur, at illa vitantur, dum aſſiſtit Parochus, vbicumque Matrimonium celebretur, ſiuè in vna Parochia, ſiuè in alia, ſiuè etiam extra vtriuſque Parochiam, vel in aliena Diœceſi, quia iſte actus aſſiſtendi cum non ſit actus iuriſdictionis, ſaltem contentioſæ, poteſt vbique exerceri, falſumque eſt, Concilium talem facultatem non concedere, cum hoc fuerit conueniens, vt faciliùs Matrimonium celebrari poſſet, conceſſa pluribus Parochis facultate aſſiſtendi.

34. Hinc ſequitur, Parochum poſſe validè, imò & licitè aſsiſtere Matrimonio ſui parochiani extra parochiam, & extra Diœceſim ob eamdem rationem, & quia talis aſſiſtentia nullibi inuenitur prohibita; quare, ceſſante ſcandalo, poterit à Parocho exerceri, etiam extra Parochiam, ita Coninch. diſp. 27. dub. 2. concl. 6. Sanchez lib. 3. diſp. 19. num. 18., & 19. Guttier. cap. 26. num. 6 Palaus §. 9. num. 5. Boſſius §. 12. num. 25.; Nec dicas; neminem poſſe exercere ſuam iuriſdictionem extra ſuum territorium. Reſp. talem actum non eſſe iuriſdictionis contentioſæ, ſed ad ſummum iuriſdictionis voluntariæ, quæ poteſt exerceri extra territorium abſque quòd aliquis poſsit iure offendi. Idem dicendum eſt de Sacerdote, qui Matrimonio aſſiſtit de licentia Parochi, qui poteſt propter eamdem rationem aſsiſtere extra Parochiam, & Diœceſim, ita Sanchez, Coninch., Ochagau., Hurtado, Poſſeuinus, Diana, & alij, quos ſequitur Leander q. 17. Non poſſunt tamen, nec Parochus, nec alius de illius licentia denunciationes, nec benedictiones nuptiarum facere extra ſuum territorium, quia hæc requirunt ſtrepitum iudicialem, qui extra territorium exerceri non poteſt, vt cum Dicaſtillo notat Ant. à Spiritu S. ſect. 6. n. 141. Boſsius cap. 4. num. 33. Roſignol. de Matrim. t. præaot. 25. vbi rem totam examinat, & ſoluit.

35. Vſus tamen obtinuit, & in praxi obſeruatur, vt aſsiſtat Parochus Mulieris, vbicumque Matrimonium celebretur, & hoc ſolùm ex quadam conuenientia, quia magis decet virum accedere ad Parochiam mulieris, quàm è contra; quòd ſi in aliqua Diœceſi peculiari præcepto Epiſcopi cautum ſit, vt ſolùm fiat Matrimonium coràm Parocho mulieris, hoc obſeruandum erit pro licita celebratione, quamuis ſit validum, ſed illicitum, ſi celebretur coràm Parocho viri; et ſi in Parochiali duo præſint in ſolidum, & Curam exerceant animarum per hebdomadas, quilibet eorum poterit aſsiſtere, & licentiam dare alteri Sacerdoti aſsiſtendi, altero etiam Parocho inuito, quia quilibet illorum dicitur, & eſt verus Parochus, cum facultate miniſtrandi Sacramenta Parochianis, & Incolis: nec obſtat, quòd illi curam exerceant animarum per hebdomadas, quia hoc fit ad minuendum laborem, non ad minuendam facultatem cuiuslibet in ſolidum, vt cum Sylueſtro Guttierez, & Sanchez docet Boſsius §. 3. num. 10.

36. Quinam autem dicendus ſit proprius Parochus, qui iuxta Concilium debet Matrimonio aſsiſtere. Reſp. illum non eſſe Parochum Originis, ſed Domicilij, aut habitationis: quare natus in vno loco ſi transferat Domicilium, aut habitationem ad alium locum,

cum

cum animo ibi permanendi , aut ſemper , aut maiori anni parte, non poreſt validè contrahere coràm Parocho originis , ſed neceſſariò contrahere debet coràm Parocho domicilij , ſeu habitationis , quia ille eſt proprius contrahentium Parochus , vbi habent domicilium habitationis , quando contrahere intendunt , ſed Parochus originis non eſt Parochus , in cuius Parochia contrahentes habent domicilium , ſeu animum habitandi ; ergo non eſt proprius Parochus intentus à Concilio : hac de cauſa ragi , quamuis habeant Parochum originis , non tamen poſſunt coràm illo Matrimonium validè contrahere , ſed abſolutè dicuntur non habere Parochum , & poſſe coràm illo contrahere, in cuius Parochia reperiuntur, iuxta *cap.* 7. *ſeſſ.* 24. *de refor. Matrim.* , & ita renent Sanchez, Guttier. , Zipæus , Pontius , Bellarminus , & alij , quos affert , & ſequitur Boſsius *cap.* 4. *num.* 1. *&* 14. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 14. Ant. à Spiritu S *ſect. 6. num.* 139. , & alij communiter .

37. Poteſt autem coràm Parocho domicilij , ſeu habitationis , quis contrahere prima die , qua ibi habitare incipit cum animo permanendi , & habitandi toto Anno , aut maiori anni parte , quia ad contrahendum , ſeu conſtituendum alicubi domicilium non eſt opus decennio habitaſse , ſed ſtatim ac quis incipit habitare in aliquo loco cum animo ibi commorandi , ibi contrahit Domicilium , quamuis poſtea poſt paucos dies animum , & locum muter , & alibi victurus ſe transferat , vt cum Guttierez , Zipæo , Sanchez , et alijs docent Boſsius *num.* 3. & Roſignol. *num* 5. Rota Rom. in Tolerana Matrimonij coràm Merlino , quem refert Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat.* 32. *poſt num.* 77.

DVBIVM VI.

An qui alicubi Domicilium habet , ſi diuertat ad alium locum poſſit ibidem Matrimonium contrahere .

38. QVi fixum habet in vno loco domicilium poteſt ad alium locum diuertere animo ibi manendi longo tempore , maiori anni parte , roto anno , aut etiam pluribus annis ex cauſa negotij peragendi , Officij alicuius exercendi , vel alia de cauſa, cuiuſmodi ſunt Scholaſtici in loco ſtudij, Mercatores in loco vbi exercent Mercaturas , Profeſſores ſcientiarum in academijs , Solicitatores in Curia exiſtentes , Famuli , et Mercenarij in domo Heri commorantes, et qui cauſa peſtis, aut belli aliò tranſeunt animo redeundi, illis ceſſantibus : vel poteſt alio diuertere pro breui tempore, animo ſtatim redeundi , vt ſi quis eat ad villam ob recreationem , ſeu ob culturam ruris , quæritur ergo ; an iſti poſsint validè Matrimonium contrahere coràm Parocho loci , in quo pro tempore reperiuntur.

39. Prima ſententia docet, non ſufficere temporaneam habitationem in aliquo loco , vt Parochus illius loci validè poſſit Matrimonio aſſiſtere , niſi quis habeat animum ibi figendi domicilium , & perpetuò manendi . Ratio eſt , quia habitantes alicubi animo redeundi ad propriam domum, quamuis longo tempore habitauerint, ſunt Hoſpites, & Peregrini; at Hoſpites non poſſunt Matrimonium contrahere coràm Parocho loci , in quo peregrinantur , nec iſte eſt proprius illorum Parochus , ſecus duplicem haberent Parochiam , & Parochum, alteram domicilij , alteram habitationis ; ergo non ſufficit habitatio temporanea , quamuis longa, pro validitate Matrimonij , ita plures , quos refert Sanchez *diſp.* 23. *lib* 3. *num.* 11. Henriq. *lib.* 11. *cap* 3. *num.* 3. Rodriq. 1. *tam ſum.* 2. *edit. cap.* 219. *n.* 6. Ledeſma *q.* 45. *art.* 5. *punct.* 3. *poſt dub.* 4. §. *dica tertio.* Segura 2. *p. director. iudic. c.* 5. *num.* 48. , & probabile dicit Palaus *punct.* 13 §. 9 *n.* 8.

40. Secunda ſententia extremè oppoſita tenet, habentem domicilium in vno loco , ſi ad alium locum ſe transferat ad modicum tempus ibi moraturus, poſſe ibi Matrimonium contrahere coràm Parocho illius breuis habitationis , & ſic manentem ruri per aliquod tempus , recreationis , aut colligendorum fructuum cauſa , poſſe coràm Parocho ruris Matrimonium contrahere : Ratio eſt , quia poteſt ab illo Parocho recipere alia Sacramenta pœnitentiæ , & Euchariſtiæ ; ergo etiam poteſt coràm illo Matrimonium contrahere , nam proprius Parochus in ordine ad Sacramenta pœnitentiæ , & Euchariſtiæ eſt etiam proprius Parochus in ordine ad aſſiſtendum Matrimonio , ita Emmanuel Sà verbo *Parochus* 2 , & verbo *Matrimonium* 2. Baſilius Pontius *lib.* 5. *cap.* 13. §. 1. ſequitur Leander *diſp.* 7. *q.* 20. vbi ait; quòd *ſi in caſu quæſtionis fuerit Matrimonium iam celebratum coram Parocho illius breuis habitationis , verè eſſet ſuſtinendum , & defendendum ; nam opinio defendens valorem Matrimonij iam facti eſt defendenda , etiamſi pro ſe tantùm habeat vnum Doctorem cum aliqua probabilitate , vt docet Villalob.* 1. *part. tract.* 1. *de conſcient diff.* 7 *num* 1. *& ex illo Trullench. lib.* 7. *cap.* 6. *dub.* 1 *num.* 9 *in fine* .

41. Tertia ſententia communis , & ſequenda , media via procedit , & aſſerit , proprium Parochum in ordine ad aſſiſtendum Matrimonio non ſolùm eſſe illum , in cuius Parochia quis habet fixum domicilium , ſeu habitationem cum animo perpetuò manendi , dum commodior habitatio non ſe obtulerit , ſed etiam illum , in cuius Parochia , quis habet animum commorandi toto Anno , ſeu maiori anni parte, reuerſurus poſtea ad proprium domicilium; non autem ſufficere Parochum breuis habitationis , cum animo ſtatim redeundi ad proprium domicilium , & quidem poſſe contrahi matrimonium coram Parocho proprij domicilij nullum eſt dubium , quia non deſinit eſſe

proprius Parochus, quamuis aliquis moretur in alio loco per tempus certum, aut incertum negotij alicuius peragendi gratia; ſiquidem non deſerendo domicilium, non deſerit Parochiam, nec Parochum: huiuſmodi ſunt Scholares, Curiales, Mercatores, & Famuli, ſeu Mercenarij, qui poſſunt regredi ad proprium domicilium, ibique validè contrahere; ita non ſolùm Auctores primæ ſententiæ, ſed etiam alij communiter, Palaus *num.* 9. Boſſius *num.* 8.

42. Quod verò iſti poſſint etiam contrahere coram Parocho loci, ad quem tranſeunt animo permanendi maiori Anni parte Prob. quia per talem habitationem, & longam permanentiam acquirunt quaſi domicilium ſufficiens, tum vt poſſint in tali loco conueniri, & forum externum ſortiri, per textum in *l. hæres abſens §. proinde in fine ff. de iudicijs*, & *l. 2. C. vbi de crimine agi oportet*, *& l. quiſquis C. ſi certum petatur*, tum vt poſſint alia Sacramenta recipere, *ordine excepto*, propter peculiarem illius rationem, & ſepeliri per Parochum illius loci; ergo etiam poterunt per illum matrimonio coniungi, prout declarauit Sacra Congreg. Concilij die 26. Iunij 1621. apud Barboſ. de poteſt. Epiſc. *allegat.* 32. *num.* 63. dum enim dubitaretur, an relegatus ad certum locum pro tempore arbitrio Iudicis menſurando, deberet matrimonium contrahere coràm Parocho loci, in quo erat relegatus dixit; Matrimonium eſſe contrahendū, quia ſufficit præſentia Parochi longæ habitationis, per quam quaſi domicilium acquiritur, & Garzias *de benef. part.* 5. *cap.* 7. refert, Sacram Congregationem declaraſſe, Matrimonium contractum coram Parocho illius loci, vbi contrahens moratur tamquam Prætor, Iudex, ſeu Medicus temporalis, eſſe validum, & ita tenent Guttierez, Franciſcus Molinus, Piaſecius, Stephanus Gratianus, Aloyſius Riccius, Garzias, & Barboſa, quos affert, & ſequitur Boſſius *cap.* 4. §. 2. *num.* 8. Facundez *præcept.* 5. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 4. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 6. *num.* 139. Bonacina *punct.* 8. *num* 2. *&* 5. & Sanchez *num.* 11 vbi pluſquam triginta Authores refert pro hac parte.

43. Nec obſtat argumentum oppoſitum, quia nullum eſt inconueniens, quòd quis duplicem habeat Parochiam, & coram duplici Parocho, altero Domicilij, & altero habitationis diuturnæ poſſit Matrimonium contrahere, ſicut ab iiſdem poteſt alia Sacramenta pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & extremæ vnctionis recipere, vt cum Sanchez, & Guttierez docet Palaus §. 9. *num.* 10., & colligitur ex *c.* 2. *de ſepulturis in* 9. Non eſt opus expectàre, vt huiuſmodi Mercatores, Scholares, Officiales, & famuli maiori anni parte in Parochia, vel Diœceſi habitent, ſed ſtatim ac incipiunt habitare animo permanendi pro maiori parte anni efficiuntur Parochiani, & poſſunt ibidem omnia Sacramenta, *Ordine excepto*, recipere, vt pluribus adductis probat Boſſius *num.* 9., & notat Palaus *num.* 10. cum alijs relatis à Sanchez *diſp.* 22. *num.* 14.

44. Quòd autem non ſufficiat ad validitatem Matrimonij præſentia Parochi illius loci, ad quem quis diuertit recreationis gratia ad modicum tempus ibi moraturus. Prob. quia iſte per illam breuem habitationem non acquirit domicilium, nec quaſi domicilium, nec poteſt alia Sacramenta recipere, nec ſepeliri à Parocho illius loci, vt conſtat ex cap. *is, qui, de ſepultur. in* 6. vbi dicitur; *is, qui habet Domicilium in ciuitate, vel Caſtro, quandoque ad villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel vt ruralia exerceat in eadem: ſi ſine electa ſepultura decedat ibidem, non in Eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua Parochiali, vel in ea potiùs, in qua maiorum ipſius ab antiquo ſepultura exiſtit, ſepeliri debebit: dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari*; ergo Parochus villæ non eſt proprius illius Parochus, & ſic non poteſt coràm illo Matrimonium validè celebrari: nec obſtat, quòd Parochus ruralis poſſit Sacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ miniſtrare ibidem ad breue tempus commorantibus, quia hoc facit ex tacita, & præſumpta licentia proprij Parochi propter neceſſitatem, & vtilitatem horum Sacramentorum; non verò quia ſit proprius illorum Parochus; vnde non poteſt miniſtrare Sacramenta voluntaria, cuiuſmodi eſt Matrimonium; hanc Sententiam tenent Nauar, Molinus, Riccius, Garzias, Barboſa, Bonacina, & alij, quos ſequitur Boſsius *num* 17. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 231. Hurtad. *diſp* 5. *diff.* 6. Palaus *num.* 8 dicens, oppoſitum nullam ſpeciem probabilitatis habere,

54. Nec verum eſt, quòd debeat ſuſtineri Matrimonium iam factum coràm Parocho breuis habitationis, prout ſentit Leander; licèt enim opinio defendens valorem Matrimonij iam facti, vtpotè fauorabilis, ſit defendenda, quamuis ſit ſingularis contra communem, vt cum alijs tenet Diana *part.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 19. hoc tamen verificatur, quando opinio communis eſt dubia, & opinio ſingularis fauens Matrimonio eſt verè probabilis, & innixa fundamento probabili, nam tunc in dubio præferenda eſt opinio minùs communis, pro qua, vt notat Sanchez *lib* 1. *diſp.* 18. *num.* 6. facit textus in cap *Licèt ex quadam* de teſtibus, & atteſt. ibi *Tolerabilius eſt, aliquos contra Statuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitime contra Statuta Dei ſeparare*. Secus tamen dicendum, quando opinio communis eſſet clara, & opinio ſingularis non haberet probabilitatem, nam tunc ſequenda eſſet opinio communis, in noſtro caſu opinio dicens, validum eſſe Matrimonium contractum coràm Parocho breuis, habitationis ſecundùm Palaum nullam habet ſpeciem probabilitatis, & ſic non debet ſuſtineri, videatur Diana *loc. cit.*, & Io: de Cardenas de propoſitionibus damnatis, *diſſert.* 2. *cap.* 8.

cap. 8. art. 6. vbi ait; cauſam Matrimonij eſſe fauorabilem, & pro Matrimonio ſtandum, quando opinio ſingularis habet pro ſe probabilitatem.

46. Hinc ſequitur, inualidum eſſe Matrimonium celebratum ab Incola Ciuitatis coràm Parocho ruris, ad quod ſolet aliquoties in Anno cauſa recreationis accedere, vel ad ruſticalia exercenda, vt etiam notat Bonacina *q. 2. punct. 8. num. 3.* è contra verò, validum fuiſse Matrimonium cuiuſdam Amaſiæ, quæ ſe transtulit ad domum Concubinarij animo ibi commorandi per maiorem anni partem, ibique coràm Parocho illius domicilij matrimonium contraxit non cum Amaſio, ſed cum alio extraneo, nam ipſa per talem habitationem in domo Amaſij cum intentione manendi ibi per maiorem anni partem, contraxerat domicilium parochiale in eo loco, vt cum Riccio, Bonacina, & Barboſa docet Boſſius §. 5. *num. 13.* vbi etiam ex Barboſa de Officio Parochi *cap. 21. num. 40.* notat, Sacram Congreg. in Senen 17. Maij 1600. declaraſſe, fuiſſe validum matrimonium cuiuſdam Iuuenis cum Meretrice contractum, qui dubitauerat illud in propria Ciuitate contrahere, adhibendo Concilij Trident. ſolemnitates, eò quòd Iuuenis parentes eis impedimento de facili futuri erant, & propterea Romam venerunt, & coràm teſtibus, & Parocho in Parochia, in qua aliquantulùm permorati erant, matrimonium contraxerunt per verba de præſenti, quia ſcilicet habebant animum ibi commorandi non ad breue tempus.

47. Sequitur 2. Fœminam, quæ coram Parocho ſuæ Parochiæ matrimonium inualidum contraxit cum quodam Viro, ad cuius domum ſe ſtatim recepit animo ibidem cum eo perpetuò commorandi, non poſſe poſtea coràm priori Parocho iterare matrimonium, ſeu validè de nouo contrahere, quia iam non eſt ſuus proprius Parochus ob mutationem domicilij, quod de nouo in Parochia viri acquiſiuit ſtatim ac ibi cœpit habitare animo ibi perpetuò commorandi, vt cum Sanchez *diſp. 23. num. 15.* Pontio *c. 13. num. 2.* Barboſa *d. allegat. 32. num. 67. & de Parochis cap. 21. num. 35.*, & Bonacina *punct. 8. num. 3. verſic. 2.* notat Boſſius §. *7. num. 15.*

48. Quòd ſi quis duplicem habeat Parochiam, quia per hyemem habitat in vna, & per æſtatem in alia æqualiter, vel ferè æqualiter, non mathematicè, ſed moraliter, poterit matrimonium validè contrahere coràm alterutro Parocho, quia vtriuſque Parochi eſt Parochianus, & in vtraque parochia habet domicilium, & quidem poterit coràm alterutro contrahere indifferenter, id eſt æſtate coràm Parocho hyemis, & in hyeme coràm Parocho æſtatis, prout magìs voluerit, quia in vtroque tempore duplicem habet Parochiam, & duplicem Parochum, & ſic poteſt vtroque tempore coràm quolibet matrimonium contrahere, ſic Sanchez *lib. 3. diſp. 24. num. 5.* Coninch. *diſp. 26. num. 18.* Bonacina *punct. 8. num. 5.* Roſignol. *de Matr. 1. prænot. 24.*, & alijs citatis Boſsius §. *1. num. 4.*

49. Quæres: An qui doloſè mutant domicilium, vt euitent præſentiam proprij Parochi poſſint validè contrahere coràm Parocho loci, ad quem migrant. Reſp. affirmatiuè, ſi ad alium locum tranſeant animo ibi perpetuò, aut maiori Anni parte commorandi, quia ibidem acquirunt domicilium, vel quaſi domicilium, & ſic ſe transferentes ad alium locum vtuntur iure ſuo, Bonacina *num. 4.* Boſſius §. *10. num. 18.* Sanchez, Guttierez, Rebell., & Rodriq. apud Bonacinam, fauet declaratio Congreg. ſupra ex Barboſa allata.

DVBIVM VII.

Quiſnam Parochus poſſit Vagorum Matrimonijs intereſſe.

50. VAgi dicuntur illi, qui nullibi fixum habent domicilium, ſed hinc inde vagantur, *l. eius, qui manumiſit 27. §. fin. ff. ad municip.*, & Doctores communiter apud Boſſium §. *55. num. 164.* Dicuntur etiam Vagi, qui priſtinum domicilium deſerentes, nauigant, ſeu iter agunt, quærentes, vbi ſe colligant, & ſedem ponant, ſiuè deſtinarint quò pergere debeant, ſiuè non, quia tales ſine domicilio ſunt, nam antiquum deſeruerunt animo, & facto, & nouum nondum acquiſierunt; non enim ſufficit, quòd animo ſuo deſtinarint, quò pergere debeant, quia pro acquirendo domicilio non ſufficit animus, ſed requiritur animus, & factum, ſeu habitatio actualis, quam cum nondum acquiſierint, dicuntur vagi. Item dicitur vagus, qui, relicto priori domicilio, & Parochia, nondum ſtatuit ad quem locum ſit migraturus, ſed dum quærit nouam domum, & Parochiam, interim hoſpitatur ad breue tempus in aliqua Parochia, quia & iſte, priori derelicta, nondum aliam acquiſiuit, ad quam acquirendam non ſufficit habitatio breuis ſine animo ibi permanendi; duo enim indiuiſibiliter requiruntur ad domicilium, & Parochiam acquirendam, nimirum animus, & factum, ſeu habitatio actualis cum animo ibi permanendi, quorum alterum ſi deſit, ceſſat domicilium, & talis dicitur vagus.

51. Quæritur ergo quinàm ſit proprius Vagorum parochus, qui debet illorum Matrimonio aſſiſtere. Aliqui probabiliter aſſerunt, quemcumque Parochum poſſe Vagorum Matrimonio intereſſe, quia cum non habeant Parochum determinatum, omnes ſunt illorum paſtores, & omnes poſſunt Sacramenta illis mi-

niſtrare, quando illis ſubduntur; Bonacina *punct.* 8 *num.* 6. Leander *q.* 21 probabiliùs tamen eſt, Vagos ſolùm poſſe, & debere contrahere coram Parocho, in cuius Parochia pro tempore exiſtunt, quando contrahere intendunt, quia ille eſt verus illorum Parochus in ordine ad Sacramenta illis miniſtranda, & quia illorum locorum legibus adſtringuntur, in quibus inueniuntur, maximè in contractibus celebrandis; ergo debent Matrimonium contrahere coràm Parocho loci, & Parochiæ, in qua pro tempore inueniuntur, nam illa habitatio, quamuis modici temporis reſpectu Vagorum non habentium aliud Domicilium permanens, ſuccedit loco Domicilij ad hoc, vt ſubijciantur Parocho eiuſdem habitationis quoad receptionem Sacramentorum, & celebrationem contractuum, ita Boſſius *loc. cit.* Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 22. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 2. *num.* 20. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 6. *num.* 139. Palaus *ſupra num.* 11.

52. Quando alter ex contrahentibus eſt Vagus, & alter eſt Incola, ſeu fixum habens domicilium, non eſt neceſſe matrimonium contrahere coràm Parocho domicilium habentis, ſed poteſt contrahi coram Parocho loci, in cuius Parochia, quaſi in tranſitu habitat Vagus, quia ad validitatem Matrimonij ſufficit præſentia Parochi cuiuslibet contrahentium, ſed Parochus vagorum eſt ille, in cuius parochia pro tempore habitant; ergo poteſt coram illo contrahi Matrimonium. Sic Roſignol. *loc. cit.* Leander *q.* 21 Sanchez *diſp.* 24. *num.* 14. Pontius *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 14. Palaus §. 9. *num.* 11. & alij apud ipſos. Poteſt etiam idem parochus facultatem concedere alteri Sacerdoti huiuſmodi Matrimonio aſſiſtendi, quia ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. ad validitatem matrimonij requiritur præſentia proprij Parochi, vel alterius Sacerdotis de ipſius, vel Ordinarij licentia; cum ergo Parochus vagorum ſit ille, in cuius Parochia pro tempore morantur, poterit iſte alium Sacerdotem delegare ad aſſiſtendum.

53. Diligenter tamen cauendum eſt, ne Vagi admittantur ad matrimonium contrahendum, niſi priùs clarè conſtet de libertate ipſorum, quia, vt habet Trident. ſeſſ. 24. cap. 7. de reform. *Multi ſunt, qui vagantur, & incertas habent ſedes, & vt improbi ſunt ingenij, prima vxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa viuente, diuerſis in locis ducunt*, cui malo occurrere cupiens Sancta Synodus ad vitandam polygamiam, quæ facilè occurrere poſſet, *præcipit Parochis, ne illorum Matrimonijs interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam faciendi obtinuerint*. Inde peccaret grauiſſimè Parochus, & grauiter eſſet puniendus, ſi non præmiſſa diligentia, & non obtenta ab Ordinario facultate, Vagorum matrimonijs aſſiſteret, quia in re graui taceret contra præceptum à Trident poſitum, & exponeret ſe periculo aſſiſtendi matrimonio polygami.

54. Hoc idem propter identitatem rationis dicendum eſt de alienigenis alibi fixum domicilium hebentibus, vt non debeat Parochus illorum Matrimonijs aſſiſtere, niſi præmiſſa diligenti inquiſitione, & obtenta ab Ordinario facultate, quia, cum ſint ignoti, militat de illis eadem ratio, ac de Vagis, cum vtrique poſsint eſse vinculo coniugali alligati, vt cum Sanchez, Guttierez, Pontio, Coninch., & alijs notat Roſignol. *d. prænot.* 22. *num.* 15. Ceſsat ratio inquiſitionis faciendæ, quando Vagus, ſeu Alienigena aduenit ad locum contractus in ea ætate, in qua minimè poterat Matrimonium iniiſse, & in eodem ſemper permanſit, quia ceſsat finis, & periculum polygamiæ.

55. Extat peculiaris inſtructio Sacræ Congreg. S. Officij Romæ pro interrogatorijs formandis, & forma ſeruanda in examine Teſtium, qui inducantur pro probanda libertate ſtatus Vagorum, & Alienigenarum volentium contrahere Matrimonium extra propria domicilia, cuius exemplar, vnà cum aliquibus declarationibus eiuſdem Sacræ Congreg. impreſſum habetur in Synodo Diœceſana Bononiæ celebrata ab Eminentiſs. & Reuerendiſs. DD. Iacobo Cardinali Boncompagno Archiepiſcopo Anno Domini 1698. quæ omnino ſeruanda eſt.

56 Quæres; Quinam ſit proprius Parochus in ordine ad Matrimonium puellarum, quæ educantur in Monaſterijs monialium. Reſp. proprium Parochum, qui debet illarum Matrimonijs aſsiſtere, eſse illum, in cuius Parochia ſita eſt domus paterna, ad quam ſe recipiunt Matrimonium celebraturæ; non enim amittunt Parochiam, nec domicilium paternum per hoc, quòd cauſa educationis degant in Monaſterio, quia ſemper retinent animum reuertendi, prout opus fuerit, vt pluribus adductis, probat Pignarellus *tom* 7. *conſul.* 63. *num* 3.

57. Quòd ſi Puellæ, & Fœminæ degentes in Monaſterio nullum habeant in Ciuitate domicilium, non domum paternam, ſeu maternam, aut fratrum, ad quam ſe recipere valeant, tunc proprius illarum Parochus erit ille, in cuius Parochia ſitum eſt Monaſterium, quod licèt non ſit de Parochia, eſt tamen in Parochia, vt tradit ibidem Pignatellus *num.* 1. vbi aſserit, non eſse ablatam Parocho iuriſdictionem aſsiſtendi Matrimonio huiuſmodi puellarum, & famularum, immò de facto quotieſcumque caſus euenerit, illum aſsiſtere illorum celebrationi: & hac ratione validum eſſe Matrimonium contractum coràm Parocho loci, vbi habitat mulier, quæ ſtat in Monaſterio, vel domo cauſa famulandi, vel addiſcendi virtutes, & ſtatim non eſt receſſura, ex Ceual. *Commun. contra Commun. quæſt.* 604 *dub.* 115. *num.* 144., & Stephan. Gratian. diſcept. foreoſ. *tom.* 1. *diſcept.* 76. *num.* 19. tradit Barboſa *de Officio, & poteſt. Parochi part.* 2. *cap.* 21 *num.*

21. *num.* 40. §. *Quintò colligitur*, & cum illo Panimollis in ſua Prauſinomo, ſeu Idea ſedandi iurgia *conſlit.* 17. *num.* 33.

DVBIVM VIII.

De Conditionibus requiſitis in Parocho, vel eius delegato, vt Matrimonio aſſiſtant.

58. Parochum debere eſſe Sacerdotem, vt validè Matrimonio aſſiſtat, dixerunt nonnulli apud Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 20. *num.* 2., & apud Barboſam *de Parocho part.* 2. *cap.* 21. *num.* 60. quia Trident. dum ait; *qui aliter quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote*, loquitur ſine dubio de Parocho Sacerdote, nam ly *alio*, eſt particula relatiua referens conſimilem qualitatem, arg. *l. Quidam relegatus ff. de reb dub.*, vel ſaltem eſſe neceſſariam qualitatem Sacerdotij in Parocho, vt licitè aſſiſtat Matrimonio, docuit Ledeſma *q* 45. *de Matrim. art.* 5. *punct.* 3. *dub.* 3. *concl.* 3. quia debet Sponſos benedicere illis verbis *ego vos coniungo in Matrimonium, in nomine Patris &c.*; quod eſt proprium munus Sacerdotis. Alij dicunt, Parochum debere eſſe liberum à cenſuris, adeo vt Parochus excommunicatus, ſuſpenſus, aut irregularis, non poſſit validè aſsiſtere, multò minùs ſi non habeat verum titulum, nec ſit verus Parochus, ſed ſolùm exiſtimatus, de quibus vt ordine dicam.

59. Reſp. 1. Parochum nondum Sacerdotem, quia illi collata fuit Parochia dum adhuc eſſet in minoribus ordinibus conſtitutus, poſſe validè, & licitè Matrimonijs aſsiſtere. Ratio eſt, quia Parochus nondum Sacerdos validè, & licitè poteſt exercere omnia, quæ non dependent à poteſtate Ordinis, cuiuſmodi eſt Matrimonijs aſsiſtere, nec Concilium Trident. reſtrinxit, vt Parochus debeat eſse Sacerdos, ſicut reſtrinxit, vt ſit alius de licentia Parochi, & ita declaratum fuiſe validum Matrimonium celebratum coràm Parocho, nec etiam intra annum promoto ad Sacerdotium à Sacra Cong. Concilij ſub die 12. *Martij* 1593., & in *Marianenſi* 24. *Martij* 1653. teſtatur Pignatellus *tom.* 8. *conſult.* 24. *num.* 7. quia adhuc retinebat poſſeſſionem Beneficij. Nec obſtat, quòd particula *alius*, ſeu *aliud*, ſit relatiua, quia non ſemper eſt repetitiua ſimilium, ſed aliquando etiam diſſimilium, quod colligi debet ex ſubiecta materia, vt conſtat Lucæ 23. *ducebantur alij duo nequam*, & tamen erat ſermo de Chriſto, qui non erat nequam, & probat ex diuerſis iuribus Palaus *punct.* 13. §. 10. *num.* 3. Nec repugnat, quòd Parochus non Sacerdos benedicat Sponſos, dicendo; *Ego vos coniungo, &c.* quamuis non poſsit benedicere ſolemniter, nec intra, nec extra Miſsam; hanc reſponſionem tenent Doctores communiter, quos fuſo calamo congerunt Barboſa *de poteſt. Parochi cap.* 21. *num.* 60. & Boſsius §. 36. *num.* 102. Auerſa *q.* 6. *ſect.* 3. Filliuc. *tract.* 10. *cap.* 6. *num.* 203. Leander *q.* 22., *&* 23. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* 142. Bonacina *punct.* 8. *num.* 16. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 1. *num.* 21.

60. Poteſt etiam Parochus non Sacerdos licentiam concedere cuilibet Sacerdoti, vt matrimonio ſui loco aſſiſtat; non poteſt tamen hanc facultatem concedere non Sacerdoti, quod totum patet ex Trident. dum ait; *vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarij licentia*, non eſt tamen neceſse, quòd ſit approbatus ab Ordinario ad Sacramenta miniſtranda, quia Concilium non requirit talem approbationem, ita Sanchez, Palaus, & Boſsius *num.* 105., *&* 106.

61. Reſp. 2 parochus, vel Ordinarius excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis etiam non toleratus validè matrimonio aſſiſtit. Ratio eſt, quia Trident. pro valore matrimonij ſolùm requirit præſentiam Parochi, ſed talis Parochus, quamuis ſit excommunicatus, ſuſpenſus, degradatus, Schiſmaticus, irregularis quouſque non fuerit Parochia priuatus, eſt verus Parochus ergo, validè poteſt matrimonio aſſiſtere: deinde, quia talis aſsiſtentia non eſt actus veræ iuriſdictionis, neque ordinis, cum etiam ab inuito, & coacto præſtari poſſit, ſed ſolùm eſt actus legitimi teſtimonij, ſeu Teſtis præſtantis authoritatem actui, ſeu contractui matrimonij ſua præſentia per poteſtatem, quam habet in ſubditos, vt cum Nauaro docet Boſſius *num.* 85., & tenent Palaus *ſupra num.* 6. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 233. Bonacina *punct* 8 *num* 21. Roſignol. *de Matrim.* 1. *pranot* 29., &, alijs citatis, Leander *quaſt.* 25.

62. Parochus interdictus, cui ſcilicet Ordinarius interdixit aſſiſtentiam, ſi nihilominus illam præſtat, licèt peccet contra obedientiam, & præceptum Epiſcopi, matrimonium tamen eſt validum, quia per hoc quòd illi fuerit interdictum aſſiſtere matrimonio, non fuit degradatus, nec priuatus dignitate Parochi, & ſic Matrimonium valet, ſi aſsiſtat, & ita fuiſse declaratum à Sacra Congreg. Cardinalium ex Salzedo, Petro de Ledeſma, & alijs refert Diana *part.* 10. *tract.* 13. *reſol* 23., quod verum eſt, etiamſi Epiſcopus hoc prohibuiſſet cum clauſula irritante, ſi factum fuerit, quia non poteſt Epiſcopus auferre Parocho, manente Parocho, authoritatem, quantùm ad valorem Matrimonij, nec poteſt addere impedimenta irritantia præter ea, quæ poſita ſunt à Concilio, Diana *loco cit.* Auerſa *q.* 6. *ſect.* 3. Boſsius *num.* 94. Ant. à Spiritu S. *n.* 149. Parochus generaliter interdictus adminiſtratione Sacramentorum, quia propter crimen, aut imperitiam ei fuit datus Vicarius, vel Coadiutor, adhuc validè Matrimonio aſsiſtit, quia verè eſt Parochus, & retinet Parochiæ poſſeſsionem; Concilium autem non requirit, niſi præſentiam paro-

Parochi; & quia aſſiſtere matrimonio non eſt Sacramentum adminiſtrare, poterit Parochus prohibitus Sacramenta adminiſtrare, non ſolùm validè, ſed etiam licitè Matrimonio aſſiſtere, vt cum Sanchez, & Dicaſtillo docet Ant. à Spiritu S. *num.* 150., &, alijs pluribus citatis, Barboſa *de Parocho cap.* 21. *num.* 56. et de poteſt. Epiſcopi *allegat* 32. *num* 93.

63. Parochus excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, interdictus poteſt alteri Sacerdoti facultatem concedere aſſiſtendi Matrimonio ſuorum Parochianorum, quia hæc conceſſio non eſt actus iuriſdictionis, ſed dominij, & poteſtatis, quæ non repugnat excommunicato: vel eſt quædam deſignatio ſpectatoris Matrimonii, vt poſſit de eo teſtificari, quam ex conceſſione Tridentini facere poteſt Parochus, eo ipſo quòd Parochus eſt; & dicitur actus iuriſdictionis minùs propriè, ad differentiam actus Ordinis; ſiuè ad denotandum munus authoritatis parochialis, tamquam publici Teſtis ad hoc deputati, vt habet Auerſa ſupra, tenent Diana *part.* 5. *tract.* 9 *reſol.* 80. Hurtado *diſp.* 5. *de Matrim. diff.* 8. *num.* 27. Leander *q.* .6. Bonacina *punct.* 2. *num.* 22. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat.* 32. *num.* 110., & *de Parocho cap.* 21. *num.* 63. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 29. qui *num.* 3. cum alijs addit, hanc licentiam aſſiſtendi matrimonio poſſe validè concedere Sacerdoti excommunicato, vel irregulari; ita etiam Palaus *punct* 13 §. 10. *num.* 3.

64. An verò Parochus excommunicatus vitandus mortaliter peccet, ſi Matrimonio aſſiſtat, ſeu concedat alteri licentiam aſſiſtendi; Affirmant Suarez, Rebell., Pontius, & alij apud Boſſium *num.* 90., quia in re graui, & ſacra communicat cum alijs contra Eccleſiæ prohibitionem, niſi fortè grauis neceſsitas, vt eſſet articulus mortis, aut alia ſimilis excuſet. Verùm probabilius eſt, non peccare lethaliter, quia aſſiſtendo Matrimonio communicat cum alijs propter vtilitatem, & neceſſitatem contrahentium, qui abſque Parocho contrahere non poſſunt, nec talis communicatio eſt in re, quæ ſit exercitium Ordinis, aut Sacramenti adminiſtratio, vnde nec fit irregularis Parochus ſic aſſiſtendo, ita Sanchez *diſp* 11. *num.* 8. Ant. à Spiritu S *num.* 148. Leander *diſp.* 7. *quæſt.* 27. Guttierez, Filliuc., Diana, & alij, quos ſequitur Boſsius *num.* 91 Peccaret venialiter benedicendo Sponſos illis verbis; *Ego vos coniungo in nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti*, quia licèt ſit actus iuriſdictionis, eſt tamen in re leui nulli præiudicans, licèt poſsit eſſe peccatum mortale, ſi omittatur, quia præcipitur proferri à Parocho, vt authorizet Matrimonium, tamquam Miniſter repræſentans Eccleſiam, vt notat Boſsius *num* 91 An verò peccent contrahentes, ſi petant à Parocho excommunicato, vt aſsiſtat matrimonio. R. peccare venialiter, ſi id petant extra caſum neceſsitatis, quia cum matrimonium non debeat celebrari ſine benedictione, petendo Matrimonium inducerent Parochum ad benedicendum, quod cum fieri non poſsit ſine peccato veniali, inducerent Parochum ad peccandum venialiter, & ita peccarent & ipſi, ſic Boſsius *num.* 93.

65. Reſp. 3 Parochus putatus, qui titulo colorato poſsidet beneficium ſibi à legitimo Superiore collatum, licèt aliàs non ſit verus Parochus, quia talis collatio propter aliquod impedimentum occultum fuit nulla, aut quia Parochus poſtea fuit ipſo iure beneficio priuatus, ſtante communi errore vulgi, probabiliter exiſtimantis, ipſum eſſe verum Parochum, validè Matrimonio aſsiſtit, & facultatem aſsiſtendi concedit. Ratio eſt, quia tunc Eccleſia ob publicam vtilitatem illi confert poteſtatem ad validè exercendum Officium Parochi, & acta per ipſum geſta in vtroque foro approbantur, iuxta *l Barbarius* §. *ſi ſeruus ff. de Offic. Prætor.*, & cap *infamis* 3. *q.* 7., & tenent communiter Doctores, quos affert, & ſequitur Boſſius *num.* 96. Roſignol. *prænot.* 30. *num.* 6. Palaus §. 10. *num.* 10. Leander *q.* 29. Sanchez *diſp.* 22. Eccleſia namque ad euitanda ſcandala, & grauia inconuenientia, quæ ex nullitate actuum oriri poſſunt, approbat illa, & facultatem concedit ijs, qui habere iuriſdictionem communiter exiſtimantur. Quod verum eſt, etiamſi à contrahentibus inhabilitas cognoſcatur, quia cognitio, & ſcientia paucorum non tollit communem errorem, ob quem conceditur iuriſdictio, vt cum Sanchez, & Guttierez notat Palaus.

66. An verò ſufficiat communis error ſine titulo colorato, an nimirum Parochus, qui ſine vllo titulo, & authoritate legitimi Superioris ſe intruſit in Officium Parochi, ſtante communi errore, validè Matrimonio aſſiſtat; Affirmant Leander *q.* 30. Baſilius Pontius *lib.* 5. *cap.* 20. *à num.* 2. Ant. à Spiritu S. *num.* 152., & probabile putat Palaus, quia militat eadem ratio publicæ vtilitatis propter vitanda ſcandala, & inconuenientia, quæ ex nullitate actuum poſſent oriri, quare licèt Parochus ſit intruſus, nec habeat titulum à legitimo Superiore collatum, tamen communis error debet ei tribuere iuriſdictionem, vt validum ſit Matrimonium, cui aſsiſtit. Verior tamen, & communior ſententia negat, ſufficere communem errorem ſine titulo colorato, quia iura requirunt etiam titulum coloratum, vt geſta ab inhabili valida reputentur, vt latè probat Sanchez *diſp.* 22. *num.* 49. & 50. Boſsius *n.* 100. Roſignol. *prænot* 30. *n.* 9. Barboſa *de poteſt. Epiſ. allegat.* 25. *num.* 44. Palaus *num* 9., &, alijs pluribus citatis, Bonacina *q.* 2. *punct.* 8. *num.* 25. & patet ex dictis *tract* 7 *de pænit. cap.* 13. *dub.* 9.

67. Hinc ſequitur, validum eſſe Matrimonium, cui aſsiſtit laicus communi errore Sacerdos exiſtimatus, cum licentia Parochi; quia licèt

Digitized by Google

licèt Parochus non poſsit licentiam concedere non Sacerdoti, quia tamen concurrit error communis cum titulo colorato, ſcilicet licentia data à legitimo Superiore potente concedere, Eccleſia in hoc caſu hanc ei tribuit poteſtatem, cum non ſit de iure Diuino, ſed humano, ita Sanchez, Filliuc., Bonacina, Guttierez, quos ſequitur Boſsius *num.* 108. Idem valet de Sacerdote aſsiſtente cum licentia à Parocho ſibi fictè conceſsa, quia nullitas licentiæ orta ex defectu intentionis in Parocho cum ſit occulta, & concurrat error communis cum licentia à legitimo Superiore collata, non vitiat, nec irritat Matrimonium, ita cum Sanchez, Guttierez, & alijs Boſsius *num.* 109. Palaus *num.* 11.

DVBIVM IX.

Quinam præter Parochum poſſint Matrimonio aſſiſtere, & facultatem aſſiſtendi concedere.

68. CErtum eſt per diſpoſitionem Concilij Trident. vltra Parochum, poſſe etiam Ordinarium validè Matrimonio aſſiſtere, & alteri Sacerdoti aſſiſtendi licentiam concedere. Nomine Ordinarij venit Pontifex in tota Eccleſia, Epiſcopus, & Archiepiſcopus in ſua Diœceſi; & in ordine ad Matrimonia ſuorum ſubditorum. Archiepiſcopus non eſt Ordinarius, nec poteſt aſsiſtere in diœceſi ſuorum Suffraganeorum, niſi in actu Viſitationis, cap. *Paſtoralis de offic. Ordin.* vel in caſu appellationis, quando nimirum Epiſcopus non vult aliquem Matrimonio coniungere, poteſt iſte appellarè ad Archiepiſcopum, qui, prolata ſententia, ſi illa tranſiuit in rem iudicatam, poterit Matrimonio aſſiſtere, & aſsiſtendi licentiam concedere, quia tunc ad ipſum deuoluitur iuriſdictio Ordinaria, vt cum Spino, Segura, Sanchez, & Guttierez docet Palaus *punct.* 13. § 11. Boſsius §. 19. *num.* 52. Roſignol. *prænot.* 27. Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *num.* 125.

69. Cardinalis in Eccleſia ſui Tituli habet iurisdictionem quaſi Epiſcopalem, per Textum in cap. *his quæ de maior. & obedient.*; & reſpectu ſubditorum illius Eccleſiæ eſt Ordinarius, vnde poteſt illorum matrimonijs aſsiſtere, & aſsiſtendi facultatem concedere, vt tradunt Nauar., Guttierez, Sanchez, & Pontius, quos ſequitur Boſsius *num.* 61. Roſignol. *prænot.* 27. *num.* 13.; Legati Pontificis in Prouincia ſuæ legationis ſunt Ordinarij, & poſsunt quicquid poteſt Epiſcopus, vnde poſſunt Mattimonio aſsiſtere, & aſsiſtendi facultatem concedere, Guttierez, Sanchez, Barboſa, Pontius Coninch., quos ſequitur Boſsius *num.* 60. Roſignol. *num.* 3. Abbates, & alij Prælati Epiſcopo inferiores, habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & propriam diœceſim nulli Epiſcopo ſubiectam, veniunt nomine Ordinarij, & validè poſsunt ſuorum ſubditorum Matrimonijs aſsiſtere, & aſsiſtendi facultatem concedere, vt cum alijs tradunt Boſsius *num.* 55., & Roſignol. *num.* 5., qui dicit, hoc eſſe verum, quamuis non ſint Sacerdotes, ſed ſolummodo in Minoribus conſtituti, quia in hac aſsiſtentia non requiritur poteſtas ordinis, ſed ad ſummum iuriſdictionis, quæ reſidet in huiuſmodi Prælatis inferioribus habentibus proprium territorium, & diœceſim. Idem poteſt Capitulum ſede vacante, ſeu eius Vicarius, quia ſuccedit Epiſcopo, & in eius iuriſdictione Ordinaria, vt cum Guttierez, Barboſa, Coninch., & alijs tradit Boſsius *num.* 59. Roſignol. *num.* 11. idem valet de alijs, qui iuriſdictionem habent quaſi Epiſcopalem, qui ſuorum ſubditorum matrimonijs poſsunt validè aſsiſtere.

70. Reſtat difficultas de Vicario Generali Epiſcopi, an, ſecluſa ſpeciali commiſsione, poſſit ex vi ſui muneris, & officij Matrimonijs aſſiſtere, & aſsiſtendi facultatem concedere; Negant nonnulli apud Boſsium §. 24. *num.* 62., quia tota iuriſdictio Vicarij prouenit ab Epiſcopo, qui pro libito poteſt illam reſtringere, vel ampliare, & ceſſat per mortem Epiſcopi, & ſic non eſt iuriſdictio ordinaria, ſed delegata; nam iuriſdictio ordinaria deſcendit à Iure, vel à ſupremo Principe, nec ceſſat per mortem concedentis. Reſpondeo tamen, nomine Ordinarij venire Vicarium Generalem, qui facit vnum tribunal cum Epiſcopo, vnamque iuriſdictionem conſtituit, ex cap. *Romana de appellat. in* 6., & cap. 2. *de conſuetud. in* 6. vnde à Vicario non datur appellatio ad Epiſcopum, niſi in cauſis Vicario ſpecialiter delegatis. Poteſt etiam Vicarius iuriſdictione ordinaria ſibi ex vi ſui Officij, & non ex ſpeciali delegatione competenti Confeſsiones audire, & ad eas audiendas approbare, & exponere, & alia expedire, & facere, quæ ad iuriſdictionem ordinariam Epiſcopi ſpectant, vt tradit Boſsius *num.* 64. ergo poteſt tamquam Ordinarius aſsiſtere Matrimoniis, & facultatem aſsiſtendi concedere, ita Gratianus, Pariſius, Guttierez, Layman, Pontius, quos affert, & ſequitur Roſignol. *num.* 8. Barboſa *d. alleg.* 32. *num.* 117. vbi alios quamplures affert.

71. Nec obſtant, quæ in contrarium adducuntur; falſum enim eſt, iuriſdictionem Vicarij deſcendere per delegationem ab Epiſcopo, nam illa deſcendit à Iure, & ſupremo Principe, ſuppoſita deſignatione Perſonæ factæ ab Epiſcopo, ad quem ſolùm ſpectat eligere, & deſignare perſonam, cui committat Officium Vicarij, non verò iuriſdictionem concedere, per Textum in cap. *licèt, & ibi Gloſſa*, & Scribentes communiter de Officio Vicarij in 6. Roſignol. *num.* 8. Boſsius *n.* 65. Palaus §. 11. *n.* 3. quòd verò aliquando habeat ampliorem, & latiorem, inde prouenit, quòd Epiſcopus vltra iuriſdictionem, quàm habet à iure, aliam illi commu-

communicat, quæ quidem ſi concedatur tali perſonæ, vt talis eſt, erit delegata; ſi verò ei cõcedatur ratione Officij, & Vicariatus erit Ordinaria, vt cum Sanchez *lib. 3. diſp. 29. num.* 8. docet Palaus *loc. cit.* Nec mirum eſt, quòd ceſſet per mortem Epiſcopi, quia non eſt diuerſa, ſed vna, & eadem iuriſdictio, quæ in Epiſcopo reſidet primariò, & principaliter, & in Vicario minùs principaliter, & ſecundariò; vnde eſt, quòd geſta per Vicarium dicuntur facta ab Epiſcopo, & vices gerit eiuſdem in eodem tribunali. Iuriſdictio ordinaria, quæ eſt diuerſa ab illa deſignantis, & conferentis Officium, & quæ exercetur in diuerſo tribunali, non ſpirat per mortem concedentis, ſecus ſi ſit eadem, & exerceatur in eodem tribunali.

72. Quæres: An Vicarius Generalis debeat eſſe Sacerdos, ad hoc vt validè Matrimonio aſsiſtat. Affirmant Nauar., Salzedo, Vgolinus, Sayrus, et alij apud Boſsium *num.* 67. ſed tenendum eſt, Vicarium Generalem non Sacerdotem poſſe validè aſſiſtere, et facultatem aſſiſtendi concedere: quia ad validam aſsiſtentiam non requiritur poteſtas Ordinis, ſed dũtaxat iuriſdictionis, vnde dicebamus, Parochum non Sacerdotem poſse validè aſsiſtere, ſed Vicarius Generalis habet iuriſdictionem Ordinariam in omnes ſubditos Epiſcopi, vnde poteſt illorum Matrimonijs validè aſſiſtere, ita Boſsius *ſupra*, Roſignol. *num.* 10. Barboſa *d. allegat.* 32. *num.* 120. Pontius *lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 11. Addo, validum eſſe Matrimonium, cui Vicarius Generalis aſsiſtit contra prohibitionem Epiſcopi, ſicut validè aſsiſtit Parochus, non obſtante tali prohibitione, quia vterque habet iuriſdictionem ordinariam, quæ non poteſt reſtringi ab Epiſcopo, à quo Vicarius dependet quoad electionem, et perſeuerantiam in Officio, non autem quoad poteſtatem ex tali Officio emanantem, ſuppoſita tali electione, quia illa prouenit à Iure, ſeu à Canone, vt docet Roſignol. *num* 9.

73. Quod dictum eſt de Vicario Generali Epiſcopi, valet etiam de Vicarijs Generalibus aliorum Prælatorum habẽtium propriam Diœceſim, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, nam & ipſi conſtituunt idem Tribunal cum ſuis Prælatis, &, ſuppoſita electione in Vicarium, accipiunt iuriſdictionem à Canone, idemque de illis ſentiendum, ac de Vicarijs Generalibus, Epiſcoporum: ſecus dicendum de Vicarijs Foraneis, qui non comprehenduntur ſub nomine Ordinarij in Decreto Concilij Trident., quia Vicarius Foraneus non habet iuriſdictionem ordinariam, ſed delegatam in ea parte Diœceſis, in qua conſtitutus eſt Vicarius Foraneus, nec conſtituit vnum Tribunal cum Epiſcopo; nec eius vices gerit in eodem loco, & Tribunali; vnde etiam dari poteſt appellatio à Vicario Foraneo ad Epiſcopum: cum ergo non habeat iuriſdictionem ordinariam, nec poteſt ex vi ſui muneris, & Officij validè Matrimonijs aſſiſtere, prout docent Boſſius *num.* 68. Roſignol. *num.* 14 Palaus *num.* 4., & alij communiter.

DVBIVM X.

Qualis licentia requiratur, vt alter à Parocho validè Matrimonio aſſiſtat.

74. Conueniunt ferè omnes, licentiam dandam à Parocho, ſeu ab Ordinario alteri Sacerdoti, ad hoc vt validè poſſit Matrimonio aſſiſtere, non eſſe neceſſariò concedendam in ſcriptis, ſed ſufficere ſi vocetenus concedatur, quia Concilium ſolùm requirit licentiam, nec exprimit, quòd debeat eſſe in ſcripto, aut verbalis, & ſic vtraque ſufficit: ſicut ſufficit licentia generalis adminiſtrandi in Parochia omnia, quæ ſpectant ad curam animarum, abſque eo quòd ſit ſpecialis de Matrimonio, quia ſub illa generalitate ſatis comprehenditur ſpecialis aſſiſtendi Matrimonijs, vt ex communi Doctorum firmant Boſſius *cap.* 4. *num* 121., & Roſignol. *pranot.* 35. *num.* 6., & deciſum à Sacra Congregat. referunt Bonacina *punct.* 8. *num.* 11., & Barboſa *de poteſt Epiſc. allegat* 32. *num.* 127.

75. An verò ſufficiat licentia generalis adminiſtrandi Sacramenta, indiſtinctè, & abſolutè affirmant Bonacina, Reginald., Pontius, Andreas Vallenſ., & Rebell., quos affert, & ſequitur Roſignol *d. pranot.* 35. *num.* 7., quia ſub generali miniſterio Sacramentorum, hæc etiam aſſiſtentia ſatis comprehenditur, & deciſum referunt à Sacra Congreg. illis verbis. *Non ſufficit tacita licentia, quæ reſultat ex tolerantia; requiritur verò vel commiſſio generalis ad adminiſtranda omnia Sacramenta, vel ſi hac abſit, expreſſè, vel ſpecialis licentia*. Negant Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 3. *num.* 30. Filliuc. *cap.* 6. *num.* 218. Henriq *lib.* 11. *cap.* 3. *num.* 5. Gaſpar Hurtado *diſp.* 5. *diff* 11. *num.* 37., quia generalis licentia adminiſtrandi Sacramenta ſolet intelligi de Sacramentis confeſsionis, & Euchariſtiæ, quia ſunt Sacramenta neceſsitatis, non de Matrimonio, cuius aſsiſtentia reuera non eſt adminiſtratio Sacramenti, & quia in generali conceſsione non cenſentur comprehenſa ea, quæ ſpeciali nota ſunt digna, cuiuſmodi eſt aſsiſtere matrimonijs, quæ res eſt grauiſsima, & ardua.

Fateor, vtramque ſententiam poſſe eſſe veram pro diuerſitate circumſtantiarum; ſi enim Parochus ſit infirmus, aut impeditus, vel per plures dies longè abſuturus conſtituat Subſtitutum cum facultate adminiſtrandi omnia Sacramenta, iſte vtique poterit validè Matrimonijs aſſiſtere, quia cenſetur illi demandata tota Cura animarum, & in illa generali conceſſione ſub iſtis, aut ſimilibus circumſtantijs, ſufficienter includitur licentia Matrimonijs aſſiſtendi; ſecus dicendum, quando Parochus eſt præſens, qui ſolet per ſe ipſum Matrimonijs aſſiſtere,

ſtere, nam tunc generalis conceſsio miniſtrandi omnia Sacramenta, intelligitur ſolùm de Sacramento Euchariſtiæ, & pœnitentiæ, non de aſſiſtentia in Matrimonijs, quod ex coniecturis, & qualitate Parochi poteſt ſufficienter colligi, ita indicat Boſſius, & tenet Sanchez *lib. 3. diſp. 35. num. 7.*

76. Licentia debet matrimonium præcedere, nec ſufficit ſi ſubſequatur, nam licentia prærequiſita ad actum, qui non pendet in futurum, ſed ſtatim ac fit, aut eſt validus, aut eſt nullus, abſque eo quòd poſſit variari, ſeu reualidari, debet neceſſariò actum præcedere; ſed licentia Parochi, ſeu Ordinarij eſt neceſſaria ad valorē Matrimonij non pendentis in futurū, quodq. non poteſt variari, ſeu reualidari, ſi ſemel fuit validum, aut nullum; ergo debet Matrimonium antecedere. Inde non ſufficit licentia præſumpta per ratihabitionem de futuro, quæ non exiſtit, dum Matrimonium celebratur, ſed expectatur in futurum: quod Conſ. à pari de Sacramento pœnitentiæ, in quo, quia iuriſdictio, & licentia Superioris prærequiritur in Sacerdote abſoluente ad valorem Sacramenti, non ſufficit ſola licentia præſumpta per ratihabitionem de futuro, vt diximus *in tract. de Pœnit. cap. 13. dub. 12.*; ergo nec talis licentia præſumpta ſufficit ad valorem Matrimonij, prout tenent Boſſius §. 42. *num.* 114. Palaus §. 12. *num. 4.* Auerſa *q. 6. ſect. 4.* Ant. à Spiritu S. *ſect. 9 num.* 165. Auguſtinus, Barboſa, Baſilius Pontius, Sanchez, Bonacina, Filliuc., quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot. 35. num. 3.*

77. Nec obſtat, ratihabitionem retrotrahi, & mandato æquiparari, *ex regul. 10. iuriſ. in 6.*, nam axioma valet de contractibus, alijſque cauſis ciuilibus, quibus ſi deſit aliqua ſolemnitas, ſuppleri poſtmodum poteſt, ac ſi fuiſſet ab initio, ſecus eſt in Sacramentorum adminiſtratione, quæ ſi à principio fuit inualida, nulla potentia ratificari, & conualidari poteſt, vnde in illis locum habet alia regula iuris; *Quod ab initio non valet, tractu temporis non conualeſcit*: Nec item obſtat, quòd Baptiſmus, & Euchariſtia poſſunt ritè miniſtrari cum ſola ratihabitione futuri conſenſus; nam iuriſdictio in adminiſtratione horum Sacramentorum non eſt neceſſaria ad validitatem actus, ſed ad licitum vſum, ac proinde non requiritur, vt licentia, & iuriſdictio antecedat, ſed ſufficit, ſi rationabiliter præſumatur futurus conſenſus illius, qui licentiam concedere poteſt: at in Matrimonio licentia Parochi, ſeu Ordinarij, cum ſit neceſſaria ad valorem actus, debet Matrimonium præcedere.

78. Hanc licentiam non debere neceſſariò eſſe expreſſam, ſed ſufficere licentiam tacitam deſumptam ex tolerantia Parochi, & ex ratihabitione de præſenti, ſatis communiter Doctores admittunt, nam Parochus videns Sacerdotem incipientem aſsiſtere, aut ſe diſponentem ad aſſiſtendum, ſi non impediat, cum facilè poſsit, cenſetur licentiam concedere, & ſic talis licentia tacita deſumpta ex tolerantia Parochi erit ſufficiens, ita cum Sanchez, Coninch., Pontio, & Hurtado docet Palaus §. 12. *num.* 4. ita etiam Boſsius *num.* 119., ſed obſtat declaratio Sacræ Congregat. ſuperiùs adducta, quæ ita ſe habet. *Non ſufficit tacita licentia, quæ reſultat ex tolerantia, requiritur verò vel commiſſio generalis ad adminiſtranda Sacramenta, vel ſi hæc abſit, expreſſa, vel ſpecialis licentia*, quare non eſt recedendum à tali declaratione, & ſic dicendum, non ſufficere licentiam tacitam, ſed requiri expreſſam, prout cum alijs tenent Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat. 32. num. 126.*, & Roſignol. *num.* 5. vbi omnia ſoluit, quæ poſſent in contrarium adduci, Homobon *in exam. tract. 11. cap. 10. q 22. reſol. 3.*

79. Sufficit licentia fictè conceſſa, id eſt ſolis verbis ſine animo concedendi, vt notauimus *ſupra dub. 8. in fine*, quia nimirum valent geſta per Miniſtrum communi errore reputatum legitimum, concurrente titulo præſumpto, & colorato, prout euenit in caſu fictæ conceſsionis, nam concurrit titulus præſumptus, & coloratus ratione licentiæ conceſſæ à legitimo Superiore, & adeſt communis error de illo defectu intentionis in concedente, ita cum Sanchez, Boſsio, Gutierez, Barboſa, & alijs tenet Roſignol. *num.* 10.

80. Sufficit etiam licentia graui metu, dolo, & fallacijs extorta. Ratio eſt, quia geſta per metum grauem, quamuis ſint per Iudicem irritanda, non tamen ſunt ipſo facto irrita, & nulla, quando nulla adeſt lex ipſo facto irritans, at in præſenti nulla datur lex irritans licentiam ex metu graui conceſſam; ergo valida eſt, ac ſufficiens pro validitate Matrimonij; datur tamen lex irritans quoad ipſos contrahentes, qui, ſi vi, & metu graui inducantur ad contrahendum, inualidè contrahunt, vt dicemus ſuo loco. Similiter dolus, fraus, ſeu fallacia, ſi non ſunt cauſa totalis finalis, & motiua, ſed tantùm impulſiua, non irritant licentiam, quia licèt diſpoſitio facta per dolum verſantem circa cauſam finalem ſit inualida, cum nihil magìs contrarium ſit conſenſui, quàm error; ſecus, verò ſi, firma exiſtente cauſa finali motiua, error ſolùm verſetur circa cauſam impulſiuam, vt cum Sanchez, Coninch., Gutierez, Reginaldo, & Bonacina tenet Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat. 32. num. 133.*

81. Hæc licentia alteri Sacerdoti conceſſa debet eſſe ipſi notificata, vt validè Matrimonio aſſiſtat; ſi enim poſt licentiam conceſſam Matrimonio aſsiſtat, antequam fuerit ipſi notificata, inualidum eſt Matrimonium: nam hæc licentia eſt quoddam priuilegium, & quædam donatio, quæ non eſt valida quouſque acceptetur, nec acceptari poteſt quouſque non innoteſcit, ex *cap. 1. de præbendis in 6.*, & *cap. ſi tibi abſenti eodem tit.*, tum quia iuriſdictio, cui

aſsimilatur hæc licentia, non exercetur validè ab eo, qui ignorat, ſibi eſse conceſsam, vt tradunt communiter Iuriſtæ. An verò ſufficiat notificari nuncio miſſo ad eam impetrandam, vt ſi Sacerdos nuncium mitteret ad Parochum pro impetranda licentia, an ſufficiat quòd illam nuncius acceptet, ad hoc, vt Sacerdos poſſit validè Matrimonio aſſiſtere, antequam ipſe ſciat, licentiam eſſe conceſſam, & acceptatam à nuncio; Affirmant Sanchez *diſp.* 36. *num.* 8. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 3. *num.* 32., quos ſequitur Palaus §. 12. *num.* 6. Ratio eſt, quia huiuſmodi conceſſio regulanda eſt iuxta naturam gratiæ, ſeu priuilegij, & gratuitæ donationis, ſed donatio, & priuilegium habet perfectionem, & ſuum ſortitur effectum à puncto acceptationis factæ à nuncio ad id ſpecialiter deſtinato, vt communiter tradunt Doctores, & colligitur ex cap. *ſi tibi abſenti*, *de praben. in* 6.; ergo idem dicendum de conceſſione talis licentiæ; peccaret tamen Sacerdos Matrimonio aſſiſtens, antequam notitiam habeat conceſſionis factæ, propter periculum, cui ſe exponit faciendi matrimonium irritum, & nullum, ſi fortè licentia non eſſet conceſſa: Si tamen licentia eſſet iam conceſſa, quando aſsiſtit matrimonio, illud erit validum.

82. Verùm probabilius eſt, non ſufficere illam conceſsionem factam nuncio, ſeu Procuratori, antequam veniat ad notitiam Sacerdotis, qui debet aſſiſtere, prout tenent Pontius *lib.* 5. *cap.* 29. *num.* 8. Gaſpar Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 13. Auguſt. Barboſa *de Parochis cap.* 21. *num.* 75. Boſsius *cap.* 4. *num.* 139. Roſignol. *pranot.* 35. *num.* 18., & hoc propter declarationem Sacræ Congreg. Concilij ſub die 5. Decemb. 1626., & 15. Aprilis 1628., quam affert Barboſa de Parochis *loc. cit.* his verbis. *Cenſuit, Matrimonium contractum coràm Sacerdote extraneo, qui habet licentiam à proprio Parocho vnius ex contrahentibus, & ignorat, ſe illam habere, prout ignorat vnus ex contrahentibus, eſſe inualidum*; à qua declaratione non eſt recedendum.

83. Hic notant Doctores Pontius *lib.* 5. *cap.* 29. *num.* 8 Sanchez, Coninch., & Palaus *loc. cit.*, Sacerdotem non debere, regulariter loquendo, credere contrahentibus affirmantibus, ſe impetraſſe licentiam à Parocho, ſeu ab Ordinario, vt Matrimonio aſſiſtat, maximè ſi contrahere velint abſque denunciationibus, quia inde grauiſsima incommoda poſsunt oriri, niſi fortè perſonæ eſſent tam grauis authoritatis, vt nulla fraudis ſuſpicio adeſſet. Quamuis enim in re principaliter ſpectante ad vtilitatem animæ credi poſsit, & ſoleat Parti aſſerenti, ſe obtinuiſse facultatem à legitimo Superiore confitendi apud talem Sacerdotem, vel conſequendi ab eo abſolutionem in foro interno ab aliquo caſu reſeruato; in re tamen ſpectante ad externam gubernationem ſtandum non eſt dicto eiuſdem Partis indigentis tali conceſſione, argumentum in cap. *ſicut de ſentent. excom.* vbi aſſerenti, ſe fuiſse ab excommunicat abſolutum, non creditur, niſi habeat ſchedulam abſoluentis; ſicut etiam qui aſſerit, ſe communicaſse in Paſchate, debet habere ſchedulam communionis factæ. Si verò leuiter, & imprudenter credens aſsiſteret aliquorum matrimonio, non ſore validum aſſerit Roſignol. *num.* 15., quia conceſsio facultatis non fuit legitimè notificata Sacerdoti: ſed verius eſt, Matrimonium eſſe validum, ſi re vera illi obtinuerant licentiam, & nomine concedentis ei retulerant, quia defectus non eſſet ſubſtantialis vitians valorem, ſed ſolùm eſſet culpabilis, qui ſic imprudenter ſe gereret.

84. Licentia ſemel conceſsa Sacerdoti, vt validè matrimonio aſsiſtat, ante contractum Matrimonium eſt reuocabilis pro libito concedentis; reuocatio tamen debet eſſe notificata Sacerdoti per Epiſtolam, vel certum nuncium, vt latè probat Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 36. *num.* 9. Roſignol. *num.* 27 Coninch., & Hurtado, quos ſequitur Palaus *num.* 10., & quouſque non fuerit ſufficienter notificata reuocatio, matrimonium erit validum, quamuis re vera ſit reuocata. Si quis autem nullitatem Matrimonij opponeret propter carentiam, aut reuocationem licentiæ, teneretur id probare, alias credi non debet, vt cum Maſcardo notat Palaus.

85. Licentia ſemel data non expirat morte concedentis, vel amotione eiuſdem ab officio, etiamſi res ſit integra. Ratio eſt, quia gratia alicui facta, & conceſſa, quæ non continet delegationem iuriſdictionis contentioſæ, & fori externi, non expirat, etiam re integra, morte concedentis, vel amotione eiuſdem ab officio, cap. *ſi cui nulla de prabendis in* 6 cap. *ſi ſuper gratia de offic. deleg.* *eodem tit.*, vt latè probat Boſſius §. 53. *num.* 134., & cum eo tenent Garzias, Barboſa, Sanchez, Pontius, Suarez, Salas, Coninch., & alij plures ab eodem relati, non enim approbatio audiendi confeſsiones alicui conceſſa expirat, mortuo, vel amoto Prælato approbante, quia eſt gratia facta, nec expirat licentia alicui conceſsa eligendi ſibi Confeſsarium, aut celebrandi Miſſam in domo ſua, quia eſt gratia iam facta, quæ non ſpectat ad forum contentioſum, ſed etiam licentia aſsiſtendi Matrimonio eſt gratia facta, quæ non continet iuriſdictionem ſpectantem ad forum contentioſum; ergo ſemel conceſsa Sacerdoti, & ab eo acceptata, non reuocatur morte concedentis, vel eius amotione ab officio. Sed de his latiùs videri poteſt Boſsius *ſupra*, vbi plura ponit exempla, & aſsignat diſcrimen inter gratiam factam, quæ, re integra, non expirat morte concedentis, & gratiam faciendam, quæ ſpirat morte concedentis, vel eiuſdem remotione ab officio, ita etiam Roſignol. *diſq.* 4. §. 4.

DVBIVM XI.

De Numero, & qualitate Teſtium, qui debent Matrimonio aſſiſtere.

86. AD validitatem Matrimonij vltra præſentiam Parochi neceſsariam eſſe præſentiam duorum, vel trium Teſtium clarè conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap. 1 de reform. Matrim.* irritante matrimonium aliter contractum; inde Matrimonium contractum coràm Parocho, & vno ſolùm Teſte, quamuis digniſsimo, & omni exceptione maiore, erit irritum, & nullum propter defectum formæ à Concilio requiſitæ: ſufficiunt autem duo Teſtes præter Parochum, quia Concilium loquitur disiunctiuè, *duobus, vel tribus*, & ſic voluit ſufficere duo, quia *in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, & quia ad probationem cuiuſcumque negotij ſufficiunt duo teſtes; at quia debent huiuſmodi teſtes de contracto matrimonio poſſe teſtificari, debent ambo ſimul cum Parocho intereſse toti Matrimonio, nec ſufficit, quòd vnus audiat conſenſum Viri, & alter conſenſum Mulieris, ſicut non ſufficeret, ſi coràm vno Parocho vir ſuum conſenſum daret, & coràm alio Parocho mulier; an autem debeant eſse rogati, dicam Dub. ſequenti.

87. Difficultas eſt circa qualitatem Teſtium, an debeant eſſe omni exceptione maiores, vel poſſint etiam admitti teſtes minùs idonei, & qui reprobantur à Iure, cuiuſmodi ſunt impuberes, infames, excommunicati, conſanguinei, & propinqui, & ſimiles, qui communiter repelluntur à teſtificando. Affirmant nonnulli, quia teſtes requirantur à Trident. vt poſſint de Matrimonio teſtificari, ſed teſtes, qui non ſunt omni exceptione maiores, non ſatìs probant, quinimò à iure repelluntur; ergo vt ſatisfiat fini à Concilio intento, debent intereſſe teſtes omni exceptione maiores, ſicut requiruntur in alijs rebus, maximè quia Matrimonium eſt res grauiſſima, in qua militant eædem rationes, & pericula, quæ in alijs rebus.

88. Communis, & vera ſententia docet, non requiri Teſtes omni èxceptione maiores, ſed ſufficere teſtes quoſcumque, ſiue ſint pueri ante pubertatem, dummodo ſint vſu rationis prædìti, & intelligant quid agatur, ac teſtificari poſtea valeant, ſiuè infames, excommuncati, conſanguinei, & parentes contrahentium, illorum ſerui, familiares, & etiam fœminæ. Ratio eſt, quia Concilium ſolùm exigit duorum teſtium præſentiam, nec vllas in illis requirit qualitates, quas non omiſiſſet, ſi fuiſſent neceſſariæ ad valorem Matrimonij, ſicut eas expreſſit Pontifex in cap. *cum eſſes de teſtam.*; ergo non requiruntur illæ qualitates, tum quia, cum ſit Decretum correctorium iuris communis, nō eſt extendendum vltra id, quod expreſſè continet. Nec erat expediens, qualitates aliquas in teſtibus requiri, ne daretur occaſio dubijs, & litibus contra valorem Matrimonij cum maximis perturbationibus, & periculis. Adde, quòd in alijs etiam rebus ſæpè admittuntur teſtes minùs idonei, quando adhibentur ex communi partium conſenſu, quando res eſt fauorabilis, & quando præter priuatos teſtes, interuenit publicus miniſter, qui ſupplet illorum defectum, ſicut in Matrimonio interuenit Parochus, vel alius Sacerdos legitimè deputatus, & ita tenent Sanchez, Henriq., Bonacina, Hurtado, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 7. q.* 44 Palaus §. 13. Roſignol *prænot.* 36. *num* 5. Barboſa *de poteſt Epiſcop. allegat.* 32. *num.* 138., & de Parochis *cap.* 21 *num* 80.

89. Ad rationes oppoſitas facilè reſpondetur, in alijs quoque rebus non ſemper requiri teſtes omni exceptione maiores, & adeſt ſpecialis ratio illos non requirendi in Matrimonijs, quia maius periculum, & incommodum imminebat, ſi relictus fuiſſet aditus impugnandi Matrimonia ex defectibus teſtium, & è contra nullum imminet periculum, aut inconueniens, ſi Teſtes omnes, & qualeſcumque in hac re admittantur; proinde Trident. inducens neceſsitatem præſentiæ teſtium, nullam qualitatem expreſſit, nec requiſiuit. Quòd ſi agatur de Matrimonio diſſoluendo, tunc requiruntur teſtes omni exceptione maiores, nam cauſa Matrimonialis, quamuis quoad ipſius fieri, & conſtitutionem, ſit maximè fauorabilis, ac proinde teſtes quoſcumque admittat; quoad diſſolutionem tamen eſt maximè odioſa, & æquiparatur criminalibus, in quibus requiruntur probationes luce meridiana clariores, ita Roſignol *prænot.* 36. *num.* 8.

DVBIVM XII.

Qualis eſſe debeat præſentia Parochi, & Teſtium.

90. PRæſentia Parochi, & Teſtium in Matrimoniis neceſsaria non ſufficit, ſi ſit ſolùm phyſica, materialis, & corporea, qua quis eſt præſens loco, ſiuè dormiat, ſiuè vigilet. Sed debet eſse moralis, & humana in eo ſenſu, vt aduertant, & intelligant quid agitur, & comprehendant mutuum conſenſum contrahentium in accipiendo ſe inuicem in Coniuges, vt de eo teſtificari poſsint, vt docent communiter Doctores, quos fuſo calamo refert Boſsius *cap.* 3. §. 1. *num.* 2 Roſignol. *prænot.* 32. *num.* 2. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 5. *ſect.* 10. *num.* 176. Palaus *punct.* 13. §. 8 *num.* 11. Barboſa *d. allegat* 32. *num.* 78., et alij omnes, idque intelligit Concilium illis verbis; *præſente Parocho, & teſtibus*, quæ de præſentia morali, et humana debent intelligi, qua is qui aſsiſtit verè intelligat, et percipiat quid agatur, prout conſtat ex alijs verbis; *eorum mutuo conſenſu in-*

tellecto : inde amentes , furioſi , ebrij , dormientes , & alij vſu rationis carentes inepti ſunt ad hoc munus , quamuis phyſicè , & corporaliter aſſiſtant , quia non aſſiſtunt moraliter & humano modo , quod etiam conſtat ex *l. coràm Titio ff. de verbor ſignificat.* vbi habetur ; *coràm Titio aliquid facere iuſſus , non videtur præſente eo feciſſe , niſi is intelligat . Itaque ſi furioſus, aut infans ſit , aut dormiat : non videtur coràm eo feciſſe* . Ratio etiam eſt , quia Trident. ideò requirit præſentiam Parochi , & Teſtium, vt de Matrimonio legitimè contracto teſtificari poſſint coràm Eccleſia , quod facere non poſſunt, ſi fuerint corpore præſentes,ſed non percipiunt, & intelligunt quid agatur .

91. Henriquez *lib. 11. cap. 3.* putat, ſufficere ad valorem Matrimonij quòd Parochus , & Teſtes acceſſerint animo attendendi , licèt tempore contractus non attendant , nec aduertant quid agatur , quia in alijs Sacramentis ſufficit attentio , & intentio virtualis miniſtri ; ergo etiam ſufficit attentio virtualis Parochi , & Teſtium pro validitate Matrimonij, quod etiam probabile exiſtimat Trullench. *lib. 7. cap. 6. dub. 4. num. 2.* quatenus oppoſitum ſolùm vocat probabilius : at ſimpliciter , et abſolutè dicendum eſt , non ſufficere attentionem ſolùm virtualem , ſed neceſſariò requiri quòd Parochus, et Teſtes habeant actualem attentionem , et aduertentiam . Ratio eſt ſupra allata , quia præſentia Parochi , et teſtium in Matrimonio requiritur , vt poſsint de contracto Matrimonio , ſi opus fuerit , coràm Eccleſia iuridicè teſtari ; ad hoc autem non ſufficit attentio actualis antecedens , virtualiter tantùm perſeuerans tempore contractus , quia per illam non cognoſcuntur ea, quæ fiunt tempore contractus , et ſic debet eſſe actualis, prout docent Roſignol *prænot. 32. num. 7.* Filliuc. , Guttierez , Layman , Sanchez , et Barboſa apud eumdem Roſignol. , Auerſa *q. 6. ſect. 6.* Leander *diſp. 7. q. 37.* Boſſius *cap. 3. num. 21.* hanc appellans tutiorem Diana *part. 10. tract. 13. reſol. 20.* ; dicens, contrarium non eſſe probabile .

92. Nec obſtat , quòd in alijs Sacramentis ſufficiat in miniſtro attentio , & intentio ſolùm virtualis , quia in iſtis miniſter non eſt Iudex , nec teſtis , qui debeat teſtificari , ſed ſolùm requiritur ipſius intentio ad valorem actus, ad quem poteſt influere,quamuis virtualiter ſolùm perſeueret , at in Matrimonio Parochus , & Teſtes debent teſtificari,ſi opus fuerit , & ſic non ſolùm virtualiter , ſed actualiter debent attendere , & cognoſcere ea,quæ fiunt; ea ratione,qua Confeſſarius in Sacramento pœnitentiæ , quia eſt Iudex , qui debet iudicium ferre ſuper peccata expoſita , non ſufficit,quòd virtualiter attendat , ſed debet habere attentionem actualem , per quam cognoſcat , & intelligat ea, quæ dicuntur à pœnitente , vt per ſe patet .

93. Non eſt neceſſe, quòd Parochus , & Teſtes audiant voces contrahentium dummodo ſufficienter percipiant ſigna præſentem conſenſum indicantia , quia Matrimonium , & Sponſalia non ſolùm verbis , ſed etiam ſignis poſſunt validè contrahi, vt tradunt Sanchez *lib. 2. diſp. 31 num. 5* Guttierez *cap 46. num. 10.* Pontius *lib. 1.* & alij communiter, vt vidimus ſupra, *cap. 1. dub. 5.* ; an verò ſufficiat audire vocem contrahentium , vel neceſſe ſit eos videre , non omnes conueniunt ; Franciſcus Molinus *de rit. nupt. lib. 2. differ. 11. num. 120.* , & poſt illum Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat. 32. num. 86.* aſſerunt , non ſufficere ſi Parochus , & Teſtes audiant voces contrahentium , ſi illos non videant , vt ſi contrahentes eſſent à tergo alicuius parietis , vel haberent faciem velo coopertam , aut ſi Parochus infirmitate , ſeu alio caſu cœcus effectus eſſet , & non videret , quia præſentia Parochi , & Teſtium requiritur ad euitanda mala , & ſcandala , quæ in dies oriebantur ex clandeſtino Matrimonio , quibus non eſſet ſufficienter prouiſum, ſi Matrimonio aſſiſteret Parochus cœcus , aut non videns , quæ aguntur , cum facilè in voce falli poſſit.

94 Reſp. tamen, ad validitatem Matrimonij ſufficere , quòd Parochus , & Teſtes intelligant , & aliquo ſenſu percipiant ea,quæ per contrahentes aguntur ; vnde ſufficit, illos audire verba contractus, etiam intermedia cortina , vel pariete, quando habent benè notam vocem contrahentium . Ratio eſt , quia ad validitatem Matrimonij ſufficit conſenſus contrahentium ſigno ſenſibili expreſſus , & quòd actu percipiatur à Parocho , & teſtibus : at conſenſus contrahentium,ſicut poteſt exprimi , aut per ſola ſigna , aut per ſolas voces , ita percipi poteſt, aut viſu,aut auditu , & ſufficit , quòd alterutro ex his ſenſibus percipiatur ; & inde ſurdus bene videns , & cœcus bene audiens , poterunt vt Teſtes Matrimonio intereſſe .

95. Nec obſtat , quòd cœcus regulariter repellatur à teſtimonio ferendo , & quòd ſolus auditus in Teſtibus non ſufficiat , ſed requiratur præſentia , & viſus , vt tradunt Maſcardus *de probat.* , verbo *Cæcitas concl. 278. num. 7.* Farinac. *de teſtibus q. 61* , *& ſeqq.* , quia hæc non procedunt in ijs , quæ non viſu percipiuntur , ſed auditu , de quibus poteſt cœcus eſſe legitimus Teſtis , dummodo benè notas habeat loquentium voces , vnde poteſt teſtificari ſuper verbis ſtipulationis , & contractus à contrahentibus prolatis , ſi notam , et bene cognitam habeat vocem loquentis , ita Maſcard. *d. concl. 278. num. 10.* , *& 16.* Menochius *de arbitr. caſu 475. num. 16.* , *& 22.* Farinac. *d. q. 61. num 14.* , *& q. 69. num. 164.* , et ita tenent Henriq. , Sanchez , Guttierez , Pontius , Filliuc. , quos ſequitur Boſsius *cap. 3. num. 24.* Roſignol. *prænot. 32. num. 6.* , et alij communiter .

96. Sufficit etiam , quòd Parochus , et Teſtes

ſtes mutuum contrahentium conſenſum intelligant mediatè per Interpretem, quia nimirum contrahentes, ſi ſint ignoti, et diuerſi idiomatis à Parocho, et Teſtibus, poſsunt ſuum conſenſum manifeſtare per interpretem, ſicut per interpretem poſsunt Confeſsario ignotæ linguæ confiteri, nam cæteri contractus validè celebrari poſsunt per Interpretem, vt conſtat ex *l. 1. §. fin. de verbor. obligat.*; ergo etiam per interpretem poterit validè celebrari contractus matrimonij, cum nulla appareat ratio diuerſitatis, nec lex aliqua, quæ matrimonium excipiat à dicta regula generali, et ita tenent Sanchez *lib. 3. diſp. 39. num. 3.* Hurtad. *diſp. 5. diff. 15. num. 48.* Auerſa *q. 6. ſect. 6.* Roſigool. *prænot. 32. num. 3.* Diana *part. 10. tract. 13. reſol. 17.* et cum alijs Boſsius §. 52. *num. 251.*

97. Nec obſtat, ſi dicas cum Pontio *lib. 5. cap 21. num.* 10., præſentiam Parochi, et Teſtium requiri à Trident. vt poſsint Eccleſiam certificare de matrimonio contracto, at ſi Parochus, et Teſtes tantùm per Interpretem intelligant, quod agitur, nec ipſi poſsunt eſſe certi, nec Eccleſiam reddere certam, quia cum non ſint Teſtes de auditu proprio, ſed de auditu alieno, facilè decipi poſsunt, et innumeris litibus aditum aperire. Reſp. enim negando minorem; nam, vt benè oſtendit Boſsius, Interpreti integra fides danda eſt, cum ſit de communi conſenſu contrahentium electus, non vt Teſtis, ſed ad declarandum communem vtriuſque conſenſum. Inde falſum eſt, Parochum, et Teſtes in tali caſu eſſe Teſtes de auditu alieno, nam verè ſunt Teſtes de auditu proprio, quia, vt dictum, eſt Interpres non ſnngitur vice teſtis, ſed ſe habet tamquam vox ipſorum contrahentium, declarans eorumdem conſenſum ipſiſmet contrahentibus ad præſentiam Parochi, et Teſtium, qui proinde poſſnnt Eccleſiam certificare de contracto Matrimonio.

98. Quæres: An ſit neceſſe, quòd Parochus, et Teſtes, qui debent matrimonio aſsiſtere, ſint ad id ſpecialiter vocari, vel ſufficiat, ſi caſu fortuitò, et tranſeunter ſint præſentes; debere eſſe ad id ſpecialiter vocatos docent Bonacina *punct.* 8. *num.* 20., & 46. Leander *quæſt.* 38, et Pontius *lib. 5. cap. 21. num. 4.* vbi ex Farinacio tres adducit Cardinalium declarationes pro hac parte, et dicit, poſt tot Declarationes Cardinalium ampliùs de hoc dubitare non licere. Ratio eſſe poteſt, quia qui tranſeunter, vel caſu adſunt non dicuntur moraliter præſentes; cum autem ad validitatem matrimonij requiratur præſentia moralis Parochi, et Teſtium, non erit validum, ſi præſentia ſit tantùm caſualis, et per tranſitum, nec ſint ad hoc ſpecialiter vocati.

99. Reſp. ſufficere præſentiam caſualem, et per tranſitum abſque eo quòd Parochus, et Teſtes ſint ſpecialiter vocati, dummodo cognoſcant, et aduertant, quæ aguntur; nam re vera tali modo contraheretur Matrimonium corà̀m Parocho, & Teſtibus, qui poſſent de illo teſtificari, vt conſtat, et coram facie Eccleſiæ, quod eſt intentum Concilij, & ſic moraliter præſentes ad talem teſtificationem iudicantur, vt habetur ex *l. 11. ff. de teſtib.* ibi *Ad fidem rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur*, & hoc fuiſſe declaratum a Sacra Congreg. ex Salzedo refert Boſſius *cap. 3. num. 6.* illis verbis. *An ſi adſit Parochus dum contrahitur Matrimonium caſu, non cogitans, ſe ad id vocatum, ſed aliud agens, audiuit duos inter ſe contrahentes Matrimonium, ſit validum tale Matrimonium, in quo fuit præſens, non tamen certioratus, nequè ad id expreſſè vocatus, neque interponens ſuam auctoritatem dicto, vel facto; vel potiùs ſit nullum, quaſi aſſiſtentia authoritatiua per Concilium requiratur non nuda, vel carnalis præſentia, Sacra Congregat. Concilij cenſuit valere, etiamſi Parochus aliam ob cauſam adhibitus ſit ad illum actum*, & ita in facti contingentia fuiſſe Matrimonium ſic contractum, iudicatum validum tum Mediolani, tum Romæ aſſirmat Boſſius, & ita tenent Salzedo, Riccius, Guttierez, Spino, Auguſt. Barboſa, Franciſcus Molinus, Sanchez, Layman, Filliuc., & alij ab eodem Boſſio citati, ita etiam Roſignol. *prænot.* 32, *num.* 10. Auerſa ſect. 6. Diana *part.* 10. *tract.* 13, *reſol.* 16. Ad declarationes in oppoſitum allatas dicendum eſt, illas debere intelligi, quando Parochus, & Teſtes ita caſu, & tranſeunter inueniuntur, vt non plenè percipiant quid agitur.

100. Hinc bene inſert Roſignol., validum eſſe Matrimonium, ſi contrahentes ſe præſentent Parocho, & Teſtibus ſimul exiſtentibus in aliquo conuiuio, & coràm ipſis mutuum præſtent conſenſum. Item, ſi caſu tranſeunte Parocho per viam, coram ipſo, & Teſtibus ſuum manifeſtent conſenſum, vel coràm Parocho, & Teſtibus titulo alterius negotij vocatis. Idem dicendum, ſi fiat coràm Parocho antecedenter non vocato, dum ſacris indutus veſtibus ad Altare progreditur Miſſam celebraturus, vel quando, ea finita, ab Altari recedit, dummodo Parochus verè percipere poſſit quid agatur: ſi enim conſtet, Parochum non percipiſſe, nec audiuiſſe, tunc contractus non valet, quia id ſanè requiritur, vt ſupra diximus.

101. Eadem ratione validum eſt Matrimonium contractum coràm Parocho, & Teſtibus doloſè, per vim, & metum adductis, & retentis, dummodo percipiant id, quod agitur, quia etiam ſic cenſentur moraliter præſentes, vt poſſint de Matrimonio contracto teſtificari, & ita definitum reperitur à Sacra Congreg. Concilij apud Farinacium, Salzedo, & Rebellium, quæ interrogata. *An ſi inuitus, & compulſus per vim adſit Parochus, præcedente, vel non præcedente prohibitione Ordinarij, tale Matrimonium ſubſiſtat*; Reſpondit. *ſubſiſtere*, & habetur ex

ed by Google

tur ex illa *l. coram Titio ff de verbor. ſignificat.* relata ſupra *num.* 90. vbi additur, *ſcire autem non velle is debet, nam, etiam eo inuito, rectè fit*; quando enim aliquid fieri debet præſente aliquo, ſatis eſt, ſi fiat, eo ſciente, & intelligente, non autem eſt neceſſe fieri, eo conſentiente, & volente, ita Sanchez, Nauar., Petrus Ledeſma, Pontius, Filliuc., Hurtado Luyſius, Villalobos, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 39. ita etiam Boſſius *num.* 3. Roſignol. *num.* 13. Bonacina *num.* 20. Palaus *punct.* 13. §. 8. *num.* 13. & alij communiter.

102. Quòd ſi Parochus, & Teſtes doloſè per vim, & metum adducti, & retenti, affectent non intelligere, claudendo aures, & oculos, ſi verè intelligant, Matrimonium erit validum, vt habetur ex declaratione Sacræ Congreg. quam ex Salzedo, Farinacio, & Rebell. affert Leander *q.* 40. his verbis; *& quid, ſi Parochus adfuerit, nihil tamen eorum, quæ agebantur vidit, vel audiuit; verè tale Matrimonium ſit nullum?* Reſp. *Congregatio Matrimonium non valere ſi non intellexit, niſi ipſe Parochus affectaſſet non intelligere*: ex qua declaratione infert Leander cum Pontio, & ſequitur Boſſius *cap.* 3. *num.* 22. validum in eo caſu fore Matrimonium, quamuis Parochus nihil viderit, aut audiuerit, tum propter apertam Sacræ Congreg. declarationem; tum quia Parochus, eo ipſo quòd affectat non intelligere, admonitus primò, velle Matrimonium contrahere Virum, & Fœminam præſentes, ignorare non poteſt conſenſum contrahentium, atque adeò teſtis eſſe poteſt eius conſenſus apud Eccleſiam. Verùm ſi nihil vidit, aut intellexit, quamuis hoc data opera fecerit, non video quomodo poſſit eſſe teſtis conſenſus non cogniti, nec intellecti; quare meliùs Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 39. *num.* 6. quem ſequitur Bonacina *num.* 20., & Roſignol. *prænot.* 32. *num.* 5. docent, Matrimonium fore inualidum, quando Parochus nihil omnino intellexit, et explicat Sanchez declarationem Sacræ Congreg., vt ſenſus illius ſit, *niſi affectet non intelligere*, id eſt *niſi conſultò, & data opera fingat, ſe non intelligere mutuum conſenſum, quem re vera intellexit.*

103. Peccant tamen grauiter contrahentes, & alij, qui Parochum vi, & dolo ad aſſiſtendum Matrimonio retinent, aut coràm eo doloſè, quaſi ad aliud vocato, aut caſu tranſeunte contrahunt, propter iniuriam, et irreuerentiam illatam, tum Eccleſiæ, tum Sacramento, tum ipſi Parocho, qui vt Perſona publica Matrimonio aſſiſtit, eſſentque puniendi ab Ordinario, & Coniuges inhibendi, ne conſũment Matrimonium, antequam fiant conſuetæ denunciationes, Palaus *punct.* 13. § 8. *num.* 11. Sanchez *diſp.* 39. *num.* 12. Auerſa *ſect.* 6. Barboſa, Coninch.; Layman, Guttierez, quos ſequitur Boſſius *num.* 4., excipiunt tamen caſum, quando vrgens eſſet neceſſitas contrahendi, & Parochus ſine iuſta cauſa nollet aſſiſtere, & non pateret acceſſus ad Superiorem; tunc enim aiunt, licitè poſſe contrahentes doloſa æquiuocatione illum vocare, & eo præſente Matrimonium contrahere, quamuis non poſſint illum vi cogere, ſic Palaus, Sanchez, & Boſsius ſupra Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 15. *num.* 51. Leander *quæſt.* 41.

DVBIVM XIII.

Quem Ritum ſeruare debeat Parochus aſſiſtens Matrimonio.

104. Circa ritum ſeruandum à Parocho præcipit Concilium Tridentinum in ſuo Decreto, quòd *Parochus, Viro, & Muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat; Ego vos in Matrimonium coniungo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vel alijs vtatur verbis iuxta receptum vniuſcuiuſque Prouinciæ ritum*: hanc præuiam interrogationem non poſſe omitti à Parocho abſque culpa lethali docent Vega *lib.* 6. *caſu* 112., & Rebell. *q* 7. *num.* 3. quia eſt res magni momenti, quæ præcipitur à Trident. illis verbis *præcipit Sancta Synodus, &c.* ſub veniali tantùm obligari Parochum, aiunt Sanchez *num.* 9. Guttierez *cap.* 69 *num.* 16. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 5. *num.* 74. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 294., quia poteſt eſse, vt contrahentes ipſi ex ſe, & non interrogati proferant conſenſum.

105. Verùm ſi contrahentes non interrogati ſuum explicant conſenſum, nulla culpa erit, nec etiam venialis, interrogationem omittere, quia iſta ordinatur ad intelligendum conſenſum, quo ſufficienter intellecto, ceſsat obligatio, & neceſſitas dictæ interrogationis; quare dicta verba Concilij *Viro, & Muliere interrogatis*, intelligi debent, quando adeſt neceſſitas, & æquiualent alijs ſequentibus, *& eorum mutuo conſenſu intellecto*. Sic tenent Boſſius *num.* 16. Roſignol. *prænot.* 33. Auerſa *q.* 6 *ſect.* 7. Leander *diſp* 7 *q.* 33. At quando contrahentes non proferunt ex ſe conſenſum, ſed expectant interrogationem Parochi, tenetur iſte interrogare, ſeu monere, vt proferant ſuum conſenſum, & quidem ſub mortali, cum res ſit grauiſſima, cum neceſsariò debeat Parochus conſenſum cõtrahentium intelligere, vt poſſit de validitate Matrimonij teſtificari.

106. Ex quadam ſolùm conuenientia Parochus debet priùs interrogare Virum, & poſtea Fœminam, vt indicatur à Trident. *Viro, & Muliere interrogatis*, & hoc ob honeſtatem mulieris, vt minori pudore ſuffuſa, cum iam vir conſenſerit, ipſa quoque conſenſum aperiat, & ita communiter obſeruatur in praxi, & præſcribitur in Rituali Romano, & hunc modum inuertere eſſet aliqua inordinatio. Non tenetur Parochus contrahentes interrogare, an inter ipſos

adſit

adſit aliquod impedimentum dirimens, quia cum ad Matrimonium deuenitur iam præceſſerunt denunciariones, ex quibus conſtare debet, an tale impedimentum ſubſiſtat, vt docent Roſignol. *pranot.* 33. *num.* 5. Boſſius *num.* 20. Pontius *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 3. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 38. *num.* 10. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 294.

107. Habito, & intellecto contrahentium conſenſu, Parochus debet dicere illa verba; *Ego vos coniungo in Matrimonium in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, quæ ramen non ſunt de eſſentia Matrimonij, cum nec ſint forma, nec materia, nec Parochus ſit miniſter huius Sacramenti, vt oſtendimus ſupra *cap.* 3. *dub.* 8., & indè validum eſſet Matrimonium, quamuis Parochus nihil omnino diceret, vt deciſum à Sacra Congreg. refert Boſſius §. *9. num.* 14., & tenent Doctores communiter, quos fuſo calamo refert ibidem. Peccaret quidem Parochus contra præceprum Tridentini, ſi illa omitteret, quod peccatum eiſe lethale docent Auerſa *ſect.* 7. Rebelli *part.* 2. *lib.* 2. *q.* 7. *ſect.* 2. *num.* 4., & alij, quia Sacramenta debent aliquo ritu Eccleſiaſtico perfici, nec alius datur præter benedictionem Sacerdotis; at meliùs Sanchez *diſp.* 38. *num.* 7. Coninch. *diſp.* 27. *num.* 45. Villalobos *tom.* 1. *tract.* 13. *diff.* 6. *num.* 3. Roſignol. *num.* 7. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 256. aſſerunt, non fore cnlpam mortalem, ſed venialem illa verba omittere, quia eſt rranſgreſſio præcepti in materia leui, quia illa verba cum nec ſint forma Sacramenti, nec pertineant ad magnam ſolemnitatem, non poſſunt inducere peccatum graue, ſi omittantur.

108. Si Quæras: quem ſenſum habeant illa verba; *Ega vos coniunga in Matrimonium*, facilè reſpondetur, facere hunc ſenſum; declaro, ſeu approbo veſtrum Matrimonium, ſeu veſtrã maritalem coniunctionem, nomine Eccleſiæ, & tamquam illius Miniſter; non enim illa verba continent ſormam Sacramenti, ſed approbationem, & acceptationem publicam contractus iam facti, cum benedictione Eccleſiæ; validumque eſt Sacramentum, quamuis omittantur, vt ſupra diximus. Debet etiam Parochus alia præſtare, quæ in Rituali præſcribuntur, ſcilicet annulum benedicere, & immittere, & alias dicere preces, quas omittere eſſet ſolùm veniale, & quandoque nullnm, vt ſi Sponſi non haberent annulum benedicendum.

109. Curare debet Parochus, ne contrahentes in peccato mortali ad huiuſmodi Sacramentum accedant, quia nounm committerent peccatum contra reuerentiam debitam Sacramento, ac proinde curare debet, vt confeſsionem, vel ſaltem contritionis actum præmittant, an verò contrahentes Matrimonium in peccato lethali committant vnum, vel duo peccata, vnum quatenus recipiunt Sacramentum indignè, & alterum quatenus adminiſtrant, diximus ſupra *caput* 3. *dub.* 8.

110. An verò repellendi ſint à Matrimonio contrahendo, qui fidei rudimenta neſciunt, affirmat Barthol. Ledeſma *de matrim. dub.* 21. quem ſequitur Vega *lib.* 3. *ſum. caſu* 211., & ſaltem de mandato Epiſcopi Pontius *lib.* 5. *cap.* 36. *num.* 8. donec ſaltem orarionem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum fidei, præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, ac ſeptem peccata capitalia didicerint, niſi quis præ ſenio, aut ingenij rudis tarditate incapax prorſus ſit, & quidem ſi contrahentes ea ignorent fidei rudimenta, quæ ipſi ſcire tenentur in ordine ad ſalutem, ſunt ſine dubio repellendi, donec ea addiſcant; quia per talem ignorantiam manent in peccato, qui autem eſt in peccato non debet ad Sacramenta admitti.

111. Non debent tamen, nec poſſunt arceri illi, qui ſcientes quantum ex obligatione tenentur, ignorant, aut è memoria recitare neſciunt, quæ alij fideles ſolent ſcire, & ita pluries per Sacram Congregationem ſuper negotijs Epiſcoporum ſuiſſe deciſum, ex Aloyſio Riccio *in praxi fori Eccleſ. decis.* 638. *in prima impreſſione, & reſol.* 576. *in* 2. *edit.* referunt Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *num.* 173., & Boſſius *cap.* 15. *num.* 5., & tenent Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 15. *num.* 19. Ioan. Sancius *in ſelect.* 5 *diſp.* 28. *num* 9. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 85.; Expedit tamen ſuauiter, abſque vi, bono modo, & prudenti ratione ad breue tempus impedire Matrimonium, vt ſic doctrinæ addiſcendæ curam habeant, vt rectè monet P. Homobon. de Bonis *in exam. Eccleſ. part.* 3. *tract.* 13. *cap.* 11. *quæſt.* 33. *reſol.* 2., & in hoc ſenſu ſtatutum fuit à Cardinali Paleoto in Archiepiſc. Bonon. part. 3. de Sacram. Matrim. fol. 157. col. 1. hoc modo. *Quæret Parochus: An Matrimonium facturi doctrinam Chriſtianam ſciant, aut ſaltem Pater noſter, Aue Maria, Credo, & Decalogum, quòd ſi vterque ea neſciat, aut eorum alter, moneat illos, ſe non antea ad Tertiam denunciationem venturum, quàm illa ab ipſis rectè memoria teneri, & intelligi perſpexerit.*

112. Ad ritum huius Sacramenti ſpectat locus, & tempus, in quo deber celebrari: & quidem eſſe celebrandum in Eccleſia, in qua diuina Myſteria, & Sacramenta celebrantur, maximè conueniens eſt, nihil tamen eſt in Iure præſcriptum; vnde licitè poteſt etiam extra Eccleſiam, in priuatis domibus celebrari, prout cum Boſſio *cap.* 3. *num.* 12. tenent Nauar., Iulius Sannazarius, Fran. Zipæus, Auguſt. Barboſa, Fran. Leo, Sanchez, Rebell., Reginaldus, Bonacina, Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 279., & alij ab eo relati; nam, vt Matrimonium dicatur celebrari in facie Eccleſiæ, non eſt opus, vr in ipſa materiali Eccleſia, vel in eius limine celebretur, ſed hodie ſufficit, quòd celebretur coràm Parocho, & Teſtibus iuxta Decretum Tridentini, quòd fieri poteſt, tum in Eccleſia, tum in priuatis domibus: Nec poſſe ab Epiſcopo prohiberi quominùs

minùs

Digitized by Google

minùs in priuatis domibus Matrimonium celebretur, aſſerit Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *num.* 18. ex quadam declaratione Sacræ Congreg. per hæc verba; *Ordinarius non poteſt prohibere, quin Matrimonia domi celebrentur, ſeruata Concilij forma: ſed cum maximè deceat, vt in Eccleſia celebrentur, id hortari debet, non præcipere.* His tamen non obſtātibus, Epiſcopi in ſuis Synodis, & Diœceſibus prohibere ſolent, ne Matrimonium celebretur, niſi in Eccleſia, vt de Synodo Panormitana teſtatur Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 279.

113. Nullum quoque tempus ſtatutum eſt pro Matrimonio contrahendo, nullum tempus excluſum, quare poteſt quocumque tempore, manè, veſperè, die feſtiuo, vel feriato, & quacumque hora celebrari; quando enim in Sacris Canonibus prohibentur nuptiæ in Quadrageſima, vel Aduentu, id non intelligitur de ipſo contractu Matrimonij, ſed de ſolemnitate Benedictionis, & traductionis faciendæ poſt Matrimonium contractum, vt infra dicemus ſuo loco: expedit tamen, & vſu receptum eſt apud plures Eccleſias, vt matutinis horis celebretur ad Miſſarum ſolemnia, Sacerdote celebrante Miſſam votiuam ad id propriam, maximè ſi ſolemniter fiat, & Nuptiæ ſint benedicendæ, & etiamſi non ſit danda benedictio, quia hora matutina magìs conuenit reuerentiæ Sacramenti, vt cum Iulio Sannazario, & Poſſeuino notat Boſſius *cap.* 3. *num* 13.

114. Debet Parochus habere librum, in quo poſt contractum Matrimonium deſcribat Coniugum, & Teſtium nomina, diem, menſem, annum, & locum contracti Matrimonij, illumque apud ſe cuſtodire, iuxta Decretum Concilij Tridentini *cap.* 1. *de refor. matr. ſeſſ.* 24. vbi ait; *Habeat Parochus librum, in quo Coniugum, & Teſtium nomina, diemque, & locum contracti Matrimonij deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat.* Nam ex libro Parochi ſumi debet, quoties opus fuerit, authenticum documentum de quocumque Matrimonio contracto, & quidem, mortuis Teſtibus, & Parocho, ſolo huiuſmodi libro abſque alijs probationibus Matrimonium contractum plenè probari docet cum alijs à ſe citatis Barboſa *d. allegat.* 32. *num.* 175., quia in hoc Curati fides, & induſtria fuit electa à Sacro Concilio; quare ſub mortali ad id obligatur Parochus, quia eſt res valdè grauis, prout Barboſa *ibidem num.* 174. Guttierez, Sanchez, Reginaldus, quos affert, & ſequitur Boſſius *cap.* 15. *num.* 11. Addit Concilium; *ſi quæ Prouinciæ alijs, vltra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus, & Cæremonijs in hac re vtuntur, eas omnino retineri Sancta Synodus vehementer optat.* Deinde *hortatur Coniuges, vt antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante Matrimonij conſummationem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad Sanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum piè accedant.*

DVBIVM XIIII.

De Pœnis Clandeſtinè Contrahentium.

115. SAncta Synodus poſtquam irritum fecit, ac declarauit Matrimonium contractum ſine Parocho, & Teſtibus, quod eſt propriè, & rigoroſè Clandeſtinum, ad differentiam alterius Matrimonij celebrati coràm Parocho, & Teſtibus, ſed omiſſis denunciationibus, ſeu publicationibus, quod pariter dicitur Clandeſtinum, & poſtquam contrahentes inhabiles reddidit ad ſic clandeſtinè contrahendum ſubiungit; *Inſuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore Teſtium numero, & Teſtes, qui ſine Parocho, vel Sacerdote huiuſmodi contractui interfuerint, nec non ipſos contrahentes grauiter arbitrio Ordinarij puniri præcipit.* Ex quo patet, vltra irritationem contractus, & inhabilitatem contrahentium ad ſic clandeſtinè contrahendum, nullam eſſe à Concilio impoſitam pœnam determinatam, nec Parocho, nec Teſtibus, nec ipſiſmet contrahentibus, ſed relictam eſſe pœnam arbitrariam eis per Iudicem imponendam; quam tamen Iudex tenetur imponere, & quidem grauem proportionatam delicto, quod eſt grauiſſimum, quia Concilium vtitur verbo præcipiendi, & contra præceptum Concilij faceret non puniens, prout docent Salzedo Vgolinus, Guttierez, Barboſa, Sanchez, Rebellius, & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius *cap.* 6. *num.* 68. vbi dicit, quòd pœna illa arbitraria intelligitur de corporali, vel pecuniaria quoad Laicos.

116. Ex hoc inferunt plures, per hanc determinationem Tridentini ceſſare antiqua Iura, quibus Parochus per triennium ſuſpendebatur ab Officio, vt docent Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 48. *num.* 4. Guttierez *de Matrim. cap.* 75. *num.* 14. Gaſpar Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 17 *num.* 55., quia pœna legis antiquæ corrigitur per nouam legem poſteriorem, & eius pœnam; cum ergo Trident. dixerit, quòd Parochus aſſiſtens Matrimonio cum minori Teſtium numero ſit puniendus pœna arbitraria, non erit ampliùs puniendus pœna antiqua triennalis ſuſpenſionis. Verùm Boſſius *cap* 6. *num.* 81. ſecutus Salzedum, Zipæum, Alterium, Barboſam, Vgolinum, Henriquez, & alios, docet, Parochum aſſiſtentem Matrimonio cum minori Teſtium numero, aut ſine Teſtibus, vltra pœnam arbitrariam, incurrere etiam pœnam triennalis ſuſpenſionis latam in cap. *Cum inhibitio* §. *fin. de Clandeſt. deſponſat.*, quia Tridentinum in hoc non derogat Iuri antiquo, ſed potiùs fatetur, ſe velle inhærere veſtigijs Concilij Lateranenſis, vnde deſumptum eſt illud Cap. *Cum inhibitio*, & quia pœna à lege noua impoſita, veterem alijs legibus impoſitam, ſu-

ſtuliſſe

ſtuliſſe non videtur, vbi vnaquæque ſuſtineri poteſt, Bartol. *in l. 1. ff. de vi bonorum raptorum*. Deinde, quia Matrimonium clandeſtinum magìs odioſum, & prohibitum eſt hodie, quàm olim, cum antea non obſtante iuris prohibitione, validum eſſet, nunc verò inualidum, & ſic videtur magis plectendus, qui clandeſtinè contrahit. Quia tamen hodie Matrimonium clandeſtinè contractum eſt irritum, & nullum, vix inueniri poteſt, qui illud ſic contrahat; vnde ab huiuſmodi pœnis explicandis abſtineo, de quibus videri poteſt Boſsius *toto cap. 6*.

116. In Trident. *eodem cap. 1. de reform. Matrim.* inuenitur impoſita pœna Sacerdoti ſæculari, vel Regulari, qui ſine licentia proprij Parochi, vel Ordinarij auſus fuerit coniungere ſponſos, vel illos benedicere, per hæc verba; *Si quis Parochus, vel alius Sacerdos, ſiue regularis, ſiuè Sæcularis ſit, etiamſi id ſibi ex priuilegio, aut immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ Sponſos, ſine illorum Parochi licentia, Matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tamdiù ſuſpenſus maneat, quamdiù ab Ordinario eius Parochi, qui Matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur*; ac proinde incurrit ipſo facto ſuſpenſionem ab officio, & beneficio, donec abſulutionem obtineat ab Ordinario illius Parochi, qui debebat Matrimonio aſſiſtere; requiritur tamen ad eam incurrendam audacia, id eſt certa ſcientia, iuxta verbum Concilij, ac proinde ab illa incurrenda excuſat ignorantia quælibet, etiam craſsa, vt cum Sanchez, Guttierez, Bonacina, & alijs docet Boſſius *num. 97*.

CAPVT VIII.

DE DENVNCIATIONIBVS MATRIMONIO PRÆMITTENDIS.

DVBIVM I.

An, & Quatenus præmittendæ ſint denunciationes.

1. ANte celebrationem Matrimonij, illud eſſe publicè denunciandum in Eccleſia, vt Populus poſsit impediméta, ſi quæ occurrunt, detegere, clarè conſtat ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. Matrim.* ſic ſtatuente; *Præcipit Sancta Synodus, vt in poſterum antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia publicè denuncietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum: quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur*. Quod quidem factum eſt cohærenter ad id, quod iam ſtatutum erat in Concilio Lateranenſi ſub Innocent. III. cap. 51. vt habetur cap. *Cum inhibitio de Clandeſt. deſponſat.* vbi ſtatuitur. *Vt cum Matrimonia fuerint contrahenda in Eccleſijs per presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito; vt intra illum, qui voluerit, & valuerit legitimum impedimentum opponat, & ipſi presbyteri nihilominùs inueſtigent, vtrùm aliquod obſtet impedimentum*.

2. Denunciationes eſſe de ſubſtantia, & eſſentia Matrimonij, adeò vt ſit nullum, & irritum, ſi omittantur, tenent Cephalus *lib. 3. conſ. 421*, & Menochius *lib 1. conſ. 79. num. 70.* apud Dianam *part 3. tract. 4. reſol* 241., quia Trident. eodem Decreto, eodemque tenore verborum præcipit, denunciationes præmittendas, & aſſiſtenriam Parochi, & Teſtium, ſed hanc præcipit ſub nullitate; ergo etiam præcipit ſub nullitate denunciationes præmittendas: Deinde, quia Trident. præſcribit modum, & formam ſeruandam. *Quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Eccleſiæ, procedatur*. Sed non valet id, quod fit, non ſeruata forma à iure præſcripta; ergo nullum eſt tale matrimonium.

3 Communis, & vera ſententia docet, publicationes non eſſe de ſubſtantia matrimonij, quod eſt validum, & ratum, quamuis illæ indebitè omittantur, dummodo non ſubſit aliud impedimentum, & defectus ſubſtantialis, & ita ſæpè declaratum fuiſse à Sacra Congreg. Concilij docet Boſsius *cap. 7 num. 3*. Sumitur ex ipſo contextu verborum Trident, vbi duo præcipit, alterum de præmittendis denunciationibus, & alterum de aſſiſtentia Parochi, & Teſtium; circa hoc appoſuit clauſulam irritantem, non circa illud: non enim dixit, qui aliter, quàm præmiſſis denunciationibus, contrahere attentabunt, contractum nullum, & irritum decernit: ſicut dixit, qui aliter, quàm præſente Parocho, &c. quo dicendi modo ſatìs expreſſit, nolle matrimonium irritari per omiſſionem denunciationum. Deinde, quia remittit arbitrio Epiſcopi diſpenſationem denunciationum, quando expedire iudicabit, non ſic diſpenſationem ſuper aſſiſtentia Parochi, & Teſtium. Ad rationem oppoſitam facilè reſpondetur, vtrumque à Concilio præcipi, ſed vnum cum clauſula irritante, non alterum; præcipiendo denunciationes Concilium præſcribit modum, & formam ſeruandam, vt Matrimonium licitè contrahatur, non vt validè, & ita tenent Auctores communiter, quos fuſo calamo referunt Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *num.* 2. Leander *diſp. 7. q. 45.*, & Boſſius *cap. 7. num. 2.*

4. An verò ſit peccatum mortale Matrimonium celebrare, non præmiſſis denunciationibus, nec obtenta ab Ordinario licentia illas

omittendi. Reſp. peccare mortaliter Parochum, & Contrahentes, ſi illas omitrant, quia vtrumque Concilium Lateranenſe, & Trident. ſeriò, & grauiter præcipiunt, tales denunciationes præmitti, eſtque præceptum in materia valdè graui, cum ſit latum ad multa mala vitanda; ergo erit culpa grauis illas omittere, quod Conf. ex eo, quia Matrimonium celebratum ſine publicationibus dicitur etiam clandeſtinum, quod ſemper Eccleſia deteſtata eſt, pœnamque impoſuit Parocho in Concilio Lateranenſi, ſi matrimonio aſſiſtat ſine publicationibus, & ita tenent Sanchez *lib. 3. diſp. 5. num. 6.* alios plures adducens, Pontius *lib. 5. cap. 30. num. 3.* Bonacina *q. 2. punct. 6. num. 7.* Auerſa *q. 7. ſect. 1.* Diana *part. tract. 4. reſol. 236.* Leander *diſp. 7. q. 46.*, &, alijs citatis, Barboſa *d. allegat. 32. num. 3.*

5. Quod verum eſt, etiamſi Parochus per alias diligentias à ſe factas moraliter ſciret, nullum adeſſe impedimentum, quia non eſt liberum Parocho denunciationes in alias diligentias commutare, illaſque prætermittere ob notitiam aliunde habitam. Nam Eccleſia ſpecificè præcipit tales publicationes, vt matrimonia omnibus propalentur, & faciliùs detegantur impedimenta, ſi quæ ſunt, nec reliquit arbitrio Parochi illas commutare in alias diligentias, ita citati Doctores contra Sotum *in 4. diſt. 28. q. 1. art. 2. ad 1.* Petrum Ledeſma *q. 45. de Matr. punct. 1. dub. 3., & punct. 3. dub. 1.*, & alios aſſerentes, non eſſe peccatum mortale, quando Parochus adhibuit ſufficientem diligentiam ad inquirendum, an aliquod eſſet impedimentum. Quòd ſi Parochus certus, non adeſſe impedimentum, vnam tantùm omitteret publicationem, poterit à mortali excuſari ratione paruitatis materiæ, quamuis reprehendendus, ſi hoc faciat, ita Sanchez ſupra *num. 7.* Guttierez *cap. 57. num. 1.* Barboſa *d. allegat. 32. num. 5.* attamen Coninch *diſp. 27. dub. 5 concl. 3.* Pontius *lib. 5. cap. 30 num. 2.* Leander *q. 47*, & alij apud ipſum tenent, omiſſionem vnius publicationis eſſe peccatum mortale, quia vna ex tribus non eſt materia leuis, vt conſtat ex fine ad quem ordinantur, cum poſſit quis velle expectare tertiam publicationem ad impedimentum detegendum; quare Parochus debet omnes tres præmittere ad Matrimonium.

DVBIVM II.

Quando, & vbi ſint Denunciationes faciendæ.

6. DEnunciationes fieri debent in Eccleſia tribus diebus feſtiuis, & inter Miſſarum ſolemnia; vt cõſtat ex Trident., quia illis diebus, & locis maior concurſus Parochianorum inuenitur, ad quorum notitiam faciliùs poterit Matrimonium celebrandum peruenire, & ſic faciliùs detegi impedimentum, ſi quod inſit, & inde illas fieri non poſſe in aliquo die feriali, quamuis frequens populus ſit, docent Ricius *in praxi deciſ. 257. num. 3.* Pontius *loc. cit. num. 7.* Filliuc. *tract. 10. num. 174.* Hurtad., Poſſeuinus, Diana, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 7. q. 51.*, quia id expreſſè docet Trident., & fuit declaratum à Sacra Congreg. per hæc verba; *Epiſcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibita ſunt nuptiæ remittere poteſt aliquas denunciationes ſecundùm prudentiam ſuam, & iudicium, non tamen iubere, vt in diebus ferialibus fiant.* Idem ſtatutum eſt in Concil. Mediolan. *lib. 4. de Sponſal cap. 2.* ibi vt *in illis feſtiuis diebus fiunt, qui Eccleſiæ præcepto ſeruantur.* Idem ſtatutum videtur in Synodo Diœceſana Bononienſi ibi; *per trinas denunciationes diebus feſtiuis habendas Matrimonium publicetur*: & intelligi debere de diebus feſtiuis ex præcepto Eccleſiæ ſeruandis patet ex ſpeciali Edicto publicato die 22. Septembr. 1701, vbi expreſſe dicitur, illas fieri debere tribus diebus feſtiuis de præcepto, & quidem, ſiſtendo in rigoroſo ſenſu verborum Trident., non poſſe denunciationes fieri in diebus ferialibus, ſed dumtaxat in diebus feſtiuis docet etiam Rouignol. *praenot. 37. num. 3.*

7. Verùm illas fieri poſſe non ſolùm diebus feſtiuis, ſed etiam feriatis, ſi magnus adſit concurſus in Eccleſia, vt quia eſt Feſtum vocationis illius Eccleſiæ, vel quia inſignis Concionator habet Concionem, aut quia adeſt ſolemnis ſupplicatio, vel alia de cauſa magnus Populi concurſus, docent quamplures Doctores, quia tunc ſatisfit fini Concilij, qui eſt, vt ad multorum notitiam perueniat Matrimonium celebrandum, quo faciliùs impedimenta detegantur, ita Auguſt. Barboſa *d. allegat. 32. num 15.*, *& de offic. Parochi cap. 21. num. 20.* Bonacina *punct. 6. num. 18.* Ant. à Spiritu S. *diſp. 5. num. 183.* Andreas à MatreDei *cap. 8. punct. 6. num. 74.* Palaus *punct. 13 §. 3. num. 4.* Sanchez, Layman, & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius *cap. 7 num. 6.* Rouignol. *ſupra num. 4.* quorum ſententia poteſt in praxi tuta conſcientia ſequi, maximè quia Trident. primariò, & principaliter intendit, vt denunciationes coràm Populi frequentia fiant. Nec obſtat declaratio Sacræ Congreg. in oppoſitum adducta, quia ſupponit, feriatis diebus non adeſſe, in Eccleſia populi frequentiam, ſine qua non poteſt Epiſcopus concedere, vt fiant diebus feriatis, ſecus ſi aderit populi frequentia, vt ſupra dictum eſt; quòd ſi in aliqua Diœceſi ſit expreſſè definitum, vt fiant diebus feſtiuis de præcepto, id vtique ſeruandum erit.

8. Denunciationes faciendæ ſunt tribus diebus feſtiuis continuis, ita quòd non intermedient alij dies feſtiui; non tamen peccaret mortaliter Parochus, ratione paruitatis materiæ, ſi vno, aut altero die feſto omittat, ſecus ſi inter vnam, & alteram multos dies feſtos interponat, quia tunc faceret contra præceptum Eccleſiæ in re graui, &

ſic pec-

ſic peccaret mortaliter, nam ob magnum temporis interuallum fieri poteſt, vt Parochiani tardiores euadant ad impedimenta deferenda, & interim obliuiſcantur præcedentium denunciationum, prout docent Bonacina *num.* 15. Roſignol. *num.* 8. Palaus §. 3. *num.* 4. Barboſa *allegat.* 32. *num.* 13. Sanchez, Coninch., Villalobos, & alij, quos ſequitur Leander *q.* 53. Quorum aliqui volunt, eas non poſſe fieri tribus feſtiuis continuis non interpollatis per dies feriatos, vt tribus diebus Paſchatis, ſed debere inter vnum, & alterum diem feſtum, ac denunciationem mediare ſaltem duos, aut tres dies; ſed hoc gratis videtur dictum, cum Trident. præcipiat, quòd publicationes fiant tribus diebus feſtiuis continuis, nulla facta mentione interpollationis inter vnum, & alterum diem feſtum, & ſic fieri poſsunt tribus diebus non interpollatis, vt tribus diebus Paſchatis, ita Bonacina, Barboſa, Roſignol., & Leander *quæſt.* 52.

9. Qui benè aduertunt, repetendas eſse publicationes, ſi longo tempore, illis factis, Matrimonium differatur, quià poteſt ſuperuenire aliquod impedimentum ex affinitate ortum; quare Sacra Congreg. apud Boſsium *cap.* 7. *num.* 12. declarauit, quòd hi, qui peractis denunciationibus intra quatuor Menſes non contraxerint, non poſſunt contrahere, niſi peractis iterum denunciationibus, arbitrio Epiſcopi, & in actis Eccleſiæ Mediolan. *tit. de ſponſal. cap.* 22. fuit tempus reſtrictum ad duos Menſes, quod idem factum eſt in Synodo Diœceſana Bononienſi celebrata ſub Eminentiſs. Boneompagno Archiepiſ. *Anno.* 1698. vbi habetur. *Vbi bimeſtre à factis Denunciationibus expirauerit, & adhuc Matrimonium celebratum non fuerit, innouentur omnino.*

10. An verò poſſit Matrimonium celebrari eadem die, qua terminatur vltima publicatio, aliqui negant dicentes, debere aliquod tempus interponi, vt impedimentum, ſi quod eſt, poſſit deferri, & hoc cohærenter ad Decretum Concilij Lateranenſis, in quo dicitur. *Competenti termino præfixo, vt infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat*; cenſetur autem regulariter ſpatium commodum, & ſufficiens duorum dierum, quod maximè obſeruandum eſt quando de licentia Ordinarij vna tantùm præmittitur denunciatio, aliàs eſſet parum vtilis, & nullius momenti, vt cum Sanchez, Riccio, & Guttierez docet Bonacina *q.* 6. *punct.* 6. *num.* 16. Idem ſtatutum eſſe in Conſtitutionibus Mediolanenſibus, *tit. de ſponſal. cap.* 18., & habetur *in Actis Eccleſ. Med. part* 1. *tit. de his, quæ ad Matrimonij Sacram. pertinent, & part.* 4. *tit. de Sacram. matrim.*, & in Regimine Eccleſiæ Bononien. *part.* 3. refert Boſsius *cap.* 7. *num.* 10. vt nimirum abſque Ordinarij licentia ipſo die vltimæ denunciationis Matrimonium non contrahatur, ſed duob., aut tribus diebus elapſis, niſi denunciatio vltima facta ſit pridie illius diei, quo initium eſt Quadrageſimæ, vel Aduentus; quod vtique conſultiſſimum eſt, & in praxi ſeruandum; rigoroſè tamen loquendo, & præciſa quacumque Ordinatione particulari Eccleſiæ, non eſt prohibitum Matrimonium celebrari eadem die, qua terminantur publicationes; nam Trident. nullum requirit tempus medium inter vltimam publicationem, & Matrimonium contrahendum, ſed aſserit. *Quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur.*

11. Denunciationes eſſe faciendas in Eccleſia inter Miſsarum ſolemnia clare conſtat ex Trident. illas non poſſe licitè fieri extra Miſſam, & extra Eccleſiam, quamuis magnus adſit concurſus populi, niſi alicubi id ſit conſuetudine introductum, docet Leander *diſp.* 7. *q.* 50., & apud ipſum Baſilius *cap.* 30. *n.* 6. Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 10. *n.* 61., & Poſſeuinus *quæſt.* 9. *n.* 15. quia Trident. expreſsè præcipit, illas fieri in Eccleſia inter Miſsarum ſolemnia. Verùm quia finis, & intentum Trident. fuit, vt matrimonium contrahendum publicè innoteſceret populo, ad effectum detegendi impedimenta, ſi quæ ſunt, non incongruè licitè poſse fieri extra Miſſam ad Veſperas, & extra Eccleſiam in loco competenti, vbi magnus populi concurſus inuenitur, aut in Concione, aut alia functione Eccleſiaſtica, ad quam plures concurrunt, quia ſic habetur finis principaliter intentus à Concilio, docent magis communiter Doctores Guttierez, Barboſa, Bonacina, Diana, Coninch., Sanchez, Layman, quos affert, & ſequitur Boſsius *num.* 13. ita etiam Roſignol. *num.* 9. Aurſa *q.* 7. *ſect.* 1. Andreas à Matre Dei *punct.* 6. *num.* 74. Palaus *punct.* 13. §. 3. *num.* 4. *in fine.*

DVBIVM III.

A Quonam ſint Denunciationes faciendæ.

12. PRæcipit Trident., publicationes eſſe faciendas à proprio contrahentium Parocho, & fieri poſsunt ab alio de ipſius licentia, quia ſicut poteſt matrimonium ab alio Sacerdote de licentia Parochi celebrari, ita multò magis poterunt fieri de licentia Parochi publicationes, nec oportet, vt fiant per alium Sacerdotem, ſed ſatis eſt per quemcumque miniſtrum, vt docent Sanchez, Roſignol., Coninch., Hurtad., Leander, & alij ſupracitati, et vſus obtinuit in multis Eccleſijs, vt fiant per Æditum de mandato Parochi tempore Sacri, vel Concionis matutinæ, et in nonnullis locis, præſertim in Hiſpania, fieri per præconem in vicinia Parochiæ notat Boſsius *num.* 14 Difficultas eſt, an illæ debeant fieri in vtraque Parochia, quando Sponſi ſunt diuerſarum Parochiarum, et an ſufficiat, illas fieri

las fieri in Parochia, in qua breui tempore Sponſi commorantur, in quo diſcrepant Doctores.

13. Reſp. Quando Contrahentes ſunt diuerſarum Parochiarum non ſatis eſt, publicationes, ſeu denunciationes fieri in vna Parochia, in qua Matrimonium celebratur, ſed neceſſariò fieri debent in vtraque Parochia, ita vſus obſeruat, & ita declaratum fuiſſe à Sacra Congregat. Concilij refert Farinac. in ſuis Declarat. *ad caput 1. Tridem. ſeſſ. 24. de reformat. Matrim.* Ratio eſt, quia publicationes, ſeu denunciationes ideò fieri debent, vt ſcientes impedimenta illa detegant, ſed ad hunc finem non ſatìs eſſet prouiſum, ſi denunciationes in vna tantùm fierent Parochia, nam impedimenta Viri non ſatìs cognoſcuntur in Parochia Mulieris, necè contra; ergo in vtriuſque Parochia fieri debent, vt impedimenta vtriuſque contrahentis detegi poſſint, ſi quæ ſunt, & inde erit peccatum lethale ſine cauſa in alterutra omittere, prout docent Henriquez, Ledeſma, Rodriquez, Sanchez, Baſilius, Bonacina, Filliuc., Rebell., Guttierez, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 7. q. 48.* Auerſa *q. 7. ſect. 1.* Boſſius *cap. 7. num. 16.* Roſignol. *prænot. 37. num. 11.* Palaus *diſp. 2. punct. 13. §. 3. num. 2.*

14. Quando aliquis contrahentium habitauerit in pluribus Parochijs, aliqui volunt, debere in ijs omnibus denunciari Matrimonium, quia ex varijs earum Incolis poterunt ſciri impedimenta, ſed hoc eſt nimis rigidum, nec vſu obſeruatur, prout notat Auerſa *loc. cit.* Alij è contra dicunt, debere fieri in præſenti Parochia, in qua ille tunc habitat, & in qua, ſeu coràm cuius Parocho poteſt legitimè contrahi Matrimonium, ita Pontius *lib. 5. cap. 30. num. 5.* quem ſequitur Leander *q. 49.* Ratio eſt, quia denunciationes fieri debent à proprio Parocho, iuxta Decretum Tridentini, ſed proprius Parochus non eſt alius, quàm ille, in cuius Parochia habitant contrahentes eo tempore, quo contrahitur Matrimonium, etiamſi à breui tempore ibi habitare inceperint; ergo ibi tantùm ſunt faciendæ publicationes.

15. Communis, & vera ſententia docet, faciendas eſſe in priori Parochia, in qua contrahentes diutiùs habitarunt. Ratio eſt, quia in Parochia nouæ, & breuis habitationis non poſſunt eſſe nota impedimenta contrahentium, cum & ipſi contrahentes ſint ignoti, & faciliùs cognoſci, & detegi poſſunt in Parochia longæ habitationis, in qua ipſi contrahentes ſunt benè noti; ergo in ea faciendæ ſunt denunciationes, iuxta intentum Eccleſiæ, & Concilij, & ita tenent Sanchez *lib. 3. diſp 6. num. 6* Bonacina *q. 2. punct. 6 num. 11.* Guttierez *cap. 56. num. 5.* Barboſa *allegat. 32 num. 10.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 235.* Coninch. *diſp. 27. num. 50.* Boſſius *cap. 7. num. 22.* Roſignol *prænot 37. num 12.*

16. Nec obſtat ratio adducta à Leandro, quia licèt proprius Parochus, qui debet Matrimonio aſſiſtere ſit ille, in cuius Parochia contrahentes habitant tempore contractus; non autem eſt in ille in ordine ad denunciationes faciendas; & hoc, attento fine Eccleſiæ, & Concilij, qui fuit, vt detegantur impedimenta, quæ detegi non poſſunt vbi contrahentes ſunt adhuc ignoti, benè tamen vbi multo tempore habitarunt, quia ibi ſunt magìs noti: ex quo inferunt Sanchez, Boſſius, Roſignol., & alij, quòd, factis publicationibus in Parochia diuturnioris habitationis, non eſſe neceſſariò repetendas in Parochia paruæ habitationis: multò minùs in duplici Parochia, ſi fortè aliquis contrahentium habitet in duplici Parochia. In Diœceſi Bononienſi per ſpeciale Edictum promulgatum ab Em. Cardinali Boncompagno Archiepiſ. die 22. Septemb. 1701. ſtatutum eſt, vt publicationes fieri debeant tum in Parochia paruæ habitationis, tum in Parochia priori antiquæ, & diuturnioris habitationis, vt hac ratione faciliùs detegantur impedimenta, ſi quæ ſunt.

17. Pro Matrimonijs illorum, qui per varias Partes vagantur, nec alicubi habent certam ſedem, quia non eſt ſufficienter prouiſum per ordinarias denunciationes faciendas in Parochia, in qua pro tempore reperiuntur, & in qua fortè contrahere intendunt Matrimonium, ideò præcipit Trident., *ne Parochi illorum Matrimonijs interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & , re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*, quod obſeruandum eſt, etiamſi vnus tantùm ex contrahentibus eſſet vagus, & vellet contrahere cum ciue, & incola loci; nam ex parte illius poſſunt eſſe impedimenta, & fortè poteſt alibi habere aliam Vxorem, quæ ratio militat etiam de exteris, & aduenis quamuis in loco, vbi contrahere intendunt, domicilium eligant: debent enim reportare documenta authentica ab Ordinario prioris domicilij de ſuo ſtatu libero, ſine quibus non debent ad Matrimonium admitti, iuxta Decretum Sanctæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis ad omnes Epiſcopos tranſmiſſum, in quo etiam continetur forma, qua examinari debent Teſtes inducti, ſeu inducendi pro libertate contrahere volentium, quod Decretum ſic concluditur, *Ordinarij præcipiant omnibus, & ſingulis Parochis in eorum Diœceſibus exiſtentibus, vt pro Matrimonijs cum exteris contrahendis non faciant publicationes in eorum Eccleſijs, niſi certiorato Ordinario, à quo, vel eius generali Vicario priùs teneantur fidem authenticam reportare, quòd pro tali Matrimonio fuerunt examinati Teſtes in eorum Tribunali, qui probant ſtatum liberum contrahere volentium: contrauenientes autem ſeuerè puniantur.*

DV-

DVBIVM IV.

Quinam poſſit in Denunciationibus diſpenſare, & ex qua Cauſa.

18. Concilium Trident. poſtquam dixit, Matrimonium ter eſse denunciandum à proprio contrahentium Parocho, ſubiungit cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. Matrim. *Quòd ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſè impediri poſse, ſi tot præceſſerint denunciationes, tunc vel vna tantùm denunciatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus Teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur; Deinde ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, vt ſi aliqua ſubſint impedimenta, faciliùs detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio Sancta Synodus relinquit;* Ex quo clarè conſtat, Epiſcopum poſſe diſpenſare, vt omittantur aliquæ, vel omnes denunciationes ante, vel poſt Matrimonium, ſi hoc iudicauerit expedire.

19. Hoc idem poteſt Vicarius Generalis ex vi ſui muneris præciſè abſque alia ſpeciali delegatione Epiſcopi, nam iſte venit nomine Ordinarij; quotieſcumquè enim in Trident. aliquid committitur Ordinarijs, vel eorum fit mentio, intelligitur etiam de Vicarijs Generalibus, prout cum alijs à ſe citatis tenet Roſignol. *prænot.* 27 *num.* 16. Quod verum eſt, etiamſi Epiſcopus ſibi reſeruet facultatem diſpenſandi, & id Vicario Generali prohibeat, tunc enim illicitè faceret diſpenſationem contra prohibitionem Epiſcopi, non tamen inualidè; nam Trident. diſpenſationem committit Ordinario, ſed Vicarius Generalis, non obſtante tali prohibitione, eſt Ordinarius; ergo diſpenſatio ab illo conceſſa erit valida: licèt enim Epiſcopus poſſit ab illo Officium Vicariatus auferre, quouſque tamen non auſert validè diſpenſat, quia ſuppoſita electione, & duratione Officij, non habet iuriſdictionem ab Epiſcopo, ſed à iure, & à canone, per Textum in cap. *licèt*, & ibi omnes Scribentes *de Offic. Vicarij in 6.* ergo, durante officio, non poteſt Epiſcopus illi iuriſdictionem auferre, & hac ratione ſupra diximus *cap.* 7. *dub.* 9., illum validè aſſiſtere Matrimonijs, ita Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 7. *num.* 10. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 6. *num.* 55. Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 19. *num.* 63. Barboſa *allegat.* 32. *num.* 28. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 13. *num.* 194. Boſſius *cap.* 7. *num.* 50. Roſignol. *prænot.* 37. *num.* 17.

20. Hoc tamen non valet de Vicario Foraneo, qui non eſt Ordinarius, nec facit vnum Tribunal cum Epiſcopo, ſed habet facultatem limitatam, & delegatam ad ſpeciales caſus, & ſic non poteſt denunciationes remittere, ſicut nec poteſt Matrimonijs aſſiſtere, niſi ad id habeat ſpecialem facultatem ab Epiſcopo. Quod diximus de Epiſcopis, valet etiam de alijs Prælatis, eorumque Vicarijs Generalibus, Territorium proprium, & iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, quia iſti veniunt nomine Ordinarij, ſic Nauar., Henriquez, Sanchez, quos ſequitur Barboſa *d. allegat* 32. *num.* 30. Ant. à Spiritu S. Roſignol., Boſsius, & alij communiter, quamuis Pontius *lib.* 5. *cap.* 31. *num.* 3. quem ſequi videtur Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol* 237. id concedat ſolis Epiſcopis, & neget Abbatibus, & alijs iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, ob quamdam declarationem Sacræ Congreg. ab eodem allatam; nam de illa declaratione valdè dubitat Boſſius *num.* 42. an emanauerit, vel non fuerit vſu recepta, vtpotè contraria veræ, & propriæ intelligentiæ nominis Ordinarij.

21. Poſſunt autem Epiſcopi, eorumque Vicarij, & omnes illi, qui veniunt nomine Ordinarij, facultatem ad diſpenſandum in denunciationibus alijs delegare, nam hæc facultas iure Ordinario conuenit non perſonæ, ſed dignitati, & officio in perpetuum, & ſic poteſt delegari, & per alium exerceri, Barboſa *d. allegat.* 32. *num.* 36. Guttierez, Riccius, Sanchez, Coninch., Pontius, Hurtado, Bonacina, & alij, quos ſequitur Boſſius *num.* 60. Nec obſtat, quòd in Trident. concedenre facultatem Epiſcopis diſpenſandi in denunciatinnibus videatur electa induſtria perſonæ eiuſdem Epiſcopi, cum id relinquat eius arbitrio, prudentiæ, & iudicio, id eſt diſcretioni, quæ ſunt perſonalia, nec poſſunt in alium transferri; nam talis facultas cum ſit perpetuò annexa, non perſonæ, ſed muneri, ſeu dignitati Epiſcopali, eſt ordinaria, et ſic delegabilis: nec eſt vniuerſaliter verum, eligi induſtriã perſonæ, quando id committitur iudicio, & prudentiæ alicuius; hoc enim verum eſt, quando committitur perſonæ determinatæ, & cognitæ, non verò quando committitur perſonæ incognitæ, & indeterminatæ, vt Prælatis præſentibus, & futuris, cuiuſmodi eſt facultas diſpenſandi conceſſa Ordinarijs, vt cum Hoſtien., Sylueſtro, Rebuſ., & alijs notat Boſſius.

22. Quæres: An quando contrahentes ſunt diuerſarum Diœceſum poſſit quilibet ex Ordinarijs diſpenſare in denunciationibus, adeout ſufficiat diſpenſatio vnius, vt Matrimonium poſſit licitè contrahi. Affirmant, ſufficere diſpenſationem Ordinarij vnius contrahentis, etiamſi Matrimonium celebretur in Diœceſi alterius, Ant. à Spiritu S. *num.* 139. Boſſius *cap.* 7. *num.* 39. Auerſa *q* 7. *ſect.* 2. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 239. Sanchez, Guttierez, Coninch., Hurtado, quos ſequitur Leander *diſp.* 7. *quæſt.* 60. Ratio, quia in hac re Coniuges cenſentur vna perſona, & ratione connexionis cauſæ vterque cenſetur ſubiectus Prælato alterius, quapropter etiam diximus, contrahentes diuerſarum Parochiarum validè contrahere

coram

eoràm Parocho vnius, etiam in Parochia alterius. Negant è contra, ſufficere diſpenſationem vnius Epiſcopi, ſed requiri vtriuſque Pontius *lib. 5. cap. 31. num. 6*, & Roſignol. *prænot. 37. num. 20.* Quia quando contrahentes ſunt diuerſarum Parochiarum, ſeu Diœceſum denunciationes faciendæ ſunt in vtraque Parochia, ſeu Diœceſi, quia contingere poteſt, quòd in Parochia vnius non ſint cognita impedimenta alterius; ergo etiam diſpenſatio facienda eſt ab vtroque Ordinario. Nec eſt par ratio de Matrimonio, & denunciationibus; nam in Marrimonio cum ſit neceſſariò vinculum duorum, neceſſariò etiam ſit, vt qui vnum coniungere poteſt, poſſit, & alium ratione mutuæ coniunctionis, at in denunciationibus non eſt iſta neceſſaria connexio, ſed poſſunt fieri in vna Diœceſi, & non in alia, & ſic ab vno Ordinario diſpenſari, non ab alio: & in rigore cenſeo, ita tenendum. Sed prima ſententia in praxi obſeruatur; nam ille, qui venit ex altera Diœceſi, maximè ſi ſit remota, ſolùm affert ſecum atteſtationem proprij Ordinarij de ſuo ſtatu libero, &, factis publicationibus in Diœceſi, vbi Matrimonium eſt contrahendum, vel eis diſpenſatis ab Ordinario, Matrimonium celebratur abſque eo quòd fiant publicationes in priori Diœceſi.

23. Quæres 2. An Epiſcopus poſſit pro libito diſpenſare in denunciationibus, vel ad id requiratur iuſta cauſa. Reſp. requiri iuſtam, & legitimam cauſam, ſine qua peccaret mortaliter Ordinarius diſpenſando. Ratio eſt, quia faceret contra legem vniuerſalem Eccleſiæ, quæ omnes obligat ſub lethali, cum ſit in materia graui. Nec obſtat, quòd Trident. id remittat voluntati Epiſcopi; non enim; id liberè remittit arbitrio, ſed ipſius iudicio, & prudentiæ, ſi id expedire iudicauerit, quæ verba important iudicium prudentiale, & ratione regulatum, quod non poteſt eſſe ſine iuſta, & legitima cauſa, ſine qua non operaretur prudenter, ſed abuteretur poteſtate ſibi conceſſa, & ſic peccaret mortaliter, prout docent Nauar., Segura, Menochius, Guttierez, Riccius, Barboſa, Sanchez, Layman, Bonacina, & alij communiter, quos affert, & ſequitur Boſſius *cap. 7. num. 64.*

24. Non eſt tamen neceſſaria iudicialis cognitio cauſæ, ſed ſatìs eſt, ſi Ordinarius informetur, & certior fiat de iuſta cauſa diſpenſandi; nam Concilium illius arbitrio, & prudentiæ remittit, quod eſt idem ac eius conſcientiæ, ac iudicio; quod autem remittitur iudicio, & conſcientiæ non exigit iuridicam cognitionem, vr rectè probant Roſignol. *num. 22.*, & Boſſius *num 67.*; ergo vt Epiſcopus remittat Denunciationes ſufficit, quòd cauſam cognoſcat extraiudicialiter ſine ſtrepitu, ordine, & forma, ſeu figura iudicij, ac Teſtium iuratorum examine; ſed ſatìs eſt, quòd Ordinarius ex aliqua cauſa rationabili ubi tantùm cognita dictas denunciationes remittat, ita Palaus *punct. 13.* § *4. num. 6.* Ant. à Spiritu S. *num. 200.* Guttierez *cap. 57. num. 2.* Auguſt. Barboſa *d. allegat. 32. num. 39.* Sanchez *diſp. 8. num. 4.* Pontius *lib. 5. cap. 32. num. 3.* Bonacina *punct. 6. num. 7.*

25. Multæ iuſtæ cauſæ aſſignantur à Doctoribus, quorum prima eſt malitioſum impedimētum, quod rationabiliter tenetur, quæ licèt ſola à Concilio Trident. exprimatur, non per hoc tamen excluduntur aliæ, ſed ponitur illa, tamquam principale quoddam exemplum, relinquens iudicio, & prudentiæ Ordinarij de alijs iudicare. Adeſt igitur iuſta cauſa diſpenſandi denunciationes, quando prudenter timetur, matrimonium fore malitioſè impediendum vi, dolo, fraudibus, aut quocumque medio iniquo, & iniuſto. Non ſufficit autem quòd poſſit impediri conſilio, aut ſuaſione, ſeu exhortatione, quia hoc non eſt malitioſè impedire, & ſic non eſt iuſta cauſa diſpenſandi, vt docent Auerſa *ſect. 2.*, et Boſsius *num. 76.*, *& ſeqq.* Secunda eſt contrahentium pudor, vt quia ſunt diſpares ætate, ſanguine, &c. vt ſi Senex duceret Iuuenem, nobilis ignobilem, honeſtus inhoneſtam, & valdè diues pauperem, ſi valdè ſenes inter ſe contrahant, quia eſset nimius pudor, & verecundia his Coniugibus publicè in Eccleſia denunciari, ſic Nauar., Sotus, Ledeſma, Pòntius, Hurtado, Villalobos, & alij, quos ſequitur Leander *q. 63.*

26. Tertia eſt infamia contrahentium, aut ſcandalum, vt quando diuturniores Concubinarij exiſtimati Coniuges, vellent contrahere; nam per denunciationes Matrimonij contrahendi palam fieret eorum peccatum. Idem valet, ſi mulier iam eſſet per multos menſes grauida; Quando quis in articulo mortis vellet concubinam ducere in Vxorem ad legitimandam prolem; Quando Virginis deflorator ad reparandum damnum vellet eam ducere, & eſſet periculum mutationis eiuſdem in dilatione, Segura, Ceuallos, Sanchez, Boſſius, & Roſignol. *prænot 37. num. 30.*

27. Quarta eſt vicinitas temporis, quo prohibentur nuptiæ, ſeu ſolemnes benedictiones, prout declarauit Sacra Congreg. Concilij apud Bellarminum, & Farinacium in declarat. *ad caput 1. Trident. ſeſſ. 24. de refor. Matrim.* per hæc verba; *Epiſcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibitæ ſunt nuptiæ, amittere poteſt aliquas denunciationes ſecundùm prudentiam ſuam, & iudicium*, vt docent Auerſa, Palaus, Roſignol., & alij.

28. Quinta eſt notabilis Sponſorum commoditas, ſiuè ſpiritualis, ſiuè corporalis. Sexta quando Magnates contracturi ſunt, quia iſti ſemper magna cum deliberatione procedunt, & nullum adeſt periculam, aut timor, vt inter illos aliquod impedimentum reperiatur, vt cum Sanchez, Pontio, Hurtado, Coninch., Villalobos, Palao, & alijs docet Leander *q. 62.* quælibet ex his cauſis ſufficit, vt Ordinarius

licitè

Digitized by Google

licitè poſſit in denunciationibus diſpenſare; in dubio autem an detur iuſta cauſa, vel non, ſtandum eſt iudicio Epiſcopi, qui, penſatis omnibus, pro ſua conſcientia determinabit, prout magis expedire videbitur.

DVBIVM V.

An Iuſta exiſtente Cauſa teneatur Ordinarius diſpenſare.

29. RESP. ſuppoſita iuſta cauſa diſpenſandi, Epiſcopum aliquando teneri diſpenſare, ſed non ſemper; tenetur, & quidem ſub peccato graui, quando ſequeretur infamia, aut ſcandalum, non diſpenſando: vel eſſet grauis ſuſpicio malitioſi impedimenti, vel expediret valdè ad bonum animæ talis diſpenſatio. Ratio eſt, quia Prælatus ex officio, & ex vi ſui muneris tenetur bono communi, & ſpeciali ſubditorum prouidere, ita Guttierez *cap.* 57. *num.* 4. Barboſa *allegat.* 32. *num.* 51. Bonacina *q.* 2. *p.* 6. *num.* 7. Filliuc. *tract.* 10. *c.* 5. *num.* 179. Ant. à Spiritu S. *num.* 202. Leander *q.* 66., & alij communiter.

30. Non tenetur, ſed eſt gratia, quando nullum publicum, vel notabile damnum ſequitur, vtpotè quando vellet accelerare Matrimonium ob vicinitatem temporis Aduentus, ſeu Quadrageſimæ: quando aliqui ob ſenilem ætatem, aut diſparem conditionem nobilitatis, diuitiarum, ſeu ætatis erubeſcerent publicè denunciari, aut quando Magnates volunt contrahere, aut quando notabile detrimentum non ſequitur ex publicatione, ſeu temporis dilatione, quia Prælatus non tenetur in omnibus commodis temporalibus ſubditorum proſpicere, ſed ſolùm notabili incommodo ſpirituali, maximè, quia non expedit, vt ius commune diſpenſatione, aut relaxatione rumpatur, quando ipſa relaxatio non proficit notabiliter, Boſsius *cap.* 7. *num.* 104. Roſignol. *prænot.* 3?. *num.* 32., & alij ſupra citati; Diſpenſatio ab Ordinario ſemper facienda eſt gratis, nec poſsunt denunciationes commutare in aliud opus faciendum, aut pecuniam ſoluendam ab ijs, qui volunt contrahere, vt cum Sanchez, Filliucio, & Boſſio docet Roſignol. *num.* 33.

31. Suppoſita iuſta cauſa diſpenſandi, ſi Prælatus diſpenſationem neget, poſſunt ſubditi habere recurſum ad alium Prælatum ſuperiorem, vt ad Archiepiſcopum, ſeu Legatum, qui in caſu, quo Epiſcopus teneatur diſpenſationem concedere, debebit ipſum cogere, vt diſpenſet, vel immediatè ipſe diſpenſationem concedere. Si verò diſpenſatio non ſit debita, ſed ſolùm gratuita, poterunt ſolùm implorare officium Superioris, vt miſericorditer diſpenſet, aut faciat, vt inferior diſpenſet, vt notant Filliuc. *num.* 181., & Auerſa *q.* 7. *sect.* 2.

32. Epiſcopo iniuſtè diſpenſationem negante, quando illam tenetur concedere: poteſt Matrimonium celebrari ſine denunciationibus, nec peccant contrahentes, nec Parochus, aut Teſtes, qui illi aſſiſtunt. Ratio eſt, quia licentia debita, & legitimè petita, ſi iniuſtè, & irrationabiliter denegetur, habetur pro conceſſa, vt tenent plures Doctores, quos affert, & ſequitur Sanchez *diſp.* 10. *num.* 26., & ſequitur Gutrierez *cap* 57. *num.* 6.; tum quia leges Eccleſiaſticæ non obligant cum graui damno, & incommodo, vt ſi quis malitioſe vellet Matrimonium impedire, aut contrahentes eſſent in articulo mortis, vel immineret ſcandalũ, & grauis infamia; ita cum Henriq., Sanchez, Coninch., & alijs docet Palaus *punct.* 13. §. 5. *num.* 4. Ant. à Spiritu S. *num.* 203. Filliuc. *tract.* 10. *cap.* 5. *num.* 182. Barboſa *d. allegat.* 32 *num.* 53. Roſignol. *num.* 35. Boſſius *num.* 107. Quando verò Epiſcopus non tenetur diſpenſationem concedere, vt quando intercederet pudor ob diſparitatem, vel quando contrahentes eſsent Magnates, tunc non poſſet licitè iniri Matrimonium abſque publicationibus, quia Epiſcopus negando diſpenſationem nulli facit iniuriam, Filliuc. ſupra, Roſignol. *num.* 36.

33. Addunt Hurtadus *diſp.* 5. *num.* 66., & Pontius *cap.* 32. *num.* 6. in caſu vrgentis neceſſitatis, quando Epiſcopus ob periculum malitioſi impedimenti, aut alterius damni notabilis tenetur diſpenſare, non eſse neceſsariò petendam diſpenſationem, quamuis Epiſcopus facilè poſset adiri, & paratus eſſet ad diſpenſandum, quia tunc ceſſat obligatio legis & ſic non eſt neceſſaria diſpenſatio; vbi enim lex non obligat ceſſat neceſſitas diſpenſationis, ſed in caſu poſito ceſſat obligatio legis Concilij Tridentini, quæ cum ſit humana non obligat cum tanto incommodo, & periculo; ergo tunc non eſt petenda diſpenſatio: quam doctrinam eſſe notandam à Superioribus, vt non ſint nimis ſcrupuloſi, docet Ant. à Spiritu S. *num.* 205. Verùm exiſtimo, recurrendum eſse ad Superiorem pro diſpenſatione obtinenda, quia in caſu illo neceſſitatis ceſsat obligatio legis ſolùm per Epicheiam, & benignam interpretationem, quæ non debet admitti, quando eſt facilis recurſus ad Superiorem, maximè pro foro externo, & iudiciali, nam tunc videretur contemni, ſi ipſo inconſulto Matrimonium celebraretur, & ſic contrahentes, & Parochus, ac Teſtes poſsent pœna arbitraria puniri, vt etiam docet Boſſius *num.* 309.

34. Quando Epiſcopus ex aliqua ex prædictis cauſis diſpenſat, vt Matrimonium contrahatur ſine denunciationibus, debet antecedenter ſumere informationes, an ſubſit impedimentum aliquod inter ipſos contrahere volentes, ne exponantur periculo nullitatis, & fornicationis, Barboſa *allegat.* 32. *n.* 50. Guttierez *c.* 57. *num.* 3.

num. 3. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 9. *num.* 20. Roſignol. *num.* 39. ; & in hoc obſeruanda erit Inſtructio Sacræ Congregat. vniuerſalis Inquiſitionis ad Epiſcopos tranſmiſſa circa modum examinandi Teſtes, qui inducuntur ad probandum ſtatum liberum contrahere volentium.

35. Quæres: An peccent mortaliter Coniuges, ſi, matrimonio celebrato ſine publicationibus, illud conſumment, antequam fuerint præmiſſæ; nam poſt contractum Mntrimonium adhuc remanet obligatio faciendi denunciationes antequam conſummetur, iuxta Decretum Trident. vbi habetur. *Ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, vt ſi aliqua ſubſunt impedimenta faciliùs detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædicta denunciationes remittantur*; quare neceſſaria eſt noua, ac peculiaris diſpenſatio Prælati, vt etiam ante conſummationem prætermitti poſſint. Quæſitum procedit in caſu, quo Ordinarius nõ abſolutè remiſerit huiuſmodi denunciationes, ſed tantùm diſpenſauerit, ne præmittantur, vel etiam in caſu, in quo contrahentes illicitè, ſine iuſta cauſa, & debita licentia contraxerint, non præmiſſis denunciationibus, an tunc peccent mortaliter, non ſolùm illicitè contrahendo, ſed etiam conſummando, non præmiſsis denunciationibus.

36. Prima ſententia docet, illos ſolùm peccare venialiter, conſummando Matrimonium, non præmiſsis denunciationibus, quando certi ſunt, ſe eſſe liberos ab omni vinculo, & impedimento, quia tunc ceſſat ratio Concilij *vt impedimenta detegantur*; quare peccatum erit dumtaxat in celebratione Matrimonij ſine licentia, & debitis denunciationibus, non verò in illius conſummatione, cum iam Matrimonium ſit validum, ita Petrus Ledeſma *q.* 45. *de Matrim. art.* 5. *punct.* 3. *dub.* 1., & Bartholom. Ledeſma *dub.* 22. *in fine* Lopez 1. *parte instruct. cap.* 87. §. *caterum.*, & probabile dicit Dicaſtillus *dub.* 25. *num.* 223.

37. Communis, & vera ſententia tenet, illos peccare mortaliter, non ſolùm contrahendo, ſed etiam conſummando Matrimonium, non præmiſsis denunciationibus, nec obtenta licentia. Ratio eſt, quia ſic conſummando faciunt contra præceptum Trident, & in re graui; præcipit enim, quòd denunciationes fiant ante conſummationem, vt impedimenta detegantur, ſi quæ ſubſunt. Nec obſtat, quòd Coniuges aliundè ſint certi de ſua libertate, quia, non obſtante tali certitudine, adhibenda eſt ſolemnitas præſcripta ab Eccleſia, ſicut adhibenda erat ante contractum Matrimonium, ita Nauar., Reginald., Filliuc., Layman, Sanchez, Bonacina, Boſsius, quos ſequitur Roſignol. *prænot.* 37. *num.* 41. Palaus *punct.* 13. §. 5. *num* 7. Guttierez *cap.* 58. Leander *q* 69. Ant. à Spiritu S. *num.* 190.

38. Et quidem probabilius eſt, illos peccare non ſolùm quando prima vice conſummant Matrimonium, vt cum Henriq. *lib.* 11. *de Matrim. cap.* 16. *num.* 1. tenet Auerſa *q.* 7. *sect.* 2. ſed etiam quoties habent inter ſe copulam, quia non ſolùm in prima copula, ſed etiam in reliquis ſe exponunt periculo ſornicationis, & ſemper faciunt contra legem Tridentini grauiter obligantis, vt denunciationes præmittantur ad cautelam, ne aliquod lateat impedimentum, ita præcit. Doctores, quibus conſentit Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 6. Leander *q* 70., & Pontius *lib.* 10 *cap.* 4. *num.* 2. Excipe caſum, in quo immineret ſcandalum, ſeu infamia, non ſolùm ſi præmittantur, ſed etiam ſi poſtponantur denunciationes, nam tunc conſummare Matrimonium ſine illis non erit peccatum mortale, ſi aliàs contrahentes certi ſint, nullum adeſse impedimentum, vt cum Villalob., & Trullench. notat Ant. à Spiritu S.

39. Dices; ceſſante ſine legis in particulari, ceſſat obligatio legis in particulari, ſicut, ceſſante fine legis in communi, ceſſat lex in communi; at quando contrahentes certi ſunt, non habere impedimentum, ceſſat finis Concilij Trident. præcipientis, vt fiant publicationes ad hoc vt detegantur impedimenta, ne ſe exponant periculo fornicationis; ergo ceſſat lex, & ſic non peccant conſummando Matrimonium ſine denunciationibus: ſed contra, non ceſſare obligationem legis in particulari, quando in particulari ceſſat finis illius docet Diana *part.* 1. *tract* 10. *reſol.* 28. cum alijs triginta Authoribus à ſe relatis, quod maximè verum eſt, quando lex non fundatur in præſumptione, ſed in periculo mali, cuiuſmodi eſt lex Tridentini, quæ præcipit denunciationes ob periculum fornicationis, ſi fortè ſubſit aliquod impedimentum.

40. Quæres 2 An, iuſta exiſtente cauſa, poſſit Parochus propria authoritate, & ex officio abſque alia Superioris diſpenſatione denunciationes omnes, aut aliquas prætermittere, maximè ſi adſit ſuſpicio malitioſi impedimenti. Affirmat abſolutè Roſignol. *prænot.* 37. *num.* 24. vbi citat Albernoz, Vegam, Viualdum, Ledeſmam, & alios, quia id expreſsè colligitur ex Trident. definiente, quòd in caſu malitioſi impedimenti poſſit immediatè matrimonium celebrari coràm Parocho, & Teſtibus, nulla facta mentione diſpenſationis Ordinarij: *Tunc vel vna tantùm denunciatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur.* Vbi nullam requirit diſpenſationem Superioris, ſed ſolùm aſſiſtentiam Parochi, & Teſtium: & ſubdit, denunciationes debere fieri ante conſummationem Matrimonij iam contracti. *Niſi*, inquit, *Ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædicta denunciationes remittantur*, & ſic ſolummodo eſt in arbitrio Epiſcopi remittere denunciationes faciendas poſt Matrimonium initum, non autem de præcedentibus.

41. Verùm probabilius eſt, non poſse Parochum

Digitized by Google

chiæ propria auctoritate per ſe, loquendo denunciationes omittere, ſed recurrendum eſſe ad Superiorem pro diſpenſatione, non ſolùm ante conſummationem, ſed etiam ante contractum Matrimonium, etiam in caſu ſuſpicionis malitioſi impedimenti, quia arbitrium, & iudicium Ordinarij ad hoc munus requiſitum cadit ſuper omnia præcedentia, prout declarauit Sacra Congreg. apud Bellarm., & Rebell. relatos à Boſſio *cap. 7. num. 73.*, qui addit, non eſſe veroſimile, Concilium tem tam grauem commiſiſſe arbitrio Parochorum, qui ſæpè ſunt indocti, & qui facilè quouis caſu permitterent ſibi perſuaderi tale periculum ſubeſſe. Deinde, quia Decretum Concilij cum procedat non ſolùm in cauſa illa ſuſpicionis, quæ ſolùm poſita fuit, tamquam exemplum præcipuum, ſed etiam in alijs cauſis, poſſet in omnibus ſua auctoritate Parochus prætermittere denunciationes, quod nullus cogitauit, & ita tenent Henriquez, Pontius, Coninch., & alij, quos ſequitur Boſſius *num. 73* Palaus *ſupra* §. 4. *num. 3.* & apud ipſum Sanchez, Guttierez, & Layman, ita etiam Leander *q. 67.*

42. Dixi, per ſe loquendo, quia ſi non pateret aditus ad Superiorem, & interim vrgeret neceſſitas Matrimonij contrahendi, quia fortè quis eſt in articulo mortis, & periculum eſt in mora, aut talis eſt cauſa, ex qua Superior teneretur diſpenſare, tunc poterit Parochus Matrimonio aſſiſtere, omiſſis denunciationibus, vel in parte, vel in toto, prout neceſſitas poſtulabit, & hoc propter Epicheiam, & benignam interpretationem legis. Poſſet etiam Parochus matrimonio aſſiſtere, omiſſis denunciationibus, ad euitandam mortem, aut aliud graue damnum, quod ſibi immineret, ſecluſo tamen contemptu Eccleſiaſtici præcepti, quia lex Eccleſiaſtica non obligat cum tanto damno, & periculo, vt omnes admittunt.

DVBIVM VI.

An, & Quinam teneatur impedimenta manifeſtare ex vi Denunciationum.

43. Certum eſt, teneri ad denunciandum impedimenta ſiuè dirimentia, ſiuè tantùm impedientia, quæ dantur inter contrahere volentes, qui illa ſciunt, & cognoſcunt, quando ſunt nota, & probari poſſunt, quia ad hunc effectum fuerunt ab Eccleſia Denunciationes inſtitutæ, vt obligent omnes, qui nouerint impedimentum, ad illud reuelandum, ne ſequatur matrimonium nullum, & irritum: nec excuſari ex eo quòd extent alij, qui poſſint reuelare, nam hac ratione omnes poſſent excuſari, & nullus impedimentum reuelaret. Difficultas eſt, quando impedimentum eſt occultum, nec probari poteſt per Teſtes, quia vnus tantùm illud cognoſcit, an teneatur illud denunciare, maximè ſi impedimentum ſit infamatorium, quia ortum habet ex copula illicita. Omnes admittunt, in eo caſu præmittendam eſſe admonitionem fraternam, iuxta leges fraternæ correctionis, quando ſperatur profutura, & ſine damno proprio, & ſcandalo præmitti poteſt; Ea autem præmiſſa, vel omiſſa, quia non ſperatur profutura, aut periculum ſit in mora.

44 Negant obligationem denunciandi, quando impedimentum eſt occultum, & ortum habet ex peccato, Pontius *lib. 5. cap. 34. à num. 5.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 221. Maior *in 4. diſt. 21. q. 2. art. 3.* ſupplement. Gabrielis *diſt.* 28. *q. 2. art. 3.* Ratio eſt, quia in alijs materijs nemo tenetur denunciare, quod probare non poteſt, niſi vergat in detrimentum boni publici, vt tradunt communiter Doctores Nauar. in Manual. *cap 17. num 24.* Guttierez *lib. 1. Canon. qq. cap 11. num. 21.*, & alij Iuriſperiti, Canoniſtæ, Theologi, & Summiſtæ, quos cumulat Cænedo *ad Decretal. collect.* 101. *num. 3.* vbi iuxta Gloſſam in cap *Sacerdos de pœnit. diſt. 6.* ait; non dici, quem ſcire quod probare non poteſt, & iuxta Nauar, Guttierez, & alios, quòd boni viri tacent, quod probare non poſſunt, & hoc ne videantur impoſtores, & calumniatores; ergo nec in præſenti vrget obligatio. Deinde, quia, vt argumentatur Pontius, vel Coniuges bona fide procedunt ignorantes impedimentum, vel mala fide; ſi bona fide procedunt, non peccant, non irrogant iniuriam Sacramento, nec præiudicant proli, & ſic non adeſt obligatio denunciandi. Si verò mala fide procedunt, ceſſat obligatio, quia cum impedimentum non poſſit probari, nec Matrimonium poteſt impediri, cap. *licèt ex quadam de teſtibus.*

45. Reſp. ſcientem impedimentum teneri ad illud denunciandum, etiamſi ſit occultum, & ortum habeat ex delicto, nec probari poſſit. Ratio eſt, quia quando Superior legitimè præcipit, tenetur vnuſquiſque manifeſtare peccatum occultum inferens damnum tertio, ſed in præſenti caſu adeſt præceptum Eccleſiæ manifeſtatum per denunciationes, & Matrimonium celebratum cum impedimento, ſiuè impediente, ſiuè dirimente damnum, affert tum contrahentibus, qui ſic contrahendo peccant, tum Sacramento, cui fit iniuria, tum proli, quæ naſcetur illegitima; ergo, licèt vnus tantùm ſciat impedimentum, tenetur illud reuelare. Secundò, quia in alijs rebus ideò non tenetur vnus Teſtis denunciare, quod probare nequit, quia teſtimoniũ vnius non ſufficit, vt illi malo conſulatur, quod non valet in præſenti, vbi vnus teſtis ſufficit ad impediendum Matrimonium nondum contractum, ex cap. *Præterea de ſponſalib.* Tertiò, quia in iſto caſu non agitur de pœna alteri infligenda, ſed de vitando peccato, & damno ſpirituali ipſorum contrahentium, & eorum filiorum, qui alioquin illegitimè naſcerentur, & ad ſeruandum honorem debitum Sacramento,

to; quando autem non agitur de pœna infligenda, ſed de damno alterius vitando, denunciandum eſt delictum, etiamſi ſit ocultum, & probari minimè poſſit, & ita ten nt Nauar., Couar, Maſcard, Guttierez, Genuens, in praxi Neapolit., Barboſa, Bonacina, Coninch., Filliuc., & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius *cap. 7. num.* 173., ita etiam Palaus *punct* 13. §. 6. *num* 5. Ant. à Spiritu S. *num.* 207. Leander *q.* 88. alij que communiter.

46 Et hoc verum eſt, etiamſi impedimentum ſciret ſub ſecreto naturali, & iuraſſet, ſe numquam illud manifeſtarurum; quia præferenda eſt ſalus proximi, & validitas Sacramenti; & cum ceſſet obligatio ſecreti, ceſsat etiam obligatio iuramenti, quod illi adhæret. Auerſa *q.* 7 *ſect* 4 Bonacina *punct.* 6. *num.* 20. Leander *q* 87. Dixi, ſub ſecreto naturali, nam, ſi id ſciuiſset ſub Sigillo Sacramentali, non ſolùm reuelare non teneretur, ſed nec poſset, quia numquam licitum eſt frangere Sigillum Confeſſionis ob quodcumque damnum vitandum.

47. Hoc etiam verum eſt, quamuis ex ſolo auditu, aut ſama nouerit, ſi tamen audiuit ab alio fide digno, & fama orta eſt ex perſonis fide dignis, tum quia ad impediendum Matrimonium ſufficit vnus Teſtis iuratus, vel etiam ſola fama impedimenti, vt tradunt communiter Doctores apud Ant. à Spiritu S. *num.* 209, tum quia notitia habita ex auditu a fide dignis erit ſufficiens motiuum Superiori ad inquirendum, vocando alios, à quibus poſſit certiùs rem cognoſcere. Secus dicendum eſt, ſi illud impedimentum audiuit à perſonis non fide dignis, nam Teſtis de auditu non probat, niſi illi, à quibus dicit, ſe audiuiſse, ſint perſonæ graues, & fide dignæ, ex cap. *licèt ex quadam*, & tradunt Doctores, quos cumulat, & ſequitur Farinac. *de teſtib. q* 69 *num.* 85. item ſi non meminit à quo, ſeu à quibus audierit, vt cum Nauar., Guttierez, & alijs docet Boſſius *cap.* 7. *num.* 167., quod maximè verum eſt, quando impedimentum eſt inſamatorium; poterit tamen denunciare, ſi nullum ſit periculum inſamiæ, nam ex tali denunciatione, adhibita diligentia Prælati, veritas fortè innoteſcet, ita cum Farinac., Sanchez, Baſilio, Palao, Nauar., & Guttierez, Leander *diſp.* 7. *quaſt.* 84.

48 Excuſatur quis à denunciando, quando prudenter timet ſibi graue damnum, aut magnum ſcandalum aliorum, quia lex Charitatis, aut præceptum Superioris non obligat cum tanto diſpendio ſui, vel aliorum, vt cum Nauar., Sanchez, Filliuc, Barboſa, Bonacina, & alijs docet Boſſius *num.* 159. Ceſſat etiam obligatio denunciandi tale impedimentum, quando illud cognoſcens, ſciret etiam, obtentam fuiſse ſuper eo diſpenſationem, quia iam ſublata eſt occaſio peccati, & nullitas Matrimonij, ad quæ vitanda denunciatio ordinatur; ſi verò impedimentum eſſet publicum, aut de eo adeſſet publica ſama, & diſpenſatio ſolùm obtenta eſset pro ſoro conſcientiæ, deberet denunciari, quia in eo caſu diſpenſatio non prodeſt, vt aduertit Sanchez *lib* 3. *diſp.* 14. *num* 4., & cum eo Palaus §. 6. *num.* 2.

49. Quæres: An ipſi contrahentes, vel aliquis illorum conſcius impedimenti occulti teneatur illud manifeſtare, etiamſi ſit inſamatorium. Reſp. non teneri manifeſtare impedimentum occultum, quando ſuper eo obtenta eſt diſpenſatio pro ſoro conſcientiæ. Si verò non fuit obtenta diſpenſatio, vel impedimentum ſit notorium, debent illud ſateri, ſi interrogentur à Parocho, ſeu Ordinario, vel potiùs tenentur à Matrimonio deſiſtere, quod ſine peccato celebrare non poſsunt, & licèt nemo teneatur ſe ipſum prodere, quando agitur de punienda culpa, ſecus quando agitur de vitando peccato, quia tunc illa manifeſtatio eſt in beneficium, & ſalutem propriam, ita cum alijs Palaus *punct* 13. § 6. *num.* 6. Debent autem manifeſtari, ſiuè à Contrahentibus, quando interrogantur, ſiuè ab alijs non ſolùm impedimenta dirimentia, cum quibus fieret Matrimonium nullum, & irritum; ſed etiam tantùm impedientia, cum quibus Matrimonium contraheretur illicitè, & cum peccato, quod vitari debet.

DVBIVM VII.

Quomodo debeant ſe gerere Parochus, & Ordinarius, quando aliquod Impedimentum fuit ipſis allatum.

50. TRibus denunciationibus factis, ſi nullum fuit oppoſitum legitimum impedimentum Parochus ad celebrationem Matrimonij procedere debet, iuxta Decretum Trident. ſeſs 24 cap. 1. de reſor. Matrim. ibi *Quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur*; quod facere poteſt, & debet ex officio abſque alia licentia Epiſcopi, quia ad id habet à iure facultatem. Si tamen contrahentes ſint diuerſarum Parochiarum, Parochus Sponſæ, ad quem ſpectat Matrimonio aſſiſtere, non debet hoc facere priuſquam habeat à Parocho Sponſi fidem ab eo ſubſcriptam, & Eccleſiæ Parochialis Sigillo munitam de factis in ea Eccleſia publicationibus, nulloque detecto impedimento.

51. Si verò impedimentum aliquod opponatur coràm Parocho, debet iſte à Matrimonij celebratione deſiſtere, ſubtrahendo ſuam præſentiam, & impedire, ne contrahatur, & interim rem totam Ordinario deſerre; non enim Parochus debet, nec poteſt iuridicas informationes ſumere de impedimento allato, cum iudicialem poteſtatem non habeat, ſed hoc ſpectat ad Ordinarium, ad quem proinde debet allatum impedimentum deſerre, vt iuridicas ſumat

inſor-

informationes, iuxta Textum in cap. *fin. de clandeſt. deſponſat.* quod intelligendum eſt, quando reſeſt dubia, & diſcuſsione digna, nam ſi impedimentum ſit certum, & euidens, erit Matrimonium abſolutè negandum.

52. Ordinarius, habita notitia impedimenti, tenetur ex officio veritarem inquirere, & impedimentum oppoſitum inueſtigare, quod quidem plenè probandum eſſe per duos Teſtes, vel per confeſſionem Partis, ſicut in alijs iudicijs, aliter priuandos non eſſe iure ſuo, qui matrimonium contrahere intendunt, eum alijs tenet Pontius *lib. 5. cap. 34. num.* 8. *& 9. & cap. 36. num. 2.*, & hoc ſaltem requiri, quando præceſſerunt Sponſalia iurata, renent Palud. *in 4. diſt. 27. q. 1. art 3. num.* 27. Gloſta, Abbas, & alij ex Iuriſtis ſuper cap. *Præterea 2. de ſponſalib.* quia periurium eſſet certum, ni matrimonium ſequatur, & impedimentum eſt incertum, dum non eſt plenè probatum.

53. Verùm, ad impediendum Matrimonium, quando etiam præceſſerunt ſponſalia iurata, ſufficere vnum Teſtem fide dignum, & omni exceptione maiorem, qui de impedimento deponat, iam diximus ſupra *cap. 2. dub. 13. num.* 105. & quidem ſi ſponſalia iurata non præceſſerunt, res videtur certa, quia, vbi agitur de peccato vitando, minores probationes ſufficiunt, quàm regulariter requirantur in alijs iudicijs, & quia magis præponderat, quòd non contrahatur matrimonium nullum, & inualidum, & contra prohibitionem Eccleſiæ, quàm ne Sponſi priuentur iure contrahendi inter ſe, cum ſinguli poſſint aliud inire matrimonium, vt conſtat ex cap. *Præterea de ſponſ.*, & cap. *ſuper eo de teſtib.* Hoc idem verum eſſe, quando præceſſerunt ſponſalia iurata, diximus *ſupra cap* 2. *dub.* 13., quia iuramentum cum intelligatur factum ſub illa conditione, niſi appareat aliquod impedimentum, ceſſat periculum periurij, nam ſufficienter adeſſe creditur per depoſitionem vnius Teſtis fide digni. In illo cap. *Præterea* dicebatur, non ſufficere dictum cuiuſdam Teſtis, qui non erat ſatis fide dignus, vt *loco cit.* notauimus, vbi etiam diximus, teſtem debere eſſe fide dignum, & iuratum, qui ex certa ſcientia deponat, propter ea, quæ ibidem diximus, & videri poſſunt.

54. Si Parochus ipſe ſolus impedimentum occultum cognoſcat extra confeſſionem, debet contrahentes ſecretò monere, vt à matrimonio deſiſtant, maximè, ſi impedimentum ſit infamatorium, & ſi non acquieſcunt, ſed Matrimonium petunt, ſiuè publicè, ſiuè priuatim, debet illos repellere, & aſſiſtentiam negare, illudque impedimentum ad Ordinarium deferre, cuius eſt veritatem inueſtigare; ſi enim quilibet alius conſcius impedimenti tenetur illud manifeſtare, à fortiori tenetur Parochus, qui ex officio tenetur procurare bonum ſpirituale ſuorum ſubditorum, eorumque peccata impedire, quantùm poteſt, maximè quia teſtimonium Parochi, vt maioris ponderis, & fortè ſufficiens ad Matrimonium impediendum, prout docent Sanchez *diſp.* 15 *num.* 6. Guttierez *cap.* 60. *num.* 10. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 7. *concl.* 3., *& 4. num. 65., & 66.* Leander *q.* 89. Palaus *punct* 13. §. 7. *num.* 3. Roſignol. *de Matrim.* 1. *diſquiſit.* 3. §. 42.

55. Quòd ſi Ordinarius ipſe ſolus impedimentum occultum cognoſcat, tunc non poſſe matrimonium denegare publicè petenti, renet Sanchez *lib. 3. diſp. 5. num.* 11., & eum eo Pontius *lib. 5. cap. 35. num.* 6., eò quòd ipſe non poſſit eſſe Iudex, & Teſtis, ſed tenetur iudicare iuxta allegata, & probata, per Textum in cap. *ex tenore de tempor. Ordinat.*, vbi dicitur, quòd irregulari publicè petenri Ordines, non poreſt Epiſcopus eum repellere, ſi ipſi rantùm nota ſit irregularitas: verùm alij magis communiter docent, Ordinarium non poſſe in dato caſu Matrimonio aſſiſtere, nec aſsiſtendi licentiam concedere, ſed debere illud impedire, deferendo impedimentum ad alium Superiorem, puta ad Nuncium, aut Legatum, & coràm eo, exercendo officium Teſtis, prout in ſimilibus docent nonnulli de Iudice, qui nouit occultè aliquem innocentem, ſed probatum nocentem, & aſſerunt, in tali caſu debere remittere cauſam ad Superiorem, vt ibi ſit Teſtis, ita Coninch. *diſp. 27. num.* 66. Hurtad. *diff.* 21. *dub.* 5. *num.* 77. vel remittere cauſam ad ſuum Vicarium, & coràm illo teſtificari: vel, vt habet Boſſius *cap. 7. num.* 206., poterit ipſe Matrimonium impedire, quia vbi agitur de peccato vitando, ſeu impediendo, ſicut idem poteſt eſse accuſator, & Teſtis, ita poteſt eſse Iudex & Teſtis, cum tunc iudicium in nullius præiudicium cedat, ſed totum ſit ſauorabile etiam ijs, contra quos fertur, cum ipſis expediat à tam grauibus peccatis impediri.

56. Nec obſtat Textus in cap. *ex tenore de temp. Ordinat.*, quia, vt notat Boſſius, ibi non eſt ſermo de eo, qui actu ſit irregularis, ſed de eo, qui habebat occultum peccatum, ob quod, ſi fuiſset publicum, debuiſſet deponi, ſed dum erat occultum, non eum reddebat irregularem; vnde ibidem dicitur; *verumtamen, quia peccatum occultum eſt, ſi promoueri voluerit, eum non debet aliqua ratione repellere.*

57. Dices; peccatori occulto publicè petenti Euchariſtiam non eſt deneganda; ergo nec Sacramentum Matrimonij. Reſp. peccatori occulto publicè petenri non eſse negandum Sacramentum, quando indignitas prouenit ex ſolo peccato occulto; benè tamen negandum eſse matrimonium habenti occultum impedimentum, quia Parochus in ordine ad matrimonium non eſt Miniſter Sacramenti, ſed Iudex, & Teſtis publicus, qui debet curare, ne contractus celebretur inualidè, & ſic debet contractum matrimonij impedire, quando ſibi certò conſtat, adeſse impedimentum, quòd ſi ex tali denegatione aliquam infamiam reportanr

tant contrahentes hoc debent ſibi imputare, qui admoniti noluerunt à Matrimonio deſiſtere; Eccleſia enim, repellendo Sponſos à Matrimonio, agit in foro externo, & per modum iudicij, in quo foro, & iudicio habet pro ſufficienti probatione, & notitia id, quod ſecretò ei conſtat, præterquamquod ex Matrimonio inualido, non vnum, ſed innumera peccata naſcuntur cum magno detrimento ipſorum contrahentium.

58. Quòd ſi Parochus notitiam habeat impedimenti ſolùm ex Sacramentali confeſsione, ſiuè illius, qui contrahere debet, ſiuè alterius cuiuſcumque, non debet, nec poteſt negare matrimonium, & aſsiſtentiam; ſiuè publicè, ſiuè priuatim petenti, quia nequit Confeſſarius vti ſcientia habita in confeſsione ad exteriores actus, ex quibus confeſsio onerosa pœnitenti reddi poteſt, vt ſuo loco, de ſigillo confeſsionis diximus *tract.* 7. *cap.* 18. *dub.* 6 Poteſt, ac debet in ipſa confeſsione pœnitentem admonere, ne contrahat quoadvſque ſibi de remedio neceſsario prouideat; ſi tamen perſiſtat non poteſt illum extra confeſsionem repellere, Sanchez *diſp.* 16. *num.* 14. Auerſa *q.* 7. *sect.* 5. Guttierez *cap.* 60 *num.* 11 Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 7. *num.* 70. Palaus *tract.* 13. §. 7. *num.* 5., & alij communiter, ſolùmque poterit extra confeſsionem, quamuis ad id non teneatur, petere licentiam à pœnitente, quando ſperat eam obtinere, & pœnitens non ſit ægrè laturus, talem licentiam à ſe peti, vt poſsit loqui de rebus in confeſsione auditis, eaque licentia obtenta, eum ſecretò monere de impedimento, & hortari, vt à Matrimonio deſiſtat; eo tamen perſeuerante in voluntate contrahendi, non poteſt ſuam aſsiſtentiam negare, vt cum alijs docet Palaus, & latè Boſsius *cap.* 7. §. 48 *à num.* 211.

59 Cum autem mortaliter peccet, qui conſcius impedimenti illud non manifeſtat, ita lethaliter peccat, qui denunciat falſa impedimenta, ſeu malitioſè deſert impedimentum ad matrimonium impediendum, & arbitraria pœna ab Ordinario puniri debet, vt habetur in c. *cum inhibitio*, *&* §. *fin* iuncta Gloſsa ibi *de Clandeſt. deſponſat.* Ancharan., Menoch., Vgolin., Ceual., & Barboſa, quos affert, & ſequitur Boſsius *d. cap.* 7. *num* 177. vbi cum Barboſa *allegat* 32. *num.* 22. notat, rectè facturos Ordinarios, ſi iuſiurandum præſtent impedientibus, quo iurare eos cogant, non malitioſo animo ſe impedimenta afferre, & denunciare, quoniam animus non niſi iuramento probari poteſt.

DVBIVM VIII.

An Matrimonium illicitè factum ſine denunciationibus ſubiaceat pœnis Matrimonij clandeſtini.

60. DVbitari ſolet: An matrimonium illicitè contractum coràm Parocho, & Teſtibus, ſed omiſsis denunciationibus dicatur clãdeſtinum, ad effectum incurrendi pœnas latas contra clandeſtinè contrahentes in Concil. Lateran. relato in *cap. cum inhibitio de clandeſt. deſponſat.* Negant plures, eſse clandeſtinum quoad pœnas, quia Matrimonium coràm Parocho, & Teſtibus ſine denunciationibus celebratum, eſt publicum, & factum in facie Eccleſiæ, cui conſtare poteſt; ergo non debet dici ſimpliciter abſolutè clandeſtinum, nec ad illud ſunt extendendæ pœnæ contra Matrimonium clandeſtinum latæ, ſed reſtringendæ ad matrimonium factum ſine Parocho, aut ſine ſufficienti numero Teſtium, ita Candelabrum aureum, Molina, Petrus Ledeſma, Hurtado, quos ex Trullench. *prax. Sacram. lib* 9. *cap.* 6. *dub.* 7. *num.* 11. affert, & ſequitur Ant. a Spiritu S. *diſp.* 4. *sect.* 15. *num.* 214.

61. Verùm alij magìs communiter dicunt, eſſe clandeſtinum quoad alias pœnas, & effectus, quàm nullitatis: Colligitur ex cap. *fin.* §. *ſiquis verò de clandeſt. deſponſat.*, vbi clandeſtini Coniuges appellantur, qui, prætermiſsis denunciationibus, contrahunt, etiamſi publicè Matrimonium celebretur, quia nimirum deficit ſolemnitas à iure requiſita, quod Concilium Trident. non corrigit, quin potiùs innouat, cum *cap.* 1., inhærendo veſtigijs Concilij Lateranenſis, præcipiat, præmitti denunciationes. Nec obſtat, matrimonia clandeſtina irritari, & annullari à Trident., quod non verificatur de matrimonio celebrato coràm Parocho, & teſtibus, omiſſis denunciationibus, quia non irritantur omnia clandeſtina, ſed illa, quæ fiunt ſine ſolemnitate ibidem requiſita, tametſi fierent coràm omni populo, ita Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 1. *n.* 7. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 6. *n.* 2. Guttierez *cap.* 75. *per totum* Pontius *lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 6. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 9. Palaus *punct.* 15. §. *vlt. num.* 1. Leander *diſp.* 7. *q.* 91.

62. Pœnæ plures ſtatutæ ſunt contra clandeſtinè contrahentes; primò enim Parochus, vel Sacerdos aſſiſtens per triennium ſuſpendendus eſt ab officio; in illo enim cap. *Cum inhibitio de clandeſt. deſponſat.* dicitur; *Per triennium ab officio ſuſpendatur, grauiùs puniendus, ſi culpæ grauitas poſtulauerit*, quam pœnam approbat Trident., dum præcipit, fieri denunciationes, inhærendo veſtigijs Concilij Lateranen.; hæc autem ſuſpenſio non eſt latæ, ſed ferendæ Sententiæ arbitrio Iudicis, eamque approbat etiam cum Trullench, & Dicaſtill. Ant. à Spi-

Spiritu S. *num.* 216. eamdemque pœnam incurrit non ſolùm Parochus, ſed quiuis alius Sacerdos de eius licentia aſsiſtens, ſciens, non eſſe præmiſsas denunciationes, nam in Canone expreſſè dicitur; *Quilibet Sacerdo, etiam Regularis*: ſicut incurrit Parochus licentiam concedens, ſiquidem ibidem dicitur; *ſi Parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere contempſerit*, vt tradunt Auctores communiter.

63. Durat hæc ſuſpenſio per triennium, computandum, non à die commiſsi criminis, ſed a diclaræ Senrentiæ, à qua incipit ipſa ſuſpenſio; nec poteſt ab Epiſcopo abſolui, ſed dumtaxat à Pontifice, eò quòd illa ſuſpenſio ſit lata à Concilio Generali, à quo etiam fuit præfinitum tempus, quo durare debet, ita Sanchez, Guttierez, Pontius, quos affert, & ſequitur Palaus ſupra *num.* 14.

64 Contrahenres verò debent condignè puniri ad arbitrium Iudicis, & priuantur fauore legitimationis prolis, & ſpe diſpenſationis obtinendæ ſuper impedimento antea ignoto, de quibus, & alijs pœnis larè diſserit Boſsius *toto cap. 6. & tota cap. 8. de contractu Matrimonij*, & Roſignol. *prænot.* 39. vltra pœnas ſtatutas de Iure communi, additæ ſunt in quibuſdam Diœceſibus peculiares pœnæ aduerſùs Matrimonium elam abſque præuijs denunciationibus celebratum, ſiuè quoad contrahentes, ſiuè quoad Parochum, & Teſtes. In Diœceſi Bononienſi per ſpeciale Edictum editum *die prima Septemb. Anni* 1700, & innouatum in alio Edicto edito *die* 22. *Septemb. Anni* 1701. ſtatuta eſt pœna excommunicat. ipſo facto incurrenda, & Eminentiſsimo Archiepiſ reſeruata, nec non pœna Carceris, & Exilij pro qualitare culpæ, & perſonarum contra illos, qui, omiſsis denunciationibus, illicitè matrimonium contrahunt coràm Parocho, & teſtibus, & aliæ pœnæ contra Parochum, ſi voluntariè aſſiſtat.

CAPVT IX.

DE BENEDICTIONE NVPTIARVM.

DVBIVM I.

An, & quatenus Nuptiæ ſint benedicendæ.

1. EX antiquiſsima Eccleſiæ conſuetudine, Sanctorũ Patrum, & Sacrorum Canonum doctrina cõſtat, primas Nuptias eſſe benedicendas à Sacerdote, vt proinde meritò Trident. Synodus *ſeſſ.* 24. *can.* 11. damnet hæreticos, qui coniugalem benedictionem, ſicut aliàs Eccleſiæ cæremonias ſpernunt, illis verbis; *Si quis benedictionem nuptiarum, & alias Cæremonias, quibus Eccleſia in illis vtitur, damnauerit, anathema ſit*: & quidem congruenter fuit inducta talis benedictio ob reuerentiam Sacramenti, & ad excitandos Coniugum animos, vt honeſtè matrimonio vtantur, implorato Diuino auxilio ad onera Matrimonij ſuſtinenda neceſſariò. Difficultas eſt, an, et quale peccatum ſit Matrimonium conſummare ante ſuſceptam Sacerdotalem benedictionem, vel illam omnino prætermittere.

2. Non eſſe peccatum mortale benedictionem nuptialem omittere citra contemptum, & ſcandalum, & multò minùs Matrimonium conſummare ante benedictionem ſuſceptam, docent Sanchez, Guttierez, Barboſa, Hurtad. apud Boſsium *cap.* 9. *num.* 7. Bonacina *q.* 4. *p.* 6. *num.* 2. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 265. *in fin.* Roſignol. *prænot.* 38. Ratio eſt, quia hæc benedictio non eſt Sacramentum, ſed tantùm quoddam Sacramentale, quod non apparet magni momenti, & ſic illam omittere citra contemptum, & ſcandalum nullum erit peccatum, ſaltem lethale, niſi fortè in aliqua Diœceſi lata ſit excommunicatio contra non adhibentes, vel conſummantes matrimonium ante ſuſceptam benedictionem; quam quidem excommunicationem, & præceptum imponi poſſe ab Epiſcopo, cum alijs docet Leander *diſp.* 7. *q.* 74., & de facto eſſe impoſitam in Diœceſi Salmantina teſtatur Henriq. *lib.* 11. *cap.* 5. *num.* 7.

3. Reſp. 1. conſummare Matrimonium ante ſuſceptam benedictionem nuptialem nullum eſt peccatum, ſiuè mortale, ſiuè veniale. Ratio eſt, quia hoc nullo Iure præcipitur, nam Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. ſolùm ait. *Hortatur Sancta Synodus, vt Coniuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent*, ne ſcilicet matrimonium conſummẽt; non præcipit, ſed hortatur, per quod denotat conſilium, & conuenientiam, non obligationem, & ſic non erit peccatum conſummare ante ſuſceptam benedictionem, maximè ſi probabile ſit periculum incontinentiæ, vt tenent Doctores communiter, quos fusè cumulat, & ſequitur Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *num.* 181. Auerſa *q.* 20. *ſect.* 4. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 16. *num.* 218. Boſsius *cap.* 9. *num.* 13., & alijs pluribus citatis, Leander *q.* 72. & 73.

4. Eſſet tamen mortale, quando conſummaretur Matrimonium ante benedictionem ex contemptu, vel cum ſcandalo, vel contra præceptum peculiare alicuius Epiſcopi in ſua Diœceſi ſub excommunicatione oppoſitum præcipientis, quo caſu peccabitur tantùm prima vice, quia prohibitio non eſt, niſi vt ſeruetur debitus ordo, & reuerentia benedictioni debita, illa autem copula ſemel habita, ſeruari ampliùs non poteſt; nec eſt eadem ratio de conſummatione Matrimonij facta ante denunciationes, nam prohibitio illa non conſum-

man-

mandi ante denunciationes eſt propter timorem impedimenti, quod per denunciationes detegi poteſt, quæ ratio militat etiam in ſequentibus copulis, vt cum Sanchez notat Barboſa. Benedictio ex contemptu tunc omitteretur, quando illam quis ſperneret, ſeu omitteret tamquam vanam, & inutilem, ſecus ſi omitteret, tamquam non neceſſariam, ſeu non præceptam.

5. Reſp. 2. probabile eſt, eſſe peccatum mortale benedictionem nuptialem omnino relinquere, & omittere, propter antiquam Eccleſiæ conſuetudinem, quæ videtur habere vim præcepti, & colligitur ex modo loquendi Sacrorum Canonum. Cap. *Aliter* ibi; *Sacerdotaliter, vt mos eſt, cum precibus, & orationibus à Sacerdote benedicantur*, & cap. 2. *Nullus fidelis occultè nuptias faciat, ſed, benedictione accepta à Sacerdote, publicè nubat in Domino*, & cap. 3. inter plura, quæ iniunguntur, ponitur benedictio Sacerdotis, quæ Iura habentur 30. *quæſt.* 5. idemque habetur cap. *Nullis* 35. *q.* 2., & nouiſſimè Tridenc. *dicto cap.* 1. eadem iura renouare videtur, dum hortatur, vt Coniuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent; vnde Prælati, & Parochi ſolicitè ſtudent, vt nouiter coniugati benedictionem ſuſcipiant; quæ omnia innuunt, eſſe præceptum, non tantummodo conſilium, vt primæ nuptiæ benedicantur., cum præcipuè materia videatur grauis, & magni momenti, cum dicta benedictio valdè congruat bono progreſſui matrimonij, ita Henriquez *lib.* 11. *cap.* 16. *n.* 2. Filliuc. *parc.* 2. *tract.* 10. *num.* 165., *& part.* 1. *num.* 184. Leander *quæſt.* 75. Auerſa *q.* 20 *ſect.* 4. Ochagau. *tract.* 3. *q.* 5. *num.* 4., qui apud Leandrum id probat ex Syricio Papa Epiſt. ad Pomerium *cap.* 4., vbi hæc ait; *illa benedictio, quam nupturę fæmina Sacerdos imponit, ſacrilegum eſt, ſi violetur.*

6. Reſp. 3. probabilius eſſe, non excedere culpam venialem, quia illa benedictio cum non ſit Sacramentum, ſed quoddam Sacramentale non videtur tanti momenti, nec ita congruens progreſsui matrimonij, vt illius omiſſio debeat inferre culpam lethalem, nec aliter habetur ex Iuribus antiquis, quæ ſolùm inferunt culpam venialem, vt tradunt magìs communiter Doctores Guttierez, Barboſa, Sanchez, Hurtadus, Bonacina, Diana, & alij, quos affert, & ſequitur Boſſius *num.* 7 Roſignol. *prænot.* 38. *num.* 3. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 16. *num.* 217 Nulla autem erit culpa, ſi infideles Coniugati ad fidem conuerti benedictionem nuptialem non ſuſcipiant, quia inſtitutæ ſunt concomitanter ad matrimonium, vt Sacramentum à fidelibus contractum.

7. Benedictio igitur Sacerdotalis, quamuis non obliget lethaliter, ſecluſo contemptu, & Scandalo, non ſolùm non debet omitti, ſed etiam conſummationi matrimonij debet præmitti, vt hortatur Concilium Trident., & cap. *Sponſus* 30. *q.* 5. habetur *Sponſus, & Sponſa cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reuerentia ipſius benedictionis in Virginitate permaneant*, quod tamen non dicebatur per modum præcepti, ſed ſolùm per modum conſilij.

DVBIVM II.

Quænam Nuptiæ ſint benedicendæ, & à Quo.

8. SEcundas nuptias non eſſe benedicendas, quando vterque Coniux benedictionem recepit in primis nuptijs, clarè conſtat ex cap. *vir* de ſecundis nuptijs, vbi dicitur. *Vir autem, aut mulier ad bigamiam tranſiens, non debet à Presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet*, in quo conueniunt omnes Doctores ob congruentes rationes aſſignatas à Boſſio *cap.* 9. *num.* 27. quarum præcipua eſt, quia in ſecundis nuptijs deficit plena ſignificatio vnius Sponſi Chriſti cum vna Sponſa, ſcilicet Eccleſia, & quia non ſolet Eccleſia iterare ſolemnes benedictiones rerum, & perſonarum, cuiuſmodi ſunt Conſecratio Eccleſiæ, Altaris, Virginum, Nuptiarum, & rerum ſimilium, ne vileſcant benedictiones, vt docent Nauar. in *ſum. cap.* 22. *num.* 83., & Sanchez *lib* 7. *diſp.* 82. *num.* 16.

9. Dubium eſt; an Nuptiæ ſint benedicendæ, quando nõ ſunt ſecundæ ex parte vtriuſque coniugis, & quando in primis nuptijs nulla eſt ſuſcepta benedictio. Prima Sententia docet, tunc tantùm non eſſe benedicendas nuptias, quando ſunt ſecũdæ ex parte vtriuſque Coniugis, & ambo ſunt vidui ex alijs matrimonijs, & ita ambo benedicti fuerant in prioribus nuptijs, propter rationem allatam in d. cap. Vir, *quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet*; quapropter, ſi vnus Coniugum nondum benedictionem accepit, poterunt nuptiæ benedici, quamuis per accidens benedictio attingat etiam alterum Coniugem Viduum, & iam benedictum.

10. Secunda Sententia tenet, non eſſe iterandam benedictionem, non ſolùm quando ambo Coniuges ſunt vidui, aut aliàs benedicti, ſed etiam quando ſola Mulier eſt Vidua; itaquòd nuptiæ non ſint benedicendæ, quando Mulier eſt Vidua, licèt vir non ſit talis; eſſe autem benedicendas, ſi mulier primò nubat, etiamſi vir ſit viduus, & iam aliàs benedictus. Ratio eſt, quia benedictio ſpecialiter reſpicit mulierem, ad quam ferè tota dirigitur, vt patet ex Ritu Eccleſiæ: & ſic iterari non debet, dum illa eſt Vidua iam aliàs benedicta, tum quia in Muliere Vidua deficit perfecta ſignificatio Sacramenti, quæ non deficit in viro Viduo. Matrimonium enim ſignificat coniunctionem inter Chriſtum, & Animam; Chriſtus autem licèt coniungat ſibi plures animas, anima tamen non debet coniungi alteri, quàm Chriſto, &

ita re-

ita tenent D. Thom. *in 4. diſt. 42. q. 3. art. 2. ad 2.* Bonauentura *art. 3. q. 2.* Durandus *q. 3* Sylueſter *in ſum.* Verbo *Nuptiæ q. 2.* Nauar. *cap. 25. num. 137.* Petrus Ledeſma *de matrim. q. 63. art. 2.*

11. Tertia ſententia magìs communis, & probabilior docet, attento iure canonico, non eſſe benedicendas, nec poſſe benedici ſecundas nuptias, quando vterque, vel alter Coniux in primis nuptijs benedictionem ſuſcepit, poſſe autem benedici ſi neuter fuit in primis nuptijs benedictus. Ratio ſumitur ex ipſo textu, vbi ſub diſiunctione dicitur; *vir, aut Mulier ad bigamiam tranſiens*, id eſt ſecundò nubens, *non debet benedici*, & ſic negatur benedictio, ſeu benedictionis iteratio, non ſolùm quando vterque Coniux, ſed etiam quando alteruter illam in primis nuptijs accepit; nec obſtat, quòd ibidem dicatur in plurali; *cum alia vice benedicti ſint*: nam hoc non intelligitur coniunctiuè, quaſi benedictio non ſit repetenda, quando ambo Coniuges erant antea benedicti, ſed diſiunctiuè, iuxta priora verba, quando vel vir, vel mulier benedicti ſint; & cum ratio in Canone adducta ſit, ne benedictio repetatur, ſequitur, ſecundò nubentes poſſe benedici, quando in primis nuptijs benedictionem non receperunt, & ita tenent Nauar., Diaz, Menochius, Alterius, Sanchez, Rebell., Filliuc., & alij, quos affert Boſſius *num.* 32. Roſignol. *pranot.* 38 *num.* 3. Hurtad. *diſp. 5. diff. 23. num.* 8. Coninch. *diſp. 27. dub.* 8.

12. Et hoc verum eſt, etiamſi primum matrimonium fuerit inualidum, quia benedictiones non reſpiciunt nuptias, ſed perſonas; quare ſatìs eſt, perſonam eſſe benedictam, quamuis occaſione matrimonij inualidi, prout tradunt Bonacina *q. 2. punct. 9. num.* 11. Guttierez *cap. 48 circa finem*, & cum alijs Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat. 32. num.* 183.

13. Quamuis de iure communi ſecundæ nuptiæ non ſint benedicendæ, conſuetudine tamen receptum eſt, vt benedicantur, ſi vnus Coniugum primò nubat, & benedictionem nondum acceperit, quamuis alter iam fuerit in primis nuptijs benedictus, ſiue ille fuerit vir, ſiue mulier, vt aiunt Henriq., & Sanchez: alij conſuetudinem ſolùm admittunt, quando fœmina tunc primò contrahit, nec fuit ante benedicta, quamuis nubat cum Viduo, non verò ſi fęmina eſt vidua, & antea benedicta, etiamſi nubat cum viro tunc primò contrahente, & non antea benedicto, ſed in hoc ſtandum eſt locorum, & Diœceſum conſuetudini, quæ magìs communiter recepta videtur, maximè in Italia, vt mulier vidua non ampliùs benedicatur, benè tamen vir, ſi iterum nubat cum Muliere, quæ nondum contraxit, nec fuit antea benedicta.

14. Secundùm antiqua iura Parochus, aut Sacerdos, qui benedicebat ſecundas nuptias incurrebat pęnam ſuſpenſionis Pontifici reſeruatam, cap. 1. *de ſecundis nuptijs*; vbi habetur: *Capellanum, quem benedictionem cum ſecunda conſtiterit celebraſſe, ab Officio, beneficioque ſuſpenſum ad ſedem Apoſtolicam nullatenus deſtinare poſtponas*, quæ ſuſpenſio erat ferendæ ſententiæ, prout docent Sanchez *lib. 7. diſp. 82. num.* 27., & Boſſius *cap. 9. num.* 30., eratque infligenda ab Epiſcopo, à quo deinde non poterat abſolui, ſed remanebat reſeruata Pontifici; hæc tamen pœna non eſt ampliùs in vſu, cum iam conſuetudine introductum ſit, vt ſecundæ nuptiæ benedicantur, & olim ſolùm videbatur habere locum, quando ſecundò benedicebantur nuptiæ, conſtante eodem primo matrimonio, non verò ſi, primo per mortem diſſoluto, nouum celebraretur cum alia vxore, vt tenent magìs communiter Doctores, quos affert, & ſequitur Sanchez *diſp. 82. num.* 30.

15. Benedictio nuptialis facienda eſt à proprio contrahentium Parocho, vel ab alio Sacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarij licentia, vt habetur ex Trident. *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim.*, vbi etiam ſtatuitur pœna ſuſpenſionis contra Parochum, vel alios Sacerdotes, qui ſine licentia alienos Parochianos benedicere audent, vt diximus *ſupra cap. 7. dub.* 14., & videri poteſt Roſignol. *pranot.* 38 *num.* 17. Quinam autem ſit proprius contrahentium Parochus iam diximus ſuo loco. Quòd ſi contrahentes ſint diuerſarum Parochiarum, benedictio fieri poterit ab vtroque Parocho, ſicut ab vtroque fieri poteſt ſolemnizatio Matrimonij: conſuetudine tamen ferè vbique recepta introductum eſt, vt ille Parochus Sponſos benedicat, qui matrimonio aſſiſtit, & in cuius Parochia celebratum eſt, & quia regulariter celebrari ſolet in Parochia mulieris, ad quam Maritus, pro hoc actu accedit, aſſiſtente Parocho mulieris, ita ab eodem præſtari ſolet benedictio, quod tamen non obſtat, quin poſſit recipi à Parocho viri, maximè ſi poſt contractum matrimonium ante ſuſceptam benedictionem mulier ſe recipiat ad domum mariti, ita Sanchez, Guttierez, Barboſa, Filliuc., quos affert, & ſequitur Boſſius *cap. 9. num.* 23.

DVBIVM III.

Vbi, & Quando Nuptiæ ſint benedicendæ.

16. QVamuis matrimonium licitè celebrari poſſit extra Eccleſiam in priuatis domibus, cum nihil in iure præſcriptum ſit, vt diximus *ſupra cap. 7. dub.* 13.; benedictio tamen facienda eſt in Eccleſia, iuxta præſcriptum Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. Matrim.* dicentis; *benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam eſſe*, illam tamen fieri poſſe extra Eccleſiam ex diſpenſatione Epiſcopi docet Roſignol. *pranot. 38. num.* 15., quia cum hæc actio pertineat ad Sacramentalia, & non ſit grauis momenti, ſicut ſine gra-

ui noxa

ui roxa poteſt omitti, ita accedente Epiſcopi authoritate, ſine peccato poteſt de vno in alium locum transferri.

17 Solemnitates nuptiarum iure antiquo, cap. *Non oportet.* cap. *Non licet.* Cap. *Nec vxorem* 33. *q.* 4. Cap. *Capellanus de ferijs* erant prohibitæ tribus anni temporibus, nempe ab Aduentu Domini vſque ad Epiphaniá, à Septuageſima ad Octauam Paſchatis, à diebus Rogationum ad octauam Pentecoſtes. At Concilium Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 10. ad hæc tantùm tempora prohitionem reſtrinxit. *Ab Aduentu Domini, vſque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum vſque in octauam Paſchatis incluſiuè antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſeruari ſancta Synodus præcipit; in alijs verò temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit.* In quibus Concilij verbis includitur ipſa dies Epiphaniæ, quia illa particula *incluſiuè* non ſolum refertur ad octauam Paſchatis, ſed etiam in diem Epiphaniæ, prout cum Sanchez, Boſſio, & Pontio tradit Roſignol. *prænot.* 38. *num.* 23.

18. Prohibitionem pro tempore Aduentus non incipere à media nocte, qua incipit dies Dominica Aduentus, ſed in primis veſperis diei Sabbati antecedentis ad Dominicam, docent Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 7. *num.* 2. Barboſa *de Officio Parochi cap.* 21. *num.* 13. Auerſa *q.* 20. *ſect.* 2. quia tunc incipit Officium Eccleſiaſticum eius temporis; ſed negant alij communiter, quia in rigore tempus Aduentus non incipit, niſi à prima Dominica eiuſdem, in qua etiã incipit abſtinentia ab eſu carnium, & aliorum. Nec obſtat, quòd Officium illius diei incipiat à Veſperis, nam hoc eſt ſpeciale quoad Officium, non quoad obſeruantiam Feſti per abſtinentiam ab operibus ſeruilibus, à cibis, & ſimilibus, prout docent Pontius *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 5. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 202., *& in Additione reſolutione* 26. cum Reginaldo, Filliuc., & Bonacina, ita etiam Boſsius *cap.* 9. *num.* 54. Roſignol. *num.* 22. De feria quarta Cinerum dici non poteſt incipere à die antecedenti, quia tunc nec inchoatur eius Officium, ſed ſolùm incipit à media nocte eiuſdem feriæ, quando incipit obligatio ieiunij, in quo omnes conueniunt.

19. Quæres; quid intelligatur per ſolemnitates Nuptiarum, quæ dictis temporibus prohibentur. Reſp. per ſolemnitatem prohibitam nuptiarum intelligi benedictionem ſolemnem, quæ ſcilicet ſolemniter intra Miſſæ Sacrificium in Eccleſia celebratur, nec non ſæcularem pompam cum feſtiuis lætitiæ ſignis, traductionem Sponſæ in domum Sponſi cum plauſu, comitatu, & ſtrepitu, Conuiuia, Choreas, Cantus, & ſimilia, iuxta communiorem Doctorum ſententiam, prout refert, ac defendit Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 7., & colligitur ex Rituali Rom. de Sacram. Matrim. vbi dicitur *Solemnitates nuptiarum prohibitas eſſe, vt nuptias benedicere, Sponſam traducere, nuptialia celebrare conuiuia: Matrimonium autem omni tempore contrahi poteſt*; inde dictis temporibus non prohibetur celebrari Sacramentum Matrimonij, nec eius conſummatio, ſicut nec antecedentes præparationes, Sponſalia, & denunciationes, imo nec ſimplex traductio Sponſæ in domum Sponſi, vt cum alijs docet Leander *diſp.* 7. *q.* 77.

20. Nec etiam prohibentur dictis temporibus Orationes, & Cęremoniæ, quæ ex præſcripto Eccleſiæ ſolent adhiberi in nuptijs Viduorum, quia illæ non ſunt benedictiones nuptiales, nec ſupponuntur fieri cum ſolemnitate, prout docent Boſſius *num.* 74., & Roſignol. *num.* 24.

21. Quæres 2. An præceptum Trident. prohibentis ſolemnitates nuptiarum obliget ſub lethali, adeò vt ſit peccatum lethale ſolemniter benedicere nuptias, Sponſamque ſolemniter traducere. Reſp. benedictionem ſolemnem grauiter prohiberi, adeò vt peccent mortaliter Sacerdotes benedictionem illis temporibus dando, & Laicos ipſos coniugatos eam petendo, & ſuſcipiendo, quia eſt res grauis, & ſub verbis præceptiuis præſcripta à Trident., & ita in praxi ſeruatur, vt cum Nauarro, Ledeſma, Rodriquez, Syluestro, Sanchez, Pontio, & alijs docet Leander *q.* 78. Roſignol. *de matrim.* 2. *prænot.* 3.

22. Non eſſe peccatum mortale, ſed dumtaxat veniale temporibus prohibitis ſolemniter traducere Sponſam in domum Sponſi cum conuiuijs, & alijs lætitiæ ſignis ratione conſuetudinis hæc excuſantis, tradunt Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 266. ſecutus Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 7. *num.* 18., & Villalobum *tom.* 1. *tract.* 14. *diff.* 2. *num.* 4. ſequitur Leander *q.* 81. addentes, nullum fore peccatum, nec etiam veniale, ſi huiuſmodi lætitiæ ſigna ſint moderata: Abſolutè tamen dicendum eſt, ſolemnem traductionem eſſe lethaliter peccaminoſam, niſi excuſet paruitas materiæ. Ratio eſt, quia lex Eccleſiaſtica non minùs prohibet huiuſmodi ſolemnitatem, quàm prohibeat ſolemnem benedictionem, imò magis illam, quàm iſtam, cum iſta, vtpote cæremonia ſacra, & pia non auertit, ſed inducit ad pietatem, & deuotionem, à qua diuertunt ſæculares pompæ, & ſtrepitus illas comitantes; ſi ergo eſt grauiter interdicta ſolemnis benedictio, ita erit grauiter interdicta ſolemnis traductio, ita Pontius *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 10. Nauar., Lopez, Petrus Ledeſma, Rodriquez, & alij apud Leandrum; paruitas tamen materiæ poterit excuſare à culpa lethali, & conſuetudo, ſi alicubi eſt introducta, etiam à culpa veniali.

23. An verò poſſit Epiſcopus diſpenſare, vt fiant huiuſmodi ſolemnitates nuptiarum temporibus prohibitis, negant Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 7. *num.* 6. Henriquez, & alij, quos ſequitur Leander *q.* 79. quia nequit inferior diſpenſare in lege Superioris, & iſta prohibitio eſt Superio-

ris, nempe Papæ Clement. III. in cap. *Capellanus* de ferijs, & Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 10.; ergo non poteſt Epiſcopus in illa diſpenſare Iure Ordinario, ſed ſolùm iure extraordinario in caſu valde raro, & vrgenti, vbi non eſſet facilis aditus ad Pontificem, affirmant Sotus *in* 4. *diſt.* 32. *q.* 1. *art.* 4. Barthol. Ledeſma *de Matrim. dub.* 60. Emmanuel Sà, Pontius, Graffius, & alij apud Auerſam *q.* 20. *ſect.* 2., quia Epiſcopus in ſua Diœceſi poteſt ea, quæ de iure, vel conſuetudine non reſeruantur Pontifici; hæc autem diſpenſatio non videtur reſeruata: admittit Auerſa, poſſe Epiſcopum diſpenſare ex cauſa graui, & prudenter animum eius mouente, &, pro diuerſitate locorum, eſſe poſſe varias conſuetudines.

24. Quæres 3. An matrimonium, & benedictio nuptialis prohibeatur tempore Interdicti, & ceſſationis à Diuinis, ſiue in Eccleſia interdicta; & pro Perſonis interdictis affirmat Pontius *lib.* 6. *cap.* 9 *num.* 3., quia illo tempore eſt prohibira Sacramentorum adminiſtratio, excepto Baptiſmo, Pœnitentia, & Euchariſtia per modum Viatici, vt patet ex cap. *Alma Mater de ſent. excommunic. in* 6. verùm, poſſe Matrimonium contrahi, affirmant Sanchez, Coninch., Auila, Villalobos, quos ſequitur Diana *part.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 267., quia licèt matrimonium ſit verum Sacramentum, tamen per ſe conſideratur tamquam ciuilis contractus, qui non prohibetur, licèt de conſequenti conſideretur, & exercearur etiam vt Sacramentum; non poſſunt tamen eo tempore nuptiæ benedici, quia benedictio eſt Diuinum quoddam Officium vnà cum celebratione Miſſæ, quod adhiberi non poteſt, niſi quando, & eo modo, quo permiſſa eſt celebratio Miſſæ, nimirum priuatim, modo ſecreto, ianuis clauſis, & ſine pulſatione campanarum; ſed de hac materia redibit ſermo ſuo loco cum de Interdicto.

CAPVT X.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII IN COMMVNI,

DVBIVM I.

Quinam poſſit ſtatuere Impedimenta Matrimonij.

1. IMpedimenta matrimonij dicuntur illa, quæ obſtant, ne Matrimonium licitè, aut validè contrahatur, & ſunt in duplici differentia; alia ſunt prohibentia tantùm, & impedientia, quæ ſcilicet matrimonium reddunt illicitum, non tamen inualidum, & nullum; alia dicuntur dirimentia, quæ ſcilicet matrimonium non ſolùm reddunt illicitum, ſed etiam nullum, & irritum: prima dicuntur impedientia, & alia dicuntur dirimentia, de quibus omnibus ſucceſſiuè tractabimus, & quæritur; quinam poſſit illa ſtatuere, & inducere.

2. Conueniunt omnes Catholici, dari in Eccleſia poteſtarem inducendi, & ſtatuendi impedimenta matrimonij, tum prohibentia, tum irritantia, & dirimentia, prout bono Reipublicæ Chriſtianæ videbitur expedire, quia ſic definitum eſt in Concil. Trident. ſeſſ. 24. can. 4. de matrim. *ſi quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta Matrimonij, vel in ijs conſtituendis erraſſe, anathema ſit*, & conſtat ex perpetuo vſu Eccleſiæ, quæ pro diuerſis temporibus diuerſa impedimenta dirimentia aſſignauit. Ratio etiam eſt, quia iure humano conſtitui poſſunt conditiones humanorum contractuum, tum vt licitè, tum vt validè celebrentur, ſed matrimonium, non ſolùm eſt Sacramentum, ſed etiam humanus contractus; ergo ſubeſt humanæ poteſtati, & conditionibus ab ea ſtatutis, tum vt licitè, tum vt validè fiat: nec per hoc, quòd Chriſtus eleuauerit matrimonium ad ſtatum Sacramenti, hanc poteſtatem abſtulit ab Eccleſia; nam Chriſtus eleuauit ad ſtatum Sacramenti contractum validum, non determinando, ſed relinquendo Eccleſiæ poteſtatem determinandi conditiones neceſſarias, vt contractus ſit validus; vnde Eccleſia, cum non poſſit immutare materiam Sacramenti, non poteſt facere, quòd contractus validus non ſit Sacramentum; poteſt tamen conditionem apponere, ratione cuius contractus non ſit validus, & hac ratione impedire, ne fiat Sacramentum, vt diximus *ſupra cap.* 7. *dub.* 1.

3. Difficultas eſt: an non ſolùm Eccleſia, ſed etiam Reſpublica, & Princeps ſæcularis poſſit impedimenta ſtatuere matrimonium dirimentia. Prima Sententia affirmat, poſſe Principes fideles, ſi præcisè eorum poteſtas ſpectetur, ex iuſta cauſa ſtatuere impedimenta matrimonium dirimentia reſpectu ſuorum ſubditorum tam fidelium, quàm infidelium in terris ſuis degentium; de facto tamen non poſſe id ſtatuere reſpectu fidelium, quia Eccleſia hoc illis prohibuit, & ſibi reſeruauit. Ratio eſt, quia matrimonium, ita eſt Sacramentum, vt etiam ſit contractus ciuilis, ſed Princeps ſupremus, qui habet poteſtatem condendi leges conducentes ad bonum commune Reipublicæ, poteſt etiam condere leges, & determinare conditiones neceſſarias pro validitate cõtractuum; ergo etiam poteſt conditiones apponere pro validitate matrimonij in quantùm eſt contractus ciuilis, & politicus ad propagationem communitatis inſtitutus, & ita tenent Bonacina *q.* 3. *punct.* 1. *num.* 5. Victoria, Sotus, Ledeſma, Bellarminus, Henriq., & alij,

quos citat, & ſequitur Sanchez *lib. 7. diſp. 3. num. 2.* Coninch. *diſp. 30. dub. 1.* Villalob. *tract. 14. diff. 1. num. 3. & 4.* Layman *lib. 5. tract. 10. part. 4. cap 1. q 1.* Syluius *in 3 p. q. 50. art. vnic. concl. 6.* Filiuc. *tom. 1. tract 10. cap 1. num. 4.* Rebell. *part. 2 lib. 3. q. 1.*, & alij apud ipſos.

4. Qui omnes, licèt admittant in Principe ex natura rei, & vi ſui officij, poteſtatem impedimenta matrimonij conſtituendi; aſſerunt tamen, vſum huius poteſtatis eis fuiſſe interdictum ab Eccleſia, & ſummis Pontificibus reſeruatum, adeò vt nec licitè, nec valide poſſit Princeps ſecularis impedimenta matrimonij ſtatuere pro fidelibes ſibi ſubiectis; quod quidem valde congruum fuit, vt ea, quæ ſunt ſpiritalibus annexa, & ad finem ſpiritualem conducunt, pertinerent ad Iudicem rerum Eccleſiaſticarum; Matrimonium autem fidelium, licèt ſit contractus ciuilis, eſt ſimul Sacramentum, & ſic ad Iudicem Eccleſiaſticum pertinere debet. Secunda ſententia negat Principibus hanc poteſtatem in ordine ad ſubditos fideles, & illam concedit in ordine ad ſubditos infideles, cum qua

5. Reſp. 1. ſola Eccleſia ſtatuere potuit, & poteſt impedimenta præfata pro fidelibus baptizatis, non verò Principes ſæculares. Ratio eſt, quia licèt matrimonium ſit contractus ciuilis, tamen ex quò fuit à Christo Domino eleuatum ad rationem Sacramenti, factus fuit contractus ſacer, & Eccleſiaſticus, & ex tunc fuit à poteſtate ciuili exemptus, ſicut perſonæ, & bona Eccleſiaſtica, licèt ex ſe eſſent Principi ſæculari ſubiecta, ex quò facta ſunt Eccleſiaſtica, pertinent dumtaxat ad Iudicem Eccleſiaſticum; ergo non poſſunt Principes ſæculares alia impedimenta, aut leges ſtatuere circa Matrimonium præter impedimenta, & leges Eccleſiæ, & conſtat ex cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ extra de conſtit.* cap. *Euphemium 2. q. 3.* cap. 1. *de ſponſalib.* cap *Tuam de ordine cognit.*, & ex praxi ipſa Eccleſiæ, Principum, & populorum, & hoc propter eleuationem matrimonij ad ſtatum Sacramenti; & ita tenent cum D. Thoma, & D. Bonauentura, Ricardus, Paludanus, Maior, & alij vſque ad vigintiquatuor Doctores, quos refert Sanchez *num.* 1. ita etiam Pontius *lib. 4. cap. 1. num. 9, & cap. 2. num 3* Palaus *diſp. 4. punct.* 1. Hurtad. *diſp. 12. diff. 12. num.* 7. Leander *diſp. 9. q. 7.* Diana *part. 5. tract. 1. reſol. 16.*, & *part. 7. tract. 1. reſol. 23.*

6. Ex quo ſequitur, Cauſas matrimoniales inter Chriſtifideles ſpectare ad forum Eccleſiaſticum, & non ſæculare, prout fuit diffinitum in Concil. Trident. can. 12 de Matrim ibi *Si quis dixerit, Cauſas matrimoniales non ſpectare ad Iudices Eccleſiaſticos, anathema ſit*; quod quidem verum eſt, quando agitur de ſubſtantia Matrimonij, & de cauſis pertinentibus ad illius valorem, vt quando lis eſt de valor matrimonij, de habilitare perſonarum, & de illius impedimentis; non verò ſi lis ſit de quibusdam rebus merè temporalibus matrimonio annexis, & non concernentibus ipſius vim, & ſubſtantiam, nam de iſtis poſſunt cognoſcere Iudices ſæculares, vt ſi agatur de cauſa dotis, de donationibus inter virum, & vxorem, de ſponſalitia largitate, & ſimilibus, vt omnes admittunt.

7. Reſp. 2. poſſe Principes infideles apponere impedimenta dirimentia pro matrimonijs ſuorum ſubditorum. Ratio eſt, quia illorum matrimonia non ſunt Sacramentum, ſed dumtaxat contractus ciuilis, & humanus, qui ſubeſt poteſtati, & iuriſdictioni principis ſæcularis, ſicut alij contractus ciuiles, pro quorum valida celebratione poteſt condere leges, & ſtatuere conditiones, ſine quibus contractus erit inualidus, & matrimonium nullum, & irritum, ita Sanchez *num* 5. Coninch. *num.* 7. Palaus *num.* 4. Bonacina *num.* Baſilius *lib. 6. cap.* 1. Leander *q.* 8. vbi cum alijs notat, infideles, qui contra leges à ſuis Principibus latas irritantes, Matrimonium inierunt, ſi ad Fidem conuertantur, debere iterum contrahere iuxta leges Eccleſiæ, vel eſſe ſeparandos, quod etiam docent Diana *part. 8. tract. 1. reſol.* 77., & Auerſa *q. 9 ſect.* 2.

8. Eamdem poteſtatem habent Principes Chriſtiani in ordine ad matrimonia infidelium ſibi ſubditorum, quia iſti non obligantur legibus Eccleſiæ, ſed ſuorum Principum ſæcularium, nec illorum matrimonia ſunt ſacramentum, ſed contractus purè ciuilis, qui dependet à legibus Principum ſæcularium, ſicut alij contractus ciuiles; nec Principes Chriſtiani prohibentur ab Eccleſia quò minùs poſſint circa infideles ſibi ſubditos quicquid in hac materia poſſunt Principes infideles, quia leges Eccleſiaſticæ non extenduntur ad infideles, iuxta illud Apoſt. 1. Corinth 5. *Quid enim mihi de ijs, quæ foris ſunt iudicare?* eamdem poteſtatem habet Pontifex circa Iudæos, & alios infideles commorantes in ſuis terris propter eamdem rationem, ita Auerſa *d. ſect.* 2. Ant. à Spiritu S. *diſp. 7 num.* 3. 7.

9. An fideles commorantes in terris infidelium, puta inter mahometanos, & paganos adſtringantur eorum legibus in ordine ad matrimonia contrahenda, adeò vt ſi aliqua ſint ſtatuta impedimenta dirimētia, hæc afficiant etiam fideles, affirmant Sanchez *lib. 7. diſp. 3. num.* 7. Coninch *diſp. 30. dub* 3., quia Principes infideles poſſunt condere leges circa contractum matrimonij pro ijs, qui in ſuis terris commorantur. Sed meliùs negant Pontius *lib. 6. cap. 1. num.* 7. Auerſa *quæſt. 9. ſect.* 2. Palaus *num* 3. quia Matrimonium fidelium ex quò fuit eleuatum ad ſtatum Sacramenti, fuit etiam extractum à poteſtate laicali, & à legibus cuiuſcumque Principis ſæcularis.

DV-

DVBIVM II.

In Quo reſideat poteſtas Eccleſiaſtica ſtatuendi Impedimenta.

10. SOlus Summus Pontifex, & Concilia ab eodem approbata, non verò Epiſcopus poteſt impediméta matrimoniorum ſtatuere pro toto Populo Chriſtiano, vt per ſe patet, dubium eſt; an poſſint hoc idem Epiſcopi in ſua Diœceſi, vel hoc ſpectet priuatiuè ad Pontificem, in quo ſunt duæ ſententiæ valde probabiles. Prima ſententia docet, poſſe Epiſcopum ex vi ſui muneris, ſi ſolùm ius diuinum, & naturale inſpiciatur, impedimenta dirimentia in ſuis Diœceſibus ſtatuere. Ratio eſt, quia Epiſcopus in ſua Diœceſi eſt verè Paſtor, & habet poteſtatem condendi leges, & ſtatuendi quicquid ſaluti ſpirituali ſuorum ſubditorum expediat; ergo etiam ſtatuendi impedimenta matrimonij, & de facto inueniuntur ab Epiſcopis, & à Concilijs Prouincialibus, & Nationalibus olim conſtituta plura impedimenta, quæ poſtea ab vniuerſali Eccleſia confirmata, & approbata ſunt, ita Sanchez *lib. 7. diſp. 1. num. 9.* Pontius *lib 11. num. 12.* Auerſa *quæſt. 9. ſect. 3.* Gaſpar Hurtado *diſp. 12 diffic. 2. num. 5.* Bonacina *q. 3. punct. 1. num. 4* Leander *q. 5.* Villalob. *tract. 14. diff. 1. num. 2.* Qui tamen aduertunt, ex longæua, & vniuerſali conſuetudine vim legis habente, hodie non poſſe Epiſcopos impedimenta ſtatuere, ſed hanc poteſtatem reſeruatam eſſe ſoli Romano Pontifici.

11. Secunda Sententia æquè probabilis negat Epiſcopis hanc poteſtatem, vel quia Epiſcopus Iure Ordinario nullam habet determinatam iuriſdictionem, niſi illam, quam Summus Paſtor conceſſerit, qui proinde poteſt maiorem, aut minorem concedere, vt tenent plures Doctores, vel quia, licèt accipiat à Deo iuriſdictionem aliquam vi ſuæ Ordinationis, non tamen ad id, quod eſt maximè arduum, & difficile in Chriſtiana Republica, ſicut eſt impedimenta Matrimonij ſtatuere, quia hoc ad ſupremum Principem, & ſupremam Sedem ſpectare debet, tum quia impedimenta Matrimonij ſtatuere, eſt condere leges, & conditiones apponere contractui ciuili, qui eleuatur ad eſſe Sacramentum; hoc autem facere non poteſt Epiſcopus, qui licèt poſſit ordinare ea, quæ expediunt ſaluti fidelium, nihil tamen poteſt diſponere circa res ciuiles, inuitis Principibus, niſi hoc ſit ſaluti fidelium per ſe neceſſarium: ſtatuere autem impedimenta matrimonij, quamuis poſſit eſſe vtile, non tamen eſt neceſſarium ſaluti fidelium, & ſic non poteſt Epiſcopus illa inducere, ſed hoc ſpectat ad ſupremam Sedem, ita cum Perez, Diana *part 8. tract. 1. reſol. 76.* Coninch. *diſp 30. dub. 1. n. 80.* Suarez *tom. 5. in 3. p diſp. 7. ſect. 4. num. 5.* Quicquid tamen ſit, certum eſt, hodie non poſſe Epiſcopos impedimenta ſtatuere, ſed hoc reſeruatum eſſe Romano Pontifici.

12. Quæres 1. An pro conſtituendis impedimentis Matrimonij requiratur iuſta, & rationabilis cauſa. Reſp. requiri iuſtam cauſam, non ſolùm vt licitè, ſed etiam vt validè fiat. Ratio eſt, quia in his, quæ Iure Diuino, & naturali permittuntur, non poteſt Pontifex ſine iuſta, & rationabili cauſa aliquid ſtatuere, ſed iure Diuino, & naturali Matrimonium eſt conceſſum; ergo non poteſt Pontifex, ſtatuendo impedimenta, illud prohibere, aut irritare ſine iuſta, & rationabili cauſa; quare peccaret Pontifex, ſi hoc ſine cauſa faceret, quia abuteretur poteſtate ſibi conceſſa ad ædificationem, non ad deſtructionem, nullamque vim ſuum Decretum haberet, ita Hoſtienſis, Henricus, Ledeſma, Sanchez, quos affert, & ſequitur Diana *part. 8. tract. 1. reſol. 61.* Pontius *lib 6. cap 3.* Baeanus *cap. 49 q. 1. num. 4.* Auerſa *q. 9. ſect. 4* Ant. à Spiritu S. *diſp. 7. num. 323.* Non tamen integrum eſſet quibuslibet priuatis ſubditis dijudicare de iuſta cauſa, an verè adfuerit; & in dubio præſumendum erit pro Lege.

13. Quæres 2. An poſſit ſummus Pontifex impedimenta ſtatuere pro aliquibus, ſeu aliqua ſingulari perſona, illam, ſeu illas reddendo inhabiles ad Matrimonium. Reſp affirmatiuè. Ratio eſt, quia, ſicut occurrit iuſta cauſa, vt Pontifex generali lege ſtatuat impedimentum dirimens pro omnibus perſonis illo detentis, illaſque reddat inhabiles ad matrimonium, puta conſanguineos, vſque ad quartum gradum, ita poteſt occurrere iuſta cauſa, vt impedimenta ſtatuat pro tali, & tali perſona, cum non ſit maior ratio vnius, quàm alterius, & de facto huiuſmodi poteſtate vſum fuiſſe ſummum Pontificem aſſerit Additionator ad Nauar *conſil. 1. de Matrim. contra interdict. Eccleſ. contract. lib. 4. conſil.* Poteſt etiam Summus Pontifex, non ſolùm impedire matrimonium inter certum virum, & mulierem, relinquendo illis libertatem, vt cum alijs perſonis habilibus contrahant, ſed etiam illis quodcumque matrimonium impedire, ſeu reddere inhabiles ad quodcumque matrimonium; ſicut enim propter delictum variæ infligi poſſunt pœnæ, puta pœna capitis, pœna perpetuæ ſeruitutis in triremibus, & pœna perpetuæ carceris, & pœna inhabilitatis ad contrahendum vel ad alios actus: ita etiam poſſet imponi hæc pœna inhabilitatis ad matrimonium, & ita refert Alexand. de Neuo in cap. *Tuas num. 17. de ſponſa duorum* aliquando id factum fuiſſe ab Vrbano V. Pontifice aduerſùs Barnabonem Vicecomitem, dominum Mediolani, eiuſque filios Eccleſiæ rebelles, ita Roſignol. *de Matrim 2. deſquiſit. 1 § 1.* Boſſius *cap. 11. num. 32. & 33* Sanchez *lib. 7. diſp 1. num 7.* Coninch. *diſp 30. dub. 1. concl. 4* Pontius *cap. 3. num. 3.* Diana *part. 8. tract. 1. reſol. 60.*

14. Quæres 3. An, & quatenus conſuetudi-

Digitized by Google

ſint induci noua impedimenta dirimentia, vel ab rogari antiqua. Reſp per ſe loquendo, poſſe conſuetudine noua induci impedimenta, & abrogari antiqua. Ratio deſumitur ex regula generali, quòd conſuetudo habet vim legis, poteſt nouam legem inducere, & antiquam abrogare, tam in rebus Eccleſiaſticis, quàm ciuilibus, dummodo ſit rationabilis, & legitimè præſcripta, vt ſuo loco dicitur de Legibus; ergo noua poteſt inducere impedimenta, & clarè conſtat ex cap. 1. *de cognat. ſpiritual.* cap. *ſuper eo* eodem tit., & cap. *Quod dilectum de conſanguinit.* vbi Pontifex iubet, obſeruari impedimentum conſuetudine introductum. De facto tamen non poſſunt impedimenta matrimonij conſuetudine abrogari, quia, vt valeat conſuetudo, non debet eſſe reprobata per legem, cuiuſmodi eſt conſuetudo, quæ poteſt induci contra impedimenta matrimonij, vt habetur ex cap. *Quod ſuper his* de conſang., & affinit. vbi Pontifex definit non valere matrimonium in gradibus prohibitis contractum; *Non obſtante conſuetudine, quę dicenda eſt potiùs Corruptelo*; cum enim tota vis conſuetudinis præcisè ſit à voluntate Papæ, non plus valere poteſt, quàm is velit, nec cenſetur voluiſſe, vt valeat, quando ipſe Pontifex eam reprobat, & corruptelam, aut ſimili modo vocat., ita Rebell. 1. *part. de obligat. iuſtit. lib.* 1. *q.* 5. *num* 8. Auerſa *q.* 9. *ſect.* 3. Syluester *Matr.* 2. *q.* 3. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 1. *num.* 5. *in comment. Lit. A.*

DVBIVM III.

Quot, & quæ ſint Impedimenta dirimentia.

15. OMnes conueniunt, impedimenta dirimentia matrimonium de Iure antiquo eſſe duodecim, quibus alia duo addita fuere de Iure nouo Trident., quæ omnia ſequentibus Verſibus continentur.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen
Cultus diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas,
Si ſis Affinis, ſi fortè coire nequibis.
Si Parochi, & duplicis deſit præſentia Teſtis.
Raptaue ſit mulier, nec parti reddita tutæ,
Hæc ſocianda vetant, connubio facta retroctant.

16. QVæres 1. Quonam Iure hæc impedimenta dirimant matrimonium, Reſp. aliqua eſſe de Iure naturæ, alia de iure Diuino poſitiuo, & alia de Iure poſitiuo Eccleſiaſtico, & quidem de Iure naturæ matrimonium dirimunt, error perſonæ, impotentia perpetua, conſanguinitas, ſaltem in primo gradu inter aſcendentes, & deſcendentes; ligamen cum priori Coniuge adhuc viuente, de quibus ſigillatim dicemus ſuis locis. De Iure diuino poſitiuo olim erant quidam gradus conſanguinitatis, & affinitatis, vt habetur *Leuitici* 18. nunc etiam Votum ſolemne & Ordo Sacer videntur matrimonium dirimere iure Diuino, quod tamen ſuo loco examinabimus: reliqua impedimenta videntur matrimonium dirimere ſolo Iure Eccleſiaſtico; dirimunt autem, non quando ſuperueniunt matrimonio iam conſtituto, ſed quando antecedunt contractum, & faciunt, vt inualidè cõtrahatur, & contrahentes ſeparari poſſint, eò quòd inualidè contraxerint.

17. Quæres 2. An hæc impedimenta dirimant matrimonium ſolùm quando ſunt vera, & nota, vel etiam quando ignota, & falsò putata. Certum eſt, inualidè contrahere, qui cognoſcunt, & ſciunt, ſe habere aliquod impedimentum dirimens, quia talis eſt natura horum impedimentorum, vt reddat nullum, & irritum contractum, & perſonas reddant inhabiles ad ſic contrahendum; conſtat etiam ex ſupradictis *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 29. falsò putantes, ſe habere impedimentum aliquod dirimens, non poſſe validè contrahere, quia voluntas non poteſt efficaciter intendere id, quod ei repræſentatur impoſſibile, ſed ille, qui putat, ſe habere impedimentum dirimens, iam exiſtimat, ſe non poſſe validè contrahere; ergo non poteſt habere ſeriam intentionem contrahendi, ſed ſolùm faciendi actum illum externum contrahendi fictum, & ſimulatum, quod vtique non ſufficit ad verum, & validum matrimonium.

18. Solùm dubitari poteſt; an contrahant inualidè illi, qui bona fide contrahunt, ignorantes, ſubeſſe aliquod huiuſmodi impedimentum, puta conſanguinitatis, affinitatis, aut ſimile, maximè ſi præmiſſæ ſint debitæ diligentiæ, vel ſi ignorent, talem gradum conſanguinitatis, ſeu affinitatis eſſe prohibitum, & matrimonium dirimere; iſti enim, ſicut excuſantur à culpa, ita videntur excuſari à pœna nullitatis matrimonij. Reſp. tamen inualidè contrahere, quia habentes impedimentum ſunt inhabiles ad ſic contrahendum; ignorantia autem, & bona fides, quamuis excuſet à culpa, non tamen reddit illos habiles, & capaces, & ſic, detecto errore, debent ſeparari, & remedium quærere; nullitas enim matrimonij non eſt pœna, quæ propter culpam incurratur, ſed eſt effectus inhabilitatis, ad quam non prærequiritur cognitio: hac ratione ſupra diximus *cap.* 7. *dub.* 2. *num.* 11. inualidè contrahere, qui ignoranter, & bona fide omittunt præſentiam Parochi, & Teſtium.

19. Quæres 3. Quale peccatum committat, qui cum impedimento dirimente copulam habet, vel matrimonium contrahit; certum eſt, ipſum peccare mortaliter peccato fornicationis, ſi copulam habeat cum perſona libera: &, ſi matrimonium contrahat, peccare mortaliter contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui: nam impedimentum dirimens, cum reddat virum, & fœminam ſimpliciter impotentes ad

taliter

Digitized by Google

taliter contrahendum, vt nullum, & irritum ſit matrimonium, obligat etiam ſub lethali, ne quiſquam cum illo contrahere tentet. Dubium eſt; an ratione impedimenti, quo peccantes ſunt irretiti talis copula contrahat nouam malitiam nec *arid in confeſſione explicandam. Affirmant Nauar. *in ſum. cap. 16. num. 3.* Henriq. *lib. 5. de pœnit. cap. 6. num. 3.* Petrus Ledeſma *q. 55. de Matrim. art. 4. dub. 1. circa ſolut ad 2.*, & alij plures. Ratio eſt, quia copula fornicaria inter conſanguineos, & affines ideò contrahit nouam ſpecie malitiam in confeſſione explicandam, quia Eccleſia prohibuit matrimonium inter tales perſonas, &, conſtituendo tale impedimentum, cenſetur, ſpeciali titulo prohibuiſſe copulam fornicariam inter tales perſonas, ex qua prohibitione reſultet ſpecialis malitia; ſed hæc eadem ratio valet de quocumque alio impedimento; ergo copula habita inter perſonas aliquo impedimento irretitas contrahit ſpecialem malitiam neceſſariò in confeſſione exprimendam.

20. Sed meliùs alij diſtinguunt, & dicunt, tunc ſolùm contrahere malitiam ſpecie diuerſam, quando impedimentum fuit inductum ab Eccleſia ob ſpeciale motiuum alicuius virtutis, & finis, non verò ſi contineat ſolùm prohibitionem Eccleſiæ: primi generis ſunt conſanguinitas, affinitas, cognatio ſpiritualis, & legalis, publica honeſtas, cultus diſparitas, & impotentia, nec non votum, ligamen, & Ordo, ex quibus, vltra fornicationem, oritur Inceſtus contra reuerentiam debitam Coniunctis, Sacrilegium contra reuerentiam debitam ſidei, & Religioni, Adulterium ob iniuſtitiam, quæ committitur ob violationem alterius thori, ac proinde debet talis circumſtantia in confeſſione explicari. Error verò in perſona malitiam nouam non affert, ſic qui putat, ſe habere copulam cum Berta libera, & poſtea inueniat, eam eſſe Semproniam pariter liberam, non peccat, niſi peccato ſimplicis fornicationis; idem valet in impedimento Raptus, in quo Trident. iuſſit, non valere matrimonium, quamdiù rapta in poteſtate Raptoris fuerit, & hoc ob libertatem matrimonij, ac proinde ſi habeant inter ſe copulam, dummodo hæc non ſit per vim extorta, peccant ſolo peccato fornicationis, quia motiuum reddendi has perſonas inhabiles, & inducendi impedimentum, fuit libertas matrimonij, quod motiuum non addit aliquam rationem nouæ malitiæ ſupra ſimplicem fornicationem. Item in impedimento Criminis, in quo Eccleſia ſanciuit, non valere Matrimonium, ob pœnam commiſſi delicti, & ad præcauendum, ne committatur illud crimen ſub ſpe contrahendi matrimonij, quod motiuum non importat ſpecialem malitiam ſupra fornicationem, ita Sanchez *lib. 7. diſp. 5.*, & Roſignol. *de matrim. 11. diſquiſit. 1. §. 4.* -

21. Qui matrimonium contrahit cum impedimento dirimente, facit matrimonium nullum & peccat contra illas virtutes, ratione quarum fuit illud impedimentum indictum; ſi enim ſit conſanguineus, matrimonium attentando, facit contra reuerentiam debitam coniunctis, & ſic de alijs: An verò committat aliam culpam diſtinctam, & malitiam Sacrilegij contra reuerentiam debitam Sacramento, quod nulliter facit, & ſuſcipit, affirmant Coninch. *diſp. 30. dub. 2. concl. 1.*, & Auerſa *q. 9. ſect. 5.* quia qui nulliter conficit, ſeu conficere tentat alia Sacramenta, ſacrilegè peccat contra reuerentiam illis debitam, & hoc modo peccat, qui Baptiſmum ſine debita materia, & forma conficeret; ergo etiam peccat ſacrilegè, nulliter conficiendo matrimonium, quod pariter eſt Sacramentum. Negant alij, quia irritatio non cadit immediate ſupra Sacramentum, ſed ſupra contractum ciuilem; contrahentes enim non intendunt, verum matrimonium inire, aut Sacramentum ſuſcipere, cum ſciant, eſſe nullum, ſed ſolùm contractum ciuilem, quem nulliter faciunt, quamuis indirectè, & de conſequenti impediatur Sacramentum, ita Sanchez *diſp. 5. num. 1.* Ant. à Spiritu S. *num. 331.* Filliuc. *tract. 10. p. 2. cap. 1. num. 21.* Diana *p. 3. tract. 4. reſol. 297.*

22. Quæres 4. Quam pęnam incurrant contrahentes cum impedimento dirimente. Reſp. præter peccatum, & inualiditatem matrimonij, nullam eſſe in iure pęnam vniuerſaliter taxatam contrahentibus cum impedimento dirimente abſque diſpenſatione, benè tamen eſſe latam pęnam excommunicationis ipſo facto incurrendam, ſed non reſeruatam, contrahentibus, cum aliquibus impedimentis, vt habetur in Clement. vnica de conſanguinit. his verbis. *Eos, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus, contrahere Matrimonialiter non verentur, nec non Religioſos, & moniales, & Clericos in Sacris ordinibus conſtitutos, matrimonia contrahentes, refrenare metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipſos excommunicationis ſententiæ, ipſo facto decernimus ſubiacere*; cum autem odia ſint reſtringenda, non debet hæc excommunicatio, ad alia impedimenta extendi, præter ea, quæ in hac Conſtitutione expreſſa ſunt, vt bene notat Auerſa *q. 9. ſect. 5. in fin.*

DVBIVM IV.

An ſit licitum, ex graui metu fictè contrahere Matrimonium, cum impedimento dirimente.

23. CErtum eſt, Matrimonium contractum ex graui metu cum impedimento dirimente irritum eſſe, & nullum, quia perſonæ inhabiles ad contrahendum nullatenus poſſunt validè contrahere; & habentes impedimentum dirimens ſunt inhabiles

Digitized by Google

les ad contrahendum; ergo numquam poſsunt validè contrahere, quamuis grauis metus accedat, quia per talem metum non fiunt habiles: quare taliter contrahens, ſi conſummaret matrimonium, peccaret lethaliter, nam talis conſummatio eſset fornicaria, quæ nullo metu mortis poteſt cohoneſtari, &, ſi contraheret animo conſummandi, peccaret etiam lethaliter, quia talis animus eſt peccaminoſus.

24. Nec dicas; hoc eſse verum, quando datur imdedimentum irritans de iure naturæ, ſecus quando eſset tantùm de iure Eccleſiaſtico, ſiquidem lex Ecceſiaſtica irritans, exiſtenre graui metu cadente in virum conſtantem, non obligat cum tanto vitæ diſcrimine. Reſp. metum grauem excuſare quidem contrahentem à culpa, vt mox dicam, vnde ſi contrahat non peccat; at quia non reddit perſonam habilem, non facit, conſummationem eſſe licitam; nam conſummatio non eſt illicita per ſe, & immediatè ex lege Eccleſiaſtica, ſed ex lege naturali prohibente fornicationem, & ſolùm mediatè prouenit à lege Eccleſiaſtica reddente perſonam inhabilem, & annullante contractum, vt proinde talis copula non poſſit eſſe coniugalis, ſed remancat in ſtatu copulæ fornicariæ

25. Difficultas igitur eſt; An, qui ex graui metu contrahit cum impedimento dirimente excuſetur à culpa, quam incurreret, ſi ſine tali metu cum impedimenro matrimonium contraheret, & quidem poteſt contrahere animo ficto, & ſimulato, oretenus, & exteriùs, vel etiam animo vero, intendens contrahere quantùm in ſe eſt, & quantùm poteſt, quia nimirum, vel ignorat adeſſe impedimentũ, vel bona fide putat, hoc poſſe fieri; qui enim certò cognoſcit adeſse impedimentum, & contractum cum illo eſse inualidum, non poteſt habere animum ſeriò contrahendi, & faciendi contractum validum, cum, vt ſupra diximus, voluntas non poſſit ſeriò appetere id, quod cognoſcit, eſſe impoſſibile; quare non poteſt habere animum niſi oretenus, & exteriùs contrahendi, ſeu faciendi actionem illam externam. Qui bona fide contrahit, ignorans, adeſſe impedimentum, excuſatur à culpa, vt omnes admittunt. Si verò cognoſcat, adeſſe impedimentum, & contrahat animo ficto, & ſimulato, faciendo actionem illam externam.

26. Aliqui abſolutè docent, ſic contrahentem peccare lethaliter propter propoſit. 29. ex damnatis ab Innocent. XI. quæ ita ſe habet; *Vrgens metus grauis eſt cauſa iuſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi*, ſed qui matrimonium contrahit animo ficto, ſimulat adminiſtrationem Sacramenti; ergo peccat, & incurrit damnationem latam ab Innocent. XI., & ita ſentiunt Scotus *in 4. diſt. 29. quaſt. vnic. §. Hic dicitur*; Supplement. Gabrielis ibi *art.* 2. ſequitur Petrus Ledeſma *q. 47. de matrim. art. 3. dub. 2.* Alij diſtinguunt inter impedimenta iuris Eccleſiaſtici, & iuris naturalis, & dicunt, contrahentem cum impedimento iuris Eccleſiaſtici, nec venialiter quidem peccare, nam tunc, ſi eſſet peccatum, ideò eſſet, quia fieret contra præceptum poſitiuum Eccleſiæ prohibentis, ne quis contrahat, ſeu contrahere tentet cum impedimenro, at præcepta poſitiua Eccleſiæ non obligant cum tanto periculo grauis mali; ergo non peccat, qui cum illo contrahit, ſeu contrahere tentat matrimonium: ſecus ſi impedimentum ſit iuris naturalis, quia tunc fieret conrra ius naturale prohibens matrimonium, & ita tenet Gaſpar Hurtad. *diſp. 12. diff. 4.* ſequitur Perez *diſp. 22. ſect. 5. num. 5.*

27. Reſp. contrahentem matrimonium, cum impedimento dirimente, ſiuè iuris Eccleſiaſtici, ſiuè iuris naturalis ex metu graui cadente in conſtantem Virum nullo modo peccare. Ratio eſt, quia taliter contrahens non peccat contra legem Eccleſiaſticam vetantem Matrimonium, cum impedimento, quia non obligat cum tanto rigore, & incommodo, nec peccat contra reuerentiam debitam Sacramento, nam qui hoc modo contrahit, non intendit, nec ſimulat Sacramentum; ergo non irrogat iniuriam ipſi Sacramento: probatur antecedens; materia, & forma Sacramenti non eſt contractus irritus, & nullus, ſed contractus validus, qui ſolùm eleuatur à Chriſto ad rationem Sacramenti, ſed contractus Matrimonij ex graui metu procedens eſt irritus, & nullus; ergo, qui ex graui metu iniuſtè illato ſimulat contractum, ſcilicet non habens intentionem contrahendi, non ſimulat Sacramentum, nec ponit materiam, & formam Sacramenti, & ſic nullam iniuriam irrogat Sacramento; vt autem non mentiatur, & ſic non peccet, nec etiam venialiter, debet contractum huiuſmodi ſimulare verbis æquiuocis, puta dicendo; contraho tecum, ſi poſſum, ſi teneor, quam æquiuocationem ſufficit mente retinere, ſicut in alijs rebus aliquando licitum eſt æquiuocare, quando quis non legitimè interrogatur, & quando ex rationabili cauſa non tenetur reſpondere, iuxta Doctrinam alibi tradendam de Æquiuocatione, ita, pluribus citatis, tenet Roſignol. *de matrim. 2. diſquiſit. 1. §. 3.* Sanchez *lib. 4. diſp. 16. num. 6.* Auerſa *q. 4. ſect. 2.* Palaus *diſp. 2. punct. 12. num. 3. & diſp. 4. p. 3. num. 4.* Henriq. *lib. 11. cap. 9.* Coninch. *diſp. 28. dub. 3.* Ioan. de Cardenas *de propoſit. damnat propoſit. 29. diſertat. 20 cap. 7. num. 79.* vbi oſtendit, hoc non eſse damnatum in propoſit. Innocentij XI. Bonacina *q. 3. punct. 8.* Pontius *cap. 16. num. 3.* Leander *diſp. 16. q. 32., & 33.* Boſſius *cap. 12. num. 158.*

18. Dices; peccat mortaliter, qui ex metu mortis aliquem indiſpoſitum fictè abſoluit, quia iniuriam irrogat Sacramento; ergo pariter peccat, qui ex eodem metu fictè contrahit, quia & ipſe iniuriam irrogat Sacramento. Reſp. negando conſequentiam; qui enim

aliquem

aliquem indiſpoſitum ſictè abſoluit verè facit Sacramentum nullum, & irritum, & qui contrahit cum impedimento dirimente ex graui metu non ipſe facit matrimonium irritum, & nullum, ſed apponit contractum iam à Iure, ſeu ab Eccleſia irritatum, quod apponere ex tali metu non prohibetur; ipſum enim ius, aut Eccleſia eſt, quæ irritauit matrimonium cū impedimento dirimente, aut ex graui metu factum; vnde qui ſictè ſimulat hunc contractum nullum, & irritum, non ponit materiam, nec formam Sacramenti, ſed solùm ſimulat contractum ciuilem iam irritum, & nullum, & ſic nullam facit iniuriam Sacramento, nec incurrit damnationem Innocentij XI., quam incurrit, qui ſictè, & ſimulatè abſoluit indiſpoſitum.

29. Qui ſimularet Matrimonium in ratione Sacramenti, ſiuè quatenus Sacramentum eſt, quia nimirum intendit verum matrimonium, & verum contractum, ſine intentione conficiendi Sacramentum, peccaret lethaliter contra reuerentiam debitam Sacramento, nec poſſet excuſari ex metu graui, & aſserens, hoc eſse licitum, incurreret damnationem latam ab Innocent. XI.; at verò qui ſolùm ſimulat contractum aliundè nullum, & irritum, ſicut non ponit veram materiam, & formam Sacramenti, ita nullam illi facit iniuriam, & aſserens, hoc poſse licitè fieri ex graui metu, non incurrit damnationem, vt tenet P. Cardenas *loco cit*; ſimiliter, qui poteſt facere contractum validum, & vellet inualidum, ne ſequatur Sacramentum, peccaret lethaliter.

30. Dices 2. Qui ſimulatè contrahit cum impedimento dirimente facit iniuriam alteri coniugi, cum quo contrahit; ergo peccat contra iuſtitiam. Reſp. non facere iniuriam alteri coniugi, niſi materialiter; cum enim contrahat ex metu graui, ius habet ſimulandi, vt graue damnum euadat, quod ſubire non tenetur, & agere hoc modo non eſt alteri facere iniuriam, ſed ſe ipſum idemnem tueri; quòd ſi altera pars ſciebat impedimentum, aut particeps fuit talis metus, debet ſibi imputare, ſi decipitur, cum ſciat, non poſse fieri Matrimonium validum, & tamen vult illud contrahere.

31. Quod dictum eſt de contrahente cum impedimento dirimente ex metu graui, ſcilicet ipſum non peccare, ſed licitè poſse contractum ſimulare, valet etiam de illo, qui habet impedimentum ſolùm impediens; nam, & matrimonium ab ipſo ex graui metu contractum, eſt inualidum, non ratione impedimenti irritantis, ſed quia omne matrimonium ex graui metu contractum, eſt nullum, et irritum, vt infra ſuo loco explicabimus.

CAPVT. XI.

DE IMPEDIMENTIS ERRORIS, CONDITIONIS, VOTI, ET ORDINIS SACRI.

DVBIVM I.

An Error circa Perſonam dirimat Matrimonium.

1. QVadruplex error contingere poteſt in contractu Matrimonij, primus circa ſubſtantiam perſonæ, vt ſi ducas Bertam, quam putas eſſe Caiam: Secundus conditionis, vt ſi putas contrahere cum libera, & ſit ſerua, & conſtituit ſpeciale impedimentum. Tertius eſt error qualitatis, vt ſi putas contrahere cum pulchra, Virgine, nobili, & eſt ignobilis, deformis, & corrupta: quartus eſt error fortunæ, vt ſi putas contrahere cum diuite, & eſt pauper. Aliqui duplicem ſolùm aſſignant errorem, nimirum perſonæ, & qualitatis; nam ſeruitus, & inopia ſunt qualitas quædam perſonæ; qùia tamen Eccleſia ſpeciale conſtituit impedimentum pro ſeruitute, claritatis gratia quatuor illi errores diſtingui poſſunt, & quilibet ex iſtis poteſt antecedere contractum, & præbere cauſam actui faciendo, ita vt eo non exiſtente, actus non fieret: vel concomitanter ſe habere, qui licèt non det cauſam contractui, & eo non exiſtente, adhuc contractus fieret, non tamen facit voluntarium, prout ſuo loco explicari ſolet de ignorantia antecedente, & concomitante.

2. Reſp. 1. Error antecedens, quoad ſubſtantiam, ſeu circa perſonam, dirimit Matrimonium, non ſolùm Iure Eccleſiaſtico, ſed etiam Iure naturali, adeò vt Eccleſia non poſſit in illo diſpenſare, & locum habeat etiam inter infideles, qui legibus naturæ tenentur. Quòd error antecedens dirimat matrimonium Iure Eccleſiaſtico, patet ex cap *vnico* 25 *q.* 1. & cap. *Tua nos, de ſponſal* quòd verò dirimat Iure naturali, probatur, quia ad validitatem Matrimonij requiritur de iure naturæ conſenſus, cuius obiectum ſubſtantiale, & primarium ſunt perſonæ contrahentes, ſed error antecedens tollit conſenſum circa perſonam; qui enim putat contrahere cum Berta, ſi contrahat cum Caia, non conſentit cum iſta, quia nihil volitum, quin præcognitum, ſed ignoratur eſſe Caia; ergo non poteſt conſentire cum Caia, & ſic error perſonæ, ſi ſit antecedens, iure naturæ irritat matrimonium, tollendo neceſſarium conſenſum ad illud, & ita tenent Docto-

res

res communiter, quos affert, & ſequitur Roſignol *de Matrim.* 2. *præsum.* 7. Auerſa *q.* 12. *ſect.* 1. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 4. Ant. à Spiritu S. *diſp* 7. *ſect.* 4. *num.* 358. Leander *diſp.* 10. *quæſt.* 1.

3. Et hoc verum eſt, non ſolùm quando error antecedens eſt inuincibilis, ſed etiam quando eſt craſſus, & vincibilis, quia non agitur de incurrenda culpa, à qua non excuſat error craſſus, & vincibilis, ſed de validando matrimonio, ad quod per ſe requiritur verus, & formalis conſenſus circa perſonam, quem tollit error etiam vincibilis, & craſſus, vt tradunt Auerſa *cit. ſect.* 1. Coninch *diſp.* 31 *dub* 1. *num.* 9. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 18. *num.* 7. Andreas à Matre Dei *tract.* 9. *cap.* 10. *dub.* 1. *n.* 5.

4. Dices, alia Sacramenta impertita cum errore perſonæ ſunt valida, vt ſi Sacerdos abſolueret, baptizaret, ſeu vngeret Petrum, quem iudicabat Franciſcum; ergo etiam valet Matrimonium cum tali errore celebratum, & de facto *Gen.* 29. Iacob validè contraxit cum Lia, quam putabat eſſe Rachelem; valida fuit benedictio data ab Iſaac eidem Iacob, putans eſſe Eſau *Gen.* 27. valent etiam alij contractus facti cum errore perſonæ, vt ſi vendas triticum Petro, quem iudicas eſſe Paulum; ergo etiam valet matrimonium. Reſp. alia Sacramenta non inualidari ex errore perſonæ, cui conferuntur, quia Miniſter intendit illa conferre perſonæ præſenti, quæcumque illa ſit, non verò limitat ſuam intentionem ad hanc perſonam in particulari, quam ſi limitaret, & non eſſet illa, inualidum eſſet Sacramentum, vt diximus *de Sacram in Gen. tract.* 1. *cap.* 5. *dub.* 10., Sacerdos tamen malè operaretur, ſic determinando ſuam intentionem: in Matrimonio autem, quod petit indiuiduam vitæ conſuetudinem, & ſocietatem, intentio ſemper dirigitur in perſonam determinatam, & ſi eſt alia, matrimonium remanet nullum, & irritum. Matrimonium Iacob cum Lia non fuit validum à principio ratione erroris perſonæ, ſed factum fuit validum, quando, errore detecto, Iacob ſciens, & volens ratificauit, ac liberè contraxit cum ea. Similiter fuit valida benedictio data ab Iſaac ipſi Iacob, vel quia directa fuit ad Filium præſentem, quicumque ille eſſet, vel quia ex Diuina illuſtratione confirmata fuit à Patre, cognita veritate. Valent alij contractus facti cum errore perſonæ, quia accidentaliter ſe habet; parum enim intereſt, ſi vendas Petro, vel Paulo; ſi emas à Petro, vel à Paulo, dum error non ſit circa ſubſtantiam rei venditæ, aut circa pretiū; quia tunc eſſet error ſubſtantialis, qui reddit contractum nullum, & irritum, vt ſi vendas vitrum pro Adamante, aurichalcum pro auro, in matrimonio error perſonæ eſt ſubſtantialis, quia pertinet ad ſubſtantiam, & eſſentiam contractus, & ſic nil mirum, ſi error perſonæ inualidet matrimonium, non alios contractus.

5. Reſp. 2. Non ſolùm error antecedens, dans cauſam contractui, ſed etiam error concomitans irritat matrimonium iure naturæ; ſic qui contrahit cum Berta, quam putat eſſe Caiam, paratus tamen contrahere cum eadem Berta, ſi illam agnouiſſet, inualidè contrahit, & talis error dicitur concomitans, ſeu incidens in contractum. Ratio eſt, quia ad validitatem Matrimonij ratione ſuæ excellentiæ, & indiſſolubilitatis, requiritur poſitiuus, & actualis conſenſus voluntatis, nec ſufficit, quòd quis ita ſit habitualiter diſpoſitus, vt, etiamſi ſciret, eſſe aliam perſonam, adhuc ſecum contraheret, quia talis habitualis diſpoſitio non ponit conſenſum actualem requiſitum ad matrimonium; ergo eſt inſufficiens ad valorem Matrimonij, ſed error concomitans importat ſolùm habitualem diſpoſitionem contrahendi cum illa, cum qua ex errore contrahit, non verò conſenſum actualem, & poſitiuum voluntatis; ergo matrimonium ex tali errore procedens non poteſt eſſe validum defectu poſitiui, & actualis conſenſus, ita Sanchez *diſp.* 18. *num.* 6. Auerſa *q* 12. *ſect.* 1. Bonacina *q.* 3. *p* 2. *à num.* 2. Candid. *tom.* 2 *diſquiſit. Moral. diſquiſit* 28. *dub.* 2. Villalob. *tract.* 14 *diff.* 5. *num.* 1. Pontius, Vaſquez, Coninch., Hurtad, & alij communiter, quos ſequitur Leander *q* 2.

6. Dices; error concomitans non reddit actum, ſeu Matrimonium inuoluntarium; ergo non reddit nullum, & irritum: tum quia ad validitatem Matrimonij ſufficit conſenſus interpretatiuus, ſed cum errore concomitante ſtat conſenſus interpretatiuus; eſt enim quis ita habitualiter diſpoſitus, vt etiam cōtraheret, ſi illam cognouiſſet; ergo ſtat conſenſus ſufficiens ad Matrimonium. Reſp. errorem concomitantem non reddere actum inuoluntarium poſitiuè, benè tamen reddere ipſum inuoluntarium negatiuè, ſeu non voluntarium, id eſt facit, quòd non detur actualis conſenſus ad Matrimonium requiſitus. Deinde nego, cū tali errore concomitanti dari conſenſum interpretatiuum; nihil enim denotat, extitiſſe verum conſenſum, ſed ſolùm, quòd extitiſſet, ſi cognita fuiſſet perſona, cum qua ex errore contraxit.

DVBIVM II.

An Error circa qualitates, & accidentia perſonæ contrahentis reddat Matrimonium nullum, & irritum.

7. RESP. Errorem qualitatis perſonæ, ſeu fortunæ, quamuis antecedentem, & dantem cauſam contractui, per ſe non dirimere matrimonium, niſi fuerit celebratum ſub expreſſa conditione talis qualitatis, aut niſi error qualitatis tranſeat in errorem perſonæ. Ratio eſt,

quia

quia Matrimonium, cum huiuſmodi errore celebratum, eſt ſimpliciter voluntarium quoad naturam, & ſubſtantiam rei, quamuis ſecundùm quid inuoluntarium circa accidenralia illius, ſed matrimonium ſimpliciter voluntarium quoad ſubſtantiam eſt validum, quamuis deſit couſenſus ſecundùm quid, ſcilicet quoad accidentialia; ergo matrimonium celebratum cum errore qualitatis, & fortunæ eſt validum, nam error illius qualitatis non eſt obiectum primarium, nec cauſa motiua contractus, ſed ſolùm impulſiua, quæ proinde non vitiat, nec irritat contractum. Inde, ſi quis contrahat cum Berta, ſimulante ſe Virginem, cum ſit corrupta, validè contrahit, quamuis non fuiſſet contracturus, ſi cognouiſſet corruptam. Conf. à poſteriori, & ab inconuenientibus; ſi enim ex errore qualitatis vitiaretur matrimonium, ſæpiſſimè orirentur lites, & dubitationes de validitate Matrimonij, quia ſæpè poſt contractum cognoſcuntur qualitates, quæ ſi antecedenter fuiſſent cognitæ, matrimonium non fuiſset contractum, præcipuè, ſi nueniat corruptam, pauperem, aut ignobilem, quam putabat Virginem, diuitem, aut nobilem, Conf. ex cap. *Cum in Apoſtolica de ſponſal.* vbi dicitur, non dirimi matrimonium contractum, ex mendacio, & ſubreptione, id eſt ex errore circa qualitatem, ita D. Thom. *in 4. diſt. 30. q. 1. art.* 2. Candid. *diſquiſit.* 28. *art.* 4. *dub.* 3. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 1. *num.* 11. Roſignol. *pranot. 7. num.* 3. Leander *q.* 4. Palaus *diſp. 4. p. 4. num.* 3. Bonacina *q.* 3. *p.* 2. *num.* 5. alijque Doctores communiter.

8. Hoc tamen limitandum eſt in caſu, quo quis contrahat matrimonium dependenter ab illa qualitate, tamquam à conditione, vt ſi dicat; contraho tecum, ſi es diues, aut nobilis; nam, deficiente illa qualitate, non ſubſiſtit matrimonium, ſicut vniuerſaliter non ſubſiſtit contractus ſub conditione celebrarus, ſi illa non ſubſiſtat, vt diximus ſupra *cap. 6. dub.* 1. & tenent Doctores communiter; nam contractus vim ſuam habet à voluntate contrahentium, ſed contrahentes non habent voluntatem contrahendi, niſi ſub illa conditione, & qualitate; ergo, ea non ſubſiſtentes ruit contractus: poteſt autem conſenſus eſſe conditionatus dupliciter; primò formalitèr, & expreſsè, vt in caſu ſuprapoſito, ſecundò virtualiter, non quia quis ſit ita diſpoſitus, vt, ſi ſciuiſset errorem, non contraxiſset, nam talis diſpoſitio importat ſolùm ſtatum habitualem, ex quo formatur hoc iudicium, & nullum ſupponit præceſſiſſe actum conditionatum, ſed dicitur conſenſus virtualiter conditionatus, quando quis antecedenter habuit talem animum, & determinationem, in qua cenſetur virtualiter perſeuerare, cum ipſum non retractauerit, & proferat poſtea conſenſum, vt ſi quis antecedenter haberet animum, & voluntatem expreſſam, & determinatam non contrahendi, niſi cum Virgine, aut Nobili, & tali diſpoſitione affectus cū Berta contraheret, quam putat Virginem, aut nobilem, non contracturus, ſi ſcitet oppoſitum, cenſetur virtualiter ſub tali conditione contrahere, qua proinde non exiſtente, nullum eſſet Matrimonium. Quòd ſi Matrimonium fuit conſummatum antequam quis fuerit certificatus de exiſtentia, aut non exiſtentia conditionis, iſta cenſetur deſerta, & Matrimonium tranſit in abſolutum; quia, pendente conditione, copula non eſt licita, propter periculum fornicationis; vnde, ſi voluntariè copulam admittis, recedis à conditione, & facis Matrimonium abſolutum.

9. Limitatur ſecundò in caſu, quo qualitas tranſeat in ſubſtantiam, & error qualitatis tranſeat in errorem perſonæ. quia tunc Matrimonium eſſet nullum, & hoc contingit, quando qualitas, in qua erratur, determinat aliquam certam perſonam diſtinctam, & diuerſam ab ea, quæ præſens eſt, puta; Berta ſibi mente propoſuit, velle contrahere cum primogenito Regis Hiſpaniarum, quem numquam vidit, ſed ſolùm ex auditu cognouit, deinde contraxit cum Franciſco, qui ſe fingebat primogenitum Regis Hiſpaniarum, tale Matrimonium eſt nullum, quia error eſt circa perſonam, non circa qualitatem; mente enim conceperat Berta primogenitum Regis cum quo ſolùm volebat contrahere; dum autem contrahit cum Franciſco, in quo non cadit illa qualitas, quam primò Berta mente conceperat, variatur perſona, & ſic remanet Matrimonium nullum. Quòd ſi Berta primò cognoſcat hunc Virum ſibi præſentem, & velit cum ipſo contrahere, valet Matrimonium, quamuis falſò ſe fingat Filium Regis, nam error eſt circa qualitatem, non circa ſubſtantiam. Primò enim mente concepit hunc virum præſentem, & cum eo voluit contrahere, falſò exiſtimans habere qualitatem, quam non habebat.

10. Itaque dum quis primò mente concipit aliquam determinatam qualitatem, & ſecundùm illam qualitatem format ſibi conceptum cuiuſdam ſingularis perſonæ, & poſtea offeratur ei perſona non habens talem qualitatem, ſed fingens eam habere, tunc eſt error perſonæ vitians Matrimonium, at ſi quis independenter ab ea qualitate mente concipiat certam perſonam, & poſtea decipitur, putans, tali perſonæ à ſe aprehenſæ, ineſſe certam qualitatem, quæ non ineſt, tunc eſt error qualitatis, qui Matrimonium non vitiat, & ita pro regula dignoſcendi, quando error qualitatis tranſeat, vel non tranſeat in errorem perſonæ ex D. Thoma *in 4. diſt. 30. q. 1. art.* 2. *ad* 5. tradit Auerſa *q.* 12. *ſect.* 1.

11. Hinc ſequitur, volentem contrahere cum primogenita Petri, validè contraxiſſe, quamuis ei fuiſſet oſtenſa ſecundogenita, quæ erat pul-

ehrior, nam error fuit qualitatis, non perſonæ; duxit enim primogenitam Petri, quam ducere intendebat, & quæ ſibi promiſſa fuerat, quamuis errauerit in qualitate pulchritudinis. Si autem ei promiſsa fuiſset vna ex Filiabus Petri indeterminatè, & poſtea oſtenſa fuiſset vna pulchra, quæ illi placuit, ſi deinde ei data fuiſſet in Matrimonium altera æquè, vel minus, vel etiam magis pulchra, Matrimonium eſſet inualidum propter errorem perſonæ, voluit enim contrahere cum ea, quæ ſibi fuit oſtenſa, non cum alia, quam non cognoſcit, nec ei fuit propoſita. Sic Bonacina *q. 3. p. 2. n. 9.*, & Roſignol. *diſq. 2.* §. 2.

12. Dices; Sponſalia celebrata per errorem, & dolum dantem cauſam ipſi, ſunt inualida; ergo etiam eſt inualidum Matrimonium, cum huiuſmodi errore, & dolo celebratum. Reſp. minùs requiri ad diſsoluenda Sponſalia, quàm ad irritandum Matrimonium, quod eſt indiſſolubile; vnde, licèt Sponſalia diſsoluantur, quando interuenit error qualitatis dans cauſam contractui, non tamen diſsoluitur Matrimonium, ſi error non ſit circa ſubſtantiam, ſed circa qualitates, ita exigente natura, & indiſſolubilitate Matrimonij, vt cum Sanchez, Gutrierez, Molina, & alijs docet Bonacina.

13. Hinc ſequitur, contrahentem cum corrupta, quam putabat Virginem, teneri conſummare Matrimonium, ſi non deliberet de ingreſsu in Religione intra tempus à Iure definitum, quia Matrimonium, cum ſit validum, non poteſt excuſari à conſummatione, & proprio infortunio debet imputare, quòd corruptam duxerit, exiſtimans ducere Virginem, & quòd per hoc debeat incurrere Bigamiam, vt tradit Roſignol. *de Matrim.* 2 *diſquiſit.* 2. §. 6.

DVBIVM III.

De Impedimento Conditionis ſeruilis.

14. Conditio, quæ eſt ſecundum ex enumeratis impedimentis, importat Seruitutem, ſeu conditionem, & ſtatum ſeruilem illorum, qui ſunt propriè Serui, id eſt Mancipia, & quæritur; an talis conditio ſeruitutis, ſi fuerit ignorata, dirimat Matrimonium, adeò vt ſit nullum, & irritum, ſi contrahatur à libero cum ſerua, cuius conditio ſeruilis fuerit ignorata, & an dirimat illud Iure naturæ, vel Eccleſiaſtico.

15. Reſp. errorem Conditionis ſeruilis dirimere Matrimonium, quando liber contrahit cum ſerua, aut è contra, libera cum ſeruo, ſeruitute penitus ignorata, quia ſic definitur in cap. *Si quis liber*, cap. *Si quis ingenuus*, & cap. *fœmina* 29. *q.* 2. & cap. 2. 3. *& vlt. de Coniug. ſeruor.*, & tenent Doctores communiter tam Theologi, quàm Iuriſtæ, quos ſuperfluum eſt numerare, & ratio eſt, quia per talem errorem ſit grauis iniuria Coniugi libero, & læditur Matrimonium in ſuis bonis, nam læditur bonum fidei, quia ſeruus non poteſt reddere debitum ad libitum coniugis liberi, niſi quādo vacat ab operibus, & ſeruitio Domini: læditur bonum prolis, quæ non poteſt conuenienter educari, & ali, nam ea, quæ acquirit ſeruus, fiunt propria ſui Domini: læditur mutua cohabitatio, cum ſit in libertate Domini ſeruum vendere, aut mittere in remotas partes: cum autem ſit tanta inæqualitas inter ſeruum, & liberum, nil mirum, ſi fuerit inductum impedimentum dirimens Matrimonium inter ipſos, quando conditio ſeruitutis ignorabatur, & Matrimonium fuit contractum cum errore illius conditionis.

16. Et hoc verum, eſt non ſolùm quando ignorantia, & error erat antecedens, & dans cauſam contractui, ſed etiam quando erat concomitans, & incidens in contractum, quando nimirum, quis ex errore ducens ſeruam, ita erat affectus, vt etiam Matrimonium contraxiſſet, quamuis ſciuiſſet, eſſe ſeruam, quia nimirum diſpoſitio illa habitualis non ponit actualem conſenſum liberum requiſitum ad valorem Matrimonij, vt notauimus *ſupra dub.* 1. circa errorem perſonæ: & etiamſi ignorantia ſeruitutis fuerit vincibilis, craſſa, & affectata, quatenus potuiſſet quis facilè cognoſcere illam, cum qua contrahit, eſſe ſeruam, quia ius abſolutè irritat Matrimonium factum cum ignorantia ſeruitutis, ſed ignorantia craſſiſſima, & affectata eſt abſolutè ignorantia; ergo ſufficiens eſt ad irritandum Matrimonium cum illa factum; non enim hìc agitur de culpa vitanda, ſed de Matrimonio validando, quod requirit cognitionem, & ſcientiam iſtius conditionis, ita Sanchez *diſp.* 19. *num.* 20. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 2. *num.* 26. Auerſa *q.* 12. *ſect.* 2. Filliuc, Hurtado, Corneio, Syluius, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 11 *q.* 5.

17. Affirmant nonnulli, errorem, ſeu ignorantiam conditionis ſeruilis irritare Matrimonium, non ſolùm iure Eccleſiaſtico, ſed etiam iure Naturæ, quia talis error contrariatur bonis Matrimonij, vt ſupra diximus, & quia in toto corpore Iuris non reperitur Textus irritans, ſed irritatio potiùs ſupponitur, quod eſt ſignum, illam prouenire à iure naturæ, ita Palac. *in* 4. *diſt.* 3. *q. vnic.* Syluester verbo *Matrim.* 6. *q.* 1., & probabile dicit Palaus *diſp.* 4. *punct.* 5. §. 1. *n.* 2., & inclinat Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* a *num.* 3.

18. Verùm probabilius eſt, illam dirimere ſolùm Iure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia ſeruitus non eſt defectus ſubſtantialis perſonæ, ſed qualitatis, vnde illius ignorantia non tollit voluntarium ſimpliciter circa ſubſtantiam, & ſic non dirimit iure naturali; nec etiam dirimit eò quòd ſeruitus contrarietur bonis ipſius Matrimonij, nam ex hoc deberet irritari quodcumque

quc Matrimonium ſerui, ſiuè ſit cognita, ſiuè ignorata ſeruitus, quod tamen non admittitur; nam Matrimonium liberi cum ſerua, cognita ſcruitute, &; ſeruorum inter ſe, eſt validum; ergo ſolo iure Eccleſiaſtico Matrimonium ilIud cſt irritum, fundaro tamen in iure naturali, cui conſon um eſt, & licèt de facto non reperiatur Textus, in quo expreſsè id decernatur, ſed in omnibus ſupponatur; certum tamen eſt, aliquando fuiſse conſuetudine introductum, vt cum Dicaſtillo notat Ant. à S. *diſp. 7. ſect. 5. num.* 345. & tenent Auerſa *ſect.* 2. Palaus *num.* 3. Coninch. *num.* 22. Candid. *art, 6. dub.* 6 Roſignol. *de Matrim. 2. prænot. 8. num.* 15., &, alijs citatis, Leander *q. 9.*

19. An verò teneat matrimonium liberi cum ſcrua, quæ paulò poſt, id eſt intra ſex menſes, eſt habitura libertatem; affirmat Sanchez *lib. 7. diſp. 19. num* 4., idque aſſerit tenere Viros doctiſſimos à ſe de hac re conſultos, quia quando intra breue tempus eſt acquirenda plena libertas, ceſſant rationes, proptcr quas Eccleſia irritauit matrimonium inrer liberum, & ſeruam. At probabilius eſt, non valere tale matrimonium, ignorante libero conditionem ſeruilem ſeruæ, quia de facto tale matrimonium eſt celebratum inter liberum, & ſeruam, & per conſequens, cum impedimento dirimente; vnde poterit liber, cognita ſcruiture, ſtatim recedere, & habere ſuum Matrimonium pro nullo, quamuis ſciat, proximè conſequendam eſſe libertatem, ſic Auerſa *ſect.* 2. Pontius *lib. 7. cap. 43. num.* 1. Palaus *punct. 5. num.* 4. Guttierez *de Matrim. cap. 90. num. 6.* Validum tamen eſt Marrimonium, ſi contrahas cum ea, quæ aliquando fuit ſerua, ſed iam nunc cſt libera, quamuis ignores præteritam ſeruitutem, quia ceſſauir impedimentum; non enim ſeruitus prærerita, ſed pręſens ignorata, eſt illa, quæ dirimit Matrimonium, vt cum Filliuc., Syluestro, Guttierez, Palao, et alijs docet Leander *diſp. 11. q. 4.*

20. Reſp. 2. Matrimonium contractum cum errore conditionis non eſt inualidum, quando perſona, cum qua contrahitur eſt æqualis, aut melioris condirionis. Inde fit, ſeruum contrahenrem cum ſcrua, quam credebat eſse liberam, aut contrahentem cum libera, quam putabat ſeruam, validè contrahere, vt habetur cap. *Si quis*, & cap. *ad noſtram de Coniug. Seruor.* ſimiliter validum eſt Matrimonium contractum à libero cum ſerua, quæ conrrahendo fit libcra, vt contingit, quando Dominus ducit ſeruam ſuam, aut cam libero in Matrimonium tradit. Ratio eſt, quia Eccleſia poſuir hoc impedimentum, vt tollatur inæqualitas contrahentium, & ne iniuria fiat perſonis liberis, at nulla eſt inæqualitas, & nulla fit iniuria, quando perſona, cum qua contrahitur, eſt æqualis, aur melioris conditionis, vt in exemplis allatis; ergo matrimonium ab illis contractum eſt validum, ſic Sanchcz, qui Sexaginta, & ampliùs Doctores cumulat, ita etiam Bonacina *q. 3. p. 3. num.* 1. Auerſa *ſect.* 2. Roſignol. *de Matrim. 2. prænot. 6. num.* 16. Leander *quaſt. 7. & 21.*

21. Quæres: An ſeruus poſſit Matrimonium contrahere, inuito Domino. Reſp. poſſe contrahere validè, & licitè ſiuè cum libera, ſiuè cum ſerua, dummodo contrahendo cum libera illa ſit conſcia ſeruituris. Colligitur ex cap. 1. *de Coniug. Seruor.* vbi ſic habetur. *Nec inter ſeruos debent Matrimonia vllatenus prohiberi: & ſi contradicentibus Dominis, & inuitis contracta fuerint nulla ratione ſunt propter hoc diſſoluenda.* Ratio eſt, quia Matrimonium conceſſum fuit à Iure naturali, & Diuino in remedium concupiſcentiæ, & ad propagationem humanæ naturæ, hoc autem ius non poteſt ſeruis à dominis auferri, maximè, quià Matrimonium non impedit quò minùs ſeruus ſuo rempore debita ſeruiria exhibeat ſuo domino. Inde inferunt Doctores, peccare mortalirer dominum contra iuſtitiam poſitiuè impediendo ſeruos, ne Matrimonium contrahant, aut impediendo illorum maritalem conſortium poſt contractum Matrimonium, ita cum Filliuc, Sanchez, & Trullench. Ant. à Spiritu S. *ſect. 5. num.* 353. Palaus *punct. 5. §. 2. num.* 2. Coninch. *diſp. 31. dub. 2. concl* 3. Roſignol. *prænot. 8. num.* 22 vbi plura alia tractat de Matrimonio ſeruorum, quæ apud ipſum videri poſſunt, ſicut apud Palaum *loc. cit.*, & apud Sanchez *lib. 7. diſp.* 21., apud Leandrum à *q.* 13., & iterum apud Roſignol. *de Matrim. 11. diſquiſit. 2. à §. 9.*, & ſequentibus.

DVBIVM IV.

De Impedimento Voti.

22. VOtum Caſtitatis aliud eſt ſimplex, aliud ſolemne; Votum ſolemne eſt, quod emittitur in ſuſceptione Sacrorum Ordinum, vel in profeſſione Religionis approbatæ: ſimplex eſt illud, quod fir ad libitum cuiuſcumque extra profeſſionem Religioſam, & ſuſceptionem Ordinis Sacri: certum eſt, Votum ſimplex caſtitatis non dirimere Matrimonium, ſed tantùm impedire, ne licitè conrraharur, vt definirum eſt in cap. *Conſuluit*, cap. *Rurſus, qui Clerici, vel voventes*, & cap. *vnico de voto*, quare affectus voto ſimplici caſtiraris, ſi matrimonium contrahat, validum eſt, quamuis ille grauirer peccer; excipiuntur vota ſimplicia caſtiratis, paupertatis, & obedientiæ, quæ fiunt à Religioſis Societatis Ieſu poſt biennium nouitiatus, quæ, licèt ſimplicia ſint, vim tamen habent dirimendi Matrimonium contrahendum, vt conſtat ex Bulla Gregor. XIII., quæ incipit *Aſcendente Domino*.

23. Reſp. 1. Votum ſolemne factum in profeſſione Religionis à Sede Apoſtolica approba-

tæ impedit, ac dirimit Matrimonium contrahendum, ita definitum eſt de fide in pluribus Concilijs, & nouiſſimè in Trident. *ſeſſ.* 24. *can.* 9. vnde nulla eſt difficultas in hoc quoad Catholicos, inter quos ſolùm diſputatur; an Matrimonium dirimit Iure naturæ, vel ſolùm Iure Eccleſiaſtico. Prima Sententia docet, matrimonium dirimere iure Diuino naturali. Ratio eſt, quia res vni tradita, & translata in eius dominium, iure naturali non poteſt alteri concedi, & transferri in dominium alterius, ſed Religioſus profeſſus per votum ſolemne Deo, & Religioni obſecuturus traditur, & in Religionem transfert dominium ſui ipſius; ergo non poteſt ampliùs ſe ipſum tradere Coniugi per Matrimonium.

Conſ. quia nō alia ratione de iure naturæ eſt irritum matrimonium cum ſecunda Vxore, viuente adhuc prima, niſi quia corpus priori Coniugi traditum non poteſt validè alteri tradi; ergo etiam cum dominium corporis per Votum ſolemne ſit traditum Religioni, & Deo illud acceptanti per ſuos Miniſtros, non poteſt ampliùs ab eodem diſtrahi, & transferri per Matrimonium in alterum coniugem.

24. Nec valet eadem ratio de voto ſimplici, & ſolemni, quia votum ſimplex eſt ſola promiſſio, & votum ſolemne includit actualem traditionem; illud æquiparatur Sponſalibus, quæ poſſunt diſſolui, nam res vni promiſſa poteſt alteri tradi, quamuis illicitè; hoc æquiparatur matrimonio, in quo transfertur dominium corporis vnius coniugis in alterum, nec ampliùs poteſt alteri tradi, ita cum D. Bonauent., Soto, Valentia, Henriquez, Petro Corneio, Philippo de Cruce, Candido, & alijs tenet Leander *diſp.* 12. *ſect.* 2., & alij apud Sanchez *diſp.* 26. *num.* 3. Roſignol. *prænot.* 9. *num.* 3.

25. Secunda ſententia communior apud Recentiores, & ſequenda, docet, profeſſionem Religioſam dirimere matrimonium contrahendum ſolo iure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia dirimere matrimonium non conuenit voto ſolemni, prout Votum eſt, ſecus quodcumque votum caſtitatis, etiam ſimplex, matrimonium dirimeret, quod tamen falſum eſt, ſi excipias vota Societatis Ieſu emiſſa poſt bienniū nouitiatus; ergo ei conuenit tantùm, quia ſolemne eſt, at ſolemnitas voti in profeſſione Religioſa ſolo Iure Eccleſiaſtico eſt inſtituta, vt conſtat ex cap *Vnico de voto, & voti redempt. in 6.*, & ex Bulla Gregorij XIII. *Aſcendente Domino*; ergo etiam ſolo iure Eccleſiaſtico introducta me eſt, vt votum ſolemne dirimat matrimonium contrahendum. Conſ. quia Greg. XIII. in ea Conſtit. decreuit, vt vota ſimplicia, quæ poſt biennium in Societate Ieſu emittuntur in poſterum dirimant matrimonium contrahendum ab ipſis Religioſis non legitimè à Societate dimiſſis; ergo etiam vota aliorum Religioſorum ſolo iure Eccleſiaſtico habent matrimonium dirimere. Conſ. 2. Profeſſio Religioſa ſolo iure Eccleſiaſtico dirimit matrimonium ratum nondum conſummatum, vt diximus *ſupra cap. 4. dub. 6.*; ergo eadem iure Eccleſiaſtico impedit, ac dirimit matrimonium contrahendum; plus enim eſt dirimere matrimonium iam factum, quod eſt natura ſua indiſſolubile, quàm impedire faciendum; ergo ſi illud ſoluit iure Eccleſiaſtico, poterit eodem iure impedire, ac dirimere faciendum, & ita tenent Scotus, Riccardus, Palud., Palar., Rubionus, Orbell., Ouandus, & alij plures, quos affert, & ſequitur Auerſa *quæſt.* 15. *ſect.* 1. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 6. Pontius *lib.* 7. *cap.* 22. Bonacina *q.* 3. *punct.* 4. Leſſius *de iuſt. cap.* 41. *num.* 68. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 7. *ſect.* 6. *num.* 362. Hurtad. *diſp.* 15. *diff. vnica à num.* 3. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 6. *num.* 4., & apud ipſum Sanchez, Vaſquez, et Layman.

26. Hinc facilè ad rationem oppoſitam reſpondetur; Votum ſolemne ex natura ſua non habere niſi vim promiſſionis, nec aliam traditionem importare reſpectu Dei, quàm promiſſionem, quæ ſolùm reddit illicitum, non irritum, actum factum contra talem promiſſionem: reſpectu Religionis datur aliqua traditio, & tranſlatio dominij, quæ tamen iure tantùm Eccleſiaſtico, vltra vim voti, eſt inſtituta, & inde votum ſolemne habebit dirimere matrimonium, non ex natura voti, ſed ab ipſa inſtitutione, & iuſſione Eccleſiæ; Deinde talis traditio cum ſit diuerſi, & altioris ordinis ab ea, quæ fit per matrimonium, non habet illud dirimere, ſicut traditio, qua quis ſe vendit alteri in ſeruum, non dirimit matrimonium, eò quòd ſit diuerſi generis, & ordinis, vt ſupra dictum eſt; de iure naturæ eſt irritum, & nullum matrimonium factum cum ſecunda vxore, viuente prima, quia ſecunda traditio corporis eſt eiuſdem rationis, & incompoſſibilis, cum prima non ſit traditio facta Religioni, quæ eſt diuerſi generis, & ordinis, nec eſt incompoſſibilis cum vinculo matrimonij, vt conſtat quando Coniuges de communi conſenſu in Religione profitentur.

27. Quæres: An Coniugati poſſint tranſire ad Religionem, et in ea profiteri. Certum eſt, coniuges poſſe Religionem ingredi, & in ea profiteri, quando matrimonium nondum eſt conſummatum, & per talem profeſſionem matrimonium dirimi, adeò vt manens in ſæculo ſit liber, & poſſit ad alia vota tranſire, vt diximus *ſupra cap 4. dub. 6.*, & hac de cauſa poſt contractum matrimonium ante conſummationem conceduntur coniugibus à Iure duo menſes ad deliberandum de ſtatu, quo tempore non tenentur debitum reddere, vt ſuo loco dicemus, elapſo verò bimeſtri, peccat coniux, non reddendo debitum alteri coniugi petenti; tamen, ſi poſt bimeſtre nondum fuit

matri-

matrimonium conſummatum, adhuc poteſt Religionem ingredi, & in ea profiteri, & matrimonium antecedens per talem profeſſionem diſſoluitur, vt docent Sanchez *lib. 2. diſp. 24. num. 27.* Guttierez *cap. 54. num. 19.* Coninch. *diſp. 26. dub. 4. num. 49.* Bonacina *q. 3. punct. 4. num. 4.*

28. Reſp. Coniugem poſt matrimonium conſummatum ſiuè intra, ſiuè poſt bimeſtre, non poſſe, altero inuito, tranſire ad Religionem, & in ea validè profiteri; ſic enim deciſum habetur in cap. *Notificaſti 33. q. 5.* cap. *Veniens*, & cap. *Quidam de Conuerſ. Coniugat.* Ratio eſt, quia nemo poteſt ius ſuum alteri inuito tollere, & auferre; ergo non poteſt coniux negare debitum iuſtè petenti, ſeque eximere, altero inuito, ab obligatione reddendi, & ſic non poteſt, nec licitè, nec validè in Religione profiteri, cum per votum ſolemne caſtitatis eximatur à iure petendi, & reddendi debitum: Deinde, quia Coniux non habet dominium ſui corporis, & ſic non poteſt, altero inuito, in Religionem transferre, ſic Bonacina *num. 7.*, & apud ipſum Rebell., Perez, Tuſcus, Reginaldus, Coninch., Guttierez, Sanchez.

29. Hinc ſequitur, poſse Coniugem relictum in ſæculo reuocare profeſſum à Monaſterio, et hunc debere exire, illique reſtitui, vt habetur ex cap. *Quidam*, et cap. *Placet. de Conuers. Coniugat.* quia profeſſio fuit nulla, et coniux relictus non debet, nec poteſt ſpoliari ſuo iure; idem valet de eo, qui, altero coniuge ignorante, vel per grauem metum conſentiente, profeſſus eſt, & inde inualidè profitetur, quamuis bona fide credat, alterum periiſſe, &, cognita ſuperuiuentia, debet ipſi reſtitui, & illi petenti debitum reddere.

30. Poſſunt tamen Coniuges poſt conſummatum Matrimonium de communi conſenſu Religionem ingredi, et in ea profiteri, vt patet ex cap. *Qui vxorem 33. q. 5.*, et ex alijs multis, quæ latè congerit Sanchez *lib. 7. diſp. 33.*, et cum eo Doctores communiter. Nam vterque poteſt cedere iuri ſuo, quod habet circa Matrimonium. Neque neceſſe eſt, vt vterque ſimul ingrediatur, et profiteatur, ſed poteſt vnus priùs ingredi, et profiteri; debet tamen alter poſtea ingredi, & etiam ipſe profiteri, et nolens poteſt ad id compelli, cum non poſſit licitè in ſæculo remanere poſt validam profeſſionem alterius, vt cum Sanchez, & Henriquez docet Bonacina *num. 11.* niſi fortè manens in ſæculo ſit ſenex, puta Sexagenarius, & abſque periculo incontinentiæ, & emittat votum caſtitatis, aut fiat Clericus, vt deciſum habetur cap. *Qui vxorem 33. q. 5.* cap. *Cum ſis* cap. *vxoratus*, cap. *Ad Apoſtolicam de conuerſ. coniugat.*

DVBIVM V.

De Impedimento Ordinis.

31. CErtum eſt, Minores Ordines non dirimere matrimonium, ſed poſſe illis initiatum validè, & licitè matrimonium contrahere, quia nullo Iure id prohibetur, quin potiùs hoc illi conceditur; cap. *ſi quis eorum* diſt. 32., & alibi, vt docet Roſignol. *de Matrim. 2. prænot. 16. num. 10.* Quod verum eſt, etiamſi accedens ad Ordines minores crederet, illis annexum eſſe votum caſtitatis; non enim intendebat tale votum emittere, niſi quatenus credebat, illud annexum eſſe ordinibus; cum autem re vera votum non ſit annexum ordinibus minoribus, ſequitur, illis initiatum non manere obſtrictum voto caſtitatis, & inde poſſe validè matrimonium contrahere, vt cum Sanchez *lib. 7. diſp. 31. num. 5.* docet Bonac. *q. 3. p. 9. num. 2.* An verò peccent initiati minoribus ordinibus, ſi matrimonium contrahant, aut eoſdem ordines ſuſcipiant animo non aſcendendi ad maiores, aut ſola intentione declinandi forum ſæculare, aut obtinendi aliquod Beneficium, dictum eſt Tract. præcedent. *cap. 5. dub. 1. num. 7.*

32. Certum eſt etiam, Ordines Sacros matrimonium contrahendum dirimere, vt colligitur ex cap. 1. & 2. *Qui Clerici, vel vouentes*, cap. *à multis de ætate, & qualit.* cap. *Placuit*, cap. *lectores*, & alijs diſt. 32., & nouiſſimè in Trident. ſeſſ. 24. can. 9. ſic habetur. *Si quis dixerit, Clericos in Sacris ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, &c. anathema ſit*, diſcrepant ſolùm Doctores, quonam iure Ordo Sacer matrimonium dirimat, an iure Diuino naturali, vel Eccleſiaſtico: an propter votum ſolemne caſtitatis illis virtualiter annexum; an verò propter legem Eccleſiaſticam ordinatum inhabilitantem ad matrimonium contrahendum.

33. Reſp. Ordines Sacros matrimonium dirimere ſolo iure Eccleſiaſtico, tum ratione voti ſolemnis caſtitatis in eo virtualiter incluſi, tum ratione legis Eccleſiaſticæ ſic ordinatum inhabilitantis ad contrahendum. Ratio eſt, quia Ordo Sacer ex natura ſua eſt compatibilis cum matrimonio, ac traditione corporis ad vſum coniugalem, nec vllus datur Scripturæ locus, aut Conciliorum, ex quo poſſit colligi, matrimonium dirimere iure Diuino; ergo dirimit illud ſolùm iure Eccleſiaſtico, prout tradunt Sanchez *diſp. 18. num. 24.* Guttier. *cap. 94. num. 10.* Ant. à Spiritu S. *ſect. 7. num. 367.* Palaus *diſp. 4. p. 6. num. 5.* Vaſquez, Rebell., Hurtad., & alijs, quos ſequitur Leander *diſp. 17. q. 2.*

34. Dirimit autem matrimonium ratione voti ſolemnis, non quidem expliciti, & expreſſi; non enim inuenitur emiſſio talis voti facta

ab ordi-

ab ordinatis , ſed taciti , & impliciti , quod opere ipſo , ſeu ſuſceptione Sacri Ordinis fit; qui enim voluntariè ſuſcipit ordinem Sacrum, debet etiam voluntariè intendere votum caſtitatis, quod Eccleſia voluit eſſe Sacris Ordinibus connexum, vt patet ex cap. 1. *diſt.* 28. vbi habetur . *Nullum facere Diaconum præſumant Epiſcopi , niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit* , quod ſecundùm Gloſſam intelligitur, vel de expreſſa , vel de tacita promiſſione. Item ratione præcepti Eccleſiaſtici imponentis talem obligationem ijs , qui ordinantur, vt habetur ex pluribus Sacris Canonibus , & Decretis, ita Coninch. *diſp.* 10 *de ord. dub.* 15 *num.* 130. Palaus *de ord. punct.* 17. *num.* 5. *de imped. ord. diſp.* 7. *num.* 174. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 7. *num.* 365.

35 Hinc ſequitur , Ordinatum teneri ſeruare caſtitatem, etiamſi ex ignorantia , vel ex malitia non intendat in ipſa ordinatione votum emittere , quia adhuc adſtringitur præcepto Eccleſiaſtico eum inhabilitante ad matrimonium , vt cum Sanchez, Bonacina , Candido, & alijs tenet Leander *q* 7. vel etiam ex votorali Ordini annexo, vt docet Roſignol. *de Matrim* 2. *pr*[illegible] 15. *num.* 3 . & 4 Qui ordinatur ante vſum rationis non tenetur ſeruare caſtitatem, ſed licitè poteſt coniugalem ſtatum aſſumere, ſi nolit vti Ordine, quia nulli debet imponi tale onus continentiæ ſine aliqua libera voluntate ipſius, ſaltem implicita , & virtuali; at qui caret vſu rationis non poteſt talem voluntatem habere , & ſic non obligatur . Sic Ordinatus cum ad vſum rationis peruenerit debet ſe determinare, an velit in ſuſcepto ordine permanere , & tunc contrahit obligationem caſtitatis ; ſi verò nolit in Ordine permanere , remanet ſuſpenſus ab vſu Ordinis , quæ omnia iam ſatis explicata ſunt ſupra *tract. præced. cap.* 5. *dub.* 3. *num.* 20.

CAPVT XII.

DE IMPEDIMEMTO COGNATIONIS.

DVBIVM I.

De Cognatione Carnali , eiusque Linea , & Gradibus.

1. COgnatio triplex eſt, alia naturalis , ſeu carnalis, quæ etiam dicitur Conſanguinitas , quaſi Sanguinis vnitas , & Conſanguinei dicuntur , qui ab eodem Sanguine deſcendunt : alia Spiritualis, quæ contrahitur per Sacramentum Baptiſmi, & Confirmationis : Tertia dicitur legalis , quæ eſt à lege inducta, de quibus ordine dicemus, incipientes à prima.

2. Conſanguinitas rectè definiri ſolet; Vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum , ita ex D. Thoma *in* 4. *diſt.* [illegible] *q. vnic. art.* 1. tradunt communiter Doctores. Dicitur *Vinculum* quia perſonæ , quæ ab eodem ſanguine deſcendunt , quaſi quodam vinculo inter ſe connectuntur , cuius ſignum eſt affectus, amor , & familiaritas, quæ in ipſis conſeruatur : dicitur *perſonarum* ad differentiam brutorum , quæ licèt ab eodem ſanguine procedant, non tamen dicuntur conſanguinei , quia non ſunt veri amoris , & amicitiæ capacia : dicitur *ab eodem ſtipite deſcendentium* , & intelligitur de ſtipite proximo , non de remoto , aliàs omnes eſſent conſanguinei, cum omnes ab Adam , tamquam a primo ſtipite, deſcendant; dicitur *Carnali propagatione contractum* , ad innuendum , quòd conſanguinitas non contrahitur per quamcumque dependentiam , ſed per carnalem copulam , vnde Adam, & Eua non ſunt conſanguinei , quamuis Eua ex Coſta Adami fuerit formata , quia nimirum non deſcendit ab Adamo per carnalem generationem ; multò minùs Angeli ſunt conſanguinei Deo , à quo deſcendunt per creationem . Inter Chriſtum , & B. Virginem Mariam fuit vera conſanguinitas , quia ex eius puriſſimo ſanguine fuit conceptus , & illa fuit vera Mater , miniſtrando materiam , quam aliæ Matres ſolent filiorum generationi ſubminiſtrare , & , ſalua integritate virginali , omnia fuerunt in hac generatione , quæ ſolent in alijs generationibus concurrere .

3. Diuiditur cognatio naturalis ſecundùm Iuriſtas *l. Iureconſultus ff de grad. affin.* in agnationem , & cognationem . *Agnati* dicuntur illi . qui per paternam, ſeu virilem lineam deſcendunt; *Cognati* autē , qui per maternam : illi retinent idem nomen , eamdem familiam ſequuntur , & idem gentilitatis Inſigne gerunt , non iſti; & quamuis generaliter etiam agnati aliquando dicantur cognati , cum cognatio ſit genus ad agnationem , & cognationem in ſpecie, abſolutè tamen nomine cognatorum , veniunt illi , qui ex materna linea deſcendunt ; ſi duo fratres eumdem Patrem habuerint , ſed diuerſas Matres, dicuntur fratres conſanguinei ; ſi eamdem matrem , ſed diuerſos Patres , dicuntur vterini . ſi ex eodem Patre , & Matre , geniti ſit , dicuntur germani , ſeu duplicis vinculi . Hæc diſtinctio maximè locum habet in ſucceſſionibus hæreditarijs , præcipuè verò feudalibus , in quibus frater germanus ſuccedit fratri defuncto ſolus , excluſis fratribus ab vno tantùm parente ipſi coniunctis , & Agnati regulariter tantùm ſuccedunt in feudis , excluſis cognatis : At circa matrimonia nulla talis diſtinctio adhibetur, ſed æquè impedimentum dirimens eſt inter agnatos, ac inter cognatos, Sorores , & fratres tam vnilateres, quàm germanos.

4. In conſanguinitate conſideratur ſtipes ,

linea

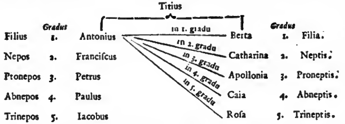
linea, & gradus; Stipes dicitur illa perſona, ſiuè paterna, ſiuè materna, à qua conſanguinei, & deſcendentes ducunt originem. Linea definitur; Ordinata collectio, & ſeries perſonarum habentium inter ſe conſanguinitatem, ſeu deſcendentiam ab eodem ſtipite: eſtque duplex, alia recta aſcendentium, ſeu deſcendentium ab eodem ſtipite, v. g. Titius eſt ſtipes, illius aſcendentes ſunt Pater, Auus, Proauus, Abauus; Deſcendentes ſunt Filius, Nepos, Pronepos, Abnepos, Trinepos; Alia eſt obliqua, tranſuerſalis, ſeu collateralis, & eſt illa, ſecundùm quam multæ perſonæ ab vno ſtipite mediatè, ſeu immediatè procedunt, ipſæ tamen perſonæ à ſe inuicem non deſcendunt; ſic Filij Titij, qui ſunt fratres, inter ſe conſtituunt lineam collateralem, eò quòd vnus frater non deſcendat ab altero fratre, ſed ambo ab eodem Patre immediatè procedant; idem valet de Filijs Fratrum, Nepotum, & aliorum deſcendentium mediatè ab vno ſtipite, qui inter ſe conſtituunt lineam collateralem.

5. Gradus conſanguinitatis dicitur diſtantia vnius perſonæ ab alia in eadem linea, ducta ſimilitudine à gradibus ſcalarum, per quos gradatim aſcendimus, ſeu deſcendimus: hos gradus in linea recta eodem modo computat ius Canonicum, & Ciuile, ſed diuerſimodè pro linea tranſuerſali, nam ius Ciuile numerat decem gradus pro ſucceſſoribus in hæreditate conſtituendis, de quibus dicemus ſuo loco in materia de Teſtamentis; ius Canonicum pro matrimonijs dirigendis numerat quatuor gradus, pro quibus dignoſcendis tres regulæ aſſignantur à Doctoribus.

6. Prima regula ad cognoſcendum, quot gradibus vnus ab alio diſtet in linea recta, ſiuè aſcendentium, ſiuè deſcendentium, eſt iſta: numerantur perſonæ, quæ ſunt in illa linea, & tot ſunt gradus, quot perſonæ, vna dempta, nimirum dempto ſtipite, ſic Filius, cum Patre eſt in primo gradu, quia Pater, & Filius ſunt duæ perſonæ, quarum vna dempta, remanet ſolùm vna, quæ conſtituit primum gradum; Nepos conſtituit ſecundum gradum, id eſt duobus gradibus diſtat à ſtipite: Pronepos conſtituit tertium gradum, & Abnepos conſtituit quartum, id eſt quatuor gradibus diſtat à ſtipite, & ſic ſucceſſiuè de alijs.

7. Secunda regula pro linea Collaterali in æquali diſtantia, quando ſcilicet vtraque perſona æqualiter diſtat à communi ſtipite, hæc eſt: quot gradibus perſonæ diſtant à communi ſtipite, tot gradibus diſtant inter ſe, ſic duo fratres, quia vno gradu diſtant à communi ſtipite, vno gradu diſtant etiam inter ſe: Nepotes, quia diſtant duobus gradibus à communi ſtipite, diſtant duobus gradibus inter ſe: Pronepotes diſtant tribus gradibus inter ſe; quia tribus gradibus vnuſquiſque ex illis diſtat à ſtipite: Abnepotes, qui ſunt in quarto gradu, quatuor gradibus diſtant inter ſe.

8. Tertia regula pro linea tranſuerſali in diſtantia inæquali, quando ſcilicet inæqualiter diſtant à communi ſtipite hæc eſt: eo gradu diſtant inter ſe, quo gradu remotior diſtat à ſtipite, ſeu, quod idem eſt, tot gradibus vna perſona diſtat ab alia, quot gradibus illa perſona, quæ eſt remotior à ſtipite, diſtat ab eodem diſtipite, v. g. Tirius habet duos Filios Antonium, & Bertam; ex Antonio naſcitur Franciſcus, ex Franciſco naſcitur Petrus, & ex iſto naſcitur Paulus; ex Berta naſcitur Catharina, ex Catharina naſcitur Apollonia, & ex iſta naſcitur Caia, & ex iſta naſcitur Roſa; Inde Antonius eſt in primo gradu cum Berta, in ſecundo cum Catharina, in tertio cum Apollonia, in quarto cum Caia, & in quinto cum Roſa, quia nimirum Caia quatuor gradibus diſtat à communi ſtipite, & Roſa diſtat quinque gradibus, prout videre eſt in ſequenti Figura.

9. Quod diximus de Antonio, idem proporportionaliter valet de cæteris; ſic Franciſcus eſt in ſecundo gradu cum Catharina, in tertio cum Apollonia, in quarto cum Caia, & in quinto cum Roſa. Similiter Berta eſt in primo gradu cum Antonio, in ſecundo cum Franciſco, in tertio cum Petro, & in quarto cum Paulo. Hoc modo computantur gradus in iure Canonico pro Matrimonijs dirigendis; nam de iure ciuili vna tantùm eſt vniuerſalis regula, vt ſingulæ perſonæ ſingulos gradus conſtituant, ſiuè ſint in linea recta, ſiuè in linea tranſuerſali, adeò vt tot ſint gradus, quot ſunt perſonæ, quæ à ſtipite deſcendunt, dempto ſtipite,

te, &

te, & ita dicit duos fratres eſſe in ſecundo gradu, Filios fratrum in quarto gradu. Ratio diuerſitatis eſt, quia ius Canonicum gradus computat in ordine ad Matrimonium, quod ſemper inter duas perſonas contrahitur, & ſic ſemper duæ perſonæ in eodem gradu ponuntur; Ius Ciuile numerat gradus in ordine ad ſucceſſionem hæreditariam, quæ de vna perſona ad aliam deuoluitur.

DVBIVM II.

Quo Iure, & in quo Gradu Conſanguinitas dirimat Matrimonium.

10. CONueniunt omnes, Matrimonium in primo gradu conſanguinitatis lineæ rectæ, vt inter Patrem, & Filiam, Matrem, & filium iure naturæ irritum eſſe, ac nullum, ob ſpecialem turpitudinem & indecentiam, quæ aduerſatur reuerentiæ, & ſubiectioni, quam filij præſtare debent Parentibus, quæ vtique tolleretur per matrimonium cum ipſis contractum; ſiquidem lex matrimonij poſtulat æqualitatem inter Coniuges in obſequijs domeſticis, & in mutua obligatione ad debitum perſoluendum, & inde filius, qui ratione originis eſt inferior, & ſubiectus matri per matrimonium fieret ipſi æqualis, imò & ſuperior, nam vxor eſt ſubdita viro, & filia fieret æqualis Patri cum detrimento ſubiectionis, & reuerentiæ naturalis; ergo matrimonium inter ipſos eſt iure naturæ irritum, & nullum. Quod etiam conſtat ex eo quòd omnes Gentes, aliquo modo benè inſtitutæ, illud ſemper abominatæ ſint, & ſi quæ illud permiſerunt habitæ ſunt omnino barbaræ, & Belluinæ, ita tenent Sancti Patres, inter quos D. Ambros. Epiſt. 66. ad Patern. ait. *Ne Pater filiam ſuam accipiat in vxorem interdictum eſt iure naturæ, interdictum eſt lege, quæ eſt in cordibus ſingulorum, interdictum eſt inuiolabili præſcriptione pietatis, titulo neceſſitudinis.*

11 An verò ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis, ſi in Mundo non eſſet, niſi Pater & filia, vel filius, & Mater, poſſit eſſe licitum matrimonium inter ipſos; affirmant Sanchez *lib. 7. diſp* 51. *num* 1. Pontius *lib. 7. cap* 31. *num.* 5 Roſignol. *de Matrim. 2. prenot.* 10. *ſect.* 2. Palaus *diſp. 4. punct. 6. num* 3. Ant. à Spiritu S. *diſp. 5. num.* 378. Diana *part* 8. *tract. 1. reſol.* 71. ex quo infert, poſſe Pontificem in præaſſignato caſu præcipere Patri, & filiæ, vt matrimonium contrahant, & ipſi tenerentur obedire, quia neceſſitas conſeruandi Mundum præponderat indecentiæ, quæ poteſt reperiri in tali matrimonio Patris cum filia, & Matris cum filio; & hac ratione nonnulli excuſant filias Loth à pecato, dum cum Patre concubuere; exiſtimarunt enim, perire genus humanum, nullumque virum ſupereſſe, & ideò licere ſibi a Patre poſteritatem accipere, vt habetur Gen. 19. *dixit maior ad minorem; Pater noſter ſenex eſt & nullus virorum remanſit in terra, qui poſſit ingredi ad nos.*

Meliùs tamen alij negant, & dicunt, ſolùm ex ſpeciali Dei diſpenſatione, poſſe inter dictos in primo gradu conſanguineos matrimonium validè, & licitè contrahi, non illa neceſſitate, quæ poteſt quidem excuſare ab obligatione legis aliquid prohibentis, non tamen conualidare actum irritum, & nullum. Quando illæ duæ ſolùm perſonæ relictæ fuiſſent in Mundo, iudicandum eſſet, Deum potiùs velle finem imponere humanæ generationi, niſi aliter de ipſius voluntate conſtaret. Nec oportet excuſare Filias Loth, quæ leuiter, ac temerè putabant, totam Terrã fuiſſe incenſam, & nullum alium penitus remanſiſſe, debebant hoc facere ex conſenſu, & conſilio Patris, non ex proprio arbitrio, & fraudulenter, vt fecerunt, & ita tenent Caiet., Petrus de Ledeſma, Coninch., Hurtado, Baunius, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 13. *quaſt.* 5.

12. Difficultas eſt; an non ſolùm in primo gradu lineæ rectæ aſcendentium, & deſcendentium, ſed etiam in alijs ſubſequentibus matrimonium ſit irritum, ac nullum iure naturæ; in quo diſcrepant Doctores, nam aliqui volunt, conſanguinitatem in linea recta Matrimonium dirimere ipſo iure naturæ in quocumque gradu in infinitum, adeò vt ſi Adam modò reſurgeret nullam vxorem poſſet ducere, quia omnes fœminæ per rectam lineam ab eodem procedunt per veram, & naturalem propagationem, & ipſe eſt communis humani generis Parens, & propagator; Alij limitant hoc negotium ad certos gradus, Couarr. 2. *p. cap. 6. de Matrim* §. 6 *num.* 12. extendit hanc irritationem vſque ad vigeſimum gradum, & non vltra, Lopez *part. 6. de Matrim. cap.* 49. vſque ad ſeptimum; Angel. verbo *Matrim. 3. imped.* 6. vſque ad quartum, alij vſque ad tertium, alij vſque ad ſecundum, alij magìs communiter non extendunt vltra primum gradum, adeò vt iure naturæ ſolùm ſit irritum Matrimonium Patris cum Filia, & Matris cum Filio, non verò in alijs gradibus, vt inter Auum, & Neptem, ita tenent Auerſa *q.* 26. *ſect.* 1., & apud ipſum D. Thomas, Caiet., Victoria, VeraCrux, Martinus Ledeſma, Petrus Ledeſma, Sanchez, Pontius, ita etiam Palaus *diſp. 4. punct. 7. num.* 9. Candid. *diſq.* 28. *art. 6. dub.* 4. & 5. Leander *diſp.* 13. *q.* 7. Diana *part. 8. tract.* 1. *reſol.* 69.

13. Reſp. 1. Conſanguinitatem in linea recta dirimere matrimonium vſque in infinitum, prob. ex *l. Nuptiæ ff. de rit. nupt.* vbi dicitur, *Nuptiæ conſiſtere non poſſunt inter eas perſonas, quæ in numero parentum, liberorumue ſunt, ſiuè proximi, ſiue vlteriores ſint vſque in infinitum*, & l. vlt. ff. eod. tit. *Iure gentium inceſtum committit, qui ex*

gradu

perſonis ſuperioribus debetur reuerentia ab inferioribus, nam deſcendentes, quantumuis remotiſſimi, dicantur Filij ſuperiorum, à quibus deſcendunt, qua ratione Chriſtus appellatur Filius Dauid; ergo ſemper manet indecens, & turpe, tales ſimul miſceri, cum omnes aſcendentes dicantur, & re vera ſint parentes reſpectu deſcendentium, ita Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 1. *num.* 16. *concl.* 3. Roſignol. *de Matrim.* 2. *pranot.* 10. *ſect.* 2. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 5. *ſect.* 8. §. 2. *num.* 379. Scotus, Victoria, Vaſquez, Toleto, & alij vſque ad quinquaginta tres, quos pro hac parte numerat Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 51. *num.* 12. ita etiam Villalob. *tract.* 14. *diff.* 8. *num.* 5. Hurtado *diſp.* 17. *diff.* 4.

14. Nec obſtat, quòd in cap. *Non debet, de Conſanguinit.* dicatur, non dirimere Matrimonium vltra quartum gradum, abſque eo quòd diſtinguat de linea tranſuerſali, vel recta; vbi autem lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, & ſic ſolùm vſque ad quartum gradum, ſiuè in linea recta, ſiuè tranſuerſali conſanguinitas dirimit Matrimonium; nam ius ibi loquitur de linea tranſuerſali, id autem non explicat, quia ius non attendit ad caſus moraliter impoſſibiles, qualis eſt, quòd quis ducat Filiam abnepotis ſui, cum numquam legatur, id fuiſſe in praxim deductum, aut à Pontificibus in eo fuiſſe diſpenſatum. Similiter quando Innocent. III. in cap. *Gaudemus de diuortijs* dicit, Infideles conuerſos ad fidem non eſſe ſeparandos à Coniugibus, ſi in ſecundo, aut tertio gradu contraxerint, intelligi debet de linea tranſuerſali, non de linea rectã; loquitur enim Pontifex de matrimonijs fieri ſolitis, cuiuſmodi non eſt matrimonium Nepotis cum Auia, aut Aui cum Nepote, quod numquam fuit in praxim deductum.

15. Dices; non eſſe eamdem rationem de primo, & vlterioribus gradibus, nam Auus, & cæteri aſcendentes non ſunt principium per ſe reſpectu Nepotum, ſed tantùm per accidens, nam Filius poteſt eſſe ſine Auo, vt patet in Seth, qui fuit Filius Adami, & non habuit Auum, vnde reuerentia debita Auis non eſt per ſe, ſed per accidens, quæ proinde non debet obſtare matrimonio Neptis, cum Auo. Reſp. Filium ſub ratione Filij non reſpicere eſſentialiter Auum, ſed Patrem, illum tamen reſpicere, ſub ratione Nepotis, eadem ratione, qua Filius reſpicit Patrem; ex eo enim, quòd poſſit dari Homo ſine Patre, vt patet in Adamo, non ſequitur, quòd Pater non ſit per ſe principium Filij, & iſte non reſpiciat per ſe Patrem, tamquam principium ſuæ originis, ita ex eo quòd poſſit dari Filius ſine Auo, non ſequitur, quòd iſte non ſit per ſe principium Nepotis, & quòd Nepos non reſpiciat Auum, tamquam principium ſuæ originis, cui proinde per ſe debeat reuerentiam, & ſubiectionem.

16. Reſp. 2. Conſanguinitatem in lineã tranſuerſali in nullo gradu dirimere matrimonium iure naturæ, vnde poterit Pontifex diſpenſare, iuſta interueniente cauſa, vt frater Sororem ducat in vxorem. Ratio eſt, quia ceſſat ratio, ob quam natura irritauit matrimoniumã inter Patrem, & filiam; cum duo fratres, nec ſint vna caro, nec inter eos repugnet æqualitas, nec vnus debeat naturaliter alteri reuerentiam, & ſubiectionem. Deinde, quia initio naſcentis Mundi fratres ducere debuerunt Sorores in matrimonium, quia omnes naſcebantur ex Adamo, & Eua; non eſt autem credibile, Deum voluiſſe inter eos irritum eſſe matrimonium, per quos volebat genus humanum initio propagari, aut matrimonia inchoari ab illis, qui ad contrahendum erant inhabiles, & ſic matrimonia in primo gradu lineæ tranſuerſalis non ſunt irrita iure naturæ: licèt, ob tantam ſanguinis conunctionem, reperiatur in dicto matrimonio aliqualis indecentia, ob quam debeat prohiberi, & non diſpenſari, & ita tenent Alenſis, Scotus, Baſſol., Palat., Mayron, & alij, quos affert, & ſequitur Auerſa *q.* 16. *ſect.* 1. Coninch. *diſp.* 33. *dub.* 1. *concl.* 4. Pontius *lib.* 7. *cap.* 22. Hurtad. *diſp.* 17. *diff.* 5. *num.* 12. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol* 93., & *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 70., &, alijs citatis, Leander *q.* 9.

17. Dices; oppoſitum colligi ex cap *Gaudemus de diuortijs*, vbi Innocent. III. docet, ſeparandos non eſſe infideles conuerſos ad fidem, ſi in ſecundo, & vlteriori gradu contraxerunt matrimonium; ergo forent ſeparandi, ſi contraxiſſent in primo. Deinde, quia inter fratrem & ſororem eſt naturalis quidam pudor, & reuerentia, cui aduerſatur actus coniugalis, qui turpitudinem quamdam præſefert, ob quam Eccleſia numquam in hoc diſpenſauit, & barbaræ etiam Nationes fratrum coniugia execrantur, vt notat Roſignol. *pranot.* 10. *ſect.* 3. *num.* 5. vbi tenet, matrimonium in primo gradu conſanguinitatis eſſe irritum iure naturæ. Reſp. Pontificem nihil definiuiſſe de matrimonijs infidelium contractis in primo gradu ante conuerſionem, vel quia non fuit de illis interrogatus, ſicut fuit interrogatus de ſecundo, & tertio gradu; cum in primo gradu non conſueuerint matrimonia celebrari, vel quia reſpondere voluit id, quod erat certum, ſcilicet non eſſe ſeparandos infideles, qui contraxerunt in ſecundo, & vlteriori gradu, ſine neceſſitate loquendi de primo gradu, de quo non erat controuerſia; quòd autem nonã ſint ſeparandi, apertè docet Palaus *punct.* 6. *num.* 11. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 5. *dub.* 8. Hurtado *diſp.* 17. *diff.* 5. Corneio *diſp.* 7. *dub.* 13., & alij apud Leandrum *quæſt* 9.

18. Eccleſia numquam conſueuit in primo gradu conſanguinitatis diſpenſare, non quia non poſſit, nec quia pudor ille, & reuerentia, quæ datur inter fratrem, & ſororem, ſit tanta, vt coniunctionem reddat iure naturali ir-

ritam; ſed quia hoc valde indecens eſt, nec occurrere poteſt iuſta cauſa, ob quam debeat dari talis diſpenſatio; aliquando tamen fuiſſe conceſſam, narrat Syluester in ſum. verb. *Papa q. 17* his verbis *Reperitur Martinus V. vt Archid. refert, diſpenſaſſe cum eo, qui cum ſua germana contraxerat, & conſummauerat, habito conſilio cum peritis Theologis, & Canoniſtis, propter mala, & ſcandala, aliàs inde ventura; licèt aliqui dicerent eum hoc non poſſe*. Barbaræ nationes execrantur fratrum coniugia, quia turpitudinem quamdam præſeferunt, quæ illa reddit illicita, ſed non irrita, ſicut validum fuit matrimonium Abrahæ cum Sara ſorore ſua, de qua *Gen. 20.* idem Abraham ait; *Verè ſoror mea eſt filia Patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in vxorem*, & propter hoc pergens in Ægyptum rectè dixit, eſſe ſororem ſuam.

19. Reſp. 3. conſanguinitas in linea tráſuerſali iure Eccleſiaſtico dirimit matrimonium vſque ad quartum gradum incluſiuè, ſed non vltra; quamuis enim Iure antiquo impedimentum hoc extenderetur vſque ad ſeptimum gradum, vt conſtat ex cap. *Ad ſedem 35. q. 5.* et cap. *Nullum 35. q. 3.*, poſtea tamen Innocent. III. in Concil. Lateran. cap. *Non debet de conſanguinit.* reſtrinxit ad quartum gradum, vel quia, vt habet Trident. ſeſſ. 24. cap. 2. de reform. *docet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in quibus, vel non ſine magno peccato, perſeueratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur*: vel quia vſque ad quartum gradum faciliùs conſeruatur coniunctionis memoria, & durare ſolet naturalis conſanguinitatis affectus. Conuenienter autem fuit inductum ab Eccleſia hoc impedimentum, non ſolùm ob reuerentiam ſanguinis, ſed etiam ad maiorem cautelam conſeruandæ caſtitatis, & pudicitiæ inter ſanguine coniunctos, qui ſimul cohabitare, aut familiariter conuerſari ſolent, & vt per matrimonia inter diuerſas familias charitas, & amicitia magìs dilataretur.

20. Dixi; conſanguinitatem dirimere matrimonium vſque ad quartum gradum incluſiuè, & non vltra, & indè ſi duo conſanguinei diſtent a ſtipite vltra quartum gradum, vel ambo, vel ſaltem vnus illorum, poterunt inter ſe Matrimonium inire; quando ambo diſtant vltra quartum gradum res eſt per ſe clara; quando verò vnus recedit vltra quartum gradum, alter verò eſt in gradu propinquiori, puta Tertio, aut quarto, non valere matrimonium ex eo conſtat, quòd debeat attendi gradus remotior, vt ſupra notauimus.

DVBIVM III.

De Cognatione Spirituali. Quid illa ſit, & inter quas Perſonas contrahatur.

21. Cognatio ſpiritualis rectè definitur; Propinquitas perſonarum iure Eccleſiaſtico introducta, prouenens ex Baptiſmi, aut Confirmationis collatione, aut ex baptizati, vel confirmati ſuſceptione. Sic tenent Doctores communiter, & ſumitur ex cap. *fin. de cognat. ſpirit. in 6.* dicitur *propinquitas perſonarum*, quia cognatio hæc eſt veluti quoddam vinculum inter ſe coniungens, & ligans certas perſonas. Dicitur *iure Eccleſiaſtico introducta*, quia talis propinquitas non prouenit ex iure naturali, aut Diuino, ſed ſolùm ex iure Eccleſiaſtico, idque ex quadam congruentia, & ſimilitudine ſumpta ex generatione naturali; ſicut enim per iſtam contrahitur cognatio naturalis dirimens matrimonium inter cognatos, ita per generationem ſpiritualem factam in his Sacramentis, contrahitur ex Statuto Eccleſiæ cognatio ſpiritualis, quæ pariter dirimit matrimonium, non quidem iure naturali, aut Diuino, ſed iure Eccleſiaſtico habito in cap. *1. de cognat. ſpirit. in 6.* cap. *Martinus*, & cap. *veniens eod. tit.*, & ſupponitur in Trident. *ſeſſ. 24. cap. 2. de refor.*, & quidem congruenter ob conſimiles rationes, quibus diximus, conſanguinitatem dirimere matrimonium.

22. Oritur autem hæc cognatio ſpiritualis ſolùm ex Baptiſmo, & Confirmatione; non verò ex alijs Sacramentis, vt habetur ex cap. *fin. de cognat. ſpirit. in 6.*, & rationem tradit D. Thom. *in 4. diſt. 42. q. 1. art. 2. ad 8.*, quia licèt reliqua Sacramenta conferant eſſe ſpirituale gratiæ; illud tamen non conferunt per modum ſpiritualis regenerationis, ſed per modum alimentationis, vt Euchariſtia; aut ſanationis, ſeu reconciliationis, vt Pœnitentia. Nec obſtat, quòd Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ dicatur Pater ſpiritualis, & pœnitens Filia eius ſpiritualis, quia talis dicitur ſolùm metaphoricè, & impropriè.

23. Hæc cognatio ſpiritualis contrahitur ſolùm inter baptizantem, & baptizatum; inter baptizantem, & Patrem, ac Matrem Baptizati; inter ſuſceptores, & ipſum baptizatum, nec non inter ſuſceptores, & Patrem, ac Matrem baptizati; quod idem valet in Sacramento Confirmationis, in quo contrahitur ſpiritualis cognatio inter Confirmantem, & Confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem, & inter tenentem, & confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem, vndè duæ tantùm ſunt ſpecies cognationis ſpiritualis; alia dicitur Paternitas, quæ datur inter baptizantem, & baptizatum; inter ſuſceptores, & ipſum baptizatum: altera Compaternitas, quæ datur inter baptizantem, & Parentes carnales baptizati,

Digitized by Google

zati, & inter ſuſceptores, ac Parentes carnales ipſius baptizati, idemque dicendum de Sacramento Confirmationis, ſublata quacumque alia cognationis ſpiritualis ſpecie, quæ olim dabatur inter Filios Patrini, aut baptizantis, cum baptizato & dicebatur confraternitas, vt habetur ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *de reformat.*

24. Indè ſequitur, nullam contrahi cognationem ſpiritualem inter baptizantes, & ipſos ſuſceptores, nec inter ſuſceptores inter ſe, quia hoc nullo iure habetur, & Trident. abſtulit quamcumque aliam cognationem ſpiritualem, & dixit ſolùm inter perſonas ſuperius enumeratas illam contrahi, quare vir & fœmina, qui ſunt Patrini eumdem puerum tenentes in baptiſmo, nullam contrahunt inter ſe cognationem ſpiritualem, ſed poſſunt matrimonio copulari; ſimiliter ſi vir, & vxor ſuſcipiant eumdem puerum de Sacro fonte non priuantur iure petendi, quia non contrahunt cognationem ſpiritualem: nec obſtat Trident. *loco cit.* dicens. *Ad ſummum vnus, & vna baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, ac baptizatum ipſum cognatio contrahatur*; nam illa particula *inter quos*, non importat, quòd inter ipſos ſuſceptores contrahatur cognatio, ſed quòd contrahatur à ſuſceptoribus cum ipſo baptizato, ac illius parentibus, vt ibidem clarè conſtat.

25. Ad contrahendam cognationem ſpiritualem plura requiruntur; primò enim requiritur, vt ſuſceptores teneant infantem, dum baptizatur, vel ſaltem immediatè de manibus baptizantis de Sacro fonte leuent, quia Iura hanc cognationem ſtatuentia hanc conditionem requirunt, vt patet ex primis quinq. capitibus, cap. *omnes* 30. *q.* 1. cap. *ſi quis vnus* 30. *q.* 4. ſic Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 56. *num.* 5. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol* 2. Bonacina *q.* 3. *de impedim punct* 5. §. 2. *num.* 14. Henriquez, Reginal., Vaſquez, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *de baptiſ. diſp.* 7. *q.* 23. vnde adulti, qui ſolùm aſſiſtunt, aut reſpondent pro baptizando cognationem non contrahunt, ſi non tangant, aut de Sacro fonte ſuſcipiunt; ſufficit tamen, quòd tangant veſtimenta infantis, aut ſaltem in diſco, vel linteo teneant, quia hoc modo verè dicuntur tangere, ac tenere, vt cum alijs docet Roſignol. *de Matrim.* II. *præc.* 10. *ſect.* 4. *num.* 28. Hinc ſequitur, Commatrem non contrahere hanc cognationem, ſi non tangat puerum dum baptizatur, vel illum ſuſcipiat de manibus baptizantis; nec ſufficit, quòd illum ſuſcipiat de manibus Compatris, vt deciſum refert Petrus de Ledeſma *de Matrim. q.* 56. *art.* 3. à Sacra Congreg. Cardinal., qui cenſuerunt, exiſtente conſuetudine in Epiſcopatu Abulenſi, vt commater non tangat infantem, donec compater leuauerit de Sacro fonte, & Commatri tradiderit, Commatrem non fieri cognatam ſpiritualem infantis, eò quòd non leuauerit ipſum immediatè, quod Decretum ex Farinacio refert etiam Leander *q.* 23. *de baptiſm. diſp.* 7.

26. Sufficit autem, quòd Patrini puerum teneant, vel ſuſcipiant, abſque eo quòd pro eo reſpondeant, *volo, abrenuncio*, dum fit Catechiſmus, quia iura mentionem faciunt ſolius ſuſceptionis, & quia hæc reſponſio non requiritur in Confirmatione, ſic Nauar. *cap.* 22. *num.* 36. Bonacina *num.* 14. Coninch. *diſp.* 32. *num.* 33. Hurtado, Sanchez, Viualdus, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *n.* 24. Non eſt neceſſe, quòd habeant intentionem contrahendi hanc cognationem ſpiritualem, dummodo intentionem habeant exercendi munus Patrini ſecundùm Eccleſiæ conſuetudinem, nam tunc illam verè contrahunt, vt diximus ſupra *tract.* 2. *de baptiſmo cap.* 5. *dub.* 4. *n.* 13. vbi etiã diximus, requiri in Patrino, ſeu tenente puerum, ſiue in Baptiſmo, ſiue in Confirmatione vſum rationis, & quòd ſit baptizatus, vt contrahat cognationem ſpiritualem in baptiſmo, & ſit confirmatus, vt illam contrahat in confirmatione, vt conſtat ex cap. *In Baptiſmate de conſecrat. diſt.* 4. ijs verbis *In Baptiſmate, vel in Criſmate non poteſt alium ſuſcipere in filium ipſe, qui non eſt baptizatus, vel confirmatus.*

27. Secundò requitur ad contrahendam cognationem ſpiritualem, vt non adſit error perſonæ, quare, qui per errorem tenet, ſeu ſuſcipit filium Petri, credens eſſe filium Pauli, non contrahit cognationem, nec cum Parentibus Petri, nec cum Parentibus Pauli, vt colligitur ex cap. 2. *de cognat. Spirit.*, vbi deciditur, Coniugem, qui per ignorantiam ſuſcepit de ſacro fonte filium Mariti, poſſe debitum petere. Ratio eſt, quia ad contrahendum hanc cognationem requiritur in patrino intentio exercendi munus ab Eccleſia inſtitutum, ſed qui per errorem tenet filium Petri, credens eſſe filium Pauli, non habet intentionem exercendi officium Patrini circa filium Petri; ergo non contrahit cognationem cum parentibus Petri, ſed nec etiam cum parentibus Pauli, quia re vera non tenet filium Pauli; ſecus dicendum, ſi tenens haberet animum, & intentionem ſuſcipiendi, ſeu tenendi perſonam præſentem, quæcumque illa ſit, tunc enim verè contraheret cognationem ſpiritualem cum illius parentibus, quicumque illi ſint, & per conſequens contraheret cognationem cum parentibus Petri, quorum filium tenet, ita Sylueſter, Sanchez, Reginaldus, Alexander de Neuo, Franciſcus Marcus, & alij, quos affert & ſequitur Roſignol. *loc. cit num.* 30., ita etiam Bonacina *q.* 3. *p.* 5. §. 2. *num.* 18. Villalob. *tract.* 14. *diff.* 19. *num.* 17.

28. Nec obſtat, ſi dicas, qui per errorem baptizaret filium Petri, credens eſſe filium Pauli, contraheret cognationem ſpiritualem cum baptizato, & illius parentibus; ergo etiam illam contrahit, qui illum tenet, quamuis per erro-

errorem credat, eſſe filium Pauli. Reſp. enim negando conſequentiam, quia miniſter Sacramentorum, excepto matrimonio, tenetur habere intentionem miniſtrandi Sacramentum perſonæ præſenti, quæcumque illa ſit, nec poteſt ſine peccato reſtringere ſuam intentionem ad perſonam determinatam, ne ſe exponat periculo irritandi Sacramentum. At Patrinus non tenetur habere intentionem ſuſcipiendi quamcumque perſonam, ſed poteſt ſuam intentionem limitare, & reſtringere ad perſonam determinatam, qua non exiſtente, non contrahitur cognatio, defectu intentionis.

29. Tertiò requiritur, quòd puerum teneat quando baptiſmus ſolemniter adminiſtratur; ſi enim illum teneat in baptiſmo priuatim adminiſtrato, licèt in neceſſitate, non contrahit cognationem ſpiritualem. Ratio eſt, quia ritus Patrini eſt cæremonia ſacra, inſtituta ab Eccleſia pro baptiſmo ſolemni, vt patet ex Trident. *ſeſſ. 23. c. 2.*, & ſic, deficiente ſolemnitate, deficit ratio patrini, & cognationis ſpiritualis, ita Syluester V. *Matrim.* 8 *q. 7.* Suarez *3. p. q. 67. art. 8. dub. vlt.* Sanchez *lib. 7. diſp. 62. num.* 14. Bonacina *loc. cit. num. 21.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 18., & alij plures apud Leandrum *de Baptiſ. diſp. 7. q. 21.*; quamuis ipſe eum alijs oppoſitum ſentiat. Quod verum eſt etiam, ſi ille puerum teneat in baptiſmo priuato, verè intendat cognationem contrahere, quia talis intentio non importat ſolemnitatem ab Eccleſia requiſitam pro tali cognatione contrahenda, ita cum Sanchez, & Trullench. Ant. à Spiritu S. *diſp. 7. de Matrim. ſect. 9.* Hurtad *diſp. 18. diff. 6.*

30. Qui puerum priuatim baptizat, etiamſi ſit laicus, contrahit cognationem ſpiritualem quia Sacramentum confert, & inde laicus baptizans filium ſuæ Concubinæ priuatim, & in neceſſitate non poteſt illam ducere in Vxorem, quia obſtat cognatio ſpiritualis per collationem baptiſmi contracta, vt cum alijs docet Homobonus *conſult vol. 2. part. 5. reſp.* 13., & *de exam. part. 3. tract. 13. c. 2. q. 7. reſol.* 3. &, alijs citatis, Leander *q. 12.* Si tamen Pater, aut Mater in neceſſitate proprium filium baptizauerint non priuantur iure petendi debitum, vt patet ex cap. *Ad limina* 30. *q. 1.* Homob. *loco cit. de exam. ſup. 3. conſult. part. 5. reſp. 12.* Leander *q.* 11.

31. Quartò requiritur, vt Patrinus puerum teneat quando baptizatur, & infunditur aqua; ſi puer fuit domi baptizatus, & poſtea ſuppleantur ſolemnitates in Eccleſia, hanc cognationem non contrahit, qui illum tenet, contrahit tamen in hoc caſu impedimentum Catechiſmi, quod non dirimit Matrimonium, ſed tantùm impedit, & ideò Parochus debet in eo libro, in quo Patrinorum nomina deſcribuntur, ſcribere, hunc non fuiſſe Patrinum in baptiſmo, ſed in Catechiſmo, vt bene notat Bonacina *num. 9.*, & tenent Sanchez *lib. 7. diſp. 62.* Filliuc. *tract. 10. num.* 197. Leander *q. 25.* Item debet puerum tenere quando primò baptizatur, & indè non contrahitur cognatio, ſi fortè rebaptizetur. Si verò dubium ſit de priori baptiſmo, & puer rebaptizetur ſub conditione, præſumendum eſt, contrahi cognationem, quia fieri poteſt, vt ſecundus ſit validus, non exiſtente primo valido, conſequenter impedimentum cognationis oriatur ex ſecundo, vt cum Gutt., & Sanchez docet Ant. à Spiritu S. *n.* 384.

32. Quintò requiritur, quòd Patrini ſint determinati, non ſolùm quoad numerum, ſed etiam quoad perſonas, vt habetur ex Trident. *ſeſſ. 24 cap. 2. de matrim.* Dicente. *Statuit Sancta Synodus, vt vnus tantùm ſiue vir, ſiue Mulier, iuxta Sacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus, & vna baptizatum teneant: quòd ſi alij vltra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant. Si Parochi culpa, vel negligentia ſecus factum fuerit arbitrio Ordinarij puniatur*, vt fuſiùs diximus de baptiſm. *cap. 5. dub. 3.*

33. Quæres: An, qui mittit Procuratorem ad ſuſcipiendum infantem nomine ſuo, contrahat cognationem ſpiritualem, vel potiùs illam contrahat Procurator, qui puerum tenet. Ferè omnes admittunt, Procuratorem tenentem puerum nomine alieno nullam contrahere cognationem, quia Procurator non agit nomine proprio, nec ipſe intendit exercere munus Patrini, & ſic non poteſt cognationem contrahere, ſed diſcrepant in eo, quòd plures admittant, ipſam contrahi à principali procuratorem mittente, quia ille contrahit obligationem audiendi baptizatum, quæ eſt propria Patrini, tum quia, quod poteſt quis per ſe ipſum, facere poteſt per alium, iuxta regulam. *Qui per alium*, de regul. iuris in 6., & ita tenent Bonacina *de imped. Matr. q. 3. §. 2. num.* 24. Coninch. *diſp* 32. *num.* 40. Pontius *lib. 7. cap. 39. num.* 10. Ant. à Spiritu S. *num* 386. Petrus Ledeſma, Ochagauia, Layman, Naldus, Palaus, Rebellus, & alij apud Leandrum *diſp. 7. de baptiſ. q. 22.*

34 Sed alij meliùs, & probabiliùs aſſerunt, illam non contrahi, neque à Procuratore, neque à principali mittente. Ratio eſt, quia ad cognationem contrahendam requiritur, quòd patrinus phyſicè tangat puerum dum baptizatur, & aqua infunditur, vt diximus ſupra *num.* 31. Nam iura hanc cognationem inducentia vtuntur verbis id ſignificantibus, id eſt ſuſcipit, accipit, leuat, tenet, tangit, quæ omnia denotant actionem perſonalem, & contactum phyſicum, quem non præſtat principalis mittens; tum quia ius inducens impedimenta dirimentia eſt maximè odioſum, vtpotè contrarium libertati matrimonij, ac proinde debet ſtrictè interpretari, & intelligi de actione vera, & reali ſuſcipientis, non de actione, quæ ſolùm moraliter imputatur ex fictione iuris, cuiuſmodi eſt actio procuratoris, quæ ſolùm

mora-

Digitized by Google

moraliter, ac ex fictione iuris imputatur principali; per quod etiam patet ad argumentum contrarium, & ita tenent Roſignol. *prænot.* 10. *ſect.* 5. *num.* 43. Reginal. *lib.* 31. *cap.* 20. *num.* 156. Villalob. *tract.* 14. *diff.* 9. *num.* 18. Diana *part.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 2. & iterum *part.* 10. *tract.* 16. *reſol.* 29. Dicaſtillo *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 2. *dub.* 5. *num.* 56. Vega, Corneio, & alij, quos ſequitur Leander *cit. q.* 22.

35. Dices; qui puerum baptizat verè contrahit cognationem, quamuis baptizet nomine alterius, id eſt nomine Parochi; ergo etiam illam contrahit Procurator, qui verè puerum tenet, quamuis nomine alterius. Reſp. negando conſequentiam; nam qui puerum baptizat ex licentia, & commiſſione Parochi, non baptizat nomine illius, tamquam eius Procurator, ſed vt Miniſter Chriſti pro tali Sacramento, & in perſona propria, dicendo; *Ego te baptizo*, quamuis id faciat de licentia Parochi; at, qui puerum tenet, non exercet illam actionem nomine proprio, ſed nomine mittentis, ac proinde non ipſe, ſed mittens deberet cognationem contrahere, vt multi probabiliter tenent, quamuis magis placeat, neminem illam contrahere propter rationes allatas.

DVBIVM IV.

De Cognatione Legali.

36. COgnatio legalis communiter definitur. Propinquitas perſonarum ex adoptione proueniens. Adoptio verò dicitur; Extraneæ perſonæ in filium, vel nepotem, ſeu deinceps legitima aſſumptio. Dicitur *legitima aſſumptio*, quia debet eſſe electio facta ſecundùm leges, tum ciuiles, tum canonicas; dicitur *perſonæ extraneæ*, vt excludantur perſonæ, quæ ſunt ſub poteſtate adoptantis, cuiuſmodi eſt filius, vel hæres; ſiue deinde conſanguineæ ſint, ſiue non: dicitur *in filium, vel nepotem*, quia nemo poteſt adoptari in fratrem, vel parentem, ſicut poteſt in filium vel nepotem, ſic Mardochæus adoptauit Eſther filiam fratris ſui. *Eſther cap.* 2.

37 Duplex eſt adoptio, alia propria, & perfecta, quæ etiam dicitur Arrogatio, & eſt illa, per quam adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, & fit illius hæres neceſſarius, ſaltem in quarta parte bonorum, id eſt in Legitima, nec fieri poteſt ſine authoritate, ac reſcripto Principis ſupremi; altera imperfecta, quæ retinet commune nomen Adoptionis, & per iſtam adoptatus non tranſit in poteſtatem adoptantis, nec fit illius hæres neceſſarius ex teſtamento, adeò vt debeat inſtitui hæres, ſaltem in quarta parte bonorum, ſicut Arrogatus, ſed tantùm ſuccedit ab inteſtato, & poteſt fieri authoritate Magiſtratus inferioris, *Inſtit. de adoption.* §. *ſed hodie. L.* 1. & 2. *C. de adoption.* Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 63. *num.* 18. Roſignol. *de Matrim.* 2. *prænot.* 10. *ſect.* 5. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 9. *num.* 5. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 10. *num.* 388.

38. Ad hoc, vt quis poſſit alium adoptare plura requiruntur; primò enim requiritur, vt adoptans ſit ſui iuris, & maior vigintiquinque Annis, quia priùs non poteſt ſua bona liberè adminiſtrare, & de illis diſponere: etſi adoptatio ſit perfecta, quæ dicitur arrogatio, debet adoptans habere quadraginta Annos completos. 2. vt ſit vir, non fœmina; iſta enim, quia non retinet Filios ſub propria poteſtate. 3. vt potens ſit ad generandum, quia alios aſſumit in defectum Filiorum, quos, natura ſpectata, generare poſſet, & ideò debet adoptatum excedere ſaltem decem, & octo annis, vt ratione ætatis Pater illius eſſe poſſit, quia ad ſimilitudinem generationis carnalis hæc adoptio inducta eſt; adoptatus autem habere debet ſeptem ſuæ ætatis annos 4. debet adoptio fieri inter præſentes, nec poteſt fieri per Procuratorem. Denique adoptio, ſi eſt perfecta, debet fieri authoritate, & reſcripto Principis ſupremi, ſi verò non eſt perfecta, fieri poteſt authoritate Magiſtratus inferioris, pro quibus videri poſſunt Sanchez, Roſignol., Palaus, & alij.

39. Hæc cognatio legalis ex adoptione, ſiuè perfecta, ſiuè imperfecta proueniens, eſt triplex; prima eſt in linea recta inter adoptantem, & adoptatum, ipſiuſq. deſcendentes §. *ergo omnes inſtit. de Nuptijs*, & *l. Quin etiam ff. de rit. nuptiar.* Secunda eſt lateralis, ſeu in linea tranſuerſali inter adoptatum, & filios carnales legitimos adoptantis. Tertia eſt affinitatis legalis ad ſimilitudinem affinitatis carnalis inter adoptantem, & vxorem adoptati, & inter adoptatum, & vxorem adoptantis, quæ omnia conſtant ex Inſtit., & tradit Palaus *diſp.* 4. *punct.* 9. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 42. *q.* 2. *art.* 3. Sanchez Coninch., & alij apud Bonacina *quæſt.* 3. *punct.* 5. *ſect.* 3. *num.* 4.

40. Adoptio, & legalis cognatio indè deriuata, eſt impedimentum quoddam dirimens matrimonium, tum ex iure Ciuili Inſtit. *de Adoptionib.*, & *l. Adoptiaus ff. de Ritu nuptiar.* tum maximè ex iure Canonico, ad quod ſpectat impedimenta matrimonij ſtatuere, & tres illas ſpecies ex iure ſuperiùs enumeratas approbauit, & quidem primam, & ſecundam lineæ rectæ, & tranſuerſalis in cap. *ita diligere*, & cap. *Per adoptionem* 30. *q.* 3., & cap. *vnico de cognat. legali*. Tertiam verò ſpeciem approbauit Eccleſia tacitè, & ex antiqua conſuetudine, cum de illa nullus Textus expreſſus reperiatur in Iure canonico; fuit autem ab Eccleſia rationabiliter inſtitutum hoc impedimẽtum propter eamdem rationem, quæ militat de conſanguinitate, & affinitate carnali, ſcilicet propter reuerentiam debitam Coniunctis, & quia caſtitas periclitaretur, ſi poſſibile eſſet matrimonium inter illos ob maximam familia-

miliaritatem, quam inter ſe habent.

41. Dubium ſolùm eſt, an impedimentum cognationis dirimens matrimonium naſcatur tantùm ex adoptione propria, & perfecta, vel etiam ex adoptione imperfecta; ad quas perſonas extendatur, & quanto tempore duret: Multi enim admittunt, illud naſci ex vtraque adoptione, quia Iura indiſtinctè loquuntur, ac proinde debent abſolutè intelligi de vtraque adoptione, cum vtraque verè ſit adoptio, ſic Scotus, Tolet., Petrus Sotus, Lopez, Riccard., Palud., & alij, quos ex Sanchez, ſequitur Leander *diſp. 12. de matrim. quaſt.* 23. Palaus *punct. 9. num.* 9. Pontius *lib. 7. cap. 41. num.* 2. Gaſpar Hurtad. *diſp.* 19. *diff.* 2. Villalob. *tract.* 14. *diff.* 10. *num.* 7. Guttierez *de matrim. cap* 102. *num.* 5. Barboſa *de poteſt. Epiſcop. 3. p. allegat.* 51.

42. Sed magìs placet ſententia oppoſita docens, ſolùm ex adoptione perfecta tale impedimentum oriri. Ratio eſt, quia motiuum inducendi tale impedimentum militat tantùm de adoptione perfecta, non verò de imperfecta; fuit enim inductum ad euitandas fornicationes, quæ facilè committerentur ſub ſpe futuri matrimonij ex familiari cohabitatione Adoptantis, & Adoptati, illiuſq. Filios, ſi matrimonium non eſſet interdictum, quæ ratio militat tantùm de adoptione perfecta, per quam adoptatus tranſit in poteſtatem, & familiam adoptantis, & ſic de illa tantùm iura loquuntur, & verificatur impedimentum. Deinde, quia Iura inducentia hoc impedimentum, cum ſint odioſa, & contra libertatem matrimonij, reſtringi debent ad perfectam adoptionem, & ita tenent Sylueſter, Sotus, Henriq., Petrus Ledeſma, & alij quos, ſequitur Sanchez *lib. 7. diſp.* 63 *num.* 9. Auerſa *quaſt.* 16. *ſect.* 3. Ant. à Spiritu S. *num.* 390. Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 120. Bonacina *q. 3. p. 5.* §. 3. *num.* 2. Roſignol *pranot.* 10. *ſect.* 5. *num.* 10. Dicaſtill. *diſp.* 7. *dub.* 32. *num.* 321. Layman, Filliuc., Syluius, & alij apud Leandrum.

43. Hæc cognatio legalis orta ex perfecta adoptione dirimit matrimonium in linea recta inter adoptantem, & adoptatum, & legitimos deſcendentes adoptati, vel vſque ad quartum gradum, vel vſque in infinitum iuxta ſuperiùs dicta de cognatione naturali, ad cuius ſimilitudinem inducta eſt cognatio legalis. Sed meliùs Sanchez *lib. 7. diſp. 63. num.* 31. extendit hoc impedimentum ſolùm ad illos deſcendentes adoptati, qui tempore adoptionis erant ſub eius poteſtate, eò quòd iſti ſimul adoptari mediatè cenſentur, & non alij, ex *l. ſi Pater familias ff. de adopt.* quare matrimonium conſiſtere poterit inter Adoptantem, & filiam adoptati, quæ poſt adoptionem nata fuit, vel tempore adoptionis erat extra poteſtatem adoptati, & multò magìs cum filia filiæ adoptiuæ, quia fœmina non habet in ſua poteſtate ſuos deſcendentes §. *fœmina inſtit. de adoption.*, & etiam cum Filijs illegitimis adoptati, quia hi non ſunt ſub poteſtate adoptati, cum Sanchez tenent etiam Auerſa *loco cit.* Hurtado *diſp.* 19. *diff.* 3. *num.* 7. Coninch. *diſp.* 32. *dub.* 3. Palaus *punct.* 9. *num.* 14., & durat hoc impedimentum perpetuò quouſq. viuant, & ſic numquam poteſt inter illos contrahi matrimonium, etiamſi per emancipationem, aut alio modo ſoluta fuerit adoptio, quia reuerentia, ratione cuius fuit inductum hoc impedimentum inter huiuſmodi cognatos, ſemper durare debet, & ſic etiam ipſum impedimentum.

44. In Linea tranſuerſali dirimit matrimonium inter filios, & filias adoptantis cum adoptato, & non eſt perpetuum, ſed durat ſolùm, durante adoptione, & patria poteſtate, & ideò, ſoluta patria poteſtate, vel morte Patris adoptantis, vel emancipatione filiorum, ceſſat impedimentum prædictum, & ſic filia adoptiua poſt mortem Patris contrahere poteſt cum filio naturali adoptantis, cum quo etiam contrahere poteſt, viuente Patre, ſi Filius naturalis fuerit emancipatus. Non extenditur ad Filios adoptiuos inter ſe, vnde ſi vnus adoptet ſimul filium, & filiam poterunt iſti inter ſe matrimonium contrahere, quia iura ſolùm irritant matrimonium inter filium naturalem, & filiam adoptiuam, aut è contra, non verò inter filium, & filiam adoptiuam, ſic Palaus *num.* 15. Roſignol. *num.* 15. Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 121. Hurtado *diſp.* 19. *diff.* 3. Bonacina *q. 3. p. 5.* §. 3. *num.* 7. Leander *q.* 26., & alijs pluribus citatis Sanchez *diſp. 63. num.* 28.

45. Matrimonium denique dirimit inter Adoptantem, & vxorem adoptati, et ſimiliter inter adoptatum, et vxorem adoptantis, inter quos datur cognatio legalis ad inſtar cuiuſdam affinitatis, et eſt impedimentum perpetuum adeò vt numquam poſſit adoptatus contrahere cum vxore Adoptantis, et è contra, quia ſemper durat reuerentia illis debita, ſuper qua fundatur tale impedimentum, ſicut deciſum eſt in *l. adoptiuus* 14. *ff. de Ritu nupt.*, et tradunt ex communi ſententia Sanchez *diſp.* 63. *num.* 20. Roſignol. *num.* 13. Palaus *num.* 16. nec ad alias perſonas hæc cognatio extenditur, cum de ijs tantùm perſonis Iura loquantur.

CAPVT

CAPVT XIII.

DE IMPEDIMENTIS AFFINITATIS, ET PVBLICÆ HONESTATIS.

DVBIVM I.

Quid ſit Affinitas, & qualiter contrahatur.

1. AFfines dicuntur viri, & vxoris cognati, dicti ex eo, quòd duæ cognationes, quæ diuerſæ ſunt inter ſe, per nuptias copulantur, & altera ad alterius fines accedat, & inde Affines, quaſi confines, & propinqui appellantur. Affinitas rectè definitur ex D. Thoma *in 4. diſt. 41. quæſt. vnic.* Propinquitas perſonarum ex carnali copula proueniens omni carens parentela. Dicitur *propinquitas perſonarum*, per quas particulas conuenit affinitas cum conſanguinitate, à qua diſtinguitur per reliquas particulas, & prouenit ex carnali copula, per quam, cum vir & fœmina fiant vna caro, & vnus ſanguis, omnes conſanguinei viri fiunt affines mulieri, & omnes conſanguineis mulieris fiunt affines viro in eodem gradu, in quo ſunt conſanguinei mulieris, ex cap. *Fraternitatis 35. q. 10.* Dicitur *omni carens parentela*, quia affinitas de ſe non ſupponit conſanguinitatem aliquam inter affines, quamuis per accidens poſſit eſſe cum illa. Oritur autem hæc affinitas non folùm ex carnali copula licita, & maritali, ſed etiam ex copula illicita fornicaria, adulterina, & ſimili, omnis enim, qui congreſſum habet carnalem cum aliqua muliere, contrahit affinitatem cum conſanguineis eiuſdem mulieris, & vice verſa, vt definitur in cap. *Non debet, de conſang., & affinit.* in cap *diſcretionem, de eo, qui cognouit conſang.*, & in Trident. *ſeſſ 24. cap. 4.*, & tenent omnes Doctores communiter. Ratio etiam eſt, quia ex copula licita, & maritali ideò naſcitur affinitas, quia per ipſam efficiuntur Coniuges vna caro, & vnus ſanguis, iuxta illud Chriſti Matth. 5. *erunt duo in carne vna*: Sed etiam per copulam fornicariam, & illicitam fiunt vna caro & vnus Sanguis, qui ſic congrediuntur, iuxta illud 1. Corinth. 6. *An neſcitis quoniam, qui adhæret Meretrici*, per fornicationem, *vnum corpus efficitur, erunt, inquit, duo in carne vna*, & ſic non ſolùm ex copula coniugali, ſed etiam ex copula fornicaria naſcitur affinitas, non quidem inter virum, & fœminam congreſſum habentes, ſed inter virum, & conſanguineos fœminæ, & viceuerſa.

2. Dubitatur, quænam copula ſit neceſſaria, & ſufficiens ad hoc, vt ex illa conſurgat affinitas. Sed reſponſio facilè colligi poteſt ex dictis ſupra *cap. 4. dub. 7.* de copula neceſſaria ad conſummationem matrimonij, ad hoc vt reddatur indiſſolubile: illa enim copula, quæ reddit matrimonium conſummatum, eſt etiam neceſſaria, & ſufficiens ad generandam affinitatem: inde requiritur copula naturalis quæ ſit apta generationi, nec ſufficit ſola penetratio vaſis fœminei ſine ſeminatione intra illud, nam affinitas ex ea ſolùm oritur copula, per quam Vir, & fœmina fiunt vna caro, cap. *Fraternitatis 35. q. 10.*, ſeu qua efficiatur ſanguinis commixtio, *cap., lex diuina 27. q. 2.*

3. An verò requiratur etiam ſeminatio fœminæ, adeò vt, ea non ſeminante, non contrahatur affinitas, quamuis Vir ſeminauerit intra vas; prima ſententia negat ex eo quòd ſemen fœmineum ad generationem non ſit neceſſariũ, teſte Philoſopho 2. *de generat. animal. cap. 2.* Auicenna *lib. 9. de animal. cap. 1.*, & ita tenent Sanchez *diſp. 64. num. 1.* Sylu. V. *matrim. 8. q. 19. dicto 2.* Petrus Ledeſma, Rodriq. Vega, Bonac., Torreblanca, Candid., Rebell. & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 20. q. 4.* dicens; ſufficere ſeminationem viri in matricem fœminæ, in qua eſt ſanguis menſtruus ad generationem paratus, quia ex horum commixtione vir, & fœmina fiunt vna caro, & huiuſmodi copula eſt perfecta, & ſufficiens ad generationem.

4. Secunda ſententia ſatis probabiliter affirmat, ad contrahendam affinitatem neceſſariam eſſe vtriuſque Coniugis ſeminationem, quia iuxta communem Medicorum ſententiam ad generationem requiritur vtrumque ſemen tam viri, quàm fœminæ, nec ad alium finem ſemen fœmineum videtur fuiſſe à natura inſtitutum, ſic Hurtad. de matrim. *diſp. 20. diff. 1. num. 5.* vbi ait *ad affinitatem non ſufficit ſeminatio viri in matrice fœminæ, in qua eſt ſanguis menſtruus ad generationem paratus, ſed etiam requiritur ſeminatio fœminæ*, vt *indicatur cap. Lex diuina 27. q. 2. dum in ea requiritur ſanguinis, id eſt ſeminis commixtio, quia Galenus docet, quòd etiam ſeminatio fœminæ eſt neceſſaria ad generationem*, ita etiam Diana *part. 4. tract. 2. reſol. 43.*, & probabile putat Sanchez *loco cit.* quæ opinio eſt adeò probabilis, vt Suarez *3. p. q. 32. art. 1. diſp. 10. ſect. 1.* fateatur cum alijs, eſſe probabile, adfuiſſe ſemen in Maria Virgine, abſque omni prorſus inordinatione, & concupiſcentia, vt miniſtraret conceptioni Chriſti materiam, & ſic eſſet vera, & naturalis Mater Dei.

5. Stante probabilitate huius ſententiæ, qui habuit copulam cum Sorore, vel Conſanguinea vxoris ſuæ, ſi illa non ſeminauit, non contraxit vllum impedimentum, nec affinitatem, ſed poteſt abſque vlla diſpenſatione petere debitum à ſua vxore, vt fatetur Diana.

6. Vtraque pars tam affirmatiua, quàm negatiua, eſt valde probabilis, tum propter rationem naturalem, tum propter Doctores, qui illam ſequuntur, & defendunt, pro quibus videri poteſt Leander in præſenti *diſp. 20. quæſt.*

4., &

Digitized by Google

4., & nos diximus ſupra *loco cit.* certum eſt, non otiri affinitatem, ſi ſola fœmina ſemen emitit, quia talis copula eſt inſufficiens ad generationem prolis, nec datur commixtio ſanguinum, in qua vir, & fœmina fiant vna caro.

7. Non oritur affinitas ex copula ſodomitica, nec ex congreſſu Spadonum, qui verum ſemen non emittunt aptum ad generationem. Nec ex pollutione quacumque extra vas; etiam circa pudenda mulieris, quia ad affinitatem contrahendam ea copula neceſſariò requiritur, ex qua poſſit ſequi generatio, & expreſſum habetur cap. *lex diuina* 27. *q.* 2. & cap. *Extraordinaria* 35. *q.* 5. non ſufficere congreſſum Spadonum ad contrahendam affinitatem docent Hurtad., Candidus, Bonacina, Lublinus, Pontius, Sanchez, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 6., & tenet Auerſa *q.* 17. *ſect.* 1. ac proinde poterit illa fœmina matrimonium contrahere cum conſanguineis illius Eunuchi.

8. Contrahi affinitatem per ſolam ſeminis virilis receptionem infra vas fœminæ, quocumque modo, & arte id fiat, quamuis ope Dœmonis id contingat abſque copula, ſiuè cum violatione clauſtri, ſiue abſque violatione, ſiuè, ſponte, ſiuè caſu, affirmat cum alijs Sanchez *diſp.* 64 *num* 15. ſequitur Bonacina *q.* 3. *punct.* 12. *num.* 13. Guttierez *cap.* 54 *num.* 23. Hurtadus, Filliuc., Candid., & alij apud Leandrum *q.* 7. quia inde ſequi poteſt generatio. Negant Pontius *lib.* 7. *diſp.* 33. *num.* 2. Leander *diſp.* 20. *q.* 7. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 19., & alij apud ipſos, qui vltra receptionem ſeminis requirunt aliquam hominis cooperationem, ac adhæſionem viri ad fœminam.

DVBIVM II.

Vſque ad quem gradum, & quo Iure Affinitas dirimat Matrimonium.

9. AFfinitas habet ſuos gradus, & lineas, eadem omnino ratione, qua conſanguinitas, pro quibus numerandis, tradi ſolet à Canoniſtis illa regula. *Perſona addita perſonæ, per carnis copulam, mutat genus, non gradum attinentiæ*, quod eſt idem, ac dicere; per carnalem congreſſum viri cum fœmina omnes conſanguinei fœminæ fiunt affines viro in eadem linea, & gradu, quo ſunt fœminæ conſanguinei; ſimiliter omnes conſanguinei viri, in eodem gradu, & linea, quo ſunt illi conſanguinei; fiunt affines fœminæ: quare pro cognoſcenda linea, & gradu affinitatis, videndum eſt, in quo gradu, & linea illi, de quibus quæritur, ſint conſanguinei Stipiti; in eodem enim gradu, & linea ſunt affines inter ſe, cui regulæ ſimilis eſt hæc alia, in quo gradu aliquis eſt conſanguineus perſonæ cognoſcenti, in eo fit affinis perſonæ cognitæ, & è contra, in quo gradu aliquis eſt conſanguineus perſonæ cognitæ, in eodem fit affinis perſonæ cognoſcenti.

10. Stipes in affinitate ſunt duæ illæ perſonæ, quæ ſe carnaliter cognoſcunt, & iſtæ non dicuntur inter ſe affines, ſed Origo, radix, & principium affinitatis: lineæ ſunt duæ, alia recta aſcendentium, & deſcendentium, alia collateralis: aſcendentes ſunt Socer, Socrus, Vitricus, & Nouerca. Deſcendentes ſunt Gener., Nurus, Priuignus, & Priuigna. Sic Titius, qui carnalem copulam habet cum Berta, contrahit affinitatem in linea recta cum Matre, & Filia eiuſdem Bertæ, & cum omnibus deſcendentibus à filio, ſeu filia eiuſdem Bertæ, quia nimirum iſti, cum ſint in linea recta cognationis cum Berta, ſunt affines in linea recta cum Titio. Similiter frater, & Soror Bertæ, & deſcendentes ab iſtis, cum ſint conſanguinei in collaterali linea cum Berta, fiunt affines in eadem linea, & gradu cum Titio: idem valet de conſanguineis Titij, qui fiunt affines Bertæ in eadem linea, & gradu, mutato ſolum nomine conſanguinitatis in affinitatem, in quo conueniunt Doctores communiter.

11. Affinitatem eſſe impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, certò conſtat ex *toto tit. de conſang.*, *& affinit.*, & *toto tit. de eo, qui cognouit Conſanguineam vxoris*, & traditur in Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4., *&* *can.* 3. quod quidem impedimentum olim extendebatur vſque ad ſeptimum gradum, ſicut & conſanguinitas, cap. *Nullum*, & cap. *Æqualiter* 35. *quæſt.* 3., & Conſanguinei viri fiebant affines conſanguineis fœminæ, nam affinitas pariebat affinitatem, vt docet Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 64. ſed poſtea ab Innocent. III. in Concil. Lateran. reductum fuit ad quartum ſolùm gradum, cap. *Non debet de conſang. & affinit.* nouiſſimè autem in Concil Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. tale impedimentum contractum ex copula illicita reſtrictum fuit ad ſecundum gradum, his verbis: *Sancta Synodus impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam, inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantùm, qui in primo, & ſecundo gradu coniunguntur reſtringit: in vlterioribus verò gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere.* Vbi Concilium nihil innouauit circa affinitatem conſurgentem ex copula coniugali, ſed illam reliquit vſque ad quartum gradum, prout Decretum fuit in Concil. Lateranen. ſub Innocent. III. cap. *Non debet de conſang.*, & *affinit.* Quare hodie affinitas conſurgens ex copula maritali impedit, ac dirimit matrimonium contrahendum vſque ad quartum gradum; illa verò, quæ conſurgit ex copula illicita, ſolùm vſque ad ſecundum gradum, adeò vt in tertio, & quarto gradu liberè poſſit matrimonium contrahi, vt declarauit B. Pius V. Anno 1566. motu proprio, incipit, *Ad Romanum Pontificem*, per hæc verba *Declaramus*,

nus,

Digitized by Google

mus, & authoritate Apoſtolica decernimus, nullum hodie impedimentum remanere, quò minùs in vlterioribus gradibus huiuſmodi liberè, & licitè matrimonium contrahi poſſit.

12. Sublata eſt etiam affinitas, quæ conſurgebat inter conſanguineos viri, & conſanguineos vxoris, eſtque nunc Regula illa certa: *Affinitas non parit affinitatem*, & ſic ſolùm datur affinitas inter conſanguineos mariti, & vxorem, et inter conſanguineos vxoris cum Marito, non inter conſanguineos vxoris, et conſanguineos mariti; quare duo fratres poſſunt ſine vlla diſpenſatione accipere duas Sorores, vel Soror, et frater Petri v. g. matrimonium contrahere, cum fratre, et Sorore Pauli. Item poſſunt duo fratres vnus accipere viduam, et alter, accipere filiam eiuſdem viduæ genitam ex mortuo marito. Item Pater, et filius poſſunt nubere cum Matre, et filia. Similiter poteſt, quis in vxorem accipere relictam à fratre ſuæ vxoris, & hæc omnia vera ſunt, quia affinitas non parit affinitatem, ita Sanchez *lib. 7. diſp.* 67 *num.* 3. Roſignol. *de Matrim.* II. *diſquiſit.* 3. § 1.

13. Dubium eſt, an affinitas ſit impedimentum dirimens matrimonium iure naturali, vel ſolo iure Eccleſiaſtico, loquendo maximè de affinitate proueniente ex copula maritali, et licita; nam ſi illa proueniat ex copula fornicaria, et illicita omnes facilè admittunt, non dirimere matrimonium iure naturali, ſed dumtaxat iure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia ex copula fornicaria iure naturali nulla conſurgit affinitas; non enim conſurgit vinculum, ſeu propinquitas, quæ reuerentiam, et amicitiam conciliet inter affines, naturaliter enim filius, nec amicitiam fouet, nec inclinatur ad exhibendam reuerentiam Concubinæ Patris ſui, multò minùs amat, aut inclinatur ad reuerentiam exhibendam viro, qui illicitum congreſſum habuit cum matre ſua, quin potiùs inde oriuntur odia, et cauſæ diſcordiarum; quare non poteſt naturaliter dari inter illos vera affinitas, quæ debet eſſe fundamentum amoris, & reuerentiæ, & ita Sanchez *num.* 9 Roſignol. *de matrim.* II. *prænot.* 11. *num.* 10 Henriq. *lib.* 11 *cap.* 1. *num.* 2.

14. Nec obſtat, affinitatem oriri ex commixtione ſanguinis, & vnitate carnis, quæ non minùs habetur ex copula fornicaria, quàm ex copula maritali, vt patet ex illo Apoſt. *Qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur cum ea.* Nam licèt ex copula fornicaria oriatur commixtio ſanguinis, et vnitas carnis; non eſt tamen talis, quæ ſit fundamentum amicitiæ inter affines, quin potiùs eſt fundamentum odij, et cauſa rixarum, nec conciliat reuerentiam vnius ad alterum, ac proinde ſi dicatur affinitas, non eſt talis, vt ratione naturali dirimat matrimonium, vt docent Palaus *diſp.* 4. *punct.* 8. *num.* 10. Sanchez *diſp.* 66. *num.* 3. Rebell. *lib.* 3. *de matrim. q.* 15. *concl.* 2. Layman. *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 6. *concl.* 5. *num.* 6. Bonacina *q.* 3. *punct.* 12. *num.* 7. Leander *diſp* 20. *q.* 18.

15. Loquendo de affinitate conſurgente ex copula licita, et maritali, aliqui volunt, illam dirimere matrimonium iure naturali in linea recta in quocumque gradu in infinitum, ſicut dictum eſt ſupra de conſanguinitate, ſic Palud. *in* 4. *diſt.* 41. *q.* 1. *art.* 5. *num.* 26. Suplem. Gabriel. *art.* 2. *concl.* 2. Syluestr. V. *matrim.* 8. *q.* 15. *dicto* 6. P. Soto *lect.* 10. *de matrim.*, et alij, quos refert Sanchez *diſp.* 66. *num.* 5. Alij docent, iure naturæ dirimere ſolùm in primo gradu lineæ rectæ, non in alijs, v. g. inter Priuignum et Nouercam, inter priuignam, et Vitricum, Soccrum et Nurum, Socram, et Generum, quia omnes nationes ab horum Matrimonio videntur abhorrere, vt habetur ex Apoſt. 1. Corinth. 5. *Auditur inter vos talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita vt vxorem Patris ſui aliquis habeat*, et Gen 49. acriter reprehenditur Ruben, qui dormierat cum vxore Patri ſui, ita Nauar. *lib.* 4. *conſil. tit. de ſponſal. cons.* 14. *num.* 8. Couar. 4. *decret.* 2. *p. c.* 6. Bellarm. *de Matrim. cap.* 28. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 10. *q.* 5. *punct.* 3. Syluius *q.* 55. *art.* 6., et alij apud Sanchez *num.* 6.

16. Alij addunt affinitatem iure naturali non ſolum dirimere matrimonium in primo lineæ rectæ, ſed etiam in primo gradu lineæ tranſuerſæ, et hæc eſt magna illa controuerſia, quæ ſuborta fuit tempore Henrici VIII. Angliæ Regis, qui repudiauit Catharinam Aragoniam Filiam Ferdinandi, et Eliſabethæ, quæ antea fuerat vxor fratris ſui Arthuri, quamque duxerat ex diſpenſatione Iulij II., et, ea viuente, duxit Annam Bolenam, prætendens, Pontificem non potuiſſe diſpenſare in illa affinitate iure naturæ dirimente matrimonium, qua etiam de cauſa Sanctus Ioan. Baptiſta grauiter increpauit Herodem, quia duxerat Herodiadem vxorem Philippi fratris ſui. Idem affirmant Palud. ſupra D. Anton. 3. *part. tit.* 1. *cap.* 11. & 14. Angelus V. *Matrim.* 3. *impedim.* 18. Tabiena V. *Impedim.* 3. *q.* 4. Gloſſa, Abbas Ancharan., Alexand. in cap. *Gaudemus* de diuortijs.

17. Reſp. tamen, in nullo gradu ſiuè lineæ rectæ, ſiuè lineæ tranſuerſæ, affinitatem iure naturæ matrimonium dirimere: et quidem de linea tranſuerſa ex eo patet, quòd ſæpè in primo gradu illius lineæ Summi Pontifices diſpenſarunt, vt Innocent. III. cum Infidelibus recenter conuerſis. Cap. *fin. de diuort.* Alexand. VI. cum Emmanuele Rege Luſitaniæ: Iulius II. cum dicto Henrico VIII, quam diſpenſationem, poſt magnam conſultationem ferè omnium virorum doctiſſimorum, et illuſtrium Vniuerſitatum totius Orbis, approbauit, et authoritate Pontificia validam declarauit Clement. VII., et alij etiam Pontifices poſtea diſpenſarunt, at Pontifices diſpenſare nequeunt in

unt in iure naturali ergo, affinitas non dirimit iure naturali matrimonium in primo gradu lineæ tranſuerſæ: quod confirm. ex eo, quòd Iacob vir Sanctiſſimus duxit Liam, & Rachelem Sorores *Gen.* 29., & *Deuter.* 27. præcipiebat Deus, vt quandocumque Vnus fratrum deceſſiſſet abſque Filijs, alter frater duceret eamdem vxorem. Ratio etiam eſt, quia non apparet ex natura rei tanta indecentia, & repugnantia, vt non valear matrimonium inter tales affines contractum, cum præcipuè nec conſanguinitas iure naturæ matrimonium dirimat in primo gradu lineæ tranſuerſæ, vt ſupra dictum eſt, & ita tenent innumeri Doctores, qui varios tractarus ediderunt in defenſionem matrimonij Henrici VIII. cum Catharina, ita etiam tenent Sanchez *diſp.* 66. *num.* 11. Pontius *lib.* 7. *cap.* 34. Bonacina *q.* 3. *punct.* 13. *propoſit.* 3. Roſignol. *praenot* 11. *num.* 11. Hurtad. *diſp.* 20. *diff.* 4. *num.* 13. Guttierez *cap.* 99. *num.* 9. Ant. à Spiritu S. *num.* 406. Palaus *punct.* 8. *num* 11. Candid. *diſq.* 28. *art.* 12. *dub.* 4. Diana *part.* 4. *tract.* 4 *reſol.* 93.

18. De primo gradu lineæ rectæ, de quo videtur maior difficultas, prob. ex eo quòd in tali matrimonio, licèt ſit aliqua indecentia, & deformitas, ratione cuius non poſſit honeſtari niſi ex cauſa grauiſſima, quæ ferè numquam adeſſe poteſt, vt proinde numquam inueniatur in eo gradu ab Eccleſia diſpenſatum; attamen talis indecentia non eſt talis, & tanta, vt matrimonium dirimat, ſicut dirimitur matrimonium Filij cum matre, & Filiæ cum Patre, nam inter affines non datur illa ſuperioritas naturalis orta ex deſcendentia, & procreatione vnius ab alio, cui aduerſatur vſus matrimonij, nec debita eſt illa reuerentia, quæ conuenit veris parentibus, à quibus filij naturalem trahunt originem, & ſic non poteſt iure naturæ dirimi matrimonium inter affines in primo gradu, ſicut dirimitur inter conſanguineos: ex quò ſequitur, non eſſe ſeparandos Infideles conuerſos ad fidem, qui in primo gradu affinitatis matrimonium contraxerunt, ita D. Thomas 2. 2. *q.* 154. *art.* 9., & ibi Caiet., & alij Expoſitores, Alenſis, Abulenſis, Vera-Crux, Ouandus, quos ſequitur Roſignol. *num* 11. Ant. à Spiritu S. *num.* 408 Leander *diſp* 20. *quæſt.* 19. Sanchez, Pontius, Palaus, & alij ſupra relati.

19. Nec obſtant ea, quæ in contrarium adducuntur: primò enim non obſtat, quòd Leuit. 18. dicitur: *Turpitudinem Vxoris Patris tui non diſcooperies: turpitudinem Vxoris fratris tui non reuelabis: turpitudinem Nurus tuæ non reuelabis*: quia illæ coniunctiones, & aliæ ibidem allatæ prohibentur, non quia ſint contra ius naturæ, ſed quia includunt indecentiam, & ſic solùm prohibentur iure poſitiuo, quod ceſſauit per mortem Chriſti: vndè in illis aut pluribus illorum poſſe Pontificem diſpenſare, habetur ex Trident. *ſeſſ.* 24. *can.* 3. Diuus Ioannes merito reprehendit Herodem, vel quia, adhuc viuente Philippo fratre ſuo, duxerat illius vxorem, quam ab eodem abſtulit, vt D. Thomas, & alij ibi notant, & refert Ioſephus Hiſtoricus *lib.* 18. *antiquit. cap* 6., vel quia lege poſitiua diuina *Leuit.* 18. frater prohibebatur ducere vxorem fratris ſui; quando filium reliquiſſet, ſicut frater Herodis reliquit Herodiadem ſaltatricem, cui legi ſtare tenebatur Herodes, qui erat Iudæus, quamuis natus ex Patre Gentili; D. Paulus 1. *Corinth.* 5. acriter reprehendit illam fornicationem, quia, viuente Patre, ac renitente, Filius vxorem Patris habebat, vt ibi Doctores exponunt. Ruben ſimiliter reprehenſus fuit, quia violauerat torum Patris ſui adhuc viuentis: omnes nationes abhorrent ab huiuſmodi coniugio ob magnam indecentiam quam includit.

20 Affinitas ſuperueniens matrimonio iam contracto illud non dirimit, ſed impedit vſum, quatenus inceſtuoſus, qui carnaliter cognouit conſanguineam vxoris ſuæ in primo, & ſecundo gradu priuatur iure petendi, nec licitè poteſt debitum petere à coniuge ſua, vt fuſiùs explicabimus infra cum de vſu matrimonij.

DVBIVM III.

De Impedimento publicæ honeſtatis.

1. IMpedimentum publicæ honeſtatis bene definitur. Propinquitas quædam ex Sponſalibus de futuro, & ex matrimonio rato nondum conſummato proueniens, robur trahens ab Eccleſiæ inſtitutione propter honeſtatem eius. Dicitur *propinquitas*, in quo conuenit cum conſanguinitate, & affinitate, ad cuius ſimilitudinem eſt introductum. Dicitur *proueniens ex ſponſalibus, vel matrimonio rato*, quia ex duplici hoc capite conſurgit hoc impedimentum, & differt ab affinitate, quæ naſcitur ex matrimonio conſummato, Dicitur *robur trahens ab inſtitutione Eccleſiæ*, quia non dirimit matrimonium de iure naturæ, aut Diuino, ſed solùm iure Eccleſiaſtico, vt conſtat ex cap. *Si quis vxorem. Si quis deſponſauerit* 27. *q.* 2. cap. *litteras de deſponſat. impuber* cap *Iuuenis*, cap. *veniens*, cap. *ad audientiam*, cap. *Sponſalia* de Sponſalib, & ex Trident. *ſeſſ* 24. *cap.* 3. *de reform.* fuit autem introductum hoc impedimentum propter publicam decentiam, morumque honeſtatem, vt matrimonium impediatur inter aliquas perſonas, quæ factæ ſunt ſibi propinquæ ob Sponſalia, vel ob matrimonium ratum. Qua de cauſa vocatur à Iuriſtis Impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis.

22. Naſcitur hoc impedimentum ex Sponſalibus validis, & certis, quod licèt antiquitus extenderetur vſque ad quartum gradum inter conſanguineos coniugis, adeò vt contrahens ſponſalia de futuro cum Berta, non poſ-

ſet

ſet ampliùs matrimonium inire cum conſanguineis Bertæ vſque ad quartum gradum, cap. *Non debet de Conſang & affinit.*; nunc autem ex diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ. 24. cap. 3. de reform.* non excedit primum gradum lineæ rectæ, vel tranſuerſalis, vbi etiam ſtatuitur, hoc impedimentum ſolùm oriri ex ſponſalibus validis, his verbis. *Iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, vbi ſponſalia quacumque ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorſus tollit, vbi autem valida fuerint, primum gradum non excedant, quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſeruari*. Inde, poſt ſponſalia celebrata cum Berta, non poteſt quis validè matrimonium contrahere cum illius matre, filia, aut ſorore, quæ ſunt in primo gradu conſanguineæ cum Berta; cum reliquis autem conſanguineis poteſt nunc validè matrimonium contrahi, & ita tenent Doctores communiter.

23. Vt autem naſcatur hoc impedimentum Sponſalia debent eſſe valida, ex ſponſalibus enim inualidis, ex quocumque titulo inualida ſint, non oritur hoc impedimentum publicæ honeſtatis, vt conſtat ex verbis Concilij Tridentini. Quando ſponſalia ſunt inualida, ſolùm ex defectu conſenſus interni, adhuc oriri impedimentum publicæ honeſtatis, docent Pontius *lib. 7. cap. 36. num.* 10. Sanchez *diſp. 68. num.* 14. Henriquez, Rodriq., Vega, Layman, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 19. quæſt.* 3, quia hoc impedimentum indnctum fuit ab Eccleſia ad euitandam indecentiam, quæ ſequitur ex eo, quòd poſt Sponſalia cum vna, quis contrahat cum illius Sorore, quæ indecentia etiam datur, quando Sponſalia in foro externo cenſentur valida, etiamſi ob defectum conſenſus interni ſint inualida, & explicant Concilium, vt loquatur de Sponſalibus quacumque ratione nullis in foro externo, adeò vt tamquam nulla cognoſci poſſint. Verùm huiuſmodi explicatio videtur gratìs data, nam *Sancta Synodus prorſus tollit impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis, vbi Sponſalia, quacumque ratione valida non erunt*, quæ verba comprehendunt omnem inualiditatem, etiam ex defectu conſenſus interni, & ſic in foro conſcientiæ ablatum erit impedimentum, quamuis in foro externo cenſeatur durare, quando defectus conſenſus interni probari non poteſt, & inde matrimonium fortè celebratum erit in foro conſcientiæ validum, ita tenent Auerſa *q. 17. ſect.* 5. Ant. à Spiritu S. *diſp. 7. ſect. 12. num.* 413. Bonacina *q. 3. punct. 11. num.* 3. Coninch. *diſp. 32. dub.* 2. Palaus *punct.* 10. *num.* 7. Hurtado *diſp. 21. diff.* 1. Villalob. *diff.* 16. *num.* 2. Diana *part. 9. tract. 6. reſol.* 52., & ita fuiſſe declaratum à Sacra Congreg. Concilij teſtantur Barboſa, & Farinac. *in cap. 3. ſeſſ. 24. Concilij*.

24. Debent Sponſalia eſſe certa, id eſt contracta cum certa, & determinata perſona; ſi enim celebrentur cum perſona incerta, v. g. ſi Patro habenti plures filias quis dicat; ducam vnam ex filiabus tuis, non oritur tale impedimentum, cap. *vnico de Sponſalib. in 6.* Debent etiã Sponſalia eſſe abſoluta; ex Sponſalibus enim conditionatis de futuro, ante conditionis aduentum, non oritur hoc impedimentum, quia tunc Sponſalia nondum ſunt valida, & inde ſi poſt Sponſalia contracta cum Berta, ſub conditione de futuro, quis Matrimonium contrahat per verba de præſenti cum illius Sorore, validum erit; ſed peccaret grauiter, quia tenetur expectare conditionis euentum, antequã contrahat cum alia. Sic Sanchez *diſp. 69. n.* 1. *&* 2. Pontius *loc. cit. num.* 7. Candid. *diſq.* 28. *art.* 11. *dub.* 3. Palaus *num.* 3. Ant. à Spiritu S. *num.* 414 Leander *q.* 5.

25. Dubitatur: an ceſſet impedimentum publicæ honeſtatis, quando ſponſalia mutuo contrahentium conſenſu diſſoluuntur: certum eſt, hoc impedimentum eſſe ex natura ſua perpetuum, & durare etiam poſt mortem ſponſæ, adeò vt nequeas ſine diſpenſatione, cum illius matre, ſorore, aut filia valide contrahere, quia ſemper durat indecentia, ob quam fuit inductum tale impedimentum irritans matrimonium: an verò ceſſet tale impedimentum ortum ex ſponſalibus validis, quando iſta diſſoluuntur mutuo contrahentium conſenſu, aut ex alia iuſta cauſa, affirmant plures ducti declaratione, quadam Cardinalium dicentium.; ſponſalia mutuo conſenſu diſſoluta eſſe inualida, ſed ex ſponſalibus inualidis non conſurgit hoc impedimentum; ergo nec quando ſunt mutuo conſenſu diſſoluta, nec valet eadem ratio de ſponſalibus per mortem alterius ſponſi diſſolutis, nam iſta cenſentur perpetua ſiquidem moriens in eadem voluntate deceſſit, & ſic nil mirum, ſi impedimentum publicæ honeſtatis per mortem alterius non extinguatur, & ita tenent Pontius, Rebellus, Hurtado, Sà, Guttierez, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt* 4. Diana *part.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 222. Palaus *diſp* 4. *punct.* 10. *num.* 9. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 12. *num.* 415. vbi etiam affert Baſſæum, & Dicaſtillum.

26 Reſp. illud impedimentum non ceſſare. Ratio eſt, quia illud impedimentum non dependet à voluntate contrahentium, ſed ab Eccleſia, quæ voluit eſſe perpetuum, cap *Sponſum*, & cap. *Si quis deſponſauerit* 7. *q.* 2 cum ergo Sponſalia fuerint valida, & ex illis orta fuerit publica honeſtas, iam non poteſt ex ſola voluntate contrahentium ceſſare: tum quia perſeuerat ratio motiua propter quam fuit inductum, quia nimirum dedecet matrimonium contrahi inter illas perſonas, quæ ſibi factæ ſunt propinquæ per Sponſalia; ergo non ceſſat impedimentum, & ita obſeruari in Romana curia, vt petatur diſpenſatio, quando caſus occurrit, teſtatur Auerſa *quæſt* 17. *ſect.* 5. ita etiam fuiſſe declaratum à Sacra Congreg. Concilij

cilij, approbante Summo Pontifice, refert Nicolius in Floſcul. V. *ſponſalia*, per hæc verba. *Iubente Sanctiſs. D. N propoſitum fuit in S. C. C. An, Sponſalibus validis ab initio contractis; deinde verò mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis? & plures propoſito dubio, ac maturè examinato, tandem ſub die 6. Iulij 1658 Em. Patres in antiqua eiuſdem Cong. ſententia exiſtentes, cenſuerunt, non eſſe ſublatum.*

27. *Cuius Sententia vnà cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus eiuſdem Cong in hac materia reponſis, facta relatione ad Sanctiſs. S. Sua ſub die 10. eiuſdem menſis præd. Congr. reſolutionem probauit, eamdemque deinceps in dubium reuocari vetuit*; eamdem declarationem refert etiam Tambur. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 1. *de impedim. cap.* 11. §. 2. *num.* 7. ſic tenent Sanchez *num.* 21. Candid. *dub.* 2. Bonacina *punct.* 11. *num.* 7., qui retractauit oppoſitam ſententiam, quam in priori editione tenuerat, Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 9. *num.* 3.

DVBIVM IV.

De Publica Honeſtate conſurgente ex Matrimonio rato.

28. EX matrimonio rato, ſed nondum conſummato, non oriri impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis, conſtat ex cap. *ſi quis deſponſauerit* 3. 27. *q.* 2. cap *Qui deſponſatam*, & cap. *ſi quis* 27. *q.* 2., & declarauit Sacra Congreg. Cardinalium apud Rebell. *in append lib.* 4. *num.* 109. per hæc verba. *An ex Matrimonio contracto per verba de præſenti non conſummato oriatur affinitas, vel impedimentum publicæ honeſtatis? Reſpondit Congr. non eſſe impedimentum affinitatis, ſed impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis, & fortius ac maius vinculum, quàm impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex Sponſalibus de futuro.* Ratio facilis eſt, quia affinitas tantùm oritur ex copula carnali, per quam Coniuges fiunt vna caro, & ſic tenent Doctores communiter.

29. Hoc impedimentum matrimonium dirimit vſque ad quartum gradum, quia licèt publica honeſtas proueniens ex Sponſalibus redacta ſit per Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. ad ſolum primum gradum, vt ſupradictum eſt, non tamen fuit reſtricta illa, quæ prouenit ex matrimonio rato, vt declarauit B. Pius V. Anno 1568. in ſua Conſtit., quæ incipit. *Ad Romanum ſpectat*, his verbis. *Motu proprio, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium declaramus, & diffinimus, Decretum Concilij huiuſmodi omnino intelligendum eſſe procedere in Sponſalibus de futuro dumtaxat, non autem in Matrimonio, ſic vt præfertur contracto, ſed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus de iure veteri, ante prædictum Decretum Concilij introductum erat.* Sicut etiam declarauit Sacra Congr. apud Farinac. in *cap.* 3. *cit.*, & apud Rebellum *in append. lib.* 4. *num.* 101. his verbis. *Cum ait Concilium, Sponſalia valida non excedere primum gradum, loquitur de Sponſalibus de futuro, quæ propriè, & verè Sponſalia vocantur, non de Sponſalibus de præſenti in matrimonio rato, quod in ſuo priore vigore relinquitur, & impedit in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus à iure veteri ante Concilium Trident. introductum erat.* Quare conſtans eſt omnium Doctorum Sententia, impedimentum publicæ honeſtatis ex matrimonio rato proueniens, matrimonium dirimere vſque ad quartum gradum, ſicut ante Concilium Trident. dirimebat.

30. Naſcitur hoc impedimentum ex matrimonio rato, etiam inualido ex quacumque cauſa, dummodo non ſit inualidum ex defectu conſenſus. Ratio eſt, quia non eſt recedendum à iure antiquo, niſi quatenus aliter decernitur iure nouo, ſed iure antiquo cap. *ſponſam* de ſponſalib., & cap. *Accessit* de ſponſal. impuber. impedimentum publicæ honeſtatis conſurgebat ex matrimonio inualido, & extendebatur vſque ad quartum gradum, modò non eſſet inualidum defectu conſenſus, nec aliter decretum eſt iure nouo, vt conſtat ex conſtit. B. Pij V. ſupra relata; ergo etiam nunc conſurgit hoc impedimentum ex matrimonio inualido, dummodo tale non ſit ex defectu conſenſus, & ita etiam declaratum fuiſſe à S. Congr. Cardinal. referunt Farinac., & Rebell., & tenent communiter Doctores Sanchez *diſp.* 70. *num.* 5. Pontius *cap.* 35. *num.* 5. Bonacina *num.* 11. Roſignol. *de matrim. II. prænot.* 12. *num.* 4. Ant. à Spiritu S. *num.* 418. Diana *p.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 59. Candid. *diſquiſit.* 28. *art.* 11. *dub.* 4.

31. Hinc ſequitur, non oriri hoc impedimentum ex matrimonio celebrato cum perſona incerta, aut cum errore perſonæ, aut per metum grauem, vel ab amente, aut puero nondum vſum rationis habente, quia in his caſibus matrimonium eſt inualidum ex defectu conſenſus, vt per ſe patet, & admittunt Doctores communiter; idem valet, ſi matrimonium fuit celebratum fictè, & ſine interiori conſenſu, licèt in foro exteriori fictè conſentiens cogendus ſit ſtare matrimonio propter ſcandalum, vel alterius incommodi vitandi; vnde ratione iſtorum Incommodorum debet ex animo contrahere, vt cum Ledeſma, & aliis docet Bonacina *q.* 3. *punct.* 11. *num.* 14. Non oritur ex matrimonio conditionato, ſicut nec ex ſponſalibus conditionatis, ante conditionis aduentum; benè tamen poſita conditione, quia tunc matrimonium conditionatum tranſit in abſolutum abſque nouo cõſenſu, vt ſupra diximus *cap.* 6. *dub.* 3., & cum Sanchez, Guttierez, & Henriquez, Bonacina *num.* 15.

32. Non oritur hoc impedimentum ex matrimonio impuberum, niſi malitia ſuppleat ætatem, nam matrimonium inter impuberes à iure irri-

re irritatur, eò quòd præſumatur, non adeſſe iudicium, & conſenſus ſufficiens ad contrahendum: quamuis autem non oriatur ex illo publica honeſtas, quæ extendatur vſque ad quartum gradum, oritur tamen ex eo, quòd tale matrimonium reſoluatur in Sponſalia, cap. *vnico de deſponſat. impuber.* Sed non extenditur niſi ad primum gradum, prout dictum eſt de alijs Sponſalibus validis, ita Nauar., Valentia, Sanchez, quos ſequitur Bonacina *num.* 17.

33 Quæres: An ex matrimonio clandeſtino oriatur impedimentum publicæ honeſtatis. Negant Sanchez ſupra *num.* 13. *di p.* 17. Dicaſtillus *num.* 419. Ant. à Spiritu S. *num.* 420., nam tale matrimonium non eſt nullum, & irritum præciſè ob defectum ſolemnitatis, ſed ob defectum legitimi conſenſus; non enim quilibet conſenſus eſt ſufficiens ad matrimonium, Sed debet eſſe talis, vt ei non deficiat valor ex parte cauſæ efficientis, & formæ, ſed conſenſus clandeſtinus eſt inſufficiens ex parte cauſæ efficientis, & ex parte formæ, nam contrahens eſt inhabilis ad contrahendum, non ſeruata tali forma, & ſic matrimonium remanet nullum ex defectu conſenſus. Verùm ſi argumentum aliquid probaret, numquam ex matrimonio nullo, & irrito conſurgeret impedimentum publicæ honeſtatis, quia ſemper deficeret legitimus conſenſus; ſi enim contrahatur matrimonium inter conſanguineos, inter affines, aut aliter impeditos, poterit dici nullum ex defectu conſenſus legitimi, quia taliter impediti, nec poſſunt præſtare legitimum conſenſum, nec ponere debitam materiam, & formam. Dicendum eſt igitur, ex matrimonio clandeſtino naſci impedimentum publicæ honeſtatis, quia non eſt inualidum directè ex defectu conſenſus, ſed ob defectum ſolemnitatis, & ita fuiſſe declaratum à Sacra Congr. Cardinal. teſtantur Barboſa, Farinac., & Rebel. *loc. cit.*, & tenent Bonacina *num.* 18. Palaus *punct.* 10. *num.* 3. Diana *part.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 53. Hurtad., Perez, Coninch., quos ſequitur Leander *diſp.* 19 *quæſt.* 13. naſcitur etiam ex matrimonio inualido ob quodcumque impedimentum dirimens, quia tunc matrimonium non eſt irritum defectu conſenſus, ſed ratione impedimenti.

34. Quæres 2. An ex ſecundis Sponſalibus, vel ex matrimonio rato celebrato poſt Sponſalia valida, naſcatur hoc impedimentum, v. g. contraxiſti in Sponſalia valida cum Berta, deinde noua Sponſalia, vel etiam matrimonium per verba de præſenti celebraſti cum illius Sorore: quæritur, an ex ſecundis Sponſalibus, vel ex matrimonio naſcatur impedimentum publicæ honeſtatis dirimens matrimonium cum Berta. Reſp. ex Sponſalibus cum Sorore Bertæ non naſci hoc impedimentum, quia illa ſunt inualida ob impedimentum ex prioribus Sponſalibus cum Berta contractum. An verò naſcatur ex matrimonio rato valde dubitat Bonacina *q.* 3. *punct.* 11. *num.* 20., & dicit, de rigore iuris naſci hoc impedimentum dirimens priora Sponſalia, & matrimonium cum Berta. Ratio eſt, quia ex matrimonio inualido ex alio defectu, quàm conſenſu, oritur impedimentum publicæ honeſtatis vſque ad quartum gradum, ſed in iſto caſu matrimonium non eſt inualidum defectu conſenſus, ſed ratione impedimenti publicæ honeſtatis ortæ ex Sponſalibus, cum Berta celebratis; ergo naſcitur ex illo matrimonio, quamuis inualido, tale impedimentum.

35. At ex communi Doctorum ſententia non naſcitur tale impedimentum ex Matrimonio rato, quod eſt inualidum propter præcedentia Sponſalia cum Sorore, cuius proinde matrimonium, nec impedit, nec dirimit; hoc enim eſt ſpeciale in hoc caſu, vt ex Matrimonio rato inualido non inducatur impedimentum publicæ honeſtatis diſſoluens priora Sponſalia valida, argum. deſumpto ex cap. *vnico de ſponſalib. in* 6. hoc enim eſt diſcrimen inter impedimentum publicæ honeſtatis, & alia; quòd illud ſuperueniens Sponſalibus validis, non ea diſſoluit, ſicut ea dirimunt reliqua impedimenta ſuperuenientia Sponſalibus, ſic Sanchez *diſp.* 68. *num.* 24. Bonacina *num.* 21. Leander *quæſt.* 7. Ant. à Spiritu S. *num.* 419.

36. Quòd ſi matrimonium cum ſecunda, id eſt cum Sorore Bertæ conſummaſti, cum nulla poteris ampliùs contrahere, non enim contrahere potes cum Berta propter impedimentum affinitatis conſurgens ex copula cum Sorore illius, non cum Sorore Bertæ propter impedimentum publicæ honeſtatis ex Sponſalibus validè contractis cum Berta, & ſic cum neutra, ſic Sanchez *num.* 23. Leander *q.* 7. Auerſa *ſect.* 5. Bonacina *num.* 8. Nauar. *cap.* 22. *num.* 57. Diana *part.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 52. Henriq. *cap.* 10. *lib.* 12., & alij communiter.

CAPVT XIV.

DE IMPEDIMENTIS CRIMINIS, ET DISPARITATIS CVLTVS.

DVBIVM I.

Quænam Crimina dirimant Matrimonium.

1. DVo communiter aſſignantur crimina matrimonium dirimentia, nempe Homicidium, & Adulterium, quæ quia diuerſimodè poſſunt conſiderari, & inter ſe combinari, alia duo efficiunt, adeò vt quatuor dicantur crimina matrimonium dirimentia: primum eſt homicidium Coniugis ſimul cum adulterio,

terio: ſecundum ſolum homicidium coniugis ſine adulterio, vtriuſque conſenſu perpetratum: tert um adulterium ſine homicidio, ſed cum promiſſione futuri matrimonij: quartum adulterium, cum matrimonio de præſenti celebrato cum adultera, cum qua proinde contrahere non poteſt, nec etiam poſt mortem primæ vxoris.

2. Hoc impedimentum non dirimit matrimonium iure diuino, aut naturali, ſed fuit inductum ab Eccleſia in fauorem matrimonij, vt fides intacta conſeruetur inter coniuges, & vt vnus non conſpiret in mortem alterius cap. 1. *de conuerſ. infidel.* cap. *ſi quis viuente* 31. *q.* 1. cap. *ſignificaſti* cap. *ſuper hoc*, & toto fere tit. *de eo qui duxit in matrimonium eam, quam polluit per adulterium*. Inde non dirimit matrimonium cum quacumque fœmina, ſed ſolùm cum illa, quæ fuit particeps criminis homicidij, ſeu adulterij. Nec afficit infideles, qui ſunt extra Eccleſiam, vnde validum fuit matrimonium, quod Dauid contraxit cum Betſabee poſt adulterium, & homicidium perpetratum, quia non fuit contra ius naturale aut diuinum; ſed neque contra ius Eccleſiaſticum, quòd eo tempore non vigebat.

3. Si tempore patrati criminis vterque Coniux erat infidelis, poſt conuerſionem ad fidem non prohibentur ſimul contrahere, eo quòd delictum factum tempore infidelitatis non inducit impedimentum, quod cum ſit merè Eccleſiaſticum non poteſt afficere niſi fideles. Si verò crimen committatur à duobus, quorum vnus ſit fidelis, & alter infidelis, oritur impedimentum, adeò vt infidelis conuerſus ad fidem non poſſit ampliùs matrimonium contrahere cum illi fideli, non quia lex Eccleſiaſtica afficiat infidelem, ſed quia afficit fidelem, qui redditur inhabilis ad contrahendum cum ſocio, & complice criminis, vt deciſum habetur cap. 1. *de conuerſ. infidel.* vbi caſus erat, quod Mulieres quædam Chriſtianæ coniugatæ conſpirarunt, cum quibuſdam Saracenis, in mortem virorum ſuorum, & Pontifex reſpondet non potuiſſe inter tales poſtea matrimonium conſiſtere, quamuis illi Saraceni ſtudio earumdem Mulierum conuerſi eſſent ad fidem, eadem ratio valet ſi fidelis conſpiraret, cum infideli coniugato, in mortem coniugis infidelis ad effectum inuicem contrahendi. Quod ſi infidelis conſpiraſſet in mortem propriæ vxoris, aut virum mulieris fidelis occidiſſet, animo cum illa contrahendi, poſſet poſt baptiſmum, cum illa contrahere, ſi nec præceſſit adulterium, nec mulier fuit particeps machinationis, & necis ſui viri, ſic Auerſa *q.* 18. *ſect.* 5. vbi per omnia crimina diſcurrendo rem totam explicat Roſignol. *de Matrim. II. prænot.* 13. *num* 3. Ant. à Spiritu S. *num* 481. Pontius *cap.* 45. *num.* 0. Sanchez *num.* 43. Palaus *punct.* 12. *num.* 7.

DVBIVM II.

Qualiter Homicidium dirimat Matrimonium cum Socio Criminis.

4. HOmicidium Coniugis prout eſt impedimentum dirimens matrimonium poteſt eſſe coniunctum cum adulterio, aut ſine illo, primo modo contingit, quando vir occidit propriam Vxorem, aut mulier proprium virum, animo contrahendi matrimonium cum illo, cum quo patrauit adulterium, tunc enim conſurgit impedimentum dirimens matrimonium inter ipſos vt conſtat ex cap. *ſuper hoc* cap. *ſignificaſti* cap. *ſi quis viuente*, de eo qui duxit, & *cap.* 1. *de conuerſ. infidel.* quòd vtique inductum fuit ne coniuges ſibi inuicem mortem machinentur, ſub ſpe contrahendi cum adultero, ſeu cum illa, cum qua carnaliter commiſcetur, quod verum eſt, ſiue vir occidat vxorem, ſiue vxor occidat maritum, vt deciſum habetur in cap. *Si quis viuente cit.* per hæc verba *Niſi forte, Adulter, aut mulier virum, qui mortuus fuerat occidiſſe notetur*, vt cum Palud., Soto, Syluestro, & alijs docet Roſignol. *prænot.* 13. *num.* 9. ita etiam Sanchez *diſp.* 78. *num.* 8. qui plures cumulat Auctores pro hac parte.

5. Vt conſurgat impedimentum non eſt neceſſe, quod Adulter, ſeu Adultera mortem exequantur proprijs manibus, ſed ſufficit quòd per alium occidant mandando, conſulendo, adiuuando, aut alio ſimili modo concurrendo, ſiuè occidant ferro, ſiuè veneno, ſiuè alio modo, non ſufficit tamen ſola ratihabitio homicidij abſque cooperatione, nam ratihabitio non eſt homicidium, ſed eſt poſterior homicidio, nec influit in ipſum; vt autem conſurgat impedimentum, requiritur machinatio, & cooperatio in mortem, nam Iura hoc impedimentum induxerunt, ne coniuges, ſeu adulteri mortem alteri machinentur ad effectum poſtea contrahendi cum adultero, vt probat Roſignol. *num.* 8. Sanchez *num.* 6. Leander *diſp.* 14. *q.* 6. Nec obſtat etiam in delictis ratihabitionem retrotrahi ad tempus delicti, & æquiparari mandato; quia retrotrahitur ſola fictione iuris, quando effectus tempore ratihabitionis poterat poni, at in caſu præſenti, mors non poterat amplius poni tempore ratihabitionis, cum iam antecedenter poſita ſit, vnde non retrotrahitur.

6. Nec etiam requiritur, quod vterque adulter, ſit particeps machinationis, & influat in necem, ſed ſufficit adulterium cum machinatione vnius, ſeu occiſionis ab vno factæ, etiam altero neſciente, quia in hoc differt crimen homicidij iuncti cum adulterio, à crimine homicidij ſine adulterio, quòd in iſto debent ambæ partes ſimul concurrere, & conſpirare in necem, non ſic in illo, ad quod ſufficit adulterium,

Digitized by Google

terium, cum machinatione ab vno facta, vterque enim cenſetur ſufficienter particeps delicti per adulterium, Bonacina q. 3. punct. 6. num. 8. Auerſa q. 18. ſect. 4. Leander q. 4 Candid. diſquiſ. 28. art. 6. dub. 5. concl. 8. Roſignol. prænot. 13. num. 10.

7. Aliæ conditiones etiam requiruntur, vt conſurgat tale impedimentum dirimens matrimonium: primo enim requiritur, quod occiſio de facto ſit ſecuta, nec ſufficit, quod fuerit tentata; Vnde qui dedit mandatum occidendi, ſed poſtea reuocauit, & reuocatio innotuit Mandatario ante mortem coniugis, non incurrit impedimentum, ſi mors ſequatur, quia in illam non influit, eadem ratione non erit reus impedimenti ſi mors non ſequatur ex veneno, vulnere, ſeu percuſſione, ſed culpa Medicorum, vel per exceſſum infirmi, aut ex alio accidente ſuperueniente, Sanchez diſp. 78. num. 7. dicens eſſe omnium Theologorum Sententiam, Pontius cap. 45. num. 4. Bonacina punct. 6. num. 5., & 6. Hurtad. diſp. 23. diff. 1. Leander diſp. 14. q. 5.

8. Secundo requiritur quod præcedat verum adulterium cum iniuria coniugis occiſi, quod tale non eſt ſi fortè matrimonium, ex aliquo capite erat nullum, & inde ſi poſt occiſionem appareat matrimonium præcedens ob aliquod impedimentum fuiſſe nullum, poſsunt complices illius criminis inter ſe matrimonium contrahere, Sanchez num. 20. Pontius num. 3. Auerſa q. 18. ſect. 3., & 4. debet adulterium eſſe conſūmatum per copulam, & immiſſionem ſeminis in vas fœminæ, nec ſufficiunt ſoli tactus, amplexus, & oſcula etiam impudica, Sanchez loc. cit. Coninch. diſp. 31. num. 62. An verò ſit neceſſe, quod adulterium ſit notum vtrique fornicanti, negat Pontius cap. 45. num 5. dicens ſatis eſſe, ſi ſolus occiſor ſuæ vxoris animo ducendi concubinam, id ſciat, quamuis ipſa concubina neſciat ipſum eſſe coniugatum: Sed melius alij affirmant adulterium debere eſſe vtrique notum, nam Iura loquuntur de adulterio formaliter tali ex parte vtriuſque, adeoque de adulterio noto vtrique parti, & inde ſi fœmina rem habeat cum coniugato, quem purabat ſolutum, & iſte poſtea occidat propriam vxorem animo contrahendi cum tali fœmina, poterit valide contrahere, quia dum fœmina neſciebat illum eſſe coniugatum, adulterium non fuit formaliter tale ex parte vtriuſque partis, cum non fuerit vtrique parti notum. Colligitur ex cap. Vemens, cap. Propoſitum de eo, qui duxit Coninch num. 61. Auerſa ſect. 4. Sanchez num. 12. Palaus punct. 12. num. 8.

9. Tertiò, vt conſurgat hoc impedimentum debet vxoris occiſio eſſe facta animo, & intentione contrahendi cum complice adulterij poſt mortem coniugis, vt colligitur ex cap. Si quis viuente cit., & cap. 1. de conuerſ. infidel. tum quia finis impedimenti fuit ne quis occideret vxorem animo contrahendi cum Concubina; inde ſi vxorem occidat ex alio fine, ex odio, indignatione, aut vt liberius veneri incumbat, non conſurgit impedimentum, ſed poterit contrahere cum Concubina. Sic Nauar. cap. 22. num. 46. Henriq. lib. 12. cap. 14. num. 2. Sanchez loc. cit. Coninch. dub. 5. Bonacina punct. 6. n. 4., & 16. Hurtad. diſp. 23. diff. 1. Candid. diſquiſ. 28. art. 6. dub. 1, & 4. Leander q. 2. Pontius cap. 45. num. 4., qui tamen contendit hanc intentionem debere eſſe Concubinæ manifeſtatam, nec ſufficere ſi solùm mente retineatur, quia Eccleſia non poteſt punire, niſi, quæ poteſt cognoſcere, & iudicare, talis autem intentio ſi ſit merè interna, ſicut non poteſt cognoſci, ita non poteſt puniri ab Eccleſia per poſitionem talis impedimenti, prout etiam docet Diana part. 9. tract. 7. reſol. 25. hoc tamen non videtur neceſſarium, quia non requiritur conſpiratio, & conſenſus vtriuſque, vt ſupra diximus, & tenet Auerſa cit. q. 18. ſect. 4. in foro externo præſumitur ea intentio quando patrata nece Coniugis, ſuperſtes contrahere vult cum Concubina, cum qua adulterauit, vt cum alijs notat Roſignol. num. 14.

10. Qui occidit vxorem animo contrahendi cum Concubina, poterit Matrimonium contrahere cum quacumque alia fœmina, quæ non fuit particeps homicidi, nec adulterij, quia impedimentum dirimit matrimonium ſolùm cum illa, cum qua commiſſit adulterium, ſi autem adulterium commiſſit cum pluribus, & occidit vxorem animo conrrahendi cum vna ex illis, cum nulla poterit contrahere, quia cum omnibus illis eſt natum impedimentum, Roſignol. num. 15. ſi vxorem occidat animo contrahendi, cum aliqua fœmina indeterminatè, poterit etiam contrahere cum illa, cum qua viuente vxore adulterauit, Roſignol. ibidem.

11. Secundum crimen dirimens matrimonium eſt homicidium purum ſine adulterio, quando vir & fæmina machinati ſunt morrem alterius Coniugis eò fine, vt inter ſe contrahant matrimonium, numquam enim poſſunt inter ſe validè contrahere, etiam ſi non præceſſerit adulterium inrer ipſos, cap. ſi quis viuente 30. q. 1 cap. laudabilem de conuerſ. infidel. Ad hoc autem requiritur, quod mors cum effectu ſequatur, quod vterque ſit Machinatus, & concurrat, ſiuè per ſe, ſiuè per alium, mandato, conſilio, aut quouis alio modo, animo inuicem contrahendi, & hæc intentio inuicem contrahendi matrimonium debet eſse exterius manifeſtata, ſi enim ſolùm mente retineretur hoc impedimentum non conſurgeret, quia non adeſset conſpiratio duorum, in quo differt hoc impedimentum à præcedenti, requiruntur etiam aliæ conditiones ſuperius aſſignatæ, excepto adulterio, quod non requiritur; Ant. à Spiritu S. num. 488., & ſeq. Pontius num. 4. Sanchez num. 9. Coninch. num. 52. Roſignol. prænot. 13.

DVBIVM III.

Qualiter Adulterium dirimat Matrimonium.

12. TErtium crimen eſt adulterium cum promiſſione matrimonij contrahendi cum adultera poſt mortem coniugis, ex illo enim naſcitur impedimentum, ratione cuius non poſſunt inuicem contrahere quamuis mors ſequatur, vt habetur cap. *Relatum* 31. *q* 1. cap. *propoſitum*, cap. *ſignificaſti, de eo qui duxit*, ne ſpecie futuri Matrimonij detur anſa peccandi, & machinandi mortem coniugis, vt autem conſurgat impedimentum, non ſufficit ſolum adulterium, ſine promiſſione, nec ſola promiſſio ſine adulterio, ſed vtrumque requiritur promiſſio cum adulterio, ſiue deinde hoc, ſiue illa precedat, nec opus eſt quod promiſſio ſit iuramento firmata, quia promiſſio, ſine iuramento veriſſima promiſſio eſt.

13. Adulterium debet eſſe verum, & non tantum exiſtimatum, ſi enim matrimonium adulteri cum propria coniuge reperiatur ex aliquo capite inualidum, non conſurgit impedimentum, quia non eſt verum adulterium, & adulter poterit cum adultera, ſeu cum concubina matrimonium contrahere: debet eſſe conſummatum per copulam carnalem cum effuſione ſeminis intra vas fœminæ, vnde non ſufficiunt oſcula, tactus, & conactus ad copulam, quia iura requirunt verum adulterium opere conſummatum ſic Sanchez *diſp.* 69. *num.* 2. Pontius *cap.* 45. *num* 2. Palaus *punct.* 12. *num.* 8. adulterium debet eſſe notum vtrique delinquenti, adeo vt vterque adulterans cognoſcat, & ſciat copulam, quam habet eſſe adulterium, inde ſi fœmina neſciebat virum cum quo peccauit eſſe coniugatum, aut vir neſciebat fœminam eſſe viro alligatam, non conſurgit impedimentum, ſed poſſunt inuicem contrahere, vt habetur ex cap. 1. *de eo qui duxit*, & docent Sanchez, Pontius, Bonacina, & alij, quos ſequitur Leander *diſp.* 14 *q.* 10. quod adeò verum eſt etiam ſi ambo delinquentes eſſent re ipſa coniugati, & neuter ſciret ſtatum alterius non conſurgeret impedimentum, ſed poſſent inuicem contrahere, pro vt notat Auerſa *q.* 18 *ſect.* 3.

14 Circa promiſſionem dubitatur, an debeat eſſe vera, & ex animo facta ad hoc vt iuncta adulterio pariat impedimentum criminis dirimens matrimonium cum adultera, vel ſufficiat etiamſi ſit ficta, & oretenus facta: ſufficere promiſſionem fictam tenent quam plures, quia textus inducens hoc impedimentum innititur ea ratione, ne ſpe futuri matrimonij ſumatur anſa captandæ mortis coniugis, at hæc ratio æque militat vbi promiſſio eſt ficta, ſi fictio non agnoſcatur; ergo ex promiſſione apparenter vera naſcitur impedimentum. ita Sanchez *diſp.* 79. *n.* 10 Coninch. *diſp.* 31. *num.* 67. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 12. *num.* 11. Guttierez *de Matrim. cap.* 105. Vega, Ledeſma, Filliuc., & alij, quos ſequitur Leander *q.* 11.

Verùm probabilius eſt non oriri impedimentum niſi ex promiſſione vera, & ſeriò facta, nam ficta promiſſio non eſt vera promiſſio, & iura cum ſint in materia pœnali, & odioſa debent reſtringi, & intelligi de vera promiſſione, & facta ex animo ſi non exequendi, ſaltem promittendi, & quamuis ratio legis militet etiam de promiſſione ficta, non tamen ad illam extenditur lex, & impedimentum legis, ſicut non extenditur ad ſolam promiſſionem ſine adulterio, quamuis ex illa deſumi poſſit occaſio captandi mortem Coniugis; nec tanta eſt occaſio captandi mortem Coniugis, quando promiſſio eſt ficta ac quando eſt vera, quia in iſto caſu datur occaſio ex parte vtriuſque, quando verò promiſſio eſt ficta datur occaſio ſolum ex parte decepti, non ex parte fictè promittentis, ita tenent Auerſa *q.* 18. *ſect.* 3. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 3. Candid. *diſquis.* 28. *art.* 6. *dub.* 10 Layman *lib.* 5 *tract.* 10. *p.* 4. *cap.* 10. *num.* 4. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 198. & *part.* 9. *tract.* 7. *reſol.* 26. Roſignol. *prænot.* 12. *num.* 23.

15. Requiritur vlterius, quod promiſſio ſit ſigno ſenſibili manifeſtata, quia ſi tantum ſit interna, & non alteri manifeſtata non præbet alteri occaſionem procurandi mortem Coniugis; debet eſſe directa, & determinata ad complicem, id eſt de contrahendo matrimonio cum ipſo complice: Debet eſſe mutua, vel ſaltem ab alio acceptata, quia ambo debent conſentire, & conuenire de matrimonio contrahendo, quia ſi vnus promittat, & alter reſpuat, non perficitur promiſſio, nec conſurgit impedimentum, ſufficit tamen quod vno promittente alter promiſſionem acceptet, quia iura nullo modo requirunt mutuam promiſſionem, non ſufficit taciturnitas, ſed requiritur quod expreſſè ſit acceptata ab illo cui ſit promiſſio: nam inter adulteros, qui cæco amore ducuntur, ſolet abundare expreſſio mutui amoris, qua propter ſi vnus matrimonium offerat, & alter taceat, ſignum eſt hunc potius recuſare, quam acceptare ſic Auerſa, Sanchez, Leander, Ant. à Spiritu S., Roſignol., & alij communiter.

16. Promiſſio non debet eſſe retractata, ſi enim promiſſio data, & acceptata, retractetur ante patratum adulterium, nullum inducit impedimentum, quia promiſſio retractata perinde tunc ſe habet ac ſi numquam fuiſſet facta: ſi autem præcedat adulterium, & ſequatur promiſſio, vel ſi hæc antecedenter facta, ſit retractata poſt adulterium, non tollit impedimentum, quod iam per adulterium, & promiſſionem contractum eſt, & ſic ſola reuocatio promiſſionis facta ante patratum adulterium poteſt impedire ne conſurgat impedimentum,

tum, non verò retractatio ſubſequens adulterium, quia impedimentum iam contractum eſt, nec poteſt ampliùs tolli, Roſignol. *num.* 21. Auerſa *ſect.* 3. Bonacina *num.* 13. *punct.* 6. Coninch. *num.* 60. Vlteriùs requiritur ad hoc, vt conſurgat impedimentum dirimens, quòd promiſſio, & adulterium fiant, durante eodem matrimonio, vt colligitur ex cap. *fin. de eo, qui duxit*, ac proinde ſi quis, viuente propria vxore, matrimonium promiſit Bertæ, celebrandum poſt mortem propriæ vxoris, & , ea mortua, ducat ſecundam, qua viuente, adulterium commiſit cum Berta, vel è contra, ſi adulterium ſuccedat, viuente prima vxore, & promiſſio, viuente ſecunda, nullum conſurgit impedimentum, ſed poteſt, ea mortua, matrimonium contrahere cum Berta, quia non eidem coniugi, & matrimonio intulit vtramque iniuriam, ſcilicet promiſſionis, & adulterij cum Berta, ſed priori intulit vnam, & poſteriori alteram, ſic Sanchez *diſp.* 79. *num.* 6. Pontius *lib.* 7 *cap.* 45. Bonacina *num.* 12. Candid. *dub.* 14. Auerſa *ſect.* 3. Leander *q.* 16.

17. Quæres: An peccet mortaliter, qui alicui matrimonium promittit poſt mortem coniugis. Reſp. peccare mortaliter non ſolùm promittentem, ſed etiam acceptantem promiſſionem, etiamſi nec adulterium committant, nec mortem illius machinentur, quia talis promiſſio præbet anſam captandi mortem coniugis, cap. *fin. de eo, qui duxit*, & quamuis illa promiſſio, non ſecuto adulterio, matrimonium non dirimat, eſt tamen nulla, & irrita, nec obligat promittentem, quia reprobatur à iure, vt pote præbens anſam inſidiandi coniugi, Bonacina *num.* 10., & 11. Candid. *dub.* 15. Sanchez *num.* 40. Leander *q.* 15. Roſignol. *de Matr. II. diſquiſ.* 3. §. 5.

18. Quartum crimen, dirimens matrimonium, eſt Adulterium ſimul cum Matrimonio de præſenti cum adultera contractum, viuente prima vxore, ſiuè adulterium præceſſerit contractum matrimonij, ſiuè ſecutum ſit; ſic enim contrahere tentantes inhabiles redduntur ad inuicem contrahendum, cap. *literarum*, cap. *ſignificaſti*, cap. *ſi quis de eo, qui duxit*; ſi enim ex ſola promiſſione matrimonij cum adultera conſurgit impedimentum dirimens, multò magìs ex conſenſu præſenti. Ad hoc autem, vt conſurgat hoc impedimentum requiruntur eædem conditiones, ſicut & in præcedenti, vt nimirum adulterium ſit conſummatum, ſiuè ante, ſiuè poſt contractum; vt vterque contrahens ſciat, copulam, quam habet, eſſe adulterium, videlicet vt vterque ſciat, ſuperſtitem eſſe coniugem alterius; nam ſi vterque ignorat, non inducitur impedimentum; ſi vnus tantùm nouit, altero ignorante, poterit ignorans cogere conſcium ad contrahendum, non verò è contra, & hoc verum eſt, quamuis Matrimonium cum adultera intentatum ſit omnino nullum, quia præcedens durabat, vel quia clandeſtinè contractum, quia Iura ſolùm intendunt punire attentationem Matrimonij, cum ſciant ipſum eſſe nullum: & ſic, vt conſurgat impedimentum non eſt neceſſe, quòd Matrimonium cum adultera ſit factum coràm Parocho, & teſtibus, vt probabile putat Ant. à Spiritu S. *num.* 496., ſed ſufficit Matrimonium etiam clandeſtinum; Auerſa *q.* 18. *ſect.* 3. Palaus *ſupra num.* 9. Coninch. *num.* 65. Candid. *art.* 6. *dub.* 17. Bonacina *num.* 8. Leander *q.* 17.

DVBIVM IV.

De Cultus diſparitate.

19. CVltus diſparitas reperitur inter fidelem baptizatum, & infidelem, ſeu non baptizatum, & omnes Doctores tum Theologi, tum Canoniſtæ conueniunt, hanc diſparitatem cultus eſſe impedimentum dirimens inter illos matrimonium; adeò vt nullum, & irritum ſit matrimonium inter baptizatum, & infidelem non baptizatum, imò etiam inter baptizatum, & cathecumenum, qui licèt teneat fidem Chriſti, nondum tamen eſt baptizatus, & inter verè baptizatum, & alium fictè, ac inualidè baptizatum, vt, alijs adductis, docet Leander *diſp.* 15. *q.* 1. & 2. difficultas ſolùm eſt, an ſit irritum iure naturæ, aut Diuino, vel ſolùm iure Eccleſiaſtico, & an debeat hoc idem dici de matrimonio celebrato inter catholicum, & hæreticam.

20. Reſp. 1. Matrimonium inter fidelẽ, & infidelẽ non baptizatum, non eſt irritũ iure naturæ, aut Diuino, Sed ſolũ iure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia cultus diſparitas non repugnat ſubſtantiæ matrimonij, quod ex natura ſua eſt ordinatum ad propagationem generis humani, educationem prolis, vitæ ſocietatem, & mutuam obligationem reddendi debitum, quæ omnia præſtari poſſunt à coniugibus, quamuis inter illos adſit Religionis, & cultus diſparitas, & ſic non poteſt illud iure naturali dirimere: deinde, quia inuenimus, omni tempore fuiſſe cum tali diſparitate matrimonium contractum; ſic tempore legis naturæ Ioſeph nupſit Ægyptiæ, nimirum Aſeneth filiæ Putiſaris Sacerdotis Idolorum *Gen.* 41. Moyſes Madianitæ *Exod.* 2. tempore legis ſcriptæ Salomon initio regni ſui duxit filiam Pharaonis: Eſther nupſit Aſſuero Caldæo: Booz Moabitidi: & tempore legis gratiæ, S. Monaca nupſit Viro pagano: Clotildis Chriſtiana, nupſit Clodouæo Regi Francorum tunc pagano: SS. Lucia, Cæcilia, aliæque Sanctæ Virgines fuerunt à ſuis Parentibus, etiam Chriſtianis, deſponſatæ viris paganis, vt narratur in earum hiſtorijs, idque olim fuiſſe frequentiſſimum docet D. Auguſt. *lib. de fide & Operib. cap.* 19. vndè conſtat, nec iure Naturæ, nec iure Diuino fuiſſe nulla, & irrita huiuſ-

modi Matrimonia inter diſpares cultu, & Religione.

21. Solùm ergo irritantur Iure Eccleſiaſtico Matrimonia fidelium cum infidelibus non baptizatis, & quamuis non reperiatur Textus expreſſus dirimens hæc Matrimonia, & apponens impedimentum, id tamen conſtat ex vniuerſali conſuetudine Eccleſiæ iam à priſcis temporibus introducta, & à Summis Pontificibus approbata, quæ proinde habet vim legis, vt tenent communiter Doctores, Sanchez *lib. 7. diſp. 71. num. 7.* Pontius *lib. 7. cap. 47. à num. 2.* Coninch. *diſp. 32. dub. 3.* Hurtad. *diſp. 24. diff. 1.* Candid *diſquis. 28. art. 7. dub. 7.* Auerſa *q. 18. ſect. 1.* Rong.1ol. *prænot. 14. num. 5.* Ant. à Spiritu S. *num. 504.* Leander *q. 4.* Palaus *punct. 11. num. 2.* vbi infert, ex diſpenſatione Pontificis poſſe fidelem cum infideli contrahere, quando nullum adeſt periculum peruerſionis: An verò tunc Matrimonium eſſet Sacramentum ex parte fidelis dictum eſt ſupra *cap. 3. dub. 5.* vbi etiam alia quamplura ſoluta ſunt ad hanc rem pertinentia.

22. Reſp. 2. Matrimonium Catholici cum hæretica, ſeu hæretici cum Catholica quamuis ſit illicitum, nullo tamen iure, ſiuè Diuino, ſiuè Eccleſiaſtico eſt irritum, & nullum, cum non reperiatur Textus irritans, & conſuetudo potius eſt in contrarium, & cap. *Decreuit de Hæret. in 6.* mulier catholica nubens hæretico priuatur dote, non tamen præcipitur, quòd ab eo ſeparetur, ac proinde Matrimonium non eſt irritum, ita Sanchez *diſp. 72. num. 2.*, qui plures Theologos, & Iuriſtas cumulat pro hac parte: Pontius *cap. 47. num. 10. & 11* Ant. à Spiritu S. *num. 507.* Auerſa *ſect. 2.* Palaus *num. 5. & 8.* Candidus, Hurtado, Coninch., Villalob., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 15. q. 5.*

23. Nec obſtat, quòd in 6. Synodo generali can. 72. dicitur *Non licere virum Ortodoxum, cum muliere hæretica, neque Ortodoxam, cum hæretico copulari: ſed ſi quid huiuſmodi ab vllo factum apparuerit, irritas nuptias exiſtimari, & nefarium coniugium diſſolui*: Non obſtat, in quam, quia Canon eſt ex illis, qui fuerunt editi in Trullo poſt diſſolutam legitimam Synodum, ab aliquibus Epiſcopis, & ſic nullam habet auctoritatem, nam apud Eccleſiam Catholicam illi Canones non ſunt recepti: alij Textus ſi afferantur, probant, Matrimonium eſſe illicitum, non inualidum, vt cap. *non oportet 28. q. 1.* cap. *cauē 28. q. 1*

24. Quamuis autem Matrimonium Catholici cum hæretica, & è contra Hæretici, cum Catholica, non ſit inualidum, eſt tamen illicitum, & prohibitum in cap. *Decreuit, de Hæreticis in 6.* tum in Concil. Calcedonen. *can. 13.*, & alijs Concilijs, quæ, licèt fuerint Prouincialia, fuerunt à Pontifice approbata, vt docet Sanchez *lib. 7. diſp. 72. num. 3.*, & hoc ob periculum peruerſionis Catholici ob nimiam communicationem cum hæretica ſeu infideli, quam Matrimonium ſecum affert, & ob damnum prolis ob malam ipſius educationem: non eſt tamen ita intrinſecè malum, vt, ceſſante periculo ſubuerſionis, & malæ educationis, non poſſit permitti, vt permittitur in locis, vbi Catholici permixti viuunt cum hæreticis, & ita docent Doctores communiter, Sanchez *diſp. 72. num. 4.* Auerſa *q. 18. ſect. 2.* Palaus *num. 8.* Bonacina *q. 3. p. 7. num. 2.* Pontius *cap. 46. num. 1.*

CAPVT XV.

DE IMPEDIMENTIS VIOLENTIÆ, ET RAPTVS.

DVBIVM I.

Quid, & Quotuplex ſit Metus.

1. IMpedimentum vis, ſeu violentiæ, contingit quando quis per metum cadentem in virum conſtantem contrahit Matrimonium, quod vt explicetur, præmittendum eſt, quid ſit Metus, quotuplex, & quænam conditiones requirantur, vt metus dicatur grauis. Metus itaque nihil *eſt* aliud, quam quædam perturbatio animi proueniens ex apprehenſione mali imminentis, & definitur ab Vlpiano *l. 1. ff de eo, quod Metus cauſa*. Inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio. Dicitur *mentis trepidatio*, quia metus oritur ex imaginatione mali alicuius futuri, aut propè imminentis, & ideò dicitur *inſtantis*, nam pericula valde remota non timentur, quia non apprehenduntur efficaciter euentura, nec ſufficit ſola ſuſpicio mali, vt habetur ex *l. Metum præſentem ff. de eo, quod metus cauſa*; maximè ſi ex vano, & leui fundamento ſit orta: Sed requiritur ſaltem probabilis euentus alicuius mali, vt, alijs relatis, docet Sanchez *lib 4 diſp 1 num 17.*

2. Duplex eſt metus, alius grauis, alius leuis; grauis dicitur iuſtus, & probabilis, & cadens in conſtantem Virum, id eſt potens virum fortem mouere, & impellere: leuis dicitur etiam vanus, & vani hominis, ſeu non cadens in virum conſtantem, quia non eſt potens virum fortem mouere. Rurſus metus grauis aliquando eſt ab intrinſeco, vt ab infirmitate, naufragio, incendio, alijſue cauſis naturalibus incuſſus, & dicitur eſſe ab intrinſeco, quia metum patiens ſibi talem obligationem imponit, ſeu eligit illam à ſe, vt à tali periculo liberetur, aliquando ab extrinſeco, & à cauſa libera cogente, & hic poteſt eſſe, vel iuſtè incurſſus, vel iniuſtè, & iterum poteſt

eſſe

eſſe, vel ad extorquendum conſenſum in matrimonium, vel ad alium finem, & eligitur matrimonium, vt malum illud euitetur.

3. Ad metum grauem tres requiruntur conditiones: prima eſt quòd, malum quod timetur, ſit graue, huiuſmodi eſt metus mortis, mutilatioois, & verberationis, atrocis cruciatus, longi carceris, exilij diuturni, ſeruitutis, ſtupri, amiſsionis ſtatus honorifici, omnium bonorum, aut maioris partis illorum quæ, ſua ſunt, vel aliquo modo ei ſunt debita, & timor infamiæ, iuris, vel facti; ſi enim ad metum grauem ſpectat metus amiſſionis bonorum, ita ſpectare debet metus infamiæ, cum melius ſit bonum nomen, quàm diuitiæ multæ *prouer.* 22. idem valet de metu iniuſtæ excommunicationis, nam excommunicatio eſt pœna grauis, qua homo ſeparatur ab Eccleſia, & grauiſsima patitur damna, vt bene tradunt Sanchez *diſp.* 5. *num.* 17. Guttierez *cap.* 78. *de Matrim. num.* 12. licèt enim excommunicatio iniuſta non liget coràm Deo, ligat coràm hominibus: ſecus dicendum eſt de excommunicatione iuſta, quia illa facilè caueri poteſt alijs medijs, tollendo contumaciam, & inobedientiam. Metus grauis, & cadens in conſtantem virum cenſetur, noo ſolùm quando aliquod ex prædictis malis imminet nobis, ſed etiam quando imminet Parentibus, Coniugi, filijs, fratri, Sorori, Nepoti, aot alijs ſanguine coniunctis, ſic Leander *diſp.* 17. *à q.* 6. *& ſeqq.* Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 4. Bonacina *q.* 3. *p.* 8. Boſſius *de Contr. Matrim. cap.* 12. *à num.* 14. Auerſa *q.* 4. *ſect.* 3. Palaus *de peccat. tract.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 7. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 5. *num.* 223.

4. Ad metum grauem reuocatur metus reuerentialis, quo quis timet offenſam Patris, vel alterius Superioris diuturnam, cum voltus aſperitate, rigida tractatione, & continua exprobatione, hoc enim eſt graue malum habere Patrem, vel Snperiotem perpetuò offenſum, auſterum, & implacatum, & inde noo ſufficit ſola verecundia, quam pati timet Filius, ſi neget, ea quæ Pater poſtulat; & inde non quilibet timor reuerentialis dicitur grauis, Sed ille ſolùm, qui coniunctus eſt cum minis, verberibus, & mala tractatione, vt cum Leſſio, Rebello, Henriquez, & alijs notat Bonacina *num.* 6., & tenet Pontius *lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 1. vbi ſic deſcribit metum reuerentialem. *Reuerentiæ metus eſt futuri mali exiſtimatio, quod nobis ab his metuimus, in quorum legitima poteſtate ſumus, & quos cultu, & honore dignamur.* Ad metum grauem reducuntur etiam preces importunæ Superiorum, quibus aliquid fit ad repellendam moleſtiam, & ad vitaoda grauia incommoda.

An verò ſit neceſse, quòd malum, quod timetur ſit maius eo, quod eligitur ad hoc, vt illud dicatur graue, & cadens in conſtantem virum. Reſp. negatiuè, quia metus grauis ſecundùm leges, & iura, & in ordine ad contractus, non conſideratur comparatiuè ad electionem, ſed in ordine ad obiectum, adeò vt metus ille dicatur grauis, cuius obiectum in ſe, & ſecundùm ſe conſideratum eſt graue, potens mouere, & impellere virum fortem, & conſtantem ad aliquid faciendum, quod citra metum non eſset facturus, ſic Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 2. *num.* 3. Ant. à Spiritu S. *num.* 224. Palaus *de pecatis diſp.* 1. *punct.* 6. *num.* 3.

5. Secunda conditio eſt, quòd incutiens metum potens ſit, & probabiliter præſumatur executurus malum, quia non eſt viri fortis, & conſtantis quemlibet timere, ſeù minis cuiuſcumque terreri; non enim Iuuenis, & robuſtus mouetur minis alicuius ſenis, pueri, aut debiles, niſi minas exequi poſſit per alios: debet metum incutiens, eſse ſolitus minas exequi, vel in eodem, vel in alio genere mali: ſi enim ſit ſolitus iactare minas, nec illas exequi, ſignum eſt, noo ex animo, ſed ad terrorem minari, & ſic non debet ex illis vir fortis, & conſtans moueri. At ſi non conſtat, alia vice minatum fuiſse, ex qualitate perſonæ, & circumſtaotiarum iudicandum eſt, an metus debeat dici grauis, Palaus *ſupra num.* 9. Ant. à Spiritu S. *num.* 225. Auerſa *ſect.* 3. Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 1. *per totam*.

6 Tertia conditio eſt, vt metum patiens non facilè poſsit reſiſtere, id eſt non poſsit facilè occurrere malis imminentibus, vel per ſe, vel per amicos, aut per recurſum ad Superiorem; ſi eoim aliquo ex iſtis modis facilè malum vitare poſsit, iuſtè non timet, & ſibi imputare debet, ſi malum eueniat, vt cum Syluestro, Bonacina, Sanchez, & alijs docet Palaus *num.* 10. Boſsius *de Matrim. cap.* 12. *num.* 16.

7. Notant hìc Doctores, metum grauem non ſemper eſſe æqualem reſpectu omnium, ſed attenta qualitate perſonarum, quæ metum patiuntur: vnde metus, qui reſpectu viri fortis nō iudicatur grauis, cenſeri poteſt grauis, reſpectu fœminæ debilis, Pueri, & ſenis, qui præ debilitate naturæ faciliùs mouentur, & timorem patiuntur; quare metus grauis reſpectu fœminæ non erit ille, qui poteſt mouere virum conſtantem, & fortem, ſed qui poteſt mouere fœminam conſtaotem, ſic Nauar. *cap.* 22. *num.* 51. Bonacina *num.* 6. Ant à Spiritu S. *num.* 227. Leander *diſp.* 17. *q.* 4., & alijs pluribus relatis Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 3. *num.* 2. qui benè aduertit, arbitrio Iudicis, & prudentis Confeſſarij in foro conſcientiæ, iudicandum eſse, an metus debeat dici grauis, aut leuis, attenta qualitate mali imminentis, Perſonæ minantis, & patientis metum, quod idem docet Palaus *num.* 13.

DVBIVM II.

Qua ratione Metus grauis irritet Matrimonium.

8. COnueniunt omnes Doctores, metum grauem ditimere Mattrimonium, Iure ſaltem Eccleſiaſtico, quia ſic babetur ex cap. *Cum locum*, cap. *Conſultationi tuæ*, cap. *veniens a de Sponſal.* cap. *ſignificauit de eo, qui duxit*; in quibus locis apertè deciditur, matrimonium contractum ex metu graui cadente in virum conſtantem eſſe nullum, & irritum, quod vtique conuenientiſsimè ſtatutum fuit ab Eccleſia, quia Matrimonium, cum ſit vinculum mutui amoris perpetuum, & indiſſolubile, oportebat, quòd non niſi libero, & pleno contrahentium conſenſu perficeretur, hoc enim maximè conducit ad prolem meliùs educandam, & perfectiùs amicabilem illam vitæ conſuetudinem conſeruandam, tum quia Matrimonium ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, quæ fuit libera, ex ſola Charitate proceſsit, tum quia ex Matrimonio coacto, & violento non niſi exitus infelices, & mala grauia poſsunt expectari, ad quæ præcauenda conueniens fuit, vt ipſo facto redderetur ab Eccleſia nullum, & irritum, & ita tenent omnes Doctores Theologi, Iuriſtæ, & Summiſtæ, ſeu Morales.

9. Quod verum eſt, non ſolùm quando metu coactus exteriùs conſenſit, proferendo exteriùs verba, ſine conſenſu interno, ſed etiam quãdo verè interiùs conſenſit: eſtque Matrimonium nullum, & irritum, non ſolùm in foro externo coràm Eccleſia, ſed etiam in foro interno, & coràm Deo, quia iura, irritando Matrimonium coactum, & graui metu celebratum, non ſupponunt defectum conſenſus, ſed iniuriam illatam ſic contrahenti, ad quam auertendam irritarunt Mattrimonium. Nec obſtat ratio adducta in d cap. *cum locum*, ſcilicet quòd non habet locum conſenſus, vbi metus, vel coactio intercedit, mattrimonium autem perficitur conſenſu: nam Textus non debet ita intelligi, quaſi quòd Pontifex velit, quòd is, qui ex timore conſentit, verè non conſentiat, hoc enim falſum eſt, & communiter reprobatur à Doctoribus relatis à Boſsio *cap.* 12. *num* 120., ſed quia ille conſenſus, cum non ſit liber, ſed coactus, & metu extortus, reputatur pro non conſenſu, ſeu pro conſenſu inſufficienti ad Mattrimonium; nam, etſi omnibus ſpectatis, tale obiectum velit, tamen, ſublato metu, abſolutè nollet: eàdem ratione quando Doctores aiunt, metum eſſe contrarium conſenſui, & vbi interuenit metus, non poſſe eſſe conſenſum, intelliguntur de conſenſu libero, & requiſito ad validitatem Matrimonij, ad quod non ſufficit quicumque conſenſus, ſed requiritur plena, & perfecta libertas, vt ex d. Cap. *cum locum*, tradunt Doctores ibidem ſcribentes.

10. Neque etiam obſtat, quòd alij contractus metu graui, & cadente in virum conſtantem celebrati, in foro ſaltem externo regulariter ſint validi, & teneant. Nam facilè aſſignatur diſcrimen inter matrimonium, & alios contractus, quòd iſti validè initi poſſunt per ſententiam Iudicis irritari, non ſic Matrimonium, quod, ſemel validè contractum, & conſummatum, non poteſt ampliùs irritari, & ante conſummationẽ irritari non poteſt, niſi per ingreſſum in Religionem, aut per diſpenſationem Summi Pontificis, quare debuit ab initio eſſe irritum, & nullum, ne metum paſſus poſtea ſine remedio remaneret. Quòd ſi in cap. *conſultationi* de Sponſalib dicitur, quòd fœmina, quæ fuit metum paſſa, debeat audiri, ibi; *ſi talis Metus inueniatur illatus, qui poteſt cadere in virum conſtantem erunt non immeritò audiendæ*; ex quò videtur inferri, quòd Matrimonium non ſit ipſo iure nullum, ſed irritandum: At ſenſus non eſt in illo textu, illas fœminas, quæ fuerant metum paſſæ, eſſe audiendas ad hoc, vt earum Matrimonium alioquin validum, irritetur, ſed vt declaretur irritum, et inualidum, ſicut eſſe ſupponitur, vt tradunt Doctores, quos affert, & ſequitur Boſsius *num.* 123.

11. Dubium autem eſt; an Matrimonium prædicto metu contractum non ſolùm iure poſitiuo Eccleſiaſtico, ſed etiam iure naturali ſit nullum, & irritum, in quo valdè diſcrepant Doctores. Prima ſententia tenet matrimonium metu contractum irritum eſſe, ac nullum iure naturali, ac proinde irritum eſſe, non ſolùm in Eccleſia, & inter fideles, ſed etiam extra illam, & inter infideles, niſi fortè apud illos extet lex Ciuilis irritans talia Matrimonia, nam infideles non ſunt ſubiecti legibus Eccleſiæ: Probatur, ex eo quòd Canones agentes de hac re non irritant, ſeu non ſtatuunt legem irritantem huiuſmodi Matrimonia meticuloſa, ſed ſupponunt irrita eſſe ex alio iure ſuperiori, ſcilicet Diuino, aut naturali, ſic in illo cap *Cum locum*, ait Pontifex *Cum locum non habeat conſenſus, vbi metus, vel coactio intercedit, neceſſe eſt, vt vbi aſſenſus cuiuſquam requiritur, coactionis materia repellatur*, quod idem aſſerunt alij Canones.

12. Ratio autem eſt, quia Mattrimonium de ſe eſt perpetuum, & indiſsolubile, eſt ex natura ſua vinculum reciproci amoris, ſeu ordinatur ad conciliandum mutuum amorem, & ad mutua obſequia præſtanda: ordinatur ad fidem inuicem ſeruandam, & ad prolem honeſtè procreandam, & educandam, huiuſmodi autem perpetuitati, & finibus, ad quos Matrimonium ordinatur, aduerſatur coactio, ſeu conſenſus metu extortus, quia nihil violentum eſt perpetuum, & qui inuitus cogitur aliquam ducere, non amorem, ſed odium concipit; vnde non poteſt præſtare obſequia, fidem ſeruare, & prolem honeſtè educare, & ſic iure naturali, & ratione talis contractus, Matrimonium

rium petit plenam, & perfectam libertatem immunem à coactione, & metu, ac proinde non ſolùm iure Eccleſiaſtico, ſed iure ipſo naturali eſt irritum, & nullum, ſi ex metu graui contrahatur. Conſ. quia videtur eſſe contra ius naturæ, vt quis per iniuriam in alterum ius acquirat, aut non teneatur ei reſtituere libertatem, quam abſtulit, quod vtique ſequitur, ſi Matrimonium iniuſto metu contractum ſit validum, ac proinde repugnat iure naturali. Sic probabiliter tenent grauiſsimi Doctores aſſerentes, ius Canonicum non irritaſse, ſed irrita declaraſse Matrimonia meticuloſa, quæ talia erant ex natura ipſius contractus, & iure naturali, ſic D. Thomas *in 4. diſt.* 29. *quæſt. vnica art.* 3. *quæſtiunc.* 1. Scotus *q.* 1. *art.* 2. Rebell. *part.* 2. *lib.* 2. *q.* 11. *ſect.* 1. Comitol *lib.* 1. *reſponſ. moral. q.* 123. Boſsius *num.* 175. Diana *part.* 4. *tract* 4. *reſol.* 33. Villalob. *tract* 13. *diff.* 37. *n.* 8. Pontius *lib.* 4. *cap.* 14. Leander *diſp* 16. *q.* 20.

13. Secunda ſententia, quæ eſt probabilior, tenet, ſolo iure Eccleſiaſtico, non verò iure naturæ matrimonium metu graui contractum, eſſe irritum, & nullum. Ratio eſt, quia matrimonium ex graui metu contractum, vel ideò eſt irritum, & nullum iure naturæ, quia deficit conſenſus liber, vel quia fuit iniuria illata contrahenti; at ex nullo capite eſt irritum iure naturæ; ergo eſt tale ſolùm iure Eccleſiaſtico. Probatur prima pars anteced., matrimonium contractum ex metu graui proueniente à cauſa naturali, vel etiam à cauſa libera, ſed iuſtè metum incutiente, non eſt irritum, ſed validum iure naturæ, vt omnes concedunt, ſic qui in naufragio, aut periculoſa infirmitate facit votum, aut contrahit matrimonium, aut qui ad euitandum carcerem, vel excommunicationem ducit eam, quam ſub fide matrimonij deflorauerat, validè contrahit, & habet libertatem ſufficientem, & liberum conſenſum, quamuis interſit metus, quia nimirum metus ille, quamuis grauis, licèt minuat, non tamen tollit ſimpliciter voluntarium, & liberum conſenſum; ergo etiam in matrimonio inito ex metu graui iniuſtè incuſſo reperitur ſufficiens conſenſus, & voluntas ad contrahendum: quòd enim metus proueniat ab iſta, vel ab illa cauſa parùm intereſt in ordine ad libertatem tollendam, ſeu minuendam, & ſic matrimonium, ex metu ſiuè iuſto, ſiuè iniuſto celebrato non poteſt iure naturæ irritum eſſe defectu liberi conſenſus. Conſ. quia ſubſtantia matrimonij, ſicut aliorum contractuum, conſiſtit in conſenſu, & voluntate, at qui metu coactus conſentit, abſolutè conſentit voluntariè, quia, omnibus conſideratis, vult; vnde coacta voluntas eſt vera voluntas: Nec obſtat quòd tali volitioni iungatur nolitio, quia eſt ſolùm nolleitas qua noller, ſi timor mali abeſſet; quæ proinde eſt inefficax, nec tollit libertatem ſufficientem ad contrahendum.

14. Quòd verò matrimonium non ſit irritum iure naturæ ratione iniuriæ, ſeu iniuſtitiæ commiſſæ in extorſione conſenſus: Prob. quia, non obſtante iniuria per metum illata, datur ſufficiens conſenſus, & libertas, ad contrahendum; ergo illa non poteſt matrimonium irritare iure naturæ. Conſ. quia non minùs eſt iniurioſus dolus, nec minùs repugnat conſenſui, & reddit contractum inuoluntarium, quàm metus, maximè ſi ſit in re valdè graui, & tamen contractus, cui dolus cauſam dedit, non eſt irritus iure naturæ, matrimonium contractum ex errore, quo putabas nobilem, & diuitem ducere, cum tamen ſit ignobilis; & pauper, eſt validum; ergo nec matrimonium contractum, ex metu erit irritum, ſic tenent communiter Thomiſtæ, Durandus *in* 4. *diſt.* 29. *q.* 2. *num.* 6. Palud *ibidem q.* 1. *art.* 3. Soto *q.* 1. *art.* 3. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 9. *num.* 1. *&* 3. Petrus de Ledeſina *quæſt.* 47. *de matrim. art.* 3. *dub.* 1. *concl.* 5. *&* 6. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 8. *dub.* 7. Auerſa *q.* 4 *ſect.* 2. Hurtad *diſp.* 6. *diff.* 2. Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 14. *num.* 2. Bonacina *q.* 3. *punct* 8. *num* 8. Corneio *diſp.* 7. *dub.* 25. Ant. à Spiritu S *num.* 237. Palaus *tract.* 2. *de peccat. diſp.* 1. *punct.* 8. *num.* 4 Guttierez *cap.* 76. *num.* 8.

15. Nec obſtant ea, quæ in contrarium adducuntur: Non primum, quia licèt hodie nullus Textus reperiatur expreſſe irritans tale matrimonium, ſed in omnibus ſupponatur irritum, tamen ex ipſo iure, & ratione ſatis colligitur, aliquando, vel ſcripto, vel traditione tale ius fuiſſe ab Eccleſia conditum, vt benè oſtendit Sanchez *loc. cit.* nam iura vtuntur illa ratione, *quod vbi metus, ibi deficit conſenſus*, at non deficit conſenſus iure naturæ requiſitus, & ſufficiens; ergo quia deficit conſenſus iure Eccleſiaſtico neceſſarius. Ratio adducta oſtendit conuenientiam, ob quam debuit matrimonium metu extortum ab Eccleſia impediri, & irritari, non quidem poſtquam contractum eſt, ſicut irritantur alij contractus ſimili metu celebrati, nam ob ſuam indiſſolubilitatem ſemel validum non poteſt ampliùs annullari, ſed impediendo, ne validè contrahatur; non verò oſtendit, eſſe irritum iure naturæ, cum non oſtendat deficientiam conſenſus ſufficientis ad contrahendum, & transferendum dominium corporis; nam ea, quæ fiunt ex metu, licèt ſint inuoluntaria ſecundùm quid, ſunt tamen ſimpliciter, & abſolutè voluntaria, & libera; quare metus, ſicut non tollit ſimpliciter voluntarium, ita non repugnat perpetuitati matrimonij, & alijs finibus in eo requiſitis, quamuis non ſit ita conueniens, expediens, & aptus eiſdem finibus, ob quam rationem fuit ab Eccleſia appoſitum tale impedimentum irritans Matrimonium metu graui contractum. Ad Conſ. dico, eſſe contra ius naturæ, vt hoc non poſſit licitè fieri, non autem vt non poſſit validè fieri: & eſſe faciendam reſtitutionem, quando impotentia non excuſat,

vt con-

vt contingit in præſenti, celebrato iam Matrimonio, certè qui ſub promiſſione Matrimonij Virginem defloraui, tenetur eam ducere, & tamen ſi Matrimonium contrahat cum alia, non poteſt ampliùs iniuriam reſarcire, ſaltem in eodem genere, & vt probat Ledeſma *diff. 1. in ſol. ad 4. arg.* multæ ſunt iniuriæ, quæ reſarciri non poſſunt, ſaltem in eodem genere bonorum, ita nil mirum ſi non poſſit reſarciri in caſu noſtro.

DVBIVM III.

Quiſnam Metus irritet Matrimonium.

16. RESp. 1. Metus grauis prouenicns à cauſa naturali, vt à Morbo, naufragio, timure inferni, aut alia ſimili non dirimit Matrimonium ex tali metu contractum. Ratio eſt, quia talis metus non minuit libertatem conſenſus; ſiquidem, quis non impellitur ad matrimonium ab alio, quàm à ſe ipſo eligente illud, tamquam medium ad euitandum periculum Animæ, vel corporis, nulla interuenit iniuria, nulla coactio, ſed ſpontanea electio, & indè validum erit Matrimonium contractum cum Concubina ex metu gehennæ, ſeu mortis imminentis, vel ob timorem periculoſæ infirmitatis, aut etiam mortis imminentis ex abundantia humorum, niſi matrimonium contrahatur, ita tenent Doctores communiter Sanchez *lib. 4. diſp. 12. à num. 3.* Boſſius *cap. 12. num. 125.* Bonac. *q. 3. p. 8. à num. 17. et ſeqq.* Candidus *diſquiſ. 28. art. 8. dub. 4.* Pontius *lib. 4. cap. 19 num. 3.* Auerſa *q. 4. ſect. 4.* Leander *diſp. 16. q. 17.*

17. Eàdem ratione probatur, validum eſſe Matrimonium contractum ex metu incuſſo à cauſa libera, ſiuè iuſtè, ſiuè iniuſtè, non tamen gratia, vel ſine extorquendi matrimonium, ſed ob alium finem, nam tunc adeſt ſufficiens voluntarium ad Matrimonium, quod ſponte eligitur à contrahente ad tollendum metum, ideſt ad euitandum maius malum corporis, vel Animæ. Indè, ſi reus ſponte ſe offerat Iudici ad matrimonium contrahendum cum eius filia, vel cum filia à ſe occiſi, vel eum Meretrice, vt mos eſt in quibuſdam regionibus, vt liberetur à Carcere, vel à pœna mortis, validum eſt Matrimonium, nec dicitur metu contractum, quia ſponte eligitur, vt à carcere, vel à morte liberetur: ſimiliter ſi non ipſe reus petat Matrimonium, ſed ipſi offeratur ab alio, vt ducat filiam accuſatoris, Iudicis, aut hoſtis à ſe occiſi, vt liberetur à ſupplicio, vel ſi Principi obſeſſo, offeratur liberatio, & reconciliatio, ſi conſentiat accipere filiam obſeſſoris, validum erit tale Matrimonium, quia non incutitur illi metus ad extorquendum conſenſum in Matrimonium, ſed offertur ei modus ad excutiendum metum, & euadendum periculum ex alio capite ſibi impendens, quapropter is non dicitur violenter cogi ad Matrimonium ineundum, ſed ſponte ſua aſſumere, & eligere tale medium ſibi oblatum ad ſe liberandum: Idem valet, ſi virginis deflorator ſponte ſe offerat eam ducere in Matrimonium, vt mortem euitet ſibi à parentibus defloratæ inferendam, à quibus fuit in flagranti crimine repertus, ita Boſſius *num. 128.* Auerſa *q. 4. ſect. 4.* Sanchez *diſp. 12. num. 9.* Bonacina *à num. 16. ad 23.* Candidus *dub. 5. & 6.* Leander *quaſt. 18.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 228.*

18. Reſp. 2. Metus grauis iuſtè incuſſus ad extorquendum Matrimonium non irritat illud, nec reddit inualidum, ſiuè incutiatur authoritate publica legis, & Iudicis, ſiue authoritate priuata, vt ſi Iudex comminetur iuſtum ſupplicium defloratori, niſi ducat à ſe defloratam, aut ſi Pater, aut alius eidem comminetur accuſationem apud Iudicem, vt iuſtè facere poteſt, niſi ducat puellam. Ratio eſt, quia talis metus, nec eſt iniurioſus, nec incutiens propriè cogit ad matrimonium contrahendum, ſed illud offert, tamquam medium ad metum excutiendum, & malum, quod iuſtè imminet, auertendum. Sic qui aliquem inuenit eum propria vxore, aut filia, ius habet ipſum accuſandi; ſi ergo petat Matrimonium, ne accuſet, offert Matrimonium tamquam medium euadendi accuſationem, in quo iuſtè procedit, nec vllam infert iniuriam, aut coactionem. Similiter, ſi Iudex Eccleſiaſticus metu excommunicationis comminatæ Sponſum iniuſtè nolentem ſtare Sponſalibus compellat ad contrahendum, validum erit matrimonium, quia Iudex comminando excommunicationem non agit iniuſtè, ſed compellit ad exequendum id, quod aliàs facere tenebatur, ita Sanchez *lib. 4. diſp. 13.* Coninch *diſp. 28. dub. 1. concl. 4.* Pontius *lib. 4. cap. 19.* Auerſa *q. 4. ſect. 4.* Henriquez *lib. 11. cap. 9.* Bonacina *ſupra num. 9.* Hurtado *diſp. 6. diff. 3.* Boſſius *num. 170.* Leander *q. 21.*

19. Dices: matrimonium exigit plenam libertatem quam eodem modo tollit metus, quando iuſtè, ac quando iniuſtè incutitur; ergo matrimonium celebratum ex metu, etiam iuſtè incuſſo, non poteſt eſſe validum; quòd confirmatur exemplo poſito in cap. *veniens 2. de ſponſal.* vbi iudicatur irritum matrimonium euiuſdam adoleſcentis, qui à parentibus cuiuſdam puellæ repertus cum ea in lecto, coactus fuit eam ducere, cum tamen videatur talis metus iuſtè incuſſus: ſed contra Reſp. ad matrimonium requiri plenam libertatem, id eſt quæ non ſit iniuſtè, & iniurioſè diminuta; ſi autem quis iuſtè compellatur, non tollitur libertas neceſſaria, nec irritatur matrimonium. In cap. *Veniens 2. de ſponſal.* matrimonium iudicatur irritum, quia ex metu iniuſtè illato fuit celebratum; Pater enim puellæ coegit Iuuenem ad matrimonium non comminando accuſationem, quam facere poterat, ſed comminando mortem mox ei inferendam, quæ vtique erat iniuſta,

cum

cum illam propria authoritate inferre non poſſet, vt explicant Palaus *diſp. 1. de peccatis punct.* 10. *num.* 4., & Auerſa *ſect.* 4. Ant. à Spiritu S. *num.* 231.

20. Reſp. 3. Metus grauis, ſeu cadens in virum conſtantem ad extorquendum conſenſum iniuſtè incuſſus ab homine, irritat matrimonium non ſolùm in foro externo, ſed etiam in foro interno. Colligitur ex iuribus ſupra allegatis, nimirum ex cap. *cum locum*, cap. *veniens*, cap. *conſultationi tuæ de ſponſal*, & cap. *ſignificauit 2. de eo, qui duxit in Matrimonium*; in quibus apertè ſupponitur, Matrimonium contractum ex metu graui cadente in conſtantem virum ab homine iniuſtè illato, eſſe nullum, & irritum, & eſſe licitum illi, qui ex tali metu contraxit, in vtroque foro reſilire, & alteram ducere, quod licitum non eſſet, ſi Matrimonium in vtroque foro non eſſet inualidum, & ita tenent omnes Doctores tam Theologi, quàm Canoniſtæ, quos dabit Boſſius *de contract. Matrim cap.* 12. *num.* 120.

21. Requiritur autem ad irritandum Matrimonium, quòd metus ſit grauis, & cadens in virum conſtantem, & quòd ſit iniuſtè incuſſus à cauſa libera ad hunc effectum, id eſt ad extorquendum conſenſum, quia tunc opponitur libertati requiſitæ ad valorem conſenſus, & hoc iure Eccleſiaſtico, quia Matrimonium, cum ſit perpetua quædam ſeruitus, & in eo multa ſint onera ferenda, meritò Eccleſia ad valorem illius exigit maiorem, & pleniorem libertatem, quàm ſit in conſenſu, qui extorquetur per metum cadentem in virum conſtantem; ſi autem deficiat aliqua ex aſſignatis conditionibus, Matrimonium non irritatur, ſed remanet firmum, vt patet ex hucuſque dictis, & docet Boſſius *num.* 125.

22. Matrimonium ex dicto metu contractum eſt ipſo iure nullum, & irritum, quamuis ſit celebratum coràm Parocho, & teſtibus, & in præſentia conſanguineorum, & amicorum, quia horum præſentia non facit, quòd matrimonium non ſit meticuloſum, & coactum, ſi verè præceſſit metus, & illius cauſa adhuc duret, quamuis in foro externo ceſſet præſumptio metus propter præſentiam amicorum, & conſanguineorum, vt cum Guttierez, Sanchez, & alijs notat Boſſius *num.* 130., & ſic requirantur clariores probationes, & coniecturæ ad illum probandum. Parùm tamen intereſt ſiuè metus ſit illatus ab altero contrahente, ſiuè ſine eius culpa, et eo ignorante, ab alio tertio, dummodo verè præceſſerit metus grauis iniuſtè incuſſus ad effectum obtinendi conſenſum, & matrimonium, vt tradunt Guttierez *cap.* 76 *num.* 11. Sanchez *diſp.* 12. *num* 19. Boſſius *num.* 131. Nec obſtat, quòd præceſſerint Sponſalia voluntaria, dummodo matrimonium celebretur per metum iniuſtum, ſecus ſi iuſtè quis compellatur à Iudice complere Sponſalia, nam tunc metus, cum non ſit iniuſtus, & iniurioſus, non inualidat matrimonium.

DVBIVM IV.

Soluuntur aliquæ difficultates circa Metum grauem, & leuem in ordine ad Matrimonium irritandum.

23. QVæres: An matrimonium ſit inualidum, quando metus non fuit incuſſus in ordine ad matrimonium cum aliqua determinata perſona, ſed cum indeterminata, puta ad contrahendum cum vna ex tali familia, aut cum vna ex filiabus Petri. Videtur, matrimonium eſſe validum, vt tenent Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 8. *dub.* 19. Azor. *p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 11. *dub.* 11., & alij relati à Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 12. *num.* 20., quia contrahens, dum poteſt eligere vnam ex pluribus, videtur habere ſufficientem libertatem ad matrimonium requiſitam, quamuis cogatur eligere vnam ex illis. Reſp. tamen, matrimonium eſſe inualidum defectu libertatis, quæ valdè diminuitur, & limitatur, dum inuitus cogitur ducere vnam ex tali familia, aut ex filiabus Petri, cum quibus nollet contrahere, ſic tenent Sanchez *cit. num* 20. Baſilius *lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 14. Auerſa *q.* 4. *ſect.* 2. Ant. *num.* 235. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 33. Boſſius *num.* 135. vbi refert Couarr., Guttierez, Rebellum, & alios.

24. Quæres 2. An ſit validum matrimonium, ad quod Iudex compellit, iuſtè quidem ſecundùm allegata, & probata, ſed non ſecundùm rei veritatem, vt ſi cogat aliquem ducere Sponſam, quæ poſt Sponſalia eſt fornicata, propter quam poteſt iuſtè reſilire, ſed non poteſt in iudicio fornicationem probare. Affirmant, eſſe validum Sanchez *diſp.* 13. *num.* 8. Bonacina *q.* 3. *punct* 8. *num.* 14., quia huiuſmodi compulſio, & coactio eſt iuridica, & iuſta formaliter, & ſecundùm ordinem iuris, & ſic non eſt credibile, ius canonicum dirimere hoc matrimonium, ad quod ius ipſum compellit, ita etiam tenet Boſſius *d. cap.* 12. *num.* 177. Probabiliùs tamen eſt, irritum eſſe matrimonium, quia licèt talis coactio ſit iuſta, & licita ex parte Iudicis procedentis ſecundum allegata, & probata, cum tamen ſint falſò probata, coactio ſecundùm ſe, & ex parte patientis eſt iniuſta, cum ipſe cauſam non dederit, & ſic debet irritari matrimonium, ita Pontius *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 11. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 33. Auerſa *ſect.* 4. *in fine*, Palaus *diſp.* 1. *de peccatis punct.* 11. *num.* 3

25. Quæres 3. An validum ſit matrimonium, ſi metus inferratur Procuratori. Reſp. matrimonium eſſe irritum, ſi metus incutiatur ipſi principali, vt conſtituat procuratorem ad contrahendum; non ſolùm quia mandatum procuratoris eſt ipſo facto nullum, ſed etiam quia

man-

mandatum continet conſenſum Principalis, cuius nomine operatur procurator; ſicut ergo conſenſus coniugalis debet eſſe perfectè liber, & immunis à coactione, ita etiam debet eſſe talis conſtitutio procuratoris, qui perficiat contractum coniugalem, vt cum Hoſtien., Sanchez, Guttierez, & alijs docet Boſsius *n.* 147.: Quòd ſi procurator habeat à ſuo Principali facultatem eligendi vnam ex pluribus, & per metum cogatur eligere talem certam, iovalidum erit matrimonium, quia electio debet eſſe ita libera procuratori, ſicut Principali: Si autem procurator ſolùm cogatur acceptare mandatum, tunc validum eſt matrimonium, quia ille ſolùm defert conſenſum contrahentis, qui, ſi ſit liber, non vitiatur matrimonium, quamuis procurator coactè mandatum acceptauerit: non eoim operatur oomine proprio, ſed nomine mandantis, & ſic ſufficit, quòd iſtius conſenſus ſit liber, ita Ant. *num.* 236.

26. Quæres 4. An validum ſit matrimonium ex metu leui contractum, quando ſuit iniuſtè incuſſus ad extorquendum conſenſum, et matrimonium, quod ſine tali metu non fieret. Metus leuis quinam ſit, ſatìs conſtat à contrario ex explicatione metus grauis, ac proinde ille metus erit leuis, qui, attentis omnibus circumſtantijs, ſcilicet paruitate mali, minima probabilitate inferendi, qualitate perſonæ tum metum inſerentis, et malum comminantis, tum metom patientis, cenſetur inſufficiens ad commouendam perſonam fortem, et conſtantem.

27. Affirmant, metum leuem irritare Matrimonium in ſoro conſcientiæ, quamuis non io ſoro externo, Nauar. *in ſum. cap.* 22. *num.* 51. Comitol. *lib* 3. *reſponſ. moral. q.* 3. *num.* 5. Couarr. *part.* 2. *de matrim. cap.* 3. §. 6. *num.* 4., et alij plures relati à Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 17. *num.* 4. et inclinat Diana *part.* 3. *tract* 4. *reſol.* 230. Ratio eſt, quia non ſolùm metus grauis, ſed etiam leuis tollit plenam libertatem, et cumdem effectum operatur in viro inconſtanti, et timido, quem grauis in viro conſtanti, et forti; ergo non mious iſte, quàm ille debet irritare Matrimonium, ad quod requiritor plena, et perfecta libertaſ. Deinde quia in reliquis contractibus metus leuis, qui cauſam dedit, facit, illos eſſe irritandos; ergo io Matrimonio debet reddere ipſo facto irritum, et nullum, cum ſemel validum non poſſit ampliùs irritari.

28. Reſp. Matrimonium contractum ex metu leui ad id incuſso, eſse validum tùm in ſoro conſcientiæ, tùm in ſoro externo. Ratio eſt, quia tale Matrimonium, nec eſt irritum iure naturæ, oec iure Eccleſiaſtico; nou iure naturæ, quia ex ſupra dictis hoc iure uon eſt irritum Matrimonium contractum ex metu graui; ergo multò minùs irritum erit Matrimonium contractum ex metu leui, qui pro nihilo reputatur. *L. Nec timorem* 7. *ff. de eo quod metus cauſa*, et cap. *cum dilectus* 6. *de bis quæ vi, metuſq. cauſa fiunt*, et meritò, nam aliàs omnia eſsent iucerta, et plena controuerſijs, ac litibus, cum metus leuis facilè interuenire, aut etiam fingi, ac probari poſſit; quapropter, licèt Matrimonium graui metu contractum eſſet iure naturæ itritum, et nullum, tale dici non debet contractum ex metu leui; non enim eſt probabile, ius naturæ voluiſse irritare Matrimonium metu leui contractum, cum inde facilè poſset contingere iocertitudo prolis, iniuſta Virgiuum defloratio, & perturbario inter parentes, & affines. Multò minùs eſt irritum tale Matrimonium iure Eccleſiaſtico, nam omnia iura de hoc tractantia ſemper loquuntur de metu graui cadente in virum ſortem, & conſtantem, & ita tenent Doctores magìs communiter, quos latè refert Sanchez *diſp.* 17. *num.* 3. Pontius *lib.* 4. *cap.* 18. Guttierez *cap* 76. *num.* 19. Coninch. *diſp.* 28. *num.* 8. & 32. Hurtado *diſp* 6. *diff.* 1. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 8. *dub.* 3. Boſſius *cap.* 12. *num.* 163. Auerſa *q.* 4. *ſect.* 4., &, alijs pluribus relatis, Leander *diſp.* 17. *quæſt.* 23.

29. Nou obſtanr ea, quæ in contrarium afferuntur, nam licèt metus leuis aliquantisper minuat libertatem, quia tamen parum minuit, pro nihilo reputatur: ad matrimonium requiritur plena, & perfecta libertas, quæ cenſenda eſt talis, quando noo eſt notabiliter diminuta, quamuis, parumper ſit læſa, & quamuis metus leuis poſſit idē operari in homine puſillanimi, & timido, quod metus grauis in homioe rubuſto, & forti, hoc tamen ſe habet per accidens, ac proinde non debet pro illo metu coutinente leuem iniuriam, matrimonium, ſiue iure naturæ, ſiue Eccleſiaſtico, irritari, ſicut irritatur, quando intercenit metus grauis, & cadens in viium conſtantem, per quem grauis infertur iniuria metuenti; quòd ſi ille metus ſecundùm ſe leuis, attenta qualitate perſonæ, & circumſtantiarum, cenſeatur grauis ſecundùm ea, quæ initio quæſiti præmiſimus, matrimonium irritabit iure Eccleſiaſtico, ſed non erit ampliùs metus leuis, ſed grauis. In reliquis contractibus metus leuis, dans cauſam contractui, non reddit illos irritandos in ſoro externo, io quo metus leuis pro nihilo reputatur, iuxta *l. Nec timorem.* quamuis tribuat actionem in ſoro conſcientiæ metum patienti contra metum inſerentem, qui proinde tenetur ſtatim reſtituere propter iniuriam illatam, vt cum alijs docet Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 9. *n.* 4. quando autem metus non reddit alios contractus irritandos in vtroq. ſoro, in nullo ſoro irritat matrimonium, Boſſius *n.* 298.

30. In dubio: An metus fuerit grauis, aut leuis, & matrimonium ſit metu, an ſponte contractum, iudicandum eſſe potiùs metu, quàm ſponte, & metu graui quam leui, ac proiode matrimoniū nou valere, docet Boſſius *num.* 146. quia cum conſtet de metu pro illo iudican-

by Google

candum eſt, maximè, quia nuptiæ coactæ malos, & infelices exitus habere ſolent, citat Alexander inter Conſilia matrimonialia *conſil. 21. num.* 5. Hieronymum Gabrielem *conſil. 186. num.* 12., & 3. Franciſcum Molinum *lib. 2. de ritu nupt. differ. 17. num.* 60. & 61. & Rotam Rom. *deciſ. 69. num* 16. apud Farinac. *lib. 1. conſil. criminal.* contrarium ſentit Layman *lib. 5. tract. 10. p. 1. c. 1. num. 4.*

DVBIVM V.

An, & qualis Metus reuerentialis irritet matrimonium, vbi etiam de Precibus importunis.

31. Metus reuerentialis cõſideratur reſpectu illorũ, in quorum poteſtate aliquo modo ſumus, quibus cultũ honorem, & reuerentiam debemus iure aliquo ſubiectionis, & ſic reperitur in ſubditis erga Principes, Magiſtratus, & Prælatos, in ſeruis erga Dominos, in filijs erga Parentes, non ſolùm erga Patrem, ſed etiam erga Matrem, quando iſta curam habet filiorum, eſtque rigida, & auſtera, & erga Auum, & aſcendentes, in vxore reſpectu viri, & in pupillo, & minore reſpectu Tutoris, & Curatoris, qui loco Patris habentur, vt cum Sanchez, Pontio, & alijs tradit Boſſius *d. cap. 12. num.* 85., vbi etiam dicit, reperiri in fratre reſpectu fratris maioris, & ſororis maioris, ſi ab eo, vel ab ea gubernetur, & alimenta præbeantur, & cohabitent, & in Nepote, & nepte reſpectu patrui, quamdiu ab eo gubernantur, & alimenta præbentur, & cohabitant, quia tunc illum, tamquam Patrem reuerentur.

32. Metus reuerentialis contingit quando ob reuerentiam debitam Parentibus, & ſuperioribus verecundamur, & erubeſcimus illis contradicere, & poteſt eſſe purus, & ſimplex, quando nullum aliud malum timemus, quàm pudorem, & verecundiam, ob quam euitandam, eorum voluntati conſentimus; vel poteſt eſſe mixtus, quando vltra erubeſcentiam, & pudorem, timemus aliud malum graue, verbera, opprobria, ſæuitiam, & iracundiam Patris, habere illum perperuò offenſum, auſterum, et implacatum, et hic metus definiri ſolet, quòd ſit, *futuri mali æſtimatio, quod nobis ab his metuimus, in quorum legitima poteſtate ſumus, & quibus reuerentiam debemus*: Omnes facilè admittunt, metum reuerentialem adiunctas habentem minas, verbera, grauem indignationem, implacabilem, et diuturnam Patris offenſionem, à quo grande malum timeri poſſit, eſſe ſufficientem ad annullandos contractus, et matrimonium irritandum: difficultas eſt, an ſufficiat purus metus reuerentialis ex ſe preciſè abſque minis, et alio damno, ad irritandum matrimonium, et reſcindendos cæteros contractus, in quo diſcrepant Doctores.

33. Prima ſententia docet, metum purum reuerentialem dantem cauſam contractui eſſe metum grauem ſufficientem ad irritandum matrimonium, et alios contractus reſcindendos. Ratio eſt, quia verecundia, et reuerentia, qua quis non audet ſuis maioribus contradicere, valdè minuit libertatem neceſſariam ad matrimonium: tùm quia ex regula 4. ff. de regulis iuris, *velle non videtur, qui obſequitur imperio Patris, vel Domini*, & in l. 1. ff. *Quarum rerum ratio*, reſcinditur promiſſio facta à liberto, ob metum, vel nimiam Patroni reuerentiam, ita Pontius *lib. 4 cap. 4. à num. 6.* Nauat., Menochius, & Ioan. de Caſtillo, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 17. q. 14.* Diana *part. 3. tract 5. reſol. 20.*

34. Secunda ſententia, quam veriorem exiſtimo, docet, ſolam reuerentiam erga Maiores, ſeu metum reuerentialem non ſufficere ad irritandum matrimonium, niſi accedant minæ actuales, vel virtuales, ſeu rationabilis timor alicuius grauis mali, colligitur ex cap. *ex literis de deſponſat. impuber.* vbi Sponſalia dicuntur irrita, quando filia nolens, & inuita minis parentum impulſa eſt; ex quo ſequitur, non ſufficere ſolam reuerentiam ſine minis ad inducendam hanc nullitatem, & in *l. ſi Patre cogente ff. de rit. nupt.* dicitur, valere Matrimonium à filio contractum, Patre cogente, ob ſolam reuerentiam. Ratio eſt, quia purus metus reuerentialis non eſt aptus notabiliter minuere libertatem, & ſic non poteſt per ſe reddere Matrimonium, nullum, & irritum, maximè quia purus metus reuerentialis, cum via poſſit in iudicio probari, quia non incutitur verbis, aut factis, ſed præſentia Perſonæ, ſi ſufficeret ad irritandum Matrimonium, via aperiretur infinitis malis, & frequenter inſurgerent dubia de nullitate Matrimonij, nam ſæpè adoleſcentes, & filiæ ob reuerentiam parentum inducuntur ad conſentiendum in Matrimonium, & ſic non debet dici ſufficiens ad illud irritandum.

35. Quòd ſi accedat rationabilis timor grauis mali, aut iniungantur minæ, ſaltem virtuales, quæ tunc contingunt, quando Pater, ſeu Dominus eſſet terribilis, ſeuerus, & aſper, quique facilè ſæuire ſolet in non obtemperantes ſuæ voluntati, tunc ſine dubio irritabitur Matrimonium, ſed non erit ampliùs timor reuerentialis purus, & in hoc ſenſu poſſunt explicari oppoſitum ſentientes; nam Leander probat, ſufficere metum reuerentialem, quia iſte in ſe includit timorem iræ, & indignationis diuturnæ Patris, id eſt toruum Patris aſpectum, & exprobrationem verbis durioribus, quæ ſi non tranſeunt, ſed perſeuerent, ſunt mala grauia, quod idem ſentiunt alij dicentes, quòd ſit malum graue habere Patrem perpetuò offenſum, ſuperciliosum, toruè aſpicientem, aſperum, durum, numquam placidè loquentem; quæ

vtique indignatio Patris, ſi fuerit diuturna, grãde malum eſt, ſufficiens ad irritandum Matrimonium, ſed non erit metus reuerentialis purus, ſed mixtus, virtualiter includens indignationem Patris, tamquam grande malum, & ita tenent Doctores magìs communiter, tum Iuriſtæ, tum Morales, quos latè cumulant Boſſius *num.* 99. quoſque ſequitur *num.* 105., & Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 6. *num.* 7. Bonacina *q.* 3. *punct.* 8. *num.* 6. Aueria *quæſt.* 4. *ſect.* 5. Coninch *diſp.* 28. *dub.* 2. *num.* 35. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 9. Villalob. *tract.* 3. *diff.* 8. *num.* 6.

36. Non obſtat ratio in oppoſitum adducta, quia metus reuerentialis, quando eſt purus, & non immineat, niſi erubeſcentia, & verecundia in filio, quamuis aliqualiter minuat libertatem, non tamen minuit notabiliter, & ſufficienter, ad hoc vt Matrimonium irritetur, quia verecundia, & erubeſcentia, quæ imminet filio, ſi non obſequitur Patri, non eſt malum graue cadens in hominem fortem, & conſtantem; bene tamen ſi virtualiter includat grauem, & diuturnam indignationem, vt ſupra dixi, & in hoc ſenſu poſſunt explicari Textus in contrarium allati, vt in illis ſermo ſit de obſequio, & reuerentia virtualiter includente timorem huius perpetuæ indignationis, vt explicat Boſſius *num.* 103.

37. Preces, idem valet de blanditijs, dicuntur importunæ, quando ſunt inſtantiſſimæ, frequentes, moleſtæ, ac ſæpius repetitæ, & quæritur; an iſtæ, ſi ſint puræ, id eſt ſinè minis, terroribus, indignatione, ſeu periculo alterius mali, inducant coactionem ſufficientem ad Matrimonium irritandum: plures affirmant, quia illæ ſæpius repetitæ adeò grauẽ moleſtiam inferunt, vt mouere debeant virum conſtantem, ipſumque flectere ad faciendum id, quod aliàs non eſſet facturus, vt conſtat exemplo Sampſonis, qui Dalilæ precibus importunis, ac blanditijs victus, ſecretum manifeſtauit, quod non erat manifeſtaturus *Iudic.* 16., & exemplo illius, de quo dixit Dominus in Euangel. Lucæ 11. *Propter improbitatem eius ſurget, & dabit illi*, experientia etiam conſtat, plus ſæpe valere nimias preces, & blanditias, quàm minas, & terrores ad flectendum, & labefactandum animum alioquin fortem, & conſtantem; quod maximè verum eſt, quando preces importunæ proueniunt à Superioribus, quibus cultum, & reuerentiam debemus, & ita tenent Pontius *lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 17., & *cap.* 12. *per totum*; Naldus *in ſum. V. Metus num.* 4. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 20., &, alijs citatis, Leander *quæſt.* 15.

38. Cenſeo, blanditias, & preces importunas ſecundùm ſe, ſiuè ſeparatas, ſiue coniunctas cum metu reuerentiali, ſeu prouenientes à perſona, cui reuerentiam debemus, non ſufficere ad reddendum irritum matrimonium, niſi includant virtualiter minas, & metum alterius damni, & indignationis. Ratio eſt, quia blanditiæ, & preces, etiam importunæ, licèt poſſint aliquando voluntatem inflectere, eique vim, & coactionem quamdam inferre, illa tamen non eſt talis, nec tanta, vt rationabiliter mouere debeat virum fortem, & conſtantem, vt pro illius excluſione, & liberatione facere debeat rem tam magnam, ſicut eſt contrahere matrimonium ſibi ingratum, maximè quia illæ preces, & blanditiæ nullam continent iniuriam, nec iniuſtitiam, & indè non debent comparari metui graui, ſed leui, & inſufficienti ad mouendum animum fortem, & conſtantem, & ita tenent Abbas in cap. *Cum inter d. num.* 8 *de elect.* Rolanous *conſil.* 83. *num.* 7. *vol.* 2. Aueria *q.* 4. *ſect.* 5. Villalob. 1. *part. ſum. tract.* 3. *diff.* 8. *num.* 8. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 9. *num.* 5. Lopez *part.* 2. *cap.* 40. *de Matrim.* Boſſius *num.* 118. alijque plures, quos affert Sanchez *diſp.* 7. *num.* 6.

39. Quòd ſi preces importunæ adiunctas habeant minas virtuales, aut periculum grauis indignationis, & offenſionis, ſi proueniant à Patre indignabundo, à Principe, aut Superiore, qui malè tractare ſolet ſuis precibus non obtemperantes, tunc quidem ſufficient ad irritandum matrimonium, ſed non per ſe, & ratione ſui, ſed ratione periculi, & mali imminentis, & pro qualitate periculi, & damni reducuntur ad metum grauem iniuſtè incuſſum: quandonam autem preces dicantur includere minas, & periculum grauis damni, pendet ex circumſtantijs, & qualitate perſonarum, & maximè Superioris, ſi ſit ſolitus indignari, & minas exequi.

40. Hinc facilè reſpondetur ad fundamentum oppoſitum, ſcilicet preces, & blanditias habere vim flectendi voluntatem, & quamdam inferendi coactionem, non tamen ſufficientem ad mouendum virum fortem, & conſtantem, vt faciat opus maximè arduum, cuiuſmodi eſt contrahere matrimonium inuiſum, niſi includant periculum grauis indignationis, & damni: exemplum Sampſonis probat ipſius imbecillitatem, & inconſtantiam, quòd precibus, aut blanditijs vnius mulieris victus, ei contra dictamen rationis ſuam fortitudinem manifeſtauerit: quod affertur ex Euangelio probat, preces Amici poſſe flectere amicum ad aliquod incommodum ſubeundum, cuiuſmodi eſt ſurgere è lecto ad dandos illi panes, non tamen ad ſubeundum onus grauiſſimum, & perpetuum, cuiuſmodi eſt contrahere Matrimonium inuiſum, nec aliter experientia ſuadet, ſeu excuſat, ſi ſolis precibus fiat aliquid, quod non eſſet faciendum, cum non minuant notabiliter libertatem, nec grauem inferant coactionem: preces importunæ prouenientes à Superiore, cui cultum, & reuerentiam debemus, tunc ſolùm voluntatem indebitè cogunt, quando adiunctum habent timorem grauis indignationis, & mali, ſecus plures profeſſiones Religioſæ, Matrimonia, & contractus deberent irritari, cum ſæpiſſi-

ſæpiſſimè interueniant preces, etiam importunæ, & blanditiæ parentum, & Superiorum.

DVBIVM VI.

An Matrimonium Metu graui contractum confirmetur Iuramento, aut copula ſequenti animo maritali habita.

41. Reſp. matrimonium graui metu contractum non conualidari iuramento, etiamſi metum patiens iuret, ſe ex animo, & verè conſentire, & contrahere, & habere ratum præſentem contractum: ſi enim iuramentum, & ipſum fuerit ſimili metu extortum, pluſquam certum eſt, non conualidare Matrimonium ſimili metu contractum. Colligitur ex cap. 2. *de eo, qui duxit in Matrim.* vbi dicitur, fuiſſe inualidum Matrimonium quoddam metu contractum, & iuramento firmatum. Ratio eſt, quia iuramentum non ſupplet defectum conſenſus ſubſtantialiter requiſiti ad validitatem Matrimonij, tum quia iuramentum ſortitur naturam contractus, ſeu actus, ſuper quem cadit, & ſortitur conditiones illius, *l. fin. C. de non numerata pecunia*, vt proinde habeat tacitam conditionem, ſi adſit liber conſenſus, ac proinde iuramentum nihil operatur, nullamque inducit obligationem, ſi non adſit liber conſenſus ad Matrimonium requiſitus: tum quia contrahentes, durante metu, ſunt inhabiles ad validè contrahendum; ſi autem Matrimonium iuramento validaretur, vana redderetur diſpoſitio Eccleſiæ, nam facilè poſſet metum incutiens compellere patientem, vt iuramento Matrimonium firmaret, ac proinde fuit conueniens, vt Eccleſia irritaret Matrimonium meticuloſum, etiam iuramento firmatum; ex quo ſequi poſſunt eadem inconuenientia, quæ in Matrimonio coacto conſiderari ſolent, & ita tenent Natta, Rolandus, Boerius, Couaruuias, & alij tum Iuriſtæ, tum Theologi, quos affert, & ſequitur Boſſius *d. cap.* 12. *num.* 139. Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 20. *num.* 12. Gutt-tierez *cap.* 76. *num.* 9. Coninch. *diſp.* 28. *num.* 47. Pontius *lib* 12. *cap* 8. *num.* 75. Bonacina *punct.* 8. *num* 26. Auerſa *q.* 4. *ſect.* 6. Leander *q.* 26. Ant. à Spiritu S. *num.* 247.

42. An verò dictum iuramentum obliget in conſcientia, & indigeat relaxatione. Reſp. negatiuè, quia iuramentum, vt dixi, ſortitur naturam actus, cui adiungitur, & habet tacitam conditionem, ſi adſit conſenſus liber; cum autem deficiat conditio liberi conſenſus, iuramentum remanet ipſo iure nullum. Deinde iuramentum, vel cadit ſuper Matrimonium de præſenti, vt ſi dicas; *accipio te in meam vxorem, & iuro me conſentire, & ratum habere hoc Matrimonium*, & tunc ſicut Matrimonium eſt nullum de præſenti, ita etiam nullum eſt iuramentum cadens ſuper illud, nec vllam inducit obligationem in futurum: ſiquidem iuramentum aſſertorium ſtatim eſt verum, aut falſum, nec inducit obligationem in futurum, ac proinde non indiget relaxatione, vt docet Boſſius *num.* 140. Si autem tale iuramentum cadat ſupra Matrimonium de futuro, vt ſi vir dicat; *iuro, me iterum tecum contracturum, ſeu ratificaturum hoc Matrimonium*, tunc enim contractus reſoluitur in Sponſalia, quæ metu graui contracta nullam inducunt obligationem, quamuis fuerint iuramento firmata, vt diximus ſupra *cap.* 1. *dub.* 4., & fusè docet Boſſius *d. cap.* 12. *num.* 145.

43. Nec obſtat Textus in cap. *Inter cætera* 22. *q.* 4. vbi videtur, Matrimonium metu contractum effici validum, ſi iuramento firmetur, ibi; *Vbaldus captus, & timore necis impulſus, ſua concubina iuramento firmauit ipſam in Coniugem ſuſcipere; quia verò quam priùs concubinam habuerat non eſt peccatum in Coniugem ſuſcipere, Matrimonium ſit in Deo firmum, & ſtabile*; nam Textus plures habet reſponſiones, vt videre eſt apud Sanchez *diſp.* 12. *num.* 13. quarum præcipua eſt, vt Vbaldus non manſerit obligatus ducere concubinam, ſed ſolùm, quòd potuerit illam ducere, ac licitè, & validè Matrimonium firmum, et ſtabile contrahere; iurauerat enim Vbaldus ducere concubinam in vxorem, et propriam matrem, ac fratres de domo eijcere, ac illis alimenta negare, et de hoc dicitur potuiſſe ducere concubinam, non tamen potuiſſe denegare alimenta Matri, et Fratribus, nec iuramentum quoad hanc partem debere obſeruari, quamuis poſſit obſeruari quoad Matrimonium cum Concubina, quia hoc eſt de re licita, non illud; vndè Textus non loquitur aſſertiuè, ſed quaſi ex ſuppoſitione, vt illud fieri poſſit, non iſtud, vt poſſit, ſi velit, contrahere; cum nullum in hoc ſit peccatum, ſicut eſt in denegatione alimentorum Matri, et Fratribus.

44. Dices; iuramentum obligat, quoties poteſt obſeruari ſine peccato, vt conſtat in eo, qui promiſit ſoluere vſuras, et pecuniam dare latronibus, ſed in præſenti licitè poteſt obſeruari iuramentum adiectum Sponſalibus metu contractis; ergo debet obſeruari, niſi fuerit ab Epiſcopo petita relaxatio eiuſdem iuramenti, et ab eodem conceſſa. Sed contra Reſp negãdo paritatem, quia contractus Matrimonii, et Sponſalium, ſi fiant ex metu, prohibentur ob publicam vtilitatem, quia indè oriuntur ſeditiones inter Coniuges, et familias, ac in Republica, et malè conſulitur prolis educationi; contractus autem prohibitus ob publicam vtilitatem non firmatur iuramento, nec tale iuramentum illi adiectum indiget relaxatione; cõtractus verò vſurarius prohibetur principaliter ob bonum priuatum, vndè poteſt iuramentum illi adiectum obligare promittentem, niſi fuerit relaxatum ab Epiſcopo, vt diximus ſupra *cap.* 1. *dub.* 4.

45. Quoad copulam ſequentem Matrimonium metu contractum certum eſt, illam non

confirmare Mattimonium, ſi et ipſa fuerit metu extorta, aut facta animo fornicario ad explendam libidinem abſque animo, et intentione ratificandi Matrimonium; quia in vtroque caſu deficit conſenſus neceſſarius, et qnidem de copula fornicaria omnes admittunt, nõ confirmare Matrimonium; de copula autem metu extorta plures affirmant, Matrimonium confirmare. Ar probabilius eſt, non conualidari præcedens Matrimonium, quia illud non poteſt eſſe validum, niſi validus ſit conſenſus, ſed conſenſus per metum grauem extortus eſt inualidus; ergo etiam inualidum eſt Matrimonium, quamuis conſummatum ſit per metum; copula enim nihil operatur ad validitatem Matrimonij, niſi adſit conſenſus validus, et liber. Deinde, quia durante metu graui, Eccleſia inhabilitat contrahentes, illorumque conſenſum, ſed in iſto caſu durat, et augetur metus cogens tum ad Matrimonium, tum ad copulam; ergo ſic contrahens, eiuſque conſenſus eſt inhabilis ad contrahendum, et validè efficiendum matrimonium, vt conſtat in matrimonio clandeſtino, eriam conſummato, ſic Nauar. *cap.* 22. *num.* 51. Petrus Ledeſma *quæſt.* 47. *art.* 3. *dub penult* Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 18. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 9. *num.* 7. Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 4 *concl.* 3. Pontius *lib* 4 *cap.* 17. *n.* 12. Bonacina *punct.* 8. *num.* 24. Villalob. *tract.* 13. *diff.* 37. *num.* 4. Leander *diſp.* 17. *quæſt.* 25. Ant. à Spiritu S. *num.* 243

46. Dices: metus, quo quis cogitur conſummare matrimonium nullum, & irritum ex metu graui, non poteſt cadere in virum conſtantem, quia iſte non debet eligere peccatum, vt effugiat mortem, ac proinde illa copula cenſerur voluntaria, & libera, & ſic ſufficiens ad matrimonium conualidandum; deinde, quia in iſto caſu videtur ceſſare impedimentum, & prohibitionem Eccleſiæ, nam iſta poſuit impedimentum in fauorem contrahentis, ne per iniuriam cogatur celebrare matrimonium inuiſum, at ſi duraret impedimentum, etiam in caſu, quo quis cogitur conſũmare matrimonium, verteretur in ipſius detrimentum, quia cogeretur, vel mori vel, peccare; ergo ceſſat in eo caſu impedimentum, & matrimonium copula conſummatum efficitur validum

47. Reſp. in prædicto caſu metum illatum poſſe conſiderari, vel in ordine ad matrimonium contrahendum, vel in ordine ad illud conſummandum; ſi comparetur in ordine ad matrimonium contrahendum, eſt grauis, et cadens in virum conſtantem, ac proinde ſufficiens ad matrimonium irritandum, quia ſic contrahens non conſentit in peccatum, vt mortem effugiat; ſi autem comparetur ad copulam, non cadit in virum conſtantem, qui potiùs debet mortem eligere, quàm peccatum committere: bene autem ſtat, qnòd matrimonium ſit irritum, et illicita eius conſummatio: Eccleſia non irritat matrimonium graui metu contractum in gratiam ſolius patientis metum, ſed ob publicam vtilitatem, vt euitentur mala, quæ ex matrimonio coacto ſolent oriri, qua ratione etiam irritat matrimonium clandeſtinum, vnde non debet ceſſare impedimentum, quamuis aliqnando cedat in præiudicium alicuius particularis, quia bonum publicum præualet priuato.

48. Quòd ſi matrimonium graui metu contractum, ceſſante metu, ſponte, ac maritali affectu conſummetur, tunc validu m efficitur, ſi alter perſeueret in priori conſenſu, cap. *Is, qui fidem* de ſponſalib., & *cap.* 2. *de eo, qui duxit* quia hæc eſt expreſſa renouatio conſenſus coniugalis, non metu, ſed ſponte facta, nam conſenſus ſicut à principio poteſt exprimi, ita etiam renouari, ſeu da nouo poni, non ſolùm verbis, ſed etiam ſignis, & factis talem conſenſum exprimentibus, non ſolùm per copulam conſummatam, ſed etiam per amplexum, & oſcula, & alios ſimiles actus ſpontaneos animo coniugali factos reualidatur matrimonium, ſicut reualidari poteſt per conſenſum liberè poſitum, nec eſt neceſſe, quòd renouetur coram Parocho, & teſtibus, ſi impedimentum fuit occultum; bene tamen ſi impedimentum, & per conſequens inualiditas ſit manifeſta, ſeu quæ in foro externo plenè probari poſſit, ita Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 18. *num.* 2. & *lib.* 2. *diſp.* 37. quaſi per totum Henriq. *lib.* 11 *cap.* 9 *num.* 7 Auerſa *q.* 4. *ſect* 6. Ant. à Spiritu S. *num.* 244. Bonacina *punct.* 9. *num.* 3., & 4. *q.* 2. Diana *part.* 2. *tract* 9. *reſol.* 292. Coninch. *num.* 41. Sylueſter *V. Matrim.* 8. *q.* 11. *dub.* 3. Rebell. *lib.* 2. *quæſt.* 9. *num.* 20. Leander *q.* 24.

DVBIVM VII.

An ex Matrimonio graui metu contracto conſurgat aliqua obligatio.

49. CErtum eſt, peccare mortaliter, qui alium iniuſtè cogit ad matrimonium contrahendum propter grauem iniuriam, quam illi infert, & propter damna, quæ ex matrimonio coacto ſolent oriri, & in Concilio Trident. *ſeß.* 24. *cap.* 9. lata eſt excommunicatio ipſo facto incurrenda contra Dominos temporales, Magiſtratus, & alios cuiuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, qui viros, aut mulieres, ſub eorum iuriſdictione degentes directè, vel indirectè cogunt quò minùs liberè matrimonia contrahant, quæ excommunicatio ipſo facto incurrenda in Diœceſi Bononienſi per ſpeciale edictum *die* 22 *Septem.* 1701. extenſa fuit ad omnes, & quoſcumque, qui directè, vel indirectè minis, & terroribus audent matrimoniorũ libertatem impedire, ſiuè inducendo aliquem ad contrahendum, ſiue impediendo à libera cõtractione, quod idem ſtatutum erat in Synodo diœceſana *lib.* 2. *cap.* 9. *§. Obuia ſit*

50. Qui

50. Qui graui metu coactus matrimonium bona fide contraxit, putans illud valere, nullo modo peccat, ſi verò ſciat, matrimonium eſſe nullum, tenent plures, peccare mortaliter, quia exercet actum Sacramenti, quem ſcit eſſe nullum, & irritum; ſicut peccaret, qui graui metu coactus aliquem indiſpoſitum, & indignum abſolueret; ſed meliùs alij dicunt, nullatenus peccare, vt etiam diximus ſupra *cap.* 10. *dub.* 4., & tenent Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 3. Boſſius *cap.* 12. *num.* 158. Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 16. Pontius *lib.* 4. *cap.* 16. quia non ipſe contrahens facit irritum ſacramentum, ſed ex parte ſua ponit contractum iam ab Eccleſia irritatum, quem ponere non prohibetur ad graue damnum vitandum, & per hoc apparet diſparitas inter Matrimonium, & alia Sacramenta, quòd illud irritatur ab Eccleſia, iſta irritarentur per actionem ipſius miniſtrantis indignè.

51. Si metum pariens fictè ſolùm, & exteriùs contrahat Matrimonium, ſine animo ſe obligandi, & contrahendi, peccat, quia mentitur, dum aliud verbis profert, & aliud mente retinet, ſed peccatum non eſt niſi veniale, &, ſi æquiuocatione vtatur, nullum eſt peccatum, nam ſic mentiendo nullam infert alteri iniuriam, ſed potiùs ſe redimit ab iniuria, quæ ſibi infertur, nec contrahendo infert iniuriam Sacramento, quia non intendit ponere materiam, & formam Sacramenti, nec illud fingere, ſed facere humanum contractum irritum, quod facere poteſt pro graui malo vitando, quamuis per accidens ſequatur defectus Sacramenti; vt fuſiùs diximus, *cap.* 10. *dub.* 4., & tenent Pontius *lib* 4. *cap.* 16. Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 3. Bonacina *num.* 30. Hurtado *diſp.* 6. *diff.* 5. Leander *q.* 33.

52. Certum etiam eſt, ex tali Matrimonio meticuloſo, & coacto nullam conſurgere obligationem ex parte metum patienris, qui, niſi ſponte illud ratificauetit, liber erit ad nouum Matrimonium contrahendum, quoad forum conſcientiæ, licèt quoad forum externum debeat Matrimonij nullitas à Iudice declarari, vt tradunt communiter Doctores, quos ſequitur Boſſius *num.* 150, & ratio eſt, quia metus regulariter non præſumitur, niſi probetur, & Matrimonium præſumitur liberum, & voluntarium, niſi probetur oppoſitum; quare neceſſarium eſt, coràm Iudice probare metnm, ad hoc vt Matrimonium nullum, & irritum declaretur: quæ Iudicis declaratio erit etiam expectanda pro foro conſcientiæ, ſi ex contractione noui Matrimonij ſcandala oriri crederentur, vt notat Boſſius.

53. Difficultas tota eſt, an conſurgat obligatio matrimonium ratificandi ex parte alterius contrahentis, qui non eſt metum paſſus, ſed metum intulit, aut illius particeps fuit; ſi enim non fuit particeps, nec conſcius, ſed metum incuſſum ignorauit, poterit eò ipſò, cognita nullitate, reſilire, nec tenetur matrimonium ratificare, quia non fuit in culpa metum inferendi; ſi verò particeps fuit, adhuc non teneri contrahere, nec ratificare, altero volente, & inſtante, niſi ſequatur damnum, aut à Iudice contrahere compellatur. Ratio eſt, quia vel tenetur ſtare Matrimonio ratione delicti, & coactionis, vel ratione iniuriæ illatæ in ipſa coactione, aut ratione ipſius cõtractus. At non tenetur ratione contractus, qui, cum ſit nullus, nullam parit obligationem: non ratione delicti in pœnam ipſius, nam pœna ſupponit Sententiam Iudicis, conſequenter non tenetur ſtare Matrimonio ante ſententiam Iudicis: nec tenetur ratione iniuriæ, quia non cenſetur tanta illa iniuria, vt non poſſit aliundè compenſari, ſed debeat neceſſariò reſarciri, quando nullum aliud ſequitur damnum, ita Sanchez *diſp.* 15. *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. Hurtad. *diſp.* 6. *diff.* 4. Villalob. *part.* 1. *tract.* 13. *diff.* 37. *num.* 3. Guttierez *cap.* 76. *num.* 17. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 12.

54. Sed meliùs, & probabiliùs alij affirmant, participem metus manere ex parte ſua adſtrictum, & obligatum, nullo alio damno ſecuro, ſed præcisè ratione coactionis ad iterum validè contrahendum, ſi pars coacta, ceſſante metu, voluerit, & poſtulauerit. Ratio eſt, quia naturalis æquitas poſtulat, vt teneatur ſtare contractui ante omnem Iudicis Sententiam, non quidem in pœnam delicti, ſed propter iniuriam alteri illatam, quam poteſt, & debet in eodem genere reſarcire, aliàs ex ſuo delicto, et dolo commodum reportaret; cum tamen fraus non patrocinetur fraudanti, nec decipiens debeat commodum ex ſuo delicto reportare, nam Iura deceptis, non deceptoribus ſubueniunt, *l.* 2. §. *verba ff. ad ſent. conſ. debian.*, et cap. *cum vniuerſorum*, de rerum permut. Pontius *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 5. *& ſeqq.* Coninch. *diſp.* 27. *num.* 7. Henriq. *lib* 11. *cap.* 10. *num.* 5. Auerſa *q.* 4. *ſect.* 2. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 229 Nauar. *cap.* 22. *num.* 51., et, alijs citatis, Boſſius *num.* 156.

DVBIVM VIII.

De Impedimento Raptus.

55. RAptus, prout eſt ſpecies luxuriæ contradiſtincta ab alijs, eſt violenta abductio fœminæ de loco ad locum cauſa explendæ libidinis, vel contrahendi matrimonium, habet duplicem malitiam, aliam contra caſtitatem, cum fœmina abducatur cauſa explendæ libidinis, et aliam contra iuſtitiam propter violentiam, & iniuriam, quam infert fœminæ diſſentienti: differt à Stupro per hoc, quòd Stuprum conſiſtit in violenta defloratione Virginis abſque eo quòd abducatur de loco ad locum; Raptus verò dicit violentiam illatam fœminæ cuicumque, etiam non Virgini, etiam meretrici in ordine ad explen-

explendam libidinem, & inſuper violentam abductionem illius de loco ad locum; indè ſi copulàm violentet extorqueas à muliere inuita ſine abductione, vltra fornicationem, peccas contra iuſtitiam propter violentiam illatam, ſed non incurris pœnas contra raptores ſtatutas: violentia debet eſſe illata fœminæ, aut illius parentibus, ſeu tutoribus, nam ſi abſque violentia, iſtis neſcientibus, voluntariè fœmina cum Amaſio diſcedat, erit ſuga voluntaria, non Raptus.

56. Raptus, de quo in præſenti loquimur, prout eſt impedimentum matrimonij, eſt violenta abductio fœminæ cauſa matrimonij contrahendi; quouſque enim fœmina eſt in poteſtate Raptoris, quamuis ceſſet violentia, & metus, & quamuis Mulier liberè conſentiat, non poteſt conſiſtere Matrimonium inter ipſos, vt determinauit Trident. ſeſſ. 24. cap 6. de matrim. illis verbis. *Decernit ſancta Synodus inter raptorem, & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium; quòd ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in vxarem habeat*; quare, vt vides, impedimentum hoc non eſt perpetuum, ſed ſolùm pro tempore, quo fœmina manſerit in poteſtate raptoris, quo tempore, etiamſi fœmina liberè conſentiat, non poteſt validè conſiſtere Mattimonium propter hoc impedimentum dirimens tale Matrimonium; ſi verò fœmina fuerit conſtitura in loco tuto extra poteſtatem raptoris, ceſſat impedimentum, & abſque diſpenſatione poteſt inter ipſos celebrari matrimonium.

57. Statutæ deinde ſunt à Trident. aliæ pœnæ contra raptorem, eiuſque fautores, & complices, nimirum. *Raptor ipſe, ac omnes alij conſilium, & auxilium, & fauorem præſtantes ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi clerici fuerint de proprio gradu decidant; teneatur præterea raptor Mulierem raptam, ſiuè eam in vxarem duxerit, ſiuè non duxerit decenter arbitrio Iudicis dotare.* Vbi notandum eſt, pœnam excommunicationis incurri ipſo facto, quæ tamen non eſt reſeruata, quia nullum verbum talis reſeruationis habet Concilium, vt cum alijs notat Boſſius *cap.* 13. *num.* 34. de reliquis pœnis dubitatur; affirmant, incurri ipſo facto ante Sententiam Iudicis Bonacina *q.* 4. *punct.* 18. *num.* 10. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 4. *num.* 48., quia huiuſmodi pœnę non requirunt aliquam actionem ad ſui executionem, cum ſint priuatiuæ, & ſic debent incurri ipſo facto ante Iudicis Sententiam: probabiliùs tamen eſt, illas non incurri, niſi poſt Sententiam Iudicis: & quidem raptorem non teneri raptam dotare, niſi poſt Sententiam Iudicis, clarè conſtat ex ipſo Concilio dicente; *teneri arbitrio Iudicis decenter dotare*: quæque dos à Iudice conſtituenda, & taxanda erit iuxta raptoris, & raptæ qualitatem, vt docent Boſſius *n.* 42. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 13. *à num.* 1. Henriq. *lib.* 11. *cap* 14. *num.* 5., & alij Doctores communiter. Idem dicendum de pęna depoſitionis proprij gradus, vt indicat illud verbum. *Decidant*, quod non importat ipſo facto Clericum raptorem eſſe deiectum à proprio gradu, ſed deijciendum: infamiam perpetuam, & incapacitatem ad dignitates non incurri, niſi poſt Sententiam Iudicis teſtatur Sanchez *d. diſp.* 13. *num* 1., & ſequitur Ant. à Spiritu S. *num.* 500. Perez *diſp* 38. *ſect.* 3. *num.* 4., quia licèt pœna priuatiua regulariter incurratur ſine Iudicis Sẽtentia, hoc tamen non verificatur, quando pęna continet magnam acerbitatem, vel infamiam perpetuam, ac dignitatum incapacitatem.

58 Ad hoc, vt Raptus inducat impedimentum dirimens Matrimonium, & alias pœnas ſupra poſitas in Tridentino, tres requirit conditiones, quarum altera ſi deſit, non incurruntur pęnæ. Prima eſt, vt verè adſit violentia illata fœminæ, nam ad raptum aliqua violentia requiritur, vel phyſica, per quam fęmina violenter extrahatur à domo Patris, vel moralis per metum cadentem in virum conſtantem, vt ſi mulier videat homines armatos ad eam renitentem cogendam, vt benè Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 12. *num* 5.; ſi enim fęmina voluntariè diſcedat cum Amaſio, nulla interueniente violentia, non datur raptus, de quo loquitur Concilium, ſed fuga voluntaria, quæ nullam inducit pęnam, nec impedimentum. Si blanditijs, & precibus importunis Mulier abducatur à domo, videndum eſt, an ſint armatæ minis, ſaltem virtualibus, & ſufficientes ad inducendum metum grauem, iuxta ea, quæ diximus ſupra *dub.* 5. & tunc erunt ſufficientes ad inducendas pęnas contra raptorem. Quòd ſi Mulier dolo, & fraude circumuenta conſentiat in abductionem, non erit raptus propriè dictus, nam dolus, & fraus, quamuis auferant voluntarium, & libertatem Matrimonij, non tamen faciunt violentiam requiſitam ad raptum, ſicut non eſt rapina auferre rem à Domino ignorante, aut dolis circumuento, Sanchez *diſp.* 13. *num.* 11., & *diſp.* 12. *num.* 32. Guttierez *cap.* 86. *num.* 14., & 15. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. §. 2. *num.* 15. oppoſitum probabile putat Boſſius *cap.* 13. *n.* 26., quia ſi puella dolo circumuenta è domo extrahatur, iuxta ius ciuile cenſetur raptus, & afficitur pęnis in *l. vn. C. de raptu Virginum*: & militat ratio libertatis Matrimonij à Concilio intenta, cui aduerſatur abductio illa doloſa fęminæ, pro ſe affert Marcum Ant. Genuenſem *cap.* 20. *num.* 11.

59. Dubium eſt; an ad incurrendas pœnas Trident., & ad hoc, vt raptus ſit impedimentum dirimens, ſufficiat violentia illata Parentibus, vel Tutoribus, ſub quorum cuſtodia eſt Mulier, vt ſi iſta ſciens, & volens abducatur, inuitis, & repugnantibus Parentibus, ſeu Tutoribus. Affirmant Henriq. *lib.* 12. *de Matrim.*

cap. 14.

cap. 14. *num.* 4. Sà V. *Matrim. num.* 9. Guttierez *cap.* 86. *num.* 17. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 14. *dub.* 2., & probabile dicit Boſſius *num.* 22. Ratio eſt, quia talis raptus punitur iure Ciuili, & Canonico, & ſic ſubditur pœnis Tridentini. Reſp. tamen negatiuè, quia licèt ille ſit verus raptus in ordine ad incurrendas pœnas iure communi ſtatutas, cum ab illo puniatur violentia facta, ſiuè Mulieri, ſiuè Parentibus, non verò ad incurrendas pœnas Tridentini, nam Concilium voluit ſolùm fauere libertati Matrimonij, ne ſcilicet rapta minùs liberè conſentiret; ad hoc autem non requiritur conſenſus parentum, cuius non meminit Tridentinum, quod non iubet, illam reſtitui parentibus, ſed in loco tuto conſtitui, vt ipſa ſponte de conſenſu, aut diſſenſu deliberet, ita Sanchez *diſp.* 13. *num.* 13. Coninch. *diſp.* 27. *num.* 48. Ledeſma *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 70. Reginald. *lib.* 31. *num.* 165. Auerſa *ſect.* 2. Palaus *num.* 12. Boſſius *num.* 22. Leander *diſp.* 22. *q.* 3.

60. Indè validum erit Matrimonium contractum cum puella rapta, inuitis parentibus, & repugnantibus, ſi ipſa fuit volens, & conſentiens raptui, quia tunc non conſurgit impedimentum dirimens Matrimonium; erit autem irritum, & inualidum, ſi rapiatur puella inuita, & repugnans, quamuis conſentiant Parentes, quia Trident. reſpexit ad libertatem fœminæ, non verò parentum, vt benè notae Boſſius *d. cap.* 13. *num.* 22. Mulier rapta non eſt neceſſe, quòd ſit virgo, & honeſta, quia Tridentinum punit raptum, prout obſtat libertati matrimonij; obſtat autem non ſolùm, quando rapitur mulier Virgo, aut honeſta ad finem Matrimonij contrahendi, ſed etiam quando rapitur mulier quæcumque, etiam corrupta, Meretrix, & inhoneſta, Sanchez *diſp.* 13. *num.* 14. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. §. 2. *num.* 9. Boſſius *n.* 10. Ad incurrendas autem pœnas ſtatutas iure Ciuili *l. vnic. C. de raptu Virg.*, inter quas eſt pęna capitis, & applicatio bonorum raptoris ipſi fęminæ raptæ, requiritur, quòd illa ſit honeſtæ famæ, quia ibi ſolùm attenditur violentia, & iniuria, & iniuſtitia illata mulieri honeſtæ.

61. Auxilium, & opem ferentes ad raptum, quamuis incurrant excommunicationem, & alias pęnas latas in Tridentino, non tamen contrahunt impedimentum contrahendi cum rapta, ſicut contrahit raptor, vt conſtat ex verbis Concilij dicentis; inter raptorem, & raptam non poſſe conſiſtere matrimonium, & poſtea raptorem, & alios omnes conſilium, auxilium, & fauorem præbentes ſubijcit excommunicationi, & alijs pœnis; indè validum erit matrimonium ab illis contractum cum tali fœmina conſentiente, dum adhuc eſt in manu raptoris, Sanchez *diſp* 13. *num.* 6. Quando quis alteri mandat, vt fęminam rapiat, ipſe mandans cenſetur raptor, & impedimentum contrahit contrahendi cum rapta quamdiù eſt in eius poteſtate, non verò executor, qui in eo caſu ſolùm dicitur auxilium ferre, vt ait ibidem Sanchez, & Auerſa *quæſt.* 12. *ſect.* 3.

DVBIVM IX.

Expediuntur aliæ Conditiones ad Raptum requiſitæ.

62. SEcunda conditio ad raptum requiſita eſt abductio Mulieris de loco ad locum, animo, & fine illam abducendi, vnde ſi ob cauſã commodioris fornicationis per vim puella rapiatur de vna camera ad aliàm magìs remotam, & tutam, vel de via aperta in campum ſegetibus plenum ad commodiùs, & ſecretiùs habendam copulam, vel ſi reperta in campo per aliquos paſſus abducatur ad locum commodiorem magis ſecretum, & tutum, non eſt raptus propriè dictus, quia hoc non fit ad effectum eam abducendi, & erit potiùs Stuprum, ſeu copula per vim extorta, vt docet Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 12. *num.* 21. Coninch. *num.* 46. Ant. à Spiritû S. *num.* 502. vbi refert Perez, & Dicaſtillum: erit raptus ſubiectus pęnis Tridentini, ſi fęmina abducatur de loco ad locum, etiamſi à raptore non cognoſcatur, quia ad talem raptum non requiritur copula, ſed præcisè, quòd fęmina abducatur, & etiamſi in ſe reuerſus, & pœnitentia ductus ad locum deſtinatum eam raptor non perduxerit, quia delictum raptus in ipſa abductione animo abducendi conſummatur, & læditur matrimonij libertas, vt cum Sanchez, & alijs docet Boſſius *num.* 28., *&* 29.

63. Tertia conditio eſt, quòd raptus fiat cauſa, & animo ineundi matrimonium; inde, ſi quis fęminam repugnantem abducat titulo ducendi eam in ſeruitutem, & etiam animo explendi libidinem, ſed non contrahendi cum eo matrimonium, non contrahit impedimentum, nec ſubiacet pęnis Tridentini, quia Concilium intendit fauere matrimonio, ne abſque debita libertate fiat, & raptorem coercere, ne ſub illa ſpe matrimonij fœminam abducat, vt patet ex contextu illius *cap.* 6.; ibi enim Tridentinum incipit loqui de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam, vt indicaret, ſe loqui de ſolo raptu, qui cauſa matrimonij admittitur, & Rubrica illius ſeſſ. *de reform. Matrim.*, ad quod videtur non pertinere de raptu facto cauſa explendæ libinis, & ita tenent Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 4. vbi refert Sacram Congreg. apud Marzillam ita cenſuiſse, Sanchez *diſp.* 13. *num.* 4. Reginal. *lib.* 31. *num.* 165. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 261. Candid. *diſquis.* 28. *art.* 14. *dub.* 2. *diſt.* 7. Ant. à Spiritu S. *num.* 502. Leander *diſp.* 22. *q.* 5., & alij apud ipſos.

64. Non deſunt tamen grauiſſimi Doctores aſſerentes, dicto Decreto, & pœnis eius comprehendi etiam raptum ob ſolùm libidinem explendam. Ratio eſt, quia Concilium, cum loquatur generaliter, *inter raptorem & raptam* debet

bet generaliter intelligi de omni raptu, iuxta Sacros Canones, qui loquebantur de raptu, etiam cauſa libidinis explendæ facto, quorum pœnas non ſolùm voluit innouare, ſed etiam augere, ob maiorem matrimonij libertatem, quæ ratio libertatis matrimonij omnino eadem militat, dum Rapta eſt in poteſtate raptoris, ſiuè rapta fuerit cauſa matrimonij contrahendi, ſiuè cauſa libidinis explendæ, quod vtique valdè probabile eſt, ita tenent Bonacina *q. 4. punct.* 18 *num.* 2. Corneio *diſp. 7. dub.* 38 *q.* 2. Sà *V. matrim. num* 9. dicens, ſic declaraſſe Congreg. Cardinalium, Vega *de pœnis delictor. cap* 29. *§. ſed ego* Ochagau. *tract.* 3. *q* 44., & ab ea non eſſe in praxi recedendum, docet Boſſius *d. cap.* 13. *num.* 8. *fin.*

65. Quæres 1. An ſubijciatur pœnis Tridentini, & dirimat matrimonium raptus, quo ſponſus rapit propriam ſponſam inuitam, & reclamantem; ſi enim rapiat ſponſam de futuro volentem, & conſentientem, ſed reclamantibus parentibus, non ſubijci pęnis, nec dirimi matrimonium conſtat ex ſupradictis: Reſp affirmatiuè, quia Trident. indiſtinctè loquitur de raptu, quo læditur libertas ad matrimonium, ſicut læditur etiam in iſto caſu, nam Sponſa non poteſt cogi ad matrimonium, ſic Sanchez *ſupra num.* 13. Palaus *n.* 14. Bonacina *num.* 11. Guttierez *cap.* 86. *num.* 22. Rebell. *q.* 11. *num.* 5. Leander *q.* 4. licèt contrarium ſentiat Henriq. *lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 4. *&* 5.

66. Quæres 2. An dictas pęnas incurrat fęmina virum rapiens animo contrahendi cum illo matrimonium. Affirmant Auerſa *q.* 12. *ſect.* 3. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 14 *num.* 4 *&* 5. Guttierez *cap.* 88. *num.* 6 Emmanuel *tom.* 1. *cap.* 232. *num.* 4., quia militat eadem ratio libertatis matrimonij, quæ eodem prorſus modo requiritur in viro, ac in fęmina, vt proinde debeat in vtroque caſu valere diſpoſitio Tridentini, ſed meliùs alij negant, quia Concilium loquitur de raptore, ſcilicet de viro rapiente fęminam, &, cum ſimus in pęnalibus, non eſt facienda extenſio, nec omnino militat eadem ratio, nam rarò accidit, vt fęmina rapiat virum, & vt poſſit libertatem matrimonij impedire, cum ſæpius accidat virum rapere fęminam, quæ ratione fragilitatis eſt magìs expoſita violentijs virorum, & ideò Concilium ſemper loquitur de raptore, & numquam mẽtionem facit de fęmina raptrice, ad quam proinde non debet extendi Decretum Concilij, prout tenent Boſſius *num.* 13. Sanchez *diſp.* 13. *num.* 16., cum dictis *diſp.* 12. *num.* 25. Pontius *lib.* 7. *cap.* 69 *num.* 6. Bonacina *punct.* 18. *num.* 7. Ant. à Spiritu S. *num.* 502.

67. Quæres 3. An ſaltem valida ſint Sponſalia inter raptorem, & raptam antequam reponatur in loco tuto. Reſp. negatiuè, quia de Sponſalibus militat eadem ratio, ob quam fuit irritatum matrimonium, cum Sponſalia & ipſa debeant eſſe libera, & ſic inualida erunt Sponſalia contracta inter raptorem, & raptam, quouſque iſta fuerit in eius poteſtate, ſic Sanchez *num.* 17. Bonacina *num.* 10. Auerſa *ſect.* 3. Boſſius *num.* 7. Corneio *dub.* 38. Guttierez *cap.* 86. *num.* 24., & alij communiter.

CAPVT XVI.

DE IMPEDIMENTIS LIGAMINIS, ET IMPOTENTIÆ,

DVBIVM I.

Quo Iure Ligamen dirimat matrimonium.

1. SVppono, Polygamiam tunc cõſurgere, quãdo quis matrimonium contrahit cum pluribus vxoribus eodem tempore viuentibus, vndè Polygamus dicitur, qui ſimul habet plures vxores viuentes, ſicut Biuinatus dicit plures viros ſimul viuentes, quando eadem Mulier ſimul contrahit cum pluribus viris, quæ proinde dicitur biuina; Bigamia verò eſt quando quis ducit plures vxores ſucceſſiuè, vnam poſt mortem alterius, Monogamia eſt matrimonium cum vna tantùm; Ligamen eſt vinculum prioris matrimonij, quo durante, poſterius matrimonium eſt inualidum, & conſurgit non ſolùm ex matrimonio conſummato, ſed etiam ex matrimonio rato; ſi enim aliquis poſt matrimonium ratum cum vna, ea adhuc viuente, contrahit cum alia, non tenet hoc ſecundum matrimonium, & multò minùs tenet, ſi primum matrimonium fuiſſet etiam conſummatum. Quæritur ergo, quonam iure vinculum prioris matrimonij dirimat ſecundum, & reddat illicitam polygamiam, & vxorum multiplicitatem.

2. Reſp. ligamen dirimere matrimonium non ſolùm iure Eccleſiaſtico, ſed etiam iure Diuino, & naturali; de iure Eccleſiaſtico, & Diuino apertè conſtat ex ſacris Canonibus, Conciliorum Decretis, & ex ipſa Scriptura Sacra, ſic enim definitum eſt in cap. *Gaudemus de diuortijs*, & cap. *final. de ſponſa duorum*, in Concil. Nicæno *can.* 24., *&* 27. in Trident. *ſeß.* 24. *de Matrim. can.* 2. vbi habetur. *Si Quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina eſſe prohibitum, anathema ſit*; nam Chriſtus Dominus Matth. 19. dixit; *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit mæchatur*, quibus verbis ſecundùm communem expoſitionem Patrum, & Doctorum Chriſtus docuit, non licere dimittere vxorem, & aliam ducere, & qui ſic duxerint mæchari; ſi autem mæchatur qui, dimiſſa prima vxore, aliam duxit, à fortiori mæchatur qui, retenta prima, ducit ſecundam; Hoc etiam con-

ſtat ex

ſtat ex communi ſenſu omnium Doctorum, & Patrum, ac praxi totius Eccleſiæ, & omnium fidelium, vt proinde præſumatur, malè ſentire de fide contra Sacramenta, qui matrimonium contrahit cum pluribus ſimul viuentibus, grauique pęna puniri ſolet, vt cum alijs notat Bonacina *q. 3. p. 10.*

3. Non ſolùm autem in lege Euangelica, ſed etiam ſemper, & ab initio fuit illicita, & prohibita vxorum pluralitas, vt colligitur ex illo Gen. cap. 2. *Quamobrem relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna*, vbi Adam inſtinctu Diuino, vt paſſim explicant Doctores, dixit, adhærebit *vxori* non *vxoribus*; *erunt duo*, non autem tres, aut *plures in carne vna*, vt benè ponderat Innocent. III. in cap. *Gaudemus de diuortijs*: vbi etiam ait: *Nec vlli vmquam licuit plures vxores habere, niſi cui fuit à Diuina reuelatione conceſſum.* Idem habetur ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. vbi, poſtquam retulit illa verba, erunt duo in carne vna, ſubdit; *Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & coniungi Chriſtus Dominus apertiùs docuit, cum poſtrema illa verba, tamquam à Deo prolata referens, dixit; Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro.* In concilio Nicæno can. 24. habetur; *Nemo debet duas vxores ducere ſicut Deus ordinauit.* Quare iure non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam Diuino, tum Chriſti Domini in lege Euangelica, tum ipſius Dei in lege etiam veteri, & ab initio Mundi polygamia, & vxorum pluralitas ſemper fuit illicita, & prohibita, quamuis in illa fuerit cum antiquis Patribus à Deo diſpenſatum, vt poſtea dicam, & ita tenent Doctores communiter, quos dabit Auerſa *quæſt.* 14. *ſect.* 1. vbi etiam contraria ſoluit.

4. Maior difficultas eſt de lege naturali, de qua plures negant, eò quòd in veteri Teſtamento Iudæi, & ex ijs Viri Sanctiſſimi ſolerent plures ſimul vxores habere: & quia vxorum pluralitas non opponitur fini primario Matrimonij, qui eſt Filiorum procreatio, quin potiùs illi plurimùm confert. Nec obſtat rectæ gubernationi Domus, & familiæ, cum vir, qui eſt caput, & veluti Dominus, rectè poſſit regere, & gubernare domum, in qua habeat plures vxores, ſicut plures Filios, & plures famulos, & ita tenent Caiet. *in 1. Timot. 3., & in cap. 16. Generiſ.* Durand. *in 4. diſt. 33. q. 1. num. 9.* Polac. *eadem diſt. diſp.* 1. Abul. 1. *Reg.* 8. *q.* 25., & *in Matth.* 19. *quæſt.* 30. & 33. Medina *lib.* 4. *de contin Sacr. Hom. contr* 1. *cap.* 9. VeraCrux *part.* 2. *ſpecul. cap.* 15., & alij relati à Sanchez *lib.* 7. *diſp* 80. *num.* 5.

5. Tenendum tamen eſt, ſimultaneam pluralitatem vxorum prohibitam eſſe iure naturæ, non quia ſit contra primarium finem matrimonij, cum, vt dicebatur in oppoſito argumento, poſſit vnus vir fœcundare plures fęminas, earumque filios educare, ſed quia opponitur fini ſecundario, nimirum redditioni debiti, pacificæ, ac tranquillæ gubernationi domeſticæ, & cohabitationi coniugum; non enim vxor debet eſſe famula, & Ancilla, ſed conſors, & ſocia domeſticæ gubernationis, prout poſtulat natura ipſa coniugij, & dictamen rationis, ac proinde coniugale conſortium eſſe non poteſt, niſi vnius cum vna, quod etiam ſolo lumine naturali agnouerunt Gentiles politiores, apud quos non fuit permiſſa vxorum pluralitas, vt de Romanis omnibus compertum eſt, inter quos recepta non fuit oppoſita permiſſio, quam Iulius Cæſar, teſte Suetonio in eius vita, tentauerat inducere: Nec verum eſt, quod refert Socrates *lib.* 4. *Hiſtor. cap.* 26. Valentinianum Imperatorem Chriſtianum, vt cum Iuſtina nuberet, retenta Seuera vxore ſua, legem tuliſſe, eamque in ſingulis Ciuitatibus diuulgaſſe, vt cuicumque volenti liceret duas vxores habere legitimas, hoc enim eſſe falſum pluribus oſtendit Baronius *tom.* 4. *Annal. ſub Anno Domini* 370. vndè concludit: *Ceſſet igitur de infami lege ſuſpicio, & de duarum ſimul vxorum coniugio ſileat aſſerta calumnia, atque euaneſcat in auras, qui ſumma leuitate concinnatus, & ab aliquibus aſſertus error: Duxit quidem Valentinianus Iuſtinam, ſed poſt Seueræ prioris vxoris obitum;* Hanc ſententiam tenent cum D. Thoma *in 4. diſt. 33. q. 1. art. 1., & 2.* Ricard., Capreol., Hiſpalenſ., Palud., Sotus, Maior, & alij, quos affert, & ſequitur Auerſa *quæſt.* 14. *ſect.* 1. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 6. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 80. Pontius *lib.* 7. *cap.* 49. Bonacina *q.* 3. *punct.* 10. Roſignol. *de Matrim. II. prænot.* 15. *num.* 4. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 1. *num.* 4. Hurtad. *diſp.* 9. *diff.* 1. Leander *diſp.* 18. *q.* 5.

6. Quoad populum Iſraeliticum dicendum eſt, fuiſſe cum illis, iuſtis de cauſis, à Deo diſpenſatum, vt plures ſimul haberent vxores, ad populum Dei multiplicandum, vt teſtatur Innocent. III. in cap. *Gaudemus* de diuortijs Dicens: *Nec vlli vmquam licuit inſimul plures vxores habere, niſi cui fuit Diuina reuelatione conceſſum, qui mos quandoque interdum etiam fas cenſetur, per quam ſicut Iacob à mendacio, Iſraelitæ à furto, & Samſon ab homicidio, ſic & Patriarchæ, & alij viri iuſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe vxores ab adulterio excuſantur*, & ſupponitur Deuter. cap. 20. *Si habuerit homo duas vxores, vnam dilectam, alteram odioſam.* Hæc autem reuelatio, & diſpenſatio primò facta fuit Abraham, Iſaac, Iacob, Dauid, & alijs, cum quibus Deus paſſim loquebatur, & ab eis ad alios fuit deriuata, ſiuè exemplo, ſiuè etiam conſuetudine, quæ, ſuppoſita Diuina reuelatione, & diſpenſatione, alijs etiam reddebat licitam polygamiam, & ita tenent D. Thom., Durand., Sotus, Valentia, Sanchez, Pontius, Bonacina, quos ſequitur Leander *q.* 6. Roſignol. *prænot.* 15. Hurtado *diſp.* 9. *diff.* 2. Auerſa *q.* 14 *ſect.* 1. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 2. *num.* 20. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 1. *num.* 3., & alij communiter.

7. Quamuis autem polygamia, & vxorum

multiplicitas ſit contra ius naturæ, potuit tamen Deus diſpenſationem concedere, vel quia non eſt contra finem primarium, ſed ſecundarium Matrimonij, vt aſſerit Roſignol. *d. prænot.* 15. *num.* 5. vel quia per mutationem materiæ fieri poteſt, vt id, quod erat contra ius naturæ, non ſit in tali caſu contra ius naturæ, & ita concedi, vt licitè fiat; aliqua enim ſunt ita intrinſecè mala, vt nulla ratione poſſint cohoneſtari, vt ſunt blaſphemia, odium Dei, & ſimilia, & circa iſta Deus diſpenſare non poteſt, vt licitè fiant; alia, quamuis ſint intrinſecè mala, tamen per additionem, aut mutationem alicuius circumſtantiæ poſſunt cohoneſtari, & licitè fieri, vt eſt occidere hominem, & accipere alienum, quæ authoritate Dei habentis ſupremum dominium, poſſunt licitè fieri; hoc modo res ſe habet in præſenti, non poteſt homo naturaliter habere dominium corporis, niſi vnius fœminæ, nec poteſt dominium ſui corporis tradere, niſi vni fęminæ; nam res vni tradita non poteſt ampliùs alteri tradi; at poteſt Deus illi facultatem concedere acquirendi, & tradendi dominium reſpectu plurium, & ex hac Diuina conceſſione poterat vnus homo habere plures Vxores.

8. Hæc diſpenſatio non ampliùs durat, ſed ſublata fuit à Chriſto, non ſolùm quoad Chriſtianos, ſed etiam quoad Hebræos, & omnes alias nationes, reducendo Matrimonium ad primæuum ſtatum, in quo vna tantùm vxor licebat *Matth.* 19. *Marc.* 10. *Lucæ* 16., quare nunc, nec licitè, nec validè poſt primum Matrimonium ritè cum vna celebratum, poteſt ſecundum cum alia celebrari, non ſolùm in Eccleſia apud Chriſtianos, ſed etiam extra Eccleſiam apud Infideles, quibus proinde illicita eſt polygamia, non quia ſubdantur legibus Euangelij, ſed quia, extincta, ſeu ablata per Chriſtum conceſſione, ac diſpenſatione, redactum fuit Matrimonium ad primæuum ius naturale, quod omnes obligat, vt explicant Auerſa *d. ſeſſ.* 1. Palaus *punct.* 1., & Ant. à Spiritu S. *num.* 513.

9. Hinc ſequitur, Summum Pontificem non poſſe diſpenſare in pluralitate vxorum, cum non poſſit diſpenſare in iure naturæ, vel Diuino; habere autem plures vxores eſt contra ius naturæ, & Diuinum, vt ſupra dictum eſt. Sequitur 2. Infideles inualidè contrahere matrimonium cum multis fęminis, & ſolùm cum prima matrimonium eſſe validum. Inde, ſi conuertantur ad fidem, debent permanere cum prima, ſi & ipſa conuertatur, & ab alijs ſeparari: quòd ſi prima nolit conuerti, nec habitare ſine iniuria creatoris, non tenetur, rigoroſe loquendo, aliquam ex conuerſis ducere, quia nulla eſt verè coniux, excepta prima, Bonacina *punct.* 10. *num* 7. Leander *quæſt.* 9. *&* 10.

10. Quæres: An ſicut Deus diſpenſauit, vt vnus homo acciperet plures vxores, ita diſpenſare potuerit, vt vna mulier acciperet plures viros. Certum eſt, nunquam cum illis fuiſſe diſpenſatum, & iure Diuino hoc illis eſſe prohibitum, vt conſtat ex 1. Corinth. 7. *His autem, qui Matrimonio coniuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, Vxorem à viro non diſcedere, quòd ſi diſceſſerit manere innuptam, aut Viro ſuo reconciliari*; Si enim ſeparata à viro debet manere innupta, nec poteſt alteri nubere, multò minùs poterit plures ſimul retinere viros, & pluribus nubere; an verò poſſit in hoc Deus diſpenſare, negat Roſignol. *num.* 5. vbi citat D. Thomam, & D. Auguſtinum, quia eamdem fęminam habere ſimul plures viros eſt contra prima præcepta iuris naturæ, & contra primarium finem matrimonij, cum ſit contra generationem, & prolis educationem, ad quam ex primaria ſua inſtitutione ordinatur Matrimonium, ſiquidem ex commixtione ſeminum plurium virorum impeditur generatio, vt patet in Meretricibus, et impeditur honeſta, & bona educatio prolis propter illius incertitudinem, cum nulli conſtet, cuius ſit filius, et alia plurima ſequerentur incommoda, propter quæ nunquam fuit cum illis diſpenſatum. His tamen non obſtantibus, alij meliùs tenent, Deum poſſe diſpenſare, vt vna mulier plures viros ſimul habeat. Ratio eſt, quia Deus, tamquam ſupremus Dominus corporum omnium, poteſt vxori concedere facultatem, vt validè, et abſque iniuſtitia mariti ſui corporis dominium concedat alijs, et ab eis recipiat dominium corporum ipſorum, qua ratione, cum ſingulis validum maneret matrimonium, ita Sanchez *lib.* 7. *diſp* 8. *n.* 15. Hurtado *diſp.* 9. *diff.* 1. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 29. Petrus de Ledeſma *de Matrim. quæſt.* 65. *art.* 2. *dub.* 2. Leander *q.* 7. Ant. à Spiritu S. *num.* 514.

DVBIVM II.

Qualis certitudo de Morte coniugis requiratur, vt ſuperſtes poſſit aliud inire Matrimonium.

11. LIcitas eſſe ſecundas, et tertias nuptias ſucceſſiuè cõtractas poſt mortem prioris coniugis, apertè conſtat ex Apoſt. Rom. 7. *Quæ ſub viro eſt Mulier, viuente, viro alligata eſt legi, ſi autem mortuus fuerit vir eius, ſoluta eſt à lege viri, vt non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro*, et 1. Corinth. 7. *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir eius viuit, quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt, cui vult nubat, tantùm in Domino*, ita etiam definitum fuit in Concil Nicæno *can.* 8., et in Florent. *in inſtruct. Armen.* et in cap. *ſuper illa* cap. *Cum ſecundum Apoſtolum* de ſecundis nuptijs, et in cap. *Aperiant* 31. *q.* 1. *Libera voce proclamo, non damnari in Eccleſia bigamiam, imò nec trigamiam, & ita licere quinto, & ſexto, & vltra, quomodo & ſecundo marito nubere*. Idem habet D Hieron. in Apolog. ad Pamach. *Non damno*, inquit, *bigamos, imò nec trigamos, & ſi, dici poteſt, Octogamos*, ſi quid autem in contrarium ſtatutum fuit per leges ciui-

les,

Digitized by Google

les, correctum eſt per leges Eccleſiaſticas: quare dicendum eſt, ſecundas, et tertias nuptias poſt mortem prioris coniugis eſſe licitas, prout definitum eſt, ac tenet praxis Eccleſiæ, communis fidelium vſus, et Doctores communiter: ſolùm ergo quæritur, qualis certitudo requiratur de morte prioris coniugis ad hoc, vt quis licitè, et validè tranſire poſſit ad ſecundas nuptias.

12. Reſp. non ſufficere probabilem ſolùm exiſtimationem, ſed requiri moralem certitudinem, id eſt tantam quanta iudicio prudentis ſufficit ad credendum, priorem coniugem certò mortuum eſſe, colligitur ex cap. *In præſentia* de Sponſal. ibi *nec auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuncium recipiant de Morte virorum*; id eſt certam notitiam & cap. *Dominus* de ſecundis nuptijs; *Nullus ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quòd ex hac vita migrauerit Coniux*: non poteſt autem conſtare de illius morte, niſi de illa habeatur notitia moraliter certa. Ratio eſt, quia in rebus valdè grauibus, & vbi imminent magna damna, nullus vir prudens, maximè ſine neceſſitate, duci debet ſola probabili exiſtimatione, cum periculo magni incommodi, ſi res aliter ſe haberet, ſed ex matrimonio taliter contracto ſequi poſſunt magna incommoda, & periculum æternæ damnationis, ſi fortè coniux non eſſet mortuus; ergo celebrari non poteſt cum ſola probabilitate mortis, ſed requiritur notitia moraliter certa, ita Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 46. *num.* 6. Auerſa *q.* 14. *ſect.* 3. Roſignol. *pranot.* 15. *num.* 7. Bonacina *punct.* 10. *num* 12. Candid. *diſquis.* 28. *art.* 10. *dub.* 7. Trullench. *de Sacram. lib.* 7. *c.* 9. *dub.* 14. *num.* 9. Leander *q.* 11. Valentia *tom.* 4. *diſp.* 10. *q.* 2. *p.* 2. Pontius *lib.* 7. *cap.* 53. *num.* 3. Villal. *tom.* 1. *tract.* 1. *diff.* 25. *num.* 2.

13. Hinc ſequitur, non ſufficere abſentiam viri per multos annos abſque eo quòd de illo habeatur notitia, quia longa abſentia multorum annorum non facit certitudinem moralem de morte coniugis, vt habetur expreſſè in d. cap. *In præſentia de Sponſal.*, vbi conſultus Summus Pontifex, an mulieres, quæ viros ſuos cauſa captiuitatis, vel peregrinationis abſentes vltra ſeptennium præſtolatæ ſunt poſſint nouum contrahere matrimonium, ſic reſpondet; *Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd quantocumque annorum numero, ita remaneant, viuentibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè conuolare, nec permittas authoritate Eccleſiæ contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum.*

Nec ſufficit ſola fama teſtificans de morte viri, nam illa ex falſo, & incerto, ac fallaci authore ſæpe oriri ſolet, & ex ſola aliquando ſuſpicione, vt ex Bartolo probat Pontius *lib.* 7. *cap.* 53.; bene tamen poteſt ſufficere, ſi alijs adminiculis, & coniecturis adiuuetur, nam fama, & teſtificatio de auditu, coniuncta cum alijs coniecturis facit rem ſatìs moraliter certam, & poteſt comprehendi ſub nomine certi nuncij, vt docent Auerſa *ſect.* 3. Leander *quæſt.* 13. Sanchez *num.* 15. Roſignol. *num.* 8. Bonacina *num* 13. docentes, quòd adminicula, quibus debet fama adiuuari, ſunt longa abſentia, & vniuerſalis fama illius loci, in quo coniux morabatur, mortem eius conteſtans, ſi vir fuerit prælium ingreſſus, & non ampliùs comparuit, & fama eſt, ipſum perijſſe, aut quando per literas eorum, qui prælio interfuerunt acceptum eſt, ipſum fuiſſe mortuum. Si Coniux erat valde ſenex, aut ægræ valetudinis, & diù abfuit; ſi captus fuit ab hoſtibus, nec indè quæſita eius redemptio; ſi nauis fuit ſubmerſa, & pauci ſalui ſint; Hinc fit, in caſibus particularibus ſtandum eſſe iudicio prudentis, qui pro qualitate famæ, & circumſtantiarum iudicare poterit, ſi mors ſit moraliter certa, ita Sanchez *diſp.* 46. *num.* 7. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 13. §. 1. *num.* 8. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 6. *num* 4., et alij communiter.

14. An verò ſufficiat vnus teſtis de viſu affirmans mortem Coniugis, vt alter poſſit ad ſecundas nuptias tranſire, affirmant Hoſtien. cap. *In præſentia* de ſponſalib., et ibi Abbas *n.* 6. VeraCrux 1. *p. ſpecul. art.* 42. *conſul.* 1. Guttierez *cap* 51. *n.* 3. Rebell. *lib.* 3. *de Matrim. q.* 13. ponderantes illa verba Textus, *donec certum nuncium recipiant*, non dicitur certos nuncios, vnde ſatìs eſt vnus nuncius, & vnus teſtis. Alij communiter negant, quia ſi in alijs rebus minoris ponderis dictum vnius teſtis non ſufficit, multò minùs in hac re adeò graui, in qua agitur de animæ periculo, Sacramenti irritatione, & infamia fœminæ ſecundò nubentis; Nec obſtant verba Textus, nam ly *certum nuncium*, non ſumitur maſculinè, quaſi pro vno teſte, ſed neutrè pro notitia certa, iuxta formam iuris, quæ haberi non poteſt, niſi per duos teſtes; ſed meliùs dicendum eſt, ſufficere vnum teſtem, ſi adſint alia adminicula, et coniecturæ, de quibus dictum eſt num. præcedenti, quia quando probatio integra, et plena adhiberi nequit, ſatìs eſt, ſi plena fiat per coniecturas, *l. Non omnis* §. *à barbaris ff. de re militari*, ita Sanchez *num.* 12. Leander *quæſt.* 14. Auerſa *ſect.* 3. Bonacina *num.* 16. qui benè addunt, poſſe mulierem tranſire ad ſecundas nuptias, quando ipſa ſola certò cognoſcit virum ſuum eſſe mortuum, quia morientem vidit, quamuis eius mortem probare non poſſit, quia ſola interfuit, quod quidem valet pro foro conſcientiæ, non pro foro externo, in quo dictum illius non ſufficit, Villalob. *tract.* 1. *diff.* 25. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 13. §. 1. *num.* 7.

15. Quæres: An ſit validum matrimonium contractum à coniuge ſinè ſufficiente diligentia, & certitudine de morte prioris coniugis, qui tamen re vera mortuus erat. Reſp. ipſum peccaſſe lethaliter, quia ſe expoſuit periculo nulliter contrahendi, & ſucceſ-

ſiuè manendi in adulterio, Matrimonium tamen fuiſſe validum, quia re vera contractum fuit abſque impedimento poſt mortem prioris coniugis; dummodo tamen contrahens bona fide crederet, ſe poſſe contrahere, nam ſi crederet, ſe non poſſe contrahere, inualidum erit Matrimonium defectu conſenſus, per ea, quæ diximus ſupra *cap. 5. dub. 5.*, & *cap. 10. dub. 3.* Si verò mala fide contraxit, dubitans de morte coniugis, non poteſt petere debitum, quamuis poſſit illud reddere, vt cum alijs notat Bonacina *num. 17.*

16. Quæres 2. An qui poſt ſufficientem diligentiam, & moralem certitudinem de morte coniugis, nouum Matrimonium contraxit, ſit reſtituendus priori coniugi, ſi appareat, ipſum eſſe viuum. Reſp. affirmatiuè, vt habetur in cap. *ſi virgo 34. q. 2.* cap. *Dominus* de ſecundis nupt. ibi, *ſi poſt hoc de prioris coniugis vita conſtiterit, relictis adulterinis amplexibus, ad priorem coniugem reuertatur*, & cap. *Cum per bellicam 34. q. 1.* dicitur compellendas eſſe mulieres, vt relinquant nouos viros, & redeant ad priores, quando adhuc viui reuertuntur. Ratio facilis eſt, quia, viuente priori coniuge, ſecundum Matrimonium eſt nullum, & indè mulier, poſtquam habuit certam notitiam de vita prioris coniugis, non poterit ampliùs nec petere, nec reddere debitum ſecundo viro, quia re vera non eſt Maritus; ſi autem ſolùm dubium conſurgat de vita præcedentis viri, faciendà eſt diligentia pro inueniendà veritate, & interim poterit mulier reddere, ſed non petere debitum, ne ſe exponat periculo adulterandi, poteſt tamen reddere coniugi ſecundo petenti, quia, dum non conſtat de morte prioris coniugis, ſecundus remanet in bona fide, & ius habet petendi; de quo redibit ſermo, & ita tenent Bonacina *num. 17.* Roſignol. *num. 10.* Leander *q. 17.*

17. Filij, qui naſcuntur ex ſecundo Matrimonio, durante bona fide parentum, non ſunt ſpurij, ſed legitimi, & ſunt capaces ſucceſſionis bonorum, honorum, graduum, & dignitatum, tum in ſæculo, tum in Eccleſia, vt habetur cap. *Cum inter*, cap. *Perlatum*, cap. *Quod nobis*, cap. *ex tenore*, Qui filij ſint legitimi, ex quo vlt. cap. conſtat, ſufficere bonam fidē vnius Parentis, quamuis alter dolosè, & mala fide contraxiſſet, vt expreſſè docet Auerſa *q. 22. ſect. 2*; requiritur tamen, quòd matrimonium ſit publicè celebratum in facie Eccleſiæ, præmiſſis denunciationibus, & quòd bona fides, vel vtriuſque, vel alterius coniugis durauerit vſque ad conceptionem prolis, ſecus non cenſetur legitima.

DVBIVM III.

An, & qualis Impotentia dirimat Matrimonium.

18. IMpotentia dirimens Matrimonium eſt inhabilitas ad carnalem copulam requiſitam ad generationem; cum enim Matrimonium per ſe primò ſit ordinatum ad prolis generationem, quæ naturaliter haberi non poteſt ſine carnali copula cum effuſione ſeminis intra vterum Mulieris, habilitatem requirit in contrahentibus ad talem copulam, & indè inhabiles ad illam efficiuntur inhabiles ad Matrimonium. Hæc impotentia multiplex eſt, alia perpetua, quæ nullo vnquam tempore, nulla humana vi tolli poteſt citra miraculum, aut citra peccatum, aut citra periculum mortis; alia temporalis, quæ arte humana, aut remedijs Eccleſiæ auferri poteſt, vt habetur cap. *Fraternitatis*, de frigid., & maleſ. ibi. *Nos tamen perſpicaciter attendentes, quòd impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum Miraculum per opus humanum, abſque corporali periculo potuit remoueri, ſententiam diuortij per errorem, licèt probabilem, nonnnus eſſe prolatam.* Alia eſt impotentia abſoluta reſpectu omnium; alia reſpectiua, per quam aliquis eſt impotens, habito reſpectu ad certas quaſdam perſonas, ſed potens reſpectu aliarum: ſic poteſt aliquis eſſe maleficiatus reſpectu vnius dumtaxat fœminæ, & fęmina poteſt eſſe naturaliter arcta, reſpectu quorumdam, ſed non omnium virorum, ſicut etiam poteſt aliquis eſſe impotens reſpectu Virginum, non verò reſpectu viduarum, & corruptarum.

19. Rurſus impotentia alia eſt naturalis, & ab intrinſeco, alia accidentalis, & ab exintrinſeco; naturalis verò, alia prouenit ex defectu ætatis, alia ex defectu caloris in viro, quando ob innatam frigiditatem non poteſt habere congreſſum cum muliere, alia ex defectu membrorum ad vſum coniugij deſeruientium, vel etiam quando ex nimio calore impeditur congreſsus, & immiſſio ſeminis intra vas fœminæ: accidentalis, alia eſt ab homine, vt contingit in caſtratis, & membro abſciſſis, alia proueniens ex arte Dęmonis, & dicitur maleficium: alia denique eſt impotentia ſuperueniens matrimonio iam contracto, alia illud antecedens; his breuiter præmiſſis, videndum eſt, quænam impotentia, & quonam iure dirimat matrimonium.

20. Reſp. Impotentia perpetua, & abſoluta præcedens vſum matrimonij, illud dirimit non ſolùm iure Eccleſiaſtico, ſed etiam iure naturali; colligitur ex toto tit. de frig., & maleſ., et cap. 1. 33. *quæſt.* 1. Ratio eſt, quia matrimonium eſſentialiter conſiſtit in mutua traditione corporum ad vſum matrimonij, ſeu quatenus ad eum vſum potentiam habent; qui autem

Digitized by Google

autem corpus habet ineptum ad talem vſum, non poteſt validè conrrahere, quia non poteſt alteri rradere corpus aptum ad vſum matrimonij. Conf. quia nemo poteſt obligari ad impoſsibile, *l. impoſſibilium ff. de regulis iuris*, & cap. *Nemo ad impoſſibile*, de reg. iuris in *6.*, ſed ex matrimonio naſcitur obligatio ad vſum coniugij; ergo nemo poteſt illud contrahere, qui eſt impotens ad talem vſum, licèt enim ſeparari poſſit vſus à dominio, & copula actualis à Matrimonio, non tamen poteſt ſeparari facultas, & pòtentia ad copulam, nec tradi poteſt dominium, quando vſus eſt impoſſibilis, & ita tradunt Doctores communiter, Sanchez *lib. 7. diſp. 92., & 98.* Roſignol. *prænot. 17. num. 4.* Ledeſma *q. 58. art. 1. dub. 7.* Henriq. *lib. 12. cap. 7.* Bonacina *q. 3. punct. 13. num. 12.*

21. Quod verum eſt, non ſolùm quando alteri comparti erat ignota impotentia, ſed etiam quando erat nota, & cognita, ſiquidem ignorantia, aut ſcientia illius impotentiæ, non illam tollit, nec reddit corpus habile ad vſum coniugij, et ſic nihil refert ad validitatem Matrimonij, quod apertè decernitur cap. *Conſultationi*, de frig., & maleſ.; ibi enim ſermo eſt de viro, qui ſcienter cum arcta contraxerat, & tamen Pontifex ait, non poſſe illam habere vxorem, idemque iudicauit Sixtus V. in ſua Conſtit. 59. incipiente; *Cum frequenter* vbi declarauit nulla, & irrita Matrimonia Eunuchorum, ſiuè contracta cum ſcientia, ſiuè cum ignorantia, dum ait; *Committimus fraternitati tuæ, & mandamus, vt Coniuges prædictos, & alios quoſcumque Eunuchos, & ſpadones vtroque teſte carentes, cum quibuslibet Mulieribus, ſiuè ignorantibus, ſiuè ſcientibus contrahi prohibeas, eoſque ad Matrimonia contrahenda inhabiles authoritate noſtra declares*, ita tenent Nauar *in ſum. cap. 22. num.* 60. Coninch. *diſp. 31. dub. 7. num.* 79. Roſignol. *prænot. 17. num. 5.* Bonacina *num. 12.*

22. Reſp. 2. Impotentia perpetua ſuperueniens Matrimonio non illud dirimit, & quidem ſi ſuperueniat Matrimonio iam conſummato res eſt certa apud omnes, cum illud ſit omnino indiſſolubile, vt ſupra ſuo loco diximus. Si verò impotentia ſuperueniat poſt Matrimonium ratum, ſed non conſummatum, admittunt plures, illud dirimi, & ſolui, quia ſic videtur colligi cap. *ex litteris* de frig., & maleſ. vbi Pontifex cuidam viro concedit, vt poſſit aliam vxorem ducere, eò quòd primæ vxori ante conſummatum Matrimonium ſuperuenerit impotentia ad copulam: *Quia Mulier tam grauem infirmitatem contraxit, vt omnino viro ſit facta inutilis, & inſtrumentum eius impeditum, ita quòd vir ei commiſceri non poteſt*, & cap. *Quod propoſuiſti 32. q. 7. ſi Mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, ille, qui ſe non poterit continere, nubat magis, non tamen ſubſidij opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit*, et 33. q. 1. in ſumma concluditur. *Antequam coniugium confirmetur*, id eſt conſummetur, *impoſſibilitas Officij*, ideſt copulæ *ſoluit vinculum coniugij*, ita Gratianus, Carrerius, et alij apud Sanchez *lib. 7. diſp.* 102.

23. Dicendum tamen eſt, impotentiam nō dirimere, quando ſuperuenit Matrimonio, ſiuè rato, ſiuè conſummato, ſic habetur ex cap. *hi, qui 32. q. 7.* vbi generaliter definitur, pe nullam impotentiam ſuperuenientem Matrimonium dirimi. Ratio eſt, quia non ſolùm Matrimonium conſummatum, ſed etiam Matrimonium ratum eſt ex natura ſua indiſſolubile, erit tamen cauſa ſufficiens, vt Pontifex in illo diſpenſet, iuxta ea, quæ diximus ſupra *cap. 4. dub. 5.*, ita cum Sanchez, et Dicaſtillo tenet Ant. à Spiritu S. *num.* 432. Nec obſtant Textus in contrarium allati, qui loquuntur de impotentia deprehenſa, ac detecta poſt matrimonium ratum, quamuis fuerit à natura, et antecedens matrimonium, vt benè aduertit Auerſa *quæſt. 13. ſect. 4.* vbi etiam notat, ea, quæ vltimo loco adducuntur, non eſſe verba Canonis, ſed Gratiani, cuius ſententia communiter reprobatur.

24. Reſp. 3. Impotentia ſolùm temporalis non dirimit matrimonium, ex cap. *Fraternitatis* de frig., et maleſ., et alijs iuribus tenent Doctores communiter, in quibus conceditur certum tempus ad experiendum, et videndum, an impotentia ſit temporalis, vel perpetua, vt conſtet de nullitate, ſeu valore matrimonij, et iubetur inſtaurari matrimonium diſſolutum, ſi poſtea inueniatur, impotentiā fuiſſe temporalē, non perpetuam. Ratio eſt, quia impotens ſolùm ad tempus poteſt fieri potens, & tradere nunc dominium ſui corporis ad vſum matrimonij ponendum tempore habili; excipitur tamen impotentia proueniens ex defectu ætatis, quæ iure Eccleſiaſtico interim dirimit matrimonium. Si poſt contractum matrimonium dubitetur, an impotentia ſit temporalis, an perpetua Coeleſtinus III. in cap. *Laudabilem* de frig., & maleſ. aſſignat triennium pro experimento, quo tranſacto, ſi non potuit conſummari, indicit ſeparationem, vt inferiùs explicabimus.

DVBIVM IV.

An inter perpetuò Impotentes dari poſſit Matrimonium validum ad caſtè viuendum.

25. Certum eſt, Coniuges, qui, contracto matrimonio, inueniuntur impotentes ad illud conſummandum, poſſe amicabiliter ſimul conuiuere, tamquam frater, et Soror citra periculum incontinentiæ, quia hoc eis conceditur, cap. *Conſultationi*, de frig., & maleſ. vbi Lucius Papa viris, qui contraxerant cum fœminis impotentibus ad copulam, concedit; *vt quas tamquam vxores habere non poſſunt, habeant vt Sorores*; Similiter Cœleſtinus

Digitized by Google

nus Papa can. *Laudabilem*, eod tit. ait; *ſi ambo conſentiant ſimul eſse, vir eam, etſi non vt vxorem, ſaltem vt ſororem habeat*, & Gregor. Papa cap. *Requiſiti* 33. *q.* 1. inquit; *ſi non poteſt ea vti pro vxore, habeat vt Sororem*: Poteſt etiam inter impotentes iniri quoddam ſocietatis genus, quo ſimul habitantes ſe inuicem obligent ad mutua obſequia, vt fœmina inſeruiat viro, & ſic illi alimenta miniſtret, ea ratione, qua poſſunt inter ipſos iniri alij contractus ciuiles, dummodo tamen abſit periculum incontinentiæ.

26. Dubium eſt: An poſſit inter illos conſiſtere verum Matrimonium, non ad finem habendi copulam, ſed ad finem caſtè viuendi, & in ordine ad naturalem vitæ ſocietatem. Affirmant Palud *in 4. diſt.* 34. *q.* 2. D. Anton. 3. *part. tit.* 1. *c.* 22. §. 3. VeraCrux 1. *part. ſpecul. art.* 38. Petrus Soto *lect.* 5. *de Matrim. cap.* 8. Medina *lib.* 5. *de contin. cap.* 74., & alii, quos affert, & ſequitur Baſilius Pontius *lib.* 7. *cap.* 56., *& ſeqq.*; & probabile putat Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 75. Ratio eſt, quia cum impotentia perpetua ſtare poteſt tota eſſentia Matrimonij, quæ tota conſiſtit in mutua coniunctione animarum inter perſonas diuerſi ſexus in ordine ad naturalem vitæ ſocietatem, quæ vtrique coniunctio animorum ſtare poteſt inter impotentes ſinè ordine ad copulam, ſi contrahant Matrimonium, ſcientes impotentiam, in ordine ad caſtè viuendum. Deinde, quia cum vſus diſtinguatur à dominio, tradi poteſt dominium abſque vſu, adeòque poteſt inter impotentes tradi dominium corporum, quamuis vſus ſit impoſſibilis: ſicut habentes votum caſtitatis tradunt dominium ſuorum corporum in Matrimonio, ſed ſine ordine ad vſum. Conf quia impotentia, ſi ſuperueniat Matrimonio, non illud dirimit, quando permanet diuerſitas ſexus; ergo nec illud dirimit impotentia antecedens, nam ita contrariatur eſſentiæ Matrimonij impotentia ſubſequens, ſicut impotentia antecedens; ergo ſi illa non deſtruit eſſentiam matrimonij, ſed ſtare poteſt cum validitate Matrimonij, ita etiam iſta.

27. Reſp. inter impotentes, quamuis conſcios talis impotentiæ, non poſse validum conſiſtere matrimonium, nec etiam ad caſtè viuendum; ſic enim habetur ex communi ſenſu totius Eccleſiæ, praxi fidelium, & anthoritate Doctorum tum Canoniſtarum, tum Theologorum abſolutè dicentium, impotentiam eſse impedimentum dirimens matrimonium, nulla facta diſtinctione, an fuerit contractum ad caſtè viuendum, vel ad carnales actus exercendos, an impotentia fuerit antea cognita, vel non. Ratio eſt, quia eſsentia matrimonij ſaluari non poteſt cum tali impotentia, nam matrimonium eſsentialiter conſiſtit in eo, quòd vir, & fœmina ſibi inuicem tradant ius, & dominium in propria corpora, in ordine ad carnalem copulam; qui autem habet phyſicam impotentiam ad illam, non poteſt tradere, nec accipere dominium, & ius ad carnalem copulam, quæ eſt impoſſibilis; quamuis enim poſſint coniuges abſtinere à tali copula, & contrahere animo, & obligatione inuicem data, ab illa abſtinenda, eſſentia tamen Matrimonij neceſſariò importat, vt habeant ius, & dominium ad illam, quod habere non poſsunt, quando copula eſt impoſſibilis, vnde remanet etiam impoſſibile Matrimonium, quod ſine ſua eſſentia ſtare non poteſt: idque indicauit Sixtus V. in ſua Conſtit. edita contra Eunuchorum coniugia, vbi abſolutè definit abſquè vllo reſpectu ad hunc, vel illum vſum, Matrimonia cum Eunuchis ſcienter contracta eſse nulla, & irrita, quia *Secundùm Canonicas ſanctiones, & naturæ rationem, qui frigidæ naturæ ſunt, & impotentes, iidem minimè apti ad Matrimonia contrahenda reputantur*. Nec obſtat, ſi dicas, contrahentes cum impotentia cognita cedere iuri ſuo, nam cedere non poſſunt, ſalua remanente eſsentia Matrimonij.

28. Conſ. quia, ſi validum eſset Matrimonium contractum inter impotentes ad caſtè viuendum abſque iure ad copulam, poſset etiam contrahi inter affines, & conſanguineos, inter quos Matrimonium ab Eccleſia prohibetur ſolùm in ordine ad carnalem copulam, non ad caſtè viuendum, immò etiam poſset contrahi inter Patrem, & Filiam, poſset idem homo habere plures vxores, vnam ad caſtè viuendum, & alteram ad carnalem copulam exercendam: adde, quòd illud Matrimonium, nec eſset Sacramentum, nec indiſsolubile, quæ, & ſimilia ſatìs oſtendunt impoſſibilitatem talis Matrimonij ad caſtè viuendum, & ita tenent Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 97. *num.* 2. Coninch. *num.* 79 Candid. *diſp.* 28. *art.* 13. *dub.* 25. Hurtad. *diſp.* 22. *diff.* 4. Auerſa *quæſt.* 13. *ſect.* 1. Villalob. *tract.* 14. *diff.* 18. *num.* 17. Palaus *punct.* 14. §. 6. *num.* 3 Leander *diſp.* 21. *q.* 14. Andreas à Matre Dei cap. 12. *punct.* 9.

29. Nec obſtant in contrarium adducta; nam eſsentia Matrimonij neceſsariò importat coniunctionem animarum, ſed cum traditione mutuæ poteſtatis ad copulam, quæ, ſi eſt impoſſibilis, reddit impoſſibile matrimonium: Poteſt tradi dominium abſque vſu, non tamen abſque poteſtate, & poſſibilitate vtendi. Non diſsoluitur matrimonium per ſubſequentem impotentiam, quia traditio corporis, cum poteſtate ad copulam eſt de eſsentia matrimonij in fieri, nam debet eſse poſſibilis copula, dum celebratur Matrimonium, vt tradi, & acceptari poſſit dominium, & poteſtas, non tamen in facto eſse, quia, ſemel tradita poteſtate, remanet matrimonium indiſsolubile, & per accidens eſt, quòd ampliùs non poſſit exerceri copula; ſicut id, quod venditur ad aliquem vſum, non irritat venditionem, ſi poſt illam reddatur inutile ad vſum: plura etiam requi-

ruatur

runtur ad eſſentiam rei, quàm ad conſeruationem, & in præſenti obligatio reddendi debitum requiritur ad matrimonium in fieri, non in conſeruari, & in continuatione.

30. Quæres: An, qui conſcius ſuæ impotentiæ inualide Matrimonium contraxit, teneatur fœminam deceptam habere, vt Sororem, & illam alere. Reſp. ipſum peccare mortaliter propter iniuriam, quam facit, tum Sacramento, quod nulliter contrahit, tum fœminæ deceptæ, non tamen teneri ſub præcepto, ipſam alere, & habere, vt Sororem. Ratio eſt, quia re vera Matrimonium eſt irritum, & ſic non poteſt vir ex vi illius obligare ad fęminam alendam, & habendam, vt Sororem, quamuis poſſint ita ſimul conuiuere, vt dictum eſt ſupra.

DVBIVM V.

An Impotentia ſeminandi intra vas dirimat Matrimonium, vbi de Senibus, & Eunuchis.

31. IMpotentia ſeminandi intra vas prouenire poteſt, aut ex defectu ætatis, vt contingit in ſenibus, & pueris, aut ex defectu partium generationi inſeruientium, vt in Eunuchis, & Caſtratis, aut ex abundantia caloris præproperè ſemen effundenti, & quæritur; an talis impotentia matrimonium dirimat, negant nonnulli, volentes, ſufficere ad validitatem Matrimonij potentiam penetrandi, vas, etiamſi deſit potentia ſeminandi, nam taliter impotenres poſſunt ſatisfacere fęminæ, ſicut Mulier ſatisfacit viro, ſiuè reſoluat ſemen, ſiuè non, ita tenent Gloſſ. fin. in cap. *bi qui* 32 *q.* 7. Vgolin. *de Matrim. cap.* 19. & alij, quos tacito nomine, referт Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 5.

32. Reſp. 1. ad validitatem matrimonij non ſufficere potentiam vas penetrandi, niſi etiam adſit porentia ſeminandi intra illud. Ratio eſt, quia ad validitatem matrimonij requiritur copula, per quam coniuges fieri poſſint vna caro, ex cap. *Laudabilem* de frig., & malef., at ſola penetratio vaſis abſque ſeminatione intra illud non eſt ſufficiens, vt coniuges fiant vna caro; ergo non eſt ſufficiens, vt validum fiat matrimonium, ita Palud., D. Antonin., Veracrux, Petrus de Ledeſma, Valentia, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 17. *num.* 7. Bonacina *q.* 3. *punct.* 13. *à num.* 14. Candid. *diſquiſit.* 28. *art.* 13. *dub.* 8. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 7. Sanchez *diſp.* 72. *num.* 7. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 14. §. 2. *num.* 1. Anton. à Spiritu S. *num.* 436.

33. Quod verum eſt, etiamſi vir fortè debilis, & frigidus, aut nimis calidus potens ſit ſeminare in ore vaſis, & ſemen per matricis attractionem, aut arte aliqua abſque penetratione recipiatur intra vas, quia ſemper verificatur impotentia ad ſeminandum, ea ratione, qua inſtitutum eſt à natura, vt coniuges fiant vna caro, ſecus rarò, aut numquam impotentia dirimeret matrimonium, quia ferè ſemper vir poteſt effundere ſemen in ore vaſis: Deinde, quia illa ſeminatio per ſe eſt illicita, quia eſt ſeminatio extra vas, & ita potentia ad ſic ſeminandum cenſenda eſt impotentia, cum non ſit potentia ad actum honeſtum, & licitum. Nec obſtat, quòd per illam immiſſionem ſeminis virilis abſque penetratione, ſequi poſſit generatio, nam iſta ſequitur modo extraordinario, & indebito præter ordinem à natura inſtitutum, & proinde non ſufficit ad validandum matrimonium, vt docent Roſignol. *num.* 8. Palaus *num.* 1. Sanchez *diſp.* 99. *num.* 37. Hurtado *diſp.* 22. *diff* 3. Leander *diſp.* 21. *q.* 10. Candidus *ſupra dub.* 10.

34. Si autem fœmina eſſet impotens ad ſeminandum, quamuis viri congreſſum, & ſemen admittat, inualidum eſſe matrimonium tenent Hurtado *diff.* 5. Auerſa *q.* 13. *ſect.* 2., & illi, qui volunt, ſemen fęmineum neceſſarium eſſe ad generationem, de quibus diximus ſupra *cap.* 4. *dub.* 7. *num.* 52. & *cap.* 13. *dub.* 1. *num.* 3. quia adeſt impotentia ad perficiendam copulam conſummatam per commixtionem vtriuſque ſeminis ad generationem requiſiti: validum eſſe tenent, qui negant, ſemen fœmineum neceſſarium eſſe ad generationem, etiamſi valde conferat Nauar. *lib.* 4. *conſil. tit. de frigid.*, *& malef. conſil.* 3. *in priori edit.*, *& conſil.* 2. *in poſt.* Henriq. *lib.* 12. *cap.* 7. *num.* 4. Bonacina *punct.* 13. *num.* 14. Guttierez, Ledeſma, Barboſa, & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 92. *num.* 9.

35. Non ſolùm ex frigiditate, ſed etiam ex nimio calore contingere poteſt, quòd vir ſeminare non valeat intra vas, quatenus congreſſum tentans præproperè ſemen effundat extra; & quidem ſi numquam ſpes ſit debitè congrediendi, & conſummandi, quod rarò, aur ferè numquam contingit, inualidum erir matrimonium propter talem impotentiam, at ſi vir, poſt effuſum ſemen extra vas in prima copula, adhuc potens ſit complere actum coniugalem, & ſeminare intra vas, non erit inualidum matrimonium, nec prima effuſio erit peccatum, vtpotè contingens per accidens, & præter intentionem, dum ille vtitur iure ſuo, & dat operam rei licitæ, & ſecundùm ſe honeſtæ, vt docent Ant. à Spiritu S. *num.* 440., & Roſignol. *prænot.* 17. *num.* 22.; Nec etiam erit inualidum, ſi ſpes ſit, quòd ex nimio calore ſemen effundens extra vas, creſcente ætate, & decreſcente calore, ſit debitè congreſſurus, ſinè effuſione extra vas, quia talis impotentia non eſſet perpetua.

36. Reſp. 2. Eunuchos, ſeu caſtratos vtroque Teſticulo non poſſe validè marrimonium inire, ſic definitum eſt à Sixto V. in ſua Conſtit. data ad Nuncium in Hiſpania Anno domini 1587. die 27. Iunij ſub his verbis; *Committimus*

fra-

fraternitati tuæ, & mandamus, vt coniugia per dictos, & alios quoscumque Eunuchos, & ſpadones vtroque teſte carentes, cum quibuslibet mulieribus defectum prædictum, ſiuè ignorantibus, ſiuè etiam ſcientibus contrahi prohibeas, eoſque ad Matrimonia quomodocumque contrahenda inhabiles authoritate noſtra declares, & infra, *& Matrimonia ipſa ſic de facto contracta nulla, irrita, & inualida eſſe decernas*. Ratio facilis eſt, quia Spadones huiuſmodi nequeunt verum ſemen emittere, per quod fiant vna caro, prout ad validitatem matrimonij requiritur, quamuis emittant humorem quemdam aqueum à vero ſemine ſubſtantialiter diuerſum, atque adeò inſufficientem ad generationem, & validitatem Matrimonij; ſecus tamen dicendum venit, ſi vno tantùm teſte ſint priuati, nam hi poſſunt generare, prout experientia conſtat, ſic Sanchez *num.* 14. Bonacina *num.* 19. Candidus *dub.* 11. Roſignol. *num.* 37. Hurtadus, & alij Doctores communiter.

37. Nec obſtat, ſi dicas, ſpadones non poſſe quidem conſequi finem primarium Matrimonij, ſcilicet generationem prolis, poſſe tamen ſecundarium, ſcilicet ſatisfacere concupiſcentiæ mulieris, quod videtur ſufficiens pro validitate Matrimonij: non obſtat, inquam, nam facile negatur conſequentia, non ſolùm quia valor Matrimonij non debet ſeparari ab illius fine primario, quantùm ad hoc, quòd poſſint coniuges copulari per ſe ad gignendam prolem, ſed etiam quia finis ſecundarius debet eſſe ſatisfacere concupiſcentiæ per copulam per ſe aptam ad generationem prolis, cuiuſmodi non eſt copula ſpadonum, qui carent vero ſemine.

38. Reſp. 3. Senes etiam decrepiti validè poſſunt Matrimonium contrahere, ſi non obſtet, niſi titulus ſenectutis, ſecus ſi ſint ita exhauſti, vt ampliùs non poſſint habere copulam cum vxore, nec ad illam vlla ope, ſeu medicamento iuuari. Prima pars facilè conſtat ex vſu, & praxi vniuerſalis Eccleſiæ nullos ſenes excludentis à matrimonio, quia fortè nullus eſt adeò frigidus ratione ſenectutis præcisè, vt arte, ſeu medicamento non poſſit iuuari ad copulam habendam, & ſic nullus eſt adeò ſenex, qui ratione ſenectutis præcisè non poſſit matrimonium contrahere. Quòd ſi adeò ſit exhauſtus, vt nullo modo poſſit natura, arte, medicamento iuuari ad copulam habendam, tunc erit impotens ad matrimonium, ad cuius validitatem requiritur potentia ad copulam, vt ſupra dictum eſt, ita tenent Sanchez *lib.* 7. *q.* 92. *num* 24. Bonacina *num.* 18. Roſignol. *num.* 44. Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 5. Candid *diſq.* 28. *art.* 13. *dub.* 14. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 14. §. 2. *num.* 5. Guttierez *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 13. Leander *diſp.* 21. *quæſt.* 18. *&* 19., & alij Doctores communiter.

39. Dices: in ſene, quantumuis exhauſto, & debili, remanere radicalem, & ab intrinſeco potentiam ad copulam perfectam, quamuis per accidens ratione ætatis remaneat impedita, ea ratione, qua remanet impedita in infirmo, & moribundo, qui tamen validè poteſt matrimonium contrahere. Reſp. ad validitatem Matrimonij non ſufficere potentiam radicalem, & ab intrinſeco, ſi ſit perpetuò impedita, nec vlla ratione, medicamento, aut arte humana poſſit tolli impedimentum, quia nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile; quando autem copula eſt impoſſibilis, vndecumque proueniat talis impoſſibilitas, nullus poteſt ad illam ſe obligare, nec proinde validè matrimonium contrahere; Nec valet eadem ratio de infirmo, & morti proximo, qui licèt non poſſit pro eo ſtatu copulam habere, attamen ipſius impotentia non eſt ex genere, & modo ſuo perpetua, ac proinde non eſt inhabilis ad Matrimonium, quod etiam contrahere quandoque expedit, vel ad legitimandam prolem antea ſuſceptam ex Concubina, vel ad conſulendum honori fœminæ, & familiæ.

40. Steriles validè poſſunt matrimonium contrahere, ſic inter Abraham, & Saram, inter Zachariam, & Eliſabeth parentes S. Ioannis Baptiſtæ, fuit verum matrimonium, quamuis eſſent ſteriles *Luc.* 2. Ratio eſt, quia ſteriles habent verum ſemen eiuſdem ſpeciei, ac aliorum, qui non ſunt ſteriles, ac proinde poſſunt copulam maritalem habere, & ad illam ſe obligare: Nec obſtat, quòd non poſſint generare, quia hoc non prouenit ex natura ſeminis, quod eſt eiuſdem ſpeciei cum alijs, ſed ex ſpeciali qualitate, & temperamento, & ſic non impeditur prolis generatio per ſe, ſed per accidens, quod non ſufficit ad impediendum matrimonium.

DVBIVM VI.

An Pueri poſſint Matrimonium contrahere.

41. Matrimonium contractum à pueris ante annos pubertatis, id eſt à Maſculo ante 14. Annum, & à Fœmina ante 12., regulariter loquendo, eſt inualidum ex diſpoſitione iuris Eccleſiaſtici, ex cap. *atteſtationes*, cap. *ex litteris*; de deſponſat. impuber. vbi dicitur; pueros ante Annos pubertatis non poſſe contrahere, & cap. *Continebatur eod. tit.* dicitur; puellas non poſſe contrahere ante duodecimum ſuæ ætatis annum. Ratio eſt, quia tunc ſolùm præſumuntur habiles ad copulam; non tamen ante illud tempus prohibentur contrahere iure naturæ, quia impotentia, quæ pro eo tempore illis ineſt non eſt perpetua, ſed temporalis, & ſic inſufficiens ad dirimendum Matrimonium iure naturali; ſi enim perfectum habeant vſum rationis poſſint ſe mutuò obligare, ſibique inuicem dominium tradere in ſua corpora ad copulam exer-

exercendam tempore habili, quando nimirum per ætatem poterunt.

42. Iure etiam Eccleſiaſtico non dirimitur Matrimonium contractum ante annos pubertatis, ſi malitia ſuppleat ætatẽ, id eſt ſi ſint habiles ad copulam, quæ quidem regulariter aduenire ſolet tempore pubertatis, ſed nil obſtat, quin poſſit etiam ante illud tempus aduenire, cap. *de illis* 2. cap. *Puberes*, cap. *vlt. de deſponſat. impuber.*, & ita tenent Doctores communiter dicentes, malitiam tunc ſupplere ætatem, quando Pueri pollent maturitate iudicij ad cognoſcendam vim obligationis, & ſtatus coniugalis, & potentiam habent generandi, ſeu habendi copulam perfectam, cum effuſione ſeminis, vt etiam notauimus ſupra *cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 28. Extra hunc caſum non poſſunt pueri Matrimonium contrahere ante Annum decimum quartum, & fœminæ ante Annum duodecimum, qui quidem anni non ſolùm debent eſſe inchoati, ſed completi; vt clarè conſtat ex Textibus allegatis, præcipuè cap. *ex litteris* ibi; *donec compleat puer annum decimum quartum*: ſufficit tamen vltima dies Anni 14. vel 12. inchoata, vt cum Abbate, Ioanne Andrea, Syluestro, & Tabiena notat Roſignol. *num.* 40.

43. Quòd ſi poſt dictum tempus à lege præſcriptum puer, aut puella nondum ſit potens ad copulam, tunc non valere Matrimonium indicat Gloſſa, cap. *Puberes*, & cap. *Continebatur* de deſponſat. impub., & ibi Abbas *num.* 4. VeraCrux 1. *part. ſpecial. art.* 39. *concl.* 2. verius tamen eſt, illos poſſe validè contrahere, ſi nihil aliud obſtet, quia nullitas Matrimonij proueniens ex defectu ætatis per ſuperiùs dicta, non eſt de iure naturæ, ſed de iure ſolùm Eccleſiaſtico, cum non ſit impotentia perpetua, ſed temporalis, at iura Eccleſiæ ſolùm vetant Matrimonium ante Annum decimumquartum, & duodecimum, non poſt illum, adeòque poteſt poſt illum validè celebrari, dummodo contrahentes ſperent, ſucceſſu temporis ſe poſſe coeundi potentiam habere, vt docent Syluester V. *Matrim.* 5. *q.* 7. Couarr. 4. *decret.* 1. *p. c.* 5. *num.* 2. Roſignol. *num.* 42. Auerſa *q.* 13. *ſect.* 2. Sanchez *lib.* 7. *cap.* 104. *num.* 5. Palaus *punct.* 14. §. 4. *num.* 6.

44. Ad dignoſcendum autem, an illa impotentia ſit temporalis, an perpetua ad, hoc vt conſtare poſſit de validitate Matrimonij, expectandum eſt, quouſque coniuges plenam pubertatem adepti ſint, in viris quidem vſque ad decimum octauum annum, in fœminis vſque ad decimumquartum, quo tempore dicitur plena pubertas; cum enim hominum complexiones diuerſæ ſint, æqnitas poſtulat, ne matrimonij diſſolutio intenietur ob impotentiam, quouſque Coniux non ſit adeptus plenam pubertatem, & perfectum naturæ robur, vt cum Sanchez, Guttierez, & Pontio docet Palaus *num.* 7.; ea autem adepta, ſi nec tunc appareat potentia coeundi, tunc incipit dubitatio de perpetuitate impotentiæ, & computatur tempus experientiæ faciendæ de tali impotentia, prout fieri ſolet in alijs caſibus.

DVBIVM VII.

An Hermaphroditus poſſit Matrimonium contrahere.

45. Hermaphroditus dicitur ille, qui vtrumque habet ſexum, virilem, & fœmineum, & quidem poteſt vtrumque habere ſexum æqualiter, ita quòd in vtroque ſit æqualiter potens: vel inæqualiter, ita vt in illo præualeat ſexus virilis, aut fœmineus, & iudicatur vir, aut fœmina, iuxta ſexum præualentem, ex tex. in *l. quaritur* 10. *ff. de ſtatu hominum*. Si autem neuter præualeat, æquè vir, ac fœmina iudicandus eſt, eique optio datur, vt ſexum eligat; ſemel autem electione facta, non poteſt illam variare, vt docent Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 106. *num.* 1. Guttierez *de Matrim. cap.* 119. *num* 1. Palaus §. 5. *num.* 1. Roſignol. *prænot.* 17 *num* 66.

46. Indè poteſt Hermaphroditus validè, & licitè matrimonium contrahere, iuxta ſexum in eo præualentem, id eſt vxorem ducere, ſi præualeat ſexus virilis, aut virum ducere, ſi præualeat fœmineus. Ratio eſt, quia iuxta ſexum præualentem habet potentiam ad perfectam copulam, & iuxta talem præualentiam cenſetur vir, aut fœmina, & ſic ſecundùm ſexum præualentem poteſt matrimonium contrahere: ita Sanchez *diſp.* 106. *num.* 4. Pontius *lib.* 7. *cap.* 65. *num.* 8. Bonacina *q.* 3. *punct.* 13. *num.* 26. Palaus §. 5. *num.* 1. Roſignol. *num.* 66. Hurtado *diſp.* 22. *dif* 10.

47. Si autem ſit æqualiter potens in vtroque ſexu poteſt eligere, quem voluerit, & ſecundùm illum matrimonium contrahere, præſtito priùs iuramento coram Iudice Eccleſiaſtico, quòd numquam ſit ampliùs vſurus alio ſexu, & indè factus viduus per mortem coniugis, non poteſt licitè contrahere ſecundùm alium ſexum, & contrahendo ſit reus periurij, poteſtque puniri à Iudice Eccleſiaſtico; matrimonium tamen ſic contractum eſſet validum. Ratio eſt, quia ſecundùm alterum ſexum habet etiam potentiam ad perfectam copulam, ſecundùm quam ſicut poterat ab initio eligere copulari iſtum ſexum, ita factus viduus poteſt validè ſecundùm hunc ſexum copulari, nam per matrimonium contractum ſecundùm alterum ſexum, non amiſit naturalem potentiam ad iſtum, & indè ſi contrahat ſecundùm iſtum ſexum, licèt faciat contra prius iuramentum, matrimonium valet: quamuis enim iura poſitiua vetent poſt primam electionem alium ſexum eligi, id non vetant ſub pœna nullitatis, cum nullum ius ſic vetans ſit aſſignabile. Verum tamen eſt, quòd is, qui in vtroque ſexu eſt æqualiter potens, nequit validè ſuſcipere Or-

dincs clericales, aut in Ordine regulari, ſiuè virorum, ſiuè mulierum validè profiteri propter indecentiam, ſcandala, & inconuenientia, quæ poſsent oriri, vt ſupra dictum eſt, ita tenent Roſignol. *n.* 68. Auerſa *q.* 13. *ſect.* 2. Pontius, Sanchez, Hurtad., & alij communiter.

48. Qui eſt æqualiter potens in vtroque ſexu non poteſt ex ipſo iure naturæ contrahere, cum altero ſimili Hermaphrodito, ad promiſcuum vſum vtriuſque ſexus, cum hoc repugnet iuri naturali, ſiquidem matrimonium ab Authore naturæ, ſic fuit inſtitutum, vt eſset coniunctio maſculi, & fęminæ, & iſta ſubeſset viro, tamquam capiti, iuxta illud; *ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui*, quod vtique ſaluari non poteſt, ſi vterque ſimul eſset vir, & fęmina, quia neuter alteri ſubeſset, & neuter eſset caput alterius, vt cum Perez, & Dicaſtillo docet Ant. à Spiritu S. *diſp.* 7. *n.* 459.

49. Dubium: eſt an, poſſit Hermaphroditus validè matrimonium contrahere iuxta ſexum inferiorem, & minùs potentem, negant Sanchez *diſp* 106. *num.* 5., & Guttierez *cap.* 119. *num.* 1. eò quia Hermophroditus dicitur vir, aut fęmina, iuxta ſexum magìs potentem, non autem iuxta ſexum minùs potentem, & inferiorem: probabilius tamen eſt, poſſe validè iuxta ſexum inferiorem contrahere, ſi iuxta illum habeat potentiam ad perfectam copulam, quia tunc non prohibetur iure naturali, cum verè ſit potens iuxta talem ſexum, nec iure Eccleſiaſtico, quia nullibi inuenitur irritum, aut prohibitum tale matrimonium. Nec obſtat, quòd magìs cenſeatur vir, quàm fœmina, quando præualet ſexus virilis, & è contra, quando præualet ſexus fęmineus, nam abſolutè loquendo, poteſt eſſe vir, aut fęmina, etiam ex ſexu debiliori, cum ſecundùm illum habeat potentiam ad carnalem copulam, Palaus *punct.* 14. §. 5. *num.* 3. Leander *diſp.* 21. *q.* 31. Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 10. *in fine num.* 35.

50. Si autem dubium ſit, quinam ſexus præualeat, non debet Hermaphroditus ad matrimonium admitti, quin priùs per medicos, & matronas peritas iudicetur, quinam ſexus præualeat; in dubio autem electio conceditur hermaphrodito, qui, facta electione, iurare debet, ſe numquam vſurum tali ſexu, Bonacina *punct.* 13 *num.* 28. Palaus *num.* 5. Ant. à Spiritu S. *num.* 461.

DVBIVM VIII.

An Impotentia reſpectiua dirimat Matrimonium.

51. SVppono, dabilem eſſe impotentiam reſpectiuam, qua vir aliquis, fortè debilis, aut ſenex, non poſſit habere congreſſum cum hac fęmina virgine, aut nimis arcta, qui tamen poteſt carnaliter cognoſcere viduam, & corruptam, ſeu aliam, non ita occluſam, & arctam, quod etiam prouenire poteſt ex magnitudine membri virilis, quod aptari non poteſt huic mulieri, aut ex arctitudine fœminæ, aut etiam ex maleficio, per quod ope dęmonis impediatur congreſſus viri cum aliqua fęmina, idque pluribus modis fieri poſſe docet Delrius *lib* 3. *diſquiſ. magic. p.* 1. *q.* 4. *ſect.* 8., & quæritur An: talis impotentia reſpectiua ſit ſufficiens ad matrimonium dirimendum.

52. Negant D. Thomas *In* 4. *d.* 34. *q.* 1. *art.* 2. *ad* 5. *& in addit. ad* 3. *part. q.* 58. *art.* 1. *ad* 5. D. Bonauent. *art.* 2. *q.* 2. *ad vlt.* Syluester *in ſum. V. de matrim.* 6. *q.* 1. Armilla *eodem verbo num.* 50 Innocent., & Alexand. de Neuo in cap *Fraternitatis* de frigid., & malef. Petrus Ledeſma *q* 58. *art.* 1. *dub.* 5. Barthol. Ledeſma *dub.* 48., & alij relati à Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 93. *num* 2. dicentes, impotentiam reſpectiuam non eſſe perpetuam, & ſic non poſſe matrimonium dirimere, quod probant ex cap. *Laudabilem*, & cap. *Fraternitatis*; de frig &malef. vbi expreſſè definitur, quòd, ſi aliquis poſt ſeparationem Matrimonij reperiatur habilis ad aliam, redeat ad primum matrimonium, & D Thomas cit. q 58. art 1. ad 5. ait; *Non poteſt eße impedimentum naturale viro reſpectu vnius perſonæ, & non reſpectu alterius*. Alij oppoſitum tenent, cum quibus.

53. Reſp. Impotentiam reſpectiuam, ſi ſit perpetua, matrimonium dirimere, non ſolùm iure Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali, cum ea perſona, comparatione cuius eſt illa impotentia. Ratio eſt, quia Sacri Canones abſolutè, & abſque vlla diſtinctione impotentiam perpetuam conſtituunt impedimentum dirimens. Deinde, quia impotentia abſoluta, ideò dirimit matrimonium ſubſequens, quia perſona tali impedimento laborans non eſt apta ad actum generandi; ſed etiam, qui laborat impotentia reſpectiua, non poteſt habere copulam cum tali determinata perſona, quamuis poſſit habere copulam cum alijs; ergo talis impotentia reſpectiua, ſi ſit perpetua, dirimit Matrimonium reſpectu illius, reſpectu cuius datur impotentia, quamuis non dirimat reſpectu aliarum: ſiquidem matrimonium reſpicit determinatam perſonam, cum qua copula debet eſſe poſſibilis. Nec contrarium docent Canones allegati definientes, repertum habilem debere redire ad primum matrimonium, quia cenſent, verè adfuiſſe potentiam inter priores coniuges, ſed per fraudem, aut per errorem iudicatos fuiſſe impotentes, & obtinuiſſe ſeparationem, ita Sanchez *lib* 7. *diſp.* 93. Pontius *lib.* 7. *cap.* 61. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 13. *dub.* 20. Hurtadus *diſp.* 22. *diff.* 6. Leander *quæſt.* 23. alijque communiter.

54. Difficultas tota eſt videre, an, & quando impotentia reſpectiua dicatur perpetua, quandoquidem poteſt illa prouenire ex ſola frigiditate, ac debilitate viri, nullo exiſtente defectu

fectu

fectu ex parte Mulieris, aut ex improportione membrorum, & arctitudine fœminæ, vel ex Maleficio, quando prouenit ex ſola frigiditate, ac debilitate viri regulariter impotentia eſt abſoluta, vel non eſt perpetua, quia de notat defectum virtutis, & potentiæ ad concubitum, quæ ſi poteſt arte, ſeu medicamento iuuari, conſtituit hominem potentem ad omnes fœminas; ſi verò non poteſt arte iuuari, remanet homo abſolutè impotens reſpectu omnium, nam ſi ſolùm ſit impotens reſpectu alicuius, & non reſpectu omnium, defectus non erit à natura, & frigiditate, ſed aliundè, & in hoc ſenſu rectè dixit D. Thomas q. 58. art. 1. ad 5. *Non poteſt eſſe impedimentum naturale viro reſpectu vnius perſonæ, & non reſpectu alterius*: eadem ratione in cap. *Requiſiſti*, & cap. *Laudabilem*, dictum eſt, virum ex frigiditate impotentem cum vna non eſſe potentem cum alijs, adeòque debere remanere cum prima vxore, ſi poſtea inueniatur potens, dum per errorem fuerat putatus impotens, vel manere abſque coniugio, ſi re vera ſit impotens.

55. Quòd ſi vir ex naturali frigiditate, ac debilitate potens ſit cognoſcere viduam, ſeu corruptam, non autem Virginem ob reſiſtentiam clauſtri virginalis, non cenſetur habere impedimentum perpetuum dirimens Matrimonium cum Virgine, ſed temporale, nam illud impedimentum, quod naturaliter tolli poteſt abſque peccato, & abſque periculo vitæ, non eſt perpetuum, ſed temporale, vt definiuit Innocent. III. in cap. *Fraternitatis*; at reſiſtentia proueniens à clauſtro virginali poteſt naturaliter tolli abſque peccato, & abſque periculo vitæ aliquo medicamento, ſeu inſtrumento, prout admittit D. Thomas, dicens; *ſi vir non poſſit implere carnalem actum cum virgine, & tamen poſſit eum corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumento poſſunt clauſtra pudoris frangi, & ei coniungi*; nec vllum eſt peccatum hoc modo frangere clauſtra pudoris, quia hoc non fit ad delectationem, ſed ad medicamentum, vt Mulier fieri poſſit apta viro ſic Auerſa *quaſt.* 13. *ſect* 3. D. Thomas, & alij, qui negant, dabilem eſſe impotentiam reſpectiuam.

56. Contrarium tenent plures alij, dicentes, in dato caſu impedimentum eſſe perpetuum, & matrimonium dirimere cum tali impotente, quia fęmina non tenetur tale remedium pati; cum enim ex parte ſua nullum habeat defectum, non ipſi, ſed impotenti remedium adhibendum eſt, qui proinde, ſi non poteſt naturali modo clauſtra pudoris reſerare, & matrimonium conſummare, dicendus eſt habere impedimentum perpetuum, & liberum eſſe mulieri alteri nubere, qui non medicamento aliquo, non ferro, non ligno, ſed naturali inſtrumento aperiat clauſtrum ſuæ virginitatis, maximè quia honeſtas, & virginalis pudor horret hæc inſtrumenta, & violenter artificio corrumpi, & aperiri, ſic Baſilius Pontius *lib.* 7. *cap* 62. referens pro hac parte Durandum, Palud., ſupplem Gabrielis, & Sententiam quamdam latam in Hiſpania in cauſa matrimoniali Illuſtr. D Fran. de Fonſeca, & D. Ioan. de Azeuedo, ſequitur Diana *part.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 201 Leander *quaſt.* 24 Palaus *punct.* 14. §. 1. *num.* 8.

57. Si clauſtrum virginitatis non poteſt aperiri ſine peccato, puta ſinè præcedenti fornicatione cum alio viro, vtique in iſto caſu matrimonium erit inualidum, quia impedimentum, quod ſine peccato tolli non poteſt, cenſetur perpetuum, vt cum alijs notat Roſignol. *prænot.* 17. *num.* 16. nam illud non poſſumus, quod iure non poſſumus, iure autem, & licitè non poſſumus aliquid, quod haberi non poteſt ſinè peccato; ſi autem facilè poſſit ſinè peccato, ſinè vitæ periculo, & ſinè graui incommodo clauſtrum virginitatis aperiri, cenſeo, matrimonium eſſe validum, & fęminam debere incommodum pati; ſicut enim valet Matrimonium, & debet fœmina inciſionem pati, vel aliud medicamentum ſubire, quando ipſa eſt nimis arcta, & poteſt hac arte iuuari, ita etiam debet incommodum ſubire, quando vir eſt aliquantulum debilis, & virgo poteſt ei hac arte aptari abſque graui periculo, & incommodo. Quòd ſi recuſet adhuc matrimonium erit validum, quia impedimentum non cenſetur de genere ſuo perpetuum, ſed temporale, & auferibile ſinè peccato, ſinè periculo, & ſinè graui incommodo, Candid. *di quiſ.* 28. *art* 13. *dub.* 18 *concl* 34. Roſignol. *num.* 18. Sanchez *diſp* 93. *num.* 32. Bonacina *punct.* 13. *num.* 13. Auerſa *ſect* 3.

58. Fœmina, quæ ita eſt arcta, vt nullo medicamento, inciſione, aut arte poſſit aptari viro, ſinè miraculo, aut ſinè mortis periculo, cenſetur ſimpliciter impotens ad Matrimonium, & ſi illud contrahat, erit inualidum, ex cap *Fraternitatis de frig, & malef.*, nam impedimentum, quod ſola morte, aut miraculo tolli poteſt, cenſetur perpetuum; quod verum eſt, etiamſi poſtea tale impedimentum per miraculum tollatur. Quòd ſi fęmina cum vitæ periculo ſe exponat inciſioni, & euadat incolumis, adhuc Matrimonium priùs contractum eſſet inualidum, & nouo deberet renouari cōſenſu; quod enim ab initio non ſubſiſtit, tractu temporis non conualeſcit, Roſignol *num.* 12. Henriq. *lib.* 17. *cap.* 7 *num.* 6. Candid. ſupra *dub.* 15. Soto *in* 4. *diſt.* 34. *q. vnic. art.* 2 §. *dubium autem*.

59. Si autem impedimentum tale ſit, quod naturalitèr aliquo remedio, inciſione, aut arte tolli poſſit ſinè miraculo, & ſinè probabili periculo vitæ, Mulier non cenſetur ſimpliciter impotens, vndè tenet matrimonium ex *d. cap. Fraternitatis*, & indè non debet Matrimonium renouari per nouum conſenſum, quādo Mulier patitur inciſionem, quam certè pati tenetur vt reddatur apta viro, niſi velit Religio-

gionem ingredi, & in ea profiteri, quòd ſi pati recuſet inciſionem, adhuc Matrimonium erit validum, quia impedimentum non eſt perpetuum, & inſanabile; ſiquidem perpetuitas Matrimonium dirimens, non ex voluntate, ſed ex natura rei dependet, ſicut non dependet ex eo, quòd tollatur, vel non, ſed ex eo quòd tolli poſſit, prout docent Roſignol. *num.* 13. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 14. §. 8. *num.* 5. Candid. *dub.* 15. *concl.* 24. Bonacina *punct.* 13. *num.* 5. Auerſa *sect.* 2.

60. Hanc impotentiam ex parte fœminæ prouenientem ex arctitudine clauſtri pudoris, eſſe non poſſe reſpectiuam reſpectu vnius viri, & non reſpectu alterius, ſed eſſe abſolutam reſpectu omnium, aut non eſſe perpetuam, contendunt plures, ex cap. *Fraternitatis*, vbi Mulier, quæ per ſententiam Eccleſiæ fuerat à viro ſeparata, eò quòd ratione nimiæ arctitudinis per plures annos non potuiſſet ab eo cognoſci, cum fuiſſet cognita ab alio viro, cui poſtea nupſerat, coacta fuit redire ad primum virum, & Matrimonium primum iudicatum fuit validum. Alij tamen magìs communitèr admittunt impotentiam reſpectiuam, per quam Mulier ſit arcta, & impotens reſpectu vnius, cum quo proindè non poſſit validè contrahere, & non reſpectu alterius, cum quo poterit validè contrahere; cum enim homines ſint diſſimiles in ætate, fortitudine, craſſitie, ac magnitudine membri virilis, fieri poteſt, vt ratione, ſuæ arctitudinis cognoſci non poſſit ab vno habente membrum excedens, nec poſſe ad id medicamento, & arte iuuari, cum tamen cognoſci poſſit ab altero habente membrum moderatum, in quo caſu matrimonium contractum cum primo erit inualidum ratione improportionis, & impedimenti, quod cum naturaliter tolli non poſſit, cenſetur perpetuum, non ſic contractum cum ſecundo.

61. Nec obſtat Textus in contrarium allatus; nam Mulier ab vno cognoſcibilis, licèt regulariter loquendo, ſit apta, & cognoſcibilis ab alio ſimili, aut non multùm diſſimili in fortitudine, & proportione membrorum, cuiuſmodi erat ille vir, cui ſecundò nupſerat mulier per ſententiam Eccleſiæ à primo viro ſeparata, fieri tamen poteſt, vt ſit incognoſcibilis ab alio diſſimili in fortitudine, craſſitie, & proportione membrorum, nec poſſit illi medicamento, aut arte aptari, ac proinde inualidum ſit matrimonium cum illo contractum, Roſignol. *num.* 18. Ant à Spiritu S. *diſp* 7. *sect.* 13. *num.* 445 Pontius *cap.* 61. Palaus *punct.* 14. §. 3. Candidus *dub.* 20. Auerſa *sect.* 3.

62. Quæres: An mulier arcta teneatur inciſionem pati, vt fiat apta viro, cui nupſit Reſp. Affirmatiuè, quando hoc fieri poteſt abſque periculo vitæ. Ratio eſt, quia ratione matrimonij contracti tenetur debitum reddere marito, & ſic tenetur talem inciſionem pati, vt reddatur apta ad debitum ſoluendum, Candid. *concl.* 25. Sanchez *diſp.* 93. *num* 32. Auerſa *sect.* 2. Bonacina *num* 7., qui tamen mulierem excuſat, quando deberet inciſionem pati cum grauiſſimo morbi incommodo, quia non videtur obliganda ad debitum coniugale reddendum cum tanto ſuo incommodo; matrimonium tamen eſſet validum, quia impotentia illa non eſt perpetua, cum ſit naturaliter auferibilis: eamdem excuſat Roſignol. *num.* 18. quando fœmina de ſe nullum habet defectum, ſed improportio tota prouenit ex parte viri, cui proinde incumbit adbibere remedium, & ſe aptum reddere.

63. Quòd ſi fœmina, alioquin apta ad debitum reddendum, non poſſit acceptum ſemen retinere, aut non niſi abortum faciat, ſeu partum edat mortuum, aut non poſſit parere, niſi cum periculo vitæ, Matrimonium erit validum, quia ad validitatem matrimonij ſufficit habilitas ad copulam, per quam coniuges fieri poſſint vna caro, & quia bæc ſe habent de conſequenti, nec ſunt perpetua, ita Emmanuel Sà, Coninch., Guttierez, Rebell., quos affert, & ſequitur Bonacina *punct.* 13 *num.* 16. Auerſa *sect.* 2.

DVBIVM IX.

De Impotentia prouenicnte ex Maleficio.

64. PLuribus modis poſſe per Maleficium, & arte Dœmonis impediri conſummationem matrimonij notat DelRius *lib.* 3. *diſq. Magic part.* 1 *quaſt.* 4. *sect* 8, & quidem quatuor modis ſolet Dœmon boc facere, vel impediendo localem motum ad copulam neceſſarium, ne ſcilicet corpora ſibi mutuò appropinquent, vel inducendo frigiditatem, adhibitis medijs naturalibus, quibus vigor membri langueſcat, vel per illuſionem, & phantaſiæ perturbationem, qua vir vxori, vel vxor viro reddatur exoſa, & abominetur, vel impediendo effuſionem ſeminis occluſis meatibus, per quos diffluit, vel etiam obſerrando, & arctando vas mulieris, vt non poſsit penetrari: & poteſt hoc impedimentum à Dœmone imponi, aut viro, aut mulieri, aut vtrique ſimul, & poteſt eſſe, vel reſpectu vnius tantùm mulieris, aut viri, vel reſpectu omnium; poteſt item eſſe perpetuum, vel ad tempus.

65. Dignoſcitur, impotentiam prouenire ex maleficio potiùs, quàm à frigiditate, ſeu naturali aliquo defectu, quandò vir excitatur ad alias fœminas, non verò ad ſuam, quæ eſt æqualis, aut maioris pulchritudinis; quando illam tempore coniugalis congreſſus auerſatur, neſciens cauſam; quando vir coitum appetens facilè virgam erigit, quæ ſtatim relaxatur, dum accedit ad vxorem; quando fęmina, ita coarctatur, vt non poſſit penetrari, & cognoſci, cum tamen facilè cognoſcatur ab alijs viris ſimilis conditionis, & complexionis, vel

ſi fęmi-

Digitized by Google

ſi feminæ appareat genitale viri adeò extraordinariæ magnitudinis, & improportionatum, vt nulla ratione ſinat ſe cognoſci, vel ita illi repræſentetur horrendus vir tempore congreſſus, vt illum fugiat, prout latiùs proſequitur Sanchez *lib. 7. diſp. 94. num. 6.*

66 Reſp. impotentiam prouenientem ex maleficio dirimere matrimonium ſubſequens, quando illa eſt perpetua, ſic tenent Doctores communiter, quos fuſo calamo refert Sanchez *loc. cit.* ita etiam Roſignol. *prænot 17. num. 25.* Pontius *lib. 7. cap 75. num. 6.* Candid. *diſq. 28. art. 13. dub. 23.* Bonacina *punct. 13. num. 9.* Palaus *diſp. 4 punct. 14 §. 3. num. 3. & 4.* contra Gloſſam Innocent. Almainum, & alios exiſtimantes, nullum maleficium ita eſſe perpetuum, vt auferri non poſſit per ipſum Authorem maleficij abſque peccato, & quia in cap. *ex literis* de frigid. Solùm dicitur, diſſoluendum eſſe matrimonium, ſi mulier à natura vitium contraxit. Ratio autem noſtræ reſponſionis eſt, quia ad impoſſibile nemo poteſt obligari, at maleficiatus non poteſt habere copulam cum illa, reſpectu cuius maleficium patitur, & ſic non poteſt obligari ad habendam copulam cum illa; poſse autem maleficium eſse perpetuum, conſtat experientia, qua plerumque, adhibitis omnibus diligentijs licitis, auferri non poteſt: colligitur ex cap. *finali 33. q. 1.*, & cap. *fin. de frigid.*, nec contrarium habetur in cap *ex literis*, vbi licèt fiat ſolùm mentio de impotentia proueniente à natura, non tamen negatur, illam poſse prouenire à maleficio, cum idem effectus poſſit prouenire à diuerſa cauſa.

67. Hæc autem impotentia cenſetur perpetua, & matrimonium dirimere, quando maleficium auferri non poteſt, niſi per aliud maleficium; quia maleficium eſt peccatum grauiſſimum; & impotentia, quæ non niſi per peccatum tolli poteſt, cenſenda eſt perpetua, ex D. Thoma *in 4. diſt. 34. q vnic. art. 3. ad 3.*, & cum eo Doctores communiter, nam id dicimus non poſſe, quod iure non poſſumus, & indè quod ſine peccato haberi non poteſt, dicitur impoſſibile: eſt etiam hæc impotentia perpetua, quando auferri non poteſt, niſi per miraculum, hoc eſt modo ſupernaturali, & extraordinario; quod enim per media naturalia non poteſt auferri, cenſetur impoſſibile, Bonacina *punct. 13. num 3.* Sanchez *diſp. 94. num.* 10. Roſignol. *num. 26.* Non dicitur autem auferri per miraculum, quando orationibus, & exorciſmis Eccleſiæ tolli poteſt ex cap. *fin. 33. q. 1.* licèt enim auferatur ope Diuina, tollitur tamen modo ordinario, & regulato, non extraordinario, & inſuero. Quando non conſtat, an maleficium, & impotentia ſit temporalis, ſeu perpetua, præſumitur perpetua, quando coniuges poſt triennalem experientiam, præmiſsis precibus, & alijs licitis remedijs, pro tollendo maleficio, non potuerunt habere copulam, Leander *diſp. 21. q. 26.*, quia tamen hoc nititur præſumptioni, ſi poſtea conſtet, impotentiam non fuiſse perpetuam, matrimonium non eſſet inualidum; &, ſi eſſet diſſolutum per tranſitum ad ſecundas nuptias, eſſet inſtaurandū, poſterioribus nuptijs diſſolutis, vt fusè docet Sanchez *num. 9*

68. Dubitatur: An ſit licitum petere diſſolutionem maleficij à mago parato illud ſoluere. Reſp non eſſe licitum, quando conſtat, maleficium ſolui non poſſe, niſi per aliud maleficium. Ratio eſt, quia ſoluere maleficium per aliud maleficium eſt intrinſecè malum, quod nec fieri, nec licitè peti poteſt: Nec obſtat, quòd maleficus ſit paratus hoc malum facere, nam à parato ſolùm petere poſſumus id, quod abſque peccato facere poteſt, etiamſi fortè hoc facere nolit ſinè peccato, non verò id, quod eſt intrinſecè malum, nec fieri poteſt ſinè peccato, quia hoc eſset directè cooperari peccato ipſius. Quòd ſi maleficium ſit ſolubile pluribus modis, etiam licitis, tunc petere poſſum ſolutionem, ſi adeſt rationabilis cauſa petendi, quamuis maleficus ſit ſolùm illicito modo ſoluturus, ea ratione, qua petere poſſum mutuum ob vſurario, & iuramentum ab Infideli, quamuis iſte ſit iuraturus per falſos deos, & vſurarius ſit exacturus vſuras, nam peto rem licitam, quam maleficus poteſt licitè facere; ſi autem ſinè peccato facere nolit, imputare ſibi debet non, mihi petenti, qui proinde non dicor cooperari peccato illius, ſed eiuſdem peccato vti in meum commodum, Roſignol. *num. 28.*, & alij communiter.

69. Hinc, viuente malefico, ſi ſciat, & poſſit maleficium licitè tollere, & ſinè peccato, matrimonium erit validum, quia non eſt impotentia perpetua, quæ ſinè miraculo, & peccato auferri poteſt. At ſi mortuus ſit maleficus, vel lateat, & ignoretur in quo poſitum ſit maleficium, aut patratum ſit in ſigno aliquo tranſeunte, aut in cibo, vel potu aſſumpto, aut ſignum permanens proiectum fuerit in marc, ſeu in flumen, ita vt capi non poſsit, tunc maleficium, cum tolli non poſsit ſinè peccato, cenſetur perpetuum, & impotentia indè reſultans erit perpetua, ac dirimens matrimonium. Sic Sanchez *num. 11.* Auerſa *quæſt. 13. ſect. 2.* Ant. à Spiritu S. *num. 455.*

DVBIVM X.

Quænam probatio requiratur, vt Matrimonium diſſolui poſſit ob Impotentiam.

70. Cvm diſsolutio matrimonij ſit res grauiſsima, à qua pendet animarum periculum, non debet à Iudice facilè permitti abſque certis, & concludentibus probationibus, quos facere tenetur, qui allegat impotentiam, quæ quidem probationes ſi certò, ac euidenter concludant impotentiam, quia

quia nimirum adſunt ſigna certa, & euidentia, puta ſi vir teſticulis careat, ſi virilia ſint amputara, vel ita ſint arida, & ſicca. vt erigi non poſſint ad copulam; ſi fœmina ita ſit arcta, & obſerrata, vt iudicio medicorum à nullo viro abſque manifeſto periculo cognoſci poſſit, ſtatim abſque triennali experimento, & abſque vlla interpoſita mora diſſolui debet in vtroque foro, tanquam certè, & clarè nullum; quando enim euidenter conſtat de impotentia perpetua, fruſtra requiruntur aliæ probationes; ſic ex communi ſententia tradunt Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 107. *à num.* 3. Guttierez *cap* 120. *à num.* 2. Pontins *lib.* 7 *cap.* 66. *num.* 2. Roſignol. *prænot.* 17. *num.* 45.

71. Hoc idem dicendum eſt, quando concurrunt ſigna probabilia, & veroſimilia, quæ impotentiam moraliter certam demonſtrent, quia ſic habetur ſufficiens notitia, & certitudo impotentiæ dirimentis matrimonium, vt proinde non debeat expectari triennium, vt habetur cap. 1. *de frigid.* vbi etiam poſt menſem conceditur, vt ſi in iudicio probetur impotentia per ſigna vtique certa, vel probabilia, & veroſimilia, quæ ſuperari non poſſint, ſtatim diſſoluatur Matrimonium, Sanchez, Guttierez, & alij: requiri autem ſolet in iſto caſu iuramentum coniugum apud Iudicem fatentium impotentiam ſuam, ac inſuper ſeptimæ manus propinquorum, vel vicinorum iurantium, ſe credere, eos verum fateri, nam ex vna parte, impedimentum cum ſit moralitèr certum, non debet triennium expectari, ſicut requiritur in caſu dubij; ex alia parte, cum non ſit omnino euidens, maior adeſſe debet probatio, ac quando eſt plenè euidens, quæ nulla alia eſt, quàm iuramentum coniugum, & ſeptimæ manus, ſic Sanchez, Pontius, Roſignol., & Guttierez ſupra, Ant. de Butrio in cap. *Laudabilem de frig., & malef. num* 14., & ibi Alexander de Neuo *num* 17, quod vtique rationabile, ac rationi conſonum eſt.

72. Attamen Gaſpar Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 11. *num.* 38. Palaus *punct.* 14. §. 9. *num.* 5. Ant. à Spiritu S *ſect.* 13. § 8. *num.* 467. Dicaſtillus *diſp.* 7. *num* 567. negant, ſpectato rigore iuris, neceſſitatem iuramenti, ſiuè coniugum, ſiuè ſeptimæ manus propinquorum, nam hoc iuramentum non requiritur iure naturali, cum de veritate impotentiæ moraliter certum ſit, nec iure poſitiuo, quia iuramentum coniugum, & ſeptimæ manus propinquorum, ſicut etiam inſpectio impotentis, ſolùm requiritur in caſu dubio, & poſt triennalem habitationem, vt conſtat ex cap *Laudabilem*, & ex cap *fin.* de frigid., & maleſ. vbi hæc habentur. Si igitur triennalis habitatio, ſtante morali certitudine impotentiæ, neceſſaria non eſt, neque etiam neceſſarium eſt iuramentum, & aliæ conditiones, quæ ſubſequuntur; non eſt tamen recedendum à præcedenti ſententia, quam ſequuntur Sanchez, Roſignol., & alij.

73. In caſu dubio, quando nulla ſunt ſigna impotentiæ, aut illa ſunt tantùm dubia, & ambigua, tunc ſi ambo coniuges fateantur impotentiam, non eſſe neceſſariam triennalem experientiam aſſerunt plures, & graues Doctores, volentes, ſufficere pro matrimonio diſſoluendo iuramentum ipſorum coniugum, cum ſeptima manu propinquorum, vel ad ſummum concedendum eſſe tempus aliquod arbitrarium vnius, duorum, vel trium menſium, vel ad ſummum vnius anni, quia nullus Textus afferri poteſt triennium exigens, quando vterque coniux impotentiam fatetur, ſed ſolùm quando vnus fatetur, altero negante, vt patet ex cap. *Laudabilē*, ita Innocēt., Hoſtiens., Ioan. Andr., & alij ex Iuriſtis in d. cap. *Laudabilem* Angelus V. *matrimonium* 3. *impedim.* 16. Roſella V. *Diuortium num.* 1. Syluester *q.* 18. *num.* 21., & & alij relati à Sanchez *diſp.* 108. *num.* 3.

74. At recedendum non eſt à communi, & vera Sententia Theologorum, & Iuriſtarum, exigente in caſu dubio triennalem experientiam, prout habetur in d cap. *Laudabilem*, vbi abſolutè requiritur experimentum triennale, quando manifeſtè non conſtat de frigiditate, hoc eſt de impotentia perpetua; ideò enim requiritur tale experimentum, quando vnus fatetur, & alter negat impotentiam, vt conſtare poſſit, an frigiditas, & impotentia ſit perpetua, nec ne, ſed hæc ratio militat etiam in caſu, quo vterque fateatur impotentiam, cum poſſint facilè decipi, & ignorare poſsint, an ſit naturalis, & perpetua; an ex maleficio, vel ex alia cauſa proueniat; deinde quia timeri poteſt de colluſione inter coniuges ob voluntatem recedendi à Matrimonio, ac proinde maximè conuenit, Sententiam differri poſt triennalem experientiam, ſic Sanchez *num.* 5. Pontius *lib.* 7. *cap* 66 Roſignol *num.* 47. Guttierez *cap* 120. *num.* 20. Gaſpar Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 11. *num.* 40., &, alijs pluribus citatis, Palaus §. 9. *num.* 9.

75. Tranſacto triennio neceſſarium eſt iuramentum vtriuſque coniugis in iudicio Eccleſiæ, qui iurare debent, non ſolùm copulam ſe non habuiſse, ſed nec habere potuiſse, cum frequenter, & omni ſtudio habere conati ſint, & vlteriùs requiritur iuramentum ſeptimæ manus propinquorum, vel vicinorum, id eſt dari debēt ex parte vtriuſque coniugis ſeptem teſtes conſanguinei, & in eorum defectu vicini, vel in defectu iſtorum ſeptem teſtes exceptione maiores, qui iurent, tactis Euangelijs, vel ſuper crucem, non quidem coniuges non fuiſſe copulatos, ſeu copulari non potuiſſe, ſed ſolùm ſe credere, prædictos coniuges verum fateri, & præſertim ſi toto triennio ſæpè audierint, illos idem dixiſſe, vt habetur in cap. *Laudabilem*, & tenent cum alijs multis Sanchez *diſp.* 108. *num.* 12., & 15. Pontius *cap.* 66. *num.* 5. Palaus *num.* 11. Nonnulli vlteriùs requirunt inſpectionem impotentis, aut mulieris, an ſit vir-

virgo, ſed hæc diligentia non requiritur in cap. *Laudabilem*, cum vterque coniux fatetur impedimentum, vt cum Sanchez, Guttierez, & Pontio notauit Palaus, nec inſpectio mulieris poteſt inſeruire pro fæmina antea vidua, vel fortè corrupta, quæ tamen petere poteſt diſsolutionem matrimonij propter impotẽtiam viri, vt docent Sanchez, & Palaus, qui etiam notat, iuramentum coniugum, & propinquorum ita eſſe neceſsarium, vt, eo deficiente, ſententia lata pro matrimonij diſsolutione nulla ſit, nam colluſio inter coniuges timeri etiam poteſt, elapſo triennio, vt fatetur Pontius *num.* 5.

76. Quòd ſi vnus coniugum impotentiam fateatur, & alter illam neget, ſeruanda eſt forma ſtatuta in d. cap. *Laudabilem*, vt illis deferatur iuramentum de impotentia, cum iuramento ſeptimæ manus conſanguineorum, ſeu propinquorum ex parte confitentis impotentiam, qui iurent, ſe credere illum verum dicere; ex parte verò coniugis negantis impotentiam nulli teſtes iurantes requiruntur, vt probant Sanchez *diſp.* 109. *num.* 13. Guttierez *cap.* 110. *num.* 10. Palaus § 9. *num.* 6., & inſuper debet his coniugibus triennium concedi, vt copulæ vacent, vt cum communi notat Palaus, quod triennium omnino concedendum eſt, quando impotentia prouenit ex maleficio, quia, orationibus, exorciſmis, alijſque remedijs adhibitis, fortè remouebitur, vt cum Hoſtien., Ancharan., Gregorio Lopez, Sanchez, & Guttierez tradit Palaus *num.* 6.

77. Si, tranſacto triennio, adhuc coniuges ſint diſcordes, altero affirmante, altero negãte, quòd intra triennium perfecta copula interceſſerit, nec veritas per ſigna veroſimiliter certa poſsit inueniri, regulariter ſententia ferenda eſt pro validitate matrimonij, pro qua ſtat poſseſsio, Sanchez *diſp.* 109. *num.* 15. Palaus *num.* 7. maximè ſi mulier aſſerat, matrimonium eſse conſummatum; non enim præſumi debet, fœminam cum viro impotente velle habitare. Quòd ſi mulier neget, ſe fuiſse à viro cognitam, & offerat hoc probare matronarum aſpectu, poterit, ſi veritas aliundè haberi non poſſit, probatio admitti per viſum duarum, vel trium matronarum prudentum, & honeſtæ vitæ, vt cum ſententia communi docent Sanchez *num* 6 Palaus *num.* 7.; quamuis Pontius aſserat, in eo caſu potiùs credendum eſse viro dicenti, ſe cognouiſse, nec permittendum eſse aſpectum matronarum, tum propter decentiam, tum propter fallaciam, cum ſæpè mulieres ſe virgines fingant, cum ſint corruptæ:

78. Quæres: A'quonam tempore ſit computandum triẽnium datum coniugibus ad experiendam impotentiam: Omnes conueniunt, non eſſe computandum à die contracti Matrimonij, niſi copula fuerit attentata; an vero à prima die copulæ attentatæ, vel à Decreto Iudicis ſit triennium computandum, variant Doctores. Iuriſtæ communiter aiunt, eſſe computandum à die copulæ intentatæ, ſiuè agatur de impotentia proueniente ex frigiditate, ſiuè ex maleficio, Gloſsa in cap. *Laudabilem* V. *celebrari* de frigid., & ibi Innocent. eodem verbo *celebrari* Ant. *num.* 10. Alexander de Neuo *num. item* 10. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 110. *n.* 4 Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 7. *num.* 83 Roſignol. *num.* 51., & alij relati à Palao §. 10. *num.* 2. Ratio eſt, quia in cap. *Laudabilem* dicitur computandum a tempore celebrati coniugij, quia eo tempore præſumitur copula intentata. Idem habetur in cap. *fin.* eodem tit. de frig, & maleſ. vbi mulier allegans, octo Annis cum viro habitaſse, abſque eo quòd potuerit copulam conſummare, nullo expectato vlteriori triennio, & quamuis nulla eſset mota lis, aut interpoſitum Decretum Iudicis, ſtatim ſeparatur, & ita de rigore Iuris tenet etiam Palaus § 10. *num.* 3.

79. Alij volunt, eſſe computandum à die motæ litis, ſeu à Decreto Iudicis, quia ab hac die præmittitur peccatorum confeſſio, & Euchariſtiæ perceptio, & maior diligentia incipit adhiberi, quæ in re tanti momenti nulla eſt ſuperflua, ſic Pontius *lib.* 7. *cap.* 66. referens, ſæpè ſic tenuiſse Rotam apud Farinac., & ita, ſpectato ſtylo, & conſuetudine Romanæ curiæ, tenet Palaus *num.* 3., & cum ipſo Ant. à Spiritu S. *num* 470. Alij verò cum diſtinctione dicunt, ſi impotentia videatur prouenire à frigiditate, alioue ſimili impedimento naturali, ſufficere triennium computandum à die, quo coniuges copulæ vacare cœperunt; ſi verò proueniat à maleficio, computandum à Decreto Iudicis, qui ſolet indicere pœnitentiam, orationes, & alia opera ſalutaria, ac exorciſmos Eccleſiæ ad euertendum maleficium. Alij remittunt arbitrio Iudicis, qui poterit triennij tempus abbreuiare, vel ſi iam ſit elapſum, aliquod tempus arbitrarium definire, quando ambo coniuges conſtanter aſserunt, ac iurant, multo tempore, ac ſæpiſſimè ſe fuiſse conatos copulam perficere, & non potuiſse, & in dubio maleficij, ſe adhibuiſse ſpiritualia remedia; ſi verò coniuges ſint diſcordes, & in dubio maleficij non adhibuerint ſpiritualia remedia, triennium erit Decreto Iudicis determinandum pro captanda ſufficienti ſecuritate, meliùſque erit abundare in cautela, quàm deficere.

80. Quæres 2. An triennium debeat eſse continuum. Reſp. debere eſse continuum, non metaphyſicè, ſed moraliter, & ciuili modo, qualem coniuges habere ſolent: vndè ſi per vnum, aut alium menſem ob negotia ſeparentur, non deſinit eſse continuum, nec ſuppleri debet, benè tamen ſi per plures menſes: fuit interpolatum, ſic Roſignol. *num.* 52. Pontius, Sanchez, Guttierez, Maſcardus, quos affert, & ſequitur Palaus §. 10 *num.* 5.

DVBIVM XI.

An, & qualiter Matrimonium diſſolutum ob Impotentiam præſumptam, comperto errore, ſit reſtaurandum.

81. CErtum eſt, validam fuiſſe diſſolutionem, & validum ſecundum Matrimonium, ſi fuit à ſeparatis coniugibus celebratum, quando impotentia ſublata fuit per miraculum, vel artem magicam, aut aliam viam præternaturalem, quia impotentia ex ſe verè fuit perpetua, ex cap. *fin. 33. q. 1.* Si verò impotentia ceſſauit modo naturali, vel experientia compertum ſit, non adfuiſſe, puta quia vir fornicatus eſt, vel quia ſecundas nuptias conſummauit, ſeparandus eſt à ſecunda vxore, & reſtituendus eſt primæ, quæ & ipſa ſeparanda erit à ſecundo viro, cum quo bona fide contraxit ex ſuppoſita, & præſumpta impotentia primi, à quo fuit ſeparata; nam re vera impotentia, vel nulla fuit, vel non fuit perpetua, cap *Laudabilem*, cap. *Fraternitatis* de frigid. Bonacina *q 3. punct. 13. num.* 8. Guttierez *cap* 115. Pontius, Sanchez, quos ſequitur Palaus §. 12. *num.* 1.

82. Similiter matrimonium, ſi fuit diſſolutum propter mulieris arctitudinem abſolutam, quæ nimirum fuit iudicata talis reſpectu cuiuslibet viri, ſi poſtea inueniatur, cum altero conſũmaſſe matrimonium, vel fornicationem, ſeparanda eſt à ſecundo viro, & reſtituenda primo: Si vero arctitudo fœminæ erat reſpectiua reſpectu prioris viri, à quo non potuit cognoſci, videndum eſt, an ſecundus vir, à quo fuit cognita, ſit ſimilis naturæ, & fortitudinis cum primo, vel diſſimilis, vt indè iudicari poſſit, an verè potuerit à primo viro cognoſci, iuxta Textum in cap. *Fraternitatis* de ſrig., & maleſ. nam fieri poteſt, vt mulier ita ſit arcta reſpectu primi viri, vt abſque periculo vitæ nequeat cognoſci, quæ tamen ab alio diſſimilis naturæ ſit abſque tali periculo cognoſcibilis, vt tradunt Sanchez *diſp. 99. num.* 15. Guttierez *cap.* 115. *num* 4. Pontius *lib. 7. cap. 94. num.* 3., quos ſequitur Palaus §. 10. *num* 2.

83. Si Matrimonium fuit diſsolutum ob impotentiam prouenientem ex maleficio, & ſeparatio facta ſit, tranſacto triennio experientiæ, præmiſſis orationibus, exorciſmis, & alijs probationibus à Iure requiſitis, non eſt primum Matrimonium inſtaurandum, quamuis poſtea vir inueniatur, cum altera contraxiſſe, & conſummaſse, ſed ſecundum matrimonium debet ſuſtineri, quia cenſendus eſt iſte vir maleficiatus reſpectu illius primæ mulieris, non verò reſpectu iſtius, vt ſæpè accidit, & videtur deciſum in cap. *fin. 33. q. 1.* vbi de coniugibus ob maleficium ſeparatis, ac poſtea ad alias nuptias traductis dicitur; *etiamſi poſſibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt.* Nam maleficium, quod per orationes, & alia Eccleſiæ remedia per triennium adhibita remoueri non potuit, cenſetur perpetuum, & dirimens matrimonium, quod non conualidatur, etiamſi poſtea per voluntatem eiuſdem malefici deſtruatur, aut ſi per miraculum, aut per aliud maleficium tollatur, aut ſi erat duraturum ſolùm, quouſque coniuges, ſoluto primo matrimonio, aliud inijſsent, & conſummaſſent, quia cum non eſset deſtruibile modo compatibili cum primo matrimonio, debet cenſeri perpetuum, & dirimens matrimonium, ita cum alijs Roſignol. *num.* 58. *& ſeqq.*

84. Quæres: An, ſi per ſententiam definitiuam Eccleſiaſticam diſsoluto matrimonio, vir Religionem ingrediatur, aut ſuſcipiat Sacros Ordines, ſit reſtituendus vxori, ſi poſtea inueniatur potens, & Eccleſiam fuiſse deceptam. Reſp. non eſse reſtituendum vxori, quando profeſſionem emiſit in Religione approbata, quia Matrimonium illud cum ſit tantùm ratum, & non conſummatum, diſsoluitur per profeſſionem Religioſam, etiamſi fuiſset validum, vt diximus ſupra *cap. 4. dub. 6.* Si verò ſuſcepit Ordines Sacros, quamuis non poſsit ſponte redire ad vxorem, debet tamen reſtitui vxori petenti, quia vinculum Matrimonij adhuc durat, eò quòd non ſit diſsolutum per impotentiam præſumptam, nec per ſuſceptionem Ordinis Sacri, & ſic debet reſtitui vxori illum petenti, ipſe tamen non poteſt ſponte ad vxorem redire, quia ex voto in Ordinibus emiſso ad continentiam ex ſua parte obligatur, & indè non poterit debitum petere, ſed ſolùm reddere, ſi fuerit vxori reſtitutus, ea ratione, qua reddere poteſt, ſed non petere, qui obſtrictus voto ſimplici caſtitatis matrimonium contraxit. Nec obſtat, ſi dicas, virum fuiſse initiatum Ordinibus Sacris ex præſumpta cauſa impotentiæ, & ſic ex errore: nam ille error non verſatur circa cauſam finalem, ſed circa cauſam impulſiuam, aut tamquam remouens prohibens; poterat enim in ſtatu laicali permanere, vndè ſuſcipiendo Sacros Ordines cenſetur ſuſcipere animo Deo inſeruiendi, Bonacina *num.* 24. Sanchez *diſp. 99. num.* 40. Roſignol. *num.* 61. Candid. *diſq.* 28. *art.* 13. *dub.* 4 Leander *diſp. 21. q.* 52. Anton. à Spiritu S. *num.* 478.

CA-

Digitized by Google

CAPVT XVII.

DE IMPEDIMENTIS TANTVM IMPEDIENTIBVS, ET NON DIRIMENTIBVS MATRIMONIVM.

DVBIVM I.

Quot, & Quænam ſint Impedimenta ſolùm impedientia Matrimonium.

1. Illa dicuntur impedimenta ſolùm impedientia matrimonium, quæ quidem ab initio impediunt, & prohibent matrimonium contrahi, ſed contractum relinquunt validum, ad differentiam aliorum, quæ non ſolùm prohibent fieri, ſed contractum reddunt inualidum, & ſunt in duplici differentia; alia, quæ non conſurgunt ex crimine, & alia, quæ ex delicto proueniunt: illa ſunt quinque, & his Carminibus continentur.

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechiſmus, Sponſalia, iungito Votum.
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Quæ ortum habent ex delicto ſunt ſeptem, & continentur his Verſibus.

Inceſtus, raptus Sponſatæ, mors Mulieris,
Suſceptus propriæ Sobolis, Mors Presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent hæc coniugium ſociandum.

2. *Eccleſiæ vetitum*, ſignificat prohibitionem Pontificis, Epiſcopi, ſeu Parochi interdicentis aliquibus contrahere Matrimonii ad tempus ob aliquam legitimam cauſam, puta ob euitandum tumultum, ob ſedandum ſcandalum, ob veritatem diſcutiendam circa aliquod impedimentum, quod ſubeſſe dubitatur inter contrahentes, & hæc prohibitio, per ſe loquendo, obligat ſub mortali, quia materia grauis eſt, vt colligitur ex *cap.* 1. de matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ, non tamen irritat, nec dirimit matrimonium, ſi contrahatur, ita fusè Roſignol. *de Matrim. II. prænot* 2. Pontius *lib.* 6. *cap.* 7. *num* 8. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 15. *num.* 1. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. §. 1.

3. *Tempus feriatum* eſt illud, quo ſolemnes nuptiæ interdicuntur, nimirum tempus Aduentus, & Quadrageſimæ, quo tempore ſolemnis, & externa nuptiarum pompa ſolùm interdicitur, ſicut etiam ſolemnis nuptiarum benedictio, non autem prohibentur ſponſalia de futuro, nec ipſum matrimonium, ſi ex iuſta cauſa differri nequeat, & priuatim, ſinè publica pompa coram Parocho, & teſtibus, ſaltem cum licentia Epiſcopi celebretur, vt cum alijs notat Roſignol. *prænot.* 3. & nos diximus ſupra *cap.* 9. *dub.* 3., vbi etiam diximus, ſolemnitates prohibitas à Trident. conſiſtere in tribus, ſcilicet in benedictione ſponſæ, in eiuſdem pompatica traductione in domum ſponſi, & in conuiuio nuptiali facto cum ſtrepitu inſtrumentorum muſicorum, & tripudiorum, Leander *diſp.* 23. §. 2. *q.* 1.

4. *Catechiſmus* ſignificat inſtructionem illam fidei, quæ olim præcedere baptiſmum, & ante ianuam Eccleſiæ cum Catechumeno, ſeu nouiter baptizando iam adulto fieri ſolebat, iuxta cap. *ante baptiſmum* de conſecrat. diſt. 4. quæ quidem inſtructio cum ſit initium ſpiritualis regenerationis, ſicut ſponſalia ſunt initium matrimonij, producebat imperfectam quamdam paternitatem, & cognationem ſpiritualem non dirimentem, ſed impedientem matrimonium inter cathechizantem, & fœminam catechizatam, *cap.* 2. *de cognat Spirituali in* 6., & contrahebatur etiam ab illo, qui reſpondet pro infante, quando ſupplentur cæremoniæ poſt baptiſmum collatum in neceſitate: Hodie tamen ceſſat tale impedimentum, & talis cognatio per Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. de *reformat.* vbi, numeratis perſonis, inter quas debet contrahi cognatio ſpiritualis, tum in baptiſmo, tum in confirmatione, ſubditur *omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis*, & ita deciſum à Sacra Congreg. apud Farinacium, & Rebellum docet Leander §. 3. *q.* 4., & ita tenent Roſignol. *prænot.* 4. Sanchez *diſp.* 10. *num.* 12. Coninch. *diſp.* 30. *dub.* 3. *num* 24. Pontius *lib* 6. *cap.* 11. circa finem Guttierez *cap.* 84. *num.* 6. Palaus *punct.* 2. §. 3. *num.* 9.

5. *Sponſalia* priùs ritè celebrata cum vna perſona impediunt iure naturæ, matrimonium contrahi cum alia, quia eſt contra fidelitatem, & iuſtitiam rem vni promiſſam, eo inuito, alteri tradere. An verò, & quando ſit licitum reſilire à Sponſalibus, dictum eſt ſupra *cap.* 2. per totum, Durat hoc impedimentum, quamdiù Sponſalia ex iuſta cauſa non diſſoluuntur, quia durat obligatio per Sponſalia contracta, quæ ceſſat, diſſolutis Sponſalibus.

6. *Votum* impediens, & non dirimens Matrimonium, eſt votum ſimplex caſtitatis, vel ingrediendi Religionem, aut non nubendi, ſeu recipiendi Ordines Sacros, vt habetur in cap. *vnico de voto in* 6. cap. *veniens* cap. *rurſus. Qui clerici vel vouentes*, quia nimirum tale votum importat ſtatum repugnantem Matrimonio, vel iis, quæ ad matrimonium conſequuntur, vt cum Sanchez, Guttierez, & Pontio tradit Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2 §. 1. *num.* 12., quod verum eſt non ſolùm, quando votum eſt abſolutum, ſed etiam quando eſt conditionatum, vt ſi quis voueret, vxorem non ducere, quouſque Pater vixerit, non poteſt, viuente Patre, vxorem ducere. An verò votum ſit ſer-

Digitized by Google

uandum ab illo, qui ſub promiſſione Matrimonij Virginem deflorauit, dictum eſt ſupra *cap. 2 dub. 3.* vbi alia ſoluuntur. Qui ſcienter contrahit Matrimonium cum habente vorum caſtitaris, ſeu Religionis peccat lethaliter, non ſolùm quia cooperatur peccato alterius, ſed eriam, quia votum cum ſit impedimentum matrimonij, quod inter duos neceſſariò debet conſiſtere, vtrumque contrahentem afficir, & impedit, vt cum Sanchez *lib. 7. diſp. 11.* Pontio *lib. 6. cap. 12.*, & alijs docet Leander §. 5. *q. 4.*

DVBIVM II.

De Impedimentis, quæ oriuntur ex Crimine.

7. VAria ſunt crimina, ob quæ Sacri Canones prohibēt, Matrimonium contrahi, quamuis illud non reddant irritum, & nullum, quæ proinde ſunt impedimenra ranrùm prohibentia, ſed non dirimentia; & conuenienrer ſtaruta ſunt loco pœnæ, quia cum afferanr iniuriam Matrimonio iam inito, debuit illa commitrens ita puniri, vt aliud matrimonium non poſſet licirè contrahere.

8. Primum eſt Inceſtus, quando vir copulam habet cum conſanguinea propriæ vxoris; iſte enim, mortua propria vxore, nullum aliud Matrimonium cum quacumque fœmina poteſt conrrahere in pœnam criminis commiſſi, ex cap. 1. *de eo, qui cognouit Canſang.*, & alijs plurib. canonibus. Hoc idem impedimentum contrahir, ſi extra Matrimonium carnaliter cognoſcar matrem, & Filiam, ſeu duas Sorores, vt habetur ex cap *Si quis cum matre* 34. q. 1, & cap. *ſi quis tum duabus* 33. q. 2., & 32. q. 7. Similirer fœmina, ſi copulam habeat cum conſanguineis ſui viri, aut extra matrimonium cum Patre, & Filio, prohiberur, mortuo proprio viro, aliud quodcumque marrimonium contrahere, tum ex eadem paritate iuris, tum ex cap. *ſi quis viduam* 32. q. 7., & cap. *ſi quis cum Matre* 34. q. 2., & alibi, vbi eadem ponitur pœna ſœminæ, quæ duobus fratribus, vel Patri, & Filio copulata ſuit.

9. Ad hoc autem requiritur, quòd Inceſtus ſit ſcienrer, & voluntariè commiſſus, quòd nimirum cognoſcat, & ſciar, mulierem, cum qua commiſcetur, eſſe ſibi affinitate coniunctam; qui enim hoc ignoraret, ſicut non committeret inceſtum formalitèr, ita nec contraheret hoc impedimentum: debet eſſe inceſtus per copulam conſummatam intra vas, ſi enim ſemen exrra legitimum fęminæ vas effundatur, non conſtituit affinitatem, nec impedimenrum hoc inducit, vt norat Sanchez *diſp.* 15. *num.* 11. Addunt Leander *diſp.* 23 §. *6. q. 6.* Sanchez *diſp.* 15 *num.* 13. Roſignol. *prænot.* 5. *num.* 3. Inceſtum debere eſſe publicum ad hoc, vt Matrimonium impediat, & ſic ab inceſtu occulto non oriri hoc impedimentum, & extenditur vſque ad primum, & ſecundum gradum, inrra quos gradus irritatur à Trident. *ſeſſ.* 24. *de Matrim. cap.* 4. Matrimonium propter affinitatem contractam ex copula illicita, & tenent Roſignol. *num.* 7. Leander *q.* 4., & alij communiter.

10. An contrahatur hoc impedimentum ex inceſtu cum conſanguineis proprijs intra dictos gradus affirmanr Pontius, Nauar., Rodriq., & alij, quos ſequitur Leander *quaſt.* 5. eò quòd grauior ſit inceſtus cum conſanguinea, quàm cum affine, & Textus in cap. *ſi quis viduam* 32. q. 7. cap. *qui proquinquam* 35. q. 3. abſolurè prohibent inceſtuoſis Matrimonium. At probabilius eſt, non oriri hoc impedimentum ex inceſtu cum conſanguineis proprijs, quia licèt talis inceſtus ſit in ſe grauior, & iniurioſus naturæ, non tamen aduerſatur Matrimonio, ſicut aduerſatur inceſtus cum conſanguineis vxoris, ex quo naſcirur affinitas impediens vſum Marrimonij cum propria vxore, & ita tenent Sanchez *lib. 7. diſp* 15. *num.* 16. Bonacina *q. 3. punct.* 14. *num.* 10. Auerſa *quaſt.* 10. *ſect.* 5. Roſignol. *num. 9.*

11. An verò Inceſtus commiſſus cum conſanguineis vxoris iam defunctæ pariat hoc impedimentum prohibens matrimonium. Affirmant Sanchez *num.* 12. Pontius *lib. 6. cap.* 13. *num.* 7. Leander *q* 7., quia etiam tunc verè datur inceſtus, & conſtat ex cap. *Tranſmiſſa de eo, qui cognouit conſanguinea*, ſed alij probabiliùs neganr, quia Eccleſia hoc impedimentum induxit in pœnam criminis, quo per inceſtum cum conſanguinea coniugis impeditur vſus Marrimonij cum propria coniuge, quæ ratio ceſſar poſtquam coniux eſt defuncta. Cap. *tranſmiſsa*, vel non procedit de inceſtu, vxore iam mortua, vel de inceſtu impediente matrimonium cum alijs conſanguineis, ita Sotus, Corduba, Henriquez, Vivaldus, quos affert, & ſequitur Roſignol. *num.* 10. Candid. *diſquiſit.* 28. *art. 6.*

12. Secundum crimen impediens Matrimonium eſt Raptus alienæ Sponſæ, cap. *ſtatutum* 27. q. 2. ſiuè ſit Sponſa de præſenti, ſiuè Sponſa de futuro. Et ſic Raptor alienæ Sponſæ non ſolùm non poteſt contrahere cum Rapta, ſed nec cum alia, ita ſtatuente Eccleſia, vt, qui alienum marrimonium perturbare auſus eſt, iure proprij contrahendi meritò priuetur, ita cum alijs Roſignol. *num.* 14.

13. Tertium crimen eſt mors mulieris, id eſt occiſio propriæ vxoris; vir enim occidens propriam vxorem, etiam in pęnam adulterij commiſſi, ſi hoc faciat priuata aurhoritate, prohibetur deinceps ducere aliam, cap. *Interfectores*, cap. *Admouere* cap. *Quicumque* 33. q. 2. Hanc pęnam non incurrunt vxores occidentes ſuos viros, quia Canones ſolùm loquuntur de vxoricidio, nec eſt eadem ratio de viricidio, quia hoc rariùs contingit, cum fœminæ ſinr timidæ

Digitized by Google

midæ, & non pronæ ad occidendos viros: vxoricidium autem frequentiùs contingit, quia viri ſunt audaciores, & procliuiores ad hoc delictum perpetrandum, vt proinde Sacri Canones, ad cohibendam audaciam, & inclinationem virorum, hanc pœnam ſtatuunt viro occidenti vxorem, non autem è contra vxori occidenti virum, ita cum Sylueſtro Armilla, Toledo, Leander §. 8. *q.* 4. Sanchez *diſp.* 16. *num.* 6. Bonacina *num.* 13.

14. Quartum crimen eſt ſuſceptio propriæ Sobolis; qui enim extra neceſſitatem proprium filium baptizat, aut eum tamquam Patrinus tenet, non ſolùm perdit ius exigendi debitum coniugale, viuente propria vxore, ſed etiam, illa defuncta, ab alio matrimonio contrahendo prohibetur, cap. *de eo* 30. *q.* 1. vbi, licèt ſolum ſermo ſit de baptiſmo, tamen communiter Doctores notant, idem dicendum de Patre tenente filium in Confirmatione propter identitatem rationis.

15 Quintum crimen eſt mors presbyteralis, quando quis presbyterum occidit, cap. *Qui presbyterum*, de pęnit., & remiſs. dummodo homicida fuerit de crimine in iudicio conuinctus, vt cum alijs tenet Roſignol. *num.* 28., & apertè conſtat ex Textu. *Qui presbyterum occiderit, conuictus, vſque ad vltimum vitæ ſuæ tempus militiæ cingulo careat, & abſque ſpe coniugij maneat.*

16. Sextum impedimentum eſt ſolemnis pęnitentia, quæ olim ob varia crimina ſolebat imponi, & impediebat Matrimonium, durante tempore pęnitentiæ, cap. *de his*, & cap. *vlt.* 33. *q.* 2.

17. Septimum impedimentum erat, ſi quis ſcienter Matrimonium contraxiſset cum Moniali; non ſolùm enim Matrimonium erat inualidum, ſed ſic contrahens impediebatur poſtea contrahere cum omni alia perſona, cap. *hi ergo* 27. q. 1., & meritò, quia delinquens in Matrimonio Sponſæ Chriſti debet omni matrimonio carere, at ſi contrahat, factum tenet, & aliqui ex paritate iuris, & identitate rationis hoc impedimentum extendunt ad fœminam, quæ cum viro Religioſo contraheret.

18. Hæc impedimenta, quæ à crimine oriuntur, non ampliùs obligare, ſed in deſuetudinem abijſſe, teſtantur Doctores communiter, & Nauar. *in Manual. confeſſ.*, quod iam nonagenarius ſenex dedicauit Gregorio XIII. *cap.* 22. *num.* 85. dicit, ſe numquam audiuiſse ſuper tali impedimento criminis diſpenſationem fuiſſe petitam, & his irretitos ſinè vlla diſpenſatione, videntibus Prælatis, contrahere, ita etiam Sanchez *lib* 7. *diſp* 17. *num.* 8. Coninch. *diſp.* 30. *num.* 26. Roſignol. *num.* 34. Leander §. 12. *q* 2. Ant. à Spiritu S. *num.* 521., & alios referens Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. §. 2. *num.* 23.

CAPVT XVIII.

DE DISPENSATIONE IMPEDIMENTORVM MATRIMONII.

DVBIVM I.

An poſſit Summus Pontifex diſpenſare in Impedimentis Matrimonij.

1. PRæmitto, obligationem alicuius legis tolli poſſe per irritationem, abrogationem, declarationem, & diſpenſationem, quæ inter ſe valdè differunt, nam *Irritare* legem eſt ab initio reſiſtere, & impedire ipſius obligationem, ne habeat vim legis, nec vim obligandi, quod facere poteſt ille, cuius eſt legem cõfirmare, vt ſi Princeps nolit cõfirmare Statuta Ciuium. *Abrogare* legem eſt tollere, & caſſare legem iam latam, & poſtquam ſemel obligauit. *Declarare* legem eſt interpretari, ex mente legiſlatoris de tali caſu non loqui, nec habere in illo vim obligandi. *Diſpenſare* eſt relaxare obligationem legis ob iuſtam cauſam in caſu aliquo particulari, & ob particularem perſonam: vnde differt ab *irritatione*, quæ impedit, ne ponatur obligatio, & ab *obrogatione*, quæ obligationem iam poſitam totaliter tollit; *diſpenſatio* verò eam ſolùm tollit in caſu aliquo particulari, & circa particulares perſonas: differt à *declaratione*, ſeu interpretatione, quia iſta ſupponit, legem numquam in eo caſu obligaſſe; *diſpenſatio* verò ſupponit obligationem, quam hic, & nunc ob iuſtam cauſam relaxat.

2. Itaque *diſpenſatio* eſt relaxatio iuris, facta cum cognitione cauſæ ab eo, qui poteſt relaxare, & breuiùs, eſt iuris alicuius relaxatio; & *diſpenſare* eſt eximere aliquem ab obligatione alicuius legis, remanente obligatione pro alijs in ſuo robore. Diſpenſatio cum ſit relaxatio, & vulneratio iuris, ponens quamdam inæqualitatem, & diſcordiam inter membra eiuſdem corporis, ſemper eſt odioſa, ac proinde non extendenda, ſed limitanda, ac ſtrictè interpretanda, ſalua proprietate verborum, quod valet etiam de diſpenſatione impedimentorum Matrimonij, prout latè differit Roſignol. *de Matrim. III. prænot.* 4. & 5.

3. Reſp. Summum Pontificem poſſe diſpenſare in omnibus impedimentis, quæ iure poſitiuo, ſeu Eccleſiaſtico dirimunt matrimonium, non verò in illis, quæ dirimunt iure naturali, & Diuino, cuiuſmodi ſunt in omnium ſententia error perſonæ, impotentia perpetua, ligamen, & conſanguinitas in primo gradu lineæ rectæ; Ratio primæ partis facilis eſt; nam Superior, & qui habet poteſtatem con-

dendi legem, habet etiam poteſtatem eamdem abrogandi ſeu diſpenſandi, cum totam ſuam authoritatem ab ipſo habeat, ſed Pontifex eſt Princeps, & Superior totius iuris Eccleſiaſtici; ergo in eo validè diſpenſare poteſt, atque adeò in impedimentis ex ſolo iure Eccleſiaſtico matrimonium dirimentibus: poteſt autem Pontifex in illis validè diſpenſare quamuis nulla interueniat rationabilis cauſa, quæ tamen requiritur, vt licitè fiat diſpenſatio, nam Pontifex ſinè cauſa diſpenſando peccat contra iuſtitiam diſtributiuam, quæ poſtulat, vt onera æqualitèr diſtribuantur inter partes eiuſdem Reipublicæ, in cuius commodum ea poteſtas illi à Deo conceſſa eſt, niſi iuſta interueniat cauſa aliter operandi, in quo conueniunt communiter Doctores.

4. Circa ſecundam partem eſt aliqua maior difficultas, nam aliqui tenent, Summum Pontificem ex cauſa vrgentiſſima, ac de plenitudine ſuæ poteſtatis poſſe diſpenſare, etiam in impedimentis iure naturæ dirimentibus, ſicut diſpenſare poteſt in matrimonio rato nondum conſummato, & in voto caſtitatis, quamuis iure Diuino, ac naturali obligent. Verùm contraria ſententia eſt valdè probabilior, ac ſequenda, quia non conſtat, relictam fuiſſe à Chriſto Domino in Eccleſia hanc facultatem diſpenſandi in huiuſmodi impedimentis, quæ nec videbatur expediens, cum non poſſit moraliter contingere caſus pro tali deſpenſatione, certè numquam fuit hucuſque talis neceſſitas, nec Eccleſia vmquam in illis, aut in aliquo illorum diſpenſauit. De Matrimonio rato eſt quædam ſpecialis exceptio, quæ non facit regulam, tum quia illa non eſt propria diſpenſatio, vt diximus ſupra *cap. 4. dub. 5.*, ſicut nec propriè Pontifex diſpenſat in votis, ſed relaxat obligationem ex parte Dei, cui facta erat promiſſio per votum, ea ratione, qua inter homines quilibet remittere poteſt promiſſionem ſibi factam, & ita ſtatuunt Doctores communiter, quos affert Sanchez *lib* 8. *diſp. 6. num.* 10 Pontius *lib. 8. cap.* 2. Bonacina *q.* 3 *punct.* 15. Hurtado *diſp. 26. diff.* 1. Leander *diſp. 24. q.* 2 *& 3.*, & apud ipſum Diana *part.* 8. *tract. 1. reſol. 67.*, *& ſeq.* Anerſa *q. 19. ſect.* 1. Ant. à Spiritu S. *diſp. 8. num.* 523.

DVBIVM II.

An, & quando poſſit Epiſcopus diſpenſare in Impedimentis Matrimonij.

5. NVllus inferior Pontifice poteſt, regulariter loquendo, impedimenta Matrimonij pro vniuerſali Eccleſia generaliter inſtituta tollere, aut in ijs diſpenſare, quia nullus inferior poteſt regulariter loquendo, tollere, aut diſpenſare in lege Superioris, cuiuſmodi eſt lex ſtatuens impedimenta, quæ prouenit à Pontifice, ſeu Concilio generali, & indè nequit Epiſcopus iure ordinario in huiuſmodi impedimentis diſpenſare, quod de impedimento affinitatis, ſeu cognationis fuiſſe à Sacr. Congreg. deciſum, ex Farinac. refert Palaus *diſp. 4. punct. vlt. num.* 3. illis verbis; *Epiſcopus authoritate Ordinaria non habet facultatem in gradibus affinitatis, ſeu conſanguinitatis à iure prohibitis contrahentes Matrimonia diſpenſandi*, & idem valet de alijs impedimentis. Excipiunt Sotus *in 4. diſt.* 41. *art* 3. *diſt.* 42 *q. 1. art.* 1. Emmanuel Sà in Sum. V. *Matrim. de impedim. diriment num. 6.*, *&* 12. Lopez *in inſtruct. part. 2. de matrim. cap.* 51. impedimentum cognationis ſpiritualis contractæ ex baptiſmo priuatim collato in neceſſitate, Cognationis legalis, quando detegeretur poſt contractum bona fide Matrimonium, & publicæ honeſtatis, in quibus volunt, poſſe Epiſcopum iure ordinario diſpenſare, ſi facilè non pateat acceſſus ad Pontificem, at quia hæc gratìs, & ſinè fundamento dicuntur, ita facilè reijciuntur.

6. Quod quæritur eſt: An poſſit Epiſcopus in huiuſmodi impedimentis diſpenſare, in aliquo ſaltem caſu magnæ neceſſitatis, quando non poteſt haberi recurſus ad Pontificem, vel non ſinè periculo magni damni, & ſcandali. Negant plures ex regula illa generali, quòd Inferior nihil poteſt in lege Superioris, niſi ex ſpeciali priuilegio, vel præſcripta conſuetudine ei competere dignoſcatur, at non conſtat ex Sacris canonibus, neque ex conſuetudine, hanc facultatem Epiſcopis eſſe conceſſam, ergo non debet admitti, ſic tenent VeraCrux *in ſpeculo part. 3. art.* 18. Garzias *part. 11. cap. 5. num.* 343. Corduba *lib. 1. quaſt.* 11. Bartholom. Medina 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. apud Sanchez *lib.* 2. *diſp. 40. num.* 2.

7. Reſp. 1. Poſſe Epiſcopum diſpenſare in impedimentis ſolùm prohibentibus, ſed non dirimentibus, excepto voto, ſiuè caſtitatis, ſiuè Religionis, quæ reſeruantur Summo Pontifici, quando ſunt vota abſoluta, & perpetua, vt diximus in propria materia de voto. Exceptis etiam Sponſalibus, quæ obligant ex natura rei, & pertinent ad debitum iuſtitiæ, quod tollere non poteſt Epiſcopus, cum præiudicio alterius Sponſi: poſſunt tamen Sponſalia diſſolui ex mutuo partium conſenſu, alijſque iuſtis de cauſis abſque alia diſpenſatione, prout diximus *ſupra cap.* 2., in quo conueniunt Doctores communiter.

8. Reſp. 2. Epiſcopum in caſu grauis neceſſitatis, quando non patet aditus ad Pontificem, vel non ſinè graui damno, & ſcandalo, poſſe diſpenſare in impedimentis, etiam dirimentibus, ſi impedimentum ſit occultum, matrimonium publicum, & bona fide contractum, & Coniuges ſinè graui ſcandalo ſeparari nequeant. Ratio deſumitur ex quadam regula, quæ tradi ſolet in materia de legibus, quòd in caſu extraordinario magnæ neceſſita-

tis

Digitized by Google

tis poſſit inferior diſpenſare in lege ſuperioris, quando ad ipſum non parct acceſſus, & Epiſcopus in lege Pontificis ex quadam epicheia, & benigna interpretatione mentis Pontificis, & quia non eſt credibile, Pontificem cum tanto rigore ſibi hanc diſpenſationem reſeruaſſe, vt etiam in caſu magnæ neceſſitatis, & cum magno damno, & ſcandalo, ſi non pateat aditus ad ipſum, nolit adhuc ab Epiſcopo diſpenſari; cum reſeruatio ob legitimam, & ſuauem Eccleſiæ gubernationem fieri debeat; ergo poterit Epiſcopus in eo caſu diſpenſare, & id in paraxi eſſe receptum, ſciente, & tacente Pontifice, teſtatur Nauar. *in Man. cap.* 22. *num.* 85., & tenent Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 40. Pontius *lib.* 8 *cap.* 13. Bonacina *q.* 3. *punct.* 5. Homobon *in exam. ecclеſ. part.* 1. *tract.* 5. *cap.* 5. *q.* 32. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 2. *num.* 6. Auerſa *quæſt.* 19. *ſect.* a Ant. à Spiritu S. *diſp.* 8. *num.* 532. Gutierez *lib.* 1. *cap.* 46. *à num.* 6. Lopez *part.* 2. *cap. vlt.* Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 7. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 35. *num.* 5. Diana *part.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 17., *&* *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 18., *& part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 78., *&* 79. Palaus *punct. vlt. num.* 7.

9. Vt autem poſſit Epiſcopus diſpenſare, requiritur primò magna neceſſitas ſinè facili acceſſu ad Pontificem, qualis eſſe ſolet, quando mulier ante Matrimonium ſuit cognita ab aliquo ſui viri conſanguineo in primo, & ſecundo gradu, & nequeat id viro detegere abſque magna inſamia, & fortè abſque periculo vitæ, nec poſſit aliquo colorato prætextu debitum negare, quouſque à Romana curia, & ſacra Pœnitentiaria diſpenſatio adueniat, vt tenent Auerſa *ſect.* 2. hæc neceſſitas non poteſt ita facilè eſſe in viro, quamuis antea cognouerit conſanguineam ſuæ vxoris, cum poſſit aliò diuertere, aut aliquo apparenti prætextu debitum negare, ſi forrè petatur, quoaduſque à Pontifice veniar neceſſaria diſpenſario, maximè quia rarò ſolent viri ab vxotious compelli ad debitum reddendum; ſi tamen non poſſet aliò diuertete, aut debitum negare ſinè infamia, valeret eadem ratio, ita cum Sanchez, & alijs tenet Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 78, ceſſat etiam neceſſitas, quando impedimentum eſſet conſanguinitatis, aut aliud, quod ſinè periculo, aut inſamia poſſet manifeſtari, niſi fortè ratione paupertatis non poſſit quis neceſſarias expenſas ſacere, nam runc poſse etiam Epiſcopum diſpenſare, tenent ſupra cit. Doctores.

10. Secundò requititur, vt matrimonium ſit publicum, & impedimentum occulrum, nam ſi impedimentum ſit publicum, ceſsat ratio ſcandali, ſuſpicio delicti, & ratio petendæ diſpenſarionis ab Epiſcopo, vt cum Riccio, Sanchez, & Coninch., docet Palaus *num.* 8. Tertiò requiritur, quòd matrimonium ſit bona fide contractum abſque noritia talis impedimenti, quia non præſumitur, Pontificem alia ratione hanc ſaculratem Epiſcopis concedere, vr colligitur ex Trident. ſeſſ. 24. cap. 5. de reform. marrim. *ſi quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat. Quòd ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem, ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pœnis*, & ibi etiam aſſertur ratio, *Non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta temerè contempſit*; aliàs daretur occaſio, vt quoridie hac ſpe celebrarentur matrimonia, conremptis impedimenris dirimentibus, ita Sanchez, Coninch., Pontius, quos ſequitur Palaus *num* 8. Candid. *diſq.* 28. *art.* 16. *dub.* 3. *concl.* 6. Auerſa *ſect.* 2. Anr. à Spiritu S. *num.* 533. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 79.

11. Sufficit autem bona fides vnius contrahentis, quia, ſtante bona fide ex parte vnius ignorantis impedimentum, matrimonium dicirur bona fide conrractum, arg ex cap. *Cum inhibitio*, de Clandeſt. deſponſat. cap. *ex tenore*, Qui filij ſint legit., & quia malitia vnius non debet alteri nocere, nec eſt credibibile, Eccleſiam velle innocentem punire, priuando eum remedio ſibi neceſſario, propter culpam alterius, qui mala fide contraxerit, quamuis contrarium teneat Auerſa, ponderans verba Cōcilij loquenris de vno in ſingulari; *ſi quis intra gradus prohibitas ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit*. Addunt nonuulli, poſſe Epiſcopum diſpenſare in dato caſu, quamuis matrimonium fuerit ex parte vtriuſque mala fide contractum, quia licèt culpabiliter ſe in illas anguſtias inijcerint, tamen ſi non pateat adirus ad Pontificem, & imminent ſcandala, periculum incontinentiæ, & grauia damna, non eſt credibile, Eccleſiam velle ipſos carere remedio, ita Henriquez *lib.* 12. *cap.* 3. *num.* a. Dicaſtill. *diſp.* 8. *num* 68., & probabile putat Præpoſit. apud Dianam *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 79., & alij, quos idem refert Diana *part.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 3.

Non eſt tamen recedendum à ſentenria requirente bonam fidem, ſalrem ex parte vnius conrrahentis: hæc aurem bona fides non tollitur per hoc, quòd conrrahentes ſcirent, ſe eſſe conſanguineos, aut affines, ſi ignorabant, hoc eſſe impedimentum dirimens marrimonium, vt tradunt Auerſa *quæſt.* 19. *ſect.* 2. Candid. *Concl.* 7. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 40. *num.* 4. Addentes, ſic contrahentes excuſari, quamuis haberent ignorantiam craſſam, & vincibilem, dummodo non fuerit affectara, nam mala fides requirit ſcientiam in operanre, ita vt ſcienter operetur, & Concilium ſolùm excludit à ſpe diſpenſationis obtinendæ, quando quis ſcienter præſumpſerat contrahere, at qui cum ignorantia, etiam culpabili, aliquid facit, non dicitur ſcienter operari, ſic Ant. à Spiritu S. *num.* 533., & apud ipſum Amicus *de Matrim. diſp.* 23. *ſect.* 1. *num.* 26., ita etiam Diana *part.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 3.

12. Quæ-

12. Quæres 1. An poſſit Epiſcopus diſpenſare in impedimenris dirimentibus, non ſolùm ad conualidandum matrimonium iam contractum, ſed etiam ante contractum, ad illud contrahendum. Reſp. affirmatiuè, ſi, vrgente tali neceſſitate, & omnibus modis tentatis, vitati, aut differri non poſſit matrimonium ſinè ſcandalo, aut ſuſpicione criminis, vt ſi quis obnoxius impedimento, morti proximus ad legitimandos filios, reſtaurandum honorem fœminæ, vel pro bono pacis deberet citò contrahere; tunc enim præſumitur, Pontificem, ob animarum ſalurem, hanc facultatem Epiſcopis concedere, quam certè conceſſiſſet, ſi de ea fuiſſet requiſitus. Alium caſum aſſignat Sanchez, quando Sponſa nobilis iam contractura matrimonium accederet ad confeſsionem, & aperiret, ſe habuiſſe copulam cum fratre ſui Sponſi, nec poſſet abſque infamia, aut graui periculo retrocedere: licèt enim in iſto caſu aliqui dicant, Sponſam poſſe ſe excuſare, dicendo, ſe recordatam eſſe cuiuſdam voti caſtitatis, fuiſſeque admonitam à Confeſſario, ne cum tali voto contrahat, ſed potiùs diſpenſationem expectet, & pro vitando mendacio, de facto votum emittat vſque ad tempus, quo poſsit procurari, & haberi diſpenſatio impedimenti.

Si tamen hoc remedium in praxi non ſit efficax, attenta qualitate perſonarum, & circumſtantiarum, nec tentatis modis omnibus, poſſit matrimonium differri, poterit Epiſcopus diſpenſare, argumento Textus in cap. 2. *de deſponſat impuber.* vbi in caſu grauis neceſsitatis conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi in impedimento ætatis, vt impuberes poſsint contrahere. *Ne aliqui ante ætatem canonibus præſcriptam coniungatur, niſi fortè aliqua vrgentiſſima neceſſitate interueniente, vt potè pro bono pacis talis coniunctio toleretur*, vbi Expoſitores ſic Textum intelligunt, vt in caſu talis neceſſitatis poſsit ab Epiſcopo permitti, id eſt diſpenſari, vt ante ætatem pubertatis debitam contrahant. Deinde, quia militat eadem ratio, pro qua conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi poſt contractum matrimonium, ſcilicet animarum ſalus, & commune bonum Reipublicæ; ergo, interueniente tali neceſsitate, poterit Epiſcopus diſpenſare, ſiuè poſt, ſiuè ante contractum matrimonium, ita Palaus *punct. vlt. num.* 9. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 16. *dub.* 3. Homobon. *de exam. Eccleſ. part.* 1. *tract.* 5. *cap.* 5. *quæſt* 32. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol* 80. Hurtado, Barboſa, Bonacina, Sanchez, Pontius, & alij ſupra relati.

13. Hanc Epiſcopi facultatem extendunt ad caſum, quo matrimonium eſſet contractum ex diſpenſatione Pontificis ſuper aliquo impedimento, ſubreptitia tamen, & nulla; dicunt enim, poſſe Epiſcopum ſupplere defectum, & confirmare Pontificis diſpenſationem, quia in cap. *Quia circa* de conſãguin. conſultus Pontifex de his, qui ſubreptitia diſpenſatione contraxerunt, reſpondit Epiſcopo interroganti. *Diſſimulare poteris, vt remaneant in copula ſic contracta, cum ex ſeparatione graue videas ſcandalum imminere*; talis enim diſsimulatio videtur tacita facultas data Epiſcopo ad conualidandum matrimonium ſic ſubreptitiè contractum, ita Gloſſa, Hoſtienſis, Henriquez, Alexander de Neuo, & alij, quos affert Palaus *punct. vlt.* §. 1. *num.* 10. ita etiam Pontius *lib.* 8. *cap.* 13. Gaſpar Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 2. Hoc tamen non videtur admittendum, quia diſpenſatio illa ſubreptitia, cum ſit nulla, & irrita, nullam concedit Epiſcopo facultatem, niſi fortè crimen ſubreptionis eſſet omnino occultum, nec facilis pateret aditus ad Pontificem, vel timeretur graue ſcandalum, aut periculum peccati interim, dum expectatur noua Pontificis diſpenſatio, iuxta ſuperiùs dicta; ceſſante autem illa neceſsitate, non poteſt Epiſcopus ſubreptitiam diſpenſationẽ confirmare, nec id in allato Textu ipſi conceditur, ſenſus enim illius eſt, quòd contrahentes, dum ſunt in bona fide, & ex ſeparatione ſequeretur ſcandalum, præſtat tunc diſſimulare, illoſque ſinere in ea bona fide, ita Palaus ſupra, Auerſa *ſect.* 2. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 38 *num.* 12. Diana *part.* 8. *tract* 3. *reſol.* 80.

14. Cenſent nonnulli, in dato caſu debere Epiſcopum diſpenſare immediatè per ſe ipſum, nec poſſe hanc facultatem alteri delegare, quia ſolùm Epiſcopo conceditur diſpenſandi facultas; At, cum hoc competat Epiſcopo ratione Officij, & tamquam Ordinario ſuperiori, poteſt hanc facultatem alteri committere, & delegare, non ſolùm ſingulis vicibus, ſed etiam generalitèr, ſicut generalitèr delegare poteſt facultatem, quam habet abſoluendi à caſibus reſeruatis. Hæc facultas diſpenſandi in impedimentis dirimentibus non competit Vicario Generalis ex vi ſui Officij, ſed ſolùm ex vi delegationis ſibi ſpecialiter factæ ab Epiſcopo, vt cum Sanchez *diſp* 40. *num.* 12. Pontio *lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 5. Hurtado *diſp.* 6. *diff* 2. docet Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 10.

15. Quæres 2. Quinam alij poſsint diſpenſare in huiuſmodi impedimentis dirimentibus. Reſp. dato caſu neceſsitatis, poſse in illis diſpenſare Legatum à latere in Prouincia ſuæ Legationis in ijs caſibus; in quibus poteſt Epiſcopus, ex communi regula; quòd poſsit Legatus in ſua Prouincia quicquid poteſt Epiſcopus in ſua Diœceſi. Solet etiam Legatis in Prouincijs Italiæ, & Nuncij extra Italiam ſpecialiter concedi à Pontifice facultas diſpenſandi in impedimento publicæ honeſtatis, ſicut Commiſſario Bullæ Cruciatæ eſt ſpecialiter conceſſa facultas diſpenſandi pro foro conſcientiæ in impedimento occulto affinitatis prouenientis ex copula illicita, ad conualidandum matrimonium bona fide contractum, prout docent Leander *quæſt.* 13. Auerſa *ſect.* 2. Diana *part.* 1. *tract.* 11. *reſol.* 16. Sanchez, Hurtado, Villalob., Trullench., & alij, quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *num.* 538.

16. Hanc

16. Hanc eamdem facultatem diſpenſandi in impedimento occulto affinitatis cum ijs, qui ignoranter, aut ſcienter contraxiſſent, habere Religioſos Mendicantes virtute cuiuſdam priuilegij conceſſi Auguſtinianis à Leone X. referunt VeraCrux *in ſpeculo part. 1. art. 27.*, & Roſſens. *In libello de cauſa Matrimonij Regis Angliæ.* Verùm tale priuilegium, vel non datur, vel non eſt in vſu, vel non fuit generaliter conceſſum, ſed ſolùm pro vno tantùm actu particulari, vt docent Auerſa *ſect.* 2 Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 6. Candid. *diſquiſit.* 28. *art.* 17. vel fuit priuilegium conceſſum Mendicantibus, vt poſsent diſpenſare cum inceſtuoſis ad petendum debitum, vt cum alijs notat Leander *quæſt.* 14. & tenet Diana *part.* 11. *tract.* 2. *reſol.* 28. Idem tenet cum ſententia communi Ant. à Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 3. *num* 544., quamuis probabile putet, in caſu vrgentiſsimo, & in quo detur periculum in mora, poſſe Regulares vti tali priuilegio, cuius etiam meminit Rodrig. *tom.* 3. *quæſt.* 2. *art.* 2., & fuiſse per Bullam conceſsum teſtatur Roſſenſ. vir magnæ Sanctitatis, & Doctrinæ, qui pro fide catholica gladijs impiorum occubuit, vt proinde non poſsit de illius teſtimonio dubitari, vt aſserit Brunus de priuil. Regul. *part.* 1. *tract.* 5. *cap.* 5. *propoſit.* 3.

D V B I V M III.

Quinam poſſit diſpenſare in Impedimentis ſuperuenientibus matrimonio iam contracto, in ordine ad petendum debitum.

17. AFfinitas, & cognatio Spiritualis ſi ſuperueniant poſt matrimonium legitimè contractum, quamuis illud non dirimant, vt potè natura ſua indiſſolubile, impediunt tamen petitionem debiti coniugalis ex parte illius, qui talem contraxit affinitatem, ſeu cognationem Spiritualem cum altero coniuge, iuxta dicenda inferiùs *cap. ſequenti*, ideò quærimus, quinam poſſint in illis diſpenſare in ordine ad petendum debitum coniugale, an hoc poſſint Epiſcopi, & etiam Regulares, non ſolùm vrgente neceſſitate, & periculo incontinentiæ, quando non patet facilis aditus ad Pontificem, vt contendunt Graffius, Garzias, Sylueſter, Guttierez, & Lopez apud Sanchez *lib* 8. *diſp.* 12 *num.* 10 ſed etiam extra tale periculum, facilis pateat aditus ad Pontificem.

18 Reſp. 1. Epiſcopos poſſe ſemper diſpenſare in huiuſmodi impedimentis ſuperuenientibus poſt matrimonium legitimè contractum, in ordine ad petendum debitum, quamuis nulla vrgeat neceſſitas, & facilis pateat aditus ad Pontificem, & hoc non ex iure aliquo ſcripto, quod nullum eſt, ſed ex conſuetudine legitimè introducta ex ipſa praxi, ac tacita Pontificis approbatione introducta, vt ex communi ſententia docent Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 12. *num.* 13. Pontius *lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 9. Bonacina *quæſt* 3. *punct.* 15. *num.* 5. Auerſa *ſect.* 3., &, alijs citatis, Leander *q.* 15. Idem poteſt Vicarius Generalis Epiſcopi, & Capitulum, ſede vacante, quia hæc facultas per ſe conuenit Epiſcopo, ſicut aliæ ordinariæ facultates.

19. Reſp. 2. In impedimento affinitatis contractæ cum propria coniuge, ob inceſtum commiſſum cum eius conſanguinea in primo, & in ſecundo gradu, in ordine ad petendum debitum, diſpenſare poſſunt Regulares virtute ſuorum priuilegiorum, ſic enim conceſſerunt Iulius II., & Martinus V. Benedictinis Monaſterij Valliſoleti, & B. Pius V. viuæ vocis oraculo Fratribus Minoribus, quod per communicationem competit etiam alijs Religioſis, qui ritè ſecundùm Trident. fuerint à ſuis Superioribus ad confeſſiones ſæcularium deputati, & refertur inter priuilegia Mendicantium verbo *diſpenſatio num.* 17. & in compendio priuileg Societatis Ieſu in hæc verba; *Poßunt dicti Confeſsarij, ſi ſint viri docti, & iuxta formam Tridentini approbati ex commiſſione Prouincialis, diſpenſare in foro conſcientiæ ad petendum debitum, cum his, qui conſanguineum, vel conſanguineam ſui coniugis, poſt matrimonium carnaliter agnouerint;* quod priuilegium tutiſſimum eſse fatetur Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 16. *num.* 8., & ita tenent Pontius *lib.* 8. *cap* 13. *num* 11. Palalaus *punct. vlt.* §. 1. *num.* 18. Ant à Spiritu S. hic *num.* 541., & in direct. Regul *tract.* 2. *diſp.* 1. *ſect.* 2. §. 3. Auerſa *q.* 19. *ſect.* 3. Candidus *tom.* 1. *diſq* 27. *art. vnico dub.* 9. & alij ſatìs communiter.

20. Et quamuis priuilegium B. Pij V. fuerit conceſsum viuæ vocis oraculo, tamen non fuiſſe ab Vrbano VIII. reuocatum acritèr defendunt Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 16. & Martin. de S Ioſeph *in Mon. Confeſſ. tom* 1. *lib.* 1. *tract.* 57. *de Matrim. num.* 3. quorum ſententiam ſatìs probabilem exiſtimat Diana *part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 20., & ſequitur Bordonus *in Miſcellan. deciſ* 474. Hoc priuilegium non extenditur ad diſpenſandum cum Coniugibus, qui cognationem ſpiritualem contraxerunt, vt poſsint licitè petere debitum, quia, vt benè aduertunt Sanchez *num.* 13., & Candidus *dub.* 9., cum ſint impedimenta diuerſæ rationis, nec in verbis conceſsionis vnius poſsit alterum comprehendi, non debet conceſsio vnius ad alterum protrahi; An verò detur priuatio petendi debitum ob cognationem ſpiritualem ſuperuenientem matrimonio, & an ſit diſpenſatio neceſsaria, videbimus cap. ſequenti.

21. Ad hoc, vt Religioſi vti poſsint tali facultate diſpenſandi ad petendum debitum, neceſsariam aſserunt ſpecialem ad hoc licentiam, & deputationem à ſuo Prouinciali, aut Generali Auerſa *ſect.* 3. Rodriq *tom.* 1. *q.* 69. *art.* 1. Portel. in dub. Regul. V. *Abbas num.* 5. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 13. *diff.* 52. *num.* 10. Palaus *num.* 18. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 14. refe-

rens

rens Sanchez, Rebellum, & alios, quia ſic habetur ex verbis priuilegiorum hanc facultatem concedentibus tantùm Confeſſarijs ad hoc deputatis à Prouincialibus. Sed alij probabilitèr negant, dicentes, in priuilegio conceſſo Benedictinis, & Minoribus, hoc non contineri, ſed abſolutè concedi hanc facultatem Confeſſarijs Regularibus, nulla facta mentione deputationis à Prouinciali. Sic Diana ſibi contrarius *part. 5. tract. 53. reſol.* 46. cum Cœleſtino in comp. Theol. Moral. *tract.* 9 *cap.* 15., & Peregrino in compend. priuileg. Cleric. Regul. *part.* 1. *tit. diſpenſatio* § 8., & iterum *part.* 10. *tract.* 54. *reſol.* 20 Sayr. in Claui Regia *lib.* 6. *cap.* 11. *num* 98. Ioan. Suarez in Enchir. caſuum conſcien. *lib.* 5 *V. debitum coniugale* §. *Inceſtuoſus Coniux*, quos affert, ac ſequitur Macado *lib.* 8. *p* 3. *tract.* 3. *do um* 2 *num.* 2 Candidus *diſquiſ.* 27. *art. vnico dub* 9 Gabriel. à S Vincentio *diſp.* 9. *num.* 57. Ant. à Spiritu S. *num* 541. Bordonus *in miſcel. deciſ* 474 dicens, non eſse neceſsariam deputationem Prouincialis, quia eius loco ſucceſſit noſtris temporibus approbatio Epiſcopalis iuxta Trident. Leander *diſp* 24. *queſt.* 57. requirit ſpecialem deputationem, ſaltem Superioris localis, & Diana *part.* 10 ait, quòd, ad tollendas omnes difficultates, optimum eſset, ſi Superiores locales in omnibus domibus deſignarent hos Confeſsarios ad diſpenſandum. Non eſt neceſse, vt hæc diſpenſatio fiat in Sacramentali confeſſione, ſed ſatis eſt, vt ipſi Regulares ſint approbati, & expoſiti ad audiendas confeſſiones, vt cum Diana, & Porteſio notat Auerſa *ſect.* 3.

22. Poſsunt Confeſsarij Regulares abſque vlla ſpeciali deputatione ſui Prouincialis diſpenſare ad petendum debitum, cum illis, qui poſt votum caſtitatis matrimonium contraxerunt, vel illud poſt contractum matrimonium, etiam de vtriuſque conſenſu emiſerunt, nam cum hoc votum in coniugatis non ſit integræ caſtitatis, ſed tantùm ad non petendum debitum, ſequitur, quòd non ſit abſolutum, perpetuum, ac Pontifici reſeruatum, ac proinde poſſe à Regularibus diſpenſari virtute ſuorum priuilegiorum, vt docent Bordonus *tom.* 1. *reſol* 15. *num.* 31. Trullench. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 44. *num.* 3. Palaus *tom.* 3. *diſp.* 2. *de voto punct.* 13. *num.* 9. Ant. à Spiritu S. *num.* 540. Candid. *diſquiſ.* 27. *art. vnico dub.* 21. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 2 Leander *diſp.* 24. *q.* 57. vbi cum alijs aduertit, non poſse Regulares, nec Epiſcopum diſpenſare ad petendum, aut reddendum debitum cum illis, qui ante matrimonium, vel poſt, eo non conſummato, vouerunt Religionem, nam iſti tenentur, & poſsunt ingredi Religionem, quam vouerunt, ſi nondum matrimonium ſit conſummatum. Hanc diſpenſationem poſse fieri extra Sacramentum, & in neceſſitate in abſentia, per ſcriptum, notat Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 14., & *part.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 16., quia hìc non agitur de abſolutione ſacramentali, quam in abſentia dari nullatenus licet.

DVBIVM IV.

An Diſpenſatio dari poſſit ſinè cauſa.

23. SVppono, ex his, quæ dicuntur in materia de legibus, diſpenſationem de genere ſuo, & regulariter loquendo, exigere cauſam rationabilem, ſiuè fiat à Superiore in lege ſua, ſiuè ab inferiore in lege Superioris, cum hoc tamen diſcrimine, quòd facta à Superiore ſinè cauſa valida, erit diſpenſatio, ſed illicita; facta verò ab inferiori ſinè cauſa, non ſolùm erit illicita, ſed etiam inualida. Ratio eſt, quia diſpenſatio cum ſit quædam læſio iuris communis, & quædam inæqualitas, quæ ponitur inter partes eiuſdem communitatis, quarum aliæ eximuntur ab obligatione legis, alijs remanentibus ſub eadem obligatione, ſi fiat ſinè cauſa rationabili, violat iuſtitiam, quæ exigit æqualitatem, & occaſionem præbet querelarum ijs, qui remanent ſub obligatione legis, quod fieri non poteſt citra peccatum, & vitium accceptionis perſonarum.

24. Verum tamen eſt, quòd diſpenſatio facta à Superiore in lege ſua, valida eſt, etiamſi fiat ſinè cauſa, nam tota obligatio legis pendet à voluntate Principis, & legiſlatoris, qua ceſſante per diſpenſationem, etiam ſinè cauſa, lex deſinit obligare; non ſic, ſi fiat ab inferiori, qui non ex facultate ſibi propria, ſed ex facultate accepta à Superiore diſpenſat. Ratio eſt, quia Superior non cenſetur concedere inferiori; facultatem diſpenſandi ſinè cauſa rationabili; quare, ſi nulla exiſtente cauſa, diſpenſatio fiat, erit facta ſinè legitima facultate, à non habente poteſtatem, ac proindè erit nulla, & inualida, ſic tenent Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 57. *num.* 24. Pontius *lib.* 8. *cap.* 14. *num.* 7. Auerſa *q.* 59. *ſect.* 4. Roſignol. *de Matrim. III præanot.* 5. *num.* 4. Suarez *lib* 6. *de legib. cap.* 19. *num.* 6. Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 6. *punct.* 8. §. 1.

25. Reſp. 1. Summum Pontificem, etiam ſinè cauſa poſſe validè diſpenſare in impedimentis Matrimonij, quæ ſunt de iure Eccleſiaſtico, nõ tamen licitè. Ratio primæ partis eſt, quia impedimenta, quæ ſunt iuris Eccleſiaſtici, cum ſint ab Eccleſia, & à Pontifice ſtatuta, ab illius pendent voluntate, vt proinde poſſit per diſpenſationem aliquos eximere ab illorum obligatione, alijs remanentibus obligatis; quare diſpenſatio ab illo obtenta ſinè cauſa erit valida, ſi verè Pontifex intendat diſpenſare; ſi enim non habeat intentionem diſpenſandi, ſinè iuſta cauſa, ea non exiſtente, inualida erit obtenta diſpenſatio, non quidem defectu poteſtatis, ſed ex defectu intentionis, & hæc eſt ratio, cur inualida ſit diſpenſatio, quando

falſæ

Digitized by Google

falſæ cauſæ narrantur Pontifici, quia non intendit diſpenſare, niſi veris exiſtentibus narratis, & ita tenent Doctores ſupra citati, & alij communiter.

26. Secunda pars colligitur ex Trident. ſeſſ. 24. cap. 5. de reformat. vbi habetur *in contrahendis matrimonijs, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex cauſa*, & ſeſſ. 25. cap. 18. dicitur. *Quòd ſi vrgens, iuſtaque ratio, & maior quandoque vtilitas poſtulauerit cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſa cognita, & ſumma cum maturitate, à quibuſcumque, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum*. Ratio eſt, quia poteſtas debet eſſe in ædificationem, non in deſtructionem, teſte Apoſt. 2. *Corinth.* 10. diſpenſatio autem facta ſinè cauſa eſt potiùs in deſtructionem, quàm in ædificationem, cum potiùs ſit diſſipatio, quàm diſpenſatio, vt notauit D. Bernardus *lib.* 3. *de conſid. ad Eugen. in fine* deinde, quia eximere aliquem ab obligatione legis communis, eſt ponere inæqualitatem, & præbere occaſionem querelarum, quod fieri non poteſt ſinè peccato, ita Palaus, Sanchez, Suarez, Roſignol. ſupra.

27. Et quidem eſſe peccatum de genere ſuo mortale diſpenſationem concedere ſinè cauſa, plures affirmant, tum quia hoc grauiter prohibetur à Trident. dum ſeſſ. 25. cap. 18. dixit: diſpenſare ſinè cauſa nihil aliud eſſe, *quàm vnicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire*: tum quia violatur iuſtitia diſtributiua, quæ petit, æqualitatem ſeruari erga omnes, ita Suarez *de legib lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 17., & Auerſa *quæſt.* 19. *ſect.* 4. Roſignol. *num.* 9. Verius tamen eſt, non eſſe niſi peccatum veniale, ſi abſit ſcandalum, quia quòd aliquis à lege eximatur, & non alius, non videtur grauis inæqualitas, aut læſio boni communis, ob quam debeamus dicere, Superiorem ſinè cauſa diſpenſantem grauiter delinquere; peccaret tamen, ſi ex tali diſpenſatione graue oriretur ſcandalum, aut contemptus legis. Sic Baſilius Pontius *lib.* 8. *cap.* 14. Ant. à Spiritu S. *num.* 550. Palaus *ſupra num.* 5. Sanchez *num.* 7. Salas *diſp.* 20. *ſect.* 5. *num.* 55. Andreas à Matre Dei *tract.* 9. *de Matrim. cap.* 14. *punct.* 2.

28. Reſp 2. Epiſcopum, aut alium inferiorem, nec licitè, nec validè diſpenſare poſſe in impedimentis matrimonij ſinè cauſa. Ratio eſt, quia Epiſcopus, aut alius inferior non habet liberam facultatem ſibi propriam diſpenſandi, cum non poſſit derogare legi Superioris, ſed ſolùm hoc poteſt in quantùm expreſſè, aut præſumptiuè ſibi permittitur à Superiore, at numquam Pontifex facultatem concedit, aut conſentit, vt alius ſinè cauſa diſpenſet; ergo diſpenſatio ſinè cauſa ab Epiſcopo, aut alio inferiore data, non ſolùm illicita, ſed etiam eſt inualida, Roſignol. *prænot.* 1. *num.* 6. Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 33. *num.* 3. Pontius, Sanchez, Salas, Vaſquez, & alij, quos ſequitur Palaus *ſupra* §. 2.

29. Ex quo ſequitur, inualidam eſſe diſpenſationem datam à Pontifice ſinè cauſa in Voto, Iuramento, Sponſalibus, & Matrimonio rato, nam obligatio ex illis orta eſt de iure naturali, & Diuino, in quo non poteſt Pontifex diſpenſare ſinè cauſa, quia non accepit à Deo poteſtatem diſpenſandi pro libito, ſed iuſta cauſa intercedente, vt non ſit diſſipator, ſed diſpenſator fidelis, vt cum D. Thoma 2. 2. *q* 88. *art.* 12. *ad* 2. notat Roſignol. *num.* 7. Similitèr Epiſcopus, ſi diſpenſaret ſinè cauſa in lege ieiunij, feſtorum, aut alia lege Romani Pontificis, inualida eſſet diſpenſatio ob eamdem rationem, Ant. à Spiritu S. *num.* 548. Andreas à Matre Dei *cap.* 14. *punct.* 2. *num.* 18 Auerſa *ſect.* 4. alijque communiter, & peccaret mortaliter, quia vſurparet ſibi facultatem, & iuriſdictionem, quam non habet, & faceret actum nullum, & irritum: eadem ratione peccat etiam, qui petit diſpenſationem ſinè cauſa, quia petit actum illicitum, & Superiorem inducit ad peccatum, quod magìs verum eſt, ſi fingat cauſam non ſubſiſtentem, & Superiorem decipiat, nec poteſt obtenta diſpenſatione vti, puta matrimonium contrahere, quia faceret actum nullum, & irritum.

DVBIVM V.

Quænam in particulari ſit iuſta cauſa pro Diſpenſatione impedimentorum Matrimonij.

30. Certum eſt, cauſam requiſitam pro diſpenſatione non debere eſſe talem, ac tantam, vt penitus eximat ab obligatione legis, & faciat ceſſare ius, quia ſic diſpenſatio non eſſet relaxatio iuris, nec differret ab interpretatione, quæ poteſt etiam fieri à Viris doctis, ſed ſufficit, quòd ſit talis, vt quis poſſit rationabiliter eximi à Superiore à tali obligatione; quænam autem in particulari debeat eſſe huiuſmodi cauſa relinqui ſolet iudicio prudentis, qui, attenta qualitate perſonarum, circumſtantiarum, & impedimentorum, videat, an cauſa ſit ſufficiens: maior certè cauſa requiritur pro diſpenſatione voti, ſeu impedimentorum, quæ ortum habent ex iure naturali, aut Diuino, quàm quæ ſunt iuris poſitiui. Item maior, quando gradus conſanguinitatis, ſeu affinitatis eſt propinquior, quàm cum eſt remotior; & in ſecundo gradu non eſſe diſpenſandum, niſi inter magnos Principes, & ob cauſam publicam, docet Trident *ſeſſ* 24. *cap.* 5. *de reform.*, quorum nomine, licèt rigoroſè loquendo, veniant ſolùm illi, qui Dominium habent abſolutum, quales ſunt Reges, & Regiam habentes poteſtatem, tamen Sanchez *lib* 8. *diſp.* 19. *num.* 2. ait, poſſe intelligi quoſcumque Dominos titulares, ſiuè Nobiles, qui ſunt in aliqua Baronia, & magìs amplè Henriquez *lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 6., & 9 vult, intelligi omnes principales perſonas, & homines opulentos,

Digitized by Google

quod tamen non admittit Roſignol. *de Matrim. III. prænot.* 3. *num.* 4. dicens, debere intelligi ſolùm magnos Dominos titulatos, qui gaudent prærogatiua magnorum, & ratione Dominij, & iuriſdictione ſaltem meri, & mixti imperij poſſunt dici Principes.

31. Cauſæ diſpenſationis in particulari plures ſolent aſſignari. Prima eſt ob anguſtiam loci, quando Mulier in Oppido, in quo habitat, propter illius anguſtiam non inuenit virum ſibi æqualem, qui non ſit conſanguineus, vel affinis: hæc enim cauſa ſufficit, vt Papa diſpenſet, vt illa mulier nubat cum conſanguineo, vel affine, quamuis in Oppidis vicinis inueniantur æquales perſonæ, quia mulier non debet cogi, Patriam, notos, & propinquos deſerendo, nuptias extra ſuum Oppidum, etiam in loco vicino quærere: iſta cauſa verificatur, quamuis in Oppido inueniatur vnus, aut alter paris conditionis, quia non debet reſtringi mulier ad vnum, aut alterum, ſed danda eſt ei libertas, vt poſſit deligere propter nimiam Matrimonij libertatem, vt notauit Sanchez *diſp* 19. *num.* 14.; Nec eſt facienda exquiſitiſſima perquiſitio, & diligentia in tali Oppido, ſed ſufficit, ſi commodè, & moraliter non inueniatur æqualis: ad æqualitatem plura requiruntur, ſcilicet quòd ſint æquales in nobilitate, diuitijs, moribus, & ætate, vt cum Sanchez, & alijs notat Ant. à Spiritu S. *num.* 553.

32. Secunda eſt propter mulieris paupertatem, ſeu dotem incompetentem, quando mulier propter carentiam, ſeu incompetentiam dotis non inuenit virum æqualis conditionis cui nubat, & conſanguineus aliquis, aut affinis paratus eſt eam dotare, vel abſque dote competenti accipere, quod idem ſentiendum eſſe de viro, qui defectu ſubſtantiæ nequit ſibi inuenire vxorem dignam, niſi conſanguineam, aut affinem, docent Hurtad., & Dicaſtillus, quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *dicto num.* 553. mulier cenſetur carere dote competenti, quamuis habeat conſanguineos diuites, ſi iſti non tenentur, nec cogi poſſint ad illam dotandam, ſecus ſi tenentur illam dotare; item ſi parentes non poſſint in vita ſua tanta bonorum parte ſe priuare, quanta requiritur ad cõpetentem dotem Filiæ dandam, ne ipſi ſecundùm ſuum ſtatum redigantur ad miſeriam, & indigentiam, quamuis poſt illorum mortem ſit conſecutura hæreditatem ſufficientem, nam de præſenti verè eſt pauper, nec habet dotem competentem; idem valet, ſi habeat fratres, aut propinquos diuites, à quibus ſperet augendam ſibi dotem, quia per hanc ſpem in ſtatu præſenti non deſinit eſſe pauper.

An verò cenſeatur carere dote illa fœmina, quæ amplam hæreditatem repudiauit, plures affirmant, quamuis oblatam hæreditatem renunciauerit, ad effectum obtinendi diſpenſationem titulo paupertatis, quia non tenetur oblatam hæreditatem acceptare, qua non acceptata, remanet pauper, & ſic poteſt titulo paupertatis obtinere diſpenſationem; ſecus dicendum, ſi hæreditatem ſemel acceptatam repudiauit, ſeu in ſauorem alterius renunciauit, nam tunc non poteſt dici pauper, ſic Auerſa *q.* 19. *ſect.* 3. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 19. *num.* 27. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 94. Ant. à Spiritu S. *num.* 553. hanc ſententiam non approbat Tambur. *lib.* 8. *de Matrim. tract.* 2. *cap.* 7. §. 2. *num.* 15. quia licèt hæc mulier phyſicè ſit pauper, humano tamen, & morali modo reputanda eſt diues; qui enim facilè diuitias acquirere poteſt, pauper in ciuilibus commercijs non dicitur, quod magìs mihi placet, nam credibile non eſt, Pontificem velle diſpenſare cum illa, quæ in fraudem diſpenſationis obtinendæ renunciauit hæreditatem.

33. Tertia eſt conſeruatio ſucceſſionis, ſiuè hæreditatis, & ſplendoris in eadem familia, quando fœmina remanet hæres, ne transferat amplam hæreditatem, & poſeſſionem in extraneos, ſed remaneat inter conſanguineos, vt illuſtris familia in ſuo decore conſeruetur: Item, ſi agatur de acquirenda hæreditate relicta, cum tali conditione, & pacto quòd talis cum tali nubat: Quarta eſt recognitio inſignium perſonarum, & remuneratio meritorum, quando perſonæ inſignes, & erga Eccleſiam benemeritæ talem diſpenſationem cuperent, & peterent. Quinta, Ætas excedens, quando fœmina excedit vigeſimumquartum annum, nec adhuc virum inuenit. Sexta eſt inſtauratio matrimonij bona fide contracti, quando nimirum poſt matrimonium bona fide contractum detegitur impedimentum, & pro inſtaurando matrimonio petitur diſpenſatio.

34. Septima eſt bonum pacis, propter ſedandas inimicitias, & rixas exortas inter conſanguineos, vel etiam ad extinguendas magnas lites ciuiles, & impediendas diſcordias ad vitanda ſcandala, & conſeruandum honorem fœminæ, quæ fortè fuit fornicata cum conſanguineo, &, ſi non contrahatur matrimonium, remanet diffamata cum periculo, ne ſequantur homicidia, ſcandala, & mala. Octaua eſt larga eleemosyna, & magna pecuniæ quantitas ad opera pia, ſic Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 19. Coninch. *diſp.* 33. *dub.* 5. Pontius *lib.* 8. *cap.* 14. Villalob. *tract.* 14. *diff.* 26. Auerſa *q.* 19. *ſect.* 4. Palaus *punct. vlt.* §. 2. Roſignol. *de Matrim. III. prænot.* 3.

DV-

DVBIVM VI.

Quandonam Diſpenſatio ſit ſubreptitia, & inualida.

35. DIſpenſatio aliqua, ſicut quodlibet gratioſum Pontificis reſcriptum, ſubreptione, & obreptione vitiari poteſt, quando nimirnm tacetur verum, quod in ſupplicatione erat exprimendum, aut in eadem falſum exprimitur, quod erat tacendum; & quidem hæc taciturnitas veri, aut expreſſio falſi poteſt verſari circa cauſam finalem, & motiuam ralis diſpenſationis, aut circa cauſam ſolùm impulſiuam, aut circa requiſita, ex conſuetudine, & ſtylo Curiæ: cauſa finalis, & motiua in caſu noſtro dicitur illa, qua non exiſtente, Pontifex diſpenſationem minimè conceſſiſſet, vel non niſi cum quibuſdam limitationibus: impulſiua dicitur illa, qua non exiſtente diſpenſatio, adhuc concederetur abſolutè, & ſinè limitatione, ſed non tam facilè, tam promptè, tam, cito. Sic Sanchez *diſp. 21. à num* 8. Coninch. *diſp. 33. à num.* 58. Hurtado *diſp. 26. diff.* 4. Leander *diſp. 24 quæſt.* 25., & alij communiter.

36. Reſp. Taciturnitas veri, aut expreſſio falſi tunc vitiat, & nullam reddit gratiã diſpenſationis, quando verſatur circa cauſam finalem, & motiuam, ſinè qua Pontifex diſpenſationem non concederet, ſecus ſi tantùm verſetur circa cauſam impulſiuam, ſinè qua adhuc gratiam faceret, ſed non ita facilè, et promptè. Ratio eſt, quia tota vis, et efficacia gratiæ, ac diſpenſationis pendet à voluntate Principis concedentis, ſeu diſpenſantis, qua non exiſtente, neque poteſt exiſtere gratia, et diſpenſatio, ſed quoties taciturnitas veri, et expreſſio falſi pertinet ad cauſam finalem, et motiuam nõ datur in Principe voluntas concedendi, et diſpenſandi; cum enim voluntas moueatur à tali cauſa, ſi ea non exiſtit, nõ exiſtit voluntas, & ſic non ſubſiſtit gratia, tum quia diſpenſatio ſemper conceditur ſub ea conditione, ſiuè expreſſa, ſiuè tacita; ſi preces veritati nitantur; ergo, ſi veritas non exiſtit corruit diſpenſatio. Conf. ex cap. *fin. de filijs presbyter. in 6.* vbi dicitur, non fuiſſe validam diſpenſationem ad Beneficium ab illegitimo obtentam, non facta mentione alterius beneficij priùs obtenti, *cum non ſit veroſimile Sedem ipſam cum illo prædictum patiente defectum, voluiſſe ſi hoc fuiſſet expreſſum, diſpenſare*, & cap. poſtulaſti de reſcript. *Commodum reportare non debet de huiuſmodi litteris, vt potè veritate tacita, impetratis.*

37. Quòd ſi error ſolùm verſetur circa cauſam impulſiuam, non vitiatur diſpenſatio, quia ſubſiſtit voluntas Principis, qui eam conceſſiſſet, non obſtante tali errore, vt habetur ex cap. *dudum*, verſ. *Nos igitur*, de præbend. in 6. vbi Pontifex ad valorem conceſſionis beneficij ponderat, non obſtare taciturnitatem veri, quo cognito, adhuc conceſſiſſet, ibi; *Conſiderantes quoque, quòd nos expoſito nobis de poteſtate prædicta, nihilominus literas gratioſas daremus.* Ratio eſt, quia ſubſiſtente cauſa finali, & motiua, quamuis deficiat cauſa impulſiua, ſubſiſtit id, ex quo mouetur Princeps ad diſpenſationem concedendam, & indè ſubſiſtit diſpenſatio. Quod verum eſt, etiamſi malitioſè verum taceatur, aut falſum exprimatur, exceptis reſcriptis iuſtitiæ, in quibus Iura volunt, exprimẽdam etiam eſſe cauſam impulſiuam, ex cap. *ſuper literis* 20. *de reſcriptis*, eaque non expreſſa, poſt ſententiam Iudicis, qui tacuit priuatur beneficio reſcripti, vt probat Sanchez *lib.* 8. *diſp* 21. *num.* 76., & ita tenent Molina, Couarr., Menochius, Amicus, & alij, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Matrim. III. prænot.* 21. *num.* 4., & 14 Leander *diſp.* 24. *q.* 27., & 28. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 50., & 61. Ant. à Spiritu S. *diſp.* 8. *num.* 561. Coninch. *diſp.* 33. *num* 62. Hurtad. *diſp.* 26. *diff.* 4., & alij Doctores communiter.

38. In dubio, an cauſa in ſupplicatione poſita ſit finalis, vel ſolùm impulſiua: dicendum eſt cam eſſe tantùm impulſiuam, & minùs principalem, quia in dubio præſumendum eſt pro valore actus, cui Iura maximè fauent; ſi autem dicamus, cauſam falsò expoſitã eſſe finalem, corruit actus, qui ſubſiſtit, ſi præſumatur cauſa tantùm impulſiua, & minùs principalis. Indè ſi dubium ſit, an diſpenſatio ſit valida, quia dubitatur, an ſatìs probetur veritas narratorum, aut quia dubitatur, an cauſa falsò inter alias allegata ſit finalis, dicendum eſt, diſpenſationem eſſe validam ex eo quòd, exiſtente dubio, iudicandum eſt in fauorem actus, vt potiùs valeat, quàm pereat, vt, multis allegatis, docet Menochius *lib.* 6. *præſumpt.* 4 *per totam*, & tradunt Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 25. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. *num.* 41. Palaus *tom.* 1 *tract* 3. *diſp* 6. *punct.* 16 § 5. *num.* 3., & cum alijs Diana *p.* 8. *tract.* 3. *reſol* 62.

39. Si Cauſa per ignorantiam, aut ſimplicitatem falsò expreſſa per teſtes probetur vera, & Ordinarius executionem concedat, puta, fuit quis diſpenſatus in impedimento conſanguinitatis propter paupertatem, & defectum dotis, fuitque per teſtes probatus talis defectus, & paupertas, quæ tamen verè non adeſt, ſi Ordinarius executionem concedat, putat Pontius *lib.* 8. *cap.* 16 *num* 5. Matrimonium cum tali ignorantia contractum eſſe ſuſtinendum. At veriùs eſt, eſſe inualidum, quoniam ignorantia ſolùm poteſt excuſare impetrantem à culpa, non autem facere poteſt diſpenſationem validam. Nec iuuat ſententia lata ab Ordinario, quia fundatur in falſa præſumptione contra veritatem, quam Pontifex intendit, vt benè docent Palaus ſupra *num.* 4. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 69. Ant. à Spiritu S. *num* 561.

40. Reſp. 2. Quando in ſupplicatione tacetur aliqua qualitas, quæ aut iure præcipitur, aut ex ſtylo Curiæ Romanæ, ſeu recepta con-

Digitized by Google

pta conſuetudine ſolet exprimi, vitiatur diſpenſatio, non ſolùm pro ſoro externo, ſed etiam pro ſoro conſcientiæ, quamuis illa qualitas non pertineat ad cauſam finalem, ſed ſolùm ad cauſam impulſiuam. Ratio eſt, quia dum Pontifex diſpenſationem concedit, præſumitur, eam concedere ſub tacita conditione, niſi taceatur aliqua veritas de iure, vel ſtylo Curiæ, aut recepta conſuetudine apponi ſolita; ergo taciturnitas, et omiſſio talis qualitatis vitiat diſpenſationem; et quidem, ſi illa qualitas eſſet de iure exprimenda, hoc eſt per ſe clarum, nam iura dum volunt, exprimi aliquam qualitatem, eam exigunt pro forma, qua non ſeruata, corruit diſpenſatio; idem valet de ſtylo Curiæ, qui facit ius, cap. *Quàm graui* de *crimine falſi*, hoc idem valet etiam de recepta conſuetudine, quæ pro lege obſeruatur, l. *minimè ff de legib.*, et ſic, deficiente illa qualitate, deficit forma ſubſtantialis, et conditio, ſub qua diſpenſatio conceditur, ac proinde corruit diſpenſatio, quamuis talis qualitas per ignorantiam, aut inaduertentiam taceatur, nam ignorantia excuſat à culpa, ſed non efficit actum validum, quando deficit forma, & ita tenent, pluribus adductis; Roſignol. *pranot.* 21. *num* 11. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 16. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 50. Layman *lib.* 5. *tract.* 4. *cap.* 22. *num.* 18. Bonacina *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 5. Salas *de legib. quaſt.* 97. *diſp.* 20. *ſect.* 15. *num.* 117. Barboſa *in collect. tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 3.

41 Quoad ſtylum Curiæ multi non improbabilitèr docent, non obligare in conſcientia, nec irritam reddi diſpenſationem, ſi omittatur qualitas ex ſtylo Curiæ ſolùm requiſita, nam ſtylus Curiæ ſæpè variatur ab Officialibus Curiæ, etiam ignorante Pontifice, ſiquidem de ſtylo Curiæ debet exprimi gradus propinquior, cum tamen iuxta conſtitutionem B. Pij V. ſufficiat expreſſio gradus remotioris, vt poſtea videbimus, & ſic ſtylus Curiæ non ſemper facit ius, nec pro lege obſeruatur, niſi quando eſt ſcriptus, notorius, & approbatus à Pontifice, qui tunc ſolùm cenſetur diſpenſare ſub illa tacita conditione, ſi non taceantur, quæ de ſtylo Curiæ ſolent exprimi, & ita pro ſoro conſcientiæ, Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 3. *num.* 7. Granado 1. 2. *contr.* 7. *tract.* 3. *p.* 2. *diſp.* 17. *ſect.* 6. *num.* 46. Ceuallos *in qq. pract. q.* 737. *à num.* 20. ſequitur Leander *diſp* 24. *quaſt.* 48., & probabile putat Ant. à Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 5. *num.* 560.

DVBIVM VII.

An, quandò plura concurrunt impedimenta, debeant omnia ſimul exponi, & diſpenſari.

42. CErtum eſt, omnia impedimenta diuerſæ ſpeciei, quando plura ſubſunt, matrimonium dirimentia, neceſſariò eſſe manifeſtanda; ſi enim vnum taceas, obtenta diſpenſatio erit inutilis, & ſubreptitia, nam diſpenſatio tollit ſolùm impedimentum expreſſum, non aliud, quod tacetur; indè ſi quis habeat impedimentum conſanguinitatis, affinitatis, & criminis, non ſufficit manifeſtare crimen, ſi taceas conſanguinitatem, aut affinitatem, vel è contra, ſed omnia ſunt exprimenda, vt omnia tolli poſſint, & quidem loquendo de impedimentis diuerſæ rationis, & ſpeciei non poteſt eſſe dubium: Difficultas ſolùm eſt de impedimentis eiuſdem ſpeciei, nimirum ſi Sponſus ſit conſanguineus ſponſæ ex duplici capite, ex parte Patris, & ex parte Matris, vel cum illa duplicem habeat affinitatem, quia cum duplici illius Sorore eſt fornicatus, aut duplicem habet cognationem ſpiritualem, quia duos eius filios ex Sacro Fonte leuauit, vel vnum in baptiſmo, alterum in confirmatione, an tunc ſufficiat exprimere conſanguinitatem, affinitatem, aut cognationem ſpiritualem, vel neceſſariò ſit exprimendum, quòd illa prouenit ex multiplici capite.

43. Negant plures neceſſitatem exprimendi hanc multiplicationem, volentes, ſufficere, ſi impedimentum exprimatur, vt vnum, in ſuo tamen gradu propinquiori. Ratio eſt, quia licèt conſanguinitas, ſeu affinitas ſit contracta ex multiplici capite, vnica tamen eſt affinitas, vnica conſanguinitas, & vnicum impedimentum, quod proindè ſufficienter exprimitur, & manifeſtatur ſinè illa multiplicitate, ea ratione, qua qui pluries copulam habuit cum eadem, conſanguinea ſponſæ, vnam contrahit affinitatem, nec debet illam multiplicem copulam in petitione diſpenſationis exprimere; qui ſæpius in excommunicatione celebrauit vnã contraxit irregularitatem, nec tenetur hanc multiplicem celebrationem diſtinguere, dum petit diſpenſationem irregularitatis; qui ſæpius confirmauit votum non tenetur id exprimere, quando petit diſpenſationem; & qui natus ex duplici adulterio, ſcilicet ex vtroque parente, ad effectum vt poſſit promoueri ad Sacros ordines, non tenetur exprimere, ſe eſſe adulterinum ex vtroque parente, ſed ſufficit dicere, ſe eſſe adulterinum; ergo idem dicendum eſt de conſanguineo ex duplici capite, nam illa multiplicitas eiuſdem gradus materialiter, & per accidens ſe habet in ordine ad vinculum, & intentionem Eccleſiæ, ita Ledeſma, Vega, Rodriq., quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 6. *num.* 577. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 3.

Texe-

Digitized by Google

Texeda quem refert, & ſequi videtur Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol* 60., & probabile dicit Dicaſtillus *diſp.* 8. *dub.* 8. *num.* 142.

44. Reſp. In petitione diſpenſationis debere explicari conſanguinitatem, affinitatem, vel cognationem multiplicem prouenientem ex diuerſo capite. Ratio eſt, quia eſt maior, & noua propinquitas, quando ex diuerſo capite conſurgit, quàm dum prouenit ex vno ſolùm capite, quæ difficiliorem reddit diſpenſationem, & vrgentiorem cauſam requirit, & cum vna tolli poſſit ſinè altera, vtraque debet manifeſtari, vt pro vtraque diſpenſationem obtineas, & ita de conſanguinit. deciſum fuit à Rota in nouiſſimis *vol.* 3. *lib.* 1. *decis.* 117., & *lib.* 2. *decis.* 70., & ita docent Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 24. *num.* 5. Molina *de Iuſt. tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 101. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 5. *num.* 25. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 6. *num.* 28. Coninch. *diſp* 33. *dub.* 6. *num.* 1. Bonacina *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 3. Auetſa *quæſt.* 19 *sect.* 5. Roſignol. *de Matrim III. pranot.* 23. *num.* 2. Palaus de Matrim. *diſp.* 4. *punct. vlt.* §. 3.

45. Nec valet eadem ratio de affinitate proueniente ex multiplici copula cum eadem conſanguinea Sponſæ, quia iſta cum proueniat ex vno ſolùm capite, vna tantùm cenſetur affinitas, quæ non reddit difficiliorem diſpenſationem, at affinitas proueniens ex multiplici capite diuerſo, cenſetur multiplex, & difficiliorem reddit diſpenſationem, vndè iſta, non illa debet manifeſtari, prout tenet praxis, & conſnetudo, à qua non eſſe recedendum docet Palaus *di p.* 6. *de legib. punct.* 16. § 4. *num.* 10 eademque ratio valet etiam de alijs exemplis adductis, niſi quòd Roſignol. *num* 8. velit adulterinû ex vtroque patente debere vtrumque adulterium manifeſtare, dum petit diſpenſationem, vt promoueri poſſit ad Ordines Sacros. Ex hac Doctrina colligunt Sanchez, Pontius et alij, quòd obtinens diſpenſationem à Pontifice ſuper affinitate, ſi poſt literas expeditas, & directas Ordinario, ſeu Confeſſario, vt diſpenſet, iterum habeat copulam cum eadem conſanguinea Sponſæ, vti poterit beneficio diſpenſationis, ſecus ſi copulam habeat poſt executionem factam à Confeſſario, ſeu Ordinario, quia iam eſſet noua affinitas, cum prior per diſpenſationem iam fuerit ſublata, & ſic noua obtinenda erit diſpenſatio pro hac noua affinitate tollenda.

46. Quæres: An quando plura concurrunt impedimenta debeant omnia ſimul manifeſtari in eadem petitione, vt ſimul diſpenſentur, vel poſſit illorum diſpenſatio diuiſim impetrari, puta ſi in eodem concurrant affinitas, conſanguinitas, & votum caſtitatis, poſſit primò impetrari diſpenſatio à voto, deinde à conſanguinitate poſtea ab affinitate. Prima ſententia docet, poſſe diuidi, & ſeparari. Ratio eſt, quia ſingula impedimenta ſecundùm ſe, & diuiſim ſunt diſpenſabilia, ſi integrè exponantur, & vnum tolli poteſt ſinè alio, ſicut ligatus pluribus excommunicationibus, aut irregularitatibus, poteſt ab vna abſolui independenter ab alia, nec vllo iure præcipitur, quòd debeant omnia ſimul exponi, ſic Nauar. *lib.* 4. *conſil. tol. de conſang conſil.* 7. *num.* 2., & 3. Henriq *lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 4. Suarez, Amicus, Rodriq., Sà, quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *num.* 588. Salas *de legib. diſp.* 20. *sect.* 15. *num.* 122. Roſignol. *num.* 42.

47. Communis, & ſequenda ſententia tenet, vtrumque impedimentum eſſe ſimul in eadem petirione exponendnm, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia, quia ſic habetur ex praxi, & conſuetudine Curiæ, & quia vnum impedimentum coniunctum cum alio tedditur grauius, & diſpenſatur difficiliùs, quatenus reddit perſonam minùs habilem, & minùs dignam diſpenſatione, et maiorem requirit cauſam, quod maximè verum eſt, quando impedimenta ſunt eiuſdem rationis, ſiuè ſpecificæ, ſiuè genericæ, vt ſunt duæ conſanguinitates, duæ affinitates, ſiuè affinitas, et conſanguinitas, quia tunc magìs rettahunt Pontificem à diſpenſatione concedenda: ſi verò impedimenta ſint adeò diſparata, vt non augeant indecentiam in ordine ad matrimonium contrahendum, vt eſſent affinitas, et votum caſtitatis, tunc poterunt diuiſim exponi, et de illis diuiſim impetrari diſpenſatio, ita Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 23. Pontius *lib.* 8 *cap* 17. §. 4. Leander *diſp.* 24. *q.* 35. Palaus ſupra *num.* 11. Diana *part.* 1 *tract.* 10. *reſol.* 39. Auerſa *quæſt.* 19. *sect.* 5. qui benè cum alijs aduertit, quòd quando vnum impedimentum eſt occultum, & afferens infamiam, vt eſſet affinitas contracta ex copula illicita, tunc ſufficit ſeparatim exponere illud, quod ſinè infamia proponi poteſt, et ſeparatim per viam ſecretam Pœnitentiariæ aliud occultum, ita tamen, vt in hoc etiam fiat mentio diſpenſationis obtentæ, vel obtinendæ via ordinaria ſuper aliud impedimentum, quia tunc non præſumitur, velle Pontificem, quemquam ſe ipſum, et proximum infamare, et quia ſaltem in vno fit mentio alterius, idque abſeruari, ex ſtylo Curiæ notat Auctſa.

DVBIVM VIII.

Quomodo ſint explicandi gradus Cognationis in petenda Diſpenſatione.

48. CErtum eſt, cognationem, & alia impedimenta, quæ diuerſos habent gradus, & lineas, eſſe manifeſtanda non ſolùm ſecundùm ſpeciem, ſed etiam ſecundùm gradum, & lineam, in qua reperiuntur; an ſint in linea recta, vel collaterali, in primo, ſecundo, aut tertio gradu, adeò vt talis gradus omiſſio, aut expreſſio minoris, pro maiori quamuis bona fide contin-

gat,

gat, reddat diſpenſationem ſubreptitiam, nam pro maiori, ſeu minori propinquitate gradus redditur facilior, aut difficilior diſpenſatio, requiritur maior, aut minor cauſa, & imponi ſolet maior, aut minor compenſatio; ſi autem exprimeretur gradus propinquior pro remotiori, puta ſecundus pro tertio, aut tertius pro quarto, valida eſſet diſpenſatio; nam ſi Pontifex diſpenſat in ſecundo gradu, multò magìs cenſetur diſpenſare in tertio, qui virtualiter includitur in ſecundo, vt bene aduertit Sanchez *diſp. 24. num. 17.*

49. Difficultas eſt: An quando conſanguinei, vel affines inæqualiter diſtant à ſtipite, quia vnus eſt in ſecundo gradu, alter in tertio, vnus in tertio, alter in quarto; neceſſe ſit in petitione mentionem facere gradus propinquioris, vel ſufficiat exprimere gradum remotiorem. Sed hæc difficultas ceſſat in præſenti poſt declarationem B. Pij V. in ſuo motu proprio edito Anno 1566. die 26. Auguſti incipienti *Sanctiſſimus*. Nam olim de iure communi ſatis erat exprimere gradum remotiorem, nulla facta mentione gradus propinquioris, eò quòd remotior trahat ad ſe propinqniorem, & nos ſuo loco diximus, inæqualiter diſtantes à ſtipite tot gradibus inter ſe diſtare, quot gradibus remotior diſtat à ſtipite; ſed Pius IV. peculiari Conſtitutione ſanciuit circa conſanguinitatem, & affinitatem, exprimendum eſſe gradum propinquiorem, nec validam fore diſpenſationem, tali gradu proximiori non expreſſo. At poſtea B. Pius V. in ſuo motu proprio adhærens iuri, & ſtylo veteri decreuit; *Quòd de cætero in quibuſcumque diſpenſationibus, quas pro Matrimonijs contractis, aut contrahendis, inter viros, & Mulieres, inuicem, diuerſis prohibitis conſanguinitatis, ſeu affinitatis, aut mixtis, ex communi, ſeu eodem ſtipite ſurgentibus, quicumque illi ſint, dummodo primum, quoquomodo non attingant, cum in eo Sanctitas ſua numquam diſpenſare intendat, gradibus coniunctos impetrari contigerit, gradus remotior attendatur, trahatque ſecum propinquiorem, ac ob id ſufficiat remotiorem tantùm gradum exprimere, obtentis tamen poſtea ſuper propinquiori literis declaratorijs.*

50. Ex qua Pontificis declaratione, & determinatione conſtat, primum gradum, ſiuè conſanguinitatis, ſiuè affinitatis, ſemper eſſe neceſſariò exprimendum, quia Sanctitas ſua numquam intendit in illo diſpenſare. Secundò conſtat, ſatìs eſſe exprimere gradum remotiorem, & validam eſse diſpenſationem ſic obtentam, non facta mentione gradus propinquioris; pro quo tamen erunt obtinendæ literæ declaratoræ, non pro validanda diſpenſatione, ſed ad vitandum ſcandalum vulgi exiſtimantis, duos inæqualiter diſtantes magìs eſſe propinquos, quàm ſi vterque in eodem gradu diſtaret, & indè, ceſſante ſcandalo, non erunt neceſſariæ literæ, nec pro foro interno, nec pro foro externo, nec peccat qui ex inaduertentia, vel etiam ex malitia, illis non obtentis, quando non datur ſcandalum, matrimonium contrahit, & Ordinarius ſinè illis poteſt executioni mandare obtentam diſpenſationem, in qua ſit mentio ſolius gradus remotioris, ita Sanchez *num.* 28. Pontius *num.* 26. Coninch. *num. 72. diſp. 36. dub. 9.* Henriq. *lib. 12. cap. 3. num. 6.* Ant. à Spiritu S. *num* 582. Auerſa *quæſt. 19. ſect. 5.* vbi aduertit, eſſe vſu receptum ab initio gradum etiam propinquiorem exponere, ne opus ſit nouas literas declaratorias obtinere. Quòd ſi remotior diſtet à ſtipite in quinto gradu nulla erit neceſſaria diſpenſatio, quamuis alter à ſtipite diſtet in primo gradu, quia, vt notauimus ſupra *cap. 12. dub. 1* in linea tranſuerſali tot gradibus cenſentur duo inter ſe diſtare, quot remotior diſtat à ſtipite.

51. Nec eſt attendenda limitatio, quam aſſerunt Sanchez *num.* 12. Sotus *in 4. diſt. 40. quæſt. vnica art. 3., & 4.* Molina *de iuſt. tom. 1. tract. 2. diſp.* 161. volentes, proximiorem gradum eſſe explicandum, quando ipſa fœmina eſt proximior ſtipiti, vt quando vir ducit Amitam, ſeu Materteram, & hoc ob ſpecialem, quamdam indecentiam conſiſtentem in eo quòd fœmina, quæ ſecundùm ordinem naturæ eſt ſuperior, & cui vir debet reuerentiam, & ſubiectionem, ſecundùm legem matrimonij ſit ſubdita, & ſubiecta viro: Non eſt, inquam, attendenda, quia, vt benè aduertit Pontius *num* 27 Pontifex nullā talem diſtinctionem facit de maiori propinquitate proueniente à fœmina, ſeu à Viro, quamuis detur illa maior indecentia, & ſic eadem ſemper lex obſeruanda eſt, ſiuè maior propinquitas proueniat à viro, ſiuè à fœmina, & ita etiam tenent Roſignol. *pranot. 23. num. 5.*, & Auerſa *quæſt. 19. ſect. 5.*

52. Quæres primò: An ſit explicandum, quòd diſtantia graduum in conſanguinitate, ſeu affinitate ſit in linea recta. Supponit quæſitum, conſanguinitatem non dirimere matrimonium in linea recta iure naturæ, ſed ſolùm iure Eccleſiaſtico; ſi enim dirimat iure naturæ, vt vidimus ſupra *cap. 12. dub. 2.*, ceſſat difficultas.

53. Reſp. negatiuè, quia licèt matrimonium contractum cum affine, ſeu conſanguinea in linea recta includat quamdam indecentiam, ratione cuius Sanchez *diſp. 24 num. 14.* aſſerit, eſſe circumſtantiam neceſſariò exprimendam. Attamen nullo iure conſtat, lineam rectam eſſe exprimendam, ſolùm enim habemus, exprimendos eſſe gradus, nulla facta mentione lineæ rectæ, aut tranſuerſalis, vt etiam babetur ex Conſtit. B. Pij V. ac proinde non eſt neceſſe talem circumſtantiam exprimere, prout docent Leander *diſp. 24. quæſt.* 41., & Roſignol. *pranot. 23. num. 14.* Crediderim tamen, eſſe exprimendum, an affinitas proueniat ex copula maritali, vel copula illicita, non ſolùm quia iſta non dirimit vltra ſecundum gradum, ſed etiam, & præcipuè, quia copula maritalis vltra af-

finitatem

ſinitatem inuoluit etiam impedimentum publicæ honeſtatis, quod ſufficienter non exprimitur, ſi non manifeſtetur, affinitatem prouenire ex copula maritali, vt bene notat Roſignol. *num.* 15.

54. Quæres 2. An diſpenſatio petita pro primo gradu impedimenti publicæ honeſtatis debeat neceſſariò exprimere, an proueniat ex matrimonio rato, vel Sponſalibus; certum eſt, non eſſe hoc exprimendum, quando petitur diſpenſatio in publica honeſtate vltra primum gradum, quia poſt Trident. publica honeſtas proueniens ex Sponſalibus non dirimit vltra primum gradum. Si verò petatur diſpenſatio pro primo gradu publicæ honeſtatis. *Reſp.* explicandum eſſe, an proueniat ex matrimonio rato, vel ex Sponſalibus, nec ſufficere explicare publicam honeſtatem in genere, quia Eccleſia agnoſcit maiorem indecentiam in publica honeſtate proueniente ex matrimonia rato, quàm in illa, quæ prouenit ex Sponſalibus, ſiquidem illam extendit vſque ad quartum gradum, non iſtam, ſic Sanchez *diſp.* 24. *num.* 16. Leander *quæſt.* 43. Roſignol. *num.* 14.

55. Quæres 3. An in cognatione ſpirituali ſit explicandum, an inter contrahentes adſit filiatio ſpiritualis, vel ſolùm compaternitas, affirmat Sanchez *diſp.* 24. *num.* 5. quia multò indecentius eſt contrahere cum filia ſpirituali, vel cum filio, quàm cum comparre, nec conſtat, Pontificem diſpenſaſse, vt matrimonium contraheretur cum filio, vel filia ſpirituali, ſicut paſſim diſpenſat, vt contrahatur cum compatre. Nihilominus Roſignol. *num.* 13. probabiliter affirmat, non eſſe circumſtantiam neceſſariò exprimendam, quia in cognatione ſpirituali non diſtinguuntur gradus, ſicut diſtinguuntur in cognatione carnali, & in affinitate; & eodem iure Eccleſiaſtico prohibetur matrimonium inter ſpiritualiter cognatos, nulla facta mentione, an illa cognatio ſit compaternitas, vel paternitas.

DVBIVM IX.

An ſit neceſſariò exprimenda copula inceſtuoſa fortè habita inter Conſanguineos, & Affines, quando petitur Diſpenſatio pro Matrimonio contrahendo.

56. CErtum eſt apud omnes, non eſſe neceſſariò exprimendam copulam, ſi illa non fuit completa, & conſummata, quia cum ſimus in materia pœnali, copula debet eſse completa cum ſeminis effuſione intra vas, nec ſufficit copula conſummata, ſi vterque, vel alter tantùm Coniux ignorauit conſanguinitatem, vel affinitatem alterius, quia tunc non eſt formalis inceſtus, ſed materialis, nec meretur pœnam inceſtuoſis impoſitam; pœna ſiquidem ſupponit actum conſummatum, & perfectum in ratione delicti, ob quod imponitur: hac ratione, qui cognouit conſanguineam ſuæ vxoris intra gradus prohibitos, ignorans, eam eſſe affinem non priuatur iure petendi debitum, quia eſt pœna, & requirit inceſtum conſummatum, & formalem, & non ſimplicem fornicationem; talis autem actus factus ab ignorantibus affinitatem, non diſtinguitur à ſimplici fornicatione, & materialitèr tantùm eſt inceſtus, non formalitèr, vt ſuo loco videbimus.

57. Conueniunt etiam Doctores, non eſſe neceſſariò exprimendam copulam occultam, quãdo petitur diſpenſatio Matrimonialis pro foro externo, ſed ſatìs eſſe, vt illius diſpenſatio obtineatur occultè à Sacra Pęnitentiaria, ſuppreſſo nomine contrahentium, explicata tamen ſimul conſanguinitate, vel affinitate publica, in qua Summus Pontifex diſpenſationem, vel conceſſit, vel eſt conceſsurus, vt dicit Ricc. *in praxi for. eccles. p.* 4. *reſol.* 535., & notat Auerſa *q.* 19. *ſect.* 6. Si autem copula ſit ſcienter ab vtraque parte commiſsa, & plenè conſummata.

58. Prima Sententia docet, illam eſse neceſſariò exprimendam, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia, & ne matrimonium poſtea contractum ſit nullum, quia ita tenet ſtylus Curiæ, & declarauit Sacra Congregatio Cardinalium, quam declarationem ex Rebello adducit Leander diſp. 24. q. 31. per hæc verba. *Congregatio Concilij Tridentini cenſuit, diſpenſationem reddi nullam, ex copula præcedente diſpenſationem, ſi de ea non fuerit facta mentio in ſupplicatione; copulam verò ſuperuenientem poſt diſpenſationem ab Ordinario factam non impedire matrimonij validitatem.* Ratio etiam eſt, quia Summus Pontifex difficiliùs diſpenſat cum copula, quàm ſinè illa, grauiorem imponit pęnitentiam contrahentibus, aut maiorem compoſitionem pecuniariam, at quãdo tacetur verum, quo expreſso, diſpenſatio difficiliùs obtinetur, & non niſi cum limitatione, & onere, ſeu grauamine impoſito, diſpenſatio eſt ſubreptitia; ergo copula non manifeſtata reddit diſpenſationẽ ſubreptitiam, & nullam, ita tenent Nauar., Guttier., Petrus Ledeſma, & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 8. Coninch *diſp.* 33. *num.* 83. Filliuc *tom.* 1. *tract.* 10. *num.* 336. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap* 22. *num.* 18. Homobonus *de exam. part.* 3. *tract.* 13. *cap.* 11. *q.* 24. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 135.

59. Secunda ſententia verior, & probabilior docet, non eſse neceſsariò exprimendam copulam habitam inter conſanguineos, & affines matrimonium contrahere volentes, nec per hoc diſpenſationẽ reddi ſubreptitiam, nec Matrimonium poſtea contractum reddi nullum. Ratio eſt, quia inceſtus non eſt impedimentum dirimens, quod ratione ſui egeat diſpenſatione, nec fortè impediens, cum iam ſit conſuetudine abrogatum, & ſi extat poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, & ſi non diſpenſetur, non

reddit

redditmatrimonium irritum, nec iure aliquo præcipitur declarari; non iure ſcripto, quod nullibi extat, non ex ſtylo Curiæ, quia de illo non ſatìs conſtat, ſiquidem Nauar., Henriq., & Emmanuel Sà, qui Romæ ſcripſerunt, aſſerunt, non eſſe neceſsariam expreſſionem copulæ habitæ inter conſanguineos, & affines, nullo verbo facto de ſtylo Curiæ: Auerſa, qui pariter Romæ ſcripſit idem docet *quæſt.* 19. *ſect.* 6. vbi ait, quòd exprimentes copulam id faciunt ex oppoſita ſententia, vel ad maiorem cautelam: Non ſemper exprimi ex conſilio Virorum doctorum aſserit Leander *diſp* 24. *q.* 31., & ſi aliquando ex conſilio aliorum exprimitur, illa non eſt cauſa motiua negandi diſpenſationem, quin potiùs faciliorem reddit Pontificem ad illam concedendam; quòd ſi illam conecdit cum aliquo grauamine, maiori multa, & impoſitione pęnitentiæ, id fit, quia adducitur copula pro cauſa vnica, & motiua diſpenſandi, vel in pęnam inceſtus, & copulæ commiſsæ, quæ vtique eſt pęna digna, & vt alij arceantur à ſimili exceſsu committendo. Declaratio Cardinalium ſecuta eſt partem oppoſitam, tamquam tutiorem, non tamquam probabiliorem, vel facta fuit tempore B. Pij V., qui ſuam mentem iam declarauerat, ſe nolle talem diſpenſationem concedere, niſi manifeſtaretur circumſtantia copulæ, vt ex Nauar., & Guttierez refert Leander *q.* 31., & ita tenent Nauar., Henriq., Emmanuel Sà, Ouandus, Ceuallos, Villalobos, Rodriq., Vega, & alij, quos affert, & ſequitur Auerſa *cit. q.* 19. *ſect.* 6. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 81. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 6. Roſignol. *prænot.* 23. *num.* 19. Ant. à Spiritu S *ſect.* 8. *num.* 584. Andreas à Matre Dei *cap.* 14. *punct.* 3. *num.* 40. Hurtad. *diſp.* 26. *diff.* 5. *num.* 22. Facundez *in præcep. decal. lib.* 8. *cap.* 10. & alij plures apud ipſos.

60. Hinc ſequitur, non eſse copulam neceſſariò manifeſtandam, ſiuè illa ſit publica, ſiuè occulta, ſiuè commiſsa ſit ante petitam, & obtentam diſpenſationem à Pontificè, ſiuè poſtquam fuit obtenta, ſiuè ante executionem, & expeditionem factam ab Ordinario, ſiuè poſt illam, nec vitiare diſpenſationem, etiamſi malitioſè, aut per ignorantiam fuerit ſuppreſsa, quia cum nullibi ſit in Iure expreſsum, quòd debeat manifeſtari, nec de ſe inducat impedimentum, illa gratiam vitiare non poteſt, ſi aliundè preces veritati nitantur, & facta ſit Summo Pontifici vera relatio in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis prohibitis, in quo conueniunt Doctores communiter; vt cum Villalobos, Bonacina, Hurtado, & alijs notat Ant. à Spiritu S. *num* 585. Roſignol. *n.* 19.

61. Quæres: An ſaltem manifeſtanda ſit copula, quando habita fuit animo, & intentione faciliùs impetrandi diſpenſationem, ne virgo maneat ſinè remedio. Affirmant ſatìs communiter Doctores, non ſolùm copulam, ſed etiam finem, & animum eſse in eo caſu manifeſtandum, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia, & nulla. Nam copula tali animo, & intentione habita, non ſolùm non reddit faciliorem diſpenſationem, ſed illam reddit valdè difficiliorem, retrahendo Pontificis animum ab illa concedenda, quia Eccleſia ſemper abhorruit doloſis, & malitioſas machinationes contra illius præcepta, vt proinde in literis diſpenſatorijs ſoleat apponi clauſula, *dummodo copula habita non ſit ſpe facilioris diſpenſationis*, quæ etiam ſubintelligitur, ſi fortè non exprimatur; ſi ergo copula illa intentione facta non exprimatur, ſubreptitia, & nulla erit diſpenſatio, vt cum alijs docet Sanchez *diſp.* 25. *num.* 38. Palaus *diſp.* 4. *punct. vlt.* § 3. Villalob. *tract.* 14. *difficul.* 27. *num.* 70. Portel. *in reſpon. moral. tom.* 2. *caſu* 49 *num.* 11.

62. Reſp. Copulam ea intentione factam eſſe manifeſtandam, quando illa ſola ponitur pro cauſa diſpenſationis obtinendæ, ſecus ſi ponantur aliæ cauſæ ſufficientes pro tali diſpenſatione. Ratio eſt, quia licèt copula habita ſolùm ex fragilitate, & libidine poſſit, ac ſoleat mouere Pontificem ad diſpenſandum, ne ſequantur ſcandala, & mulier remaneat diffamata, tamen ſi habita ſit ſub ſpe, & fine diſpenſationem obtinendi, non ſolùm non mouet Pontificem, quin potiùs illum retrahit à tali diſpenſatione concedenda, quia, vt dixi, Eccleſia ſemper abhorruit doloſas, & malitioſas machinationes contra illius præcepta, & ideò, quando copula allegatur pro cauſa diſpenſationis obtinendæ, debet exponi cum ſua vera qualitate, & qua intentione ſit habita, ne diſpenſatio euadat ſubreptitia, & nulla, prout etiam conſtat ex ſtylo Curiæ, ſecundùm quem ſolet apponi clauſula in litteris diſpenſatorijs, *dummodo copula habita non ſit ſpe facilioris diſpenſationis*, ita ex Auerſa *q.* 19. *ſect.* 6. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 82. Roſignol. *num.* 20. & 21. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 38. Palaus *diſp.* 4 *punct. vlt.* §. 3. *num.* 9.

63. Verum tamen eſt, quòd illa intentio debet eſse exteriùs manifeſtata, ſi enim ſit mente retenta non obſtat, nam Eccleſia non iudicat de internis; quòd ſi ſit exteriùs manifeſtata, ſed ita occulta, vt probari non poſſit, non vitiare diſpenſationem expeditam pro foro externo, docet Ant. à Spiritu S., & tradunt Gaſpar Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 5. *fine*, & Palaus §. 3 *num.* 9. Debet etiam copula eſse habita cum illa ſpe, & intentione de communi conſenſu contrahere volentium; ſi enim ſolùm ab vno ſpes illa concipiatur, non erit neceſsariò manifeſtanda, quia, vt ex Sanchez benè notat Roſignol. *num.* 22., obligatio manifeſtandi ſpem illam, & intentionem prauam inducta eſt ad normam Concilij Trident *ſeſſ.* 24. *de matrim. C.* 5. in pœnam ſcilicet delicti illius prauæ intentionis, ſed pœna, vtpotè ſtrictè interpretanda, intelligi debet, quando eſt completa in delicto correſpectiuo, ſcilicet

ex par-

ex parte vtriuſque, nec vnius delictum alteri officit; ergo ſi praua intentio non ſe teneat niſi ex parte vnius, non debet alteri nocere, & per conſequens, non debet exponi.

64. Quòd ſi in petitione diſpenſationis ponatur alia cauſa ſufficiens pro illa obtinenda, tunc ſicut poteſt reticeri copula ante habita, ſic poteſt reticeri mala fides, & intentio, qua facta eſt, nam tunc non ponitur copula, & infamia indè ſuborta pro cauſa diſpenſationis obtinendæ, & ſic poteſt occultari. Nec obſtat, ſi dicas, Pontificem non fore conceſſurum diſpenſationem, vel non ita facilè, ſi cum alijs cauſis ſufficientibus expoſita etiam fuiſſet copula habita cum illa praua intentione, & ſic diſpenſationem obtentam ſinè tali expreſſione ſubreptitiam eſſe, & nullam: contra enim eſt, quia illa copula cum tali intentione, cum ex genere ſuo non præſtet impedimentum, non eſt illa qualitas neceſſariò exprimenda, niſi ad effectum, vt tamquam cauſa finalis Pontificem moueat ad diſpenſandum; quando autem ſubeſt alia legitima cauſa, ceſſat neceſſitas illam exponendi, quamuis difficiliùs Pontifex diſpenſationem conceſſiſſet, ſi fuiſſet expoſita, ſic Roſignol. *num.* 20. Audreas à Matre Dei *num.* 43. Facundez ſupra *num.* 17. *&* 21.

65. Quæres 2. An quando Pontifex in diſpenſatione clauſulam apponit; *Dummodo copula non interuenerit*, poſſint contrahentes illam negare abſque periculo nullitatis, & ſubreptionis, ſi de illa interrogentur à Commiſſario. Reſp. Contrahentes poſſe ſinè periculo ſubreptionis habitam copulam negare, ſi illa ſit occulta, nec probari poſſit, & diſpenſatio ſit obtenta pro foro externo, ſecus ſi illa ſit manifeſta, aut de ea præceſſit infamia, & ſemiplena probatio. Ratio eſt, quia diſpenſatio cum demandata fuerit Ordinario pro foro externo, pro eodem foro debet illa clauſula intelligi, & indè valida erit diſpenſatio, ſi copula occulta negetur; inualida, ſi negetur copula manifeſta, ſeu de qua præceſſit infamia, & ſemiplena probatio, quia iſta, non illa inſeruit pro foro externo; de iſta, non de illa intelligitur clauſula; *dummodo copula non interuenerit*, ita Henriq. *lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 7. Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 44. Sà, *verb. diſpenſatio num.* 10. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. *num.* 33.

66. Si verò Commiſſio facta fuerit Confeſſario, aut viro diſcreto pro foro conſcientiæ, tunc copula manifeſtanda eſt, etiamſi ſit occulta, & non conſtet Commiſſario, quia facultas conceditur cum illa limitatione, & ſub illa conditione, quòd copula non interceſſerit; idem valet de alia clauſula ſi apponatur; *dummodo copula habita non ſit ſpe facilioris diſpenſationis*, quòd debeat manifeſtari, quamuis ſit occulta; dummodo ſit exteriùs manifeſtata, copula habita ſub tali ſpe, ſecus diſpenſatio eſſet irrita, quia talis clauſula ponitur pro conditione, qua non exiſtente, ruit diſpenſatio, ſic Villalob., Hurtado, Filliuc., & Trullench., quos ſequitur Ant. à Spiritu S. *num.* 588. Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 34.

DVBIVM X.

Quænam expreſſio falſi vitiet Diſpenſationem.

67. CErtum eſt, vitiari diſpenſationem, & gratiam, ſi pro ea obtinenda vnica tantùm cauſa Pontifici afferatur, & illa ſit falſa, nam Pontifex non aliter diſpenſare intendit, niſi cauſa propoſita ſit verificata, & ideò ſolet in reſcripto Apoſtolico apponi; *ſi preces veritati nitantur*, quod verum eſt, etiamſi per ſimplicitatem, ignorantiam, aut errorem contingeret ea falſitas, vt cum Sanchez, Guttierez, & Ochagauia docet Leander *q.* 50. Indè inualida eſt diſpenſatio, in cuius petitione ponitur, fœminam manſuram innuptam defectu dotis, ſi non ob hanc cauſam, ſed ob aliam, puta deformitatem, infamiam, grandæuam ætatem, aut aliam ſimilem id contingeret, quia preces veritate non nituntur, nec Pontifex aliter diſpenſat, quàm verificata cauſa in ſupplicatione propoſita; ſi ergo cauſa à veritate deficiat, deficit etiam diſpenſatio ob talem cauſam conceſſa.

68. Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 52. affirmat, validam fore talem diſpenſationem, ſi ſemel verificetur, fœminam innuptam remanſuram, licèt id non ex defectu dotis, ſed ex alio defectu, nempe ex eo quòd ſit grandæua, vel deformis, aut de aliquo crimine infamata, aut ob illud punita, vel filios ex alio matrimonio habeat, vel aliunde illi id proueniat, & rationem affert, quia id, quod mouet Pontificem ad diſpenſandum eſt, ne prædicta fœmina innupta remaneat; ſi ergo maneret innupta, non ex defectu dotis, ſed ex alio defectu non manifeſtato Pontifici, valida erit diſpenſatio, pro eadem citat Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 19. *num.* 29., & alios, qui ad oppoſitam rationem dicunt, Pontificem non moueri ad diſpenſandum ob defectum dotis, tamquam ob cauſam finalem, & motiuam, cum ſolùm ſit cauſa motiua, ne fœmina innupta maneat, & propter hanc concedit diſpenſationem; ſi autem verificatur, fœminam manere innuptam, ſubſiſtit cauſa motiua, & per conſequens diſpenſatio, ita etiam tenet Diana *part.* 10 *tract.* 11. *reſol.* 42. Verùm exiſtimo, fore inualidam diſpenſationem, nec eſſe exequendam, ſi ex alio titulo, quàm ex defectu dotis fœmina maneret innupta, quia ob iſtã ſolùm cauſam Pontifex diſpenſat, ſecus ſufficeret in ſupplicatione dicere; fœminam manſuram innuptam, nulla aſſignata cauſa, quod tamen non admittitur.

69. Si plures afferantur cauſæ pro diſpenſatione, quarum vna ſit vera, & altera falſa, videndum eſt, quænam ex illis præponderet, &

ſit motiua, & finalis, quod ex verbis reſcripti, & ordinaria conſuetudine, & praxi colligi poteſt; ſi enim cauſa, ob quam Pontifex mouetur ſit vera, & ſubſiſtens, valida eſt diſpenſatio, quamuis cauſa minùs principalis, & impulſiua ſit falſa. Indè, qui petit diſpenſationem à Pontifice ad contrahendum cum conſanguinea, ſi afferat pro cauſa copulam ſecutam, & exinde iacturam famæ, & ſcandala, quæ poſſunt oriri, valida erit diſpenſatio, quamuis copula non interfuerit, dummodo verum ſit, fęminam fuiſſe paſſam iacturam famæ ob ſuſpicionem copulæ, & indè poſſe oriri ſcandala, ſeu occaſionem ſcandalorum. Ratio eſt, quia in eo caſu ratio finalis, quæ mouet Pontificem ad concedendam diſpenſationem, non eſt copula ſecuta, quæ potiùs animum Pontificis retraheret à conceſſione, ſed eſt iactura famæ, quam patitur fęmina propter copulam, ſeu occaſione copulæ, & ſcandala, quæ indè poſſunt oriri; ſi ergo illa cauſa ſubſiſtit, quamuis non interfuerit copula, ſubſiſtit diſpenſatio, quæ tamen corrueret, ſi ſola copula pro cauſa fuiſſet adducta, & illa non interfuiſſet, ita Sanchez, Bonacina, Merolla, & Amicus, quos affert, & ſequitur Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 65. *& part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 43. Roſignol. *prænot.* 21. *num.* 20. Taxeda *tom.* 2. *lib* 4 *tract.* 3. *num.* 9. Leander *quæſt.* 51. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. *vlt. num.* 41.

70. Quando duæ ſimul diſpenſationes petuntur, altera cum cauſa vera, & altera cum cauſa falſa, valida eſt diſpenſatio, quæ habet cauſam veram, ſi per ignorantiam, & errorem, & non doloſè fuit falſum expreſſum; puta, Titius petit diſpenſationem in voto caſtitatis propter periculum incontinentiæ, & ſimul petit diſpenſationem ſuper impedimento affinitatis, vt poſſit ducere affinem, quæ maritum ſibi æqualem non poteſt inuenire, ſi prima cauſa poſtulationis vera ſit, altera falſa, videndum eſt, iuxta cap. *ſuper literis*, de reſcriptis, an ex ſimplicitate, vel ignorantia ſit allegata cauſa falſa, tunc enim vitiatur reſcriptum quoad partem poſteriorem, non priorem, vt proinde Titius poſſit ducere vxorem, ſed non illam affinem, an verò ſcienter, & doloſè, & tunc in pœnam criminis totum reſcriptum vitiatur, nam Pontifex non præſumitur, gratiam quoad primam partem concedere ei, qui circa alteram in ordine ad eumdem effectum doloſè ſe geſſit, Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 21. *q. vlt. num.* 71. *&* 72. Coninch. *tract.* 2. *diſp.* 33. *dub.* 6. *num.* 67. Merolla *tom.* 2. *diſp.* 4. *cap.* 6. *num.* 403. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 90.

71. Quæres primò: An valida ſit diſpenſatio, quando falsò ponitur vnum impedimentum pro alio, vel vnus gradus coniunctionis pro alio, puta, Titius petens diſpenſationem contrahendi cum Berta expoſuit, ſe eſſe illi coniunctum in tertio gradu conſanguinitatis, cum eſſet coniunctus in tertio gradu affinitatis; quæritur, an, non obſtante tali errore, valida ſit diſpenſatio, & Commiſſarius poſſit illam executioni mandare, affirmant Diana *part.* 1. *tract.* 10. *de legib. reſol.* 36., & *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 64. *fine* vbi citat Portellium, & Bonacinam, Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 32. *num.* 26. Ant. à Spiritu S. *ſect.* 5. *num.* 570., quia fuit error ſcriptoris, qui non vitiat diſpenſationem.

72. Reſp. non eſſe validam diſpenſationem, nec poſſe executioni mandari. Ratio eſt, quia cum ſint impedimenta diuerſa, diſpenſatio ſuper vno non eſt diſpenſatio ſuper alio, nec ex reſcripto colligi poteſt, Pontificem diſpenſaſſe in impedimento, quod non fuit ipſi propoſitum. Nec dicas, quòd Pontifex diſpenſaſſet, ſi ſciuiſſet, nam conditio nihil ponit in eſſe, ſi non ſit purificata, ſed in dato caſu non fuit verificata conditio, quia impedimentum non fuit expoſitum Pontifici; ergo tale impedimentum non fuit diſpenſatum. Nec iterum dicas, poſſe ſufficienter colligi mentem Pontificis, ex eo quòd de facto diſpenſauit ſuper impedimento maiori, & ſtrictiori; ergo faciliùs diſpenſaſſet in minori, & minùs ſtricto, ſi illud fuiſſet expoſitum, & ſic poteſt diſpenſatio cenſeri valida: Nam ex eo quòd faciliùs diſpenſaſſet, ſi fuiſſet expoſitum, non ſequitur, quòd de facto diſpenſauerit, cum de facto impedimentum minùs ſtrictum non fuerit illi expoſitum. Nec denuò dicas; fuiſſe errorem ſcriptoris ſcribentis vnum impedimentum pro alio, non verò Pontificis diſpenſantis: nam hoc gratìs dicitur, ſi enim certò conſtaret, fuiſſe Pontifici verum impedimentum expoſitum, & obtentam ſuper illo diſpenſationem, poſſet vtique executioni mandari, non obſtante ſcriptoris errore, qui non variat, nec vitiat Pontificis mentem, & diſpenſationem obtentam, vt colligitur ex cap. *ſuſceptum* de Reſcrip. in 6. vbi dicitur; verba reſcripti eſſe ſtrictè interpretanda, & ad alium caſum non extendenda, *niſi de intentione mandantis aliud appareat expreſſè*, quæ exceptio locum habet, ſi clarè conſtat, errorem illum præter mandantis intentionem irrepſiſſe, & ideò, vt quid materiale haberi debet, cuius nulla ratio habenda eſt.

At quia non conſtat, eſſe ſcriptoris errorem, cum ſæpè ex ignorantia, ſimplicitate, aut inaduertentia exponatur vnum impedimentum pro alio, ſequitur, quòd non ſubſiſtat diſpenſatio, nec poſſit executioni mandari. Sic Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 24. *num.* 5. *&* 10. Pyrrh. Conrad. *de diſpenſat. lib.* 7. *cap.* 5. *à num.* 71. Couaruuias, & Lopez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 23. *num.* 18. Thomas Tambur. *lib.* 8. *de matrim. tract.* 2. *cap.* 10. §. 1.

73. Quando error contingit in gradu eiuſdē coniunctionis, ſi fuerit expoſitus gradus propinquior pro remotiore, puta tertius gradus conſanguinitatis, cum ſit coniunctus ſolùm in quarto gradu, valida eſt diſpenſatio, & poteſt

à Com-

Digitized by Google

à Commiſſario executioni mandari, nam in tertio includitur quartus eiuſdem generis, & ordinis, & in ſecundo includitur tertius; inde ſi Pontiſex diſpenſat pro tertio gradu, à fortiori diſpenſat pro quarto in illo incluſo, & ſi diſpenſat pro ſecundo, diſpenſat etiam pro tertio eiuſdem rationis, & ordinis in eo virtualiter contento. Nec obſtat, ſi dicas; in odioſis non valere illationem à maiori ad minus, quia hoc verum eſt, quando minus non continetur in maiori, tamquam pars in ſuo toto; ſi autem è contra diſpenſatio ſit pro quarto gradu, & coniunctio ſit in tertio, non valet diſpenſatio, nec poteſt executioni mandari, quamuis error contingat ex ignorantia inculpata, propter oppoſitam rarionem; quia tertius non includitur in quarto, nec diſpenſatio pro quarto virtualiter inuoluit diſpenſationem pto tertio, ita Petrus Ledeſma, Manuel, Vega, & Sanchez, quos ſequitur Roſignol. *num.* 16.

74. Quæres 2. An valida ſit diſpenſatio, quando impedimeotum certum narratur ſub dubio, puta, quis certò ſciens, ſe emiſiſſe votum caſtitatis, petit diſpenſationem, exponendo votum dubium, & ad maiorem animi tranquillitatem, allegata cauſa vera ſufficienti, ſcilicet periculo incontineotiæ propter ſtimulos carnis, quæritur; an ſit valida talis diſpenſatio. Affirmat Roſignol. *prænot.* 21. *num.* 25., quia existente cauſa vera, ſtimulis ſcilicet carnis, æquè Pontiſex diſpenſaſſet, ſiuè votum propoſitum fuiſſet ſub dubio, ſiuè ſub certitudine, nam mouetur à cauſa finali, & periculo incontinentiæ, quod in vtroque caſu verè exiſtit, ſed meliùs negant Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 40., & *in ſum. lib.* 4. *cap.* 47. *num.* 34. Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 49. Bonacina *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 7., quia quoties error verſatur circa ſubſtantiam, reddit nullam, & ſubreptitiam diſpenſationem, & in dato caſu error verſatur circa ſubſtantiam rei, ſupra quam cadere debet diſpeoſatio; ſiquidem Pontiſex non diſpenſauit in impedimento, ſeu voto certo, ſed impedimento, ſeu voto dubio, & ſic non fuit valida talis diſpenſatio, ſic etiam Palaus *tom.* 1. *de legib. tract.* 3. *diſp.* 6. *punct.* 16. §. 2. *num.* 5.

75. Quæres 3. An valida ſit diſpenſatio, quando contingit error in nomine ſupplicantis, vt ſi in literis diſpenſationis dicatur; diſpenſo cum Franciſco Lopez, eum ſit Antonius Lopez, aut erratum ſit in cognomine, vt ſi pro Franciſco Lopez dicatur Franciſcus Suarez. Reſp. validam eſſe diſpenſationem, quamuis contingat error, ſiuè in nomine, ſiuè in cognomine illius, pro quo petita, & obtenta eſt diſpenſatio, ſi conſtat de corpore petentis, ſic enim colligitur ex *l. ſi quis in fundo ff. de legatis* 1., & §. *ſi quis in nomine*, Inſtit. de legat. vbi dicitur. *Si quis in nomine, cognomine, prænomine, agnomine legatarij teſtator errauerit, ſi de perſona conſtat, nihilominus valet legatum, idemque in hæredibus ſeruatur rectè*, & ibidem ratio aſſignatur. *Nomina enim ſignificandorum hominum gratia reperta ſunt, qui ſi alio quolibet modo intelligantur, nihil intereſt*. Quia igitur intentio concedentis potiùs, quàm verba ſpectari debent, & intentio Pontificis eſt diſpenſationem concedere petenti, quocumque tandem nomine nuncupetur, ſequitur, validam eſſe diſpenſationem, quamuis error contingat in nomine, ſeu cognomine petentis, ita tenent Pontius *lib.* 8. *cap.* 15. §. *vlt. num.* 43. Moneta *de commut. vlt. volunt. cap.* 12. *concl.* 9. *num.* 206. Diana alios referens *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 63. Roſignol. *prænot.* 21. *num.* 17. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 37. Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 46.

76. Addunt Sanchez, & Roſignol. hoc eſſe verum, quamuis Princeps cognoſceret Perſonã, cui petitur diſpenſatio, & variatio ſacta fuerit in nomine veri petentis, quia Princeps in huiuſmodi gratuitis conceſſionibus potiùs attendit ad merita cauſæ, quàm ad Perſonas. Verùm in iſto caſu cenſeo, vitiari diſpenſationem, quia cum exponatur Pontifici Perſona ſibi nota, & familiatis, ad illum dirigit ſuam intentionem, illique diſpenſationem concedere intendit, non alteri ſibi ignoto, & non ſibi præpoſito; nec ſufficit, quòd Procurator intendat proponere indigentem diſpenſatione, nam de facto alium proponit, ad quem dirigitur intentio Pontificis, non verò ad illum, qui verè indiget diſpenſatione, cui proinde prodeſſe non poteſt diſpenſatio, ſicut prodeſt, quando nullus eſt notus Pontifici, quia in iſto caſu intentio Pontifici ad nullum determinatè fertur, ſed ad illum, pro quo petitur diſpenſatio, quocumque tandem nomine nuncupetur. Fauet textus in §. *ſi quis in nomine inſtit. de legatis*, vbi dicens, quòd error nominis, aut pronominis legatarij non obſtat legato, notanter apponitur *quando aliàs de perſona conſtat*, nam tunc eſt error accidentalis. At in noſtro caſu non conſtat de perſona, cui petitur diſpenſatio, cum ſit propoſita alia diuerſa nota Pontifici, ad quam dirigitur ipſius intentio, & diſpenſatio, ſic tenet Palaus *tract.* 3. *de legib. diſp.* 6. *punct.* 16. §. 2. *n.* 8.

77. Quæres 4. An valida ſit diſpenſatio, quãdo error contingit in nomine Diœceſis, vt ſi diſpenſandus ſit Diœceſis Bononienſis, & dicatur Diœceſis Mutinenſis, affirmant quamplures, quia error in nomine Diœceſis non minùs accidentalis eſt, quã error nominis Perſonæ, pro qua obtenta eſt diſpenſatio; vndè, ſi iſta valida eſt, non obſtante tali errore, eamdem exequi poterit, & debebit Ordinarius Bononienſis, cuius Diœceſis eſt diſpenſandus, non verò Ordinarius Mutinenſis, quia ad illum, non ad iſtum dirigitur intentio Pontificis, quamuis literæ diſpenſationis ad Ordinarium Mutinenſem per errorem dirigantur, ita Salas, Santarellus, & Amicus, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 21. *num.* 18. Diana *part.* 1. *tract.* 10. *reſol.* 36. & *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 64. Pontius

*lib.*8 *cap.* 17. *ſine* Leander *q.*47. Bonacina *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *num* 6.

78. Reſp non eſſe validam diſpenſationem, quamuis error contingat ex incuria, & inaduertentia Procuratoris, ſeu Curialis. Ratio eſt, quia illam exequi nequit Ordinarius Mutinenſis, vt omnes concedunt, nam intentio Pontificis, ſi aliud non conſtat, eſt ſe conformare Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 5 *de reform.*, & remittere diſpenſationem Ordinario ſupplicantis, cuiuſmodi non eſt Ordinarius Mutinenſis, qui proinde non poteſt diſpenſationem exequi, nec illam exequi poteſt Ordinarius Bononienſis, cum non ſit ad ipſum directa: dicere autem, quòd ad illum commiſiſſet Pontifex, ſi ſciſſet, non iuuat, quia voluntas conditionalis nihil operatur; nec valet eadem ratio de errore nominis perſonæ ſuplicantis, quia Pontifex in iſto caſu vnam ſolùm perſonam conſiderat, ad quam dirigit ſuam intentionem, & cui diſpẽſationem concedit, quocumque nomine nuncupetur, at in errore Diœceſis duo coucurrunt Ordinarij, vnius, Diœceſis, in qua natus eſt diſpenſandus, & ad hunc Pontifex deputationem non dirigit, illumque ignorat, cum non ſit illi propoſitus, alter Mutinenſis, ad quem de facto dirigitur deputatio, ſed abſque intentione Pontificis, qui iuxta præſcriptum Tridentini illam Ordinario ſupplicantis dirigere intendit, ita Sanchez *lib.* 8 *diſp.* 21. *num* 39. Moneta *de commut. vltim. volunt. loc. cit.* Villalob. *tom. tract.* 2. *dub.* 43. *num.* 11. Merolla *tom.* 2. *diſp.* 4. *cap.* 6. *n.* 377. Tambur. *de Matrim. lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 10. §. 7. Perez *diſp.* 46. *ſect.* 8. *num.* 18.

79. Quòd ſi Pontifex non committat Ordinario diſpenſationem exequendam, & concedendam, ſed ipse immediatè diſpenſat, tunc puto, errorem in nomine Diœceſis non vitiare diſpenſationem, ſicut non vitiat error in nomine perſonæ, in cuius fauorẽ ſit diſpenſatio; nam tunc Pontifex reſpicit perſonam diſpenſandam, cuiuſcumque nominis, vel Diœceſis illa ſit, & ſic valet in iſto casu paritas erroris in nomine perſonæ, & in nomine Diœceſis, ſecus tamen eſt, ſi Pontifex non diſpenſet immediatè, ſed diſpenſationem committat Ordinario propter rationem ſuperiùs allatam.

DVBIVM XI.

Alia nonnulla explicantur circa taciturnitatem veri, ſeu expreſſionem falſi.

80. QVeres p. An valida ſit diſpenſatio, quando tacetur repulſa aliàs data. Petiſti diſpenſationem à Pontifice contrahendi cum conſanguinea, quæ fuit negata, quæritur; an ſi iterum petas eamdem diſpenſationem, debeas præcedentis negationis mentionem facere. Affirmat Menochius *de arbitrijs lib.* 2. *centur.* 3. *caſu* 203 *num.* 6., quia veroſimile non eſt, diſpenſationem fore à Pontifice concedendam, ſi recordaretur prioris negationis, & repulſæ aliàs datæ, ne videatur inconſtans.

81. Reſp. diſpenſationem, & gratiam non fieri inualidam, & ſubreptitiam ex taciturnitate repulſæ aliàs datæ Ratio eſt, quia nullo iure præcipitur, faciendam eſſe mentionem præcedentis negationis, quando de nouo petitur, & obtinetur diſpenſatio, & tota, ac integra cauſa Pontifici aperitur, propter quam diſpenſationem concedit. Nec verum eſt, Pontificem fore negaturum, ſi recordaretur præcedentis repulſæ, quin potiùs præſumi debet, conceſſurum faciliùs ob iteratas inſtantias, & ſupplicationes, quibus, & maius ſupplicantis deſiderium, & fortè maior neceſſitas indicatur, & hoc verùm eſt, quamuis repulſa data ſit à Superiore, & diſpenſatio ſit impetrata ab alio æquali, aut inferiore, vel è contra. Ratio eſt, quia per negationem datam ab vno Superiore, aut æquali, ſeu inferiore, non eſt limitata poteſtas alterius, qui proinde poterit diſpenſationem concedere, quando adeſt cauſa illam concedendi, non obſtante priori negatione, ita Roſignol *prænot.* 22 *num.* 1. Suarez *lib.* 2 *de legib cap.* 22. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 54. Leander *quæſt.* 29 Amicus *tom.* 5. *diſp.* 6. *ſect* 8. *num.* 120. Pontius *lib.* 8. *c.* 17. *num.* 3. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 22. *num.* 14, quamuis neget, valere diſpenſationem datam ab inferiore, poſt negationẽ factã à Superiore, Ant. à Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 5 *num.* 565.

82. Quæres 2. An valida ſit diſpenſatio circa aliquam materiam, non facta mentione alterius diſpenſationis iam obtentæ circa eamdem materiam. Petiſti, & obtinuiſti diſpenſationem contrahendi cum tua conſanguinea, quæritur; an ſi iterum petas diſpenſationem cõtrahendi cum alia conſanguinea, debeas prioris diſpenſationis iam obtentæ mentionẽ facere. Certum eſt, mentionem non eſſe faciendam, quando impedimenta ſunt diſparata, & diuerſæ rationis, vt ſi priùs obtinuiſti diſpenſationem voti ad effectum nubendi, non eſt neceſſe de illa mentionem facere, ſi petas diſpenſationem nubendi cum conſanguinea, nec etiam eſt facienda mentio prioris diſpenſationis, ſi propter aliquem defectum illa fuit irrita, & inualida, quia nullum parit effectum, nec præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum, iuxta regulam; *Non præſtat, de regul iuris in* 6, & perinde ſe habet, ac ſi non fuiſſet impetrata; quod verum eſt, etiamſi vtrumque reſcriptum ab eodem ſit impetratum; ſi enim prior diſpenſatio fuit nulla, nullum parit effectum, ſi verò fuit valida.

83. Suarez *de legib. lib.* 6. *cap.* 23. *num.* 20. aſſerit, poſteriorem diſpenſationem eſſe ſubreptitiam, nulla facta mentione prioris iam obtentæ, quia cum ſit gratia quædam extraordinaria, & parum rationi conſentanea, veroſimile eſt, Pontificem non fuiſſe eam conceſſurum,

Digitized by Google

rum, ſi proponeretur: alij diſtinguunt, dicentes, mentionem prioris diſpenſationis eſſe faciendam, quando illa adhuc viget, quia non eſt veroſimile, Pontificem velle concedere alicui liberam facultatem ducendi hanc, vel illam conſanguineam, ſecus ſi prior iam ſit ſortita effectum, vel iam ceſſauit, vt ſi prima conſanguinea ſit Monialis facta, vel ſit mortua ante, vel poſt contractum cum ipſa matrimonium. Sic Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 22. *num.* 13. Pontius *lib* 8. *cap.* 17. *num.* 9. ſequitur Roſignol. *prænot.* 21. *num.* 36., & *prænot.* 22. *num.* 9., quando diſpenſationes ſunt connexæ, & in ordine ad eumdem finem.

84. Reſp. non eſſe neceſſariò faciendam mentionem præcedentis diſpenſationis iam obtentæ, niſi in caſibus in iure expreſſis. Ratio eſt, quia ſecunda diſpenſatio, cum ſit pro diuerſo matrimonio, nullam habet connexionem cum prima diſpenſatione, cuius proinde non eſt neceſſariò facienda mentio, cum id nullo iure præcipiatur, & poſſit independenter ab illa totum, & integrum impedimentum diſpenſandum Pontifici proponi; nec verum eſt, quòd ſi prima fuiſſet Pontifici manifeſtata, eum remouiſſet à conceſſione ſecundæ, quia hæc non eſt ſubreptitia, nec in cauſa finali, nec impulſiua: nec vitiat taciturnitas præcedentis diſpenſationis, cum non ſit de iure exprimenda, & ita tenent Sanchez, Layman, & Guttierez, quos affert, & ſequitur Diana *de Legibus part.* 1. *reſol.* 40., *& part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 55. Leander *quæſt.* 30. Ant. à Spiritu S *num* 566. citans Amicum *de Matrim. diſp.* 25. *ſect.* 5. *num* 55.

85. Quæres 3. An ſi quis poſt obtentam diſpenſationem ad contrahendum eum conſãguinea, illa nolens vti, aliud matrimonium contraxit cum non conſanguinea, po ſit, vxore mortua, vti tali diſpenſatione priùs obtenta, & vi illius contrahere cum conſanguinea. Reſp. affirmatiuè, quia talis diſpenſatio ſemel obtenta numquam fuit reuocata, ſed ſolùm ſuſpenſa pro tempore prioris matrimonij, & ſic poterit executioni mandari, mortua prima vxore. Nec dicas, contrahentem nuptias tacitè renunciaſſe priuilegio diſpenſationis; facilè enim negatur antecedens, nam potuit tale priuilegium manere ſuſpenſum: deinde cum renunciatio non fuerit acceptata à concedente priuilegium, illud remanet in ſuo robore, & poteſt ſemper executioni mandari, ita Roſignol. *prænot.* 22. *num.* 5.

86. Quæres 4. An diſpenſatio pro aliquo ſit valida, ſi eo ignorante ſit impetrata, vel requiratur ſpeciale, aut generale mandatum illius, pro quo impetratur. Reſp. eſſe validam, quamuis, eo ignorante, impetretur, colligitur ex cap. *ſi motu proprio de præben. in* 6. vbi ſtatuitur, poſſe Beneficium impetrari ſinè mandato eius, cui conceditur, & in *l. Vniuerſi C. de precib. Imperat. offeren.* dicitur, non referre, à quo fuerint literæ Beneficij, ſeu priuilegij impetratæ, dummodo fuerint ab Imperatore conceſſæ. Ratio facilis eſt, quia adeſt poteſtas, & voluntas in conferente, cauſa, & habilitas ex parte illius, cui Beneficium conceditur; verum tamen eſt, quòd non poteſt diſpenſatio executioni mandari, antequam acceptetur ab eo, in cuius fauorem eſt conceſſa, vel ab habente ſpeciale mandatum, ita Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 26. *num.* 4. *&* 5. Roſignol. *prænot.* 24. *num.* 1. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 87. Ant. à Spiritu S. *num.* 572.

87. An verò debeat obtenta diſpenſatio ab vtroque contrahere volente ſciri, & acceptari, vel ſufficiat, ſi ab vno ſolùm ſciatur, & acceptetur. Reſp. ſatis eſſe, quòd ab vno tantùm acceptetur, quando impedimentum eſt vtrique contrahenti commune, cuiuſmodi eſt affinitas, & conſanguinitas, nam diſſoluto impedimento reſpectu vnius, etiam reſpectu alterius cenſetur ablatum; cum enim vtrumque afficiat, non poteſt tolli reſpectu vnius, & non reſpectu alterius, nec poteſt vnus reddi habilis ad contrahendum, altera remanente inhabili: Si autem impedimentum ſit in vtroque diuerſum, vt ſi vterque votum haberet caſtitatis, debet diſpenſatio ab vtroque ſciri, & acceptari, nec ſufficit acceptatio vnius, ſic Sanchez, Diana, Nauar., Henriquez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 24. *num.* 2.

88. Quæres 5. An valida ſit diſpẽſatio priusquàm literæ ſint expeditæ. Reſp. literis non expeditis, validam eſſe diſpenſationem pro foro conſcientiæ, non ſic pro foro externo. Ratio eſt, quia diſpenſatio eſt quædam liberalis donatio, quæ valida eſt, poſito conſenſu, & voluntate donantis, ſeu concedentis: indè poterit ſic diſpenſatus in foro conſcientiæ vti diſpenſatione ante literarum expeditionem, vt cum Molina, Henriq., & Ochagauia docet Roſignol. *num.* 3. Sequitur Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 84. non valet tamen diſpenſatio pro foro externo *ex regul.* 53. *Cancellariæ*, vbi dicitur, diſpenſationem non ſuffragari, literis non expeditis, iſtæ tamen retrotrahuntur, & valere incipiunt à puncto conceſſionis, quamuis expediantur, mortuo iam Summo Pontifice, à quo fuit conceſſa diſpenſatio, vt cum Molina, Diana, & alijs notat Roſignol. *num.* 4.

DVBIVM XII.

Explicantur Clauſulæ, quæ apponi ſolent in Diſpenſationibus pro foro interno.

89. Diſpenſationes Matrimoniales aliæ expediuntur à Sacra Pœnitentiaria pro foro conſcientiæ, aliæ à Dataria pro foro externo, in quibus quia plura ſunt, quæ parere poſſunt difficultatem, congruum eſt ſingulas illarum Clauſulas explicare, incipientes à diſpenſationibus, quæ ſolent expediri pro foro interno; & quidem aliquæ

quæ clauſulæ reſpiciunt qualitatem Perſonæ, ſeu Commiſſarij, cui committitur diſpenſatio exequenda, aliæ reſpiciunt cauſas, ob quas petitur, & conceditur diſpenſatio, aliæ formam examinis, & ea, quæ obſeruare debet Commiſsarius in tali diſpenſatione exequenda. Diſpenſationis formam pro quolibet impedimento ad matrimonium contrahendũ referunt Sanchez *lib. 8. diſp. 34. à num. 1.*, & Tiburtius Nauar. in ſua Manuductione ad praxim executionis literarum Sacræ Pœnitentiariæ, nec non Marcus Leo in eadem praxi.

§. I.

Explicantur ea, quæ pertinent ad Perſonam Exequentis.

90. PRima Clauſula continet qualitatem Perſonæ, cui committitur diſpenſatio, & iſta debet eſſe Doctor in Theologia, aut iure Canonico, nec non approbatus ad confeſſiones audiendas, nam literæ Sacræ Pœnitentiariæ regulariter diriguntur pro foro interno *Diſcreto viro confeſſario Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario*. Requiritur igitur, quòd ſit Doctor in Theologia, aut iure Canonico in aliqua Vniuerſitate, ad hoc vt quis poſſit aperire, & exequi literas Sacræ Pœnitentiariæ, nec ſufficit, quòd ſit licentiatus in illis facultatibus, ſicut non ſufficit, quòd ſit Doctor in Philoſophia, aut Iure Cæſareo, nec quòd ſit Lector Theologiæ in aliqua Academia, ſeu Vniuerſitate, ſeu in aliqua Religione, ſed neceſsariò requiritur, quòd ſit lauream conſecutus in aliqua Vniuerſitate; & hoc quidem de iure communi, nam per ſpeciale priuilegium conceſsum ab Innocent. XI. poſsunt Lectores Iubilati Ord. Min. Reg. Obſeruantiæ illas aperire, & exequi, vt teſtatur P. Tiburt. Nauar. in ſua Manuductione: & per priuilegium conceſsum à Gregor. XIII. die 3. Aprilis Anno 1582., quod incipit. *Exponi nobis nuper fecit* Societati Ieſu poſsunt Confeſſarij eiuſdem Societatis de licentia Præpoſiti Generalis eaſdem literas aperire, & exequi, quamuis nullo literarum Gradu ſint inſigniti, idemq. poſsunt per communicationem priuilegiorum alij Regulares expoſiti ad ſæcularium confeſſiones excipiendas, de licentia ſuorum Superiorum, prout tradunt Sanchez *ſupra num. 11.* Pontius *cap. 21. num. 13.* Salas *diſp. 20. de legib ſect. 10. num. 97.* Rodriq. *tom. 1. qq. regul. quæſt. 63. art. 8.* Roſignol. *de Matrim. III. prænot. 25. num. 4.*

9s. Confeſsarius eligendus pro executione literarum debet eſse approbatus ab Ordinario, in cuius Diœceſi debet fieri præfata executio, vt conſtat ex tenore literarum, & quia executio fieri debet, præmiſsa Sacramentali confeſſione, & indè, qui non poteſt confeſſionem audire, non eſt capax huius delegationis. Si quis communi errore exiſtimetur Parochus, vel approbatus ab Ordinario, quia iuriſdictionem acquireret pro foro conſcientiæ, poſset etiam literas expedire, non verò ſi communi errore exiſtimaretur Doctor, aut Magiſter, quia per errorem communem non acquirit qualitatem Doctoratus, ſicut acquirit iuriſdictionem, & approbationem, vt docet Palaus *diſp. 6. de legib. punct. 15. §. 1.* Quando expediuntur literæ pro Religioſo ſufficit, quòd Confeſsarius ab eo eligendus ſit approbatus à Superioribus ſui Ordinis, quia reſpectu Religioſorum Superiores dicuntur Ordinarij.

92. Literæ Sacræ Pęnitentiariæ, ſi fortè aperiantur à non habente qualitates requiſitas, & à quo non poſsunt exequi, non amittunt ſuum valorem, ſed poſsunt exequi ab alio Confeſsario habente qualitates requiſitas, quia illa fuit aperitio materialis, quæ non præiudicat; aperitio autem formalis coniunctam habet facultatem diſpenſandi, & ille dicitur formalitèr aperire, qui illas exequitur, & exquirit veritatem narratorum, vt cum Sanchez, Salas, & Diana notat Roſignol. *num. 5.* Indè, ſi Confeſſarius ritè electus à ſupplicante literas aperiat, & nolit illas exequi, quia putat, non verificari cauſam, & literas eſſe ſubreptitias, poterit indigens diſpenſatione alium adire Confeſsarium habentem requiſita, qui ſi iudicat, adeſse, & verificari cauſam, poterit literas exequi, & diſpenſationem concedere. Ratio eſt, quia iſtæ diſpenſationes, cum committantur Confeſſario pro foro conſcientiæ, ſequuntur naturam illius fori, in quo pœnitens non tenetur ſtare ſententiæ vnius Confeſsarij negantis abſolutionem, aut diſpenſationem voti, ſed poteſt adire alium Confeſsarium, qui abſolutionem, & diſpenſationem concedat, ſic Sanchez *diſp. 27. num. 40.* Pontius *num. 14.* Roſignol. *num. 13.* Diana *par. 8 tra. 3. reſ. 104.* quicquid ſit de foro externo, in quo Iudex delegatus, qui ſemel ſẽtentiam protulit, functus eſt officio ſuo, ad quem fuit delegatus, nec ipſe, aut alius poteſt aliquid ampliùs facere, vt tradunt Doctores *in l. Iudex poſtea quam ff. de Reiudicata*, & cum Sanchez tradit Palaus *num. 3.*

§. II.

Explicantur quæ pertinent ad cauſam finalem Diſpenſationis.

93. ANtequam Commiſſarius exequatur diſpenſationem debet inquirere, an verè ſubſiſtat cauſa, ob quam petitur, & data eſt diſpenſatio, vt patet ex illis verbis; *quatenus ſi ita eſt*, quæ important veritatem expoſitorum, maximè circa cauſam finalem diſpenſationis. Hæc indagatio non debet fieri iudicialiter, adhibendo Notarium, & Teſtes, ſed ſolùm interrogando ipſum latorem, cui in hac parte fides eſt omnino adhibenda, nam cum diſpenſatio

ſit pro

Digitized by Google

ſit pro foro conſcientiæ conformari debet eiuſdem foro, in quo ſupplicans eſt accuſator, & teſtis, ac proinde ſufficit interrogare ſupplicantem; An verò ſit ipſi dandum iuramentum de veritate dicenda, affirmat Pontius *lib* 8. *cap.* 21. *num.* 16., & laudat Palaus *diſp.* 6. *de legib. punct.* 15. §. 1. *num.* 4. verùm iuramentum non eſt neceſſarium, quia ſinè illo poteſt ſufficienter veritas indagari, & examinari lator, ſicut examinatur in foro pęnitentiæ ſinè iuramento, ita Sanchez, Lezana, Portellius, & Diana, quos affert, & ſequitur Roſignol. *num.* 20.

94. Quòd ſi Confeſſarius diſpenſationem expediret ſinè examine, & cognitione cauſæ, diſpenſatio nulla erit, quamuis cauſa ſubſiſteret ob non ſeruatam formam à delegante præſcriptam; Pontifex enim ſub hac forma, & conditione diſpenſationem concedit, vt præmittatur examen, & indagatio cauſæ, vt conſtat ex illis verbis; *ſi ita eſſe per diligentem latoris examinationem inueneris*, vt cum Guttierez, Sanchex, Salas, & Pontio docet Palaus *num.* 4. niſi fortè cauſa eſſet manifeſta, & nota Confeſſario, quia tunc ceſsat neceſſitas examinis, & indagationis, vt notat Roſignol. *num.* 24. ſi autem aliundè conſtat executori, & Confeſsario extra Sigillum confeſſionis, preces veritati non niti, non debet acquieſcere, & credere oratori, etiam ſub iuramento affirmanti, preces eſse veras, ſed debet ipſum omnino excludere, & non diſpenſare, quia poteſtas diſpenſandi non eſt ipſi conceſsa, niſi poſt indagatam, & cognitam veritatem, quæ cum ſit ſibi manifeſta, non eſt attẽdenda latoris in contrarium teſtificatio, ſic Palaus ſupra, Sanchez, Lezana, Portel., quos refert, ac ſequitur Roſignol. *num.* 22.

95. Hìc dubitari ſolet, quonam tempore debeat exiſtere, & verificari cauſa ad hoc, vt valida ſit diſpenſatio, an nimirum debeat exiſtere, & verificari, quando Orator mittit Romam ad diſpenſationem procurandam, & obtinendam, aut quando Pontifex, ſeu Pœnitentiarius committit Ordinario, vel Confeſſario commiſſionem diſpenſandi, vel ſufficiat verificari, & exiſtere tempore, quo Confeſſarius illam exequitur; & quidem non eſſe neceſſariam exiſtentiam cauſæ ad valorem diſpenſationis pro tempore, quo Orator Romam mittit, omnes facilè concedunt, quia tempus illud eſt nimis remotum, & verba diſpenſationis, *ſi preces veritati nitantur*, ſufficienter verificantur, ſi exiſtat cauſa tempore, quo Pontifex committit, aut concedit diſpenſationem, prout cum Sanchez, Palao, Trullench., Diana, & alijs docet Leander *diſp.* 24. *quæſt.* 55.

96. Reſp. cauſam debere neceſſariò exiſtere, & verificari, tum tempore, quo Pontifex, ſeu Pœnitentiarius diſpenſationem committit, & concedit, tum tempore, quo illam Ordinarius, ſeu Confeſſarius exequitur. Ratio primæ partis eſt, quia Pontifex, ſeu Pœnitentiarius in concedenda, & committenda diſpenſatione, mouetur à cauſa finali ſibi propoſita, & ſic, ea non exiſtente, ceſſat, & irrita manet conceſſio defectu intentionis in concedente; indè non ſufficit, cauſam priùs extitiſſe, quando fuit poſtulata diſpenſatio, aut poſtea exiſtere, quando illam Confeſſarius exequitur, niſi ſimul exiſtat, quando Pontifex diſpenſationem committit, colligitur ex cap. *ſi eo tempore de reſcript. in* 6. vbi dicitur, nullam eſſe prouiſionem de Beneficio Curato facta illi, qui tempore Datæ carebat legitima ætate, quamuis tempore collationis illam haberet, & ibi redditur ratio; *quia tempore datæ non erat idoneus*; ergo habilitas requiritur pro tempore commiſſionis, nec ſufficit, quòd exiſtat tempore executionis; ergo etiam cauſa finalis debet pro tempore commiſſionis exiſtere, ita tenent Hoſtienſis, Ioan. Andreas, Abbas, Rebuffus, Maſcardus, Guttierez, & alij, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 21. *num.* 22., ita etiam Sanchez, Palaus, Diana, Pontius, Villalob., Hurtado, relati à Leandro *quæſt.* 56.

97. Ratio ſecundæ partis eſt, quia Ordinarius, ſeu Confeſſarius eſt ille, qui verè diſpenſat ex commiſſione, & facultate ſibi conceſsa ſub hac conditione, *vt ſe diligenter informet*, *an preces veritate nitantur*, & an verè cauſa diſpenſationis exiſtat, qua non exiſtente, non poteſt diſpenſationem exequi: Indè ſi fuit à fęmina petita, & obtenta diſpenſatio, vt poſſit contrahere cum conſanguineo, quia propter paupertatem, & defectum dotis non poteſt facilè inuenire æqualem, cui nubat, ſi ante diſpenſationis executionem deuenerit ad pinguiorem fortunam propter hæreditatem, aut legatum ſibi relictum, non poterit ampliùs Ordinarius diſpenſationem exequi, cum non ampliùs ſubſiſtat cauſa diſpenſationis, ita Roſignol. *loc. cit.* Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 24. & 77. Sanchez, Præpoſitus, Trullench, Pontius, Hurtado, & alij, quos ſequitur Leander *quæſt* 57.

98. Addunt Conrad. *in praxi lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 32 Garzias *de benef. part.* 6 *cap.* 2. *à num.* 287., quos ſequitur Tambur *lib.* 8. *de Matrim. tract.* 2. *cap.* 12. §. 3. *num.* 6. ſatis probabile eſſe, ſufficere, ſi cauſa exiſtat, & verificetur, quando Confeſſarius, aut Ordinarius diſpenſationem exequitur, etiamſi antecedenter quando Pontifex diſpenſationem conceſſit, cauſa non extiterit, vel iam ceſſauerit: Ratio eſt, quia Pontifex veritatem precum non examinat, nec diſpenſat immediatè, vt olim fiebat, ſed vtrumque committit Ordinario, vel Confeſſario, & ſic ſufficit, quòd cauſa exiſtat, & verificetur, quando iſti diſpenſant; tunc enim ſufficienter verificantur verba Pontificis; *ſi preces veritate nitantur*, nimirum, quando ponenda eſt diſpenſatio. Nec ſtatim inferas; fore validam diſpenſationem impetratam à Conſanguineis ad ſimul contrahendum ex cauſa copulæ inter ipſos habitæ, quamuis copula non extiterit,

rit, quando fuit petita diſpenſatio, dummodò ponatur, antequam fuerit à Commiſsario executa, nam præſumi non poteſt, Pontificem velle diſpenſationem concedere, quæ ſit occaſio peccati, & ſinè peccato exequi non poteſt, vt contingeret, ſi pro cauſa exponatur copula, quæ ſolùm ponetur ante executionem diſpenſationis, quæ ratio ceſsat, quando allegatur paupertas, vel alia cauſa non peccaminoſa, quæ proinde ſufficiens erit, ſi exiſtat, quando diſpenſatio eſt exequenda, quamuis non extiterit antecedenter.

99. Quæres: An ſufficiat, cauſam fuiſse tempore conceſſionis, & diſpenſationis, vel debeat etiam perſeuerare pro tempore, quo celebratur matrimonium: aſserunt plures, cauſam debere perſeuerare tempore initi matrimonij, vndè fęmina diſpenſata propter paupertatem, & carentiam dotis non poterit matrimonium inire cum Conſanguineo, ſi ante illius celebrationem ſit facta diues. Ratio eſt, quia, ceſsante cauſa diſpenſationis, ceſsat quoque diſpenſatio; at ſi mulier ſit facta diues ante contractum Matrimonium, ceſsat cauſa diſpenſationis, & ſic ceſsat diſpenſatio, vt proinde non poſſit ampliùs matrimonium contrahi. Conſ. quia diſpenſatus ad manducandas carnes ob debilitatem, ſi fiat robuſtus non poteſt carnes comedere, quia ceſsat cauſa finalis diſpenſationis, ita tenent Sanchez *lib.* 8 *diſp* 30. *num.* 54. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 3. *num.* 14. Coninch. *diſp.* 33. *num* 94 Bonacina *tom.* 2 *diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 10. Trullench. *lib.* 7. *cap.* 10. *dub.* 6. *num.* 5.

100. Verùm probabilius eſt, non debere neceſsariò cauſam perſeuerare tempore, quo cõtrahitur matrimonium, dummodo extiterit tẽpore, quo Ordinarius diſpenſauit. Ratio eſt, quia diſpenſatio non fuit data ab Ordinario ſub tacita, ſeu expreſsa conditione, quòd cauſa perſeueret, ſed abſolutè, & ſimplicitèr; diſpenſatio autem abſoluta ſimpliciter tollit impedimentum, quod non reuiuiſcit, ceſſante cauſa, & ſic poteſt matrimonium liberè contrahi. Conſ. exemplo irregularis, qui ſemel diſpenſatus ad Ordines titulo ſuæ paupertatis, aut ob penuriam miniſtrorum, remanet diſpenſatus, etiam ceſsante tali cauſa, nec de nouo fit irregularis. Ad rationes oppoſitas facilè reſpondetur; ceſsante cauſsa, ceſsare diſpenſationem, ſi non fuit abſolutè, & ſimpliciter data, vel ſi habet tractum ſucceſsiuum, cuiuſmodi eſt comeſtio carnium tempore prohibito, nam tunc diſpenſatio, vel eſt conditionata pro tempore neceſſitatis, vel eſt virtualitèr multiplex ſecundùm diuerſa tempora, vt proinde non ſit mirum, illam ceſsare, quando cauſa non ampliùs exiſtit, ſic tenent Ant. à Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 4. *num.* 556. Pontius *cap.* 20. *num.* 3. Suarez, Salas, Palaus, Sylueſt., & alij, quos aſſert, & ſequitur Leander *quæſt.* 58.

§. III.

De Pœnitentia Diſpenſando iniungenda.

101. IN tertia Clauſula deſignat Pontifex pęnitentiam Diſpẽſando iniungendã, puta ſeruitium Eccleſiæ per tres, vel quatuor menſes, cum alia penitentia publica, quando diſpenſatio expeditur in forma pauperum pro foro externo, vel ſacramentalem confeſſionem per plures menſes, cum alia pęnitentia ſalutari, quando expeditur pro foro interno; quare debet Confeſſarius, & executor diligenter conſiderare literas diſpenſationis, & clauſulas in eis contentas, vt eas exequatur: debet ſinè dubio eas pęnitentias iniungere, quæ à Summo Pontifice, & Pęnitentiario ſecundùm ſpeciem, & in indiuiduo taxantur, nec poteſt aliquid circa illas arbitrari, cum ſit merus executor, niſi in caſu valdè raro, de quo infra.

102. In alijs pęnitentijs, quæ ipſius arbitrio relinquuntur, ſequi debet regulas prudentiæ, attenta qualitate, & poſſibilitate perſonarum, & atrocitate criminis, ſi literæ Apoſtolicæ ſint expeditæ pro abſolutione alicuius criminis; nam pœnitentia, quæ reſpectu vnius videtur leuis, & improportionata delicto, reſpectu alterius, puta mulieris grauidæ, prolem lactantis, vel etiam ſubiectæ marito, erit grauis, & proportionata; nec poteſt pro omnibus aſſignari regula generalis, & vniuerſalis, ſed pro varietate, ac diuerſitate perſonarum poteſt augeri, aut minui, ſecundùm regulas prudentiæ.

103. Difficultas eſt, an poſſit Epiſcopus, ſeu eius Vicarius Generalis, cui committitur executio diſpenſationis, mutare pęnitentias à Pontifice iniunctas, puta ſeruitium Eccleſiæ in aliud opus pium. Affirmat P. Homobonus *tom.* 2. *ſuarum conſult. part* 5. *reſp.* 146. vbi ait, potuiſse Vicarium cuiuſdam Epiſcopi, cui erat delegata diſpenſatio matrimonialis commutare pęnitentiam à Summo Pontifice iniunctam viro inceſtuoſo nobili, & delicato, vt operam ſuam in fabricam Eccleſiæ conferat, &c. nam, vrgente neceſſitate, aut ſuadente vtilitate, pium eſt interpretari, Superiorem, facultatem commutandi, aut etiam ipſam pęnitentiam relaxandi, concedere, ſi impoſſibilis, aut etiam difficilis videatur, ex Gloſs. in cap. *tempora* 26. *q.* 7., & cap. *Latorem* 33. *q.* 2., ita etiam tenent Marc. Ant. Genuen. *in praxi Eccleſ. Neap. cap.* 25. vbi teſtatur, ſic fuiſse reſcriptum ab Vrbe, Zerola *in praxi Epiſc. p.* 1. *V. pœnitentia*, Menochius *de arbitr. Iud. caſu* 391., *&* *conſ.* 90. Bellet *de diſcipl. Cler.* §. 4. *num.* 58., & alij communiter, prout refert Homobonus *loc. cit.*

104. Nec dicas; pęnitentias ſpecialiter impoſitas à Pontifice, ſeu Pęnitentiaria, quæ debent præcedere actum diſpenſationis, ſapere formam, quam non poteſt executor, & delegatus

gatus mutare; nam reſponderi poteſt, illas ſapere formam exequendam, aut in propria ſpecie, aut in alio æquiualenti, præuia Epiſcopi diſpenſatione, quando non poſſunt in propria ſpecie adimpleri; Non poteſt executor, & delegatus ſinè cauſa mutare, & variare pœnitentias ſpecialitèr iniunctas, illiſque ſinè cauſa, & neceſſitate mutatis, aut penitus omiſſis, inualida eſſet diſpenſatio defectu iuriſdictionis; at, ſi non poſſint adimpleri ſinè grauiſſimo incommodo, non eſt improbabile, eas poſſe mutari à Commiſſario in aliud opus pium exequendum ante diſpenſationem, ex benigna mente Pontificis, quæ in iſto caſu poteſt rationabiliter præſumi, cum non ſit credibile, illum velle obligare ad impoſſibile, aut denegare beneficium diſpenſationis, quando non ex defectu voluntatis, ſed ex neceſſitate commutatur pœnitentia. Poteſt Epiſcopus in aliquo caſu ex præſumpta Pontificis voluntate diſpenſare in impedimentis dirimentibus Matrimonium, vt ſupra dictum eſt *dub.* 2., & vniuerſaliter poteſt Inferior diſpenſare in lege Superioris in caſu extraordinario, & magnæ neceſſitatis, vt dicitur in materia de legibus; ergo non eſt improbabile, Epiſcopum poſſe mutare pœnitentias à Pontifice, & Pœnitentiario iniunctas, quando ſimpliciter non poſſunt, aut non niſi cum magna difficultate adimpleri.

105. E contra verò, non poſſe mutari abſque inualiditate diſpenſationis, docet Pyrrhus Córadus *lib. 8. in praxi cap. 6. à num. 16.*, quem ſequitur Tambur. *lib. 8. de Matrim. tract. 2. de diſpen. cap. 13. §. 3. num. 3.*, & apud ipſum Sanchez *lib. 8. diſp. 34. à num. 32.*, & Bardi *in ſelect. lib 4. q. 5.* ita etiam tenet ſtylus, & praxis Datariæ, & Sacræ pœnitentiariæ, ad quam debet haberi recurſus pro mutatione, variatione, & contractione dictæ pœnitentiæ, vel ad hoc, vt poſſit differri poſt contractum Matrimonium, à qua praxi non eſſe recedendum, docet Diana *part. 7. tract. 10. reſol. 9.*, & certè ab ea recedi non debet, quando poteſt haberi recurſus; ſi autem vrgeat neceſſitas contrahendi, nec facilis ſit recurſus, poterit pœnitentia, iuxta præcedentem Doctrinam, ab Epiſcopo commutari, prout etiam tenet Filliuc. *de Matrim. part. 2. cap. 10. num. 356.* vbi, poſtquam dixit, non eſſe poſitum in arbitrio Confeſſoris commutare opera, quæ exprimuntur, addit, probabilem eſſe opinionem, quòd poſſint à Confeſſario electo commutari, & moderari.

106. Quæres: An quando diſpenſando eſt imponenda pœnitentia publica cum ſeruitio per tres menſes alicui Eccleſiæ, ſeu loco pio, poſſit Delegatus, cui cõmittitur executio diſpenſationis, concedere, vt Matrimonium fiat antequam ſit integrè peracta pœnitentia, præſtito iuramento, ſeu etiam data cautione de illa integrè peragenda poſt contractum matrimonium. Reſp. negatiuè, quia tota pœnitentia debet perfici, antequam contrahatur matrimonium, vt colligitur ex verbis poſitis in diſpenſatione, & affirmat Genuenſis *ſupra* vbi dicit, fuiſſe reſcriptum ab Vrbe, quòd inceſtuoſi, qui impetrauerunt diſpenſationem, non poterant contrahere matrimonium, peracta pœnitentia publica, ſolùm præſtita cautione per virum de conferendo operam ſuam Fabricæ Eccleſiæ, ſed omnia expleri debent, & poſtea concedi licentia contrahendi, idem habent Conrad., & Tambur. *loc. cit.*, eò quòd ſeruitium Eccleſiæ, quod præcipitur in his diſpenſationibus in forma pauperum, imponi ſolet loco eleemoſynæ, quæ imponi ſolet diuitibus, ſubrogando ſeruitium eleemoſynæ, quæ ſoluenda eſt ante expeditionem gratiæ, & quia, celebrato matrimonio, poſſet diſpenſatus non ſtare promiſſis, nec ſeruitium præſtare Eccleſiæ, qua ratione non eſſet adimpleta forma præſcripta.

§. IV.

Quomodo Impedimentum debeat eſſe occultum.

107. Non ſolet à Sacra Pœnitentiaria diſpenſatio aliqua expediri, niſi pro impedimento occulto, ſoletque in literis diſpenſatorijs apponi clauſula; *dummodo impedimentum ſit occultum*, quæ maximè notanda eſt, & obſeruanda, cum ſit conditio, ſinè qua non valet diſpenſatio, nec illam poteſt Confeſſarius executioni mandare.

108. Occultum illud dicitur, quod à nemine ſcitur, vel à tam paucis, vt non ſit publicum, notorium, aut famoſum: illud autem dicitur publicum, & notorium, quod ſcitur à maiori parte viciniæ, collegij, ſeu vniuerſitatis, quæ ad minùs conſtet decem perſonis, & indè, quod à minori parte ſcitur, nõ erit publicũ, ſed occultum. Si in Collegio, ſeu vicinia, & Parochia ſint decem perſonæ, & factũ ſit notũ ſex, aut ſeptem perſonis erit publicum, & notorium; ſi verò ſciatur, ſolùm à duobus, vel tribus, erit occultum. In Ciuitate populoſa factum erit occultum, quamuis ſciatur ab octo, vel decem perſonis: ſi autem quæras; à quot perſonis ſciri debeat, vt aliquid dicatur notorium, & publicum? Reſp. hoc non eſſe in iure expreſſum, ſed relinquitur Iudicis arbitrio, attenta numeroſitate, ſeu paucitate habitantium, nam in Ciuitate, vt dixi, decem perſonæ reputantur pro modiciſſimo numero, & per conſequens actio illis dumtaxat nota, non poteſt dici publica, & notoria in illa Ciuitate, ſeu Vniuerſitate: in Rure ſex perſonæ inducũt notoriũ, ſtãte paucitate Incolarum, & indè poterit diſpenſatio executioni mandari, ſi impedimentum aliquibus, ſed paucis ſit cognitum, dummodo ab illis non ſit diuulgatum, aut ex circumſtantijs appareat facilè publicandum, ita cum Nauar., Leſſio, Bonacina, & alijs communiter docet Roſignol. *prænot. 15. num. 48.*

109. Requiritur etiam ad hoc, vt impedimen-

tum, ſeu crimen aliquod dicatur occultum, quod nõ ſit deductum ad forum cõtentioſum, aut ſi eſt deductũ, non ſit probatum, quia vbi eſt deductũ ad forũ contentioſũ, ſpectat ad forum externũ, pro quo Sacra Pęnitentiaria nõ vult diſpenſationem prodeſſe: Diſſenſio aliqua eſt inter Authores, quandonam res dicatur deducta ad forum contentioſum, alijs volentibus, ſufficere denunciationem factam coràm legitimo Iudice, alijs requirentibus citationem, quia à citatione incipit iudicium, §. *fin. Inſtit. de pœna temerè litigantium*, alijs vlteriùs requirentibus conteſtationem litis, vt docet Barboſa *de poteſt. Epiſcopi part* 2. *allegat.* 39. *num.* 29. tamen, prout ſpectat ad rem præſentem, res ſufficienter dicitur deducta ad forum contentioſum, quando facta eſt denunciatio coram Superiore, quia tunc Ordinarius ex officio tenetur procedere, ac veritatem inquirere, cum agatur de peccato vitando, nec poteſt diſſimulare, ac proinde non poteſt pro foro interno diſpenſatio expediri, vt notat Roſignol. *num.* 52.

110. Quòd ſi res deducta ad forum contentioſum, ſed impedimentum, ſeu crimen non ſit probatum, remanet occultum, quantùm ſufficit ad hoc, vt poſſit expediri diſpenſatio; quando enim Reus in iudicio abſoluitur ex defectu probationis, non dicitur crimen deductum ad forum contentioſum cum effectu, etiamſi falſis teſtibus, & medijs deprauatis ſententia abſolutoria ſit obtenta, quia tunc remanet, vt erat priùs, id eſt non probatum, Sanchez *lib.* 2. *diſp* 37. *num.* 12. & *lib.* 8. *diſp.* 43. *num.* 57 Barboſa *num.* 33. Boſſius *de triplici Iubil. priuil. ſect.* 1. *caſu* 10 §. 3 *num* 41. Roſignol *num.* 54. Quòd ſi iudicium non fuerit per Sententiam finitum, eò quòd accuſator per annum tacuerit, crimen manet occultum, ad hoc vt poſſit diſpenſari.

111. Quæres: An poſſit Epiſcopus abſoluere, & diſpenſare, ſi delictum, ſeu impedimentum materialiter publicum ſit, formalitèr occultum; poteſt enim delictum eſſe publicum materialitèr, & eſſe formalitèr occultum, v. g. Miſſa publicè celebrata à Sacerdote excommunicato coràm multitudine ignorante, ipſum eſſe excommunicatum, aut ex tali celebratione oriri irregularitatem, eſt actus publicus, & delictum materialitèr publicum, & tamen quia ignoratur excommunicatio, & illam celebrationem eſſe iure prohibitam, ex eaque oriri irregularitatem, delictum dicitur formalitèr occultum, ſeu actus occultus formalitèr in ratione delicti. Similiter poteſt eſſe nota multis, & toti viciniæ copula inceſtuoſa ab aliquo commiſſa, & tamen erit formalitèr occulta, ſi ignoretur, ab illa naſci impedimentum affinitatis dirimens matrimonium.

112. Reſp. Epiſcopum, & Executorem poſſe abſolutionem, ſeu diſpenſationem concedere, ſi delictum, ſeu impedimentum ſit occultum formalitèr, quamuis ſit materialitèr publicum, quia ſufficienter verificantur verba in diſpenſatione poſita; *dummodo impedimentum inde prouenicns ſit occultum*, & ita tenent Nauarrus, Henriquez, Sayrus, Zerola, & alij, quos ſequitur Roſignol. *num.* 49. Boſſius *de tripl. Iubil. priuileg. ſeſt.* 1. *caſu* 10. §. 3. *num.* 33. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 56.

113. Quæres 2. An delictum, ſeu impedimentum publicum in vno loco, ſed ſecretum in alio poſſit ibidem diſpenſario executioni mãdari. Reſp. Affirmatiuè, ſi breui tempore non credatur, ibi etiam publicandum; Ratio eſt, quia delictum, ſeu impedimentum in eo loco verè eſt occultum, & ſic diſpenſabile, quando abeſt periculum, vt poſtea ibi etiam manifeſtetur. Conſ. ex communi Doctorum ſententia manifeſtans delictum publicum, licèt non teneatur ad reſtitutionem, tenetur tamen, ſi delictum, quod in alio loco, eſt publicum, manifeſtetur in iſto loco, vbi eſt occultum, ſi abſit ſpes, fore vt facilè fama ad hunc locum perueniat, ita Boſſius §. 5. Suarez *de pœnit diſp.* 30 *ſect.* 2. *num.* 2. Auila *p.* 2. *diſp.* 1. *dub.* 11. *concl.* 3. Tambur. *de Matrim. lib.* 8 *tract.* 1. *de diſpen. cap.* 5. *num.* 30. M. Paulus Leo *in praxi ad liter. pœnit. part.* 2. §. *de occultis*; vbi affirmar, tale occultum ſæpius admiſiſſe Sac. Pœnit. Officiũ in ſuis abſolutionibus, & diſpenſationibus, ſuo tempore conceſſis.

114. At Pater Tiburtius Nauat. in Manuduct. ad praxim executionis literatum Sacræ Pœnitentiariæ *cap.* 3. admonet Confeſſarios, quibus per literas Sacræ Pœnitentiariæ conceditur facultas diſpenſandi in occultis, vt nullo modo literas exequantur, ſi factum ſit publicum in alio loco, quamuis ſit occultum in loco, vbi petitur diſpenſatio, niſi hoc expreſsè contineatur in dictis literis, & ſit expoſitum Sacræ Pœnitentiariæ, nam hoc genus occulti, quod eſt publicum in alio loco, non ſolet S. Pęnitentiaria admittere, & indè non debet literas exequi, niſi hoc ſpecialiter exprimatur.

§. V.

Quomodo Matrimonium ſit Reualidandum.

115. QVando matrimonium contractum fuit cum impedimento dirimente occulto, cum ſit nullum, & irritum, monet Pontifex eſſe reualidandum. At quia matrimonium ſolemniter, & coràm Parocho, & teſtibus contractum poteſt eſſe nullum, & irritum, non ſolùm propter impedimentum dirimens, ſed etiam propter defectum conſenſus in altero contrahentium, qui ſolùm fictè, aut per metum grauem conſentit, vtrumque debet poſtea reualidari; & quidem, loquendo de matrimonio nullo ex defectu conſenſus in altero contrahentium, dubitatur, an ſi velit poſtea matrimonium reualidare, debeat certiorem facere alterum coniugem de nullitate illius, vt de nouo vterque ex animo conſentiat, vel ſufficiat renouari conſenſum

ſenſum

Digitized by Google

ſenſum ab illo, qui fictè conſenſit, quamuis altera pars de nouo non conſentiat.

116. Prima Sententia requirit nouum conſenſum vtriuſque contrahentis, ac proinde certiorandam eſſe partem innocentem de nullitate matrimonij, ad hoc vt denuo conſentiat. Ratio eſt, quia cum matrimonium priùs contractum fuerit nullum, dum reualidatur, perinde eſt ac ſi de nouo contrahatur, & ſic debet adeſſe nouus vtriuſque conſenſus, ſinè quo non ſubſiſtit matrimonium, ita Bartholom. Ledeſma *dub. 19.* Comitol. *lib. 1. reſpon. moral. quæſt. 120.* Pontius *lib. 4. cap. 24.* Hurtad. *diſp. 3. diff. 9. n. 31.*

117. Secunda ſententia verior, & probabilior aſſerit, ſufficere nouum conſenſum poſitum ab illo, qui fictè conſenſerat. Ratio eſt, quia, poſito nouo conſenſu ex parte illius, qui fictè contraxit, adſunt omnia requiſita pro validitate matrimonij, nam alter iam ab initio abſolutum, & perpetuò duraturum conſenſum præſtitit, qui cum numquam fuerit reuocatus, moraliter perſeuerat in ſuo vigore, & ſic non requiritur, quòd ille, qui fictè conſenſerat, aperiat alteri hunc defectum, eumque inducat ad renouandum conſenſum, ſed ſufficit, ſi ipſe in ſe ſuppleat, in quo ipſe defecerat; vt enim ſupradiximus *cap. 5. dub 5.*, non requiritur, quòd vtriuſque contrahentis conſenſus ſimul tempore ponatur, ſed poni poteſt ſucceſſiuè, etiam ex longo interuallo, ita D. Thomas, Couaruuias, Nauar., Layman., Filliuc., & alij, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Matrim. I. diſquiſit. 3.* §. 22. Boſſius *de Matrim. cap. 2. num. 38.* Bonacina *quæſt. 2. punct. 5.* Diana *part 3. tract. 4. reſol. 292.*, &, alijs citatis, Auerſa *quæſt. 3. ſect. 6. fine.*

118. Addunt plures, non adeſſe neceſſitatem conſenſum exteriùs manifeſtandi, quia iam ab initio fuit ſufficientet expreſſus, ſed ſufficere ſi interiùs ex animo conſenſum apponat, ſic Sanchez, Bonacina, & alij. Quod verum exiſtimat Roſignol. §. 23. non ſolùm in caſu, quo vnus tantùm fictè conſenſerit, & alter verum conſenſum appoſuerit, ſed etiam in caſu, quo vterque coniux fictè contraxiſſet, ſiuè vterque ſciuerit fictionem alterius, ſiuè ignorauerit, quia cum in vtroque caſu defecerit ſolus internus conſenſus, per illius poſitionem matrimonium in vtroque caſu ſufficienter conualidatur. Si tamen vis, nouum conſenſum eſſe exteriùs exprimendum, id fieri poterit quocumque ſigno, vel actu, quo alter alterum tamquam Coniugem tractet, & habeat, quia non ſolùm verbis, ſed etiam ſignis, & factis poteſt fieri expreſſio conſenſus; indè ſufficit copula affectu maritali habita; ſufficiunt amplexus, & oſcula, & quæcumque alia ſigna animo coniugali facta, quia ſufficienter exprimunt conſenſum internum, & animum ſupplendi defectum.

119. Maior difficultas eſt, quando debet reualidari Matrimonium, quod fuit nullum, & irritum ob impedimentum aliquod dirimens; an tunc requiratur nouus vtriuſque coniugis conſenſus, externè manifeſtatus cum monitione alterius partis de nullitate talis matrimonij, vel ſufficiat, quòd conſcius impedimenti, illo per diſpenſationem ſublato, nouum conſenſum apponat; certum eſt, non ſufficere pro matrimonio reualidando ſolam ablationem impedimenti, nec ſufficere conſenſum illius, qui nouit impedimentum, ſi altera pars illud ignorauit, ſed requiri nouum vtriuſque partis conſenſum, quia nimirum prior conſenſus fuit nullus, & irritus in vtroque contrahente, eò quòd perſonæ tunc eſſent inhabiles ad contrahendum ratione talis impedimenti, ac proinde dum reualidatur matrimonium, perinde eſt ac ſi numquam fuiſſet contractum, nec vmquam fuiſſet poſitus conſenſus, & indè debet ab vtroque de nouo poni, & aliquo ſigno externo manifeſtari. Nec dicas, priorem conſenſum ab initio poſitum moralitèr perſeuerare, & per illum poſſe perfici matrimonium, ſublato impedimento, abſque renouatione conſenſus: Contra enim eſt, quia primus conſenſus, cum fuerit inualidus, & nullus, non poteſt perſeuerare, & matrimonium perficere, ſed neceſſariò debet nouus cōſenſus apponi.

120. Dices: quando matrimonium fuit nullum ex defectu conſenſus ſufficientet reualidari per ſolam poſitionem conſenſus ex parte illius, qui fictè conſenſerat; ergo etiam, ſublato impedimento, poteſt ſufficienter reualidari per ſolam poſitionem conſenſus ex parte illius, qui nouit impedimentum, altero remanente in bona fide: ſed contra diſparitas eſt, quia in primo caſu perſonæ erant habiles ad contrahendum, cum nullum haberent impedimentum, & ſic dabatur in vna parte verus, validus, & legitimus conſenſus, deficiebatque ſolus conſenſus alterius partis, quo poſito, nil mirum ſi perficiatur matrimonium; at in ſecundo caſu cum perſonæ ſint incapaces, & inhabiles ad contrahendum, nulla poteſt habere verum, & legitimum conſenſum, qui proinde debet ex parte vtriuſque de nouo poni, & aliquo ſigno externo manifeſtari, in quo conueniunt Doctores communiter.

121. Difficultas tota, eaque grauiſſima reducitur; an debeat parti exiſtenti in bona fide notificari impedimentum, & nullitas matrimonij, ad hoc vt de nouo conſentiat. Prima ſententia affirmat, coniugem innocentem eſſe monendum de nullitate matrimonij, abſque eo quòd moneatur de cauſa talis nullitatis. Ratio eſt, quia conſenſus datus ab ignorante nullitatem eſt inſufficiens ad matrimonium conualidandum, vt pote procedens ex errore, nec eſt nouus conſenſus, ſed approbatio, & perſeuerantia in priori conſenſu, qui cum fuerit nullus, matrimonium conualidare non poteſt. Quod etiam conſtat à pari de alijs contracti-

 bus,

Digitized by Google

bus, profeſſione religioſa, & votis, quæ ſi millies repetanrur ab ignorante illorum inualiditatẽ, numquam tamen fiunr valida, niſi quãdo quis cerrificatus de illorum inualiditate iterum liberè conſentit, & ratificat, & indè eſt, quòd in literis Apoſtolicis, & Sacræ Pœnitentiariæ obrentis pro diſpenſatione impedimenti ſemper ponitur illa clauſula; *vt alter Coniux certior fiat de nullitate primi conſenſus, & tunc ab vtroque Coniuge renouetur*. Hæc ſententia eſt magìs communis, & practicanda, quantùm fieri poteſt, eamque ſequuntur Scotus, Ricardus, Supplem. Gabrielis, Nauar., Sylueſter, Roſella, & alij, quos afferr Auerſa *quaſt.* 11. *ſect.* 4. Sanchez, Villalobos, Ochagauia, Pontius, Comitolus, Hurtadus, Rebellus, & alij apud Dianam *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 49. Boſsius *de Matrim. cap.* 2. *à num.* 74. Roſignol. §. 24. *num.* 3.

122. Secunda ſententia docet, ſufficere vtcũque adhiberi nouum conſenſum ab vtroque contrahente abſque eo quòd præcedat expreſſa notitia, & manifeſtatio nullitatis, & impedimenti, vt ſi fœmina conſcia impedimenti dicar mariro exiſtenti in bona fide, quando illum vider benè diſpoſitum, & benè affectum, *Ita ne me diligis, vt ſi non eſſet inter nos matrimonium, de nouo contraheres?* aut *Si non eſſet validum noſtrum Matrimonium illud ratificares, & ex nunc vis me in coniugem, ac ſi non fuiſſet validum matrimonium inter nos priùs contractum?* aut alia verba ſimilia; ſi enim ignarus impedimenti de nouo conſentiat, matrimonium ſufficienter conualidatur, abſque eo quòd expreſſè moneatur de nullitate. Ratio eſt, quia, ſublato per diſpenſationem impedimento, vterque coniux factus eſt habilis ad contrahendum; ergo ſi de facto vterque de nouo conſenriat, talis conſeuſus ſigno aliquo exteriori manifeſtatus, ſufficiens erit ad matrimonium conualidandum cum ſola illa confuſa notitia præcedentis nullitatis, ita Caiet., Sotus, Corduba, Graſſius, VeraCrux, Lopex, Bartholomeus Ledeſma, Petrus Ledeſma, & alij apud Auerſam *quaſt.* 11. *ſect.* 4.

123. Terria ſententia renet, ſatìs eſse ſi coniux conſcius nullitatis de nouo conſentiat ſigno aliquo exteriori, verbis, factis, aut per copulam affectu maritali factam abſque eo quòd coniux ignarus, ſiuè expreſsè, ſiuè generaliter, & in confuſo monearur de nullitate primi matrimonij, nam dum copulam perit, aut petitam reddit, ſufficienter exprimit ſuum conſenſum, & confirmat primum conſenſum numquam retractarum, quo illam pro vxore habere cupit, ſic Paludanus, Angelus, Tabiena, ſupplem. Gabrielis, Ledeſma, & alij relati à Boſſio *de Matrim. cap.* 2. *num.* 72.

124. Prima ſententia eſt probabilior, & conformior literis Sacræ Pœnitentiariæ, in quibus ponitur, vt alter coniux certior fiat de nullitare primi conſenſus, eſtque magìs tuta, & ſecura, auferens omne dubium inualiditatis; vndè, quantùm fieri poteſt, debet practicari; ſi tamen ex manifeſtatione impedimenti, ſeu nullitatis rimeatur ſcandalum, infamia, aut graue damnum, vt eſset in caſu, quo mulier fuiſset fornicata cum fratre ſui viri, tunc poſset in praxi ſequi, & practicari ſecunda ſententia, quæ ſatìs probabilis eſt, vt aſserunr Sãchez, Guttierez, Bonacina, Filliucius relati à Boſſio *num.* 77.; Si verò vxor nullitatis conſcia, neque expreſsè, neque in confuſo, & generaliter poſset extorquere nouum conſenſum à Marito, fortè auſtero, & minimè beneuolo, modo explicato à ſecunda ſententia, & ex manifeſtatione impedimenti, ſeu nullitatis timeatur graue damnum, periculum vitæ, grauis infamiæ, aut ſcandali, quod ex ſeparatione ſequeretur, tunc ſufficiet, ſi mulier affectu maritali copulam habeat cum marito, vt cum Sanchez, Leſsio, & Filliuc. tenet Boſsius *num.* 78. Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 10. *num.* 89. Bonacina *q.* 2. *punct.* 9. *num.* 7. Homobonus *conſul. vol.* 2. *part.* 5. *reſp.* 324. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 49., nam copula inter Coniuges affectu maritali habita ſufficiens eſt ad exprimendum conſenſum requiſitum ad matrimonium, quia de facto ante Trident. per copulam affectu maritali factam Sponſalia de futuro tranſibant in marrimonium de præſenti; vndè coniuges, qui affectu maritali ſe cognoſcunt, cenſentur conſenrire, & Conſ. ex eo quòd coniux nullitaris ignarus petendo, ſeu reddendo debitum cum nolit fornicari, intendit facere actum maritalem, & ſic conſentit abſolutè in illam, nec viderur reſtringere ſuum conſenſum ad primum contractum.

125. Nec dicas; conſenſum ita neceſſarium eſſe ad validiratem matrimonij, vt nullo modo ſuppleri poſſit, at in caſu rertiæ ſententiæ nullus interuenit conſenſus, non expreſſus, vt per ſe patet, non racitus, quia procedit ex errore, quo neſciens impedimentum putat, illam mulierem eſſe ſuam coniugem; ergo non poteſt reualidari matrimonium; ſed contra Reſp. ad illud Matrimonium reualidandum ſufficere conſenſum racitum neſcientis impedimentum, quando ſinè periculo non poreſt haberi expreſsus, & licèt procedat ex errore nullitatis, non tamen viriar, quia non eſt error circa perſonam, ſed circa qualitatem, quia ſcilicet illam purabat ſuam, cum non eſset ſua; error aurem circa qualitatem non vitiat matrimonium. Nec iterum dicas; ſi ſciret nullitatem, fortè non contraherer, quia habitualis illa diſpoſitio animi non tollit præſentem conſenſum tacitum, & abſolutum, vt benè notat Boſſius *num.* 78.

126. Ad clauſulam Sacræ Pœnitentiariæ requirentis, quòd coniux ignarus debeat priùs de nullirate certificari; dicendum eſt, illam procedere, quando nullitas commodè, & ſinè graui periculo manifeſtari poteſt, ſecus ſi non poſſit abſque periculo, manifeſtari, non enim

credi-

Digitized by Google

credibile eſt, Summum Pontificem velle cum tanto incommodo obligare ad manifeſtationem impedimenti, vt docet Bonacina *loco cit.*, & apud ipſum Reginaldus *lib.* 31. *num.* 110. ita etiam Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 61. vbi etiam addit, dictam clauſulam non poni per modum conditionis, & formæ, ſed pro inſtructione & admonitione Confeſſarij, quia ſi eſſet conditio neceſſaria, ſæpè diſpenſatio fruſtraretur, ſuo valore, nam ſæpè contingit, nullitatem non poſſe manifeſtari ſinè manifeſtatione delicti, maximè ſi impedimentum ſit ex parte fœminæ.

§. VI.

An Matrimonium nullum propter occultum impedimentum debeat ratificari coràm Parocho, & Teſtibus

127. Certum eſt, requiri nouam præſentiam Parochi, & Teſtium, quando publicè conſtat de impedimento, & nullitate, quia illud non fuit verum matrimonium, nec in ſe, nec in facie Eccleſiæ, & ſic, ſublato impedimento, non poteſt conualeſcere, niſi conſenſus publicè renouetur, ſeruata, ſeu repetita forma Concilij: hoc idem dicendum eſt, ſi adeſſet periculum, quòd impedimentum antea occultum fieret publicum, & poſſet in iudicio probari; ſi enim impedimentum in foro externo poſſet plenè probari, ſi clam matrimonium ratificaretur, ſequerentur omnia inconuenientia, ob quæ Trident. irritauit matrimonium clandeſtinum, quod antea erat validum, nam, probato impedimento, Vir poſſet aliam Vxorem ducere, cum qua viueret in perpetuo adulterio, ſiquidem Eccleſiæ non conſtaret de occulta reualidatione poſt remotum impedimentum, ita tenent Henriquez, Sanchez, Zippæus, & alij, quos ſequitur Boſſius *de Matrim. cap.* 2. *num.* 2.

128. Si autem impedimentum ſit occultum, nec poſſit probari in foro externo, neceſſariam adhuc eſſe præſentiam Parochi, & teſtium pro reualidando matrimonio affirmant Pontius *lib.* 5. *cap* 6. Palatius *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. Nauar. *lib* 4. *conſilior. in* 1. *edit. tit. de ſponſal. conſil.* 11. *& in* 2. *edit. tit. de deſpons. Impub. conſil.* 3. Bartol. Ledeſma *de Matrim. dub.* 17. Guttierez *lib.* 1. *qq. cap.* 18. Comitol. *Reſpon. Moral. quæſt.* 120. aſſerens, ita fuiſſe deciſum à Clement. VIII., nec ampliùs licitum eſſe oppoſitum opinari. Ratio eſt, quia Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* requirit præſentiam Parochi, & Teſtium, quando matrimonium contrahitur, ſed matrimonium antea nullum, ſublato impedimento, nunc de facto contrahitur; ergo nunc requiritur aſſiſtentia Parochi, & Teſtium, vt ſeruetur forma Concilij irritantis matrimonium aliter factum, & indè eſt, quòd Sacra Pœnitentiaria, diſpenſando ſuper occulto impedimento, diſpenſare etiam ſolet, vt priuatim abſque Parocho & Teſtibus matrimonium renouetur, per quod innuitur, quòd ſinè ſpeciali diſpenſatione hoc fieri non poſſit, ita etiam deciſum fuiſſe à Rota Romana, docet Pontius afferens talem deciſionem, quæ eſt apud Seraphinum in ord. 900.

129. Reſp. Non eſſe neceſſariò repetendam formam Concilij, ſed poſſe Matrimonium ratificari, repetito conſenſu ſinè præſentia Parochi, & Teſtium, quando impedimentum eſt occultum, nec poteſt in foro externo probari: idem valet, quando matrimonium fuit nullum ob defectum conſenſus interni. Ratio eſt, quia, exiſtente impedimento occulto, quamuis matrimonium illud in ſe ſit nullum, & irritum, tamen in foro externo, & in facie Eccleſiæ cenſetur validum, cum ſit celebratum cum debita ſolemnitate requiſita à Trident. coràm Parocho, & Teſtibus, nec poſſit probari inualidum, & ſic ſufficit, quòd, ſublato impedimento, adhibeatur nouus conſenſus, abſque eo quòd de nouo repetatur illa ſolemnitas, & forma, quæ fuit à Trident. inducta, vt de tali contractu perpetuò conſtaret Eccleſiæ, & ſic vitarentur inconuenientia, quæ olim ſinè illa ſolemnitate ſequebantur; cum igitur de illo contractu ſufficienter conſtet Eccleſiæ, non erit neceſſariò ſolemnitas repetenda, & ita tenent Boſſius *cap.* 2. *num.* 16. Roſignol. *diſquiſit.* 3. §. 8. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat* 32. *num.* 517. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 14. *num.* 4 Diana *part.* 2. *tract.* 15., & 1. *Miſcellan. reſol.* 5., & *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 292 Ant. à Spiritu S. *diſp* 3. *sect.* 7. *num.* 107. Auerſa *q.* 11. *sect.* 5. Homob. *conſul. tom.* 2. *part.* 5. *reſp.* 324.

130. Ad rationem oppoſitam dicendam eſt, præſentiam Parochi, & Teſtium requiri à Concilio, quando matrimonium de nouo contrahitur, ſeu reualidatur, tum in foro interno, tum in foro externo, quando ſcilicet nullitas matrimonij fuit publica, ſecus ſi matrimonium reualidetur ſolùm pro foro interno, quando impedimentum eſt occultum, nec probari poteſt pro foro externo, nam tunc matrimonium in facie Eccleſiæ perſeuerat validum, & per ſolemnitatem primò adhibitam ſufficienter vitantur inconuenientia, quæ olim ex matrimonio clandeſtino ſequebantur. Aduersùs declarationem Clem. VIII. ſtat declaratio B. Pij V. allatam à Nauar. apud Auerſam, & Boſſium *cap.* 2. *num.* 7. vbi etiam refert Declarationem Sac. Congregationis, & Rotæ. Dici etiam poteſt, Summum Pontificem in illa declaratione, & ſimiliter Rotam ſecutos fuiſſe contrariam opinionem pro illo caſu particulari, non quia hoc eſſet neceſſarium, ſed quia hoc erat ſecurius ad tollendos ſcrupulos, qui ex contraria opinione ſequi poterant, vt notat Ant. à Spiritu S. Idem valet de praxi Sacræ Pœnitentiariæ, quæ ſolet diſpenſare, vt matrimonium repe-

Google

repetatur ſinè Parocho, & Teſtibus, ad tollendos ſcrupulos, & pacandas conſcientias.

131. Quæres: An ſit repetenda forma Concilij, quando in Breui diſpenſationis obtentæ pro impedimento occulto ponitur illa clauſula; *ſi ita eſt, cum eis, vt inter ſe publicè, & ſeruata forma Concilij Tridentini, contrahant, diſpenſes*. Negat Sanchez *diſp.* 37. *num.* 9., quem ſequitur Ant. à Spiritu S. *num.* 108., quia licèt, ſtante illa clauſula, non poſſit ille, cui diſpenſatio committitur diſpenſare, vt occultè celebretur matrimonium, poteſt tamen diſpenſare ſuper impedimento illo occulto, quo per diſpenſationem ſublato, poterunt ipſi contrahentes matrimonium priuatim celebrare, non ratione diſpenſationis, ſed ratione iuris ſibi competentis, iuxta ſuperiùs dicta.

132. At probabilius eſt, in dicto caſu matrimonium eſſe repetendum, ſeruata forma Concilij, adhibita ſcilicet præſentia Parochi, & Teſtium. Ratio eſt, quia Pontifex in illis verbis dat formam delegato, vt non poſſit diſpenſare, niſi ſub illa conditione, quòd matrimonium celebretur, ſeu renouetur, ſeruata forma Concilij, præſcribentis præſentiam Parochi, & Teſtium; ergo, ſi contrahentes non ſeruent formam Trident., inutilis erit diſpenſatio, & inualida ratificatio, ita Roſignol. *ſupra num.* 4. Guttierez *de Matrim. cap.* 47. *num.* 6. Nec ſatisfacit Boſſius *num.* 31. dicens, Pontificem in illa clauſula exigere formam ſtatutam à Trident., prout de Iure, & à Tridentino requiritur, ſed Trident. requirit, quòd ſemel adhibeatur illa forma, vt poſsit Eccleſiæ de illo contractu conſtare; non verò quòd debeat repeti, quando occultè ratificatur, iuxta ſuperiùs dicta, ſed illa forma iam ſeruata eſt in publica, & prima celebratione matrimonij; ergo non eſt cur debeat repeti, quando occultè ratificatur: Sed contra eſt, quia Pontifex diſpenſando vult, & intendit, quòd contrahentes debeant iterum publicè, & ſeruata forma, contrahere poſt obtentam diſpenſationem; ergo debet iterum illa adhiberi.

§. VII.

Explicantur aliæ Clauſulæ.

133. Alia clauſula diſpenſationis impedimenti occulti pro foro conſcientiæ eſt legitimatio prolis fortè ſuſceptæ, & in poſterum ſuſcipiendæ; ſi enim obtenta ſit diſpenſatio ſuper affinitate occulta in ordine ad contrahendum matrimonium, dicitur in literis Sacræ Pœnitentiariæ. *Prolemque ſuſcipiendam exinde legitimam nunciando*; ſi verò obtineatur diſpenſatio poſt celebratum Matrimonium, dicitur; *Diſpenſa, vt Matrimonium inter ſe ſecretò contrahere valeant, prolem ſuſceptam, ſi quæ ſit, & ſuſcipiendam, exinde legitimam decernendo in foro conſcientiæ, & in ipſo actu confeſſionis tantùm, & non aliter, nec vllo alio modo*; per quas particulas ſufficienter inſinuatur, non poſſe huiuſmodi gratiam exequi per Confeſſarium, niſi in ipſo actu confeſsionis Sacramentalis: ablato autem per diſpenſationem impedimento, Matrimonium legitimè contrahitur, & ex illo de iure naſcitur legitima proles: circa huiuſmodi legitimationem plura habent Sanchez *diſp.* 34. *à num.* 45. & Roſignol. *de Matrim. III. prænot.* 25. *num.* 55.

134. Quòd ſi tractu temporis impedimentum ex occulto fieret publicum, & deduceretur in iudicium, gratia huius diſpenſationis non poſſet in foro fori ſuffragari, propter ſequentem clauſulam. *Ita quòd huiuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro iudiciali nullatenus ſuffragentur*, ac proinde in eo caſu deberet haberi recurſus ad Datariam pro obtinenda diſpenſatione, quæ ſit valida pro foro externo. Dixi *pro foro externo*, nam pro foro interno præcedens diſpenſatio remaneret valida, adeò vt pœnitens, ſi, ceſſante ſcandalo, haberet copulam cum ſua coniuge, non peccaret, nam verè, & legitimè fuiſſet cum eo diſpenſatum in foro conſcientiæ tempore, quo, exiſtente occulto impedimento, poteſt diſpenſatio executioni mandari.

135. Deinde præcipit Pontifex, literas lacerari per illa verba. *Nullis ſuper his Teſtibus adhibitis, nec literis datis, ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laceratis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ lacerare tenearis, ita vt nullum illarum exemplum extet, neque eas latori reſtituas; Quòd ſi reſtitueris, nihil ei præſentes literæ ſuffragentur*. Indè diſpenſatio, & abſolutio fieri debet in actu Sacramentalis confeſsionis ſinè teſtibus, & ſinè ſtrepitu iudicij, factaque diſpenſatione non debent literæ reddi pœnitenti, quia nihil ipſi proderunt in foro externo, quamuis in foro interno remaneant ſemper validæ, ſed debent lacerari, quia, vt habet Filliucius *tract.* 10. *de matrim. part.* 2. *cap.* 11. *num.* 357., Pontifex non vult, vt ſic diſpenſatus vti vmquam poſsit ea diſpenſatione in foro externo: Non incurreret tamen excommunicationem Confeſſarius, ſi literas non laceraret, ſed combureret, aut apud ſe retineret ad alium vſum, quia eſt materialis retentio, maximè ſi in illis fiat aliqua ſciſsura, & fractio præſertim ſigilli, vt notat Filliucius ibidem, vbi etiam *num.* 358. putat, non prohiberi, quò minùs poſsit fieri aliqua fides à Confeſſario de abſolutione, vel diſpenſatione impenſa pro conſolatione pœnitentis, vel etiam pro teſtimonio apud Epiſcopum obtentæ diſpenſationis pro foro conſcientiæ, nam id in alijs abſolutionibus collatis in eodem foro fieri non prohibentur.

DV-

DVBIVM XIII.

Explicantur Clauſula pro Foro externo.

136. Diſpenſationes pro foro externo expediri ſolent in Dataria Papæ, & Cancellaria Apoſtolica, & communiter diriguntur Epiſcopo diſpenſandi, vel eius Vicario in ſpiritualibus Generali: ille autem, cui committitur, ſolus exequi poteſt, non alius; indè ſi committatur Epiſcopo, non poterit exequi à Vicario Generali, & ſi committatur Vicario Generali, non poterit exequi Epiſcopus, nam licèt ſit idem Tribunal Epiſcopi, & Vicarij, id tamen procedit in ijs, quæ iure Ordinario competunt Epiſcopo, non in ijs, quæ delegantur à Pontifice, cuiuſmodi eſt executio diſpenſationis, quæ, ſi delegata ſit Vicario Generali, ab eodem exequi debet; ſi autem eſſet vtrique commiſſa ſub diſiunctione vni, vel alteri, tunc ab vtroque poterit exequi, prout docent Nauar., Decius, & Sanchez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Matrim. III. prænot. 26. num. 2.* Conradus *in praxi lib. 7. cap 4. num. 37.*

137. Indè ſi Vicarius Generalis dum ſumit informationes pro diſpenſationis executione remoueatur ab Officio, vel etiam ſi fiat Epiſcopus eiuſdem Diœceſis, non poterit ampliùs diſpenſationem exequi, quia diſpenſatio commiſſa eſt Vicario, ſeu Perſonæ Vicariatus aſfectæ; quando autem remotus eſt ab Officio, vel factus eſt Epiſcopus, non eſt ampliùs Vicarius, & ſic non poteſt ampliùs diſpenſationem exequi, nec illam exequi poteſt Epiſcopus remouens Vicarium, cum non ſit ipſi commiſſa, benè tamen poterit Vicarius ſuccedens, ſeu qui de nouo creatur ab Epiſcopo, niſi fortè commiſſio ſit perſonalis facta Petro, qui eſt Vicarius, nam tunc ipſe ſolus poterit exequi, quamuis remotus ab Officio, vt cum alijs notat Roſignol. *num. 5.*, & tenet Tambur. *tract. 2. de diſpens. cap. 12. num. 5.*

138. Grauis difficultas eſt, an Sede vacante, poſſit Vicarius capituli huiuſmodi diſpenſationes exequi, & quidem ſi dirigantur Vicario Diœceſis ſatìs communiter admittitur, illas exequi poſſe Vicarium Capituli, qui Sede vacante verè eſt Vicarius Diœceſis: ſi verò literæ ſint directè Vicario Generali Epiſcopi talis Diœceſis, maior eſt difficultas; affirmant Sanchez *lib. 8. diſp. 27. num. 33.*, & Roſignol. *num. 6.* ex eo quòd Vicarius capituli interdum vocatur Vicarius Epiſcopi, nam eſt Vicarius capituli, in quo reſidet tota iuriſdictio Epiſcopi, ac proinde Vicario Generali eiuſdem Epiſcopi æquiparatur.

139. Sed veriùs eſt, illas exequi non poſſe, nam Vicarius Capitularis non eſt Vicarius Epiſcopi, ſed iuriſdictionis Epiſcopalis, ſauet ſtylus Curiæ Romanæ, & Cancellariæ, quæ diſpenſationes matrimoniales numquam dirigit Vicario Capitulari, Sede vacante, quamuis id nominatim petatur, ſed Epiſcopis vicinioribus, quia Epiſcopalem dignitatem exigunt; & ſi literæ eſſent expeditæ ante vacantiæ cognitionem, ſtatim ſcribuntur aliæ continentes, vt aiunt, mutationem Iudicis, ac viciniori Epiſcopo diriguntur, numquam verò Vicario Capituli, vt teſtatur Conradus, & obſeruat Diana *part. 8. tract. 4. reſol. 66.*, qui *part. 5. tract. 14. reſol. 29* ex Hieron. Paul. aſſerit, Sacram Congregationem ſub die 24. Maij 1021. declaraſſe, diſpenſationes matrimoniales directas Epiſcopo, & eius Vicario Generali, ſi Sedes vacare contingat, non poſſe per Vicarium capitularem expediri, quod etiam obſeruat Antonellus; *de regimin. Eccles. lib. 4. cap. vlt. num 19.*

140. Quæres; an poſt expeditam diſpenſationem matrimonialem Epiſcopo viciniori Sede vacante, ſi per creationem noui Epiſcopi ſedes impleatur, poſſit nihilominus Epiſcopus ille vicinior diſpenſationem executioni mandare. Reſp. negatiuè, ſaltem re integra, & hunc eſſe ſtylum certiſſimum notat Conradus *in praxi lib 7. cap. 4. num. 25.*, quia commiſsio facta eſt, ſuppoſita vacatione Sedis; cum autem ſedes ampliùs non vacet, ceſsat commiſſio, ac proinde nō poteſt Epiſcopus vicinior diſpēſationem exequi, nec etiam illam exequi poteſt proprius Epiſcopus nouus, cum non ſit ipſi directa, ſed recurrendum eſt ad Pontificem pro mutatione Iudicis, ſeu delegati, vt cum Conrado tenet Tamburinus.

141. Quæres 2. An Vicarius, ſeu illi, quibus hæ diſpenſationes committuntur, poſſint eas ſubdelegare. Reſp. examen, & verificationē cauſæ poſſe delegari, non tamen diſpenſationem, legitimationem prolis, abſolutionem, & impoſitionem pœnitentiæ, ſeu commutationem in pia opera. Ratio eſt, quia Pontifex committit delegato, vt ipſe diſpenſet, & non aliter; vndè eſt nudum miniſterium, quod non poteſt ſubdelegari, vt, pluribus allatis, docet Palaus *de diſpenſat. legis tom. 1. tract. 3. diſp. 6. punct. 15. §. 2. num. 4.* At examen Teſtium, & indagatio veritatis præſumitur Pontifex committere delegato, iuxta conſuetudinem aliorum Tribunalium, in quibus per alios teſtes examinantur, & inſtructiones ſumuntur, ex quibus delegatus, cauſa cognita, ſuum exercet miniſteriū, diſpenſando, legitimando, & abſoluendo, prout opus eſt; & ſi teſtes ſint extra diœceſim poterit illorum examen committere Ordinario illius diœceſis, in quo teſtes reperiuntur, & examinari debent, ſic Palaus *ſupra num. 4.* Sanchez *lib. 8. de diſpenſat. diſp. 27. num. 43.* Tambur. *num. 17.* Genuens *cap. 83. num 5.*

142 Secunda clauſula continet cauſam diſpenſationis, quam debet inquirere Commiſſarius, & videre, an verè ſubſiſtat, quæ quidem inquiſitio licèt fieri poſſit iudicialitèr recipiendo te-

do teſtes coram Notario, hoc tamen non eſt neceſſarium, ſed ſatìs eſt, ſi fiat extraiudicialiter, dummodo commiſſarius certus fiat de veritate cauſarum, quæ ad diſpenſationem concedendam ſunt allegatæ, vt colligitur ex illis verbis; *Si per informationem preces veritate niti repereris, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus;* hæc tamen informatio ab alijs haberi debet, quàm ab ipſis contracturis matrimonium; in hoc enim differt à diſpenſatione, quæ pro foro conſcientiæ expeditur, in qua ſufficit ſola informatio partis, ita Filliucius *cap.* 10. *num.* 363. Palaus *num* 2. Roſignol. *num.* 15. Quænam autem ſit cauſa ſufficiens, & quonam tempore illa debeat exiſtere, dictum eſt ſupra.

143. Tertia continet prohibitionem ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne recipiat commiſſarius quodcumque munus, etiam ſpontè oblatum, ne ijs corruptus minùs benè, & ſincerè munus ſuum obeat. *Mandamus, quatenus depoſita per te omni ſpe cuiuſcumque muneris, aut præmij, etiam ſpontè oblati, à quo te omnino abſtinere debere monemus* deinde ſubdit; *quòd ſi ſpreta hac monitione aliquid muneris, aut præmij recipias, excommunicationem lata Sententia incurras*, dubitari ſolet, an prohibeatur ea, quæ permittuntur delegato in cap *Statutum* §. *inſuper de reſcript. in* 6. eſculenta nimirum, & poculenta gratìs oblata. Reſp. affirmatiuè, vt patet ex illis verbis; *quatenus depoſita per te omni ſpe cuiuſcumque Muneris, aliquid Muneris*, quæ munera quæcumque, etiam eſculenta, & poculenta excludunt, vt cum Garzia, tenet Roſignol. *prænot.* 25. *num.* 66.

144. An verò poſſit Vicarius delegatus poſt factam, & expeditam diſpenſationem munera ſponte oblata recipere, affirmant Sanchez *diſp.* 35. *num* 12. Filliucius *num.* 363., &, alijs citatis, Homobonus *tom.* 1. *conſult. part.* 4 *reſpons.* 55 quia prohibitio reſpicit tempus præcedens diſpenſationem, ea autem facta, ceſſat periculum, & cauſa prohibitionis, quia delegatus tam functus eſt officio ſuo; cauendum tamen eſt, ne ſub ſpe muneris obtinendi poſt diſpenſationem, Iudex moueatur ad minùs benè munus ſuum obeundum, quia illud poſtea recipiendo, etiam ſponte oblatum, non euaderet excommunicationem; *mandamus, quatenus depoſita per te omni ſpe cuiuſcumque muneris, etiam ſponte oblati*, quæ verba comprehendunt etiam munus oblatum, & acceptum poſt executam diſpenſationem, ſi illius ſpe allectus, & excœcatus officialis munus ſuum obierit, vt ex Perez notat Diana *part* 8 *tract.* 3. *reſol.* 111

145. Quarta continet conditionem; *Dummodo propter hoc ipſa N. rapta non fuerit*; mens enim Pontificis non eſt diſpenſare, quando huiuſmodi raptus interueniſset, & non fuiſſet expreſſus, adeſt enim impedimentum ſtatutum à Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Matrim. cap.* 6. ſtatuente impedimentum inter raptorem, & raptam, de quo diximus ſuo loco

146. Quinta continet derogationem Conſtitutionum quarumcumq; prohibentium matrimonium intra gradus vetitos ratione impedimenti expreſsi in mandato de diſpenſando, ſed non tollit impedimenta illo mandato non expreſsa, vt rectè cum Conrado notat Tambur. *cap.* 12. §. 7. Aliæ clauſulæ ſatìs per ſe patent, nec maiori indigent explicatione.

DVBIVM XVI.

An diſpenſatio ceſset per Mortem Pontificis concedentis.

147. CErtum eſt, diſpēſationem ceſsare, & amittere ſuum valorem, ſi reuocetur à concedente, antequam ſit executa, nam diſpenſatio ſemper pendet à voluntate concedentis, donec fuerit executioni mandata: poteſt etiam ſinè cauſa reuocari, quando fuit gratìs conceſſa, ſecus ſi fuiſſet oneroſa, & conceſſa ſub onere alicuius pretij vel operis, nam tunc reuocatio, quamuis valida, non eſſet licita, niſi reſtituto pretio, vt explicant fusè Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 4. *punct* 21. §. 1. Suarez *de legib. lib.* 8. *c.* 37. Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. diſp.* 33. Tambur. *cap.* 14 §. 3. Roſignol. *prænot.* 27.

148. Certum eſt etiam, diſpenſationem poſſe ceſſare, & amittere ſuum valorem per renunciationem illius, in cuius fauorem facta eſt, quia vnuſquiſque poteſt cedere iuri in ſui fauorem conceſſo; ſemel autem renunciatione facta, non poterit ampliùs renuncians tali diſpenſatione vti, ſi renunciatio fuit à concedente acceptata, ſecus ſi non fuit acceptata, quia adhuc perſeuerat in ſuo robore, excepta diſpenſatione voti, vel iuramenti, quæ ſemel renunciata, non ampliùs poteſt eadem vti, nam per talem renunciationem cenſetur, iterum velle ſibi votum, vel iuramentum imponere, quod pendet à ſua voluntate, vt explicat Roſignol. *num.* 4. Indè eſt, quòd obtinens diſpenſationem ad contrahendum cum conſanguinea, ſi ea non vtatur, ſed matrimonium contrahat cum alia, poteſt, illa mortua, vti priore diſpenſatione, & contrahere cum conſanguinea, nam talis diſpenſatio ſemel obtenta numquam fuit reuocata, ſed ſolùm ſuſpenſa pro tempore prioris matrimonij, & ſic poterit executioni mandari, mortua prima vxore, vt notauimus ſupra *dub.* 11. *num.* 85., & cum alijs docet Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 75.

149. Difficultas in præſenti eſt; an diſpenſatio, ſeu poteſtas delegata ad diſpenſandum ceſset per mortem Pontificis concedentis, & delegantis, ſi res ſit integra, & nondum fuerit executioni mandata. Plura congerunt Doctores in præſenti, quandonam res dicatur integra, vel non integra, & quando Gratia dicatur facta, vel facienda, nam gratia facta non ſpirat per mortem concedentis, benè tamen ſi eſt facienda, ſed quia hæc ſpectant ad mate-

riam

Digitized by Google

riam de legibus, & priuilegijs, in quibus vniuerſaliter agitur de commiſſionibus gratiam, vel iuſtitiam concernentibus, videri poſſunt apud Palaum, Suarez, Bonacinam, & Sanchez. Quoad intentum noſtrum pro commiſſionibus, quæ fiunt Ordinario, vel Confeſſori ad diſpenſandum in impedimentis matrimonij, res dicitur integra, quando nulla actio facta eſt à delegato circa illius executionem; non eſt ampliùs integra, quando delegatus cœpit exercere primum actum commiſſionis. Gratia dicitur facta, quando conceditur abſolutè in fauorem alicuius, & ſi eſt per alium exequenda, iſte tenetur exequi, ſuppoſita veritate cauſæ: dicitur facienda, quando committitur arbitrio delegati, qui poteſt illam exequi, vel non exequi pro ſua libertate, nam in primo caſu is, in cuius fauorē gratia facta eſt, acquiſiuit aliquod ius, vt, conſtante veritate precum, gratia in ipſius fauorem exequatur, nec liberum eſt executori illam ſuſpendere, aut negare, benè tamen in ſecundo caſu: his poſitis.

150. Reſp. Commiſſiones ad diſpenſandum in impedimentis matrimonij in foro externo, vel interno non expirant morte concedentis, etiam re integra, id eſt quamuis Commiſſarius nullū adhuc actum commiſſionis cœperit exercere, ita Maiolus, Suarez, Petrus de Ledeſma, Rodriquez, Sanchez, Guttierez, & alij, quos affert, & ſequitur Roſignol. *pranot.* 27. *num.* 9. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 98. Filliucius *cap.* 10. *num.* 347. Ratio eſt, quia gratia facta non expirat morte concedentis, ſed hæc commiſſio eſt gratia facta, quia non relinquitur arbitrio, & voluntati Ordinarij, aut Confeſſoris concedere diſpenſationem, vel negare, ſed ipſis præcipitur, vt diſpenſent, ſuppoſita, & inuenta veritate precum, eſtque ius ad rem acquiſitum illi, in cuius fauorem gratia conceſſa eſt, vt proinde ſit reſpectu illius gratia iam facta, & ſolùm requiritur executio, quæ non eſt libera, ſed neceſſaria reſpectu Commiſſarij, ſuppoſita veritate precum; ergo non expirat per mortem concedentis, ſed poteſt expediri per eligendum à ſupplicante.

151. Hine ſequitur, literas expeditas, & conceſſas à Maiori Pœnitentiario, vel à Legato Apoſtolico, re integra, non expirare per mortem Pœnitentiarij, vt diximus, nec per mortem Pontificis, quamuis gratia eſſet facienda, quia per mortem Pontificis, non expirat Officium Legati, nec Officium Pœnitentiarij, per Textum in cap. *Legatos de Officio legati in* 6., *&* *Clement.* 2 *de elect.*

152. Quæres: An gratia expiret per mortem concedentis, ſi literæ nondum fuerint expeditæ. Reſp. negatiuè, ſi gratia fuit abſolutè conceſſa per verbum *Fiat*, quia ad valorem diſpenſationis, & cuiuſuis alterius gratiæ ſufficit conceſſio per verbum *Fiat*, eſt enim donatio quædam, quæ intelligitur perfecta abſque literis, & inſtrumento donationis, & indè non expirat per mortem Papæ, quamuis literæ nondum fuerint expeditæ, quin poterit etiam quiſque in foro conſcientiæ vti gratia conceſſa ante literarum expeditionem, ſi verè conſtet de tali conceſſione; ita communiter tum Canoniſtæ, tum Theologi, Innocentius, Gigas, Rebuffus, Nauarrus, Molina, Gomez, Mandoſius, & alij, quos ſequitur Roſignol. *pranot.* 27. *num.* 12. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 84. Sanchez *diſp.* 29. *num.* 2. Marchinus *de ordine tract.* 1. *part.* 7. *cap.* 6. *num.* 15.

153. Verum tamen eſt, quòd non prodeſt, nec vim habet pro foro externo, niſi literæ ſint expeditæ, quia ſic expreſsè cauetur in regul. Cancellariæ, præſertim regul. 56. *Nulla diſpenſatio ſuffragetur niſi literis confectis*, & regul. 50. *Nulla diſpenſatio cuiquam in iudicio, vel extra ſuffragetur antequam ſuper ea litera Apoſtolica ſint confecta*. Nec ſtatim inferas, nec etiam pro foro conſcientiæ prodeſſe diſpenſationes ante literas expeditas, propter illa verba *nec in iudicio, nec extra*, nam talia verba ſolùm indicant, non ſuffragari pro foro externo, ſiuè in iudicio contentioſo, ſiuè extra tale iudicium inter partes, vt explicant præfati Doctores; literis autem expeditis, gratia ſuffragatur à puncto conceſſionis, quamuis mortuo Pontifice literæ expediantur nomine Succeſſoris in forma *Rationi congruit*, vt cum Gomez, & Molina notat Filliucius *cap.* 10. *num.* 349.

CAPVT XIX.

DE VSV, ET DEBITO CONIVGALI

DVBIVM I.

An Copula inter Coniuges ſit licita, vel etiam debita.

1. CErtum eſt, ac fide ſanctum, quicquid olim dixerint hæretici, actum coniugalem, vſumque matrimonij licitum eſſe, ac honeſtum, cum tendat ad conſeruationem ſpeciei, propter quam dictum eſt Gen. 1. *creſcite, & multiplicamini*, quo loco Deus non ſolùm approbauit, ſed etiam præcipit actum coniugij, quando eſſet neceſſarius ad propagationem generis humani, ea ratione, qua dictum eſt ſupra *cap.* 2. *dub.* 2. neceſſarium eſſe matrimonium, eſtque meritorius, ſi debito fine, & ſeruatis debitis circumſtantijs infra explicandis, exerceatur ab homine exiſtente in gratia; non eſt tamen meritorius, nec confert gratiam ex opere operato, cum non ſit Sacramentum, nec pars Sacramenti, ſed ex opere operantis, cum ſit actus iuſtitiæ, & per conſequens meritorius,

ſicut alij actus virtutum moralium. Nec obſtar, quòd in eo inueniatur quædam turpitudo, & immunditia, nam eſt turpitudo ſolùm naturalis, non moralis, & peccaminoſa, prout docent communitèr Doctores.

2. Certum eſt eriam, neminem, per ſe loquendo, teneri petere debitum, cum nullus teneatur vti iure ſuo, vel illud ab alio exigere, ſed poteſt illud condonare. Dixi *per ſe loquendo*, quia per accidens poterit teneri, ad vitandam incontinentiam, ſiuè propriam, ſiuè alterius coniugis, quia tenetur, vel ex iuſtitia, vel ex charitate ſubuenire ſpirituali neceſſitati, & periculo tum proprio, tum alterius, ſtante vinculo matrimonij, in remedium etiam concupiſcentiæ ordinati, ſic Sanchez, Sotus, Ledeſma, Pontius, Ochagauia, Hurtado, Coninch., quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 25. quæſt. 4.* teneri etiam virum petere debitum, quando præuidet, fœminam non poſtulare præ verecundia docet Ant. a Spiritu S. *diſp. 10. ſect. 9. num. 639.*; hoc tamen puto verum ſolùm, quando in fęmina nō petente præ verecundia, immineret periculum incontinentiæ.

3. Reſp. Coniux ratione matrimonij tenetur reddere debitum alteri coniugi, ſiuè expreſsè, ſiuè tacitè petenti: eſtque peccatum de genere ſuo mortale illud negare rationabiliter petenti, quia lex iuſtitiæ obligat ad reddendum cuique, quod ſuum eſt, at corpus viri eſt vxoris, & corpus vxoris eſt viri, vt habetur ex Apoſt. 1. Corinth. 7. *Vxori vir debitum reddat, ſimiliter autem, & vxor viro; Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, ſimiliter autem, & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier, nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus*: in hoc enim conſiſtit natura matrimonij, vt coniuges ſibi inuicem tradant dominium proprij corporis ad hunc vſum, & ſic habent ſinguli ius petendi, & obligationem reddendi, quæ, cum ſit grauis, obligat ſub mortali, & pertinet ad iuſtitiam, in quo conueniunt Doctores communiter, Sanchez, Pontius, Hurtado, Leander, qui omnes admittunt, ſufficere ad hanc obligationem inducendam non ſolùm petitionem debiti expreſſam factam verbis, ſed etiam tacitam, & interpretatiuam factam ſignis animum indicantibus, nam eadem eſt ratio, ſiuè verbis, ſiuè alijs ſignis quis petat ſuum debitum; & fœminæ naturali pudore impeditæ ſæpè non petunt expreſsè, ſed tacitè aliquibus ſignis, vt cum Palao notat Leander.

4. Non peccat coniux, ſed excuſatur à redditione debiti, quando habet cauſam rationabilem illud negandi, vel quando alter non feriò petit, tamquam debitum ex iuſtitia, ſed amicabiliter, & blandè, tamquam rem ſibi gratam, ea ratione, qua ſolet aliquando Amicus petere ab amico rem ſibi debitam abſque intentione illum obligandi, vt cum Sanchez, Pontio, Henriquez, Hurtado, & alijs notat Leander; cognoſcitur autem, amicabiliter petere ſinè intentione obligandi, quando rogatus facilè deiſtit à petitione, quando non exaſperatur, nec triſtatur ob negationem. Secundò excuſatur à peccato, ſaltem graui, quando, citra periculum incontinentiæ in petente, rarò negaret, & hac ratione Leander *quæſt. 6.* excuſat a peccato graui fęminam, quæ quinta vice denegaret debitum viro, qui quater in menſe ſolet petere, quia cenſetur leuis iniuria, & ob paruitatem materiæ excuſatur à peccato graui, ſicut non eſset mortale non ſtatim reddere, quando alter hora importuna peteret, & alter differret ad commodiorem horam, vel ſi manè debitum neget redditurus nocte, vel quando alter nimis frequenter, & immoderatè petit, & alter vult moderatè reddere, ſublato periculo incontinentiæ in petente; in his enim, & ſimilibus caſibus, vel poteſt abeſse omnino peccatum, vel adeſſe ſolùm veniale ob paruitatem materiæ, quod ex circumſtantijs, & qualitate precum, & perſonarum colligi debet, ſic Hurtado *diſp. 10. diff. 11.* Ochagauia *tract. 5. quæſt. 1. num. 6.* Diana *part. 5. tract. 5. reſol. 14.*, & *tract. 14. reſol. 36.*

5. Hinc ſequitur, peccare lethaliter coniugem, qui medijs illicitis ſe reddit notabiliter impotentem ad debitum coniugale perſoluendum, ea ratione, qua peccant alij debitores, qui voluntariè ſe reddunt impotentes ad debita ſoluenda, nam lex iuſtitiæ, quæ obligat ad reddendum, obligat etiam ad non ſe reddendum impotentem, tamquam medium conducens ad reddendum. Inde vir, qui pollutionibus voluntarijs, vel per acceſſum ad alias mulieres ſe reddit impotentem, non ſolùm peccat contra caſtitatem, ſed etiam contra iuſtitiam ex hoc titulo, ſi hoc aduertat, ſic Sanchez *diſp. 9. num. 2*, & *3.* Bonacina *quæſt. 4. punct. 1.* Auerſa *quæſt. 21. ſect. 1.*, & alij communiter, qui agnoſcunt ſimile peccatum, quando Coniux ſe redderet notabiliter impotentem medijs aliàs licitis, vt vigilijs, ieiunijs, abſtinentijs, alijſque pœnitentijs immoderatè aſsumptis, & hoc titulo excuſant coniugem à ieiunijs Eccleſiaſticis, quando, illis ſeruatis, fieret notabiliter debilis, & impotens, nec poſset ſatisfacere alteri moderatè petenti, vel fieret notabiliter deformis, & exoſa viro, ſic Bonacina *q. 4. punct. 1. num. 3.* Sanchez *num 5.* Auerſa *ſect. 1.* Pontius, Hurtado, Palaus, quos ſequitur Leander *quæſt. 8.*, qui bene aduertit, rarò tantam debilitatem, aut deformitatem prouenire ex obſeruantia præcepti Eccleſiaſtici, vt ab illis excuſetur; non enim ſufficit, quòd vires aliquantulùm minuantur, quia hoc non debet haberi in conſideratione, nec poteſt ab obſeruantia præcepti Eccleſiaſtici excuſare.

DVBIVM II.

De Bimeſtri conceſſo Coniugibus ad deliberandum de ingreſſu Religionis.

6. POſt contractum matrimonium per verba de præſenti, non ſtatim tenentur coniuges debitum reddere, ſed illis conceſſum eſt à Iure ſpatium duorum menſium ad deliberandum de ſtatu, an quis illorum velit Religionem ingredi, cap. *ex publico de conuerſ. Coniugat.*, quo tempore, quamuis poſſint pari conſenſu matrimonium conſūmare, nullus tamen tenetur, quamuis requiſitus, debitum reddere: dubium autem eſt, an qui nihil cogitat de ingreſſu Religionis, vel etiam deliberauit non ingredi, vti poſſit priuilegio duorum menſium, adeò vt non teneatur illo tempore debitum reddere: Non poſſe vti priuilegio, ſed teneri ſtatim reddere, affirmant Nauar. *cap.* 16. *num.* 27. Angles *in Summa V. debitum num.* 14 coninch. *diſp.* 26. *dub.* 4. *num.* 46. Hurtado *diſp.* 8. *diff.* 8. *num.* 29. Palaus *diſp* 3. *punct.* 2. §. 5. *num.* 7., quia in cit. cap. *ex publico* bimeſtre ſolùm à iure conceditur coniugatis, qui animum habent ingrediendi Religionem.

7. Verius tamen eſt, poſſe vti priuilegio, & non teneri intra bimeſtre debitum reddere, quia illud tempus conceſſum eſt ad deliberandum de ingreſſu Religionis; cum autem voluntas hominis ſit deambulatoria, & mutabilis, poteſt qui hodie nihil cogitat de ingreſſu, cras, mutata voluntate in melius, velle quod nolebat, ſeu velle ingredi Religionem, ſic D. Thomas, D. Bonauent., & alij plures, quos refert, ac ſequitur Sanchez *lib* 2. *diſp.* 24. *quæſt.* 5. Auerſa *q.* 21. *ſect.* 6. §. *Quinto quoniam in iure* Diana *part* 4. *tract.* 4. *reſol.* 133. *& part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 22. Leander *quæſt.* 25., & alij magìs communiter.

8. Quæres: Quandonam incipiat illud bimeſtre, & an ſit datum ad ingreſſum, vel ad profitendum in Religione. Reſp. bimeſtre à iure conceſſum incipere à die contracti matrimonij, & ſi contrahatur per Procuratorem, à die notitiæ habitæ contractus celebrati per Procuratorem, vt docet Roſignol. *de Matrim.* r. *prænot.* 16.; conceditur autem coniugibus ad deliberandum de ingreſſu Religionis, non vt intra illud ſpatium profeſſionem emittant, nam ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 25 *cap.* 15. nemo poteſt profiteri ante integrum annum probationis, vt ipſe Religionē experiatur, & Religio ipſum cognoſcat, vndè manens in ſæculo debet per annum expectare, antequam poſſit nubere, & ſi Sponſa duodennis tranſeat ad Religionem, debet Sponſus expectare per quadriennium, eò quòd Sponſa ante decimum ſextum annum profiteri non poteſt, iuxta Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de Regul.*, ita Sanchez, Pontius, & alij, quos ſequitur Leander *q.* 20., *&* 21. & Roſignol. *prænot.* 16. *num.* 11. Quòd ſi Sponſus prætextu Religionis profeſſionem differat, vagando de vna in aliam Religionem, poteſt Iudex, dato termino peremptorio, compellere, vt profiteatur in vna Religione, expleto Anno nouitiatus, vel redeat ad vxorem, ſic Sanchez, Pontius, Henriquez, Palaus, & alij, quos citatos ſequitur Leander *q.* 32.

9. An verò, tranſacto bimeſtri dato coniugibus ad deliberandum, adhuc poſſit quilibet illorum ingredi Religionem, ſi matrimonium non ſit conſummatum. Reſp affirmatiuè, quamuis plures anni eſſent elapſi à matrimonio inito: licèt enim grauiter peccaret coniux poſt dictum bimeſtre, negando debitum petenti, non tamen amittit ius eligendi ſtatum perfectiorem, & tranſeundi ad Religionem, ſi matrimonium nondum ſit conſummatum, ita Sanchez, Pontius, Hurtado, Palaus, & alij communiter.

10. Quæres 2. An licitum ſit Maatrimunium contrahere animo non conſummandi, ſed ingrediendi Religionem ante conſummationem. Affirmant Scotus, Altiſiodor., Caiet., Angel., Calderinus, Petrus de Ledeſma apud Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 281. vbi hanc ſententiam probabilem dicit; quia ingredi Religionem poſt matrimonium ratum non eſt contra iuſtitiam, nec aliquam infert alteri iniuriam; ergo nec contrahere animo ingrediendi, & ſic licere cum tali animo, dicunt, ei qui haberet votum caſtitatis, aut Religionis; &, ſi præceſſerunt ſponſalia iurata, dicunt, teneri prius matrimonium contrahere, antequam Religionem ingrediatur.

11. Reſp. non eſſe licitum matrimonium contrahere cum tali animo Religionem ingrediendi, niſi fortè ex aliqua vrgentiſſima cauſa. Ratio eſt, quia contractus matrimonij importat mutuam obligationem, & traditionem corporum in ordine ad vſum, et exercitium coniugij; quæ eſt ex natura ſua perpetua, contra quam obligationem facit, qui talem celebrat contractum animo non permanendi, nec adimplendi id, ad quod ſe obligat, & videtur Sacramentum illudere: deinde, quia grauem infert iniuriam parti ſecum contrahenti, quæ contra fidem ſibi datam cogeretur innupta permanere, & expectare vſque ad profeſſionem ingredientis, & eo non profitente, ſed egrediente, cogeretur viuere cum illo, qui deſeruit Religionem, quod non eſt parùm indecorum, vt cum Roſignol, Palao, Sanchez, & Auerſa notauimus ſupra *cap.* 2. *dub.* 2. *num.* 11., & tenet Diana ſupra, referens Coninch., & Gutticrez; hæc enim, licèt non faciant illicitum ingreſſum Religionis poſt contractum ſincera fide matrimonium, reddunt tamen illicitum animum, quo ſic ab initio contraheretur.

12. Dixi; *niſi fortè ex aliqua vrgentiſſima cauſa*, puta ad vitandum aliquod graue damnum, aut ſcandalum notabile ad conſetuan-

dam ſamam mulieris, quæ alioquin grauiter periclitaretur, vel ad legitimandam prolem ex ea habitam, ſed in iſto caſu deberet matrimonium contrahere cum animo ingrediendi religionem de conſenſu alterius partis, quæ conſequenter non poſſet conqueri, nec dolere: vide quæ diximus loco ſupra cit.

13. Quæres 2. An ſponſa per vim cognita intra bimeſtre poſſit adhuc Religionem ingredi, vel teneatur permanere cum marito; hæc difficultas remanet ſoluta ſupra *cap. 4. dub. 7. num. 55.*

DVBIVM III.

Quo fine teneantur Coniuges vti Matrimonio.

14. QVamuis actus coniugalis ſit de genere ſuo licitus, & honeſtus, & eſſe poſſit meritorius, vitiari tamen poteſt, ſi non obſeruentur debitæ circumſtantiæ contentæ in illis vulgatis Carminibus.

Sit Modus, & finis, ſine damno, ſolue cobære
Sit locus, & tempus, tactus, nec ſpernito votum.

DE quibus ſucceſſiuè dicemus, incipientes à fine, quem habere debent coniuges in tali actu; & quidem certum eſt, poſse licitè exerceri propter aliquod ex tribus bonis matrimonij, ſic licitum eſt habere copulam ob bonum Sacramenti, ob fidem ſibi ſeruandam, & prolem procreandam, quia ob illa tria bona licitè contrahitur matrimonium ordinatum ad copulam, ſi talem prolem intendunt coniuges ſolo deſiderio ſucceſſionis, ſiſtendo ibi, & non ordinando prolem ad Deum, vt in cultu Dei edoceatur, volunt plerique, eſse peccatum veniale, maximè qui non admittunt actum indifferentem in indiuiduo, quia non debent ſiſtere in bono naturæ, ſed ordinare ad bonum Sacramenti. Verùm ad excludendum peccatum, etiam veniale, ſufficit non apponere finem malum, & vitioſum, vel quia dari poteſt actus indifferens in indiuiduo, vel quia excluſio finis praui, & vitioſi eſt virtualis ordinatio in Deum, quod ſufficit ad excludendum peccatum, etiam veniale, vt cum Sylueſtro, Sanchez, & Pontio docet Leander *diſp 25. q. 11.*

15. Alij excludunt bonum Sacramenti, dicentes, non eſſe licitum, ſed peccatum veniale copulam exercere ob bonum Sacramenti, id eſt ad ſignificandam indiſſolubilem vnionem Verbi cum natura humana, vel Chriſti cum Eccleſia, quia licèt illum finem habuerit Deus in inſtitutione matrimonij: non eſt tamen finis, ob quem debeat copula exerceri, ſic Ricard., Palud., ſupplem. Gabriel., & Henriq, quos ſequitur Sanchez *lib. 9 diſp.* 8. *num.* 14. Probabilius tamen eſt, carere omni culpa, etiam veniali, quia non poteſt eſſe culpa vti matrimonio ob eum finem, ad quem ordinatur, ſed matrimonium ordinatur ad ſignificandam vnionem Verbi cum humanitate; ergo non poteſt eſſe culpa ob eum finem vti matrimonio, dummodo vtens non excludat alium finem intrinſecum, qui eſt generatio prolis, ita Pontius *lib. 10. cap.* 8. *num.* 4. Trullench. *lib. 7. cap 11. dub.* 2 *num.* 6. Leander *q.* 14.

16. Dubium eſt; an ſit peccatum veniale copulam habere ob ſedandam concupiſcentiam, vitandam propriam incontinentiam, & periculum fornicationis; aliqui abſolutè affirmant, eſſe peccatum veniale, alij eſſe peccatum quando alijs medijs, orationibus, & ieiunijs, & abſtinentiis poteſt quis in ſe ipſo vitare incontinentiam, quia peruertitur ordo, vtendo tali medio ad ſatisfaciendum ſuæ concupiſcentiæ, & quia Apoſt. 1 Corinth. 7. concedens vſum coniugij ad vitandam incontinentiam ait; *Hoc dico ſecundùm indulgentiam*, at indulgentia ſupponit culpam, & ſic culpa eſt venialis, & aliqua inordinatio copulam habere propter illum finem, ſic Magiſter, Bonauent., Syluius, Palud., Sotus, Henriquez, & alij, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib. 9. diſp 9 num.* 4.

17. Verùm dicendum eſt, nullam eſſe culpam, etiam venialem, copulam habere ad vitandam propriam incontinentiam, colligitur ex Apoſt. 1. Corinth. 7. dicens; *propter fornicationem vnusquisque ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat*, propter fornicationem vtique vitandam, & rurſus *Reuertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram*. Ratio eſt, quia matrimonium poſt lapſum hominis in peccatum, ordinatum eſt etiam in remedium concupiſcentiæ propriæ, vt patet ex Apoſt.; ergo nulla eſt deordinatio vti matrimonio ob talem finem, tum quia omnes admittunt, licitam eſſe copulam ad finem ſedandi concupiſcentiam, & vitandi incontinentiam in altero coniuge ratione charitatis; ergo etiam licita eſt ad eumdem finem in ſe ipſo, quia charitas magìs reſpicit ſe ipſum, quàm alterum, maximè in ijs, quæ ſpectant ad bonum Animæ. Nec obſtat, quòd alijs modis poſſit ſedari concupiſcentia, quia nemo tenetur alia media, quamuis perfectiora, adhibere, quando ad hunc finem medium vſus coniugalis bonum eſt, & ad eum finem à Deo ordinatum, & ab Apoſt. commendatum, & ſi ibidem hoc medium conceſſit *ſecundùm indulgentiam*, non eſt quòd ibi ſit culpa, ſed quia erat conceſſio rei licitæ, ſed non præceptæ, vt patet ex contextu *hoc dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium*. Si copula eſset illicita, & peccaminoſa ex eo quòd alijs medijs poteſt ſedari concupiſcentia, ſæpè peccarent coniuges, qui non habent ſpem generandi filios, vel eſſent valdè anxij, ſi examinare deberent, num alijs medijs, orationibus, ieiunijs, alijſque carnis afflictionibus vincere poſ-

ſint

ſint concupiſcentiæ ſtimulos, quibus ſæpè ſtimulantur; dicendum ergo eſt, nullum eſse peccatum copulam coniugalem habere in remedium concupiſcentiæ, vt docent Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 219. referens Coninch., Layman, & alios Ant. à Spiritu S. *diſp. 9. num.* 597., &, alijs pluribus relatis, Auerſa *quæſt.* 21. *ſect.* 4.

18. Eadem ratione dicendum eſt, non peccare coniuges, qui copulam habent ob ſanitatem corporis conſeruandam, vel reſtaurandam, quia huiuſmodi finis eſt licitus, & honeſtus, & vſus matrimonij ad hunc finem poteſt eſſe vtilis, nec tenetur homo ſemper operari propter finem præſtantiſſimum, & adhibere media præſtantiſſima, ſed ſufficit pro vitando peccato, quòd operetur propter finem licitum, & honeſtum, ſic in alijs rebus humanis ob fines de ſe licitos ſinè culpa adhibentur media de ſe licita, & ad illos fines vtilia, quamuis ex ſua inſtitutione ad illos fines non ſint ordinata, ac proinde vſus matrimonij, cum poſſit eſſe vtilis ad conſeruandam, & reſtaurandam ſanitatem, licitè poteſt in hunc finem adhiberi, quamuis ex ſua inſtitutione ad illum non ordinetur, ſic Maior, Coninch., Layman, Emmanuel Sà, quos affert, & ſequitur Diana *part. 3. tract. 4. reſol.* 218. Rebellus, Hurtado, Macado, & alij, qnos ſequitur Leander *quæſt.* 16.

19. An verò vſus matrimonij ſit licitus ob ſolam voluptatem carnalem capiendam. Reſp. negatiuè, & oppoſitum damnatnr ab Innocent. XI. propoſit 9. inter damnatas, quæ ita ſe habet; *Opus coniugij ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Ratio eſt, quia vſus coniugij propter ſolam delectationem carnalem indè reſultantē inuertit ordinem à natura conſtitutum pro generatione prolis, & conſeruatione ſpeciei; indidit enim natura huiuſmodi actni delectationem, vt faciliùs, & promptius homines mouerentur ad generandam prolem, & conſeruandam ſpeciem; ergo ſiſtere in illa delectatione eſt quædam inordinatio, & peccatum veniale: ſi quis tamen intenderet delectationem carnalem, non ſiſtendo in illa, ſed tamquam medium ſubordinatum ad prolis generationem, quæ eſt primarius finis matrimonij, nulla eſſet culpa, nec etiam venialis, ſecus ſi meram delectationem intendat, ibi ſiſtendo, ſic cnm Dicaſtillo Ant. à Spiritu S. *num.* 599., & Cardenas in explicat. propoſitionis damnatæ *art. 2. num.* 53.

20. Si verò copula exerceatur propter finem malum, & peccaminoſum, erit culpabilis, & peccaminoſa mortaliter, aut venialiter, prout finis appoſitus eſt mortaliter, aut venialiter malus, & habebit malitiam eiuſdem ſpeciei, cum malitia finis, iuxta communem regulam actunm humanorum deſnmentium malitiam, & moralitatem ex fine: erit etiam mortaliter peccaminoſa, ſi in illa poſitiuè excludatur finis generandæ prolis, aut impedimentum aliquod apponatur, neſequatur: ſecus ſi coniuges nullum ponentes impedimentum ſolùm inefficaciter appeterent prolem non ſequi, ſi hoc fiat ex bono fine, vt notat Auerſa *d. q. 21. ſect.* 4.

DVBIVM IV.

An, & Quando ratione loci poſſit eſſe illicita Copula coniugalis.

21. Circa locum actus coniugalis nullibi prohibetur, niſi in loco publico, & in Eccleſia: & quidem in loco publico, & coràm alijs habere copulam eſt peccatum mortale, tum propter ſcandalum, & ruinæ occaſionem, quam aſpicientibus tribuerent, tum propter naturalem indecentiam, & turpitudinem, quem ſecum affert talis actus publicè factus more brutorum; vndè etiam, ceſſante ſcandalo, eſſet peccarum mortale, quia valdè diſsonus eſt rationi, & aduerſatur decentiæ, ac honeſtati humanæ, qua ratione ſub lethali prohibentur etiam oſcula, tactus, & amplexus coniugnm, ſi laſciuè fiant in loco publico propter ſcandalum, & indecentiam, prout tenent Doctores communiter apud Leandrum *quæſt* 29.

22. Quamuis nonnnlli apud Dianam *part. 11. tract. 8 reſol.* 34. velint, eſſe peccatum mortale copulam coniugalem factam in Eccleſia tempore neceſſitatis, quando coniuges diù ſunt intra illam incluſi. Communior tamen aliorum opinio licitã facit copulam coniugalem, pro tempore neceſſitatis, ad vitandam incontinentiam, ſi diù in illa permanere debeant incluſi abſque poteſtate exeundi, dummodo ſecretò fiat abſque ſcandalo, quia cum ſit difficile coniuges, per multũ tempus abſtinere, probabilius eſt, Eccleſiam in caſu neceſſitatis nolle ipſos obligare ad abſtinendum, pront docent Suarez, Henriquez, Petrus Ledeſma, Bartholom. de Ledeſma, Syluester, CaſtroPalaus, quos, & alios vſque ad 27. Doctores reſert, & ſequitur Sanchez apud Dianam *loco cit.* longum tempus ad talem neceſſitatem Leander 1. *part. tract.* 5. *diſp* 8. §. 4. *quæſt.* 14. putat, eſſe quatuor dies, alij dicunt eſſe decem, alij vigiuti, alij cum Sanchez putant, vnum menſem detentionis eſse iudicandum longium tempus, qnod vtique eſt probabilius.

23. Difficultas eſt; an ſit licita copula coniugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis, & periculum incontinentiæ. Prima ſententia affirmat, quia talis actus coniugalis in Eccleſia nullibi inuenitur prohibitus, nam Textus in cap. *fin. de conſecrat. Eccleſia*, qui ſolus ſolet adduci, non probat ſufficienter; quando enim ibi dicitur: *Si Eccleſia cuiuſcumque fuerit ſemine, aut ſanguinis effuſione polluta, &c.* intelligi poteſt de effuſione ſeminis inter ſolutos, & non coniugatos, ſeu de effuſione peccaminoſa, non verò coniugali, & licita, quæ Eccleſiam non polluit, ſicut eumdem non polluit licita Sanguinis effuſio facta in

ɛ̃a in defenſionem propriam, ſic Diana *part. 11. tract. 8. reſol. 34.*, & apud ipſum Perez de matrim. *diſp. 49. ſect. 4. num. 7.* Ant. à Spiritu S. *diſp 9. num. 601.* Pontius *lib. 10. cap. 10. num. 13.* Hurtado *diſp. 10. diff 4. num. 16.* Vaſquez, & alij apud Leandrum *q.* 30. dicentes, licitam eſſe copulam coniugalem in Eccleſia, quamuis non fiat ad vitandam incontinentiam, ſed ob alios fines licitos.

24. Secunda ſententia probabilior docet, copulam maritalem factam in Eccleſia extra caſum neceſſitatis, & periculum pollutionis eſſe Sacrilegium, & peccatum mortale, quia voluntaria ſeminis, & ſanguinis effuſio eſt ſpecialiter ab Eccleſia prohibita ob reuerentiam loci ſacri, & voluit, per illam Eccleſiam remanere pollutã, nec poſſe in illa Diuina celebrari, niſi iterum conſecretur, aut benedicatur, cap. *vlt de conſecrat. Eccleſ. in 6.*, & cap. *Eccleſijs de conſecrat. diſt. 1*; quæ iura cum vniuerſalitèr loquantur, debent etiam vniuerſalitèr intelligi, nõ ſolùm de illicita, ſed etiam de licita ſanguinis, & ſeminis effuſione facta extra caſum neceſſitatis. Certè ſi Iudex Reum occideret in Eccleſia, quamuis eſſet occiſio iuſta, tamen committeret Sacrilegium, & Eccleſia remaneret polluta, ita etiam ſacrilega eſt ſeminis effuſio, etiam licita facta extra caſum neceſſitatis, ſecus ſi fiat in caſu neceſſitatis ob rationem ſuperiùs adductam, ſicut non eſſet ſacrilega, nec pollueret Eccleſiam ſanguinis effuſio facta in neceſſitate ob defenſionem propriæ vitæ, ſic Sanchez, Sotus, Suarez, Henriquez, Rodriquez, Nauar., Petrus de Ledeſma, & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 30. Sylueſter Azor., Leſſius, Rebellus, quos ſequitur Bonacina *de Matrim. q. 4. punct. vlt. num. 6.*

DVBIVM V.

An, & quatenus Copula coniugalis ſit illicita ratione Temporis.

25. PLures affirmant, copulam maritalem eſſe peccaminoſum, ſi fiat diebus ſacris ad Dei cultum ſpecialiter conſecratis, vt ſunt dies feſtiui, & maximè ſolemniores, Natiuitatis, Paſchatis, Pentecoſtes, & dies ieiuniorum, & orationum, in quibus fiunt publicæ ſupplicationes, & proceſſiones, quia ijs diebus vacandum eſt orationi, ieiunijs, & alijs actibus ſacris, & aliqui volunt, eſſe culpam lethalem ijs diebus copulam habere, Alenſis, Aſtenſis, Abulenſis, & Alexander de Neuo, prout refert Sanchez *lib. 9. diſp. 12. num. 2.* Alij volunt, eſſe culpam venialem, Magiſter *in 4. diſt. 32. cap. 3.* Albertus Magnus, Durand., Palud., Supplem. Gabrielis, & alij, quos citat Sanchez *num. 3.* Sylueſter V. *debitum. q. 1. concl. 2.* Tabiena V. *Matrim. 3. q. 8.* §. 9, & alij ex Theologis, & Summiſtis.

26. Verùm, licèt ſit ſalubre conſilium ijs diebus de communi conſenſu à copula abſtinere, vt vacent orationi, & pœnitentiæ, iuxta conſilium Apoſt. 1. Corinth. 7. *Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi*; abſolutè tamen nullo tempore prohibita eſt copula coniugalis, & ijs diebus feſtiuis, & ieiuniorum poſſunt ſinè vllo peccato coniuges copulari, quia id nullo iure prohibetur, & poſſunt coniuges ſimul exercere alios actus ſacros ijs diebus conuenientes, & indè nullum eſt peccatum, ſiuè petere, ſiuè reddere debitum ijs diebus feſtiuis, niſi fortè id fieret in contemptum diei feſti, quia tunc eſset peccatum lethale, ſic tenent Scotus, D. Bonauent., Petrus Ledeſma, Rodriquez, Sanchez, Pontius, Facundez, Hurtado, & alij communiter, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 25. q. 20.* Bonacina *q. 4. p. 6. num. 28.* Coninch. *diſp. 34 dub. 9. num. 74.*

27. Conſultiſſimum etiam eſt, ac piiſſimum conſilium abſtinere à copula coniugali, qua die vel ſumenda, vel ſumpta eſt Euchariſtia, nam illa multùm diſtrahit à rebus Diuinis, & impedit eleuationem mentis, quæ in conſideratione tanti Sacramenti debet occupari, vt proinde dixerit D. Hieronym. relatus in cap. ſciatis 33. *q* 4. *Quicumque vxori debitum reddit vacare non poteſt orationi, nec de carnibus Agni comedere debet*, & in Epiſt. ad Pammachium. Illorum conſcientias conuenio, qui eodem die poſt coitum communicant; nullum tamen eſt peccatum, nec etiam veniale, ſi ea die non abſtineant à tali copula, quia nullibi hoc prohibetur, nec vlla irrogatur irreuerentia Sacramento, vt etiam diximus ſuo loco *de Euchariſt. tract. 4. cap. 10. dub 5.* nec verba D. Hieronymi continent præceptum, ſed conſilium, quod etiam patet ex D. Gregor. reſpon. 10. ad interrogat. D. Auguſt., vt habetur in cap. *vir cum propria 33. q. 4.* vbi dicitur; *ſi quis ſua coniuge non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo liberorum creandorum gratia vtitur, de ſumendo Corporis Dominici, Sanguiniſque Myſterio ſuo eſt relinquendus iudicio, quia à nobis non debet prohiberi accipere*, vbi Gloſſ. in ly *prohiberi* habet, *id eſt diſſuaderi*; Si ergo non debet prohiberi, nec diſſuaderi, nullum eſt peccatum, nec etiam veniale tali die debitum petere, multò minùs debitum reddere petenti, cum ſit opus iuſtitiæ, à quo non excuſat Sacra Communio, ita Sanchez *lib. 9. diſp. 13. à num. 4.* vbi pluſquam 20. Doctores affert.

28. Quæres: An tempore menſtruorum liceat copulam habere cum vxore. Prima ſententia negat, quando talis paſſio eſt naturalis, quæ nimirum ſolet per ſingulos menſes, vel alio tempore determinato fœminis euenire; ſi enim talis fluxus ſanguinis eſſet frequens, vt in quibuſdam fœminis ſolet accidere, nullum eſset peccatum cum vxore ſic menſtruata copulam habere; ſi autem determinato tempore accidat, nec petere, nec reddere licitum eſt. Ratio

Digitized by Google

tio eſt, quia eo tempore periculum eſt, ne proles concipiatur leproſa, monſtruoſa, vel alijs grauibus corruptionibus inficiatur, quod eſt graue eiuſdem prolis detrimentum, & quia hoc grauiter prohibetur in Scriprura Sacra Leuit. 2c. *Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo, ipſaque aperuerit fontem ſanguinis ſui, interficientur ambo*: & Ezechiel. 18. iniungitur. *Qui ad vxorem proximi ſui non violauerit, & ad mulierem menſtruatam non acceſſerit*, ita tenent Scotus, Palacios, Argent., Almainus, Roſella, Tabiena, & alij plures relati à Sanchez *lib. 9. diſp. 21. num. 2.*, qui concludunt, ſic accedere ad vxorem menſtruatam eſſe peccatum mortale.

29. Secunda ſententia nullum agnoſcit peccatum, ſaltem mortale in tali congreſſu, quia nulla extat Diuina prohibitio in lege noua; vetus autem data *Leuit.* 20. vtpotè cæremonialis, & ex parte iudicialis iam ceſſauit. Nec talis congreſſus eſt nociuus proli naſcituræ, quia rarò eo tempore fit conceptio, eò quòd fluxus menſtruus valdè obſtat retentioni ſeminis in matrice, teſte Ariſtot. *lib. 1. de generat. animal. cap.* 16., & ſic rariſſimè, vel ferè numquam naſcitur proles, nec conſtat, illam eo tempore magìs quàm alio tempore concipi cum vitio, & defectu corporis, Gloſs. in cap. *ſi cauſa 33. q. 4* Caſtro *lib. 1. de lege pœnali cap. vlt.* Viualdus in Candelabro *part. 1. de Matrim. num.* 259. Sanchez *diſp.* 21. *num.* 7. Bonacina *q. 4. punct 6. num* 9. Pontius *lib.* 10. *cap.* 14. *num.* 6. Ant. à Spiritu S. *num.* 602. Leander *q.* 21. alijque magìs communiter.

30. Nullum igitur erit peccatum, nec etiam veniale eo tempore copulam habere cum vxore ad vitandum incontinentiam, ad compeſcendos carnis ſtimulos, ad ſedandas, ſeu auertendas rixas, & diſcordias inter coniuges, & ad fouendum amorem; præciſa autem cauſa, videtur peccatum veniale ratione turpitudinis, & indecentiæ, quæ in illo actu tali tempore reperitur, vt, pluribus citatis, docet Leander *diſp* 25. *quaſt.* 21., & hoc titulo Bonacina cum alijs excuſat vxorem, ſi eo tempore debitum negat viro petenti.

31. An verò ſit licitum reddere, & petere debitum, quando vxor eſt grauida. Reſp. affirmatiuè, dummodo abſit periculum abortus, nam concubitus matrimonialis non ſolùm eſt in officium, ſed etiam in remedium; ſi autem tunc eſſet illicitus, malè prouiſum eſſet coniugibus de remedio concupiſcentiæ, nam vxores plures maiori parte temporis ſunt grauidæ, & ſic deberent coniuges maiori parte temporis abſtinere à petitione, & redditione debiti, vel innumera peccata venialia committerent. Quòd ſi SS. Patres videntur aliquando ſentire oppoſitum, intelligi debent, vel quando adeſt periculum abortus, vel tantùm de conſilio, Bonacina *q. 4. p. 6. num.* 11. Sanchez *num.* 6. Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 9 *num* 78. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 244. Leander *q.* 24. Ant. à Spiritu S. *num.* 602., qui ſolùm agnoſcit peccatum, quando adeſſet periculum abortus fœtus animati; quod tamen rariſſimum eſſe dicit, non verò circa initium conceptionis, quando materia nondum eſt formata, nec fœtus animatus, quia tunc leuis eſt iactura, quamuis diſſipetur illa materia, vel quia diſſipatio numquam euenit, eò quòd poſt conceptionem matrix omnino clauditur, & ſic congredi cum vxore prægnante nullum erit peccatum, nec etiàm veniale, ſi abſit periculum abortus fœtus animati.

32. Tempore, quo poſt partum durat purgatio ſanguinis, copulam habere cum vxore, aliqui dicunt, eſſe peccatum mortale, alij volunt, eſſe veniale, ſed nullum ex hoc capite eſt peccatum, niſi fortè veniale ex quadam turpitudine, & indecentia, & eodem modo de tali copula loquendum eſt, ac de copula habita, cum vxore menſtruata, ſic, pluribus citatis, Leander *q.* 25., & Ant. à Spiritu S *num* 602; nulla itidem culpa eſt debitum petere, aut reddere tempore, quo mater ſobolem lactat, quia in hoc nulla eſt deformitas, nec indè notabile damnum ſoboli ſolet euenire; ſi enim conſtaret de periculo, & damno ſobolis, ſinè dubio deberent tunc abſtinere, niſi alia via ſperarent proli iam natæ de alimento prouidere, & hac ratione excuſant ab obligatione reddendi debitum matrem lactantem, quæ ratione paupertatis non poteſt tradere prolem alijs lactandam, ſi aduerteret vbera exſiccari, aut lac fieri valde nociuum proli, Sanchez, Hurtado, Bonacina, Petrus Ledeſma, & alij, quos refert, & ſequitur Leander *q* 26.

33. Quæres: An licita ſit copula coniugalis inter amentes. Reſp. illicitam eſſe, quando ambo coniuges ſunt amentes, & ſic peccarent, non quidem ipſi amentes, ſed qui eos incitarent ad copulam, & cuſtodes, qui illam permitterent, quando poſset naſci proles, cui propter amentiam parentum eſſet malè prouiſum de bona educatione, & remaneret maximo periculo expoſita, ſic tenent communiter Sanchez *lib. 9. diſp.* 23. *num.* 5. Diana *part. 9 tract. 6. reſol.* 4. Ant. à Spiritu S. *num.* 602. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 3. *num.* 24. Auerſa *q.* 21. *ſect.* 7. qui nullam agnoſcit culpam, quando eſſent ſenes, nec poſſet ſequi proles, cuius periculum tunc ceſſat. Si vnus coniugum ſit ſanus, & alter amens non erit illicita copula, niſi eſſet periculum abortus, aut perimendæ prolis, quod vigere poteſt, quando vxor eſſet furioſa, & ceſſat, ſi mulier ſana debitum peteret à Viro amente, quamuis eſſet periculum ſeminandi extra vas, quia illa effuſio eſſet præter intentionem petentis, quæ proinde non peccaret ſic petendo; bene tamen aduertunt Sanchez *num.* 10. Coninch., Palaus, & alij relati ab Ant. à Spiritu S. non teneri coniugem ſanam reddere inſano petenti, quia talis petitio non eſt actus humanus, tenetur tamen per accidens propter obuianda grauiora mala, vt notat Auerſa *ſect.* 7.

DVBIVM VI.

An, & quatenus Copula reddatur illicita ratione Situs & Modi.

34. CErtum eſt apud omnes, mortaliter peccare coniuges, ſi copulam habeant in vaſe præpoſtero, & innaturali, quia eſſet copula ſodomitica repugnans lumini naturæ, & fini Matrimonij, namque copula maritalis inſtituta eſt à natura ob generis propagationem, & ſic illa, quæ ad hunc effectum apta non eſt, erit prorſus illicita, tum inter coniuges, tum inter quaſcumque alias perſonas, & indè vxor potiùs mortem, quàm talem copulam debet admittere, vt omnes fatentur.

35. An verò ſaltem licita ſit coniugatis talis copula, non quidem conſummata per ſeminis effuſſionem, ſed inchoata per carnis penetrationem, ſi vir illam inchoaret animo conſummandi in debito vaſe naturali. Affirmant nonnulli, quia tunc adeſſet ſolùm contactus præparans, & diſponens ad copulam naturalem, ſic Nauar, Zerola, Graffius, Gambacurta, & Zanardus, quos refert Diana *part. 2. tract. 17. reſol. 37. vers. ad ſecundum*. Reſp. non eſſe licitam, ſed peccare mortaliter coniuges peccato ſodomiæ inchoatæ, ad quam talis penetratio diſponit, nec re vera ſe habet inſtar alterius nudi tactus, quo licitè prouocatur natura in ordine ad copulam coniugalem, ſed vt diſpoſitio ad aliam ſpeciem luxuriæ, & medium improportionatum ad legitimum, & naturalem congreſſum, & ſic eſt peccatum mortale contra naturam, ſic Bonacina *queſt. 4. punct. 11. num. 12.* Diana *ſupra* Sanchez *diſp. 17. num. 4.* Pontius *lib. 10. cap. 11 num. 5.* Leander *q 36* Eadem ratione illicitum eſt perfricare pudenda circa vas præpoſterum in ordine ad copulam legitimam habendam, quia talis perfricatio eſt ſodomiticæ copulæ inchoatio, ac proindè peccaminoſa, & aliud aſſerere eſt mera turpitudo, & habenas laxare libidini, vt cum Pontio loquitur Diana *part. 3 tract. 4. reſol.* 204. *part. 9. tract. 8. reſol. 31. vers Quæritur quintò*. Vndè eſt circumſtantia neceſſariò in confeſſione explicanda, Pontius, Palaus, Facundez, quos affert, & ſequitur Leander *q. 37.*

36. Prohibita etiam eſt coniugatis ſub lethali quæcumque voluntaria pollutio, & effuſio ſeminis extra vas debitum, quia eſt peccatum mollitiei, & contra naturam, & indè prohibetur in copula modus indebitus, ex quo ſequitur talis effuſio ſeminis, vel in totum vel in maiori parte; ſi enim pars aliqua minima ſolùm dilabatur, erit ex hoc titulo ſolùm peccatum veniale: ſi autem effuſio ſequatur per accidens, & præter intentionem, vt ſi dum vir legitimè congredi conatur, ex quadam feſtinatione, nimio calore, & vigore naturæ pollutio præueniret congreſſum, excuſantur coniuges, ſaltem à mortali, ſecundùm communem ſententiam, vel etiam à veniali, vt cum Sanchez, Trullench, & Pontio tenent Leander *q. 36.* Hurtado *diſp. 5. diff. 5. num. 20.* Diana *part. 3 tract. 4. reſol.* 204. Palaus *diſp. 3. q. 4. §. 13. num. 1.*

37. Difficultas igitur eſt; an, ſecluſo periculo ſeminis effundendij extra vas debitum, licita ſit coniugatis copula modo indebito facta, vt ſi mulier ſit incuba, & vir ſuccubus, ſi à latere ſtando, ſedendo, vel etiã modo præpoſtero, ſed in vaſe naturali habeatur copula. Volunt nonnulli, mortaliter peccare coniuges, ſi abſque neceſſitate tali modo congrediantur, quia inuertunt ordinem à natura deſtinatum, & impediunt, ſeu incertam reddunt generationem prolis, Palud, Præpoſitus, Monald., & alij relati à Leandro *q. 32.* verùm exiſtimo, nõ peccare mortaliter coniuges, ſi, ſecluſo periculo effundendi ſemen extra vas, copulam habeant aliquo ex aſſignatis modis. Ratio eſt, quia nulla variatio ſitus impedit generationem, dummodo fiat ſeminatio intra vas, quia ſemen non ſolùm recipitur in matricem per deſcenſum, ſed etiam per eiuſdem matricis attractionem, vt ait Ariſt. 2. *de generat. animal. cap.* 4., ita Sanchez, Caiet, Petrus Soto, Nauar, Henriq., Coninch., Toletus, Rebell., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q. 32. & 33.*, Palaus *de ſponſat. diſp. 3. p. 4. §. 3. num. 1.* Ant. *num.* 950.

38. Eſset peccatum mortale, ſi ex indebito modo congrediendi immineret periculum effuſionis extra vas naturale, quod periculum rarò adeſse, & ideò non teneri Confeſsarium interrogare de tali periculo pœnitentem ſe accuſantem de indebito ſitu, cum Sanchez aduertit Auerſa *q. 21. ſect. 5.* ſi autem experimento conſtaret, ex indebito modo concumbendi ſemen effundi, eſſet peccatum mortale tali modo concumbere, quia talis ſitus cum ſit cauſa effuſſionis, eſt cauſa quòd impediatur generatio; ſi autem ex variatione ſitus effundatur ſolùm aliqua pars ſeminis, dummodo alia retineatur, non eſſe peccatum mortale, plerique ſentiunt, quia non tota quantitas eſt ad generationem neceſſaria, vt docent Medici, ita cum Sanchez, Pontio, & Perez, Ant. à Spiritu S. *n. 606.* Palaus *diſp. 3. punct. 4. §. 3.* Gaſpar Hurtado *diſp. 50. diff. 5. num* 20.; ſed alijs hæc opinio videtur nimis laxa, quia eſt prodigere ſemen humanum abſque rationabili cauſa, maximè quia coniuges non habent ius ad talem ſitum, cum ſinè incommodo poſſint obſeruare ſitum naturalem, vt cum Dicaſtillo *tom. 3. de Sacram. tract. 10. diſp. 9. dub. 7. num.* 65. tenet Diana *part. 11. tract. 8. reſol.* 33.

39. Quamuis coniuges variantes ſitum, ſecluſo periculo effuſſionis, poſſint excuſari à lethali, quia non eſt grauis inordinatio, peccant tamen venialiter, & grauiter ſunt increpan-

črepandi, ſi hoc ſaciant abſque cauſa pro mera voluptate, & libidine, nam ſi iuſta interueniat cauſa, puta pro vitando in muliere abortu, vel ſi ob corporis infirmitatem, aut viri pinguedinem, non poſſent alio modo copulam habere, excuſarentur etiam à veniali, vt admittunt Doctores communiter.

40. Addunt nonnulli, Vxorem non ſolùm poſse abſque omni culpa, ſed teneri debitum reddere viro petenti, etiam ſinè cauſa, modo, & ſitu indebito, quia probabiliùs eſt, ſic exigentem ſolùm peccare venialiter, at coniux non ſolùm poteſt, ſed tenetur reddere debitum, quando nulla interuenit culpa mortalis, ita Sanchez, Caiet., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 34. ſed meliùs Bonacina *q* 4. *punct.* 3. *num.* 10. Armilla verbo *debitum num.* 6. Auerſa *q.* 21. *ſect.* 5. dicunt, non debere vxorem tali modo inordinato reddere, quia non debet cooperari peccato veniali; excuſarentur tamen à peccato, ſi id permitteret abſque ſua culpa, ne diſpliceat petenti, & ne oriantur lites, & diſcordiæ: & quia hæc cauſa regularitèr adeſt, ideò regularitèr excuſatur mulier à peccato, ſi debitum reddat petenti modo inordinato, quoad ſitum: hoc titulo Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 296. ait abſolutè, & ſinè vllo ſcrupulo poſſe vxorem reddere debitum viro petenti, qui inuerſo modo, ſeu præpoſterè ſuccumbens vult illam intra vas naturale cognoſcere.

DVBIVM VII.

Quomodo debeant ſe gerere Coniuges in conſummatione copulæ.

41. QVamuis conari debeant coniuges, vt ſimul conſumment copulam, & conueniant in ſeminis effuſione, hoc tamen non eſt abſolutè neceſſarium, ſed licitè poteſt vnus alterum præuenire, cum poſſint ſemina ſimul miſceri, etiamſi vnum poſt alterum fundatur, nec per hoc impeditur generatio prolis; vndè non debet coniugibus hæc obligatio imponi, quia res eſſet plena ſcrupulis, vt notat Pontius *lib.* 10. *cap.* 11. *num.* 3., & hoc verum eſt, etiamſi alter tactibus antecedenter ſe diſponat, & præparet, vt celerior ſequatur effuſio; non enim peccaret mortaliter, niſi ex praua voluntate putans, per hoc poſſe impediri generationem, ſi ad illam impediendam hoc faceret; dubium eſt, an vno debito modo ſeminante, poſſit alter copulã interrumpere, & à ſeminatione deſiſtere, vel illam teneatur complere.

41. Reſp. poſt fœminæ ſeminationem non poſſe virum copulam interrumpere, & à ſeminatione deſiſtere, ſed tenetur ſub lethali per ſui ſeminis effuſionem complere, & hanc tenetur fęmina ſub lethali expectare, niſi fortè ex vrgentiſſima aliqua cauſa ſuperueniente excuſentur, vt ſi graue aliquod periculum vitæ, vel fera, ſeu inimicus ſuperueniret, vel ſi ſubitò aliqui hoſpites extranei ſuperuenirent, vt cum Sanchez, & Dicaſtillo notat Ant. *num.* 610. Ratio eſt, quia in illo caſu virum deſiſtere à ſeminatione impediretur generatio, quæ ſinè virili ſemine fieri non poteſt, & ſemen fœmineum fruſtraretur, ac prodigeretur; ergo peccant mortaliter, ſi poſtquam fęmina ſeminauit, vir deſiſtat, aut fœmina ipſa recedat, non expectata viri ſeminatione, niſi ob decentiam, & honeſtatem ob inopinatum alicuius aduentum, vel ex alia vrgenti cauſa deſiſtant, & in hoc conueniunt Doctores communiter Sanchez, Caiet., Palud., Henriq., Roſella, Hurtado, quos ſequitur Leander *q.* 42. Ant. *num.* 609. Bonacina *q* 4 *p.* 6. *num.* 16. Auerſa *ſect.* 5.

43. Dices: in copula fornicaria poſt ſeminationem fœminæ, vir non ſolùm licitè poteſt, ſed etiam tenetur deſiſtere, & recedere, quamuis ipſe non ſeminauerit, non obſtante fruſtratione ſeminis fęminei; ergo in copula maritali licitum erit ab illa recedere. Sed contra, quicquid ſit de antecedente, nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia in copula fornicaria tota illa actio, & quælibet illius pars eſt illicita, & peccaminoſa; vndè vir ſemper tenetur recedere, quia non poteſt continuare in peccato, nec malum eſt ſemen fœmineum fruſtrari ſuo fine, vbi proles fornicariè conciperetur, ſed malum fuit copulam inchoaſſe, & ſemen fudiſſe: vndè vir tenetur deſiſtere, & recedere, quamuis effuſio ſit ſecutura extra vas, cum illam non poſſit ampliùs impedire, vt benè aduertit Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 227. vbi oppoſitam ſententiam, nec etiam vt probabilem admittit. At in copula matrimoniali, cum ſit actio licita ordinata ad prolis generationem, vir non poteſt abſque peccato illam impedire, & fruſtraneum reddere ſemen fęmineum, quod ſinè virili non ſufficit ad generationem, & ſic, fęmina ſeminante, tenetur & ipſe actionem complere.

44. Maior difficultas eſt, an poſtquam vir ſeminauit, poſſit recedere, vel teneatur expectare ſeminationem fœminæ, in quo diſcrepant Doctores; qui admittunt fęmineum ſemen non eſſe ad prolis generationẽ neceſſarium, conſequenter inferunt, virum poſſe recedere, nec teneri, etiam ſub veniali, expectare ſeminationem fęminæ, quamuis poſſit continuare, vt fęmina opus ſuum compleat, quia nimirum ſecundùm Medicos, & Philoſophos, quos affert Palaus *diſp.* 3. *punct.* 4. §. 3. *num.* 3. ſemen fęmineum non eſt neceſſarium, nec actiuè ad generationem concurrit. Ex quo inferunt, poſt ſeminationem viri fęminam non eſſe obligatam ſeminare, ſed poſſe recedere, quamuis teneatur expectare ſeminationem viri, ſi priùs ipſa ſeminauit, ita Palaus *ſupra* Ant. *num.* 607. Sanchez *diſp.* 17. *num.* 9. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 16. *num.* 5. Bonacina *punct.* 6. *num.* 16. Pontius

Digitized by Google

lib. 10. *cap.* 11. *num.* 5. Leander *diſp.* 25. *q.* 40.

45. Qui putant, vtrumque ſemen neceſſarium eſſe ad generationem, dicunt, poſt ſeminationem viri fęminam non poſſe recedere, nec virum deſiſtere, ſed teneri ſub lethali expectare ſeminationem vxoris, quia fęmineum ſemen, vel eſt ad generationem neceſſarium, vel ſaltem eſt vtiliſſimum, & à natura ſic inſtitutum, vt ſimul cum virili concurrat, ita Auerſa *ſect.* 5. Ochagauia *tract.* 5. *de Matr. q.* 13. *in fine* Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 5. *num.* 21., & probabile dicit Diana *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 37; verùm, cum prima opinio ſit valdè probabilis, non videtur coniugibus hęc obligatio imponenda, quamuis ſit valdè conueniens, quòd vir debeat expectare, & in opere continuare, vt fęmina ſeminet, nam illius ſemen, quamuis non ſit abſolutè neceſsarium ad generationem, eſt tamen vtiliſſimum, & conducit ad formoſiorem, & perſectiorem formationem fœtus.

46. Quæres: An, recedente viro poſt ſeminationem, poſſit vxor, quæ nondum ſeminauit, tactibus ſe prouocare ad ſeminandum. Negant Palaus *num.* 6. Rodriquez *in ſum. part.* 3. *cap.* 8. *num.* 4. Texeda *tom.* 2. *Theolog. Moral. lib.* 4. *tract.* 1. *contr.* 12. *num.* 43., quem ſequitur Diana *part.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 31. *quæſit* 3. Ratio eſt, quia per ſolam virilis ſeminis effuſionem intra vas naturale fęminæ cenſetur ſufficienter completa generatio, ad quam non requiritur ſemen fęmineum; ergo fęmina tactibus ſe excitans ad effundendum ſemen finita copula maritali, & viro ab ea ſublato, peccat mortaliter, quia ille tactus non ampliùs ſpectat ad generationem, qui eſt finis matrimonij: Nec iuuat, ſi dicas, illam fęminæ prouocationem eſse perfectionem, & conſummationem actus coniugalis, nam actus coniugalis, & prolis generatio perficitur per ſolam virilis ſeminis effuſionem, & ſic actus fęminæ, qui poſtea ſequitur non conducit ad generationem, ſed ad capiendam delectationem, quæ iam eſt fęminæ illicita.

47. Verùm contraria ſententia eſt communior, & probabilior, eamq. tenent Bonacina *q.* 4. *punct.* 6. *num.* 15. Auerſa *q.* 21. *ſect.* 5. Ant. *num.* 607. Perez *de Matr. diſp.* 49. *ſect.* 8. *num.* 4. Homobonus *de exam. part.* 1. *tract.* 7 *cap.* 28. *q.* 126., & alij plures, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 41. Ratio eſt, quia illa prouocatio, & incitatio vxoris eſt perſectio, & conſummatio actus coniugalis, nam licèt fęmineum ſemen non ſit ſimplicitèr neceſsarium ad generationem, eſt tamen vtiliſſimum, & ad eam maximè conducit, vt ſuprà notauimus, & ſic illa prouocatio non poteſt eſſe illicita, quia non eſt ſe polluere, ſed inceptam copulam conſummare ad meliorem prolis conſtitutionem. Deindè, quia fęmina alias euidentiſſimo periculo committendi plura peccata mortalia remaneret expoſita, quia frequenter viri præſertim robuſtiores priùs ſeminant, & illicò recedunt, manente in fęmina valdè irritata libidine; ergo poteſt fęmina ſic irritata coniugalem actum complere; & quamuis congruentius ſit, & conſulendum viro continuationem copulæ, vt fęmina ſeminet, cum ſit modus per ſe ordinatus, & conueniens ad hunc effectum, non tamen eſt illicitum fęminæ tactibus ſe prouocare, & actum complere, ſi antea non conſummauit, vt etiam docet Sanchez *diſp.* 17. *n.* 12.

48. Quæres 2. An licitum ſit coniugibus inchoatam copulam interrumpere, & ab illa recedere, quando nullus eorum ſeminauit. Reſp. non eſſe licitum, ſi immineat periculum pollutionis, & effuſionis ſeminis extra vas, ſecus ſi nullum ſit periculum, & fiat de communi conſenſu; nam ille congreſſus, & penetratio vaſis facta a viro, eſt inſtar aliorum tactuum partium verendarum, qui liciti ſunt inter coniuges, ſublato periculo pollutionis, Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 227., *&* *part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 55. Palaus *p.* 4. §. 3. *num.* 3. Sanchez, Hurtado, Pontius, & alij, quos ſequitur Leander *q.* 43., quòd ſi vnus recedat ab integra copula, altero renuente, peccabit mortalitèr per denegationem debiti, vt per ſe patet.

49. Quæres 3. An poſſit vxor petere, & reddere debitum viro, qui ſaturandæ libidinis cauſa copulam incipit, ſed poſteà, ne ſequatur generatio, ſe retrahit, & ſemen effundit extra vas. Certum eſt, mortaliter peccare coniuges, ſi id faciant de cõmuni conſenſu; ſi verò, fęmina non conſentiat. Reſp. illam poſse licitè petere, & reddere. Ratio eſt, quia illa petẽdo, ſeù reddendo, dat operam rei licitæ, quam vir poteſt benè, & ſinè peccato facere; quòd autẽ ille malè faciat, non per hoc debet mulier priuari iure ſuo, quod acquiſiuit ratione matrimonij, nec per hoc illa dicitur cooperari peccato alterius, cum intendat actum licitum, quem alter licitè præſtare poteſt, ſi vult. Ea ratione, qua licitum eſt petere mutuum ab vſurario, qui non eſt daturus, niſi ſub vſura, & petere Sacramenta à miniſtro, qui eſt indignè adminiſtraturus, quia petit rem bonam, quam alter poteſt benè facere, licèt ex ſua malitia male faciat, ſic Pontius *lib.* 10. *cap.* 11. *num.* 8., quem ſequitur Diana *punct.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 7., & Tambur. *lib.* 7. *in delac. cap.* 3. §. 5. *num.* 4, *&* 19. Non poterit tamen mulier, recedente viro, ſe ipſam prouocare ad ſeminandum, quamuis ſit irritata, quia talis ſeminatio nihil confert ad generationem ob deficientiam ſeminis virilis, ſed ſolùm ad libidinem explendam, quod malum eſt; ſi autem ſeminatio ſequatur ſpontè ſua, ſeu naturali fluxu ſinè alia prouocatione, & conſenſu, ipſa non erit in culpa, nec peccabit. Huic mulieri conſulit Tambur., vt abſtineat à petendo, & reddendo pro illo vitando periculo, quia non tenetur reddere cum tali circumſtantia, ſeu viro ſe retrahenti, & voluntariè ſeminanti extra vas.

50. Quæ-

Google

50. Quæres 4. An licita ſit maritalis copula ſenibus, & alijs, qui præ debilitate, aut morbo non poſſunt ſeminare intra vas, vel ob impotentiam fœminæ, quæ ſit nimis arcta, vt ſemen recipere non poſſit. Reſp. licitam eſſe, quouſque adeſt probabilis ſpes ſeminandi intra vas, quamuis per accidens, & præter intentionem ſemen aliquando, & ſæpius effundatur extra; quia dum viget talis ſpes, & dubia eſt impotentia, vtuntur iure ſuo, & conantur ad actum licitum, quem ſperant poſſe perficere, nam in dubio potentiæ antecedentis Eccleſia concedit triennium ad experiendum, vtique ſciens, in tali conatu poſſe ſemen extra effundi, & ſufficit aliqua ſpes perficiendi, quamuis maior probabilitas eſſet in oppoſitum; quando autem certò conſtat de impotentia, ab eo puncto debent à copula abſtinere, nam illis ſolùm cōceditur copula generationi apta, cuiuſmodi non eſt illa, per quam ſemen foras emittitur; ad cognoſcendam autem huiuſmodi impotentiam nulla melior regula tradi poteſt, quàm illa aſſignata ab Eccleſia de triennali experientia, Palaus *num.* 7. Ant. *num.* 613. Sanchez *diſp.* 17. *num.* 20. Pontius *cap.* 11. *num.* 6. Bonacina *punct.* 6. *num.* 17. Leander *q.* 44., qui omnes concedunt huiuſmodi coniugibus oſcula, amplexus, & tactus citra periculum pollutionis.

51. Quæres 5. An fœmina, completa copula, teneatur acceptum ſemen retinere. Reſp. affirmatiuè, nec poteſt illud eijcere, aut aliquid facere, quo ſciat expellendum, quia non poteſt impedire generationem prolis, ad quam per ſe copula ordinatur; indè peccat lethalitèr, ſi conetur ad illius expulſionem, ſumendo potionem, ſe erigendo, & ſtatim mingendo, vel ſe ſtatim inuertens, aut alia faciens, quibus ſemen expellatur, & quamuis non ſemper ſequatur effectus, & impediatur generatio, quia matrix mulieris habet vim attractiuam, & retentiuam ſeminis, attamen peccat lethaliter ex praua voluntate, & ex conſcientia erronea, putans tales actiones conducere ad illum finem, Sanchez *diſp.* 20. *num.* 2. Pontius *lib.* 10. *cap.* 13. *num* 1. Bonacina *punct.* 6. *num.* 18. Ant. *num.* 614. Palaus §. 3. *num.* 8. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 15., *& part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 55. Non tamen tenetur fœmina diu immota permanere, ſed tantùm tenetur expulſionem non procurare, vt, alijs allatis, docet Leander *q.* 47.

52. Hinc ſequitur, mortalitèr peccare fœminam, quæ potionem, & venena ſumit ad impediendam generationem, & inducendam ſterilitatem, ſicut peccant, qui talia venena præbent, quia hoc eſt directè contra inſtitutionem naturæ, nec poteſt ex aliqua cauſa cohoneſtari, vt cum alijs probat Diana *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 90., & dicit, hoc prohiberi in Bulla Sixti V. de abortu §. 5., & in cap. *ſi aliquis* de homicidio. Peccat etiam tum fœmina, tum alij procurantes abortum, quod quidem de fœtu animato certum eſt apud omnes, & conſtat ex Bulla Sixti V.; de foetu autem inanimato conſtat ex propoſit. 34. ex damnatis ab Innocent. XI., quæ ita ſe habet. *Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehenſa grauida occidatur, aut infametur.*

53. Quæres 6. An ſit licita copula cum vxore, quæ acceptum ſemen retinere non poteſt intra vas. Reſp. affirmatiuè, quia per receptionem ſeminis coniugalis copula completur; expulſio verò ſequitur per accidens, & præter intentionem, Bonacina *punct.* 6. *num.* 18. Aut. *num.* 613. Leander *q.* 45.

DVBIVM VIII.

An Copula reddatur illicita, ſi ſuperueniat impedimentum Affinitatis, aut Cognationis ſpiritualis.

54. AFfinitas ſuperueniens matrimonio iam contracto, quamuis illud non dirimat, priuat tamen iure petendi debitum, quatenus inceſtuoſus; qui carnaliter cognouit conſanguineam vxoris ſuæ per copulam completam in primo, & ſecundo gradu priuatur iure petendi, nec licitè poteſt debitum petere à ſua coniuge, cap. 1. *de eo, qui cognouit conſang.* vbi dicitur; *ſi quis cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere poterit.* Idem valet de coniuge, quæ non poteſt debitum petere à ſuo marito, ſi fuerit fornicata cum illius conſanguineis in primo, & ſecundo gradu, quia in his tantùm gradibus impedit affinitas orta ex fornicatione. Sicut in his ſolùm gradibus matrimonium dirimit affinitas antecedenter contracta, vt ſupra diximus, & conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. Hanc pœnam incurrit inceſtuoſus ipſo facto abſque vlla ſententia, & declaratione Iudicis, vt cum Sanchez, Pontio, & alijs notat Leander *q.* 63., & obligat ſtatim in conſcientia ſub mortali, cum ſit in re graui, & præceptum Eccleſiæ grauiter obliget, vt etiam conſtat ex vſu fidelium, qui ſunt ſoliciti diſpenſationem quærere huius impedimenti, vt licitè poſſint debitum petere ab vxore.

55. Tenetur autem Inceſtuoſus debitum reddere, quia ipſius delictum non debet alteri præiudicare, nec coniux innocens priuari iure ſuo, quod habet petendi, cui correſpondet in altero obligatio reddendi, & ita deciſum eſt cap. *diſcretionem*, de eò, qui cognouit conſanguineam, vbi dicitur; *affinitas poſt matrimonium iniquè contracta, ei non debet officere, quæ huiuſmodi iniquitatis particeps non extitit, cum ſuo iure non debeat ſinè ſua culpa priuari*; quod verum eſt, etiamſi poſtea ſciat, maritum ſecum contraxiſſe affinitatem, quia adhuc petere poteſt, & maritus tenetur reddere, dummodo coniux non fuerit particeps ſceleris, conſentiendo, ſua-

denda, vel inducendo maritum ad cognoſcendam conſanguineam, nam in eo caſu vterque videtur priuari iure petendi, vt colligitur ex Textu, in quo conceditur ius petendi coniugi innocenti, at eo ipſo, quòd illa fuit particeps ſceleris, conſentiendo, & inducendo, non eſt innocens; & ſic non habet ius petendi, Sanchez *lib. 9. cap. 27. num. 3.* Pontius *lib. 10. cap. 7.* Auerſa *q. 27. ſect. 3.* quamuis Ant. à Spiritu S. *num. 620.* ſatis probabile putet, coniugem conſentientem in inceſtu non priuari iure petendi, & affert Ochagauiam, Hurtadum, Perez, & Dicaſtillum.

56. Primo bimeſtri dato coniugibus ad deliberandum de ſtatu poſt contractum matrimonium, ſed nondum conſummatum, non tenetur coniux inceſtuoſus, & nocens reddere debitum; & non poſſe reddere, etiamſi rogetur, tenet Sanchez *lib. 9. diſp. 6. num. 14.*, quia, cum habeat duos menſes ad deliberandum, ex lege iuſtitiæ non tenetur reddere, quia alter non habet ius petendi. & ſic tenetur obſeruare impedimentum affinitatis, quod incurrit; tranſacto bimeſtri, tenetur reddere Sanchez *loco cit.* Bonacina *q. 4. p. 2. num. 2.*

57. Ad incurrendam pœnam priuationis requiritur, vt inceſtus ſit liberè, & voluntariè commiſſus; ſi enim mulier fuit per vim, & metum grauem coacta, & oppreſſa ab aliquo viri ſui conſanguineo non incurrit impedimentum, & pœnam, ſed poteſt liberè petere, quia non commiſit culpam, cap. *diſcretionem* cit.; ſi autem voluntariè conſentiat, licèt ex metu graui inducta, adhuc non priuari iure petendi, probabilius eſt, etiamſi in tali actu peccet mortaliter, quia non eſt credibile, Eccleſiam velle punire tali pœna illum, qui ex graui metu cadente in virum conſtantem non obſeruat ſuam legem, cum etiam liber ſit ab excommunicatione, & cenſuris latis contra tranſgreſſorem legis Eccleſiaſticæ, qui illam tranſgreditur ex graui metu, Bonacina *punct. 2. numero 5.* Ant. *numero 621.* Auerſa *ſect. 3.*

58. Quæres: An ignorantia excuſet ab incurrenda hac pęna, adeò vt non priuetur iure petendi coniux, qui ignoranter copulam habuit cum conſanguinea ſuæ vxoris. Ignorantia triplex eſt, alia iuris, alia facti, alia pœnæ impoſitæ; ignorantia iuris in caſu noſtro eſt ignorantia legis Eccleſiaſticæ ſpecialiter prohibentis acceſſum ad conſanguineam ſuæ vxoris, quamuis ſciat, hoc eſſe lege Diuina prohibitum: ignorantia facti eſt, quando quis ignorat, mulierem, cum qua copulam habet, eſſe conſanguineam ſuæ vxoris, vel ſaltem neſcit, eſſe conſanguineam in primo, aut ſecundo gradu, ſed putat, vel omnino non eſſe conſanguineam, vel illam eſſe in tertio, aut quarto gradu: ignorantia pęnæ eſt, quando quis ſciens, eſſe lege Eccleſiaſtica prohibitum acceſſum ad conſanguineam ſuæ vxoris, ignorat tamen eſſe prohibitum ſub pęna priuationis debiti.

59. Omnes facilè admittunt, ignorantiam etiam vincibilem, ſiuè iuris, ſiuè facti, dummodo non ſit affectata excuſare ab incurrenda tali pęna, ac proinde licitum eſſe coniugi, qui cum tali ignorantia copulam habuit cum conſanguinea ſuæ vxoris, petere, & reddere debitum. Ratio eſt, quia quælibet ex ijs ignorantijs excuſat ab incurrenda excommunicatione, alijſque cenſuris, vt ſuo loco tradi ſolet; ergo etiam excuſat ab incurrenda hac pęna, quæ non eſt impoſita, niſi ſcienter facienti, vt habetur ex cap. 1. *de eo, qui cognouit*, vbi dicitur; *ſi quis ſcienter fornicatus fuerit*: qui autem ex ignorantia facit non dicitur ſcienter facere, quamuis ignorantia ſit vincibilis; ſed non affectata, quæ æquiualeat ſcientiæ; eadem ratione excuſatur à pœna, qui cum tali ignorantia iuris, aut facti contraxit cognationem ſpiritualem cum propria vxore, baptizando, aut leuando de ſacro fonte communem filium, ſeu filium propriæ vxoris, vt conſtat ex cap *ſi vir* de cognat. ſpiritual, ita Sanchez, Suarez, Reginaldus, quos affert, & ſequitur Bonacina *q. 4. p. 2 num 6.* Diana *part. 3. tract. 5. reſol 13.*, &, alijs relatis, Leander, *q 60., & 61.*

60. Maior difficultas eſt, an priuetur iure petendi, qui cum ignorantia ſolius pœnæ inceſtum commiſit. Prima ſententia affirmat. Ratio eſt, quia, exiſtente cognitione facti, & iuris prohibentis, ſola ignorantia pœnæ, ſicut non excuſat à tranſgreſſione legis Eccleſiaſticæ prohibentis, ita non excuſat ab incurrenda tali pęna, de cuius ratione eſt, vt etiam inuitè ſuſtineatur, nec requiritur, quòd ſit voluntaria, & ſic ad illam incurrendam non requiritur, quòd præcognoſcatur, ſed ſufficit quòd cognoſcatur, & voluntariè tranſgrediatur lex Eccleſiaſtica prohibens actum ſub tali pęna, & ita tenent Pontius *lib. 10. cap. 6. num. 12.* Suarez *tom. 3. in 3. p. diſp. 31. ſect. 6.* Villalob. *tract. 2. de legib. diff. 15. num. 3. & 4.*, quos ſequitur Leander *q. 62.*

61. Secunda ſententia, quæ non eſt minùs probabilis, negat, priuari iure petendi, qui cum ignorantia talis pœnæ inceſtum commiſit cum conſanguinea ſuæ vxoris in primo, & ſecundo gradu. Ratio eſt, quia non ſolùm ignorantia iuris, & facti, ſed etiam ſola ignorantia pœnæ excuſat ab incurrenda excommunicatione, & irregularitate prouenienteex delicto, & alijs cenſuris, vt ſuo loco tradi ſolet; ergo etiam excuſat ab incurrenda priuatione iuris petendi debitum; quamuis enim non deſideretur, nec ſit neceſſarius conſenſus in pęnam, vt ipſa incurratur, benè tamen deſideratur conſenſus in cauſam pęnæ, non ſolùm materialitèr, ſed etiam formalitèr, & vt eſt cauſa illius, ita tenent Bonacina *punct. 2. num. 6.* Nauar. *in ſum. cap. 27. num. 274. ver. 13. num. 622.*

Caſt.o-

CaſtroPalaus *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 17. *num.* 8. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 12., & 13. & *part* 11. *tract.* 5. *reſol.* 38. Tambur. *tract.* 4 *de irregul. cap.* 4. *quaſt.* 3. §. 5. *num.* 10, & *lib.* 7. *in Decal. cap.* 4 §. 2 *num.* 3., & alij ſatis communiter in materia de Cenſuris.

62. Si autem quæras: Quinam poſſit diſpenſare coniuges inceſtuoſos ad effectum petendi debitum, iam diximus ſupra *cap.* 18. *dub.* 3. poſſe diſpenſare Epiſcopum, & Regulares habentes priuilegium in hoc diſpenſandi, & hæc diſpenſatio facilè conceditur, quia adeſt rationabilis cauſa ad euitandum peccati periculum.

DVBIVM IX.

An copula reddatur illicita, ſi ſuperueniat Cognatio Spiritualis.

63. Cognatio ſpiritualis ſuperuenit coniugatis, ſi poſt contractum matrimonium alter illorum baptizaret communem filium, vel filium alterius coniugis natum ex alio matrimonio, vel illum tamquam Patrinus, aut Matrina tenet in baptiſmo ſolemni, aut in confirmatione, nam ex baptiſmo priuato non oritur cognatio ſpiritualis in tenente, vt diximus ſupra *cap.* 12. *dub.* 3. *num.* 29., & hæc quidem non dirimit matrimonium iam contractum, ſed nec impedit vſum, petitionem, & redditionem debiti, ſi filium baptizent in neceſsitate, vrgente periculo mortis, quando nullus alius eſt, qui poſsit illum baptizare, vt deciſum eſt cap. *Ad limina* 30. *q.* 1. quia taliter baptizans non peccat, ſed ſuæ ſatisfacit obligationi; vbi autem non eſt culpa, nec debet adeſse pœna iuris petendi debitum. Nec etiam impedit vſum, ſi intercedat ignorantia, ſiuè iuris, ſiuè facti, ſiuè etiam ſolius pœnæ, quamuis ſit ignorantia vincibilis, & craſſa, dummodo non ſit affectata, quæ æquiparetur ſcientiæ, vt in ſimili diximus Dubio præcedenti de Affinitate, & docent Bonacina, & alij ſupra citati.

64. Coniuges, qui extra neceſſitatem, & ſcienter baptizant, aut tenent communem filium, aut filium alterius coniugis ex alio matrimonio, peccant lethaliter, quia faciunt contra prohibitionem Eccleſiæ in materia graui, quæ proinde grauem inducit obligationem, & congruenter id prohibetur, quia conueniens eſt, & rationi conſonum, quòd alius, ſit Pater carnalis, alius ſpiritualis, vt diximus *tract.* 2. *cap.* 5. *dub* 4. *n.* 18. quæ prohibitio ceſſat, ſi Pater, aut Mater filium baptizet in neceſſitate. Et idem videtur dicendum, ſi in caſu neceſſitatis, quando nullus adeſt, qui ſit Patrinus, Pater, aut Mater hoc munus obeat, nam licèt in baptiſmo priuato non ſit neceſſarius Patrinus, congruenter tamen adhibetur, & ideò non peccant Pater, aut Mater hoc munus obeuntes, quando non eſt alius, qui id poſſit obire, vt docent Sanchez *lib.* 9 *diſp.* 29. *num.* 3. Coninch. *diſp.* 35. *num.* 69. Diana *part.* 11. *tract.* 5. *reſol.* 39. *fine*

65. Difficultas modò eſt, an quando extra neceſſitatem, culpabiliter, & ſcienter Pater, aut Mater baptizat, ſeu tenet filium, contrahitque cognationem ſpiritualem, priuetur iure petendi debitum: ipſum teneri reddere, certum eſt vt habetur cap. *ſi vir*, de cognat. ſpiritual., quia non debet præiudicare alteri coniugi innocenti, illumque priuare ſuo iure petendi, & exigendi; an verò poſſit petere, negant plures, quia ſic habetur cap *de eo* 30. *q.* 1. cap. *ſi vir* de cognat. ſpirit cap. *ad limina*, vbi dicitur, eum, qui filium in neceſſitate baptizauerat, non eſse à coniuge ſeparandum, quia id laudabiliter fecit; ergo à contrario ſenſu, qui id culpabiliter fecit, ſeparandus eſt, ne petat. Ratio eſse poteſt, quia coniux voluntariè, & ſinè neceſſitate munus illud ſuſcepit, peccauit lethaliter, & cognationem ſpiritualem contraxit, & ſic priuari debet iure petendi, ſic tenent, Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 26. *num.* 7. Bonacina *p.* 2. *num.* 4., & apud ipſum Guttierez, Henriquez, Rodriquez, & alij.

66. Verùm exiſtimo, eum, qui contraxit cognationem ſcienter baptizando, aut tenendo communem filium, aut alterius coniugis in Baptiſmo, vel Confirmatione, non priuari iure petendi, quia non clarè conſtat ex vllo iure, quin potiùs ex illis colligitur oppoſitum, vt rectè probat Coninch. *diſp* 34. *dub.* 8. *n.* 69. cap. *de eo* 30. *q.* 1. expreſsè dicitur; *Si coniuges legitimi, vnus, aut ambo ex induſtria fecerint, vt filium ſuum de fonte ſuſciperent, granis pœnitentia inflictatori iniungatur, & ſimul maneant*, vbi dum abſolutè, & abſque vlla reſtrictione conceditur, vt ſimul maneant, vtrique conceditur, quòd poſſint petere, & reddere, & cap. *ſi Vir* de cognat. ſpiritual. dicitur; *Nobis videtur, quòd ſiuè ex ignorantia, ſiue ex malitia id fecerint, non ſunt ab inuicem ſeparandi, neque alter alteri debet debitum ſubtrahere*, vbi non ſolùm in caſu ignorantiæ, ſed etiam malitiæ, ac certæ ſcientiæ debet debitum reddere ſi ergo vterque obligatur debitum reddere; vtique poteſt vterque debitum petere; vnde ſi antiquiora iura in contrarium aliquid ſtatuebant, correcta ſunt per hæc alia poſteriora iura, vt oſtendit Diana *part.* 11. *tract.* 5. *reſol.* 39. afferens, & explicans illa iura: Ad rationem adductam dicendum eſt, peccare coniuges munus illud ſinè neceſſitate obeuntes, & cognationem contrahere; non tamen ſequitur, illos priuari poteſtate petendi; cum nullo iure id prohibeatur, quin potiùs oppoſitum deducatur ex allatis iuribus, ita Hurtados, Coninch., Perez, & Dicaſtillus, quos affert, & ſequitur Diana *loco cit.*, & Coninch. dicit, ſe ſæpè miratum fuiſſe Viros doctiſſimos oppoſitum docuiſſe abſque ſolido fundamento, etiam tenent Ant. à Spiritu S. *num.* 619 Aucr-

ſa q. 17.

ſa *quaſt.* 17. *ſect.* 2., & probabile putant Bonacina, & Sanchez.

DVBIVM X.

An certus de Nullitate Matrimonij poſſit petere, & reddere debitum.

67. Coniux, qui certò ſcit inualiditatem ſui matrimonij, etiam bona fide contracti, non poteſt debitum petere, nec reddere, quocumque periculo propoſito, quia numquam poteſt quis ſcienter fornicari, ſeu alteri carnalitèr commiſceri extra legitimum matrimonium; vndè reijcienda eſt opinio nonnullorum aſſerentium, licitum eſſe debitum reddere petenti, & exiſtenti in bona fide, quando negari non poteſt abſque graui infamia, & vitæ periculo, vt ſi fęmina ante matrimonium fornicata ſit cum conſanguineo ſui viri, nec poſſit hoc manifeſtare ſine tali periculo, nam cum intercedat vera fornicatio, ſtante nullitate matrimonij, pro nullo periculo vitando, nec pro vita conſeruanda poteſt eſſe licita; quòd ſi per cenſuras, & excommunicationem a Iudice Eccleſiaſtico compellitur reddere, debet ipſam ſententiam humiliter ſuſtinere, vt deciſum eſt in cap. *inquiſitioni*, de ſenten. excom. vbi habetur; *Si alter coniux pro certo ſciat impedimentum coniugij debet potiùs excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale*, & idem habetur cap *litteras* de Reſt. ſpoliat., quia nimirum fornicatio cum ſit intrinſecè mala pro nullo periculo vitando poteſt eſſe licita; ita Doctores communiter apud Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 39. Bonacina *punct.* 4. *à num.* 16. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 48. Coninch. *diſp.* 34. *num.* 96. Ant. *num.* 631. Auerſa *q.* 17. *ſect.* 3.

68. Si autem quæras; quid agere debeat coniux conſcius impedimenti, quod ſine graui infamia, & vitæ periculo manifeſtare non poteſt, vel non poteſt probare, & per cenſuras compellitur ab Eccleſia permanere in matrimonio contracto. Reſp. quatuor remedia aſſignari à Bonacina *punct.* 4. *num.* 18. deſumpta ex Authoribus ab eo citatis. Primum eſt, vt coniux conſcius impedimenti petat diſpenſationem, quando impedimentum eſt diſpenſabile, & petere poterit etiam ab Epiſcopo, iuxta ſuperiùs dicta, vel, ſi non conſummauit matrimonium, ingrediatur Religionem, quam tamen ingredi non tenetur. Secundum eſt, vt fugiat in locum, vbi ceſſet ſcandalum, ſi poteſt. Tertium, vt petat diuortium, ob ſæuitiam, vel adulterium alterius, ſi forte adfuerint. Quartum, vt habitet cum alio coniuge, tamquam frater, aut ſoror, ſi non adſit periculum carnaliter peccandi; quod quidem periculum, vt plurimùm adeſſe ſolet, vel adhibeat alia remedia arbitrio prudentum, qui, conſideratis circumſtantijs loci, temporis, & perſonarum, & qualitate impedimenti, iudicabunt, quid ſit agendum.

69. Si verò impedimentum cognoſcatur ab aliquo tertio, puta à Confeſſario, qui audiendo confeſſionem fęminæ ſe accuſantis de fornicatione ante matrimonium commiſſa cum fratre, ſeu alio Conſanguineo ſui viri, cognoſcit, matrimonium illud eſſe nullum, & irritum ob contractam affinitatem, an debeat Confeſsarius pęnitentem admonere de tali impedimento, & nullitate, iam diximus *in tract. de pœnit. cap.* 17. *dub.* 5. vbi diximus, Confeſſarium debere pęnitentem admonere, ſi ab eo interrogetur de validitate, ac ſubſiſtentia ſui matrimonij, quia debet veritatem aperire, vel ſi pęnitens habeat ignorantiam tantùm vincibilem, & culpabilẽ, quia cum ſit peccaminoſa debet Confeſſarius illam tollere, nec poteſt pęnitentem in eo ſtatu relinquere, & abſoluere; Si verò pęnitens habeat ignorantiam inuincibilem, & inculpabilem, poteſt, ac debet admonere, ſi ſperet admonitionem profuturam, ſecus ſi non ſperet profuturam, ſed potiùs timeat ſcandala, & grauia mala ex tali admonitione ſequenda, prout diximus *loc. cit.*, & definit Pontifex in ſimili caſu cap. *Quia circa* de conſang. vbi ait, *Diſſimulare poteris, vt remaneant in copula ſic contracta, cum ex ſeparatione graue videas ſcandalum imminere*, & D. Auguſt. relatus in cap. *ſi quis autem*, de pęnitentijs diſt. 7. dicit; *ſi ſcirem, non tibi prodeſſe, non te admonerem*: Siquidem admonere in eo caſu nihil aliud eſſet, quàm laqueum & offendiculum apponere, quod facere, nec poteſt, nec debet Confeſsarius, & hoc verum eſt, non solùm ſi impedimentum cognoſcat poſt matrimonium contractum, ſed etiam antequã contrahatur; ſi enim videat Confeſſarius, admonitionem non profuturam, ſed matrimonium fore celebrandum, vel maiora mala ſequenda, prudenter poteſt illos relinquere in ſua bona fide, imò tacere tenetur, ait Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 38 *num.* 7., & ex illo Andreas à Matre Dei *cap.* 15. *de matrim. punct.* 4. *num.* 41., ita etiam Auerſa *quaſt.* 21. *ſect.* 3.

70. Si poſt contractum bona fide matrimonium ſuboriatur ſcrupulus circa illius validitatem, depoſito ſcrupulo cum conſilio ſui Paſtoris, aut alterius prudentis, & docti, vel etiam ſinè, poteſt petere, & reddere debitum, cap. *inquiſitioni*, de ſent. excomm., quia ſcrupulus cum ex leuibus motiuis, & coniecturis oriatur, non ſufficit ad impediendam petitionem, & redditionem debiti, cum ex tam leui motiuo non debeat quis ſpoliari iure ſuo, quin potiùs licitum eſt operari contra ſcrupulos, & aliquando expediens, Bonacina *q.* 4. *punct.* 4. *num.* 2. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 41. *num.* 42. Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 10. *num.* 100. Ant. *num.* 632. Leander *q.* 80.

DV-

DVBIVM XI.

An, qui dubitat de valore matrimonij, poſſit petere, & reddere debitum.

71. QVi dubitat de validitate ſui matrimonij, ſiuè bona, ſiuè mala fide contracti, tenerur ſtatim, quoad fieri poteſt, inquirere de rei veritare, ne ſe exponat periculo fornicationis, caſu quo matrimonium foret inualidum, & peccar grauiter, diligentiam omittendo, ſi ſperet, poſse veritatem inuenire; nam ſi nulla eſſet ſpes veritatis cognoſcendæ, runc excuſaretur ab inquiſitione: præmiſſa ſufficienti diligentia: ſi adhuc manet dubium, quæritur; an licitè poſſit reddere, & petere debitum coniugale, in quo diſcrepant Authores, alijs volentibus, ſic dubirantem non poſſe, nec petere, nec reddere, eò quòd ſe exponeret periculo fornicarionis, ſi fortè re ipſa matrimonium non ſit validum: alijs concedentibus, poſſe petere, & reddere, quia in dubio impotentiæ Iura concedunt triennium experientiæ, cap. *laudabilem de frig., & malef.* quo tempore ſinguli poſſunt petere, & reddere: alij denique media via procedenres concedunt, dubitantem poſse reddere, ſed non petere, quia in dubio turior pars eſt eligenda, quæ regula probar, ipſum non poſſe petere, ſed quia in dubio melior eſt condirio poſsidenris, non deber debitum negare petenri, & exiſtenti in bona fide, pro quibus videri poſsunt Authores apud Ioan. Angelum Boſsium, qui rem totam fusè pertractar *part. 2. variorum Moralium tit. 1. de conſcientia dubia* §. 51. *à n.* 1925.

72. Reſp. 1. qui poſt contractum bona fide matrimonium incipit dubitare de illius validitate, ſi, præmiſſa ſufficienti diligentia, non poteſt expellere dubium, poteſt reddere, & petere debitum coniugale, & quidem quòd poſsit, & teneatur reddere, magìs communitèr admittitur, nam coniux, qui non dubitat de validitate matrimonij bona fide contracti, ius habet petendi debitum, & exiſtit in pacifica poſseſsione petendi, quo iure, & poſseſsione non debet, nec poteſt priuari ob alterius dubium. Deinde quia *in dubio tutior pars eſt eligenda*; illa aurem dicitur pars tutior, & eligenda, in qua eſt periculum minoris mali, ſed minus malum eſt reddere, quàm negare debitum, ſiquidem reddendo imminet malum fornicarionis, & negando imminet malum iniuſtitiæ, at minus malum eſt fornicario, quàm iniuſtitia; ergo potiùs reddere deber, quàm negare. Nec obſtat, ſi dicas; in reddendo imminere etiam malum iniuſtitiæ erga priorem coniugem, ſi dubium verſetur circa mortem illius, vel inceſtus, ſi dubium ſir circa exiſtentiam conſanguinitatis, non obſtar, in quam, quia magìs præponderar iniuſtitia circa præſenrem coniugem manentem in ſua poſſeſſione, à qua non debet exturbari propter dubium; ergo potiùs reddere deber, quàm negare, formando conſcientiam, & iudicium practicum, quo iudicar, ſibi licitam, & obligarotiam eſse redditionem non obſtante dubio ſpeculatiuo, quia non debet alterum ſpoliare ſua poſſeſsione, qua ratione non agit conrra conſcientiam practicè dubiam, ſed iuxta conſcienriam practicè veram, & certam, & ſic non peccat reddendo, nec exponitur periculo peccandi, & ità tenent magis communirer Doctores, quos dabit Boſsius *num.* 1928.

73. Reſtat difficultas, an debeat reddere debitum ante ſactas diligenrias, vel debear alterum coniugem admonere de ſuo dubio, vt interim abſtineat à perendo, ſed dico, poſse & debere reddere, etiam illo tempore, quia nullo iure tenetur maniſeſtare ſuum dubium alteri coningi exiſtenri in bona fide, quin potiùs ex tali declaratione plura ſolent oriri mala abſque vlla ſpe futuræ vrilitatis, cum alter, etiam admonitus, non teneatur credere, nec deſiſtere à peririone, vt cum Azorio notar Boſſius *num.* 1933. conſentit Auerſa *ſect.* 2. qui ramen vult, coniugem eſse admonendum, quandò adeſt ſpes, quòd admonitio debeat prodeſse, & non nocere, nec indè graue damnum euenturum; coniux autem admonitus, quamuis non teneatur credere, nec ſtare dicto alterius, & à petitione deſiſtere; ſi tamen proponanrur rariones adeò efficaces, vt meritò dubirare debeat, runc debet à petitione deſiſtere, donec, præmiſsa morali, & ſufficienri diligentia, veritarem inquirat, quam ſi inuenire non poreſt, tunc licer ei petere debitum, & permanere in ſua poſseſſione, vt mox dicam.

74. Poſt adhibitam diligentiam, vel etiam ante illam, quando nulla eſt ſpes veritaris inueniendæ, poteſt coniux deponere dubium, & debitum, non ſolùm reddere, ſed etiam petere. Ratio eſt, quia coniux, qui bona fide matrimonium contraxir, eſt in legitima poſseſſione ſui matrimonij bona fide inchoati, & iuris petendi debitum; in dubio autem melior eſt condirio poſſidentis, qui non deber turbari à ſua poſſeſsione propter dubium ſuperueniens, vt paret in alijs contractibus bona fide celebratis, in quibus, ſi ſuperueniat dubium, poteſt ſic dubirans, præmiſsa ſufficienti diligentia, & veritate minimè inuenta, rem poſseſsam retinere, ramquam ſuam, illamque conſumere, vel illa vti, prout voluerit abſque periculo formaliter peccandi, quia tunc interuenit ignorantia inuincibilis, quæ excuſat; ergo etiam exiſtens in pacifica poſseſsione ſui matrimonij bona fide inchoati, ſi ſuperueniat dubium, poterit, præmiſſa ſufficienti diligenria, matrimonio vti, perendo, & reddendo debitum. Fauet D. Auguſt. in lib. de fide, & operib. relatus in cap. *ſi virgo cauſa* 34. *q.* 1. vbi habetur; *ſi virgo nupſerit neſciens viro alieno, hoc ſi ſemper neſciat,*

num-

numquam ex hoc adultera erit; ſi autem ſciat, iam ex hoc adultera eſſe incipit, ex quo cum alieno ſciens cubauerit; ſicut in iure prædiorum tamdiù quis bonæ fidei poſſcſſor rectiſſimè dicitur, quamdiù ſe poſſidere ignorat alienum.

75. Fauet etiam Textus in cap. *litteras* de reſtit. Spoliat., & Textus in cap. *laudabilem* de frig., & maleſ. vbi quando dubium ſuperuenit ratione imporentiæ conceditur triennium pro verirare cognoſcenda, quo tempore licitè peti, & reddi debitum poteſt: hanc Sententiam tenent Sotus, VeraCrux, Henriquez, Sanchez, Layman, Salas, Barboſa, Suarez, Villalob., Malderus, Ioannes Lugo, & alij plures, quos affert, & ſequitur Boſſius *loco cit. num.* 1943., ita etiam Ant. à Spiritu S *num* 634. Andreas à Matre Dei *cap.* 15. *punct.* 4. *num.* 46. Bonacina *punct.* 4. *num.* 5. Diana *part.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 295., *&* *part.* 4. *tract.* 3. *reſol.* 15. alij que plures.

76. Dices, oppoſitum definiri in cap. *Dominus* de ſecundis nuptijs, & cap. *Inquiſitioni* de ſent. excommunicat. in quibus Pontifex air, dubium de valore matrimonij teneri quidem reddere debirum alreri bona fide petenti, at non poſse ab eo debitum petere. Dicto enim cap. *Dominus* habetur; *Si verò aliquis, vel aliqua id hactenus non ſeruauit, & de morte prioris coniugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, quæ ſibi nupſit debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen nouerit nullatenus exigendum*. Similia habentur cap. *Inquiſitioni*. Ratio eſt, quia in dubio, præſertim facti, tutior pars eſt eligenda, tutius autem eſt, in hoc caſu non petere, quàm exigere; ergo nõ debet, nec poteſt petere, prout docent, Aʒorius, Vaſquez, Guttierez, Rebell., Pontius, Auerſa, & alij apud Boſſium *num.* 1934.

77. Reſp. non obſtare Textus allatos, quia in cap. *Dominus*. ſermo eſt de matrimonio cum dubio, & mala fide contracto, vt patet ex illis verbis Textus; *Super matrimonijs, quæ quidam ex vobis contraxerunt, nondum habita obeuntis coniugis certitudine, reſpondemus; ſi aliquis de morte prioris coniugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, quæ ſibi nupſit debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen nouerit nullatenus exigendum*; illa enim particula *adhuc* indicat, dubium fuiſſe ab initio matrimonij, & adhuc perſeuerare: tunc enim cum nondum ſit inchoata poſſeſſio, nec poteſt coniux dubius in ea perſeuerare, & debitum petere, benè tamen quando ſuit poſſeſſio bona fide inchoata, & matrimonium abſque dubio celebratum. Cap. *Inquiſitioni* loquitur in caſu, quo nondum erat adhibita diligentia, vel non aderat dubium negatiuum, ſed probabilis opinio de nullitare matrimonij, vt cum Sanchez, Breſſero, & alijs docet Boſſius, *num.* 1950. & patet ex Textu. *Cum conſcientia pulſat animum ex credulitate, probabili, & diſcreta, quamuis non euidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet, ne in alterutro, vel contra legem, vel contra iudicium conſcientiæ committat*. Axioma, quòd in dubio tutior pars ſit eligenda, verificatur, quando nondum eſt inchoata poſſeſſio, ſeu quando dubium conſurgit ante poſſeſſionem legitimè inchoatam; nam tunc tutior pars eſt eligenda, non verò ſi dubium conſurgat poſt inchoatam poſſeſſionem, nam tunc melior eſt conditio poſsidentis, & qui ſic petit non exponitur periculo peccandi, & accedendi ad non ſuam, quia dum accedit ad illam, quam bona fide poſsidet, accedit ad illam, ad quam habet ius accedendi.

78. Si poſt matrimonium legitimè contractũ vterque coniux dubitet de illius validitate, neuter poteſt petere, aut reddere debitum, antequã præmiſſa ſit ſufficiens diligentia pro veritate indaganda, quãdo ſpes eſt illam inueniendi, quia vterque ſe exponeret periculo fornicationis; facta autem ſufficienti diligentia, & veritate minimè inuenta, poterit vterque petere, & reddete, quamuis maneat dubium ſpeculatiuum, vt patet ex dictis, & docent Bonacina *num.* 6. Sanchez, Salas, Perez, Diana, Reginaldus, & alij communiter, quos affert, & ſequitur Boſſius *num.* 1973.

79. Reſp. 2. Coniux qui mala fide contraxit, dubitans de valore matrimonij, non poreſt petere debitum coniugale, tenetur ramen reddere comparti, quæ bona fide contraxit, ita habetur ex cap. *Dominus* de ſecundis nupt. vbi Pontifex decernit, dubitantem de valore matrimonij debere reddere, ſed non poſse petere, durante dubio, quia mala fide contraxit, nondum certus de morte prioris coniugis. Ratio eſt, quia talis coniux mala fide inchoauit poſſeſſionem, & ſic nullum ius potuit acquirere in corpus alterius cum tam manifeſto periculo fornicationis; ſiquidem poſſeſsio mala fide incępta nullum tribuit ius, vt habetur in materia de contractibus; ergo non poteſt debitum petere: benè tamen tenetur reddere, quia alter coniux, qui bona fide contraxit, eſt in legitima poſſeſſione matrimonij, & habet ius in corpus alterius, cui proinde tenetur alter dubitans ſatisfacere potiùs, quàm abſtinendo periculum materialis fornicationis præcauere.

80. Ex quo ſequitur, quòd ſi vterque mala fide contraxit dubius de valore matrimonij, neuter poreſt petere, & conſequenter, nec reddere ob periculum fornicationis, cum neutri ſaueat poſſeſsio bonæ fidei, & neuter ius habeat in corpus alterius, quod dari non poteſt ſinè bona fide; ergo neuter poteſt petere, vel reddere, nam petere, vel reddere ſupponit ius ad petendum, vel reddendum, ita Doctores communiter Sanchez, Filliuc., Villalob., Coninch., Bonacina, quos affert Boſsius *num.* 1981.

81. Quod dictum eſt de dubitante circa valorem matrimonij idem dicunt de caſu opinionis probabilis, vt nempè ſic opinans non poſſit petere, ſed teneatur reddere, per Textum in cap. *Inquiſitioni*, vbi habetur. *Cum conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta*,

quam-

Google

quamuis non euidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet, hoc tamen verum eſt, quando ſic opinans habet rationes ptobabiles, ac detetminatum aſsenſum pro nullitate matrimonij, & nullum habet fundamentum, nec rationem probabilem pto validitate, nam poſſeſsio ſuffragatur dubitanti, non opinanti, quando nimirum intellectus in neutram partem inclinat, ſed pendulus manet, quia pro neutta parte ſunt fundamenta ſufficientia; tunc enim fauet poſſeſsio, ſecus ſi adſint ſundamenta rationabilia, quæ inclinent intellectum pto nullitate, & nulla ſint pro validitate. Quòd ſi adſit opinio probabilis, & fundamenta ſufficientia pro vtraque patte, nimirum pro validitate, & pro inualiditate matrimonij, poterit quis tuta conſcientia petere, & reddere debitum, quia licitum eſt operari ex opinione probabili de validitate matrimonij, imò etiam in caſu, quo probabiliùs appateret, matrimonium eſſe nullum, dummodo non deſinat eſſe verè probabilis pars, quæ fauet validitati matrimonij, cum licitum ſit operari ex opinione minùs probabili, relicta probabiliori, Sanchez *lib. 2. diſp. 44. num. 4.* Ant. à Spiritu S. *num. 633.* Auerſa *q. 21. ſect. 2. in fine*, Bonacina *num. 13.* Boſſius *à num. 1985. & ſeqq.*

DVBIVM XII.

An Votum Caſtitatis impediat petitionem debiti.

82. VOtum ſimplex caſtitatis, ſeu Religionis præcedens matrimonium impedit contrahendum, adeò vt peccet lethalitet, qui poſt tale votum conttahit matrimonium, nam per contractum matrimonij contrahit obligationem ad copulam repugnantem voto caſtitatis, vt diximus ſupra *cap. 17. dub. 1.*; matrimonium tamen remanet firmum, & validum, quia tale votum non eſt dirimens, ſed ſolùm impediens: inito autem mattimonio, non poteſt ſic contrahens debitum petere, non obtenta diſpenſatione, ſed peccat lethaliter, non ſolùm quando prima vice conſummat, ſed etiam toties, quoties debitum petit, quia poteſt obſeruare votum ſinè præiudicio alterius coniugis, quoad hoc; ergo tenetut implete, & abſtinere à petendo, niſi interdum excuſetut ob periculum incontinentiæ, quod præuidet in altero coniuge, aut quando videt alterum ob verecundiam non petete, quia hoc propriè non eſt petere, ſed reddete, vt cum Bonacina, Sanchez, & Trullench. docet Ant. à Spiritu S. *num. 625.*

83. Tenetur tamen teddere coniugi petenti, quia non poteſt illi præiudicare, ipſumq; priuare iute quæſito pet matrimonium, & apertè colligitur ex cap. *Quidam* cap. *placet.* de conuerſ. coniugat.; verùm, mortua vxore, non poteſt alteram ducere, quia votum non fuit extinctum, cum eſſet perpetuum, & ſic tenetut illud obſeruare, cum iam ſit in ſua poteſtate illud ſimpliciter implere, vt tradunt Sanchez, Pontius, Layman, Coninch., Palaus, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 25. q. 67.*

84. Qui poſt votum caſtitatis, non nubendi, vel ſuſcipiendi Ordines ſacros mattimonium conttaxit, non tenetur intra bimeſtre Religionem ingredi, ad hoc vt poſsit obſeruare votum, nè cogatur etiam poſt bimeſtre ad reddendum, ſed ſolùm non poteſt petere, ſed, altero petente, poteſt mattimoniũ conſummare, quamuis votum emiſerit poſt matrimonium conttactum ante illius conſummationem, niſi fortè, votum emittendo, cogitauerit de ingreſſu Religionis, tamquam de medio vnico ad illud obſeruandum, quia non eſt cenſendus velle ſe obligare ad aſſumendum medium tam arduum, & difficile, de quo non cogitauit; ſi enim de eo cogitaſſet, cenſetur cum voto caſtitatis ſimul velle Religionem, tamquam medium vnicum ad illud obſeruandum, ſic habetur extrauag. Ioan. XXII. *Antiqua de voto*, vbi Pontifex decernit, non eſſe obligatum Religionem ingredi, qui fuit Sacris initiatus, & ita tenent Pontius *lib. 10. cap. 5. num. 12.* Gaſpar Hurtado *diſp. 10 diff. 8. num. 33.* Sanchez *lib. 9. diſp. 34. num. 3.*, & alij apud ipſos.

85. Non tenetur, nec poteſt voto adſtrictus reddere intra bimeſtre, quia illo tempote coniuges non tenentur reddere; & votum caſtitatis obligat ad illam ſeruandam, quoties ſeruari poteſt, vt notat Palaus *punct. 3* §. 7. *num. 2.* eadem ratione non poteſt licitè teddere, ſi alter coniux commiſit adulterium, propter quod priuatur iure petendi, quia cum ex parte ſua ſic ligatus voto, tenetur illud quandocumque poteſt adimplere, Leſſius, Coninch., Layman, quos ſequitur Palaus *num 5.*

86. Si votum caſtitatis ſit emiſſum poſt contractum, & conſummatum matrimonium, videndum eſt; an ſit emiſſum de alterius coniugis licentia, vel ſinè illius conſenſu. Si enim emiſſum ſit de licentia coniugis, nec petere, nec reddere poteſt, nam alter conſentiendo ceſſit iuri ſuo, vt non poſſit ampliùs petere, & obligare coniugem ad reddendum, ſi nimirum licentiam conceſſit vouendi omnimodam, & integram caſtitatem, ac ptoinde vouens non poterit ampliùs, nec petere, nec teddere, nam ſi licentiam dediſſet vouendi ſinè proprio præiudicio, prout communitèr intelligi debet licentia data, quando aliud non exprimitur, ſicut iſte retinet façultatem petendi, ſic in vouente remanet obligatio teddendi, Sanchez *lib. 9. diſp. 36. num. 4.* Pontius *lib 10. cap. 5. num. 20.* Coninch *diſp. 34. dub. 6. conc. 3. num. 49.* &, alijs telatis, Leander *q. 77.* Si ambo coniuges de communi conſenſu votum emiſerunt caſtitatis, neuter poteſt petere, nec reddere, quia vterque ceſsit iuri ſuo, ac ptoinde debent toro ſeparari, vt cum Leſsio, Pontio, Layman, & Co-

& Coninch. docet Palaus §. 7. *num.* 6., & Leander *quaſt.* 78.

87. At ſi votum ſit emiſſum, altero neſciente, & non conſentiente, poterit reddere, ſed non petere; licèt enim aliqui dubitent de validitate voti, quod cederet in detrimentum, & grauamen alterius coniugis, qui ſemper cogeretur petere; dicendum tamen eſt, eſſe validum, & obligare vouentem ſub mortali ad non petendum, quia vouens poteſt ſe obligare pro parte, quæ alteri non præiudicat, eſtque opus virtutis, & materia ſufficiens pro voto. Nec obſtat, quòd indè ſequatur aliquod grauamen comparti, quæ ſemper cogeretur petere; nam cum ex lege matrimonij non teneatur petere, ſed ſolùm reddere, poterit ſe obligare ad non petendum, quamuis per accidens ſequatur illud grauamen, quod non debet conſiderari, Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 35. *num.* 25. Coninch. *diſp.* 34. *num.* 49. Pontius *num.* 19. Palaus *num.* 7. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 8. *num.* 34.

88. Qui votum habet Religionis, peccat lethaliter, tum matrimonium contrahendo, tum prima vice conſummando, ſiuè petat, ſiuè reddat, quia ſic ſe reddit impotentem ad obſeruantiam voti, ſemel tamen matrimonio conſummato, non ampliùs peccat, ſed poteſt ſucceſſiuè reddere, & petere, nam ex vna parte factus eſt impotens ad obſeruantiam voti, durante matrimonio, ex alia parte ipſe non vouit caſtitatem, ſed vouit aſſumere ſtatum, in quo profiteatur caſtitatem: cum ergo non habeat votum, licitè poteſt ſucceſſiuè, petere, & reddere, Sanchez, Azor., Pontius, Coninch., quos ſequitur Palaus §. 8. *num.* 3., &, alijs adductis, Leander *quaſt.* 68. At ſi coniux moriatur, qui votum Religionis emiſit, tenetur illam ingredi, quia per mortem coniugis ceſſauit impedimentum, & ſic, tenetur implere votum, quod non fuit ablatum, ſed ſuſpenſum pro tempore, quo durauit impedimentum, idemque videtur dicendum in caſu, quo alter, committendo adulterium, dedit cauſam diuortij, quia innocens liberatur ab onere matrimonij, & ſic poteſt, ac tenetur Religionem ingredi, Palaus § 8 *num.* 3. Azor., Coninch., Pontius, Sanchez, quos ſequitur Leander *q.* 69.

89. Qui vouit ſuſcipere Ordines ſacros mortaliter peccat contrahendo matrimonium, quia ſe reddit impotentem ad obſeruantiam voti, eo tamen contracto, non tenetur Religionem ingredi, ſed poteſt petere, & reddere debitum, vt expreſsè deciſum eſt à Ioan. XXII. in extrauag. *Antiqua de voto*, vbi ait, initiatum Sacris, poſt matrimonium contractum, ante conſummationem non teneri Religionem ingredi, ſed vel ingredi, vel conſummare: mortua autem vxore, vel adulterante, votum reuiuiſcit, & obligatio illud adimplendi; Coninch. *diſp.* 34. *num.* 54. Pontius *num.* 15. Palaus §. 8. *num.* 2. Leander *quaſt.* 70. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 8.

90. Quæres: An coniux poſſit irritare votum caſtitatis, ſeu non petendi debitum factum ab altero coniuge. Reſp. affirmatiuè, quia tale votum ſibi præiudicat, & nocet domeſticæ gubernationi, quod verum eſt, non ſolùm quando tale votum factum eſt ab vxore, ſinè licentia viri, ſed etiam quando factum eſt cum illius licentia. Ratio eſt, quia per hoc, quòd vir concedat vxori licentiã vouendi caſtitatem, non auſert à ſe poteſtatem, quam habet irritandi validè omnia eius vota, peccabit tamen, irritando ſinè cauſa, mortalitèr, aut venialiter pro diuerſitate opinionum, de quibus dicemus ſuo loco in materia de voto, & docent Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 110. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 40. *num.* 17., & *lib.* 4. *in decal. cap.* 34 *num.* 3., &, alijs relatis, Leander *tract.* 1. *de matrim. diſp.* 16. *q.* 130. Similiter poteſt vxor irritare votum caſtitatis, & non petendi factum à marito, quia in hoc vir, & vxor ſunt æquales, & ex tali voto graue ſequitur præiudicium vxori, quæ ſemper deberet petere, quod eſt contra naturalem mulierum verecundiam, ita, pluribus citatis, Sanchez *diſp.* 41. *num* 7. Palaus *diſp.* 2. *de voto punct.* 6. *num.* 10. Leander *quaſt.* 141.

91. At quid ſi ambo coniuges mutuo conſenſu vouerunt caſtitatem, poſſuntne ad inuicem ſibi vota irritare? Negat Leander *q.* 131., qui docet, nec licitè, nec validè poſſe ſibi inuicem tale votum irritare, quia per tale votum abdicarunt à ſe poteſtatem irritandi tale votum, affirmat cum Præpoſito Diana *d. reſol.* 110., quia per talem licentiam ſibi inuicem datam non abdicarunt ſibi poteſtatem irritandi, ſed ſolùm non petendi licitè, & ſinè iuſta cauſa, vt fuſiùs dicetur ſuo loco

DVBIVM XIII.

An Coniux teneatur reddere debitum illicitè petenti.

92. EX duplici capite copula poteſt eſſe illicita petenti; Primo, ratione alicuius circumſtantiæ ſe tenentis ex parte perſonæ petentis, vt ſi eſſet voto caſtitatis adſtrictus, ſi prauo fine petat, vel ſi contraxit impedimentum affinitatis cum vxore per copulam habitam cum conſanguinea vxoris in primo, & ſecundo gradu, aut contraxit cognationem ſpiritualem, ſi iſta impedit vſum matrimonij, vel ſi adulterium commiſit, quo caſu priuatur iure petendi: Secundo poteſt eſſe illicita ratione alicuius circumſtantiæ ſe tenentis ex parte actus, & afficientis actionem prout hic, & nunc exercetur; & pendet ab vtroque coniuge, vt ſi debitum petet in Eccleſia, in loco publico, ſi modo indebito, cum periculo abortus, aut impediendi generationem. Nonnulli generaliter aſſerunt, pecca-

peccare mortaliter coniugem, qui debitum reddit illicitè petenti, quia cooperatur peccato illius, ita Vgolin. *de Sacram. tract. de Matrim. cap.* 10. *num.* 2, & Gulielmus Rubionus *in* 4. *diſt.* 32. *q.* 2. *q.* 2. *art.* 2 *concl.* 2. Alij diſtinguentes dicunt, mortaliter peccare, qui debitum reddit, quando copula eſt illicita lethaliter propter circumſtantiam ſe tenentem ex parte actus; ſecus verò ſi petitio debiti ſit mala tantùm ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte perſonæ, ita Petrus Soto *ſect.* 16. *de Matrim. in fine*. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 6. *num.* 16. Bonacina *q.* 4. *punct.* 3. Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 4. cum quibus.

93. Reſp. Non poſſe coniugem debitum reddere illicitè petenti propter circumſtantiam ſe tenentem ex parte actus, ſecus ſi petitio ſit mala ſolùm ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte perſonæ. Ratio eſt, quia circumſtantia mala ſe tenens ex parte actus, ita inficit actum, vt à nullo poſſit cũ tali circumſtantia fieri; ergo non ſolùm peccat, qui cũ tali circumſtantia petit, ſed etiã, qui cum illa debitum reddit, peccat, inquam, lethalitèr, aut venialiter, prout circumſtantia eſt mortaliter, aut venialiter mala: hoc modo illicita eſt copula, ſiuè petita, ſiue reddita in loco ſacro, aut in loco publico, quia illa repugnat ſanctitati loci, iſta aduerſatur honeſtati naturali; ſimilitèr illicita eſt redditio cum periculo abortus, vtpotè quæ ſit in damnum Tertij, niſi magna neceſſitas, aut iuſta cauſa excuſet, iuxta ſuperiùs dicta.

94 Poteſt tamen coniux innocens debitum reddere, quando petitio eſt illicita, non propter circumſtantiam actus, ſed ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte perſonæ. Ratio eſt, quia propter vitium perſonæ, coniux innocens non priuatur iure petendi, cum peccatum alterius non debeat ipſi præiudicare; ergo ſi poteſt petere, poterit etiam reddere, nec reddendo dicitur cooperari peccato alterius, quia dat operam rei licitæ ex parte actus, ad quem habet ius; ergo non peccat reddendo, ita cum Sanchez, Layman, & Palao docent Diana *part.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 32. Ant. à Spiritu S. *num.* 652. Bonacina, & alij.

95. Maior difficultas eſt, an coniux innocens non ſolùm poſſit, ſed etiam teneatur in eo caſu debitum reddere petenti. Reſp. teneri, quando vitium perſonale ſolùm reddat illicitam petitionem, non verò priuat iure petendi; ſic ſi adſtrictus voto caſtitatis, aut malo fine petat, tenetur coniux innocens debitum reddere, quia per tale votum obligatur reſpectu Dei ad obſeruandam caſtitatem, & ad non petendum; non autem amiſit ius petendi, ac proinde coniux innocens, ſi negaret, faceret contra ius alterius, & peccaret, ea ratione, qua peccat Depoſitarius, qui negat Petro pecunias depoſitas, quando illas petit, vt luxurioſè viuat; ſecus dicendum, ſi petens non habeat ius petendi, quia illud amiſit per adulterium, aut per contractam affinitatem; tunc enim cum petens ſit priuatus iure petendi, alter non tenetur reddere, & negando debitum nullam ei facit iniuriam; poteſt tamen reddere, ſi vult, imò & petere, cum innocens non ſit priuatus iure petendi, dat operam rei licitæ ex parte actus, & ſic cooperari non dicitur peccato alterius, ita Sanchez *num.* 7. Bonacina *num.* 3. Auerſa *q.* 21. *ſect.* 7. Ant. *num.* 653. Coninch. *diſp.* 34. *dub* 4. *num.* 28., & 31.

96. Dices: Depoſitarius non tenetur, nec poteſt reddere gladium deponenti, ſi illum petat ad occidendum Paulum, & reddendo fit reus homicidij; ergo coniux non tenetur, nec poteſt debitum reddere illicitè petenti, quia cooperatur peccato illius. Deinde, bonum ſpirituale præponderat bono corporali, ſed coniux non poteſt, nec debet reddere debitum petenti, quando imminet illi damnum corporale; ergo nec quando imminet damnum ſpirituale, ſeu peccatum. Reſp. ad primum, negando conſequentiam, quia Depoſitarius, reddendo gladium petenti, facit iniuriam Paulo, qui eſſet occidendus; qui autem reddit debitum illicitè petenti nulli facit iniuriam, quin potiùs negando faceret iniuriam petenti, quando illicitè petit, ob ſolam circumſtantiam perſonæ. Ad ſecundum, nego pariter conſequentiam, quia petens cum graui periculo ſalutis, & damno corporali, non habet ius petendi, cum non ſit dominus ſuæ ſalutis, & corporis; & ſic alter negando non facit illi iniuriam, at in animam, quam Deus poſuit in manu conſilij ſui, habet dominium morale, & retinet ius petendi, cum illius præiudicio, & indè non poteſt alter negare debitum petenti, cum damno ſpirituali ſuæ Animæ, cuius habet dominium morale, quamuis non poſſit reddere cum periculo grauis damni corporalis, vt cum Sanchez tradit Bonacina *num.* 3.

DVBIVM XIV.

De Cauſis excuſantibus à redditione debiti.

97. EXcuſatur coniux à redditione debiti, quando habet iuſtam, & rationabilem cauſam illud negandi, nam obligatio iuſtitiæ non videtur eſſe tam ſtricta, quin, occurrente rationabili cauſa, liceat ſolutionem negare, vel ſaltem differre, vt patet in alijs debitis iuſtitiæ commutatiuæ: huiuſmodi autem cauſæ excuſantes plures ſunt; prima eſt, quando imminet graue periculum vitæ, aut notabile ſalutis detrimentum, quia ſecundùm ordinem charitatis quiſque tenetur magìs diligere propriam incolumitatem, quàm iſtud debitum reddere, ergo non tenetur, nec poteſt licitè reddere cum graui detrimento ſalutis corporalis, quod verum eſt, etiamſi exigenti immineat periculum incontinentiæ, quia non tenetur cum tanto detri-

mento impedire peccatum alterius, quia alter poteſt, ſi velit, à peccato abſtinere, & alijs remedijs ſibi conſulere, nec vrget obligatio reddendi, quæ intelligitur, ſalua incolumitate perſonæ. Si autem leuis eſſet infirmitas, & leue detrimentum non excuſatur, nam in alijs obligationibus iuſtitiæ tenetur debitor ſatisfacere, etiam cum aliquo ſuo detrimento, vt docent Auerſa *q.* 21. *ſect.* 7. Bonacina *q.* 4. *punct* 1. *num* 4. Ant. *num.* 645. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 24 *num.* 11.

98. Hinc ſequitur, coniugem ſebri laborantem non teneri, nec poſſe debitum reddere propter graue nocumentum, quod indè ſibi eueniт, benè tamen ſi ſolùm habeat dolorem capitis, aut dentis, quia non cenſetur graue detrimentum; ſequitur etiam excuſari, regulariter loquendo, à reddendo ſtatim poſt prandium, quia iudicio medicorum copula tali tempore habita ſolet eſſe nociua, vt cum Sanchez notat Bonacina *num* 6.; ſi autem ceſſaret nocumentum, non excuſaretur, in quo ſtandum eſt iudicio medicorum, cum pro diuerſitate temperamenti, & complexionis poſſit aliquibus afferre notabile damnum, & alijs leue. Sequitur tertiò, excuſari quando alter coniux immoderatè, & nimis frequenter debitum petit, nam hoc repugnat etiam valetudini, vt paſſim tradunt Doctores.

99 Sequitur 4. Coniugem ſanum non teneri debitum reddere leproſo, morbo gallico, aut alio contagioſo infecto, quando ex iudicio medicorum adeſt periculum contagionis, quia non debet cum tanto incommodo ſui alterius petitioni ſatisfacere, nam coniux tradit poteſtatem ſui corporis, ad vſum coniugalem, ſalua eius incolumitate; ſi ergo immineat periculum contagionis liberatur ab obligatione reddendi, per Textum in cap. 1. de coniugio Leproſorum, quod maximè verum eſt, ſi à principio morbus non erat cognitus; ſi enim ab initio fuiſſet cognitus, & ſcienter contractum eſſet matrimonium cum tali morbo laborante, teneretur reddere, quia ſic contrahens ceſſit iuri ſuo, & ſcienter ad hoc ſe obligauit, ſic Bonacina *num.* 8. Ant. *num.* 645. Sanchez *diſp.* 24. *num* 17. Coninch. *diſp.* 34. *num.* 221. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 12., qui conſequenter aiunt, coniugem ſanum, quamuis non teneatur, poſſe tamen reddere in primo caſu cum periculo morbum contrahendi, per Textum in cap. 2. de coniug. leproſor., quia regulariter huiuſmodi morbus non eſt lethiferus, nec tendit ad mortem, quod maximè verum eſt, ſi reddat pro vitando periculo incontinentiæ, & fouendo mutuo amore, & ne grauiſſimum fiat onus matrimonij.

100. At meliùs dicendum eſt, poſſe coniugem ſanum debitum reddere morbo laboranti, quando iudicio medicorum, attenta qualitate morbi, & complexionis, non imminet periculum infectionis, aut illa non ſit graue nocumentum allatura, ſecus ſi ſit graue damnum allatura, quia coniux ſanus non poteſt cedere obligationi, quam habet conſeruandi propriam ſalutem, illamque præſerendi liberorum propagationi, vt docent Palaus *diſp.* 3. *p.* 4. §. 10. *num.* 4., & cum alijs à ſe allatis Leander *diſp.* 25. *q.* 51., quamuis immineat periculum incontinentiæ in alio coniuge: quia ille non eſt in extrema neceſſitate ſpirituali, cui debeas ſuccurrere cum detrimento ſalutis corporalis, nam poteſt patiens periculum adhibere alia media ſpiritualia ad ſuperandum periculum, vt cum Layman, Pontio, Coninch., & alijs notat Palaus. Si ſolùm immineat periculum infectionis in prole naſcitura, non ceſsat obligatio reddendi, quia meliùs eſt, prolem naſci cum huiuſmodi infectione, quàm nullo modo naſci, ſic Bonacina *num.* 9. Ant. *num.* 645. Leander *q.* 53. excuſatur etiam à reddendo coniux ſanus, quamuis ceſſet periculum infectionis, ſi nimium concipiat horrorem erga alium coniugem leproſum, Sanchez, Pontius, Villalob., & alij, quos ſequitur Leander *q.* 52.

101. Quæres: An poſſit coniux negare debitum petenti, ne filij multiplicentur. Reſp. non poſse ex hoc ſolùm titulo negare debitum, quia matrimonium cum de ſe ordinetur ad procreationem filiorum, illorum multiplicatio non poteſt eſſe cauſa ſufficiens ad negandum debitum, quare peccaret lethaliter coniux, ſi ex hoc ſolum titulo debitum negaret; poſſunt tamen de communi conſenſu à copula abſtinere, citra periculum incontinentiæ, ne multiplicentur filij, maximè ſi illos non poſsint commodè alere iuxta ſuum ſtatum. Quòd ſi coniuges ſint pauperes, & inhabiles ad ſuſtentationem numeroſæ prolis, non tenetur coniux, etiam requiſitus, reddere debitum, quia non debet obligari cum tanto grauamine, & incommodo ad alendos filios; ſicut enim moralis impoſsibilitas, & magna difficultas excuſat à ſolutione aliorum debitorum, ita magna difficultas, & incommoditas in alendis filijs eſt cauſa ſufficiens à redditione debiti coniugalis, dummodo nullum ſit periculum incontinentiæ, Bonacina *num.* 13. Auerſa *q.* 21. *ſect* 7. Sanchez *diſp* 25. *num.* 3. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol* 213. addens, validum eſſe pactum factum in contractu coniugali abſtinendi à copula, ne multiplicentur filij, dummodo abſit periculum incontinentiæ, idem habet *part.* 9. *tract.* 7. *reſol* 3.

102. Quæres 2. An peccet fœmina negando debitum petenti, quia ſolet in partu edere filios mortuos. Reſp. negatiuè, quia coniux non tenetur reddere debitum cum probabili periculo vitæ, & fœmina ex morte filiorum in ventre ſubit probabile periculum vitæ, & indè cum tanto periculo non tenetur reddere, ſed negare poteſt; poteſt tamen petere, & reddere, ſi vult ad vitandum graue periculum incontinentiæ, nam eligit minus malum ad euitandum maius, Ant. *num.* 650 Bonacina *num.* 14.

num. 14., & apud ipſum Sanchez, Rodriquez, Reginaldus, & alij.

DVBIVM XV.

Qualiter tactus turpes, & delectationes liceant coniugibus.

103. Conueniunt omnes, tactus partium honeſtarum, vel ſecretarum, ſeu inhoneſtarum, aſpectus earum, amplexus, oſcula, & amatoria verba licita eſse coniugibus citra periculum pollutionis, ſi fiant, vel ad ſe præparandos ad copulam, vel ad vitandam incontinentiam, vel ad oſtendenda legitima amoris ſigna, amoremque mutuum ſouendum; ſi enim fiant ob ſolam captandam veneream delectationem, erunt peccatum veniale, ſicut dicitur de copula, quæ eſt venialitèr mala, ſi fiat ob ſolam carnalem delectationem. Ratio eſt, quia matrimonium ſicut licitam reddit copulam inter coniuges, ita ea omnia, quæ ex natura ſua, ſiuè implicitè, ſiuè explicitè ad illam ordinantur; ſecus coniuges expoſiti eſsent pluribus periculis peccandi ratione ſocietatis, quam habent, nec ſemper poſſint vacare copulæ, ſic Bonacina *q.* 4. *punct.* 8. *num.* 12. Auerſa *quæſt.* 21. *ſect.* 8. Ant. *diſp.* 9. *ſect.* 12. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 45. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 225. Henriq. *lib.* 11. *cap* 16. *num.* 7.

104. Difficultas eſt, an huiuſmodi tactus, amplexus, & oſcula liceant coniugibus cum periculo pollutionis præuiſæ in petente, vel reddente, ſi fiant ad fouendum mutuum amorem. Affirmant plures, licitas eſſe coniugibus tales actiones, etiam cum periculo pollutionis præuiſæ, dummodo iſta non intendatur, nec complacentia de illa habeatur, nam in petente adeſt iuſta cauſa tales actiones faciendi, ad fouendum ſcilicet mutuum amorem, & pollutio, quæ indè ſequitur, & præuidetur ſecutura non eſt ipſi voluntaria, & per conſequens, nec peccaminoſa; nec peccat alter tales actus permittens, quia dat operam rei licitæ, ad quam obligatur ex iure alterius, & mouetur ex ſufficienti cauſa, vt ſatisfaciat petitioni alterius; pollutio autem, quæ præter intentionem ſequitur ex actu licito, & honeſto, non eſt peccaminoſa. Excipiuntur tamen nonnulli tactus valdè impudici, & qui de ſe ad pollutionem tendunt, quaſi pollutio inchoata, vt eſset digitos immittere in vas naturale mulieris, ibique perſiſtere, quaſi copulam digitis exercendo, ita Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 45. *num* 33. Ant. *num.* 656. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *part.* 1. *cap* 9. *num.* 356. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 218. Zanardus *part.* 1. *tract. de matrim. cap.* 21. *quæſt.* 27. Trullench. *praxi Sacram. lib* 7. *cap.* 11. *dub.* 12.

105. Communis tamen, & vera ſententia docet, tales actiones cum periculo pollutionis præuiſæ peccatum eſſe mortale, tam in reddente, quàm in petente, niſi eſſent in loco, puta in lecto, vbi ſtatim poſſent habere copulam, quia tunc illi actus impudici eſſent præparatio ad legitimam copulam, quæ licita eſt coniugibus; extra hunc caſum eſſent peccatum mortale, quia tales actus cum de ſe inducant ad pollutionem, quando iſta præuidetur ſecutura, non poteſt dici inuoluntaria, ſed eſt voluntaria in cauſa, nec coniux dat operam rei licitæ, ſiuè petendo, ſiue reddendo, quia cum tali præuiſione non ſunt liciti, nec petenti, nec reddenti, nec habent ius ad illos, Palaus *diſp.* 3. *de matrim. punct.* 4. §. 2. *num.* 2. Auerſa *ſect.* 8. Henriquez *num* 6. Diana *part.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 31. vbi adducit Præpoſit. 3. *p. q.* 6. *dub.* 26. *num.* 187.

106. Quæres 1. An peccet mortaliter vir, qui immittit pudenda in os coniugis. Videtur non eſſe peccatum, quia non eſt niſi oſcula pudendorum, quæ non eſſe peccata mortalia docent Zanardus, Filliuc., & alij apud Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 225. Sed hæc opinio eſt mera turpitudo, vndè dicendum eſt, eſſe peccatum mortale, quia immiſſio pudendi in os fœminæ non eſt ſimplex oſculum pudendorum, ſed inaudita ſpecies luxuriæ, & inceptio alterius copulæ innaturalis, & ideò peccatum mortale neceſſariò in confeſſione explicandum, vt docent Facundez *lib.* 6. *in decalog. cap.* 3. *num.* 19. Diana *part.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 7. Ant. *diſp.* 8. *de pœnit. num.* 450.

107. Quæres 2. An peccet mortaliter coniux, qui in abſentia alterius ſe ipſum libidinosè, ac turpiter tangit; ſi enim hoc faceret, præſente alio coniuge, in ordine ad habendam copulam, nullum eſſet peccatum; ſi autem hoc faciat alio abſente, quando copula haberi non poteſt, adhuc non eſſe peccatum mortale, docent Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 44. *num.* 16 Gaſpar Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 10. *num.* 47. Ochagauia *de matrim. q.* 12. *num.* 9. *in fine* Palaus *punct.* 4. §. 2. *num.* 5. quia illi tactus natura ſua ordinantur ad copulam coniugalem, à qua non poſſunt præſcindere, quamuis copula non intendatur, ſed ſit impoſſibilis ob abſentiam alterius coniugis, nec ex vllo capite probatur, quòd iſti actus debeant eſſe cum coniuge, ſed ſatis eſt, ad vitandum mortale, ſi ſint actus coniugis, id eſt actualiter coniugati, vt etiam, probabile dicit Tambur. *lib.* 7. *in decal. cap.* 3. §. 5. *num.* 45.

108. Verùm probabilius eſt, tales actus eſſe illicitos & peccaminoſos in abſentia alterius coniugis, ſicut inter ſolutos, quia huiuſmodi actus per ſe tendunt ad pollutionem, ſeu ſeminis deciſionem, quæ non eſt licita coniugibus, niſi in congreſſu maritali; ſi ergo talis congreſſus ſit impoſſibilis propter abſentiam alterius coniugis, erit illicita ſeminis deciſio, & per conſequens erunt peccaminoſi actus de ſe tendentes ad talem deciſionem, ſicut propter eamdem rationem ſunt illiciti, & peccaminoſi in ſolutis, Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 137.

qui

qui *part.* 3. *tract.* 4. *reſol* 115. pro eadem citat Monteſinum, Ioan. de la Crux, Salas, Vaſquez, & Sancium, Auerſa *ſect.* 8. Ant. *num.* 660., & apud ipſum Dicaſtill. *diſp.* 9. *num* 189.

109. Quæres 3. An tactus, & oſcula liceant coniugibus, qui copulam habere non poſſunt, vel ob impotentiam, affinitatem, cognationem ſpiritualem ſuperuenientem matrimonio iam contracto, vel ob votum caſtitatis, quod vterque, vel alter eorum emiſit; cum enim iſti actus per ſe ordinentur ad copulam, ſi iſta haberi non poteſt, nec etiam illi actus erunt liciti.

110. Reſp. tales actus eſſe licitos, quando impotentia ad copulam prouenit ab aliquo impedimento extrinſeco, non tollente ius ad illam, quia dum coniux retinet ius ad copulam, retinet etiam ius ad tales actus ordinatos ad copulam; indè, qui ex infirmitate, debilitate fit impotens, non priuatur iure habendi alios actus ſibi poſsibiles, citra tamen periculum pollutionis; ſi autem impedimentum auferat ius ad copulam, reddit etiam tales actus illicitos: ſic dubius de valore matrimonij, inceſtuoſus, qui contraxit affinitatem cum propria vxore, ſicut non poteſt petere copulam, ita nec poteſt petere tales actus, benè tamen poteſt vtrumque reddere coniugi petenti, qui nec dubitat, nec contraxit affinitatem. S. vterque, vel alter eorum vouit integram caſtitatem, nec poteſt habere tales actus; ſecus ſi ſolùm vouit, non petere debitum, non verò abſtinere à tactibus, poterit illos habere, quia votum non obligat vltra intentionem vouentis; voto ligatus ſicut poteſt reddere debitum, ita poterit reddere tales actus legitimè petenti, ſic Auerſa *q* 21. *ſect.* 8. Thomas Tambur. *lib.* 7. *in decal. cap.* 3. §. 5. *num* 43.

111. Quæres 4. An licitum ſit coniugibus moroſè delectari de copula habita, vel habenda, quando propter abſentiam alterius, vel aliud impedimentum illam habere non poſſunt. Negant plures, volentes, talem delectationem ſenſualem in appetitu ſenſitiuo eſſe peccatum mortale. Ratio eſt, quia talis delectatio cum alteratione carnis eſt quaſi inchoatio pollutionis, quæ non eſt licita coniugibus, niſi in congreſſu maritali; ſi ergo talis congreſſus haberi non poſſit ob abſentiam alterius coniugis, non erit licita talis delectatio ſenſualis, ſicut de tactibus coniugis habitis cum ſe ipſo in abſentia alterius diximus quæſito 2., tum quia vidua peccat lethalitèr, ſi moroſè, & ſenſualiter delectetur de copula habita tempore matrimonij, & ſponſa, ſi delectetur de copula habenda tempore futuri matrimonij; ergo etiam coniugatus, ſi moroſè, & ſenſualiter delectetur de copula habita, vel habenda in abſentia alterius coniugis, quia videtur de omnibus illis eadem ratio, cum ſpecificentur à copula maritali habita, ſeu habenda tempore matrimonij, Nauar. *in ſum. cap.* 16. *num.* 10. Sylueſter verbo *delectatio q.* 2. Lopez *part.* 1. *inſtruct. cap.* 75. Corbuda *lib.* 1 *quæſtionarij q.* 23. *dub.* 2. Ponrius *lib.* 10. *cap.* 16 §. 2.

112. Reſp. Non peccare mortaliter coniugem, qui taliter delectatur in abſentia alterius coniugis de copula habita, vel habenda, ſiuè delectatio ſit in voluntate, ſiuè in appetitu ſenſitiuo. Ratio eſt, quia delectatio ſpecificatur ab obiecto, & talis eſt delectatio, quale eſt obiectum, ſed obiectum talis delectationis eſt copula, quæ licita eſt coniugatis; ergo etiam licita eſt delectatio de copula cogitata, vt præſenti. Nec obſtat, quòd, ſtante abſenria alterius coniugis, non poſſint copulam habere, nam hoc eſt per accidens, nec vitiat delectationem de tali copula; ſicut enim omnes admittunt, poſſe coniuges ſinè peccato mortali habere tactus, & oſcula, de illiſque delectari, ſinè intentione habendi copulam, dummodo abſit periculum pollutionis, ita etiam poterunt ſinè peccato delectari de copula cogitata ſinè intentione, & ſinè facultate illam habendi, quod verum exiſtimant Vaſquez, & Sanchez, etiamſi interueniat commotio carnis citra periculum pollutionis, eritque ſolùm veniale peccatum, ſi intemperanter, & nimiùm delectentur propter aliquam inordinationem, Bonacina *punct.* 8. *num.* 12. Ant *num.* 661. Palaus *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 10. §. 1. *num.* 12. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 44. *num.* 3. Vaſquez 1. 2. *q.* 74. *diſp.* 113. *cap.* 1. Auerſa *q* 21 *ſect* 8., & plures referens Dian. *part.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 200., *&* 224. Layman *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 6. *num.* 14.

113. Ad rationes oppoſitas dicendum eſt, talem delectationem eſſe initium remotum pollutionis ordinatæ ad copulam coniugalem, quæ quia tunc per accidens eſt impoſſibilis, caueri debet, ne illa ſequatur, & ideò diximus, licere coniugibus delectationem citra periculum pollutionis ea ratione, qua ſinè tali periculo illis conceduntur tactus, & oſcula, etiamſi tunc non poſſint, aut nolint habere copulam: Nec valet eadem ratio de tactibus alterius coniugis habitis cum ſe ipſo, nam iſti non reſpiciunt copulam habendam cum alio coniuge, ſed ſimplicem pollutionem ſpectantem ad peccatum mollitiei; nec coniux dominium habet ſui corporis, vt poſſit ex illo delectationem ſumere; bene tamen poteſt delectari de copula habita, vel habenda cum alio coniuge, cum illa ſit ſibi licita. Vidua poteſt quidem gaudere de copula habita tempore matrimonij, illamque approbare, non autem de illa ſenſibiliter delectari, quia de præſenti, ſicut licitè non poteſt habere copulam, ita nec de illa ſenſibiliter delectari, tamquam præſenti. Idem valet de Sponſa reſpectu copulæ habendæ tempore matrimonij, quam poteſt deſiderare, non tamen de illa hìc & nunc ſenſibiliter delectari, tamquam præſenti, ſicut poſſunt coniuges, quibus cum de præſenti licita ſit copula coniugalis, ita poſſunt illam, vt præſentem apprehendere, & de illa

ſenti-

ſenſibiliter delectari citra periculum pollutionis.

114. Quæres 5. An ſponſis de futuro liceant oſcula, tactus & amplexus. Communis Sententia negat; licere tactus inhoneſtos in partibus impudicis, & occultis, quia proximè accedunt, & inuitant ad copulam, quæ cum ſponſis de futuro vt illicita, ita reddit mortaliter peccaminoſos tales actus. Sed concedit, licere tactus alioquin honeſtos, amplexus, & oſcula, citra tamen periculum pollutionis, quæ quidem erunt peccatum veniale, ſi fiant ob ſolam delectationem captandam; & ſinè omni culpa, ſi fiant in ſignum amoris, & beneuolentiæ, iuxta morem conſuetum. Ratio eſt, quia ſicut matrimonium facit copulam licitam, ita ſponſalia, quæ ſunt inchoatio quædam matrimonij, licitos faciunt tales actus, qui ſunt quædam inchoatio copulæ; dummodo tamen ſponſalia ſint abſoluta, & non tantùm conditionata, quia tunc, ſicut pendenre conditione, nondum exiſtunt ſponſalia, ita nondum licent tales actus, Sanchez *lib. 9. diſp. 46. q. 4.* Auerſa *q. 21. ſect.* 8. Tolet *lib. 5. cap. 14. num* 4. Azor. *3. p lib. 3. cap. 25. q. 3* Diana *part. 2. tract. 17. reſol. 6., & part. 4. tract. 4. reſol.* 131 vbi pro eadem affert Ochagauiam, Syluium, & Villalobum.

115. Alij tamen volunt, huiuſmodi tactus, & oſcula eſſe peccatum mortale, ſi fiant ad captandam veneream delectationem indè conſurgentem, quia, cum nondum exiſtat matrimonium, non poteſt venerea delectatio ex huiuſmodi actionibus conſurgens à culpa lethali excuſari; nec ſufficiunt ſponſalia, quamuis ſint inchoatio futuri matrimonij, quia inchoatio contractus non transfert dominium, & vſum rei, ſic tenent Henriq. *lib. 11. cap. 19. num.* 4. Leſſius *lib. 4. de iuſt. cap. 3. dub. 1. comitol. lib. 4. reſpons. moral. q.* 20. *num.* 4. Gaſpar Hurtado *de Matrim. diſp. 10. diff. 10. n.* 48., & tutius ac probabilius vocat Bonacina *q. 4. punct. 9. num.* 6. & hanc puto in praxi eſſe conſulendam; excuſari tamen poterunt à lethali, ſi fiant in ſignum amoris, & beneuolentiæ iuxta conſuetudinem patriæ, & ad vitandam inurbanitatem.

CAPVT XX.

DE DIVORTIO, ET SEPARATIONE CONIVGVM.

DVBIVM I.

An, & qualiter Adulterium ſit ſufficiens cauſa Diuortij.

1. DIuortium eſt legitima viri ab vxore ſeparatio, & tripliciter accipi poteſt. Primò pro ſeparatione, quoad torum: ſecundò pro ſeparatione quoad torum, & habitationem; integro tamen permanente vinculo coniugali: tertiò pro totali ſeparatione, & diſſolutione matrimonij, etiam quoad vinculum, adeò vt liberum ſit ad alias nuptias conuolare. De totali ſeparatione, & diſſolutione matrimonij quoad vinculum qualiter liceat, vel non, dictum eſt ſupra *cap.* 4. circa naturam, & indiſſolubilitatem matrimonij; de ſeparatione quoad torum, & copulam coniugalem dictum eſt *cap. præcedenti*; vndè ſumitur in præſenti Diuortium pro ſeparatione quoad torum, & habitationem, manente vinculo matrimonij, quæ quidem ſeparatio poteſt eſſe perpetua, vel ad tempus, licèt magìs propriè Diuortium ſumatur pro ſeparatione perpetua.

2. Licitum aliquando eſſe Diuortium, & ſeparationem viri ab vxore, facilè conſtat ex Trident. ſeſſ. 24. can. 8. de matrim. *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſeparationem inter coniuges, quoad torum, ſeu quoad cohabitationem ad certum, incertum ve tempus fieri poſſe decernit, anathema ſit*; ex quo patet, ob varias cauſas fieri poſse Diuortium, quarum præcipua eſt adulterium alterius coniugis, quod eſt ſufficiens, vt innocens poſſit etiam à nolente diuertere, & ſeparari, cap. *ſignificaſti* cap. *Gaudemus* cap. *ex. litteris* de diuortijs; colligitur ex Euangel. Matth. cap 5. & 19. *Omnis qui dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa* &c., & ex 1. Corinth. 7. *præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere, quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari*; vbi ſupponit Apoſtolus, vxorem ex legitima cauſa poſſe à viro diſcedere, remanente vinculo indiſſolubili; idque etiam habetur ex natura matrimonij, ſecundùm quam coniuges tenentur ſibi ſeruare fidem quoad torum, & habitationem; ſi ergo vnus eorum non ſeruet fidem, adulterando, nec alter innocens tenetur eam ſeruare; ſiquidem frangenti fidem fides ſeruanda non eſt, cap. *Peruenit.* 2. de iure iuranda. idque; intelligitur, non ſolùm de viro

quòd

Digitized by Google

quòd poſſit diſcedere ab vxore propter illius adulterium, ſed etiam de vxore, quòd poſſit diſcedere à viro adulterante, nam vterque datam fidem violat per adulterium, conſtat ex cap. *fin.* 32. *q.* 5. cap. *Placuit* 32. *q.* 7., & docent communiter Doctores apud Leandrum *diſp.* 26. *quæſt.* 3. & Auerſam *q.* 23. *ſect.* 1.

3 Nomine adulterij, ratione cuius poteſt innocens recedere, & diuortium facere, intelligunt plerique ſolùm copulam naturalem conſummatam per ſeminis effuſionem cum alio viro, vel fœmina, quia illa ſola copula præbet ius diuortij, per quam poteſt proles generari cum perſona diuerſa ab illa, cui fidem dedit, & etiam ſolùm per illam coniux propriè carnem ſuam diuidit cum altera, & poteſt in domum, & familiam adulterinam prolem inducere. Pollutio, Sodomia, Beſtialitas, & alia peccata contra fidem matrimonij, etiam exteriùs conſummata cum perſona diuerſa, non præbent in hac ſententia cauſam ſufficientem Diuortij, quia non adeſt habilitas ad generandum, nec per talia peccata coniux fit vna caro cum alia perſona diuerſa ab illa, cui fidem dedit, quæ quidem ſententia probabilis eſt, eamque tuentur Auerſa *q.* 23. *ſect.* 1. Palatius *in* 4. *diſt.* 27. *diſp.* 3 Pontius *lib* 9. *cap* 17 *n.* 5. Leander *diſp.* 26. *quæſt.* 11., & probabile dicit Filliuc. *tract.* 10 *p* 1. *cap.* 10. *num* 366.

4. Communior tamen, & probabilior ſententia nomine adulterij intelligit non ſolùm copulam naturalem cum alio viro, vel fœmina, cum ſeminis effuſione intra vas naturale, ſed omnes ſpecies luxuriæ, in quibus coniux diuidit ſuam carnem cum alio, quæ diuiſio fit non ſolùm in concubitu naturali cum alia, ſed etiam in concubitu contra naturam, indè propter copulam ſodomiticam conſummatam, ſiuè actiuè, ſiuè paſſiuè contingat, ſiuè cum viro, ſiuè cum fęmina diuerſa ab vxore, & propter copulam cum beſtia fieri poteſt diuortium. Ratio eſt, quia matrimonium ordinatur, vt coniuges fiant vna caro, iuxta illud Geneſ. 2. *erunt duo in carne vna*, qui autem carnem ſuam diſtrahit, & commiſcet cum alia, peccat contra fidem matrimonij, nec eſt illi ſeruanda fides, at per ſodomiam, & beſtialitatem coniux ſe commiſcet cum alia carne; ergo illa ſufficiunt, vt innocens poſſit ſeparari, & diuortium facere, Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 4. *num.* 3. Bonacina *q.* 4. *punct.* 5. *num.* 4 Anr. *diſp.* 10. *num* 665. Filliuc. ſupra *num.* 367. Trullench. *cap.* 12. *dub* 2. *num.* 11. Villalob *p. part. tract.* 10. *diff.* 1. *num.* 3. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 6. §. 1. *num.* 2. Durandus, Ricar., Palud., Sotus, Ledeſma, Roſella, Syluester, & alij, quos affert, & ſequitur Sanchez, & Pontius docet, ab hac communi ſententia in praxi non eſſe recedendum.

5. Propter alia peccata diuerſa ab enumeratis non poteſt Diuortium fieri, & primò non poteſt fieri propter ſodomiam cum propria vxore inuita, quia non diuidit carnem ſuam cum alia, idem valet de quacumque alia pollutione extraordinariò facta cum ipſa; ſi tamen vir admonitus ab vxore, non deſiſteret, tunc poſſet vxor alio titulo facere diuortium, nimirum propter inductionem ad peccatum, & quia non poteſt cohabitare ſinè iniuria creatoris. Non ſufficit concubitus cum fœmina mortua, quia perinde eſt, ac ſi eſset cum ſtatua, vt notat Bonacina *num.* 5. nec concubitus, ſiuè naturalis, ſiuè ſodomiticus, quando non effunditur ſemen intra vas, ſiuè naturale, ſiuè præpoſterum, quia non diuiditur caro admixta cum alia carne, Filliuc. *num.* 369. Nec poteſt fieri Diuortium propter deſideria, tactus, oſcula, amplexus, ſiuè facta à muliere cum alio viro, ſiue à viro cum alia muliere, nec per pollutionem, ſiuè facta fuerit adminiculo proprio, ſiue alieno quia in his, & ſimilibus peccatis non diuiditur caro cum alio; vt eum Sanchez docent Filliuc., Bonacina, & alij.

6. Quæres An vir non ſolùm poſſit, ſed etiam teneatur dimittere vxorem permanentem in adulterio. Reſp. per ſe loquendo, non teneri, quia *Matth.* 5., & 19. Chriſtus non præcipit diuortium, ſed permittit; tum quia diuortium eſt inductum in fauorem innocentis, qui ſicut poteſt offenſam dimittere, ita poteſt cedere iuri ſuo. In duplici caſu videtur teneri vxorem dimittere; primò, quando ſpes eſset probabilis, quòd corrigenda eſſet dimiſſione ad tempus, & nulla alia eſset via ita efficax, nam vir eſt caput mulieris, illamque cohibere, & retrahere debet à peccato. Secundò tenetur illam dimittere, quando eam retinendo cenſetur fautor, & protector adulterij vxoris, & erit obligatio grauis, ſi alia ratione non poſſit remouere ſcandalum, Sanchez *lib.* 19. *diſp.* 13. *à num.* 6. Pontius *lib.* 10. *cap.* 17. *num.* 3. Auerſa *q.* 23. *ſect.* 5. Bonacina *q.* 4. *punct.* 5 *num.* 13. Trullench. *lib.* 7. *cap.* 12. *dub.* 3.

7. Verùm quia ſcandalum nullum eſt, quando adulterium eſt occultum, & ſi eſt publicum alijs vijs remoueri poteſt, ſcilicet publica correctione, increpatione, moderata verberatione, & ſtrictiori recluſione. Item, quia correctio ex diuortio non ſolet euenire, quin potiùs timeri poteſt, quòd vxor dimiſſa liberiùs vacet libidini; ideò raro, aut numquam euenit caſus, quòd maritus teneatur vxorem dimittere, & diuortium facere, quod maximè verum eſt, ſi timeantur rixæ, & cædes inter ipſum, & parentes vxoris, vel ſi timet ſibi lapſum incontinentiæ; non enim tenetur cum tanto incommodo vxorem corrigere, & diuortium facere, Filliuc. *num.* 389. Sanchez, Bonacina, & alij: Multò minùs tenetur vxor dimittere virum perſiſtentem in adulterio, quia eius non eſt virum corrigere, & punire, & quia ex hoc non ſolet oriri ſcandalum; omnes enim ſciunt, vxorem eſſe Zelotypam, & non conſen-

Digitized by Google

conſentire adulterij ſui Viri, nec poſſe ipſum cohibere.

DVBIVM II.

In quibus caſibus non poſſit fieri Diuortium propter Adulterium.

8. PLures aſsignantur caſus, in quibus non licet facere Diuortium propter adulterium, & reducuntur ad tria capita: primum eſt paritas, vel cauſa delicti in altero coniuge: ſecundum excuſatio delicti à culpa: tertium reconciliatio, ſeu condonatio iniuriæ. Ex primo capite fieri non poteſt Diuortium, quando vterque coniux adulterium commiſit, quia tunc paria delicta mutua compenſatione tolluntur, vt conſtat ex cap. *ſignificaſti*, & cap. *ex litteris*, de diuortijs cap. *intelleximus*, & cap. *vltimo* de adulterijs, quod verum eſt, etiamſi vnus ſemel, & alter ſæpè adulterando deliquerit, quia iura concedentia delictorum compenſarionem attendunt fractionem fidei, non numerum, ſic Sotus, Angles, Lopez, & alij, quos cirat, & ſequitur Sanchez *lib.* 10. *diſp. 6. num.* 8. Filliuc. *num.* 375. Coninch. *diſp.* 35. *num.* 12. contra Hoſtien., & alios volentes, delicta compenſanda debere eſſe paria in quantitate, & qualitate, adeò vt non poſsit dari compenſario, ſi vnus ſodomiam, & alter adulterium, ſeu beſtialitatem; ſi vnus ſemel, & alter pluries deliquerit: hoc tamen, vt dixi, non eſt neceſſarium, quia iura attendunt fractionem fidei per delictum ſufficiens ad diuortium, & ſeparationem, non verò ad qualitatem, quantitatem, vel numerum delictorum.

9. Si delictum vnius ſit ſecretum, & delictum alterius ſit publicum, neuter ius habet reclamandi, & petendi diuortium, ſed compenſari debet delictum vnius cum delicto alterius, nam Iura concedunt diuortium contra reum in ſauorem innocentis, at qui eſt adulter, quamuis ſecretò, non eſt innocens in foro conſcientiæ; ergo non poteſt petere diuortium ſed renetur compenſare ſuum adulterium cum delicto alterius, & indè peccaret lethaliter, ſi diuortium peteret, vt cum Sanchez, & alijs notat Leander *diſp.* 26. *queſt* 18. nec item refert, quòd lapſus vnius ſit priùs, quia non habetur ratio prioris, vel poſterioris, ſed iniuriæ illatæ: nec item ſufficit, quòd alter ſit emendatus, quia perſeuerat iniuria, donec ſit condonata.

10. Si poſt lapſum ambo coniuges reconcilientur, tunc neuter poteſt ampliùs petere diuortium, quia reconciliatio facta reduxit matrimonium ad ſuum priſtinum ſtatum, ac ſi nullum ſuiſſet commiſſum adulterium. Si verò poſt reconciliationem alter iterum delinquat, fit reus diuortij, & coniux conſeruans innocentiam poterit perere diuortium, quia non eſt ampliùs habenda rario prioris delicti iam emendati, & condonati, ſed poſterioris, cuius vnus tantùm eſt reus, nec datur compenſatio iniuriæ, cum prior per reconciliarionem ſuerir dimiſsa, Auerſa *quæſt.* 23. *ſect.* 4. Leander *quæſt.* 19., & 20.

11. Quòd ſi non præceſsit reconciliatio, ſed vnus ſit emendatus, & alter perſiſtat in peccato, dubium eſt, an coniux emendatus poſsit petere diuortium: plures negant, quia emendatio non extinguit iniuriam alteri per primum adulterium factam, & ſic quouſque non ſir facta reconciliatio, ſemper datur illius compenſario; nec ſufficit, quòd præcedat admonitio, quia non per hoc fuit extincta iniuria alteri illata, ſic Leander *quæſt.* 21. Pontius *lib. 9. cap.* 17. *fine* Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 3. Petrus de Ledeſma *quæſt.* 62. *art.* 1. *dub.* 2., ſed probabilius eſt, emendatum poſſe recedere, & petere diuortium, ſi, præmiſſa admonirione, alter non vult emendari, ſed perſiſtit in peccato. Ratio eſt, quia admonitio habet vim reconciliationis, quam alter acceptare tenetur; ſi ergo illam non acceptat, ſed poſt admonitionem iterum labatur in peccatum, perinde cenſebitur, ac ſi facta reconciliatione, commiſiſſet adulterium, ſic Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 7. *num.* 4. Auerſa *quæſt.* 23. *ſect.* 4. Filliuc. *num.* 376. Coninch. *diſp* 35. *dub.* 2. *concl.* 6. Bonacina *num.* 15. Henriquez *lib.* 12. *cap.* 5. *fine* Diana *part.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 39.

12. Si vnus coniugum, allegato, & probato adulterio alterius conſortis, obtinuit diuortium, ſi poſtea comperiatur, & ipſe ſuiſſe adulter, dabitur compenſatio, & debebir ram in ſoro externo, quàm in ſoro interno matrimonium reſtaurari, & ſententia diuortij à Iudice lata reſcindi, & coniux dimiſſus reconciliari dimittenti, quod verum exiſtimat Auerſa, etiamſi coniux, qui diuortium petierat, & obtinuerat, mutaſsee interim ſtatum, profitendo in Religione approbata, vel ſuſcipiendo ordinem Sacrum, quia illa profeſsio ſuit ſimpliciter nulla, & irrita, vt ait Sanchez *num.* 10. Idem dicendum, ſi poſt latam ſententiam diuortij coniux priùs innocens labatur in adulterium, nam etiam tunc datur compenſatio iniuriæ, & tenetur conſortem repetere, & ſibi reconciliare, vt colligitur cap. *ex litteris* de diuortijs vbi vir, qui obtinuerat diuortium ab vxore conuicta de adulterio, & poſtea cum alia fœmina ſe immiſcuit, ad illam vxorem redire compellitur, ſic tenent Nauar., Couarr.,

Gregor. Lopez, D. Bonauent., D Antonin., & alij, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 23. Pontius *lib.* 9. *cap.* 20. *num.* 6. dicens, hanc eſſe ſententiam inter iuris Interpretes, & Theologos communiotem, Hurtado *diſp.* 11. *diff* 3. *num.* 11. Auerſa *ſect.* 4. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 6 §. 6. *num.* 11. vbi docer, teneri in conſcientia repetere coniugem dimiſſum, illique reconciliari, & ratio eſt, quia vxor, ſicut ex primo adulterio amiſit ius quæſirum per conttactum matrimonij, quod eſt multò fortius, quàm quæſitum ex ſententia Iudicijs, ita & multò magis maritus per ſubſequens adulterium amittere debet ius quæſitum pet ſententiam, & ſic eogi poteſt ad tecipiendam vxorem dimiſſam, maximè quia cohabitatio matrimonialis fauorabiliot eſt, quàm ſeparatio. Oppoſitum tenent Filliuc., Bonacina, Reginaldus, Sanchez, & alij.

13. Ex eodem capite non poteſt maritus Diuottium petere, ſi vxori cauſam adulterij dederit, ipſam proſtituendo, ſiuè inuitam, ſiuè volentem, vel non prohibendo, & impediendo cum poſſet, cap. *Diſcretionem* de eo, qui cognouit conſang., quia tacitè conſentire videtut; volenti autem, & conſentienti non fit iniuria: vel quia non eſt æquum, vt objiciat vxori adulterium factum cum conſenſu, vel eooperatione ipſius, vt ob eam cauſam illi debitum neget, & à ſe repellat; poteſt tamen diuortium petere, ſi cauſam dedit ſolùm temotam, vxorem è domo eijciendo, vel negando alimenta neceſſaria, ex quo ipſa ſumat occaſionem adulterandi, vt ex communi ſententia Doctorum docet Sanchez *diſp* 5. *num.* 6. niſi fortè eo animo id ſecerit, vt vxot per ſui proſtitutionem ſibi de his prouideret, & deciſum habetur cap. *Significaſti*, & cap. *ex litteris*, de diuortijs vbi non admittitur excuſatio fœminæ adulterantis, eò quòd à vito iniuſtè dimiſſa ſit, & quòd ei neceſſaria non ptouidetit maritus, & rationem affert Gloſſa in vtroque loco, quia nulla ratione debebat fotnicatio committi, quæ ſemper eſt illicita. Idem valet, ſi vir negando debitum vxori, ipſa occaſionem ſumpſerit adultetandi: vel etiamſi ob ſæuitiam vxot ſugiens adulteretur, quia eſt occaſio tanrùm remota, & vxor omnia mala potiùs perpeti debet, quàm fornicari, vt cum Sanchez docet Filliuc. *num.* 371., ita etiam Ant. à Spiritu S. *num.* 670 Bonacina *punct.* 5. *num.* 14., & apud ipſum Henriq., Ledeſma, Coninch., Reginald., Guttierez, & alij.

14. Ex ſecundo capite non poteſt fieri Diuortium, quando vxor probabilitèr credens virum mortuum alij nupſit, cap. *cum per bellicam* 32. *quæſt.* 2. niſi certificata de vita prioris coniugis adhuc voluerit perſiſtere cum ſecundo viro, debitum reddendo, vel quando muliet commiſit adulterium ſolùm materialiter, credens illum, cum quo commiſit adulterium, eſſe ptoprium virum, quia fuit decepta, cap. *in lectum* 34. *quæſt.* 2. quia vbi non eſt cuipa non debet eſſe pœna, vel quando vxor ſuit violenter cognita, cap. *ita* 32. *quæſt.* 5., quia non eſt peccatum niſi voluntarium, & liberum. An verò poſsit fieri Diuortium, quando mulier ex metu graui inducta commiſit adulterium: alij affirmant, eò quòd mortaliter peccauit, cum debuiſset potiùs mori, & ideò meretut pœnam diuortij; alij negant, quia metus grauis, licèt non excuſet à peccato, excuſat tamen qnoad pœnas legales, & ab iniuria matito illata, Doctores pro vtraque parte affett Auerſa *quæſt.* 23. *ſect.* 3.

15. Ex tertio capite non poteſt fieri Diuortium, quando coniux innocens iniuriam, & adultetium alteri condonauit, aut expreſsè per verba, aut racitè per ſigna, nam innocens poteſt cedere iuri ſuo, cap. *cum ſe* 32. *quæſt.* 1. eenſetur tacita condonatio, quando vir ſciens adulterium coniugis adhuc vſus eſt matrimonio, petendo, aut reddendo debitum, vel illam retinet, familiarem ſe exhibendo, cum ea ludendo, ridendo, comedendo, & multò magis amplexus, & oſculando; nam per rales actus aboleri iniuriam docent Doctores communiter apud Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 14. Quòd ſi poſt reconciliationem relabatut, condonatio facta non ſuffragatur; præcedens enim venia non trahitur ad futura delicta, arg. *l. Non alia* §. 1. *ff. de iudicijs*.

16. Quæres: An, facto diuortio, coniux innocens poſſit, ſi velit, teconciliari nocenti, & an iſte teneatur acceptate, & ad cohabitationem redire. Negant, Sotus, Tabiena, Nauat, & alij, quia innocens, dimittendo adulteram, dimiſit ius ſuum, quod in ipſam habebat; remittentibus autem iura ſua non eſt dandus regreſsus, *l. quæritur* 14 §. *Si venditor ff. de Ædilitio edicto*, vel quia ſtandum eſt ſententiæ à Iudice latæ, donec ab eodem Iudice, vel ab alio eius Superiore non rettactetur.

17. Sed multò probabiliùs alij affirmant, quia Diuortium ex cauſa adulrerij, ſolùm in gratiam innocentis conceſſum eſt, & in odium adulteri; quod autem inducitur in fauorem alicuius, non debet in eius odium, & incommodum retorqueri, cap. *quod ob gratiam* 61. *de regul. iuris in* 6. & ſententia non debet prodeſſe reo, contta quem lata eſt, *l. euidenter* 16 *ff. de exceptione rei iudicatæ*. Nec obſtant tationes oppoſitæ, quia pet ſententiam diuortij innocens non renunciauit iuti, quod habebat in altetum, ſed tantùm liberatur à iute, quod alter habebat in ipſum; & licèt ſtandum ſit ſententiæ

latæ

latæ à Iudice; hæc tamen non definiuit, quòd innocens non poſſit cogere delinquentem, ſed quòd non poſſit ab illo cogi, nec parem libertatem vtrique coniugi conceſſit, ſed ſoli innocenti, ex quo ſequitur, quòd adulter non poſſit ad Religionem tranſire, inuito coniuge innocente, niſi is monitus adulteram reſcipiſcentem, & pœnitentem nolit recipere, per Textum in cap. *Gaudemus* 19. de conuerſ. coniugat., & ita cum D. Thoma, & D. Bonauent. tenent Doctores communiter, quos ſequitur Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 10. *num.* 3. Pontius *lib.* 9. *cap.* 19. Bonacina *q.* 4. *p.* 5. *num.* 16. Coninch. *diſp.* 35. *num.* 26. Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 8. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 257. Auerſa *q.* 23. *ſect.* 6. Leander *diſp.* 26. *q.* 27.

18. Quæres 2. An coniux innocens teneatur coniugem dimiſſam pęnitentem, & correctam iterum reaſsumere. Reſp. valde conueniens eſſe, quòd pęnitens reaſsumatur ad priſtinam cohabitationem, quia, vt habetur cap. *Quod autem* 32. *quæſt.* 1. *Quis non intelligat, debere maritum ignoſcere, quod videt ignouiſſe Dominum*, & cap. *ſi vir* de adulter. *Quòd ſi mulier dimiſſa egerit pænitentiam, & voluerit ad virum ſuum reuerti, debet recipere peccatricem*; in rigore tamen non tenetur maritus illam recipere, quia ſeparatio facta fuit ex legitima cauſa, non tantùm ad hunc finem, vt mulier corrigatur, ſed quia facta eſt carnis diuiſio, & propter fidei fractionem, fides ampliùs ei ſeruanda non eſt, vt habetur expreſsè cap. *Admonere* 33. *q.* 2. & cap. *de Benedicto* 12. *q.* 1. alia verò Iura allegata ſolùm loquuntur de conuenientia, & honeſtate, vt omnes Interpretes ibi exponunt.

DVBIVM III.

An ob alias Cauſas poſſit fieri Diuortium

19. ALiæ cauſæ, ob quas licitum eſt Diuortium ſunt hæreſis, periculum peccati, ſæuities, & morbus; & quidem hæreſim eſſe ſufficientem cauſam diuortij, omnes admittunt, quia ſic habetur expreſſè cap. *vlt.* de conuerſ. coniugat. cap. *Quaſinit* cap. *de illa* cap. *Quando* de diuortijs cap. *non ſolum* cap. *Idololatria* 28. *q.* 1. vel quia hæreſis eſt ſpirituale adulterium, vel ob bonum prolis, quæ non educaretur in vero Dei cultu, vel ob periculum animæ, ne catholicus peruertatur ab hæretico, propter quam rationem dictum eſt ab Apoſt. ad Titum 3. *Hæreticum hominem poſt vnam, & ſecundam correptionem deuita*; vel etiam, quia id ſtatutum eſt ab Eccleſia in pœnam hæreſis.

20. Dubium tamen eſt, an hoc Diuortium, & ſeparatio ſit perpetua, & fieri poſſit ante ſententiam Iudicis, qua coniugem declaret hæreticum, & an poſſit fieri authoritate propria. Reſp. fieri poſſe authoritate propria, abſque vlla Iudicis Eccleſiaſtici ſententia, ſiuè publica, ſiuè occulta ſit hæreſis, per Textum in cap. *de illa* de diuortijs, vbi dicitur, fœminam, quæ propria authoritate, propter hæreſim à viro receſſit, reddendam eſſe illi, ſi ad fidem conuertatur, ex quo infertur, quòd ſi non conuertatur non fore reſtituendam, etiamſi propria authoritate receſſerit, & hoc propter periculum Animæ, vt cum Sanchez docet Auerſa *ſect.* 9. Infertur etiam, talem ſeparationem factam authoritate priuata non eſſe perpetuam, ſed durare quoaduſque hæreticus ad fidem conuertatur.

21. Si verò ſeparatio facta ſit per ſententiam Iudicis Eccleſiaſtici, non tenetur catholicus recipere hæreticum reuertentem ad fidem, vt habetur ex dicto cap. *de illa* ibi; *Si iudicio Eccleſiæ ab eo receſſit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam*, quia in pœnam hæreſis perpetuo iure ad vſum matrimonij priuatur; nam nimis graue eſset catholico, infamem, & condemnatum ab Eccleſia recipere, & ita de rigore iuris tenent Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 19. Filliuc. *num.* 498. Auerſa *ſect.* 9., & alij apud ipſos. Alij tamen, ſecundùm æquitatem diſtinguentes, dicunt, Catholicum non poſſe cogi ad recipiendum coniugem reuertentem ab hæriſi, ſi velit Religionem ingredi, ſecus verò ſi velit in ſæculo permanere; tum quia Chriſtus ſolum adulterium carnale aſſignauit pro cauſa perpetuij diuortij; tum quia ſeparatio perpetua ob periculum incontinentiæ, ob ſcandala, & alia damna non eſt facilè concedenda, quando vterque viuere vult in ſæculo.

22. Ob periculum peccati poteſt fieri Diuortium; ſi enim ſeparentur, coniuges propter morbum contagioſum, lepram, & damnum corporale, multò magìs ſeparari poſſunt, ſi immineat periculum animæ: cenſetur autem, adeſſe tale periculum, ſi maritus velit vxorem proſtituere, & lenocinium exercere, ſi homines impudicos in domum introducat, ſi ex vſura, & furtis velit vxorem alere, quando aliunde habeat vndè viuat, vel ſaltem tenetur tantumdem reſtituere abſque eo quòd à viro recedat; ſi autem non habet alia, vndè viuat, tunc cenſet Auerſa vti poſſe alimentis vndecumque ſibi ſubminiſtratis, iuxta indigentiam, & neceſſitatem ſuam: idem valet, ſi maritus cum eadem ſua vxore illicitam, & ſodomiticam copulam habere tentet, & admonitus non reſcipiſcit; tunc enim vxor poterit recedere, quouſque durat tale periculum, Bo-

nacina *punct.* 5. *num.* 25. Pontius *lib.* 9. *cap.* 24. Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 17. *num.* 4. Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 5. Leander *q* 44.

23 Ex ſæuitia, ſeu crudelitate coniugis peti poteſt Diuortium, quando tanta eſt, vt abſque graui periculo non poſſit vxor cum illo habitare, donec detur cautio ſufficiens ſecuritatis, vt deciditur cap. *litteras* de reſtit. Spoliat., & quando periculum eſt in mora licebit coniugi propria authoritate recedere: imò etiam timor probabilis imminentis ſæuitici, & malæ tractationis ſatìs eſſe poteſt ad diuortium, vel ad petendam ſecuritatis cautionem. Non ſufficit timor qualiſcumque damni, ſed grauis, & notabilis, nam maritus ex rationabili cauſa poteſtatem habet moderatè, & leuiter, non verò nimis exceſſiuè caſtigandi vxorem, & leue damnum tolerari debet ob concordiam coniugalem, ſecus paſſim hæc diuortia fierent. Hoc diuortium, ſicut alia, excepto eo, quod fit ob adulterium, regulariter, eſt temporale, vſquedum ſcilicet coniux deſinat ſæuire, & ad ſaniorem mentem redeat; poteſt tamen eſſe perpetuum, ſi ſæuitia perpetuò duret, vt habetur cap. *litteras* in fine, *Si tanta ſit viri ſæuitia, vt mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas prouideri, non ſolùm non debet illi reſtitui, ſed ab eo potiùs amoueri.*

24. Morbus contagioſus, ſcilicet lepra, morbus gallicus, & huiuſmodi poteſt eſſe ſufficiens cauſa ſeparationis, quoad cohabitationem, vel ſaltem quoad torum, ſi alteri coniugi ex iudicio medicorum probabile corporis periculum immineat, iuxta dicta *cap. præcedenti dub.* 14.

DVBIVM IV.

An Diuortium ſemper fieri debeat authoritate Iudicis, vel fieri poſſit authoritate priuata.

25. CONueniunt omnes, coniugem phyſicè, aut moralitèr certum de alterius adulterio licitè poſſe priuata authoritate, & abſque alia Iudicis Sententia Diuortium facere quoad torum, & negare debitum coniugale, ſiuè occultum fuerit adulterium, ſiuè publicum. Ratio eſt, quia talis denegatio debiti eſt actio priuata, & ſecreta, quæ fieri poteſt abſque authoritate Iudicis, cum ſit conditio incluſa in contractu matrimonij, vt frangenti fidem per copulam habitam cum alia perſona non ſit fides ſeruanda in debito reddendo, quod adeò verum eſt, vt non teneatur debitum reddere, quamuis ad id cenſuris Eccleſiaſticis compelleretur, quia excommunicatio, & præceptum Iudicis non obligat in conſcientia, quando innititur falſa præſumptione, ſicut contingeret in præſenti. Verùm eſt, quòd poſſet teneri ratione ſcandali vitandi, quia videlicet alij ſuſpicentur, vel cenſuras contemnere, vel contra præceptum Eccleſiæ operari; facilè tamen ceſſat hoc ſcandalum, quia redditio, aut negatio debiti cum ſit actio occulta, facilè conſtare non poteſt de tali negatione, & ita docent Bonacina *punct.* 5. *num.* 10. Auerſa *q* 23. *ſect.* 2. §. *Attamen ille*, Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 6. *num.* 73. Pontius *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 6. Leander *q.* 39.

26. Dubium eſt: An poſſit coniux innocens adulteram dimittere, & ab ea recedere non ſolùm quoad torum, ſed etiam quoad habitationem authoritate propria, & abſque Iudicis ſententia, altera reclamante, & contradicente; nam, ſi coniux adultera conſentiat in ſeparationem, poterit innocens tuta conſcientia diuortium facere, nulla expectata ſententia Iudicis, quia volenti, & conſentienti non fit iniuria; ſi tamen nullum indè ſequatur ſcandalum, quod maximè verum eſt, quando adulterium eſt publicum, & notorium, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, quia tunc ceſſat ratio ſcandali; an verò requiratur ſententia Iudicis, quando adulter reclamat, nec vult conſentire in ſeparationem, non conueniunt Authores.

27. Prima ſententia docet, innocentem poſſe priuata authoritate diuertere ab adultera, & diuortium facere, ceſſante ſcandalo. Ratio eſt, quia frangenti fidē fides ſeruanda non eſt, tum quia talis dimiſſio quoad torum, & cohabitationem nullo iure prohibetur fieri abſque licentia Iudicis, quin potiùs *Matth.* 5. & 19. abſolutè datur vnicuique facultas dimittendi vxorem cauſa fornicationis; ergo non requiritur ſententia Iudicis, niſi pro vitando ſcandalo, non verò pro ſeparatione facienda, quæ poſſet fieri, ceſſante ſcandalo, ſi vir pergeret ad aliam Prouinciam, vbi ignotus viuat; in foro tamen externo, ſeu iudiciali non permittitur dimiſſio propria authoritate facta, ſi adulterium non ſit publicum, & notorium, quia vxor debet manuteneri in ſua poſſeſſione, donec probetur delictum, & ita tenent Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 12. *num.* 31., & 32. Sotus *diſt.* 36. *quæſt.* *vnica art.* 3. Reginaldus *lib.* 31. *num.* 324. Bonacina *num.* 10. Ant. *num.* 686 Filliuc. *num.* 385. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 257. Leander *diſp.* 26. *q.* 40 & 41.

28. Secunda ſententia ex oppoſito docet, innocentem non poſſe priuata authoritate recedere, ſeu dimittere adulteram, quamuis publicum, & notorium ſit adulterium, colligitur ex cap. *Porro* de diuort. vbi Pontifex declarat, quemdam, qui vxorem ſuum titulo affinitatis dimiſerat, non potuiſſe abſ-

queia-

que iudicio Eccleſiæ ab ea ſeparari, & compellendum eſſe eam recipere, & ait; *Quòd etiamſi parentela eſſet publica, & notoria, abſque Iudicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non potuit*; ſi ergo non potuit ſeparari, quamuis parentela eſſet publica, & notoria, multò minùs poterit ſeparari propter adulterium publicum, & ratio eſt, quia actio dimittendi, & deferendi vxorem, quoad habitationem eſt actio publica ad externam gubernationem pertinens, quæ abſque perturbatione fieri non poteſt priuata authoritate, ſic Auerſa *ſect.* 2., & apud ipſum Ricardus, Durand., Beccanus, Belarm., Caſtro, Graff., Ioan. de Cruce, nec non Gloſſa, Hoſtien., & Cardinalis in cap. *Porro* de diuortijs.

29. Tertia ſententia, quæ eſt probabilior, & ſequenda docet, Diuortium fieri poſſe priuata authoritate, quando adulterium eſt publicum, & notorium, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, ſecus ſi ſit omnino occultum, ſumitur ex cap. *ſignificaſti* de diuort. vbi habetur; *ſi notorium eſt, Mulierem ipſam adulterium commiſiſſe, ad eam recipiendam vir cogi non debet*, vbi videtur, ſupponi, licitum fuiſſe viro vxorem dimittere in caſu delicti notorij, non verò in caſu delicti occulti. Ratio eſt, quia quando adulterium eſt notorium, ceſſat ſcandalum, quod ſequi poteſt ex tali dimiſſione, & nulla fit iniuria adulteræ, cuius delictum eſt publicum; ſecus, quando delictum eſt occultum, quia tunc cum iniuria adulteræ manifeſtaretur, quod fieri non poteſt priuata authoritate, & ſcandalum ceſſare non poteſt, ſtante publicitate matrimonij; nam per hoc, quòd coniux in partes remotas diſcedat; ſolùm euitat vexationes, quæ ex alterius reclamatione poſſunt oriri; non verò euitat ſcandalum: vrgent etiam rationes allatæ pro prima ſententia.

30. Debet autem coniux eſſe moraliter certus de adulterio vxoris, aut per Teſtimonium plurium fide dignorum, aut quia coniux confitetur proprium adulterium, vel quia inuenta eſt nuda cum nudo, vel ſola cum ſolo in lecto, cap. *litteris de præſumptionibus.* Non ſufficiunt pro morali certitudine verba amatoria, aut Xenia miſſa vxori ab adultero, aut oſcula, & amplexus, niſi adſint aliæ circumſtantiæ loci, temporis, vel Perſonarum, quæ ſufficiant ad moralem certitudinem faciendam de flagitio conſummato, & non de ſolo animo perpetrandi, hanc ſententiam tenent Pontius *cap.* 18. *num.* 2. & 6. D. Anton *part* 3. *tit.* 1. *cap.* 21. §. 5. Bonacina *num.* 10. Coninch. *diſp.* 35. *dub.* 1., & alij apud ipſos.

31. Non obſtant rationes oppoſitæ, nam frangenti fidem fides non eſt ſeruanda per redditionem debiti, ſi delictum ſit occultum, quia negatio debiti, cum ſit actio priuata, & occulta fieri poteſt authoritate priuata; non verò per ſeparationem cohabitationis, quia delictum occultum publica pœna puniri nequit, & quia nimis lata panderetur via ad huiuſmodi diuortia frequenter facienda, cum graui ſcandalo totius Ciuitatis, quæ ratio cum ceſſet in delicto publico, & notorio, poterit tunc fieri diuortium, per ſeparationem cohabitationis, abſque alia ſententia Iudicis. Chriſtus Dominus conceſſit facultatem dimittendi vxorem adulteram, ſed non expreſſit, hoc fieri debere priuata authoritate, quando delictum eſt occultum. Non obſtat Textus in cap. *Porro*, quia ibi ſermo erat non de diuortio, & ſeparatione habitationis, manente vinculo matrimonij, ſed de ſeparatione quoad vinculum matrimonij, quod prætendebatur nullum, & irritum ratione parentelæ; ad hanc autem ſeparationem, quæ maior eſt, requiritur iudicium Eccleſiæ; non verò ad primam, quando delictum eſt publicum, & notorium, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit, alia ratio probat noſtram concluſionem, vt conſideranti patet.

DVBIVM V.

An, facto Diuortio, licitum ſit Religionem ingredi, & ſuſcipere Ordines ſacros.

32. RESP., licitum eſſe coniugi innocenti, facta legitima ſeparatione, & diuortio, ad Religionem tranſire, in eaque profiteri, aut Ordines ſacros recipere, etiam inuito, & reclamante altero coniuge nocente, & reo adulterij, quia ſic habetur cap. *Agathoſa* 27. *q.* 2. cap de *Conſtituimus* & cap. *veniens* de conuers. coniugat. Ratio eſt, quia per diuortium legitimè factum coniux innocens liberatur ab omni obligatione, & iure alterius, vt proinde, non expectato eius conſenſu, poſſit de ſe ipſo diſponere, & ſtatum aſſumere cum matrimonio incompoſſibilem; ergo poteſt Religionem ingredi, in ea profiteri, ſeu Ordines ſacros ſuſcipere, non obſtante reclamatione alterius partis, niſi fortè innocens, & ipſe ante profeſſionem adulterium commiſerit, nam tunc daretur compenſatio delictorum, iuxta ſuperiùs dicta, ac proinde non poſſet profiteri, ſed teneretur ad vxorem redire, & hæc poſſet illum reuocare, vt cum Sanchez, Pontio, Nauarro, & alijs docet Leander *quaſt.* 24. & 25.

33. Ingrediente autem Religionem coniuge in-

ge innocente, aut recipiente Ordines ſacros, non tenetur alter coniux adulter ad Religionem tranſire, aut in ſæculo votum caſtitatis emitrere, quia hoc ſolùm requiritur ex diſpoſitione iuris, quando vnus coniugum de licentia alterius vult profiteri Religionem, aut aſsumere Ordines ſacros; non verò ſi hoc faciat poſt legitimam ſeparationem, & diuortium; facta autem profeſſione, non poterit ampliùs ſibi reconciliare coniugem adulteram ratione ſtatus incompoſſibilis aſſumpti: idem valet, ſi fuit Sacris initiatus, quia aſsumpſit ſtatum immutabilem, à quo nequit reſilire; adulter autem manens in ſæculo non poteſt aliud matrimonium inire, durante, ſeu viuente primo coniuge Religioſo; bene tamen poterit inire poſt illius mortem, quia tunc, non ante, ſoluitur vinculum matrimonij, ita tenent communiter Doctores, Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 10 *num.* 15. Bonacina *punct.* 5. *num* 24. Auerſa *quæſt. ſect.* 8 Ant. à Spiritu S. *ſect.* 5. *num.* 691. Leander *q.* 37.

34. Quæres: An innocens conſcius, & certus de adulterio poſſit Religionem ingredi, aut ſuſcipere Ordines Sacros ante ſententiam Iudicis, & illa minimè expectata: Qui volunt, diuortium fieri poſſe authoritate priuata, abſque vlla Iudicis ſententia, etiam propter adulterium occultum, conſequenter dicunt innocentem poſſe tranſire ad Religionem ante ſenrentiam diuortij, quia hæc minimè requiritur pro foro conſcientiæ, vt expreſsè docet Leander *quæſt* 36.; quia tamen hoc regulariter fieri non poteſt in foro externo ſinè ſcandalo, aut detrimento Religionis, & ordinis Clericalis, meliùs dicendum eſt, iuxta noſtram ſententiam, non poſſe innocentem tranſire ad Religionem, niſi poſt latam ſententiam diuortij, vel quando adulterium eſt ita publicum, & notorium, vt nulla tergiuerſatione celari poſsit; meliùs tamen erit, ſi præcedat ſententia Iudicis pro diuortio, & ſeparatione perpetua, quia tunc ceſſat omnis difficultas.

35 Quæres 2. An, facta legitima ſeparatione, & diuortio perpetuo, per ſententiam Iudicis, poſſit adulter ſtatum mutare, Religionem ingredi, & in ea profiteri, aut recipere Ordines ſacros, ignorante, & inconſulto innocente. Certum eſt, poſſe adulterum mutare ſtatum, & Religionem ingredi, aut Ordines ſuſcipere, quando innocens iam eſt profeſſus, & ſtatum irreuocabilem aſſumpſit, quia iam non poteſt ampliùs ab eo reuocari, & ad reconciliationem inuitari; ſi autem innocens maneat in ſæculo, nec ſtatum irreuocabilem aſſumat, non poteſt reus, & adulter ſtatum mutare, Religionem, aut Ordines aſsumere. Ratio eſt, quia ſententia diuortij lata eſt in fauorem innocentis, cui per adulterium iniuria illata fuit, non verò in fauorem adulteri, qui non liberatur à ſua obligatione, vt diximus ſupra *num.* 17. vt proinde debeat ad cohabitationem redire, ſi reperatur ab innocente; ergo non poteſt, eo inuito, & inconſulto, ſtatum mutare; & ſi de facto profeſſionem emittat, aut Sacros Ordines ſuſcipiat, inconſulto, aut reclamante innocente, poterit ab eo repeti, & debet illi reſtitui, & reddere debitum petenti, quamuis non poſſit ipſe petere, ſi votum caſtitatis emiſit, ſic Auerſa *ſect.* 8., & cum alijs Leander *quæſt.* 32.

36. Benè tamen poterit reus, & adulter mutare ſtatum, & Religionem aſsumere de licentia innocentis, quia iſte poteſt cedere iuri ſuo, & ſufficit licentia tacita, quæ tunc cenſetur adeſse, quando innocens, ſciens alterum velle mutare ſtatum, non impedit, nec contradicit, quamuis hoc commodè facere poſſit, vel ſæpius monitus nulit reconciliari, nec licentiam, & conſenſum pro alterius mutatione concedere velit; non enim eſt æquum, & rationabile, vt alterum ita ſuſpenſum teneat, vt nolit ipſum ad ſuum conſortium reuocare, nec illi licentiam concedere, vt Religionem aſsumat, vt colligitur ex cap. *Gaudemus*, de conuerſ. coniugat.; Ordinibus autem ſuſceptis, vel Profeſsione facta, non poterit ampliùs reuocari, vt docent Auerſa *ſect.* 8. Ant. *ſect.* 5. *num.* 693. Coninch. *diſp* 35. *dub* 5. *num.* 26. Sanchez *diſp.* 10. *num.* 16. Bonacina *punct.* 5. *num.* 23. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 257. *in fine*. Filliuc. *num.* 382., &, alijs pluribus citatis, Leander *quæſt.* 32.

37. Innocens manens in ſæculo poſt profeſſionem adulteri non tenetur Religionem intrare, ſacros Ordines ſuſcipere, aut votum caſtitatis emittere, quia Canones diſponentes, quòd quando vnus coniux de licentia alterius ad Religionem tranſit, debeat alter & ipſe Religionem ingredi, aut ſimplex votum caſtitatis emittere, ſi ſit in ætate ſenili, loquuntur in caſu, quando vnus de licentia alterius tranſit ad Religionem, illæſo, & integro permanente matrimonio; non verò quando factum eſt diuortium, prout docent Sanchez *num.* 15. Bonacina *num.* 24. Auerſa *ſect.* 8.

DV-

DVBIVM VI.

An poſſint coniuges mutuo conſenſu Diuortium facere, etiam nullo præcedente Crimine.

38. Tenentur ſinè dubio coniuges ſimul habitare in eadem domo, & hoc iure naturali, & Diuino fundato in ipſa natura matrimonij, quæ indiuiduam, & inſeparabilem coniugum vitam continet, iuxta illud Gen. 2. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna*, & Matth. 5. ob ſolam fornicationem permittitur viro dimittere vxorem, idque poſtulat, tum obligatio, quam habent reddendi debitum, tum recta prolis educatio, quæ Patris, & Matris indiget obſequijs, tum mutua obſequia, quæ ſibi inuicem præſtare debent coniuges, vt proinde debeant in eadem domo manere, ad eamdem menſam ſedere, & eodem lecto accubare; quod etiam præſtare debent, quamuis alter eorum eſſet excommunicatus, nam excommunicatio non impedit, nec ſoluit communicationem debitam inter coniuges. Quòd ſi alter cohabitare repugnet, compelli poteſt à Iudice Eccleſiaſtico per cenſuras, inuocato etiam brachio ſæculari, ſi opus eſt, iuxta Textum in cap *litteras* de reſtit Spoliat., &, ſi controuerſia non ſit circa valorem matrimonij, compelli etiam poterit à Iudice ſæculari, idque tam ad inſtantiam partis, quàm ex officio, prout docent Palaus *diſp.* 3. *punct.* 5. §. 1., & Auerſa *quæſt.* 22. *ſect.* 3.

39. Vndè grauiter peccat vir, ſi longo tempore ſeparatus maneat ab vxore ſinè cauſa; iuſta verò cauſa intercedente, ſiuè publica, ſiuè priuata, poteſt etiam longo tempore abeſſe ab vxore, puta ob negotia domeſtica, vel ob ſeruitium Principis, quia nec vxor debet ægrè ferre talem abſentiam iuſtam, & neceſſariam, nec vir tenetur res domeſticas contemnere, aut Principi deeſſe, & non obedire, ne pro aliquo tempore vxorem deſerat. Tenetur vxor, regulariter loquendo, ſequi virum mutantem domicilium, quia ad ipſum, qui eſt caput mulieris ſpectat adminiſtratio familiæ, & electio habitationis, quam proinde mutare poteſt, etiam inuita vxore, quæ titulo ſubiectionis, & cohabitationis tenetur virum ſequi, cap. *vnaquæque* 13. *quæſt.* 2. Non tamen tenetur ſequi virum vagari volentem, maximè ſi tempore contracti matrimonij non ſolebat vagari, aut id ignorabat vxor, nam ſi dicto tempore id nouerat vxor, cenſetur in illud onus conſentire, niſi cauſa vagandi ſit turpis.

40. Mutuo conſenſu poſſunt coniuges ſeparari à toro, caſtitatemque ſeruare, vel ad tempus, vt vacent orationi, iuxta conſilium Apoſt. 1. Corinth. 7. *Nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram*; ceſſante autem tali periculo incontinentiæ, poſſunt toro ſeparari in perpetuum, exemplo Sanctorum, qui vitam cælibem in matrimonio duxerunt, poſſunt, inquam, ſeparari non ex odio, & indignatione, ſed amore caſtitatis, quod prudenti conſilio, & matura deliberatione agendum eſt, maximè ſi coniuges ſint iuuenes, quia timeri poteſt de periculo incontinentiæ; poſſunt etiam ſeparari habitatione, ſecluſo ſcandalo, vt cum Hurtado, Trullench., & Dicaſtill. docet Ant. à Spiritu S. *diſp.* 10. *ſect.* 6. *num* 696.

41. Quamuis nec validè, nec licitè poſſit coniux Religionem ingredi et in ea profiteri ſinè expreſſa licentia alterius, hoc tamen præſtare poteſt de licentia alterius liberè data; hoc tamen iura non permittunt, quando ambo coniuges ſunt iuuenes, niſi ambo Religionem ingrediantur, & profeſſionem emittant, iuxta Textum in cap. *Cum ſit*, de conuerſ. coniugat. aliquando tamen permittitur, alterum remanere in ſæculo, ſi concurrant tria. Primò, vt coniux relictus in ſæculo ſit ſenex; ſenex autem ad hunc effectum dicitur, qui eſt ſexaginta annorum, ſi ſit mas, & quinquaginta, ſi ſit fœmina; hunc tamen annorum numerum debilis, & infirma valetudo ſupplere poteſt arbitrio Epiſcopi, qui, ſpectata coniugum valetudine, robore, modo viuendi, arbitrari poteſt adeſſe, vel non adeſſe debitam ſenectutem. Secundò, vt non timeatur periculum incontinentiæ in coniuge relinquendo in ſæculo. Tertiò, vt emittat votum ſimplex Caſtitatis, vt habetur in cap. *Vxor*, & cap. *Ad Apoſtolicam* de Conuerſ. Coniugat. ibi *Non eſt alter coniux recipiendus ad obſeruantiam regularem, niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat: ſed & vitam debet mutare*: ingrediendo ſcilicet Relig., *niſi fortè ſit eius ætatis, vt ſinè ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſæculo remanere*; requiritur igitur, quòd ſit maturæ ætatis, ratione cuius periculum incontinentiæ non timeatur, & quòd votum ſimplex caſtitatis emittat. Hæc autem diſpoſitio iuris valet pro vtroque coniuge, vt docent Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 32. *in princip.* Guttierez *cap.* 95. *num* 1 Layman *lib.* 1. *tract.* 10. 3. *p.* *cap.* 7. *num.* 2. Pontius *lib.* 9. *cap.* 12. *num.* 1. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 6. §. 11. *num.* 9

42. Nonnulli, vltra licentiam coniugis, requirunt, ad licitam, & validam profeſſionem, licentiam etiam Epiſcopi, per Textum in cap. *ſi vir, & vxor* 27. *q.* 2. vbi habetur *ſi vir, & vxor diuertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat,*

tis ſiat, & cap. 4. *de conuerſ. coniugat.* habetur, *ſi coniux ſenex ſit, Sat eſſe votum in ſæculo interueniente Epiſcopi authoritate*; hæc tamen, licet de rigore iuris non requiratur, vt docet Palaus *num.* 11., requiritur tamen de conſuetudine licentia Epiſcopi pro licito ingreſſu, quando alter debet remanere in ſæculo, quia ad ipſum ſpectat examinare ætatem, & qualitatem perſonæ, an poſſit remanere cum ſolo ſimpliei voto caſtitatis, vt ibidem notat Palaus.

43. Eadem ratione dicendum eſt, vxoratum poſſe ordinari, & recipere Ordines Sacros, de conſenſu, & licentia vxoris, dummodo iſta Religionem ingrediatur, ſi ſit iuuenis; aut votum caſtitatis in ſæculo emittat, ſi ſit maturæ ætatis, & de incontinentia non ſit ſuſpecta, & ita ex conſuetudine obſeruari docet Palaus *num.* 17., qnamuis de rigore iuris neceſſe non ſit, vxorem Religionem ingredi, ſed ſolum votum caſtitatis emittere, requiritur etiam licentia Epiſcopi, ſaltem de conſuetudine, vt diximus ſupra. Si verò vxoratus ordinaretur, vtique validè, ſed illicitè, ſinè conſenſu vxoris, teneretur reddere debitum petenti; ipſe tamen non poſſet petere, nam Ordini Sacro annexum eſt votum, ſeu præceptum Seruandæ caſtitatis, ita Pontius *lib. 9. cap.* 13 *num.* 3. Palaus *num.* 19. Et hæc de Matrimonio, & tota Sacramentorum materia dixiſſe ſufficiant, ad maiorem Dei gloriam, eiuſque Sanctiſſimæ Matris, & Doctoris Gentium, quæ omnia iudicio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Summique Pontificis correctioni ſubiecta eſſe volo, paratus debere, & corrigere, ſi quæ delenda, & corrigenda iudicauerit.

F I N I S.

I N-

INDEX
Rerum Notabilium, quæ in Secunda Parte huius Operis continentur.

Prior numerus Paginam, Secundus notas Marginales deſignat.

A

ABBATES.

ABbates habentes Territorium diſtinctum, & iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſunt ſuis ſubditis Sæcularibus Dimiſſorias concedere, & illos approbare ad Confeſſiones. 44. 29.
Abbates non habentes tales prærogatiuas non poſſunt Dimiſſorias concedere. ibid. 29.
Illorum Clericorum ordinatio ſpectat ad Epiſcopum, in cuius Diœceſi exiſtunt. ibid 29.
Abbates Ciſtercienſes an, & quos Ordines poſſint conferre ſuis Subditis. 39. 7.
Abbates habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & propriam Diœceſim validè poſſunt ſuorum Subditorum matrimonijs aſſiſtere. 159. 69.
Etiamſi non ſint Sacerdotes. ibid.
Abbates, & alij Prælati iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes diſpenſare poſſunt, vt omittantur Denunciationes matrimonij celebrandi. 173. 20.

ABSENS.

Matrimonium inter Abſentes validè celebrari poteſt. 116. 39.
Eſt verum Sacramentum conferens Gratiam in contrahentibus benè diſpoſitis. 117. 43.
Matrimonium inter Abſentes celebratum an debeat iterari inter præſentes. 117. 46.
Differentia, quæ intercedit inter Matrimonium, & alia Sacramenta, præſertim Pœnitentiam. 117. 45.

ACOLYTATVS.

Acolytatus, eſt Sacramentum, in quo traditur Ordinato poteſtas præparandi luminaria, nec non vinum, & aquam neceſſariam ad Sacrificium Miſſæ. 27. 34.
Duplicem habet materiam, & formam partialem. 28. 34.
Vtraque iſta materia eſt eſſentialis. 28. 35.
An Character imprimatur in traditione Candelabri, vel in traditione Vrceoli. ibid. 36.
Probabile eſt, duplicem produci Characterem diſtinctum. 28. 36.
Officium Acolythi, quodnam ſit. ibid. 37.
Cur tradantur Acolytho Candelabrum cum cereo extincto, & Vrceoli vacui. ibid. 37.

ÆTAS.

Diuerſa Ætas requiritur pro maioribus, ac pro minoribus Ordinibus. 51. 14.
Quænam Ætas requiratur pro ſingulis Ordinibus. ibid. 15.
Quænam Ætas requiratur pro Epiſcopatu. pag. 52. 17.
Ad obtinendum Canonicatum in Eccleſia Cathedrali requiritur Annus vigeſimus ſecundus incœptus. ibid. 18.
In Collegiata ſufficit Annus decimus quartus. ibid.
Qui ordinatur ante legitimam Ætatem, ſiuè ſit ſæcularis, ſiuè Regularis, remanet ſuſpenſus ab executione Ordinis. 52. 19.
Hoc procedit de Ordinibus Sacris, non de Minoribus. ibid.
Quinam poſſit excuſari ab incurſu Cenſuræ. pag. 52. 20.
Sacerdos ordinatus ante legitimam Ætatem, an fiat irregularis, celebrando cum Epiſcopo ordinante. 52. 22.
Bona fide promotus ante tempus licitè poteſt celebrare, completa Ætate. 53. 24.
Mala fide promotus ante tempus an poſſit, completa ætate, ab Epiſcopo diſpenſari. pag. ibid. 25.
Ætas pro Sponſalibus requiſita eſt ſeptem Annorum completorum. 78. 46.
Quænam Ætas requiratur ad validè contrahendum Matrimonium. 136. 28.
In Maſculis requiritur Ætas quatuordecim Annorum, in Fœminis duodecim annorum. ibid.
Quid importet, malitiam ſupplere Ætatem. pag. 136. 28.

ADOPTIO.

Adoptio quomodo definiatur. 205. 36.
Duplex eſt Adoptio, alia propria. & perfecta, quæ dicitur Arrogatio; alia imperfecta, quæ ſimpliciter dicitur Adoptio. Quid vtraque ſit. 205. 37.
Vt quis poſſit alium Adoptare debet eſſe ſui iuris, & maior viginti quinque annis. pag. 205. 38.
Si Adoptio ſit perfecta, quæ dicitur Arrogatio, debet adoptans habere quadraginta Annos completos. ibid.

Adoptans debet eſſe Vir, non Fœmina. ibid. 38.
Debet eſſe potens ad generandum ibid. 38.
Adoptatus debet habere ſeptem Annos. ibid.
Adoptio non poteſt fieri per Procuratorem. pag. 205 38.
Adoptio perfecta debet fieri authoritate Principis ſupremi. ibid. 38.

ADVLTERIVM.

Adulterium coniunctum cum occiſione propriæ coniugis, eſt impedimentum dirimens Matrimonium. 214. 6.
Requiritur, quòd præcedat verum Adulterium. pag. 215. 8.
Adulterium debet eſſe conſummatum, & vtrique Parti notum. 215. 8.
Adulterium cum promiſſione Matrimonij contrahendi cum adultera poſt mortem coniugis, eſt impedimentum dirimens. 216. 12.
Etiamſi mors coniugis non ſequatur. ibid. 12.
Adulterium debet eſſe verum, & non tantùm exiſtimatum. ibid. 13.
Debet eſſe conſummatum, & vtrique Parti notum. ibid. 11.
Promiſſio futuri matrimonij debet eſſe vera, & seriò facta. 216. 14.
Promiſſio debet eſſe mutua, & exteriùs manifeſtata ſigno aliquo ſenſibili. ibid. 15.
Non debet eſſe retractata ante patratum Adulterium. 216. 16.
Promiſſio, & Adulterium fieri debent, durante eodem Matrimonio. 217. 16.
Peccat mortaliter, qui alicui Matrimonium promittit celebrandum poſt mortem coniugis. 217. 17.
Aliud crimen dirimens matrimonium eſt Adulterium ſimul cum matrimonio de præſenti contractum, viuente prima vxore. 217 18.
Et hoc, ſiuè Adulterium præceſſerit contractum matrimonij, ſiuè ſecutum ſit. ibid.
Adulterium alterius Coniugis an, & quando ſit ſufficiens cauſa Diuortij. 304. 2.
Vide *Diuortium*.

AFFINITAS.

Quinam dicantur Affines. 207. 1.
Affinitas quomodo definiatur. ibid. 1.
Oritur Affinitas non ſolùm ex copula carnali licita, & maritali, ſed etiam illicita, & fornicaria. ibid. 1.
Oritur ſolùm ex copula naturali perfecta. pag. 207. 2.
Ad contrahendam Affinitatem, non eſſe neceſſariam ſeminationem fœminæ, plures affirmant. 207. 3.
Probabilius eſt, ad illam requiri vtriuſque coniugis ſeminationem. ibid. 4.
Vtraque ſententia poteſt in praxi ſuſtineri. pag. 207. 6.
Non oritur Affinitas ex copula Sodomitica, nec ex congreſſu Spadonum. 208. 7.
Affinitas habet ſuos Gradus, & lineas, ſicut Conſanguinitas. 208. 9.
Traditur regula pro illis cognoſcendis, & numerandis. ibid. 9.
Stipes in Affinitate quinam ſit. 208. 10.
Lineæ ſunt duæ, alia recta, alia collateralis. pag. 208. 10.
Affinitas eſt impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum. 208. 11.
Olim extendebatur vſque ad ſeptimum gradum, & conſanguinei Viri fiebant Affines Conſanguineis fœminæ. ibid. 11.
Nunc Affinitas orta ex copula maritali extenditur ſolùm vſque ad quartum gradum; ex copula illicita ſolùm vſque ad ſecundum. pag. 208. 11.
Sublata eſt Affinitas, quæ conſurgebat inter Conſanguineos Viri, & Vxoris, & aſſignatur regula; Affinitas non parit affinitatem. 209 12.
Affinitas orta ex copula illicita dirimit Matrimonium ſolo iure Eccleſiaſtico. 209. 13.
Affinitas orta ex copula maritali an dirimat Matrimonium iure Naturæ, vel ſolùm iure Eccleſiaſtico, variant Doctores. 209. 15.
In nullo gradu, ſiuè lineæ rectæ, ſiuè lineæ tranſuerſæ, Affinitas iure naturæ dirimit matrimonium. 209. 17.
Affinitas ſuperueniens Matrimonio iam contracto, illud non dirimit, ſed impedit vſum. pag. 210. 20.
An, & quatenus Epiſcopus, & Regulares poſſint diſpenſare in impedimento affinitatis ad petendum debitum. Vide *Diſpenſatio*.

AMASIA.

Amaſia, quæ ſe tranſtulit ad domum Concubinarij, animo permanendi cum eo per maiorem Anni partem, coram Parocho eiuſdem Concubinarij validè contrahere poteſt, non ſolùm cum Concubinario, ſed etiam cum alio extraneo. 155. 46.

APPROBATIO AD CONFESSIONES.

Approbatio ad Confeſſiones non expirat morte approbantis, aut eo amoto ab officio. pag. 162. 85.

ARCHIEPISCOPVS.

Archiepiſcopus non poteſt validè aſſiſtere Matrimonijs illorum, qui ſunt ſubditi ſuorum Suffraganeorum, niſi in caſu appellationis, Sententia iam in rem iudicatam abeunte, vel in actu Viſitationis. 159. 68.

ARRHA.

Quid ſit Arrha. 87. 95.
Licitè poteſt apponi in contractu Sponſalium. pag. 87. 96.
Cur in tali contractu Iura prohibeant pœnam, non Arrhas. ibid. 96.
Arrhæ tradi poſſunt in quacumque quantitate, & qualitate. 87. 97.
Ad quem pertineant Arrhæ, ſecuto Matrimonio. pag. 88. 98.
An iniuſtè reſiliens à Sponſalibus teneatur ſoluere duplum, aut triplum conuentum, ante Sententiam iudicis. 88. 99.
De Arrhis quinam loquantur. ibid. 101.
De Sponſalitia largitate quinam loquantur, &

tur; & quomodo differat ab Atthis. pag. 88. 101.

B

BENEDICTIO NVPTIALIS.

EX antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine primæ Nuptiæ ſunt benedicendæ. 181. 1.
Non eſſe peccatum mortale Benedictionem nuptialem omittere, citra contemptum, & ſcandalum, plures affirmant. 181. 2.
Conſummare Matrimonium ante ſuſceptam Benedictionem nuptialem, nullum eſt peccatum, ſiuè mortale, ſiuè veniale. ibid 3.
Eſset mortale, ſi conſummaretur ante Benedictionem ex contemptu. ibid. 4.
Probabile eſt, eſſe peccatum mortale Benedictionem nuptialem omnino omittere. pag. 182. 5.
Eſt peccatum ſaltem veniale. ibid 6.
Secundæ Nuptiæ non ſunt benedicendæ, quando vterque Coniux benedictionem recepit in primis Nuptijs. 182. 8.
Secundæ Nuptiæ non ſunt Benedicendæ, quando mulier eſt Vidua; licèt Vir non ſit talis. pag. 182. 10.
Attento Iure antiquo, non ſunt benedicendæ, nec poſſunt benedici ſecundæ Nuptiæ, quando vterque, vel alter in primis nuptijs benedictionem ſuſcepit. 183. 11.
Conſuetudine receptum eſt, vt benedicantur, ſi vnus Coniugum primò nubat, & benedictionem nondum accepit, quamuis alter, iam ſit in primis Nuptijs benedictus. 183. 13.
Secundùm antiqua Iura, Parochus, aut Sacerdos, qui benedicebat ſecundas Nuptias incurrebat pœnam ſuſpenſionis Pontifici reſeruatam. 183. 14.
Benedictio nuptialis facienda eſt à proprio contrahentium Parocho, vel ab alio Sacerdote, de ipſius licentia. 183. 15.
Ille Parochus Sponſos benedicere debet, qui Matrimonio aſſiſtit, & in cuius Parochia celebratum eſt. ibid. 15.
Benedictio nuptialis facienda eſt in Eccleſia. pag. 183. 16.
An poſſit fieri extra Eccleſiam ex diſpenſatione Epiſcopi. ibid.
Tempore Interdicti, & ceſſationis à Diuinis licitè fieri poteſt Matrimonium, ſed non poſſunt Nuptiæ benedici. 185. 24.
Vide *Solemnitates Nuptiarum*.

BENEFICIVM.

Quid ſtatuat Trident. de Beneficio requiſito pro licita Ordinatione. 57. 48.
Beneficium debet eſſe pacificè poſſeſſum. pag. 57. 48.
Quid, ſi habens Beneficium, per ſæcularem poteſtatem impediatur poſſeſſionem adipiſci. ibid. 49.
Non poteſt quis Ordinari ad titulum Beneficij de futuro, & proximè obtinendi. 58. 50.
Coadiutoria cum futura ſucceſſione non eſt Titulus ſufficiens. ibid.
Sufficit, ſi ratione illius quis habeat congruam ſuſtentationem. ibid. 50.
Qui Beneficium pacificè poſſidet non poteſt ad illius titulum Ordinari, ſi fructus percipere non poſſit, niſi poſt Presbyteratum. ibid. 51.
Non poteſt ordinari, qui habet Titulum ſinè redditibus. ibid.
Beneficium titulare debet eſse ſufficiens ad congruam ſuſtentationem. 58. 52.
Quantitas ſuſtentationis non debet taxari iuxta conditionem, & nobilitatem perſonæ, ſed habito reſpectu ad ſtatum Clericalem in genere. 58. 52.
Poteſt eſse varia pro varietate Locorum. ibid.
Quænam quantitas ſit taxata pro Diœceſi Bononienſi. ibid.
Beneficium inſufficiens poteſt reddi ſufficiens per additionem Patrimonij. 58. 53.
Non poteſt reddi ſufficiens per additionem eleemosynæ, vel alterius prouentus incerti. ibid.
Titulus Beneficij debet eſse conſtans, & perpetuum. ibid. 54.
Sufficit Beneficium ſimplex, aut Curatum. pag. 58. 54.
Poteſt eſse conflatus ex pluribus. ibid.
Titulus Vicariæ, ſeu Capellaniæ amouibilis non eſt ſufficiens. ibid. 54.
Benè tamen, ſi ſit perpetua. 59. 55.
Idem valet de Capellania obtenta in Capella Papæ. ibid.
Poteſt quis ordinari ad titulum Penſionis perpetuæ. ibid. 56.
Et ad titulum Præſtimonij perpetui. ibid.
Beneficium titulare non poteſt renunciari. pag. 59. 57.

BIMESTRE.

Poſt contractum Matrimonium conceditur Coniugibus bimeſtre ad deliberandum de ſtatu. 283. 6.
Non tenentur tali tempore debitum reddere, quamuis nihil cogitent de ingreſſu Religionis. 283. 7.
Quandonam incipiat illud Bimeſtre. ibid. 8.
Tranſacto Bimeſtri poteſt quilibet Religionem ingredi, ſi Matrimonium non ſit conſummatum. 283. 9.
Non eſt licitum contrahere animo non conſummandi, ſed ingrediendi Religionem. 283. 11.
An Sponſa per vim cognita intra Bimeſtre poſſit Religionem ingredi. 284. 13.

BLANDITIÆ.

Blanditiæ, quamuis nimiæ, & importunæ, non reddunt irritum matrimonium. 226. 38.
Niſi fortè includant minas, & metum grauis indignationis, & damni. ibid. 38.

BONA MATRIMONII.

Bona Matrimonij tria cummuniter aſſignantur, &

tur, & quænam illa ſint 133. 11.
An, & quatenus contrahentes Matrimonium intendere debeant tria illa bona. 134. 15.
Coniuges pro validitate Matrimonij tenentur conſentire in tria illa bona, & habere animum ad illa ſe obligandi. 134. 18.
Non eſt neceſſe, quòd habeant animum illa adimplendi & exequendi ibid. 18.
Peccaret lethaliter qui talem haberet animum ad illa non ſe obligandi. ibid. 18.

C

CÆCVS.

CÆcus bene audiens tamquam Teſtis validè aſſiſtit Matrimonio. 164. 94.
Cæcus poteſt eſſe Teſtis, & deponere de his, quæ auditu proprio percipiuntur, ſi loquentium voces habeat notas. ibid. 95.

CANTORES.

Cantores, ſeu Pſalmiſtæ quinam erant olim in Eccleſia. 18. 16.
Non erant in aliquo diſtincto Ordine conſtituti, ſed modò iſti, modò illi aſſumebantur, prout firmiori, & clariori voce pollebant. pag. 18. 16.
Officium Pſalmiſtæ non conferebatur ſtabiliter per ſacram Ordinationem, & conſecrationem. ibid.
Non eſt Ordo, ſed Officium Eccleſiaſticum. pag. 13. 16.

CAPITVLVM SEDE VACANTE.

Capitulum, Sede vacante, non poteſt concedere Literas dimiſſorias, niſi ſub certis conditionibus. 43. 25.
Poteſt concedere Literas teſtimoniales. ibid. 28.
Poteſt diſpenſare in Interſtitijs. 48. 53.
Poteſt Capitulum, ſeu eius Vicarius, validè matrimonijs aſſiſtere. 159. 69.
Poteſt etiam aſſiſtendi licentiam concedere. pag. 159. 70.
Capitulum, Sede vacante, diſpenſare poteſt in impedimentis Matrimonij in ordine ad petendum debitum. 255. 18.

CARDINALIS.

Cardinalis in Eccleſia ſui Tituli habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. 159. 69.
Reſpectu Subditorum illius Eccleſiæ eſt Ordinarius, & poteſt illorum Matrimonijs aſſiſtere. ibid.
Cardinalatus non eſt Ordo Sacer, non imprimit Characterem, nec confert Gratiam ex opere operato. 20. 26.
Cardinalatus eſt Dignitas Eccleſiaſtica. ibid.
An poſſit Cardinalatus à Papa extingui. ibid.

CASTITAS.

Caſtitas eſt annexa Ordinibus Sacris. 65. 9.
Non eſt annexa iure Diuino, ſed Eccleſiaſtico. pag. 65. 10.
Antiquiſſima eſt conſuetudo ſeruandæ caſtitatis à Sacris Miniſtris. 65. 12.
In Eccleſia Orientali, & Græca fuit decurſu temporis abrogata. 65. 12.
Hæc conſuetudo ſemper fuit retenta in Eccleſia Latina, ſicut in præſens etiam inuiolabiliter obſeruatur. ibid.
Hanc obligationem ſeruandi Caſtitatem aliqui volunt, prouenire ex voto in Ordinibus emiſſo. 66. 13.
Alij volunt, prouenire ex lege Eccleſiaſtica. ibid. 14.
Prouenit tum ex Voto, tum ex Lege. ibid. 15
Qui inualidè fuit ordinatus non tenetur ad Caſtitatem ſeruandam. ibid. 17.
Puer ordinatus ante vſum rationis, non tenetur obſeruare caſtitatem. 67. 19.
Perueniens ad vſum rationis debet ſe determinare, an velit in ſuſcepto Ordine permanere, vel Matrimonium ducere. ibid. 20.
Promotus ante Pubertatem, non tenetur ad Caſtitatem, niſi poſt adeptam pubertatem. pag. 67. 21.
Qui ordinatur per vim, & metum grauem iniuſtè incuſſum, non tenetur ad Caſtitatem. 68. 24.
Tenetur qui ordinatur per metum iuſtè incuſſum. ibid. 25.
Et qui, ceſſante metu, ratificauit. ibid.

CERTITVDO.

Qualis certitudo requiratur de morte primæ Vxoris, vt quis poſſit accipere ſecundam. pag. 235. 12.
Non ſufficit abſentia Viri per multos annos, etiamſi de illo nulla habeatur notitia. ibid. 13.
Non ſufficit ſola fama teſtificans de morte Viri, niſi alijs coniecturis adiuuetur. ibid. 13.
Quænam ſint iſtæ coniecturæ. ibid.
An ſufficiat vnus Teſtis de viſu affirmans mortem coniugis; alij affirmant, alij negant. pag. 135. 14.
Si mulier ſola certò ſciat mortem ſui viri, quia ipſum vidit morientem, & mortuum, poteſt in foro conſcientiæ tranſire ad ſecundas Nuptias. ibid. 14.

CHARACTER.

Omnes Ordines, ſiuè maiores, ſiuè minores imprimunt Characterem. 21. 32.
Quid ſit Charecter. ibid. 32.
Character vnius Ordinis non ſupponit neceſſariò characterem alterius Ordinis inferioris. 22. 33.
Validè, ſed non licitè recipi poteſt Ordo ſuperior, prætermiſſo inferiori. ibid., & 21. 18
Vide ſingulos Ordines ſub proprijs Verbis.

CHOREPISCOPI.

Chorepiſcopi quinam olim eſſent. 40. 11.
Erant in duplici genere, alij erant ſimplices Sacerdotes cum aliqua iuriſdictione, & authoritate ſibi ab Epiſcopo communicata. pag. 40. 11.
Non erant Ordinati à tribus Epiſcopi. 35. 79.
Alij erant veri Epiſcopi, ſed ſine certa Diœceſi. 40 11.

CLERICVS.

Clericus vnde dicatur. 63. 1.
Quibus gaudeat priuilegijs, Vide *Priuilegium*.
An peccet, qui Tonſuram, & Ordines Minores ſuſcipit animo non aſcendendi ad Maiores. 64. 3.
Ordinatus in Minoribus poteſt retrocedere abſque culpa, redire ad Sæculum, & vxorem ducere. ibid. 4.
Qui Clericatum aſſumit animo euadendi ſæcularem poteſtatem, peccat mortaliter. 64. 7.
Verius eſt, non peccare mortaliter. ibid. 8.
Debet deferre Habitum & Tonſuram. 68. 27.
In Sacris conſtitutus, vel Beneficium Eccleſiaſticum obtinens, peccat mortaliter, ſi longo tempore incedat ſine Habitu, & Tonſura. pag. 69. 28.
In Minoribus conſtituti non peccant. ibid. 30.

COGNATIO.

Cognatio triplex eſt, naturalis, Spiritualis, & legalis. 198. 1.
Cognatio naturalis, ſeu Carnalis, idem eſt ac Conſanguinitas. ibid. 1.
Diuiditur Cognatio naturalis ſecundùm Iuriſtas in Agnationē, & Cognationem. ibid. 3.
Quinam dicantur Agnati, & quinam dicantur Cognati. ibid. 3.
Qualiter dirimat Matrimonium. Vide *Conſanguinitas*.

COGNATIO SPIRITVALIS.

Cognatio Spiritualis quid ſit, & quomodo definiatur. 202. 21.
Dirimit Matrimonium iure Eccleſiaſtico. pag. 202. 21.
Cognatio Spiritualis oritur ſolùm ex Baptiſmo, & Confirmatione. 202. 22.
Inter quas Perſonas contrahatur Cognatio Spiritualis. ibid. 23.
Duæ tantùm ſunt ſpecies Cognationis Spiritualis. ibid. 23.
Suſceptores inter ſe nullam contrahunt Cognationem. 203. 24.
Vir, & Vxor, qui ſuſcipiunt eumdem puerum de Sacro fonte non priuantur iure petendi. ibid. 24.
Ad contrahendam Cognationem Spiritualem plura requiruntur. 203. 25.
Commater non contrahit Cognationem, ſi non tangat puerum dum baptizatur, vel illum ſuſcipiat de manibus baptizantis. ibid. 25.
Ad contrahendam Cognationem ſufficit, quòd Patrini Puerum teneant, vel ſuſcipiant, abſque eo quòd pro eo reſpondeant. 203. 26.
Error Perſonæ impedit Cognationem ſpiritualem. 203. 27.
Cur error perſonæ non impediat talem Cognationem in Baptizante. ibid. 28.
Qui tenet Puerum in Baptiſmo priuatim adminiſtrato non contrahit Cognationem Spiritualem. 204. 29.
Qui priuatim baptizat contrahit Cognationem. ibid. 30.
Patrinus debet puerum tenere, quando baptizatur, & infunditur aqua. 204. 31.
Parochus debet in libro ſcribere, an quis fuerit Patrinus in Baptiſmo, vel ſolùm in Cathechiſmo. ibid. 31.
Patrini debent eſſe determinati quoad numerum, & quoad perſonas. 204. 32.
Procurator, qui tenet puerum nomine alterius non contrahit Cognationem. ibid. 33.
An verò illam contrahat Principalis, qui Procuratorem mittit, plures affirmant. ibid. 33.
Probabilius eſt, illam non contrahere. ibid. 34.

COGNATIO LEGALIS.

Quomodo definiatur Cognatio legalis. 205. 36.
Quomodo definiatur Adoptio. ibid. 36.
Adoptio duplex eſt, alia propria, & perfecta, alia imperfecta; quid vtraque ſit. pag. 205. 37.
Quas conditiones requirat Adoptio. ibid. 38.
Cognatio legalis eſt triplex. ibid. 39.
Cognatio legalis eſt impedimentum dirimens Matrimonium. 205. 40.
Aliqui volunt, hoc impedimentum oriri ex quacumque Adoptione, ſiuè perfecta, ſiuè imperfecta. 206. 41.
Probabilius eſt, illud oriri ſolùm ex Adoptione perfecta. 206. 42.
Inter quas perſonas Cognatio legalis dirimat Matrimonium. 206. 43.

CONDITIO SERVILIS.

Conditio, quæ eſt ſecundum impedimentum dirimens matrimonium, importat Conditionem, & ſtatum ſeruilem contrahere volentis. 194. 14.
Error Conditionis ſeruilis dirimit Matrimonium, quando liber contrahit cum Serua, aut libera cum Seruo, ſeruitute penitus ignorata. ibid. 15.
Hoc verum eſt, non ſolùm quando ignorantia, & error erat antecedens, dans cauſam contractui, ſed etiam quando erat concomitans, & incidens in contractum. 194. 16.
Error conditionis ſeruilis non dirimit Matrimonium iure naturæ, ſed iure Eccleſiaſtico. ibid. 18.
Validum eſſe Matrimonium liberi cum Serua, quæ paulò poſt eſt habitura libertatem, affirmant Nonnulli. 195. 19.
Probabilius eſt, non valere tale Matrimonium. pag. 194. 19.
Validum eſt Matrimonium, ſi contrahas cum ea, quæ aliquando fuit Serua, ſed iam nunc eſt libera. ibid. 19.
Matrimonium contractum cum errore Conditionis non eſt inualidum, quando perſona, cum qua contrahitur, eſt æqualis, aut melioris conditionis. 195. 20.
Validum eſt Matrimonium contractum à libero cum Serua, quæ contrahendo ſit libera. ibid. 20.
Seruus poteſt licitè, & validè contrahere Matrimonium, inuito Domino. 195. 21.

Pec-

Peccant Domini, ſi impediant ſeruorum Matrimonia. 195. 21.

CONSANGVINITAS.

Conſanguinitas quid ſit, & quomodo definiatur. 198. 2.
In Conſanguinitate conſideratur Stipes, Linea, & Gadus. 168. 4.
Stipes dicitur illa Perſona, à qua Conſanguinei ducunt originem. 199. 4.
Linea quid ſit. ibid. 4.
Linea, alia eſt recta aſcendentium, ſeu deſcendentium, alia obliqua, ſeu collateralis, & quid vtraque ſit. ibid.
Gradus conſanguinitatis quid ſit. 199. 5.
Tres regulæ aſſignantur pro dignoſcendis gradibus Conſanguinitatis. 199. 6.
Diuerſimodè computantur gradus Conſanguinitatis in Iure Ciuili, & Canonico. ibid. 5.
Matrimonium in primo gradu Conſanguinitatis lineæ rectæ eſt irritum, & nullum iure naturæ. 200. 10.
In caſu extremæ neceſſitatis, ſi deficerent aliæ perſonæ, an foret licitum Matrimonium inter Patrem, & filiam; Matrem, & filium. pag. 200 11.
Conſanguinitas in linea recta an dirimat Matrimonium in quocumque gradu, variant Doctores. ibid. 12.
Probabilius eſt, dirimere matrimonium vſque in infinitum. ibid. 13.
Conſanguinitas in Linea tranſuerſali in nullo gradu dirimit Matrimonium iure naturæ. pag. 201. 16.
Pontifex diſpenſare poteſt ex iuſta cauſa, vt Frater Sororem ducat in vxorem. ibid. 16.
Barbaræ nationes Fratrum coniugia execrantur. 201. 17.
Eccleſia numquam conſueuit in primo gradu Conſanguinitatis diſpenſare, & quare. pag. 201. 18.
Conſanguinitas in linea tranſuerſali iure Eccleſiaſtico dirimit Matrimonium vſque ad quartum Gradum incluſiuè. 201. 19.
Inceſtus cum Conſanguineis propriæ Vxoris eſt impedimentum impediens matrimonium cum alia, mortua propria Vxore. 250. 8.

CONSENSVS.

Ad validitatem Matrimonij requiritur verus, & mutuus contrahentium conſenſus. 131. 1.
Contrahentium conſenſus non poteſt ab Eccleſia, neque à Republica ſuppleri. ibid. 2.
An poſſit ſuppleri à Deo de potentia abſoluta; alij affirmant, alij negant: vtraque Sententia poteſt ſuſtineri. 132. 4., & deinceps.
Qui fictè conſenſit, tenetur poſtea verè, & ex animo conſentire. 133. 8.
Poteſt aliquando excuſari. ibid. 9.
Pars, quæ conſenſit, non tenetur credere coniugi poſt longum tempus aſſerenti, ſe non conſenſiſſe. 133. 10.
Ad validitatem Matrimonij non requiritur, quòd contrahentes intendant carnalem Copulam. 133. 11.
Sufficit, quòd intendant translationem Dominij ſuorum corporum in ordine ad vſum coniugalem. 133. 12.
Contrahentes poſſunt paciſci de copula numquam habenda. 133. 13.
Poſſunt ab illa perpetuò abſtinere. ibid.
Debent intendere, ſaltem implicitè, tria bona Matrimonij, quantùm ad obligationem, & vinculum. 134. 15.
Qui excluderet perpetuitatem vinculi, contraheret inualidè. ibid. 16.
Non poſſunt contrahere ad tempus. ibid.
Non ſufficit ſolus conſenſus internus, ſed debet exteriùs per ſigna manifeſtari. 134. 19.
Qui loqui poteſt, debet conſenſum exprimere per verba. 135. 22.
Nulla eſt determinata forma verborum, pag. 136. 24.
Non requiritur ſimultas phyſica vtriuſque conſenſus. 136. 26.
Sufficit ſimultas moralis, in quo conſiſtat. pag. 136. 27.
Quænam Ætas requiritur ad validè contrahendum Matrimonium. ibid. 28.

CONSENSVS CONDITIONATVS.

Conſenſus, ad matrimonium requiſitus debet eſſe abſolutus, & abſque vlla conditione. pag. 140. 1.
Parochus non debet permittere, conditionem vllam apponi. ibid.
Conditio alia eſt de præterito, alia eſt de præſenti, alia de futuro. ibid.
Conditio de præſenti, vel de præterito non ſuſpendit actum. 140. 2.
Matrimonium ſub tali Conditione celebratum eſt validum, nec ſuſpenditur in futurum ibid. 2.
Validum eſt Matrimonium, quamuis conditio ſit contrahentibus ignota. 141. 4.
Non poſſunt vti Matrimonio quouſque non conſtet, conditionem exiſtere. ibid. 5.
Circa valorem matrimonij celebrati ſub conditione de futuro neceſſaria, ſtandum eſt contrahentium intentioni. 141. 8.
Conditio ab intrinſeco neceſſaria, ſi cognoſcatur à contrahentibus, non ſuſpendit conſenſum, nec Matrimonium ſub tali Conditione initum. 142. 12.
Idem valet de Conditionibus neceſſarijs ſolùm ab extrinſeco. ibid. 12.
Matrimonium celebratum ſub conditione contingenti de futuro ſuſpenditur vſque ad aduentum Conditionis. 143. 15.
Naſcitur ex tali contractu obligatio expectandi Conditionem. ibid. 15.
Non poſſunt Coniuges habere copulam ante Conditionis aduentum. ibid. 15.
Tale matrimonium, adueniente Conditione, fit validum abſque nouo conſenſu. 143. 18.
Oppoſita ſententia eſt probabilis, & in praxi magis tuta. ibid. 17.
Ad valorem matrimonij requiritur, vt Parochus, & Teſtes

Digitized by Google

& Teſtes aſſiſtant etiam executioni Conditionis, debetque illis conſtare de adimpletione. 144. 22.
Quodnam Matrimonium debeat prævalere, quando quis contraxit cum duabus ſub Conditione pendente in futurum. 144. 24.
Matrimonium contractum inter impeditos ſub Conditione; *ſi Papa Diſpenſauerit*, obtenta Diſpenſatione, validum eſt ſinè nouo Conſenſu. 145. 25.
Conditio turpis contraria Matrimonio, aut eius bonis, facit Matrimonium nullum, & irritum. 145. 28.
Si non ſit contraria Matrimonio, illud non annullat, ſed habetur pro non adiecta. pag. 145. 29.

COPVLA.

Quænam Copula requiratur ad conſummandum Matrimonium. 130. 40.
Conſenſus contrahentium non debet neceſſariò ferri in carnalem Copulam. 133. 12.
Poſſunt pacifci de Copula numquam habenda. ibid 13.
Poſſunt ab illa perpetuò abſtinere. ibid.
Copula non conualidat Matrimonium graui metu contractum, ſi & ipſa fuit metu extorta. 227. 45.
Multò minùs ſi fuit facta animo fornicario ad ſolam explendam libidinem. ibid. 45.
Validum efficitur, ſi ſpontè, ac maritali affectu conſummetur. 228. 48.
Copula habita inter Conſanguineos, & Affines, an ſit explicanda, quando petitur Diſpenſatio pro Matrimonio contrahendo. pag. 263 59.
An ſaltem ſit Copula manifeſtanda, quando habita fuit animo, & intentione faciliùs impetrandi Diſpenſationem. 264. 61.
Vide *Vſus Matrimonij*.

CRIMEN.

Duo aſſignantur Crimina matrimonium dirimentia, nempè Homicidium, & Adulterium pag. 213. 1.
Ex illis oriuntur alia duo, vt quatuor dicantur Crimina dirimētia Matrimonium. ibid. 1.
Non dirimunt Matrimonium Iure Diuino, aut naturali, ſed iure Eccleſiaſtico. 214. 2.
Si tempore patrati Criminis vterque Coniux erat infidelis, non prohibentur ſimul contrahere poſt conuerſionem. ibid. 3.
Si vnus erat fidelis non poſſunt contrahere. pag. 214. 3.
Vide *Homicidium Adulterium*.
Quænam ſint Crimina, quæ impediunt Matrimonium contrahendum. 250. 7.

CVLTVS DISPARITAS.

Cultus diſparitas reperitur inter fidelem Baptizatum, & infidelem, ſeu non Baptizatum. 217. 19.
Eſt impedimentum dirimens Matrimonium inter illos. ibid. 19.
Non dirimit Matrimonium iure naturæ, aut Diuino, ſed ſolùm iure Eccleſiaſtico. pag. 217. 20.
Poteſt Summus Pontifex diſpenſare, vt validè fiat Matrimonium inter illos. 218. 21.
Matrimonium Catholici cum Hæretica non eſt irritum iure Diuino, nec iure Eccleſiaſtico, ſed eſt illicitum. 218. 22.

D

DEBITVM CONIVGALE.

Vide *Vſus Matrimonij*.

DEFLORATOR.

Qui Virginem Deflorauit ſub ficta promiſſione Matrimonij, tenetur illam ducere, ſi fœmina ſit æqualis, vel non valdè inferioris conditionis. 72. 12.
Si fœmina ſit valdè diſparis conditionis tenetur eam dotare. ibid. 14.
Si promiſſio ſit vera, & ex animo facta, tenetur Deflorator illam ducere, quamuis inferioris conditionis. 73. 16.
An, qui poſt Matrimonium clandeſtinè contractum, Virginem ſub illius prætextu Defloraiut, teneatur illam ducere. 151. 28.
An ſaltem Deflorator teneatur illi, vel Parentibus aliquid reſtituere, ratione iniuriæ, & damni illati, controuertitur. ibid.

DENVNCIATIONES.

Ante celebrationem Matrimonij illud eſt publicè denunciandum ter in Eccleſia. 169. 1.
Affertur Decretum Concilij Tridentini. ibid.
Denunciationes non ſunt de ſubſtantia Matrimonij, quod eſt validum, & ratum, quamuis illæ indebitè omittantur. 169. 3.
Peccant mortalitèr Parochus, & Contrahentes, ſi illas omittant ſinè licentia. 170. 4.
Etiamſi Parochus moralitèr ſciret, nullum adeſſe impedimentum. ibid. 5.
An excuſetur Parochus à Mortali, ſi vnam tantùm omittat. ibid. 5.
Denunciationes fieri debent in Eccleſia tribus diebus Feſtiuis inter Miſſarum Solemnia. pag. 170. 6.
Non poſſe fieri diebus Ferialibus, plures docent. ibid.
Probabile eſt, poſſe fieri diebus Ferialibus, ſi magnus ſit Concurſus in Eccleſia. ibid. 7.
Fieri debent tribus diebus Feſtiuis continuis. pag. 170. 8.
Non peccat Parochus, ſi vno, aut altero die Feſto omittat. ibid.
Secus ſi inter vnam, & alteram multos dies Feſtos interponat. ibid. 8.
An fieri poſſint tribus diebus Feſtiuis non interpollatis per dies Feriatos. 171. 8.
Repetendæ ſunt publicationes, ſi longo tempore Matrimonium differatur. 171. 9.
An poſſit Matrimonium celebrari eadem die, qua terminatur vltima publicatio. ibid. 10.
Denunciationes regulariter ſunt faciendæ in

Eccleſia inter Miſſarum Solemnia. 172. 11.
Poſſe fieri extra Miſſam, & extra Eccleſiam, ſi adſit Concurſus populi, probabile eſt. pag. 172. 11.
Sunt faciendæ à proprio contrahentium Parocho, vel de ipſius licentia. 172. 12.
Quando contrahentes ſunt diuerſarum Parochiarum, publicationes ſunt faciendæ in vtraque Parochia. 172. 13.
Eſſe faciendas in omnibus Parochijs, in quibus contrahentes habitarunt, aſſerunt aliqui. pag. 172. 14.
Sunt faciendæ in Parochia, in qua contrahentes diutiùs habitarunt. ibid. 15.
Non ſufficit, illas fieri in Parochia nouæ, & breuis habitationis. ibid. 16.
Pro Matrimonio Vagorum non ſufficiunt conſuetæ publicationes. 172. 17.
Affertur Decretum Trident., & Sacræ Congreg. Vniuerſalis Inquiſitionis. ibid. 17.
Poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt omittantur aliquæ, vel omnes Denunciationes. 173. 18.
Poteſt etiam diſpenſare Vicarius Generalis. ibid. 19.
Poteſt Epiſcopus hanc facultatem alijs delegare. 173. 21.
Quando Contrahentes ſunt diuerſarum Diœceſum, poteſt quilibet ex Ordinarijs diſpenſare in Denunciationibus. ibid. 22.
Aliqui requirunt Diſpenſationem vtriuſque Epiſcopi. 174. 22.
Ad diſpenſandum requiritur cauſa, ſinè qua peccaret Ordinarius diſpenſans. 174. 23.
Non eſt neceſsaria iudicialis cognitio cauſæ. pag. 174. 24.
Multæ cauſæ aſſignantur pro licita diſpenſatione. 174. 25.
Malitioſum impedimentum, quod rationabiliter timetur, eſt cauſa ſufficiens diſpenſandi. ibid. 25.
Non ſufficit, quòd poſſit impediri conſilio, aut ſuaſione. ibid.
Secunda cauſa eſt contrahentium Pudor. ibid.
Tertia eſt Infamia contrahentium, aut Scandalum. 174. 26.
Quarta eſt Vicinitas temporis, quo prohibentur Nuptiæ. ibid. 27.
Quinta eſt notabilis Sponſorum Commoditas, ſiuè Spiritualis, ſiuè temporalis. ibid. 28.
Sexta eſt, quando Magnates ſunt contracturi. ibid.
Aliquando Epiſcopus ſub peccato graui tenetur diſpenſare. 175. 29.
Si ſequatur Infamia, aut Scandalum non diſpenſando, tenetur diſpenſare. ibid.
Poſſunt Subditi appellare à negata diſpenſatione, quando adeſt iuſta cauſa diſpenſandi. 175. 31.
Epiſcopo iniuſtè diſpenſationem negante, an licitè poſsit Matrimonium celebrari ſinè Denunciationibus. ibid. 32.
Matrimonio celebrato ſinè Denunciationibus, peccant Coniuges illud conſummando, antequam fuerint præmiſſæ. 176. 35.
An poſſit aliquando Parochus propria authoritate denunciationes omnes, aut aliquas prætermittere. 176. 40.
Quid, ſi contracturus ſit in periculo mortis, nec pateat aditus ad Superiorem. 177. 42.

DENVNCIARE.

Tenentur denunciare impedimenta, ſiuè dirimentia, ſiuè tantùm impedientia, qui illa ſciunt, & probare poſſunt. 177. 43.
Non excuſantur ex eo quòd extent alij, qui poſſunt Denunciare. ibid. 43.
Si impedimentum eſt occultum, nec probari poteſt, tunc nonnulli excuſant à Denunciatione facienda. ibid. 44.
Tenentur Denunciare, qui illud cognoſcunt, etiamſi ſit occultum, & ortum habeat ex delicto. 177. 45.
Tenetur denunciare, etiamſi impedimentum ſciat ſub ſecreto naturali. 178. 46.
Quid, ſi nouit ex ſolo auditu, aut fama. ibid. 47.
Vnus Teſtis iuratus ſufficit pro impediendo Matrimonio. ibid. 47.
Excuſatur à Denunciando, qui prudenter timet ſibi graue damnum, aut magnum ſcandalum aliorum. 178. 48.
Non tenentur contrahentes manifeſtare impedimentum, quando ſuper illo obtenta eſt ſecreta diſpenſatio. ibid. 49.

DIACONATVS.

An materia Diaconatus ſit liber Euangeliorum, aut manus impoſitio. 30. 51.
Vtraque materia eſt eſſentialis. 31. 55.
In primitiua Eccleſia, & nunc Græci Diaconatum conferunt per ſolam manuum impoſitionem. 31. 57.
Munera, & officia Diaconi quinque præcipuè numerantur. 32. 58.
An poſſit Diaconus transferre Pyxidem cum particulis conſecratis de vno loco ad alium. pag. 32. 59.
An poſſit alia Sacramenta miniſtrare vltra Baptiſmum, & Euchariſtiam. ibid. 61.
Diaconiſſæ, & Presbyteriſſæ quænam fuerint. pag. 32. 60.
Officia propria Diaconi, & Subdiaconi, validè, ſed non licitè fieri poſſunt à non ordinatis. 37. 88.
An fiat irregularis Diaconus, ſi in Choro exerceat munus Hebdomadarij. ibid. 91.

DIMISSORIÆ.

Literæ Dimiſſoriæ quænam dicantur, & à quo poſſint concedi. Vide *Literæ*.

DISPENSARE DISPENSATIO.

Quinam poſſit diſpenſare in denunciationibus faciendis ante Matrimonium. Vide *Denunciationes*.
Quid ſit Diſpenſatio, & quomodo differat ab irritatione, abrogatione, & declaratione. pag. 251. 1.
Summus Pontifex diſpenſare poteſt in omnibus

bus impedimentis, iure Eccleſiaſtico dirimentibus Matrimonium. 251. 3.
Non poteſt Diſpenſare in illis, quæ dirimunt Iure naturali, & Diuino. 252. 4.
Inferior tollere non poteſt impedimēta generaliter ſtatuta pro vniuerſali Eccleſia. 252. 5.
Epiſcopus non poteſt in illis Diſpenſare iure ordinario. ibid. 5.
Poteſt hoc facere Epiſcopus in caſu magnæ neceſſitatis, quando non patet aditus ad Pontificem, ſi Impedimentum ſit occultum. pag. 252. 8.
Quænam neceſſitas requiratur, vt poſsit Epiſcopus Diſpenſare. 253. 9.
Sufficit bona fides vnius contrahentis. 253. 11.
Poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare, etiam ad contrahendum. 254. 12.
Quæ neceſſitas requiratur ad dandam talem Diſpenſationem. ibid.
Poteſt Epiſcopus hanc facultatem alteri committere, & delegare. 254. 15.
An poſſit Legatus à Latere Diſpenſare in Impedimentis dirimentibus. 254. 15.
Regulares non poſſunt hoc facere. 255. 16.
Poteſt Epiſcopus Diſpenſare in Impedimentis ſuperuenientibus, in ordine ad petendum debitum. 255. 18.
Hoc idem facere poſſunt Regulares. 255. 19.
An ſit neceſſaria licentia Generalis, ſeu Prouincialis. ibid 21.
Poſsunt Regulares Diſpenſare ad petendum debitum cum illis, qui habent Votum Caſtitatis. 246 22.
Poteſt Summus Pontifex ſinè cauſa Diſpenſare validè in Impedimentis dirimentibus, ſed non licitè. 256. 25.
Epiſcopus, aut alius Inferior, nec licitè, nec validè hoc facere poteſt ſinè cauſa. 257 28.
Inualida eſt Diſpenſatio data à Pontifice ſinè cauſa in Voto, Iuramento, & Matrimonio rato. 257. 29.
Peccat, qui ſinè cauſa petit talem Diſpenſationem. ibid.

DISPENSATIONIS CAVSA.

Cauſa requiſita pro Diſpenſatione non debet eſse talis, ac tanta, vt eximat ab obligatione Legis. 257. 30.
Maior requiritur cauſa pro Impedimentis, quæ ortum habent ex iure naturali, aut Diuino. ibid. 30.
Maior, quando Gradus conſanguinitatis, ſeu Affinitatis eſt propinquior, quàm cum eſt remotior. 257. 30.
Cauſa Diſpenſandi ob Anguſtiam loci explicatur. 258. 31.
Explicatur Cauſa ob carentiam, ſeu incompetentiam Dotis. ibid. 32.
An cenſeatur carere Dote mulier, quæ amplam hæreditatem repudiauit. 258. 32.
Explicantur aliæ Cauſæ. 258. 33.

DISPENSATIO INVALIDA.

Taciturnitas veri, aut expreſsio falſi, quando verſatur circa Cauſam finalem, & motiuam vitiat, & nullam reddit Diſpenſationem. 259. 36.
Si Error verſetur circa Cauſam impulſiuam, non vitiat Dipenſationem. ibid. 37.
In dubio, an Cauſa ſit finalis, aut impulſiua, iudicandum eſt, eſſe impulſiuam. 259. 38.
Matrimonium eſt inualidum, etiamſi Cauſa falſò expreſſa per Teſtes probetur vera 259. 39.
Quando tacetur qualitas, quæ aut Iure præcipitur, aut ex ſtylo curiæ Romanæ, ſeu recepta conſuetudine ſolet exprimi, nulla eſt diſpenſatio. 259. 40.
An Stylus Curiæ obliget in conſcientia. pag. 260. 41.
Omnia Impedimenta diuerſæ ſpeciei ſunt neceſsariò exprimenda. 260. 42.
Impedimenta plura eiuſdem ſpeciei non eſse neceſsariò exprimēda, plures docent. ibid. 43.
Conſanguinitas, Affinitas, & Cognatio Spiritualis debet explicari, quando prouenit ex diuerſo capite. 261. 44.
Quando plura concurrunt Impedimenta non debent neceſsariò omnia ſimul manifeſtari, & ſimul diſpenſari. 261. 46.
Impedimenta, quæ diuerſos habent Gradus, & Lineas debent manifeſtari ſecundùm gradum, & lineam. 261. 48.
Quando conſanguinei, aut Affines inæqualitèr diſtant a Stipite, ſufficit exprimere Gradum remotiorem. 262. 47.
Obtinendæ tamen ſunt Literæ Declaratoriæ. pag. 262. 50.
Ceſſante Scandalo, an ſint neceſſariæ huiuſmodi Literæ. ibid.
Si remotior diſtet à Stipite in quinto Gradu, nulla eſt neceſsaria Diſpenſatio. ibid. 50.
Excluditur limitatio, quæ affertur ab aliquibus. ibid. 51.
An ſit explicandum, Diſtantiam eſſe in Linea recta. 262. 53.
An ſit explicandum, publicam Honeſtatem prouenire ex Sponſalibus, aut ex Matrimonio rato. 263. 54.
In Cognatione Spirituali an ſit explicanda Compaternitas, & Filiatio Spiritualis. pag. 263. 55.
Copula habita inter Conſanguineos, aut Affines, an, & quatenus ſit explicanda. ibid. 56.
An ſaltem ſit manifeſtanda, quando habita fuit animo, & intentione faciliùs impetrandi Diſpenſationem. 264. 61.
Deberet illa intentio exteriùs eſſe manifeſtata. ibid. 63.
Poſſunt contrahentes copulam negare, ſi illa eſt occulta. 265. 65.
Manifeſtanda eſt Confeſſario, ſi diſpenſatio ſit pro Foro interno. 265. 66.
Vitiatur Diſpenſatio, ſi apponatur vnica Cauſa falſa. ibid. 67.
Subſiſtit Diſpenſatio, ſi afferantur plures, & Cauſa falſa ſit ſolùm impulſiua. 265. 69.

Poteſt Diuortium petere, qui Cauſam dedit ſolùm remotam. 306. 13.
Non poteſt Diuortium fieri, ſi Mulier probabiliter credens Virum mortuum, alij nupſit. pag. 306. 14.
An poſſit fieri Diuortium, ſi Mulier ex metu graui inducta commiſit Adulterium. ibid. 14.
Non poteſt fieri Diuortium, quando Coniux Innocens iniuriam, & Adulterium alteri condonauit. ibid. 15.
Facto Diuortio, Coniux innocens poteſt reconciliari nocenti, & iſte tenetur acceptare, & ad cohabitationem redire. 306. 17.
Valdè conueniens eſt, Coniugem innocentem reaſsumere Vxorem pœnitentem, & correctam, quamuis non teneatur. 307. 18.
Crimen Hæreſis eſt ſufficiens cauſa Diuortij, quouſque hæreticus ad Fidem conuertatur. pag. 307. 20.
Si ſeparatio facta ſit per Sententiam Iudicis Eccleſiaſtici, non tenetur Catholicus recipere hæreticum reuertentem ad Fidem. ibid. 21.
Poteſt fieri Diuortium propter periculum peccati, ſi vir vxorem inducat ad peccatum. pag. 307. 22.
Poteſt fieri Diuortium ob ſæuitiam, & crudelitatem coniugis, & quando hoc contingat. pag 308. 23.
Morbus Contagioſus eſt ſufficiens cauſa ſeparationis. 308. 24.
Poſse innocentem priuata authoritate diuertere ab adultera, & Diuortium facere, ceſsante Scandalo, plures docent. ibid. 27.
Alij volunt, Diuortium eſse faciendum authoritate Iudicis. ibid. 28.
Si Adulterium ſit publicum, & notorium, poteſt Diuortium fieri authoritate propria. pag. 309. 29.
Facto Diuortio, licitum eſt coniugi innocenti ad Religionem tranſire, vel ſuſcipere Ordines Sacros, etiam altero reclamante. 309. 32.
Non tenetur in eo caſu coniux adulter, & ipſe ad Religionem tranſire, aut emittere votum Caſtitatis. 310 33.
Facta legitima ſeparatione, & Diuortio perpetuo, non poteſt adulter ſtatum mutare, ſi alter maneat in ſæculo. ibid. 35.
Poteſt ſtatum mutare de licentia innocentis. pag. 310. 36.
Mutuo conſenſu poſſunt coniuges ſeparari à toro. 311. 40.
Ambo Coniuges poſsunt ſimul Religionem ingredi, & in ea profiteri. ibid. 41.
Poteſt vnus Religionem ingredi, altero remanente in ſæculo, ſi iſte ſit ſenex, nec ſuſpectus de incontinentia, & ſimplex Votum Caſtitatis emittat. 311. 41.
An requiratur in eo caſu licentia Epiſcopi. ibid. 42.

E

EPICHEIA.

DEcretum Trident. cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. Matrim., quòd ad valorem matrimonij neceſſaria ſit præſentia Parochi, & duorum Teſtium, aliqui volunt admittere Epicheiam, & in aliquo caſu eſſe validum Matrimonium ſinè illis. 148. 12.
Probabilius eſt, non admittere Epicheiam, ſed inuiolabiliter obſeruandum. 149. 15.

EPISCOPATVS.

Epiſcopatus eſt verus Ordo, & verum Sacramentum à Presbyteratu aliquo modo diſtinctum. 19. 21.
Habet propriam materiam, & Formam diſtinctam à Sacerdotio. 20. 25.
Habet pro materia Impoſitionem manuum trium Epiſcoporum. 35. 75.
An neceſſariò requirantur tres Epiſcopi. ibid. 76.
An ordinatio Epiſcopi poſſit ex diſpenſatione fieri ab vno ſolùm. 36. 83.
Munera Epiſcopi quænam ſint. ibid. 83.
Munera, & officia propria Ordinis Epiſcopalis, nec validè, nec licitè poſſunt ab alijs exerceri. ibid. 86.
Epiſcopatus ſemper conferri debet die Dominica in celebratione Miſſæ. 45. 35.

EPISCOPVS.

Non poteſt Epiſcopus licitè conferre Ordines ſibi non ſubdito. 40. 12. & 45. 35.
Quinam ſit proprius Epiſcopus, à quo debet quis ordinari. 40 14.
Poteſt Epiſcopus ordinare ſuum Familiarem triennalem. ibid. 15.
De Epiſcopo Originis, Domicilij & Beneficij adeſt Conſtit. Innocentij. XII. 41. 17.
An quis poſſit ſimul habere duo Domicilia ſub diuerſis Epiſcopis, & à quolibet illorum ordinari. 42. 18.
Clericus, qui recepit Subdiaconatū ab Epiſcopo Originis, an poſſit alios Ordines recipere ab Epiſcopo domicilij, & Beneficij. ibid. 19.
Epiſcopus eſt ordinarius miniſter Ordinis. 38. 1. Vide *Ordines*.
Debet per ſe ipſum ſuis ſubditis Ordines conferre. 42. 20.
Legitimè impeditus poteſt ad alium Epiſcopum ordinandos dimittere. ibid.
Non poteſt ſuos ſubditos ordinare extra propriam Diœceſim. 45. 38.
Bene tamen, ſi ibidem de licentia Ordinarij generalem habeat ordinationem. ibid. 39.
Epiſcopum poſſe in ſua Diœceſi ſtatuere Impedimenta dirimentia Matrimonium, non nulli affirmant. 187. 10.
Probabilius eſt, non poſſe ſtatuere Impedimenta dirimentia. ibid 11.
Poteſt Epiſcopus in aliquo caſu diſpenſare in Impedimentis dirimentibus. 252. 8.

Requiritur magna neceſſitas ſinè facili acceſſu ad Pontificem. 253. 9.
Requiritur, vt Matrimonium celebratum ſit publicum, & impedimentum occultum. ibid. 10.
Requiritur bona Fides, ſaltem vnius contrahentis. 253. 11.
Poteſt Epiſcopus aliquando diſpenſare non ſolùm ad conualidandum Matrimonium iam contractum, ſed etiam ad illud contrahendum, & quando. 254. 12.
An extendatur authoritas Epiſcopi ad conualidandum Matrimonium contractum ex Diſpenſatione Pontificis ſubreptitia, & nulla. 254. 13.
Poteſt Epiſcopus in caſu ſibi permiſſo facultatem diſpenſandi alteri delegare. 254. 14.
Poteſt Epiſcopus diſpenſare in Impedimentis ſuperuenientibus poſt Matrimonium contractum, in ordine ad petendum debitum. pag. 255. 15.
Vide *Diſpenſatio*.

ERROR.

Perſonæ habiles per Errorem putantes, ſe habere Impedimentum dirimens, ſi ſolemniter contrahant, an teneat Matrimonium in foro Conſcientiæ, affirmant plures. 137. 29.
Probabilius eſt, inualidum eſſe tale Matrimonium. ibid. 30.
Error quadruplex conſiderari poteſt in Matrimonio. 191. 1.
Error antecedens, ſi ſit circa ſubſtantiam, & perſonam, dirimit Matrimonium, non ſolùm iure Eccleſiaſtico, ſed etiam iure naturali. pag 191. 2.
Quod verum eſt, non ſolùm quando Error antecedens eſt inuincibilis, ſed etiam quando eſt craſſus, & vincibilis. 192. 3.
Alia Sacramenta impertita cum Errore perſonæ ſunt valida, & cur. ibid. 4.
Non ſolùm Error antecedens, ſed etiam Error concomitans irritat Matrimonium iure naturæ. 192. 5.
Error concomitans quomodo reddat actum inuoluntarium. ibid. 6.
Error qualitatis perſonæ, ſeu fortunæ, quamuis antecedens, & dans cauſam contractui, per ſe non dirimit Matrimonium. pag. 192. 7.
Limita, niſi Matrimonium fuerit contractum ſub expreſſa conditione talis qualitatis. pag. 193. 8.
Limita etiam in caſu, quo qualitas tranſeat in ſubſtantiam, & Error qualitatis tranſeat in Errorem perſonæ. 193. 9.
Quandonam Error qualitatis dicatur tranſire in ſubſtantiam, & Errorem perſonæ. ibid. 10.
Vide *Conditio Seruilis*.

EVCHARISTIA.

Euchariſtia ſumenda, vel ſumpta, an impediat vſum Matrimonij. 206. 27

EVNVCHI.

Eunuchi, ſeu Caſtrati vtroque teſticulo, non poſſunt validè Matrimonium inire. 239. 36.
Non obſtat, quòd poſſint habere finem ſecundarium. 240. 37.

EXORCISTA.

Exorciſtatus quomodo definiatur. 27. 31.
Materia, & forma iſtius Ordinis. ibid.
Eſt neceſſaria licentia Epiſcopi ad munus iſtius Ordinis exercendum. 27. 32.
Si Ordinandis offeratur tangendus alius Liber, qui non continet Exorciſmos, inualida eſt Ordinatio. ibid. 33.
Munus Exorciſtæ non præſtatur à Laicis, quibus non eſt communicata poteſtas cogendi, & vexandi Dæmones. 37. 87.

EXPERIENTIA.

Experientia triennalis non requiritur ad explorandam impotentiam Coniugum, quando de ea conſtat. 245. 70.
Nec quando per ſigna veroſimilia, & eorum iuramentum conſtat. 246. 71.
Requiritur triennalis Experientia, quando non ſunt hæc ſigna. ibid. 74.
Quandonã inchoari debeat Triennium. 247. 78.
Vide *Impotentia*.

EXTREMA VNCTIO.

Extrema vnctio cur ſic dicatur. 1. 1.
Eſt verum Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, & ab Apoſtolo Iacobo promulgatum. ibid. 2.
Quandonam fuerit inſtitutum. 2. 3.
Quomodo definiatur. 2. 4.
Non eſt neceſſarium ad Salutem neceſſitate medij. ibid. 5.
Nullum adeſt præceptum obligans fideles ad recipiendum hoc Sacramentum. 2. 6.
Poteſt aliquando illius omiſſio eſſe peccaminoſa lethaliter. ibid. 7.
An ſit peccatum veniale illam omittere ex ſola negligentia, aliqui negant, ſed meliùs alij affirmant. 2. 8.
Materia remota huius Sacramenti eſt Oleum oliuarum. 3. 9.
Vide *Oleum*.
An ſit validum Sacramentũ, ſi Sacerdos adhibeat Chriſma, ſeu oleum Cathecumenorum. 3. 13.
Materia proxima eſt Vnctio facta in quibuſdam partibus Corporis. 5. 19.
Fieri debet in formam Crucis, non tamen de neceſſitate Sacramenti. ibid. 20.
Nec de neceſſitate Præcepti. ibid.
Eſt ſolùm de neceſſitate Præcepti, quòd vnctio fiat manu immediata Sacerdotis. 5. 21.
Tempore Peſtis, ad vitandum Contagium, licitum eſt hoc Sacramentum miniſtrare virgula oblonga. ibid. 21.
Non eſt de neceſſitate Præcepti, quòd vnctio fiat in Renibus. 5. 22.
Non eſt de neceſſitate Sacramenti, quòd fiat in Pedibus. ibid.
Debet fieri in quinque Senſibus. 5. 23.
Non eſt de neceſſitate Sacramenti, quòd tali modo fiat. 6. 24.

Satis

Digitized by Google

Satis eſt, quòd fiat in vno ſenſu cum integra forma, quando neceſſitas poſtulat. 6. 27.
Extra caſum neceſſitatis numquam licitum eſt miniſtrare hoc Sacramentum ſinè Vnctione quinque ſenſuum. ibid. 27.
Si Ægrotus aliquo ſenſu careat, vngi debet in partibus proximioribus. 7. 29.
An poſſit hoc Sacramentum miniſtrari in qualibet parte corporis. 7. 30.
Quænam ſit forma huius Sacramenti. 9. 31.
Quænam verba ſint eſſentialia. ibid. 32.
Forma proferri debet modo deprecatiuo. pag. 8. 34.
Vel coniungendo modum indicatiuum cum deprecatiuo. ibid. 35.

EXTREMÆ VNCTIONIS MINISTER.

Miniſter huius Sacramenti eſt ſolus Sacerdos ritè ordinatus. 8. 37.
Per poteſtatem remittendi peccata. ibid.
Id poteſt validè quilibet Sacerdos. ibid. 38.
Licitè poteſt ſolus Parochus, vel aliàs Sacerdos de ipſius licentia. ibid. 39.
Regularibus prohibitum eſt ſub Excommunicatione. ibid.
Sufficit licentia tacita, & præſumpta in caſu neceſſitatis. 9. 40.
Sacerdos miniſtrans debet eſse vnus. ibid. 41.
Validè poſsunt eſse plures, & in neceſſitate licitè. ibid. 42.
Tenetur Parochus hoc Sacramentum indigentibus miniſtrare. ibid. 43.
Etiam tempore Peſtis, ſi id fieri poſſit ſinè periculo vitæ. ibid. 44.

SVBIECTVM.

Solus homo Baptizatus conſtitutus in periculo mortis ex Infirmitate capax eſt huius Sacramenti. 10. 46.
Poſt vſum rationis adeptum. ibid.
Poteſt miniſtrari Amentibus, qui vſum rationis habuerunt. 10. 46.
Etiam Pueris poſt adeptum vſum rationis. pag. 10. 47.
Poteſt concedi Adulto recenter baptizato, ſi ſit in periculo mortis. 11. 50.
Homo debet eſse in periculo mortis ex Infirmitate. 11. 51.
Non expedit expectare Extremum, quando animam agit. ibid. 53.
Si intervngendum Æger moriatur, debet Sacerdos deſiſtere. 12. 54.
Poteſt pluries iterari, & quando. ibid. 55.

EFFECTVS.

Extrema vnctio confert Gratiam ſanctificantem. 12. 57.
Confert ſpecialia auxilia pro extrema neceſſitate. ibid. 57.
Confert aliquando remiſsionem peccatorum mortalium. ibid. 58.
Delet reliquias peccatorum, & quid illæ ſint. ibid 59.
Quiſnam ſit illius primarius effectus. 13. 60.
An cauſet ſuos Effectus in prima, an in vltima vnctione. ibid. 61.
An ſit vnum tantùm, vel plura Sacramenta. 13. 94.
Quam diſpoſitionem requirat in ſuſcipiente. ibid. 65.
Ritus, & Cæremoniæ adhibendæ in illius miniſtratione. 14. 66.

F

FAMILIARIS.

Familiares trienales poſsunt ordinari ab Epiſcopo, nonnullis ſeruatis conditionibus. 40. 15.
Debet Epiſcopus ei ſtatim conferre beneficium. 41. 17.
Quomodo intelligatur *ſtatim*. ibid.

FICTIO, FINGENS.

Fictè contrahens Matrimonium, nullo præcedente dolo, aut iuſta cauſa decipiendi, peccat mortaliter. 133. 7.
Tale Matrimonium non valet in foro conſcientiæ. ibid.
Qui ſimulatè coràm Parocho, & Teſtibus contraxit, abſque animo ſe obligandi, an tenearur in foro conſcientiæ nouo conſenſu Matrimonium efficere. ibid. 8.
Quibus in caſibus fictè contrahens non teneatur adimplere contractum. ibid. 9.
Mulier decepta an poſsit, & debeat credere deceptori aſserenti, ſe caruiſse vero conſenſu. ibid. 10.

FILII.

Matrimonium contractum à Filijs ſinè conſenſu Parentum eſt validum, ac indiſſolubile. 137. 32.
Non obſtant Iura in contrarium adducta. pag. 137. 33.
Quod maximè in Fœminis debet obſeruari. pag. 137. 33.
Excuſantur aliquando Filij, ſi nubant ſinè conſenſu Parentum. 138. 34.
Peccant mortaliter Filij contrahentes, inſcijs, & inuitis Parentibus, ſi ducant indignam cum magno dedecore, & infamia familiæ. 138. 35.
Peccare mortaliter Filios, qui ſinè cauſa nubunt, inſcijs, & inuitis Parentibus, plures affirmant. ibid. 36.
Tenentur Filij ſub mortali conſulere Parentes circa Matrimonium contrahendum. ibid. 37.
Sed non tenentur conſilium ſequi. ibid.
Filij, regulariter loquendo, non tenentur ſub mortali contrahere Matrimonium promiſſum, aut præceptum à Parentibus. 139. 41.
In aliquo caſu tenentur illud contrahere, & quando ibid. 42.
Parentes hodie non poſſunt exhæredare Filios nubentes contra ipſorum voluntatem. pag. 140. 45.
Leges Ciuiles in hoc ſunt correctæ à Iure Eccleſiaſtico. ibid.
Peccant Parentes, nec poſſunt abſolui, qui exhæte-

Digitized by Google

hæredant Filios nubentes contra illorum voluntatem. 140. 46.
An ſint abſoluendi Parentes, qui nolunt ad colloquium admittere Filium, qui indignum Matrimonium contraxit. ibid. 47.

FINIS MATRIMONII.

Ad quos Fines inſtitutum ſit Matrimonium. pag. 110. 9.
Contrahere Matrimonium ob Finem mortalem eſt peccatum mortale, & quotuplex. pag. 110. 10.
Contrahere ab Finem venialem erit tantùm veniale. ibid.
Peccant mortalitèr contrahentes, ſi expreſſa intentione finem primarium excludant. ibid. 9.
Nullum eſt peccatum contrahere propter diuitias, pulchritudinem, honorem, & pacem. ibid. 9.
Licitum eſt contrahere Matrimonium ob vitandum peccatum, & remedium concupiſcentiæ. ibid. 9.
An, & quatenus licitum ſit contrahere Matrimonium abſque intentione habendi copulam. ibid. 11.
Licitum eſt conſummare Matrimonium ob aliquod ex tribus bonis Matrimonij. 284. 14.
Licitum eſt habere copulam ob ſucceſſionem habendam. ibid.
Nullum eſt peccatum habere copulam ob ſedandam concupiſcentiam, vitandam incontinentiam. 284. 17.
Et propter Sanitatem corporalem conſeruandam. 285. 18.
Eſt illicitus vſus coniugij ob ſolam voluptatem carnalem captandam. ibid. 19.

FOEMINA.

Fœmina non eſt capax Ordinum. 49. 1.
Quid eſſent olim Presbyteriſſæ, & Diaconiſſæ. ibid. 2.
Fœmina rapiens virum animo contrahendi an incurrat pœnas latas in Trident. contra Raptores. 232. 66.
Fœmina arcta quatenus teneatur inciſionem pati. 244. 62.
Quatenus eſſe poſſit impotens ad matrimonium. 244. 60.
Fœmina non poteſt conari ad expellendum ſemen poſt copulam coniugalem. 291. 51.
Nec poteſt ſumere venena ſterilitatis ad impediendam prolem. ibid. 52.

FORNICATIO.

Per fornicationem ſoluuntur Sponſalia, etiam iurata ex parte Innocentis. 99. 60.
Non ſoluuntur ex parte fornicantis. ibid. 61.
Vtraque parte fornicante, ſoluuntur Sponſalia ex parte vtriuſque. 100. 63.
Quid, ſi Sponſa fuerit per vim oppreſſa. ibid. 64.
Non ſufficiunt Oſcula, & Tactus impudici. pag. 100. 65.
Circumſtantia Sponſalium debet in Confeſſione manifeſtari, ſi Sponſi peccent contra caſtitatem. 100. 66.
Soluuntur Sponſalia per fornicationem Spiritualem. 100. 67.

H

HEBRÆI.

Permiſſus fuit Hebræis in lege Moyſis libellus repudij. 122. 7.
Non ſolùm permiſſum, ſed etiam validum, & licitum fuiſſe libellum repudij, probabilius eſt. 123. 9.
Vide *Repudium*.
Cum Hebræis fuit à Deo diſpenſatum, vt plures ſimul haberent vxores. 233. 6.
Quomodo potuerit Deus hanc diſpenſationem concedere. ibid. 7.
Hæc diſpenſatio non ampliùs durat, nec etiam apud Hebræos. 234. 8.

HERODES.

Quare fuit reprehenſus à S. Ioanne Baptiſta ob coniugium Herodiadis. 210. 19.

HERMAPHRODITI.

Hermaphroditi, in quibus prævalet ſexus fœmineus, ſunt Ordinum incapaces. 49. 3.
Sunt etiam incapaces, ſi in illis æqualiter prævaleat vterque Sexus. ibid. 3.
Sunt Ordinum capaces, ſi in illis prævaleat ſexus virilis, ſed ſunt irregulares. 49. 4.
Hermaphroditus ordinatus Sacerdos, ſi poſtea decreſcente vigore, in eo prævaleat ſexus Fœmineus, remanet Sacerdos, ſed non retinet vſum, & exercitium. 50. 6.
Quinam dicatur Hermaphroditus. 241. 45.
Poteſt matrimonium validè contrahere iuxta Sexum prævalentem. 241. 46.
Si æqualiter potens ſit in vtroque ſexu, poteſt eligere quem voluerit. ibid. 47.
Debet præſtare Iuramentum, quòd non ſit ampliùs vſurus alio ſexu. ibid. 47.
Æqualiter potens in vtroque ſexu non poteſt contrahere cum alio ſimili, ad promiſcuum vſum vtriuſque ſexus. 242. 48.
An poſſit Hermaphroditus contrahere iuxta ſexum inferiorem, & minùs prævalentem. pag. 242. 49.

HOMICIDIVM.

Homicidium coniugis, prout eſt impedimentum dirimens Matrimonium, poteſt eſſe coniunctum cum adulterio, aut ſinè illo. 214. 4.
Quando eſt coniunctum cum adulterio ſufficit, quòd coniux occidat coniugem animo contrahendi cum adultero. ibid. 4.
Non eſt neceſſe, quòd Adulter, ſeu Adultera mortem exequatur proprijs manibus. 214. 5.
Non ſufficit ſola ratihabitio Homicidij abſque illius cooperatione. ibid. 5.
Sufficit Adulterium cum machinatione vnius. pag 214. 6.
Ad hoc impedimentum requiritur, quòd occiſio ſit verè ſecuta. 215. 7.

Requiritur, quòd præcedat verum adulterium . pag. 215. 8.
Occiſio debet eſſe facta animo contrahendi cum Complice adulterij. ibid. 9.
An iſta intentio debeat eſſe nota vtrique Parti. ibid. 9.
Homicidium purum ſinè adulterio dirimit matrimonium, quando vtraque Pars machinata eſt mortem Coniugis, eo fine, vt inter ſe contrahant. 215. 11.
Homicidium propriæ vxoris, & Homicidium Presbyteri, eſt impedimentum impediens Matrimonium. 250. 13., & 15.

HONESTAS PVBLICA.

Honeſtas publica dirimens Matrimonium, quæ ſit. 210. 21.
Naſcitur ex Sponſalibus validis, & certis. pag. 210. 22.
Olim extendebatur vſque ad quartum Gradum. ibid.
Hodie non excedit primum Gradum. 211. 22.
Vt naſcatur impedimentum, Sponſalia debent eſſe valida; ſi ſunt inualida, non oritur impedimentum. 211. 23.
Impedimentum hoc eſt perpetuum, & durat etiam poſt mortem Sponſæ. ibid. 25.
Diſſolutis Sponſalibus mutuo contrahentium conſenſu, probabile eſt, ceſſare Impedimentum. 211. 25.
Probabilius eſt, non ceſſare. ibid. 26.
Ex Matrimonio rato, ſed nondum conſummato, non oritur Impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis. 212. 28.
Hoc impedimentum ortum ex Matrimonio rato dirimit vſque ad quartũ Gradum. ibid. 29.
Naſcitur ex matrimonio rato, etiam inualido, dummodo tale non ſit ex defectu conſenſus. pag. 212. 30.
Non oritur ex Matrimonio celebrato cum perſona incerta, aut cum Errore perſonæ. pag. 212. 31.
Non oritur ex matrimonio Impuberum, niſi malitia ſuppleat ætatem. ibid. 32.
Ex matrimonio clandeſtino naſcitur Impedimentum publicæ honeſtatis. 213. 33.
Non naſcitur ex matrimonio rato, ſed inualido ob præcedentia Sponſalia. 213. 34.

I

INDISSOLVBILITAS MATRIMONII.

Matrimonium, ſiuè ratum, ſiuè conſummatum eſt vinculum perpetuum, nec libero cõtrahentium conſenſu diſſolui poteſt. 121. 1.
Matrimonium eſt indiſſolubile ex præcepto Chriſti, ex iure Diuino poſitiuo, & iure naturali. ibid. 3.
Repudium legitimæ Vxoris quomodo fuerit Hebræis conceſſum. 122. 7.
Vide *Repudium*.
Matrimonium ritè contractum inter Infideles eſt validum in ratione contractus. 124. 13.
Non poteſt authoritate Principis diſſolui. ibid.
Si vterque coniux conuertatur ad fidem, Matrimonium remanet indiſſolubile. 124. 14.
In triplici caſu diſſolui poteſt vinculum Matrimonij, quando vnus Infidelis conuertitur ad Fidem, altero permanente in ſua infidelitate. ibid. 15.
Per conuerſionem vnius Infidelis tunc diſſoluitur Matrimonium, quando iſte tranſit ad ſecunda vota, non priùs. 124. 17.
Matrimonium diſſolutum non reuiuiſcit per Conuerſionem alterius coniugis. ibid. 18.
Si Infidelis conſentiat habitare cum fideli ſinè iniuria Creatoris, non poſſe diſſolui Matrimonium, plures aſſerunt. 125. 19.
Probabiliùs eſt, poſſe diſſolui etiam quoad vinculum. ibid. 20.
Primis temporibus permittebatur cohabitatio fidelis cum Infideli ob ſpem conuerſionis. pag. 125. 22.
Nunc eſt illis prohibitum. 126. 24.
Ante celebrationem noui Matrimonij debet admoneri Coniux Infidelis. 126. 27.
Si Fidelis profiteatur in aliqua Religione, non diſſoluitur Matrimonium antea celebratum cum infideli. 127. 29.
Matrimonium fidelium conſummatum in nullo caſu poteſt diſſolui quoad vinculũ. 127. 31.
Matrimonium ratum poteſt diſſolui authoritate Pontificis. ibid. 32.
Requiritur grauis, & iuſta cauſa. 128. 37.
Non requiritur conſenſus vtriuſque, ad hoc vt diſſoluatur. ibid. 38.
Per profeſſionem Religionis diſſoluitur Matrimonium ratum, non conſummatum. 128. 36
Profeſſio Religionis non diſſoluit Matrimonium ex natura ſua. 129. 40.
Nec ex Iure Diuino poſitiuo. ibid. 44.
Sed ex diſpenſatione Pontificis. ibid. 42.
Hanc vim habet ſola Profeſſio ſolemnis in Religione approbata. 129. 45.
Non dirimit profeſſio Ordinum militarium Calatrauæ, Alcantaræ, Sancti Iacobi, & aliorum Ordinum, qui non vouent omnimodam Caſtitatem. ibid. 46.
Idem valet de Tertiarijs, & Mantellatis S. Franciſci, S. Dominici, &c. 130. 47.
Non dirimitur Matrimonium per aſſumptionẽ Ordinis Sacri, etiam Epiſcopatus. ibid.

INFIDELES.

Matrimonium contractum ab Infidelibus, fieri verum Sacramentum, & conferre Gratiam, dum conuertuntur ad fidem, plures affirmant. 114. 33.
Probabilior eſt Sententia oppoſita docens, non fieri Sacramentũ conferens Gratiã. 115. 34.
An Matrimonium contractum inter fidelem, & infidelem ſit Sacramentum exparte Fidelis, negant plures. 115. 36.
Non

Non eſt improbabilis ſententia oppoſita. pag. 115. 37.
Matrimonium ritè contractum inter Infideles eſt validum in ratione contractus, quamuis non ſit Sacramentum. 124. 13.
Eſt indiſſolubile, nec diſſolui poteſt mutuo contrahentium conſenſu. ibid.
Matrimonium remanet indiſſolubile, ſi ambo conuertantur ad Fidem. 124. 14.
An diſſoluatur Matrimonium, quando vnus conuertitur ad Fidem, alio permanente in ſua infidelitate. 124. 15.
An diſſolui poſſit, quando Infidelis conſentit habitare cum fideli ſinè iniuria Creatoris. pag. 126. 19.
Vide *Indiſſolubilitas Matrimonij*.

IMPEDIMENTVM.

Impedimentum, ſiuè dirimens, ſiuè ſolùm impediens dirimit Sponſalia ſubſequentia. pag. 100. 68.
Dirimit etiam Sponſalia præcedentia. 101. 69.
Sufficit rumor, & fama publica de Impedimento dirimente. ibid.
An qui fuit cauſa Impedimenti, teneatur petere diſpenſationem. 101. 71.
An validè contrahat, qui falſò exiſtimat, ſe habere Impedimentum dirimens. 137. 29.
Tribus factis publicationibus, ſi nullum fuit oppoſitum legitimum Impedimentum, Parochus ad celebrationem Matrimonij procedere debet. 178. 50.
Si Impedimentum aliquod opponatur, debet Parochus à celebratione deſiſtere, ſubtrahendo ſuam præſentiam. 178. 51.
Nec poteſt Parochus iuridicas ſumere informationes ſuper Impedimento allato, ſed debet illud afferre ad Ordinarium. ibid. 51.
Ordinarius tenetur ex Officio veritatem inquirere. 179. 52.
Quando præceſſerunt Sponſalia iurata, volunt aliqui Impedimentum eſſe probandum per duos Teſtes. ibid. 52.
Sufficit vnus Teſtis fidè dignus pro Matrimonio impediendo. 179. 53.
Si Parochus ipſe ſolus cognoſcat occultum Impedimentum extra Confeſſionem, debet contrahentes ſecretò monere, & à Matrimonio repellere. ibid. 54.
Si Ordinarius Impedimentum cognoſcat, debet Matrimonium impedire. ibid. 55.
Peccatori occulto publicè petenti non eſt Sacramentum denegandum, & cur poſſit Matrimonium impediri. ibid. 57.
Quid, ſi Parochus notitiam habeat Impedimenti ex ſola confeſſione Sacramentali. 180. 58.
Mortaliter peccat, qui denunciat falſa Impedimẽta, & ab Ordinario puniri debet. ibid. 59.

IMPEDIMENTA MATRIMONII.

Alia ſunt impedientia tantùm, alia dirimentia; quid vtraque ſint. 185. 1.
Adeſt in Eccleſia poteſtas inducendi, & ſtatuendi Impedimenta Matrimonij, tum prohibentia, tum dirimentia. 185. 2.
Affirmant nonnulli, Principem ſæcularem poſſe ſtatuere Impedimenta dirimentia Matrimonium reſpectu ſuorum ſubditorũ. 185. 3.
Vſus iſtius poteſtatis fuit Principibus interdictus, & reſeruatus Summo Pontifici. 186. 4.
Sola Eccleſia ſtatuere poteſt Impedimenta dirimentia pro fidelibus baptizatis. 186. 5.
Cauſæ Matrimoniales inter Chriſti Fideles ſpectant ad forum Eccleſiaſticum, & non Sæculare. ibid. 6.
Principes Infideles apponere poſſunt impedimenta dirimentia pro Matrimonijs ſuorum Subditorum. 186. 7.
Eamdem poteſtatem habere Principes Chriſtiani in ordine ad matrimonia Infidelium ſibi Subditorum. ibid. 8.
Fideles commorantes in terris Infidelium non ligantur eorum legibus in ordine ad matrimonia contrahenda. ibid. 9.
Solus Summus Pontifex, & Concilia ab eodem approbata ſtatuere poſſunt Impedimenta pro toto Populo Chriſtiano. 187. 10.
Epiſcopum poſſe ſtatuere Impedimenta dirimentia in ſua Diœceſi, plures affirmant. pag. 187. 10.
Probabilius eſt, non poſſe Epiſcopum talia Impedimenta ſtatuere. ibid. 11.
Vt licitè, & validè conſtituantur Impedimenta matrimonij, requiritur iuſta, & rationabilis cauſa. 187. 12.
Poteſt Summus Pontifex Impedimenta ſtatuere, non ſolùm pro toto populo Chriſtiano, ſed etiam pro aliquibus, ſeu pro aliqua ſingulari Perſona illam, ſeu illas reddendo inhabiles ad Matrimonium. 187. 13.
Poſſunt, per ſe loquendo, conſuetudine noua Impedimenta induci, & antiqua abrogari. pag. 188. 14.
De facto non poſſunt Impedimenta matrimonij conſuetudine abrogari. ibid. 14.
Impedimenta dirimentia Matrimonium de Iure antiquo ſunt duodecim, quibus adduntur alia duo de Iure nouo, & quænam illa ſint. pag. 188. 16.
Inualidè contrahunt, qui cognoſcunt, ſe habere aliquod Impedimentum dirimens. ibid. 17.
Qui bona fide contrahunt, ignorantes Impedimentum, inualidè contrahunt. ibid. 18.
Qui Matrimonium contrahit cum Impedimento dirimente, facit matrimonium nullum, & peccat contra illas Virtutes, ratione quarum fuit Impedimentum inductum. 189. 21.
Nulla eſt in Iure pęna vniuerſalitèr ſtatuta contrahentibus cum Impedimento dirimente. pag. 189. 22.
Pro aliquibus Impedimentis ſtatuitur pęna Excommunicationis. ibid.
Fictè contrahentes ex graui metu cum Impedimento dirimente, peccare mortalitèr quinam ſentiunt. 190. 26.
Probabilius eſt, ſic fictè contrahentes non peccare. ibid. 27.

Differentia Matrimonij ſictè contracti ab alijs Sacramentis ſictè adminiſtratis. 190. 28.
Impedimenta ſolùm impedientia Matrimonium, quænam ſint. 249. 1.
Vide ſingula Impedimenta in particulari ſub ſuis Verbis.

IMPOTENTIA.

Impotentia ad carnalem copulam eſt Impedimentem dirimens Matrimonium. 236. 18.
Alia eſt perpetua, alia temporalis, alia abſoluta, alia reſpectiua. ibid.
Alia naturalis, & ab intrinſeco; alia accidentalis, & ab extrinſeco. ibid. 19.
Impotentia perpetua, & abſoluta præcedens vſum Matrimonij illud dirimit iure naturali. 236. 20.
Siuè talis impotentia ſit cognita, ſiuè ignota alteri Comparti. 237. 21.
Impotentia perpetua ſuperueniens Matrimonio non illud dirimit. 237. 22.
Impotentia ſolùm temporalis non dirimit Matrimonium. ibid. 24.
Qui poſt Matrimonium inueniuntur Impotẽtes ad illud conſummandum, poſſunt amicabiliter ſimul conuiuere tamquam Frater, et Soror, citra periculum incontinentiæ 237. 25.
Inter Impotentes dari poſse verum Matrimonium ad caſtè viuendum, & in ordine ad naturalem vitæ Societatem, plures affirmant. 238. 26.
Probabilius eſt, non poſſe inter illos conſiſtere verum Matrimonium, nec etiam ad caſtè viuendum. ibid. 27.
Peccat mortalitèr, qui conſcius ſuæ Impotentiæ Matrimonium contrahit. 239. 30.
Non tenetur ſub præcepto fœminam alere, & habere vt Sororem. ibid.
Ad validitatem Matrimonij non ſufficit potentia vas penetrandi, niſi etiam adſit potentia ſeminandi intra illud. 239. 32.
Eunuchi, vtroque teſticulo carentes non poſſunt validè Matrimonium inire. 239. 36.
Senes etiam decrepiti validè poſſunt Matrimonium contrahere, ſi poſſunt habere copulam. 240. 38.
Steriles validè poſſunt Matrimonium contrahere. 240. 40.
Impotentia reſpectiua, ſi ſit perpetua, dirimit Matrimonium cum perſona, comparatione cuius eſt Impotentia. 242. 53.
Quandonam Impotentia reſpectiua dicatur perpetua. 242. 54.
Impedimentum, quod tolli non poteſt ſinè peccato, ſinè miraculo, aut ſinè periculo vitæ, cenſetur perpetuum. 243. 58.
Impotentia quando prouenire poſsit ex parte Mulieris. 244. 60.
An Mulier arcta teneatur inciſionem pati. pag. 244. 62.
Matrimonij diſſolutio non debet facilè à Iudice permitti. 245. 70.
Si ſigna Impotentiæ ſint certa, & euidentia Matrimonium debet diſſolui, non expectato triennali experimento. 246. 70.
Si ſigna ſint probabilia, poteſt Matrimonium diſſolui, ſi addatur iuramentum Coniugum fatentium Impotentiam, & iuramentum ſeptimæ manus Propinquorum. 246. 71.
Aliqui admittunt diſſolutionem ſinè iuramento. ibid. 72.
In caſu dubio requiritur triennalis experientia. 246. 74.
Tranſacto triennio requiritur iuramẽtum vtriuſque Coniugis, & ſeptimæ manus propinquorum. ibid. 75.
Quid, ſi tranſacto triennio, adhuc Coniuges ſint diſcordes. 247. 77.
Triennium a quo tempore ſit computandum. pag. 247. 78.
Triennium debet eſſe moraliter continuum. pag. 147. 80.
Qualiter Matrimonium diſſolutum ob Impotentiam præſumptam, comperto errore, ſit reſtaurandum. 248. 81.
Si, diſsoluto matrimonio, vir Religionem ingrediatur, aut ſuſcipiat Sacros Ordines, an ſit reſtituendus vxori, ſi conſtet, Eccleſiam fuiſse deceptam. 248. 84.

INTERROGATIO.

Ad valorem Matrimonij non eſt neceſsaria Sponſorum interrogatio: an Parochus peccet illam omittendo. 166. 105.
A' Viro ne, an à Muliere inchoanda ſit interrogatio. ibid. 106.
An Parochus teneatur in actu celebrationis Matrimonij interrogare Sponſos, an aliquod impedimentum ſubſit. 166. 106.

INTERSTITIA.

In collatione Ordinum debent ſeruari Interſtitia, & quid illa ſint. 47. 46.
Annus ſeruandus pro Interſtitijs non debet ſumi mathematicè; ſed moraliter. ibid.
Non ſolùm in collatione Sacrorum Ordinum, ſed etiam in collatione Minorum, debent ſeruari Interſtitia: ibid.
Cum cauſa poſſunt eadem die eidem conferri omnes Minores cum prima Tonſura. pag. 47. 46.
A ſuſceptione Acolytatus ad Subdiaconatum debet percurrere Annus integer. 47. 47.
Qui ſinè cauſa recipit eadem die Ordines minores cum Subdiaconatu, peccat mortaliter, ſed nullam incurrit ſuſpenſionem. ibid. 48.
Suſpenſionem incurrit, qui ſimul recipit duos Ordines Sacros. ibid.
Qui ſinè cauſa, & diſpenſatione non ſeruat Interſtitia in Ordinibus maioribus peccat, ſed non incurrit ſuſpenſionem, aut irregularitatem. 48. 49.
Epiſcopus diſpenſare poteſt cum ſuis ſubditis, quando adeſt iuſta cauſa; peccaret diſpenſando ſinè cauſa. ibid. 50.
Quænam ſint cauſæ diſpenſandi comparatiuè ad ſingulos Ordines. ibid. 51.

Non poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illis, qui non ſunt ſibi ſubditi. 48. 52.
Poteſt diſpenſare cum ſuo Familiari Triennali. pag. 48. 52.
An diſpenſare poſſit Capitulum, ſede vacante ibid. 53.
Regulares à quonam ſint diſpenſandi. ibid. 54.

IVRAMENTVM.

Sponſalia iurata ſolui poſſuot mutuo Contrahentium conſenſu. 89. 4.
Iuramentum firmat Sponſalia Impuberum. pag. 92. 9.
Per ingreſſum Religionis alterius Sponſi ſoluuntur Sponſalia iurata ex parte remanentis in ſæculo. 91. 15.
Non obligat ad ſoluendam pœnam in Sponſalibus promiſſam. 85. 85.
Non impedit Religionis ingreſſum, nec obligat priùs contrahere Matrimonium. 91. 17.
Non eſt neceſſe petere iuramenti relaxationem, vt Sponſalia iurata ſoluantur. 106. 102.
Iuramentum nõ conualidat Matrimonium graui metu contractum. 227. 41.
Non obligat tale Iuramentum. ibid. 42.
Non obſtat Textus in contrarium adductus. pag. 227. 43.

L

LECTOR.

LEctor ordinatur per traditionem Libri continentis Prophetias noui, & veteris Teſtamenti. 27. 30.
Eius materia, & forma. ibid.
Officium Lectoris eſt legere Lectiones noui, & veteris Teſtamenti. 27. 30.
Olim ad ipſum ſpectabat benedicere panem, & nouos fructus, ſed hoc eſt contraria conſuetudine abrogatum. ibid. 30.
Quomodo definiatur Lectoratus. ibid.

LEGATVM.

Legatum factum mulieri, *ſi Titio nupſerit*, validum eſt, & acquiritur mulieri, ſi Titio oubat, amittitur, ſi non nubat. 86. 91.
Reijcitur conditio, quando apponitur in Legitima Filiæ, aut quando quis grauatur ducere indignam. ibid. 91.
Virgo acquirit Legatum, quamuis non nubat Titio; ſed alteri ex iuſſu Patris. 86. 92.
Acquirit Legatum, ſi Titius requiſitus nubere cum illa, recuſat. 86. 92.
Legatum relictum mulieri Viduæ, ſi ampliùs non nupſerit, eſt validum, nec illud acquirit mulier, ſi nubat. 87. 93.
Limita, ſi mulier Vidua primum Matrimonium non conſummauit. ibid.
Legatum factum mulieri Virgini, ſi non nupſerit, ipſi acquiritur, etiamſi nubat, & conditio non nubendi à Iure reijcitur. 87. 94.

LICENTIA.

Parochus non Sacerdos poteſt Licentiam concedere cuilibet Sacerdoti aſsiſtendi Matrimonio loco ſui. 157. 60.
Parochus excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, interdictus poteſt alteri Sacerdoti Licentiam concedere aſſiſtendi Matrimonio ſuorum Parochianorum. 158. 63.
Licentia fictè conceſſa ſufficiens eſt pro validitate Matrimonij. 159. 67.
Licentia aſſiſtendi Matrimonio non eſt neceſſariò danda in ſcriptis, ſed ſufficit, ſi vocetenus concedatur. 160. 74.
Sufficit Licentia generalis admioiſtrandi omnia, quæ ſpectant ad Curã animarum. ibid.
An ſufficiat Licentia generalis adminiſtrandi Sacramẽta, alij affirmant, alij negant ibid 75.
Vtraque Sententia poteſt eſſe vera pro diuerſitate circumſtantiarum. ibid.
Licentia debet Matrimonium præcedere, nec ſufficit, ſi ſubſequatur. 161. 76.
Non ſufficit Licentia præſumpta per ratihabitionem de futuro. ibid.
Quandonam dicatur, ratihabitiooem retrotrahi, & mandato æquiparari. 161. 77.
An ſufficiat Licentia tacita deſumpta ex tolerantia Parochi. ibid. 78.
Sufficit Licentia fictè conceſſa. ibid. 79.
Sufficit Licentia graui metu, dolo, & fallacijs extorta. ibid. 80.
Licentia alteri Sacerdoti conceſſa debet eſſe ipſi notificata. 161. 81.
Non ſufficit, quòd fuerit notificata Nuncio ad eam impetrandam miſſo. 162. 82.
Sacerdos non debet facilè credere contrahentibus affirmantibus, ſe impetraſſe Licentiam à Parocho. 162. 83.
Licentia ſemel data non expirat morte concedentis, vel amotione eiuſdem ab Officio. pag. 162. 85.

LIGAMEN.

Ligamen quid importet. 232. 1.
Ligamen dirimit Matrimonium, iure naturali, & Diuino. 232. 2.
Semper, & ab initio fuit illicita Vxorum pluralitas. 233. 3.
Non poteſt Summus Pontifex diſpenſare in pluralitate Vxorum. 234. 9.
Vide *Polygamia*.
Licitum eſt habere plures vxores ſucceſſiuè. pag. 234. 11.
Requiritur moralis certitudo de morte primæ vxoris, vt quis poſſit accipere ſecundam. pag. 235. 12.
Non ſufficit abſentia viri per multos annos, abſque eo quòd de illo habeatur notitia. pag. 235. 12.
Non ſufficit ſola fama teſtificans de morte viri, niſi alijs adminiculis, & coniecturis adiuuetur. ibid. 13.
Peccat lethaliter, qui ſine ſufficienti diligentia, & certitudine de morte prioris Coniugis, nouum contrahit Matrimonium. pag. 235. 15.
Matrimonium eſt validum, ſi verè coniux mortuus eſt. 236. 15.

Si ce-

Si, celebrato ſecundo Matrimonio, coniux appareat viuus, illi reſtituenda erit propria Vxor. 236. 16.
Filij, qui naſcuntur ex ſecundo Matrimonio, durante bona fide Parentum, non ſunt ſpurij, ſed legitimi. ibid. 17.

LITERÆ.

Quænam dicantur Dimiſſoriæ, Reuerendæ, Commendatitiæ, & Teſtimoniales. 42. 20.
Pro Vltramontanis Ordinandis requiruntur Literæ dimiſſoriæ ſubſcriptæ à Nuncijs, ſeu Collectoribus Apoſtolicis. 42. 21.
Hoc non procedit de Religioſis vltramontanis. ibid.
A quibus poſsint concedi Literæ dimiſſoriæ. Clericis ſæcularibus ordinandis. 43. 22.
An illas poſſit concedere Legatus à latere, pag. 43. 23
An Vicarius Generalis Epiſcopi. ibid. 24.
Capitulum, Sede vacante, non poteſt illas concedere intra Annum à die vacationis. ibid. 25.
Poteſt illas concedere arctatis. ibid. 26.
Poteſt intra Annū concedere Literas commendatitias, ſeu Teſtimoniales. ibid. 28.
Literæ Dimiſſoriæ ſemel conceſſæ non expirant per mortem concedentis. 44. 32.
Literæ Sacræ Pœnitentiariæ. Vide *Diſpenſationis Clauſula*.

M

MALEFICIVM.

Pluribus modis poteſt per Maleficium, & arte Dœmonis impediri conſummatio Matrimonij. 244. 64.
Quomodo dignoſcatur, an impotentia proueniat ex Maleficio potiùs, quàm à frigiditate. ibid 65.
Si impotentia proueniens ex Maleficio ſit perpetua, dirimit Matrimonium ſubſequens. pag. 245. 66.
Quando cenſeatur perpetua. ibid. 67.
Non eſt licitum petere diſſolutionem Maleficij, quod ſoloi non poteſt, niſi per aliud Maleficium. 245. 68.
Poteſt peti, ſi Maleficium ſit ſolubile modo licito. ibid. 68.

MATRIMONIVM.

Matrimonium vndè dicatur. 108. 1.
Fuit à Deo inſtitutum, & quare. 109. 2.
Quomodo definiatur. 109. 3.
Matrimonium aliud legitimum, aliud ratum, aliud conſummatum. 109. 6.
Licitum eſt, & honeſtum. 110. 7.
Ob plures fines contrahi poteſt. 110. 9.
Non debet vitiari à fine prauo. ibid. 10.
Poteſt licitè contrahi abſque intentione illud conſummandi. ibid. 11.
Quandonam fuerit inſtitutum. 111. 12.
Non eſt ſingulis hominibus ſub obligatione neceſſarium, benè tamen toti Communitati. pag. 111. 13.
Laudabile eſt ab illo abſtinere. 111. 13.
Erat debitum primis Hominibus in principio Mundi, & ſtatim poſt Diluuium. ibid. 13.
Omnibus abſtinere volentibus, poteſt Princeps aliquos cogere ad Matrimonium. ibid.
Quid, ſi ſublatis Laicis, remanerent ſoli Religioſi, & Moniales, an poſſent Matrimonium contrahere. 111. 14.
Matrimonium, nec in ſtatu Innocentiæ, nec in lege Naturæ, ſeu ſcripta, fuit verum Sacramentum conferens Gratiam. 112. 16.
In lege Euangelica eſt verum Sacramentū. ibid.
Confert Gratiam non ponentibus obicem, & confert auxilia. ibid. 17.
Quandonam fuerit inſtitutum. 112. 20.
Quid ſit in Matrimonio res, quid Sacramentum, quid res, & Sacramentum. 112. 21.
Non eſt Sacramentum permanens, ſed conſiſtit in ipſo fieri contractus. 112. 21.
Eſt vnum realiter Sacramentum, ſed virtualiter duplex. 113. 25.
Non poteſt dari inter baptizatos Matrimonium, quod non ſit Sacramentum, plures aſſerunt. 113. 26.
Poteſt validè contrahi Matrimonium ſub ratione contractus ciuilis, & non ſub ratione Sacramenti. ibid. 28.
Ex parte vnius contrahentis poteſt eſſe Sacramentum, & non ex parte alterius, & quomodo. 114. 30.
Non eſt licitum fidelibus contrahere Matrimonium, quod non ſit Sacramentum. 114. 31.
Matrimonium Infidelium fieri verum Sacramentum conferens Gratiam, dum baptizantur, & conuertuntur ad Fidem, probabile eſt. ibid 33.
Probabilius eſt, non fieri Sacramentum, & quare. 115. 34.
Matrimonium contractum inter fidelem, & infidelem an ſit Sacramentum ex parte fidelis. 115. 36.
Matrimonium celebratum inter Abſentes per Procuratorem, & per Epiſtolam, validum eſt in ratione contractus. 116 39.
Eſt etiam verum Sacramentum conferens Gratiam in contrahentibus benè diſpoſitis. pag. 117. 43.
An tale Matrimonium ſit poſtea ratificandum à contrahentibus. 117 46.
Quænam Conditiones requirantur in Procuratore Vide *Procurator*.
Materia remota huius Sacramenti ſunt corpora contrahentium; & materia proxima eſt ipſa traditio corporum. 119. 57.
Forma eſt acceptatio eorumdem corporum expreſſa per verba, ſeu ſigna. ibid.
Miniſter huius Sacramenti ſunt ipſi contrahentes. 120. 60.
Non peccat Sacerdos, ſi in peccato mortali aſſiſtat Matrimonio. 120 62.
Contrahentes in peccato mortali an duplex peccatum committant, alterum adminiſtrando,

ſtrando, & alterum ſuſcipiendo Sacramentum. 121. 62.

MATRIMONIVM CLANDESTINVM.

Matrimonium duobus modis dicitur clandeſtinum. 146. 1.

Ante Concilium Tridentinum validum erat Matrimonium clandeſtinè celebratum ſinè præſentia Parochi, & Teſtium. ibid. 2.

Semper tamen fuit illicitum. ibid.

Quo ſenſu Matrimonia clandeſtina dicantur Adulterina contubernia. 146. 3.

Matrimonia clandeſtina Sancta Dei Eccleſia ſemper eſt deteſtata, & prohibuit. ibid. 4.

Præciſa Eccleſiæ prohibitione, non eſt illicitum, & peccaminoſum Matrimonium clandeſtinum ſinè teſtibus celebratum. 147. 6.

Non peccant, per ſe loquendo, Infideles ſic contrahentes. ibid.

Poſt Concilium Trident. non ſolùm ſunt prohibita, ſed etiam ſunt irrita, & nulla Matrimonia celebrata ſinè Parocho, & Teſtibus. pag 147. 7.

Potuit Eccleſia reddere perſonas inhabiles ad ſic contrahendum, & contractum Matrimonij taliter factum potuit irritare, & annullare pag. 147. 8.

Non tamen per hoc Eccleſia immutauit materiam, & formam Sacramenti Matrimonij à Christo inſtitutam. ibid. 9.

Iudæi, & infideles commorantes in terris Christianorum validè contrahunt Matrimonium ſinè Parocho, & Teſtibus. 148. 10.

Fideles in terris infidelium, in quibus non eſt publicatum Concilium Trident., validè contrahunt ſinè Parocho, & Teſtibus. 148. 11.

Non excuſantur qui legem ignorant Tridentini. ibid. 18.

Quando Incolæ loci, vbi eſt publicatum Decretum Concilij, tranſeunt ad locum, vbi non eſt publicatum, & è contra, an ſit validum Matrimonium abſque Parocho contrahentium, etiamſi id faciant in fraudem. 149. 20.

Fideles captiui apud Turcas poſſunt validè contrahere ſinè Parocho, & Teſtibus, pag. 150. 23.

Incola loci, in quo non viget Trident., non poteſt validè Matrimonium contrahere ſinè Parocho in locis in quibus viget Trident. pag. 150. 24.

Matrimonium clandeſtinum ſinè Parocho, & Teſtibus nullam inducit obligationem, nec tranſit in Sponſalia de futuro, nec obligat ad iterum publicè contrahendum. pag. 151. 26.

Quid, ſi poſt Matrimonium clandeſtinè contractum, ſub illius prætextu Virginem defloraſti. ibid. 28.

Parochus, & Teſtes, qui aſſiſtunt Matrimonio clandeſtino, debent grauiter puniri ab Ordinario. 168. 115.

An vigeant antiqua Iura, quibus Parochus per triennium ſuſpendebatur ab officio, aliqui negant. 168. 116.

Probabilius eſt, adhuc vigere. ibid.

Quænam pœna ſit illis ſtatuta in Concilio Trident. 169. 116.

Matrimonium illicitè contractum coràm Parocho, & Teſtibus, ſed omiſſis denunciationibus, dicitur clandeſtinum quoad incurrendas pœnas, excepta pœna nullitatis Matrimonij. 182. 61.

Quænam pœna ſtatuta in Synodo Bononienſi. pag. 181. 64.

MATRIMONIVM CONSVMMATVM.

Matrimonium conſummatum eſt omnino indiſſolubile, nec licitum eſt coniugi poſt conſummationem ad Religionem tranſire, altero inuito. 130. 49.

Non conſummatur Matrimonium per copulam habitam inter Sponſos. ibid. 49.

Conſummatur per ſolam copulam naturalem aptam generationi. ibid. 50.

Non ſufficit penetratio vaſis fœminei abſque ſeminatione. ibid.

An requiratur ſeminatio etiam mulieris, alij affirmant, alij negant. 130. 52.

Conſummatur per copulam maritalem, etiam per vim extortam. 131. 54.

Qui copulam extorquet intra bimeſtre, non poteſt ampliùs ad Religionē tranſire. ibid. 55.

Mulier vim paſſa intra bimeſtre poteſt tranſire. ibid. 56.

METVS.

Quid ſit Metus. 218. 1.

Metus alius grauis, alius lenis. ibid. 2.

Aliquando eſt ab intrinſeco, & aliquando ab extrinſeco iuſtè, aut iniuſtè incuſſus. ibid.

Metus grauis debet eſſe de malo graui. 219. 3.

Quænam dicantur grauia mala. ibid.

An metus Excommunicationis iniuſtæ dicatur grauis. 219. 3.

An, & quatenus Metus reuerentialis dicatur grauis. 219. 4.

Vt malum dicatur graue, non eſt neceſſe, quòd ſit maius eo, quod eligitur. ibid. 4.

Requiritur, quòd incutiens Metum ſit probabilitet executurus malum. ibid.

Requiritur, quòd Metum patiens non poſſit facilè reſiſtere, & occurrere malis imminentibus. 219. 6.

Metus grauis non eſt æqualis reſpectu omnium. ibid. 7.

Metus grauis dirimit Matrimonium, iure ſaltem Eccleſiaſtico. 220. 8.

Aſſignatur diſparitas inter Matrimonium, & alios contractus, qui Metu graui celebrati ſunt validi, in foro ſaltem externo. ibid. 10.

Affertur ſententia docens, Matrimonium graui metu contractum eſſe nullum, & irritum iure naturæ. 220. 11.

Probabilior eſt ſententia docens, tale matrimonium eſſe nullum, & irritum ſolo iure Eccleſiaſtico. 221. 13.

Soluun-

Soluuntur oppoſita fundamenta. 221. 15.

Metus grauis proueniens à cauſa naturali, vt à Morbo, ſeu Naufragio, aut ſimili, non dirimit Matrimonium ex tali metu contractum. 222. 16.

Validum eſt Matrimonium celebratum per metum incuſſum à cauſa libera, ſiuè iuſtè, ſiuè iniuſtè, ſed non ad finem contrahendi Matrimonium. ibid. 17.

Si Reus ſpontè ſe offerat Iudici ad matrimonium celebrandum cum eius Filia, cum Meretrice, aut alia, vt liberetur à Carcere, à pœna, validum eſt Matrimonium. ibid. 17.

Validum etiam eſt, ſi non Reus ipſe petat Matrimonium, ſed ipſi offeratur ab alio. ibid.

Metus grauis iuſtè incuſſus ad extorquendum Matrimonium non irritat illud, nec reddit inualidum. 222. 18.

Metus grauis iniuſtè incuſſus ab homine ad extorquendum conſenſum irritat Matrimonium, non ſolùm in foro externo, ſed etiam in foro Conſcientiæ. 223. 20.

Requiritur, quòd Metus ſit grauis, cadens in conſtantem virum, quòd ſit iniuſtè incuſſus à cauſa libera, ad extorquendum conſenſum. 223. 21.

Tale matrimonium eſt irritum, & nullum, quamuis ſit celebratum coràm Parocho, & Teſtibus. ibid. 22.

Siuè Metus ſit illatus ab altero Contrahente, ſiuè eo ignorante, ab alio Tertio. ibid. 22.

Matrimonium eſt inualidum, etiamſi metus non incutiatur ad contrahendum cum aliqua determinata Perſona. 223. 23.

Eſt inualidum Matrimonium, ad quod Iudex compellit ſecundùm allegata, & probata, ſi deſit veritas. ibid. 24.

Conſtitutio Procuratoris debet eſſe libera, & vitiat Matrimonium, ſi ſit coarctata. ibid. 25.

Inualidum eſt matrimonium, ſi metus incutiatur Procuratori. 224. 25.

Metum leuem irritare Matrimonium, plures affirmant. 224. 27.

Probabilius eſt, eſſe validum, tum in foro conſcientiæ, tum in foro externo. ibid. 28.

Non obſtant, quæ in contrarium afferuntur. ibid. 29.

In dubio, an metus ſit grauis, ſeu leuis, cenſendus eſt grauis. 224. 30.

METVS REVERENTIALIS.

In quibus Perſonis locum habeat. 225. 31.

Quandonam contingat. ibid. 22.

Poteſt eſſe purus, vel mixtus. 225. 32.

Metus reuerentialis ſi adiunctas habeat minas, & verbera, poteſt eſſe ſufficiens ad annullandos contractus, & Matrimonium irritandum. 225. 32.

Metum reuerentialem purum ſufficere ad irritandum Matrimonium, & alios contractus reſcindendos, plures affirmant. ibid. 33.

Verior ſententia, docet non ſufficere Metum reuerentialem, niſi habeat adiunctas minas actuales, aut virtuales. ibid. 34.

Soluitur oppoſita ratio. 226. 36.

Matrimonium graui Metu contractum non conualidatur Iuramento. 227. 41.

Tale iuramentum non obligat in conſcientia, nec indiget relaxatione. ibid. 42.

Nec conualidatur copula graui metu extorta. ibid. 45.

Benè tamen, ſi, ceſsante metu, maritali affectu conſummetur. 228. 48.

Peccat mortaliter, qui alium iniuſtè cogit ad Matrimonium contrahendum. ibid. 49.

Impoſita eſt Excommunicatio cogenti, aut violenter aliquem retrahenti à Matrimonio. ibid.

Qui metu graui coactus Matrimonium bona fide contrahit, putans, eſſe validum, non peccat. 229. 50.

Ex Matrimonio meticuloſo, & coacto, nulla conſurgit obligatio ex parte metum patientis. 229. 52

Nec ex parte Metum inferentis, niſi ſequatur damnum. ibid. 53.

Probabilius eſt, participem Metus manere ex parte ſua obligatum ad iterum validè contrahendum, ſi Pars coacta voluerit. 229. 54.

MONASTERIVM.

Parochus, qui debet aſſiſtere Matrimonio Puellarum, quæ educantur in Monaſteriis Monialium, eſt ille, in cuius Parochia ſita eſt Domus paterna, ad quam ſe recipiunt Matrimonium celebraturæ. 156. 56.

Si non habeant Domum paternam, maternam, aut fratrum, tunc illarum Parochus eſt ille, in cuius Parochia ſitum eſt Monaſterium pag. 156. 57.

O

OCCVLTVM.

QVid requiritur, vt aliquid dicatur occultum. 273. 108.

An factum dicatur occultum, ſi in Ciuitate populuſa notum ſit octo, aut decem. ibid.

A quot Perſonis sciri debet, vt aliquid dicatur notorium, & publicum. ibid. 108.

Crimen aliquod dicitur occultum, quod non eſt deductum ad forum contentioſum. pag. 274. 109.

Quandonam res dicatur deducta ad forum contentioſum. ibid.

Crimen remanet occultum, quamuis deductum, ad forum contentioſum, ſi non ſit probatum. 274. 110.

Delictum poteſt eſſe materialiter publicum, & formaliter occultum. ibid. 111.

OLEVM.

Oleum oliuarum eſt materia remota Extremæ Vnctionis. 3. 9.

Debet eſſe ſimplex ſinè admixtione alterius liquoris. ibid. 10.

Eſſet validum Sacramentum, ſi admiſceretur alius liquor in parua ſolùm quantitate. ibid.

Non ſo-

Non ſolùm de neceſſitate Præcepti, ſed etiam de neceſſitate Sacramenti, debet eſse ab Epiſcopo benedictum. 3. 11.
Non poteſt benedici à ſimplici Sacerdote. ibid.
Quanam Benedictione debeat eſſe benedictum. ibid. 12.
Debet renouari ſingulis Annis. 4. 15.
Poteſt illi admiſceri Oleum non benedictum in minori quantitate. ibid. 16.
An pluries hoc fieri poſsit. ibid. 17.
Ad valorem Sacramenti ſufficit in parua quantitate. ibid. 18.

ORDINARIVS.

Ordinarius proprius validè aſſiſtit Matrimonio ſuorum Diœceſanorum. 159. 68.
Poteſt etiam licentiam concedere alteri Sacerdoti aſſiſtendi. ibid.
Ordinarius quiſnam dicatur. ibid.
Cardinalis eſt Ordinarius reſpectu ſubditorum Eccleſiæ ſui Tituli. 159. 69.
Omnes, qui veniunt nomine Ordinarij, poſsunt facultatem alijs delegare ad diſpenſandum in denunciationibus Matrimonij. 173. 21.

ORDO.

Ordo vndè dicatur. 15. 1.
Extat in Eccleſia Dei verum Sacramentum Ordinis. ibid. 2.
Quomodo definiatur. 15. 3.
In quo differat à reliquis Sacramentis. ibid.
Quandonam ſit inſtitutum. 16. 4.
Non eſt neceſſarium ſingulis Hominibus, ſed toti Eccleſiæ 16. 5.
Septem dantur Ordines in Eccleſia, tres maiores, & quatuor minores. 16. 6.
Quare aliqui dicantur maiores & Sacri, alij minores, & non Sacri. ibid. 6
Omnes Ordines, & quilibet illorum eſt verum Sacramentum. 17. 8., & 21. 30
Quomodo omnes Ordines vnum conſtituant Sacramentum. 18. 12.
Prima Clericalis Tonſura ſecundùm aliquos eſt verus Ordo. 18. 17.
Verè tamen non eſt Ordo, nec Sacramentum. pag. 19. 18.
Epiſcopatus eſt verus Ordo, & verum Sacramentum à Presbyteratu aliquo modo diſtinctum. 19. 21.
Habet propriam materiam, & formam diſtinctam à Sacerdotio. 20. 25.
Imprimit Characterem ſpecie diſtinctum à Sacerdotali. 20. 23.
Quam connexionem habeant Ordines inter ſe. pag. 21. 28.
Sacramentum Ordinis confert Gratiam ſanctificantem, & ſpecialia quædam auxilia ad rectè exercendum cuiuſcumque Ordinis munus. 21. 31.
Confert etiam Characterem, quem producunt omnes Ordines, tùm maiores, tum minores. ibid. 32.
De ſingulis Ordinibus Vide ſuis Verbis.
Sacramentum Ordinis habet propriam materiam, & formam. 22. 1.
An, & quomodo materia ſit diuerſa in Eccleſia Latina, & Græca. 22. 2.
Quænam variatio materiæ inualidet hoc Sacramentum. 23. 4.
Cur forma proferatur modo imperatiuo. ibid. 5.
Ordinandi Ordinibus maioribus debent materiam accipere de manu Epiſcopi ordinantis. 23. 7.
Materia debet phyſicè tangi ab Ordinando. pag. 24. 10.
Ex oppoſita ſententia poſsunt inconuenientia ſequi. ibid. 13.
Sufficit tangere vna manu, vel extremis digitis. 25. 14.
Non eſt neceſse Inſtrumenta tangere manu nuda, ſed ſufficit, quamuis ſit velo contecta. ibid. 14.
Qualiter contactus phyſicus debeat eſse ſimul cum prolatione formæ. 25. 16.

ORDINES MINORES.

Quare aliqui Ordines dicantur minores, & non Sacri. 16. 6.
Functiones minorum Ordinum non ſunt omittendæ. 28. 38.
An peccent Clerici minorum Ordinum ſua munera exercentes in peccato mortali. ibid 39.
Officia minorum Ordinum non ſolùm validè, ſed etiam licitè fieri poſsunt ab ijs, qui non ſunt Ordinati. 37. 87.
An peccent in minoribus Ordinati, ſi non recitent preces ab Ordinante præſcriptas. pag. 37. 92.
Quomodo ſit reiteranda Ordinatio facta cum defectu. 38. 94.

ORDINES SACRI.

Per ſuſceptionem Ordinis Sacri ſoluuntur Sponſalia. 94. 33.
An ſit licitum Ordines ſuſcipere poſt contracta Sponſalia. ibid. 34.
Ordo Sacer, etiam Epiſcopatus, non dirimit Matrimonium ratum antea contractum. pag. 130. 47.
Ordines Sacri quomodo differant ab alijs, qui non ſunt ſacri. 17. 6.
Ordines minores non dirimunt Matrimonium, ſed poteſt illis initiatus validè, & licitè Matrimonium contrahere. 197. 31.
Ordines Sacri dirimunt Matrimonium contrahendum, ſolo iure Eccleſiaſtico, tum ratione voti ſolemnis caſtitatis, tum ratione legis Eccleſiaſticæ inhabilitantis Ordinatum ad contrahendum. 197. 32.
Ordinatus tenetur ſeruare caſtitatem, etiamſi ex ignorantia, vel ex malitia, non intendat in ipſa Ordinatione votum emittere. 198. 35.
Qui Ordinatur ante vſum rationis non tenetur ſeruare caſtitatem, ſed licitè poteſt coniugalem ſtatum aſſumere. 168. 39.
Si nolit vti Ordine remanet ſuſpenſus. ibid.

ORDINIS MINISTER.

Ordinarius Miniſter huius Sacramenti eſt ſolus Epiſcopus. 18. 1.

Quiſ-

Quilibet Epiſcopus, etiam hæreticus, aut degradatus, validè poteſt Ordines conferre. pag. 38. 2.
Epiſcopus ordinatus per ſaltum ſinè Subdiaconatu, & Diaconatu, poteſt validè, ſed non licitè tales Ordines conferre. ibid. 3.
Requiritur in Ordinante, vt licitè agat, ſtatus Gratiæ, & immunitas à Cenſuris. 38. 4.
Requiritur in Ordinanre debita intentio, non ſolùm vt ſit licita, ſed etiam vt ſit valida Ordinatio. 39. 5.
Quomodo intelligatur proteſtatio facta ab Epiſcopo, quòd non intendat ordinare excommunicatum, aut irregularem. 39. 5.
Ex diſpenſatione Summi Pontificis ſimplex Sacerdos conferre poteſt Ordines minores, Subdiaconatum, & Diaconatum, non verò Sacerdotium. 39. 6.
Hæc poteſtas ooo poteſt conferri Diacono. pag. 39. 9.
Chorepiſcopi quinam dicebantur, & an poſſent Ordines conferre. 40. 11.

ORDINATIONIS TEMPVS.

Prima Tonſura poteſt conferri quolibet Anni tempore, qualibet die, & qualibet hora. pag. 44. 33.
Ordines minores priuatim conferri poſſunt ſingulis Dominicis, & Feſtis diebus. ibid.
Ordinatio generalis præſcriptis Temporibus fieri debet. ibid.
Ordines maiores conferri debent Sabbatis quatuor Temporum, Sabbato Sancto, vel Sabbato ante Dominicam Paſſionis. 44. 34.
Pœna illorum, qui ordinantur extra tempora. pag. 44. 34.
An poſſit Epiſcopus conferre Ordines maiores manè diei Dominicæ poſt generalem Ordinationem in Sabbato factam. 45. 34.
Epiſcopatus conferri debet die Dominica in celebratione Miſſæ. 45. 35.
Ordines maiores conferri debent inter Miſſarum ſolemnia. ibid. 35.
Qui Sabbato fuit Ordinatus Sacerdos poteſt die Dominica immediatè ſequenti conſecrari Epiſcopus. ibid.
Regulares virtute ſuorum Priuilegiorum poſſunt Ordinari extra tempora à Iure ſtatuta. 46. 40.
Afferuntur Regularium priuilegia. ibid.

ORDINATIONIS LOCVS.

Locus pro Solemni, & publica Ordinatione eſt Eccleſia Cathedralis, vel alia primaria. pag. 45. 37.
Non poteſt fieri in Oratorio, vel in Eccleſia Monialium. ibid. 37.
Priuata aliquorum Ordinatio fieri poteſt in Oratorio, in quo celebrat Epiſcopus. ibid.
Prima Tonſura, & Ordines minores in quolibet honeſto loco, etiam in priuata Domo conferri poſſunt. ibid. 37.

OSTIARIVS.

Oſtiarius ordinatur per traditionem Clauium Eccleſiæ factam ab Epiſcopo. 26. 26.
Adæquata materia huius Ordinis conſiſtit in illa traditione clauium, & forma in verbis ab Epiſcopo prolatis. 27. 26.
Aliæ actiones, quæ in tali Ordinatione concurrunt, non ſunt eſſentiales. ibid.
Officium Oſtiarij quodnam ſit. 27. 27.
Quinam dicantur Indigni. ibid.
Oſtiariatus quomodo definiatur. ibid. 29.

OSCVLA, ET TACTVS.

Oſcula, & Tactus impudici, an ſufficiant ad ſoluenda ſponſalia. 100. 65.
Oſcula, tactus, amplexus, & verba amatoria licita ſunt Coniugibus citra periculum pollutionis. 301. 103.
Sunt peccatum veniale, ſi fiant ob ſolam captandam veneream delectationem. ibid.
Peccat mortaliter Vir, qui immittit pudenda in os Coniugis. ibid. 106.
Peccat coniux ſe ipſum libidinosè tangens in abſentia alterius Coniugis. 301. 108.
Oſcula, & Tactus licent coniugibus, qui non poſſunt habere copulam propter aliquod Impedimentum extrinſecum, non tollens ius ad illam. 302. 110.
An, & quatenus licitum ſit Coniugibus morosè delectari de copula habita, vel habenda, abſente alio Coniuge. ibid 111.
Oſcula, & Tactus an liceant Sponſis de futuro. 303. 114.

P

PAROCHVS.

NOn debet permittere, conditionem vllam apponi in contractu matrimoniali. 140. 2.
Poſt Concilium Trident. Matrimonium celebratum ſinè Parocho, & Teſtibus eſt irritum & nullum. 147. 7.
Parochus Contrahentium aſſiſtere debet Matrimonio. 151. 30.
Quando contrahentes ſunt diuerſarum Parochiarum ſufficit, ſi vnus aſſiſtat, ſiuè ſit Parochus viri, ſiuè mulieris. 152. 31.
Sufficit Parochus viri, etiamſi Matrimonium, celebretur in Parochia mulieris, & è contra. 152. 33.
Parochus poteſt aſſiſtere Matrimonio ſui Parochiani extra Parochiam, & extra Diœceſim. ibid. 34.
Vſus obtinuit, vt aſſiſtat Parochus Mulieris vbicunque Matrimoniū celebretur. 152. 35.
Parochus, qui debet matrimonijs aſſiſtere, non eſt Parochus Originis, ſed Domicilij, aut habitationis. ibid. 36.
Poſſunt coram illo contrahere prima die, qua ibi habitare incipiunt animo permanendi, & habitandi maiori Anni parte. 153. 37.
Qui alicubi fixum habet Domicilium, ſi di-

uertat

uertat ad alium locum, breui tempore moraturus non poteſt coràm Parocho illius loci Matrimonium contrahere. 153. 41.

Poteſt contrahere coràm illo Parocho, quando ibi eſt maiori Anni tempore moraturus. pag. 154. 42.

Matrimonium contractum coràm Parocho loci, vbi Contrahens moratur, tamquam Prætor, Iudex, ſeu Medicus temporalis, eſt validum. ibid. 42.

Non eſt inconueniens, quòd quis duplicem habeat Parochiam, & coràm duplici Parocho poſſit Matrimonium cõtrahere. 154. 43.

Inualidum eſt Matrimonium celebratum ab Incola Ciuitatis coràm Parocho Ruris, ad quod ſolet aliquoties in Anno, recreationis gratia, diuertere. 155. 46.

Validum fuit Matrimonium cuiuſdam Amaſiæ, quæ ſe tranſtulit ad domum Concubinarij animo ibi commorandi per maiorem Anni partem, & ibi coràm Parocho illius Domicilij matrimonium contraxit, non cum Amaſio, ſed cum alio extraneo. ibid. 46.

Fœmina, quæ coràm Parocho ſuæ Parochiæ Matrimonium inualidum contraxit cum quodam Viro, ad cuius Domum ſe ſtatim recepit animo ibidem cum eo perpetuò commorandi, non poteſt poſtea coràm priori Parocho validè de nouo contrahere 155. 47.

Qui duplicem habet Parochiam, quia per Hyemem habitat in vna, & per Æſtatem in alia, poteſt Matrimonium validè contrahere coràm alterutro Parocho. ibid 48.

Qui doloſè mutat Domicilium, vt euitet præſentiam proprij Parochi, validè poteſt contrahere coràm Parocho loci, ad quem migrat. 155. 47.

Parochus Puellarum commorantium in Monaſterijs monialium quinam ſit. 156 56.

Parochus vt validè aſſiſtat matrimonijs, non eſt neceſſe, quòd ſit Sacerdos. 157 59.

Validum eſt Matrimonium celebratum coràm Parocho, qui intra Annum non fuit promotus ad Sacerdotium. ibid.

Parochus non Sacerdos poteſt cuilibet Sacerdoti licentiam concedere, vt ſui loco Matrimonio aſſiſtat. 157. 60.

Non poteſt hanc licentiam concedere non Sacerdoti. ibid.

Parochus, vel Ordinarius excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis, etiam non toleratus, validè Matrimonio aſſiſtit. 157. 61.

Parochus validè matrimonio aſſiſtit, quamuis hoc ſibi fuerit interdictum ab Ordinario. pag. 157. 62.

Peccat in eo caſu contra Obedientiam. ibid.

Parochus generaliter interdictus adminiſtratione Sacramentorum, & cui fuit datus Vicarius, vel Coadiutor, validè aſſiſtit Matrimonio. ibid. 62.

Parochus Excommunicatus vitandus non peccat, ſi aſſiſtat, vel licentiam concedat aſſiſtendi Matrimonio. 158. 4

Parochus putatus cum errore communi, & titulo colorato validè aſſiſtic Matrimonio. 158. 65.

Sufficere errorem communem ſinè titulo colorato, plures exiſtimant. 158. 66.

Probabilius eſt, non ſufficere. ibid.

Validum eſt Matrimonium, cui aſſiſtit Laicus, communi errore Sacerdos exiſtimatus, cum licentia Parochi. ibid. 67.

PAROCHVS QVOAD RITVM SERVANDVM.

Parochus interrogare debet contrahentes de illorum mutuo conſenſu. 166. 104.

Non eſt peccatum interrogationem omittere, quando Contrahẽtes ſpontè ſuum exprimunt conſenſum. ibid. 105.

Ex quadam ſolùm congruentia debet priùs interrogare Virum, & poſtea Fœminam. pag. 166. 106.

Habito, & intellecto Contrahentium conſenſu, dicere debet, *Ego vos Coniungo*, &c. 167. 107.

Quem ſenſum habeant illa verba. ibid. 108.

Parochus curare debet, ne contrahentes accedant ad hoc Sacramentum in peccato mortali. ibid. 109.

An, & quatenus ſint repellendi à Matrimonio contrahendo, qui neſciunt rudimenta Fidei. 167. 110.

Marrimonium regulàriter celebrari debet in Eccleſia. ibid. 111.

Licitè poteſt extra Eccleſiam in priuatis Domibus celebrari ibid.

An poſſit ab Epiſcopo prohiberi, ne celebretur in priuatis Domibus. ibid. 112.

Matrimonium celebrari poteſt quacumque die, & quacumque hora. 168. 113.

Debet Parochus habere Librum, in quo poſt contractum matrimonium, deſcribat Coniugum, & Teſtium nomina, diem, menſem, & Annum. ibid. 114.

Peccat mortaliter Parochus, ſi hoc omittat. pag. 168. 114.

Patochus an poſſit aliquando propria authoritate Denunciationes omnes Matrimonij, aut aliquas omittere. 176. 40.

PATRIMONIVM.

Ad Titulum Patrimonij non debet aliquis ordinari ſinè neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ. 59. 59.

Patrimonium debet eſſe ſufficiens iuxta quantitatem taxandam per Epiſcopum. ibid. 60.

Quænam quantitas ſit taxata in Diœceſi Bononienſi 59. 60.

Si modicè deficiat à taxata quantitate, eſt titulus ſufficiens: quænam quantitas dicatur notabilis. ibid.

Debet eſſe verè, & legitimè poſſeſſum ab Ordinando, & conſtitutum in re immobili, & fructifera. ibid. 61.

Ad legitimum Patrimonium non ſufficit habere Dominium directum ſinè Dominio vtili. ibid.

Non

Non ſufficit Patrimonium conſtitutum in Animalibus. 59. 61.
Non poteſt quis Ordinari ad titulum pinguis Hæreditatis, vel Legati conſequendi. 59. 61.
Non poteſt Ordinari cum ſola fideiuſſione Alimentorum. 60. 61.
Benè tamen, ſi conſtituatur determinata Penſio ſoluenda. ibid. 63.
Cenſus redimibilis an ſit Titulus ſufficiens. pag. 60. 64.
Pater tenetur aſſignare Patrimonium Filio. pag. 61. 65.
An Pater aſſignare poſſit omnia ſua bona in Patrimonium Filio. ibid.
Patrimonium titulare non poteſt alienari ſinè expreſſa Epiſcopi licentia. 61. 66.
An requiratur Epiſcopi licentia poſt aſſecutionem Beneficij ſufficientis. ibid. 67.
An poſſit alienari Patrimonium ad ſoluenda debita. 62. 69.
Bona patrimonialia gaudent priuilegijs bonorum Eccleſiaſticorum. ibid. 70.

PATRINVS.

Patrinus tenens Puerum in Baptiſmo (idem valet de Confirmatione) contrahit Cognationem ſpiritualem cum Baptizato, & cum illius Patre, & Matre. 202. 23.
Ad contrahendam Cognationem requiritur, vt Patrinus teneat Infantem, dum Baptizatur. 203. 25.
Non eſt neceſſe, quòd pro Baptizato reſpondeat. ibid. 26.
Non contrahit Cognationem, ſi teneat Puerum in Baptiſmo priuatim adminiſtrato. 204. 29.
Patrini debent eſſe determinati quoad numerum, & quoad perſonas. 204. 32.
Si Procuratorem mittat ad tenendum Puerum nomine ſuo, contrahit Cognationem. ibid. 33.
Probabilius eſt, non contrahere talem Cognationem ſpiritualem. 204. 34.
Vide *Cognatio Spiritualis.*

POENA.

Quam pœnam incurrant, qui Ordinantur ſinè titulo Beneficij, ſeu Patrimonij. 62. 71.
Epiſcopus ſcienter Ordinans aliquem ſinè Titulo tenetur ei prouidere de Alimentis. pag. 62. 74.
Ordinatus cum pacto inito cum Epiſcopo non petendi alimenta, remanet ſuſpenſus. 63. 75.
Ordinans cum tali pacto eſt ſuſpenſus à collatione Ordinum. ibid.
Qui poſt factam renunciationem Patrimonij, aſcenderet ad alios Ordines, peccaret mortaliter, ſed non incurreret cenſuram. ibid. 76.
Qui ordinatur cum Patrimonio ficto, remanet ſuſpenſus. ibid. 77.
Appoſitio pœnæ in Sponſalibus reprobatur à Iure. 84. 79.
Etiamſi pœna ſit leuis. ibid.
Irrita, & illicita eſt pœna poſita in Sponſalibus, quamuis ſit ſoluenda à Parentibus, ſeu Conſanguineis. ibid. 80.
Poteſt apponi Pœna ſoluenda à reſilientibus iniuſtè, & ſinè cauſa. 85. 82.
Obligatio ad Pœnam non firmatur Iuramento. 85. 85.
An recipiens Pœnam conuentam teneatur illam reſtituere. 86. 88.
Pœna clandeſtinè contrahentium. Vide *Matrimonium Clandeſtinum.*

POLYGAMIA.

Quid importet Polygamia. 232. 1.
Non ſolùm in lege Euangelica, ſed ſemper, & ab initio fuit illicita Vxorum pluralitas. pag. 233. 3.
Iure Naturæ prohibita eſt Vxorum pluralitas. pag. 233. 5.
Fuit à Deo diſpenſatum cum Hebræis, vt plures haberent vxores. ibid. 6.
Quomodo potuerit Deus hanc Diſpenſationem concedere. 233. 7.
Sublata eſt à Chriſto diſpenſatio quoad omnes, etiam quoad Hebræos. 234. 8.
Non poteſt Summus Pontifex diſpenſare in pluralitate Vxorum. ibid. 9.
An potuerit Deus diſpenſare, vt vna mulier acciperet plures viros, alij negant, alij affirmant. ibid. 10.

PRÆLATI REGVLARES.

Poſſunt ſuis Subditis Religioſis Dimiſſorias concedere pro Ordinatione. 44. 30.
An poſſint illas concedere Nouitijs. ibid. 31.

PRÆSENTIA.

Præſentia Parochi, & Teſtium in Matrimonijs non ſufficit, ſi ſit phyſica, & materialis, ſed requiritur moralis, & humana. 163. 90.
Amentes, Furioſi, Ebrij, Dormientes, & vſu rationis carentes inepti ſunt ad hoc munus, quamuis phyſicè, & corporaliter aſſiſtant. ibid.
Non ſufficit attentio ſolùm virtualis in Parocho, & Teſtibus, ſed requiritur præſentia actualis. 164. 91.
Cur in alijs Sacramentis ſufficiat in Miniſtro attentio, & intentio virtualis, & hæc non ſufficiat in Parocho aſſiſtente Matrimonijs. pag. 164. 92.
An Parochus, & Teſtes debeant audire voces contrahentium. ibid. 93.
Quid, ſi videant contrahentes, etiamſi non audiant illorum vocem. ibid. 94.
Sufficit, quòd Parochus, & Teſtes mutuum contrahentium conſenſum intelligant mediatè, per Interpretem. 165. 96.
Sufficit caſualis præſentia Parochi, & Teſtium, nec requiritur, quòd ſint ſpecialiter vocati. 165. 99.
Validum eſt Matrimonium contractum coràm Parocho, & Teſtibus dolosè, per vim, & metum adductis. 165. 101.
Quid, ſi Parochus, & Teſtes dolosè adducti, & retenti, affectent non intelligere, claudendo oculos, & aures. 166. 102.
Peccant grauiter contrahentes, & alij, qui

Parochum vi, & dolo retinent, aut coràm eo doloſè contrahunt. 166. 102.

PRECES.

Preces quandonam dicantur importunæ; pag. 226. 37.
Preces importunæ ſecundùm ſe non ſufficiunt ad irritandum Matrimonium. 226. 38.
Sufficiunt, ſi habeant adiunctas minas, aut periculum grauis indignationis. ibid. 39.
Quomodo, & quando Preces, & blanditiæ habeant vim flectendi voluntatem. ibid. 40.

PRIMA TONSVRA.

Tonſuræ vſus in Eccleſia eſt antiquiſſimus, à temporibus Apoſtolorum deductus. 25. 17.
Non eſt Ordo, nec Sacramentum, nec imprimit Characterem. ibid. 18.
Confertur ab Epiſcopo. 26. 19.
Non habet propriè materiam, nec formam, ſed quaſi materiam. ibid. 20.
Præmittenda eſt ante omnes Ordines de neceſſitate Præcepti. 26. 21.
Quodnam ſit munus, & Officium Tonſurati. pag. 26. 22.
Tonſurandus debet eſſe Vir baptizatus, & ex congruitate confirmatus. ibid. 23.
Quibus gaudeat Priuilegijs. ibid. 24.
Poteſt conferri quolibet Anni tempore, qualibet die, & qualibet hora. 44. 33.

PRINCEPS SÆCVLARIS.

Principes Sæculares ſtatuere poſſe Impedimenta dirimentia Matrimonium reſpectu ſuorum ſubditorum, tam fidelium, quàm Infidelium, plures affirmant. 185. 3.
Vſus iſtius poteſtatis fuit illis ab Eccleſia interdictus, & Summo Pontifici reſeruatus. 186. 4.
Probabilius eſt, non poſſe Principes Sæculares ſtatuere Impedimenta pro fidelibus baptizatis. 186. 5.
Poſſunt Principes Infideles pro Matrimonijs ſuorum ſubditorum apponere Impedimenta dirimentia. 186. 7.
Eamdem poteſtatem habent Principes Chriſtiani in ordine ad Matrimonia infidelium ſibi ſubditorum. ibid. 8.

PROCVRATOR.

Matrimonium validè contrahi poteſt per Procuratorem. 116. 39.
Matrimonium ſic contractum eſt verum Sacramentum conferens Gratiam. 117. 43.
Procurator debet habere ſpeciale mandatum ad contrahendum Matrimonium cum certa, & determinata Perſona 118. 47.
Procurator per ſe, & non per alium, debet aſſiſtere contractui. ibid. 48.
Non debet excedere fines Mandati ibid. 49.
Mandatum non debet eſſe reuocatum. ibid. 50.
Si Mandatum fuit reuocatum, etiamſi non innotuerit Mandatario, Matrimonium eſt inualidum. 118. 50.
Diſcrimen inter Matrimonium, & alios contractus. ibid.
Pro foro conſcientiæ ſufficit reuocatio Mandati, & conſenſus tantùm mentalis. pag. 118. 51.
Validum eſt Matrimonium, etiamſi poſt conſignatum Mandatum principalis incidat in Amentiam. 119. 53.
An ſit neceſſe, Mandatum conſignari Procuratori coràm Parocho, & Teſtibus. 119. 54.
Sexuum diuerſitas non eſt neceſſaria in Procuratoribus, ſed duo Viri, vel duæ Fœminæ, poſſunt eſſe contrahentium Procuratores. pag. 119. 55.
Circa Ætatem Procuratoris non eſt aliquid determinatum. ibid.

RROMISSIO.

Ficta Promiſſio non eſt ſufficiens ad contrahenda Sponſalia. 71. 8.
Etiamſi ficta Promiſſio fuerit Iuramento confirmata. ibid. 9.
Promiſſio Sponſalium debet eſſe mutua, & acceptata. 73. 21.
Promiſſio iuncta cum Adulterio eſt Impedimentum dirimens Matrimonium cum Adultera. pag. 216. 12.
Debet promiſſio futuri Matrimonij eſſe vera, & ſeriò facta. 216. 14.
Debet eſſe mutua, & aliquo ſigno ſenſibili exteriùs manifeſtata. ibid. 15.
Non debet eſſe retractata ante patratum Adulterium. 216. 16.
Peccat mortaliter, qui alteri Matrimonium promittit celebrandum poſt mortem Coniugis. 217. 17.

PVERI IMPVBERES.

Sponſalia Impuberum non ſoluuntur mutuo conſenſu, durante Impubertate. 89. 6.
Poſſunt diſſolui poſt pubertatem, dummodo ſtatim reclament. 89. 7.
Sponſalia Impuberum firmantur Iuramento. pag. 90. 9.
Matrimonium contractum à Pueris ante annos pubertatis regulariter eſt inualidum. 240. 41.
Niſi malitia ſuppleat ętatem; & quid hoc importet. 241. 42.
Si poſt Annos pubertatis Puer contrahat, & adhuc ſit impotens, validum eſt Matrimonium, ſi ſperetur poſſe potentiam habere. pag. 241. 43.
Expectandum eſt tempus perfectæ pubertatis; quodnam ſit. ibid. 44.

Q

QVALITAS ORDINANDORVM.

Promouendus ad Ordines debet eſſe baptizatus. 54. 27.
Debet eſſe Confirmatus, non pro valida, ſed pro licita Ordinatione. ibid.
An ſit peccatum mortale ordinari ante Confirmationem. ibid. 28.
Ordinandus debet eſſe in Gratia, & expers peccati mortalis. ibid. 30.

Debet

Debet eſſe immunis à Cenſuris, & Irregularitatibus. 54. 30.
Debet eſſe bonis moribus præditus. 54. 31.
Maior diligentia facienda eſt pro maioribus Ordinibus. 54. 32.
Non eſt liberum Epiſcopo quoſcumque accedentes Ordinare. 54. 33.
Requiritur in Ordinandis ſcientia, & ſufficiens literatura. 55. 34.
Quænam ſcientia requiratur pro ſingulis Ordinibus. ibid. 35.
In Regularibus non requiritur tanta ſcientia, quanta in Sæcularibus. 55. 37.
Examen Ordinandorum fieri debet ab Epiſcopo Ordinante. ibid. 38.
Quænã ſcientia requiritur in Epiſcopis. 56. 40.

R

RAPTVS.

QVid ſit Raptus, prout eſt ſpecies luxuriæ ab alijs contradiſtincta. 229. 55.
Duplicem habet malitiam, aliam contra Caſtitatem, aliam contra Iuſtitiam. ibid 55.
Raptus, prout eſt Impedimentum dirimens Matrimonium, quid ſit. 230. 56.
Quouſque Fœmina eſt in poteſtate Raptoris, non poteſt inter ipſos conſiſtere Matrimonium. ibid.
Benè tamen, ſi Fœmina fuerit conſtituta in loco tuto, extra poteſtatem Raptoris. ibid. 50.
Aliæ pœnæ ſunt ſtatutæ à Trident. contra Raptorem, eiuſque Fautores, & Complices. 230. 57.
Pœna Excommunicationis incurritur ipſo facto, non ſic aliæ pœnæ. 230. 57.
Pœna priuatiua aliquando non incurritur ſinè Sententia Iudicis, & quando. ibid.
Ad hoc, vt Raptus inducat Impedimentum dirimens Matrimonium, requiritur, vt adſit violentia illata Fœminæ. 230. 58.
Si Fęmina voluntariè diſcedat cum Amaſio ſinè vlla violentia non datur Raptus dirimens Matrimonium. ibid.
Si Mulier dolo, & fraude circumuenta conſentiat in abductionem, non eſt Raptus propriè dictus. ibid. 58.
Oppoſitum probabile cenſet *Boſſius*. ibid.
Ad raptum non ſufficit violentia illata Parentibus, & Tutoribus. 230. 59.
Matrimonium contractum cum Puella voluntariè rapta, inuitis ſolùm parentibus, eſt validum. 231. 60.
Ad Raptum propriè dictum requiritur abductio Mulieris de loco ad locum, animo illam abducendi, & contrahendi Matrimonium. pag. 231. 62.
An ſufficiat abductio ob ſolam libidinem explendam. ibid. 64
Incurrit pęnas Trident., qui violenter rapit propriam Sponſam de futuro. 232. 65.
An dictas pęnas incurrat Fęmina rapiens Virũ animo contrahendi. 232. 66.
An ſaltem ſint valida Sponſalia inter Raptorem, & Raptam antequam reponatur in loco tuto. 232. 67.
Raptus alienæ Sponſæ eſt Impedimentum impediens Matrimonium. 250. 12.

REPVDIVM.

Repudium legitimæ Vxoris an fuerit licitum Hebræis, vel ſolùm permiſſum. 122. 7.
Quas ab cauſas, quomodo, & quænam Cęremoniæ erant obſeruandæ in dando libello Repudij. 122. 7.
Non ſolùm permiſſum, ſed etiam validum, & licitum fuiſſe libellum Repudij, probabilius eſt. 123. 9.
Conceſſa à Deo fuit Hebræis diſſolutio vinculi matrimonialis, & Mulier poſt Repudium licitè poterat alteri nubere. ibid.
Quomodo Deus dicatur diſpenſaſſe in Lege naturali. 123. 11.
Quanto tempore durauerit conceſſio facta Hebræis repudiandi vxores. ibid. 12.
An nunc licitum ſit Hebræis repudiare vxores pag. 123. 12.

REVALIDATIO.

Ad reualidandum Matrimonium nullum ex defectu conſenſus, ſufficit conſenſus poſitus ab illo, qui fictè conſenſerat. 275. 117.
Non eſt neceſſe, conſenſum exteriùs manifeſtari. ibid. 118.
Matrimonium nullum ob impedimentum dirimens, debet reualidari per nouum conſenſum vtriuſque Partis. 275. 119.
Aliqui volunt, Coniugem innocentem eſſe monendum de nullitate Matrimonij ibid. 121.
Sufficit nouus conſenſus verbis, aut factis expreſſus. 176. 124.
Reualidatio facienda eſt coràm Parocho, & Teſtibus, quando publicè conſtat de nullitate Matrimonij. 277. 127.
Neceſſariam eſſe præſentiam Parochi, etiamſi Impedimentum ſit occultum, aliqui affirmant pag. 277. 128.
Non eſt neceſſaria præſentia Parochi, quando Impedimentum eſt occultum, nec poteſt in foro externo probari. ibid. 129.
Quid, ſi in Breui diſpenſationis ponatur illa clauſula; *vt publicè, ſeruata forma Concilij, de nouo contrahant*. 278. 132.

S

SACERDOTIVM.

EST Ordo Sacer, per quem duplex poteſtas traditur Ordinato. 32. 62.
In Eccleſia Latina duplicem habet materiam, & formam partialem. ibid 63.
Vtraque materia eſt illi eſſentialis. ibid.
Impoſitio manuum eſt materia eſſentialis. pag. 33. 64.

V u 2 Non

Non poteſt à peccatis abſoluere ille , in cuius ordinatione fuit omiſſa manuum impoſitio. pag. 33. 68.

Traditio vtriuſque Speciei requiritur ad valorem ordinationis Sacerdotalis. 34. 70.

Munera Sacerdotis quænam ſint. ibid. 72.

SOLEMNITATES NVPTIARVM.

Solemnitates Nuptiarum olim erant prohibitæ tribus Anni temporibus. 184. 17.

Nunc prohibentur ab Aduentu Domini vſque ad Epiphaniam, & à feria quarta Cinerum vſque in Octauam Paſchatis. ibid. 17.

Prohibitio pro tempore Aduentus non incipit à primis Veſperis diei Sabbati antecedentis Dominicam Aduentus, ſed à media Nocte. 184. 18.

Quid intelligatur per Solemnitates nuptiarum, quæ dictis temporibus prohibentur. ibid. 16.

Dictis temporibus non prohibetur celebrari Sacramentum Matrimonij. ibid. 19.

Non prohibentur Orationes, & Cæremoniæ, quæ adhibentur in nuptijs Viduarum ibid. 20.

An Solemnitates Nuptiarum prohibeantur ſub lethali. 184. 21.

An Epiſcopus poſſit diſpenſare, vt Solemnitates Nuptiarum fiant temporibus prohibitis. pag. 184. 23.

SPONSALIA.

Sponſalia vndè dicantur. 70. 1.

Præmittuntur Matrimonio, ſed non de neceſſitate. ibid. 2.

Quid ſint Sponſalia. ibid. 3.

Debet adeſſe promiſſio deliberata, mutua, & acceptata. ibid. 3.

Debet promiſſio eſſe ſigno aliquo ſenſibili expreſſa. ibid. 5.

Qui promittit ſinè animo exequendi, peccat mortaliter, & tenetur ſtare promiſſis. 71. 6.

Qui fictè, & ſimulatè fęminæ promittit Matrimonium, non contrahit Sponſalia. 71. 8.

Etiamſi ficta promiſſio fuerit iuramento confirmata. ibid. 9.

Qui Virginem deflorauit ſub promiſſione Matrimonij, tenetur illam ducere. 72. 12.

Dummodo Fęmina ſit æqualis, vel non valdè inferioris Conditionis. ibid. 14.

Tenetur fęminam ducere, etiam Conditionis inæqualis, ſi promiſſio fuit vera, & iuramento confirmata, niſi timeantur Scandala, & grauia incommoda. 73. 16.

Tenetur etiam ducere Viduam, ſi ab illa ſub ficta promiſſione Matrimonij copulam extorſit. 73. 17.

Non tenetur ducere Fęminam malæ vitæ. pag. 73. 18.

Non illam, quæ ſimulauit ſe Virginem. ibid. 19.

Dubitans de promiſſione non tenetur ſtare promiſſis. ibid. 20.

Per ſolam acceptationem promiſſionis non conſtituuntur Sponſalia valida. 74. 23.

Nec promittens tenetur Matrimonium contrahere. ibid. 24.

Promiſſio ad Sponſalia debet eſſe voluntaria, & libera. 75. 28.

Amentes, Inſani, & Ebrij non poſſunt Sponſalia contrahere, niſi habeant lucida interualla. ibid. 29.

Sponſalia celebrata ex metu leui ſunt valida, quamuis poſſint irritari. 75. 31.

Celebrata ex metu graui ſunt ipſo facto nulla. ibid. 33.

Etiamſi metus non fuerit incuſſus ab alia Parte contrahente, ſed à Tertio. 76. 35.

Quænam verba, ſeu ſigna requirantur, & ſufficiant pro validitate Sponſalium. 76. 36.

Taciturnitas Sponſi, ſeu Sponſæ non eſt ſufficiens ad manifeſtandum conſenſum. 77. 41.

Sufficit, quando Sponſalia contrahuntur à Parentibus nomine Filiorum. ibid. 42.

Non ſufficit, ſi contrahantur à Tutore, ſeu Curatore. 78. 43.

Perpetuò impediti, & inhabiles ad Matrimonium, non poſſunt validè Sponſalia contrahere. 78. 44.

Requiritur in Contrahentibus Ætas ſeptem Annorum completorum. ibid. 46.

Non peccant, qui Sponſalia contrahunt ante Septennium, nec Parentes promittentes nomine Filiorum. 79. 50.

Sponſalia contracta ſub conditione, *Si Papa Diſpenſauerit*, ſunt valida, & obligant, adimpleta conditione. 80. 57.

Ante obtentam Diſpenſationem non inducunt Impedimentum publicæ honeſtatis. 81. 63.

Promittens Matrimonium ſub illa conditione, nò tenetur procurare Diſpenſationem, ſi non ſe obligauit. ibid. 65.

Sponſalia licitè, & validè poſſunt celebrari ſinè præſentia Parochi, & Teſtium. 82. 67.

Sponſalia per ſe obligant ſub mortali ad promiſſionem implendam, etiamſi adſit inæqualitas Conditionis. 82. 69.

Debent adimpleri tempore ſtatuto. ibid. 70.

Renuens adimplere non poteſt compelli, ſi adſit iuſta cauſa reſiliendi. 83. 71.

Renuens ſinè cauſa poteſt compelli per Cenſuras. ibid. 73.

Maximè ſi Sponſalia fuerunt iuramento confirmata, niſi timeantur ſcandala, & plurima mala. 83. 74.

Iudex tum Eccleſiaſticus, tum Sæcularis poteſt ad id compellere. 84. 77.

Sponſalia priùs ritè celebrata cum vna Perſona impediunt, Matrimonium contrahi cum alia. pag. 349. 5.

SPONSALIVM SOLVTIO.

Sponſalia ſoluuntur mutuo contrahentium conſenſu. 88. 1.

Conſenſus vtriuſque Partis debet eſſe liber, ſinè metu, & dolo. 89. 3.

Soluuntur Sponſalia etiam iurata. ibid. 4.

Qui Deo promiſit ducere fœminam pauperem indeterminatè, poteſt à Matrimonio abſtinere. ibid. 5.

Sponſalia Impuberum non ſoluuntur mutuo conſenſu, quandiù ſunt Impuberes. 89. 6.
Pubes cum Impubere contrahens non poteſt reſilire, durante Impubertate alterius. 89. 7.
Sponſalia Impuberum firmantur iuramento. pag. 90. 9.
Per ingreſſum Religionis, etiam Profeſſione non ſecuta, diſſoluuntur Sponſalia ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte ingredientis; qui, ſi egrediatur, tenetur ſtare promiſsis. 90. 11.
Soluuntur Sponſalia, quamuis fuerint iuramento firmata. 91. 15.
Poſt contracta Sponſalia poteſt quis Religionem ingredi ante contractum Matrimonium. pag. 91. 16.
Quid, ſi intuitu Sponſalium, copulam habuit cum Sponſa. 91. 20.
Sponſalia etiam iurata contracta poſt votum abſolutum Caſtitatis, Religionis, aùt ſuſcipiendi Ordines Sacros, ſunt irrita, & nulla. 92 21.
Si poſt Votum quis Virginem defloraũit ſub promiſſione Matrimonij, volunt aliqui, Votum eſſe obſeruandum. ibid. 22.
Verius eſt, Matrimonium eſſe contrahendum. pag. 92. 23.
Si votum Caſtitatis ſequatur ad Sponſalia, illa non diſſoluit. 93. 30.
An teneatur Religionem ingredi, qui poſt Sponſalia votum Religonis emiſit. 93. 32.
Per ſuſceptionem Ordinis Sacri ſoluuntur Sponſalia. 94. 33.
An ſit licitum Ordines ſuſcipere poſt contracta Sponſalia. 94. 34.
Peccat, qui poſt Sponſalia cum vna, Matrimonium contrahit cum alia. 94. 35.
Matrimonium cum alia contractum, an ſoluat præcedentia Sponſalia. ibid. 36.
Priora ſponſalia non diſſoluuntur per poſteriora, quamuis iuramento confirmata. 95. 41.
An prima diſſoluantur per poſteriora Sponſalia, ſi copula ſubſequatur. 96. 43.
Diſſoluuntur Sponſalia per lapſum temporis, ſi fuit terminus aſſignatus pro finienda obligatione, ſecus ſi fuit aſſignatus pro illa ſollicitanda. 97. 50., & 53.
Quandonam terminus dicatur poſitus ad finiendam obligationem. ibid. 49.
Non ſoluuntur, ſi contrahentes non fuerunt in culpa dilationis. 98. 52.
Soluuntur per longam moram alterius, quando terminus non fuit appoſitus. 98. 54.
Soluuntur per longam Abſentiam ſponſi. pag. 98. 55.
Quanto tempore debeat Sponſa expectare. pag. 98. 56.
Diſsolui poſsunt Sponſalia iurata, ſi ſuperueniat grauis Infirmitas habitualis, aut enormis Deformitas. 101. 74.
Si ſuperueniat Morbus Gallicus. ibid. 75.
Ex notabili detrimento famæ, aut bonorum. ibid. 76.
Ex qualibet cauſa, quæ ab initio retraxiſset, ſi fuiſset cognita. 102. 78.
Solui non poſſunt ex cauſa antecedenti cognita, bene tamen ſi fuit ignorata. 102. 80.
Error, ſeu ignorantia Cauſæ præcedentis ſoluit Sponſalia ex parte illius, qui fuit deceptus. 103. 84.
Si deceptus ratificauit, non poteſt ampliùs reſilire. 104. 87.
Habens defectum occultum licitè poteſt Sponſalia contrahere, ſi defectus non ſit pernicioſus. 104. 89.
Niſi grauia Scandala ſequenda præuideantur. pag. 104. 90.
Habens defectus damnoſos, & pernicioſos non poteſt licitè contrahere cum Perſona illorum ignara. 105. 92.
Sponſalia ſolui poſſunt authoritate propria, quando adeſt iuſta cauſa. 105. 93.
Etiamſi Spõſalia ſint publicè celebrata. ibid. 94.
Ad vitandum ſcandalum, & quando cauſa ſolùm eſt dubia, requiritur Sententia Iudicis. pag. 106. 96.
Poſſunt etiam cum infamia partis deficientis ab altero ſolui. 106. 99.
Iudex Idoneus ad ſoluenda Sponſalia eſt Iudex Eccleſiaſticus. ibid. 101.
Non eſt neceſse petere Iuramenti relaxationem, vt Sponſalia iurata ſoluantur. 106. 102.
Quænam certitudo cauſæ requiratur, vt Sponſalia ſoluantur. 107. 103.
Si agatur de Impedimento dirimente, ſeu impediente, ſufficit vnus Teſtis fide dignus. pag. 107. 105.
Qualis debeat eſſe Teſtis. ibid. 108.
Sufficit aliquando publica ſama de tali Impedimento. 108. 109.
Requiruntur duo Teſtes, quando non agitur de Impedimento dirimente. ibid. 110.
Sponſalia quatenus inducant Impedimentum publicè honeſtatis. Vide *Publica Honeſtas*.

STYLVS CVRIÆ.

Irrita eſt Diſpenſatio, quando in Supplicatione tacetur qualitas, quæ ex ſtylo Curiæ ſolet exponi. 259 40.
An Stylus Curiæ obliget in cõſcientia. 260. 41.

SVBDIACONATVS.

Subdiaconatus eſt Ordo Sacer; quænam ſit eius materia, & forma. 28. 40.
Confertur per traditionem Calicis cum Patena, & libri Epiſtolarum. ibid. 40.
Vtraque materia eſt eſsentialis. 29. 43.
An Calix, & Patena debeant eſse conſecrati. ibid. 46.
Munera Subdiaconi quænam ſint. 30. 48.
An peccent lethaliter Subdiaconus, & Diaconus miniſtrantes in ſuo Ordine, dum ſunt in peccato lethali. 30. 49.
An valida ſit Ordinatio Subdiaconi, ſi tradatur illi Calix ſinè Patena, vel è contra. pag. 30. 50.
Quas obligationes cõtrahat Subdiaconus. 30. 50.

SVBIE-

SVBIECTVM ORDINVM.
Solus homo capax eſt Ordinis, non Fœmina. 49. 1.
Hoc verum eſt, non ſolùm de Ordinibus maioribus, ſed etiam de minoribus, & de prima Tonſura. ibid.
Quænam olim fuerint Presbyteriſſæ, & Diaconiſsæ. ibid. 2.
Homo neceſsariò debet eſse Baptizatus, & ex congruitate Confirmatus. 26. 23.
Quid dicendum de Hermaphroditis vtrumque ſexum habentibus. 49. 3.
Mulier ſi tranſiſset in Virum poſset validè, ſed non licitè Ordinari. 50. 5.
Puer ante vſum rationis poteſt validè Ordinari. ibid. 7.
Poteſt conferri Puero Epiſcopatus, quantùm ad Characterem, & poteſtatem Ordinis. 51. 12.
Infantis Ordinatio non eſt licita: peccaret Epiſcopus Ordinans, & eſset ſuſpenſus per Annum. ibid. 13.
Vide *Ætas*. *Qualitas Ordinandorum*.

T

TESTES.
AD validitatem Matrimonij, vltra præſentiam Parochi, neceſſaria eſt præſentia duorum, vel trium Teſtium. 163 86.
Non requiruntur Teſtes omni exceptione maiores; ſed poſſunt admitti Teſtes minùs idonei, & qui reprobantur à Iure. ibid. 88.
Eſt ſpecialis ratio in Matrimonio, vt debeant admitti Teſtes minùs idonei. ibid. 89.
Pro Matrimonio diſsoluendo requiruntur Teſtes omni exceptione maiores. ibid.
TITVLVS ORDINANDORVM.
In Ordinandis requiritur Titulus ſufficientis ſuſtentationis. 56. 41.
Hic Titulus, quamuis requiratur ſolùm pro Ordinibus Sacris, congruè requiritur etiam pro Minoribus. ibid. 42.
Triplex eſt Titulus ſufficiens pro licita Ordinatione. ibid. 43.
Regulares ſolemniter Profeſsi licitè Ordinantur titulo Religionis, ſeu Paupertatis. ibid.
Non ſic Nouitij, & nulliter Profeſsi. ibid. 44.
Excipiuntur P.P. Societatis Ieſu. ibid 45.
Non poteſt quis licitè Ordinari ſolo titulo ſufficientis Literaturæ, Induſtriæ, vel honeſti laboris. 57. 46.
Vide *Beneficium*. *Patrimonium*.

V

VAGI.
VAgi quinam dicantur. 155. 50.
Quemlibet Parochum poſse Vagorum Matrimonijs aſſiſtere, plures aſserunt. ibid. 51.
Probabilius eſt, Vagos ſolùm poſse, & debere contrahere coràm Parocho, in cuius Parochia pro tempore exiſtunt, quando contrahere intendunt. 156. 51.
Quando alter ex Contrahentibus eſt Vagus, & alter eſt Incola, Matrimonium contrahi poteſt etiam in Parochia, vbi habitat Vagus. 156. 51.
Parochus Vagorum poteſt alteri Sacerdoti licentiam concedere aſsiſtendi illorum Matrimonijs. ibid 52.
Diligenter cauendum eſt, ne Vagi admittantur ad Matrimonium, niſi priùs clarè conſtet de libertate ipſorum. ibid. 53.
Hoc idem valet de Alienigenis. ibid. 54.
Circa Vagorum Matrimonia debet obſeruari peculiaris Inſtructio Sacræ Congreg. SS. Inquiſit. Romæ. ibid. 55.
VERBA.
Verba contrahentium an requirantur ad valorem Sponſalium. 76. 37.
Sufficiunt quæcumque ſigna tacitè, vel expreſsè mutuum conſenſum ſignificantia. 76. 37.
Expreſſio mutui conſenſus per Verba an ſit de neceſſitate Præcepti. ibid.
Quibus verbis cenſeantur contracta Sponſalia, & Matrimonium. 76. 37.
Explicantur variæ Formulæ verborum in ordine ad inducenda Sponſalia, vel Matrimonium. 77. 38.
Verba ambigua, quæ importare poſſunt Sponſalia, & Matrimonium, importare potiùs Matrimonium, quàm Sponſalia iudicandum eſt. ibid. 39.
Si tempore contractus agebatur de Matrimonio, Verba dubia interpretanda ſunt de Matrimonio; ſi de Sponſalibus, de illis accipienda ſunt. 77. 39.
Vbi conſtat de intentione proferentis, iuxta illam ſunt interpretanda Verba dubia, & ambigua. 77. 39.
Vbi de mente loquentis dubitatur, à Verborum proprietate non eſt recedendum. ibid. 39.
VICARIVS GENERALIS.
Vicarius Generalis habet iuriſdictionem Ordinariam cum Epiſcopo. 159. 70.
Poteſt iuriſdictione Ordinaria ſibi competenti Confeſſiones audire, & ad eas audiendas alios approbare. ibid.
Poteſt tamquam Ordinarius aſsiſtere Matrimonijs, & facultatem aſsiſtendi concedere, pag. 159. 70.
Poteſt Matrimonijs aſſiſtere, & aſſiſtendi facultatem concedere, quamuis non ſit Sacerdos. 160. 72.
Validum eſt matrimonium, cui Vicarius *Generalis* aſsiſtit contra prohibitionem *Epiſcopi*. ibid.
Vicarius Foraneus non habet iuriſdictionem Ordinariam, nec validè Matrimonijs aſſiſtit ſine delegatione. 160. 73.
Vicarius Generalis diſpenſare poteſt, vt omittantur denunciationes Matrimonij celebrandi. 172. 19.
Etiamſi Epiſcopus reſeruet ſibi facultatem diſpenſandi

ſpenſandi, & id Vicario prohibeat. 173. 19.
Hoc non valet de Vicario Foraneo, qui non eſt Ordinarius, nec facit vnum Tribunal cum Epiſcopo. ibid. 20.
Quod dicitur de Vicario Generali Epiſcopi, valet etiam de Vicarijs Generalibus Prælatorum habentium iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. 173. 20.
Vicarius Generalis diſpenſare poteſt in Impedimentis Matrimonij in ordine ad petendum debitum. 255. 18.
Si Literæ pro Diſpenſatione alicuius Impedimenti Matrimonialis committantur Epiſcopo, non poſſunt exequi à Vicario Generali. 279. 136.
Nec poteſt illas exequi, ſi interim remoueatur ab Officio. ibid. 137.
Non poſſunt exequi à Vicario Capitulari, Sede vacante. ibid. 139.
Vicarius, cui committuntur Literæ Diſpenſationis, poteſt ſubdelegare examen, non verò Diſpenſationem. 279. 141.

VIRGO.

Qui Virginem deflorauit ſub ficta promiſſione Matrimonij, tenetur illam ducere. 72. 12.
Si ſit inæqualis, & valdè diſparis conditionis, ſatis erit illam, aut dotare, aut illi prouidere de Nuptijs competentibus. ibid. 14.
Etiamſi Virgo ignoraret inæqualitatem viri. pag. 72. 15.

VIS, SEV VIOLENTIA.

Vis, ſeu violentia eſt Impedimentum dirimens Matrimonium. 218. 1.
Vide *Metus*.

VLTRAMONTANI.

Non poſſunt Ordinari ſinè Dimiſſorijs ſubſcriptis à Nuncio, ſeu Collectore Pontificio, & approbatis ab Vrbis Vicario. 42. 21.

VOTVM.

Votum Caſtitatis aliud eſt ſimplex, aliud ſolemne; quid vtrumque ſit. 195. 22.
Votum ſimplex Caſtitatis non dirimit Matrimonium, ſed tantùm impedit, ne licitè contrahatur. ibid. 22.
Excipiuntur Vota, quæ fiunt à Religioſis Societatis Ieſu poſt biennium Nouitiatus. ibid.
Votum ſolemne factum in profeſſione Religionis à Sede Apoſtolica approbatæ impedit, ac dirimit Matrimonium contrahendum. pag. 195. 23.
Non dirimit Matrimonium iure naturæ, ſed ſolùm iure Eccleſiaſtico. 196. 25.
Coniuges poſſunt Religionem ingredi, & in ea profiteri, quando Matrimonium nondum eſt conſummatum. 196. 27.
Per talem Profeſſionem dirimitur Matrimonium. ibid.
Coniux poſt Matrimonium conſummatum, ſiuè intra, ſiuè poſt bimeſtre, non poteſt, altero inuito, tranſire ad Religionem, & in ea validè profiteri. 197. 28.
Coniux relictus in Sæculo poteſt reuocare profeſſum à Monaſterio. ibid. 29.
Poſſunt Coniuges de communi conſenſu Religionem ingredi, & in ea profiteri, etiam poſt conſummatum Matrimonium. 197. 30.
Non eſt neceſſe, vt vterque ſimul ingrediatur, & profiteatur. ibid. 30.
Votum Caſtitatis, ſeu ingrediendi Religionem, aut non nubendi, aut ſuſcipiendi Ordines Sacros, non dirimit, ſed impedit Matrimonium. 249. 6.
Habens Votum Caſtitatis peccat contrahendo Matrimonium, & petendo debitum. 297. 82.
Tenetur reddere Coniugi petenti. ibid. 83.
Qui poſt Votum Caſtitatis, non nubendi, vel ſuſcipiendi Ordines Sacros, Matrimonium contraxit, non tenetur intra bimeſtre Religionem ingredi. 297. 84.
Non tenetur, nec poteſt Voto adſtrictus reddere intra bimeſtre. ibid. 85.
Si poſt contractum, & conſummatum Matrimonium vnus Coniux Votum Caſtitatis emittat de conſenſu alterius, nec petere, nec reddere poteſt. ibid. 86.
Si ambo Coniuges de communi conſenſu Votum caſtitatis emiſerint, neuter poteſt petere, nec reddere. ibid.
Si Votum ſit emiſſum, altero neſciente, & non conſentiente, poterit reddere, ſed non petere. 298. 87.
Qui Votum habet Religionis, peccat lethalitèr, tum Matrimonium contrahendo, tum prima vice conſummando, ſed poteſt ſucceſſiuè reddere, & petere. 298. 88.
Si Coniux moriatur, qui Votum Religionis emiſit, tenetur illam ingredi. ibid.
Qui vouit ſuſcipere Ordines Sacros, mortaliter peccat contrahendo Matrimonium; non tenetur ingredi Religionem, ſed poteſt petere, & reddere debitum. 298. 89.
Coniux poteſt irritare Votum Caſtitatis, ſeu non petendi debitum factum ab altero Coniuge. ibid. 90.
Si ambo Coniuges mutuo conſenſu vouerunt Caſtitatem, adhuc poterunt ſibi inuicem irritare vota. 298. 91.

VSVS MATRIMONII.

Vſus Matrimonij, & actus coniugalis licitus eſt, ac honeſtus. 281. 1.
Eſt meritorius, ſi debito fine, &, ſeruatis debitis Circumſtantijs, exerceatur ab homine exiſtente in Gratia. ibid.
Nullus, per ſe loquendo, tenetur petere debitum. 282. 2.
Tenetur reddere alteri Coniugi, ſiuè expreſsè, ſiuè tacitè petenti. ibid. 3.
Aliquando Coniux excuſatur à redditione debiti. 282. 4.
Peccat lethaliter Coniux, qui medijs illicitis ſe reddit notabiliter impotentem ad debitum coniugale perſoluendum. ibid. 5.
Non tenetur Coniux intra bimeſtre à contracto Matrimonio debitum reddere, etiamſi non cogitet de ingreſſu Religionis. 283. 6.

Licitum

Digitized by Google

Licitum eſt habere copulam, ob bonum Sacramenti, ob fidem ſibi ſeruandam, & prolem procreandam. 264. 14.
Nullum eſt peccatum habere copulam ob vitandam propriam Incontinentiam. 284 17.
Non eſt licitus Vſus Matrimonij ob ſolam voluptatem carnalem capiendam. 285 19.
Si copula exerceatur ob finem malum, erit mala mortaliter, aut venialiter, prout finis eſt mortaliter, aut venialiter malus. 285. 20.
Actus coniugalis prohibetur in Eccleſia, & in loco publico. 285. 21.
Quando ſit licita copula coniugalis in Eccleſia. ibid. 22.
Solùm ex congruentia debent Coniuges abſtinere à copula coniugali diebus Feſtiuis, maximè Solemnioribus, vt vacent orationi. pag. 285. 25.
Conſultiſſimum eſt abſtinere qua die ſumenda, vel ſumpta Euchariſtia. 286. 27.
Non eſt illicitum petere, & reddere debitum, quando Vxor eſt grauida, ſi abſit periculum abortus. 287. 31.
An, & quatenus licita ſit copula coniugalis inter amentes. ibid. 33.
An, & quatenus copula ſit illicita ratione ſitus, & modi. pag. 288. 34., & ſeq.
Poſt Fœminæ feminationem non poteſt Vir copulam interrumpere, & à feminatione deſiſtere. 289. 43.
Probabile eſt, Virum non teneri expectare ſeminationem Fœminæ, poſtquam ipſe conſummauit. 289 44.
An, recedente Viro, Fęmina poſſit tactibus ſe prouocare ad ſeminandum. 290. 46.
Non eſt illicitum Coniugibus inchoatam copulam interrumpere, ſi abſit periculum ſeminandi extra vas. ibid. 48.
An teneatur Vxor reddere debitum Viro petenti, qui ſolet recedere, & ſeminate extra vas. ibid. 49.
Tenetur Fęmina, completa copula, acceptum ſemen retinere, nec poteſt voluntariè expellere. 291. 51.
Peccat Fęmina, quæ venena ſumit ad inducendam ſterilitatem, & impediendam generationem. ibid 52.
Qui carnaliter cognouit conſanguineam Vxoris ſuæ in primo, & ſecundo gradu priuatur iure petendi, nec licitè poteſt debitum petere à ſua Vxore. 291. 54.
Tenetur debitum reddere petenti. ibid. 55.
Ignorantia Iuris, & facti excuſat Coniuges ab incurrenda tali pęna. 292. 59.
Non priuatur iure petendi debitum, qui cum ignorantia ſolius pęnæ Inceſtum commiſit cum conſanguinea ſuæ Vxoris in primo, & ſecundo gradu. 292. 61.
An, & quatenus copula coniugalis reddatur illicita, ſi ſuperueniat Cognatio ſpiritualis. pag. 293. 63. & ſeq.
Certus de nullitate ſui Matrimonij non poteſt debitum reddere petenti, quamuis ad id compellatur per Cenſuras. 294. 67.
An Confeſſarius cognoſcens Impedimentum, & nullitatem Matrimonij, teneatur pęnitentem admonere de tali Impedimento, & nullitate. 249. 69.
Qui dubitat de validitate Matrimonij bona fide contracti, ſi, facta diligentia, non inueniat veritatem, poteſt, depoſito dubio, petere, & reddere. 295. 72.
Qui mala fide contraxit, dubitans de valore Matrimonij, non poteſt petere debitum Coniugale, ſed tenetur reddere alteri exiſtenti in bona fide. 296. 79.
Coniux non poteſt debitum reddere illicitè petenti propter circumſtantiam ſe tenentem ex parte actus; ſecus ſi circumſtantia ſe teneat ex parte Perſonæ. 299. 93.
Excuſatur Coniux à redditione debiti, quando habet iuſtam, & rationabilem cauſam illud negandi. 299. 97.
Coniux ſanus non tenetur debitum reddere Leproſo, Morbo Gallico, aut alio contagioſo infecto, quando adeſt periculum contagionis. 300. 99.
Non poteſt Coniux negare debitum petenti, ne filij multiplicentur. ibid. 101.
Quatenus tactus, & oſcula, & delectationes, liceant Coniugibus, 301. 103., & ſeq.
An licitum ſit Coniugibus moroſè delectari de copula habita, vel habenda, quando propter abſentiam alterius, vel aliud impedimentum illam habere non poſſunt. 302. 111.

F I N I S.